JC.17.Pl.3.

37
27 F
9

MIRABILIS DEUS
IN SANCTIS SUIS.
psal. 67. ver. 35.

R. P. LVISII TVRRIANI,

E SOCIETATE IESV THEOLOGI,

OLIM IN COLLEGIO COMPLVTENSI Profeſſoris primarij, nunc ſupremi Senatus ſanctæ Inquiſitionis Calificatoris ex munere,

SELECTARVM DISPVTATIONVM

in Theologiam Scholaſticam, Poſitiuam, & Moralem,

PARTES DVÆ.

Adiungitur ſelecta trigeſimæ cenſura quædam Theologica de qualitate multarum propoſitionum, per centurias dubiorum diſtincta.

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODEVNT.

Cum INDICIBVS, Diſputationum & dubiorum, locorum item Scripturæ, & Rerum verborúmque copioſis.

LVGDVNI,
Sumptibus IACOBI CARDON.

M. DC. XXXIV.

CVM PRIVILEGIO.

EXCELLENTISSIMO D.

D. GASPARI DE GVZMAN, COMITI DE OLIBARES, DVCI de S. Lucar la mayor, de rebus ad ſtatum pertinentibus Conſiliario, PHILIPPI IIII. Regiæ Cortinæ Cubiculario Præfecto, Hyparcho Regio, Indiarum Cancellario maximo, S. P. D.

PARVI *hi longæ ſolicitudinis partus, vt creſcant, vt viuant, tuam,* EXCELLENTISSIME PRINCEPS, *opem exoptant, imò ad eam quaſi ſuæ felicitatis præſcij fauſtè procurrunt. Iuſta hæc audacia, cùm nihil peregrinum ambiant; nam tibi huiuſmodi obſequiis innata fuit ſemper humanitas, noſtræ opellæ, cùm omnia à tanto Principe norat, non diſsimilis gratitudinis affectus, vt quoquo modo poſsit inſinuet quid ſentiat de ſuſceptis beneficijs, cùm, quantulacunque eſt, veluti impetu quodam ad tantum euolet patrocinium. Leuis hæc erit cura, cùm vel aſpectu (quo tam diſsita mundi ſpatia non breui illius bono contemplaris, nutúque regis, & pacas) augeas, & feliciter commendes, quidquid tantæ committitur tutelæ. Attamen inter tot munificentiæ ſigna, id ſolum meritò timeret hoc opus noſtrum, quòd cùm ſit exiguum, maioribus donis aſſuetas debeat manus adire, bene ſi pergeret æquaturum ſuſcepta beneficia; nunc tamen cùm vt creſcat, repetat potentiam, vt viuat humanitatem, non peccat. Porrige ergo manum Princeps excellentiſsime, quóque cuncta aſſoles amore, has noſtras excipe lucubrationes.* VALE.

LVISIVS TVRRIANVS.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Toletana.

EGo FRANCISCVS AGVADO, Societatis IESV in Prouincia Toletana Præpoſitus Prouincialis, poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre noſtro MVTIO VITELESCHI, Præpoſito Generali, facultatem facio, vt tomus ſelectarum Diſputationum Theologicarum, Authore Patre Ludouico Turriano, noſtræ Societatis, & eiuſdem Societatis grauium doctorúmque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus, Matriti, in noſtro Imperiali Collegio, die tertia Maij anno 1630.

FRANCISCVS AGVADO.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV, in Prouincia Lugdunenſi.

IOANNES FILLÆVS, Prouincialis Societatis IESV, in Prouincia Lugdunenſi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis, HENRICO III. 10 Maij, 1583. HENRICO IV. 20. Decembris, 1606. & LVDOVICO XIII. nunc regnante, 14 Februarij, 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos, abſque Superiorum permiſſione imprimant; permittit IACOBO CARDON, Lugdunenſi Bibliopolæ, vt librum, cui inſcriptio, *R. P. Luiſij Turriani, Societatis* IESV *Theologi, Diſputationes ſelectæ*, ad ſex proximos annos imprimere, ac diuendere liberè poſſit. Datum Lugduni 15. Nouembris 1633.

IOANNES FILLÆVS.

Cenſura Operis.

NOs infrà ſcripti ſacræ Theologiæ Doctores fidem facimus, lectum, ac perlectum à nobis librum, qui inſcribitur, *R.P. Luiſij Turriani, Societatis* IESV *Theologi*, *Diſputationes ſelectæ*, in quo nihil fidei Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ contrarium animaduerſum. Lugduni die 15. Nouembris, 1633.

FR. CL. COCHET.

FR. BERNARDINVS MOLLIASSON,
Lector in Conuentu S. Bonauenturæ.

R. D. D. Thomæ de Meſchatin la Faye, huius libri imprimendi Facultas.

THOMAS DE MESCHATIN LA FAYE, Comes, Canonicus, & Camerarius Eccleſiæ Lugdunenſis, & Vicarius Generalis in Archiepiſcopatu Lugdunenſi. Liber inſcriptus, *R.P. Luiſij Turriani, Societatis* IESV *Theologi, Diſputationes ſelectæ*, vt in lucem edatur, facultatem concedo. Lugduni 16. Nouembris, 1633.

MESCHATIN LA FAYE.

INDEX

Diſputationum, & dubiorum, quæ in hoc opere continentur.

PARS PRIMA.

Topica ſacra, breuibus explicata dubiolis.

DISPVTATIO I.

De vſu ſumendi argumenta ex regulis orthodoxis.

Dvb. 1. Qvtu, & quotuplex ſit ſedes ex qua ſumi poteſt argumentum theologicum. 1
2. De vſu ſumendi argumentũ ex ſacra Scriptura. ibid.
3. De vſu ſumendi argumentum ex teſtimoniis Chriſti Domini. 2
4. De vſu ſumendi argumenta ex dictis Apoſtolorum. ibid.
5. De vſo ſumendi argumentum ex authoritate Eccleſiæ Catholicæ. 3
6. De vſu ſumendi argumentum ex authoritate ſummi Pontificis. ibid.
7. De vſu ſumendi argumentum theologicum ex teſtimonio ſanctorum Patrum. 4
8. De vſu ſumendi argumentum ex autoritate Doctorum Theologorum, vel Iuriſperitorũ. ibid.
9. Quomodo Theologus vtatur ratione naturali. 5
10. De autoritate Philoſophorum, & humanæ hiſtoriæ. ibid.
11. An ſacra doctrina ſit argumentatiua. ibid.
12. An poſſit Theologus euidenter ſoluere argumenta quæ fiunt contra myſteria noſtræ fidei. 6

DISPVTATIO II.

De efficacitate quarundam rationum, quibus vtuntur ſcriptores ſacri noui Teſtamenti.

Dvb. 1. An rationes quibus vtuntur ſcriptores ſacri in nouo Teſtamento, ſemper ſint euidentes, vel ſolùm probabiles. ibid.
2. Circa rationem quandam qua vtitur Iacobus in ſua Epiſtola c. 2. 7
3. De quadam ratione Pauli 1. Cor. 15. ibid.

DISPVTATIO III.

De ſenſibus ſacræ Scripturæ.

Dvb. 1. Quid & quotuplex ſit ſenſus Scripturæ. 8
2. An omnia facta in veteri Teſtamento ſint ex neceſſitate explicanda in aliquo ſenſu myſtico & figurato. 9
3. Quis ſit ſenſus literalis ſacræ Scripturæ. ibid.
4. Quis ſit ſenſus literalis parabolarum. ibid.
5. Quæ ſint obſeruanda ad cognoſcendum ſenſum literalem. 10
6. Quis ſit, & quotuplex ſenſus ſpiritualis, ſeu myſticus. ibid.
7. An ſub eadem litera ſacræ Scripturæ contineantur aliquando plures ſenſus literales. 11
8. An mereatur cenſuram aliquam grauem opinio aſſerentium nullum locum Scripturæ continere duos ſenſus literales. ibid.
9. An locus Pſalmi 2. *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu*; habeat duos ſenſus literales. 12
10. An locus Gen. 1. *In principio creauit Deus cœlum*, &c. habeat duos ſenſus literales. ibid.
11. An locus ille Iſ. 53. *Languores noſtros ipſe tulit*, &c. habeat duos ſenſus literales. ibid.
12. Circa locũ Iſ. 53. *Generationem eius quis enarrabit?* 13
13. De loco Oſeæ 11. *Ex Ægypto vocaui filiũ meũ*. ib.
14. De ſenſu accommodatitio. ibid.
15. Quomodo poſſimus vti Scriptura per accommodationem vt vtili ad arguendum. 14
Epiſtola cuiuſdam amici ad P. Luiſium Turrianum miſſa. ibid.

DISPVTATIO IV.

De attributo ſanctitatis, qua eſt reſponſio ad amicum mirè doctum.

Dvb. 1. An in Deo ſit ſpeciale attributũ ſãctitatis. 15
2. Quid ſit in Deo attributum ſanctitatis. 16
3. An ſit probabile quodlibet attributum Dei poſſe ſanctificare naturam humanam vnitam verbo diuino. 17
4. An attributum ſanctitatis diuinæ ſanctificet naturam humanam vnitam Verbo vt eſt formaliter attributum ſanctitatis, vel ſolùm quatenus eſt idem realiter cum natura diuina. ibid.
5. An natura diuina magis ſanctificet naturã humanam ſibi vnitã, quàm relatio verbi diuini. ibid.
6. An ſola relatio verbi diuini ſanctificet naturam humanam. 18

DISPVTATIO V.

Dvb. 1. An potentia in Deo differat à ſcientia, & voluntate. 19
2. An potentia Dei ſit infinita. 20

DISPVTATIO VI.

Dvb.1. An Deus ſit omnipotens. 21
2. Quomodo omnipotentia referatur ad creaturas. 22
3. An ſi creaturæ non eſſent poſſibiles, maneret in Deo intrinſeca perfectio omnipotentiæ. 24
4. Quid ſit prius ſecundùm noſtrā rationem creaturas non implicare contradictionem, vel Deū poſſe illas producere, & quomodo de impoſſibili ſit philoſophandum. 25
5. An poſſibilitas rerū pēdeat à voluntate diuina. 26
6. An obiectum omnipotentiæ ſit aliquid reale, vel purum nihil, aut ens rationis. 27

DISPVTATIO VII.

Circa omnipotentiam.

Dvb.1. An poſſit Deus non facere vt præterita non fuerint. 28
2. An poſſit Deus præter ea quæ fecit, & facturus eſt, facere alia. ibid.
3. Quid ſit intelligendum per potentiam abſolutam, & potentiam ordinatā in hac materia. 29
4. An poſſit à Deo fieri vniuerſum perfectius. ibid.

DISPVTATIO VIII.

De vnitate.

Dvb.1. An vnum addat aliquid ſupra ens. 30
2. An vnitas ſit prior natura ſua cognitione. 32
3. Quomodo diſtinguatur vnitas tranſcendentalis à prædicamentali. 33
4. Quod ſit principium vnitatis numeralis in ſubſtantiis materialibus completis. 34
5. Quod ſit principium indiuiduationis rerum materialium incompletarum. 37
6. Quod ſit principium indiuiduationis in accidentibus materialibus. 39
7. Quod ſit principium indiuiduationis in ſubſtantiis ſpiritualibus completis. 41

DISPVTATIO IX.

De paſſione ad aliquid, & de diſtinctione.

Dvb.1. Quid requiratur, vt duo aliqua diſtinguantur ante intellectus operationem. 42
2. An ſufficiat ſeparatio non mutua ante intellectum vt duo dicantur realiter diſtingui. 43
3. De diſtinctione rationis. 44
4. An aliquitas addat aliquid ſupra ens. 46

DISPVTATIO X.

De veritate, & bonitate.

Dvb.1. Quid addat verum ſupra ens. ibid.
2. Quid addat bonum ſupra ens. 49
3. An omne ens ſit bonum. 51
4. An ſint plures, vel pauciores paſſiones entis, quàm eæ, quæ communiter numerantur. 52

DISPVTATIO XI.

De durationibus rerum.

Dvb.1. An tempus ſit aliquid reale. ibid.
2. Quid ſit tempus. 53
3. Quomodo tempus diſtinguatur à motu. 54
4. An in quolibet motu reperiatur tempus. ibid.
5. An ſit vnum nunc ſolum in tempore. 55

DISPVTATIO XII.

De differentia temporis ab alijs durationibus.

Dvb.1. In quo cōſiſtat ratio formalis durationis. 56
2. Quænam ſint, quæ materiali tempore menſurantur? aut quæ materiali tempore durant. 57
3. An ſit aliquod tempus continuum ſpirituale. 58
4. An detur in ſpiritualibus aliquod tempus diſcretum. ibid.
5. Quænam duratio ſit æuum. 59
6. In quo conſiſtat ratio æternitatis. 60
7. An entia ſupernaturalia menſurentur æuo, vel altiori duratione. 61

DISPVTATIO XIII.

De potentia & actu vitali.

Dvb.1. An in actu immanenti diſtinguantur ratione, via & terminus. 62
2. An in actu immanenti diſtinguantur aliquo modo ante intellectum actio, & terminus. 64
3. An ad hoc quòd actus intelligat, requiratur actio ipſius intellectus, & terminus illius. 66
4. An Deus poſſit efficere terminum intellectionis, ſine concurſu intellectus. 71
5. An ſine concurſu animæ poſſit à Deo cum intellectu fieri quidquid neceſſarium aſt ad ſtatum intelligendi. 75
6. Quid ſit potentia vitalis. 77

DISPVTATIO XIV.

Dvb.1. Quid ſit debitum contrahendi peccatum originale. 79
2. An B. Virgo peccauerit in Adamo. 80
3. An B. Virgo habuerit debitum contrahendi peccatum originale. ibid.
4. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, Virginem non contraxiſſe debitum peccati originalis. 82
5. Quomodo ſit philoſophandum ſecundùm noſtra principia in hac materia. ibid.
6. An poſt iuſtificationem manſerit in B. Virgine debitum peccati originalis. 83
7. An ſi B. Virgo habuiſſet peccatum originale, Chriſtus ex illa naſcens illud contraheret. 84
8. An peccatum originale poſſit reuiuiſcere per ſubſequens peccatum. ibid.
9. An potuerit res ita diſponi à Deo, vt remiſſum peccatum originale iterum veluti reuiuiſceret. ſola ablatione gratiæ habitualis. ibid.
10. An B. Virgo viderit in primo inſtanti conceptionis diuinam eſſentiam. 85
11. In qua perfectione fuerit Virgo, datâ illi viſione diuinæ eſſentiæ in patria. 86

DISPVTATIO XV.

De viſione corporali, qua B. Virgo poterit videre Chriſtum ſub ſpeciebus Euchariſtiæ.

Dvb.1. An corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſtię poſſit videri oculis corporis virtute naturali. ib.
2. An virtute ſupernaturali poſſit oculus corporeus videre corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſtiæ. 87
3. An B. Virgo oculis corporeis viderit Chriſtum ſub ſpeciebus Euchariſtiæ. ibid.

DISPVTATIO XVI.

Dvb.1. An ſecundùm legem ordinariā poſſit voluntas operari ſine præuia cognitione. ibid.
2. An de potentia abſoluta poſſit fieri actus voluntatis ſine actu intellectus. 89
3. An ad affectum voluntatis ſufficiat cognitio ſenſus interni. 90
4. An ad actum ſupernaturalem voluntatis requiratur actus ſupernaturalis in intellectu. 91

5. An cognitio ſupernaturalis poſſit mouere ad aſfectum naturalem ſecundùm ſubſtantiam. 92

DISPVTATIO XVII.

De ſupernaturalitate gratiæ præuenientis.

Dvb. 1. Quid requiratur ad rationem ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam. ibid.
2. Quid ſit gratia præueniens. 93
3. An poſſit eſſe aliqua gratia excitans, ſeu præueniens ſupernaturalis ſecundùm ſuam entitatem. ibid.
4. An gratia præueniens, qui eſt motus indeliberatus voluntatis, ſit ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam. 95

DISPVTATIO XVIII.

De cognitione requiſita ad ſupernaturales actus voluntatis.

Dvb. 1. An ad actum ſpei ſupernaturalem requiratur cognitio ſupernaturalis ex natura rei ſecundùm legem ordinariam. 96
2. An de potentia abſoluta Dei poſſit fieri actus ſpei cum ſola cognitione naturali. ibid.
3. An ad actum ſpei ſupernaturalem ſufficiat cognitio ſupernaturalis ex parte principij. ibid.
4. An ad affectum ſpei ſupernaturalem ſufficiat apprehenſio obiecti quæ ſit ſupernaturalis. 97
5. An ad actum charitatis ſupernaturalem requiratur ſupernaturalis cognitio. ibid.
6. An de potentia abſoluta poſſit voluntas elicere amoris ſupernaturalis actum, per ſolam cognitionem naturalem. 98
7. An ad actum charitatis ſupernaturalem ſufficiat apprehenſio ſupernaturalis. ibid.
8. An poſſit viator per ſcientiam infuſam ſupernaturalem diligere Deum amore charitatis. 99
9. An per diſcurſum theologicum poſſit quis moueri ad amorem Dei ſuper omnia. ibid.
10. An ad actus ſupernaturales virtutum moralium infuſarum ſit neceſſaria cognitio ſupernaturalis. ibid.

DISPVTATIO XIX.

De ignorantia.

Dvb. 1. An ignorantia ſit cauſa peccati. 100
2. An ignorantia fuſe ſit peccatum. 101
3. An ignorantia ſit ſpeciale peccatum. ibid
4. Quæ ſit mens S. Thomæ in controuerſia præſentis dubij. 102
5. An inter infideles, vel fideles poſſit eſſe aliqua ignorantia inuincibilis iuris diuini. 103
6. An iuris naturalis poſſit eſſe aliqua ignorantia inuincibilis. 104
7. Quomodo legis humanæ ignorantia cenſeatur carere culpa. ibid.
8. An poſſit eſſe ignorantia inuincibilis facti. 105

DISPVTATIO XX.

Dvb. 1. An ignorantia comitãs excuſet à culpa. ibid.
2. An cum ignorantia vincibili poſſit eſſe peccatum hæreſis. 106

DISPVTATIO XXI.

De vſu opinionis probabilis in adminiſtratione, vel receptione Sacramentorum.

Dvb. 1. An ſit licitum vti opinione probabili in adminiſtratione, vel receptione Sacramentorum, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis. 107
2. An in adminiſtratione Sacramenti pœnitentiæ poſſit miniſter vti opinione minus probabili, & omittere probabiliorem, hoc eſt, tutiorẽ. 108

DISPVTATIO XXII.

De pane azymo.

Dvb. 1. An Chriſtus celebrauerit Paſcha Iudæorum eo anno, quo mortuus eſt. 110
2. An Chriſtus celebrauerit Paſcha Iudæorum luna decimaquarta. 111
3. An Chriſtus celebrauerit Paſcha luna 14. & Iudæi eadem die. ibid.
4. Quis ſit ſenſus illorum verborum Ioan. 18. *Et ipſi non introierunt in prætorium,* &c. 112
5. Quid ſignificet paraſceue Paſchæ, Ioan. 19. 113
6. Quis ſit ſenſus illorum verborum Ioan. 19. *Erat enim magnus dies ille Sabbati.* ibid.
7. An fuerit prohibitum Iudæis accuſare aliquem, aut ius dicere prima die azymorum. 114
8. Quid ſignificent illa verba Ioan. 13. *Ante diem feſtum Paſchæ.* ibid.
9. An Chriſtus celebrauerit Paſcha luna 14 in prima veſpera illius, vel in vltima. ibid.

DISPVTATIO XXIII.

De quidditate ſubſiſtentiæ.

Dvb. 1. Quid addat ſuppoſitum ſupra naturam, vt conſtituat perſonam. 118
2. An materia prima habeat partialem ſubſiſtentiam. 121
3. An forma materialis ſubſtantialis habeat aliquam ſubſiſtentiam. 124
4. An anima rationalis exiſtens in corpore ſubſiſtat. 126
5. De cauſa ſubſiſtentiæ. 128

DISPVTATIO XXIV.

Dvb. 1. An in Chriſto ſit duplex eſſe exiſtentiæ. 130
2. An ſuppoſita diſtinctione exiſtentiæ, & naturæ, neceſſarium ſit naturam aſſumi cum propria exiſtentia, vel ſine illa. 134
3. An S. Thomas ſenſerit humanitatem Chriſti habere ſuam propriam exiſtentiam. 135

DISPVTATIO XXV.

Dvb. 1. An Chriſtus fuerit verè Propheta. 136
2. Per quã ſcientiam fuerit Propheta Chriſtus. 137

DISPVTATIO XXVI.

Dvb. vnic. An præter fidem Catholicam requiratur ad iuſtificationem aliqua fides priuata. 138

DISPVTATIO XXVII.

Dvb. vnic. An virtus humilitatis fuerit cognita à Philoſophis Gentilibus. 139

DISPVTATIO XXVIII.

De cauſa meritoria reſurrectionis Chriſti.

Dvb. 1. An Chriſtus meruerit ſuã reſurrectionẽ. 141
2. An B. Virgo meruerit reſurrectionẽ Chriſti. ibid.
3. An B. Virgo meruerit reſurrectionem Chriſti quantum ad ſubſtantiam. 142
4. Per quæ opera meruerit B. Virgo reſurrectionem Chriſti. ibid.

DISPVTATIO XXIX.

Dvb. 1. An ſit licita conceſſio futuræ ſucceſſionis in aliquo officio factæ alicui. 143
2. Quid ſit ſtatutum iure Caſtellæ circa futuras ſucceſſiones officiorum. 144
3. Quid ſit iure communi ſtatutum circa conceſſiones futuræ ſucceſſionis. 145
4. An quando ſit conceſſio futuræ ſucceſſionis in

aliquo officio poſt mortem poſſidentis,cenſeatur facta,ſi alio modo vacauerit officium.ibid.
5. An conceſſio futuræ ſucceſſionis expiret, ſi concedēs moriatur antequam officium vacet.ibid.
6. An poſſit Princeps reuocare conceſſionem factam futuræ ſucceſſionis. 146
7. An ſint prohibitæ conceſſiones futuræ ſucceſſionis alicuius officij in illo viuentis expreſſo nomine. ibid.

DISPVTATIO XXX.

De qualitate propoſitionum.

Dvb. 1. Quæ ſint propoſitionum cenſuræ. ibid.
2. Quomodo ex verbis inordinatè prolatis incurratur hæreſis. 148
3. An Eccleſia poſſit errare in aſſignandis cenſuris propoſitionum. 149

Cenſuræ theologicæ, per dubiorum centurias digeſta, id eſt, de qualitate quarundam propoſitionum.

CENTVRIA I.

Dvb. 1. An ſit probabilis opinio aſſerentium eſſe poſſibilem ſpeciem impreſſam Dei. 150
2. An ſit probabile prædictam ſpeciem impreſſam dari de facto in Beatis. ibid.
3. An ſit probabile lumen gloriæ non diſtingui ab ſpecie impreſſa. ibid.
4. An ſit probabile Beatos non videre creaturas in Verbo ex vi viſionis eſſentiæ diuinæ. ibid.
5. An ſit probabilis ſententia eorum,qui in materia de viſione per denarium in parabola de operariis intelligunt gratiam. ibid.
6. An mereatur cenſuram aſſerere quod aliqui Patres exiſtimarunt Deum non videri clarè à Beatis. ibid.
7. An mereatur cenſuram aliquam aſſerere Deum eſſe incomprehenſibilem à beatis de potentia abſoluta. ibid.
8. An ſit probabilis ſententia aſſerentium actum liberum diuinæ voluntatis ſupra eſſentiam diuinam addere modum quendam realē,qui potuit ab æterno adeſſe & abeſſe eſſentiæ diuinæ.ibid.
9. Quantam habeat probabilitatem opinio aſſerentium voluntatem efficacem Dei dandi gloriam eſſe poſt præuiſa merita ex auxilio gratiæ. 151
10. An ſit probabile placitum aſſerentium in Deo voluntatem efficacem excludendi aliquos à gloria eſſe ante præuiſa peccata. ibid.
11. An ſit probabile placitum aliquorum aſſerentium Verbum diuinum non procedere per ſe ex cognitione primæ perſonæ vt talis. ibid.
12. An mereatur cenſuram placitum aſſerentium perſonas diuinas conſtitui proprietatibus abſolutis. ibid.
13. An mereatur cenſurā opinio aſſerentiū Angelos creatos fuiſſe ante mundum corporalem.ibid.
14. An ſit probabilis opinio aliquorum recentiorum aſſerentium primum peccatum Angeli fuiſſe appetitum ſuperbiæ circa vnionem hypoſtaticam. ibid.
15. An ſit probabilis opinio aſſerentium,actum imperantem internum,non ſumere ab imperato bonitatem eiuſdem ſpeciei. ibid.
16. An ſit probabilis opinio aſſerentium non poſſe actum habere duas honeſtates,alteram ex fine imperantis,alteram ex materia. ibid.
17. An ſit probabilis opinio aſſerentium, eſſentiam peccati commiſſionis conſiſtere in aliquo reali poſitiuo. 152
18. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, eſſentiam peccati omiſſionis conſiſtere in relatione rationis. ibid.
19. An ſit probabilis noua opinio aſſerentium, ſolùm peccare venialiter qui peccat cum dubio de malitia obiecti, non oblata cognitione mortalis,vel venialis. ibid.
20. An ſit probabilis opinio aſſerentium, eſſentiam peccati originalis conſiſtere in aliquo modo reali,& poſitiuo producto in anima. ibid.
21. An ſit probabilis opinio aſſerentium, B.Virginem non habuiſſe debitum contrahendi peccatum originale. ibid.
22. An ſit probabile aſſerere peccatum mortiferum habere malitiam infinitam ſimpliciter. ibid.
23. An ſit probabilis opinio aſſerentium delectationem moroſam ſimplicem diſtinctam à voluntate efficaci,ſolùm ſpecificari,quam recipiunt in actu externo,ita vt non ſemper habeat omnes malitias obiecti. ibid.
24. An ſit probabilis noua opinio aſſerentium de potentia abſoluta ex ſolo peccato veniali primi Parentis poſſe deriuari peccatum originale in poſteros eius. ibid.
25. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium eſſentiam peccati actualis conſiſtere in ſolo reatu ad pœnam. ibid.
26. An mereatur cenſuram grauem,aſſerere,homini in ſtatu viæ nullum auxilium ſufficiens naturalis ordinis eſſe debitum,ſed omnia eſſe gratia per Chriſtum. ibid.
27. An ſit probabile aſſerere, nullam eſſe gratiam præuenientem ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam,etiamſi dentur alij actus intellectus, & voluntatis ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam. ibid.
28. An mereatur cenſuram dicere, dari meritum de congruo,vel diſpoſitionem ex viribus naturæ reſpectu primi auxilij gratiæ. 153
29. An ſit probabile dari meritum de congruo ex auxilio gratiæ reſpectu gratiæ ſanctificantis formaliter. ibid.
30. An mereatur cenſuram aſſerere, dari meritum de congruo gratiæ habitualis. ibid.
31. An mereatur cenſuram, opinio aſſerentium, actus remiſſos iuſtorum non mereri augmentum gratiæ,& gloriæ. ibid.
32. An mereatur cenſuram aſſerere,opera iuſtorum non mereri præmium eſſentiale niſi ratione charitatis, ita vt ſi ex hac parte ſint opera æqualia,æquale meritum habeant, licèt ſint inæqualia ex aliis circunſtantiis difficultatis, intenſionis,aut durationis. ibid.
33. An mereatur cenſuram aſſerere, omnes fœminas veteris Teſtamenti meruiſſe de congruo maternitatem Dei. ibid.
34. An mereatur cenſurā aſſerere in purgatorio dari meritū de condigno augmenti gratiæ, & gloriæ,licèt Deus nō velit illud præmiū dare.ibid.
35. An mereatur cenſuram aſſerere, in purgatorio opera iuſtorum eſſe ſatisfactoria pro pœna temporaria, licèt Deus non velit pœnam remittere,niſi per ſatiſpaſſionem. 154
36. An mereatur cenſuram aſſerere, Beatos in ſtatu beatitudinis mereri augmentum gratiæ, & gloriæ eſſentialis de condigno,licèt Deus non vellet tale præmium tribuere. ibid.
37. An mereatur cenſuram aſſerere, Beatos in ſtatu beati

beatitudinis ſatisfacere de cõdigno pro pœna temporaria eorum qui ſunt in ſtato viæ. ibid.

38. An ſit probabile in ſtatu beatitudinis poſſe Beatũ de cõgruo aliquid ſibi, vel alteri mereri. ibid.

39. An mereatur cenſuram grauem, aſſerere de facto gratiam, & peccatum mortiferum eſſe ſimul in eodem ſubiecto. ibid.

40. An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe iuſtum mereri ea gratia reparationem poſt Baptiſmum. ibid.

41. An ſit probabilis opinio aſſerentium, B. Virginem non meruiſſe maiorem gratiam & gloriam, quàm haberent omnes Beati ſimul. ibid.

42. An ſit vera opinio aſſerentium, B. Virginem meruiſſe maternitatem ſuam. ibid.

43. An ſit probabile aſſerere, B. Virginem non meruiſſe de condigno maternitatem. 155

44. An ſit probabilis opinio aſſerentium, B. Virginẽ in hac vita vidiſſe clarè diuinam eſſentiã. ibid.

45. An B. Virgo viderit clarè diuinam eſſentiam in primo inſtanti conceptionis. ibid.

46. An eſſet probabile aſſerere B. Virginem oculis corporeis vidiſſe Chriſtum ſub ſpeciebus ſacramentalibus Euchariſtiæ. ibid.

47. An mereatur cenſuram aſſerere, merita mortificata non reuiuiſcere per ſubſequentem iuſtificationem ad præmium eſſentiale. ibid.

48. An ſit probabile, naturam diuinam ſanctificare humanitatem Chriſti. ibid.

49. An ſit probabilis opinio aſſerentium, non dari duos amores amicitiæ erga Deum, alterum naturalem, alterum ſupernaturalem. ibid.

50. An ſit probabilis opinio aſſerentium, prædeſtinationem eſſe duplicem, alteram completam, alteram incompletam. ibid.

51. An ſit probabilis opinio aſſerentium, Chriſtum in cœlo non orare verbis expreſſis, ſed ſolùm repræſentatione vulnerum. 156

52. An mereatur cenſuram aſſerere Angelus eſſe corporeos. ibid.

53. An ſit dignum cenſura aſſerere Angelos non peccaſſe peccato ſuperbiæ. ibid.

54. An ſit probabilis opinio aſſerentium Chriſtum non eſſe ſeruum. ibid.

55. An mereatur grauem cenſuram aſſerere, quòd poſt conſecrationem panis maneat cum ſpeciebus exiſtentia panis. ibid.

56. An ſit probabilis opinio aſſerentium circuncifionem non cauſare gratiam. ibid.

57. An ſit probabile aſſerere habitum gratiæ habere diuerſas differentias indiuiduales diſtinctas ab intenſione. ibid.

58. An poſſit concedi Chriſtum in cœlo mereri pro nobis. ibid.

59 An poſſit concedi, Reſurrectionẽ Chriſti, & eius Aſcenſionem fuiſſe opera redemptionis. ibid.

60. An mereatur cenſuram aſſerere ſola facultate petita à ſuperiori, & non obtenta, poſſe ſubditum abſolui à reſeruatis à quolibet Sacerdote approbato. ibid.

61. An ſit probabile placitum aſſerentium, nouitios religionis non obligari caſibus reſeruatis ſuæ religionis. 157

62. An mereatur grauem cenſuram aſſerere, quòd Pontifex poſſit errare in approbatione religionis. ibid.

63. An mereatur grauem cenſuram aſſerere, quòd Pontifex poſſit errare declarando, aliquem contractum eſſe iuſtum, vel declarando talem eſſe iniuſtum. ibid.

64. An mereatur cenſuram aſſerere, ad iuſtificationem non eſſe neceſſarium actum fidei, qui habeat pro obiecto formali Dei teſtimoniũ. ibid.

65. An mereatur cenſuram aſſerere, Pontificẽ poſſe errare approbando aliquam ſpecialem regulam de ſpeciali quodã actu in religione. ibid.

66. An mereatur cenſuram aſſerere, Pontificẽ poſſe errare circa cenſuras propoſitionum. ibid.

67. An mereatur cenſuram aſſerere, noſtram ſatisfactionem ea gratia efficaciorem eſſe ad ſanctificationem noſtram, quàm ſatisfactionem Chriſti. ibid.

68. An poſſint concedi in diuinis tres eſſentiæ relatiuæ metaphyſicæ. ibid.

69. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium in conſecratione calicis, aliquando aquam conuerti immediatè in ſanguinem. ibid.

70. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, formam conſecrationis calicis eſſe ſolum illa verba, *Hic eſt calix ſanguinis mei.* ibid.

71. An ſit probabilis opinio aſſerentium tranſſubſtantiationem conſiſtere in ordine ſubſtantiæ corporis Chriſti ſuccedentis ſubſtantiæ panis ſub ſpeciebus. 158

72. An mereatur cenſuram aſſerere, Euchariſtiam etiam per accidens non conferre primam gratiam. ibid.

73. An mereatur cenſuram aſſerere, in Patre æterno diſtingui realiter ſpirationem actiuam, & paternitatem. ibid.

74. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd pro labore intrinſeco Sacramentorum poteſt miniſter accipere pretium. ibid.

75. An ſit probabile aſſerere, quòd pro interceſſione beneficij ſpiritualis comparandi poteſt dari pretium. ibid.

76. An ſit probabilis opinio aſſerentium ſpecies vini conſecrati in Euchariſtia conferre gratiam diſtinctam à gratia, quam cauſant ſpecies panis conſecratæ. ibid.

77. An ſit probabilis opinio aſſerentium, in confeſſione poſſe explicari perſonam complicis quãdo vrget neceſſitas confitendi, & non poteſt pœnitens aliter confiteri integrè. ibid.

79. An mereatur cenſuram aſſerere, vnionem duarum naturarum in Chriſto eſſe eſſentialẽ. ibid.

79. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium vnionem humanitatis cum Verbo diuino eſſe accidentalem. ibid.

80. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, non fuiſſe de fide, fuiſſe in Chriſto gratiam habitualem. ibid.

81. An ſit probabile aſſerere Chriſtum de facto meruiſſe ſuam beatitudinẽ animæ eſſentialẽ. 159

82. An mereatur cenſuram aſſerere, perfectionem euangelicam eſſe de neceſſitate ſalutis. ibid.

83. An ſit probabilis opinio aſſerentium diſpẽſationem ſine cauſa in lege humana eſſe nullã. ibid.

84. An ſit probabilis opinio aſſerentium poſſe aliquid exigi vltra ſortem pro recipiendo mutuo, quod eſt periculum recuperandi. ibid.

85. An ſit probabilis opinio aſſerentium reum iuridicè interrogatum in cauſa ſanguinis poſſe negare veritatem. ibid.

86. An ſit probabilis opinio aſſerentium, in extrema neceſſitate ſatisfieri præcepto eleemoſynæ per mutuum. ibid.

87. An ſit probabile aſſerere poſſe eligere Principem dignum ad officium ſeculare ſine peccato, relicto digniori. ibid.

88. An

88. An ſit probabile aſſerere poſſe ea commiſſione ſacerdotem conferre Sacramentum ordinis. ibid.
89. An ſit probabile placitum aſſerentium, habitum gratiæ, & habitum charitatis, non diſtingui realiter. ibid.
90. An ſit probabile placitum aſſerentium, etiam de potentia abſoluta non poſſe electionem efficacem ad gloriam fieri, ante præuiſa merita, ſi gloria danda eſt propter merita. 160
91. An ſit probabilis opinio aſſerentium, in confeſſione non eſſe obligationem, per ſe loquendo, explicandi circunſtantias aggrauantes intra eandem ſpeciem. ibid.
92. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd reprobi non habent Angelum cuſtodem. ibid.
93. An ſit probabilis opinio aſſerentium homines ſexaginta annorum non obligari lege ieiunij. ibid.
94. An ſit cenſura dignum aſſerere in die ieiunij poſſe pro collatione, ſeu refectiuncula ſumi duo oua. ibid.
95. An ſit probabilis opinio aſſerentium hominem peccare quando non ſeruat præceptum, etiamſi non aduertat eſſe tempus obligationis. ibid.
96. An ſit digna graui cenſura doctrina aſſerentium oſculum, vel amplexum impudicum, non eſſe peccatum mortale per ſe ex ſua materia, ſed ſolùm veniale. ibid.
97. An ſit probabilis opinio aſſerentium, Baptiſmum ſuſceptum cum fictione, conferre gratiam recedente fictione. ibid.
98. An ſit probabile aſſerere, non eſſe peculiare præceptum orationis, ſed præcepta eſſe plura de oratione, pertinētia ad diuerſas virtutes. ibid.
99. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium characterem eſſe relationem rationis & denominationem. ibid.
100. An mereatur cenſuram aſſerere, poſſe rem carius vendi credita pecunia, quàm valet de præſenti. 161

CENTVRIA II.

1. An mereatur cenſuram aſſerere, quartum votum obedientiæ Summi Pontificis, quod emittunt profeſſi in noſtra Societate, non diſtingui à communi voto obedientiæ ſolemni religioſorum. ibid.
2. An mereatur grauem cenſuram aſſerere, quòd aliquis Sanctus præter B. Virginem fuerit conceptus ſine peccato originali. ibid.
3. An ſit probabilis opinio aſſerentium, actus meritorios Chriſti eſſe liberos quantum ad ſubſtantiam. ibid.
4. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, in Chriſto fuiſſe habitum ſpei, & manere in Beatis quantum ad ſubſtantiam. ibid.
5. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd iudex ſæcularis poteſt iudicare de aliquo crimine, an pertineat, vel non pertineat ad officium ſanctæ Inquiſitionis. ibid.
6. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium non dari virtutes morales per ſe infuſas eſſentialiter diuerſas ab acquiſitis. ibid.
7. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium habitum Theologiæ eſſe per ſe infuſum. ibid.
8. An mereatur cenſuram aliquam opinio aſſerentium Eliam, & Enoch non eſſe in ſtatu merendi. ibid.
9. An mereatur cenſuram aſſerere Eliam, & Enoch ſuperaturos in ſanctitate omnes Apoſtolos & Sanctos, excepta B. Virgine. ibid.
10. An mereatur cenſuram, aſſerere, iuſtum per opus præceptum non mereri gratiam, & gloriā. 162
11. An ſit probabilis opinio aſſerentium præmium gratiæ quod meretur actus remiſſus iuſti, dari ſtatim. ibid.
12. An ſit probabilis opinio aſſerentium primum auxilium gratiæ de potentia abſoluta poſſe cadere ſub meritum per opera ſubſequentia facta ex gratia. ibid.
13. An ſit probabilis opinio aſſerentium, actus ſupernaturales generare habitus qui iuuent ad facilè operandum, naturales, vel etiam ſupernaturales. ibid.
14. An ſit probabilis opinio aſſerentium, humilitatem non eſſe virtutem diſtinctam à magnanimitate. ibid.
15. An ſit probabile placitum aſſerentium lumen gloriæ eſſe potentiam vitalem. ibid.
16. An mereatur cenſuram aſſerere, poſſe aliquem accedere ad Euchariſtiam cum ſola attritione cognita vt tali. ibid.
17. An ſit probabile placitum aſſerentium, poſſe per viſionem beatam cognoſci eſſentiam, & omnia poſſibilia & futura ex vi viſionis, & non apprehendi eſſentiam diuinam. ibid.
18. An ſit probabilis opinio aſſerentium, perſonas diuinas conſtitui ipſis originibus, neque diſtingui ratione à relationibus. ibid.
19. An mereatur cenſuram aſſerere, Angelos in via non habuiſſe fidem ad ſui iuſtificationem. ib.
20. An mereatur cenſuram aſſerere Angelos non fuiſſe creatos in gratia. ibid.
21. An mereatur cenſuram aſſerere Angelos ante peccatum non habuiſſe gratiam. ibid.
22. An mereatur cenſuram aſſerere Chriſtum non habuiſſe præceptum moriendi. 163
23. An ſit probabile aſſerere, non eſſe obligationem denuntiandi hæreticum, poſtquam recitauit hæreſim. ibid.
24. An ſit probabile, quòd in peccatis ob hæreſim ſit ſeruandus ordo correctionis fraternæ antequam denuncietur quis Sanctæ Inquiſitioni. ibid.
25. An ſit probabile placitum aſſerentium, primum peccatum primorum parentum non fuiſſe ſuperbiam. ibid.
26. An mereatur cenſuram, aſſerere, vulgatam lectionem Latinam habere aliquem errorem in rebus quæ non pertinent ad fidem, vel mores. ibid.
27. An ſit probabilis opinio aſſerentium, eccleſiaſticas perſonas non habere dominium bonorum eccleſiaſticorum. ibid.
28. An ſit probabile perſonas eccleſiaſticas obligari ex iuſtitia ad faciendam eleemoſynam. ibid.
29. An ſit probabile per Bullam Cruciatæ poſſe abſolui ab irregularitate orta ex delicto. ibid.
30. An mereatur cenſuram, docere aliquem ſenſum Scripturæ nouum, & ſingularem. ibid.
31. An mereatur cenſuram aſſerere in Deo attributa diſtingui ante intellectum.
32. An mereatur cenſuram aſſerere Chriſtum in quantum hominem eſſe filium adoptiuum. ibid.
33. An ſit probabile placitum aſſerentium, votum caſtitatis, aut religionis pœnale non eſſe reſeruatum Pontifici. ibid.

34. An

34. An poſſit concedi hæc propoſitio, Chriſtus eſt perſona humana. ibid.

35. An mereatur cenſuram aſſerere hominẽ cognoſcere euidenter ſuaio fidem diuinam. 164

36. An ſit probabilis opinio aſſerentium fidelem obligari ad credendum fide diuina, ſe credere fide diuina. ibid.

37. An mereatur cenſuram aſſerere Concilium aliquando adducere aliquem locum Scripturæ ad probandam ſuam doctrinam, & non in ſenſu literali. ibid.

38. An mereatur cenſuram dicere, aliquam rationem Concilij non eſſe efficacem. ibid.

39. An mereatur cenſuram ſi quis dicat, Patrum aliquem, aut Doctorum Eccleſiæ vſum fuiſſe ratione inefficaci, vel loco Scripturæ, in ſenſu morali. ibid.

40. An mereatur cenſuram aſſerere, Chriſtum quatuor clauis fuiſſe affixum cruci. ibid.

41. An mereatur cenſuram aſſerere, non eſſe de fide, matrimonium in lege euangelica conferre gratiam. ibid.

42. An ſit probabilis opinio aſſerentium, iure naturali eſſe validum matrimonium Eunuchorum. ibid.

43. An ſit probabilis opinio aſſerentium, peccatum ſimoniæ conſiderato ſolo iure naturali, tantùm eſſe contra religionem ſolùm, & non contra iuſtitiam. 165

44. An ſit probabilis opinio aſſerentium, humanitatem Chriſti habere propriam exiſtentiam. ib.

45. An poſſit concedi, vnionem humanitatis cum Verbo, eſſe naturalem. ibid.

46. An poſſit concedi, vnionem humanitatis cum Verbo eſſe eſſentialem. ibid.

47. An ſit probabilis opinio aſſerentium, fœminam corruptá poſſe ſe fingere virginẽ, & occultare veritatem, vt contrahat matrimonium. ibid.

48. An mereatur cenſuram hæc propoſitio, Humanitas Chriſti inhæret diuinitati. ibid.

49. An mereatur cenſuram hæc propoſitio, Si quis moriatur cũ leui peccato veniali, intrabit in regnum cælorũ ſine tranſitu per purgatorium. ib.

50. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd mendacium ſit licitum in aliquo caſu. ibid.

51. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium ſpecies ſacramentales maiorem gratiam conferre quando maioris temporis ſpatio perſeuerant in ſtomacho. ibid.

52. An mereatur cenſurã aſſerere, quòd Chriſtus, in inſtanti mortis, id eſt, in inſtanti ſeparationis animæ à corpore, non ſatisfecerit. ibid.

53. An mereatur cenſuram aſſerere iudicem laicum per poteſtatem laicam poſſe cognoſcere cauſas eccleſiaſticas. 166

54. An quando præceptum eſt, ne vllus imponat cenſuram alicui opinioni, ſit contra tale præceptum impugnare talem opinionem teſtimoniis Scripturæ & Patrum. ibid.

55. An ſi quis dicat, vnam opinionem videri ſibi probabiliter de fide, ſit dicendum, illum imponere cenſuram contrariæ opinioni. ibid.

56. An ſit probabilis opinio aſſerentium, in Deo eſſe ſubſiſtentiam abſolutam. ibid.

57. An mereatur cenſurá aſſerere, quòd poteſt quis ſumere Euchariſtiam, non præuia confeſſione peccati mortalis quod habet. ibid.

58. An mereatur cenſurã aſſerere, quòd peccatũ veniale de congruo mereatur pœnã æternam. ib

59. An mereatur cenſuram aſſerere, cæteris paribus malitiam peccati eſſe maiorem in maiori peccatore, ita vt ex indignitate perſonæ creſcat demeritum, ſicut dici ſolet creſcere meritum ex dignitate perſonæ. ibid.

60. An ſit probabile aſſerere, lumen gloriæ habere vim iuſtificandi formaliter. 167

61. An mereatur cenſuram aſſerere quòd fœmina ex diſpenſatione Pontificis poſſit ſuſcipere ordinem ſacrum. ibid.

62. An mereatur cenſuram aſſerere, in Patre æterno non eſſe integram potentiam ſpirandi. ibid.

63. An poſt motus proprios Pontificũ prohibentiũ, ne Religioſi interſint agitationi taurorum, ſit probabilis opinio aſſerẽtium poſſe religioſos intereſſe tali ludo ſine peccato mortali. ibid.

64. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd delectatio venerea in materia graui non ſit peccatum mortale, niſi ratione periculi in conſenſu, ad faciendum opus. ibid.

65. An mereatur cenſuram aſſerere religionem S. Franciſci quantum ad exiſtentiam, eſſe de iure diuino. ibid.

66. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, matrimonium per procuratorem, inter homines baptizatos, non eſſe Sacramentum. ibid.

67. An mereatur cenſuram placitum aſſerentium in ſacramento matrimonij formam eſſe verba ſacerdotis. ibid.

68. An poſſit probabiliter negari auxilium gratiæ ordinis naturalis ſecundùm ſubſtantiam ad bene operandum moralia opera virtutis acquiſitæ. 168

69. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Deus erga ſeipſum non habeat actum amoris. ibid.

70. An ſit probabilis opinio aſſerentium, ſimoniam formaliter nõ opponi iuſtitiæ, ſed religioni. ib.

71. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd iuſtus per bona opera non mereatur de congruo gloriam corporis. ibid.

72. An mereatur cenſuram placitum aſſerentium, in purgatorio detineri aliquando animam, cum ſola pœna damni, abſque vlla ſenſus. ibid.

73. An ſit probabile placitum aſſerentium Chriſtum non fuiſſe verè, & propriè Prophetam. ibid.

74. An mereatur cenſuram aſſerere licitum eſſe ſumere, vel applicare medicinam prouocatiuam effuſionis ſeminis. ibid.

75. An ſit probabilis opinio aſſerentium poſſe vnum locum Scripturæ habere plures ſenſus literales. ibid.

76. An ſit probabilis opinio aſſerentium, non peccare mortaliter illum, qui in primo inſtanti vſus rationis non conuertitur in Deum. 189

77. An ſit probabile placitum aſſerentiũ, in articulo mortis præſente parocho, poſſe quemlibet ſacerdotem abſoluere hominem moribundũ. ib.

78. An mereatur cenſurã aſſerere, poſſe per Aſtrologiam cognoſci futura contingentia. ibid.

79. An mereatur cenſuram aſſerere, carnem Chriſti deſumptam eſſe ex ſemine B. Virginis. ibid.

80. An ſit probabilis opinio negantium, Deum eſſe in ſpatiis imaginariis extra cœlum. ibid.

81. An ſit probabilis opinio aſſerentium, quantitatem neceſſariam ad peccatum mortale furti, eſſe quantitatem 11. argenteorum. ibid.

82. An ſit probabile concedere, Angelum quando non operatur eſſe nullibi. ibid.

83. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd compoſitio ex diuina & humana natura in Chriſto, non ſit propriè compoſitio. ibid.

84. An

84. An ſit probabilis opinio aſſerentium, perſonam diuinam poſſe hypoſtaticè aſſumere immediatè formam accidentalem ſeparatam à ſubſtantia. ibid.
85. Quam menſuram mereatur aſſerere, aliquem Sanctum habere tantam gratiam, quam habuit B. Virgo. ibid.
86. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd ſecluſa vnione hypoſtatica Maria Magdalena haberet tantam gratiam, quantam habuit anima Chriſti. 170
87. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, aliquibus paruulis, qui moriuntur ante vſum rationis, non conceſſiſſe Deum auxilia ſufficientia. ibid.
88. An mereatur cenſuram aſſerere propter peccatum primi parentis amiſiſſe nos auxilia omnia ſufficientia. ibid.
89. An mereatur cenſuram aſſerere, gratiam Chriſti fuiſſe finitam. ibid.
90. An mereatur cenſuram aſſerere, Paulum in raptu cognouiſſe, animam ſuam non fuiſſe ſeparatam à corpore. ibid.
91. An ſit probabilis opinio aſſerentium, matrimonium infidelium quando conuertuntur ad fidē non conferre gratiā ex opere operato. ibid.
92. An ſit probabilis opinio aſſerentium iuramentum ſeruandi caſtitatem non eſſe reſeruatum Pontifici, licèt votum ſit reſeruatum. ibid.
93. Quam cenſuram mereatur aſſerere, donum linguarum conceſſum Apoſtolis, ſolùm in eo conſiſtere, vt quando ipſi vnam linguam loquebantur, alij omnes intelligerent, licèt eſſent gentes diuerſarum linguarum. ibid.
94. An ſit probabile aſſerere, quòd non ſit beatificatus ille de quo poteſt dici Miſſa; & recitari officium de confeſſore non Pontifice, ſi in Breui concedatur hoc, & fiat mentio de appellatione Beati. 171
95. An ſit probabilis opinio aſſerentium, non eſſe peccatum mortale, quòd Sacerdos exiſtens in mortali, miniſtret ſacramentum Eucbatiſtiæ, quod in gratia conſecraverat. ibid.
96. An ſit probabilis opinio aſſerentium, non eſſe peccatum accedere ad Euchariſtiam, illum qui cum vxore habuit copulam coniugalem honeſtam. ibid.
97. An ſit probabilis opinio aſſerentium, teſtamentum minus ſolemne eſſe validum in foro conſcientiæ. ibid.
98. An ſit probabile, pragmaticam tritici taxantem pretium, non obligare tempore quo eſt magna inopia tritici. ibid.
99. An mereatur cenſuram aſſerere, aliquem præter Moyſem, & Paulum vidiſſe diuinam eſſentiam in hac vita. ibid.
100. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd quando Chriſtus deſcendit ad inferos, per eius præſentiam aliqui ſint liberati à pœna. ibid.

CENTVRIA III.

Dvb. 1. An ſit probabile placitum aliquorum aſſerentium, non poſſe confeſſorem pro pœnitentia ſacramentali imponere pœnitenti, vt faciat opus aliquod pœnale pro animabus purgatorij. 172
2. An ſit probabilis opinio aſſerentium, ſatisfactionem ſacramentalem ex opere operato non habere alium effectum remiſſionis pœnæ, niſi quem habet ex opere operantis. ibid.
3. An ſit probabilis opinio aſſerentium, ſolùm eſſe peccatum veniale iuramentum promiſſorium de faciendo peccato veniali. ibid.
4. An poſſit concedi hæc propoſitio: Qui manducat Euchariſtiam, manducat Trinitatem. ibid.
5. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, actum fidei diuinæ eſſe neceſſarium quantum ad ſpecificationem. ibid.
6. An mereatur cenſuram, qui graui cenſura notat propoſitionem, quæ illam non meretur. 173
7. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd poteſtas & iuriſdictio Eccleſiaſtica ſit radicata in poteſtate Regia ſeculari. ibid.
8. An mereatur cenſuram qui diceret, quæro, & deſidero inuenire dictamen, docens fornicationem ſimplicem non eſſe peccatum. ibid.
9. An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe Sacerdotem ſacrificium Miſſæ pro vno in primo loco, & pro alio in ſecundo loco offerre: & pro quolibet proprium ſtipendium, ſeu eleemoſynam accipere. ibid.
10. An ſit probabile, poſſe aliquem obligari offerendi vnum ſacrificium per ſecundam intentionem, quando pro illo non accipit ſtipendium, ſed ſolùm pro prima intentione. ibid.
11. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd qui obſeruat legem naturalem, ſaluabitur. ibid.
12. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd in lege naturali, ante legem ſcriptam potuerit aliquis ſaluari ſine actu charitatis. ibid.
13. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium B. Virginem non habuiſſe vſum rationis in primo inſtanti ſuæ conceptionis. 174
14. An ſit probabile B. Virginem habuiſſe ſcientiam euidentem, & claram ſupernaturalem infuſam. ibid.
15. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Chriſtus venit in mundum ſolùm propter docendam humilitatem, vel paupertatem, aut obedientiam. ibid.
16. An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe vendi habitum militarem D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ ſine peccato ſimoniæ. ibid.
17. An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe vendi commendas ſine ſimonia. ibid.
18. An ſit probabile aſſerere, milites S. Ioannis non eſſe Religioſos. ibid.
19. An mereatur cenſuram qui diceret, hiſtoriam alicuius Sancti receptam ab Eccleſia, in Breuiario approbato, non eſſe certam. ibid.
20. An mereatur cenſuram qui diceret, non Chriſtum in propria perſona, ſed Angelum in figura Chriſti crucifixi apparuiſſe beato Franciſco quando illi impreſſit vulnera in manibus, pedibus, & latere. ibid.
21. An mereatur cenſuram, qui diceret, reliquias quæ ex Vrbe Romana adducuntur, non eſſe certas. ibid.
22. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium Iephthe non occidiſſe filiam ſuam. 175
23. An ſit probabilis opinio aliquorum recentiorum aſſerentium, eſſe validum votum, de peccato omni veniali vitando. ibid.
24. Quam cenſuram mereatur aſſerere, propter vitandam mortem poſſe reuelari ſecretum Confeſſionis ſacramentalis. ibid.
25. An mereatur cenſuram aſſerere eſſe impoſſibile conſiderare bonitatem, & amabilitatem Dei, & ſimul peccare. ibid.
26. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, in omni peccato eſſe ſpecialem malitiam iniuſti

iniuſtitiæ ſpecialis contra Deum. ibid.

27. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd pro refe-ctiuncula, ſeu cœnula in die ieiunij, poteſt ſumi quarta, vel quinta pars comeſtionis. ibid.

28. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium ſpecies ſacramentales toto tempore quo durant in ſtomacho, cauſare gratiam. ibid.

29. An mereatur cenſuram placitum aſſerentium licitum eſſe dare & ſumere plures formas conſecratas ad communicandum. ibid.

30. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd ſeruus non peccat, etiamſi concubinæ domini deferat internuntia prouocatiua ad actū turpem expreſsè. 176

31. An ſit probabile aſſerere, quòd ſeruus poteſt deferre ad concubinam domini litteras amatorias prouocantes ad actum turpem, quando ſeruus ſcit hoc. ibid.

32. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd præceptum aliquod affirmatiuum obligat pro ſemper. ibid.

33. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd comedere lacticinia in Quadrageſima, vbi eſt prohibitio, ſolùm ſit peccatum veniale. ibid.

34. An mereatur cenſuram aſſerere, ſi conſideretur ius poſitiuum, non probari efficaciter præceptum prohibens lacticinia in die Quadrageſimæ obligare ſub mortali, licèt ex conſuetudine obliget ſub mortali. ibid.

35. An ſit probabilis opinio aſſerentium, Verbum æternum non procedere ex cognitione Patris vt Pater eſt. 177

36. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd B. Virgo habuit ius transferendi gratiam in Chriſtum. ibid.

37. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd aqua mixta vino in calice conuertatur immediatè in ſanguinem Chriſti. ibid.

38. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd in filio & Spiritu ſancto non dantur origines paſſiuæ. ibid.

39. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd ſit fides danda Dæmoni, qui in aliqua perſona loquatur, & dicit ſe loqui ex præcepto Dei. ibid.

40. An mereatur cenſuram hæc locutio: Intelligere eſſentiale in Deo producitur virtualiter ab eſſentia diuina. ibid.

41. An mereatur cenſurā hęc propoſitio: Quātitas Euchariſtiæ per conſecrationē creatur de nouo. 178

42. An ſit probabile aſſerere, Chriſtum prædeſtinatum vt redemptorem ante prouiſionem originalis peccati. ibid.

43. An ſit probabilis opinio aſſerentium, humanitatem Chriſti prius natura quàm vniretur potuiſſe mereri de congruo Incarnationem. ibid.

44 An ſit probabile aſſerere quòd de facto Chriſtus meruerit beatitudinem animæ ſuæ. ibid.

45. An ſit probabile placitū aſſerētium, humanitatem Chriſti de potētia abſoluta potuiſſe peccare. ibid.

46. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium non eſſe tutum ponere in humanitate Chriſti propriam exiſtentiam creatam. ibid.

47. An ſit probabile placitum aſſerentium, in dæmonibus manſiſſe fidem ſupernaturalem ex parte actus, & habitus. ibid.

48. An mereatur cenſuram aliquorum opinio aſſerentium, habitum charitatis, & gratiæ non diſtingui realiter. ibid.

49. An ſit probabile dicere, non eſſe peccatū mortale retinere magnā quantitatem pecuniæ, quando deſumpta eſt à pluribus perſonis, & à qualibet ſolùm ſumpta eſt paruiſſima quantitas. ibid.

50. An ſit probabilis opinio aſſerentium violationem iuſtitiæ diſtributiuæ non inducere obligationem reſtituendi. 179

51. An ſit probabilis opinio aſſerentium, ſcientiam infuſam Chriſti, præter ſpecies infuſas ſupernaturales includere duos habitus luminis ſupernaturalis diſtinctos ab ſpeciebus. ibid.

52. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd in die aſſumptionis beatiſſimæ Virginis Deus remittit aliquid pœnæ damnatis in inferno, ita vt minus puniantur. ibid.

53. An ſit probabile aſſerere, B. Virginem in primo inſtanti conceptionis habuiſſe gloriā corporis. ib.

54. An ſit probabile aſſerere, non peccare mortaliter ſacerdotem, quando exiſtens in peccato abſolutionem ſacramentalem tribuit. ibid.

55. An mereatur cenſuram hæc propoſitio, ſi ſpecies ſacramentales Euchariſtiæ non continerent Chriſtum, non eſſent dignæ veneratione, etiam ſi Chriſtum ſignificarent. ibid.

56. An mereatur cenſuram negare, virtutes morales infuſas diſtinctas a virtutibus moralibus acquiſitis. ibid.

57. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, maculam peccati tranſacto acto peccati, non eſſe reatum, & ordinationem ad pœnam. ibid.

58. An ſit probabilis opinio aſſerentium, artem pingendi non eſſe prohibitam in die feſto. 180

59. An ſit probabilis opinio aſſerentium accepta propter ſimoniam, in collatione Sacramentorum non eſſe reſtituenda. ibid.

60. Quam cenſuram mereatur aſſerere, ſacrificium agni paſchalis in veteri lege non fuiſſe propriè ſacrificium. ibid.

61. An ſit probabilis opinio aſſerentium, non incurri irregularitatē ob peccatum externum omnino occultum, quod in iudicio nō poteſt probari ib.

62. An mereatur cenſuram aſſerere, peccata ante Baptiſmum commiſſa, eſſe materiam liberā ſacramenti pœnitentiæ, in homine baptizato. ibid.

63. An ſit probabile quod aliqui dixerunt, per renouationem priuilegiorum factam hoc anno 1625. Iubilæi ſancti, non reuocari facultates, & priuilegia religioſorum, ad abſoluendum à peccatis Pontifici reſeruatis. ibid.

64. An ſit probabile quod aliqui dixerunt, quantitatem refectiunculæ, & collationis in die ieiunij eſſe poſſe tertiam partem prandij principalis. ib.

65. Quam cenſuram mereatur hæc propoſitio: Vitioſum, & impium eſt frequentius quam in ſolemnioribus feſtis ſuſcipere Euchariſtiam. ibid.

66. An mereatur aliquam cenſuram opinio aſſerentiū, per receptionem Euchariſtiæ fieri ex recipiente, & corpore Chriſti vnionem quandam naturalem, ſubſtantialem, & realem. 181

67. Quam cenſuram mereatur, appellare Sanctum autorem aliquem, qui ab Eccleſia cenſetur hæreticus. ibid.

68. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd Angelus cuſtos quodammodo habet curam maiorem noſtri, quàm habet Deus ipſe. ibid.

69. An ſit probabilis opinio aliquorum aſſerentium, poſſe hominem obligari ad ieiunium ex voto obligatione religionis, & obligatione temperantiæ. ibid.

70. An ſit probabilis opinio aſſerentium, voluntatem nō amplecti bonum honeſtū, niſi cogitatio boni ſit efficacior cogitatione mali contrarij. ibid.

71. Quam cenſuram mereatur placitum aſſerentium, actionem non poſſe eſſe honeſtam, vel vitioſam ſine actuali aduertentia vltimi finis. ibid.

72. Quam cenſuram mereatur aſſerere, in iuſto non

eſſe meritorium actum ſpei. 182

73. Quam cenſuram mereatur, placitum aſſerentium, non eſſe obligationem explicandi in confeſſione circunſtantiam adulterij diſtinctam à ſimplici fornicatione. ibid.

74. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd Beatiſſima Virgo, & Sanctus Ioannes Euangeliſta dormiebant in eodem lectulo. ibid.

75. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd in die Aſſumptionis Beatiſſimæ Virginis damnati liberantur ab aliqua pœna accidentali. ibid.

76. An ſit probabile aſſerere, quòd Sacerdos non teneıur eſſe in ſtatu gratiæ ad adminiſtrandum ſacramentum pœnitentiæ. ibid.

77. An mereatur aliquam cenſuram aſſerere, quòd opus præceptum non ſit magis meritorium ex eo quòd ſit præceptum. ibid.

78. An mereatur aliquam cenſuram hæc propoſitio: Solutio pœnæ ſit in purgatorio, quia ſit per meram ſatisfactionem, non nititur propriè meritis Chriſti. ibid.

79. An mereatur cenſuram hæc propoſitio: Perſona humana conuerſa eſt in perſonam Verbi, per Incarnationem. 183

80. An mereatur cenſuram aliquã aſſerere, quòd Pontifex non poſſit concedere priuilegium vt quis ſatîsfaciat obligationi dicendi plures Miſſas, applicando vnam pro multis illis. ibid.

81. An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe Epiſcopum diſpenſare in iuramento caſtitatis, & religionis. ibid.

82. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd in hæretico ſit actus fidei infuſæ ſupernaturalis ob teſtimonium Dei. 184

83. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium Epiſcopatum non eſſe ſacramentum. ibid.

84. An mereatur cenſuram aſſerere, per ſacramentum Epiſcopatus non conferri gratiam. ibid.

85. An poſſit ſine cenſura concedi Angelos aliquãdo in via vidiſſe clarè diuinam eſſentiam. ibid.

86. An mereatur cenſuram aſſerere, in hæretico manere poſſe actum fidei propter teſtimonium Dei circa aliquem articulum, loquendo de actu naturali ſecundùm ſubſtantiam. ibid.

87. An mereatur cenſuram aſſerere, aliquod auxilium requiri ad peccatum. ibid.

88. An mereatur cenſuram aſſerere, Beatum in patria poſſe diligere Deum amore amicitiæ naturali, viribus naturæ. ibid.

89. An mereatur cenſuram aſſerere, Spiritum ſanctum non requirere ad ſui productionem duo ſuppoſita ex parte principij. 186

90. An mereatur cenſuram aſſerere, Angelos in via non habuiſſe fidem ſupernaturalem. ibid.

91. An ſit probabilis opinio aſſerentium, ex cõmiſſione Pontificis poſſe Sacerdotem qui non eſt Epiſcopus, conferre Ordinem ſacrum. ibid.

92. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd ex Auguſtino non colligatur, Baptiſmum recedente fictione conferre gratiam. ibid.

93. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd alia ſacramenta diſtincta à Baptiſmo non conferant gratiam recedente fictione. ibid.

94. An mereatur cenſuram aſſerere quòd aliquis Sanctus diſtinctus à B. Virgine non habuerit peccatum veniale. ibid.

95. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd quoties aliquis recitat officium S. Mariæ, comparet indulgentiam plenariam. ibid.

96. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Angelus cuſtos cognoſcat cogitationes cordium eius hominis cuius eſt cuſtos. ibid.

97. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd vnus Angelus cuſtos ſimul tempore exerceat officium cuſtodiæ reſpectu plurium hominum. ibid.

98. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd non ſint in Deo, voluntas arcana, & reuelata. ibid.

99. Quàm cenſuram mereatur aſſerere, Spiritum ſanctum habere perfectionem, qua poſſet eſſe Pater Chriſti eodem modo quo B. Virgo fuit mater. 187

100. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd non eſt actus virtutis ſi ſuperior puniat hominem ſuperbum, & pauperem. ibid.

CENTVRIA IV.

DVB. 1. An mereatur cenſuram, qui profert ſenſum aliquem nouum Scripturæ. ibid.

2. Quam cenſuram mereatur aſſerere, S. Ioannem Baptiſtam fuiſſe conceptum ſine peccato originali. ibid.

3. An mereatur cenſuram qui diceret, non eſſe propriam loquutionem illam, Pater, & filius diligunt ſe Spiritu ſancto. ibid.

4. An mereatur cenſuram opinio aliquorum aſſerentium, non peccare mortaliter religioſum contra votum paupertatis, qui ſæpe ſumeret rem vel pecuniam ſufficientem ad veniale, & furtum mortale, etiamſi ſæpiùs contraheret furtum leue. ibid.

5. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium per peccatum veniale amitti aliquam partem intenſionis gratiæ habitualis. ibid.

6. An ſit probabile placitum aſſerentium, gratiam habitualẽ opponi peccato veniali per differentiam indiuidualem phyſicam ipſius habitus. 188

7. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd pœnitens non tenetur explicare in confeſſione, an peccata quæ confitetur, ſint præſentis temporis, vel vitæ præteritæ. ibid.

8. An mereatur cenſuram, qui in rebus philoſophicis, nouas, & ſingulares opiniones docet. ibid.

9. An ſit probabilis opinio aſſerentiũ, approbatum in vno Epiſcopatu, poſſe in alio audire confeſſiones. ibid.

10. An mereatur cenſuram, qui docet, aliquam rationem Pontificis, aut Concilij, ad probandam rem fidei, non eſſe efficacem. ibid.

11. An mereatur cenſuram ſi quis dixerit aliquem Sanctum habuiſſe aliqualem gratiam, vel maiorem, quam habuerunt Apoſtoli. ibid.

12. An mereatur cenſuram, qui cõparat Ioannẽ Baptiſtam cum Apoſtolis in gradu ſanctitatis. ibid.

13. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd Deus non concurrit ad realem entitatem actus peccandi. ibid.

14. An mereatur aliquam cenſuram aſſerere, aliquem præter Enoch, & Eliam futurum præcurſorem ſecundi aduentus Chriſti Domini. ibid.

15. An ſit probabile aſſerere, quòd propoſitum iurandi frequenter non ſit mortale peccatũ. ibid.

16. An ſit probabile aſſerere, quòd propoſitũ peccandi venialiter non ſit peccatum mortale. ibid.

17. An ſit totum in conſcientia retinere libros prohibitos ex præcepto ſanctæ Inquiſitionis, quando libri non continent doctrinam contrariam fidei, aut ſacræ doctrinæ. ibid.

18. An ſit probabile aſſerere, non eſſe peccatum pingere imagines turpes, & inhoneſtas. ibid.

19. An mereatur cenſuram aſſerere, Angelos creatos ante creaturam corporalem. 190

20. An

20. An poſſit aliquis ſine nota cenſuræ aſſerere, Pōtificem, vel Concilium approbantum aſſerere aliquem locum Scripturæ, qui non probet efficaciter intentum Concilij, aut Pontificis. ibid.
21. An ſit probabile poſſe aliquem lucrare Iubileum abſque confeſſione, & communione, quando Pontifex requirit confeſſionem, & communionem. ibid.
22. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, eundem locum Scripturæ ſacræ non habere duos ſenſus literales. ibid.
23. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Euangeliſta citat aliquem Scripturæ locum, per accommodationem ſolùm, & non in ſenſu literali, vel myſtico. ibid.
24. An mereatur cenſuram aſſerere in Deo eſſe ſex notiones. ibid.
25. An mereatur cenſuram aſſerere, aliquam hiſtoriam ab Eccleſia receptam in Breuiario eſſe falſam. 191
26. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Sanctus aliquis Doctor Eccleſiæ errauit in aliqua materia. ibid.
27. An mereatur cenſuram aſſerere Chriſtum Dominum non fuiſſe martyrem. ibid.
28. An ſit probabilis opinio aſſerentium poſſe impleri præceptū recitandi horas canonicas per ſolam externam recitationem horarū, etiam ſi quis non habeat attentionem internam. ibid.
29. An ſit probabilis opinio Græcorum aſſerentium, quòd in die iudicij aliqui non morientur. ibid.
30. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd tempore paſſionis tenebræ non comprehenderunt omnes omnino partes terræ. ibid.
31. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd diluuium non attigit partes omnes omnino, ſed vniuerſam terram tunc habitabilē ab hominibus. ib.
32. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd anima Chriſti cognouit omnia poſſibilia. ibid.
33. An ſit probabilis opinio aliquorum recentiorum aſſerentium, reſtitutionem aliquando eſſe actum iuſtitiæ diſtributiuæ. 192
34. An ſit probabilis opinio aſſerentium, mutuum conſenſum eorum qui contrahunt matrimonium, ſufficere vt Pontifex diſpenſet in matrimonio rato, non conſummato. ibid.
35. An mereatur cenſuram concedere in Deo mutationem virtualem intra ipſum Deum. ibid.
36. An ſit probabilis opinio aſſerentium, eum qui mala fide emit rem à latrone, poſſe eam reſtituere latroni, neque obligati ad reſtituendam eam vero domino. ibid.
37. An ſit probabile placitum aliquorū aſſerentium, lectionē de fructibus indiſtinctis rei furto obiectæ, obligare ad reſtitutionem illarum. ibid.
38. An mereatur cenſuram aſſerere, non poſſe eſſe paupertatē Euangelicam cum dominio rei. ibid.
39. Quam cenſuram mereatur aſſerere, Chriſtum non fuiſſe propriè Prophetam. ibid.
40. An mereatur cenſuram aſſerere, Chriſtum habuiſſe morbum aliquem. ibid.
41. Quam cenſuram mereatur ſententia aſſerentis, matrimonium inter fideles baptizatos eſſe Sacramentum, ſed non eſſe de fide quòd conferat gratiam. 193
42. An mereatur cenſuram hæc propoſitio: Humanitas Chriſti in inſtanti temporis, in quo vnita eſt verbo diuino prius natura habuit propriam ſubſiſtentiam. ibid.
43. Quam cenſuram mereatur opinio aſſerentium, pueros eo tempore quo obligari incipiunt præcepto confeſſionis, obligari præcepto Euchariſtiæ. ibid.
44. Quam cenſurā mereatur opinio aſſerentium, nō poſſe ſuperiorem religionis priuare ſubditum receptione Euchariſtiæ ad tempus, propter correptionem illius. ibid.
45. An mereatur cenſuram hæc propoſitio: Pater eſt cauſa filij. ibid.
46. An ſit probabile placitum aſſerentium, Chriſtū prædeſtinatum vt redemptorem ante præuiſum peccatum primi Parentis. ibid.
47. An ſit probabilis ſententia quæ docet, vnum hominem non poſſe ita applicare ſuam ſatisfactionem pro pœna temporali alterius vt ſpoliet ſe propria ſatisfactione. ibid.
48. An mereatur aliquā cenſurā opinio aſſerentium, exiſtentiā naturæ non diſtingui à natura. 194
49. An mereatur cenſuram hæc propoſitio: In Chriſto eſſe perſona humana. ibid.
50. An mereatur cenſuram hæc propoſitio: In Chriſto eſt duplex eſſe. ibid.
51. An mereatur cenſuram aſſerere quòd Deus ſe ſolo poſſit producere habitum inclinantem ad falſum. ibid.
52. An mereatur cenſuram aſſerere quòd frater poteſt occidere ſororem quæ concepit ex fornicatione, ſi frater timeat infamiam ſibi ex futuro partu. ibid.

DISPVTATIO XXXI.

Dvb. 1. An aqua vino infuſa conuertatur in ſanguinem Chriſti, etiamſi priùs non fuerit conuerſa in vinum. ibid.
2. Quæ ſit certior, probabilior, & antiquior opinio in controuerſia dubij præcedentis. 198

DISPVTATIO XXXII.
De affectu amoris & odij in Deo.

Dvb. 1. An amor ſit propriè in Deo. 199
2. An in Deo ſit propriè affectus odij. 200
3. De inæqualitate affectus amoris Dei circa diuerſa obiecta. 201

DISPVTATIO XXXIII.
Circa aliqua loca Scripturæ.

Dvb. 1. Quid ſit intelligendum apud PP. & Doctores nomine libri vitæ. 202
2. Quomodo ſit intelligendus locus Pauli, *Optabam ego anathema eſſe.* 203
3. De ſenſu Pauli ad Galat. 2. circa reprehenſionem Petri. ibid.
4. An ædificare ſepulchra pro mortuis ſit opus miſericordiæ. 204
5. Quomodo ſit intelligendum quod de fide dicit Iacobus, *cap.* 2. 206

Scriptvm anonymvm.
Quæ liceat, vel non liceat facere circa venerationē hominum mortuorum ante eorum canonizationem, vel beatificationem, ſine ſedis Apoſtolicæ licentia. 207

Responsio
Cardinalis Bellarmini ad calumnias eiuſdem ſcripti anonymi. 209

DISPVTATIO XXXIV.
Circa illud Pſalmi 44. Speciosus forma præ filiis hominum.

Dvb. 1. Vtrùm Chriſtus Dom. corporali pulchritudine mortales reliquos ante ierit. 211

DISPVTATIO XXXV.

Dvb. vnic. An ſit de fide hunc numero hominem eſſe Pontificem. 218

DISPVTATIO XXXVI.

Dvb. 1. Quæ cognitio requiratur vt motus voluntatis ſit peccatum. 219

2. Quomodo poſſit diſcerni cognitio ſufficiens ad ſolum veniale à cognitione neceſſaria ad mortale. 221

DISPVTATIO XXXVII.

Dvb. vnic. An in pura omiſſione poſſit eſſe meritum. 222

DISPVTATIO XXXVIII.

Dvb. vnic. An poſſit reſeruari peccatum in dubio, an ſit mortificus, vel non in materi aliqua determinata. ibid.

DISPVTATIO XXXIX.

Dvb. 1. An ſit licitum iuramentum de defendenda doctrina vnius partialis autoris. 223

2. An ſit licitum ſtatutum in aliqua religione de defendenda doctrina alicuius Doctoris. 224

3. An in aliqua vniuerſitate ſit licitum iuramentum de defendenda doctrina alicuius Doctoris. 225

PARS SECVNDA.

DISPVTATIO I.

Dvb. 1. An ſit conueniens quotidie ſumere Euchariſtiam. 226

2. Ponitur vera ſententia aliquibus dictis partita. 227

3. Ponuntur quædam notabilia circa præſentem difficultatem. ibid.

DISPVTATIO II.

Dvb. 1. Quomodo ſit intelligenda parabola de theſauro abſcondito, *Matth.* 13. 228

DISPVTATIO III.

De Chriſto Martyre.

Dvb. 1. An ad martyrium requiratur quòd ſit actus honeſtus. 230

2. An ad martyrium ſit neceſſarius actus fortitudinis. 231

3. An requiratur ad martyrium vt mors reipſa ſequatur. ibid.

4. An Chriſtus fuerit verè & propriè martyr. 232

DISPVTATIO IV.

Dvb. vnic. An poſſit quis habere aſſenſum fidei circa vnam propoſitionem, & hæreſim circa aliam. ibid.

DISPVTATIO V.

De ſenſu aliquorum locorum Scripturæ, quæ in varijs materijs Scholaſticis occurrunt, & eorum explicatio poteſt iuuare ad explicationes theologicas.

Dvb. 1. Quomodo ſit intelligendus locus Ioſue 7. de punitione Achan. 233

2. An aliqua alia pœna poſſint puniri filij ob peccata parentum. ibid.

3. Quis ſit ſenſus illorum verborum ad Rom. 8. *Quis nos ſeparabit à charitate Dei.* 234

4. An regnum cœlorum & gloria proponatur nobis venalis. 235

5. Quis ſit ſenſus illorum verborum Lucæ 12. *ſint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ, &c.* ibid.

6. Quid intelligatur nomine olei, in parabola de decem Virginibus. ibid.

7. De ſenſu illorum verborum, *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* 236

8. Quid ſignificent apud Ioan. c. 3. illa verba, *Spiritus vbi vult ſpirat.* 237

9. Quis ſit ſenſus illorum verborum, Eccleſiaſtis 17. *Melior eſt finis orationis, quàm principium.* 238

10. Quis ſit ſenſus illorum verborum Eccl. 3. *Vnus interitus eſt hominis & iumentorum, &c.* ibid.

11. An anima rationalis ſit immortalis. ibid.

12. An ratione naturali poſſit probari immortalitas animæ. 241

DISPVTATIO VI.

An ſit præceptum aliquod ſuſcipiendi extremam vnctionem in periculo mortis.

DISPVTATIO VII.

Ad explicandum aliquo modo naturam humilitatis ex aliquibus affectibus illius.

Dvb. 1. Quo ſenſu ſint intelligenda verba S. Ioan. Climaci, dicentis *cap. de humilitate*, Humilitas eſt gratia ſine nomine. 246

2. Quo ſenſu dicatur pœnitentia, humilitas ſpiritus, annihilans peccatum. Gregor. hom. 22. in Ezech. 247

DISPVTATIO VIII.

De gratiarum actione, quæ eſt actus religionis.

Dvb. 1. Quis ſit ſenſus Pauli 1. ad Tim. 2. enumerantis partes orationis. 248

2. Quis ordo ſeruandus ſit in prædictis actibus. 249

DISPVTATIO IX.

Dvb. vnic. Quibus attributis Dei reſpondeant tres partes pœnitentiæ, contritio, confeſſio & ſatisfactio. 250

DISPVTATIO X.

Dvb. 1. An in anima Chriſti fuerit character ſacerdotalis eiuſdem rationis cum charactere ſacerdotij nouæ legis. 251

2. An poſt hanc vitam maneat poteſtas ſacerdotalis, in his quæ fuerunt ordinarì ſacerdotes. 252

DISPVTATIO XI.

Dvb. 1. An B. Virgo de facto meruerit maternitatem Dei de condigno. 253

2. An ſaltem de potentia abſoluta potuerit B. Virgo mereri de condigno maternitatem Dei. 254

DISPVTATIO XII.

Circa aliqua loca Scripturæ.

Dvb. 1. Quis ſit ſenſus illorum verborum: *In lumine tuo videbimus lumen*, Pſalm. 35. 255

2. Quis ſit ſenſus illius loci Apocalypſ. c. 21. Ciuitas non eget ſole, neque luna, &c. nam claritas Dei illuminauit illam. ibid.

DISPVTATIO XIII.

Circa ſenſum aliorum locorum Scripturæ.

Dvb. 1. Quis ſit ſenſus illorum verborum, Pſal. 118. Inclinaui ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum, propter retributionem. 256

2. De

2. De ſenſu illius loci ad Rom. 8. *Spiritus ſanctus poſtulat pro nobis*, &c. ibid.

DISPVTATIO XIV.

De potentia motiua Angeli.

Dvb. 1. Quomodo Angelus moueat ſeipſum localiter. 257
2. An vnus Angelus poſſit mouere alterum localiter. 258
3. An vnus Angelus moueat alterum localiter immediatè producendo motum in illo, vel producendo impulſum in illum à quo cauſatur motus immediatè. 259
4. Quomodo ſit philoſophandum de moto locali producto ab vno Angelo in altero. 260
5. Quomodo ſit philoſophandum de impulſu ſpirituali ſuppoſita opinione aſſerentium illum dari. ibid.
6. Quomodo Angelus poſſit mouere corpus. 261

DISPVTATIO XV.

De incomprehenſibilitate Dei.

Dvb. 1. An ſit de fide, Deum eſſe incomprehenſibilem ab intellectu creato. ibid.
2. Qua ratione Franciſcus Victoria, & aliqui alij, explicent incomprehenſibilitatem Dei. 262
3. Quomodo S. Thom. & alij explicent incomprehenſibilitatem Dei. ibid.
4. Quid colligatur ex Patribus, vel ex Scriptura circa incomprehenſibilitatem Dei. 264
5. In quo conſiſtat ratio cognitionis comprehenſiuæ Dei. ibid.
6. De ſenſu verborum Ieremiæ 32. *Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu.* 266
7. De ſenſu Concilij Lateran. cap. firmiter, de ſumma Trinitate. ibid.
8. Quid ſenſerint Latini Patres de incomprehenſibilitate Dei. 267
9. Quid ſenſerint Græci Patres de incomprehenſibilitate Dei. 268
10. An ad comprehenſionem requiratur certa perfectio intenſionis in cognitione. ibid.
11. An mereatur cenſuram aliquam opinio aſſerentium animam Chriſti de facto videre in Deo omnia poſſibilia. 270

DISPVTATIO XVI.

Diuerſorum dubiorum.

Dvb. 1. An habens votum caſtitatis, peccet contra votum per delectationem ſimplicem contra caſtitatem. 271
2. An poſt Concilium Tridentinum ſit validum matrimonium, præſente parocho tantùm per tranſitum. 272
3. An ſimoniam committat Petrus, promittens Ioanni ſe daturum eleemoſynam pauperi, vel loco pio, ſi Ioannes impetret Petro beneficium aliquod Eccleſiaſticum. 273
4. An pœnitens poſſit propria autoritate commutare ſibi pœnitentiam iniunctam à confeſſario in opus euidenter melius. ibid.
5. An quando fit reuocatio priuilegiorum, quæ conceſſa ſunt à Pontifice viuæ vocis oraculo, intelligatur facta reuocatio communicationis alicuius priuilegij facta viuæ vocis oraculo, quando principalis conceſſio facta eſt per Bullam expreſſam, & ſcriptam. 274
6. An opinio quæ aliquando iudicabatur temeraria, poſſit ſucceſſu temporis & variatis rebus iudicari probabilis. ibid.
7. An impleat aliquis præceptum audiendi Miſſam, quando per raptum & ecſtaſim eleuatur in contemplationem diuinorum officiorum. 275

DISPVTATIO XVII.

De matrimonio Virginis cum Ioſeph.

Dvb. 1. An ex Patribus colligatur fuiſſe verum matrimonium inter Mariam & Ioſephum. 276
2. An B. Virgo contraxerit matrimonium cum Ioſepho poſt votum virginitatis emiſſum. ibid.
3. Quomodo B. Virgo potuerit contrahere matrimonium poſt votum caſtitatis, cùm per matrimonium tradatur dominium corporis alteri contrahenti. ibid.
4. Qua ratione probetur à Patribus fuiſſe conueniens Virginem contraxiſſe matrimonium cum Ioſepho. 277
5. Quomodo ſit intelligenda ratio S. Ignatij Martyris. ibid.
6. Quibus rationibus oſtendatur conueniens fuiſſe Chriſtum naſci de Virgine deſponſata. 278
7. An ſit de fide inter Mariam & Ioſephum fuiſſe verum matrimonium. 279
8. Quando fuerit contractum matrimonium per verba de præſenti inter Mariam & Ioſephũ. 280
9. Quo tempore Ioſephus, & Maria ſimul habitare cœperint. ibid.
10. In qua ætate Maria & Ioſeph contraxerint matrimonium. ibid.
11. Qua de cauſa Ioſephus dimittere voluerit Mariam prægnantem, Matth. 1. 281

DISPVTATIO XVIII.

Dvb. 1. An ſit probabilis opinio aſſerentium, lumen gloriæ non diſtingui ab ſpecie impreſſa viſionis qua Deus clarè videtur. 282
2. An ex Clem. ad noſtrum, de hæret. poſſit ſumi argumentum contra opinionem P. Vaſquez de identitate luminis gloriæ cum ſpecie impreſſa Dei. ibid.
3. An ex opinione P. Vazquez ſequatur, intellectum tam potentem eſſe reſpectu cognitionis obiecti ſupernaturalis, ſicut reſpectu cognitionis obiecti naturalis. 283
4. An ſit poſſibilis aliqua qualitas, quæ ſimul ſit ſpecies impreſſa diuinæ eſſentiæ, & lumen gloriæ. 284.
5. Quomodo ſit philoſophandum de prædicta qualitate, quam diximus eſſe poſſibilem. 285
6. An lumen gloriæ diſtinguatur realiter à lumine ſcientiæ infuſæ Chriſti. 286
7. An ſit probabilis opinio aſſerentium, in ſcientia infuſa Chriſti, non dari habitum diſtinctum ab ſpeciebus. 287
8. An in ſcientia infuſa Chriſti ſint plures habitus diſtincti ab ſpeciebus infuſis. 288
9. Quomodo ſit philoſophandum de ſcientia per ſe infuſa naturali. ibid.
10. An in viatoribus hominibus & Angelis præter habitum fidei infuſum detur aliquod lumen realiter diſtinctum. 289

DISPVTATIO XIX.

De impeccabilitate Beatorum.

Dvb. 1. An Beatus ſecundùm legem ordinariã poſſit peccare mortaliter, aut venialiter. ibid.
2. Vnde oriatur impeccabilitas Beatorum. 290

3. An viſio beatifica habeat vim emundandi animam à reatu pœnæ. 291
4. An viſio beatifica poſſit ſimul eſſe cum habitibus vitioſis, qui in via acquiruotur per actus malos. ibid.

DISPVTATIO XX.

De teſtamento cui deeſt ſolemnitas iuris.

Dvb. 1. An teſtamentum minus ſolemne in foro conſcientiæ ſit validum. 292
2. An ſententia aſſerentium, validum eſſe teſtamentum factum ſine ſolemnitate requiſita iure, ita ſit probabilis, vt in praxi eam quis poſſit amplecti. 293

DISPVTATIO XXI.

De votis B. Virginis.

Dvb. 1. An B Virgo aliquando habuerit propoſitum dandi operam liberis. ibid.
2. An B. Virgo emiſerit votum virginitatis. 294
3. An B. Virgo fuerit prima quæ virginitatem voto confirmauit. 295
4. An votum B. Virginis de ſecunda virginitate, fuerit ſolemne, vel ſimplex. ibid.

DISPVTATIO XXII.

De virginitate perpetua B. Virginis.

Dvb. 1. An B. Virgo tempore conceptionis ſeruauerit virginitatem. 296
2. An B. Virgo in partu virgo manſerit. ibid.
3. An B. Virgo poſt partum ſemper permanſerit virgo. 297
4. Quo ſenſu in Euangelio aliqui dicantur fratres Domini. ibid.
5. Quo iure propinquitatis aliqui in Euangelio dicantur fratres Domini. 298

DISPVTATIO XXIII.

Circa aliqua loca Scripturæ, quæ pertinent ad virginitatem B. Virginis.

Dvb. 1. Quomodo intelligantur illa verba Prouerb. 1. *Quartum penitus ignoro, viam viri in adoleſcentula.* 299
2. De ſenſu loci Iſ. 7. *Ecce vir concipiet,* &c. ibid.

DISPVTATIO XXIV.

Dvb. 1. An B. Virgo emiſerit votum paupertatis. 300.
2. An B. Virgo emiſerit votum obedientiæ. ibid.

DISPVTATIO XXV.

De votis Apoſtolorum.

Dvb. 1. An Apoſtoli habuerint paupertatem. 301
2. An Apoſtoli aliquando emiſerint votum paupertatis. 302
3. An Apoſtoli emiſerint votum continentiæ & obedientiæ. ibid.

DISPVTATIO XXVI.

De conſiliis Euangelicis.

Dvb. 1. An conſilia Euangelica colligantur ex Scriptura. 303
2. Vtrùm conſilium caſtitatis colligatur ex Scriptura. 304
3. Vtrùm conſilium obedientiæ colligatur ex Euangelio. ibid.

DISPVTATIO XXVII.

Dvb. 1. Circa locum ad Hebr. 6. *Non enim iniuſtus eſt Deus,* &c. & quædam alia loca Scripturæ. 305
2. An mereatur cenſuram expoſitio loci Iudic. 11. aſſerentium filiam Iepthe non fuiſſe occiſam à patre. 306
3. De ſenſu loci Iacobi 1. *Vir duplex animo inconſtans eſt,* &c. ibid.
5. De ſenſu illorum verborum Pauli 2. ad Tim. vlt. *Miniſterium tuum imple,* &c. ibid.
6. De ſenſu illius loci Apoc. 2. *Dabo illis ſtellam matutinam,* &c. 308

DISPVTATIO XXVIII.

Circa cognitionem ſenſitiuam Chriſti.

Dvb. 1. An potentia ſenſitiua decipiatur circa ſenſibile. ibid.
2. An ſpecies eiuſdem obiecti ſemper ſit eiuſdem rationis in quolibet loco. 309
3. Quomodo in vſu contingat deceptio. ibid.
4. An in ſenſibus Chriſti fuerit deceptio, qualis eſſe ſolet in ſenſibus aliorum hominum. 311

DISPVTATIO XXIX.

Dvb. 1. An ante Euangelium fuerit ſtatus religioſus. ibid.
2. An qui in veteri lege referuntur ſeruaſſe caſtitatem, paupertatem, vel obedientiam, fecerint votum harum virtutum. 313

DISPVTATIO XXX.

Dvb. 1. De qualitate propoſitionum. 314
2. Quæ dicatur propoſitio probabilis. ibid.

DISPVTATIO XXXI.

Dvb. 1. An hoc tempore mereatur cenſuram aſſerere quòd qui mortem pateretur, pro defendenda conceptione immaculatæ Virginis ſine originali, eſſet Martyr. 315
2. An ſit contra decreta Pontificum in hac materia de conceptione, aſſerere, quòd poteſt à Pontifice definiri vna pars huius cõtrouerſiæ. ibid.
3. An poſſit definiri, quòd B. Virgo non habuerit debitum contrahẽdi peccatum originale. ibid.
4. An ſit probabile placitum aſſerentium, eſſe præceptum ſuſcipiendi Sacramentum extremę vnctionis in periculo mortis. ibid.
5. An ſit probabile placitum aliquorum aſſerentium, hanc locutionem, Chriſtus prædeſtinatus eſt filius Dei, non eſſe propriam in rigore. 316
6. An ſit probabile placitum cuiuſdam recentioris aſſerentis, in eo qui habet votum caſtitatis, non eſſe contra votum complacentiam ſimplicem delectationis venereæ. ibid.
7. An mereatur cenſuram aſſerere, librum Eccleſiaſtici non eſſe canonicum. ibid.
8. An ſit probabile aſſerere, Chriſtum de facto meruiſſe ſuam beatitudinem eſſentialem. ibid.
9. An ſit dignum cenſura aſſerere, quòd profeſſus noſtræ Societatis poſt votum non accipiendi dignitatem, niſi ex præcepto Pontificis, poſſit accipere dignitatem merè ſecularem, ſine diſpenſatione voti. ibid.
10. An ſit dignum cenſura aſſerere, quòd poſſint Patres profeſſi noſtræ Societatis ex ſolo præcepto Principis ſecularis acceptare eam dignitatem ſecularem ſine violatione voti. ibid.
11. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd prædicti profeſſi poſſint, vel teneantur acceptare dignitatem, ex ſolo præcepto Nuntij Apoſtolici. ibid.

12. An

12. An ſit probabile placitum aſſerentium venari contra prohibitionem legis poſitiuæ, ſolùm eſſe peccatum contra iuſtitiam legalem. ibid.

13. An ſit probabile, poſſe aliquem complere obligationem recitandi officium diuinum, recitando quolibet die officium quodlibet, quodcunque illud ſit. 317

14. An ſit probabile, quod aliqui docuerunt, quòd ſi quis omittat officium diuinum completorium, poſſit ſatisfacere, ſi ſequenti die, vel tempore recitet aliquod officium loco officij omiſſi, ita vt non teneatur aliquid reſtituere pro omiſſione prædicta. ibid.

15. An ſit probabile quod aliqui docent, poſſe Sacerdotem implere obligationem recitandi officium, etiamſi diſtractus ſit voluntariè ſi proferat ſolùm verba. ibid.

16. An ſit verum quod quidam recentior docet, cum qui accipit ſtipendium pro onere dicendi Miſſam certo loco, non poſſe aliud ſtipendium accipere pro applicatione ſacrificij. ibid.

17. An mereatur cenſuram aſſerere, B. Virginem non contraxiſſe verum matrimonium cum Ioſepho per verba de præſenti, vel ſigna. ibid.

18. An ſit probabile poſſe Epiſcopum diſpenſare cum his qui habentur tanquam coniuges, & tamen nunquam contraxerunt matrimonium, & habent impedimentum dirimens, & non poſſunt facilè recurrere ad Pontificem, & quamuis poſſent, ſequeretur magnum ſcandalum, & habent filios. ibid.

19. An mereatur cenſuram, qui hominem in hac vita mortali, dicit eſſe æqualem in ſanctitate cum aliquo Sancto canonizato. 318

20. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd aliquis Sanctus (excepta B. Virgine) non habuit peccatum originale. ibid.

21. Quam cenſuram mereatur qui diceret, ſupremos Inquiſitores, deceptos circa qualitatem alicuius propoſitionis, erraſſe in iudicando. ibid.

22. An ſit probabile aſſerere, quòd ſatisfactio pœnitentiæ ſacramentalis facta in gratia, non conferat gratiam ex opere operato. ibid.

23. An ſit probabile, quod aliquis dixit, Chriſtum Dominum habere characterem ſacerdotalem, quòd ſit qualitas ſacerdotalis, ſicut habent alij ſacerdotes. ibid.

24. An ſit probabile, in ſcientia infuſa Chriſti præter ſpecies infuſas ſupernaturales, & habitum diſtinctum ab ſpeciebus ſupernaturalibus eſſe tertia alia qualitas, & lumen ſupernaturale. ibid.

25. Quam cenſuram mereatur, qui dixerit, Iudices ſanctæ Inquiſitionis non poſſe prohibere libros, vel ſcriptum aliquod, quādo non continet doctrinam contra fidem, vel temerarium, erroneum, vel ſcandaloſum. ibid.

26. Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd dignitas prophetica veteris Teſtamenti, eſt maior dignitas, quàm dignitas Apoſtolica noui Teſtamenti. ibid.

27. Quam cenſuram mereatur aſſerere Eliam fuiſſe ſanctiorem Apoſtolis. ibid.

28. An ſit probabile quod dixerunt aliqui hoc tempore, præceptum audiendi Miſſam poſſe impleri, etiam ſi quis audire incipiat poſt finitum Euangelium. 319

29. An mereatur cenſuram aſſerere, perſonam Chriſti non eſſe propriè compoſitam. ibid.

30. An poſſit concedi ſine vlla nota cenſuræ, Chriſtum eſſe compoſitum ex tribus ſubſiſtentiis. ibid.

31. An ſit dignum cenſura, quod quidam hoc tempore typis mandarunt, habentem votum caſtitatis non peccare contra votum per ſimplicem delectationem veneream, & moroſam eius delectationem. ibid.

32. An ſit probabile quod quidam dixit, omiſſionem recitationis vnius horæ canonicæ minoris, v. g. tertiæ, vel ſextæ, non eſſe peccatum mortale. ibid.

33. An poſſit dici ſine cenſura, ſacrificium Miſſæ conferre gratiam, ex opere operato ei pro quo offertur. ibid.

34. An ſit probabile, poſſe aliquem, qui habet ius ad maioratum, obiicere quòd alter ſit illegitimus, licèt putetur legitimus. ibid.

35. An ſit probabile, poſſe aliquem religioſum abſolui à reſeruatis per Bullam Cruciatæ, quando eius religio habet Bullam Pontificis, in qua decernit & declarat, quòd non vult religioſos eius religionis gaudere priuilegio Bullæ Cruciatæ. ibid.

36. An ſit digna cenſura opinio aſſerentium, non probari efficaciter ratione naturali immortalitatem animæ rationalis. 320

37. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, characterem ſacramentalem, eſſe ſolùm relationem rationis. ibid.

38. An mereatur cenſuram nouum placitum aſſerentium, Chriſtum habuiſſe characterem accidentalem ſacerdotij. ibid.

39. An ſit probabilis opinio aſſerentium, actum charitatis, & dilectionis Dei ſupernaturalis habere vim ſanctificandi formaliter. ibid.

40. An ſit probabilis opinio aſſerentium, habitum gratiæ concurrere efficienter ad productionem habituum ſupernaturalium. ibid.

41. An ſit probabilis opinio aſſerentium Chriſtum in cœlo non orare verbis expreſſis. ibid.

42. An ſit probabilis opinio aſſerentium, non poſſe eſſe in Deo voluntatem efficacem dandi gloriam, ante præuiſa merita, ſed danda eſt propter merita. ibid.

43. An ſit probabilis opinio aſſerentium imaginem ſemper adorari cum prototypo, ita vt prototypum adoretur vt quod. ibid.

44. An mereatur cenſuram placitum aſſerentium, cum ſola cognitione naturali ex parte intellectus, ſi detur gratia ex parte voluntatis, poſſe aliquē operari actum in ordine ſupernaturali ſufficientē vt diſponat ad iuſtificationē. ibid.

45. An ſit probabilis opinio aſſerentium habitum gratiæ, & charitatis, non diſtingui realiter. 325

46. An ſit probabilis opinio aſſerentium, exiſtentiam, & eſſentiam non diſtingui realiter. ibid.

47. An ſit probabile quod quidam doctiſſimus autor dixit in materia *de Angelis*, poſſe vnum Angelum mouere alterum Angelum ſine impulſu illi impreſſo. ibid.

48. An ſit probabile vnam animam rationalem ſeparatam, poſſe alteram animam ſeparatam mouere per impulſum. ibid.

49. An ſit tutum in conſcientia, quod quidam dixit, non eſſe peccatum mortale recitare aliquā horam vnius diei, poſt finitum illum diem, & tranſacta media nocte, v. g. ſi poſt duodecimam horam noctis diei Lunæ, recitet quis

Comple

Completorium recitandum die Lunæ. ibid.
50. An ſit hæreticum negare, characterem ſacerdotalẽ manere in anima, in ſtatu futuræ vitæ. ibid.
51. An ſit cõtra votum paupertatis, ſi religioſus, pro munere pretio æſtimabili aliquid accipiat, vel petat, non ſibi, ſed alicui perſonæ. ibid.
52. An ſit peccatum reſeruatum in religione, in qua omne peccatum externum, quod fit ex praua intentione, ſit actus externus, qui ſecundùm ſe poteſt bene & malè fieri. ibid.
53. An poſſit Petrus occidere Ioannem quando agnoſcit Ioannem velle in iudicio imponere Petro crimen, propter quod Petrus iudicari ac condemnari poſſit. Et intelligitur dubium quando crimen falsò imponitur. 322
54. An poſſit Petrus occidere Ioannem, quando agnoſcit Ioannem velle ipſum Petrum occidere priuata autoritate ſi poſſit oblata occaſione. ibid.
55. An qui poſt factum votum de migrando ad religionem, habuit rem cum fœmina, & ex illa generauit filios, propter quod paſſa eſt detrimentum honoris, & poſt hæc omnia dedit promiſſionem de futuro matrimonio cum illa, teneatur illam ducere, non obſtante voto religionis. ibid.
56. An poſſit hæres abſolui, qui non implet votum defuncti de eleemoſyna facienda, vel alio opere pio quando habet pecuniam, ex qua poſſit illud votum implere. ibid.
57. An poſſit probabiliter dici, eſſe præceptum ſuſcipiendi ſacramentum Confirmationis. ibid.
58. An ſit probabilis opinio aſſerentium, diſpenſationem factam ſine cauſa, in præcepto humano poſitiuo eſſe validam. ibid.
59. An ſit dignus cenſura qui contradiceret opinioni communi, quam Doctores ſolùm tradunt vt probabilem. ibid.
60. An mereatur cenſuram, qui negaret, Deum non tribuere operibus iuſtorum præmium vltra condignum. ibid.
61. An quando reſeruatur peccatum carnis contra caſtitatem externam, comprehendatur viſus, ornatus, &c. procedentes ex affectu interno. ibid.
62. An ſit dignum cenſura, quòd aliquis recentior dixit poſſe pœnitentem propria autoritate commutare pœnitentiam ſibi impoſitam à Confeſſario. 323
63. An ſit probabile, opera iuſtorum ex gratia Chriſti facta, non habere maiorem dignitatem quàm ſi fierent ex gratia Dei data ſine meritis Chriſti, cæteris paribus. ibid.
64. An quando duobus diebus immediatis occurrunt duo Iubilea, quorum quodlibet requirit confeſſionem & communionem, ſit neceſſarium ad lucrandam indulgentiam, bis confiteri, & bis ſumere Euchariſtiam. ibid.
65. An ſit vera diſpenſatio, ſi data facultate Confeſſario diſpenſandi circá certam materiam, & audita confeſſione pœnitentis, Confeſſor abſolutionem ſacramentalem dederit illi rectè diſpoſito, & pœnitens & Confeſſor non putauerint eſſe neceſſarium expreſsè dicere, Diſpenſo te. ibid.
66. An ſit probabile quod quidam dixit, religioſum habentem facultatem diſponendi de aliquibus pecuniis, poſſe eas conſumere in prauos vſus. ibid.
67. An ſit probabile quod recentior ſcriptor dixit, ſuperiores religionum, ſicut parochos ſeculares, poſſe audire omnium confeſſiones, quia ſuperior religionis habet ſcientiam omnium ſicut parochus. 324
68. An ſit probabile quod quidam dixit hoc tempore, quòd ſi quis per tempus Iubilæi, cupiens abſolui de peccatis, obliuiſcatur aliqua reſeruata dum confitetur, ita vt non abſoluatur à reſeruatis, poſſit poſtea vti priuilegio. ibid.
69. Quam cenſuram mereatur hæc propoſitio, paruum eſſe ſpatium vnius horæ ad orationem mentalem. ibid.
70. An mereatur cenſuram opinio aſſerentium Angelos loqui inter ſe per ſigna externa ſpiritualia. ibid.
71. An mereatur cenſuram opinio vnius, vel alterius dicentis, quemlibet Angelum loqui per peculiaria ſigna, quæ alij non intelligunt. ibid.
72. An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Angelos non mouetur localiter. ibid.
73. An mereatur cenſuram aſſerere, Angelum non poſſe mouere corpus localiter. ibid.
74. An ſit ſimonia ſi Petrus promittat ſe daturum eleemoſynam alicui loco pio, ſi ille impetret beneficium Eccleſiaſticum. ibid.
75. An ſit probabile dari actum ſupernaturalem indifferentem. ibid.
76. An mereatur cenſuram aſſerere quòd formalis malitia peccati poſſit eſſe effectus prædeſtinationis. 325
77. An ſit probabile poſſe Epiſcopum cum parocho ſibi ſubdito diſpenſare in reſidentia, vt talis parochus faciat officium diſtribuendi eleemoſynas nomine Epiſcopi. ibid.
78. An ſit probabile placitum aſſerentium, in veteri lege fuiſſe perfectum ſtatum religionis inſtitutum ab Elia. ibid.

F I N I S.

SELECTA

SELECTARVM DISPVTATIONVM IN Theologiam Scholaſticam, Poſitiuam, & Moralem,

PARS PRIMA.

Topica ſacra, breuibus explicata dubiolis.

DISPVTATIO I.

De vſu ſumendi argumenta ex regulis orthodoxis, de quibus fuſè egimus 2. 2. ad quæſt. 1.

DE hac materia legendi ſont interpretes S. Thom. 1. *part. ad queſt.* 1. vbi P. Valent. *diſp.* 1. *quaſt.* 1. *punct.* 5 P. Vaxquez 1. *part. diſp.* 12. P. Molina, & alij à oobis iuſtà citandi. B

DVBIVM PRIMVM.

Quid, & quotuplex ſit ſedes ex qua ſumi poteſt argumentum theologicum.

IN hac materia Doctores appellant locos theologicos ſedes quaſdam, ex quibus Theologi in diſputationibus ſumunt argumenta, ſicut Ariſtoteles *in lib. Topicorum* aſſignauit locos quoſdam & ſedes ex quibus Philoſophi poſſunt ſumere argumenta; & eodem modo Doctores Theologi habent ſua topica ſacra pro diſputationibus contra Hæreticos, & controuerſiis inter ipſos Catholicos. C

Aſſignantur verò communiter, præſertim à recentioribus, varij loci, vnus eſt autoritas ſacræ Scripturæ: ſecundus autoritas Chriſti & Apoſtolorum: tertius autoritas Eccleſiæ catholicæ: quartus autoritas Conciliorum: quintus autoritas Pontificis Romani: ſextus autoritas ſanctorum Patrum: ſeptimus autoritas Doctorum Scholaſticorum Theologorum, & Iuriſperitorum: octauus ratio naturalis ex lumioe naturali deſumpta: nonus autoritas Philoſophorum: decimus autoritas hiſtoriæ humanæ. D

Notandum autem eſt, quod notant non pauci, ex A priora loca propria eſſe theologica; alia verò etiam ex aliis ſcientiis eſſe ſumpta, quamuis illis etiam vtantur Theologi.

Deinde ſciendum eſt aliquos Theologos agentes de his locis ſpeciatim diſputare de aliquibus rebus, quæ pertinent ad alias materias, v. g. agentes de modo ſumendi argumentum ex ſacra Scriptura contendunt explicare quæ ſit ſacra Scriptura, & quæ eius autoritas. Hæc tamen, & ſimiles quæſtiones ſupponendæ ſunt hoc loco, de quibus nos per otium diſputauimus 2. 2. *ad quæſt.* 1. Hoc autem loco ſolùm contendimos oſtendere, quomodo ex prædictis ſedibus ſint ſumenda argumenta, & quæ ſint efficacia, quæ probabilia in peculiaribus materiis.

DVBIVM II.

De vſu ſumendi argumentum ex ſacra Scriptura.

NOtandum eſt primò, nos non poſſe ſumere argumentum ex ſolo teſtimonio ſacræ Scripturæ contra Gentiles, negantes Scripturam ſacram, vel iofallibilem autoritatem illius, ac proinde ex teſtimonio talis Scripturæ argumentum deſumptum non conuiocet Gentiles.

Secuodò notandum eſt contra admittentes, libros ſacros poſſe nos arguere teſtimoniis Scripturæ duobus modis, altero quando teſtimonium eſt euidens ad oſtendendam aliquam veritatem; altero quando ex tali loco ſolùm poteſt ſumi argumentum magis, aut minus probabile, quod poteſt colligi ex prudenti ponderatione contextus.

Tertiò notandum eſt, ioter Catholicos argumentum eſſe efficax ex teſtimonio Scripturæ, quod omnes Patres eodem modo, & ſenſu interpretantur iuxta decretum Concilij Tridentioi.

Item poſſumus vti argumento Scripturæ vel ad tradendam aliquam doctrinam, vel ad iudicandum de qualitate alicuius opinionis.

Quòd ſi locus Scripturæ plures habeat explicationes ſanctorum Patrum, poſſumus arguere probabiliter non ex loco illo abſolutè, ſed quatenus expli-

A catur ab aliquibus Patribus, pendendo ea, quæ ſenſum Patrum confirmant.

Et iuxta hæc iudicandum eſt, quando ex loco Scripturæ poſſit probari concluſio de fide, vel ſolum poſſit colligi concluſio theologica, & hæc concluſio theologica vel euidenter, vel probabiliter. Vlterius ex teſtimonio Scripturæ poſſumus arguere ad colligendam nouam concluſionem, & hoc duobus modis, altero illatione euidenti, altero probabili, & circa primum modum fieri poteſt, vt ad concluſionem colligendam ſumamus duas præmiſſas de fide, vel vnam de fide, & alteram euidentem lumine naturali. Probabilis autem erit concluſio quando præmiſſa naturalis ſolùm eſt probabilis ad inferendam concluſionem, quæ ſolum erit opinabilis, ex quo B oriri ſolent contrariæ opiniones Theologorum.

Quomodo vero poſſit ſumi argumentum ex ſenſu ſpirituali Scripturæ, aut ex ſenſu accommodatitio, conſtabit ex dicendis in ſequentibus. legatur noſter Gillus 1. *part. lib* 1. *tract*. 7. *cap*. 5. P. Vazquez 1. *part. diſp*. 16. *cap. vlt*. *&* *diſp*. 14. *cap*. 7.

Dubium III.

De vſu ſumendi argumentum ex teſtimonijs Christi Domini.

SVpponendum eſt vt certum de fide, Chriſtum C Dominum habuiſſe autoritatem infallibilem ad tradendam doctrinam, & verba illius vt verba Dei accipienda eſſe.

Deinde ſciendum eſt, ſenſum verborum Chriſti poſſe eſſe manifeſtum ex communi ſenſu Patrum, & certa doctrina, ſicut de ſenſu illorum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, diximus in materia de Euchariſtia, & conſtat ex Concil. Trid. & ex tali ſenſu poteſt ſumi efficax argumentum ad confirmandam doctrinam fidei contra Hæreticos.

Item quando Chriſtus in Euangelio explicat aliquem locum veteris Teſtamenti, ſenſus explicatus à Chriſto certus eſt, & de fide, de quo inter Catholicos non eſt controuerſia.

D Vlteriùs, quando circa parabolam aliquam Chriſti ſunt diuerſæ explicationes ſanctorum Patrum, obſeruandum eſt quod antea diximus de diuerſis explicationibus Patrum circa teſtimonium aliquod Scripturæ.

Specialiter autem hoc loco placet exemplum ponere in parabola operariorum *Matth*. 20. & præcipuè explicandum eſt, quid intelligatur nomine denarij. Sciendum autem eſt ex hac parabola ſumi argumentum ab Hæreticis contra catholicam doctrinam de inæqualitate viſionis beatificæ, vt retulit Auguſtinus *lib. de ſancta Virginitate. c*. 16. & Hieron. *lib*. 2. *cõtra Iouinianum*. de quo fusè interpretes ſancti Thom. 1. *part ad quæſt*. 12. & alij Theologi in mate- E ria de viſione.

Nomine ergo denarij aliqui Patres intelligunt vitam æternam. Hieron. *loco proximè citato*. Chryſoſt. *hom*. 6. *in Matth*. & alij *in cap*. 20. *Matth*. imò aliqui recentiores audacter pronunciant, hunc eſſe vnanimem ſenſum Patrum.

Sed non deſunt qui nomine denarij intelligant gratiam. ita Irenæus *lib*. 4. *cap*. 70. vbi per denarium intelligit vocationem gratiæ, qua Deus ab initio mundi vocat electos. Cypr. *epiſt*. 76. *circa finem*, intelligit gratiam Dei omnibus infuſam. Baſil. *in regulis breuioribus, interrog*. 224. 255. *&* 256. intelligit gratiam huius vitæ. Gregor. *lib*. 35. *moral. cap*. 20. per denarium intelligit virtutes. Lyra *in citatum locum* *Matth*. intelligit omnem gratiam, *num*. 11. fauent Gloſſa ordin. Hugo & Stapulenſis *ibidem*. Sequitur P. Vazquez 1. *part. diſp*. 49. *cap*. 4. *&* 1. 2. *diſp*. 215. *c*. 4. P. Prado *in cap*. 16. *Ezech. circa verſum* 35. Ianſen. *in Concordia Euang. cap*. 101. Ægid. *lib*. 12. *de Beatit. q*. 9. *art*. 1. *a num*. 55 vbi non ſemel citat ſenſum Patris Vazquez, & dicit eſſe ſatis probabilem, & *num*. 56. dicit eſſe ſententiam aliquorum Patrum, quos citat *num*. 58. & vt veram ſequitur *num*. 60. *&* 61. citat etiam Ægidius pro hac ſententia Bedam, Anſelm. & Euthym. *in cap*. 19. *vel* 20. *Matth*. & affirmat hunc ſenſum non diſplicere Origeni *tract*. 19. *in Matth*. & fauet S. Thom. *in cap*. 19. *Matth. in finem, & in c*. 20. circa illa verba, *Multi ſunt vocati*, vt omittam plures viros doctos huius ætatis. quæ omnia adduxi, vt conſtet ſine cauſa recentiores aliquos dixiſſe, ſecundam expoſitionem, quam ſequutus eſt P. Vazq. eſſe contra communem ſenſum Patrum; ita loquitur Salas 1. 2. *ad q*. 5. *tract*. 2. *diſp*. 9. *ſect*. 1. *n*. 3. *in fine*. & P. Suarez *lib*. 2. *de attributis. cap*. 2.

Item conſtat deceptos alios recentiores, dicentes expoſitionem P. Vazq. non eſſe probabilem, ſed, vt dixi, & aliquorum ſanctorum Patrum eſt, & grauiſſimorum aliorum Doctorum, & ideo negari non poteſt & probabilem eſſe, & ab omni cenſura liberam. Et ſi, quæ attulimus, vidiſſent prædicti recentiores, aliter ſanè ſenſiſſent, quàm ſenſerunt: &, vt monere ſoleo, viros graues & Theologos decet de qualitate propoſitionum non pronunciare ſententiam, niſi præuia autorum lectione, & rationum conſideratione. De ſenſu autem totius parabolæ dixi 1. *part. ad quæſt*. 12.

Dubium IV.

De vſu ſumendi argumenta ex dictis Apoſtolorum.

LOquimur, quando teſtimonium Apoſtolorum certum eſt omnino, & ſenſus illius certus ex conſenſu Patrum, & tunc ex illo poteſt ſumi certum & efficax argumentum.

Deinde ſciendum eſt quòd cùm Apoſtoli citant teſtimonium aliquod veteris Teſtaméti, concedendum eſſe ſenſum ab illis intentum eſſe verum, iuxta ea quæ dicemus infrà agentes de ſenſibus Scripturæ: vbi etiam oſtendemus, in his caſibus non eſſe admittendum ſenſum purè accommodatitium.

Vlteriùs ſciendum eſt, ſcriptorem canonicum poſſe citare teſtimonium aliquod ex libro qui non ſit canonicus: vt Iudas Apoſtolus citauit prophetiam Enoch, quæ non cenſetur liber canonicus, ſecundùm opinionem aliquorum; licèt alij contendant eſſe canonicum, de quo legi poteſt noſter Lorinus *in epiſt. Iudæ*, qui de hoc tractat ex inſtituto.

Deinde ſciendum eſt, ſcriptorem canonicum poſſe aliquando citare teſtimonium ex veteri Teſtamento in ſenſu myſtico, & figurato, ſicut Ioan. 19. citauit illud Exod. 12. *Os non comminuetis ex eo*, & affirmat impletum eſſe in Chriſto; & tamen in ſenſu literali locus Exodi intelligitur de Agno Paſchali, ſecundùm communem ſenſum interpretum; vt bene notauit P. Vazq. 1. *part. diſp*. 14. *cap*. 4.

Scire verò oportet, ſenſum myſticum eſſe certum, quando illud citatur ab ſcriptore canonico, & tunc poteſt ex illo ſumi efficax argumentum; ſecus tamen ſi ſenſus myſticus ſolùm ſit alicuius interpretis, vel Patrum, de quorum autoritate dicemus infrà. Et iuxta hæc poſſunt intelligi aliqui Doctores, qui dicunt ex ſenſu myſtico non poſſe ſumi efficax

argumen

argumentum, & interdum affirmant poſſe ſumi. legatur S. Thom. 1. *p. quaſt.* 1. *art.* 10. Molina *ibi, diſp.* 5. Bañez *dub. vlt.* & alij interpretes.

Dvbivm V.

De vſu ſumendi argumentum ex autoritate Eccleſiæ Catholicæ.

VAriis modis poſſumus ſumerè argumentum ex autoritate Eccleſiæ ex variis principiis, nam in Eccleſia ſunt traditiones, de quibus diximus 2. 2. *ad quaſt.* 1. agentes de regulis orthodoxis. Et conſiderandum eſt, an ſit traditio diuina, vel humana, vt iuxta qualitatem illius iudicemus de efficacitate argumenti. legatur Gillus 1. *part. lib.* 1. *tract.* 7. *cap.* 8.

Item ex ſenſu Eccleſiæ poteſt ſumi argumentum. v. g. quando Eccleſia aliquid defendit vt pium & probabile, vel magis pium, & magis probabile, licèt ſint variæ opiniones; tamen communior ſenſus Eccleſiæ magni momenti eſt pro illa parte.

Item ex Conciliis poteſt ſumi argumentum, de quibus diximus 2. 2. *loco citato.* Et diſtinguendum eſt de Concilio Prouinciali, & Generali, & rurſus conſiderandum eſt, an Concilium Prouinciale ſit confirmatum à Summo Pontifice, vel non ſit confirmatum.

Et quidem ſi non ſit confirmatum, non habet infallibilem autoritatem, & ſi non erret, poteſt ex illo ſumi argumentum valde probabile ad confirmandam aliquam opinionem: ſi autem ſit confirmatum à Summo Pontifice, conſiderandum eſt, an ſumatur argumentum ex manifeſto ſenſu, & tunc argumentum poteſt ſumi efficax; ſi autem ſolùm ſumatur argumentum ex ſenſu probabili, vel probabiliori, argumentum erit probabile, ſicut ſuprà diximus de argumento deſumpto ex teſtimonio Scripturæ.

Ad cognoſcendum autem certum ſenſum definitionis Concilij multum iuuat habere exactam notitiam erroris, quem Concilium intendit damnare. in quo maximè excellit P. Vazq. dum ſermo occurrit de aliquo Concilio, vt conſtat ex his, quæ docet in materia de Gratia, explicans ſenſum Concilij Tridentini: in materia de Trinitate, dum agit de Concilio Remenſi: in materia de adoptione & ſeruitute Chriſti, explicans ſenſum Concilij Francofordienſis, in quo graues Theologi prudentes ſe gerere debent, ne in re grauiſſima minùs probabiliter loquantur.

Deinde ſi loquamur de Concilio generali, etiam eſt conſideranda autoritas Concilij ſecundùm diuerſas opiniones. Aliqui enim, vt retulimus 2. 2. *ad quaſt.* 1. ſentiunt Concilium generale ante confirmationem Pontificis non habere infallibilem autoritatem. Alij verò exiſtimant tale Concilium etiam ante confirmationem Pontificis non poſſe errare; hoc autem magni ponderis eſt vt poſſimus iudicare de qualitate argumenti deſumpti ex autoritate Concilij: circa quod etiam conſiderandum eſt, an ſumatur argumentum ex certo ſenſu Concilij, vel ſolùm ex probabili, iuxta ſuprà dicta.

Dvbivm VI.

De vſu ſumendi argumentum ex autoritate Summi Pontificis.

SVpponenda eſt doctrina catholica, quòd Pontifex non poſſit errare in ſuis definitionibus, vt dicebamus 2. 2. *ad quaſt.* 1.

A Et hoc poſito, ex manifeſto ſenſu definitionis Pontificis ſumi poteſt argumentum; ſed conſiderandum eſt, an ſyllogiſmus ſit compoſitus ex duabus propoſitionibus de fide, vel ex vna de fide, & altera euidenti ad colligendam concluſionem per conſecutionem legitimam, & tunc efficax erit argumentum. Si verò in antecedenti ſumatur aliqua propoſitio ſolùm probabilis, colligitur concluſio probabilis tantùm.

Deinde ſciendum eſt, aliquando Pontificem ſolùm declarare aliquam opinionem eſſe probabilem, vel probabiliorem. Et, vt dixi in materia de fide, in hoc non poteſt Pontifex errare, & ex prædicta concluſione poſſumus deducere concluſiones alias B probabiles. Exempla facilè occurrunt in materiis theologicis.

Difficultas autem eſſe poteſt, an ex ratione qua vtitur Pontifex ad aliquid definiendum, poſſit ſumi efficax argumentum ad alias concluſiones colligendas?

Et explicandum eſt, an ratio qua vtitur Pontifex, ſemper ſit efficax. Fatentur verò Doctores in diuerſis materiis rationem Pontificis poſſe eſſe inefficacem, licèt ſit probabilis, & tunc ex illa poterit ſumi argumentum probabile.

Notat autem P. Vazq. 1. 2. in materia de legibus, agens de ſolemnitate voti, concedendum eſſe, rationem Pontificis eſſe efficacem, quando eſt vni- C cum medium ad definiendam aliquam propoſitionem, & ſine qua propoſitio definita non poſſet eſſe vera. quod etiam docuimus 2. 2. *ad quaſt.* 88. agentes de ſolemnitate voti; ſecus tamen, quando aliqua ratio non eſt vnicum medium definiendi: tunc enim poterit ratio eſſe probabilis, licèt non ſit omnino certa & euidens, & tunc argumentum ſumptum ex illa ſolùm erit probabile.

Et eodem modo poteſt ſolui ſimile dubium; nempe, an quando Pontifex vtitur aliquo teſtimonio Scripturæ ad probandam ſuam definitionem, dicendum ſit Pontificem vſum fuiſſe teſtimonio illo Scripturæ in ſenſu vero literali.

Certè in Conciliis ſæpe ad probandam aliquam D veritatem citantur teſtimonia Scripturæ, interdum in ſenſu literali certo, interdum non ita.

Circa quod notandum eſt, aliquando in Conciliis adduci teſtimonium Scripturæ ad probandam maiorem propoſitionem ſyllogiſmi, aliquando ad probandam propoſitionem minorem, quod ex inſtituto notabam agens de adoptione Chriſti circa Concilium Francofordienſe, quod magnoperè conſiderandum eſt, vt iudicemus in quo ſenſu Concilium adducat teſtimonium Scripturæ. Et idem contingit in definitionibus Pontificum, qui citant teſtimonia aliqua Scripturæ.

Notandum autem eſt quòd ſi teſtimonium aliquod Scripturæ aſſumitur à Pontifice vt medium E vnicum definitionis, dicendum eſt adduci in ſenſu certo, propter rationem ſuprà factam.

Vlteriùs autem hoc loco notandum eſt, poſſe Pontificem, aut Concilium generale aliquando ex inſtituto definire ſenſum alicuius loci Scripturæ, & tunc ſenſus ille eſt certus. Exemplum ſit in Concilio Tridentino, quod, agens de Sacramento Pœnitentiæ, explicuit ſenſum illorum verborum, *Accipite Spiritum ſanctum. quorũ remiſeritis peccata,* &c. Vt verò cognoſcamus, quæ ſit mens Pontificis, maximè neceſſariũ eſt cognoſcere quid præcipuè intendat Pontifex, vel cui interrogationi interdum reſpondeat, vt ex dictis illius poſſimus ſumere argumentũ ad colligendam, vel confirmandam aliquam concluſionem.

Dvbivm VII.

De vſu ſumendi argumentum theologicum ex teſtimonio ſanctorum Patrum.

De materia huius dubij poteſt legi Canus *lib.7. de locis,cap.*3. Bañez 1.*part. ad quaſt.*1.*ad art.*8. *dub.*5. Gillus 1.*part.lib.*1.*tract.*7.*cap.*11.

De ſanctorum Patrum autoritate variis modis loqui poſſumus. Primò de vnius tantùm autoritate,& ſingulari eius opinione. Secundò de autoritate multorum. Tertiò de vnico & communi omnium ſenſu.

Deinde de ſanctorum Patrũ autoritate poſſumus loqui, vel quando ſumitur eorum autoritas ad probandam concluſionem philoſophicam; vel quando aſſumitur ad probandam concluſionẽ theologicam.

Et ſi loquamur de autoritate illorum reſpectu opinionis philoſophicæ, ſiue ſit autoritas vnius, ſiue multorum, non poteſt eſſe maior efficacitas in tali argumento, quàm ſit in ratione qua vtuntur,& hæc eſt communis doctrina Theologorum.

Secundò autoritas vnius, vel aliquorum circa doctrinam aliquam particularem pertinentem ad fidem, ſolùm facit argumentum probabile, non certum omnino. Prima pars facilè intelligitur ex ratione qua vtuntur: ſecunda probatur, quia nullus priuatus Doctor habet autoritatem infallibilem. & quod dicitur de argumẽto probabili, intelligendum eſt quando nihil docent contra certam fidei doctrinam, potuerunt enim errare antiquis tẽporibus circa res aliquas quæ nondum erant ab Eccleſia definitæ. Exempla occurrunt facilè in diuerſis materiis.

Tertiò dicendum eſt, multorum Patrum autoritatem aliquibus aliis reclamantibus non facere certum argumentum; pauciores enim potuerunt exactiùs rem tractare,& difficultatem penitiùs attingere. Hæc etiam eſt cõmunis doctrina Theologorum, & certum eſt aliquos Doctores, licèt plures ſint, non habere infallibilem autoritatem, poſſéque errare.

Quartò dicendum eſt omnium Sanctorum conſenſiun in his quę ad fidem non pertinent, probabile argumentum facere, non tamen certum. hæc etiam eſt doctrina communis Theologorum, quia pro materiis, quæ ad fidem non pertinent, neque ad mores, non eſt certa omnino iſtorum autoritas.

Quintò dicendum eſt, in expoſitione ſacrarum literarum omnium Sanctorum conſenſum ſubminiſtrare certum argumentum, quia non eſt credendum Deum permittere, vt omnes ſancti Patres errent in his rebus, quæ ad fidem, vel mores pertinent. quam doctrinam fusè ex Patribus,& Conciliis probat Canus *ſuprà.* & ita in Concilio Trident. *ſeſſ.* 4. præceptum eſt, vt in expoſitione ſacræ Scripturæ omnes ſequantur communem conſenſum Patrum.

Sextò dicendum eſt, quando omnes ſancti Patres aliquid docent tanquam de fide, non errare, & ita ex eorum autoritate in eo caſu ſumitur efficax argumentum. Hanc concluſionem amplectuntur omnes Theologi, quia non poſſent omnes Patres in hac materia errare, ſine magno Eccleſiæ detrimento, quod Deus non patietur. An verò in Concilio generali maior pars Epiſcoporum poſſit errare, diſputatum eſt a nobis in materia de Conciliis 2.2.*ad quaſt.*1.

Notandum autem eſt, aliud eſſe loqui de autoritate alicuius Sancti in ordine ad impugnandam aliquam opinionem, aliud ad defendendam aliquam ſententiam, quæ ſine iniuria fidei probabiliter poteſt defendi: in priori enim caſu non eſt omnino efficax argumentum ad impugnandam aliquam opinionem, quam alij ſequi poſſunt; in poſteriori autem euentu autoritas alicuius Sancti, aut Doctoris multum poteſt iuuare ad defendendam aliquam ſententiam.

Ex dictis colligitur, poſſe aliquem ſine vlla nota defendere contra aliquem, vel aliquos Patres, quando ſunt alij pro contraria opinione. Item cõſtat aliquem ſanctum Patrem interdum errare, & erraſſe, de quo aliqua exempla affert Canus *lib.* 7. *de locis, cap.* 3. & ideo non eſt reprehendendus aliquis, ſi in diſputationibus ſcholaſticis concedat Patrem aliquem erraſſe, quamuis non ſit affirmandum ſine graui fundamento, & ſemper curandum eſt in bonum ſenſum explicare Patres.

Dvbivm VIII.

De vſu ſumendi argumentum ex autoritate Doctorum Theologorum, vel Iuriſperitorum.

Ponendum eſt contra Hæreticos, valde vtilem fuiſſe, & eſſe in Eccleſia ſcholaſticam Theologiam, de quo legi poteſt Canus *lib.*8.*de locis,cap.*1.2. & 3. Bañez 1.*part. ad quaſt.*1. *in art.*8. *dub.*6. Gillus 1.*part. lib.*1. *tract.*7. *cap.* 13. Modò autem ſolùm volumus explicare, quomodo poſſit ſumi argumentum ex autoritate Scholaſticorum ad probandam aliquam opinionem.

Et primò dicendum eſt, vnius, vel plurium Scholaſticorum autoritatem, ſi alij contrarium ſentiant, non plus habere efficacitatis, quàm habeat eorum ratio, vt docuit expreſsè Canus *lib.*8. *citato, cap.* 3. & probari poteſt, quia Scholaſtici Doctores errare poſſunt, & ita diuiduntur in contrarias opiniones.

Secundò dicendum eſt, poſſe eſſe temerarium impugnare communem Scholaſticorum ſententiam modo à nobis explicato 2.2.*ad quaſt.*11.

Addunt aliqui, poſſe eſſe hæreſim, vel hæreſi proximum impugnare ſententiam omnium Theologorum circa dogma fidei, vel morum.

Hoc autem formaliter non oritur ex eo quòd quis contradicat Theologis ſcholaſticis, ſed quia impugnat quis fundamentum, quo Scholaſtici mouentur ad tradendam rem vt de fide, quòd ſi tale fundamentum non ſit firmum & certum, non erit hæreſis contradicere Theologis. quod etiam obſeruandum eſt, quando plures Theologi conueniunt in cenſura de qualitate alicuius propoſitionis. Explicatur exemplo, aliqui Theologi antiquitus exiſtimarunt de fide eſſe, B. Virginem conceptam fuiſſe cum peccato originis, & tamen Scotus, & alij poſteriores docuerunt B. Virginem conceptam fuiſſe ſine peccato originali, & hoc tempore Eccleſia cenſet eſſe opinionem probabilem; ex quo deducitur priorem illam cenſuram non fuiſſe veram, de quo aliàs.

Vlteriùs notandum eſt quòd etiamſi ſcholaſtici Theologi conueniant in explicatione alicuius loci Scripturæ, ſi tamen circa eundem ſint diuerſæ explicationes Patrum, poterit quis ab Scholaſticis recedere, & explicationem aliquorum Patrum amplecti; præſertim quòd Scholaſtici pauci ſolent adducere teſtimonia Scripturæ per accommodationem. v. g. Aliqui Scholaſtici vt probent in Beatis dari lumen gloriæ, vtuntur illis verbis Pſalm. 35. *In lumine tuo videbimus lumen*; & tamen, vt ibi notauit noſter Bellarminus, alius eſt huius loci ſenſus. legi etiam poteſt ibi Loriuus. Similia exempla

exempla occurrunt frequenter in diſputationibus ſcholaſticis.

Item ſciendum eſt quòd licèt aliquando Theologi conueniant in explicando aliquo textu iuris canonici, ſi tamen Iuriſperiti alio modo explicent, diuerſæque ſint opiniones, poterit quis ſine vlla nota impugnare Theologos ſcholaſticos.

Ex doctrina tradita colligitur non eſſe piaculum impugnare vnam, vel alteram opinionem alicuius Doctoris Theologi ſcholaſtici quantumuis grauis, quando ſunt alij contrarium ſentientes, & materia ipſa ſubiecta eſt variis opinionibus, & contrariis rationibus probabilibus.

Deinde notandum eſt, in ſacrorum canonum explicatione, quando ad mores pertinent, magnæ autoritatis eſſe Iuriſperitorum communem ſenſum, ex quo Theologus poteſt ſumere argumentum ſatis probabile ad confirmandam concluſionem in re morali, de quo Canus ſuprà *cap. vlt.* & notarunt Doctores huius ætatis. Si verò contrariæ ſint Iuriſperitorum ſententiæ, probabile ſumetur ex vna, vel altera parte argumentum, iuxta dicta in ſimili.

Rurſus ſciendum eſt, poſſe virum doctum in quæſtionibus probabilibus contradicere aliis, quando vel non habent efficax argumentum, vel ſolùm defendunt ſuam opinionem vt communiorem, & qui illos impugnat, & efficax habet argumentum, & exactiùs rem excogitauit, quod facilè poteſt intelligi ex eius ſcriptis.

Ex dictis poſſunt intelligi quæ docuit P. Valentia *1. part. diſp. 1. quæſt. 1. punct. 5.* vbi docuit qui ſint propriè loci theologici, de quibus hactenus egimus.

Dvbivm IX.

Quomodo Theologus vtatur ratione naturali.

IN hoc dubin certum eſſe debet, poſſe Theologum ad ſuam doctrinam confirmandam vti ratione & argumento deſumpto ex ſolo lumine naturali, quatenus vtile eſt ad concluſiones colligendas, vel explicandas. & de hac materia agit Canus, & legi poteſt Gillus ſuprà *cap. 16.*

Certum deinde eſt, ſolam rationem naturalem non eſſe ſufficientem ad inducendam concluſionem theologicam, quæ propriè pendet vel ex duabus præmiſſis de fide, vel ſaltem ex vna.

Bene autem docuit P. Vazq. *1. part. diſp. 12. cap. 3.* Theologum poſſe vti præmiſſa rationis naturalis, vt cum alia de fide colligat concluſionem theologicam per legitimam conſecutionem. Item in diſputatione illa, an Chriſtus vt homo ſit filius adoptiuus, vel naturalis, aſſumenda eſt definitio adoptionis, vt ex illa colligamus, an Chriſtus ſit, vel non ſit filius adoptiuus. Et eodem modo in diſputatione, an Chriſtus vt homo ſit ſeruus ſeruitute mancipij, aſſumenda eſt definitio ſeruitutis, & ſic in ſimilibus. Vnde, ſi propriè loquendum ſit, ratio naturalis ſupponitur ad Theologiam.

Rurſus notandum eſt poſſe aſſumi propoſitionem rationis naturalis ſolùm probabilem, & tunc non deducitur propriè concluſio theologica, ſed opinionis theologicæ. Si verò propoſitio naturalis rationis ſit euidens, poterit ſimul cum alia præmiſſa de fide inferre concluſionem propriè theologicam.

Vlteriùs ad explicandum, an aliquis contractus ſit ſimoniacus, vel vſurarius, aſſumenda eſt definitio ſimoniæ, vel vſuræ, vt iudicemus, an tali contractui conueniat definitio, & cum doctrina fidei colligemus prohibitum eſſe talem contractum; & A in hac materia non poſſe errare Pontificem, diximus 2. 2. *ad quæſt. 1.*

Item Theologus poteſt vti ratione naturali ad reſpondendum argumentis, quæ Gentiles obiiciunt contra myſteria noſtræ fidei, & ad oſtendendum myſteria noſtræ fidei non eſſe contra rationem naturalem, licèt ſint ſupra rationem.

Dvbivm X.

De autoritate Philoſophorum, & humana hiſtoria.

DE hac materia agit Canus *lib. 10. de locis,* & B Gillus ſuprà *cap. 15.* Et certum eſt ex Philoſophis Gentilibus non poſſe ſumi argumentum efficax ad confirmandas concluſiones theologicas, quia in multis errarunt. Solùm conſideranda eſt ratio, qua vtuntur, an ſit, vel non ſit efficax ad explicandam concluſionem aliquam theologicam: ad hoc enim ſæpe poteſt iuuare philoſophica doctrina.

Poteſt etiam aliquando autoritas vnius, vel plurium Philoſophorum deſeruire ad conuincendos alios Philoſophos Gentiles, & eorum errores, ſicut etiam ad impugnandos aliquos errores Hæreticorum: & huc modo dicitur Philoſophia vtilis ad Theologiam. Quòd ſi Patres antiqui reprehendunt Philoſophiam, intelligendi ſunt loqui contra aliC quos errores Gentilium, vel contra nimium abuſum Philoſophiæ in diſputationibus ſacris.

Vlteriùs quæ Philoſophi docent de vitiis & virtutibus, valde ſunt vtilia ad explicandas naturas virtutum Chriſtianarum, & vitia fidelium, in quo vſu prudentia obſeruanda eſt, ne in Philoſophorum ſententiis referendis nimius ſit Chriſtianus orator, cùm multa ſuppetant ex Scriptura, & Patribus maioris vtilitatis, & autoritatis.

Deinde cognitio hiſtoriæ poteſt eſſe valde vtilis Theologo, quod intelligo de hiſtoria, quæ agit de factis à Côciliis, & Pontificibus circa materias fidei & morum, & circa errores Hæreticorum, quos Pontifices & Concilia intendunt dânare: cognitio enim D huius hiſtoriæ valde eſt neceſſaria ad intelligendas definitiones Conciliorum, & Pontificum; & ex defectu huius hiſtoriæ recêtiores aliqui Theologi interdum abutûtur teſtimoniis Conciliorum, & Pontificû. De vtilitate verò hiſtoriæ fusè Canus *lib. 11. de locis.* & breuiter P. Vazquez *diſp. citata.* qui *cap. 5.* bene notat diuerſo modo concurrere hiſtoriam, & rationem naturalem ad concluſiones theologicas; quia propoſitio & præmiſſa luminis naturalis concurrit vt pars antecedentis in ſyllogiſmo, vt ſuprà dicebamus; hiſtoria autem verſatur circa præmiſſam fidei ad explicandum ſenſum illius, non quòd hiſtoria ſit ratio aſſentiendi præmiſſæ fidei, hæc enim eſt teſtimonium primæ veritatis, vt dixiE mus 2. 2. *ad quæſt. 1.* ſed quòd ipſa hiſtoria iuuet ad intelligendum ſenſum propoſitionis fidei, ſicut poteſt iuuare etiam perfecta cognitio linguarum.

Dvbivm XI.

An ſacra doctrina ſit argumentatiua.

EX his quæ hactenus diximus placet explicare doctrinam ſancti Thom. quam tradit 1 *part. q. 1. art. 8.* vbi diſputat, an ſacra doctrina ſit argumentatiua: Et prima concluſio articuli eſt: Theologia noſtra non argumentatur ad probanda ſua principia, ſed ex principiis arguit.

Secunda concluſio: Sicut ad Metaphyſicam pertinet arguere contra negantes aliquod principium, ſi alia admittant, ex quibus poſſit ſumi argumẽtum; ita Theologia poteſt arguere contra Hæreticos, ſi admittant aliquos libros ſacros.

Tertia concluſio: Si quis neget omnem Scripturam ſacram, nihil admittens teſtimonij ſupernaturalis, poterit Theologus illius argumenta ſoluere.

Deinde in reſponſione ad ſecundum numerat S. Thom. loca, ex quibus ſolet Theologus argumentari. Et docet primò argumentum ex autoritate humana eſſe omnium infirmiſſimum. Secundò docet argumentum ex autoritate diuina eſſe omnium efficaciſſimum: numerat etiam locum deſumptum à ratione naturali; & circa autoritatem Philoſophorum adducit teſtimonium Pauli ex *cap.* 17. *Actuum.* & docet ſumi argumentum ex his probabile, vt ex extraneis. Numerat etiam autoritatem ſacræ Scripturæ, & autoritatem ſacrorum Doctorum, ex quibus poteſt ſumi argumentum probabile, iuxta ea quæ ſupra diximus. Item docet fidem propriè niti reuelationi Dei factæ per Prophetas & Apoſtolos. De teſtimonio autem Doctorum dicit ſufficere ad argumentum probabile, non tamen certum: & adducit teſtimonium Auguſtini *epiſt.* 19. vbi dicit, *ſolis Scripturarum libris qui Canonici appellantur didici hunc honorem tribuere, vt autorem eorum in ſcribendo erraſſe non credam; alios autem ita lego, vt quantalibet ſanctitate, doctrinâque polleant, non ideo verum putem quod ipſi ſenſerunt, vel ſcripſerunt.* Hæc ſanctus Thomas ex Auguſtino.

Et ego ex vtroque colligo, integrum eſſe aliquando diſcedere ab opinione alicuius Doctoris, licèt non ſit facile, & paſſim hoc faciendum, ſed potiùs curandum, vt ſanctos Patres, & graues Scholaſticos in bonum ſenſum, ſi fieri poteſt, interpretemur. Et ex his omnibus colligitur cum S. Thom. Theologiam eſſe argumentatiuam.

DVBIVM XII.

An poſſit Theologus euidenter ſoluere argumenta quæ fiunt contra myſteria noſtra fidei.

IN hoc dubio Durandus *quæſt.* 1. *prologi*, ſenſit Theologum ſolum probabiliter poſſe ſoluere argumenta quæ fiunt contra myſteria noſtræ fidei, & probat, quia ratio quæ ſolet adduci contra articulum fidei, non peccat in forma ſyllogiſtica; ergo non poteſt oſtendi eam rationem aſſumere euidenter falſum.

Alij verò alio modo loquuntur, & philoſophantur: docent enim argumenta quæ fiunt contra articulum fidei, poſſe ſolui negatiuè, non poſitiuè, id eſt, ita poſſe Theologum reſpondere, vt oſtendat argumentum non probare quod aſſumit, non tamen poſitiue oſtendendo euidenter veritatem myſterij. legatur P. Vazq. 1. *part. diſp.* 10. vbi hanc doctrinam amplectitur ipſe, & ſequuntur alij.

Deinde notandum eſt quòd ſi fiat argumentum ex lumine naturali per cognitionem diſcurſiuam, poterit Theologus reſpondere non vt Theologus formaliter, ſed vt Philoſophus, ad quem pertinet ratio ipſa ſumpta ex principio natur[illegible], de quo aliqualis controuerſia eſt inter P[illegible]phos: imò ex diuerſis opinionibus naturali[illegible] nis ſoluuntur frequenter à Theologis prædicta argumenta.

Ex his intelligitur Theologum non poſſe probare euidenter Deum eſſe trinum, & vnum; poſſe tamen reſpondere argumentis, quæ ſumuntur ex ratione naturali contra hoc myſterium, de quo diximus in materia de Trinitate, & legi poſſunt interpretes S. Thom. 1. *part. ad quæſt.* 1.

In fine huius diſputationis ſcire oportet, recentiores aliquos diſputare de vſu ſumendi argumentum ex autoritate Angelica: de quo cæteri Theologi nihil dixerunt, quòd non facile occurrat hic vſus argumentandi, & ſermo debet intelligi de teſtimonio Angeli beati per reuelationem: & maximè conſiderandum eſt, an ſit certa reuelatio.

Deinde Angeli damnati non ſunt digni fide, nec poſſumus cum illis communicare, & ſemper timendum eſt, ne malus Angelus transfiguret ſe in Angelum lucis, quod ſæpe admonent Sancti, agentes de reuelationibus, quæ hominibus fiunt per Angelos, quæ materia non eſt huius loci, legatur Gillus 1. *part. lib.* 1. *tract.* 7. *cap.* 10.

DISPVTATIO II.

POSITIVA.

De efficacitate quarundam rationum, quibus vtuntur Scriptores ſacri noui Teſtamenti.

DVBIVM I.

An rationes quibus vtuntur Scriptores ſacri in nouo Teſtamento, ſemper ſint euidentes, vel ſolùm probabiles.

SVPPONVNT Doctores, Scriptorem ſacrum ſemper dicere verum: de quo diximus in materia de fide.

In hoc dubio exiſtimare poſſet aliquis, has rationes conſiderata materia, & circumſtantiis ſemper eſſe euidentes, & poteſt probari, quia vel rationi factæ ab Scriptore ſacro poteſt quis reſpondere quòd non conuincat, vel non poteſt reſpondere; ſi hoc ſecundum, ratio erit euidens: ſi dicatur primum, videtur contra autoritatem Scriptoris ſacri.

Secundò poteſt probari, quia aliqua exempla quæ communiter ſolent adduci, [illegible]tiones continent, quas aliqui contendunt eſſe euidentes, vt infrà referemus.

Communis tamen ſententia eſt, non eſſe neceſſarium vt rationes quibus vtuntur Scriptores ſacri, ſemper ſint euidentes, ſed ſatis eſſe ſi ſint probabiles & prudentes. ita P. Valentia 1. *part. diſput.* 1. *quæſt.* 8. *punct.* 1. P. Salmeron *in* 1. *epiſt. ad Corinth. diſp.* 2. P. Molina 1. *part. quæſt.* 1. *ad art.* 10. *diſp.* 5. P. Gaſpar Sanchez, & P. Lorinus *in c.* 2. *Actuum.* vbi etiam Chryſoſtomus, & alij circa illa verba eiuſdem capitis, *cùm ſit hora diei tertia*, &c.

Pro explicatione notandum eſt, rationes Scriptoris ſacri tales eſſe, vt ad inferendam concluſionem nihil aſſumant falſum, hoc enim repugnat Scriptori ſacro: difficultas ergo eſt, an illud probetur euidenter reſpectu eorum, ad quos ratio dirigitur. v. g. cùm aliqui Actorum 2. exiſtimarent Apoſtolos loquentes variis linguis ebrios eſſe, Petrus dixit non eſſe ebrios, & aſſignauit rationem illis verbis, *cùm ſit hora diei tertia.*

Quæ ratio citatis autoribus pro ſecunda opinione videtur ſatis prudens, & probabilis, non

tamen

tamen euidens lumine naturali ex cōnexione termi-norum, quamuis, vt dixi, multum habeat probabilitatis & prudentiæ, conſiderata ſanctitate Apoſtolorum, & tempore diei feſti, & temperantia Apoſtolorum. quæ omnia apud bonos iudices, & homines non malè affectos magnam faciunt probabilitatis efficacitatem.

Et ex his poſſumus reſpondere ad primum contrariæ opinionis, & dicendum eſt nullum homioem prudentem, & bene affectum poſſe negare, argumentum Petri eſſe valde probabile, prudens, & rationi conſentaneum, conſideratis circumſtantiis ſuprà aſſignatis: licèt abſolutè non ſit euidens ex ſola connexione terminorum, vt conſtat, & ita manet ſolutum ſecundum argumentum, quia non apparet medium, ex quo oſtendatur euidentia illius rationis.

Dvbivm II.

Circa rationem quandam qua vtitur Iacobus in ſua Epiſtola cap.2.

IAcobus *cap.*2. agens de fide, & contendens explicare, ſolam fidem ſine operibus non ſufficere ad iuſtificationem, inter alia protulit illa verba, *Tu credis, quia vnus eſt Deus? bene facis, Dæmones credunt, & contremiſcunt.*

Circa hæc verba diſcipuli S. Thom. 2. 2. *ad q.*5. *in articulum* 3. explicare contendunt, quomodo intelligenda ſit ratio Iacobi, & efficacitas illius, de qua ego diſputaui 2.2.*tom.*1 *diſput.*24. *dub.*5. & hoc loco breuiter aliqua dicam. Cauſa difficultatis eſt, quia in Dæmonibus, ſecundùm veriorem doctrinam, ſolum eſt fides acquiſita; in viatoribus autem fidelibus eſt fides infuſa & ſupernaturalis: non videtur autem argumentum efficax, ſi quis dicat, fides acquiſita non iuſtificat; ergo fides infuſa ſupernaturalis non iuſtificat.

In præſenti difficultate poſſet aliquis dicere in Dæmonibus manſiſſe fidem infuſam, ſecundùm quam opinionem videretur argumentum efficax à ſimili. & quòd in Dæmonibus manſerit fides infuſa, docuit Durandus *in* 3. *diſt.*25 *quæſt.*9. & probabilem putat P. Valentia 2.2.*diſput.*1.*quæſt.*5.*punct.*2. vbi etiam docet ſententiam Durandi non eſſe contra Scripturam. & P. Lorinus in citata verba Iacobi ſatis indicat ſententiam Durandi eſſe probabilem.

Sed, vt dixi 2.2.*tom* 1. *diſput.*43. *dub.*3. ſententia Durandi falſa eſt: item licet aliqui dicant ſententiam prædictam eſſe probabilem, manifeſtè tamen loquuntur de habitu fidei, & verò Iacobus planè loquitur de actu credendi.

Alij autem aliter philoſophantur, exiſtimant enim in viatoribus fidelibus fidem eſſe naturalem ſecundùm ſubſtantiam, & ita argumentum erit efficax; quia ſecundùm hanc doctrinam ſumitur à fide acquiſita ad fidem acquiſitam.

Sed hæc doctrina admittenda non eſt, quia iuxta communiorem Sch-laſticorum doctrinam traditam à nobis in materia de fide, longè verius eſt fidem Chriſtianam in homine fideli eſſe ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam.

Alij concedunt argumentum Iacobi non eſſe euidens, ſed probabile; quam doctrinam multi non admittunt, quia putant poſſe explicari argumentum Iacobi, vt ſit valde efficax.

Cenſent enim, vt retuli *diſp. citata*, argumenti efficacitatem in eo conſiſtere quòd fides ſine operibus, vt eſt quædam cognitio, non ſufficiat ad iuſtificationem, ſiue ſit cognitio acquiſita, ſiue infuſa; quam expoſitionem ſequuntur communiter interpretes S. Thom. in citatum articulum, quorum autoritas probabilem facit hanc expoſitionem.

Alij recentiores alio modo contendunt explicare efficacitatem prædicti argumenti, quia cenſent particulam *credunt* ſumi in ſenſu de præterito pro particula *crediderunt*, ſic enim legunt aliqui codices: & ſenſus eſt, Dæmones crediderunt in via, & tamen damnati ſunt. & ita putant Apoſtolum loqui de fide infuſa Dæmonum, ex quo vult inferre Apoſtolus etiam fidem infuſam in Chriſtiano viatore non ſufficere ad iuſtificationem.

Sed hæc explicatio & diſcedit à lectione vulgata, & à communi ſenſu interpretum, qui particulam *credunt* ſecundùm proprietatem in ſignificatione de præſenti hactenus ſumpſerunt.

Ego verò in citata diſputatione aliter explicabam verba citata, quæ explicatio à multis explicata eſt: dicebam in illis verbis non contineri rationem integram, ſed ſecundùm leges diſputantium arguens aliquid interdum conceſſum ab aduerſario admittit, & accipit, vt vlteriùs procedat ratiocinatio, & ita Apoſtolus dicit, *Tu credis, quia vnus eſt Deus, bene facis.* quaſi dicat, hoc eſt bonum & neceſſarium: *vis autem ſcire, ô homo, quia fides ſola non ſufficit ſine operibus, & mortua eſt: Abraham pater noſter ex operibus iuſtificatus eſt.* Ecce efficacitatem integræ rationis Apoſtoli.

Contra hanc expoſitionem recentiores aliqui obiectionem quandam poſuerunt, quam retuli, & cui ſatisfeci *diſput illa* 24. *citata, dub.*5. *in fine.* Solum aduerto quòd licèt aliquis Pater, vel Doctor dicat expreſsè, in prædictis verbis Apoſtoli contineri, argumentum non eſſe contra noſtram expoſitionem, qui ſolùm contendimus non contineri in illis ſolum integrum argumentum: item, vt dicebamus *diſput. præcedenti.* vbi eſt diuerſitas expoſitionum, non eſt abſurdum diſcedere ab vno, vel altero Doctore.

Dvbivm III.

De quadam ratione Pauli 1. ad Corinth. 15.

IN 1. epiſt. ad Corinth. *cap.* 15. vt probet Paulus Reſurrectionem, inter alia ait, *Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt?* Circa quam rationem multa tradidi iam olim, & variè explicant Patres Græci, & Latini, vt ſtatim referam, & legi poteſt P. Suar. *tom.*2. *in* 3. *part. diſp.*50. *ſect.*1. P. Vazquez *tom.*2. *in* 3. *p diſp.*157. *cap.*3.

Prima expoſitio eſt eorum, qui dicunt, aliquando conſuetum fuiſſe, vt viuus aliquis baptizaretur pro mortuo, vt mortuus ſine baptiſmo iuſtificaretur per baptiſmum à viuo ſuſceptum, & ita Paulum velle illud fore inutile ſi mortui non reſurgunt: & hoc ſenſu explicant efficacitatem eius rationis.

Hæc tamen explicatio admittenda non eſt, quia illo tempore nondum exorta erat illa hæreſis. Item, quia Paulus loquebatur cum fidelibus. legatur P. Vazq. ſuprà *num.*19. qui fusè agit de errore Tertulliani.

Secunda expoſitio eſt Sedulij, S. Thom. & quorundam aliorum, qui docent baptizari pro mortuis idem eſſe ac baptizari pro peccatis mortalibus, & ita ſenſus Pauli erit: Quid prodeſt baptizari pro auferendis peccatis, ſi mortui non reſurgunt? Hæc tamen expoſitio communiter refutatur, quia per mortuos homines intelligunt paſſim interpretes Græci, & Latini, & contrarius inuſitatus eſt modus loquendi.

Tertia expoſitio eſt Chryſoſtomi, & multorum A Græcorum,qui interpretantur de Baptiſmo Chriſti, per quem credentes quando baptizantur ſignificant corporum reſurrectionem. quæ explicatio non quadrat in verba Pauli,qui dixit, *vt quid baptizantur pro mortuis*?non dixit,ad ſignificandam reſurrectionem mortuorum. Item hæc explicatio, ſicut & præcedens,non ſatis explicat efficacitatem rationis Pauli, quia poſſet aliquis reſpondere, Baptiſmum prodeſſe ad vitam æternam, quia anima eſt immortalis, licèt non admitteretur corporum reſurrectio.

Quarta expoſitio eſt Theodoreti,& Caietani,qui explicant de Baptiſmo Chriſti, in quo Chriſti reſurrectio repræſentatur. Sed licèt verum ſit, talem B eſſe repræſentationem, tamen hæc explicatio non ſatis aptè cadit in verba Pauli,qui dixit, *vt quid baptizantur pro mortuis*? non dixit,vt quid baptizantur pro mortuo ad repræſentationem reſurrectionis.

Quinta explicatio eſt Epiphanij *hæreſ.59.* qui explicat de his qui baptizantur iamiam morituri,circa quam multa dicunt aliqui recentiores, & legi poteſt P. Vazq *loco citato*,& admittenda non eſt,quia hoc non eſt baptizari pro aliquo,ſed aliquem baptizari paulo ante mortem, qui pro ſe baptizatur, & non pro alio.Item ſecundùm hunc ſenſum prædicta ratio minus haberet efficacitatis, quia Baptiſmus tunc temporis receptus prodeſt ad iuſtificationem, & hæc neceſſaria eſt ad vitam æternam, quæ locum C haberet in anima immortali,etiamſi corpus non reſurgeret.

Sexta explicatio eſt aſſerentium baptizari pro mortuis idem eſſe ac facere opera pœnitentiæ pro mortuis; hoc enim ſolet ſignificare Baptiſmus, vel *baptizari*, de quo fuſe recentiores. Et ſenſus eſt, vt quid facimus opera pœnitentiæ pro mortuis vt liberentur à pœnis,ſi mortui non reſurgunt:Quæ explicatio multos habet autores, & videtur cæteris probabilior: ſed mihi non omnino probatur, quia non eſt modus vſitatus loquendi dicere baptizari pro alio, & facere opera pœnitentiæ pro illo. Item ſecundùm hanc expoſitionem ratio Pauli ſolùm videretur probare immortalitatem animæ, vt antea D dicebam.

Septima alia explicatio eſt, vt idem ſit baptizari pro mortuo, & baptizari ob contactum corporis emortui. Pro cuius explicatione ſciendum eſt *Deuter. cap.19.* præcipi vt qui tetigerit corpus mortui immundus cenſeatur, donec abluatur modo ibi aſſignato, & ſecundùm hunc ſenſum nullius religionis, aut ſacri cultus videretur illa ceremonia legis, ſi non ſignificaret corporis reſurrectionem; & hæc eſt efficacitas illius rationis; argumentabatur enim Paulus cum his qui admittebant veterem legem, & hanc expoſitionem ſequitur P. Vazq. & alij recentiores.

Omitto aliam expoſitionem, quam tradit Iſidorus E Peluſiota *lib.1.cap.22.* quæ ad ſenſum moralem videtur pertinere, & valde obſcura eſt.

Placet autem referre rationem,quam ego tradidi iam olim, & recentiores aliqui vt propriam typis mandarunt,ſicut & multa alia, quæ ex meis ſcriptis deſumpſerunt. Sciendum ergo eſt tempore Pauli vſu receptum vt corpora defunctorum lauarentur antequam mandarentur ſepulturæ, vt conſtat ex *cap.9. Actuum.* quod etiam fuit in vſu apud aliquas gentes,& nunc in aliquibus fidelium prouinciis.

Ex hoc ergo vſu potuit Paulus ſumere argumentum apud fideles, & dicere, vt quid baptizantur, id eſt,aqua afficiuntur,qui lauant corpora mortuorum,ſi mortui non reſurgunt:id eſt,vt quid exhibetur tale obſequium corporibus defunctorum,ſi corpora non reſurgunt? & ſimile argumentum poſſet ſumi ex aliis obſequiis, quæ fideles religioſe tribuunt corporibus defunctorum: & hoc ſenſu ratio Pauli vim habet circa reſurrectionem corporum. quæ expoſitio à multis recepta eſt ante multos annos in Academia Complutenſi.

Sed obiicit P. Vazq. non eſſe credibile homines tempore Pauli vti prædicta ceremonia ex affectu erga corpora intuitu reſurrectionis. Reſpondetur Paulum agere cum illis,qui cognoſcebant reſurrectionem, & contendit probare & confirmare reſurrectionem, oſtendens fore inutilem eam ceremoniam, ſi corpora non eſſent reſurrectura, quod ad homines illos erat optimum argumentum.

Secundò obiicit, ſecundum noſtram explicationem, non dicturum Paulum, *Quid faciunt qui baptizantur pro mortuis?* ſed,quid faciunt qui mortuorum corpora lauant:Sed hoc facilem habet ſolutionem, quia vtroque modo loquendi poteſt idem actus ſignificari, & ſic manet explicata efficacitas rationis Pauli. Alias verò rationes, quibus vtuntur interdum Canonici ſcriptores, explicare pertinet in propriis locis occurrentibus ad ſacrorum Bibliorum interpretes. Quæ verò nos attulimus, exempli gratia ſint ſatis.

DISPVTATIO III.

Positiva.

De ſenſibus ſacræ Scripturæ.

Ad exactam cognitionem eorum, quæ ſuprà diximus de vſu ſumendi argumentum ex Scriptura, conueniens eſt diſputare de ſenſibus Scripturæ. de qua materia legi poteſt Bellar. *tom.1. lib.de verbo Dei ſcripto. cap 3.* & interpretes S.Thom. *in 1.part. ad quæſt.1. in artic.10.* quos infrà ſpeciatim referemus.

Dvbivm I.

Quid, & quotuplex ſit ſenſus Scripturæ.

Senſus ſacræ Scripturæ dicitur communiter qui verbis ſignificatur, ſicut & in qualibet alia Scriptura, vt per ſe conſtat ex communi hominum iudicio.

Circa ſecundam partem refertur error Porphyrij, qui negabat eiuſdem loci Scripturæ plures ſenſus. legatur P. Vazq. *1.p. diſput.13. cap.1.* Bañez *1.p. in art.10. dub.1.* & eundem errorem videtur ſequutus Eraſmus citatus à recentioribus:tribuitur etiam aliis, quos de induſtria omitto, quia obſcure loquuntur.

Sed veritas catholica eſt, Scripturam aliquando continere in eodem loco non ſolùm ſenſum literalem, ſed etiam myſticum,de quibus infra ſpeciatim dicemus, & frequenter docent Patres, explicantes varia loca Scripturæ. Hieron. *in magnis Comment. epiſt.ad Galat.in cap.4.* Auguſt. multis in locis. legatur *lib.1. imperfecto de Geneſ. ad literam cap.1. De vera relig. cap.50. & epiſt.49.* Gregor. *in præfat. moralium cap.3.& 4.* Cyrill. *lib.1.in Leuit. c.10.* Ambroſ.*ſer.14.* S.Thom. *1.part. quæſt. 1. artic. 10.* & ibi interpretes.

Sed notandum eſt, quòd cùm dicimus eundem locum

locum Scripturæ continere ſenſum lIteralem, & myſticum, ſeu ſpiritualem, noo intelligimus de quocumque ſenſu ſpirituali, quem vnuſquiſque poteſt priuata iotentione intendere; ſed contendimus poſſe in aliquo loco Scripturæ contineri ſenſum ſpiritualem ex intentione Spiritus ſancti: & ideo diximus ſuprà, ex ſenſu ſpirituali non ſumi efficax argumentum, niſi quando talis ſenſus intentus eſt ab Spiritu ſancto, vt conſtat ex alio loco Scripturæ; tunc enim ex tali ſenſu poteſt ſumi argumentum.

Item notandum eſt, ita eſſe admittendum ſenſum ſpiritualem, vt noo excludatur literalis ab eodem loco, & econtrario ita ſenſum literalem explicandum eſſe, vt non excludatur ſpiritualis, quando non eſt cootrarius literali.

Vlteriùs ſciendum eſt, ſanctos Patres frequenter in Concionibus vel teſtimoniis Scripturæ, non iuxta ſenſum literalem, nec ſpiritualem, ſed ſolùm per accommodationem. De ſenſu autem accommodatitio dicemus iofrà.

Tandem meritò Nazianz. *orat.* 41. reprehendit eos, qui ſulùm admittunt vel ſenſum literalem, vel ſenſum ſpiritualem.

Dvbivm II.

An omnia facta in veteri Teſtamento ſint ex neceßitate explicanda in aliquo ſenſu myſtico & figurato.

QVæſtionis tatio ſumitur ex Paulo 1. ad Corinth. 10. *Omnia in figura contingebant illis.*

Auguſtinus *lib.* 16. *de Ciuit. Dei cap.* 2. docet non eſſe neceſſarium id dicere de omnibus locis veteris Teſtamenti, & idem docuit Chryſoſt. *hom.* 65. & ſequuntur ioterpretes S. Thom. 1. *p. ad quæſt.* 1. *in citatum art.* 10. vbi Bañez *dub.* 2. quia oun eſt idoneum fundamentum ad id aſſerendum de omnibus locis, licèt de aliquibus id dicatur propter teſtimonium Scripturæ, vel propter explicationem ſanctorum Patrum.

Teſtimunium autem Apoſtoli citatum in principio intelligitur à Patribus in materia determinata, de qua loquebaturibi Paulus.

Docet autem Bañez & ex factis & dictis Scripturæ aliquid eruere ad ſenſum motalem & ædificationem fidelium vtile eſſe, quod ſæpe faciunt Patres, legatur S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 101. *art.* 2. Hortatur autem Bañez concionatores ne oimis violenter huiuſmodi ſenſus morales extorqueant.

Diſputant verò aliqui, an in aliquo loco noui Teſtamenti præter ſenſum literalem ſit ſenſus ſpiritualis & myſticus? in quo Abulenſ. *ſuper cap.* 13. *Matth. quæſt.* 28. reſpondet negatiuè, & probat, quia ſenſus allegoricus eſt quando res geſta ſignificat aliquid quod pertinet ad Eccleſiam militantem; in nouo autem Teſtamento nihil tale inoenitur. Secundò probat ex Auguſt. *de vtilit. credendi cap.* 3. vbi dixit vetus Teſtamentum ſignificare quid ſit futurum: ergo ſentit hoc non conuenire nouo Teſtamento.

Sed contrarium docuit Bañez *loco citato dub.* 3. P. Vazq. 1. *p. diſp.* 16. *cap.* 4. Probat autem Baõez ex Hieron. *in cap.* 22. *Matth.* dum loquitur de ingreſſu Chriſti in Hieruſalem, quem locum præter ſenſum literalem hiſturiæ exponunt Patres in ſenſu morali, vt conſtat ex Chryſoſt. *ibi*, & aliis interpretibus. Vnde Hieron. Remig. & Otigenes ibi docent ſignificare ingreſſum Chriſti in cœlum, & oegare noo poſſumus multa facta Chriſti explicari ab interpretibus in ſenſu morali.

Et ex his conſtat primam rationem Abulenſis falſam continere doctrinam.

Ad ſecuodum reſpondetur Auguſtinum ibi nihil dicere de nouo Teſtamento.

Dvbivm III.

Quis ſit ſenſus literalis ſacræ Scripturæ.

SVprà diximus, ſub eadem litera ſacra poſſe eſſe ſenſum literalem, & myſticum, ſeu ſpiritualem: modò aotem intendimus explicare, quis ſit dicendus ſenſus literalis?

Prima opioio eſt Lyræ *prolog.* 3. *Bibliorum*, qui dixit ſenſum literalem eſſe qui ſignificatur per voces; figuratus verò qui ſignificatur per res. Et probari poteſt ex Gregor. 14. *Moral. cap.* 1. citatur etiam Chryſoſtomus *homil.* 19. *in Ioan.* Origen. *lib.* 4. *Periarchon. cap.* 2. Ambroſ. *lib* 5 *in Lucam.*

Secunda opinio eſt Abulenſis *in cap.* 13. *Matth. quæſt.* 18. qui dixit ſenſum literalem eſſe, quem ſcriptor voluit ſignificare ſuis vocibus, ſiue proximè, ſiue remotè. Circa mentem verò Abulenſis legatur P. Vazq. 1. *p. diſp.* 15. *cap.* 1.

Tertia opinio communis eſt, ſenſum literalem, ſiue hiſtoricum eſſe, quem Spiritus ſanctus per verba ſiue propria, ſiue metaphorica primariè voluit ſignificare.

Pro cuius explicatione notandum eſt diſcrimen inter ſenſum literalem & myſticum, quòd ſenſus literalis proximè ſignificatur per verba: myſticus autem per res verbis ſignificatas.

Dicitur *primariè*, quia hoc pertinet ad ſignificationem vucum ſecundùm communem modum, quam particulam poſuit P. Vazq. *ſuprà cap.* 3. & fieri poteſt vt eadem vox ſignificet duas res, alteram propriè, alteram per metaphoram, cum ordine tamen; ſicut cùm quis intellectum Dei appellat oculum, & tunc manifeſtus eſt ſignificatus illius.

Altera particula eſt ſecundùm communem ſenſum & ſignificationem, quæ pertinet ad explicandum ſenſum myſticum: hic enim ſignificatur non verbis proximè, ſed remotè, & proximè per res ſignificatas. legatur P. Vazq. *loco citato.*

Tertia particula definitionis eſt, *quem intendit Spiritus ſanctus.* quod neceſſarium eſt ad ſenſum literalem Scripturæ ſacræ. Ex qua doctrina facilè cognoſcetur ſenſus literalis ſacræ Scripturæ.

Dvbivm IV.

Quis ſit ſenſus literalis parabolarum.

SEnſus dubij eſt, an parabolæ ſenſus literalis ſit hiſtoricus, qui in exemplum aſſumitur, vel ille, ad quem explicandum aſſumitur?

Prima opinio refertur aliquorum, qui quæſtionem relinquunt dubiam, quos de induſtria omitto, quia non ſatis clarè loquuntur.

Secunda opinio eſt eorum, qui putant ſenſom literalem parabolarum eſſe illum, qui aſſumitur ad aliud explicandum, eo quòd ille videtur hiſtoricus, & primarius.

Tertia opinio eſt aliquorum, qui docent in parabolis non eſſe ſenſum literalem, ſed ſpiritualem, quia prior hiſtoricus non eſt primariè intentus, ſed ad explicandum alium; poſterior etiam non videtur literalis, ſed potiùs ſpiritualis & moralis, prioris ſimilitudine explicatus.

Pro

Pro explicatione veritatis notandum eſt in parabolis eſſe duas partes, alteram qua refertur res, quæ adducitur in ſimilitudinem; alteram cui applicatur ſimilitudo. Secundò notandum eſt primam partem parabolæ eſſe quaſi hiſtoriam: ſecundam quæ eſt quaſi explicatio ſenſus myſtici; & ita prior pars pro ſenſu literali habet hiſtoriam, vel quaſi hiſtoriam: ſecunda autem pro ſenſu literali habet myſticum, & ſpiritualem, ad quem explicandum adducitur prior pars. quæ duæ partes facile poſſunt agnoſci in qualibet parabola.

Tertiò notandum eſt, aliquando Chriſtum Dominum proponere parabolam, & applicare expreſsè; aliquando autem applicationem non explicat publicè, ſed Diſcipulis ſeorſim, Lucæ 7. *Simile eſt Regnum cœlorum homini qui ſeminauit bonum ſemen.* legatur P. Vazq. 1. *p. diſput.* 16. *cap.* 4.

Deinde notandum eſt id quod notauit P. Vazq. vbi proximè, & Caſtro *lib.* 1. *aduerſus hæreſ. cap.* 3. ex Auguſtino, nempe hiſtoriam parabolæ non ita eſſe accipiendam quaſi re vera acciderit, ſed quaſi facta fuiſſet ſicut narratur; imò aliquando aſſumitur in parabolam res aliqua falſa & impoſſibilis, vt *Iudic.* 9.

Ex dictis meritò P. Vazq. *diſput. citata cap.* 5. refutat Abulenſem, qui docuit aliquando ſacram Scripturam carere ſenſu literali: exiſtimauit enim literalem ſenſum eſſe illum tantùm, qui proximè per voces ſignificatur, qui tamen non eſt in parabolis. legantur etiam quæ docet P. Vaſq. in eodem capite circa ſenſum metaphoricum.

Dvbivm V.

Quæ ſint obſeruanda ad cognoſcendum ſenſum literalem.

De hac materia egit Cano *lib.* 7. *de locis.* P. Salmeron *tom.* 1. *à Prologom.* 9. & breuiter interpretes S. Thom. 1. *part. ad quæſt.* 1. *in art.* 10. Et primò ſi ſancti Patres vnanimi conſenſu aliquem ſenſum tradunt vt literalem, recipiendus eſt vt talis, iuxta decretum Concilij Tridentini *ſeſſ.* 4.

Secundò obſeruandum eſt, quiſnam ſenſus magis quadret in contextum ſincerè ſumptus.

Tertiò obſeruandum eſt, an aliquis ſenſus ſit definitus à ſummo Pontifice, vel Concilio generali, vt interdum contingere ſolet.

Quartò multum iuuat conſiderare proprietatem verborum contextus, & ad hoc pertinet exacta cognitio linguarum; & ſpeciatim proprietas verborum linguæ originalis Hebrææ, vel Græcæ, quando non contradicunt lectioni Latinæ vulgatæ, vt notant citati Doctores, & fusè P. Salmeron. Item obſeruandum eſt ad cognoſcendum ſenſum literalem quid frequentiùs ſentiant Doctores. legatur noſter Gillus 1. *p. lib.* 1. *tractatu* 7. *cap.* 6. P. Valentia *diſput.* 1. *quæſt.* 5. *punct.* 3. *ad finem.*

Dvbivm VI.

Quis ſit, & quotuplex ſenſus ſpiritualis, ſeu myſticus.

Ivxta communem doctrinam autorum, ſenſus myſticus dicitur, qui nec propriè, nec metaphoricè proximè ſignificatur per voces.

Ponimus autem conceptum mentis non ſolùm verbis, ſed etiam rebus aliquando ſignificari, quod eſt ſine controuerſia apud Doctores. Item communis Catholicorum ſententia eſt, proprium eſſe ſacræ Scripturæ, vt ſub vna litera contineat ſenſum hiſtoricum & myſticum, vt docuit Gregorius *lib.* 20. *moral. cap.* 1. & S. Thom. 1. *p. quæſt.* 1. *art.* 10. & ibi interpretes. Quod vt ampliùs explicetur, notandum eſt tria eſſe genera ſignorum, vnum eſt verborum, ſecundum rerum, tertium quo vtitur Deus in Scriptura, quando per rem ſignificatam vult aliquid aliud ſignificare. v. g. per reuocationem filiorum Iſraël ab Ægypto voluit ſignificare reuocationem Chriſti ex Ægypto, & ſimilia ſunt alia in Scriptura.

Rurſus notandum eſt id quod notauit P. Vazq. *diſp. citata cap.* 1. non eſſe neceſſarium, vt in quolibet loco Scripturæ inueniatur ſenſus myſticus intentus ab Spiritu ſancto.

Deinde explicandum eſt, quotuplex aſſignetur ſenſus myſticus? Notandum autem eſt primò generatim, ſenſum Scripturæ diuidi in ſenſum literalem, ſeu hiſtoricum, & in myſticum, ſeu ſpiritualem.

Vlteriùs ſciendum eſt, ſenſum myſticum, ſeu ſpiritualem, iuxta diuiſionem, quam retulit Xiſtus Senenſis *lib.* 13. *Biblioth. cap.* 3. adducit enim quandam diuiſionem, quam putat deſumi ex Auguſt. *lib. de vtilitate credendi cap.* 3.

Sed P. Vazq. *diſp. citata cap.* 2. docuit Auguſtinum in eo loco ſolùm numerare aliquos ſenſus veteris Teſtamenti, vnum ſecundum hiſtoriam, alterum ſecundùm ætiologiam, alterum ſecundùm analogiam, & ſecundùm allegoriam. Docet autem Auguſtinus ſe vti voluiſſe Græcis nominibus, quòd ita ab aliis accepiſſet. Vbi Auguſtinus non dixit quatuor eſſe ſenſus Scripturæ ſacræ, ſed Scripturam poſſe quatuor modis tradi, ſeu doceri, primò quidem ſecundùm ſenſum hiſtoricum; ſecundò iuxta ætiologiam, cùm oſtenditur quid & qua de cauſa factum ſit; tertiò ſecundùm analogiam, hoc eſt, ſecundùm conuenientiam aliquorum; tandem ſecundùm allegoriam. legatur Driedo *lib.* 2. *de ſacra Scriptura cap.* 2.

Deinde Auguſtinus docet, Chriſtum & Apoſtolos vſos fuiſſe prædictis quatuor modis. legatur P. Vazq. *cap.* 2. §. *his verò.*

Item Hieronymus *epiſt.* 150. *quæſt.* 12. tradit tres ſenſus Scripturæ, vnus eſt ſecundùm hiſtoriam: ſecundus per tropologiam: tertius iuxta intelligentiam ſpiritualem. Primus ſatis eſt notus; ſecundus eſt, quando id quod in antiquo populo carnaliter geſtum eſt, ad moralem ſenſum traducitur; ſpiritualis autem per ſe manifeſtus exiſtit.

Vlteriùs vulgata eſt, & communiter recepta diuiſio ſenſus Scripturæ in hiſtoricum & moralem, qui ſolet dici tropologicus, & in allegoricum, quando res hiſtoriæ myſterium aliquod noſtræ fidei continent. Et denique in anagogicum, qui refertur ad ea, quæ ſunt æterna. Ita refert ex aliis P. Vazq. *ſuprà,* & S. Thom. 1. *p. quæſt.* 1. *art.* 10. & hos ſenſus videtur indicare Auguſtinus *lib.* 1. *de Geneſ. ad lit. c.* 1.

Rurſus bene docet P. Vazq. *cap.* 3. in nouo Teſtamento reperiri exempla horum ſenſuum, & adducit exemplum ex *cap.* 4. *ad Galat.* illis verbis, *Abraham duos filios habuit.* quibus explicatur ſenſus literalis: illis verò, *quæ per allegoriam ſunt dicta,* explicatur ſenſus allegoricus. Cùm autem dicitur, *ſed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem,* &c. ſignificatur ſenſus tropologicus: tandem cùm dicitur, *ea quæ ſurſum eſt Hieruſalem,* ſignificatur anagogicus.

Item in aliis locis noui Teſtamenti reperiuntur aliqua, quæ ad moralem ſenſum pertinent; ſicut illud 1. Corinth. 9. *Non alligabis os boui trituranti,* quod

quod citat Paulus ex *Deuter.* 21. & refert ad ſenſum moralem, nempe ad miniſtros Eccleſiæ, & ita intelligitur Apoſtolum illa verba citaſſe in ſenſu myſtico, vt notauit P. Vazq.

Exempla etiam allegorici ſenſus ſunt in Scriptura, & ſufficit illud de ſerpente æneo, qui fuit figura Chriſti, *Matth.* 12. & *Luc.* 11. alia etiam adducit P. Vazq.

Vlteriùs ſunt notanda nonnulla ad exactiorem intelligentiam doctrinæ traditæ. Vnum eſt aliquando ſanctos Patres ſenſum literalem appellare ſenſum allegoricum, ſeu ſpiritualem, quando continetur ſub aliquo typo & figura. ita loquitur Auguſt. *epiſt.* 48. Aliquando verò Patres ſenſum ſpiritualem appellant literalem, quando eſt ex intentione Spiritus ſancti.

Secundò notandum eſt, inter hos ſenſus literalem eſſe præcipuum, ex multorum ſententia, propter rationem formalem ſcoſus relati ad verba.

Hoc loco diſputant aliqui, quomodo poſſit ſumi argumentum ex ſenſu myſtico, de quo diximus ſuprà. Et ſciendum eſt quòd ſi ſenſus myſticus ſit certus, & explicatus in Scriptura, poteſt ex illo ſumi efficax argumentum: ſi autem non ſit ita certus, conſiderandum eſt, an tradatur à multis Patribus, & tunc philoſophandum eſt iuxta ea, quæ diximus ſuprà de autoritate Patrum. legatur P. Vazq. 1. *part. diſp.* 16. *cap. vlt.*

Dubium VII.

An ſub eadem litera ſacra Scripturæ contineantur aliquando plures ſenſus literales.

IN hac quæſtione prima ſententia negat: ita ſenſit Medina *lib.* 6. *de recta in Deum fide, cap.* 5. & Adamus *in Euangel. Ioan. in principio.* Alenſis, & Henricus citati à noſtro Gillo 1. *p. lib.* 1. *tract.* 7. *cap.* 4. & probari ſolet primò, quia oppoſita ſententia orta eſt ex opinione aliquorum, vt exponant & defendant aliqua teſtimonia veteris Teſtamenti. Secundò, quia inductione poteſt probari, loca, quæ communiter adducuntur, non continere duos ſenſus literales. Tertiò, quia ſcriptor ſacer intelligebat quæ ſcribebat: ergo eum ſolum ſenſum intendebat explicare.

Verùm quòd idem locus Scripturæ aliquando contineat duos ſenſus literales, communis eſt ſententia interpretum, S. Thom. 1. *p. quaſt.* 1. *ad art.* 10. & plures citat P. Vazq. *ibi diſp.* 17. *cap.* 2. & docuit Auguſt. *lib.* 12. *Confeſſ. cap.* 30. citantur alij Patres, qui nun ita clarè loquuntur. & poteſt probari, quia Deus vno verbo ſcripto poteſt plura explicare.

Secundò, rebus ipſis poteſt Deus plura ſignificare: ergo & verbis ipſis. Tertiò, quia aliqua loca Scripturæ ſunt, quæ duos ſenſus continent. hanc ſententiam ſequitur Gillus ſuprà.

P. Vazq. *diſp. citata* hanc ſecundam opinionem ſequitur, ita tamen vt intelligatur quando canonicus ſcriptor eos ſenſus nouit, & aptè poſſunt quadrare in contextum. & hac ratione admittit duos ſenſus literales in illo loco Iſaiæ 53. *Generationem eius quis enarrabit?* & putat poſſe intelligi de generatione æterna & temporali.

Et ego non dubito ſub eadem litera ſacra poſſe contineri duos ſenſus literales: neceſſarium autem eſt primò vt vterque ſit ex intentione Dei principalis autoris ſacræ Scripturæ. Secundò vt vterque aptè quadret in contextum.

An verò ſit neceſſarium vt canonicos ſcriptor cognoſcat vtrumque ſenſum, quæſtionem habet:

A & P. Vazq. ſuprà affirmat, & probat ex Auguſt. *lib.* 12. *Confeſſ. cap.* 30. & 41. vbi id videtur aſſerere. Secundò probat, quia aliàs ſacer ſcriptor ſolùm eſſet quaſi amanuenſis, vel tanquam inſtrumentum emortuum, aut irrationale.

S. Thom. verò 1. *part. quaſt.* 1. *art.* 10. ſolùm fecit mentionem autoris principalis ſacræ Scripturæ, qui eſt Deus: & eodem modo loquuntur aliqui interpretes ibi. Neque videtur neceſſarium vt ſcriptor canonicus intelligat omnes ſeoſus eiuſdem literæ, quos Deus intendit; ſatis eſt, ſi aliquem agnoſcat, ne ſit quaſi inanimatum inſtrumentum; & P. Vazquez ipſe concedit Prophetas, qui non ſcripto, ſed verbo prophetabant, aliquando prophetaſſe quæ non in-

B telligebant, ſicut de Caipha dicitur *Ioan.* 11. & S. Thom. 2. 2. *quaſt.* 173. generatim docet de Prophetis: idem, & eodem modo loquuntur interpretes ibi, neque video pro contraria opinione rationem conuincentem. & Auguſtinus fortè loquutus eſt de eo quod frequentiùs accidit.

Dubium VIII.

An mereatur cenſuram aliquam grauem opinio aſſerentium nullum locum Scripturæ continere duos ſenſus literales.

C IN hac difficultate Bañes 1. *p. ad quaſt.* 1. *in art.* 10. docet primò non eſſe de fide aliquem locum Scripturæ continere duos ſenſus literales, quia nullos locus Scripturæ hoc probat, & loca quæ pro contraria opinione adducuntur, variis modis poſſunt explicari.

Secundò docet Bañes temerarium eſſe negare, aliquem locum Scripturæ continere duos ſenſus literales, & probat, quia eſt contra communem ſenſum Theologorum.

Sed, vt vidimus ſuprà, eam ſententiam docuit Michaël Medina, & alij graues Scholaſtici, quos citauimus *dubio præcedenti*, & eos retulit Gillus, ibidem citatus, qui putat eam ſententiam non mereri cenſuram. & Bellarminus *tom.* 1. *lib.* 3. *de verbo Dei*

D *cap.* 3. §. *ex his*, ſolùm dixit communem opinionem non eſſe improbabilem. Ex quibus conſtat prædictam opinionem Medinæ non eſſe contra communem Scholaſticorum ſenſum; & non eſſe efficax aliquod argumentum contra Medinam tanti ponderis, vt eius opinio poſſit dici temeraria.

Deinde obſeruandum eſt, quod ſæpe monere ſoleo, quòd interdum licèt plures Scholaſtici ſequantur aliquam opinionem, tamen ſi ſolùm ſequantur vt probabiliorem, vel probabilem, non eſt dicendum ex hoc ſolo capite contrariam eſſe temerariam, iuxta ea quæ ſuprà diximus de autoritate Scholaſticorum. Notandum inſuper eſt id quod etiam conceſſit Bañes, non eſſe multa loca Scriptu-

E ræ, quæ habeant plures ſenſus literales.

Item ſciendum eſt, non rectè aliquos autores affirmare, in eodem loco Scripturæ eſſe duos ſenſus literales, ex eo quòd duæ ſint expoſitiones Patrum diuerſæ: hoc enim ſolum arguit diuiſos eſſe Patres circa literalem ſenſum eius loci, qui tamen non affirmant vtrumque ſenſum eſſe literalem, vt obſeruauit P. Vazquez 1. *part. diſput.* 18. *cap.* 1. Reſtat vt diſputemus in ſpecie de aliquibus locis Scripturæ, an contineant duos ſenſus literales ad exactam cognitionem doctrinæ traditæ.

***

DVBIVM IX.

An locus Pſal.2. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu; *habeat duos ſenſus literales.*

NOn pauci exiſtimant locum iſtum habere duos ſenſus literales, & probari poteſt, quia talem locum explicant multi de generatione æterna, quos refert P. Vazq. 1.*p. diſput.*18.*cap.*2. & legi poſſunt interpretes *in Pſalm.*2.*& in caput* 1.*ad Hebr.*

Alij verò de generatione Chriſti ſecundùm carnem, quos etiam citat P. Vazq. *vbi proximè.*

Alij verò de generatione Chriſti pro reſurrectione, in quo ſenſu videtur loqui Paulus *Act.*13. & ideo multi affirmant iſtum locum habere plures ſenſus literales, cùm tam ſit magna diuerſitas explicationum.

Alij verò exiſtimant ſenſum literalem *Pſalm.*2. non eſſe de Chriſto, & citari à Paulo in ſenſu myſtico, &, vt ſuprà diximus, bene poteſt idem locus habere vnum ſenſum literalem, & alium myſticum. Ex his ergo volunt alij colligere hunc locum habere plures ſenſus literales, vt redigant in concordiam Patres. Sed, vt notabam dubio præcedenti, hoc non eſt bonum argumentum; quia Patres non affirmant eum locum habere duos ſenſus, ſed diuiſi ſunt circa ſenſum literalem.

P. Vazquez *loco citato* docet eum locum habere vnum ſenſum literalem de reſurrectione Chriſti, & hunc explicuiſſe Paulum, vt exponunt Hieronymus, & alij nonnulli.

Ego ſane alia ratione concederem illum locum habere plures ſenſus literales, nempe quia in contextum *Pſalm.*2. rectè cadunt explicationes de generatione æterna, & temporali Chriſti: & vlteriùs Paulus *cap. illo* 13. de reſurrectione explicat, quæ nomine generationis ſolet intelligi in Scriptura, vt obſeruauit P. Vazq. *ſuprà.*

Item negare non poſſumus Paulum *ad Hebr.*1. adducere hunc locum Pſalmi ad probandam diuinam filiationem Chriſti, vt etiam conceſſit P. Vazq. & tamen reſpondet ex hoc non probari duos ſenſus literales illius loci; quia Paulus *ad Hebr.*1. adducit illum locum Pſalmi *Actor.*13. ad probandam reſurrectionem Chriſti; in alio verò loco ad probandam Chriſti filiationem: & ita in vno loco intelligendus eſt Paulus expendere particulam illam *genui*, in alio particulam *filius.*

Verùm in primis cum ſenſu Pauli non pugnat explicatio de generatione æterna. Deinde ſi Paulus vtitur loco illo ad probandam Chriſti diuinitatem, & expendit particulam *filius*: ergo ſupponit generationem æternam, quæ eſt origo filiationis. Et propter hoc eſt mihi valde probabile illum locum Pauli habere duos ſenſus literales.

Ex dictis colligitur ex prædicto loco non poſſe efficaciter probari, eundem locum Scripturæ habere plures ſenſus literales propter varietatem opinionum, licèt mihi probabilius ſit quod dixi.

DVBIVM X.

An locus Geneſ. 1. In principio creauit Deus cœlum, &c. *habeat duos ſenſus literales.*

LOcus hic variè exponitur à Patribus, vt conſtat ex Auguſt. *lib.*12. *Confeſſ. cap.*20. & nos de hoc loco diximus in materia de Trinitate. Deinde notandum eſt, vt diximus ſuprà, ex ſola varietate expo- A ſitionum ſanctorum Patrum non poſſe probari hunc locum habere plures ſenſus literales; hoc enim ſolùm arguit Patres diuerſa ſenſiſſe de ſenſu literali illius loci.

Aliqui interpretes S. Thom. 1.*p.ad q.*1.*in art.*10. affirmant prædictum locum continere duos ſenſus literales, & probant, quia ex illo loco Eccleſia colligit, & definit duas veritates, vna eſt mundum incepiſſe in tempore; altera ex mente horum habetur in Concil. Lateranen. ſub Innocent. III. & refertur *cap. firmiter, de ſumma Trinitate.* nempe omnia ſimul fuiſſe creata, corporea & ſpiritualia.

Sed P. Vazq. 1.*p.diſp. illa* 18.*cap.*3. dixit hoc argumento non rectè probari, illum locum habere duos B ſenſus literales, quia non eſt definitum omnia ſimul fuiſſe creata, quia particula *ſimul* alium habet ſenſum, & ſolùm ſignificat collectionem creaturarum; de quo legi poteſt P. Vazq. 1.*p.diſp.*222.*cap.*4 & nos diximus de hoc loco in materia de Angelis, & ideo negare non poſſumus rem eſſe dubiam, & idcirco ex hoc loco non poteſt certò probari in Scriptura ſub eadem litera contineri duos ſenſus literales, vt contendunt aliqui, qui eam ſententiam ſequuntur.

Diſputant etiam aliqui, an habeat duos ſenſus literales locus ille Daniel.9. *& erit in templo abominatio deſolationis*, & affirmant aliqui, & ſentiunt poſſe intelligi non ſolùm de Antichriſto, ſed etiam de C deſtructione Hieruſalem. legatur Hieron. *in cap.*24. *Matth.*

Sed nullus eſt ex Patribus, qui affirmet illos duos ſenſus intentos fuiſſe à Daniele Propheta. Et quamuis locus ille Matthæi varias habeat explicationes; tamen non cogimur dicere illum locum habere plures ſenſus literales, vt ſæpe diximus. legatur P. Vazq. *diſp. citata cap.*4.

DVBIVM XI.

An locus ille Iſai. 53. Languores noſtros ipſe tulit, &c. *habeat duos ſenſus literales.*

D MVltorum ſententia eſt hunc locum habere duos ſenſus literales, quia Petrus *epiſt.*1.*c.*2. explicat de morbis animæ, hoc eſt, de peccatis, à quibus Chriſtus nos liberauit. Matthæus verò *cap.*8. de morbis corporalibus aperte intelligit, & locum Iſaiæ de morbis ſpiritualibus explicant nonnulli Patres, quos refert P. Vazq. ſuprà *cap.*5.*num.*11.

Alij verò Patres *in cap.*8. *Matth.* manifeſtè interpretantur de morbis corporalibus.

Quidam recentiores in caput citatum Iſaiæ putant diuerſa verba Iſaiæ citari à Matthæo, & diuerſa à S. Petro, & ſecundùm hanc explicationem non erunt duo ſenſus eiuſdem loci. legatur Foreirus *in* E *citatum caput Iſaia.*

Aliquorum ſententia eſt, in citatis verbis duos ſenſus literales contineri, propter duo loca ſuprà citata Matthæi, & Petri. Item alij exiſtimant in illis verbis Iſaiæ contineri duos ſenſus, alterum literalem, & alterum myſticum; & in aſſignando literali & myſtico etiam eſt diuerſitas opinionum. nam quidam putant literalem eſſe de morbis corporalibus; myſticum, de morbis animi, hoc eſt, de peccatis, & vtrumque eſſe certum. Alij econtrario putant literalem & primarium eſſe de peccatis.

In hoc dubio mihi videtur, in verba Iſaiæ & contextum poſſe cadere vtrumque ſenſum; quamuis magis conſuetus videatur ſenſus de peccatis. Secundò

negare

negare non poſſumus, probabilem eſſe ſententiam A aſſerentium poſſe dici eſſe vnum ſenſum literalem; quia licet à Matthæo intelligatur de morbis corporis; ordinabatur tamen illa curatio ad ſalutem animæ: & ideo P. Vazq. exiſtimauit eſſe vnicum ſenſum, vt conſtat ex *cap.* 1. *diſp. citata.* §. *deinde obſeruandum eſt*. vbi docet apertè non eſſe dicendos duos ſenſus literales, quando omnino ad idem ordinantur. Docuit autem *cap.* 5. locum Iſaiæ intelligi de curatione morborum ſpiritualium: citari tamen ab Euangeliſta, nempe à Matthæo, de curatione morborum corporalium, quia Chriſtus ſemper intendebat ſalutem animæ, etiam quando curabat corpora. quæ ratiocinatio ſatis eſt probabilis.

Ego quidem de hoc loco Iſaiæ fusè dixi 3. *part.* B *ad quæſt.* 14. Et primò exiſtimo ſatis eſſe probabilem ſententiam aſſerentium locum Iſaiæ continere duos ſenſus literales: quam ſententiam plures interpretes ſequuntur 1. *part. ad q.* 1. *in art.* 10. & P. Suar. *tom.* 1. *in* 3. *part. diſp* 32. & alij *in cap.* 8. *Matth.* & nonnulli *in citatum locum Iſaie.*

Secundò probabilis eſt ſententia illa de ſenſu literali quantum ad morbos corporis, & de myſtico quantum ad morbos animæ.

Tertiò exiſtimo non poſſe efficaciter impugnari ſententiam Foreiri ſuprà relatam.

Vlteriùs aduerto non eſſe admittendam ſententiam aſſerentium Matthæum per ſolam accommodationem citaſſe locum Iſaiæ, quia ſi eſſet ſola ac- C commodatio verborum, non poſſet Matthæus dicere, *id factum eſt, vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam.* legatur P. Vazq. *diſp citata, cap.* 2. In fine huius dubij placet aduertere, propter tantam varietatem expoſitionum non poſſe ex hoc loco probari certò aliquem locũ Scripturæ continere duos ſenſus literales. quod dixerim, quia aliqui ex hoc loco cõtendunt impugnare opinionem, quam ſuprà retulimus, aſſerẽtium nullum locum Scripturæ continere duos ſenſus literales. quæ opinio licèt nobis videatur falſa: non tamen videtur digna aliqua cenſura.

Dubium XII.

Circa locum Iſaiæ 53. Generationem eius quis enarrabit?

DVbium poteſt eſſe, an locus iſte contineat duos ſenſus literales? Et varij ſunt ſenſus Patrum: aliqui enim explicant de generatione æterna. Clemens Pont. *epiſt.* 1. Euſeb. *de præparat. Euang. lib.* 1. *cap.* 1. Cyril. *lib.* 2. *de Trin.* Baſil. 1. *contra Eunom* Chryſoſtom. *homil.* 1. *de incomprehenſib. Dei natura*, habetur *tom.* 5. Auguſt. *varys locis*, & *lib.* 1. *de Symb. ad Catech. cap.* 2. & alij Patres & interpretes frequenter.

Nonnulli etiam de generatione temporali Chriſti, Iuſtinus *lib. quæſt. à Gentibus propoſitarum, quæſt.* 67. Tertull. *aduerſus Iudæos, cap.* 12. & alij *in citatum Iſaiæ locum.* E

Aliæ etiam expoſitiones eius loci adducuntur à recentioribus. Vna eſt, *generationem* ſumi pro generatione filiorum: alia per *generationem* intelligit ſæculum illud Chriſti. quæ explicationes ſumuntur ex diuerſis verſionibus.

P. Vaſq. *ſuprà cap. vlt.* concedit talem locum poſſe admittere duos ſenſus literales, de generatione æterna, & temporali Chriſti, quia vterque ſenſus quadrat in contextum.

Putant verò recentiores aliqui explicationes ſuprà relatas contineri ſub verbis Iſaiæ, & eſſe probabiles, ſed non ita aptè cadunt in contextum.

Dubium XIII.

De loco Oſeæ 11. Ex Ægypto vocaui filium meum.

ALiqui exiſtimant hæc verba habere duos ſenſus literales, quia Oſeas ad literam primariè loquitur de populo Iſraelito; & tamen Matthæus *cap.* 2. explicuit de Chriſto.

Ianſenius verò in citatum locum Matthæi putat Matthæum citaſſe hæc verba, non quia contineant ſenſum literalem de Chriſto, ſed ſolùm per accommodationem verborum. legatur P. Vazquez *diſp.* 14. *cap.* 1.

Tertia opinio eſt aſſerentium, Oſeam in ſenſu literali primariò loquutum de populo Iſraëlito; ſecundariò explicaſſe ſenſum myſticum, quem explicuit Matthæus de Chriſto.

Dicendum autem eſt primò nullo modo eſſe admittendam explicationem Ianſenij de ſenſu accommodatitio, quia ſi hoc eſſet verum, non poſſet dicere Euangeliſta, *vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam: Ex Ægypto vocaui filium meum.* quibus verbis manifeſte ſignificat Matthæus, ſenſum de Chriſto intentum eſſe aliquo modo à Propheta. Meritò ergo recentiores aliqui 1. *part. ad quæſt.* 1. *in art.* 10. & *ſuper cap.* 2. *Matth.* & *ſuper cap.* 11 *Oſeæ*, opinionem Ianſenij dignam eſſe graui cenſura.

Secundò exiſtimo Matthæum citaſſe teſtimonium Oſeæ in ſenſu myſtico, quod bene explicat P. Vazq. *diſp. illa* 14. *cap.* 4. & ex alijs fuse probat. & ſequitur Valentia 1. *part. diſp.* 5. *quæſt.* 5. §. 3. *verſ. & quidem*, & alij recentiores.

Sed obiiciunt aliqui, ſi ſenſus de Chriſto non eſt literalis in citatis verbis: ergo ex illo non poſſet ſumi argumentum efficax, quia ex ſolo ſenſu myſtico non ſolet. Reſpondetur ex ſenſu myſtico non ſumi efficax argumentum, quando non eſt explicatus in Scriptura; ſi tamen ſit explicatus ab ſcriptore canonico, poterit ſumi efficax argumentum ex illo, vt ſuprà diximus, ſicut de loco illo, *Os non comminuetis ex eo*, multi affirmant. legatur Auguſtinus
D *tract.* 120. *in Ioan.* & alij Interpretes circa citata verba, & P. Vazq. *ſupra cap.* 2.

Dubium XIV.

De ſenſu accommodatitio.

DE materia huius dubij legatur P. Valentia 1. *part. diſp.* 1. *q.* 5. §. 3. *verſ ſunt autem* P. Vazq. 1. *part. diſp.* 14. P. Tannerus infra citandus.

Certum eſt ſanctos Patres frequenter in ſuis ſcriptis vti ſenſu accommodatitio, id eſt, accommodando verba Scripturæ alicui rei de qua inſtituunt ſermonem: non quia Scriptura in eo ſenſu loquatur,
ſed quia verba accommodantur. quod etiam Eccleſia facere ſolet in officiis Sanctorum.

Difficultas autem eſt, an ſcriptor ſacer aliquando in ſua canonica ſcriptura noui Teſtamenti citet verba veteris Teſtamenti per ſolam accommodationem? Et nonnulli putant vnum ſcriptorem ſacrum vti verbis antiquioris ſcriptoris ſacri per ſolam accommodationem, & explicant, quia *Apoc.* 11. de duobus præcurſoribus Antichriſti dicitur, *Hi ſunt duæ oliuæ, & duo candelabra* quæ verba deſumpta ſunt ex *cap.* 4. *Zacharie* vbi dicuntur de IESV ſacerdote, & de Zorobabel; ergo in loco Apocalypſis adducuntur per accommodationem.

Item adducuntur aliqua verba ex *Amos cap* 8.

quæ referuntur 1. *Machab. cap.* 1. legatur P. Vazq. *cap. citato.*

Sed hæc loca ſolùm probant, ſcriptorem ſacrum poſſe vti verbis antiquioris ſcriptoris, quod facilè intelligitur, ſed ſolùm eſt vſus eorundem verborum. Verùm in his locis autor Scripturæ, qui vtitur illis verbis, non affirmat in illis prophetatum eſſe ab antiquiore ſcriptore ſenſum, quem intendit citans ſcriptor: hoc enim dicimus non poſſe fieri, quando ſenſus tantùm eſt accommodatitius.

Notat autem P. Vazq. 1. *part. diſp.* 14. *cap.* 5. §. *ſic ergo*, Chriſtum dixiſſe Matth. 15. *Populus hic labijs me honorat*, vti Chriſtus adducit teſtimonium Iſaiæ: circa quem locum ita P. Vazq. affirmat eſſe ſenſum accommodatitium, *vt aut parum, aut nihil differat à ſenſu literali.* Quæ verba conſideranda maximè ſunt, ne aliquis imponat P. Vazq. quòd ſenſerit teſtimonium Iſaiæ citatum à Chriſto in ſolo ſenſu accommodatitio, cùm ipſe P. Vaſq. manifeſtè dicat ſenſum illum aut parum, aut nihil differre à literali.

Et mihi placet ea verba Iſaiæ in ſenſu literali citata fuiſſe à Chriſto Domino; quia Chriſtus dixit bene prophetaſſe Iſaiam, ac proinde concedendum eſt Iſaiam voluiſſe ſignificare ſenſum, quem adduxit Chriſtus vt literalem, propter eoſdem mores populi illius. Neque eſt neceſſarium hoc loco recurrere ad ſenſum myſticum, propter rationem aſſignatam de eiſdem moribus illius gentis, & iuxta doctrinam traditam explicandus eſt locus Matth. 13. ex Iſai. 6. *vt adimpleretur quod dictum eſt: Auditu audietis, & non intelligetis.*

In fine huius dubij placet aduertere Tannerum 1. *part. diſp.* 1. *q.* 5. in explicatione quintæ concluſionis non ſatis agnouiſſe mentem P. Vazquez; dicit enim §. *Quo*, P. Vazquez de ſenſu accommodatitio ſenſiſſe cum Ianſenio; in quo ſine dubio fallitur Tannerus, quia, vt ſuprà diximus, Ianſenius manifeſtè admiſit ſenſum accommodatitium purum, quando Matthæus citauit illud Oſeæ, *ex Ægypto vocaui filium meum.* & tamen P. Vazquez, vt vidimus, ita appellauit ſenſum accommodatitium circa locum Iſaiæ, vt diceret parum, aut nihil differre à literali.

DVBIVM XV.

Quomodo poſſimus vti Scriptura per accommodationem vt vtili ad arguendum.

IN hac re obſeruandum eſt, poſſe nos ſumere ex Scriptura argumentum à ſimili, vel ab exemplo, ſicut & in Philoſophia, vnde & Chriſtus *Luc.* 6. vſus eſt exemplo Dauidis, qui propter neceſſitatem comedit panes propoſitionis, vt excuſaret Diſcipulos ſuos à calumnia Phariſæorum.

Deinde Doctores ſcholaſtici in materia de adoratione imaginum, vt probent imaginibus eſſe deferendum ſacrum cultum, vtuntur exemplo arcæ veteris Teſtamenti, cui ſemper delata eſt veneratio. E legatur P. Vazq. 1. *de adorat. diſp.* 6.

Rurſus notandum eſt quòd ſicut verbis Scripturæ ſolent Patres vti per accommodationem, ita & hiſtoriis ad rem moralem explicandam, etiamſi ſenſus in his caſibus non contineatur in Scriptura; nec ſit efficax ad arguendum, ſed vtilis ad exhortandum.

Reſtat explicandum ad exactam intelligentiam eorum, quæ ſuprà diximus, quomodo ex multiplici ſenſu ſub eadem litera ſacra non ſequatur æquiuocatio, vel obſcuritas.

Aliqui, vt ſuprà vidimus, negant ſub eadem litera duos ſenſus literales, quia videbatur illis ſequi A æquiuocationem, vel obſcuritatem nimiam ex pluralitate ſenſuum.

Nihilominus Doctores qui admittunt plures ſenſus literales ſub eiſdem verbis, contendunt explicare non ſequi æquiuocationem, vel obſcuritatem nimiam ex tali pluralitate ſenſuum. Et S. Thom. 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 10 *ad* 1. docet quod pluralitas ſenſuum nō facit æquiuocationem, quia voces proxime ſignificant res, quod pertinet ad ſenſum literalem, & per res ſignificatas ſignificatur aliud, ac proinde cum ordine, & ita abſque æquiuocatione vel cōfuſione. Loquebatur autem S. Thom. de ſenſu literali & myſtico; ille ſignificatur proxime per voces, iſte per res ſignificatas vocibus. Si verò loquamur B de duobus ſenſibus literalibus, dicendum eſt, ita ſignificari per contextum, vt non ſit æquiuocatio, vel inſignis obſcuritas.

Illud eſt maxime aduertendum, teſtimonia Scripturæ, ex quibus probantur myſteria noſtræ fidei, manifeſtè eſſe explicata à Patribus, vel Conciliis: & ita habent claram & firmam certitudinem.

Tandem aliqui diſputant, quis ſenſus Scripturæ ſit præſtantior, literalis, vel ſpiritualis, quando vterque eſt æquè certus. ſic P. Molina 1. *part. ad quæſt.* 1. *in art.* 10. *in fine*, & alij recentiores. Solutio autem pendet ex notitia vtriuſque ſenſus, & ex intentione Spiritus ſancti; & ita in quolibet loco particulari res eſt explicanda, & expendenda.

C Ex his quæ hactenus diximus intelligitur rectam eſſe doctrinam S. Thom. 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 10. vbi in corpore docet eandem literam ſacræ Scripturæ poſſe continere duos ſenſus, alterum literalem, alterum ſpiritualem.

Secundò docet poſſe etiam contineri plures ſenſus literales, & de his omnibus ſuprà diximus. Item ad primum argumentum oſtendit, ex hoc multiplici ſenſu Scripturæ non ſequi æquiuocationem, vel confuſionem, vt explicuimus. Item in eadem ſolutione docet, ex ſenſu ſpirituali non poſſe ſumi efficax argumentum, quod intelligi debet iuxta ſupradicta, nempe quando ſpiritualis ſenſus non eſt explicatus ab ſcriptore Canonico.

D Vlteriùs in ſolutione tertij bene docet ſenſum parabolicum ſub literali contineri, & explicat per exemplum metaphoræ.

In fine huius dubij notandum eſt, Patres aliquando ſenſus ſpirituales comprehendere ſub nomine allegoriæ, vt notauit P. Valentia 1. *part. diſp.* 1. *q.* 5. §. 3. *verſ. ſciendum autem eſt*, ex Auguſt. Baſil. & aliis, & notauit S. Thomas *lect.* 6. *in cap.* 4. *ad Galat.* legatur *quodlibet.* . *art.* 14. & 15. legatur etiam P. Tannerus 1. *part. diſp.* 1. *quæſt.* 5.

Epiſtola cuiuſdam amici ad P. Luiſium Turrianum miſſa.

ACcepta ex his occaſione, quæ nuper prædiuiti ingenij vena in opuſculis de Gratia excuſis, felici quidem Marte Paternitas veſtra concinnauit de attributo Sanctitatis, exorta eſt apud nos controuerſia circa propoſitiones aliquas, in quibus nonnulla dubia ſic Studioſorum mentes malè torquent, mirè vexant, vt facilè, quid in illis ſentiendum ſit, non appareat. Quapropter hæc & illas ad fidelem tanti viri trutinam, huius latiaris epiſtolæ comites remitto: & ſ[illegible]uantur illa deprecor, de iſtis cenſeat. Veſtrum namque erit vtriſque pretium dare; vt vel de Paternitatis veſtræ æſtimentur iudicio, vel illis de cenſura caueatur.

Tibi

Aurel. Symmach. lib. 1. epiſt. 1. ad Patrem.

Tibi igitur qui prudentia antiſtas cæteris, optionis huius delego prouinciam. Quid facto opus ſit, ipſe videris. Ego infantia, & imprudentia mea patrem conſilium non imprudenter elegi. Vale.

Propoſitiones relatæ ab amico.

1. Non eſt in Deo ſpeciale attributum ſanctitatis.
2. Probabile eſt quodlibet attributum poſſe ſanctificare naturam humanam vnitam Verbo.
3. ~~Si in~~ Deo eſt ſpeciale attributum ſanctitatis, non ſanctificat naturam humanam, vt eſt attributum formaliter, ſed vt entitas quædam diuina eſt.
4. Natura diuina non magis ſanctificat naturam humanam, quàm relatio Verbi diuini.
5. Natura diuina non magis ſanctificat naturam humanam, quàm attributum ſapientiæ.
6. Natura diuina non magis ſanctificat naturam humanam, quàm attributum omnipotentiæ.
7. Relatio Verbi diuini ſanctificat naturam humanam, non diuinitas.
8. Relatio Verbi ſanctificat naturam humanam, non attributum aliquod.
9. Non eſt probabilis opinio aſſerentium naturam diuinam ſanctificare naturam humanam.

DISPVTATIO IV.

SCHOLASTICA.

De attributo ſanctitatis, quæ eſt reſponſio ad amicum mirè doctum.

DVBIVM I.

An in Deo ſit ſpeciale attributum ſanctitatis.

CIRCA primam propoſitionem explicandum eſt, an ſit in Deo ſpeciale attributum ſanctitatis. de quo diximus in materia de Gratia, *opuſc.* 3. *dub.* 5. de qua quæſtione nihil ferè autores dixerunt. Et explicandum etiam eſt, quid ſit attributum in Deo, vt videamus an ſit in illo ſpeciale attributum ſanctitatis. Et de ratione attributi diſputari ſolet 1. *p. ad quæſt.* 3. & fusè Ægidius *tom.* 1. *de Beatit. lib.* 5. legatur P. Vazquez 1. *p. diſp.* 116. *c.* 1.

Notandum autem eſt, nomen *attributi* vſurpari à Theologis in hac materia ad ſignificandam perfectionem aliquam diuinam ſpecialem.

Secundò notandum eſt, communiorem opinionem Theologorum eſſe, attributum in Deo ſignificare perfectionem. Item conſtitutum eſt apud Theologos, attributum eſſe prædicatum, quod propriè, & non tranſlatitiè conuenit Deo. Vlteriùs ſciendum eſt, attributum ſecundùm communem Theologorum opinionem, eſſe prædicatum, quod noſtro modo intelligendi concipitur quaſi additum eſſentiæ diuinæ; cui doctrinæ fauet Damaſcenus *lib.* 1. *de fide cap.* 4. Rurſus attributum in Deo dicitur eſſe prædicatum abſolutum, iuxta S. Thom. 1. *p. q.* 39. & 1. *ſentent. diſt.* 23. *q.* 1. *art.* 4. & legi poteſt P. Vazquez *loco citato, num.* 3. Deinde ſciendum eſt, nomen *ſanctitatis* varios habere ſignificatus apud autores prophanos, vt ex multis refert noſter Cornelius *in c.* 20. *Leuit. verſ.* 26. in ſenſu morali. & *cap.* 22. *in fine.* & *cap.* 27. *num.* 28. & legi poteſt S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 81. *art.* 8. *in corpore.* & interpretes frequenter in varia

A loca Scripturæ, præſertim *in cap.* 6. *Iſaiæ.* Et, vt conſtat ex S. Thom. *loco citato*, etiam apud Theologos nomen *ſanctitatis* habet varios ſignificatus.

In hac verò controuerſia, ſanctitas ſumitur pro munditia & puritate animi, ſicut vſurpatur à Dionyſ. Areopag. *de diuinis nomin. cap.* 12. quam retuli *opuſc. citato. dub. illo* 5. cuius doctrinam recipiunt communiter interpretes Dionyſij in illud caput, S. Thom. Carthuſianus, & alij.

Difficultas ergo eſt, an in Deo ſit ſpeciale attributum ſanctitatis? In qua difficultate ex his, qui ſua ſcripta typis mandarunt, vix aliquid potui colligere, quando in materia de Gratia, de hac contro- B uerſia tractaui. Modò autem, vt audio, non deeſt vnus, vel alter ex recentioribus, qui neget in Deo eſſe ſpeciale attributum ſanctitatis. Et poteſt probari, quia Deus per ſuam eſſentiam eſt Sanctus, cùm per illam ſit liber ab omni inquinamento peccati, ac proinde infinitè mundiſſimus: ergo non eget perfectione noſtro modo intelligendi ſuperaddita eſſentiæ. Explicatur, quia ſanctitas ipſa, quæ per ſe eſt talis, non poteſt eſſe ſancta per formam ſuperadditam, ſicut neque albedo poteſt eſſe alba per aliam formam.

Secundò poteſt probari, quia non videtur idoneum fundamentum ad aſſignandum in Deo ſpeciale aliquod attributum ſanctitatis: nam quod Scri- C ptura & Patres dicunt de ſanctitate Dei, rectè poſſunt explicari de ſanctitate eſſentiali.

Tertiò, quia gratia creata dicitur à Patribus & Scholaſticis participatio diuinæ naturæ, & tamen ſi in Deo eſſet ſpeciale attributum ſanctitatis, potiùs gratia deberet dici participatio illius.

Quartò, quia non ſatis explicant autores, in quo conſiſtat hoc ſanctitatis attributum ſpeciale: ergo videntur locuti de ſanctitate eſſentiali.

Sed contraria ſententia videtur eſſe Dionyſij Areopag. *cap.* 12. *de diuinis nomin.* vbi de nomine *Sanctus* agit ſicut de aliis, quæ noſtro modo intelligendi ſignificant prædicatum aliquod veluti ſuperadditum diuinæ eſſentiæ: & eodem modo loquun- D tur ibi S. Thom. Carthuſianus, & alij interpretes Dionyſij; & S. Thom. 2. 2. *q* 83 *art. vlt.* fecit mentionem ſanctitatis diuinæ tanquam de perfectione ſpeciali Dei. Et eodem modo loquuntur Patres & interpretes in varia loca Scripturæ, nempe *in cap.* 20. & 22. *Leuit.* & *in cap.* 6. *Iſaiæ*, vt alia omittam; & Noſter Cornelius *in cap* 10. *Leuit. verſ.* 26. in ſenſu morali expreſsè docet, ſanctitatem in Deo eſſe attributum ipſius. & poſtquam ego hanc doctrinam tradidi in materia de Gratia, hoc ipſum tradidere non pauci. Et quid ſit hoc attributum in Deo, dicemus infrà.

Modò autem dicendum eſt, primam illam propoſitionem, de qua interrogatus ſum, eſſe improbabi- E lem, quia neque habet grauem autorem, neque argumentum alicuius momenti. Secundò exiſtimo illam propoſitionem non carere temeritate aliqua: videtur enim contra communem ſenſum Doctorum, qui vel expreſsè tradunt, vel ſupponunt contrarium, præſertim, quia in hac materia magni momenti eſt autoritas S. Dionyſij.

Et antequam oſtendamus quid ſit hoc attributum in Deo, oportet ſoluere argumenta adducta pro contraria parte.

Circa primum videndum eſt quo ſenſu Deus poſſit dici Sanctus per ſuam eſſentiam. Et aliqui variè philoſophantur; nam qui putant attributa eſſe de conceptu eſſentiæ diuinæ, dicere poſſunt Deum

eſſe Sanctum per ſuam eſſentiam, quia Deus in ſua eſſentia includit attributum ſanctitatis. Hæc tamen doctrina de incluſione attributorum in eſſentia, refutata eſt à nobis in materia de Trinitate.

Alij verò qui putant attributa ante intellectum diſtingui aliquo modo ab eſſentia, dicere poſſunt Deum non eſſe Sanctum per ſuam eſſentiam, quia eſſentia non includit prædictum attributum, licèt poſſint concedere talem propoſitionem propter identitatem realem attributorum cum eſſentia.

Sed doctrina illa de diſtinctione formali ante intellectum attributorum ab eſſentia nobis diſplicuit in materia de Trinitate, & in præſenti contendimus explicare, an ſit in Deo ſanctitas ratione diſtincta ab eſſentia.

Et exiſtimare poſſet aliquis, nomen ſanctitatis non ſignificare in Deo ipſam eſſentiam, ſed aliquid per modum ſuperadditi.

Pro huius autem rei explicatione notandum eſt in Deo eſſe aliqua prædicata, quæ conueniunt eſſentiæ ſecundùm ſe vt diſtinctæ ab attributis, & etiam ipſis attributis vt diſtinctis ab eſſentia. v.g. hoc prædicatum *viuens* conuenit eſſentiæ diuinæ, etiamſi non includat in ſuo conceptu formali attributa, eſt enim vita ſubſtantialis. Intellectio etiam, & volitio Dei, licèt non includant in ſuo conceptu eſſentiam diuinam, ſunt prædicata vitæ. Alia verò ſunt prædicata, quæ noſtro modo intelligendi conueniunt eſſentiæ, quaſi aliquid ſuperadditum, vt prædicatum *Iuſti*.

Exiſtimo ergo prædicatum ſanctitatis conuenire Deo ſicut prædicatum vitæ, ita vt ipſa eſſentia diuina per ſe ipſam ſit eſſentialiter ſanctitas, quia per ſe ipſam eſt libera ab omni inquinamento peccati, quæ eſt definitio ſanctitatis tradita à Dionyſio ſuprà. Et præter hoc eſt ſanctitas in Deo, quæ noſtro modo intelligendi eſt quaſi prædicatum ſuperadditum ipſi eſſentiæ diuinæ, nempe prædicatum quod habet contrarietatem cum peccato, vt explicuimus in materia de Gratia, opuſculo, & dubio citato, & dicemus infrà.

Et iuxta hæc reſpondendum eſt ad primum argumentum, non inuoluere contradictionem, ob ſpecialem cauſam concedere in Deo ſanctitatem ſpecialem, quæ eſt ipſa diuina eſſentia, etiam prout diſtincta ſecundùm rationem ab attributis, & ſanctitatem ſuperadditam eſſentiæ, ſicut de vita dicebamus.

Ad ſecundum ex dictis poteſt intelligi magnum eſſe fundamentum in Patribus ad conſtituendum in Deo prædictum attributum ſanctitatis.

Ad tertium ſecundùm noſtram doctrinam dicendum eſt gratiam creatam habitualem dici participationem diuinæ naturæ, quia eſt participatio ſanctitatis eſſentialis diuinæ: charitas autem creata eſt participatio ſanctitatis, quæ in Deo eſt attributum, vt infrà explicabimus, licet aliqui Scholaſtici ſenſerint habitum charitatis, & gratiæ habitualis non diſtingui realiter. Fatemur etiam non ſolùm antiquos Scholaſticos, ſed etiam recentiores ante nos pauca de hoc attributo tradidiſſe. & ex his conſtat ad quartum.

Dvbivm II.

Quid ſit in Deo attributum ſanctitatis.

IN hac quæſtione exiſtimare poſſet aliquis, attributum ſanctitatis in Deo eſſe perfectionem aliquam diſtinctam ratione ab eſſentia, & ab aliis attributis, quæ communiter cognoſcuntur. Et facilè poteſt intelligi, diſtingui à prædicato miſericordiæ & iuſtitiæ, propter diuerſa obiecta, & ſimilibus.

Difficultas poteſt eſſe, an diſtinguatur à prædicato dilectionis, qua Deus diligit ſeipſum vt ſummum bonum. Et videtur diſtingui ab hoc prædicato, quia ratio ſanctitatis videtur ſe habere per modum naturæ, & non per modum formæ vitalis, vt patet in ſanctitate creata habituali. Et ita, ſi attributa in Deo diſtinguuntur ex natura rei ante intellectum ab eſſentia diuina, ſanctitas eſſet quaſi forma habitualis.

Secundò poteſt probari, quia nomen *dilectionis*, & nomen *ſanctitatis* videntur diuerſa ſignificare, ex communi conceptione.

Tertiò, quia dilectio, ſeu amor in Deo reſpicit bonum amatum vt obiectum: ſanctitas autem potiùs videtur reſpicere ſubiectum quod informat noſtro modo intelligendi.

Nihilominus opuſculo citato de Gratia docuimus, attributum ſanctitatis in Deo eſſe amorem, quo Deus ipſe ſe amat vt ſummum bonum. quam doctrinam plures recentiores poſtea probarunt, & poteſt explicari, quia ſanctitas, vt ſæpe diximus, eſt mundities quædam oppoſita peccato; ſed amor ſummi boni eſt ratio maximè oppoſita peccato: ergo per illam intelligitur Deus liber ab omni inquinamento malitiæ. Probatur minor, quia peccatum mortale dicit auerſionem à ſummo bono, & conuerſionem ad bonum finitum, vt conſtat ex his, quæ tradunt Doctores in materia de peccatis. Ergo conuerſio ad ſummum bonum infinitum, eſt ratio oppoſita peccato, & malitiæ.

Et poteſt vlteriùs explicari ex doctrina multorum, quam retuli in materia de Gratia, aſſerentium actum charitatis creatæ ſupernaturalis habere vim ſanctificandi, propter prædicata oppoſita prædicatis peccati. Ergo faciliùs hoc intelligetur de infinito amore Dei, quo ſeipſum diligit Deus vt ſummum bonum.

Et quidem autores qui negant, actum charitatis creatæ ſupernaturalem non eſſe in nobis ſanctitatem formalem, mouentur, quia putant talem actum non habere infinitatem æqualem infinitati malitiæ peccati, vt retuli in materia de Gratia, *opuſcul. de forma ſanctificante.* Sed actus quo Deus ſeipſum diligit, maiorem habet infinitatem, quàm ſit malitia peccati in ſuo genere: ergo ex prædicto capite negare non poſſumus, amorem quo ſeipſum diligit Deus, eſſe formalem ſanctitatem.

Ea verò quæ in contrarium obiiciuntur facilem habent ſolutionem.

Ad primum reſpondeo, qui in Deo, noſtro modo intelligendi, concipitur per modum actionis vitalis, poſſe etiam concipi vt formam contrariam peccato, modo à nobis ſuprà explicato.

Ad ſecundum reſpondetur, nomen *ſanctitatis* abſolutè ſumptum latius patere, quàm nomen amoris; ſed hoc non impedit, quòd dilectio qua ſeipſum diligit Deus, poſſit eſſe ſpecialis ſanctitas, iuxta doctrinam traditam: ſicut de charitate creata multi philoſophantur, vt diximus.

Tandem notandum eſt, attributum in Deo poſſe dici quòd concipitur per modum actus vitalis, vt expreſſe tradidit Ægidius citatus dubio præcedenti.

Dvbivm III.

An ſit probabile quodlibet attributum Dei poſſe ſanctificare naturam humanam vnitam Verbo diuino.

RElatione didici eſſe hoc tempore recentiores aliquos, aſſerentes naturam humanam vnitam Verbo diuino ſanctificari per quodlibet attributum diuinum; ita vt ſi per impoſſibile poſſet vniri vni attributo, & non alteri, ab illo poſſet ſanctificari. quæ doctrina vehementer diſplicet multis viris doctiſſimis huius ætatis.

Vt autem rem explicemus, notandum eſt duobus modis poſſe intelligi prædictam opinionem; altero, ſi quis dicat, ſpecialem rationem cuiuſlibet attributi poſſe ſanctificare naturam humanam, v. g. attributum *ſapientiæ*, ſecundùm formalem rationem ſapientiæ: altero modo, ſi ſolùm velit quis, quodlibet attributum poſſe ſanctificare ratione naturæ diuinæ, cum qua identificatur. Et quidem ſi hoc poſteriori modo intelligatur prædicta ſententia, adhuc poteſt duobus modis explicari: nam dici poteſt hoc habere attributum ſolum, quia eſt idem realiter cum diuinitate, & eſt verus ſenſus, licèt non ſit formalis, & ideo non admittendus: vel quia dicitur eſſentia diuina includi in quolibet attributo, de quo ſtatim dicam.

Quod autem referebamus de ratione ſpeciali ſapientiæ, v.g. mihi eſt omnino improbabile, quia formalis ratio ſapientiæ non eſt ratio ſanctitatis, quia ratio ſapientiæ in quantum talis etiam infinitæ, ſolùm dicit cognitionem infinitorum: ergo etiam in quantum infinita non ſanctificat, quia formaliter vt ſapientia non opponitur peccato, ſed ignorantiæ. Vlteriùs quod dicitur de incluſione vnius attributi in ratione formali alterius, mihi non probatur, & illud refutaui in materia de Trinit. Et ſi admitteretur talis opinio. non eſſet dicendum quodlibet attributum ſanctificare, ſed attributum ſanctitatis incluſum in aliis. Et pro ſententia in principio relata non video probabile aliquod fundamentum vel autoritatis, vel rationis.

Sed poſſet aliquis dicere perfectionem infinitam cuiuſlibet attributi diuini requirere incluſionem aliorum. Verùm, vt dixi, etiamſi hæc doctrina admitteretur, non eſſet dicendum quodlibet attributum ſanctificare formaliter ſecundùm ſuam rationem, ſed attributum ſanctitatis incluſum. Et addendum eſt prædictam doctrinam de incluſione eſſe falſam: nam, vt oſtendebam in materia de Trinit. infinitas attributi, formaliter loquendo, ſolùm ſignificat infinitam perfectionem intra proprium & peculiare genus; rectè autem poteſt intelligi abſque infinitate alterius attributi, v. g. rectè poteſt apprehendi infinitas ſapientiæ abſque vlla perfectione miſericordiæ.

Dvbivm IV.

An attributum ſanctitatis diuinæ ſanctificet naturam humanam vnitam Verbo vt eſt formaliter attributum ſanctitatis, vel ſolùm quatenus eſt idem realiter cum natura diuina.

IN hac difficultate refertur opinio aſſerentium ſpeciale attributum ſanctitatis vt tale eſt formaliter non ſanctificare naturam humanam, ſed ſolùm vt idem realiter cum natura diuina. Et poteſt probari, quia alia attributa non præbent effectum

A formalem ſpecialis rationis; ergo neque attributum ſanctitatis. Antecedens probatur, quia ſapientia Dei, v. g. non facit formaliter ſapientem humanitatem Chriſti, neque voluntas Dei volentem humanitatem, neque intellectus intelligentem humanitatem formaliter.

Hæc tamen doctrina mihi vehementer diſplicet, & à multis reprobata eſt hoc tempore, & refutari poteſt, quia ſi natura diuina vnita humanitati poteſt illam ſanctificare, vt concedunt autores opinionis relatæ; ergo attributum ſanctitatis poterit etiam ſanctificare vnitum humanitati. Probatur conſecutio, quia hoc attributum habet vim ſanctificandi, & eſt vnitum humanitati, ſicut natura diuina: B ergo eadem videtur ratio.

Secundò explicatur, quia gratia habitualis phyſicè vnita animæ ſanctificat animam: ergo attributum ſanctitatis phyſicè vnitum animæ poterit illam ſanctificare, licèt non inhæreat illi tanquam accidens; ſicut & natura diuina dicitur ſanctificare humanitatem, licèt non inhæreat illi ſicut accidens; quod videtur manifeſtum, præſertim ſecundùm opinionem aſſerentium naturam diuinam habere vim ſanctificandi naturam humanam ſibi vnitam, quæ oleo diuinitatis vncta euadit infinitè ſancta, iuxta doctrinam Patrum, qui habent ſenſum Chriſti, vt retuli in materia de Incarnat. & in materia de Gratia, *opuſc. de forma ſanctificante*. Ratio erC go contra priorem opinionem in eo conſiſtit quòd attributum ſanctitatis vnitum eſt naturæ humanæ phyſicè, & ſecundùm rem, neque eſt aliquid, quod impediat effectum formalem. qua ratione vtuntur frequenter Theologi ad probandum naturam diuinam ſanctificare naturam humanam Chriſti.

Ea verò, quæ pro contraria parte obiiciuntur, parum habent efficacitatis, & ſoluenda ſunt ab his, qui admittunt naturam diuinam ſanctificare naturam humanam. Et conſiderandum eſt, an attributum ſit aliquid ita peculiare, vt non poſſit tribuere effectum formæ vitalis, quia natura humana non intelligit niſi per formam à ſuo intellectu proceden- D tem; ſecus autem eſt de effectu formali ſanctitatis per modum formæ, & ideo natura diuina dicitur ſanctificare naturam humanam, non per modum formæ vitalis, ſed per modum formæ extrinſecæ, vnitæ tamen ſecundùm rem humanitati. Quod maximè conſiderandum eſt, iuxta doctrinam interpretum S.Thom. *3. p. ad quæſt.* 15. agentes de ſanctificatione naturæ diuinæ ſanctificantis naturam humanam; & *ad quæſt.* 13. reſpondentes prædicto argumento, quo diſcipuli Scoti contendunt naturam diuinam non ſanctificare naturam humanam: & ita iam olim docui attributum ſanctitatis poſſe ſanctificare naturam humanam per modum formæ extrinſecæ.

E

Dvbivm V.

An natura diuina magis ſanctificet naturam humanam ſibi vnitam, quàm relatio Verbi diuini.

ALiqui exiſtimarunt, naturam diuinam non ſanctificare naturam humanam Chriſti, ſed ſanctificationem ipſius formaliter oriri à relatione Verbi diuini: quam opinionem retuli agens de ſanctificatione humanitatis Chriſti, in materia de Incarnat. & in materia de Gratia, *opuſc. de forma ſanctificante*.

Alij verò ſentiunt humanitatem Chriſti oriri ab ipſa diuinitate, & à relatione Verbi diuini. Et probari poteſt, quia non ſolùm natura diuina, ſed ipſa relatio Verbi eſt ſanctitas formaliter.

Hæc autem doctrina dupliciter explicari poteſt; vno modo, ſi quis dicat relationem diuinam ſanctificare, quia eſt idem ſecundùm rem cum diuinitate: altero, ſi quis arbitretur diuinitatem ipſam eſſe de conceptu formali relationis diuinæ, iuxta opiniones, quas retuli in materia de Trinitate.

Dicendum tamen eſt prædictam ſententiam priori modo intellectam poſſe habere verum ſenſum, ſi auctores illius ſolùm velint relationem, quæ eſt, idem realiter cum diuinitate ſanctificare ſecundùm rem, quamuis non includat formaliter diuinitatem. & hoc nihil eſt aliud, quàm dicere, rem quæ eſt relatio, ſanctificare.

In ſecundo autem ſenſu continetur falſa doctrina, quia, vt diximus in materia de Trinit. probabilius eſt relationem diuinam non includere in ſuo conceptu formali diuinam eſſentiam. Quòd ſi admittatur illa opinio de incluſione formali, & dicatur ratione diuinæ eſſentiæ relationem ſanctificare, illa locutio non eſſet ſatis propria: *Relatio ſanctificat ſicut diuina eſſentia*; vel, *diuina eſſentia non magis ſanctificat, quàm relatio*. Et, vt probauimus locis citatis, Patres ſanctificationem humanitatis tribuunt diuinitatis oleo & vnguento. Fateor tamen prædictam opinionem recentiorum non mereri cenſuram aliquam, ſi non negetur diuinitatem ſanctificare.

Ex dictis facilè eſt ferre iudicium de quinta propoſitione ab amico relata, quæ talis eſt: *Natura diuina non magis ſanctificat humanitatem Chriſti, quàm relatio*. Et iuxta doctrinam traditam circa propoſitionem quartam philoſophandum eſt de quinta & ſexta.

DVBIVM VI.

An ſola relatio Verbi diuini ſanctificet naturam humanam.

HOc dubium proponitur circa propoſitionem ſeptimam ſuprà relatam; & intendimus explicare, an ſola relatio ſanctificet, nam de diuinitate an ſanctificet, vel non ſanctificet naturam humanam, fuſe diximus locis allegatis.

Solùm ergo contendimus explicare, an mereatur cenſuram aſſerere diuinitatem non ſanctificare, & relationem Verbi ſanctificare. Circa primam partem non deſunt, qui exiſtiment opinionem aſſerentium diuinitatem non ſanctificare formaliter, nullam mereri cenſuram: eam enim doctrinam tradiderunt Scotus & eius diſcipuli, vt retuli locis ſuprà allegatis.

Aliqui tamen Doctores exiſtimant ſanctos Patres ita apertè docuiſſe, diuinitatem inſtar formæ ſanctificare humanitatem Chriſti, vt abſque temeritate aliqua negari non poſſit. Et quidquid ſit de cẽſura iſta, ego exiſtimo eam opinionem non ſolùm eſſe falſam ſed Patribus parum conſentaneam, ſi attentè legantur, & ſincerè conſiderentur quæ attulimus in materia de Incarnat. & opuſculo citato.

Circa alteram verò partem de ſanctificatione naturæ humanæ multi viri docti cenſent relationem Verbi inſtar formæ ſanctificare, de quo diximus locis allegatis. Mihi tamen ea doctrina parum videtur probabilis, iuxta dicta.

Deinde propoſitio illa, qua dicitur relatio Verbi

A ſanctificare, non tamen aliquod aliud attributum, mihi eſt omnino falſa, & improbabilis quoad ſecundam partem, propter doctrinam allatam. De priori autem parte iam diximus; & ſi ſolùm ſit ſermo de relatione ratione identitatis cum eſſentia, idem poſſet dici de quolibet attributo. Si verò ſit ſermo de relatione ſecundùm propriam rationem formalem, non eſt admittenda hæc doctrina, quia iam oſtendimus ſecundùm talem rationem non eſſe ſanctitatem.

Sed dices aliquis vnionem hypoſtaticam naturæ humanæ immediatè factam eſſe cum relatione Verbi, & ratione relationis cum natura; & ita noſtro modo intelligendi immediatiùs ſecundùm rationem

B ſanctificari naturam humanam relatione. Reſpondetur verum eſſe quod dicitur in antecedenti; nos tamen contendimus relationem formaliter non habere vim ſanctificandi, neque ad hoc referre immediatam illam vnionem. Vbi aduerto mihi non eſſe probabilem ratiocinationem aliquorum recentiorum, qui putant relationem vt ratione diſtinctam ab eſſentia ſanctificare, & naturam diuinam nullo modo.

Nona propoſitio ſuprà relata eſt hæc, *Non eſt probabilis opinio aſſerentium naturam diuinam ſanctificare naturam humanam*. Et amicus quærit, an hæc propoſitio mereatur aliquam cenſuram.

Sciendum autem eſt quod ſæpe admonere ſoleo,

C cenſuram alicuius propoſitionis poſſe aliquando eſſe dignam cenſura v.g. ſi quis dicat propoſitionem catholicam eſſe hæreticam, manifeſtum eſt, cenſuram eſſe hæreſim: & eodem modo ſi propoſitionem aliquam probabilem habentem grauem rationem & Doctores, quis diceret eſſe improbabilem, planè ipſa cenſura eſſet improbabilis, & poſſet eſſe temeraria, ſeu ſcandaloſa. Vnde, vt notabam opuſculo contra errores Michaëlis Baij, Pius V. & Gregorius XIII. damnarunt aliquas propoſitiones illius Doctoris propter cenſuras, quas tribuebat aliquibus propoſitionibus, vt in eo opuſculo notabam.

Et iuxta hanc doctrinam, nonam illam propoſitionem relatam exiſtimo non poſſe excuſari à cen-

D ſura temeritatis; eſt enim contra multos Doctores ſcholaſticos huius temporis abſque vlla efficaci ratione; præſertim, quia illa opinio de ſanctificatione naturæ humanæ per diuinam eſt maximè conſentanea Patribus. legatur P. Vazquez 3. *p. tom 1. ad quæſt.* 7. vbi grauiſſimè diſputat de ſanctificatione humanitatis Chriſti, de qua etiam nos diximus locis allegatis.

His mihi ſatisfeciſſe videor, Vir omnium erudiſſime, pro mei ingenij munere, tuis de attributo ſanctitatis diſquiſitionibus: breuiter hac in re meam aperui mentem, & quod ingenuè cenſeo in præſenti diſceptatione ſentiendum. Vtinam pro votis reſpondiſſe videar; ea tamen qualia qualia extiterint

E lubens libénſque tuæ & doctiſſimorum hominum trutinæ expendenda ſubmitto.

S. Thomas 1. parte, quæſt. 25. de potentia Dei.

ARTIC. I. *Vtrùm in Deo ſit potentia.*

Concluſio eſt affirmans.

ARTIC. II. *Vtrùm in potentia Dei ſit infinita.*

Concluſio eſt affirmans.

DISPV

DISPVTATIO V.
circa hos articulos,
SCHOLASTICA.

DVBIVM I.
An potentia in Deo differat à ſcientia, & voluntate.

PONENDVM eſt in Deo non eſſe potentiam patientem, vt colligitur ex ſimplicitate, & immutabilitate Dei, de quibus ſuprà, *quæſt.* 3. *&* 9. Item ponendum eſt, quæſtionem eſſe de potentia ad producendum creaturam. Rurſus certum eſt, eſſe hanc potentiam in Deo, quia eſt principium producendi creaturas.

Vlteriùs cùm dicimus eſſe hanc potentiam in Deo verè, ſecundùm noſtram ſententiam, intelligendum eſt ita, vt neque ab eſſentia, neque ab aliis attributis diſtinguatur ex natura rei, ante operationem intellectus, iuxta doctrinam traditam infrà in materia de Trinitate: quærimus autem, quid ſit in Deo iſta potentia.

Aliquorum ſententia eſt, ſecundùm rationem eſſe aliquid diſtinctum ab actu intellectus, & voluntatis diuinæ: ita Durandus *in* 1. *diſt.* 38. *quæſt.* 1. & ita Caietanus *in articulum* 1. videtur exiſtimare eſſe probabile, etiamſi oppoſitum iudicet probabilius, & magis conſentaneum doctrinæ ſancti Thomæ: & pro hac prima opinione citantur multi alij ex antiquis Scholaſticis à recentioribus, & vt veram ſequitur P. Suarez in Metaphyſicis *diſp.* 30. *ſect. vlt. num.* 47. *&* 1. *part. lib.* 3. *de attributis poſitiuis cap.* 9. *num.* 2. vbi docet contrariam non eſſe probabilem.

Et probari poteſt, primò ex ſancto Thoma hîc *art.* 1. *ad* 4. vbi potentiam videtur diſtinguere à ſcientia, & voluntate. Ratione probat Durandus, quia voluntas, & intellectus, non ſunt principium proximum rerum, bene tamen potentia. Probat primam partem, quia voluntas, & intellectus ſecundùm propriam rationem reſpicit non ſolùm obiectum creatum, ſed increatum; ergo ex propria ratione non eſt principium agendi.

Secundò, quia in Deo omnia attributa ſunt vnum aliquid ſecundùm rem, & ea diſtinguimus inſtar eorum, quæ in creaturis reperiuntur, in his autem potentia differt ab intellectu, & cognitione.

Communis ſententia eſt, in Deo præter ſcientiam, & voluntatem non eſſe potentiam aliam ratione diſtinctam: ita expreſsè ſenſit Scotus *in* 1. *diſt.* 37 *quæſt* 1. Baſolis *in* 2. *diſt.* 8 *quæſt* 1. Ferrara 2. *contra gentes cap.* 10. Caietanus in hanc primam partem *ad quæſt.* 27. *art.* 1. *quæſt.* 4. P. Vazquez hîc *diſp.* 102. *cap.* 3. P. Becanus 1. *parte tract.* 1. *cap.* 17. *quæſt.* 2. P. Molina *in articulum* 1. *diſp.* 2. P. Valentia in hac parte *punct.* 1. Explicat verò hanc ſententiam P. Vazquez, & alij ita, vt potentia includat ſcientiam, & voluntatem, & addit reſpectum principij, id eſt, dicit voluntatem vt efficacem.

Deinde P. Vazquez notat, duo eſſe oſtendenda ad explicandam hanc quæſtionem, vnum eſt, ſine idoneo fundamento aſſignari in Deo potentiam diſtinctam à voluntate, & ſcientia: alterum eſt, quomodo ſcientia & voluntas ſint potentia.

Primum illud probatur, quia in Angelis non videtur illam cognoſcere autores, ex Ariſtotele 3. *de*

A *anima cap.* 10. qui in anima non videtur agnoſcere potentiam motiuam ipſi inhærentem, præter intellectum, & voluntatem, quod fuſiùs perſequitur P. Vazquez *cap. illo* 3.

Secundò ſpeciatim probatur de Deo, quia hoc requirit perfectio illius voluntatis diuinæ, alias per ſe non eſſet efficax, ſi egeret potentia alia executrice: de voluntate autem Dei philoſophandum eſt perfectiori modo quo poſſimus; magis ergo conſentaneum eſt rationi, agnoſcere, voluntatem Dei per ſe ipſam eſſe executricem potentiam creaturarum producendarum.

Alterum eſt, an intellectus, & voluntas, pro potentia, vel earum operatio, ſit potentia executrix

B in Deo? Quæſtionis cauſa eſt ex vna parte, nam potentia Dei ex vna parte debet eſſe neceſſaria, ita vt Deo non poſſit contingenter conuenire, & tamen ſcientia, & volitio non eſt neceſſaria. quod patet in volitione efficaci rerum, quæ non poſſet non eſſe in Deo vt talis eſt volitio. Ex altera parte, potentia eſt proximum principium agendi, & hoc eſt in Deo volitio actualis.

P. Molina *in articulum* 1. *diſp.* 2. docet primò, intellectum, aut voluntatem Dei, ſub ratione potentiæ intellectiuæ, aut appetitiuæ, non eſſe potentiam exequentem in Deo, quia non eſt talis potentia principium immediatum rerum ad extra. Secundò docet volitionem ipſam actualem eſſe poten-

C tiam Dei; & probat primò ex variis locis Scripturæ, ex quibus ſolùm colligitur Deum liberè, & voluntarie operari ad extra.

Deinde ratione, quia non aſſignatur in Deo aliud, quod maiorem habeat rationem principij immediati; ſecundò, quia dato actu efficaci voluntatis, & per impoſſibile, ſecluſa qualibet alia virtute, ſequeretur effectus creatus, quia eſſet efficax cauſa illa.

P. Vazquez *diſp. citata cap.* 4. aliter philoſophatur, docet enim potentiam in Deo includere ſcientiam actualem, & facultatem volitionis, non voluntatem actualem. Primam partem explicat de ſcientia in actu ſecundo, & intelligit de ſcientia ſimplicis

D intelligentiæ, nam ſcientia viſionis eſt poſterior rebus futuris, iuxta dicta *ad quæſtionem* 14. Addit voluntatem ſine iſta ſcientia non intelligi ſufficientem potentiam, quia non intelligitur in actu primo ſufficiens ſine directione intellectus.

Secundam partem declarat, quia potentia ita debet aſſignari, quantum fieri poſſit, vt ex natura rei inſit operanti; & quia hæc potentia debet conſtitui in Deo, etiamſi nihil vellet producere; ita verò philoſophatur P. Vazquez, vt obſeruet duo, nempe vt aſſignet principium quod propinquiùs poteſt operari, & vt potentia conſtituatur in Deo. Addit P. Vazquez, huic potentiæ addendam eſſe actionem immanentem, per quam proximè operetur omnia

E creata, quod eſt decretum efficax.

Sed obiicit Baſilius Legionenſis 1. *variarum quæſt.* 8. *cap.* 6. Solus eſt contra P. Vazquez, quòd actus intellectus non eſt de ratione omnipotentiæ, quia licèt voluntas ſine illo non poſſit operari; ex hoc tamen non colligitur pertinere ad rationem potentiæ, ſed ſolùm quòd ſupponatur, ſicut actus cognitionis ſupponitur neceſſariò ad actum appetitus.

Sed hæc obiectio facilem habet ſolutionem, ſi intelligatur mens P. Vazquez, nam ſuprà *diſput.* 81. *cap.* 2. expreſsè docet voluntatem eſſe propinquiorem cauſam rerum, quàm intellectum, & intellectum eſſe remotam; & in fine capitis docet, quòd

cùm in Deo detur facultas exequendi diſtincta ab intellectu, & voluntate, voluntas eſt cauſa proxima; cùm ergo in hac diſputatione docet omnipotentiam includere ſcientiam, & voluntatem, ita eſt intelligendus, vt non concurrat vtrunque principium eodem modo, ſed intellectus vt remotum, & voluntas vt proximum, & cùm docet ſcientiam poni ad conſtituendam potentiam, non intelligit tanquam formam, per quam proximè operetur voluntas, aliàs non diceret voluntatem eſſe propinquius principium operandi: negari autem non poteſt, actionem intellectus dirigentis eſſe principium remotum actionis externæ Dei, & ita licèt actio illa intellectus ſupponatur ad voluntatem; tamen reſpectu effectus cenſetur principium efficiens, vt dirigens, & hoc volunt qui dicunt omnipotentiam eſſe voluntatem ſuppoſita cognitione.

Secundò obiicit, hoc attributum eſſe diuerſum ab aliis. Reſpondeo verum eſſe: intelligendum tamen iuxta dicta.

Tertiò obiicitur, quia diſtinguuntur attributa ex commutatione creaturæ obiecti, ſeu effectus; ergo omnipotentia eſt diuerſum attributum. Reſpondeo, concedendam eſſe conſequutionem in ſenſu dicto, nam intellectus reſpicit obiectum vt verum, voluntas vt bonum, omnipotentia vt non implicans contradictionem.

Item obiicitur, voluntatem eſſe principium actionis immanentis; verùm licèt in nobis ita ſit, tamen in Deo confundimus, propter ſuam perfectionem eſſe efficacem, etiam actionis externæ, tranſeuntis medio actu immanenti.

Sed poteſt aliquis quærere cauſam, ob quam ipſa actio voluntatis diuinæ non dicatur potentia cum ſcientia actuali, ſiquidem actio illa vt neceſſaria ſemper eſt in Deo, & aliàs propinquius attigit effectum, quàm facultas ipſa voluntatis. Reſpondeo: certè ex parte neceſſitatis non impediret quominus intellectus diceretur potentia, licèt vt liber commutaret reſpectum ad obiectum futurum; ex alia verò parte videtur obſtare, quia Deus non eſt potens quia vult, ſed quia eſt, vt docuit ſanctus Thomas *art. 5. ad 7. in fine.*

Addendum eſt, affectum ſimplicem, quo Deus diligit creaturas poſſibiles, non poſſe pertinere ad potentiam Dei, quia ille non terminatur ad res iam exiſtentes formaliter, ſed reſpicit res etiam nunquam futuras: item quia talis affectus ſimplex in Deo non eſt principium affectus efficiens in ipſo Deo, ſicut poteſt eſſe in nobis, vt notat P. Vazquez *ſuprà.*

Ad argumenta Durandi reſpondendum eſt; ad teſtimonium ſancti Thomæ reſpondetur, nobis potiùs fauere, vt legenti conſtabit. Ad primam rationem reſpondetur, illam ſolùm probare, intellectum, & voluntatem Dei, ſecundùm ſuas rationes latiùs patere, & plura complecti, quàm ſub ratione potentiæ exequutricis. Ad ſecundum concedendum eſt, ex creaturis philoſophandum eſſe à ſimili in Deo, ſecluſa perfectione quæ debetur naturæ diuinæ.

Deinde poteſt obiici; nam potentia eſt quoddam ſpeciale attributum: ergo diſtinctum ſecundùm rationem ab intellectu, & voluntate, ſine aſſenſu & volitione. Reſpondet P. Vazquez *cap. 4. in fine*, mirum non eſſe, ſi hoc attributum includat intellectum, & voluntatem diuerſo modo, vt explicatum eſt, cùm non poſſit ad extra operari, niſi in quantum vult.

Item poteſt obiici hoc modo, Deus non eſt po-

A tens, quia ſcit; ergo ſcientia non pertinet ad potentiam, ſed potiùs ſcit omnia, quia eſt omnipotens, & cognoſcendo ſuam omnipotentiam, cognoſcit omnia. Sed P. Vazquez *cap. 5. in fine*, reſpondet, Deum non eſſe ſcientem, quia eſt omnipotens. nam ſuprà *ad quæſtionem* 14. probat, Deum non intueri omnia in ſua omnipotentia, ſed in ipſa vt expreſſa ſpecie: & addit, potiùs eſſe è contrario dicendum, omnipotentem eſſe, quia ſcit omnia: & ex dictis facilè eſt ſoluere quod P. Suarez obiicit pro ſua ſententia in metaphyſica diſtinctione citata.

Circa hoc verò de ordine omnipotentiæ, cum ſcientia, & voluntate, P. Vazquez rectè philoſophatur iuxta ſua principia, de attributo potentiæ; ſe-
B cundùm opinionem verò eorum, qui aſſignant potentiam diſtinctam ſecundùm rationem ab intellectu, & voluntate, dicendum eſt eſſentiæ Dei immediatè ſequi potentiam intellectiuam, & ſtatim voluntatem; tertiò tandem intellectum, vt dicit P. Vazquez *diſp.* 81. *cap.* 2. & iuxta hæc poſſunt explicari varia Doctorum placita, qui ſecundùm diuerſas opiniones philoſophantur.

Hic poſſet diſputari, an eſſentia Dei habeat aliquem concurſum ad extra vt obiectum, reſpectu viſionis beatificæ diſtinctum à concurſu omnipotentiæ; ſed de hoc ſuprà *quæſtione* 12. vbi etiam eſt explicandum, an relationes perſonales habeant peculiarem concurſum obiecti.

C Deinde P. Vazquez *cap. vlt.* obſeruat nonnulla; vnum eſt, actiones immanentes intellectus, & voluntatis diuinæ, non eſſe actiones, quibus producitur creatura, ſed potiùs ſe habere vt principium externæ operationis. Item obſeruat ex S. Thoma *art.* 1. *ad* 4. ſcientiam, & voluntatem eſſe potentiam Dei, quatenus ſunt principia rerum; alia etiam notat facilia.

Dubium II.

An potentia Dei ſit infinita.

ERrant hac ætate Boſtrci Caluiniſtæ, exiſtimantes potentiam Dei non eſſe infinitam; probant,
D quia non extenditur ad impoſſibilia. hunc errorem refert P. Becanus 1. *parte cap. 5. num. 8. & cap.* 17. *quæſt.* 3.

Sed res eſt de fide, & certa apud Catholicos, licèt non omnes eodem modo expliceut illam; & circa rationem qua probatur, Dei potentiam eſſe infinitam, magna eſt diſſenſio. Et primò S. Thomas infrà *q* 45. *art. 5. ad* 3. probat ex creatione hoc modo, vt agens educat effectum ex aliqua potentia ſubiecti, requiritur aliqua virtus; ergo facere ſine ſubiecto erit neceſſariò infinita. hunc ſequuntur diſcipuli S. Thomæ *ad eam quæſtionem* 45. & fusè circa eam diſputant.

Eam verò impugnat Scotus, & Durandus infrà
E citandi, quia inter nihil, & ens non eſt diſtinctio infinita, quia nihil ſolùm exceditur ab ente, ratione entitatis, quæ tamen eſt finita. legatur P. Vazquez *diſp.* 277. *cap.* 1. & res eſt ex inſtituto examinata in materia de creatione.

Secundò probant alij ex Ariſtotele 8. *Phyſicorum, text.* 10. *&* 12. *Metaphyſicorum cap.* 7. vbi probat infinitatem primi motoris ex infinito tempore quo mouet; ſed, vt docuit Scotus & alij, hæc infinitas ſolùm eſt ſecundùm durationem; nos verò agimus de alia infinitate: contendit tamen Scotus probare infinitatem virtutis, ex eo quòd primus motor moueat à ſe, hic enim modus eſt proprius Dei; verùm ad hoc impertinens eſt mouere infinito tempore, quia

etiamſi

etiamſi finito tempore moueret, idem eſſet; ſed hoc A genus infinitatis potius pertinet ad eſſentiam Dei, quàm ad eius potentiam, eſſentia enim dicitur infinita, quia non pendet ab alio, vt ſuprà *diſp.* 25. explicat P. Vazquez; hîc verò diſputamus de infinitate propria potentiæ vt potentia eſt.

Tertia ratio eſt Durandi *in* 1. *diſt.* 43. *quæſt.* 1. qui probat potentiam Dei eſſe infinitam, quæ vel producit infinitum ſimul, vel poteſt ſucceſſiuè producere. Sed hæc ratio calumniam patitur, quia ſi Sol fuiſſet ab æterno, poſſet ſucceſſiuè vnum poſt aliud producere, & multi putant generare infinita numero ſaltim diuerſa. legatur Gregorius *in* 1. *diſt.* 43. *quæſt.* 3. *art.* 1. qui pluribus modis contendit explicare huius potentiæ infinitatem. Recentiores etiam B nonnulli plures rationes afferunt, & contendunt non eſſe efficaces.

P. Vazquez *diſp.* 103. vt rem explicet, *cap* 2. contendit explicare prius, quænam ſit infinitas de qua agimus hîc. Et primò quidam putant in Deo eſſe infinitatem potentiæ, vel alterius attributi, quòd quodlibet includatur in aliis, & alia includat; ſed hoc falſum eſſe probauimus in materia de Trinitate; mitto alios modos explicandi infinitatem, & dicendum eſt nos quærere infinitatem ex obiecto, hæc eſt enim proprium potentis vt potentia eſt, ſicut intellectus dicitur infinitus in genere intellectionis, quia cognoſcit quidquid cognoſcibile eſt, & eo modo quo eſt cognoſcibile. C

Dicendum eſt ergo eſſe in Deo potentiam infinitam, quia eſt eſſentia infinita, & eius potentia debet eſſe infinita, iuxta exigentiam eſſentiæ noſtro modo intelligendi, qua ratione vtitur S. Thomas.

Alij probant ex eo quòd ſpecies rerum ſunt infinitæ, & Deus poteſt aliam, & aliam perfectiorem producere ſine termino, quod non poſſet facere ſi eſſet finita; & mihi placet hæc ratio, quam etiam amplectitur P. Vazquez *diſp. citata, cap. vlt. in fine*, licèt dubitent aliqui, an ſint poſſibiles infinitæ ſpecies rerum, eſſentialiter differentium.

Probat item P. Vazquez, & alij, ex eo quòd motus poteſt creſcere in velocitate magis ac magis, & Deus D poteſt velociùs, & velociùs illud mouere, quod non poſſet ſi potentia eſſet finita. Infinitas hæc alio modo poteſt declarari, quia, vt infra dicemus, habet pro obiecto quidquid poſſibile eſt, ſeu quod non implicat contradictionem; ergo in genere potentiæ infinitatem habet, qualis eſt in obiecto.

Sed eſt quædam obiectio, quia ſi eſſet in Deo potentia infinita ad mouendum, non ſolùm poſſet mouere per medium velociùs atque velociùs, ſed velociſſimè, atque in inſtanti, ſicut Ariſtoteles 8. *Phyſicorum, cap* 10. probat, in corpore non poſſe reperiri virtutem infinitam ad motum localem, quia ſequeretur poſſe moueri in inſtanti, quod eſt impoſſibile; hæc ergo ratio videtur probare non poſſe eſſe in E Deo talem virtutem.

Variè ſolet hoc argumentum ſolui, de quo legi poteſt P. Vazquez *diſp. citata, cap. vlt.* Breuiter dicendum eſt cum S. Thoma *art.* 2. *ad* 3. P. Suarez & aliis, eam rationem habere vim in corpore, quia eſſet agens naturale, & naturaliter produceret omnem effectum; Deus tamen liberè operaretur, & vt ſit potentia infinita, ſatis eſt ſi poſſit velociùs, & velociùs moueri ſine termino.

Reſtabat explicandum, an poſſit Deus mouere corpus in inſtanti? & poteſt quæſtio eſſe de motu continuo & diſcreto, & res pertinet ad Philoſophiam, & diſputari ſolet ab Scholaſticis in materia A de beatitudine corporis glorioſi. legatur P. Suarez *tom. 2. in 3. partem diſp.* 48. Salas *tom.* 1. *ad* 1. 2. *quæſt.* 5. *art.* 5. *tract.* 2. *diſp.* 14. *ſect.* 18. & Ægidius *tom.* 3. *de beatitudine lib.* 5. *quæſt.* 5. *art.* 4. *&* 5.

Ex dictis poteſt facilè ſolui argumentum Boſtrei Caluiniſtæ relatum in principio, quia ad infinitatem potentiæ, in genere potentiæ, ſolùm requiritur vt habeat obiectum infinitum; repugnat verò potentiam factiuam poſſe attingere impoſſibile, quod fieri nequit; vnde delirat ſtultus hæreticus.

ARTIC. III. *Vtrùm Deus ſit omnipotens.*

Concluſio eſt affirmans.

B

ARTIC. IV. *Vtrùm Deus poßit facere quòd præterita non fuerunt.*

Concluſio eſt negans.

ARTIC. V. *Vtrùm Deus poßit facere quæ non facit.*

Concluſio eſt affirmans.

ARTIC. VI. *Vtrùm Deus poßit facere meliora ea quæ facit.*

C

PRima concluſio eſt, Deus non poteſt facere rem meliorem ſecundùm eſſentiam. Secunda concluſio, Deus poteſt facere rem meliorem ſecundùm accidentia. Tertia concluſio, Deus poteſt facere rem meliorem ſecundùm eſſentiam qualibet re producta in infinitum.

DISPVTATIO VI. circa hos articulos, SCHOLASTICA.

DVBIVM I.

An Deus ſit omnipotens.

D

CERTVM eſt de fide, Deum eſſe omnipotentem, quæ colligitur ex Scriptura, & Patribus frequenter dicentibus hanc veritatem, & habetur in Symbolo, *Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem.* Geneſis 17. *Ego ſum Deus omnipotens.* Matthæi 19. *Apud Deum omnia poſſibilia ſunt.* Lucæ 1. *Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.* Quomodo verò Abailardus, & VVicleph errarint circa omnipotentiam, dicemus infrà, & refert P. Vazquez *diſp.* 105. *cap.* 3.

Difficultas verò ſolet eſſe, an ratione naturali poſſit demonſtrari, Deum eſſe omnipotentem, de E quo in Metaphyſica ſolet diſputari, & aliquid docet P. Vazquez *diſp.* 104. *cap.* 1.

Nobis verò explicandum eſt, qua ratione Deus dicatur, & ſit omnipotens? Gabriel *in* 1. *diſt.* 43. *quæſt.* 1. docet, potentiam Dei vocari omnipotentiam, quia poteſt omnia poſſibilia; vocat verò poſſibilia, non quia ex ſe antequam referantur ad ipſam omnipotentiam ſint poſſibilia, ſed quatenus eum ea operantur; cenſet verò, non eſſe abſurdum, potentiam per poſſibile, & poſſibile per potentiam, definiri.

Sed hunc modum explicandi omnipotentiam refutat S. Thomas *artic.* 3. & meritò, quia hoc modo committitur circulus inutilis in definitione omnipotentiæ; idem enim eſt dicere, potentiam eſſe quæ poteſt

poteſt facere poſſibile, & poſſibile eſt, quod poteſt fieri à potentia, vnde natura potentiæ manet incognita, cùm definitio detur ad explicandam rei naturam, de qua fusè dixi in Logica, *cap. de ſpecie, & cap. de relatione, & lib. de anima*, vbi ex inſtituto probaui, nunquam in definitione eſſe admittendum circulum, & vitium hoc repetitionis eiuſdem, ex qua manet definitum incognitum; & probatur ex Ariſtotele 5. *Metaphyſicorum cap.* 15. vbi explicatis, quo pacto aliqua dicantur referri ad alia, quia alia ad ipſa, ait, menſurabile, ſcibile & intelligibile, eo quòd aliud ad aliud dicatur, & ſubiicit rationem. nam intelligibile ſignificat quod eius eſt intellectus; non eſt autem intellectus ad aliud, cuius intellectus eſt, idem enim profectò bis dictum eſſet, id eſt, non refertur intellectus ad intelligibile vt ſic, quia committeretur repetitio, & negatio, & ita dicunt viſus non ad viſibile, ſed ad colorem, vel quidpiam tale, quod fusiùs perſequitur P. Vazquez, & ego fusè dixi *locu citatu*, impugnauique ſolutionem aliorum, & docui, vnum relatum non terminari ad aliud vt relatum formaliter, in nulláque definitione eſſe admittendum circulum, ſecundùm veram doctrinam topicam.

Iuxta hanc ergo doctrinam dicendum eſt, potentiam non definiri per poſſibile, ob dictam rationem; quomodo verò ſit explicanda, dicemus infrà.

Deinde Scotus *in* 1. *diſt.* 43 *quæſt. vnica*, docet, potentiam Dei duobus modis poſſe conſiderari, vno vt eſt in ſe abſoluta, & hoc modo non eſt omnipotentia per reſpectum ad creaturas poſſibiles: altero modo, quando creaturæ dicuntur poſſibiles reſpectu omnipotentiæ, & hoc modo ipſa dicitur talis per reſpectum ad creaturas ipſas, & iuxta hanc doctrinam non incidit Scotus in circulum ſuprà dictum, quia cenſet creaturas quas omnipotentia dicit per reſpectum eſſe poſſibiles, non per ordinem ad ipſam omnipotentiam, ſed ad intellectum diuinum cognoſcentem illas.

Notat autem P. Vazquez *cap.* 3. plures exiſtimaſſe, hanc opinionem dignam eſſe cenſura graui, quatenus ponit per intellectum diuinum creaturas acquirere aliquod eſſe diminutum, quem tamen explicat, & à cenſura excuſat *ibi, & diſp.* 70.

Nihilominus ſententia Scoti quantum ad præſentem diſputationem attinet probanda non eſt, quia ſicut res non ſunt futuræ, quia cognoſcuntur [...]ia viſionis, ſed potiùs cognoſcuntur quia ſcient[...] de quo ſuprà *ad quæſtionem* 14. ita res ſunt futuræ, [...] quia cognoſcuntur, imò ideo non ſunt poſſibiles, q[...]a re vera non implicat cognoſcuntur poſſibiles, qu[...] contradictionem, potentia enim cognoſcitiua ſupponit t[...]um obiectum.

Dicend[u]m ergo eſt cum ſancto Thoma *art.* 3. res quæ ſunt obi[e]ctum omnipotentiæ, non eſſe poſſibiles quatenus referuntur ad ipſam omnipotentiam, ſed quatenus ex ſe, & ex natura ſua, non implic[...]ant contradictionem, & ita [...] dicit[u]r omnipotentia, quia omnipotenti[...] [o]mnia poſſu[...]bilia, ſed quia poſſit fa[...] quidquid non i[m]plicat contradictionem [...]

Et [...]cari poteſt tum ex refutatione aliarum opinionum, tum à ſimili de aliis obiectis, color en[...] ex ſe talis eſt vt poſſit viſus verſari circa illum. quam doctrinam tradit Henricus *quodlibeto* 6. *quæſt.* 4. & P. Vazquez fusè explicat *cap. illo* 4. Nonnulla alia dicemus dubio ſequenti, quæ conducunt ad exactam notionem naturæ omnipotentiæ.

Aliqui diſputant, an ad rationem omnipotentiæ requiratur, vt Deus ſe ſolo poſſit facere, quidquid poteſt cum cauſis ſecundis; & certè in multis materiis ſentiunt viri docti, Deum non poſſe facere ſe ſolo effectum quem poteſt cum creatura, quod de aliquibus effectibus vitalibus multi putant, de quo modò non diſputo, pertinet enim ad plures materias. Solùm affirmo ad rationem omnipotentiæ ſatis eſſe ſi Deus poſſit facere quidquid non implicat contradictionem; ſpeciatim verò in qualibet materia explicatum eſt, an hoc, vel illud implicet contradictionem; item ſolet obiici, ad probandum Deum non eſſe omnipotentem, quòd non poſſit peccare, aut mentiri.

DVBIVM II.

Quomodo omnipotentia referatur ad creaturas.

Explicare oportet, quomodo non ens pertineat ad obiectum omnipotentiæ; & ſanctus Thomas variè videtur loquutus. nam *art.* 3. ſolùm videtur excludere ab obiecto omnipotentiæ id, quod implicat contradictionem, id eſt, ſimul eſſe, & non eſſe; & 1. *contra gentes, cap.* 22. ratione ſecunda dixit omnipotentiam referri ad omnia quæ rationi entis non repugnant: & tamen *in* 2. *diſt.* 41. *quæſt.* 2. *art.* 2. *& quæſt.* 1. *de potentia, art.* 3. docuit illud quod poteſt habere rationem entis, vel non entis, eſſe obiectum omnipotentiæ, & id ſolum eſſe extra illum, quod implicat contradictionem.

Caietanus *in articulum* 3. docuit omnipotentiam Dei referri ad ens, & ad non ens, diuerſo tamen modo, circa ens producendo illud, circa non ens non producendo illud; ſed licèt hoc ſit verum, adhuc doctrina ſancti Thomæ eget explicatione.

Et ideo P. Vazquez *cap.* 5. obſeruat, non ens duobus modis poſſe dici, alterum vt dicit id, quod nullam habet eſſentiam, ſed implicat contradictionem, & circa hoc non verſatur omnipotentia; altero, vt ſolùm dicit non ens, ſumpta denominatione à negatione exiſtentiæ, & circa hoc verſatur omnipotentia, non per actionem, ſed per negationem actionis, & iuxta hanc doctrinam explicanda ſunt loca dicta ſancti Thomæ.

Notat vlteriùs P. Vazquez poſſe dici omnipotentiam verſari circa non ens, quod implicat contradictionem, eo ſenſu, quo viſus dicitur verſari circa tenebras, quia non poteſt illas attingere; ita omnipotentia circa id quod implicat contradictionem, non per creationem, neque per annihilationem, quia eſt in omnipotentia negatio circa tale non ens.

Vlteriùs obſeruanda ſunt nonnulla, vnum eſt ex doctrina tradita, poſſe definiri omnipotentiam ſine circulo, per ordinem ad id quod non implicat contradictionem. Item ex doctrina tradita poteſt explicari Anſelmus *lib. de caſu diaboli, cap.* 12. vbi docet, ideo aliquid eſſe poſſibile, quia ab alio fieri poteſt, quod debet intelligi de poſſibili abſolutè ſumpto, pro eo quod non implicat contradictionem. Rurſus nomine *entis* in hac materia intelligi quod non implicat contradictionem ens creatum, non tamen eſſentiam diuinam, aut perſonalitates eius, loquimur enim de omnipotentia quæ eſt attributum Dei, & in qualibet perſona reperitur.

Præterea notandum eſt cum Henrico *quodlibet.* 6. *quæſt.* 3. impoſſibile abſolutum, & in ſe eſſe prius, quam referatur ad diuinam omnipotentiam, quia ex

ex ſe eſt tale, & ideo fieri nequit ab omnipotentia diuina; ſicut de poſſibili abſolutè ſuprà diximus, ex ſe eſſe tale abſolute antequam referatur ad omnipotentiam.

Reſtat explicandum, an omnipotentia dicat realem ordinem ad creaturas. Ponendum eſt ex dictis *circa quæſtionem* 13. in Deo nullam eſſe poſſe relationem realem ex tempore ad creaturas; item nulla eſt relatio realis in ipſo, quæ poſſit adeſſe, & abeſſe, iuxta dicta *ad quæſtionem* 19. Difficultas ergo eſſe poteſt de relatione neceſſaria quam dicit Deus ad aliqua obiecta, v. g. ſcientia ſimplicis intelligentiæ ad res poſſibiles, vel relatio omnipotentiæ.

Eſt ergo aliquorum recentiorum opinio aſſerentium, eſſe in omnipotentia Dei relationem realem (B) ad creaturas poſſibiles, & loquuntur de relatione tranſcendentali, vt diſtinguitur à prædicamentali, de qua diſtinctione dixi ad caput de relatione; & probant, quia omnipotentia vt talis, non poteſt intelligi ſine tali ordine; ergo eſt de eſſentia illius, & tamen non eſt ordo prædicamentalis, quia hæc requirit terminum exiſtentem. Item quia aliàs creaturæ in Deo non viderentur ex vi viſionis; rurſus, quia Verbum non procederet ex cognitione creaturarum poſſibilium, quod eſt contra ſanctum Thomam.

Hanc verò ſententiam refutat P. Vazquez *diſp. citata cap. 6.* Primò, quia ex antiquis Scholaſticis (C) nullos ita ſenſit. nam quod aliqui nominales docent Deum referri ab æterno ad creaturas, non de relatione reali in ipſo exiſtenti intelligunt, ſed de relatione rationis, aut denominatione extrinſeca, & nullam eſſe in Deo realem relationem, docet S. Thomas ſuprà *quæſt. 13. art. 7 & 2. contra Gentes, cap. 12.* & in hæc loca Thomiſtæ, Scotus *in 1. diſt. 30.* Capreolus *quæſt. 1. art.* 11. Deza *ibi art.* 1. P. Suarez *1. part. libr. 3. de attributis Dei poſitiuis, cap. 9. num.* 12. P. Vazquez *diſp citata, cap. 6.* Baſilius Legionenſis in variis *1. part quæſt. 8 ſcholaſtica, cap.* 8. & alij communiter: expectandum autem eſt hos autores vel expreſsè negare omnem relationem etiam tranſcendentalem, vel ita loqui, vt in Deo non agnoſcant relationem realem ad creaturam, ſed ſentiunt (D) Deum referri ad illam, quia creatura refertur ad Deum.

Deinde hanc veritatem probant aliqui ex eo quòd ſit imperfectio in Deo, potentiam ſuam ordinari, & quaſi ſpecificari ab obiecto, quod mihi videtur verum. Sed P. Vazquez hoc probat efficaciter ratione quam indicat Scotus; quia ordo qui per ſuam eſſentiam reſpicit terminum, ex natura ſua reſpicit illud, & ab eo ita pendet, vt vtraque ſit æqualis neceſſitas, aliàs non eſſet ſuum eſſe ad terminum; & tamen eſſentia & potentia Dei maioris neceſſitatis eſt, quàm eſſe creaturarum; ergo nullum habet ordinem realem ad illas.

(E) Et quòd ſit magis neceſſarium Deum eſſe, probat P. Vazquez, quia creationes nó eſſent poſſibiles niſi Deus eſſet primo ens, & propter vnumquodque tale, & illud magis tale. Item probari poteſt, quia magis falſum videtur dicere Deum non eſſe, quam creaturam non eſſe poſſibilem, iuxta doctrinam ſancti Thomæ *quæſt. 1. art. 3.* Item, quia per locum intrinſecum non videtur ſequi, ſi non eſſet poſſibilis equos, non eſſet poſſibilis Deus.

Item hanc maiorem neceſſitatem ſoleo ego explicare ex eo, quòd Deus eſt ens neceſſariú actuale, & tamen creatura ſolùm eſt neceſſariò poſſibilis; vnde non eſt admittendum, quod docuit P. Suarez ſuprà *num. 13. & lib. 9. de Trinitate cap. 6.* creaturam (A) poſſibilem eſſe ita neceſſariam ſicut Verbum diuinum, quod per ſe videtur abſurdiſſimum: neque video quomodo P. Suarez, & quidam alij poſſint negare tranſcendentalem ordinem omnipotentiæ ad creaturas, niſi concedatur, vt re vera concedunt, omnipotentiam talem habere connexionem cum creatura poſſibili, vt ſi illa non eſſet poſſibilis per locum intrinſecum, ſequeretur Deum non eſſe.

Et quòd Deus ſit ens magis neceſſarium, colligitur ex eo quòd Scholaſtici ob hanc rationem negant Dei ad creaturas relationem realem. ita Henricus *quodl. 8. quæſt. 3.* Sotus *in 1. diſt. 43. quæſt. vnica.* Lichetus *in 1. diſt. 30. quæſt. vnica.* Gerardus Senenſis ex familia Auguſtiniana *in 1. diſt. 30. quæſt. 1. art. 1. in fine.* Baſilius Legionenſis *1. tomo variarum, relectione 5.* vbi vehementer laudat, explicat, & probat doctrinam P. Vazquez.

Sed aliqui exiſtimantes, in omnipotentia eſſe realem relationem tranſcendentalem ad creaturam, reſpondent, ſi equus nó eſſet poſſibilis, ſequi Deum non eſſe, neque alias creaturas eſſe poſſibiles, neque hoc eſſe aliquod abſurdum: quod tamen refutat P. Vazquez *loco citato.* quia vt Deus ſit omnipotens, non poſtulat hanc, vel illam creaturam eſſe poſſibilem, ſed ſolum requiritur quòd poſſit facere, quidquid non implicat contradictionem, vt conſtat ex dictis, vnde cùm ſupponimus aliquid implicare contradictionem, nihil ſupponimus contra Dei omnipotentiam.

Explicat etiam à poſteriori, quia magis falſum eſt aſſerere, Deus non eſt, quàm dicere, homo non eſt poſſibilis. nam, vt docuit Ariſtoteles 4. *Metaphyſicorum, textu* 18. inter ea, quæ implicant contradictionem, vnum eſt magis falſum, quàm aliud; & hanc doctrinam videtur manifeſtè ſequi ex communi ſenſu Scholaſticorum agnoſcentium maiorem neceſſitatem in Deo, quàm in creaturis, quod infrà ampliùs explicabitur.

Ad primum contrariæ ſententiæ reſpondetur, omnipotentiam in ſe eſſe abſolutam, licèt à nobis non concipiatur ſine ordine, quod ſæpe contingit, propter noſtrum modum imperfectum cognoſcendi. Secundum pertinet ad quæſtionem 12. Tertium pertinet ad materiam de Trinitate, in qua docuimus, Verbum non procedere ex cognitione creaturarum poſſibilium in quarto modo dicendi per ſe.

In fine huius dubij placet notare nonnulla circa doctrinam aliquorum recentiorum, qui noſtram, & communem ſententiam ſequuntur, docentes in omnipotentia non eſſe realem aliquem ordinem ad creaturas; & probant, quia in creatis non eſt relatio aliqua realis, vel prædicamentalis, vel tranſcendentalis; ſed hoc in Philoſophia refutatum eſt. Aliis etiam rationibus vtuntur, quæ falſam, vel difficilem continent Philoſophiam.

Item probant, quia ſi talis relatio eſſet in omnipotentia, non poſſet probari, non eſſe in Deo relationem prædicamentalem ad creaturas futuras; ſed hæc ratio quæſtionem inuoluit dubiam, de qua agendum eſt infrà ad quæſtionem 13. Item probat, quia ſi tales relationes eſſēt in Deo, quis videret Deú reſpicere neceſſariò illas, quod non poteſt dici. Sequela probatur, quia videretur Deus ſub omni reſpectu ad creaturas omnes. Hoc argumentum difficultatem inuoluit, de qua Doctores in materia de viſione ſuprà ad quæſtionem 12. & contra aliquos Doctores ſecundum communem doctrinam poteſt habere multum efficacitatis; ab aliis verò non improbabiliter ſoluitur. Mihi ſanè ſemper viſum eſt difficile, velle inferre cognitionem intuitiuam termini,

mini, ex cognitione intuitiua relationis, ſiue ſit A tranſcendentalis, ſiue prædicamentalis.

Dubium III.

An ſi creaturæ non eſſent poſſibiles, maneret in Deo intrinſeca perfectio omnipotentiæ.

Hoc dubium proponitur ad explicandam independentiam potentiæ Dei reſpectu creaturarum. Aliqui Theologi in materia de Trinitate, vt defendant Verbum procedere ex cognitione creaturarum poſſibilium, concedunt duo, alterum eſt creaturas poſſibiles eſſe æqualis neceſſitatis cum omnipotentia Dei; alterum quòd ſi per impoſſibile B creaturæ non eſſent, Deus non haberet perfectionem, quæ modò dicitur omnipotentia.

Explicari poteſt hæc ſententia argumentis, quibus probari ſolet ſententia aſſerentium Verbum procedere ex cognitione poſſibilium in quarto modo dicendi per ſe, de quibus diximus in materia de Trinitate.

Deinde probari poteſt argumentis, quibus probatur opinio aſſerentium creaturas poſſe cognoſci à Verbo ex vi huius omnipotentiæ, de quibus Doctores ſuprà ad quæſtionem 12.

Quartò item probari poteſt, quia ſi non eſt obiectum, non poteſt poni potentia, vt patet in rebus creatis. C

Quintò explicatur, quia ſi nihil eſſet producibile; ergo Deus non eſſet producturus, quia vnum ſine alio vix poteſt intelligi, nedum eſſe.

Sextò probatur, quia facta ſuppoſitione, totum quod remanet extra Deum tale eſt, vt implicet contradictionem; ergo nihil eſt reſpectu cuius dicatur Deus potens.

Septimò, quia in eo euentu Deus non eſſet producibilis creaturarum, quod eſt prædicatum reale in Deo; ergo aliquid illi deficeret.

Octauò probari poteſt, quia Spiritus ſanctus eſſet impoſſibilis in Trinitate, ſi à filio non procederet; ergo à ſimili.

Sed P. Vazquez, vt vidimus ſuprà, planè ſentit in D Deo manere perfectionem, quæ eſt omnipotentia, etiamſi creaturæ non eſſent poſſibiles, & ita ſentit Baſilius Legionenſis 1. *parte variarum, relectione* 5. & videtur ſequi ex mente eorum, qui docent, Deum nullo modo pendere à creaturis, & magis eſſe neceſſarium Deum, quàm creaturas poſſibiles, quia ſi non ſunt æqualis neceſſitatis, neque habent connexionem, non eſt cauſa, ob quam dicant deficiente vno, aliud deficere.

Hæc ſententia probari poteſt primò argumentis, quibus in materia de Trinitate probatur, Verbum non procedere ex cognitione creaturarum poſſibilium per ſe: ſecundò poteſt probari argumentis, quibus probatur Beatos non videre creaturas in E Verbo ex vi viſionis formaliter, de quibus ſuprà *ad quæſtionem* 12. & probant aliqui ex doctrina P. Vazquez, quia vt Deus eſt in ſe ita perfectus, non requiritur vt ſit obiectum producibile, ſed ſatis eſt vt ſit ex ſe talis naturæ, vt ſi ſit obiectum producibile, poſſit producere illud; non poſſe autem producere quod implicat contradictionem, nihil aufert potentiæ, & perfectionis.

Secundò probant ex eodem P. Vazquez, quia etiamſi hoc modo impli[illegible] contradictionem, maneret [illegible] omnipoten[illegible] in Deo quæ talis naturæ [illegible] vt [illegible] ſit aliquid quod non implicet contra[illegible] [illegible] illas efficere.

Tertiò probant, & explicant prædictam rationem, quia, vt diximus, omnipotentia non pendet à creaturis poſſibilibus, aliàs vel pendet & eget alicuius extrinſeci conſortij, vel non: ſi non pendet, neque indiget; ergo ſine illo poteſt eſſe, & permanere; ſi verò primum, dicatur, videtur abſurdum, quia Deus ita eſt perfectus, vt ſibi ſoli ſufficiat, & oppoſitum eſt contra communem modum ſentiendi.

Quartò explicant, quia modò non deeſt aliquid potentiæ ex eo quòd non poſſit facere chimæram, vel aliud quod implicat, ergo idem eſſet, etiamſi omnia implicarent extra Deum, & niſi omnino independens à creaturis poſſibilibus intelligatur, non eſſet Deus id quo melius excogitari non poſſit, cùm melius poſſet excogitari primum ens ſine dependentia alicuius obiecti.

Tandem explicant exemplo ſcientiæ viſionis, cuius realis perfectio manet in Deo, etiamſi Deus ab æterno decreuiſſet nihil facere. quæ omnia iuuant ad explicandam prædictam doctrinam P. Vazquez, quæ mihi placet.

Et primò præcipuum fundamentum debet eſſe illud, quòd Deus eſt ens magis neceſſarium, quàm ſint creaturæ poſſibiles, quod mihi videtur valde certum, & aliàs non ſatis conſectariè videntur philoſophari aliqui exiſtimantes non eſſe æqualis neceſſitatis, & tamen Deum habere neceſſariam connexionem cum creaturis. Item non videntur conſentanee philoſophari qui docent eſſe æqualis neceſſitatis, & non habere ordinem realem tranſcendentalem, cunnexio enim inter duo extrema diſtincta, & diſiuncta ſine ordine non poteſt intelligi.

Secundò exiſtimo, illam perfectionem in eo euentu non vocandam omnipotentiam actu, quia nullum haberet actu obiectum.

Tertiò exiſtimo realitatem ipſius manere, etiamſi per impoſſibile nulla creatura eſſet poſſibilis.

Et hanc perfectionem realem manere explico ſecundùm noſtram ſententiam, quia potentiam hanc diximus inuoluere cognitionem & volitionem, & vtraque maneret, nam maneret cognitio Dei ita infinita, vt ſi eſſet obiectum cognoſcibile, illud repræſentaret ſine motione, ad quod iuuat exemplum de ſcientia viſionis ſuprà allatum: deinde potentia voluntatis maneret etiam talis naturæ infinitæ, vt ſi eſſet obiectum amabile, poſſet illud velle; ergo maneret realis perfectio omnipotentiæ, quod non ita facilè explicari poteſt ab iis, qui putant omnipotentiam eſſe attributum omnino diſtinctum ab intellectu, & voluntate diuina.

Neq; eſt difficile ſoluere argumenta contrariæ opinionis; & argumenta, quæ adducuntur ad probandum, Verbum procedere ex cognitione creaturarum poſſibilium, ſoluenda ſunt in materia de Trinitate infra. Deinde argumenta, quibus ſolet probari creaturas videri ex vi viſionis formaliter, ſoluenda ſunt in materia de viſione ſuprà *ad quæſt.* 12.

Ad aliud reſpondeo, vbi non eſt obiectum, non eſſe potentiam, quando potentia pendet ab obiecto eo, ſecus ſi non pendeat, vt patet in ſcientia viſionis; & ita eſt de omni philoſophandum, quæ eſt omnino abſoluta. Eodem modo ad quartum, & quintum; poſſet verò continere perfectionem realem, etiamſi abſolute non denominaretur productiuus, ſed quantum eſt ex ſe. Ad ſextum, licet nihil eſſet tunc quod non implicaret contradictionem, tamen perfectio potentiæ maneret. Ad ſeptimum, neganda eſt aſſumptio quantum ad realitatem perfectionis.

Ad

Ad octauum reſpondetur eſſe diuerſam rationem, quia perſona Spiritus ſancti eſt aliquid reale in Trinitate, & dicit relationem diſtinctam realiter à relatione ſpiratoris, quæ modò eſt in filio, & ideò vel ponitur defectus relationis ſpirati in Deo, & ſic auferretur aliquid reale; vel ponitur defectus Spiritus ſancti diſtincti à filio ſolùm, & tunc filius eſſet ſpiratus, vt dixi in materia de Trinitate, ac proinde idem eſſet cum relatione ſpirati, cùm tamen modò ſit idem cum relatione ſpiratoris, de quo in materia de Trinitate.

Dvbivm IV.

Quid ſit prius ſecundùm noſtram rationem, creaturas non implicare contradictionem, vel Deum poſſe illas producere, & quomodo de impoſſibili ſit philoſophandum.

HOc dubium proponitur, ad explicanda aliqua, quæ ſuprà diximus ex mente P. Vazquez hîc *diſp.* 104. *cap.* 4. in hac controuerſia, de qua inter recentiores ipſe diſputat hoc tempore primus, licèt poſt illum alij de ea diſputauerint, & ex antiquis alij diſputant.

Prima opinio eſt Gabrielis *in* 1. *diſt.* 43. *quæſt.* 2. putat vtrumque eſſe ſimul, quia ſunt relata: & reuera videtur loqui de ipſis entitatibus, & non ſolùm de denominationibus; verùm neque omni potentia eſt relata, neque relata terminantur ad relatiuum formaliter, vt dixi ad caput de relatione.

Scotus *diſtinctione citata* docet, omnipotentiam poſſe ſumi dupliciter, vno modo vt eſt abſoluta, & hoc modo ſumptam, eſſe priorem creaturis, & in hoc Aureolus ſequitur Scotum *in* 1. *diſt* 41. *art.* 3. & alij Scotiſtæ. Addit Scotus creaturas non habere primam rationem ab omnipotentia, ſed ab intellectu, de quo ſuprà dixi quid ſentiendum ſit: & prior pars vera eſt, vt ex dictis conſtare poteſt, & conſtabit ex dicendis.

Deinde Henricus *quodlib.* 6. *quæſt.* 3. docet potentiam Dei poſſe conſiderari vt quid abſolutum, & etiam cum reſpectu, & ſimiliter potentiam paſſiuam creaturæ: & primò dicit intelligi abſolutè potentiam Dei, ſecundò potentiam abſolutam creaturarum, tertiò reſpectum creaturarum ad Deum, & quartò reſpectum, & denominationem potentis ad creaturas: & placet hic modus philoſophandi aliquibus recentioribus quantum ad omnipotentiam.

P. Vazquez *diſp.* 104. *cap.* 4. putat, primò intelligi potentiam abſolutam Dei, ſecundò creaturas non implicare contradictionem, quod eſt abſolutum; tertiò denominationem in Deo; quartò denominationem in creaturis, & ita eſt philoſophandum iuxta ipſum Henricum *quodlib.* 8. *quæſt.* 3. & reuera denominatio poſſibilis à potentia ſumenda eſt, ſicut denominatio viſibilis, aut intelligibilis, & ita prius eſt potentiam referri ad obiectum, quàm obiectum ad potentiam.

Notandum verò eſt, P. Vazquez *cap.* 4. *num.* 12. expreſsè docere potentiam actiuam Dei eſſe prius quàm creaturas, non implicare contradictionem; quod aduerto, quia recentiores aliqui illi tribuunt, quòd dixerit, potentiam vt eſt abſolutum eſſe poſt creaturam abſolutam poſſibilem, hoc eſt, non implicare contradictionem, vnde non eſt neceſſe reſpondere argumentis illorum, quia reuera non ſunt contra P. Vazquez.

Sed obiiciunt aliqui pro Henrico contra P. Vazquez, quòd Deus non aliter referatur ad creaturas, A nisi quia creaturæ referuntur ad ipſum; ergo prior eſt reſpectus creaturæ ad Deum, quàm Dei ad creaturas.

Sed hæc obiectio ſoluenda eſt ex doctrina P. Vazquez *cap.* 4. *citato*, *num.* 14. qui notat eſſe diſcrimen, quòd color dicitur viſibilis, ex eo quòd viſus natura ſua referatur ad colorem: at creatura dicitur poſſibilis, non quia potentia Dei natura ſua ad ipſam referatur, ſolùm enim refertur extrinſeca denominatione, ſicut ipſa creatura ad omnipotentiam, ſed inter denominationem potentiæ ad creaturam, & creaturæ ad potentiam, ſeruamus eum ordinem, quem experimur inter potentiam creatam, & obiecta.

B Circa ſecundam partem de impoſſibili, recentiores docent, primò intelligi omnipotentiam Dei abſolutè ſumptam; ſecundò id quod non implicat contradictionem; tertiò id quod implicat contradictionem; quartò impotentiam referri ad id, quod implicat, itaque duo dicunt de impoſſibilitate, alterum eſt, priorem eſſe omnipotentiam, alterum eſt impoſſibilitatem non referri ad negationem potentiæ, vt dicunt alij, ſed ad omnipotentiam, & fusè probant primum, de quo infrà.

Secundum probant, quia nunquam negatio relationis dicitur per ordinē ad terminum negatiuum, ſed ad terminum qui remanet affirmatus, quia nullus dicitur non pater reſpectu non filij; ſed dicitur C aliquis non pater, quia non habet filium; ergo in propoſito non dicitur aliquis non potens reſpectu impoſſibilium; ergo in Deo non eſt impotentia reſpectu impoſſibilium. Secundò explicatur, quia impoſſibile non refertur ad impotentiam, ſed ad potentiam.

Henricus *quodl.* 6. *quæſt.* 3. docet impoſſibile abſolutum & in ſe prius eſſe quàm ſit in Deo negatio potentiæ actiuæ abſolutæ, & in ſe, cenſet enim, ex eo quòd in ſe non eſt poſſibilis, oriri vt dicatur potentiam Dei illud facere non poſſe, ex qua negatione potentiæ in Deo res impoſſibilis denominatur impoſſibilis, neque oppoſitū docuit Henricus *quodl.* 8. *quæſt.* 3. & hanc ſententiam eſſe veram docuit P. Vaz- D quez *diſp.* 104. *cap.* 5. *num.* 19. vnde neſcio qua ratione recentiores alio modo intellexerint P. Vazquez, & mihi hæc doctrina probatur.

Et primò verum eſt potentiam Dei eſſe priorem implicatione creaturarum, loquor de potentia abſolutè ſumpta, quia hæc referuntur ad obiecta quæ non implicant, & repugnantia extremorum ſupponit obiecta poſſibilia, igitur & potentiam Dei.

Deinde dicendum eſt omnipotentiam Dei verſari circa impoſſibile, ſicut viſus verſatur circa tenebras, non quia verſatur circa illud per priuationem eius, vel per deſtructionem, ſed quia in ipſa eſt negatio actus reſpectu illius, ſicut in proprio ſubiecto, ita expreſsè docuit P. Vazquez *diſp.* 104. *cap.* 4.

E Tertiò mihi placet prius eſſe in ſe non implicare contradictionem, quàm negatio potentiæ abſolutæ in Deo, vt ſuprà docuit P. Gabriel Vazquez.

Cum his tamen ſtat impoſſibile referri ad omnipotentiam non ſecundùm ſe, ſed modo ſuprà explicato à P. Vazquez ratione negationis potentiæ abſolutæ, ita vt non referatur ad negationem potentiæ vtcumque, ſed vt intelligatur quaſi conſequens omnipotentiam, ſicut tenebræ referuntur ad viſum, vnde abſolutè falſum docebant recentiores, impoſſibile non referri ad omnipotentiam, quia verum eſt dicere, impoſſibile eſt cuius eſt impotentia, vel cuius non eſt potentia, quod eſt omnino idem: & eodem modo dicitur aliquis non pater, quia non

habet filium,ſeu à negatione filij,quod idem eſt,ſed diuerſis nominibus ſignificatum , ſicut de potentia, & impotentia antea dicebam;idem enim eſt non habere potentiam,& habere impotentiã, & iuxta hæc poſſunt explicari rationes illæ recentiorum.

Sed poteſt obiici , abſurdum eſſe concedere in Deo eſſe negationem potentiæ, quia non poteſt facere quod non poteſt fieri;recte tamen diceretur impotentia,ſi non poſſet facere aliquid poſſibile. Sed reſpondendum eſt ſub diſtinctione,nam impotentia duobus modis ſumi poteſt,vel priuatiue,vel negatiuè ſimpliciter ; impotens quidem priuatiuè dicitur agens , reſpectu effectus poſſibilis , quando caret reſpectu illius virtute efficaci , negatiuè verò quando comparatur cum eo quod implicat contradictionem.

Deinde obiicitur teſtimonium Anſelmi *lib.1. cur Deus homo,cap.*17. Quædam,inquit,poſſunt fieri non ſua , ſed aliena potentia ; non ergo ex negatione potentiæ quæ in Deo concipitur, oriri poteſt rei impoſſibilitas , ſed potiùs è contra. Item adducunt teſtimonium Anſelmi *in proſologio cap.* 7. vbi cùm dixiſſet , Deo non conuenire mendacium , ait , an hæc poſſe potentia non eſt , ſed impotentia, quod infra iterum repetit.

Sed ex his teſtimoniis nihil colligitur contra noſtram doctrinam. nam dum contendit Anſelmus poſſe mentiri eſſe impotentiam , ſolùm vult in Deo non eſſe potentiam ad talem actum,quæ ſi eſſet,eſſet imperfecta potentia.

Tandem ſciendum eſt, Scotum *loco citato*,ſentire, impoſſibilitatem obiecti alicuius originem ducere ex intellectu diuino. nam poſſibilitas contingit inter eſſentias poſſibiles , quæ non poſſunt eidem rei conuenire , & quia eſſentiæ habent originem ex intellectu diuino , ſecundum opinionem Scoti , ideo impoſſibilitatem dicit originem aliquo modo ducere ex intellectu diuino;ſed ſuprà oſtendimus falſam eſſe ſententiam Scoti aſſerentis , poſſibilitatem rerum habere originem ex intellectu diuino.

Dubium V.

An poßibilitas rerum pendeat à voluntate diuina.

HOc placuit diſputare propter quoſdam recentiores , quorum ſententiam infrà referam. Communis autem ſenſus Scholaſticorum hactenus videtur fuiſſe , rerum poſſibilitatem non pendere ab actu diuinæ voluntatis , ſub ratione poſſibilis, & non implicantis contradictionem ; ita ſenſit Scotus 1.*diſtinct.*43.Gabriel *diſtinct.*43. *quæſt.*2. Baſolis,Lichetus,Rubion, & communiter ſchola Scoti ; Aureolus *diſtinct.* 42. *in* 2. *part. artic.* 3. & idem docent omnes qui ſentiunt, creaturas ex ſeipſis non implicare contradictionem , quod ſæpe repetit P. Vazquez *circa quæſt.*25. præſertim *diſput.*104.& alij Doctores in hanc quæſtionem, agentes de omnipotentiæ obiecto , & aliqui dicunt à ſe ipſis habere poſſibilitatem creaturas;alij verò ex ſeipſis non implicare contradictionem, videtúrque S. Thomæ, & interpretum *art.* 3. & huius ſententiæ rationem infrà aſſignabimus.

Nonnulli verò recentiores interpretes S.Thomæ 1. 2. *ad quæſtionem* 71. *diſput.* 10. de peccatis cùm retuliſſent hanc opinionem , docent non eſſe veram , neque ab inconuenientibus , & abſurditate liberam:& docent non eſſe licitum concedere,creaturam habere à ſe aliquod eſſe ſiue eſſentiæ , ſiue A exiſtentiæ , ſiue actuale, ſiue poſſibile. Probant primò , quia inter eſſe à ſe , & eſſe ab alio nullum eſt medium : ſolus autem Deus eſt à ſe. Secundò , quia omne eſſe eſt creatum, vel increatum:de fide autem eſt ſolum Deum habere eſſe increatum. Tertiò,quia eſſe eſſentiæ , ſicut eſt primum & perfectum , ita Deo præcipuè tribuendum eſt , quod ſi Deo tribuitur , certè mediis ſapientiæ , & voluntatis actibus. Quartò , quia omnino falſum eſt res à ſe ipſa habere poſſibilitatem , quia cùm à ſe nihil ſunt , non poſſunt à ſe poſſibilitatem habere. Quintò , quia poſſibilitas ſupponere videtur aliquod eſſe ; abſurdum verò eſt aſſerere creaturas à ſe habere aliquod eſſe, & poſſibilitatem. Sextò , eſſe poſſibile, B eſt eſſe in virtute cauſæ ; ſed creaturæ non habent à ſe,quòd ſint in virtute cauſæ : ergo non ſunt ex ſe poſſibiles.

Verùm prima ſententia communis videtur ſancti Thomæ & diſcipulorum eius *art.* 3. dicunt enim, obiectum omnipotentiæ eſſe , quidquid non implicat contradictionem ; & contraria ſententia mihi nullo modo probatur : & vt rem explicemus , notandum eſt , iuxta ſupradicta , poſſe conſiderari in obiecto quod dicitur poſſibile , id quod eſt abſolutè poſſibile,id eſt, quod non implicat contradictionem , & id quod eſt denominatum abſolutè, id eſt, quod poteſt fieri ab alio. Primum illud habet res ex ſe , id eſt, non ab alio , & hoc non pendet a voluntate diuina. C Probatur primò , quia potentia ſupponit ſuum obiectum : ſecundò, quia non implicare contradictionem , non pendet à voluntate diuina , vt omnes fatentur;ergo neque quod non implicat contradictionem,eadem enim eſt vtriuſque ratio.

Deinde , vel Doctores contrariæ ſententiæ volunt non implicare contradictionem pendere à voluntate diuina per actum liberum , vel per actum neceſſarium : ſi per liberum ; ergo in poteſtate Dei eſt , quòd aliquid implicet, vel non implicet contradictionem , quod eſt falſum , quia hominem eſſe æquum non pendet à libertate Dei , vt conſtat , & etiam quia ſequeretur potuiſſe Deum non habere illum actum , & ita non eſſe ab æterno obiectum D quod denominatur poſſibile. Item Doctores in materia de viſione , & agentes in materia de Trinitate de diſtinctione Verbi , docent creaturas poſſibiles ſub ratione poſſibilis eſſe neceſſarias , licèt ſit diſſenſio in eo,an ſint ita neceſſariæ, ſicut ipſum eſſe Dei.

Si per actum neceſſarium dicatur pendere in ratione poſſibilis , etiam videtur falſum. Primò, quia efficientia non eſt circa poſſibile in ſolo ſtatu poſſibili ; & non implicantis contradictionem, actio enim ex communi ſenſu omnium terminatur ad eſſe rerum actuale.

Item ad hominem arguo , quia prædicti recentiores putãt Verbum procedere ex cognitione creaturarum poſſibilium ; ergo prius fuit voluntas Dei E terminata ad extra per actum neceſſarium ad eſſe poſſibile , quàm terminaretur productio verbi ad verbum , & ſecundùm certam Philoſophiam , prius ponenda eſt in Deo productio ad intra , quàm actio ad extra ; quòd ſi Doctores ſecundæ ſententiæ poſſibilitatem intelligant vt dicit denominationem à potentia pendere à Deo,vt ab efficienti,non vt ſit in ſtatu poſſibilis,ſed vt producitur extra cauſas,veriſſimum eſt quod docent , reſpectu eſſe actualis ; ſed non rectè impugnant communem opinionem Doctorum aſſerentium res poſſibiles ſub eo ſtatu non implicantiæ contradictionem.

Addendum eſt , rem dici ex ſe non implicare

contradi

contradictionem,non quia ex ſe habeat aliquod eſſe per dependentiam à ſe ipſa, ſed potentia, vt dicunt, logica,vt notat P.Vazq. *diſp.*104.*c.*4.*n.*11. potentia verò phyſica poſſibilis eſt creatura à Deo,vt ab efficienti,quia poteſt habere actum liberum quo illam producat.

Item addendum eſt, recentiores, qui docent,eſſe poſſibile creaturæ eſſe à Deo,per intellectú, vel voluntatem,ſi velit,ſub ratione poſſibilis,& non futuri,pendere à Deo,manifeſte fálli, quia ipſi fatentur nihil eſſe actuale vt poſſibile,& ita non pẽdet;ſi verò dicant eſſe poſſibile à Deo, quia non poteſt fieri niſi Deo concurrente ad productionem,veriſſimum eſt quod docent, ſed non impugnant prædictam communem opinionem.

Ex dictis verò facilè ſoluuntur argumenta ſecundæ opinionis. Ad primum reſpondetur,omne eſſe,eſſe à ſe,vel ab alio relatiuè ad exiſtentiam, & ita eſſe poſſibile dicit quod poteſt fieri ab alio potentia phyſica;cum hoc tamen ſtat non repugnantiam, ſeu non implicare contradictionem, non pendere à voluntate Dei,vt explicatum eſt.

Ad ſecundum reſpondendum eſt eodem modo, ens omne præter Deum eſſe creatum,id eſt,quod ab alio fieri poteſt,vt exiſtat,à ſe tamẽ ipſo non exiſtit.

Ad tertium eodẽ modo reſpondetur eſſe eſſentiæ vt poſſit exiſtere in volũtate quòd ſit à Deo;ſed hoc non probat non repugnantiã conditionis eſſe à Deo.

Ad quartum ſub eadem diſtinctione reſpondetur, rem non habere à ſe poſſibilitatem,hoc ſenſu vt à ſe poſſit produci abſque extrinſeco efficienti, neque hoc negant Doctores primę opinionis,ſed ſolùm dicunt ex ſe non repugnare,& hoc ſenſu ſubiici omnipotentiæ,vt ab ea poſſint produci.

Ad quintum reſpondetur, poſſibilitatẽ non ſupponere eſſe,niſi modo explicato, quia poſſibilitas à potentia diuina ſupponit non repugnãtiam, ſeu potentiam logicam, quæ conſiſtit in connexione prædicatorum.

Ad ſextum reſpondendum eſt iuxta doctrinam traditam.

DVBIVM VI.

An obiectum omnipotentiæ ſit aliquid reale, vel purum nihil, aut ens rationis.

IN hac cõtrouerſia poteſt referri error VViclephi, quem refert VValdenſis *tom.*1.*lib.*1.*art.*1.*a c.*1. *vſque ad* 9. error verò cõtinebatur illis duabus propoſitionibus 217.& 219.inter alias vna eſt,*Omnis creatura eſt Deus*;altera,*quodlibet eſt Deus*,& referuntur in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.*15.inter errores Ioannis Hus diſcipuli VViclephi, &, vt refert VValdenſis, VViclephus dicebat ſimpliciter concedi poſſe, licèt aliqui nollent eas concedere, niſi cũ additamẽto,ſecundùm eſſe intelligibile, quod creaturæ habent in Deo,& probabant ratione omnino conficta,nempe, quia creatura, quãdo ponitur ex parte ſubiecti,ſupponitur pro eſſe ſuo intelligibili, & ita eſt vera, inquit,hæc propoſitio,*creatura eſt Deus.*

Hunc errorem videtur docuiſſe Manichæus, vt indicat Fulgentius *libro reſponſionum ad Ferrandum Diaconum quæſt.*3.*longè poſt medium*, & ſuprà refutat VValdenſis. Sed meritò docuit P. Vazquez ſuprà *diſp.*70.*c.*2. primò illas propoſitiones abſolute prolatas eſſe falſas, propter communem ſignificatum extremorum. Secundò docet intellectas fuiſſe ab VViclepho de eſſe intelligibili, quod creatura habet in Deo. Tertiò docet etiamſi addatur expreſsè illud, *ſecundùm eſſe intelligibile*, quod res habet in Deo, poſſe propoſitiones eſſe veras aliquo modo, & aliquo modo falſas.

Pro cuius explicatione notat eſſe creaturarum in Deo poſſe ſumi vel pro conceptu formali,vt aiunt, vel pro conceptu obiectiuo. Conceptus formalis creaturarum in Deo dicitur ipſamet eſſentia diuina, quatenus creaturas repræſentat, & hoc modo creatura ſecundum eſſe intelligibile eſt Deus; conceptus verò obiectiuus,id eſt,obiectum repræſentatum eſt aliquid extra eſſentiam repræſentantem, & non eſt Deus: ſicut homo diſtinguitur ab ſpecie expreſſa in nobis repræſentante ipſum hominem,& ſecundùm hoc falſum eſſet dicere, creaturam ſecundùm eſſe intelligibile, eſſe Deum, quod ſuprà fusè explicat P.Vazquez.

Sed in quo errauerit VViclephus non explicat VValdenſis; explicat tamen P. Vazquez errare in modo loquendi,quia in priori ſenſu eas propoſitiones concedebat ſine additamento,quam explicationem tranſcripſit Baſilius Legionenſis 1. *variar. q.* 9. *ſcholaſtica.c.*8. P.Suar.*in Metaphyſica,diſp.*31.*in principio*, colligit ex VValdenſi quòd VViclephus poſuerit aliquod eſſe creaturarum ab æterno diſtinctum ab eſſe Dei,quod tamen VValdenſis non dixit, nec retulit.

His præmiſſis aliqui ſenſerunt, illud eſſe obiectiuum creaturarum eſſe nihil,ita ſenſerũt aliqui ſuprà *ad quæſt.*14.Henricus *quodl.*11.*q.*1.Soncinas 9 *Metaphyſicorum q.*4. Capreolus *in* 2. *diſt.*1 *q.*2. *art.*3 *ad* 4. Aureolus *in* 1.*diſt.*42.*art.*3.Rabanus *in* 1.*diſt.*43.*q.*2. Gabriel *quæſt.*2.*in fin.* citatur P.Suarez *in Metaphyſica diſp.*31.*ſect.*2.ſed ſolùm vult non eſſe aliquid reale actuale: & aliqui putant ſententiam oppoſitam eſſe cenſura dignam.Et probari ſolet hæc ſententia, quia nihil eſt quod habeat eſſe neceſſarium ex ſe ſine Deo,extra Deum. Item certum eſt, Deum non feciſſe eſſentias rerum ab æterno libere,aut neceſſariò, quia ad extra in tempore cœpit operari; ergo non eſt aliquod eſſe poſſibile ab æterno.

Secundò, quia ſi illud eſſe poſſibile eſſet factum ab æterno,iam ab æterno exiſteret.

Tertiò, quia aliàs non poſſet Deus rem aliquam in nihilum redigere,quia ſemper maneret illud eſſe poſſibile.

Quartò, quia creatura poſſet gloriari in ſe, quòd à ſe haberet illud eſſe poſſibile.

Quintò, quia ſine illa efficientia primæ cauſæ nihil omnino manet in effectu,ex communi ſententia. Plura alia contra oppoſitam ſententiam adducit latiſſimè,& ſoluit Mayron infrà citandus, & oriuntur ex prauo intellectu oppoſitæ opinionis.

Alij verò Doctores aliter loquuntur, & docent eſſe poſſibile, eſſe aliquid reale poſſibile, ita ſenſit Henricus *in ſumma,artic.*1.*quæſt.*23.*&* 25 *& quodl.*8. *quæſt.*1.*&* 9. *& quodl:* 11.*quæſt.*3. Scotus *in* 1.*diſt.*36. *quæſt.*1.vbi hoc appellat eſſe diminutum,& ſæpe aliis locis. Baſolis *in* 1.*diſt.*42.*quæſt.*2.*art.*2. Lichetus *ibidem*,Mayron *in* 1.*diſt.*42.*quæſt.*1.2. *&* 3. VValdenſis *tom.*1.*lib.*1.*cap.*2.*&* 3.& P.Vazquez *diſp.*70 *cap.*2 vbi interpretatur Scotum de ſolo eſſe obiectiuo & docet illum non putaſſe habere aliquam exiſtentiam, & ſequuntur multi recentiores ſic intelligentes Scotum; & ideo ſine cauſa aliqui putarunt ſententiam Scoti eſſe dignam cenſura, tribuentes Scoto quod ille nunquam ſenſit; & P. Suarez *ſuprà*, & explicat Scotum in vero, & bono ſenſu, & P. Molina *ſupra ad quæſtionem* 14. *in artic.* 6. §. *Caietanus hoc loco.*

Putant verò Doctores huius ſententiæ primò eſſe poſſibile,eſſe obiectũ ab æterno reſpectu intellectus

diuini;ſecundò putant hoc eſſe reale poſſibile; quia Petros poſſibilis eſt, Petrus ipſe qui erit, vel poſſet in aliqua diſtantia temporis, quia omne quod eſt actu productum, fuit poſſibile. Tertiò docent iſtud eſſe poſſibile eſſe obiectum à Deo diuerſum, quòd per ſeſe eſt manifeſtum;& explicari poteſt exemplo cognitionis humanæ,& obiecti illius. Quartò meritò dicit iſtud eſſe poſſibile eſſe ab æterno, quia poſſibilitas rei non incipit in tempore. nam vel ſumitur pro eo quod eſt nō implicare contradictionē,& hoc ab æterno non eſt; vel pro eo quod poteſt fieri à Deo, & potētia Dei ſemper fuit, ſic explicata mihi placet.

Et facile eſt ſoluere argumenta, quæ contra illam fiunt. Ad primum concedimus, nullum ens eſſe quod non pendeat à Deo, ſed eſſe poſſibile; ſicut eſt poſſibile eſt poſſibile à Deo per dependentiā poſſibilem, & hoc ſenſu nullū eſt ens à ſe. Ad ſecundum reſpondetur, illud eſſe non eſſe factum ab æterno, ſed fuiſſe puſſibile à Deo, quia poteſt illud facere etiamſi nunquam faceret. Ad tertium neganda eſt ſeqoela, quia annihilare eſt rem omnino deſtruere per ſubtractionem cōcurſus, quo cōſeruabatur eſſe actuale exiſtēs. Ad quartum non poſſe gloriari, quia ex actualitate, & perfectione Dei, oritur poſſibilitas creaturarum, & ab illo pendet exiſtentia per actualem actionem. Ad quintum conſtat ex dictis, & reuera omnia orta ſunt ex prauo intellectu ſententiæ Scoti.

Conſtat etiam ex dictis valde fuiſſe deceptos aliquos, qui putarunt Scotum erraſſe cum VViclepho, qui videntur neque errorem VViclephi habuiſſe ſatis notum, neque ſenſum Scoti penetraſſe.

Item ex dictis conſtare poteſt, in hac controuerſia vix poſſe eſſe quæſtionem de re inter Scholaſticos, & Doctores quidem primæ ſententiæ ſolùm videntur velle illud eſſe poſſibile nihil eſſe actu extra cauſas, quod eſt omnino certum; Doctores verò ſecundæ opinionis appellant illud eſſe reale poſſibile, quia poteſt per veram efficientiam conſtitui in rerum natura, & extra cauſas, in quo diſtinguitur ab ente rationis.

Deinde ex dictis in præcedentibus dubiis poſſumus nonnulla colligere; vnum eſt, hanc propoſitionem eſſe verā, quia in Deo eſt perfectio omnipotentiæ, creaturæ ſunt poſſibiles; & aliàs ſi nō eſſet Deus, implicaret hominem eſſe poſſibilem, vt docet P. Vazquez *diſp.* 104. *cap.* 4. *num.* 12.

Addunt aliqui recentiores, qòòd ſi omnipotentia ſumatur pro reſpectu rationis, verū eſſet dicere, quia creaturæ referuntur ad Deum, in Deo eſt reſpectus omnipotentiæ; ſed hoc ſuprà à nobis refutatum eſt.

DISPVTATIO VII.

Circa quædam alia de omnipotentia.

DVBIVM I.

An poſſit Deus non facere vt præterita non fuerint.

IN hac controuerſia tres retulit opiniones Corduba 1. *quæſt. quæſt.* 55. *dubio vltimo.* P. Vazquez hîc *diſp.* 105. in propoſito ſolùm vult eſſe duas, & nomine potius, quàm re diuerſas.

Prima affirmantium eſt, eſſe nunc in Deo potentiam vt præterita non fuerint, ita ſenſit Antiſiodoren. *lib.* 1 *ſumma cap* 1 *quæſt* 6. Aleuſis 1. *part. quæſt.* 21. *in ſumma art.* 4. Gilbertus ſuper Boëtium *lib.* 1. *de Trinitate, ad cap.* 9. A quæ ex dictis in vero ſenſu explicatur; ſed meliùs Vega *q.* 5. *de iuſtificatione,* ad confirmationem argumenti, vult ita in Deo eſſe potētiam ad præterita, vt poſſit facere quòd ſua promiſſio non fuerit, vt retulit P. Vazq. 1. 2. *diſp.* 205. *cap.* 4. *num.* 18.

Secunda opinio eſt S. Thomæ *art.* 4. & diſcipulorum eius, ſequitur P. Vazquez *loco citato,* qui docent, non eſſe in Deo potentiam, vt facere poſſit præteritum non fuiſſe, & vt rem explicet P. Vazquez, & opiniones redigat in concordiam, notat potentiam Dei eſſe æternam, & totam ſimul, ita vt nihil illius tranſierit; ſecundò notat, quatenus relate dicitur potentia, reſpicit tempus noſtrum, ſecundùm differentiam præteriti, præſentis, & futuri, ideo de illa affirmāmus B poſſe facere, aut non facere quatenus ad tempus noſtrum refertur, & hoc ſenſu facile intelligitur, Deum non poſſe facere, vt res præterita non fuerit præterita, neque contrarium docent autores primæ opinionis, ſed ſolùm docent potentiam Dei relatam ad rem ſecundùm ſe poſſe facere vt non fuerit præterita, quia potuit Deus illam non facere, & licèt potentia Dei eadem maneat, tamen in ſenſu compoſito quòd res fuerit præterita, non poteſt fieri quod non fuerit præterita, & hoc eſt quod volunt Doctores ſecundæ opinionis.

Sic eſt intelligendum quod dixit Ariſtoteles 6. *Ethicorum cap.* 1. quòd Deus non poteſt facere, quòd factum non fuerit factum, & idem docet Au- C guſtinus *lib.* 26. *contra Fauſtum, cap.* 5. Anſelmus *in proſologio cap.* 7. *& de concordia liberi arbitrij cum prædeſtinatione, cap.* 4. & hoc ſenſu Hieronym. *in epiſtola ad Euſtochium,* quæ eſt 22. Firmiter credo Virginem poſt ruinam à Deo reparari non poſſe, id eſt, impoſſibile eſſe, vt non amiſerit virginitatem; & iuxta doctrinam traditam poſſunt varia dicta Scholaſticorum in concordiam redigi, quarum aliqua adducit ſuprà P. Vazquez, & eaſdem ſententias eodem modo in concordiam redigit P. Valentia *hîc punct.* 3.

Eandem veritatem probat P. Molina *in art.* 4. & Becanus 1. *p. tract.* 1. *cap.* 17. *q.* 5. ex Paulo *ad Hebræos* 6. vbi ait Deum non poſſe mentiri, ex quo infert euenturum quod promitit, & tamen ſi poſſet facere quòd D promiſſio non eſſet facta, non valeret conſequentia, quia tunc non eſſet materia; & P. Vazquez 1. 2. *diſp.* 215. *cap.* 3. *num.* 18 refutans Andream de Vega, qui refert Vegam *quæſt.* 5. *de iuſt.* dixiſſe poſſe Deum facere vt ſua promiſſio non fuerit facta.

Sed obiici poteſt, quia Deus tam potens eſt modò, ſicut tempore præterito; ergo ſicut antequam res eſſet, potuit facere vt non eſſet, etiam modò id poterit. Reſpondet bene Becanus, negandam eſſe conſecutionem, quia licèt potentia Dei ſit omnino eadem, tamen ex parte obiecti facta eſt modò, quia quod antea erat poſſibile, iam eſt impoſſibile, iuxta doctrinam S. Thomæ *art* 4. *ad* 2. Alia facilia ſolent obiici, quæ ex dictis poſſunt ſolui. legatur P. Molina E *in articulum* 4.

DVBIVM II.

An poſſit Deus præterea quæ fecit, & facturus eſt, facere alia.

ERror foit Abaylardi, vt refert VValdenſis *tom.* 1. *lib.* 1. *art.* 1. *c.* 10. aſſerentis Deū nihil poſſe facere præter ea quæ fecit, aut facturus eſt, quem errorem poſtea ſequutus eſt VVicleph: vult autē VValdenſis colligere hunc errorē ex Bernardo *epiſt.* 190 vbi tamen Bernardus ſolùm docet Abaylardū Patri omnipotentiā, filio ſemipotētiam, Spiritui ſancto nullam potentiam

potentiam tribuere. Prioris verò erroris ſuppreſſo A nomine autoris, mentionem fecit Hugo de ſancto Victore *lib. 1. de Sacramentis part. 2. cap. vltim.* & Magiſter *in 1. diſt. 41.* quem errorem refutat VValdenſis *cap. citato, & ſequentibus.* & legi poteſt Auguſtinus *lib. de ſpiritu ad literam, cap. 1. & lib. 9. de Geneſi ad literam, cap. 16. & cap. 4.* & refutatur ex *cap. 26. Matthæi, & Marci 14. Pater omnia tibi poſſibilia*, & damnati ſunt omnes errores Abaylardi in Concilio Senenſi, vbi dicitur retractaſſe hos errores, & conuerſus ad veritatem Ratione etiam poteſt probari Deum poſſe facere multa alia quæ non fecit, quia non implicat contradictionem.

Notat autem P. Vazquez *diſp. 106. cap. 3.* hunc errorem in VVicleпho ex alio errore originem du- B xiſſe; ſenſit enim, Deum neceſſitate abſoluta abſque libertate operari, vt *diſp. 68.* retulit P. Vazquez: ex hoc autem ſequebatur, ſolùm poſſe facere quæ in aliqua differentia temporis facturus erat.

Inter Catholicos autẽ certum eſt, Deum poſſe infinita ſaltẽ ſyncathegorematicè, vt aiunt, producere plura, & plura ſine termino. Difficultas tamen eſt, an non ſolùm poſſit plura, & plura indiuidua ſine fine producere, ſed etiam plures, & plures ſpecies.

Et refertur opinio aſſerentium Deum non poſſe producere infinitas ſpecies ſine termino; ita Durand. *in 1. diſt 44. q. 2* & referuntur aliqui, quia aliàs aliqua eſſent infinitæ perfectionis.

Sed contrariam ſententiam docet S. Thom. *art. 5.* C & alij eius diſcipuli. P. Vazquez *diſp. 106. cap. 4.* P. Valentia hîc *punct. 3. §. ſequitur quartò*, & eſt cõmunis hoc tempore, pro qua ſententia plures rationes poſſunt afferri, & aliquas adducit ſuprà Durandus, & ſoluit eas.

Et multis placet hæc ratio, creatura eſt participatio diuinæ eſſentiæ, vt omnes fatentur: ſed nulla poteſt participare diuinã eſſentiã ita perfectè, quin poſſit alia perfectiùs, & perfectiùs; ergo quia nulla poteſt ad æqualitatem participare, ſemper reſtat aliqua creatura facienda. Sed hanc rationẽ ſoluunt aliqui, dicẽtes ex illa non probari infinitatẽ ſpecierum, ſed indiuiduorum, quia nõ probatur hac ſola ratione poſſe creaturam ſecundùm diuerſas ſpecificas D rationes ampliùs, & ampliùs ſine fine participare Deum, quamuis probabile ſit inueniri participationem ſecundùm diuerſitatem ſpecificam ſine termino, quia etiamſi admittamus poſſe diuinitatem hoc modo participari, nunquam erit creatura aliqua quæ omnino perfectè participet diuinam naturam.

Secundò alij probant, quia aliàs non eſſet infinita potentia Dei in genere potentiæ, ſi non eſſent infinitæ ſpecies; ſed licet hæc doctrina nobis probetur, tamen, vt ſuprà dixi, ex alio capite poteſt probari infinitas potentiæ Dei in genere potentiæ, & proinde hæc ratio non eſt ſimpliciter neceſſaria. Facilior ratio eſt in hac materia, quia non aſſignatur implica- E tio vlla contradictionis; ergo non eſt cauſa ob quam negemus eſſe poſſibiles ſpecies rerum ſine termino.

Dices, implicare contradictionem, quia ſequeretur aliquam ſpeciem eſſe infinitæ perfectionis. Reſpondetur negandam eſſe ſequelam, quia non eſt augmentum per intenſionem intra eãdem ſpeciem, ſed per diuerſitatem alicuius gradus eſſentialis, & ita non eſt neceſſarium vt aliqua ſpecies habeat infinitos gradus perfectionis; ſed vnum aliquem perfectiorem aliis inferioribus. Item non eſt concedenda vna aliqua vltima ſpecies, quæ ſub ſe habeat infinitas, ſed poſſibilem eſſe aliam & aliam perfectiorem ſine termino.

Sciendum verò eſt, aliquos recentiores exiſtimaſſe, noſtram ſententiam eſſe ita certam, vt contraria digna ſit graui cenſura, & probant, quia aliàs Deus non eſſet omnipotens: meritò tamen P. Vazquez ſuprà *cap. vltimo num. 8. in fine*, docuit, non eſſe itam certam noſtram ſententiam, & rationem factam nihil concludere, quia Deus eſt omnipotens ex eo quòd poteſt facere quidquid non implicat contradictionem, ac proinde licet non eſſent poſſibiles tot ſpecies, maneret Deus omnipotens.

Dubium III.

Quid ſit intelligendum per potentiam abſolutam, & potentiam ordinatam in hac materia.

DOctores diſputantes, an Deus poſſit facere hoc, vel illud, ſolent ſæpe diſtinguere de potentia abſoluta, & de ordinata, quomodo Dei potentia ſuæ iuſtitiæ ſit alligata, rectè explicat S. Thomas *artic 5. ad 2.* Alenſis *1. parte, quæſt. 21. mem. 2. §. primo ad ſecundum.* Durandus *in 1. diſt 43. quæſt. 1.* Gabriel *quæſt. 1. artic. 4.* qui diſtinguunt duplicem neceſſitatem iuſtitiæ in operando, alteram quæ vocari ſolet quantum ad ſpecificationem, altera quæ dicitur quantum ad exercitium. Prima neceſſitas in eo conſiſtit, vt Deus nihil poſſit face- C re, quòd non ſit iuſtum; & adhuc duobus modis poſſumus loqui de iuſtitia, primò vt dicit debitum, & hoc modo non ſemper operatur ex iuſtitia, hoc eſt, ex obligatione, niſi quando ſe obligat verbo ſuo: altero modo vt ſolùm dicit decentiam, & conuenientiam ratione bonitatis diuinæ, & hoc pacto Deus quantum ad ſpecificationem ſemper operatur iuſtitiam; neceſſitate verò quãtum ad exercitium nihil operatur Deus, quia ad extra nihil ex neceſſitate producit Deus, abſolutè loquendo; ſecus ex promiſſione facta, & ex ſuppoſitione, vt aiunt.

Deinde S. Thom. *art. 5. ad 1. & 3. contra Gentes c. 98.* vocat potentiam Dei ordinatam quæ exequitur iuſtæ voluntatis imperium, & eo determinatur: abſo- D lutam autẽ vocant, quæ conuenit Deo ſecundùm ſe, & dicitur abſoluta, quia non determinatur imperio voluntatis. Scotus *in 1 diſt. 44. quæſt 1* & alij hanc diſtinctionem potentiæ aliter explicant, vt ordinata dicatur, quæ per legem determinata eſt, abſoluta quæ non ſequitur legem aliquam.

P. Vazquez *diſput. citata, cap. 2.* admittit doctrinam Scoti in his rebus, circa quas Deus promulgaret legem aliquam; in his verò circa quas non promulgauit legem, ordinatam appellat, quæ decreto voluntatis Dei determinata eſt: abſolutam quæ ex ſe abſoluta eſt à decreto vllo; item dici ſolet operari ſecundùm potentiam ordinatam, quando operatur iuxta exigentiam naturæ rerum, ſecus quando E non operatur iuxta illam.

Dubium IV.

An poſſit à Deo fieri vniuerſum perfectius.

HAnc comparationem intelligunt Doctores communiter de ipſis rebus creatis, ita vt nomine vniuerſi non comprehendatur Deus; vnde ſine cauſa Durandus *in 1. diſtinct. 44.* voluit includi poſſe ipſum Deum, in quo meritò reprehenditur à P. Vazquez *1. parte, diſputat. 107. cap. 1.*

Deinde ponendũ eſt vt certum, Deũ poſſe facere

aliud vniuerſum numero diſtinctum, vt docent Bonauentura *in 1. diſtinct. 44. quæſt. 1.* S. Thomas *ibidem quæſt. 1. articul. 2.* Durandus *quæſt. 3.* Maior *quæſt. 1.* P. Vaſquez *loco allegato*: vnde deceptus eſt Ariſtoteles *1. de cœlo cap. 9.* cuius ratio nullius eſt momenti, talis enim eſt, ſi duo eſſent vniuerſa, terra vnius moueretur ad centrum alterius; quare & ſurſum, & deorſum mouerentur, deberet enim in ſuo vniuerſo aſcendere, vt penetrato cœlo vtriuſque deſcenderet ad aliud centrum. Gentilis Philoſophi, & infidelis ratio; falſum enim eſt, elementa vnius vniuerſi appetere centrum alterius, centrum enim vniuſcuiuſque elementi eſt intra ſuum vniuerſum: ſicut ſi Deus deſtrueret hoc vniuerſum, & aliud faceret in alio ſphærio in gremio, elementa illius intra illud, quieſcerent naturaliter in centro eius, ita nunc; ſed Ariſtoteles neque nouit potentiam abſolutam Dei, neque eius voluntatem.

Eſt verò inter Catholicos controuerſia, an poſſit Deus facere perfectius vniuerſum, id eſt, cum perfectioribus creaturis; & videtur certum poſſe illud facere cum perfectioribus creaturis numero diuerſis: ſed an poſſit efficere vniuerſum perfectius, additis ſpeciebus perfectioribus, dubitat Durandus ſuprà; cùm enim exiſtimet, non poſſe produci creaturas ſpecie diſtinctas in infinitum, dubitat etiam an ſint omnes poſſibiles productæ. Eſt etiam controuerſia inter Catholicos, an poſſit Deus producere vniuerſum diſtinctum ſpecie ab iſto ſecundùm omnes partes, de quo etiam dubitat Durandus, quia dubitat, an ſint productæ omnes ſpecies.

Item licet eſſent poſſibiles plures ſpecies, putat tamen non poſſe produci vniuerſum diſtinctum ſpecie, quia omnes illæ, quæ producuntur, habent ordinem ad ſpecies huius vniuerſi.

Alij verò abſolute docent produci poſſe aliud vniuerſum ſpecie diſtinctum, ita docuit S. Thomas, Bonauentura & alij, quos citat P. Vazquez ſuprà *cap. 1. & 2.* quia non videtur vlla implicatio contradictionis.

Alij verò dubitant quantum ad compoſita cœleſtia & elementa, quia licèt admittant eſſe poſſibiles rerum ſpecies in infinitum, tamen incertum eſt an ſint poſſibiles ſpecies elementorum, & corporum cœleſtium diſtinctæ eſſentialiter ab his elementis, & corporibus cœleſtibus; ita ſenſit P. Vazquez ſuprà *cap. 2. in fine.*

Reſtat difficultas, an hoc vniuerſum poſſit perfici quantum ad partes permanentes? Et S. Thomas *artic. 6. ad 3.* docet non poſſe fieri melius, permanentibus partibus quas habet, quia bonitas eius conſiſtit in proportione, & ordine partium, & ſi mutaretur aliqua pars, ſolueretur iſte ordo. Secundò probat ex Auguſtino *lib. 3. de libero arbitrio, cap. 5.* vbi ait, quidquid ſibi vera ratione occurrat melius, ſciens ſic feciſſe Deum, tanquam bonorum omnium conditorem.

Sed Durandus ſuprà *quæſt. 3. citata*, putat hoc vniuerſum poſſe fieri, partibus aliquibus eius in melius mutatis; & explicari poteſt, primò, quia ordo, & proportio in ordine ad effectus vniuerſi, non conſiſtit in indiuiſibili, ſed habet latitudinem: ſecundò, quia ſi res conſtituerentur ſicut in ſtatu innocentiæ & bruta ſubiicerētur hominibus, nec alia illi nocerent, perfectior videretur iſte ordo, & hanc ſententiam non carere probabilitate, docet P. Vazq. *cap. 3.* qui docet partes huius vniuerſi ſolū poſſe perfici quantum ad tranſcendentia: & fortè hoc modo poſſet intelligi S. Thom. *art. 6 ad 3.* concedit enim poſſe fieri melius hoc vniuerſum additis aliquibus rebus.

A Addit, Auguſtinum non negaſſe, potuiſſe Deum meliorem mundum in hoc modo efficere, cùm verè fatetur de homine ſi non peccaret, quamuis conſentaneum valde fuerit rationi, vt relinqueretur in manu conſilij ſui: verbis autem ſuprà citatis vult Auguſtinus, nobis non licere temere iudicare de operibus Dei, dicentes hoc, vel illud meliori modo fieri potuiſſe. Item docent autores, hoc vniuerſum non poſſe fieri perfectius ex fine, id eſt, non poſſe ordinari in meliorem finem.

Deinde notanda eſt doctrina S. Thom. *art. 6 ad 4.* vbi docet humanitatem Chriſti ex eo quòd ſit vnita Verbo, & beatitudinem creatam, ex hoc quòd eſt fruitio Dei, & B. Virginē ex hoc quòd eſt mater Dei, B habere quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, nempe ex Deo; circa quod notandum eſt, humanitatem Chriſti habere dignitatem ſimpliciter infinitam ſanctitatis, ratione naturæ diuinæ cui vnita eſt, de qua diximus *3. part. ad quæſt. 1. in artic. 2. & ad quæſt. 7. & 15.* agentes de operibus Chriſti, & ſanctificatione humanitatis; & *ad quæſt. 22. & 23.* agentes de ſacerdotio, & filiatione naturali Chriſti.

Beatitudo autem creata dicitur infinitam habere dignitatem, nempe ex obiecto, quia eſt aſſecutio boni infiniti, & ex hac parte non poteſt fieri melior, licet ſecundùm intenſionem poſſit circa idem bonum creſcere, de quo in materia de viſione, & C de beatitudine. De dignitate verò maternitatis in B. Virgine diximus in materia de Incarnatione.

Notandum item eſt, humanitatem ſanctificari per diuinitatem, vt diximus *3. part. locis citatis*: vnde ab ea dignitate non poteſt ſanctitas ſeparari, vt diximus *3. part. ad quæſtionem 15.* deinde ſecundùm probabiliorem opinionem etiam beatitudo creata neceſſariò affert ſuam ſanctitatem, ita vt ab illa non ſit ſeparabilis effectus ſanctitatis formalis; dignitas verò matris Dei licet ſit coniuncta eximiæ ſanctitati, tamen ex natura rerum de potentia abſoluta poſſet ab ea ſeparari.

D

DISPVTATIO VIII.

METAPHYSICA, partim & THEOLOGICA.

De vnitate.

INCIPIMVS ab vnitate, quia communiter ponitur prima paſſio entis; ex multis verò quæ circa vnitatem explicanda ſunt, prima occurrit ratio formalis vnitatis.

DVBIVM I.

An vnum addat aliquid ſupra Ens.

E

IN hac quæſtione explicandum eſt, an vnitas præter ipſam entitatem dicat aliquam rationem poſitiuam, eo modo quo modus per ſe, v. g. dicitur addere aliquid ſupra ens, hoc interiecto diſcrimine, quòd per ſe determinat ens ad ſpeciale prædicamentum; vnitas verò adhuc perſeueret determinabilis per modos omnium prædicamentorum.

Prima ſententia eſt Scoti aſſerentis, vnum addere ſupra ens aliquam rationem formalem omnino diſtinctam ante intellectum à ratione formali entis, ſic ſenſit *4. Metaphyſ. quæſt. 2. & in 2. diſt. 3. quæſt. 2. & in 1. diſt. 3. quæſt. 3.* Antonius Andreas *4. Metaphyſic. quæſt. 2.* & eſt communis Scotiſtarum, quam etiam defendit

defendit Mirandulanus in concluſionibus philoſophicis, *concl.64.* & quod attinet ad diſtinctionem formalem horum prædicatorum probandam, vtitur Scotus generalibus ſuis principiis; quòd verò hæc ratio vnitatis ſit poſitiua, & realis, probatur fundamentis infra adducendis.

Secunda ſententia eſt aliquorum Thomiſtarum exiſtimantium, ens dicere aliquem modum poſitiuum, non tamen diſtinctum ab ente ante intellectum, qui volunt hunc modum ſicuti ens eſſe communem omnibus prædicamentis; ſic videtur ſentire Soncinas 4. *Metaph. quæſt.* 23. & Iauelus *quæſt.* 3. *&* 5. *& tract. de tranſcendentibus*; & nouiſſime Bañes 1. *p. quæſt.* 11. *art.* 1. dicit enim vnum addere ſupra ens aliquid poſitiuum, ſcilicet modum quemdam intrinſecum ſignificatum nomine indiuiſionis, & videtur hoc modo velle conciliare Scoti ſententiam, cum ſententia S. Thomæ; vt legenti conſtabit, & *quæſt.* 16. *art.* 3. exiſtimat, quòd licèt vnum importet negationem, tamen ipſa vnitas, inquit, non eſt negatio, ſed entitas realis, quæ per negationem diuiſionis explicatur, ſicut immortalitas, vel incorruptibilitas, & ſic ſentiunt multi ex Iunioribus, quorum rationes infrà adducam.

Tertia ſententia eſt aſſerentium, vnum ſolum addere enti negationem, videtur expreſſa S. Thomæ 1. *part. quæſt.* 11. *art.* 1. *de veritate quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 21. *art.* 1. & ſæpe aliis locis, & ſequitur Fonſeca *lib.* 4. *Metaph. cap.* 2. *quæſt.* 5. *ſect.* 5. & eſt multorum hac ætate, vnus eſt Zumel, qui 1. *part. quæſt* 11. *art.* 1. ſecundam & tertiam ſententiam defendit vt probabiles.

Vt totam rem hanc quàm maximè difficilem explicemus, aduertendum eſt, quòd ſenſus quæſtionis poteſt intelligi, ita vt in realitate phyſica quæramus aliquid ante intellectum diſtinctum, à quo habeat res eſſe vnam, vel ita vt licèt ante intellectum vna ſit realitas albedinis, v.g. tamen per Intellectum diſtinguamus, in hac realitate phyſica, vnum aliquod prædicatum, à quo res dicatur vna, quòd prædicatum ita ſit tranſcendens, ſicut prædicatum ens.

Dico primò, vnum non addit ſupra ens aliquod prædicatum ante intellectum diſtinctum ab ente. hæc eſt autorum ſecundæ etiam ſententiæ, & probatur efficaciter ex dictis diſputatione præcedenti, quia nihil eſt reale, quod non includat eſſentialiter ens, prout diſtinguitur contra nihil, vnde quantum ad hæc prædicata, falſiſſima eſt illa diſtinctio formalis Scoti, vt etiam probaui diſputationibus de vniuerſalibus, & concluſionem hanc probat ratio ſancti Thomæ 1. *part. quæſt.* 11. *art.* 1. quia ſi vnum eſt aliquid diſtinctum ab ente ante intellectum, neceſſe eſt ſit aliquid, vt diſtinguatur contra nihil; ergo de eodem prædicato verificatur, quòd ſit vnum, & ens; ergo idem potuit dici de primo prædicato.

Sed dicet aliquis: Terminus fit actione, & actio ſe ipſa; ergo eodem modo poteſt intelligi, quòd ens ſit vnum vnitate poſitiua diſtincta ante intellectum ab ipſo ente, & quòd vnitas ſeipſa ſit vna. Sed contra hoc eſt, quòd, vt ſuprà dixi, prædicatum entis non poteſt eſſe extra rationem alicuius prædicati inferioris, vnde neceſſe eſt, vt de eadem realitate verificetur quòd ſit ens, & vna; vnde malè Scotiſtæ ſoluunt rationem D. Thomæ, quam ille facit in tranſcendentibus per ſimilitudinem prædicatorum, aut realitatum non tranſcendentium; neque enim eſt neceſſarium realitatem diſtinctam termini eſſe intra eſſentiam realitatis ipſius actionis, & idem eſt de aliis quibuſdam ſimilitudinibus. legatur Caietan. 1. *p. loco cit.* Iauelus 4. *Metaphyſic. quæſt.* 3. Diffi-

A ciliùs poſſet obiici ad hominem contra D. Thomam ex dictis illius *quæſt.* 6. *art.* 3. *ad* 1. de quo dicam infrà.

Vlteriùs arguo contra Scotum, quia ſi prædicatum quod dicit vnum, diſtinguitur ante intellectum, à prædicato entis; ergo componit cum ente; ſed in compoſitione quodlibet prædicatum eſt extra alterum: ergo prædicatum entis prout condiſtinctum a prædicato vnius, habet aliquam vnitatem. Probatur conſequentia, tum, quia inintelligibile eſt, aliquid non vnum concurrere ad compoſitionem, vt conſtare poteſt in omnibus compoſitionibus, ſiue phyſicis, ſiue metaphyſicis; tum vlteriùs, quia impoſſibile eſt aliquid eſſe diſtinctum ab alio, B quod non ſit vnum in ſe, etenim diſtinctio in diuerſis fundatur vnitatibus, quæ ratio mihi demonſtrat falſitatem opinionis Scoti.

Dico ſecundò, nullo modo poſſe dari vnam rationem vnitatis entis incluſi in inferioribus. Probatur efficaciter ex dictis, quia nulla datur ratio entis in inferioribus incluſa; ergo nulla poteſt dari ratio vnitatis, quæ ſequatur illam eſſentiam, & ideo hoc ſenſu nulla poteſt dari vnitas tranſcendentalis.

Alio ergo modo poteſt intelligi, quòd vnitas tranſcendentalis dicatur aliquid poſitiuum, ita vt quodlibet prædicatum, vel quælibet realitas phyſica, eo modo intelligatur vna, quo eſt ens, & reſpectu talis prædicati intelligamus modum quemdam C vnificantem (vt ita dicam) prædicatum illud, & hoc ſaltem per rationem; de quo

Dico tertiò, nullum prædicatum poteſt eſſe vnum, per aliquam rationem ſibi ſuperadditam. Videtur mihi hæc mens D. Thomæ dum 1. *p. quæſt.* 11. *art.* 1. affirmat, quamlibet rem eſſe vnam per ſuam eſſentiam. Et probatur efficaciter, quia, vel ille modus ſuperadditus ponitur per rationem omnino extra eſſentiam prædicati, quod vnificat, ita vt faciat compoſitionem cum illo; & hoc primò verum eſſe non poteſt in prædicato entis, quia illud extra rationem nullius eſſe poteſt.

Secundò, in aliis prædicatis hoc dici non poteſt; quia non poteſt intelligi, in vnitate ſpecifica, v.g. D aliquod prædicatum conſtituens talem vnitatem. Probatur efficaciter, quia hoc ipſo quòd intelligimus prædicatum generis, & differentiæ, ſufficienter intelligitur conſtituta ſpecies, & indiuiſa ſpecificè, ratione ſpecificæ differentiæ, indiuiſa verò, in quantum indiuiſa ſunt vnum, clamat Ariſt. infrà cit. imò communiter affirmant autores, agentes de vnitate formali.

Sed & ſecundam rationem factam contra Scotum formo contra hanc ſententiam, quia ſi ille modus eſt omnino extra rationem illius extremi, neceſſe eſt vt in illo extremo intelligatur aliqua vnitas, vt intelligatur illud extremum concurrere ad compoſitionem cum altero, & eſſe fundamentum E diſtinctionis.

Sed in propoſito, poſtquam intelligimus prædicatum differentiæ coniunctum generico, non poteſt in hoc extremo intelligi vnitas alia niſi ſpecifica; ergo ad hanc non requiritur ſuperadditum prædicatum. Antecedens huius vltimæ conſequentiæ probatur, quia in illo extremo non poteſt intelligi vnitas generica, quia genericum prædicatum determinatum eſt per differentiam ſpecificam. Nec poteſt intelligi vnitas numerica, quia hæc includit neceſſariò differentiam numericam, quæ ſuperaddita non eſt. Vel intelligitur ratio illa formalis vnius, includens prius extremum, & neque hoc poteſt eſſe verum. Primò reſpectu prædicati entis, quia quicquid

includit ens, determinat per identitatem ens ad A vnicam rationem, ita vt ens incluſum in aliqua ratione prorſus ab illa non diſtinguatur. Vnde nihil ibi ponitur formaliter diſtinctum, & in aliis prædicatis non poteſt intelligi hæc incluſio, niſi vel per modum compoſitionis, qui iam rectus, vel per incluſionem tranſcendentis, & tunc ratio vnitatis non poteſt diſtingui formaliter à toto illo incluſo, vel a differentia, v. g. ſpecifica, & ideo verum eſt quod dixi edoctus à D. Thoma, nullum prædicatum eſſe vnum, per aliquid quod ſit extra eſſentiam illius poſitiuum.

Ex his fit, vnitatem realem numeralem ſubſtantiæ, vel qualitatis, quæ ſæpe vocatur ab autoribus vnitas tranſcendentalis, nullum importare reale B prædicatum diſtinctum à differentia indiuiduali; cauſam verò, ob quam ex multis vnitatibus ſubſtantiæ, vel qualitatis, non fiat aliquis numerus, vel de prædicamento quantitatis, vel qui ſit vnum per ſe in proprio genere vnitatū, dixi capite de quātitate.

Ex his ſecundò reiicitur modus aſſerentium indiuiſionem eſſe ſpeciale prædicatum, per quod res eſt vna, diſtinctum ab ipſa eſſentia rei, & probatur ſpecialiter, quia qui dicunt, vnitatem dicere modum poſitiuum, & rationem aliquam formalem diſtinctam ſaltem per rationem à prædicato entis, volunt nomine huius diuiſionis ſignificari integritatem rei, quæ in his quæ ſunt vnum per compoſitionem, facilè intelligitur, & in rebus ſimplicibus C etiam debemus intelligere rei integritatem, licèt non cōpoſitam ex partibus, ſed omnino ſimplicem.

Hic tamen modus impugnatur, quia hæc integritas, vel totalitas, non poteſt eſſe aliquid diſtinctum poſitiuum reale ab eſſentia, quæ dicitur vna; quia illud prædicatum, etiam prout condiſtinctum ab iſto, intelligitur habere ſuam integritatem, ſicut intelligitur habere ſuam eſſentiam, & quantum ad hoc, idem eſt proportione ſeruata de aliquo prædicato, per rationem concepto vt vno, & de realitate phyſicè vna, quæ omnia ex dictis fuſiùs poſſunt declarari.

Dico quartò, vnum præter eſſentiam rei tantùm dici negationem diuiſionis. hæc eſt S. Thomæ *locus citatis*. D quam docet Ariſtot. 5. *Metaphyſ. cap. 6. & 10. Metaphyſ. cap. 1. & 5.* Iidem etiam docent, indiuiſa, in quantum indiuiſa, habere vnitatem, & Caietan. & alij ſuprà citati, quam bene explicat Flandria 4. *Metaphyſic. quæſt. 3. art.* 8. & nonnulli ex Scholaſticis 1. *diſt.* 24 quæ negatio immediatè ſequitur ipſam entitatem, neque aliud requirit fundamentum.

Et declaratur vno exemplo, quia vt aliqua res dicatur vna numericè, ſolùm ſufficit intelligere realitatem cum differentia indiuiduali, ſtatim enim conſequitur negatio diuiſionis per differentias indiuiduales, & hoc communiter intelligimus nomine vnius, quod eſt, ſcilicet, indiuiſum. Et quantum ad hoc conueniunt communiter autores ſecundùm E conceptionem communem, qua concipitur vnum indiuiſum, licet differant in explicando ſignificato indiuiſionis. Et nos hactenus probauimus, per hanc vocem non poſſe importari aliquod prædicatum diſtinctum ab eo quod dicitur vnum.

Et declarari poteſt à ſimili, quia ſicut multitudo intelligitur ſemper cum diuiſione, ita vnum cum indiuiſione. Conſtat etiam facilè, vnum vt ſic non addere ſupra ens relationem rationis. Vnde ex tribus modis, quibus poteſt intelligi fieri additio alicui, ſolùm vnus conuenit enti; triplicem verò iſtum modum additionis tradidit D. Thomas *quæſt. 21. de veritate, art. 1.*

Dvbivm II.

An vnitas ſit prior natura ſua cognitione.

D. Thomas *quæſt. 11. citata art. 5. ad* 4. & diſcipuli eius communiter affirmant vnitatem eſſe priorem multitudine, non diuiſione; quod ſusè perſequitur Iauellus 10. *Metaphyſ. quæſt. 6.* & quidem, quòd vnitas ſit prior multitudine, probari poteſt, quia vnitas ex natura ſua eſt pars multitudinis; ergo ex natura ſua ſecundum diſtinctam cognitionem prior eſt; quòd verò non ſit prior diuiſione, probant Thomiſtæ, quia vnitas eſt negatio diuiſionis; ergo neceſſe eſt vt vnitas intelligatur expreſsè concepta ratione negationis diuidentis, vult enim D. Thomas primo loco intelligi ens, ſecundo loco intelligi hoc ens non eſſe illud: vel, vt alij Thomiſtæ cum Iauello exiſtimant, ſecundo loco intelligitur contradictorium entis, ita vt primo loco intelligatur ens; ſecundò verò intelligatur ens non eſſe non ens; tertiò intelligatur conſtituta vnitas, ex præconcepta illa diuiſione ſecundo loco facta: quarto loco (inquit D. Thomas) intelligitur multitudo ex vnitatibus conflata.

Verùm non placet id quod dicitur, quia re vera videtur implicare contradictionem, vt ſecundo loco intelligatur diuiſio non intellecta multitudine, quia diuiſio hæc, quam ponit D. Thomas, eſſentialiter reſpicit plura extrema, dicit enim negationem vnius ab alio. Nec poteſt intellectus concipere hoc non eſſe illud, non intellecto hoc, & illo; ergo ſi vnitas eſt poſterior diuiſione, non poteſt eſſe prior multitudine, vel econtrario.

Res ergo ita ſe habet, in vnitate poſſumus diſtinguere, vel poſitiuum ipſum, vel negationem immediate ſequutam ex hoc poſitiuo; ſi poſitiuum conſideres, aliquid abſolutum eſt prius cognitione multitudine, vt probat ratio facta, & prius cognitione diuiſione, de qua ſpecialiter probari poteſt, quia hoc non eſſe illud ſecundùm negationem diuidentem quam importat, ſupponit eſſe hoc, & eſſe illud, & hoc conſequitur neceſſariò negatio diuidens. Quod poteſt declarari per quamdam cauſalem rationis; quia ſi aliquis quærat cauſam huius negationis, quare Petrus non eſt Paulus, vere reſpondebitur illi, quia Petrus eſt hoc ens, & Paulus eſt hoc ens. Ex quo intelligitur hoc poſitiuum vnitatis non pendere ſecundum naturam ſuam in ordine ad cognitionem à multitudine; negatio tamen multitudinis, & pluralitatis re vera pendet à multitudine in ordine ad cognitionem, ſicut vniuerſaliter omnis negatio cognoſcitur ſemper per poſitiuum.

Ex quo ſoluitur argumentum, quo nonnulli ex Thomiſtis contendunt probare, vnitatem non dicere negationem multitudinis, ſed diuiſionis, quia ſi vnitas (inquiunt) dicit negationem pluralitatis, & multitudinis, ſequitur inutilis circulus; multitudo enim cognoſcitur cognita vnitate, & vnitas per multitudinem cognoſci debet. Primum probatum eſt. hoc vltimum probatur, quia negatio, vt dixi, per habitum cognoſcitur.

Sed hæc ratiocinatio in noſtra ſententia difficultatem non habet; quia, vt declaratum eſt, ratio poſitiua vnitatis poteſt cognoſci abſque multitudine, ac perinde abſque diuiſione, & ab hac pendet in ſua cognitione multitudo; negatio verò quæ ſequitur vnitatem, poſterior eſt ipſa multitudine, à qua pendet in ſua cognitione.

Ex his facilè intelligitur, qua ratione vnitas componat multitudinem tranſcendentalem; & primò

non

non ita vnitas componit multitudinem quaſi partialiter concurrat ad rationem vnam per ſe realem, vt ſupra dixi. Secundù quod attinet ad aggregationem iſtam realem reſultantem ex vnitatibus, dicendum eſt concurrere vnitatem ſecundum entitatem poſitiuam, quod abſolutè affirmat D.Thomas *q.11. citata, art.2.ad 2.*

Sed obiicit Caietanus, vnitas componit multitudinem, ſecundùm quod vnitas, vt per ſe conſtat, & fuſiùs dixi *cap. de quantitate.* Sed vnitas ſecundùm quod vnitas importat negationem; ergo non componit numerum, ſeu multitudinem, vt vult D.Thomas, ſolùm ſecundùm vnitatem. Reſpondet Caiet. quòd indiuiſio, quæ eſt negatio quædam, poteſt conſiderari duobus modis. Altero ſecundùm quòd ipſa negatio habet rationem cuiuſdam entitatis, & ſic componit multitudinem. Altero, vt exercet actum priuationis, & ſic non componit multitudinem.

Sed tota hæc doctrina Caietani prorſus eſt inintelligibilis, quia negatio nullu modo poteſt conſiderari vt habens entitatem realem, neque hæc eſt realis ratio diſtincta à negationis ratione, prout exercentis actum priuationis; quòd ſi aliquis velit pro Caietano per negationem habentem entitatis rationem, intelligere rationem poſitiuam vnitatis, ſine fundamento omnino loquitur, & impropriè explicat doctrinam Caietani, & re vera contra mentem illius, qui de eodem ſubiecto videtur diſtinguere illa duo, & quòd habeat rationem entitatis, & quòd exerceat actum priuationis, & ſi talis eſſet mens Caietani, impropria eſſet, nec formalis tam ſubtilium formalitatum diſtinctio; veriſſimè ergo docuit D.Thomas, vnitatem componere multitudinem ſecundùm poſitiuum, loquitur enim de multitudine reali, quæ re vera componitur ex ipſis vnitatibus realibus. v.g. multitudo trium Angelorum ex illis componitur ſecundùm quod tales ſunt, per indiuiduales differentias; ſi verò quis vellet loqui de aggregato negationum, quæ inſequuntur ipſas vnitates, dicere debet componi ex ipſis negationibus, ſicut vniuerſaliter quodlibet aggregatum ex ſuis vnitatibus.

Quærere poſſet aliquis, quomodo ſe habeant vnum, & multa in ordine ad ens? id eſt, an ex æquo diuidant ens? Et ex dictis conſtat, non poſſe eſſe membra immediatè diuidentia ens, ſecundùm hoc enim, vnum non ſequeretur ens. legatur D.Thom. *quæſt.11.art.1.ad 2.* qui bene docet ex Dionyſio, nihil contineri ſub eore, niſi quatenus continetur ſub vno. Solet ergo dici, quòd vnum, & multa diuidunt ens, quatenus vnum dicit vnitatem ſimpliciter, multitudo autem vnitatem reſultantem ex multis vnitatibus, quæ duo extrema ſub vnitate abſolutè continentur. legatur Iauellus *4. Metaph. quæſt.3.*

Dvbivm III.

Quomodo diſtinguatur vnitas tranſcendentalis à prædicamentali.

DIxi de hoc in prædicamento quantitatis. Primus autem modus dicendi (quem ibi retuli) eſt aſſerentium, has vnitates nullo modo diſtingui; exiſtimant enim nonnulli ex vnitate cuiuſlibet prædicamenti poſſe componi numerum propriè de prædicamento quantitatis, quod fundamentum ibi reiectum eſt.

Capreolus *1. diſt.24. quæſt. vnica*, Iauellus *4. Metaphyſ. quæſt.3.* exiſtimant hanc vnitatem tranſcendentA talem diſtingui ab vnitate prædicamentali, quia vnitas tranſcendentalis innenitur in aliis prædicamentis diſtinctis à prædicamento quantitatis; prædicamentalis verò in ſolo prædicamento quantitatis dicit accidens quoddam ſuperadditum quantitati; & probant, quia ex hac ratione poſitiua debet componi numerus prædicamentalis, & per hanc diſtinguitur à tranſcendentali.

Fonſeca *5. Metaphyſ. cap.13. quæſt.3.* exiſtimat, etiam vnitatem prædicamentalem eſſe ſolam vnitatem prædicamenti quantitatis, quam dicit conſiſtere formaliter in negatione. Et probat ex Ariſtotele *5. Metaphyſ. cap.6. & 10. Metaphyſ. cap.1.* dicente, ea quæ non habent diuiſionem in quantum, non B habent eſſe vna. Ergo hoc etiam in vnitate quantitatis eſt verum. probat etiam ex ſimili loquutione D.Thomæ *4. Metaphyſ. lectione 2.*

Durand. *4. diſt.24. quæſt.2.* exiſtimat vnitatem prædicamentalem nihil aliud eſſe, quàm vnitatem tranſcendentalem contractam ad determinatum prædicamentum: quod duobus modis poteſt intelligi. Primus eſt, vt prædicamentalis vnitas ſit vnitas rei in determinato prædicamento, ſiue ex illa fiat numerus prædicamentalis, ſiue non. Secundus modus eſt ita vt vnitas cuiuſlibet determinati prædicamenti dicatur prædicamentalis, quatenus poteſt componere multitudinem prædicamentalem, de prædicamento ſcilicet quantitatis.

C Dico primò, vnitas de prædicamento quantitatis nihil reale addit diſtinctum à quantitate continua prout continua. Probatur primò, quia ſine cauſa ad vnitatem corporis fingitur tale ſuperadditum accidens; imò, & omnino contra rationem, quia per ſolam continuationem intelligitur corpus vnum; ergo non eſt cur fingatur ſuperaddita entitas, ad hoc vt corpus ſit vnum. Antecedens probatur primò, ex recepta doctrina Ariſtotelis in Phyſicis, dicentis, continuum eſſe vnum. Et ratione probatur, quia impoſſibile eſt aliquid eſſe vnitum, ſed per continuitatem corpus eſt vnitum, vt conſtat: ergo vnum; igitur ad hoc non eget ſuperaddito accidenti, præſertim, quia, vt ſuprà dicebam in ſimili, ſi cor- D pus diſtinguitur realiter ab illo accidenti, neceſſe eſt habeat aliquam vnitatem diſtinctam ab vnitate actionis intellectus ſuperadditi, quæ ratiocinatio fuſiùs eſt explicanda.

Sed dicet aliquis, corpus per continuitatem eſſe vnum, ſed non vnitate requiſita ad compoſitionem numeri prædicamentalis, & ideo neceſſarium eſſe ſuperadditum accidens. Contra hoc tamen eſt, quia, vt dixi *cap. de quantitate.* vnitas neceſſaria ad compoſitionem numeri prædicamentalis, eſt vnitas rei ex natura ſua exiſtentis extra aliam, ita vt multitudo conſtet partibus, quarum quælibet ſit extra aliam, vt ibi fuſiùs dixi: ſed totum hunc habet corpus per vnitatem continuationis, vt per ſe conſtat; ergo E ad hunc effectum fruſtrà fingitur aliud accidens. legatur Sotus *cap. de quantitate. quæſt.2. art.2.* qui hanc ſententiam impugnat. Vnde D. Thomas *1. part. quæſt.11. citata*, expreſsè docet, vnitatem, quæ eſt principium numeri, addere aliquid ſupra ens ad genus quantitatis pertinens, nunquam tamen dixit addere aliquid ſupra quantitatem.

Ex his dico ſecundò, vnitatem prædicamentalem dicere aliquid poſitiuum. hæc eſt communis autorum cum D.Thom. *loco citato.* legi poteſt Soncinas *10. Metaph. q.3.* &, vt ex dictis præcedenti concluſione conſtat, verum eſt hoc poſitiuum ſequi negationem, de qua philoſophandum eſt ſicut iu ſimili de vnitate tranſcendentali.

Quibus

Quibus poſitis nos ita diſtinguimus vnitatem prædicamentalem à tranſcendentali, quòd vnitas prædicamentalis eſt illa, ex qua poteſt componi numerus de prædicamento quantitatis; quis verò ſit hic numerus, diximus in eo prædicamento: vnitas verò tranſcendentalis eſt illa quæ ſolùm poteſt componere aggregatam quandam multitudinem. Illud etiam verum eſt, vnitatem rei, quæ ponitur in prædicamento ſubſtantiæ, ſecundùm poſitiuum in ſolo illo prædicamento reperiri. Et hoc ſenſu poſſet quidem appellari prædicamentalis, quia cùm non diſtinguatur ratione ab entitate ſubſtantiali rei, neceſſe eſt ponatur in ſolo prædicamento ſubſtantiæ; loquẽdum tamen eſt cum communi ſchola D. Thomæ, quæ ſolùm appellat vnitatem prædicamentalem quam dixi. legatur Fonſeca *loco citato ſect.* 2. impugnans Ægidium, & alios, & ex his conſtat ſine fructu laborare nonnullos, dum conantur in vnitate quantitatis diſtinguere prædicamentalem à tranſcendentali, quia ſuppoſitis his quæ diximus, hæc diſtinctio locum non habet in ea vnitate. Ariſtot. verò, & D. Thomas *locis citatis* à Fonſeca, ſolùm contendunt prædicatum vnum afferre ſuam negationem diuiſionis; curſim verò aduertendum eſt apud Ariſt. non diſtingui negationem diuiſionis à negatione multitudinis, ſicut diſtinguunt Thomiſtæ, quos ſuprà refutaui.

Sed quæret aliquis quæ ſit mens S. Thomæ 1. *p. quæſt.* 11. *art.* 1. *ad* 1. dicentis, vnum quod eſt principium numeri addere aliquid ſupra ens, pertinens ad genus quantitatis, quod aliis locis agens de vnitate docet D. Thomas, Fonſeca 5. *Metaphyſ. cap.* 13. *quæſt.* 3. *ſect.* 3. *quæſt.* 5. explicat D. Thomas vt velit vnitatem prædicamentalem addere aliquid ſupra ſubſtantias ſingulares, & ideo D. Thomas aliquando affirmat, vnitatem iſtam addere aliquid ſupra ſubſtántiam entis, & 4. *Metaphyſ. lect.* 3. affirmat addere rationem menſuræ ſupra ſubſtantiam. Et iuxta hanc doctrinam Fonſecæ nonnulli Thomiſtæ diſtinguunt vnitatem prædicamentalem à tranſcendentali, vt hæc ſit quam res habet à ſua eſſentia; prædicamentalis verò, quam habet ratióne quantitatis ſuperadditæ, quia vel exiſtimant nullum eſſe accidens vnum per continuationem, vel ſaltem nullum eſſe quod tribuat continuitatem ſubiecto præter quantitatem; & iuxta dicta poteſt habere locum hæc doctrina, & bonum ſenſum. Et poteſt amplius declarari explicatio Fonſecæ, quia D. Thomas in ea ſolutione negauit vnitatem tranſcendentalem addere aliquid ſupra ens; quod ſi ſolùm intelligatur de additione per determinationem ad aliquod prædicamentum, non poſſet abſolute negari, quia ſicut hoc modo vnitas quantitatis addit ſupra ens, ita vnitas ſubſtantiæ, imò & quælibet vnitas determinati prædicamenti. Tum etiam, quia in eo loco docuerat D. Thomas, vnum tranſcendentale non addere ſupra ens, ſicut album addit ſupra eſſentiam hominis; ergo dum affirmat, vnitatem prædicamentalem addere aliquid ſupra ens, eodem ſenſu debet intelligi, vt addatur aliquid reale, & quia hoc non poteſt intelligi de ente ſecundùm totam latitudinem entis, quia extra illam nihil eſt reale, debet intelligi de eſſentiis rerum; quæ dicuntur vnæ ratione quantitatis. Eſt quidem probabilis hæc ſententia, ſed poteſt alio modo explicari D. Thomas, vt velit, ſolam vnitatem de prædicamento quantitatis, addere aliquid enti per modum determinationis, ratione cuius poſſit talis vnitas eſſe principium numeri, quæ additio in aliis prædicamentis non reperitur; imò vnitas primi gradus entis omnino non determinat ens ad aliquod prædicamentum, dicente D. Thoma quamlibet rem eſſe vnam per ſuam eſſentiam. eſſentia verò illius primi gradus vt ſic, in nullo eſt prædicamento.

Et probari poteſt hic ſenſus, quia de eodem ente, de quo dixerat D. Thomas, nullam additionem recipere ab vnitate tranſcendentali; de eodem affirmat quòd recipiat aliquam additionem ab vnitate prædicamentali, vt per ſe fert plane contextus literæ. Scio aliquos Thomiſtas aliter interpretari hunc locum, vt enim omittam improbabilem prorſus ſententiam aſſerentium D. Thomam loqui de ſuperaddito illo accidenti quantitati; nonnulli alij volunt D. Thomam velle aſſignare diſcrimen inter vnitatem prædicamentalem, & tranſcendentalem, vt ratio formalis tranſcendentalis omnino ſit negatio; ratio verò vnitatis prædicamentalis ſit aliquid poſitiuum. Sed hæc doctrina ſuprà refutata eſt, & iuxta noſtram explicationem poſſunt explicari ſimilia loca D. Thomæ; quomodo verò ſe habeat vnitas prædicamentalis reſpectu multitudinis prædicamentalis, ex dictis capite de quantitate conſtat.

Solùm de oppoſitione poſſet quærere aliquis; quia D. Thomas q 11. *citata. art.* 2. dicit opponi ſicut menſuram menſurato, quia iuxta doctrinam Ariſtotelis 10. *Metaph. textu* 2. & interpretum ibi, numerus dicitur multitudo menſurata per vnum; nec tamen negat D. Thomas oppoſitiones alias quæ in hac vnitate, & multitudine, ſicut in vnitate, & multitudine tranſcendentali poſſunt conſiderari.

Dvbivm IV.

Quod ſit principium vnitatis numeralis in ſubſtantiis materialibus completis.

AD completam diſputationem de vnitate, diſputant hìc aliqui de vnitate formali, de qua nos diximus *diſp. de vniuerſalibus*; & ideo hìc ſolum reſtat agendum de vnitate numerali, quam materiam tractant aliqui 1. *phyſic. lib.* 1. *de generatione*, ſub titulo de principio indiuiduationis, quam rem fusè, & doctè tractat Fonſeca 5. *Metaphyſ. cap* 6 *quæſt.* 4.

Supponendum verò eſt, eſſe in rebus non ſolum realitatem, in qua inuenit intellectus gradum ſpecificum, ſed etiam in qua cum fundamento diſtinguit gradum numericum; ſicut enim vere homo diſtinguitur ab equo in latitudine animalis, ita vere Petrus diſtinguitur a Paulo in latitudine hominis.

Secundò ſupponendum eſt, iſtum gradum indiuidualem pertinere ad prædicamentum ipſius indiuidui, ita vt ſi ſpecies ſit ſubſtantia gradus ille numeralis, ſit etiam ſubſtantialis, ita vt Petrus, & Paulus, ſecluſo quolibet accidenti, diſtinguantur in ſubſtantiæ prædicamento, vt indiuidua eiuſdem ſpeciei, quod præ cæteris claré docuit Bañes c 5. quæſtione de prædicamento indiuiduationis; & facilè probari poteſt, quia ſecluſo quolibet accidenti Petrus, & Paulus diſtinguuntur, & non eſſentialiter: ergo per ſolum gradum numeralem, ſubſtantialem tamen, quæ omnia per ſe videntur ſatis clara, nec multum curandum eſt de mente Capreoli *in* 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 4. Scoti contra ſecundam concluſionem, quem Bañes ſupra refutat.

Tertiò ſupponendum eſt gradum iſtum non diſtingui ante intellectum à gradu ſpecifico, vt vniuerſaliter de omni gradu probaui diſputatione de vniuerſalibus. His poſitis,

Prima opinio eſt Henrici *quodlib.* 8. *q* 8. *&* 15. qui videtur affirmare, indiuiduum conſtitui in eſſe talis

per

per duas negationes; ſed ſi velit excludere omnem gradum poſitiuum, in quo fundentur huiuſmodi negationes, quibus indiuiduum ſit, non aliud: ſententia eſt omnino falſa, quia, vt dixi, ſicut vnitas ſpecifica dicit gradum ſpecificum; ita vnitas numeralis dicit gradum numeralem. legatur Soncinas 7. *Metaphyſic. quæſt.* 32.

Secunda ſententia eſt aſſerentium, res fieri indiuiduas per ſuam exiſtentiam. Fundamentum eſt, quia actus eſt qui diſtinguit; ergo vltimus actus qui eſt exiſtentia, vltimò diſtinguit. Hanc ſententiam referunt, & refutant Scotus *in* 2. *diſt.* 3. *q.* 1. & Soncinas *loco citato*, aliiſque iuniores multis rationibus, quas de induſtria prætereo. Et ſi hæc ſententia diſtinguat exiſtentiam ab eſſentia, non poteſt eſſe vera, quia ipſamet eſſentia prout diſtincta ab exiſtentia eſt vna; &, vt conſtat ex his quæ in ſuperioribus dixi contra Scotum, nihil ante intellectũ poteſt eſſe vnum per aliquid realiter diſtinctũ ante intellectũ.

Tertia ſententia eſt Durandi *in* 2. *diſt.* 3. *q.* 2. qui exiſtimat ſubſtantiam materialem completam intrinſecè indiuiduari à materia, & forma, extrinſecè verò ab agente & fine. Fundamentum Durandi eſt, quia vnitas ſequitur entitatem; ergo à quibus res habet entitatem, ab illis habet vnitatem. Sed ab his quatuor cauſis res habet entitatem; ergo & vnitatem: & pars illa de indiuiduatione à materia, & forma bonum ſenſum habere poteſt, vt dicam infrà. Alteram partem de efficienti, & fine impugnant communiter Thomiſtæ, quia idem agens eſt indifferens ad plures effectus; ergo vnitas huius effectus non poteſt ſumi ab vnitate huius agentis. Veruntamen alia eſt mens Durandi; ipſe enim non vult ex vnitate agentis colligere vnitatem vnius effectus, ſed vult effectum habere vnitatem ab agente cauſatam, ſicut entitatem, quod veriſſimum eſt. nam, vt benè Durandus, ſicut actus eſt ſingularium ex parte principij, ita & ex parte termini; id eſt, ſicut principium actionis eſt ſingulare, ita & terminus illius.

Quarta ſententia eſt Scoti 2. *diſt.* 3. *q.* 6. quam ſequitur eius ſchola, & fusè explicat Baſolis 2. *diſt.* 12. aſſerentis ecceitates eſſe principium indiuiduationis, quo nomine vtitur Scotus, vt docuit Fonſeca *q* 5. *ſect.* 1. eo quòd additione illius entitatis natura fiat hæc: loquitur autem Scotus vniuerſaliter de omni re; vult verò eccitatam iſtam diſtingui ex natura rei à prædicato ſpecifico ante intellectum, quem acriter impugnant Bañes ſuprà *art.* 2. Caietan. *de ente & eſſentia cap.* 2. *quæſt* 4.

Quinta ſententia eſt ſancti Thomæ, qui loquens de principio indiuiduationis rerum materialium completarum, affirmat eſſe materiam ſignatam quantitate. legatur 1. *p. q.* 75. *art.* 4. *& q. citata art.* 1. *&* 1 *p. q.* 77. *art.* 1. *&* 1. *contra Gentes c.* 21. 2. *contra Gentes cap.* 92. *&* 93. multiſque aliis locis, quos iuniores Thomiſtæ citant. Rationes aliquæ huius ſententiæ oſtendunt, vt impugnent alias opiniones; aliæ verò vt poſitiuè probent hanc concluſionem, quas infrà commodiùs adducemus.

Adducuntur etiam loca Ariſtot. Primus eſt, ex 3. *Metaphyſicorum cap.* 6. in quo dicit eſſe vnum numero, quorum materia eſt vna. Alius adducitur ex *lib.* 7. *cap.* 10. vbi dicit ſingulare eſſe; ex vltima materia, & nomine vltimæ materiæ videtur intelligere materiam vltimò diſpoſitam; & *lib.* 12. *cap.* 8. dicit, ea quæ ſunt plura numero debere differre materia ſub eadem ſpecie; & 1. *cæli cap.* 9. dicit non poſſe eſſe plures mundos, quia hic continet totam materiam.

Neque omnes Thomiſtæ eodem modo explicant hanc ſententiam; quidam enim nomine materiæ, A ſignata quantitate intelligunt materiam ſimul cum quantitate. Ferrara 1. *contra Gent. cap.* 21. Capreol. 2. *diſt.* 3. *concl.* 2. Soncinas ſuprà *q.* 34. fauet D. Thom. *locus citatus*. quæ ſententia poteſt duobus modis intelligi; altero vt requiratur quantitas ad indiuiduationem, vt pars principij intrinſeci indiuiduantis; altero vt requiratur ſolum vt conditio; & vtroque modo eſt falſa. Primum reiicitur, quia indiuiduatio eſt de eſſentia rei indiuiduæ vt ſic; vt per ſe conſtat, ſed quantitas non eſt de eſſentia indiuidui ſubſtantialis, cum ſit accidens; ergo primo illo modo non eſt principium indiuiduationis. Secundus etiam modus eſt falſus, quia, vt conſtat ex Phyſicis, materia & forma poſſunt vniri ſine quantitate; ergo B quantitas non eſt conditio eſſentialiter requiſita ad indiuiduationem. Quod vlteriùs declaratur, quia vel hæc ſententia ponit quantitatem incorruptibilem, vel corruptibilem cum forma: ſi quantitas eſt incorruptibilis, non magis poteſt indiuiduare quantitas quàm materia, quia in hac ſententia vtraque eſt communis multis; ſi verò quantitas corrumpitur ad corruptionem totius, vt reuera ſentiunt citati autores, prius natura vnitur materia formæ, quàm quantitati, & tamen nec materia vnitur formæ in communi, ſed determinatæ formæ in indiuiduo, neque forma vnitur materiæ in communi, ſed determinatæ materiæ, & ſingulari; ergo ante omnem C quantitatem compoſitum ex materia & forma eſt vnum. Antecedens probatur, quia, vt ſuprà dixi, non poteſt fieri compoſitio phyſica, & realis ex extremis non habentibus vnitatem phyſicam. Vnde ſecundùm præfatam ſententiam, quantitas ſupponit totum ſubſtantiale iam vnitum, quod reſpicit vt prius in genere cauſæ materialis; ergo non poteſt hoc compoſitum pendere à quantitate in ſua vnitate, quia, vt conſtat ex dictis 2. *phyſic.* ex natura rei, prius non poteſt pendere à poſteriori, vt curſim docuit Alexand. Clemens 8. *ſtromat. in fine*. diſputans de cauſis. legantur Fonſeca, & Bañes *ſuprà*, qui meritò refutant hanc ſententiam.

Alij Thomiſtæ nomine materiæ quantitate ſignatæ intelligunt, non materiam ſignatam quanti- D tate, ſed materiam capacem huius quantitatis, non alterius. ita Caietan. *cap.* 2. *de ente, & eſſentia, quæſt.* 4. Iauellus 5. *Metaphyſ. q.* 15. Ægidius *quodlib.* 1. *q.* 5. *art.* 1. quæ ſententia meritò diſplicet Ferraræ, Fonſecæ, Bañes, imò ipſi Caietano *loco infrà citando*, & ſupponit falſum fundamentum, quia ſecundùm doctrinam de quantitate incorruptibili ſemper materia habet eandem quantitatem; ſecundùm doctrinam verò Thomiſtarum, materia habet diuerſam quantitatem, pro diuerſitate totius: ergo quantum eſt ex ſe, non magis eſt capax huius quantitatis, quàm illius. Quòd ſi aliquis fingat ad hanc quantitatem determinari ex aliquo ſuperaddito, de illo eſſet eadem difficultas. Et vniuerſaliter contra omnem mo- E dum eſt, quia antequàm materia recipiat aliquid ſuperadditum, debet habere aliquam vnitatem; tum quia receptio ſupponit principium ſingulare ſicut actio; tum, quia materia illa cum re ſuperaddita debet componere aliquid accidentale, vel ſubſtantiale; ergo ſupponit iam ſuam vnitatem, ex dictis; quòd ſi aliquis fateatur ſupponi ex parte materiæ vnitatem illius, quæ tamen eadem eſt in omnibus compoſitis, requiri tamen quantitatem, vel aliquid aliud accidentale, quod pertineat ad vnitatem vnitatis huius totius; contra hoc eſt quod dixi in impugnatione huius modi.

Aduertendum verò eſt hoc loco, quòd autores citati impugnant iſtum modum dicẽdi hac ratione; quia

quia ſequeretur potentiam receptiuam quantitatis ponendam eſſe in prædicamento quantitatis; quia actus, & potentia ſunt, inquiunt, in eodem genere, de qua doctrina dicam ſuo loco.

Caietanus 1. *p.q.*29.*art.*1. vult, nomine quantitatis materiæ ſignatæ intelligi materiam ipſam vt radicem quantitatis, prout in illo priori, antequam recipiat quantitatem, intelligitur quaſi præhabens quantitatem, quam ſententiam Bañes etiam putat probabiliſſimam. Verum re vera falſa eſt, quia materia in illo priori quantum eſt ex ſe, non magis eſt capax huius quantitatis, quàm alterius. Vnde neque materialiter potius præhabet in genere cauſæ materialis hanc quantitatem, quàm aliam, quia non eſt magis potens recipere hanc quantitatem, quàm aliam. Neque eſt intelligibile alio modo materiam præhabere quantitatem, niſi in genere cauſæ materialis. Addo etiam, quòd ſecundùm iſtos, prius materia reſpicit hanc formam ſubſtantialem, quàm ipſam quantitatem, quia priùs illi vnitur, ergo prius intelligitur totum compoſitum ſubſtantiale, quam intelligatur quantitas.

Ex his reiicitur opinio aſſerentium, per materiam ſignatam quantitate, intelligi materiam vltimò diſpoſitam; quia vel intelligunt nomine materiæ diſpoſitæ materiam ſimul cum aliquo accidenti, & tunc habent locum rationes ſuprà factæ; vel intelligunt materiam ipſam ſecundùm ſe, & ſic non magis reſpicit hoc indiuiduum, quàm aliud.

Sexta ſententia eſt aſſerentium, formam eſſe principium indiuiduationis; citatur Cimarra *theoremate* 97. quæ ſententia inſufficiens eſt, vt conſtabit ex dicendis.

Vt rem iſtam explicem, aduertendum eſt, eſſe duplicem compoſitionem, phyſicam vnam, metaphyſicam alteram. Phyſica eſt, quæ conſtat partibus phyſicis; metaphyſica verò, quæ conſtat gradibus metaphyſicis, & metaphyſica compoſitio ſemper fundatur in entitate phyſica. Hæc autem metaphyſica compoſitio non ſolùm conſtat gradu generico, & differentia eſſentiali, ſed etiam gradu differentiæ indiuidualis, quia, vt ſuprà dixi ex communi ſententia, talis differentia admittēda eſt in realitate phyſica. Punctus ergo præſentis difficultatis conſiſtit in aſſignanda realitate phyſica, à qua ſumatur huiuſmodi gradus metaphyſicus differentiæ indiuidualis. Vnde minus conſideratè reſpondent, qui affirmant in præſenti quæſtione, principium indiuiduationis eſſe differentiam indiuidualem, quia nomine principij indiuiduationis intelligitur entitas phyſica, à qua ſumitur differentia indiuidualis.

Dico primò: Indiuiduum ſubſtantiæ materialis completæ conſtituitur in eſſe indiuidui per differentiam indiuidualem. hæc eſt communis autorum, & probata eſt in principio quæſtionis. legantur Fonſeca & Bañes *ſupra*, & Molina 1. *p.q.* 50. *art.*4. & hanc differentiam indiuidualem Scotiſtæ vocant ecceitatem; ſed in quo diſpliceat Scotus iam iam explico.

Dico ſecundò: Differentia indiuidualis non diſtinguitur ante intellectum à natura ſpecifica. Hanc concluſionem probo contra Scotum, primò ex refutatione vniuerſali, contra doctrinam hanc, de diſtinctione prædicatorum ex natura rei ante intellectum, quam fingit Scotus, de qua dixi diſputatione de vniuerſalibus.

Secundò ſpecialiter, & efficaciter in hac materia, quia ex natura ſpecifica, & indiuiduali ſecundùm Scotum fuit compoſitum ante intellectum, tamquam ex partibus diſtinctis; ergo ante intellectum quælibet pars eſt vna, vt conſtat in qualibet compoſitione phyſica. Et probari poteſt, quia quodlibet iſtorum extremorum diſtinguitur a quolibet alio; ergo ſecundùm ſe eſt vnum, quia non diſtinguitur vt multa à multis, ſed vt ens vnum a multis.

Sed dicet aliquis pro Scoto, naturam illam eſſe vnam, ſed non vnam numericè, ſed vnam formaliter, & a gradu ſuperaddito habet quòd ſit vna numero, ſicut in compoſitione metaphyſica intelligitur homo vnus formaliter per gradum ſpecificum, & vnus numero per gradum indiuidualem. Sed contra hoc eſt, quòd licet hoc verum ſit in compoſitione metaphyſica, tamen in compoſitione, quæ eſt ante intellectum, nullo modo poteſt eſſe vera, quia, vt probaui diſputatione de vniuerſalibus, nihil poteſt eſſe ante intellectum quod nō ſit realiter vnum numericè. Et probatur efficaciter contra Scotum, quia natura hominis, v.g. quæ eſt in Paulo, & natura hominis, quæ eſt in Petro, ſecluſis differentiis indiuidualibus, ex mente Scoti, ſunt omnino diſtinctæ realiter, & non diſtinguuntur eſſentialiter; ergo numericè. Quòd diſtinguantur realiter, fatetur Scotus, vt docui *diſp. citata*, nec negare poteſt, alias ante intellectum vna natura eſſet coniuncta duabus differentiis indiuidualibus, imò in omnibus indiuiduis naturæ humanę eſſet realiter vna natura. Quòd verò non diſtinguantur eſſentialiter, facile probatur, quia nullum eſt in his prædicatum eſſentialiter diuerſum; ergo neceſſe eſt, vt diſtinguantur realiter numericè; ergo ad hanc diſtinctionem indiuidualem non eſt neceſſariò ſuperadditus gradus. legantur quæ dixi *diſput. citata*, & quantum ad hoc, diſplicet mihi ecceitas Scoti.

Dico tertiò, in his ſubſtantiis iſte gradus metaphyſicus, qui eſt differentia indiuidualis, ſumitur à tota entitate, ſic docet Fonſeca *ſupra*, & Bañes *art.*7. *concl.*2. qui etiam affirmat eſſe ſententiam ſapientiſſimorum Thomiſtarum: & probatur, quia, indiuiduatio, & vnitas phyſica componitur, & integratur ex omnibus partibus, quia ipſa entitas totalis componitur ex his: proportionantur autem ſemper entitas, & vnitas; ex quo vlteriùs colligo gradum indiuiduationis ſumi à tota entitate phyſica; quod probatur, quia ſicut gradus ſpecificus, v.g. ſumitur a tota entitate phyſica, quia phyſica eſſentia dicit totam entitatem illam, ita indiuiduatio metaphyſica, ſeu differentia indiuidualis ſumitur à tota entitate, quia phyſica vnitas dicit totam entitatem; & ratio eſt, quia gradus metaphyſici fundati in entitate phyſica eiuſdem eſſentiæ, non diſtinguunt diuerſas realitates in entitate phyſica, ſed in eadem prorſus phyſica entitate intellectus diſtinguit gradus, & rationes formales, quam ratiocinationem facilè eſt fuſiùs perſequi, ſed breuitatis cauſa ſufficiat efficacitatem eius indicaſſe.

Quòd ſi aliquis velit iſtum gradum indiuidualem ecceitatem appellare, non contendo.

Ex his verò conſtat, in entitate ſubſtantiali Petri, v.g. neque materiam, neque formam tantum, nec alios modos ſubſtantiales tantùm, ſed totam ſubſtantialem entitatem, vt comprehendit partes, & modos, eſſe phyſicum principium indiuiduationis; & in hoc ſenſu mihi placet ſententia Durandi aſſerentis, rem indiuiduari intrinſece per materiam, & formam, & ex his etiam fit, inter ipſas partes formam eſſe principalius principium partiale indiuiduationis, quod videtur docuiſſe Ariſt. 1. *de anima, in principio*, dicens ſubſtantiam aliam eſſe materiam ex qua, aliā eſſe hoc aliquid, vel ex qua hoc aliquid, vbi per ſubſtantiam ex qua hoc aliquid, Themiſtius, Simplicius, & alij intelligunt formam à qua, vt à

principa

principaliori principio partiale, totum ſubſtantiale A
habet vnitatem, & declarari poteſt, quia hæc pars non ſolùm principalior eſt, ſed & eius vnitas phyſica magis determinata eſt, & magis propria huius totius; vnitas verò materiæ phyſicæ, talis eſt, vt poſſit cum diuerſis formis non ſolùm numero, ſed eſſentialiter differentibus concurrere ad compoſitionem totius ſubſtantialis. quam doctrinam etiam ſuprà *ſect.* 3. admittit Fonſeca, & probat ex S. Thoma 2. *contra gentes cap.* 40. *ratione vltima.* Verùm D. Thomas ibi loquitur de vnitate ſpecifica, vt legenti conſtabit; ex his etiam, quæ dixi, refutantur efficaciter opiniones Thomiſtarum de materia ſignata quantitate.

Reſtat vt quæ in oppoſitũ ſolent obiici ſoluamus. B

Obiicitur primò autoritas D. Thomæ *locus citatis.* Fonſeca ſuprà *ſect.* 4. ſic interpretatur D. Thomam, vt ſolùm voluerit principium indiuiduationis à poſteriori colligi à nobis per materiam ſignatam. & eodem modo explicat mentem D. Thomæ Bañes *art.* 7. imò dicit, plures Thomiſtas hoc modo interpretari optimè S. Thomam. & Fonſeca probat ex *opuſculo* 32. *cap.* 3. & re vera hoc videtur de mente autoris illius opuſculi, eſt tamen incertus autor. Et contra hanc expoſitionem eſt, quia D. Thomas ſic vult indiuidua vnius ſpeciei diſtingui per materiam ſignatam, vt ſine illa non intelligatur in eadem ſpecie multiplicatio indiuiduorum; & hac ratione ipſe, vt infrà dicam, exiſtimat in eadem C
ſpecie Angelorum tantùm eſſe vnicum indiuiduum 1. *parte, quæſt.* 50. *artic.* 4. imò addit, quòd etiamſi Angeli haberent materiam, id eſt, receptiuum ſpirituale ſuo modo, tamen non diſtinguerentur numero, & reddit rationem, quia illa materia non eiſet capax quantitatis, de qua ratiocinatione dicam in ſequentibus.

Et ex ea modò infero, aliquid amplius voluiſſe D. Thomam, quàm citati autores docent. Et re vera principia D. Thomæ in hac materia ego neſcio defendere, ſi enim ipſe, vt iſti dicunt, affirmaret principium indiuiduationis eſſe totam entitatem integram, neque aliquid ſpeciale vellet tribuere materiæ, non poſſet colligere ex defectu materiæ capacis D
quantitatis deficere in Angelis pluralitatem numericam, præſertim ſi verum eſt quod inſinuat D. Thomas, vt infrà videbimus, impoſſibilem eſſe in Angelis talem pluralitatem.

Secundò ſolet obiici Ariſtotel. *locis citatis*, quem Fonſeca, & nonnulli alij explicant ſicut D. Thomam, & ego dicam in ſequentibus, quæ videtur mens Ariſtotelis.

Tertiò obiicitur, quia indiuiduum debet eſſe indiſtinctum à ſe, & diſtinctum à quolibet alio; ſed hoc non poteſt habere à materia ſola: ergo ab illa cum quantitate. Maior eſt nota, & probatur minor, quia materia quantum eſt ex ſe eſt indifferens, & diſtinctio ſolet ſumi ab actu; ergo ab ipſa quantitate, E
quæ videtur diſtinguere indiuidua materialia. Reſpondetur argumentum hoc nihil probare contra noſtram ſententiam, quia nos non concedimus totale principium indiuiduationis eſſe materiam, ſed totam entitatem ſubſtantialem; neque ad hoc requiritur aliquo modo quantitas, vt conſtat ex dictis. Dum verò dicitur in argumento, diſtinctionem ſemper fieri ab actu, intelligendum eſt ita, vt non excludatur à totali principio diſtinctionis, materia ipſa, quæ licèt non ſit actus formalis, vt dictum eſt in phyſicis; eſt tamen actus entitatiuus, qui, vt ex dicendis conſtabit, in ſe habet principium ſufficiens diſtinctionis propriæ.

A Quartò obiici poteſt ex Caietano *cap.* 2. de ente & eſſentia, Actus ſingularis ſupponit materiam ſingularem, ex Ariſt. 2. *phyſicorum cap.* 3. ſed differentia indiuidualis eſt actus ſingularis; ergo ſupponit materiam ſingularem. Hoc argumentum opponit Caietanus contra ecceitatem Scoti. Nec deſunt qui exiſtiment eandem habere efficacitatem contra noſtram ſententiam; ſed falluntur re vera, quia vel militat contra communem opinionem, vel omnino contra noſtram non militat, quia omnis ferè ſententia ſaltem ratione diſtinguit differentiam indiuidualem à differentia ſpeciei.

Mihi verò videtur, hoc argumentum re vera tantùm eſſe contra ſententiam Scoti ponentis differen-
B tiam indiuidualem ante intellectum diſtinctam à prædicamento ſpecifico. Et explicanda eſt hæc ratio, iuxta ſupradicta, contra diſtinctionem, quam ponit Scotus, inter ecceitatem, & naturam ſpecificam, & doctrinam hanc confirmat re vera locus Ariſtotelis, ſecundùm communem ſenſum interpretum 2. *phyſic. loco citato.* In compoſitione verò metaphyſica prædicatorum diſtinctorum ratione, non eſt verum, gradum ſingularem ſupponere alterum gradum determinabilem ſingularem, quia nunquam intelligitur conſtituta ſpecies, v. g. ante actum ſpecificum, neque indiuiduum ante differentiam indiuidualem, quod ex natura metaphyſicæ compoſitionis pendet, & hoc ſiue in quolibet gradu concedantur indi-
C uidua illius gradus, ſiue ſecus, de quo dixi in prædicabilibus.

Quintò obiici poteſt ex doctrina Caietani ſuprà: Quidquid conuenit vni, & repugnat alteri eiuſdem ſpeciei, ſupponit illa duo conſtituta, vt conſtare poteſt exemplis phyſicis; ſed differentia indiuidualis conuenit vni, & repugnat alteri eiuſdem ſpeciei: ergo ſupponit duo illa iam conſtituta. Hoc etiam argumentum facit Caiet. contra Scotum diſtinguentem ante intellectum ecceitatem à natura ſpecifica, & quamuis inefficax videatur aliquibus, tamen re vera efficax eſt, propter ea quæ dixi contra Scotum. contra noſtram verò ſententiam efficacitatẽ non habet, quia de differẽtia, v. g. ſpecifica idem conceden-
D dum eſt, videlicet quòd conueniat vni, & repugnet alteri, & in differentia indiuiduali. illud aduertendum eſt, quòd etiam reperitur in differẽtia ſpecifica.

Quòd ſi cõcederes prædicatum quod immediatè determinat vnũ tantùm eſſe, licet alia vnitate diſtincta ab ea, quam habet per determinationẽ graduum, refutatum manet ex dictis, nonnulla alia facilia ſolent obiici contra noſtram ſententiam, quæ quia nihil habent efficacitatis, de induſtria prætermitto.

DVBIVM V.

Quod ſit principium indiuiduationis rerum materialium incompletarum.

E

DIximus de ſubſtantiis materialibus totalibus, conſequens eſt, vt explicemus principium indiuiduationis rerum incompletarum materialium; reſoluenda verò eſt hæc quæſtio per aliquot dubia.

Primum dubium eſt de principio indiuiduationis formæ ſubſtantialis materialis; cõmunis eſt Thomiſtarum ſententia aſſerentium has formas intrinſecè indiuiduari à tota ſubſtantia, ſeu entitate; ita tamen vt metaphyſicus gradus indiuidualis eſſentialiter dicat tranſcendentalem ordinem, ad determinatam materiam. legatur Bañez ſuprà *art.* 6. Ferrara 1. *contra gentes*, *cap.* 81 & 7[illegible] Fundamentum huius ſententiæ eſſe poteſt, quia ſi [illegible] ma

ſubſtantialis ſecundùm gradum ſpecificum reſpicit determinatam materiam, ita ſecundum gradum numericum reſpicit hanc numero materiam, ſaltem cum his diſputationibus determinatam.

Alia eſt ſententia Scoti, & aliorum aſſerentium ſicut in præcedenti quæſtione, formas habere indiuiduationem à propriis ecceitatibus; ſed hæc ſententia ſi diſtinguat ecceitatem a prædicato ſpecifico, refutata eſt.

Tertia ſententia eſſe poteſt aſſerentium, gradum differentiæ indiuidualis ſumi à tota entitate, ita tamen, vt gradus ille ſolùm diſtinguatur ratione à gradu ſpecifico, & ſic omnino abſolutus, ſecundùm opinionem exiſtimantium, non dari relationẽ tranſcendentalem, quæ ſit de eſſentia formæ ſubſtantialis. Fundamentum huius ſententiæ eſſe poteſt, quia gradus, vt probatum eſt, non diſtinguuntur ante intellectum, & poſterioris partis fundamentum eſt, vniuerſalis doctrina negans tranſcendentalem ordinem de eſſentia alicuius abſoluti.

Supponendum eſt primò, has formas habere in latitudine ſuæ ſpeciei gradus ſuos indiuiduales, ſi ſuo modo habent res completæ.

Secundò etiam ſupponendum eſt, hos gradus indiuiduales non diſtingui à gradu ſpecifico harum formarum.

Tertiò ſupponendum eſt, has formas reddi formaliter indiuiduas à gradibus indiuidualibus.

Quartò ſuppoendum eſt, hunc gradum ſumi à tota entitate phyſica formæ, quæ omnia probanda, & declaranda ſunt ex dictis quæſtione præcedenti. Solùm ergo eſt difficultas, quid importet formaliter ille gradus, pro qua explicanda, & enodanda,

Dico primò, hunc gradum non importare tranſcendentalem ordinem ad determinatam hanc numero materiam. Hæc concluſio à nonnullis probatur, quia vniuerſaliter exiſtimant, non eſſe huiuſmodi tranſcendentalem ordinem; ſed hæc doctrina ſic in communi ſumpta falſa eſt. Alia ergo ratione probatur concluſio, primò à ſimili, quia licèt potentia, v.g. dicat tranſcendentalem ordinem ad determinatum effectum ſecundùm ſpeciem; tamen hæc numero potẽtia non reſpicit hunc tantùm determinatum effectum, nam cum vnitate potentiæ ſtat pluralitas effectus; ergo ſi ſubiectum, vel materia ſolùm conſideretur quodammodo, vt effectus formæ, ex vnitate formæ nõ poteſt inferri determinatus ordo ad hanc numero materiam. Quod ampliùs poteſt declarari, etiã à ſimili de anima rationali, quæ ſucceſſiuè poteſt informare plures partiales materias, & contingens eſt eſſe has, vel illas; & idem argumẽtum fieri poteſt in formis animaliũ perfectorum ſecundùm ſententiam aſſerentium, has formas eſſe indiuiſibiles, & informare diuerſas partes materiæ, nec poteſt dici formam etiam dependentem à materia, extenſam, & diuiſibilem, ex prædicatu indiuiduali reſpicere hanc materiam numero, quia non reſpicit materiam niſi media cauſalitate, & poteſt ex prædicato indiuiduali habere plures cauſalitates, v.g. plures informationes numero diſtinctas, quæ æqualiter connaturali modo pendeant à prædicatu indiuiduali huius formæ. Vnde etiamſi Deus poneret eandem formam ſubſtantialem in duabus materiis, tamen quælibet cauſalitas, & informatio formam reſpiceret ſecundùm prædicatum indiuiduale, ſicuti de cauſalitate agentis dictum eſt in phyſicis, & idem eſſet de diuerſis cauſalitatibus materiarum reſpectu eiuſdem formæ, quia vtraque cauſalitas eodem modo reſpiceret differentiam indiuidualem termini.

Et poteſt exemplo quantitatis confirmari, quia A quantitas Euchariſtiæ non dicitur minus connaturaliter in ſubſtantia in qua vnitur, poſtquam corruptis qualitatibus panis Chriſtus deſerit præſentiam quam habebat ſub illis, non minus, inquam, connaturaliter eſt in hac ſubſtantia quantitas, quam fuiſſet priùs in ſubſtantia panis. Nec valet ratio oppoſitæ ſententiæ, quia, vt dixi, in potentia actiua concedendum eſt eſſe ordinem determinatum ad effectum ſecundùm eſſentiam, & tamen hæc numero potentia non eſt determinata ad vnum numero effectum, quia certum eſt hunc numero calorem poſſe efficere plures calores numero diſtinctos. Et Thomiſtæ quidem minus conſequenter loquuntur, quia, vt ſuprà vidimus, ipſi refutant Durandum dicentem B vnitatem termini pendere ab vnitate agentis, & eo nomine refutat, quia cum vnitate agentis ſtat pluralitas effectus.

Quæ ratio eandem vim habet contra Thomiſtas aſſerentes, formam indiuiduari ab hac numero materia, quia cum vnitate huius materiæ poteſt ſtare multiplicitas formæ. Quòd ſi dicas, hanc formam reſpicere materiam prout diſpoſitam his diſpoſitionibus, faciam idem argumentum de qualibet diſpoſitione immediatè recepta in materia, præſertim in opinione Thomiſtarum aſſerentium, diuerſas ſolo numero quantitates eſſe ſucceſſiuè in eodem ſubiecto: certiſſimum ergo arbitror, nullam formam ſubſtantialem per ſuam differentiam indiuidualem reC ſpicere vnicam tantùm materiam, quod in formis etiam ſpiritualibus exiſtimo verum, de quibus ſpecialiter loqui poteſt Toletus 3. *de anima, quæſt.* 18.

Dubium ergo eſſe poteſt, an quælibet forma ſubſtantialis per differentiam indiuidualem reſpiciat relatione tranſcendentali, omnes materias ſibi proportionatas, mediis propriis informationibus pendentibus à prædicato indiuiduali huius formæ, v.g. vel an hic gradus indiuidualis in ſua eſſentia omnino abſoluatur ab huiuſmodi ordine.

Scotus quidem *in 2. diſtinct.* 3. *quæſt.* 6. Durand. *quæſt* 2. & alij, qui negant relationes tranſcendentales, affirmant, hunc gradum eſſe omnino abſolutum. E contrario Thomiſtæ, vt vidimus, deterD minant iſtum ordinem ad determinatam materiam vnam numero. Nec deſunt, qui etiamſi in aliquibus prædicatis admittant ordinem tranſcendentalem, tamen in quibuſdam gradibus nolunt illum admittere; quæ reſpondet ex longiſſima diſputatione de relatione tranſcendentali, quam alibi tradidi, & modò coactus temporis anguſtiis non poſſum repetere; vnuſquiſque verò iuxta propriam opinionem de relatione tranſcendentali poteſt philoſophari.

Secundum dubium eſt de differentia indiuiduali materiæ primæ. Primus modus dicendi eſt, aſſerentium, hanc numero materiam indiuiduari per determinatum ordinem ad hanc numero quãtitatem; ſed E hæc ſententia abſolutè videtur falſa, quia eadem numero poteſt diuerſis cauſalitatibus recipere diuerſas numero quantitates, vt ſuprà in ſimili arguebam. Secundus modus poteſt eſſe aſſerentium, materiam indiuiduari per determinatum ordinem ad vnam numero formam; ſed hic modus, ſicut & præcedens, facilè refutatur, quia eadem realiter materia, etiam ex natura rei ſucceſſiuè diuerſas formas recipit.

Supponenda ſunt in hoc dubio quæ ſuppoſita ſunt in præcedenti, & iuxta dicta certum debet eſſe, materiam primam à gradu indifferentiæ indiuidualis eſſe indiuidualem. Secundò etiam certum eſt, ex impugnatione aliarum ſententiarum, materiam ſecundùm iſtum gradum non reſpicere vnã aliquam

determina

determinatam numero formam. An verò in illo gradu habeat ordinem tranſcendentalem ad formas quas poteſt recipere mediis propriis materializationibus, dubium eſt ſimile ei, quod tetigimus de gradu indiuiduali formæ.

Sed poteſt obiici primò, ex doctrina D.Thomæ 1.*contra gentes cap.*75.*&* 81. qui dicit animas indiuiduari per ordinem, & commenſurationem ad corpus. legatur etiam 1.*part. quæſt.*76. *art.*2. Secundò etiam circa id quod diximus de materia, poteſt obiici ex eodem D.Thoma 1.*part. quæſt.*50.*art.*4. Videtur enim in corpore apertè ſupponere materiam diſtingui numero ex ordine ad quantitates, & ita vbi hic ordo non reperitur, negat multiplicitatem indiuiduorum.

Primus locus ſupponitur à iunioribus Thomiſtis, vt ſuprà indicaui, vt ſcilicet velit D.Thomas tantùm à poſteriori ex materia ſignata quantitate cognoſci diuerſitatem formæ; veruntamen, vt dixi, hæc expoſitio non poteſt ſtare cum aliis principiis D.Thomæ, & multo minus hæc expoſitio poteſt cõuenire loco ſecundo citato ex prima parte, in quo, vt ſuprà dixi, vult D.Thom. ex materia capaci quantitatis oriri multiplicationem numericam. quæ doctrina, vt infrà videbimus, inefficaciter probatur, & ego eam exiſtimo abſolutè falſam.

Tertium dubium reſtat, de modis ſubſtantialibus, in quo, iuxta ſupradicta, dicendum eſt, eſſe in quolibet iſtorum modorum ſuum gradum indiuidualem, indiſtinctum à prædicato ſpecifico. Secundò in his eſſe determinatum ordinem ad extrema, quorum ſunt modi, conſtat enim ex dictis in phyſicis, materializationem pendere determinatè ab hac numero materia, & reſpicere determinatè hanc numero formam; & idem eſt de informatione. Conſtat etiam ex dictis in phyſicis ſubſiſtentiam determinatè reſpicere hanc numero rem, quam terminat.

Difficultas tamen eſſe poteſt, an iſti modi diſtinguantur per ſolum gradum dicentem ordinem ad hæc extrema, vel requiratur aliquis alius gradus, omnino ab hoc ordine abſolutus, quod dubium pendet, ſicut præcedentia, ex vniuſcuiuſque opinione, de relatione tranſcendentali, & infrà indicabo in ſimili, quam habeat pro vtraque parte difficultatem.

Dvbivm VI.

Quod ſit principium indiuiduationis in accidentibus materialibus.

SVpponendum eſt in hac quæſtione, quodlibet accidens habere ſuum gradum indiuidualem indiſtinctum ante intellectum à prædicato ſpecifico, quod probandum eſt in ſimili ex dictis de ſubſtantia; vnde præcipua difficultas eſt inter Metaphyſicos, an hic gradus differentiæ indiuidualis accidentis ita determinatè reſpiciat hoc ſubiectum, vt per hunc ordinem indiuiduetur. Et affirmant multi, qui exiſtimant duo accidentia ſolo numero differentia, non poſſe eſſe ſimul in eodem numero ſubiecto, quæ videtur ſententia S.Thomæ 5.*Metaphyſ. lect.*12.*&* 3.*part. quæſt.*35. *art.*5. tenet Capreolus 1. *diſt.*7.*quæſt.*2. Caietan. & alij Thomiſtæ 3.*part. loco citato*, & ſæpe aliis locis, Soncin. 7.*Metaph. quæſt.*4. Henric. *quodlib.*15.*quæſt.*6. Bañes 1. *de generat. quæſt. citat. art.*9.*concl.*3. qui licèt videantur vniuerſaliter loqui, tamen in ſolutione argumentorum aliquo modo videntur limitare hanc doctrinam · vt enim vidimus in libris de anima, multi ſunt, qui conce- A dunt, duas ſpecies ſolo numero differentes in eodem ſubiecto.

Duobus præſertim argumentis probatur hæc ſententia. Primum eſt à ſubiecto, quia à quo res habet entitatem, habet vnitatem. Secundum eſt, quia ſicut accidens in communi reſpicit ſubiectum in communi, ita hoc accidens determinatum hoc ſubiectum determinatum reſpiciet, eadem enim videtur vtriuſque proportio.

Alia ſententia eſt aſſerentium, accidentia ita indiuiduari ab hoc gradu indiuiduali, vt ex hac parte non implicet duo accidentia ſolo numero differentia eſſe in eodem ſubiecto. tenent omnes ferè citati autores quæſtionibus præcedentibus pro noſtra B ſententia; & Scotus exiſtimat hanc differentiam indiuidualem actus eſſe omnino abſolutam, iuxta vniuerſalem ſuam doctrinam de relatione tranſcendentali. Vt explicem rem hanc,

Dico primò, accidens non ita reſpicere hoc determinatum ſubiectum, vt non poſſit reſpicere aliud. Sermo eſt de his accidentibus, quæ dicuntur res, prout condiſtincta à modis rerum. Probari poteſt primò, exemplo quantitatis Euchariſtiæ, quod ſuprà explicui. Secundò, quia iſtud accidens poteſt habere plures cauſalitates numero diuerſas, circa diuerſa numero ſubiecta, quæ eodem modo pendeant à differentia indiuiduali huius actionis, vt patet, ſi Deus ponat eãdem albedinem ſucceſſiue in pluribus qua- C litatibus; neque enim poteſt fingi phyſica diſtinctio inter has duas informationes albedinis, in modo quo pendet à differẽtia indiuiduali huius albedinis, ſunt enim eiuſdem ſpeciei, & poſtulant pendere ab hac numero albedine, ſicuti duæ actiones eiuſdem agentis, ab eodem agente Et idem argumentum fieri poteſt de materializationibus terminatis ad eandem albedinem, eodem enim modo illam reſpicerent. quæ omnia ex ſupradictis poſſunt declarari. Ex his

Dico ſecundò, non ita reſpicere hoc numero accidens, hoc determinatum ſubiectum, vt nullum aliud accidens numero diſtinctum poſſit ſimul reſpicere idem ſubiectum. Hoc in primis probatur etiam ad hominem, contra aliquos Thomiſtas. quia, D vt vidimus in libris de anima, nonnulli etiam ex Thomiſtis concedunt duas ſpecies ſolo numero differentes in eodem ſubiecto.

Et ratione probatur, quia etiam ex communi opinione Thomiſtarum, poſſunt, ſaltem ſucceſſiue, eſſe duo accidentia eiuſdem ſpeciei in eodẽ ſubiecto; ergo in ordine ad idem ſubiectum habent hæc duo accidentia diuerſas differentias indiuiduales, ad quas omnino extrinſecè ſe habet tempus: ergo etiãſi hæc duo accidentia ſimul eſſent, perſeuerarent diſtinctæ illæ differentiæ indiuiduales, quia quæ ſemel diſtinguuntur realiter, nullo modo poſſunt identificari.

Et declaratur magis, quia quòd duo aliqua accidentia non poſſint eſſe in eodem ſubiecto, non pro- E uenit ex hoc quòd quæcunque accidentia ſolo numero differentia in eodem ſubiecto fiant vnum numero per identitatem, vel componant tertium aliquod, hoc enim falſum eſt, vt probaui 2. *de anima diſp.*5.*quæſt.*3. & de facto concedunt Thomiſtæ, calidum vt quatuor applicatum æquali calido non producere in illo ſimilem calorem quem tamen produceret, ſi paſſum eſſet denudatum à ſimili calore, & ratio à priori eſt, quia quilibet calor, v.g. habet ſuum gradum indiuidualem; quòd verò eſſe ſimul non poſſint, prouenit ex eo quòd eodem modo informent ſubiectum, vt probaui *loco citato*, vbi hanc rationem fusè proſequutus ſum; & ideo exiſtimo ex parte indiuiduationis abſolutè non implicare

duo accidentia ſolo numero differentia eſſe poſſe in eodem ſubiecto.

Sed quæret aliquis, quænam poſſit eſſe regula ad cognoſcendum, quæ accidentia ſolo numero differentia, & permanentia poſſint ſimul eſſe in eodem ſubiecto.

Dubium præcipuè eſt de rebus, non de modis.

Scotiſtæ affirmant, accidentia intentionalia poſſe eſſe ſimul, in quibus numerant lumen. Antonius Andreas 5. *Metaphyſ. quæſt.* 8. Hæc tamen regula non poteſt eſſe vniuerſaliter vera, quia, vt probaui *loco citato*, duæ ſpecies intentionales omnino eiuſdem obiecti, & ſecundùm eandem rationem, non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto, & quod ſpecialiter dicitur de lumine, etiam ex illis principiis refutatum eſt.

Alij exiſtimant, accidentia quæ reſpiciunt aliquid extrinſecum, vt obiectum, vel terminum, ſolo numero differentia, poſſe eſſe in eodem ſubiecto. Hanc tamen regulam ratio facta refutat, diſcedit re vera à veritate, quia duæ ſpecies, vt dixi, etiamſi reſpiciant aliquid extrinſecum, ſi ſint eiuſdem obiecti ſecundùm idem, non poſſunt eſſe ſimul.

Tertiam tamen regulam tradit Iandunus 5. *Metaph. quæſt.* 36. dicens accidentia propria non poſſe multiplicari ſecundùm numerum in eodem ſubiecto, ſecus tamen accidentia omnia; ſed hoc etiam non poteſt eſſe vniuerſaliter verum, vt probat exemplum præfatum de duabus ſpeciebus.

Quartò non deſunt ex Thomiſtis, quos citaui *quæſt. citata*, qui affirment, accidentia ſolo numero differentia in eſſe quodam imperfecto, poſſe eſſe in eodem ſubiecto non alio modo, & hac ratione concedunt duas ſpecies ſolo numero differentes in eadem potentia viſiua, & tamen nolunt concedere duos actus in eadem potentia; ſed & hanc doctrinam etiam refutaui *loco citato*. Alij verò affirmant, non poſſe omnino tradi certam regulam, ſed conſiderandam eſſe naturam cuiuſque accidentis. Sed quæ ſit obſeruanda regula, dixi *quæſt. illa 3. citata*, quam etiam ibi probaui.

Dubium tamen eſſe poteſt, an gradus differentiæ indiuidualis accidentis, dicat eſſentialiter ordinem ad ſubiecta, quæ poteſt informare mediis propriis informationibus; vel an ille gradus omnino ſit abſolutus? quod dubium, vt alia ſuprà indicata, pendet ex diuerſa opinione de tranſcendentali ordine.

Ad argumenta oppoſitæ ſententiæ facilè reſpondetur ex dictis.

Ad primum dico, illud habere eandem vim in ſpeciebus ſenſibilibus, quas tamen ſolo numero differentes, etiam ipſi admittunt in eodem ſubiecto. Secundò reſpondeo, verum eſſe accidens habere vnitatem à ſubiecto, ſicuti & entitatem, quia ſicut eſſe actionis cauſatur à ſubiecto, ita & quidquid reale dicit vnitas actionis; ſed non eo ſenſu intelligendum eſt accidens habere vnitatem à ſubiecto, vt gradus indiuidualis accidentis ita reſpiciat hoc ſubiectum, vt aliud non reſpiciat, vel ita vt non compatiatur ſecum alium gradum indiuidualem in ordine ad idem ſubiectum; quantum ad hoc enim, formaliter loquendo, eodem modo vnitas accidentis pendet ab vnitate agentis, vt bene docuit Durandus, ſicuti ab vnitate materiæ, vel ſubiecti. Secundum argumentum eandem habet difficultatem in duabus ſpeciebus ſenſibilibus, vt dixi, & ex ſupradictis ſolutum eſt.

De modis accidentalibus dubium eſſe poteſt, à quo ſumant ſuum indiuiduationem. In quo dubio ſupponenda ſunt ea, quæ de gradu indiuiduali cuiuſlibet rei dixi, & quia multi ſunt modi accidenta-
A les, primò de materiali ratione, & informatione philoſophandum eſt, ſicuti de materiali ratione, & informatione ſubſtantiali, de quibus ſuprà *quæſt.* 5.

Secundum dubium eſſe poteſt de præſentiis, quæ ſunt veluti modi quidam rerum, vt conſtat ex phyſicis, & in his etiam verum eſt gradum indiuidualem reſpicere determinatum ſubiectum, & ſpacium, ita vt hæc numero præſentia, v.g. neque in alio ſubiecto, neque in alio ſpacio eſſe poſſit.

An verò hæc accidentia poſſint ſecundùm numerum multiplicari ſimul tempore virtute Dei, ex phyſicis deducendum eſt, & eodem modo proportionaliter loquendum eſt de relationibus eiuſdem fundamenti ad eundem terminum, & idem etiam de
B actione eſt ſeruata proportione dicendum, de qua ſpecialiter dictum eſt in phyſicis cum communi doctrina, ſecundum gradum indiuidualem reſpicere hunc numero terminum, hoc paſſum, & hoc agens; à paſſo enim & agente pendet per eſſentiam, termino verò vnitur ſeipſa, & determinatè eſt factiua huius termini, & ideo quolibet horum deficiente, neceſſe eſt deficiat actio.

Dubium tamen eſſe poteſt, an hic gradus indiuidualis actionis ſit omnino eſſentialiter abſolutus, vel dicat aliquam habitudinem eſſentialem. Scotus, & alij negantes relationem tranſcendentalem de eſſentia alicuius abſoluti, conſequenti ratiocinatione dicent, hunc gradum eſſe omnino abſolutum; alij
C verò ex oppoſito fundamento tenentur dicere hunc gradum eſſentialiter dicere ordinem tranſcendentalem ad hunc terminum, ad hoc agens, & hoc paſſum. Sed hæc ſententia videtur hîc habere ſpecialem difficultatem, quia, vt conſtat ex phyſicis, ad eundem terminum, ab eodem agente, & in eodem paſſo poſſunt eſſe diſtinctæ actiones ſecundùm numerum; ergo per ordinem ad hæc tria non poſſunt iſtæ actiones inter ſe diſtingui, quia in reſpectu ad hæc tria videntur conuenire.

Propter difficultatem hanc exiſtimant nonnulli, quòd licèt diſtinctio numerica actionis petenda ſit ab his tribus, ita vt differentia indiuidualis dicat ordinem ad hæc tria, neceſſarium tamen eſſe ſuper-
D additum gradum omnino abſolutum, quo actiones iſtæ poſſint inter ſe numero adæquatè diſtingui: qui modus dicendi nullum videtur pro ſe habere autorem; quia, vt dixi, explicans definitionem animæ, omnes autores abſolutè diuiſi ſunt in duas ſententias. nam vel omnino exiſtimant, res abſolutas ſecundùm nullum gradum importare tranſcendentalem ordinem, vel ſi admittant rem, ſecundùm ſuperius prædicatum dicere ordinem; idem dicunt de prædicato inferiori, vt etiam docui in prædicamentis, & in præſenti hæc doctrina nullo modo videtur vera, quia vel gradus ille omnino abſolutus includit ordinem, per quem dicitur hæc actio diſtingui numero, licèt inadæquatè, & tunc ordo incluſus in ra-
E tione abſoluta, vel non poſſet perſeuerare in ratione ordinis, quia prædicatum tranſcendens incluſum in inferiori, non diſtinguitur ab inferiori, vt ſuprà dixi de ratione entis incluſa in ſubſtantia. Quòd ſi quis velit aliquo modo fingere hunc ordinem etiam incluſum in ratione abſoluta habere rationem ordinis, videtur omnino falſum, vt dixi, & manifeſtè ſequitur eſſe vnum quoddam prædicatum in his actionibus, diſtinctum à prædicato ſpecifico, in quo ſpecifico actiones etiam alterius agentis, cum actionibus huius agentis conueniunt.

Ex quo fieret, calefactiones, v.g. procedentes ab eodem agente in eundem terminum, & in eodem paſſo, habere conuenientiam aliquam in prædicato

vno

vno aliquo, quam non baberent calefactiones alterius agentis. Vnde, vel iſta conuenientia ponitur in prædicato eſſentiali, & ſic fieret, huiuſmodi calefactiones diſtingui eſſentialiter ab aliis; vel ponitur conuenientia in prædicato induiduali, & hoc videtur importare implicationem in ipſis verbis, differentia enim indiuidualis non poteſt eſſe communis multis, & ſequeretur etiam vnum aliquod prædicabile diſtinctum à quinque, quia hæc eſt vna ratio in multis differentiis indiuidualibus, & non ſpecifica.

Vel ponitur iſte ordo omnino extra gradum abſolutum ſuperadditum, & tunc cùm iſte gradus ſit communis multis, & adhuc determinabilis per differentias indiuiduales omninò abſolutus, haberent iſtæ calefactiones aliquod prædicatum commune, quo carerent aliæ calefactiones, vnde videntur eſſentialiter diſtinctæ.

Quòd ſi aliquis velit iſtum gradum pertinere ad differentiam indiuidualem, redit difficultas tacta, quia ponitur gradus iodiuidualis communis multis, quod videtur pugnare cum gradu indiuiduali. quòd ſi dicat aliquis, illum ordinem non eſſe communem, ſed omnino ſingularem, ſufficienter per illum poteſt hæc actio diſtingui ab omnibus aliis, quia nihil aliud habet indiuidualis, & vltima differentia, & ſequeretur etiam inconueniens ſuprà tactum, de nouo prædicabili.

Sed abſolutè probatur, nullum eſſe gradum omnino abſolutum io actione; quia præcipuum fundamentum ad ponendos tranſcendentales ordines, deſumitur ex conceptione; quia, vt dixi capite de relatione, multa ſunt, quorum eſſentia ſine ordine cognoſci non poteſt; ſed nullum eſt prædicatum in actione, quod poſſit concipi ſine ordine ad agens: ergo nullum eſt prædicatum omnino abſulutum. Conſequentia eſt euidens, maior conſtat ex dictis, & probatur minor Nullum prædicatum eſt in actione, quod non debeat concipi vt ens, vt per ſe conſtat, tunc vlteriùs vel concipitur vt ens à ſe, vel ab alio: non à ſe, quia eſt finitum quid per eſſentiam; ergo ab alio. Conſequentia conſtat ex ſupradictis. Deinde ſi concipitur vt pendens ab alio; ergo vel per dependentiam ſuperadditam, vel per ſeipſum, his tantùm enim duobus modis poteſt vnum ab alio pendere, vt conſtat ex phyſicis; ſed prædicatum actionis vel ſecundùm ſpeciem, vel ſecundùm indiuiduum, non concipitur vt dependens ab alio, per ſuperadditam dependentiam, quia, vt conſtat ex phyſicis, actio in ſua eſſentia habet pendere ſeipſa: ergo prædicatum differentiæ indiuidualis actionis, concipitur vt dependenx ab alio ſeipſo: ſed non poteſt hæc calefactio concipi vt pendens ab alio ſecundùm rationem communem, vt per ſe conſtat; ergo vt dependens ab hoc; ergo ipſa differentia indiuidualis non poteſt intelligi ſine ordine ad hoc agens; ergo de primo ad vltimum nullum eſt in hac actione prædicatum omnino abſolutum, & ideo abſolutè videtur dicendum, vel omnem gradum eſſe abſolutum, vt dixit Scotus: quod tamen, vt ſæpe dixi, non videtur verum, & contra communem ſententiam negatur tranſcendentalis ordo, quam probaui in prædicamentis; vel dicendum eſt, nullum gradum eſſe in actione, qui non habeat hunc ordinem.

Et ita ad rationem dubitandi dicendum eſt, actiones has reſpicere idem agens, eundem terminum, & in eodem paſſo, ita vt ex talitate ordinis diſtinguantur inter ſe iſtæ differentiæ indiuiduales harum actionum, quæ totis ſeipſis differunt. Neque

A poſſunt concipi cum aliquo vno in incluſione, ſicut neque alij gradus indiuiduales; & ſimili modo loquendum eſt in aliis cauſalitatibus & modis.

Habet hæc res difficultates alias, ſed communes contra vniuerſalem doctrinam de ordine tranſcendentali, quæ partim io prædicamentis, capite de relatione, partim in autoribus legi poſſunt, & ideo illas conſultò prætermittendas iudicaui.

DVBIVM VII.

Quod ſit principium indiuiduationis in ſubſtantijs ſpiritualibus completis.

B NOnnulli exiſtimant, in ſubſtantiis ſpiritualibus completis non diſtingui gradum indiuidualem à gradu ſpecifico, aut ſaltem gradum indidualem talem eſſe vt non poſſit in eadem ſpecie multiplicari. Et videtur ſententia S. Thomæ 1. *part. quæſt.* 50. *art.* 4. & ſæpe aliis locis, in quibus exiſtimat, non poſſe in eadem ſpecie Angeli, eſſe plura indiuidua. Fundamentum præcipuum eſt, quia non poteſt eſſe diſtinctio numeralis, vbi non eſt materia capax quantitatis. quæ etiam videtur ſententia Ariſtotelis *locis ſuprà citatis quæſt.* 4 & ſequuntur multi ex Thomiſtis 1. *p. loco cit.* & Capreol. 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 1. Abulenſ. *paradox.* 4. *cap.* 34.

Alia eſt ſententia aſſerentium poſſe in eadem ſpe-
C cie Angeli eſſe plura indiuidua, qui manifeſtè ſupponit gradum indiuidualem poſſe ſumi in Angelis à propria entitate, etiamſi nulla ſit materia, & poſſe hunc gradum multiplicari in eadem ſpecie, docuit Scotus, & ſequitur ex principiis illius, *locis citatis*, legi poteſt 2. *diſt.* 3. *q.* 3. *&* 7. Bonauent. 2. *part. diſt*... Durand. *quæſt.* 3. Alenſis 2 *part quæſt.* 20. *membro* 6. *art.* 1. & de potentia abſoluta concedit hoc Capreolus *ſuprà ad* 2. Ferrara 2. *contra gentes cap.* 39. & abſolutè hanc ſententiam ſequitur Molina 1. *part. loco citato.*

Iuxta ſupradicta abſolutè exiſtimo, poſſibiles plures Angelos in eadem ſpecie. Ratio ſumenda eſt ex dictis, quia in qualibet entitate gradus indiuidualix ſumitur à tota entitate, & ita poteſt etiam ſumi in
D entitate ſpirituali, vnde ruit oppoſitum fundamentum, quia abſolutè independens eſt gradus indiuidualis, & multiplicatio illius à materia, ſignata quantitate. Vnde etiam exiſtimo poſſe reperiri in Angelis multiplicationem numericam in eadem ſpecie, ſi haberent materiam, etiamſi illa non eſſet capax quantitatis, cuius oppoſitum ex oppoſito fundamento docuit S. Thomas *loco citato*; de iſto verò gradu indiuiduali, in noſtra ſententia loquendum eſt ſicut de aliis; neque enim eſt admittenda diſtinctio Scoti, quam ponit ante intellectum, inter iſtum gradum, & gradum ſpecificum.

Ex dictis verò exiſtimo, eſſe contra mentem D. Thomæ affirmare, poſſe de potentia abſuluta eſſe
E plures Angelos in eadem ſpecie, quia ſi hoc eſſet poſſibile, non poteſt eſſe vniuerſaliter verum fundamentum D. Thomæ, quo ille concedit multiplicationem numericam non reperiri, vbi non reperitur materia capax quantitatis, & ideo Capreol. & Ferrar. & alij iuniores Thomiſtæ diſcedunt re vera à mente S. Thomæ. Et ampliùs poteſt probari, quia ipſe S. Thomas 1. *part. quæſt.* 41. *art.* 6. eodem fundamento probat, non poſſe eſſe in diuinis plures filios, quo in loco non poteſt explicari D. Thomas, vt loquatur ſolùm de potentia ordinaria, vt conſtat, & ideo abſolutè concedendum eſt, noſtram ſententiam eſſe contra mentem S. Thomæ, quæ intellexerunt ſic Caietan. & alij Thomiſtæ 1. *part.* Capreolus *ſuprà.*

Scotus 2. *diſt. citata.* Durand. *eadem diſtinctione*, & Molina *loco citato* ſic arbitratur intelligendum eſſe D.Thomam.

His ſuppoſitis dico ſecundò, quamuis dubium ſit, an de facto ſint plura iodiuidua in qualibet ſpecie Angeli, tamen ſatis probabile eſt illa eſſe. Prima pars probatur, ex eo quòd neque ex Scriptura, neque ex Patribus poteſt aliquid de facto certò probari, imò hanc partem videtur docuiſſe Auguſtin. *in Enchirid. cap.* 58. *& lib.* 12. *de Geneſi ad liter. cap* 28. *lib. contra Priſcill ad Oroſium. cap.* 11. & clariùs Damaſcen. 2. *fidei cap.* 3. Secundam partem affimant Alenſis, Bonanenrura, Scotus, Durand. & Molina *ſuprà*, aliique huius ætatis Theologi, indicat Nazianzen. *oratione in laudem virginitatis.* Athanaſius *quæſtionibus ad Antiochenos quæſt.* 8. Baſilius 3. *contra Eunomium.* Anſelmus 2. *cur Deus homo, cap.* 21. autor elementarij *lib.* 1. *cap.* 7. habetur inter opera Damaſceni: indicat etiam Palladius *in vita Macharij Ægypty.* Et ſoppoſita poſſibilitatè ſatis eſt rationi congruum eſſe in qualibet ſpecie Angelorum plura indiuidua, ad manifeſtationem potentiæ Dei, gratámque Angelorum societstem, & omnes ferè, qui hoc negant de facto, ſic ſentiunt, quia exiſtimant eſſe impoſſibilem talem multiplicitatem.

De mente Ariſtotelis eſt dubium propter loca citata *quæſt.* 4. Scotus 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 6. Antonius Andreas 5. *Metaphyſicorum, quæſt.* 5. *art.* 3. Vaſolis 2. *diſt.* 12. *quæſt.* 4. & alij diſcipuli Scoti volunt, Ariſtotelem nomine materiæ intelligere gradum indiuidualem, diſtinctum ante intellectum ab ſpecifico. Sed & hæc doctrina eſt falſa, & Ariſtoteles re vera, nomine materiæ videtur intelligere materiam, quæ eſt receptiua formæ ſecundùm opinionem communem autorum *locis citatis.* Vnde & 12. *Metaph. textu* 49. probat non eſſe plures numero motores primos, quia quæ differunt numero, habent materiam; primus verò motor materia caret.

Ex quo conſtat, quòd Ariſtot. ex carentia materiæ vult probare non eſſe poſſibiles plures gradus indiuiduales in eadem ſpecie. & ita Molina *ſuprà* ſatetur Ariſtotelem in hoc principio fuiſſe deceptum, & idem docet Fonſeca 5. *Metaphyſ. cap.* 6. *quæſt.* 5. *ſect.* 4. &, vt verum fatear, ſic mihi videtur. De accidentibus verò ſpiritualibus, ſiue ſint res, ſiue modi, philoſophandum eſt ſicut in ſimili de accidentibus materialibus.

Nonnulli hoc loco quærunt, quæ ſit cauſa propter quam hîc & nunc producatur hic numero effectus, & non alius à cauſa ſecunda, de quo dixi 2. *phyſicorum.* Et ratio dubij eſſe poteſt, quia hic calor, v. g. indifferens eſt ad producendos plures numero calores, & paſſum etiam eſt indifferens: nihil ergo videtur eſſe quod phyſicè determinet agens. Primus modus dicendi eſt, hòc pendere ex libertate primæ cauſæ, vt hoc etiam ſenſu intelligatur trita illa apud antiquos propoſitio, Opus naturæ eſt, opus intelligentiæ, ſic ſenſit Toletus 8. *phyſic. quæſt.* 3. & tenet Fonſeca 1. *Metaphyſ. cap.* 2 *quæſt.* 3. *ſect.* 8. Alij verò volunt hoc reducere ad exigentiam talium diſpoſitionum; verumtamen de his etiam procedit dubium præſens.

Alius modus dicendi eſt aſſerentium huic agenti pro hoc tempore deberi determinatum hunc concurſum circa hoc paſſum; ita vt determinatio proueniat à Deo ex circunſtantia temporis, ſic Sotus 4. *diſt.* 43. *quæſt.*.. legatur P.Suarez 3. *part. tom.* 2. *diſp.* 44. *ſect.* 7. & probari poteſt, quia hoc modo intelligitur, & cauſas naturales agere ſecundùm exigentiam naturæ, & reſurrectionem non poſſe eſſe naturalem, vt docent Patres & Theologi, vt videre eſt apud P.Suarez *ſect. citata*, hac enim ratione optimè intelligitur repetitum concurſum ad eundem effectum ex natura rei non eſſe debitum, & ita reunio eiuſdem animæ cum materia non erit naturaliter poſſibilis, qoia neque eſt naturaliter poſſibilis repetita introductio earundem diſpoſitionum, qui modus dicendi eſt probabiliſſimus, & ferè in re non differt à priori, omnes enim tenentur concedere, repetitam actionem ad eundem effectum, non eſſe debitam cauſæ naturali, deſtructo effectu, ſiue effectus ſit ſubſtantia, ſiue accidens, ſiue ſit forma naturalis, ſiue artificialis, de quibus ſine cauſa variè loqnuntur nonnulli, vt dixi 2. *phyſicorum.* Plura de hoc vltimo dicere non eſt huius loci.

DISPVTATIO IX.

METAPHYSICA.

De paſſione ad aliquid, & de diſtinctione.

ALIQVID ſignificat vnum, vt diſtinctum ab alio, vt docuit D.Thomas *quæſt.* 1. *de veritate.* legatur Iauellus *cap.* 3. *de tranſcendentibus*, & Soncinas 4. *Metaph. quæſt.* 27. vult enim D.Thomas ex communi vſu, vnum ſignificare ipſam rem, vt indiuiſam in ſe, & veluti a ſeipſa indiſtinctam; aliquid verò ſignificare rem vt diuiſam, & diſtinctam ab aliis, vel, vt alij loquuntur, vt negatam ab identitate cum aliis: occaſione ergo huius paſſionis, quæ fere nihil habet difficultatis, de diſtinctionibus in genere eſt nobis diſputandum hoc loco, eſt enim res hæc, ſi quæ alia, metaphyſici negotij, & quæ in omnibus ferè materiis occurrit ſæpe.

DVBIVM I.

Quid requiratur, vt duo aliqua diſtinguantur ante intellectus operationem.

SVpponendum eſt, diſtinctionem ſemper eſſe inter duo extrema, & talis erit diſtinctio, qualia extrema ipſa fuerint, proportione ſeruata; ratio eſt, quia diſtinctio eſt relatio, & habitudo eſſentialiter, vt per ſeſe conſtat. Ex quo fit neceſſariò, vt diſtinctio, quæ eſt ante intellectus operationem, requirat neceſſariò extrema, etiam ante intellectus operationem. Quærimus ergo, quid requiratur in his extremis, vt habeant hanc diſtinctionem, ex quo etiam nos poſſimus illam colligere.

Nonnulli exiſtimant, ad hanc diſtinctionem ſufficere, & eſſe neceſſarium extrema habere diuerſam exiſtentiam. quæ opinio non placet Fonſecæ 5. *Metaphyſ. c.* 6. *quæſt.* 6. *ſectione* 1. Primò, quia hæc non ſufficit. nam figura (inquit) & quantitas, relatio, & fundamentum habent diuerſas exiſtentias, & non diſtinguuntur realiter. Probat primum, quia aliquando corrumpitur relatio, & manet fundamentum. Secundum verò non probat Fonſeca. Veruntamen, ſi aliqua duo habeant diuerſas exiſtentias ante intellectum, ſine dubio diſtinguentur realiter, quia; vt dicemus agentes de exiſtentia, non diſtinguitur eſſentia ab exiſtentia ante intellectum, & ideo vbicunque fuerint diuerſæ exiſtentiæ, erunt etiam diuerſæ eſſentiæ, & quamuis exiſtentia diſtingueretur vt modus ab ipſa eſſentia, quælibet eſſentia deberet habere ſuam propriam exiſtentiam,

vt

vt ex dicendis de exiſtentia conſtabit. Addit Fonſeca, prædictam conditionem non eſſe neceſſariam, vt aliqua diſtinguantur realiter, quia perſonæ diuinæ (inquit) diſtinguuntur realiter, & tamen ſolùm habent vnam exiſtentiam. Sed hæc ratio falſam ſupponit doctrinam, vt dicam agens de exiſtentia.

Secunda opinio eſt aſſerentium, ad diſtinctionem realem ſufficere, extrema diuerſa generatione generari, & diuerſa corruptione corrumpi, ſic docuit Antonius Trombeta *tractatu de formalitatibus cap.2.* Sed hæc conditio non placet Fonſecæ, quia relatio (inquit,) & fundamentum non diſtinguuntur realiter, & tamen diuerſa generatione generantur, & diuerſa corruptione corrumpuntur. Sed hæc doctrina Fonſecæ impugnanda eſt ſicut præcedens; quia, vt conſtabit ex dicendis, vera eſt hæc ſecunda ſententia. Addit Fonſeca, potentias naturales diſtingui realiter ab eſſentia, & tamen eadem generatione generari. Sed hæc doctrina impugnata eſt in phyſicis, & *2.de anima,diſp.de potentiis animæ.*

Tertia opinio eſt aſſerentium, diſtinctionem realem requirere mutuam ſeparationem extremorum, quæ ſententia ſi velit non diſtingui ea quæ non poſſunt mutua ſeparatione ſeparari, falſiſſima eſt, vt dicemus. Si verò velit ex mutua ſeparatione bene inferri diſtinctionem extremorum, quæ ſeparantur, vera eſt, vt conſtabit.

Fonſeca *loco citato* tres adducit conditiones, vel ſigna, ex quibus colligi poteſt diſtinctio realis, qui nomine diſtinctionis realis non videtur intelligere omnem diſtinctionem exiſtentem ante operationem intellectus, ſed eam, quam nos vocamus diſtinctionem rei à re: huius ergo primum ſignum eſt, ſi alterum extremum ſit producens aliud productum, quia ex natura rei non poteſt eadem res producere ſeipſam, aut eſſe principium ſui ipſius. Secundum ſignum eſt valde ſimile priori, quando vnum eſt cauſa, aliud effectus, quia ex natura rei nihil poteſt cauſare ſeipſum etiam actione conſeruatiua; an verò poſſit aliquid efficienter conſeruare ſeipſum de potentia abſoluta, non eſt huius loci. Tertium ſignum eſt diſtinctio ſuppoſitorum, qua ratione diſtinguuntur duo homines, quæ conditiones veriſſimæ ſunt.

Verùm vt rem explicem, dicendum eſt, mutuam ſeparationem vnius ab altero bene inferre diſtinctionem realem, hæc eſt communis, & à fortiori conſtabit ex dicendis, & probari poteſt, quia ſicut res non poteſt non eſſe quod eſt, ita non poteſt eſſe ſine ſeipſa, aliàs ipſa non eſſet: ergo ſi ante intellectum, vnum eſt ſine alio, & è contrario, vtrunque eſt ab altero diſtinctum. Conſequentia eſt euidens, & antecedens lumine naturali notum, & à poſteriori probari poteſt, quia aliàs vix poſſet efficaciter probari diſtinctio aliqua duarum rerum ante intellectum.

Sed aduertendum eſt, Bañes 1. *de generatione c.4. quaſt.5. ad 3. Scoti*, ſenſiſſe, aliqua poſſe mutuò ſeparari, quæ tamen ſint idem realiter; exiſtimat enim relationem ſimilitudinis, & diſſimilitudinis in eodem fundamento, identificari cum fundamento, & tamen inter ſe diſtingui, & ideo illam propoſitionem, quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe, vult eſſe intelligendam de his, quæ ſimul exiſtunt cum tertio, & inter ſe; veruntamen hanc explicationem illius propoſitionis nullus hactenus Scholaſticorum docuit, vt poteſt vnuſquiſque videre in materia de Trinitate, vbi variæ adducuntur explicationes illius propoſitionis. Et explicatio falſa eſt, quia ſi res aliqua in creatis eſt idem realiter cum alia, impoſſibile eſt eſſe ſine illa, ſicut impoſſibile eſt eſſe ſine ſeipſa, vt per ſeſe patet; ergo ſi relatio quæ hodie exiſtit in fundamento, eſt idem realiter cum fundamento: ergo realitas fundamenti non poteſt exiſtere ſine realitate huius relationis. Probatur, quia non poteſt exiſtere ſine ſeipſa; ergo ſi craſtina die exiſtit alia relatio in hoc fundamento, quæ eſt idem realiter cum illo, verè iſtæ duæ relationes exiſtunt ſimul, & tamen ex conceſſione identificantur cum tertio: ergo ſunt idem inter ſe, quæ tota ratiocinatio ad hominem videtur euidens.

Vlteriùs, ſi quæ ſucceſſiuè exiſtunt in eodem fundamento, realiter diſtinguuntur inter ſe; ergo quantumuis ſimul exiſterent, non identificarentur realiter. nam ſicut impoſſibile eſt rem aliquam non eſſe, quod eſt per negationem identitatis, ita impoſſibile eſt rem aliquam eſſe per identitatem, quod non eſt, vel fuit, vt per ſe ſe conſtat. Et ab inconuenienti poteſt etiam declarari, quia aliàs vix poſſet in creatis probari diſtinctio duorum à tertio, etiam probata diſtinctione duorum inter ſe, ſi ſemel demus duo aliqua inter ſe diſtincta identificari poſſe cum tertio in creatis, vt conſtat. Et ideo propter mutuam ſeparationem relationum inter ſe probaui capite de relatione, relationes diſtingui realiter à fundamento, &, vt infrà videbimus, locus eſt topicus ad probandam diſtinctionem duorum.

Secundò aduertendum eſt, nos non negare in præſenti poſſe aliqua diſtingui realiter, etiamſi mutua ſeparatione non poſſint ſeparari, fieri enim poteſt, vt licèt vnum extremum poſſit exiſtere ſine altero, quia omnino independens eſt ab illo; tamen alterum à priori non poſſit ſeparari, propter ſpecialem connexionem, vel eſſentialem dependentiam, vt conſtat in creatura reſpectu creatoris: quamuis enim creator poſſit eſſe ſine creatura, tamen certiſſimum eſt, creaturam non poſſe exiſtere ſine creatore. Ex his conſtat qua ratione tres primæ ſententiæ poſſint habere verum ſenſum circa extrema, quæ diſtinguuntur vt res: quomodo autem verum habere poſſint, etiam in his quæ diſtinguuntur vt modus, & res, infrà conſtabit.

Dvbivm II.

An ſufficiat ſeparatio non mutua ante intellectum vt duo dicantur realiter diſtingui.

Prima ſententia eſt aſſerentium hanc ſeparationem ſufficere vt duo aliqua diſtinguantur ante intellectum abſolutè, ſic docet Scotus 2. *diſt.* 1. *quaſt.5.& in 3.diſt.*8.*quaſt.*1.Durand.1.*diſt.*30.*quaſt.*2. *num.*14.Trombeta 7.*Metaphyſ.quaſt.*3.*art.*1.Venetus 3.*ſua Metaph.cap.*2.Ferrara 1.*phyſic.quaſt.*10.Fonſeca 1.*Metaph.quaſt.6.cap.6.ſect.*1. & argumento de ſeparatione non mutua vtitur Medina 3.*part. quaſt.*4. *art.*2. ad probandum ſubſiſtentiam diſtingui à natura, & eodem argumento Venetus 3.*phyſicorum,ſuper textum* 19. ad probandum motum diſtingui à termino. Et videtur meo iudicio mens Ariſtot. 7. *topic.loco* 16. circa quem legatur Aphrodiſæus & Niphius; & quamuis Louanienſes videantur explicare hunc locum, & multi alij iuniores, de ſeparatione mutua, tamen re vera ſine cauſa, & fundamento, ſic explicatur, imò contra rationem, vt infrà videbimus. Et, vt dixi 3.*phyſicorum*, agens de diſtinctione motus à termino, hoc argumento vſus eſt Auguſtinus *tomo 6.de Trinitate cap.6.* vt probet, figuram diſtingui à quantitate; ex iunioribus verò ſæpe ſup-

ponit banc doctrinam P. Suárez 3. *part.* legi poteſt A
tomo 1. *diſp* 8. *ſect.* 2.

Secunda ſententia eſt aſſerentium eſſe etiam hanc diſtinctionem ſeparationis non mutuæ inter duo aliqua, quæ vel ſola ratione, vel, vt alij loquuntur, formaliter diſtinguuntur, etiamſi ſint idem realiter.

Caietanus 1.*part.quaſt.*28.*art.*2.exiſtimat, ſeparationem non mutuam non probare efficaciter diſtinctionem realem, eſtque multorum ſententia, quos retuli *cap.de relatione*, tractans de diſtinctione relationis à fundamento, & 3.*phyſic.* tractans de diſtinctione motus à termino,& aliorum huius ætatis.

Scotus tamen 1.*diſt.*2.*quaſt.*7.*&* *diſt.*8. *quaſt.*4.affirmat eſſe diſtinctionem formalem, quæ reperiri B
poteſt inter extrema realiter identificata. Probat Scotus, quia ſæpe res identificatæ habent diuerſas definitiones; ergo ea natura rei diſtinguuntur,quia definitio eſt de natura rei; nec tamen deſunt qui velint hac ætate Scotum ſic interpretari, vt nomine diſtinctionis formalis, ſolùm intelligat diſtinctionem rationis ratiocinatæ, vt loquuntur Thomiſtæ, vel, vt alij loquuntur, diſtinctionem rationis habentis fundamentum iure, ſicque ſenſerunt nonnulli, quos refert Gregorius 1. *diſt.*8. *quaſt.*1. *art.*1. quóſque meritò refutat Gregorius, aliò enim tendunt argumenta Scoti, vt conſtat ex his, quæ dixi *diſp. de vniuerſalibus*, & ex his, quæ Scotus docet agens de attributis,& relationibus Dei. C

Veruntamen doctrinam hanc Scoti refutaui *diſp. citata*, & ſuprà agens de vnitate, & hoc loco poteſt ſpecialiter refutari, quia ſi extrema diſtinctionis ſunt ante intellectum, & diſtinctio non pendet ab intellectu, conſequens neceſſarium eſt diſtinctionem eſſe ante intellectum, vnde non eſt poſſibilis identitas inter talia extrema, vt ex dictis conſtare poteſt,& conſtabit ex dicendis.

Dico in hac quæſtione, quoties duo aliqua ſeparatione non mutua ſeparantur, ante intellectum diſtinctione reali diſtinguuntur; hæc eſt mens autorum primæ ſententiæ, etſi de nomine ſit diſputatio, hoc nomine vſus eſt Durandus 1 *diſt.* 1. *quaſt.*2. Ocham *quaſt.*3.Herueus *quodlibeto* 3.*quaſt.*3.Ioannes D
à Gandauo 6.*Metaphyſ. quaſt.*10. aliiſque huius ætatis, & res ipſa probatur efficaciter, quia impoſſibile eſt rem eſſe ſine ſeipſa, ſicuti impoſſibile eſt non eſſe quod eſt,vt per ſe ſe conſtat;ergo impoſſibile eſt rem, v.g. poſſe eſſe ſine hoc, vel illo modo, & non habere realitatem diſtinctam à realitate modi: ergo ſi poteſt res hæc exiſtere ſine alio, habet realitatem diſtinctam alterius realitate, quodcunque illud ſit, & antiquiores interpretes Ariſtotelis hoc ſenſu intellexerunt locum topicum ſuprà citatum, ad probandam diſtinctionem, & Auguſtinus *loco citato* hoc ſenſu abſolutè intulit diſtinctionem inter figuram, & quantitatem, &, vt ſuprà dixi, vix poſſet probari notiſſima multarum rerum diſtinctio, ſi E
argumentum de ſeparatione non mutua vim non haberet, quæ ratio etiam probat efficaciter contra Scotum, maiorem eſſe diſtinctionem inter relationem,v.g.& fundamentum,quàm inter duo prædicata eſſentialia & ſubordinata eiuſdem rei, quæ, vt probaui diſputatione de vniuerſalibus, ſola ratione diſtinguuntur.

Ad argumentum Scoti facilè reſpondetur,ea quæ differunt definitione, non ſemper differunt realiter, definitio enim, vt ex Logica conſtat, inuoluit modum cognoſcendi definientis, & ita, qui perciperet rem indiſtinctam, ſicuti eſt in ſeipſa vnica definitione,totam illam realitatem definiret, quam tamen nos pro imperfecto noſtro modo concipiendi variis modis explicamus.

Ex dictis refutata eſt Caietani ſententia, & aliorum, & etiam Fonſecæ *ſect.* 1. *quaſt.*7. qui exiſtimat, non omnem diſtinctionem exiſtentem ante intellectum eſſe appellandam realem. Et rationes quibus vtitur ſolutæ ſunt, & dum concedantur quæ dixi, non multum contenderem de nomine, nam diſtinctionem relationis à fundamento, & ſimilem aliam, ex natura rei vocant nonnulli, alij verò diſtinctionem modi à re cuius eſt modus, & ideo generaliter loquendo, diſtinctio ante intellectum poteſt diuidi ex parte eorum quæ diſtinguuntur,in diſtinctionem rerum, & diſtinctionem rei & modi, quæ facile poſſunt vlteriùs diuidi materialiter ex diuerſitate extremorum.

Addendum verò eſt, nonnulla re ipſa diſtingui ante intellectum, quæ tamen non inuoluunt ex parte vtriuſque relationem ſuperadditam realem,vt conſtat ex dictis *cap.de relatione*;Deus enim non habet relationem ſuperadditam diſtinctionis reſpectu creaturæ, vt *loco citato* probatum eſt; & idem exiſtimant multi de diſtinctione vnius relationis ab altera: in his ergo ſignificat diſtinctio, extrema ipſa ſecundùm ſe diſtincta, ſicuti alia quæ re ipſa habent ſuperadditam relationem diſtinctionis. Et ideo valde diuerſum eſt aliquod extremum concipi cum relatione rationis reſpectu alterius, & aliud ſola ratione diſtingui ab illo. Ex doctrina verò huius quæſtionis, ſimul & præcedentis, facilè vnuſquiſque poterit iudicare, quænam diſtinguantur realiter ante intellectum,hoc,vel illo modo.

Dubium III.

De diſtinctione rationis.

PRimum dubium eſt, an ſit poſſibilis diſtinctio rationis? Gabriel 1.*diſt.*2 *quaſt.*3.*art.*2. exiſtimat nihil reale poſſe diſtingui ab alio reali ſola ratione; & ratio illius eſt, quia nihil poteſt diſtingui ab alio per aliquid ſibi omnino extrinſecum. nam per propriam entitatem, & vnitatem vnumquodque diſtinguitur ab altero; idem docuit, & propter eamdem rationem Gregorius 1.*diſt.*8.*quaſt.*2. *art.*1.*&* 2. Maior *quaſt.*1.

Communis tamen aliorum oppoſita ſententia eſt ſancti Thomæ multis in locis. legatur 1.*diſt.*2.*de potentia quaſt.*7.*art.*6.*de veritate quaſt.*21.*art.*4. Scholaſtici in materia de Trinitate agentes de diſtinctione attributorum, & relationis ab eſſentia. legatur Ferrara 3.*phyſic.quaſt.*5. Fonſeca ſuprà *ſect.*3.Caietan.& iuniores Thomiſtæ 1 *part.quaſt.*28.Niphus 12.*Metaphyſicorum.cap.*13.Auerroes *textu* 39.& explicatione ipſa facilè probatur. Pro qua aduertendum eſt, quòd, cùm autores dicunt duo aliqua ratione diſtingui, nomine rationis non intelligunt ratiocinationem, ſed conceptum obiectiuum, vt bene notauit Canarienſis 1.*part.quaſt.*28. *art.*2. *diſp.*1. quod ex multis locis D.Thomæ confirmat Capreolus 1. *diſt.*8.*quaſt.*4.*art.*1. Dum ergo dicimus, duo aliqua ſola ratione diſtingui,intendimus eandem rem concipi ſub duobus conceptibus obiectiuis, quos in eadem re intelligit intellectus, vt experientia ipſa clariſſimè confirmat,neque contra hoc aliquid probat ratio Gabrielis, vt per ſe ſe conſtat. Diſtinctio enim realis, ſumpta formaliter pro relatione ſuperaddita, re vera ſupponit entitatem, quæ per ſe ipſam diſtinguitur ab alia negatiuè, vt nonnulli loquuntur, quia hæc entitas non eſt alia, vel paſſiuè

funda

fundamentaliter, vt alij dicunt, quia habitudo illa ſuperaddita ſupponit reuera duo extrema; in præfata verò diſtinctione rationis, quam intellectus format in prædicatis eiuſdem realitatis, non ſupponit ipſa extrema realiter diſtincta, ſed ipſe intellectus concipit illa, ac ſi eſſent diſtincta.

Secundum dubium eſt, quotuplex ſit diſtinctio rationis. Si diſtinctio ſumatur pro relatione ſuperaddita, poteſt relatio rationis formari ab intellectu inter extrema realia, quæ licèt, vt ſuprà dixi, poſitiuè, & fundamentaliter ſint diſtinctæ, tamen non habent ſuperadditam habitudinem realis diſtinctionis; in quibus tamen dum abſolutè loquitur non eſt dicendum eſſe ſolam diſtinctionem rationis, quamuis bene poſſit dici referri ſola relatione rationis, vt conſtat ex dictis. Alia eſt diſtinctio rationis, quæ ſolet dici ſufficiens ad falſificandam propoſitionem, & ea eſt quæ reperitur inter prædicata, quæ nullam inter ſe habent ſubordinationem, talis eſt diſtinctio, quam intellectus concipit inter actionem, & paſſionem, & ita in ſenſu formali, hæc propoſitio eſt falſa, actio eſt paſſio, quamuis identicè ſit vera. Alia eſt diſtinctio rationis, quam intellectus format, inter prædicata ſubordinata; talis eſt diſtinctio inter prædicatum hominis, & animalis, & hæc ſolet appellari quæ non falſificat propoſitionem, quia, vt conſtat ex dictis in Logica, vera eſt hæc propoſitio, Homo eſt animal, & ſimiles, quæ fiunt inter prædicata ſubordinata. Alia ſolet dici diſtinctio rationis quæ inuenitur inter ipſa entia rationis.

Rurſus ſolet diuidi diſtinctio rationis in diſtinctionem rationis ratiocinantis, & rationis ratiocinatæ, vel, vt alij loquuntur, in diſtinctionem rationis habentis fundamentum in re, & in diſtinctionem rationis non habentis fundamentum. Ea dicitur diſtinctio rationis, non habens fundamentum in re, quam intellectus ſine vlla neceſſitate, vel fundamento ex parte obiecti efformat, v. g. dum idem concipit, veluti a ſeipſo diſtinctum. Alia dicitur diſtinctio rationis habentis fundamentum in re, cuius reipſa ex ſe aliquo modo eſt cauſa, ſic ſentiunt communiter Thomiſtæ, vt conſtat in Canarien. *loco citato diſp. 3. 2. parte diſputationis*, & aliis ibi.

Pro explicatione aduertendum eſt ex D. Thoma *1. diſt. 2. quæſt. 1. art. 3. & diſtinct. 22. quæſt. 1. art. 3. & diſt. 33. quæſt. 1. art. 1. ad 3. & quæſt. 7. de potentia. art. 6.* aliqua diſtingui ratione, duobus modis contingere poſſe, vno ex parte ipſius ratiocinantis, id eſt, ex parte intellectus, alio modo ex parte rei; pro cuius intelligentia aduertit D. Thomas, conceptionem intellectus tripliciter ſe habere ad rem quæ eſt extra animam, aliquando enim concipit intellectus, quod reuera eſt in re, & ſua conceptio eſt illi ſimilis, ſicut cùm concipit ſignificatum huius nominis, homo, & talis conceptio habet fundamentum in re; aliquando verò id quod concipitur de re, non exiſtit extra animam, ſed conſequitur rem ex modo concipiendi, ſeu intelligendi, & hæc conceptio dicitur remotè habere fundamentum in re, vt dum concipitur animal ſub denominatione generis.

Tandem aliquando concipitur aliquid ſine fundamento, vt dum intellectus concipit chimæram, & ſecundùm hanc doctrinam vult D. Thomas *locis citatis* attributa Dei diſtingui ratione, non ſolùm ex parte intellectus ratiocinantis, ſed etiam ex parte rei, quatenus conceptio intellectus habet fundamentum in re, ita vt velit D. Thomas obiectum conceptionis eſſe in re, atque adeò & fundamentum illius; non tamen vult D. Thomas, fundamentum

A diſtinctionis eſſe in re, ſed tantùm obiecta intellectus diſtinguentis; neque illud poteſt colligi ex doctrina D. Thomæ *locis citatis*, quidquid ſit de re ipſa ſecundùm ſeſe.

Secundò aduertendum eſt, duobus modis poſſe intelligi fundamentum diſtinctionis eſſe in re. Primò, ita vt res ipſa reſpectu cuiuſlibet intellectus, pro quolibet ſtatu, ex ſe ſit ſufficiens, vt cauſet in intellectu obiectiuè talem diſtinctionem, ita vt, v. g. dum intellectus concipit actionem, & paſſionem, etiamſi eius intuitu feratur in rem ſicuti eſt, vt fertur intuitus Angeli, vel Beati, poſſit percipere illa vt duo obiecta, & hac ratione omnino exiſtimo falſam eſſe diſtinctionem rationis habentem fun-

B damentum in re circa eandem relationem, ſuppono enim falſam eſſe doctrinam Scoti de diſtinctione formali prædicatorum in eadem realitate ante intellectum. Et probatur quod dixi, quia res, vt ſuppono, ſecundùm ſe eſt vna, & ante intellectum indiſtincta omnino; ergo intellectus cognoſcens rem ſicuti eſt, non poteſt ex vi huius cognitionis diſtinguere, & ſi diſtingueret, diſtinctio tamen non haberet fundamentum in re, res enim, vt dixi, vnicum eſt obiectum, prorſus indiſtinctum ante intellectum; ergo ſi intellectus illi conformatur in ſua cognitione, non diſtinguit; quòd ſi diſtinguat, non poteſt diſtinctio habere fundamentum in re.

Alio modo poſſet intelligi habere fundamen-

C tum in re huiuſmodi diſtinctionem, non reſpectu intellectus cognoſcentis rem imperfecto quodam modo, & per alienas ſpecies, nam reſpectu huius intellectus ita ſe habet obiectum, veluti vt cogat intellectum ad diſtinguendum, & ita quaſi virtute præhabet diſtinctionem. Vnde & diſtinctionem hanc nonnulli huius ætatis quaſi virtualem appellarunt, quia licèt in re non ſit actu in ipſo obiecto ante intellectum diſtinctio, eſt tamen quaſi in virtute obiecti reſpectu intellectus imperfectè, vt dixi, cognoſcentis ex ſuo ſtatu, & totum hoc volunt nonnulli reducere in imperfectum modum cognoſcendi intellectus, & nullo modo eſſe fundamentum in re; hoc tamen ferè de nomine eſt, mo-

D dò aliquis non ponat fundamentum diſtinctionis in re priori illo modo explicato, videlicet vt res habeat illud reſpectu cuiuſlibet intellectus, in quolibet ſtatu. Et iuxta ea quæ diximus, D. Thomas *quæſt. 7. de potentia art. 6.* dixit, Beatum videntem Deum ſicuti eſt, omnino concipere illum ſine diſtinctione aliqua inter eſſentiam, & attributa, cuius ratio eſt ea quam aſſignauimus. Et addit pro hoc ſtatu, ex imperfectione noſtri intellectus oriri, vt cognoſcat diſtincta, quæ ſunt reipſa vnum, quia concipit res alienis imaginibus, qui locus pro intelligentia mentis S. Thomæ aduertendus eſt, & quòd aliquo modo poſſit dici huiuſmodi diſtinctio rationis reſpectu intellectus imperfectè cognoſcen-

E tis habere fundamentum in re, maximè intelligitur in cognitione, quam habemus de Deo, quia obiectum illud ſua perfectione quaſi cogit intellectum noſtrum, vt non poſſit infinitam illam eſſentiam ſub vna ratione concipere.

Eſt etiam ſpeciale exemplum de cognitione relationis diuinæ, reſpectu ipſius eſſentiæ; nam intellectus noſter concipit eſſentiam vnam in tribus perſonis, & tamen relationem Patris, v. g. ſolùm concipit in Patre, & re vera in illo ſolùm eſt; ergo etiamſi relatio Patris identificatur cum eſſentia illius, ſufficiens tamen fundamentum eſt, vt intellectus diſtinguat ratione, eſſentiam à relatione, & hoc eſt quod intendunt multi huius ætatis, dicentes, eſſe aliquam

A aliqnam diſtinctionem rationis, habentem fundamentum in re.

Ex his colligo, non benè explicari à Canarienſi ſuprà, huiuſmodi diuiſionem diſtinctionis rationis, in eam quæ habet fundamentum in re, & quæ non habet, vnlt enim Canarien. diſtinctionem rationis quæ habet fundamentum in re, eſſe illam, quæ reſultat ex diuerſis notitiis de ipſa re, quæ ita ſe habet in eſſendo, ſicut notitia in repræſentando. Hoc (inquam) falſum eſt, quia dum intellectus diſtinguit prædicatum genericum ab ſpecifico, non ita ſe habet res in eſſendo, ſicut notitia in repræſentando, res enim in ſeipſa ſine diſtinctione eſt vna, cùm tamen notitiæ repræſenteot duo obiecta vt diſtincta, niſi B velit Canarienſis ponere ante intellectum diſtinctionem formalem Seoti, quam refutat. Falſus etiam eſt Canarien. dum affirmat, concretum, & abſtractum, v.g. homo, & humanitas ſolùm differre diſtinctione rationis ratiocinatæ, qoia, vt conſtat ex Logica, coneretum aliquid reale dicit diſtinctum ab abſtracto; & ferè eodem modo poſſunt impugnari nonnullæ aliæ explicationes aſſerentium, diſtinctionem rationis ratiocinatæ habere fundamentum in re.

De eſſentia verò diſtinctionis rationis, dicetur diſputatione de ente ratioois, vbi etiam intelligetur, diuerſam eſſe relationem rationis diſtinctionis ſpecificæ, vel numericæ, & ſimilium. Solnm eſt aduertendum hoc loco, aliquando affirmare Ariſto- C telem, & Philoſophos duo aliqua diſtingui ratione, quia diſtinguuntur quidditate & eſſentia, non quia ſola intellectus operatione diſtinguantur, vt obſeruauit Fonſeca ſuprà *quæſt.* 7. *ſect.* 3.

Dvbivm IV.

An aliquitas addat aliquid ſupra ens.

IN hoc dubio poſſunt eſſe varij modi dieendi, ſieuti io ſimili de vnitate. In noſtra tamen ſententia eodem modo loquendum eſt, nihil enim etiam ratione diſtinctum debet eſſe id à quo vel prædicatum, vel res completa dicitur aliquid. v.g. nihil eſt D præter eſſentiam ſpeciei, etiam ſola ratione diſtinctum, à quo ſpecies dicatur aliqua ſpecies; quod probandum eſt, & declarandum, ſicut ſimilis doctrina de voitate.

Poſſet tameo quærere aliquis, ao ex parte eius quod aliquitas addit ſupra prædicatum reale, diſtinguatur ab eo quod addit vnitas; aliqui enim curſim rem tractantes indicant vix poſſe diſtingui hæc duo. Quare vnitas non ſolùm dicit rem indiſtinctam in ſe, ſed diſtinctam à qualibet alia. Coonotat ergo vnitas negationem identitatis, quæ ſolet tribui aliquitati, & res quidem parui momenti eſt. Exiſtimo tamen poſſe vnitatem & aliquitatem ex parte negationis ſuperadditæ aliquo modo E diſtingui; quare vnitas addit ſupra ens negationem multitudinis, vt ſuprà diximus, aliquitas verò formaliter ſolùm addit negationem alterius: ſicut ergo formaliter multitudo, & aliud non ſunt idem, ita negatio multitudiois, & negatio alterius, non ſunt eadem negatio, quod in noſtra ſententia facilè intelligitur. In opinione verò aſſerentium, vnum addere ſupra ens modum aliquem poſitiuum, poſſent eſſe varij modi dicendi circa aliquitatem, quos tamen omitto; quare ſupponunt falſam doctrinam de vnitate.

Secundò poſſet quærere aliqois, cuiúſnam dicat negationem primum prædicatum entis, nihil enim videtur habere æqualem, cuius in ſuo ordine dicat negationem. Reſpondetur facilè, qoòd ſicot illud prædicatum eſt vnum, vnitate diſtincta ab vnitatibus inferiorum prædicatorum, ita eſt aliud, & aliqnid alietate diſtincta ab alietatibus inferiorum; neque requiritur vt habeat in eodem ordine aliquid ſibi æquale; & hæc de hac diſputatione dicta ſufficiant.

DISPVTATIO X.

Metaphysica, partim & Theologica.

De veritate, & bonitate.

Ad quæſtionem 5. & 16. 1. partis.

IN hac diſputatione agemus de his duabus paſſionibus entis, quæ ſolent poni vltimo loco ab autoribus, qnarum prior dicitur eſſe vnitas; & quidem de veritate formali, quæ repetitur in intellectu, dixi in libris de interpretatione, & ſolet diſputari vel in libris de poſteriori roſolutione, vel in libris de anima *lib.* 3. de veritate verò, vel falſitate ſenſus, dixi in libris de anima: ſolùm ergo eſt hoc loco explicanda veritas tranſcendentalis.

Dvbivm I.

Quid addat verum ſupra ens.

EX dictis de vnitate intelligitur titulus quæſtionis; circa quam prior modus dieendi fuit aſſerentium, verum ſolum addere ſupra ens denominationem extrinſecam, deſumptam à prima veritate, cuius res ereatæ ſunt effectus & ſigna.

Secunda ſententia eſſe poteſt aſſerentium, veritatem dicere aliquod prædicatum, ex natura rei ante intellectum, diſtinctum à prædicato entis, ſicnt de vnitate philoſopbatur Scotus, vt vidimus, & ſimile poteſt eſſe fundamentum.

Tertia ſententia eſt aſſerentium, verum addere ſupra ens modum queodam poſitiuum, ratione diſtinctum à prædicato entis, iocludentem totum, & modificantem ens, & multi ſenſerunt de vnitate, vt vidimus, ſic ſentit expreſsè Bañes 1. *part. quæſt.* 16. *art.* 3. & alij etiam huius ætatis, & fundamenta poſſunt eſſe ſimilia iis, quæ de vnitate retuli.

Alia eſt ſententia aſſerentium, veritatem nihil reale addere ſupra ens, etiam ratione diſtinctum: ſic ſenſit expreſsè Fonſeca 4. *Metaphyſ. cap.* 2. *quæſt.* 6. Molina 1. *part. quæſt.* 16. *diſp.* 2. & eſt plurium Thomiſtarum, qui, vt vidimus, agentes de vnitate, exiſtimant vniuerſaliter nullam paſſionem entis addere aliquid reale ſupra ens; quæ eſt mens D. Thomæ *quæſt.* 1. & 21. *de veritate art.* 1. & aliis etiam locis, quæ ſententia infrà declarabitur.

Pro explicatione ergo aduertendum eſt, ſecundùm communem omnium conceptionem, primò, & formaliter veritatem reperiri in iudicio intellectus, à quo propoſitio vocalis dicitur vera tanquam ſignum, & res poteſt dici vera tanquam cauſa ſaltim reſpectu humani intellectus, & verum hoe modo ſumptum analogicè dicetur de his, ſicut ſanum dicitur de animali, de medicina, & vrina; omnes ergo ferè autores conueniunt res dici veras, per ordinem ad intellectum: ſed nonnulli volunt hunc ordinem eſſe reſpectu intellectus diuini, & eſſe relationem ſuperadditam, realem, vel rationis; alij volunt eſſe modum abſolutum,

relatiuum

relatiuum tamen ſecundum dici, & nonnulli volunt, hunc modum eſſe reſpectu intellectus diuini; alij verò reſpectu cuiuſlibet intellectus, & dicunt hunc modum eſſe aptitudinem, vt res intelligatur.

Sed dico primò, verum non addit ſupra ens modum aliquem poſitiuum diſtinctum ex natura rei ante intellectum à prædicato entis. hæc concluſio probanda eſt ex his, quæ de vnitate dixi, & maximè illa ratione, qua probatum eſt, quodcunque prædicatum debere eſſentialiter includere ens, atque adeò de eodem prædicato ante intellectum cedendum eſſe quòd ſit ens, & verum, ſicuti & quòd ſit ens, & vnum.

Dico ſecundò, non datur vna ratio veritatis, incluſa in inferioribus. Probatur, quia non datur vna ratio entis incluſa in inferioribus, vt probatum eſt *diſput.* 1. ergo neque vna ratio veritatis. Probatur conſequentia, tum quia eadem eſt ratio de entitate, & veritate; tum, quia ſi non datur vna aliqua eſſentia, non poteſt dari vna ratio veritatis, quæ vt paſſio illius ponatur.

Dico tertiò verum non addere ſupra ens modum aliquem, etiam ſecundùm rationem diſtinctum à prædicato entis, v.g. Probatur, quia talis modus non poteſt componere cum prædicato entis, vt probaui, agens de vnitate; quòd ſi includit ens per identitatem, determinat illud, ita vt non perſeueret ratio entis vt ſic, & tamen ſicuti entitas realis habet realiter veritatem tranſcendentalem, ita quodlibet prædicatum, ſicuti poteſt concipi ſub aliqua ratione entis, ita poteſt concipi cum aliqua veritate, aliàs veritas non ſequeretur ens, vt ſic; ergo prædicatum entis non eſt verum ab aliquo modo ſuperaddito, vel diſtincto, etiam ſecundùm rationem, & idem eſt proportionaliter de aliis prædicatis; quæ ratio vniuerſalis eſt, contra omnem opinionem ponentem, veritatem dicere aliquem modum poſitiuum, aliqua ratione diſtinctum ab ente, & ita in realitate phyſica non eſt fundamentum vt intellectus diſtinguat prædicatum veritatis à prædicato quod dicitur verum.

Et ſpecialiter arguo contra aſſerentes, aptitudinem, vt res intelligatur, eſſe modum aliqua ratione diſtinctum ab ente, & intelligi nomine veritatis; hoc (inquam) impugnatur, quia prædicatum entis, v. g. prout diſtinctum ab illa aptitudine, quam iſti ponunt, eſt intelligibile; ergo aptitudo, vt prædicatum intelligatur, non diſtinguitur ab ipſo prædicato entis. Conſequentia eſt euidens, & probatur antecedens, quia iſti diſtinguunt prædicatum entis ab illa aptitudine: iudicant ergo de illo prædicato entis, & de illa aptitudine; ergo cognoſcunt vtrunque; ergo prædicatum entis, etiam prout diſtinctum ab illa aptitudine, intelligitur; ergo per ſeipſum eſt aptum vt intelligatur, & hoc ad hominem; abſolutè tamen probatur, quia, vt experientia patet, vnuſquiſque poteſt intelligere prædicatum entis vt ſic; ergo per iſtam rationem formaliter eſt aptum vt intelligatur, aliàs non poſſet terminare actum intellectus formaliter, quæ ratio facile poſſet explicari, exemplis petitis ab obiectis aliarum potentiarum, quæ tamen, quia facilia ſunt, de induſtria prætermitto.

Quòd ſi aliquis dicat, prædicatum entis, v.g. dici verum per aliquem modum poſitiuum, reſpectu intellectus diuini; contra hoc eſt primò præfata ratiocinatio, quæ omnem modum poſitiuum excludit. Secundò, ſi per iſtum modum intelligatur id quod multi intelligunt, ordo ſcilicet effectus ad intellectum Dei, habentem in ſe præconceptionem

A illius rei; contra hoc eſt, quòd hæc ratio non poteſt eſſe paſſio entis vt ſic, quia ens increatum non poteſt habere huiuſmodi ordinem, ſiue tranſcendentalem, ſiue de prædicamento relationis; & probatur, quia non poteſt habere rationem effectus; & vlteriùs res ipſa prout diſtincta ab illo modo poteſt eſſe immediatum fundamentum relationis conformitatis; ergo ſaltem non eſt neceſſarius modus aliquis abſolutus etiam in creatis. Vlteriùs abſolutè probatur, veritatem non eſſe modum aliquem diſtinctum ratione à prædicato, quod dicitur verum, ex doctrina multorum Theologorum, aſſerentium in diuinis perſonis omnia eſſe vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio, id eſt, nihil eſſe in vna perſona, quod non ſit in alia, niſi relationem oppoſitam re-

B lationi alterius, quæ eſt doctrina Boëtij aſſerentis, relationem multiplicare Trinitatem. Et ex illo principio, quod ſolet tribui Anſelmo, in diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio; quo vtuntur Patres Concilij Florentini contra Græcos, de qua doctrina legatur S. Thomas, & eius diſcipuli, *1. part. quæſt.* 36. Ex qua doctrina colligo nullum prædicatum abſolutum eſſe in perſona Patris, v.g. quòd non ſit in filio; ergo relatio paternitatis formaliter prout talis, non eſt vera ab aliquo modo abſoluto, quia formaliter prout condiſtincta à qualibet alia relatione, debet habere propriam veritatem, quia veritas ſequitur quodlibet ens; ſed

C illa relatio non poteſt eſſe fundamentum alterius relationis realis, vt ſuppono, tum ex capite de relatione, tum ex doctrina Theologorum in materia de Trinitate; ergo illa relatio Patris propria, v. g. in quantum talis, non eſt vera veritate tranſcendentali, per aliquid poſitiuum reale, etiam ratione diſtinctum. quæ ratio etiam includit modum illum dicendi, veritatem dicere aptitudinem, vt res intelligatur, eſſéque modum ſecundùm rationem diſtinctum ab ipſa re. quæ ratio etiam obſeruanda eſt pro iis, quæ de vnitate diximus.

Aduertendum tamen eſt, aliquando ipſam eſſentiam rei dici veram, vnde Auguſtinus *in ſoliloquiis, lib.* 2. *cap.* 5. dicit verum eſſe id quod eſt, & Anſel-

D mus *lib. de veritate cap.* 14. affirmat rem eſſe veram, ſeu dici veram ſecundùm quod eſt, & Auicenna 2. *ſuæ Metaphyſicæ*, ait veritatem eſſe proprietatem vniuſcuiuſque rei ſui eſſe, id eſt, eſſe proprium eſſe cuiuſlibet rei, & quòd veritas includat, & dicat ipſam entitatem, affirmat expreſsè D. Thomas *de veritate quæſt.* 1. *art.* 8. *& art.* 1. *ad* 6. & fauet modus loquendi, quo ſolemus dicere aurum, v.g. eſſe verum, quod habet, & aſſequitur (vt inquit D. Thomas 1. *part. quæſt.* 16. *art.* 1.) veram naturam auri, & hoc modo verum ſignificat eſſentiam rei.

Dico tamen quartò, verum præter ipſam entitatem rei dici ordinem ad intellectum. hæc eſt communis ferè omnium autorum, ex communi con-

E ceptione; verum enim, vt ſuprà dixi, primariò ſignificat veritatem intellectus formalem, & inde tranſlatum eſt ad ſignificandam veritatem rerum. Certum etiam videtur apud omnes autores eſſe, verum ſupra ens aliquid addere poſitiuum, quod facilè probatur ex communi conceptione, neque enim verum intelligitur quaſi negatiuum, vel priuatiuum, ex parte eius quod dicit præter ens, & ſic nullus affirmat verum importare negationem, vel priuationem.

Reſtat ergo explicemus, quid ſit illud quod addit verum ſupra ens; & quòd nõn ſit aliquid abſolutum, etiam ratione diſtinctum ab ente, probatum eſt. Nonnulli exiſtimant eſſe relationem creaturæ

reſpectu

reſpectu intellectus diuini cui conformatur. ſic Zumel 1. *parte quaſt.* 16. *art.* 5. & alij Thomiſtæ clariùs, & Fonſeca 4. *Metaphyſic cap.* 2. *quaſt.* 6. *ſect.* 10. & nonnulli volunt hanc relationem eſſe realem; veruntamen quamuis creaturæ habeant huiuſmodi relationem, quæ non poteſt eſſe, niſi vel effectus reſpectu ſuæ cauſæ, vel, vt alij loquuntur, menſurati reſpectu menſuræ ſuæ: hæc tamen relatio non poteſt eſſe paſſio entis, quia non poteſt eſſe talis relatio communis tribus perſonis Trinitatis, tum quia non poſſunt habere relationem effectus, vt conſtat, tum quia reſpectu alicuius extrinſeci nullam habent relationem realem; & vlteriùs, quia nihil reale determinans ens ad aliquod prædicamentum, poteſt eſſe paſſio entis, quia non poteſt eſſe extra omnem gradum entis, & ita non poteſt ſequi omnem gradum entis, quia non poteſt eſſe paſſio entis relatiui: & ideo bene Molina 1. *p quaſt.* 16. *diſp.* 4. docuit hanc relationem ad ſummum eſſe paſſionem entis creati. Quod adhuc eget limitatione. nam nec poteſt eſſe paſſio cuiuſlibet entis creati, quia ens creatum etiam comprehendit relationes creatas.

Alij volunt hanc relationem eſſe rationis, ſic Fonſeca *loco citato*, & probat, quia res poſſibiles ſunt veræ, & tamen non habent relationem realem, quia relatio realis requirit extrema exiſtentia; ergo veritas non dicit relationem realem. Veruntamen negari non poteſt, quin dicta relatio effectus, vel menſurati creaturæ reſpectu Dei ſit realis, quando extrema actualiter exiſtunt, vt conſtat ex dictis *cap. de relatione*, quia eſt relatio effectus, vel menſurati inter extrema realiter exiſtentia; quando verò res ſunt poſſibiles tantùm, relatio etiam hæc eſt poſſibilis, & hoc tantùm probat ratio Fonſecæ.

Dicendum ergo eſt, verum addere ſupra ens relationem rationis, quod probatum eſt ex dictis. Hanc verò relationem intelligo eſſe relationem intelligibilitatis, quam alij appellant relationem conformitatis, vel conformabilis cum actu veri intellectus, quod totum ex refutatione aliarum ſententiarum manet declaratum, & quòd debeat verum addere aliquid enti, probandum eſt ex communi conceptione, omnes enim intelligunt verum vt diuerſum aliquo modo ab ente.

Sed obiicies ex D. Thoma *quaſt.* 16. *citata, art.* 1. qui veritatem rerum videtur conſtituere in conformitate illa cum intellectu diuino. Reſpondeo, D. Thomam in illo articulo non aſſignaſſe paſſionem entis, vt ſic, ſed tantùm adducere modum quemdam, quo res creatæ dicuntur veræ, tanquam veri effectus primi artificis; cùm verò *art.* 3. docuit, verum conuerti cum ente, ſolùm dixit verum dicere ordinem ad intellectum, ſicut bonum ad appetitum Et cùm in argumento ſecundo obiecisset ſibi, verum non conuerti cum ente, quia conuenit cum ente, quia non ens poteſt intelligi; reſpondet ad ſecundum, quòd non ens non habet in ſe vnde cognoſcatur, ſed cognoſcitur in quantum intellectus facit illud cognoſcibile, vnde verum fundatur in ente, in quantum non ens eſt quoddam ens rationis; ergo nomine veri ſolùm vult intelligere D. Thomas ordinem cognoſcibilitatis ad intellectum, quod etiam conſtat ex ſolutione ad tertium, & *art* 4 probat verum eſſe prius quàm bonum, quia verum dicit ordinem ad intellectum, bonum ad voluntatem; & *art.* 5. expreſsè fatetur D. Thomas veritatem vt dicit conformitatem cum ſuo principio, non propriè reperiri in Deo.

Sed obiicies ſecundò, quia Deus eſt verus ab

A æterno, & non habet hanc relationem rationis; ergo. Reſpondeo, quidquid ſit, an habeat Deus in ſua cognitione relationem rationis, eſſe verum ſecundùm ſuam eſſentiam, habet enim vere eſſentiam Dei, & hoc ſolùm ſenſu dicitur Deus verus, etiam ſecluſa qualibet relatione rationis, etiamſi hoc nomen connotet illam.

Tertiò, denominatio intelligibilitatis ſupponit obiectum aptum intelligi in entibus realibus; ergo aliquid reale eſt aptitudo ad hoc vt res intelligatur; ergo hæc poteſt ſignificari nomine veritatis. Reſpondeo, ſi quis velit hanc aptitudinem diſtingui ab ente, ſuprà refutatum eſt, & eodem modo exiſtimo falſum, aptitudinem coloris vt videatur ratione B diſtingui ab eſſentia coloris; ſi verò tantùm velit, aptitudinem eandem ſecundùm eſſentiam cum ente, poſſe denominari veritatem: hoc veriſſimum eſt, quamuis, vt dixi ex communi conceptione, verum importet etiam ordinem ad intellectum.

Ex quibus refutata ſunt multa quæ docet nouus interpres Logicæ, 1. *de interpretatione, quaſt.* 2. *art.* 1. & forſan qui dicunt veritatem addere denominationem extrinſecam, in re à nobis non diſſentiunt, quo modo loquitur Caietanus 1. *part quaſt.* 16. *citata art* 4.

Quæres primò, vtrùm tantùm ſit vna veritas. Ratio dubij ſumi poteſt ex D. Thoma 1. *p. quaſt.* 16. *art.* 6. Veruntamen negari non poteſt, quamlibet C rem habere ſuam veritatem, ſicuti & ſuam entitatem, & hoc quidquid ſit veritas, ſecundum diuerſam opinionem, & ſecundum noſtram, conſtat ex dictis, & D. Thomas expreſsè *art.* 3 docuit, verum & ens conuerti, mens verò D. Thomæ conſtat ex 1. *ſententiarum, diſt.* 19. *quaſt.* 5. *art.* 2. in quo proponit hanc dubitationem, & reſpondet, ſicut eſt vnum eſſe diuinum, quo omnia ſunt ſicut à principio, & nihilominus in rebus diuerſis eſt diuerſum eſſe, quo formaliter res eſt; ita eſt vna veritas diuina, quo omnia ſunt vera ſicut principio effectiuo, & nihilominus ſunt plures veritates in rebus creatis, quibus dicuntur veræ formaliter; & eodem modo loquitur de bonitate 1 *part. quaſt.* 6. *art.* 4. *in corpore.* D De Deo quærit ſpecialiter D. Thomas, an ſit veritas, de quo ex dictis conſtat.

Quæres ſecundò de falſitate, an ſit in rebus aliqua falſitas oppoſita veritati tranſcendentali? Duobus modis poſſet intelligi in rebus aliqua falſitas. Primò in opinione aſſerentium, res dici veras per ordinem ad intellectum primi artificis; & hac ratione certum eſt, non poſſe eſſe aliquam falſitatem in rebus, quia omnis res aſſequitur veram eſſentiam, ſecundùm præconceptionem intellectus diuini, de quo latiùs in materia de Ideis; alio modo poſſet intelligi falſitas in rebus ipſis, ſi intelligeremus rem aliquam de ſe natam ad cauſandam in intellectu falſam ſui cognitionem, ita vt ex ſe eſſet fundamen- E tum relationis difformitatis, & hac ratione nulla res poteſt dici falſa, falſitate oppoſita veritati tranſcendentali, quia omnis res, vt ſuprà dixi, nata eſt ex ſe poſſe cauſare veram ſui cognitionem. Ex quo fit in rebus nullam eſſe falſitatem oppoſitam veritati tranſcendentali, vnde bene Auguſtinus *lib.* 2. *ſoliloquiorum cap.* 6. dixit, Eas res falſas nominamus, quas veriſimiles apprehendimus; iſtæ enim res propter ſimilitudinem poſſunt cauſare talem cognitionem in ſenſu, ex qua occaſionaliter erret intellectus, vt conſtat ex dictis *in lib. de anima*, & ſic intelligo Ariſtotelem 5. *Metaphyſicorum, textu* 34. dicentem, falſa eſſe, quæcunque apta ſunt apparere, aut qualia non ſunt, aut quæ non ſunt. quam doctrinam

amplectitur

amplectitur D.Thomas 1. *parte, quæſt.* 17. *artic.* 1. & e loco Thomiſtæ. Hic ſolet diſputari vnde orіatur difficultas in cognoſcenda veritate, quod Ariſtoteles attigit 2. *Metaphyſicorum.* ſed de hoc dictum eſt in principio primi libri phyſicorum.

DVBIVM II.

Quid addat bonum ſupra ens.

REſtat dicamus de bonitate tranſcendentali, & titulus ex dictis conſtat. Prima opinio eſt aſſerentium, bonitatem eſſe relationem realem, & illam addere bonum ſupra entia aliorum prædicamentorum, ita Durandus 2. *diſtinct.* 34. *quæſt.* 1. Duo ergo vult Durandus, primum bonitatem dicere aliquid reale diſtinctum à re quæ dicitur bona, ſecundum eſt, eſſe relationem. Quòd ſit aliquid reale, probat ex Ariſtot. 6. *Metaphyſicorum, in fine*, vbi docet, bonum, & malum eſſe in rebus. Secundum probat, primò, quia eadem res poteſt eſſe bona vni, & mala alteri; ergo bonitas eſt relatio. Antecedens probatur, quia calor, v. g. eſt conueniens igni, atque adeò & malus illi. Conſequentia probatur, quia vna res non poteſt eſſe bona vni, & mala alteri ſine relatione. Secundò, quia malitia phyſica eſt priuatio bonitatis phyſicæ, vt per ſe conſtat; ſed non eſt priuatio alicuius abſoluti: ergo relationis. Probatur minor, quia tota entitas abſoluta caloris, quæ eſt bona igni, eſt mala aquæ.

Secunda ſententia eſt Heruei *quodlibet.* 1. *quæſt* 2. exiſtimantis, bonum non dicere relationem, ſed abſolutam perfectionem; quam ſententiam Scoti ſectatoribus tribuit Capreolus 1. *diſtinct.* 39 *quæſt.* 1. & tacito nomine autoris refert Durand. *ſuprà.* Primam partem probat Herueus, quia nulla relatio dicit perfectionem. Probant multi Theologi in materia de Trinitate, quod non eſt huius loci; quòd verò bonitas importet aliquam perfectionem, eſt per ſe notum. Secundò probat, quia relatio ſemper eſt ad alterum, & tamen bonum aliquando abſolutè dicitur, vt dum dicitur de ente ſubſtantiali; ergo tranſcendentalis bonitas non poteſt eſſe relatio. Tertiò, quia bonum in Deo non ſignificat relationem: ergo neque in creatura. Antecedens probatur, quia Deus non dicit relationem realem ad creaturas, vt conſtat ex dictis, neque relationem rationis, quia ab æterno ſine relatione rationis eſt bonus. Vult tamẽ Herueus, & nonnulli alij, hanc rationem perfectionis aliquo modo ſecundùm rationem diſtingui ab ente, vt nonnulli alij dixerunt de vnitate, & veritate.

Tertia ſententia poteſt eſſe aſſerentium, bonitatem dicere aliquod prædicatum abſolutum diſtinctum ante intellectum, ex natura rei, à re quæ dicitur bona, ſicut de vnitate ſenſit Scotus, & propter ſimilia fundamenta.

Quarta ſententia eſt, aſſerentium, bonitatem dicere aptitudinem quandam ad mouendum appetitum ratione ſolùm diſtinctam ab ente, ſicut alij dicunt de vnitate. ſic ſentiunt nonnulli ex Thomiſtis, & probant primò à ſimili, quia ſicut aptitudo reſpectu intellectus conſtituit paſſionem entis, quæ dicitur veritas tranſcendentalis: ita aptitudo reſpectu voluntatis poteſt conſtituere bonitatem. Alij exiſtimant, bonum ſolum addere ſupra ens relationem rationis ad appetitum, quam ſententiam infrà explicabo.

Pro explicatione aduertendum eſt bonitatem aliqua[illegible] ſignificare relationem abſolutam perfe-

A ctam in ſuo genere, ſimpliciter, vel ſecundùm quid. Vnde & Dionyſ. 4. *de diuinis nomin.* dicit eſſentiam Dei eſſe ſummam bonitatem, & eodem capite affirmat, bonum eſſe ex integra cauſa; quo in loco eodem modo loquuntur interpretes, & ſimiles loquutiones paſſim reperies in Patribus, & D. Thomas 1. *part. q.* 5. *art.* 1. *ad* 1. affirmat, bonum dicere rationem perfecti, & *quæſt.* 48. *art.* 5. docet bonum principaliter conſiſtere in perfectione: & ſimilia verba habet aliis in locis; & hoc modo bene intelliguntur multa, quæ de bonitate Dei, & creaturarum affirmant Patres.

Vt explicemus rem, dico primò, non dari vnam rationem bonitatis incluſam in inferioribus. Hæc
B eſt probanda, & declaranda, ſicut ſimiles de vnitate, & veritate.

Dico ſecundò, bonum non dici aliquod prædicatum ante intellectum ex natura rei diſtinctum ab ente. Hæc eſt probãda, ſicut ſimilis concluſio de veritate, & ſpecialiter probatur; quia nihil quod determinat ens ad ſpeciale genus entis, poteſt eſſe paſſio illius. nam ens comprehendit omnia genera, omnes gradus, & modos entis, & ita nihil eſſentialiter includit, ens illud poteſt dici paſſio totius latitudinis entis, quamuis poſſit dici paſſio aliquorum entium determinatorum; quam rationem etiam feci quæſtione præcedenti *concl.* 4. & ſpecialiter eam pono contra Durandum, aſſerentem bonitatem tranſcen-
C dentalem, eſſe relationem realem. contra quam facit etiam illud argumentum Heruei, quòd Deus eſt, & dicitur bonus, & non per relationem realem communẽ tribus perſonis. Et Ariſtot quidem 1. *Ethic. c.* 6. & 1. *magnorum moralium. cap.* 7. affirmat, bonum ſicut ens diuidi in decem genera. & D.Thom. 1. *part. q.* 5. *art.* 3. *ad* 1. docuit bonum non determinare ens ad aliquod prædicamentum. Et ex his etiam reiicitur opinio aſſerentium, bonitatem eſſe quandam qualitatem ſuperadditam. legatur Soncinas 4 *Metaphyſ. quæſt.* 19.

Dico tertiò, bonum non dicere modum abſolutum etiam ſola ratione diſtinctum ab ente, quod dicitur bonum. Hæc probatur primò a ſimili de vni-
D tate, & veritate, & etiam, quia ille modus non poteſt concipi extra rationem entis; ergo nõ poteſt diſtingui a ratione entis quam includit, & cum qua, vt ſuprà dixi, non poteſt componere; & hic etiam habet locum argumentum de relatione diuina, v. g. paternitate, quæ non eſſet bona bonitate tranſcendentali propria; quia ex communiori ſententia Theologorum (vt dixi) nihil eſt abſolutum in vna perſona, quod non ſit in aliis. Et ideo exiſtimo, totum reale, quod dicit bonum, non diſtingui ab ente, ſicuti neque reale quod dicit perfectum diſtinguitur ab ipſa eſſentia, vel prædicato. Et ideo bene Auguſtinus 1. *de doctr. Chriſt.* dixit, Inquantum ſumus, boni ſumus loquebatur autem de bonitate tranſcen-
E dentali; &, vt ſupra dixi, Dionyſius diuinam eſſentiam appellat ſummam bonitatem.

Dico quartò, bonum addere enti ordinem ad appetitum. hæc eſt S. Thomæ *locus citatus.* & Ariſtotelis *in principio*, & hic definit bonum, quod omnia appetunt. Et primum quòd bonum ex communi conceptione addat aliquid enti, cõſtat, omnes enim exiſtimant iſta nomina non eſſe ſynonyma, & vtcunque explicetur, omnes exiſtimant bonum eſſe paſſionem entis; ergo ſupponunt aliquo modo diſtingui ab illo. Quòd verò id quod addit ſit ordo ad appetitum, declarari poteſt ex præfata definitione Ariſtot. & à poſteriori, quia bonum eſt obiectum appetitus. Vnde bonum ſolemus appellare amabile, & ſummam

bonitatem ſummè amabilem. Et declaratur vlteriùs, quia calorem eſſe bonum aquæ, eſt entitatem caloris eſſe congruam inclinationi, & appetitui aquæ; ergo abſolutè rem eſſe bonam, eſt eſſe congruum obiectum appetitus. Et à ſimili de vnitate, quia ſicut ens dicitur verum per ordinem ad intellectum, ita bonum per ordinem ad appetitum. Quòd verò hic ordo non ſit aliquid reale, etiam ſecundùm rationem diſtinctum ab ipſa entitate rei, probatum eſt, & declaratur ampliùs; quia aptitudo hæc nõ diſtinguitur à perfecta eſſentia rei; nã illa eſſentia perfecta hoc ipſo quòd in ſe intelligitur perfecta, poteſt per ſe terminare actum appetitus; ergo ſicut aptitudo vt res intelligatur non eſt aliquid etiã ſecundùm rationẽ diſtinctũ ab eſſentia rei; ita neque aptitudo vt appetatur diſtinguitur ab eſſẽtia Dei. Vnde de ſanitate loquẽs Fonſeca, bene docuit, poſſe appeti ſine aliqua ratione ſuperaddita. Nec poſſet eſſe aliqua relatio realis, vt dixi, & ideo reſtat tantùm eſſe relationem rationis, cuius fundamentum remotum eſt in re.

Addendum verò eſt, quòd bonum ſignificatum nomine entis perfecti poteſt addere etiam negationem defectus in ſuo genere, ſolet enim dici perfectum, cui nihil deeſt.

Ad primum Durandi, quod attinet ad authoritatem Ariſtot. primò ex illa non probatur, bonitatem quæ eſt in rebus, diſtingui ab ente; ſicut neque diſtinguitur perfectio tranſcendentalis ab ente, de qua verè dicitur quòd ſit in rebus. locus tamen Ariſtot. ex ſe eſt difficilis; dicit enim, bonitatem eſſe in rebus, veritatem in intellectu. Fonſeca ſic explicat Ariſtotelem, vt velit, bonum dicere relationem quamdam rationis exiſtentem ante intellectum: verum autem dicere relationem rationis, quæ ſequitur operationem intellectus. Hæc tamen doctrina refutabitur diſputatione de ente rationis; nam ante intellectum nulla eſt relatio rationis. Omiſſis verò aliis explicationibus exiſtimo, ſecundùm mentem Ariſtot. & aliorum interpretum, Ariſtotelem loqui de veritate formali, de qua bene affirmat eſſe in intellectu, & cõparare illã bonitatem tranſcendentali, quæ re vera eſt in rebus modo explicato. Quòd ſi aliquis quærat cauſam, propter quam Ariſtot. non comparauerit verum tranſcẽdentale bono tranſcendentali, vel veritatem formalem bonitati formali. Reſpondeo primò, ſermonem Ariſtot. ibi eſſe de veritate formali, quæ eſt in intellectu, quam voluit non eſſe in rebus, ſicut eſt bonitas tranſcendentalis. Secundò addo, poſſe intelligi comparationem veritatis formalis, cum bonitate aliqua formali, id eſt, cum bonitate & perfectione alicuius rei determinatæ, vt ſenſus Ariſtotelis ſit, veritatem non eſſe aliquam perfectionem formalem, quæ reperiatur in rebus ante operationem intellectus. quæ explicatio re vera conueniens eſt textui, vt cuilibet eam legenti conſtabit.

Ad primam verò, & ſecundam rationem Durandi dicendum eſt, illas probare, eamdem entitatem poſſe eſſe conuenientem, & diſconuenientem reſpectu diuerſorum, & in his conuenientia, aut diſconuenientia eſt relatio; hoc tamen non habet locum in bonitate tranſcendẽtali, quæ præter ipſam entitatem dicit ordinem ad appetitum, vt dixi, & reſpectu cuiuſuis hunc habet ex ſe, ſicuti & ens reſpectu cuiuſuis intellectus habet aptitudinem vt intelligatur intellectione vera.

Duo priora argumenta Herueí nihil faciunt contra nos. Ad tertium verò conſtat, quomodo Deus ſit, & dicatur bonus. Tertia, quartáque ſententia, refutatæ ſunt cum ſuis fundamentis.

A Sed obiiciet aliquis ex D. Thom. 1. *part. q. 6. art. 3. ad* 1. videtur enim docere, quamlibet rem eſſe vnam per ſuam eſſentiam, non tamen eſſe bonam per ſuam eſſentiam; & tamen ſecundum noſtram doctrinam, eodem modo videtur loquendum. Et augetur difficultas, quia in ſolutione 3. eiuſdem articuli vult D. Thomas, bonitatem rei creatæ non eſſe ipſam eius eſſentiam, ſed aliquid ſuperadditum, vel ipſum eſſe, vel aliquam ſuperadditam perfectionem; & in ſolutione ſecundi ait, eſſentiam creatam, per ſe ipſam noneſſe bonam, quia non eſt ſuum eſſe.

Fateor totũ hunc diſcurſum eſſe difficilem, eodẽ enim modo ſe habet ad ens vnitas, & bonitas (ſi de prædicato reali quod dicunt, ſit ſermo) & ita ſi vera B eſſet opinio S. Thomiſtarum aſſerentium, exiſtentiam diſtingui ante intellectum ab eſſentia; ſicut eſſentia, etiam prout diſtincta ab exiſtẽtia, eſſet aliquo modo vna, eſſet enim vna natura, & eſſentia, ita eſſet aliquo modo bona, ſicut & aliquo modo vera, etiam prout diſtincta ab exiſtentia, vt conſtare poteſt ex his, quæ diximus de his paſſionibus, & doctè docuit Molina 1. *p. q. 6. diſp.* 2. quòd verò res creatæ non dicuntur bonæ per ſuam eſſentiam, eo ſenſu accipiendum eſt, vt non habeãt bonitatẽ a ſeipſis, ſed dependenter ab alio, ſicut entitatem per participationem. Vnde illud Chriſti, *Unus eſt bonus Deus*, Marci 10. & Lucæ 18. *Nemo bonus niſi ſolus Deus*, de bonitate per eſſentiam intelligẽdum eſt, vt exponit Anſelmus, & C Hieronymus *ad Epheſios* 3. Cæleſtinus *epiſt.* 1. *ad Epiſcopos Galliæ, c.* 5. & alij interpretes; & hoc ſenſu, multa de bonitate egregiè docuit Dionyſius 4. *de diuinis nominibus*. Fortè vult D. Thomas completã bonitatem rei includere exiſtentiam: & licèt completa rei vnitas illam includat, etiã illud videtur ſpeciale in bonitate, quòd res appetuntur, & deſiderantur cum ordine ad exiſtentiam, ſecundùm quam ſunt actualiter cõuenientes: & ipſe in re vera *q.* 1. *&* 21. de veritate, & de omni paſſione docet, nihil reale addere ſupra ens; & ſæpe agens de bonitate docet, bonitatem conuerti cum ente; ita vt eo modo dicatur aliquid bonum, quo dicitur ens.

Ex dictis facile ſolui poteſt dubium quod nõnulli D tractant, ſcilicet, an ratio boni, & ratio appetibilis diſtinguantur. Caietanus 1. *part. q.* 5. *art.* 1. exiſtimat, rationem appetibilis ſupponere rationem boni: idem Fonſeca 4. *Metaphyſ. cap.* 2. *q.* 7. *ſect.* 5. & probari poteſt; quia res videtur appetibilis, quia bona; ergo prior eſt ratio boni.

Alij exiſtimant, has duas rationes non diſtingui, indicat D. Thomas 2, *part. quæſt. citata. &* 1. *contra Gentes, cap.* 4. & alij, qui abſolutè docent, bonum tantùm addere ſupra ens rationem appetibilis. Et declarari poteſt, quia ſi de prędicato reali ſit ſermo, idẽ eſt prædicatum importato nomine boni, & nomine appetibilis, & illud prædicatum immediatè ſequitur relatio, & ordo ad appetitũ; & ideo ſi ratio boni ſu- E matur pro entitatiua perfectione, prior eſt relatione appetibilis, ſicut fundamentum eſt prius relatione; & ideo quantũ ad hoc vix poteſt eſſe de re cõtrouerſia cum his, qui admittunt, bonum nullam rationẽ realem addere enti. Verum eſt Fonſec. & alios contendere, bonum nõ addere enti relationem appetibilis, ſed relationem conuenientis, ita vt velint rem dici bonam, quia eſt conueniens. Et ſi ab illis quæras, quænam ſit iſta relatio conuenientiæ. Reſpondent, in creaturis eſſe iſtam relationem conuenientiæ, qua creaturæ dicuntur conuenientes Deo, quatenus conuenientes ſunt ad explicandam aliquo modo naturam diuinam, & perfectiones illius: Deus autem dicitur bonus (inquiunt iſti) quia

quia conueniens eſt ſibi ipſi, ſéque ipſo digniſſimus Sed certe tota hæc doctrina minus conueniens eſt communi conceptioni, & differt à modo loquendi Ariſtotelis dicentis, honum eſſe quod omnia appetunt, (quo modo loquendi vtuntur Philoſophi,) & a doctrina D. Thomæ, qui, vt ſuprà vidimus, dixit, rationē boni cōſiſtere in perfectione; & bonum addere enti rationē appetibilis, & quidquid ſit de conuenientia illa creaturarum, negari non poteſt, quin in Deo impropriè explicetur quomodo ipſe ſibi ipſi conueniat, & licet hoc poſſit vtcunque intelligi, tamen ſecundùm communem conceptionem nomine boni non importatur huiuſmodi relatio conuenientiæ, ſed tantùm ordo ad appetitum.

Ad fundamentum verò ſententiæ prioris, variis modis ſolet reſponderi. Nonnulli reſpondent, ſæpe per propoſitiones cauſales ſignificari eandem formam diuerſo modo; vt cùm dicimus parietem eſſe album, quia habet albedinem, & ita in præſenti, licèt nomen bonum, & nomen appetibile ſint diuerſa, tamen eandem formam ſignificant, & ita cùm dicimus rem eſſe appetibilem, quia bona, ſenſus eſt, rem eſſe appetibilem propter bonitatem, & in noſtra ſententia facilè poteſt reſponderi, per hanc cauſalem poſſe ſignificari fundamentum relationis; ita vt cùm dicimus, rem eſſe appetibilem quia bona, ſignificemus bonum dicere ordinem ad appetitum, propter entitatiuam perfectionem, quod verum eſſe conſtat ex dictis.

Dubium III.

An omne ens ſit bonum.

HÆc quæſtio per aliquot dubia reſoluenda.

Primum dubium eſt de materia prima, an ſit bona? D. Thom. 1. *part. q. 5. art. 3. ad 3. & quæſt. 21. de verit. art. 1. ad 3.* dicit, materiam primam eſſe ens in potentia, & ita bonam in potentia. 3. *contra Gent. cap. 20.* expreſsè ait, quòd licèt materia prima ſit ens ſolùm in potentia, tamen non eſt bona ſolùm in potentia: legantur his locis Thomiſtæ. Res ita ſe habet; materia prima eſt ens actuale actualitate entitatiua, habétque ſuam propriam exiſtentiam, (vt conſtat ex phyſicis,) & ita eſt bona tranſcendentali bonitate, habet enim perfectionem in latitudine ſuæ eſſentiæ, & ſicut eſt aliquo modo perfecta, ita & bona, vt conſtat ex dictis; legatur Fonſeca ſuprà *quæſt. 6.*

Obiici poteſt Dionyſius 4. *de diuinis nomin.* indicat enim bonum eſſe vniuerſalius ente, atque adeò ens non conuerti cum bono. Reſpondet S. Thom. 3. *contra Gent. cap. 20.* ibi comparari bonum ad ens quod includit actum formalem, & ſecundùm hoc confirmatur quod diximus; quia bonum extenditur etiam ad materiam primam. Alio modo explicat D. Thom. hunc locum Dionyſij *quæſt. 1. de verit. art. 2. ad 2.* non ibi ſumi ens pro actuali tantùm, bonum verò extendi etiam ad poſſibile.

Secundum dubium eſt de entibus non exiſtentibus, quidam enim exiſtimant ens actu exiſtens, eſſe quid conuertibile cum ente. Iauellus 4. *Metaphyſic. quæſt. 4.* & videtur indicare D. Thom. 1. *part. quæſt. 5. art. 1. & quæſt. 6. art. 2. ad 1. & 1. contra Gentes, cap. 38.* quo in loco Ferrara explicat D. Thomam, vt velit nullam rem ſine ſuo eſſe ſiue actuali, ſiue poſſibili, eſſe bonum: verumtamen ſi eſſentia diſtinguitur ab exiſtentia ſecundùm ſe, habebit ſuam bonitatem, ſicut ſuam vnitatem, & veritatem, vt ſuprà docui. Vnde quando res tantùm eſt poſſibilis, bonitas A tantùm erit poſſibilis; ſicut de aliis paſſionibus dicendum eſt, & ita ſemper proportionantur ens & bonum. Ex quo facile etiam intelligitur aliud dubium, quod de entibus mathematicis tetigit D. Thomas 1. *part. quæſt. 5. art. 3. ad 4.* de quibus Ariſt. 3 *meteororum textu 4.* docuit, in mathematicis non eſſe bonum, ſed re vera negari non poteſt quin entia realia phyſica, quæ conſiderantur à Mathematico, ſint bona. D. Thomas verò explicat dictum Ariſt. vt velit Mathematicum non conſiderare rationem boni, id eſt, cauſæ finalis, ſicuti neque conſiderat materiam. legantur interpretes Ariſtot. *loco cit.*

Tertium dubium eſſe poteſt de relationibus an ſint bonæ bonitate tranſcendentali? de relationibus B diuinis non eſt huius loci diſputare, de quibus fusè Theologi in materia de Trinitate, tractantes, an diuinæ relationes dicant perfectionem.

De relationibus ergo creatis nonnulli exiſtimant, non dicere perfectionem, nec bonitatem. Præcipuum fundamentum eſt petitum à ſimili de relationibus diuinis, de quibus multi Theologi, propter difficultates theologicas affirmant nullam dicere perfectionem, aut bonitatem, ſecundum propriam rationem diſtinctam à ratione formali eſſentiæ diuinæ. Alij tamen exiſtimant relationem creatam dicere bonitatem tranſcendentalē: ſic nonnulli ex Theologis, qui idem exiſtimant de relationibus diuinis. Aureolus 1. *diſt. 19. quæſt. 2.* Ochamus, C & Gabriel *ibi quæſt. 1.* aliiqꝫ iuniores huius ætatis. Fonſeca 4. *Metaph. cap. 2. quæſt 7. ſect. 7.* imò & nonnulli alij, qui exiſtimant relationes diuinas non dicere talem bonitatem, ſic Duran. *q. 9. in 3. diſt. 1.* Scot. *in fin. quodl. 5.* Molina 1. *part. quæſt. 42. art. 6. diſp. 2.*

Quid nomine bonitatis intelligendum ſit conſtat ex dictis.

Dico primò, relatio creata diſtincta realiter à fundamento, eſt bona bonitate diſtincta à bonitate fundamenti. Probatur primò à ſimili, quia talis relatio habet vnitatem, & veritatem diſtinctam ab vnitate, & veritate fundamenti: ergo & bonitatem. Antecedens concedunt omnes, & probatur ex dictis ſuprà de vnitate, & veritate: nam illa D relatio, & habet ſuam differentiam indiuidualem, atque adeò ſuam entitatem phyſicam, diſtinctam ab entitate fundamenti, & poteſt etiam eſſe obiectum intellectionis, etiam prout diſtincta a fundamento. Secundò, quia omne abſolutum eo modo quo eſt ens, eſt etiam bonum, vt per ſe conſtat, & nullus hactenus negauit ergo idem de relatione argumentum eſt à ſimili. Tertiò, quia illa relatio eſt ens; ergo habet paſſiones entis. Antecedens eſt notum, conſequentia poteſt probari à ſimili de aliis eſſentiis, quas ſequuntur propriæ paſſiones; & ratio etiam in omnibus eſt, quia cuilibet eſſentiæ ex natura rei coniungitur propria paſſio: præſertim cùm paſſiones entis nihil addant reale enti. Quar- E tò, quia perfectio propriæ integritatis, à qua res dicitur perfecta, & bona bonitate tranſcendentali, neceſſariò conuenit cuilibet actuali entitati: ergo actualis relatio eſt actu bona. Conſequentia videtur efficax, & probatur antecedens; quia res nequit exiſtere ſine his, quæ neceſſaria ſunt ad ſui conſtitutionem, & integritatem. Tandem confirmari poteſt ex doctrina Ariſtotelis, qui, vt ſuprà vidimus, docuit, bonum, ſicuti & ens eſſe in omnibus prædicamētis.

Dico ſecundò, ſi relatio identificatur cum ſuo fundamento, prout diſtincta ab illo ſecundùm rationem dicit perfectionem, & bonitatem tranſcendentalem etiam ratione diſtinctam. Probatur, quia etiam prout diſtincta à fundamento ſola

ratione, habet vnitatem, & veritatem diſtinctam ratione ab vnitate,& veritate fundamenti, vt conſtat ex dictis; ergo à ſimili etiam habet bonitatem. Secundò, omnis ratio abſoluta, etiam prout diſtincta ab alia ratione abſoluta, habet ſuam voluntatem, vt omnes fatentur; ergo à ſimili ratio etiam relatiua. Tertiò, quia etiam prout diſtincta ratione eſt ens; ergo etiam prout diſtincta ratione habet paſſiones entis. Antecedens eſt notum; conſequentia probatur, quia eo modo quo aliquid habet eſſentiam, habet paſſiones illius, vt conſtat ex connexione eſſentiæ cum ſuis paſſionibus. Quartò, quia etiam prout ratione diſtinctam, habet integritatem ſuæ eſſentiæ, vt conſtat; ergo habet bonitatem, & perfectionem tranſcendentalem, quæ dicit huiuſmodi integritatem, vt vidimus. Quintò declaratur, quia bonitas ſequitur relationem phyſicam, vt conſtat; ergo bonitas non eſt paſſio ſolius vnius rationis, quæ eſt in illa realitate, ſed totius realitatis; ergo ſi relatio, & fundamentum ſunt vna realitas, bonitas debet adæquari toti realitati; & dum in illa diſtinguimus rationes, debemus etiam diſtinguere in bonitate. Argumentum verò petitum à ſimili de relationibus diuinis nullum eſt, quia etiam ego exiſtimo relationes diuinas dicere perfectionem, & bonitatem tranſcendentalem; difficultates tamen theologicæ non poſſunt hoc loco explicari.

Dvbivm IV.

An ſint plures, vel pauciores paſſiones entis, quàm ea quæ communiter numerantur.

Ratio dubij eſt, ex vna parte; quia præſentia, & duratio videntur ſequi omne ens, ſecundùm doctrinam traditam in phyſicis: ergo erunt paſſiones entis. Vlteriùs hoc nomen *res*, numeratur communiter inter tranſcendentia; ergo aliquid ſignificat diſtinctum ab ente vno, vero, & bono. Ex alia parte videntur quòd ſint pauciores paſſiones entis, primò, quia omnes illæ videntur comprehendi ſub ente rationis, & vt minimum, veritas, & bonitas poſſunt comprehendi ſub ordine ad potentiam ſpiritualem vitalem.

Circa primũ, vt à facilioribus incipiamus, ſciendum eſt, hoc nomen *res*, ex communiori antiquorum vſu ſignificare quidditatem ipſam, ens verò exiſtentiam, vt docuit D. Thomas *quæſt.* 1. *de verit. art.* 1. ex Auicenna 2. *ſua Metaphyſica.* ſed hæc duo nomina vſitatiori iam, & tritiori Philoſophorum vſu, idem omnino ſignificant, quia & res ſumitur pro quidditate, & exiſtentia, & ens exiſtentiam, & quidditatem ſignificat. An verò eſſentia diſtinguatur ab exiſtentia ante intellectum, dicetur diſp. ſequenti.

De duratione verò, & præſentia locali, nonnulli ex iunioribus affirmant durationem, & præſentiam eſſe paſſiones ſ[illegible]ltim entis actualis, non tamen abſolute, vt comprehendit etiam poſſibile. Verumtamen ſi omne ens actuale habet connexionem cum duratione actuali; ergo omne ens poſſibile habet connexionem cum duratione poſſibili; ſicut ſi eſſentia actualis habet cõnexionem cum ſubſiſtentia, vel inexiſtentia actuali, eſſent[illegible] poſſibilis habebit connexionem cum ſubſiſtentia, vel inexiſtenna poſſibili: & ratio vtriuſque eſt, quia connexio quæ eſt inter duo extrema actu exiſtentia actuali[illegible], eſt [illegible] et eadem extrema poſſibilia poſſibilis; vt conſtare poteſt in proprietatibus al[illegible]s eſſentiæ, & ideo aliquis poſſet abſ[illegible]lute ſentire durationem, & præſentiam eſſe paſſionem cuiuſlibet entis, propter rationem factam, quia hoc ipſo quòd [illegible] ne[illegible]ceſſariò debet habere præſentiam, [illegible]en, ſi fuerit ens poſſibile poſſibilem, ſi actuale [illegible]em.

Hæc dubitatio ſolum apud ſentientes, quamlibet rem habere propriam durationem, & præſentiam, & de duratione quidem, vt ex phyſicis conſtat, communior eſt autorum ſenſus, & de præſentia etiam id exiſtimo rerum. Quo poſito exiſtimo, omnem rem diſtinctã à duratione, vel præſentia habere durationem, & præſentiam ſibi propriã, hoc ipſo quod habes entitatem, & ideo reſpectu illius rei poſſet dici duratio, & præſentia paſſio: & hoc fortè intendunt, qui ponunt duratione, & præſentiam paſſionẽ entis. Si tamen ens ſumatur in tota ſua latitudine, vt comprehendit gradus entis cuiuſlibet prædicamenti, duratio & præſentia non poſſunt eſſe paſſiones illius, quia ipſa duratio, v. g. nõ poteſt eſſe paſſio ſui ipſius, & eſt quoddam prædicamentum entis, vt eſſentialiter ens, ſicut alia prædicamenta; ergo reſpectu entis, ſecundùm totam ſuam latitudinem, non poteſt eſſe paſſio. & declarari poteſt ex his, quæ ſuprà docui, dixi enim relationem realem creaturæ, non poſſe eſſe paſſionem entis creati ſecundùm totam ſuam latitudinem, quia ens creatum in tota ſua latitudine, comprehendit etiam relationem ipſam. Vnde & autores communiter hactenus, non docuerunt, præſentiam, vel durationem eſſe paſſionem entis.

Circa alteram partem dicendum eſt breuiter hic poni paſſiones entis, quarum quælibet, vt talis ſequitur omne ens; neque ad hoc aliquid refert ſi illæ poſſint ſub aliquo vniuerſaliori conceptu concipi.

Sed poſſet quærere aliquis, quomodo etiã rationis dicãtur paſſiones enti[illegible] realis; videtur enim ſequi non eſſe paſſiones entis realis ſolius, quia etiam ſuo modo poſſunt conuenire enti rationis, eſt enim ens rationis vnum, v. g. &c. de hoc dicam diſputatione de entitate rationis.

Rurſus poſſet quærere aliquis de perfectione harum paſſionum, quænam ſit altera perfectior. Quod dubium præcipuè habet locum in opinione aſſerentium, has paſſiones addere enti rationis quaſdã formalitates diſtinctas ſaltem ſecundùm rationẽ, quam ſententiam nos refutauimus. Et ideo in noſtra ſententia iſtæ paſſiones ex parte relationis quam dicunt non differunt; ex parte verò entis rationis quod addunt, nihil dicunt perfectionis realis, ſicque ceſſant nonnulla alia facilia quæ autores tangunt in hac materia, & ego de induſtria prætermitto.

DISPVTATIO XI.

Philosophica, partim & Theologica.

De durationibus rerum.

Ad quæſt. 10. 1. part. S. Thomæ.

Ariſtoteles diſputat de tempore à c. 10. 4. *phyſic. vſque ad fin.* tria autem maximè videnda ſunt, primum, an ſit [illegible]iquid reale. ſecundum, quid ſit: tertium, quomodo ſe habeãt ad motum.

Dvbivm I.

An tempus ſit aliquid reale.

Hoc loco ponendum eſt f[illegible], & improbabilem eſſe ſententiam Zenon[illegible] [illegible]ſſerentem continuum componi ex ind[illegible]ibil[illegible]bus.

Secundò

Secundò exiſtimo hoc tempore valde eſſe temerarium, in re philoſophica defendere ſententiam Zenonis, contra Ariſtotelem, & diſcipulos; contra ſanctum Thomam, Scotum, Nominales, & iſtorum omnium diſcipulos.

Primò autem videtur quòd tempus oon ſit aliquid reale, quia Ariſtoteles *c.* 14. dicit, ſi nou eſſet intellectus, nou eſſet tempus; & D. Auguſt. 11. *confeſſionum*, videtur aſſerere tempus eſſe in animo. Secundò ratione probatur, quia nullas habet partes, nun præſentes, vt conſtat; ergo nec præteritas, quia quod non fuit præſens, præteritum non eſt; neque futuras, quia nihil eſt futurum, quod aliquando non erit præſena. Propter hæc argumenta videntur ſentire, quòd tempus, quantum ad materiale ſit ens reale, quia habet fundamentum in re, ſcilicet motum; tamen quantum ad formale eſt aliquid rationis, quia formale illius conſiſtit io ratione prioris, & poſterioris, quæ duo nonquam ſunt ſimul. ita videtur ſentire Soto *quæſt.* 9. *art.* 2. Ferrara 1. *contra Gentes c.* 15. Iauellus *quæſt.* 24. Aſtudillo *quæſt.* 6. Capreol. 2. *diſt.* 2. *quæſt.* 1. *concluſ.* 4.

Sed D. Thomas *opuſc.* 44. *de tempore cap.* 2. reiicit opinionem quam ſequitur Soto, & ſentit tempus ſimpliciter, & abſolutè eſſe aliquid reale. ita Simplic. *textu* 131. Albertus *tract.* 6. *cap.* 16. Pereyra *lib.* 12. *c.* 1. Toletus *quæſt.* 16. Gregorius 2. *diſt.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 1. & eſt hæc ſententia Auguſtini *lib. de Geneſi ad literam, cap.* 5. qui paſſim repetit diem factum eſſe, & *c.* 14 11. *libri confeſſionum*, cuius nonnulla verba refert hîc Soto *quæſt.* 4. *art.* 1. & 2. refert quendam articulum Pariſienſem dicentem, quòd non eſſe temporis à parte rei ſit error.

Et probari poteſt, quia cùm tempus ſit in motu, & motus ſit ante intellectum, illius etiam duratio eſt ante intellectum. Item probat D. Thomas, quia quantitas continua eſt aliquid extra animam; ergo cùm tempus. Docet etiam D. Thomas, quòd eſſe motus, vel temporis, non eſt eſſe ſimul, ſed ſucceſſiuè eſſe in rerum natura.

Pro quo notandum eſt, quòd in motu duo poſſunt conſiderari, & acquiſitio termini, & duratio illa, quæ in continua acquiſitione reperitur, quia impoſſibile eſt, eſſe talem acquiſitionem ſine duratione.

Secundò notandum eſt ex D. Thoma *loco citato*, duplicem eſſe actum, alium permanentem, qui eſt totus ſimul; alium ſucceſſiuum, qui non eſt totus ſimul, id eſt, omnes ſuæ partes non ſimul exiſtunt, quamuis reſpectu alterius ſimul exiſtant, id eſt, illi coëxiſtunt, vnde non eſt petenda in omnibus æqualis ſimultas in exiſtendo.

Tertiò notandum eſt, (de quo latiùs *in 6. libro*) tempus eſſe durationem continuam. Probatur, motus eſt continuus; ergo & tempus, quia eſt duratio illius. Antecedens probatur, quia in quocunque inſtanti dato, verum eſt dicere mobile eſſe in determinato loco; tunc ſic, vel poſt hoc inſtans ſequitur tempus, & ſic intentum, vel aliud inſtans; ergo verum erit dicere, mobile erit in alio loco determinato: ſed hoc eſt apertè falſum. Probo, quia mobile non potuit tranſire ad vltimam, v. g. partem ſpatij, quin pertranſeat priorem: ſed in ſpatio nulla eſt pars prior, quin ſit altera prior in infinitum, quia eſt quantitas continua; ergo & in motu non eſt pars prior, quin ſit altera prior in infinitum; ergo eſt quantitas continua, ſicut ſpatium; ergo & duratio. Confirmatur, quia ſi mobile pertranſit continuum ſpatium; ergo motu continuo, aliàs moueretur motu diſcreto, quod de facto non fit. Ex quibus omnibus

A conſtat, totam rationem temporis eſſe extra animam, & aliud fingere philoſophicum non eſt.

Vnde ad autoritatem Ariſtotelis, quòd re vera poſito motu ponitur tempus, & tamen verum eſt quòd ſi ſit impoſſibilis numerus numerans, erit impoſſibilia numerus numerabilis, vt numerabile eſt formaliter, ſicut ſi impoſſibilia eſſet viſus, impoſſibilis eſſet color, vt viſibilis formaliter, non ſecundùm entitatem, ſed prout dicit denominationem extrinſecam; quia ergo tempus habet ſuas partes ſucceſſiuè, vt dixi, ad hoc vt numerentur, apprehenditur ab intellectu, & prout pendet tempus ab anima, & in hoc videtur inclinari Auguſtinus.

Ad rationem dico, ſi quid probat, probat etiam B non dari motum ſucceſſiuum, quod iam ſuprà oſtendi eſſe falſum, & negari non poteſt: dicendum ergo eſt tempus habere ſuas partes præſentes per realem exiſtentiam, ſucceſſiuam tamen: vnde quando dicis, præteritum omne aliquando fuit præſens; reſpondeo diſtinguendo maiorem: fuit præſens permanenter falſum eſt, fuit tamen præſens ſecundùm partes quæ fluant, & ſuccedant; ſicut, vt mobile dicatur præteriſſe ſpatium, non requiritur, vt ſit præſens determinatè omnibus partibus ſpatij, quia cùm nulla ſit determinatè prior, nulla eſt determinatè præſens, ſed ſufficit, vt ſucceſſerit per omnes partes ſpatij, vt motus continuitas, & realitas ſaluetur; ſic de tempore dicendum eſt: & quando dicis, poſt in- C ſtans quid ſequitur; reſpondeo tempus, ſed indeterminatè, quia non erit pars ita prior, quin præceſſerit alia prior, ſicut ſuprà dicebam de mobili, quod poſt hoc inſtans erit in alio loco, ſed indeterminato; nulla enim parte attingit ita primò, vt priùs non attigerit aliam.

Sed obiicies, ex dictis ſequitur, quòd tempus reſpondeat alicui indiuiſibili, quia quando eſt præſens, reſpondet nunc præſenti. Reſpondeo, quòd tempus futurum, vt fiat præteritum, commenſuratur aliquo nunc præſenti: ſed illud non eſt nunc temporis, ſed nunc ipſius mobilis, res enim quæ mouetur quatenus ſua ſubſtantia eadem perſeuerat duratione indiuiſibili menſurata, quia vt ſic durat, & non D variatur; ergo duratione indiuiſibili durat. huic ergo durationi mobilis tempus coëxiſtit, ſicut ſi per punctum corporis ſphærici immotum facias tranſire corpus planum, tunc quantitas indiuiſibilis plani in ipſo moto coëxiſtit puncto, quæ omnia ex eo naſcuntur, quia motui ſequitur tempus, motus verò ſpatium, in quo non eſt pars ita prima, quin ſit prior alia in infinitum.

DVBIVM II.

Quid ſit tempus.

PRimò dubitatur, quomodo tempus dicatur numerus? circa quod videatur Pereyra *lib.* 12. *cap.* 2. E 3. & 4. Toletus *quæſt.* 13. & notandum eſt cum interpretibus Ariſtotelis *textu* 102. quòd alius eſt numerus numerans, quo res numeramus, & hic eſt duplex; alius numerans formaliter, vt binarius; alius actiuè, quia medio vno numero numeramus alium, ſicut media vlna numeramus aliam; alius eſt numeratus, id eſt, res quæ numeratur: numerus ergo in definitione temporis, vt patet ex *textu citato*, & *textu* 110. & ex expoſitoribus ibi, ſumitur pro numerato, qui ideo ponitur in definitione temporis, vt explicet partes ſucceſſiuas illas, quæ numerari poſſint, & ideo tantùm materialiter ſumitur; & quamuis, vt vult Toletus, ratio menſuræ actiuæ poſſit tempori primi mobilis conuenire, vt menſurat actiones noſtras,

tamen ratio menſuræ, id eſt, numera numeratæ, eſt A quæ per ſe conuenit tempori, vt docuit Pereyra ſequutus Themiſtoclem, Alexandrum, & Simplicium; per motum verò in definitione temporis, omnẽ motum intelligitur, quia, vt infrà dicam, in omni motu ſucceſſiuo reperitur hæc duratio, quæ eſt realis eſſentia temporis.

Secundò dubitatur, quomodo ſumatur particula illa *prioris*, & *poſterioris*. Reſpondeo (omiſſis quibuſdam aliis, quæ docet Toletus *ad* 4.) cum D. Thoma *textu* 101. quem Toletus ſequitur, quòd prius & poſterius ſumuntur pro partibus ipſius motus; pro quo notandum eſt, quòd duplex eſt extẽſio in motu, quædã ſumitur ex parte ſubiecti, quia quando homo mouetur, quodlibet membrum mouetur motu ſibi B inhærente; hæc tamen non eſt extẽſio temporis. Alia eſt extenſio partium motus ſecundùm quandam ſucceſſionem, quę rectè intelligitur per ordinem ad ſpatium: hæc autem extenſio dicitur duratio, & tempus; aduertit verò bene Pereyra *cap.* 4. quòd prius, & poſterius non ſumitur pro ipſo ordine, ſed pro partibus habentibus ordinem. Vnde definitio temporis habet hunc ſenſum, tempus eſt menſura menſurabilis, qua partes motus menſurabiles ſunt: ſicut ſi diceremus, profunditas eſt menſura, qua ſubſtãtia eſt menſurabilis, ſecundùm trinam dimenſionem: ex quo intelligitur ſine fundamento, ſecundùm tranſlationem Theophraſti dici definitionẽ Ariſtotelis reprehendendam eſſe, vt ex Simplicio refert Toletus *q.* 12. C

Ex quo ſequitur, motum eſſe quantum per accidens, ſicut albedo eſt quanta per accidens, quia ſicut quantitas permanens extendit rem permanentem, ita quantitas ſucceſſiua rem ſucceſſiuam: tempus autem nullam aliam rem extendit ſucceſſiuã niſi motum; & ideo meritò Ariſtot. 5. *Metaphyſ. cap. de quanto*, dixit, eſſe motum quantum per accidens.

Sed dices, etiam numerauit tempus quòd ſit quantum per accidens. Reſpondeo, hoc ſolum fuit, quia eſt quantum ratione ſpatij, non tamen quia non habeat propriam extenſionem ſucceſſiuam: at motus neque hanc habet à ſe, ſed à tempore, vnde omnimodo motus eſt quantum per accidens, tempus aliquo modo eſt quantum per ſe, & ideo in prædica- D mento quantitatis numerauit illud inter quanta per ſe, vnde dictum illud, ſcilicet motus, per diſtributionem accommodam eſt intelligendum, & hæc de hoc, quod pertinet ad prædicamentum quantitatis.

Hîc diſputant nonnulli, an tempus pertineat ad prædicamentum quantitatis; quod non eſt huius loci, ſed ad prædicamentum quantitatis ſpectat, vbi & explicandum eſt, quomodo tempus pertineat ad prædicamentum quando.

Dvbivm III.

Quomodo tempus diſtinguatur à motu.

VEnetus 4. *phyſicor. comment.* 96. & Capreolus 2. E *diſt.* 2. *q.* 2. *concluſ.* 1. videntur ſentire quòd tempus & motus diſtinguantur realiter; ſed non loquuntur clarè; clariùs hoc docere videntur Herueus 2. *diſt.* 2. *quæſt.* 1. Henric. *quodl.* 3. *quæſt.* 11. & expreſsè id de æuo aſſerit, *quodl.* 9. *quæſt.* 7. eámque vt probabilem defendit Iauellus 4. *lib. phyſic. quæſt.* 20. ſenſitque eam eſſe D. Thomæ, eámque ſequitur Burleus *hic*, & de æuo id etiam docuit Richardus 2. *diſt.* 3. *art.* 1. *quæſt.* 1.

Oppoſitam ſententiam tenet Scotus 4. *diſt.* 48. *q.* 2. Durand. 1. *diſt.* 27. *&* 2. *diſt.* 2. *quæſt.* 4. Gregor. 2. *diſt.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 1. Pereyra *lib... phyſic. cap.* 1. Soto *hic quæſt.* 4. Ægidius 4. *phyſic. lect.* 28. *in princip.* & omiſſis aliis rationibus, quibus id probatur, à nonnullis probatur hac vnica ratione; quia ſine cauſa multiplicantur entitates, nam eo ipſo quòd res intelligitur cum entitate actuali, intelligitur durare; ergo duratio non diſtinguitur ab illa, ſicut neque entitas actualis ab eſſentia. quæ ratio vniuerſaliter probat de omni duratione: duratio ergo rei ſucceſſiuæ, ſcilicet motus à motu, non diſtinguitur, vnde bene Soncinas 12. *Metaphyſ. q.* 56. dixit ſola ratione durationem diſtingui ab exiſtentia, ſi tamen nomine exiſtentiæ entitatem actualem, quæ eſt idem cum eſſentia, intelligant.

Sed obiiciunt, quòd tempus eſt paſſio motus: ergo diſtinguitur realiter. Reſpondeo, non eſſe doctrinam vniuerſaliter veram, quòd quælibet paſſio diſtinguatur realiter ab eſſentia, vnde falſum eſt, quod quidam dixerunt quòd motus habet relationem realem ad tempus.

Sed ſecundò obiiciunt, quòd motus ſolùm eſt in eo quod mutatur: at tempus vbique, ex Ariſtotele *textu* 96. Sed dicendum eſt, quòd ibi Ariſtoteles loquitur de tempore primi mobilis, quod vt menſura dicitur eſſe vbique, id eſt, omnia menſurare, quod motui non conuenit, quia non eſt quantitas, ſed ſemper ſunt in eodem ſubiecto motus & duratio.

Dvbivm IV.

An in quolibet motu reperiatur tempus.

ET primò videtur quòd non, quia tempus vnum tantùm eſt, qua res omnes menſurantur. aliàs, vt Ariſtoteles intulit, eſſent duo tempora æqualia. *cap.* 10. *& textu* 133. docet, in motu primæ ſphæræ tempus eſſe, reliquos motus tempore menſurari: ſecundò, quia tempore menſuramus actiones noſtras; ſed menſura vna debet eſſe, & regulariſſima communis omnibus: tertiò, *Apocalypſis* 10. iurauit Angelus, quòd tempus non erit ampliùs, idque, vt ibi exponunt Doctores, quia poſt diem iudicij ceſſare debent motus cœli, & illud ſolum eſt tempus, aliàs poſt diem iudicij tempus eſſet, quia erunt aliæ durationes ſucceſſiuæ, & huic ſententiæ videtur fauere Auerroës 4. *phyſic. concluſ.* 132. Auicenna *lib.* 2. *ſuæ Philoſophiæ, cap. vltimo.* Albertus 4. *phyſicorum cap.* 17. & Richard. 2. *diſt.* 3. *art.* 1. *quæſt.* 2.

Sed dicendum eſt, in quolibet motu inueniri tempus intrinſecum, tenet Capreol. 2. *diſt.* 2. *quæſt.* 2. *art.* 3. Herueus, & Gregorius *quæſt.* 1. Bonauent. *q.* 5. Durand. *quæſt.* 5. Ocham 2. *quæſt.* 12. Gabriel. 2. *diſt.* 2. *q.* 1. *notabili* 3. Aureolus apud Capreolum 1. *diſt.* 9. *q.* 1. *art.* 2. quamuis non omnes clarè loquantur. Iauellus *quæſt.* 23. Ferrara *quæſt.* 7. Soncinas 1. 2. *q.* 56. Henric. *quodl.* 11. *q.* 11. & Toletus *quæſt.* 16. & indicat D. Thomas 2. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 5. *ad* 3. *&* 1. *part. q* 66. *art.* 4. *ad* 3. & clarè in additionibus *quæſt.* 84. *art.* 3. *ad* 5. ſic, Ad quintum dicendum, quòd quamuis poſt reſurrectionem non erit tempus, quod eſt numerus motus cœli, tamen erit tempus conſurgens ex numero prioris & poſterioris in quocunque motu. quibus verbis rationem huius euidentem includit D. Thomas, quia ſi prius & poſterius in motu ſucceſſiuo cœli, eſſet tempus; ergo prius & poſterius in quolibet alio motu alterius corporis, ille enim eſt aliquid ſucceſſiuum: ergo duratio eius; iam enim probaui, tempus non diſtingui re à motu, & vniuerſaliter dicendum eſt de omni duratione, quòd non diſtinguatur à re cuius eſt duratio, ſemper ſeruata proportione. nam cùm res eſt ſucceſſiua, duratio eſt ſucceſſiua; cùm verò fuerit permanens, duratio erit permanens.

Secundò tamen dicendum eſt, tempus quo omnes vtimur, vt menſura eſt vnum, ſcilicet primi mobilis,

bilis.& hoc intendit Ariſtoteles *hoc lib.*4.D.Thomas & al j *hic*, & iuxta hoc ſoluendæ ſuur rationes in contrarium poſitæ.

Sed dubitabis, quomodo hæc tempora inter ſe diſtinguantur? Reſpondeo, quòd tempora ſucceſſiua materialia ſolo numeto diſtinguuntur, ſicut relationes ſimilitudinis, quamuis ſint infinita extrema diuerſæ ſpeciei, ſicut relatio ſimilirndinis inter duo nigra, & relatio ſimilitudinis inter duo alba, non diſtingunntur ſpecie, licèt identificentur cum rebus diuerſis ſpecie; ſic licèt motus materiales diſtinguantur ſpecie, tempus tamen vtriuſque non video quomodo diſtinguatur ſpecie. nam ſequitur motum ſolum vt motum, non vt eſt alrerationis, vel augmentarionis, ſed ſolùm ſecundùm quod eſt aliquid durans, ſicut quantitas permanens quæ ſequitur corpus vt corpus, non diſtinguitur ſpecie in equo. & in homine.

De duratione verò ſucceſſiua permanenti, & materiali dicendnm videtnt quòd diſtinguantur ſpecie; quando vna non eſt continuatina alterins. nam de continuatiuis dicendum eſt diſtingui ſicut punctum à linea, modus à re, &c. De diſtinctione verò durarlonis ſpiritualis à materiali dicendnm eſt infrà; de permanentibus verò durationibus materialibus inter ſe, ſicut de ſucceſſiuis philoſophandum eſt.

Sed obiicies, ſequitur ex dictis, quòd duo accidentia ſolo numero differentla, poſſint eſſe in eodem ſubiecto. Reſpondeo, verum eſſe, quòd identificentur cum rebus ſpecie diſtinctis, vt patet in exemplo de relationibus. nam relatio quam habet corpus odorabllis ad odorabile, & colorati ad coloratum, ſolo numero diſtinguuntur; ſufficit tamen quòd poſſint idenrificari cum rebus ſpecie diſtinctis, vel ſequi illas immediatè, vt ſint in eodem ſubiecto, quia hoc ipſo continuarl non poſſunt.

Dvbivm V.

An ſit vnum nunc ſolum in tempore.

De hac quæſtione legatur Toletus *quaſt.*13. Pereyra *lib.*12.*cap.*4 Valleſ.4.*phyſic.cap.*11.& alij, qui cenſent, ex eo dici vnum inſtans, quia quamuis in tempore ſint plura inſtantia, tamen vnum ſubiecto. Sed hac ratione eodem modo poſſet dicere vnam tantùm eſſe partem temporis, quia omnes partes ſunt idem ſubiecto.

Alij verò ſentiunt, eſſe vnum nunc ſecundùm rem plura verò ſecundùm rationem, ex eo, quia putant tempus identificari cum mobili, cum motu, & cum termino; ſed hoc longè eſt improbabilius, quia, vt ſuprà probaui, motus diſtinguitur à termino, & quamuis identificaretur cum termino, diſtingueretur à mobili, & ſubiecto; quia ſubiectum per illam realitatem aliter ſe haber quàm antea, & poteſt eſſe ſine illa, quæ arguit realem diſtinctionem neceſſariò; & eadem ratione poſſet dicere Ariſtotles ſecundùm hanc ſententiam, vnam tantùm eſſe partem determinatam temporis, quia omnes identificari debent cum mobili. Pereyra vult, inſtans vnum imaginarium eſſe in toto tempore, quia, vt Ariſtoteles docuit, totum tempus imaginarium eſt ac ſi eſſet vnum nunc fluens.

Vt tamen ex mente Ariſtotelis hanc quæſtionem explicemus, notandum eſt ex Ariſtotele *textu* 90. poſuiſſe hanc quæſtionem his verbis, inſuper ipſum nunc, quod præteritum futurúmque diſtinguere videtur, vtrùm vnum idémque ſemper maneat, an aliud atque aliud ſemper, non facilè diſcerni poteſt,

A & quidem quòd non ſit aliud, & alind, probat hac ratione 3.*Metaphyſic textu* 17.*in fin*; quia ſi ſunt plura; ergo vel omnia manent ſimul, & hoc eſt abſurdum, plura inſtantia eſſe ſimul; vel corrumpitur, & hoc non, quia neque in ſeipſo, quia implicat, neque in alio, quia non ſunt inſtantia immediata: ſi in alio, tunc cùm nullum ſit immediatum, quin intermedia ſint infinita, cum illis ſimul erit; tamen ratio hæc ſoluitur *lib.*6.*dubio* 4. *principali in fine. & textu* 91. probat non eſſe tantùm vnum, quia nullius diuiſibilis finiti finis eſt vnus, id eſt, nullum quantum habet vnum terminum ſolùm ſi finitum ſit; ergo in tempore finito, quod poteſt quis aſſignare non eſt tantùm vnus terminus. Et aliam ponit rationem *text.*92.
B quia, ſi vnum tantùm eſſet, ſequeretur, quòd præterita poſſent dici ſimul eſſe cum his quæ modò ſunt, quia in eodem inſtanti habent eſſe.

Soluit verò hanc difficultatem Ariſtoteles *textu* 104.& 105. cuius ſententia, quantum ego intelligo, hæc eſt, quòd ipſum nunc, quod eſt duratio indiuiſibilis mobilis, eſt eadem re, ſicut & res ipſa in omni motu, licèt diuerſa ratione, quia ſub alio, & alio tempore, eadem res perſeuerat, ſicut patet exemplo quod Ariſtoteles ponit de homine, qui eſt idem in diuerſis locis, licèt diuerſus ratione locorum. Loquitur ergo Ariſtoteles de duratione indiuiſibili mobilis, cùm dicit eſſe vnum nunc per totum tempus, quia illa re uera, ſicut ipſa res durat per totum motum. ipſa per-
C ſeuerat per totum illum; hanc verò eſſe mentem Ariſtotelis, probatur ex ipſo, qui dicit *textu* 104. ipſum autem nunc, eſt quidem vt idē, eſt verò vt non idem; explicat verò quomodo ſit idem, & quomodo non ſit idem, his verbis, *quatenus enim in alio, & in alio, eſt diuerſum, quatenus vero eſt id quod eſt ipſum nūc, idem eſt*; ex quibus probo apertè quod dixi, Ariſtoteles dixit hoc nunc, vt eſt in alio, & in alio, eſſe diuerſum; ergo non poteſt loqui in inſtanti cōtinuatiuo ipſius temporis, quia hoc non eſt in alio, & in alio. loquitur ergo de duratione indiuiſibili mobilis, quæ eſt in alio, & in alio inſtanti temporis, quatenus mobile ipſum eſt in alio, quod infrà explicat Ariſtoteles exemplo de corpore, quod dicitur diuerſum, in di-
D uerſis locis: vbi notandum eſt, etiam, quòd cùm Ariſtoteles docet eſſe aliud ratione in diuerſis locis, non vult loca, aut vbicationes ſola ratione differre, quia, vt ſuo loco probabo, realiter diſtinguuntur, ſed quòd differant formaliter ante intellectum, quia ſunt diuerſæ formæ: vnde malè ex hoc textu colligunt multi, inſtantia ſola ratione differre; & confirmatur quod dixi, ex his quæ infrà docet Ariſtoteles in eodem *textu* 104. cuius verba hæc ſunt ſecundùm tranſlationem Argyropoli. *Eſt igitur tum idem quod nunc dicitur, ſemper, tum non idem quippe cùm & id quod fertur tales ſubeat modos.* quaſi diceret, ex eo hoc nunc eſt idem, quia mobile eſt idem, & eſt diuerſum, vt reſpondet diuerſis inſtantibus temporis, ſicut &
E ipſum mobile eſt diuerſum ſub diuerſis indiuiſibilibus motus, vnde D.Thomas *opuſculo* 36. *cap.*4. in illum textum optimè dixit, quòd ſicut mobile in toto motu eſt idem, ſic oportet ita eſſe in nunc, quod de ſola indiuiſibili duratione mobilis verum eſt: & infrà docet quòd ipſum nunc, in quantum reſpondet mobili aliter ſe habenti, & aliter, diſcernit prius, & poſterius in tempore; ſed nullum nunc reſpondet mobili ſe habenti aliter, & aliter, niſi indiuiſibilis duratio mobilis: ergo & ſecundùm hunc ſenſum explicanda eſt mens D.Thomæ 1.*p.quæſt.*10. *art.*4.*ad* 2.& quoties de hoc loquitur. Albert.*lib.de quatuor coæuis q.*3.*art.*12. & ſic explicat D.Thomam Capreolus 2.*diſt.*2.*q.*2. quem refert Toletus; quam

tamen futili ratione reiicit Toletus. nam præſentia mobilis, inquit, quamuis eadem ſecundum durationem, toto tempore non eſt vnum nunc; reſpondeo, eſt vnum nunc, id eſt, aliqua indiuiſibilis duratio.

Alia quæ obiiciunt contra hanc ſententiam, non ſunt ad rem, vt videbitis legentes illum. Soto etiam *quæſt. 4. dub. 3. principali*, refert ſententiam Capreoli, ſed leuiter, vnde non eſt cur hæc explicatio Ariſtotelis nouitatis arguatur, cùm iam ſit textui conformis, & veritati, & ſic Capreolus explicauerit mentem D. Thomæ de ſenſu Ariſtotelis; argumenta verò quæ Ariſtoteles propoſuit *textu* 90. *& ſequentib.* contra hoc non probant; & quid dicendum ſit de corruptione inſtantium, *lib. 6.* dicetur, cùm ſermo ſit de inceptione, & deciſione.

Sed obiicies, quia Ariſtot. *textu* 105. videtur loqui de nunc ipſius temporis, quia, inquit, quòd ſi tempus non ſit, illud non erit, & nunc non eſt, tempus non erit. Sed reſpondeo quòd licèt in eo textu loquatur de nunc temporis, vt patet ex verbis, non impedit, quin præcedenti textu loquatur de nunc mobilis, neque eſt æquiuocatio, cùm ipſe apertè ſe explicet quòd loquatur iam de alio nunc temporis.

Verùm ſubtiliùs rem contemplando, dicere quis poteſt, quòd loquatur de nunc mobilis, quia illud non eſſet, ſi tempus non eſſet, non quia illa duratio abſolutè non eſſet ſine tempore, ſed quia non eſſet diuerſa ſecundùm rem prout in alio eſt, & alio inſtanti temporis, & tempus abſolutè non eſſet, ſi illud nunc non eſſet, quia ſi illud nunc non eſſet, mobile non eſſet, & ſi mobile non eſſet, motus non eſſet, nec tempus. Sed quæres ampliùs: Quomodo verum eſt, quòd per illud nunc continuatur tempus quod ibi dicit Ariſtot. Reſpondeo, quòd per ipſum mobille, vt continuè mouetur, tempus continuatur, non quòd duratio ſit continuatiua ipſius temporis formaliter, & iuxta hunc modum totus ille textus poſſet explicari, elige tamen quam malueris ſolutionem.

DISPVTATIO XII.

Philoſophica, Metaphyſica, & Theologica.

De differentia temporis ab alijs durationibus.

HÆc diſputatio petit aliqualem cognitionem aliarum durationum, & ideo de illis aliquid dicendum eſt, tum, quia res ipſa difficilis, & neceſſaria ſit, tum quia hunc locum ſibi poſtulare videtur. Contendam autem in hac diſputatione colligere quidquid variis in locis dictum eſt ab Scholaſticis, qui legi poterunt cum Magiſtro 2. *diſt.* 9. ſanctus Thomas *ibi quæſt.* 1. Scotus *à quæſt.* 1. Durand. *à quæſt.* 3. Bonauentura, & Richardus *à quæſt.* 1. Gabriel *quæſt. vnica.* Ferrata cum ſancto Thoma 1. *contra Gentes c.* 15. *& lib. 3. cap.* 61. Capreol. *in* 1. *diſt. 9. quæſt.* 1. *art.* 2. Alenſis 1. *part. quæſt.* 12. Albertus *in ſumma de quatuor coæuis quæſt.* 3. Abulenſis *ſuper caput* 11. *Exodi quæſt* 24. Henric. *quodlib. 9. quæſt. 7. quodlib. 5. quæſt.* 13. *& quodlib.* 11. *quæſt.* 11. Soncin. 12. *Metaphyſ. quæſt.* 53. & ex parte expoſitores Ariſtot. *hoc libro*, dum diſputant, an omnes ſint in tempore; ex Patribus, Gregor. 16. *moral. cap.* 21. Damaſcen. 2. *fidei cap.* 1. Auguſtinus 11. *confeſſio. c.* 11. *&* 12. *& ſerm. 2. in Pſal.* 101. *quæſt.* 31. *ſuper Geneſim, &* 41. *ſuper Exodum, & libro contra Priſcillianum, c.* 6. Boëtius 6. *lib. de conſolat.* Dionyſius *lib.* A *de diuinis nominib. c.* 10. Anſelm. *in monologio. c.* 21. *&* 22. diſcipuli D. Thomæ 1. *p. q.* 10. Fereira *lib.* 12. *phyſic.*

Dvbivm I.

In quo conſiſtat ratio formalis durationis.

SVppono autem de omni duratione, quod ſuprà probaui de tempore, quòd à re durante non diſtinguantur realiter, ſicut nec tempus à motu, & ratio vniuerſalis eſt, quia ſola re, cum ſua exiſtentia, intelligitur ſufficienter durare, vnde ad hoc non requiritur aliquid reale diſtinctum à re actualiter exiſtente; quod eſt contra Caietanum 1. *part. quæſt.* 45. *art.* 3. Ferraram, & alios, qui exiſtimant omne accidens B diſtingui realiter à ſubſtantia. nam duratio, vt dicam infrà, pertinet ad prædicamentum quando, niſi velint id quod durationem dicunt, identificari cum ſubſtantia, quòd ponatur in ſubſtantia; ſed hoc eſt apertè falſum, quod tamen ex profeſſo impugnare non eſt huius loci.

Prima igitur opinio poteſt eſſe dicentium durationem eſſe fundamentale ante intellectum, licèt habeat formalitatem ab illo, vt nonnulli de tempore ſuprà dixerunt; ſed hoc iam impugnatum eſt, & ratio eſt vniuerſalis, quia per ſolam entitatem actualem intelligitur res durare, in quo non pendet ab intellectu, quia ſicut res realiter exiſtit per exiſtentiam actualem, ita realiter durat per durationem (nomine C exiſtentiæ entitatem actualem intelligo.) ex quo etiam patet quòd duratio debet eſſe aliquid reale, & quòd cuilibet rei ſit duratio intrinſeca, ſicut & entitas actualis; habemus ergo, &c.

Sed nonnulli videntur inſinuare, durationem eſſe ad cauſam conſeruantem; quod tamen eſt falſum, quia ſicut res per ſuam entitatem actualem exiſtit, ita per illam durat: vnde falſa eſt opinio, quam Scotus refert ſuprà *quæſt.* 2. quam refutat Soncinas 12. *Methaphyſic quæſt.* 53.

Alij verò exiſtimant, omnem durationem, quamuis dicant eſſe rem abſolutam, habere tamen ſucceſſionem, Gabriel 2. *diſt.* 2. *quæſt.* 1. *notabili* 3. Ocham *ibi quæſt.* 10. Aureolus apud Capreolum 1. *diſt.* 9 *quæſt.* 1. D *art.* 2. *verſic. in 4. loco arguit*; & probari poteſt primò, quia quæcunque duratio poteſt comparari cum altera, & cognoſci de illa an ſit maior, vel minor: ergo habet extenſionem, aliàs quomodo diceretur maior, vel minor. Secundò, quia ſanctus Thomas 1. *parte quæſt.* 10. *art.* 6. docet, ponendum eſſe vnum per quod aliæ durationes Angelicæ menſurentur; ergo per illam menſurari, poteſt cognoſci quantum aliæ durent; ergo habet aliquam extenſionem. Tertiò, quia ſuppoſito, quòd non eſſet tempus, poteſt vnus Angelus durare plus quàm alius, & hoc poſſet Angelus cognoſcere; ergo cognoſcit exiſtentiam.

Sed abſolutè dicendum eſt, durationem vt ſic abſtrahere à ſucceſſiua & permanenti; & ratio eſt, quia E duratio, vt ſuprà probaui, eſt ipſum eſſe, vel ſaltim debet illi proportionari, vnde ſicut quando res eſt ſucceſſiua, habet durationem ſucceſſiuam, ita quando eſt omnino permanens vt ſic, debet habere neceſſariò durationem permanentem; habemus ergo ex dictis quòd duratio ſit entitas realis abſoluta, quæ facit rem durantem, ſcilicet coëxiſtentem durationi imaginariæ; ſicut enim vbi facit corpus præſens loco, ſiue vero, ſiue imaginario: ita duratio facit rem durantem, id eſt, coëxiſtentem durationi veræ, ſiue imaginariæ; & hæc eſt ratio formalis prædicamenti quando; quod verò tangitur in argumentis de maiori duratione vnius rei, quàm alterius, infrà explicabitur.

Sed

Sed quæres, [illegible] menſuræ actiuæ conueniat durationi vt ſic. nam durationes vocari ſolent communiter menſuræ quædam. Hoc dubium attigit Durandus 1. *diſt.* 2. *quæſt.* 5. Scotus 2. & 3. Caietan. 1. *part. quæſt.* 10. *art.* 6. in qua re primò notandum eſt ex Ariſtot. 10. *Metaphyſicor.* quòd ratio menſuræ propriè conuenit quantitati, ſed iam per extenſionem quandam extenditur ad durationem, & ad menſuram perfectionis. Secundò notandum eſt, quòd duratio poteſt comparari, vel ad ſubiectum in quo eſt, vel ad alias durationes eiuſdem rationis. Tertiò notandum quòd menſura poteſt ſumi vel actiuè, in quantum menſurat aliam rem, vel paſſiuè, & formaliter, in quantum facit rem menſurabilem. His poſitis Durandus, & Scotus ſentiunt, non eſſe de ratione durationis, quòd ſit menſura actiua reſpectu eius cuius eſt duratio, & omiſſis illorum rationibus, ratio quæ me mouet eſt, quia per durationem cognoſcit res durans tanquam per formam; ſed hæc non eſt propriè ratio menſuræ: vnde ſententia Caietani, quæ eſt huic contraria, non placet; D. Thomas autem explicari poteſt de menſura paſſiua, dum *art.* 6. docet tempus comparari ad ſubiectum, vt menſura ad menſuratum; in menſura verò ſucceſſiua illud eſt ſpeciale, quòd ſecundùm vnam partem poteſt alias partes eiuſdem temporis menſurare, quod in indiuiſibili duratione non reperitur, ſed in ſucceſſiuis, poſſe alias res menſurare, non eſt de eſſentia, ſed quid cōſequens ad eſſentiam.

Dvbivm II.

Quænam ſint, quæ materiali tempore menſurantur? aut quæ materiali tempore durant.

In hac re primò certum eſt, quòd, quæ conſiſtunt in ſucceſſione quadam, tempore menſurantur: difficultas tamen eſt de rebus materialibus permanentibus, quæ in ſe ipſis poſſunt, vel aliquantulum inuariata perſeuerare: & de his etiam eſt certum ex dictis, quòd durent duratione aliqua reali, & poſitiua; ſed an ſit permanens, vel ſucceſſiua, dubium eſt.

Caietanus *art.* 5. *verſic. contra quartam concluſionem,* Ferrara 1. *contra Gentes, cap.* 18. Albertus *quæſt.* 3. *de quatuor coæuis, art.* 7. éſtque communior inter Thomiſtas, quòd menſurentur tempore, videtúrque expreſſa ſententia ſancti Thomæ 1. *part. quæſt.* 10. *art.* 4. *ad* 3. & 1. *diſt.* 19. *quæſt.* 2. *art.* 1. *ad* 4. *de potentia, quæſt.* 5. *art.* 1. *ad* 2. & *art.* 4. *ad* 1. quæ videtur etiam ſententia Ariſtotelis 4. *phyſicorum, textu* 118. & probari poteſt, quia iſtæ ſunt res mutabiles: ergo menſurantur tempore quæ eſt menſura motus.

Pro ſolutione notandum eſt, quòd iſtæ res poſſunt dupliciter conſiderari, aut in fieri, aut in facto eſſe: & quidem loquendo de ipſo fieri, aliud eſt ſucceſſiuum, aliud inſtantaneum, & ſic iſtæ actiones menſurabuntur tempore, aut duratione indiuiſibili; ſed propoſita difficultas eſt de rebus in facto eſſe: & de his dicendum eſt, quòd menſurentur duratione permanenti, & tota ſimul: ita Scotus 2. *diſt.* 2. *quæſt.* 4. Durand. *quæſt.* 6. Herueus *quæſt.* 12. Henric. *quodl.* 5. *quæſt.* 3. & probatur, quia iſtæ ſunt res permanentes, & totæ ſimul: ergo habent durationem permanentem, & totā ſimul, ſicut res ſucceſſiuæ habent durationem ſucceſſiuam; & confirmatur, quia illæ res vt ſic realiter durant, & non duratione ſucceſſiua, quia non eſt aliqua ſucceſſiua mutatio, nec valet dicere, quòd iſtæ res ſunt variabiles, vt ſubiectæ mutationi, quia hoc ſolum probant quòd quando mouentur, earum motus menſurentur tempore,

A non tamen quòd ipſæ ſecundùm [illegible] permanentes ſunt menſurabiles illo.

Et confirmatur, quia in Angelo ponitur menſura permanens, quia ſecundùm eſſe eſt permanens; ergo in his rebus permanentibus vt tales ſunt, debemus ponere permanentem menſuram, quam appellamus tempus diſcretum, quod dixerim contra Scotum ſuprà, & Henricum, qui ferè idem ſentit, qui volunt iſtam durationem eſſe æuum; ſed falluntur, quia æuum eſt duratio neceſſaria ab intrinſeco, atque adeò incorruptibilis: hæc tamen duratio eſt defectibilis, & rei quæ ab intrinſeco poteſt deficere, & quidem hæ durationes in re diſtinctæ ſunt.

Sed quæres, quare dicitur hæc duratio tempus

B diſcretum? Reſpondet Durandus, & Herueus, quòd duratio harum rerum eſt ſicut quoddam inſtans, indiuiſibile, & quia iſtæ res non ſemper permanent, ſed ſibi inuicem ſuccedunt, ideo dicitur tempus diſcretum, vt infra dicetur de tempore operationis Angelicæ.

Sed obiicies, ſequitur, quòd res corruptibilis deſinat per vltimum ſui eſſe. Reſpondeo quòd de hoc dicam *lib.* 6. in materia de inceptione, & deſitione *dubio* 4. *principali in fine.*

Ad ſanctum Thomam reſpondeo, illum loqui de menſura extrinſeca ſolùm; neque credendum eſt voluiſſe diuum Thomam, rem quieſcentem tempore intrinſeco menſurari, cùm non ſit intrinſecè tem-

C pus, vbi non eſt intrinſecè motus, & eodem modo intelligendus eſt Ariſtoteles, qui intelligi non poteſt de tempore intrinſeco, cùm per illud dicat menſurari res quæ mouentur, & quieſcunt: vnde eſt, quòd communi motui, & quieti, quod tempore extrinſeco verum eſt, vt patet ex *textu* 119. 4 *phyſicorum,* & *textu* 120. & D. Thomas 1. 1. *quæſt.* 31. *art.* 2. apertè docet ſubſtantias per ſe non eſſe in tempore, quia ratione ſui non habent ſucceſſionem, ſed per accidens, aut per aliud, id eſt, quatenus mutationibus ſubduntur.

Sed dices, quare Angeli non dicantur eſſe in hoc tempore, ſicut ſubſtantiæ iſtæ materiales. Reſpondeo, quòd, vt bene docuit Ariſtoteles 4. *phyſicorum,*

D res non ſit in alio, quia ſit quando aliud eſt, ſed ex eo quòd contineatur ab illo Angelus; ergo licet coëxiſtat noſtro tempori, non dicetur ex hoc eſſe in illo, neque ex hoc ſubſtantiæ materiales dicuntur eſſe in illo, quia ſunt ſimul cum illo, ſed ratione motus cui ſubſtant, vt diuus Thomas docuit *loco citato*; quod tamen Angelis reſpectu materialis temporis non conuenit; de ſpirituali infra dicam.

Hinc oritur, quòd has res menſuremus tempore extrinſeco, cùm dicimus Ioannem vixiſſe tot annis, quia hæc menſura eſt notiſſima quoad nos. Ex dictis etiam patet optimè dixiſſe S. Thomam 4. *phyſicorum, ſuper textum* 119. quietem per accidens menſurari tempore, quatenus per extrinſecum tempus

E cognoſcimus quanto tempore hoc ſubiectum quieuerit. Secundò intelligitur bene Pereyra *lib.* 12. *c.* 3. docuiſſe, quòd in definitione temporis non oportuit ponere illam particulam *quietis,* quia tempus menſurat quietem per accidens.

Sed obiicio, vt magis hoc declaretur: quies poſita eſt in definitione naturæ; ergo debuit poni in definitione temporis. Reſpondeo, vt ibi dixi, quies ſumitur pro aliquo poſitiuo, cuius principium intelligitur eſſe natura. Et hîc quies ſumitur pro priuatione, quia licèt ſequatur aliquam durationem poſitiuam ipſius rei quieſcentis; tamen illa, vt dixi, non menſuratur tempore continuo, eſt enim duratio tota ſimul, licèt res ipſa vt ſubiecta motui menſuretur

ſuretur tempore continuo, eo modo quo explicui; vnde optime docuit Scotus 2.*diſt* 2.*quæſt*.4.§.*concedo concluſionem*, poſſe quietem menſurari alia duratione diuerſa ab ea qua durat requieſcens.

DVBIVM III.

An ſit aliquod tempus continuum ſpirituale.

Diuus Thomas 1.*part. quæſt*.53. *art*.3. expreſsè docet motum continuum Angeli menſurari tempore continuo diuerſo à noſtro, quem ſequuntur Caietanus, & alij Thomiſtæ *ibi*. ſed aduertit, vt conſtat ex Zumele *ibi quæſt*.4.*ad* 2 quòd illum intelligunt Thomiſtæ de operatione tranſeunte Angeli reſpectu corporum, neque enim concedunt Thomiſtæ aliquem motum continuum ſpiritualem ſubiectiuè inhærentem Angelo; quod tamen non eſt de mente D.Thomæ, quidquid velint Thomiſtæ. nam motus quos Angeli ad extra cauſant, cùm ſint materiales, tempore materiali noſtro menſurantur, neque enim refert cauſatos eſſe ab Angelo, & quòd hi motus menſurentur tempore noſtro, docuit D.Thomas 3.*contra Gentes cap*.61.*concl*.3.

Dicendum ergo eſt, veram eſſe ſententiam ſancti Thomæ de motu continuo (quem ſuppono poſſe eſſe in Angelo, vt multi probant *in ea quæſt*.53.) ſpirituali inhærente Angelo vt in ſubiecto; ponenda ergo eſt in Angelis duratio continua, & ſucceſſiua, ad actus continuos, & ſucceſſiuos, ſiue illi ſint motus locales, ſiue actus intellectus, & voluntatis, quos poteſt intendere continuè. Et ratio patet ex dictis, quia iſtæ entitates debent habere durationem ſibi intrinſecam, & proportionatam; quando verò S.Thomas 1.2.*quæſt* 113 *art*.7.*ad* 5. docet ſucceſſionem Angeli non menſurari tempore continuo, loquitur apertè de actibus diſcontinuis, quæ ſibi ſuccedunt.

Sed quæres, quomodo iſtæ durationes ſpirituales diſtinguantur à tempore noſtro continuo. Reſpondeo, diſtingui eſſentialiter.

Obiicies, duæ relationes ſimilitudinis inter terminos ſpecie diuerſos, ſunt eiuſdem ſpeciei, vt ſuprà dixi; ergo & tempora hæc, quamuis ſequantur motus ſpecie diſtinctos, ſicut ſuprà diximus de tempore, in motu calefactionis, & locali. Reſpondetur, quòd ſi tantùm attenderemus differentiam ſpecificam motus, non diſtingueremus tempora eſſentialiter, iam enim dictum eſt, non diſtingui ex diſtinctione motuum, ſed inuenitur illud ſpeciale in duratione continua Angeli ſibi inhærente, quòd eſt eſſentialiter ſpiritualis, ſicut duratio noſtra continua eſt materialis, vnde diſtinguuntur eſſentialiter; quod etiam in relationibus verum eſt. nam quamuis ſimilitudo inter duo alba, & duo nigra, non diſtinguantur ſpecie; tamen ſimilitudo inter duo extrema ſpiritualia, vel materialia diſtinguuntur, non propter ſpecificam diſtinctionem extremorum, ſed quia habent in ſua eſſentia prædicatum quoddam eſſentialiter diuerſum, ſcilicet eſſe ſpirituale, vel materiale; ipſa tamen tempora continua ſpiritualia inter ſeſe non diſtinguuntur, niſi ſolo numero, ſicut ſuprà dixi de continuis materialibus inter ſeſe, continuum verò ſpirituale, ab ſpirituali diſcreto (de quo infrà) ſpecie differt.

De vnitate verò, aut pluralitate huius temporis dicendum eſt, ſicut in ſimili de tempore noſtro materiali, ſcilicet, quòd ſint plura intrinſeca cuilibet motui duranti ſucceſſiuè, ex quo patet, quæ ſint, quæ hoc tempore poſſint & debeant menſurari.

Sed quærere aliquis poſſet, an in tempore continuo ſpirituali, ſit aliquid, quod ſit menſura aliorum, ſicut in materialibus: ſed quidquid alij velint, mihi videtur non dari, neque Angeli indigent tali menſura, neque tempus poteſt eſſe in motu informi, cùm ſint motos omnino liberi; alij volunt eſſe in his temporibus continuis ſpiritualibus vnum, quòd ſit perfectionis menſura; ſed cùm omnes iſtæ durationes numero ſolo in noſtra opinione differant, non eſt cur menſuram perfectionis aſſignemus, de hoc tamen non contendo.

DVBIVM IV.

An detur in ſpiritualibus aliquod tempus diſcretum.

De hac re legatur S.Thomas, & Caietan *ſuprà*. Zumel *quæſt*.4.*ſuper tertium illum articulum quæſtionis* 53. Scotus ergo *in* 2. *diſt*.2. *quæſt*.4. exiſtimat operationes Angeli, quæ habent totum ſuum eſſe ſimul, menſurari æuo. Ratio eſt, quia habent totum ſuum eſſe ſimul, ſicut ſubſtantiæ Angelicæ; ergo eadem menſura, id eſt, æuo menſurantur ſicut illæ; neque enim refert, quòd ſubſtantiæ plus durent, quam operationes.

Sed dicendum eſt cum Thomiſtis *ſuprà*, quòd iſtæ res non menſurantur æuo, ſed duratione indiuiſibili, quod appellatur tempus diſcretum; ita Henric.*quodl*.1.*quæſt*.8.*&* *quodl*.13.*quæſt*.7.Durand.2 *diſt*.2.*quæſt* 4.*&* 6. Alexander 1.*part. quæſt*.12.*membro* 4. *art*.4.§.1. Richard. 2.*diſt*.2.*art*.2.*quæſt*.1. S.Thomas 1.*part.quæſt*.53.*art*.3. 1.2.*quæſt*.113. *art* 7 *ad* 6 & ratio eſt aperta, quia æuum, vt infrà videbimus, eſt duratio ab intrinſeco indefectibilis: at duratio horum actuum reuera eſt ab intrinſeco defectibilis, vnde non poſſunt eſſe eiuſdem rationis, quamuis in hoc conueniant, quòd ambæ durationes ſint totæ ſimul.

De vnitate verò huius temporis dicendum eſt, quòd in qualibet re, quæ cùm ſit ſpiritualis, eſt tota ſimul, & deficere poteſt, ſit proprium indiuiſibile iſta duratione intrinſeca durare, ex quo etiam patet, quæ poſſunt eſſe quæ hoc tempore menſurantur.

Sed quæres, in quo conſiſtat ratio huius temporis diſcreti? Reſpondeo in ſucceſſione harum durationum indiuiſibilium, quod ideo dico, quia ſi ſint ſimul multæ res quæ durent hac menſura, non propriè efficiunt tempus diſcretum. nam tempus petit natura ſua partium ſucceſſionem.

Quæres vlteriùs, numquid hæ durationes inter ſe diſtinguantur ſpecie. Reſpondeo, durationes indiuiſibiles ſpirituales iſtæ, quæ ab intrinſeco poſſunt deficere, non diſtinguuntur ſpecie, ſed numero, vt ſuprà dixi de temporibus continuis ſpiritualibus inter ſe; ſed ab æuo, & æternitate ſpecie diſtinguuntur, vt infrà dicam; à duratione etiam materiali, permanenti, vel ſucceſſiua ſpecie differt, vt patet ex difficultate 3.

Quæres vlteriùs, an actiones noſtræ ſpirituales hoc tempore menſurentur. Reſpondeo intrinſecè, & per ſe hoc tempore menſurantur, neque oppoſitum vult D.Thomas 1.2. *quæſt*.113.*art*. 7.*ad* 5. quia ibi non loquitur de duratione intrinſeca propria & per ſe, ſed de extrinſeca, & per accidens, vt apertè patet, quod reuera ſufficit ad ſoluendum illud quintum argumentum, & iuxta hæc explicandus eſt D. Thomas *de veritate quæſt*.8. *artic*.14.*ad* 12. *& in* 1.*diſt* 38.*art*.3.*& in* 4 *diſt*.49.*quæſt*.3.*art*.

Sed dices, ergo hac ratione etiam operationes Angelicæ poſſent tempore noſtro menſurari. Reſpondeo

Reſpondeo diſparem eſſe rationem, quia, vt patet ex D. Thoma *loco citato* 1.2.*quæſt.*113.*art.*7.*ad* 5. homo habet dependentiam à tempore, Angelus verò nullo modo, vt ex ſupradictis patere poteſt, vnde & in ordine ad nos menſuramus has actiones tempore noſtro, cùm dicimus, tot horis dedi operam litteris, meditationi, aut contemplationi.

Quæres vltimò, an in hoc tempore detur vnum, quod ſit menſura aliorum. Reſpondeo primò, quod ad durationem attinet, non dari, quia cùm omnes iſtæ durationes ſint indiuiſibiles ſecundùm ſe, non poſſunt ſe inuicem menſurari, hoc enim faciendum eſt per ordinem ad durationem extenſam veram, vel imaginariam: de menſura perfectionis idem dicendum eſt quod ſuprà de duratione, ſeu de tempore ſpirituali continuo.

Dvbivm V.

Quænam duratio ſit æuum.

PRimò notandum eſt hoc nomen variè accipi, & primò ſumitur pro quacunque duratione, vnde 1.*Corinth.*8. vbi dicitur, *Carnes non manducabo in æternum*, alia litera habet, *in æuum*. Solet etiam ſumi pro æternitate, Eccleſiaſt. 41. *bonum nomen permanet in æuum*, ſcilicet in æternum, & hæc veritas inſinuatur *Exodi* 21. nam vbi vna litera habet, *erit ſeruus tuus in æuum*, alia habet, *in ſeculum*, alia *in æternum*, & pro æternitate vtitur hoc nomine Ariſtot. 1.*cæli, textu* 106.& 12.*Metaphyſicorum, textu* 39. Dionyſius *de diuinis nominibus*, *cap.*10. & D. Thomas *quodl.*5.*art.*3. ait, ex ignorantia linguæ Græcæ factum fuiſſe, vt æuum ab æternitate diſtinguatur; iam tamen hoc nomen vſurpatum eſt pro duratione rerum, quæ cùm habeant initium, nequeunt ab intrinſeco deficere; ſic accipitur à Baſilio 2.*contra Eunom.*& ab Auguſtino *lib* 83. *quæſtionum*, *quæſt.*72. Anſelmus *ſuper caput* 1.*ad Titum*. ab Scholaſticis *locis citatis*; & ſic à nobis accipitur in præſenti quæſtione. Et primò ſupponimus durationem hanc eſſe aliquid reale, & intrinſecum rei duranti.

Sed quæritur primò, an in æuo ſit aliqua ſucceſſio? Et Bonauentura *in* 2.*diſt.*2.*quæſt.*5. ſenſit eſſe in æuo quandam ſucceſſionem, ita vt non eſſet omnino eadem duratio, qua hodie durat Angelus, & ea qua heri, v.g. durauit, ſed ſit continua quædam ſucceſſio. Probatur primò, quia in duratione in qua eſt præteritum, & futurum, eſt prius & poſterius, atque adeò & ſucceſſio: ſed in æuo eſt præteritum, & futurum; ergo. Minor probatur, primò, quia ſancti Patres ſæpe dicunt tantùm æternitati conuenire, vt in ea ſit tantùm præſens; ſic Hieronymus ad Marcellum, Auguſtinus 11.*Confeſſionum*, *cap.*14. Anſelmus *in proſol.cap.*20.& 22. & *ad Titum* 1. & alij quos adducit Lipomanus *in Catena*, ſuper illud Exod.3. *Ego ſum.* Iſidorus 7.*Etymologiarum cap.* 1. Et probatur ratione, quia poteſt annihilari; ergo poteſt non eſſe futura, & non poteſt non fuiſſe præterita; ergo hæc duo diſtinguuntur in illa duratione. Confirmatur, quia ſi Angelus modò annihilaretur, videremus Angelum illum prætериiſſe, non tamen eſſe futurum; ergo non conueniebat illi per eandem durationem fuiſſe, & futurum eſſe. Secundò, quia vbi eſt magis, & minus, eſt ſucceſſio, & diuiſibilitas; ſed in duratione Angeli eſt magis, & minus: ergo. Minor probatur, quia ſi heri creatus fuiſſet vnus Angelus, & hodie alius, ille plus duraſſet; ergo. Tertiò, quia prius, & poſterius ſequuntur ſucceſſionem; ſed prius eſt non eſſe Angeli, quàm eſſe: ergo. Quartò, aliàs

A ſequeretur hanc durationem eſſe infinitam; & etiam ſequeretur, quòd inceptio & deſitio Angeli, ſi deſineret, eſſent ſimul, imò, & quòd æternitas non ſit ſimplicior æuo.

Propter has, & ſimiles rationes Bonauentura ſuprà ſequitur hanc ſententiam, diſtinguit tamen duplicem ſucceſſionem, alia eſt ſine nouitate eſſendi ex parte termini, licèt in ipſa actione ſit continua quædam ſucceſſio; alia verò eſt ſucceſſio cum nouitate eſſendi: ſicut cùm continuè producitur diuerſus terminus, primam ponit in æuo, & hanc ſequuntur alij nonnulli, quos referr Caietanus 2.*diſt.*2.*quæſt.*2. in argumentis contra quintam concluſionem.

Sed oppoſita ſententia eſt, ſcilicet quòd æuum ſit B duratio tota ſimul: Scholaſtici 2.*diſt.*2. Scotus *q.*1. Richard. *art.*1. *quæſt.* 3. quamuis ſententiam Bonauenturæ probabilem putent Durandus *q.*5. Alenſis 1.*part. quæſt.* 12. *membro* 9.*art.*3. S. Thomas 1.*parte quæſt.*10. *art.*5. *quodl.* 10. *art.*4. etiam eſt communis Thomiſtarum 1. *part. quæſt.* 10. imò etiam videtur S.Dionyſij *cap.*5.*de diuinis nominibus*, appellat æuum, quietem ſimul totum. Auguſtinus *lib.*83. *quæſtionum quæſt.*9.& 22. loquens de duratione Angelorum, ait, æuum hoc diſtat à tempore, quòd tempus mutabile, æuum ſtabile eſt; ſed ratio me conuincit, quia cùm duratio non diſtinguatur à re, ſi ipſa res eſt tota ſimul, & indiuiſibilis, non video quomodo duratio C non ſit indiuiſibilis, & tota ſimul.

Secundò, quia ſi eſſet illa ſucceſſio, neceſſariò deberet intelligi Angelum aliquid amittere ſucceſſiuè; & ſi dicas tantùm eſſe ſucceſſionem in actione conſeruatiua continua, contra hoc eſt primò, quòd duratio Angeli à ſua actuali entitate non diſtinguitur: & iam ſuprà probaui, actionem qua Angelus fit, ab ipſa eſſentia Angeli non diſtingui.

Tertiò, quia non videtur repugnantia, ob quam ſicut res diuiſibilis habet diuiſibilem durationem, indiuiſibilis non habeat indiuiſibilem durationem; eſt ergo duratio Angeli indiuiſibilis, & quæ ab intrinſeco deficere nequit.

Ad autoritatem dicendum eſt, quòd in aliquibus locis ſumunt æternitatem, vt comprehendit æuum, D vt Boëtius 1.*de Trinitate cap.*9 Secundò etiam quòd velint æternitatem eſſe independentem, non tamen æuum. Ea autem loquutio, quòd ſoli æternitati conueniat eſſe præſentem, non præteritam, aut futuram, veriſſima eſt, ex eo, quia æternitas habet de ſe eſſentiam infinitam, & ita in ſe omnino independens ab alio poteſt coëxiſtere durationi cuicunque: æuum non habet hoc, ſed ſolùm quòd poſſit in infinitum permanere ſine additione per ſolam ſui conſeruationem, quod non dicit infinitatem, ſed conſeruationem eiuſdem rei.

Ad primam rationem reſpondeo, quòd in Angelo non eſt fuiſſe, aut futurum eſſe per ſucceſſionem. ita S.Thomas 1.*part.quæſt.*10. *art.*5.*ad* 3. Vnde Au- E guſt.12. *c.*15. Immortalitas Angelorum non tranſit in tempore, nec eſt præterita quaſi iam non ſit, nec futura quaſi nondum ſit, & quamuis in duratione Angeli non ſit prius, nec poſterius, tamen quia iam fuit, conſeruatus eſt in ordine ad tempus noſtrum; tamen, quia non eſt conſeruatus per ordinem ad tempus futurum, ideo poteſt non eſſe futurus, ſi annihiletur: hoc autem ad diuiſibilitatem nihil refert, quia conſeruatur totaliter, & ſimul, quod eſt in hac re valde notandum, ex quo patet ad cõfirmationem.

Ad ſecundum etiam patet, quia ibi etiam non eſt ſucceſſio, ſed ſolùm quòd Angelus vnus per ordinem ad tempus verum, vel imaginarium plus eſſet conſeruatus, ſed totaliter ſine ſucceſſione.

Tertium

Tertium verò argumentum non probat, ſucceſſionem in Angelo eſſe continuam, ſed quaſi diſcretam inter ſe & non eſſe, quod Caietanus vult menſurari tempore diſcreto; ſed reuera negatio totalis ipſius eſſe intrinſecam habet menſuram nullam, & ita ſicut negatio ipſius eſſe ſequitur eſſe, ita negationem eui ſequitur æuum, neque eſt cur fingamus aliam menſuram.

Ad quartum patet, quomodo hæc duratio infinita non ſit, inceptio autem, & deſitio ſimul non ſunt, vt *lib.6.* videbitis: neque hæc duratiò ita eſt ſimplex ſicut æternitas, cùm ſit ipſum eſſe creatum, à quo non diſtinguitur.

Sed eſt difficultas contra dicta, quæ ſemper mihi ſecundùm doctrinam quam ſuprà ſequuti ſumus viſa eſt difficilis, Angelus quando eſt præſens diuerſis locis, non habet omnino eandem præſentiam reſpectu illarum; ergo quando eſt præſens in duratione diuerſis temporibus, habet intrinſece durationem diuerſam. Reſpondeo, quòd in præſentiis localibus, eſt ſufficiens ratio ad ponendam diſtinctionem, quia videmus, vel ſucceſſiuè acquiri, vel vnam acquiri motu diſcreto, & aliam amitti: at verò in præſentia reſpectu temporis, non ſe mouet Angelus ad aliquid acquirendum, ſolùm ex eo quòd conſeruatur indiuiſibiliter à Deo, poteſt coëxiſtenti duratione exiſtere ſine acquiſitione alicuius realitatis, & ſine noua actione; vnde potiùs ſe habet Angelus reſpectu temporis tranſeuntis; ſicut locatum in eodem ſpatio perſeuerans reſpondens diuerſis partibus aëris tranſeuntis, quod reuera efficeret per vnum vbi intrinſece inuariatum, & hoc modo intelligitur æternitas coëxiſtens omni durationi, quod in hac quæſtione maximè aduertendum eſt. nam etiam poſſumus intelligere Deum per æternitatem plus duraſſe quàm mundus durauerit, & tamen hoc non arguit ſucceſſionem in æternitate, licèt illa ſit, (vt dixi,) differentia inter æuum, & æternitatem, quòd hæc ſit independens, illa verò duratio non ita.

Sed quæres, an ſit tantùm vnum æuum? Reſpondeo quòd ſunt plura intrinſeca, in quolibet ſubiecto, durante illa duratione, quod ex dictis patere poteſt.

Quæres ſecundò, an æua inter ſe diſtinguantur ſpecie? Reſpondeo æuum ſubſtantiæ materialis, & incorruptibilis, ab æuo ſubſtantiæ immaterialis ſpecie diſtingui; tamen æua immaterialia inter ſe exiſtimo non diſtingui ſpecie inter ſe, ſicut neque materialia inter ſe, quod ex ſupradictis de aliis durationibus conſtat, quod tamen ſic eſt intelligendum, vt inter ſpiritualia æua, naturalia à naturalibus non differant, niſi tantùm numero: attamen ab eius ſpiritualibus (ſi quæ ſint res ſupernaturales, quæ menſurentur æuo) diſtinguantur ſpecie, ſicut ſuprà dixi de materiali, & immateriali: quod dixerim propter eos, qui dicunt res ſupernaturales incorruptibiles, ab intrinſeco habere æuum ſupernaturale. Patet etiam, quomodo hæc duratio ab aliis diſtinguatur.

Quæres tertiò, an in his ſit aliqua prima menſura durationis? Reſpondeo primò, menſura durationis eſſe non poteſt, cùm ſint indiuiſibilia. Secundò menſura perfectionis non facit ad propoſitum, neq[ue] in ordine ad nos talis poteſt eſſe, qui[a] nos non p[oſ]ſumus vti illa ad cognoſcendam perfectionem Ang[e]lorum; [...]o ad Angelos verò neceſſaria non eſt, quia ſine illa poteſt cognoſcere perfectionem ſuæ, [...] alterius durationis, vnde non ſatis int[elli]go, quid [...]it D. Thomas 1. *part. quaſt.* 10. *art.* 6. A dicens vt probabilius tantùm eſſe vnum æuum, niſi fortè velit eſſe vnum tantum vt pe[rfectiſ]ſimum, quòd ſit menſura perfectionis, non in ordine ad nos, ſed in ordine ad Angelos, non neceſſaria, ſed accommodata.

Quæres quartò, quæ ſint quæ hoc æuo menſurantur? Reſpondeo ea omnia, quæ ſecundùm ſuam entitatem ab intrinſeco nequeunt deficere, ſiue materialia ſint, ſiue ſpiritualia. Vnde exiſtimo, non ſolùm corpora cœleſtia, ſi quæ ſint ſecundùm ſubſtantiam incorruptibilia, ſed etiam animam rationalem, voluntatem, & intellectum, imò etiam materiam primam æuo menſurari, id eſt, duratione ab intrinſeco indefectibili, quia omnes iſtæ res nequeunt ab B intrinſeco deficere; ſed hoc cum magna conſideratione dicendum eſt, ne vel ſola nouitatis ſpecie offendat.

Quæres quintò, in quo ſit perfectiſſimum æuum? Reſpondeo, naturale eſſe in perfectiſſimo Angelo; vnde non video quo fundamento nonnulli, tenentes, primum Angelum peccaſſe, negant in illo eſſe primum æuum. nam reuera, ſi ille erat perfectiſſimus ſecundùm naturalia, æuum naturale, id eſt, duratio ſuæ entitatis naturalis, modò etiam erit perfectiſſima; æuum tamen abſolutè perfectiſſimum erit duratio abſolutè perfectiſſima, quæcunque illa ſit, ſi æuo menſuretur. Hic erat diſputandum de menſura, & duratione rerum ſupernaturalium, ſed oportet C priùs explicemus rationem æternitatis.

Dubium VI.

In quo conſiſtat ratio æternitatis.

PRimò notandum eſt, æternum ſumi pro eo, quod licèt habeat terminum, valde tamen ab eo diſtat, qua ratione *ad Romanos* 6. dicuntur tempora æterna. Secundò pro eo quod non habet præfixum terminum, Geneſis 16. *Semini tuo dabo terram peregrinationis tua in poſſeſſionem æternam*, vt exponitur ab Auguſtino *quaſt.* 21. *in Geneſim.* Terti[ò] pro eo quod ſecundùm ſe totum non habet principium, nec D finem, vt de tempore dicendum eſt, ſe[cu]ndùm Ariſtotelem, qui ſenſit tempus eſſe æternum. Quartò id, quod ſemper comitatur aliquam rem independenter à tempore, ſicut veritas propoſitionis huius, Homo eſt riſibilis. Quintò, pro eo quod habet principium, non tamen habet finem. Vltimò pro illo quod nulla ratione habet terminum, ita vt æternum idem ſit quod extra terminum.

Secundò ſupponendum eſt, Dei durationem eſſe aliquid reale intrinſecum, & abſolutum, Deus enim verius durat, & perfectius, quàm omnes creaturæ, & hanc durationem intelligimus nomine æternitatis, & de hac eſt difficultas.

In qua Ferrara 1. *contra Gentes, cap.* 15. dixit rationem E æternitatis compleri per intellectum, quamuis à parte rei ſupponat aliquod fundamentum reale, quia ſanctus Thomas 1. *part. quaſt.* 10. *art* 1. dixit rationem æternitatis conſiſtere in apprehenſione rei omnino immutabilis, vnde videtur neceſſariò opus rati[o]nis ſignificari: ſed meritò hæc doctrina reiicitur a Caietano ibi, & ratio præcipua eſt, quia re vera tota ratio huius durationis eſt in re, & fruſtrà additur complementum illud rationis, & à fortiori hic probant ea quæ ſuprà dixi de tempore. D. Thomam infrà explicabo.

Scotus *quodl.* 6. *verſic. reſtat nunc videre*, & ex parte Capreolus 1. *diſt.* 9. *qu*[...] pr[i]mum ex vltimis dixerunt æternitatem conſiſtere in aliquo poſitiuo, ſci cet

ſcilicet in ratione vitæ, compleri tamen per negationem, quia ſupra diuinum eſſe æternitas ſolùm videtur addere negationem ſucceſſionis, vel dependentiæ, niſi dicamus, inquit Scotus, addere relationem quandam poſitiuã, quatenus dicit habitudinem ad per ſe coëxiſtendum cum quacumque duratione; ſed in nullo horum poteſt coëxiſtere æternitas, non relatione illa, quia illa relatio eſt ad creaturas, atque adeò rationis, & ita æternitas eſt aliquod attributũ reale conueniens Deo ex ſua natura, neque in negatione illa, quia æternitas eſt poſitiua perfectio, licèt explicetur negatione.

Aureolus apud Capreolum 1. *diſt*. 9. *quæſt*. 1. *art*. 2. dixit æternitatem non conſiſtere in aliqua duratiua ratione, ſed in vi quadam poſitiua, qua Deus poſſit attingere omnem durationem ſucceſſiuam; ſicut ratio immenſitatis, inquit, non conſiſtit in imaginatione extrinſeca, ſed in vi quadam, quam habet Deus ad coëxiſtendum in omni loco.

Probat primò, quia in Deo non eſt diuiſibilitas, aut ſucceſſio; ergo neque aliqua duratio, quia hæc poteſt eſſe maior alia duratione, atque adeò & habere ſucceſſionem. Secundò, quia etiam in Deo eſſet mutatio, quia ſua duratio eſſet maior modò, quàm in principio mundi: ſed re vera ego non ſatis intelligo mentem Aureoli, quomodo quis negare poteſt, quòd Deus per durationem duret, cùm permaneat in ſuo eſſe verius, quàm omnes creaturæ, & hoc ſit in illis durare.

Et ad primum dico quòd duarum durationum diuerſæ rationis, vna non dicitur maior alia, ſed perfectior. Ad ſecundum dico durationem Dei ſecũdùm ſe non dici maiorem, vel minorem, niſi ex noſtra imperfectione, per ordinem ad extrinſecum.

Dicendum ergo eſt, rationem æternitatis conſiſtere in eo quod Boëtius explicuit *lib. 1. de conſolatione proſa* 6. & ſuſcipiunt Scholaſtici, quòd ſit tota ſimul interminabilis vitæ perfecta poſſeſſio, quam optimè explicuit S. Thomas 1. *part. quæſt*. 10. *art*. 1. Eſt ergo æternitas duratio ab intrinſeco, carens principio, & fine, & omni ſucceſſione; eſt communis ſententia ſanctorum Dionyſij *cap*. 10. *de diuinis nominibus*, Gregor. 4. *moralium cap*. 2. *& lib*. 6. *cap*. 21. Hieronymi *in epiſtola ad Marcellum*, Auguſt. 12. *de ciuit. cap*. 15. & in illud Pſalm. 2. *Ego hodie genui te*, Anſelmi *in monologio, cap*. 21. *&* 22. Bernard. *ſerm*. 8. *in Cantic*. & eſt communis Scholaſticorum cum Magiſtro *in* 1. *diſt*. 4. *&* 2. *diſt*. 1. vbi Durandus *quæſt*. 2. Marſil. 1. *quæſt*. 22. Antiſiodorenſis *tract. de vniuerſo*, *lib*. 1. D. Thomas 1. *contra Gentes, cap*. 26.

Et ratio id probat, quia æternitas eſt duratio diuini eſſe; ſed iſtud eſſe eſt totum ſimul & ſimpliciſſimum: in definitione autem Boëtij nomine *poſſeſſionis* ſignificatur firma duratio: dicitur autem tota ſimul, & interminabilis, propter carentiam principij, finis, & ſucceſſionis. Vnde patere poteſt, quomodo æternitas ab aliis durationibus diſtinguitur; ab æuo enim differt (nam ab aliis in quo differat patet) quòd æternitas dicit intrinſecam durationem, independentem ab intrinſeco, & quæ nullo modo deficere poteſt; æuum verò non ſic, vt vidimus: vnde quando D. Thomas dixit, æternitatem conſiſtere in apprehenſione rei immutabilis; dicendũ eſt etiam quod D. Thomas de apprehenſione obiectiua, id eſt, quòd ratio formalis æternitatis conſiſtit in illa ratione, quæ poteſt vniformiter apprehendi, dicit enim in corpore articuli, quòd ſicut ratio temporis conſiſtit in numeratione prioris, & poſterioris; ita in apprehenſione eius quod eſt extra omnem motum, conſiſtit ratio æternitatis; ſed A numeratio illa motus, vt ſuprà dixi etiam ex mente S. Thomæ, in tempore non eſt opus rationis, ſed ſucceſſio realis partium temporis, quæ faciunt menſurabilem motum.

Sed quæres, quomodo ſe habet æternitas reſpectu vniformitatis, & immutabilitatis: Reſpondeo reſpectu immutabilitatis habet ſe tanquam aliud attributum ab illa dimanans; eſt communis ſententia, colligitur ex Auguſtino *lib. de diuerſis ſententijs, ſententia* 3. *&* 183. *in tom*. 3. vbi dicit Deum eſſe æternum, quia eſt omnino extra motum.

Sed quæres ampliùs, quomodo ſe habeat reſpectu vniformitatis? Reſpondeo, Caietanus 1. *part. quæſt*. 10. *art*. 1. ſentit eſſe idem cum vniformitate, imò videtur B expreſſa ſententia D. Thomæ *ibi*. Sed obiicit Aureolus apud Capreolum *in* 1. *diſt*. 9. *quæſt*. 1. *art*. 1. nam vniformitas non diſtinguitur ab immutabilitate, eſt enim vniforme immutabile vt ſic. Reſpondet Capreolus quòd S. Thomas intelligẽdus eſt materialiter, nõ formaliter, ita vt ſicut tẽpus materialiter eſt prius, & poſterius in motu, formaliter verò duratio illius: ita æternitas ſit materialiter ipſa vniformitas, formaliter verò duratio diuini eſſe. Sed hoc nec ſatis intelligitur, nec eſt verum, quia aperte D. Thomas loquitur de ratione formali, Caietanus verò ait æternitatem, & vniformitatem addere ſupra immutabilitatem rationem menſuræ; ſed hoc, vt infrà dicam, falſum eſt, quia æternitas non habet rationem C menſuræ reſpectu diuini eſſe.

Sed notandum eſt, quòd vniforme ſignificat rem vnius formæ: hoc autem tam poteſt conuenire rei quæ mouetur, quàm quæ quieſcit, quatenus eundem modum ſeruant, ſiue in motu, ſiue in quiete.

Secundò aduertendum eſt, quòd ſicut in motu eſt duplex difformitas & in ordine ad ſpatium, & in ordine ad tempus; ſic in Deo eſt duplex vniformitas, altera in ipſo eſſe, & hæc eſt ratio immutabilitatis; altera verò in ordine ad durationem, quæ dicit carentiã ſucceſſionis prioris, & poſterioris; & hæc vniformitas eſt ipſa ęternitas, & ſic patet ad difficultatẽ.

Sed quæres tertiò, an æternitas habeat rationem menſuræ. Reſpondeo in re non habet, licèt ad moD dum noſtrum concipiendi habeat aliqualem rationem illius. Et hoc fortè voluit Caietanus *ſuprà*, & Ferrara 1. *contra Gentes, cap*. 15. quæ eſt ſententia S. Thomæ 1. *parte, quæſt*. 10. *art*. 2. *ad* 3. Ex dictis verò patet, hanc durationem eſſe vnam numero tantùm, & ab omnibus aliis eſſentialiter diſtinctam.

DVBIVM VII.

An entia ſupernaturalia menſurentur æuo, vel altiori duratione.

LOquor in præſenti de his quæ ſunt ſecundùm ſuam eſſentiam incorruptibilia, nec modò diſE puto quænam illa ſint. In hac D. Thomas loqueos de viſione beatifica, ſentit, menſurari æternitate, ſed participata. 1. *parte, quæſt*. 10. *art*. 5. *ad* 1. 1. *contra Gentes, cap*. 62. *in* 4. *diſt*. 49. *quæſt*. 2. *artic*. 2. *quæſtiuncula* 3. *quodlib*. 10. *quæſt*. 2. Ferrara 3. *contra Gentes, cap*. 71. & Thomiſtæ communiter probant, quia illa res eſt altioris ordinis; ergo habet menſuram altioris ordinis. Secundò, quia illa viſio eſt immutabilis, non ſolùm, quia nequit deficere ab intrinſeco, ſed quia non eſt ſubiectum mutationis; ergo habet altiorem menſuram æuo, cui ſententiæ videtur fauere Auguſtinus *lib*. 83 *quæſtionum quæſt*. 23. eadem verò eſt ratio de omni accidenti entitatiuè ſupernaturali ſi ſit ſupernaturale.

Scotus verò *in 2. diſt. 2. quæſt.4. & diſt.49.quæſt.6.* tenet hanc durationem eſſe æuum, licèt ſit perfectius, quia eſt ſupernaturalis duratio; & ratio eſſe poteſt, quia eſt duratio rei, quæ ab intrinſeco nequit deficere; ergo eſt æuum.

Mihi videtur dicendum, quæſtionem eſſe de nomine. nam omnes fatentur eſſe hanc durationem ſupernaturalem, & altioris ordinis, quàm ſit duratio naturalis. Secundò tamen dicendum eſt hanc durationem poſſe dici æternitatem participatam, & in quantum hæ res ſunt natura ſua immutabiles, ſunt aliquo modo æternæ, & hoc etiam conuenit ſubſtantiis immaterialibus; quòd conueniat ſubſtantiis iſtis, docuit S.Thom. *quæſt.10.citata, art.2 ad 1.& 2.* & *tract.1.de tempore, cap.4.* docet, æternitatem ſumi pro menſura rei habentis eſſe fixum, & ſtabile recipientis vices in operationibus ſuis. De his verò durationibus entium entitatiuè ſupernaturalium, dicendum eſt eſſe intrinſecas rebus durantibus, & inter ſe ſolo numero diſtingui; ab aliis verò vel naturalibus, vel materialibus durationibus ſpecie diſtinguitur, iuxta ſupradictam doctrinam. Ex quibus omnibus latè patet, quomodo tempus differat ab aliis durationibus.

DISPVTATIO XIII.

PHILOSOPHICA, partim & THEOLOGICA.

De potentia, & actu vitali.

Ad quæſt.18. 1.part.

DVBIVM I.

An in actu immanenti diſtinguantur ratione, via, & terminus.

ANTEQVAM de diſtinctione reali ſit ſermo, oportet quæſtionem tractare de diſtinctione rationis: in qua, prima ſententia eſt aſſerentium, hæc duo non diſtingui in actu immanenti, indicat Durandus *in 1. diſt. 27. quæſt. 2. num.26. & 27.* affirmat enim ipſum actum intellectus, & cognitionis per eſſentiam eſſe verbum, & ſimiles habet locutiones loco citato. Confirmari poteſt hæc ſententia autoritate Auguſtini, qui *9.de Trinitate, cap.7.* conceptam rerum naturam Verbum appellat, & *cap. 10.* eodem modo loquitur, & *cap. 2. & 22. & lib. 15. cap. 16.* explicat, verbum eſſe cognitionem quam formamus de re; & ſimilis modus loquendi familiaris eſt Auguſtini in illis libris, Damaſcenus *1. de fide, cap. 18.* definit verbum eſſe naturalem motionem, ſecundùm quam mens mouetur, in quibus verbis non videtur diſtinguere ipsã actionem, quæ eſt motio à termino illius, qui eſt verbum; cui videtur ſubſcribere, ex loco Damaſceni, Interpres Clichtoueus, docet enim, verbum mentis eſſe intellectionem, quæ procedit ab intellectu. Anſelmus *in monologio* non ſemel, præſertim *cap. 3.* ipſam cognitionem rei appellat imaginem: vnde non videtur diſtinguere verbum, id eſt, imaginationem rei, ab ipſa cognitione. D. Thomas *de potentia, quæſt. 8. artic. 1.* pro eodem videtur vſurpare ipſam conceptionem intellectus, & terminum eius: nonnulla etiam alia docet S. Thomas, quæ fauent huic ſententiæ. Primo enim contra Gentes *cap. 10.* docet actiones immanentes nihil aliud eſſe præter ipſas operationes. quam doctrinam ſæpe inuenies apud D.Thomam; ergo vel D.Thomas ſentit actionem immanentem non habere terminum, vel non habere diſtinctum ab ipſa actione; clariſſimè verò D.Thomas *opuſculo 44. tract.2.cap.3.* de actione, docet actionem immanentem neque eſſe effectiuam alterius, neque de prædicamento actionis; ergo D. Thomas neque ratione diſtinguit hanc actionem à termino. nam ſi ratione diſtingueret, conſequenter dicendum eſſet, terminum poni in prædicamento qualitatis, actionem verò in prædicamento actionis, vti philoſophantur omnes qui calefactionem, v.g. diſtinguunt realiter à calore, id videtur ſentire Caietanus *1. part. quæſt. 79. artic. 1. §.quoad ſecundum*, laudat enim eos, qui poſſunt eleuare mentem ad intelligendum actiones immanentes non eſſe actiones, ſed qualitates. quam doctrinam amplectuntur P. Gregurius de Valentia *1.part. diſput.6.quæſt.5. punct.1.* qui dicit non eſſe in cognitione actionem, & ratione diſtinctam à qualitate ipſa; & confirmari poteſt ex Ariſtotele *9. Metaphyſ. cap. 16.* dicente, per actionem immanentem nihil produci, quod videtur eo ſenſu intelligendum, vt nihil producat actio immanens à ſe ipſa diſtinctum, quo ſenſu D.Thomas *1.contra Gentes, quæſt. 5.* affirmat, actiones immanentes nihil eſſe præter ipſas operationes, & *1.parte, quæſt.12.artic.2.* & ſæpe aliis in locis, affirmat actionem immanentem eſſe actum perfecti, cuius ratio eſſe poteſt, quia in illa non eſt diſtinguere, imperfectum fieri ab ipſo termino. pro hac opinione citantur à Canarienſi *1. parte, quæſt. 27. artic. 2. diſput. 1. dub. 4.* autores nonnulli, qui ſentiunt intellectionem conſiſtere in ipſa qualitate, non in efficientia; ſimiliter etiam hos autores interpretatur Canarienſis, quia, vt infrà videbimus, multi putant intellectionem conſiſtere in qualitate, qui tamen ponunt actionem ad illam qualitatem.

Ratione verò probari poteſt hæc ſententia deſumpta ex Durando. nam qualitas, quæ intelligendo producitur, eſt verbum magis propriè, quàm verbum vocale, iuxta doctrinam Auguſtini *15. de Trinitate, cap.11.* D.Thomas *1.part.quæſt.34.art.1.* ait: De ratione verbi primò eſt ſignificatio, vt per ſe conſtat: certum autem eſt ſignificationem, & repræſentationem verbi mentis eſſe illi naturalem. de ſignificatione quidem patet, quia non eſſet verbum, quia nihil faceret cognoſcere.

Secundò probatur. nam de ratione verbi eſt ab alio procedere, ſicut à dicente, aliàs non erit verbum: ergo eſſentialiter includuntur hæc duo in ratione verbi, & origo ab alio, & repræſentatio obiecti. legatur Auguſtinus *5.de Trinitate, cap. 1.* & D.Thomas *ſuprà* docet emanationem eſſe de ratione verbi. Aliæ rationes poſſunt fieri ad id probandum, quæ tamen in ſequentibus quæſtionibus commodiùs adducentur, & faciliùs ſoluentur.

Communis tamen eſt contraria ſententia, quæ ſtatuit diſtinctionem aliquam inter verbum & actionem per quam producitur, & idem eſt de omni actione immanenti: ſuppono autem omnem actionem immanentem habere terminum, vt contra nonnullos probaui in libris de Anima. quæ ſententia poteſt probari primò ex Ariſtotele qui *10. Ethicorum, cap. 3.* docet voluptatem, & operationes virtutis non eſſe qualitates, quod debet intelligi, vt ſaltim non ſint ſolùm qualitates; & in prædicamentis *cap de actione*, dolorem, & triſtitiam numerat inter actiones quæ ponuntur in eo prædicamento; ergo ſaltim ratione debent diſtingui à ſuo termino, qui ponitur in prædicamento qualitatis; & autor ſex principiorum, dolorem, & triſtitiã numerat

inter

ioter actiones, *cap. de actione.* quam doctrinam eo loco recipiunt interpretes, vt videre eſt in antiquioribus diſcipulis Ariſtotelis; ex iunioribus verò huius ætatis Toletus, & alij numerantes ſpecies actionis, eo capite ponunt actionem immanentem; ex Patribus expreſsè Damaſcenus in ſua Dialectica *cap. de actione*, ponit intelligere ſpeciem illius prædicamenti; conſtat verò triſtitiam, dolorem, & intellectionem eſſe actus appetitus, & intellectus.

Eſt tamen quorumdam explicatio aſſerentium numerari dolorem, & triſtitiam inter actiones illius prædicamenti, propter quandam affinitatem, & imitationem, ſic enim loquitur Scotus ſuprà citatus, quæ eſt inter has cauſalitates, & actiones illius prædicamenti: ſed explicatio à nullo traditur ex autoribus, vt deſeruiat inſtituto huius quæſtionis; & impugnari poteſt, quia ſi talis explicatio ſemel admittatur, nihil eſt firmum, & ſtabile circa mentem Ariſtotelis de conſtitutione eorum, quæ in prædicamentis conſtituuntur, & falsò Ariſtoteles poſuiſſet qualitatem in prædicamento actionis, niſi in ipſa qualitatis entitate ſubtili intelligentia diuerſas architectaretur rationes prædicamenti qualitatis, & actionis, vt interim omittam id quod de aliquali diſtinctione reali dicam quæſtione ſequenti; prædicta verò explicatio videtur deſumpta ex doctrina Scoti 1. *diſp. 3. quæſt. 6. §. vltimo ad* 3. ſed meritò diſplicet Molinæ 1. *part. quæſt.* 27. *artic.* 1. eſt etiam communis ſententia hæc ſine dubio D. Thomæ, multa enim docent quæ manifeſtè probant diſtinctionem ſaltim rationis inter actionem intellectus, & terminum illius; placet verò ex multis referre nonnulla vt nullus in poſterum dubitationi de mente D. Thomæ relinquatur locus; *&* 1. *parte*, *quæſt.* 34. *artic.* 1. *ad* 2. inquit, Intelligere non ſignificat actionem ab intelligente exeuntem, ſed in intelligente manentem; cùm ergo dicitur, quòd verbum eſt notitia, non accipitur notitia pro actu cognoſcentis, vel pro aliquo eius habitu, ſed pro eo quod intellectus concipit cognoſcendo; & *ad* 3. affirmat, intelligere importare ſolam habitudinem intelligentis ad rem intellectam, in qua, ait, nulla ratio originis importatur, ſed ſolum informatio quædam in intellectu noſtro. quo in loco manifeſtè diſtinguit ſaltim ratione, rationem originis, à ratione termini informantis, & manifeſtè loquitur in his verbis ſolutionis *ad* 3. de intellectione noſtra, & *quæſt. de potentia, art.* 1. diſtinguit conceptionem à re quæ intelligitur ab ipſo intelligibili, & ab ipſo intelligere, & infra ait, Differt hæc conceptio ab actiooe intellectus, quia conſideratur vt termious actionis; & infrà, vox exterior, neque ſignificat ipſum intellectum, neque ſpeciem intelligibilem, neque actionem intellectus, ſed intellectus conceptionem; & *quæſt* 4. *de veritate*, docet *in artic.* 1. verbum intellectus noſtri, eſſe illud ad quod operatio intellectus terminatur; & infrà ait, ipſa conceptio eſt effectus actus intelligendi; & *artic.* 2 *ad* 5. ait, quòd in nobis dicere non ſolùm ſignificat intelligere, ſed cum hoc etiam ſignificat ex ſe exprimere conceptionem: & addit, neque aliter poſſumus intelligere, niſi huiuſmodi conceptionem exprimendo.

Quòd verò terminus, & actio ſaltim ratione diſtinguantur in actu immanenti, communis conſeoſus eſt, & diſcipulorum D. Thomæ, qui admittunt in his actionibus terminum; cum his enim ſuſcipitur diſputatio. legatur Canarienſis *loco citato*, P. Molina, & alij recentiores interpretes D. Thomæ 1. *parte*, *quæſt.* 27. *&* 34. qui alios etiam autores referunt, vt minimum admit-

A tentes diſtinctiooem rationis, vt legenti conſtabit.

Hanc ſententiam ſecurè recipiunt viri docti huius ætatis, imò, vt videbimus *quæſt ſeq.* multi ſunt, qui aliquo modo ante intellectum diſtinguunt actionem à termino in actu immanenti.

Pro explicatione aduertendum eſt, autores ponentes diſtinctionem rationis inter actionem, & terminum in actu immanenti, loqui de diſtinctione rationis, quæ eſt inter duo extrema, quorum neutrum in ſua ratione includit aliud. nam conſiderant actionem vt viam, verbum verò vt terminum, vt manifeſtè conſtat ex locis D. Thomæ, præſertim ex *quæſt.* 8. *de potentia*, *artic.* 1. *quæſt.* 4. *de veritate*,
B *artic.* 1. & eodem ſenſu loquuntur alij, vt legenti conſtabit.

Doctrinam verò ſic intellectam variis rationibus probant autores, earum tamen nonnullæ non eſt cur referantur, quia parum habent efficacitatis, & vtilitatis; ſolùm ergo probari poteſt communis doctrina in præſenti quæſtione, ex eo quòd nihil poteſt aſſignari ex parte actus immanẽtis quod poſſit impedire talem diſtinctionem, conſiderari ab iotellectu quæ in aliis actionibus, & terminis conſideratur. quam rationem attigit D. Thomas *quæſt. de potentia*, vt *art.* 1. illis verbis, quia conſideratur vt terminus actionis, nihil verò eſſe quod poſſit impedire talem conſiderationem intellectus; ex ſolutione eorum,
C quæ pro parte contraria obiiciuntur, conſtabit dilucidè. Addo me quæſtione ſequenti dictutum cum aliquibus Theologis non infimæ notæ, actionem, & terminum, ante intellectũ io actu immanenti diſtingui, neque hoc leuibus rationibus confirmatur.

Reſtat autem argumenta in contrarium ſoluamus, & primò explicandi nobis ſunt Auguſtinus, Damaſcenus, & Anſelmus, ex doctrina D. Thomæ 1. *part. q.* 34. *art.* 1. *citato*, *ad* 2. explicat enim D. Thomas in ea ſolutiooe Auguſtinum, & Anſelmum, & affirmat verbum ab illis appellari notitiam, ſumpta notitia, non pro actu, ſed pro termino, & quadrat ſane hæc expoſitio in verba horum Patrum, quæ licèt diſpliceat Durando *loco citato*, tamen illam non
D impugnat ratione aliqua, ſicque poteſt explicari Damaſcenus, quem hoc modo explicat S. Thomas *quæſt.* 4. *de veritate*, *artic.* 1. *ad* 1. Addo ex verbis citatis horum Sanctorum non poſſe colligi identitatem rationis inter actionem, & terminum; ſufficienter enim explicarentur locutiones illorum de identitate reali, quod ſufficit huius quæſtionis inſtituto; ſed neque hanc realem identitatem exiſtimo ſufficienter colligi, propter explicationem D. Thomæ, quæ ſuppoſita diſtinctione vim habet ad explicandos Patres.

Secundò, quia Patres non curabant de philoſophica diſtinctione iſta rationis actionis & termini, ſed entitatem illam vnam, aut duas, vel entitatem, &
E modũ vnico nomine complectẽtes, modò notitiam, modò cogitationem, modò verbũ indiſtinctè appellarunt: ridiculũ autem eſt affirmare noſtrã hanc quæſtionem determinaſſe, cuius nec meminiſſe arbitror.

Pro explicatione locorum D. Thomæ aduertendum eſt, illũ aliquando intellectionẽ appellaſſe terminum actionis intellectus, vt conſtat 1 *part. q.* 34. *artic.* 1. intelligere non importare rationem originis, ſed informationem; aliquando verò ipſam actionem appellauit intelligere, vt conſtat apertè ex *quæſt.* 8. *de potentia*, *artic.* 1. *citato*, vbi diſtinguit conceptionem ab ipſo intelligere, tanquam ab actione intellectus; actionem verò ipſam vocat intelligere, & *quæſt.* 4. *de veritate*, *art.* 1. conceptionem

dicit eſſe effectum actus intelligendi. Ex quibus locis facile poſſunt explicari diuerſæ loquutiones D.Thomæ, nonnullæ enim explicandæ ſunt de termino actionis immanentis, aliæ verò de actione ipſa, & in ſpeciali facile poſſunt explicari loca adducta pro contraria opinione.

Et primò cùm docet actiones immanentes nihil eſſe præter ſuas operationes, explicandus eſt D.Thomas, ſicut infrà explicandus eſt Ariſtoteles; cùm verò docet actionem immanentem non habere terminum, primò poteſt explicari ſicut Ariſtoteles infrà. Secundò poteſt explicari de actione grammaticali, hoc eſt, de termino, ſumit enim intellectionem pro verbo, quod conceptionem ſolet appellare D.Thomas, quo ſenſu etiam verum eſt actionem immanentem non eſſe de prædicamento actionis; quamuis locutio hęc, quæ habetur *in opuſculo* 44. *citato*, parum habeat autoritatis, nō enim eſt certum illud eſſe D.Thomæ, & ideo impreſſione noua iuſſu Pij V. conſcriptum eſt minoribus characteribus, ſignum certè exiguæ autoritatis.

Sic etiam facilè intelligitur, intellectionem ſumptam pro termino, non importare formaliter rationem originis, quamuis illam ſupponat: vnde D.Thomas *quæſt*.4. *de veritate*, *art*.2. *ad* 5. docuit quòd non poſſumus aliter intelligere niſi exprimendo conceptionem, vnde concludit omne intelligere in nobis eſſe dicere, propriè loquendo, & ſecundùm hanc doctrinam ſimiles loquutiones explicandæ ſunt.

Nec mirum eſt, ſi ipſum explicemus iuxta diuerſos modos loquendi, quibus ipſe vtitur, & ſicut ipſe explicat Auguſtinum, Anſelmum & Damaſcenum; ex quo poteſt etiam ſumi argumentum contra primam ſententiam. nam ſi D. Thomas intelligeret, idem prorſus eſſe actionem & terminum in actu immanenti, non dixiſſet, Patres dicentes verbum eſſe motum animæ, vel cogitationem, nomine motus appellaſſe terminum, ſed ſimpliciter probaſſet modum loquendi Patrum, ſi vera eſſet prima ſententia. Quomodo D. Thomas intelligatur, cùm dixit actiones immanentes eſſe actus perfectos, explicui 3. *de anima*, *&* 3. *phyſicorum*, duobus modis, vel quòd loquatur de termino actus immanentis, vel quòd vocet actus perfectos, quia ſunt actus rei habentis in ſe principium ſui actus, quod in actionibus tranſeuntibus non contingit.

Quomodo verò intelligēdus ſit Ariſtoteles, dum affirmat per actionem immanentem nihil produci, explicui in libris *de Anima*, *diſp*.5. *quæſt*. 1. vt velit, communiter loquendo, nihil produci quod perſeueret tranſacta actione, & hoc modo intelligit Ariſtotelem Alexander Aphrodiſeus 9. *Metaphyſicorum*, *ſect*.16. & hanc doctrinam habet Damaſcenus in ſua Dialectica *cap. de actione*.

Addo ex præfato loco Ariſtotelis non colligi, actionem, & terminum in actu immanenti non diſtingui ſaltim ratione, imò, vt ſuprà vidimus, actiones immanentes ponit in prædicamento actionis; expoſitionem verò Aphrodiſei ſecutus eſt Peronius 9. *Metaphyſic*. in ſua tranſlatione, qui ſenſum potius tranſtulit, quàm verba.

Dubium II.

An in actu immanenti diſtinguantur aliquo modo ante intellectum actio, & terminus.

EXplicuimus in præcedenti quæſtione, aliquam eſſe diſtinctionem rationis inter actionem, & terminum in actu immanenti: videndum eſt in A præſenti quæſtione, an ſit inter hæc duo aliqua diſtinctio ante omnem actum intellectus, ſiue dicatur formalis, ſiue ex natura rei, ſiue aliquo modo realis.

In qua quæſtione variæ ſunt autorum ſententiæ. Prima eſt aſſerentium, hæc duo non diſtingui realiter, ſed ſolùm formaliter, ſic ſentit Sylueſter *in ſuo conflat. quæſt*. 27. *artic*. 1. & pro eadem citatur à Thomiſtis Victoria, & Sotus. Duas ergo partes habet hæc ſententia: altera eſt, inter actionem & terminum non eſſe diſtinctionem realem; altera verò eſſe diſtinctionem formalem.

Ego ex his autoribus non ſatis intelligo quid intelligant nomine diſtinctionis formalis, quia B non perfectè ſe explicant; verùm quantum licet colligere ex aliis principiis eorum, videntur colligere diſtinctionem rationis; notum enim eſt in ſchola D.Thomæ tantùm eſſe diſtinctionem realem, & rationis, paſſim enim refutant Thomiſtæ diſtinctionem formalem Scoti, de qua materia dixi in Metaphyſica. Et quidem ſecunda pars huius ſententiæ de diſtinctione rationis conſtat ex quæſtione præcedenti; prima verò variis rationibus ſolet probari.

Primò, quia non ſunt multiplicandæ realitates ſine cauſa, ſed omnia quæ dicuntur de actione immanenti, ſuo termino poſſunt ſaluari per ſolam diſtinctionem rationis; ergo non eſt cur multi- C plicentur.

Secundò, nam ex multorum opinione nulla actio tranſiens diſtinguitur à ſuo termino; ergo nō eſt cur diſtinguantur in actu immanenti fieri, & terminus, & licèt in aliis actionibus ponatur aliqua diſtinctio ante intellectum, propter ſeparationem actionis à termino, vt dicitur 3. *phyſicorum*, cùm in actionibus immanentibus non experiamur talem ſeparationem, nō eſt ſignum vnde colligamus diſtinctionem.

Tertiò, quia ſi actio, & terminus diſtinguuntur realiter, Deus poſſet conſeruare terminum ſine actione intellectus, & per illum intellectus intelligeret ſine concurſu efficienti ipſius intellectus, quod in ſequentibus fuſiùs declarabitur: aliæ etiam D rationes fiunt à iunioribus pro hac ſententia, quas iamiam refero.

Secunda ſententia eſt aliquorum doctiſſimorum huius ætatis, qui exiſtimant actionem, & terminum in actu immanenti non diſtingui ante intellectum, ſimulque docent talem entitatem non poſſe fieri à ſolo Deo ſine concurſu potentiæ vitalis, & de hac ſecunda parte dicitur quæſtione 4. Primam verò partem probant autoritate Auguſtini, Damaſceni, & Anſelmi, quos retuli quæſtione præcedenti, qui verbum, notitiam, & motiuum intellectus appellant, probant etiā autoritate Ariſtotelis, & D.Thomæ, quorum propria verba retuli quæſtione proxima, quæ licèt non probent omnimodam entitatem, E etiam per intellectum, probare tamen videntur identitatem realem.

Secundò probant ratione, quæ ſpecialem vim habet in actu immanēti, iſti enim Doctores admittunt diſtinctionem aliquam realem in aliis actionibus. Prima ergo huius ſententiæ ratio eſt, quam tetigi ſecunda ratione præcedentis ſententiæ, quia nullum eſt ſignum vnde colligamus talem diſtinctionem in actu immanenti, cùm nunquam ſeparentur actio, & ſuus terminus: ergo.

Secunda eſt, quia, vt dicemus, cognitio non poteſt conſiſtere in ſola actione, neque in ſolo termino illius; ergo ſi diſtinguerentur ante intellectū, cognitio conſiſteret in aggregato illarum duarum entitatum,

& eſſentiarum diuerſorum prædicamentorum : inauditum autem eſt, formas completas vniri ad dandum vnum effectum formalem;ergo.

Tertia ratio eſt eadem cum tertia ratione præcedentis ſententiæ, quæ ampliùs declaratur. nam non poteſt aſſignari ratio, propter quam Deus non poſſit facere verbum mentis,ſi ante intellectum diſtinguitur à ſua actione, ex quo fieret intellectum merè paſſiuè ſe habentem intelligere. Probatur, quia informaretur à termino, & actione omnino eiuſdem ſpeciei;ergo haberet eundem effectum formalem,& quidem terminum futurum eſſe eiuſdem ſpeciei certiſſimum eſt,& conceſſum ab omnibus;terminus verò à ſolo efficienti diſtingui non poteſt, vt conſtat ex Philoſophia. De actione verò probatur, quia actio qua fit calor à Deo,vel ab alio calore, non diſtinguitur ſpecie; ergo neque actio qua fieret verbum mentis à ſolo efficienti, & qua fieret à Deo ſimul cum intellectu,& ratio eſt identitas termini à quo,& ad quem.

Quarta ratio, quia de ratione verbi eſt ſignificatio aliqua,& origo à dicente, vt diximus quæſtione præcedenti,ex doctrina D.Thomæ,& Auguſtini:ergo verbum non diſtinguitur ab origine,quæ eſt ipſa actio; quia ſi diſtingueretur ab illa, non eſſet verbum per ſuam entitatem, ſed per adiunctam actionem, ex quo fieret vlteriùs verbum eſſe aggregatum actionis, & termini, quod per ſe videtur falſum, & inauditum.

Quinta ratio ſpecialiter fieri poteſt in actu immanenti voluntatis;quia ſi in illo diſtinguitur actio à termino, ſequitur voluntatem prius natura exercere ſuam libertatem, quàm aliquid velit; conſequens verò nullus concedit: ergo. Sequela probatur, quia libertas voluntatis conſiſtit in agendo cum poteſtate non efficiendi, vt infrà dicemus; ergo cum prius natura ſit actio, quàm terminus, ſi terminus ipſe requiſitus eſt ad volendum, ſequitur quòd prius natura volũtas exercet ſuam libertatem, quàm aliquid velit. Alias rationes, quæ fieri poſſunt pro hac ſententia,de induſtria omitto, ad hæc enim capita,quæ attigi,reducuntur.

Tertia ſententia eſt aliorum aſſerentium in actu immanẽti actionem,& terminum diſtingui realiter, ſic Bañes 1. *part. quæſt.* 27. *artic.* 1. *dub. vltim.* Zumel *quæſt.* 5. Canarienſis *diſp.* 4. 2. *part. diſp* Capreolus *in* 1. *diſt.* 27. *quæſt.* 2. Ferrara 1. *contra Gentes, cap.* 53. & hi quidem videntur loqui de diſtinctione rei à re,vtuntur enim his vocibus,vt legenti conſtabit:& probant primò his locis D.Thomæ, quibus nos vſi ſumus quæſtione præcedenti ad probandam diſtinctionem rationis; & ratione probant, quia verbum ipſum eſt quod intelligitur, & ſimilitudo in qua intelligitur obiectum;hæc verò non conueniũt actioni,vt dicemus:ergo. Secundò,quia aliquando poteſt dari actio ſine tali termino,vt in Beatis,qui videndo Deum non producunt verbum,& hac ratione ſolùm vtuntur aliqui Thomiſtæ,alij verò verbũ concedunt in Beatis. Tertiò, quia actio immanens eſt actus perfecti, neque habet rationem imperfecti reſpectu ſui termini,ſicut contingit in aliis actionibus tranſeuntibus,quæ habẽt rationẽ imperfecti reſpectu ſui termini;ergo actio immanens non eſt ipſe terminus in fieri imperfecto. Quartò,quia actio pertinet ad prædicamentum actionis, terminus verò ad prædicamentum qualitatis;ergo diſtinguuntur realiter.

Quarta ſententia eſt aſſerentium, in actu immanenti actionem diſtingui formaliter à termino, vel (vt alij loquuntur) ex natura rei, ſeu vt modum à re; hanc ſequitur Pater Suarez *in Metaphyſica, diſp.* 48, A *ſect.* 2. *num.* 12. tenet eam expreſsè Molina 1. *parte, quæſt.* 27. *artic.* 1. *ad* 6. *num.* 2. & quod nomine diſtinctionis formalis intelligat diſtinctionem modi à re, conſtat ex his quæ docuerat *eadem* 1. *parte, quæſt.* 3. *artic.* 4. *diſputat.* 2. per totam; putat verò Molina, eandem eſſe ſententiam Soti, & Victoriæ: veruntamen iſti autores non cognoſcunt diſtinctionem formalem ante intellectum,ſed tantùm realem; hanc verò ſententiam non probat Molina,quia eam probauerat 3. *phyſicorum.*

Eſt verò hoc loco notandum, malè nonnullos iuniores citare Molinam pro opinione Canarienſis, cùm expreſsè *quæſt.* 17. *loco citato*, Molina referat Canarienſem pro opinione aſſerentium, verbum diſtin- B gui realiter ab actione;ipſe verò Molina ſolum velit diſtingui formaliter.

Quid autem ego ſentiam, iamiam refero. Primò exiſtimo, Sotum,& Victoriam non loqui conſequenter;putant enim, vt dicemus *quæſt.* 4. Deum ſe ſolo poſſe facere terminum intellectionis, quo poſito efficaciter probatur aliqualis diſtinctio ante intellectum inter terminum, & actionem, qua fit terminus intellectionis,quia ex mente horum ſeparari poteſt terminus ab actione intellectus: hæc autem ſeparatio efficaciter probat aliqualem diſtinctionem ante intellectum, vt 3. *phyſicorum, & in Metaphyſica* fusè declaraui.

Secundò exiſtimo, inter actionem, & terminum C non eſſe ponendam diſtinctionem rei à re. Probatur, quia actio termini eſt modus illius, illi enim per ſe vnitur, (vt ex Philoſophia conſtat. hæc autem vnio immediata, eſt de eſſentia modi, vt probaui *in Metaphyſica*, vnde, vt oſtendi in libris *de Anima*, actio non poteſt ſeparari à termino;ex his verò principiis concluditur actionem immanentem non diſtingui à termino, vt rem à re.

Tertiò exiſtimo, actionem immanentem vt modum diſtingui à ſuo termino, ſiue, vt alij loquuntur, formaliter, ſiue ex natura rei, nihil enim curo de nomine, ſed tantùm contendo aliqualem diſtinctionem ante intellectum; hanc ſententiam præter citatum Molinam ſequuntur graues Theo- D logi hac ætate,imò exiſtimo eſſe mentem Scoti,qui, vt dicemus *quæſt.* 3. actionem appellat dictionem, & terminum appellat intellectionem, de quo in eo loco erit diſputatio.

Primò probatur hæc ſententia à ſimili de aliis actionibus,quæ,vt probaui 3. *phyſicorum*, diſtinguuntur à ſuis terminis aliquo modo ante intellectum ex natura rei, ſiue formaliter vt modus à re,quod probaui ex ſeparatione termini ab actione, poteſt enim idem terminus manere, etiam pereunte prima actione agentis particularis, quæ ſeparatio tota eſt ante intellectum; de efficacitate verò huius rationis legantur quæ dixi *cap. de relatione. & 3. phyſicorum, & in Metaphyſica*, agens de diſtin- E ctionibus.

Sed dices, argumentum de ſeparatione non habere locum in actione immanente, quia hæc ex natura rei non ſeparantur à ſuo termino. Reſpondeo nihil obſtare coniunctionem hanc ex natura rei inter actionem immanentem, & terminum quominus argumentum factum à ſimili valeat & habeat vim, quia etiam illuminatio agentis particularis, non ſeparatur à lumine, & tamen ſine controuerſia certum eſt lumen creatum quodcumque fieri poſſe à ſolo Deo ſine actione agentis creati; ergo connexio actionis cum termino, ex natura rei non infert identitatem inter actionem, v. g. Solis,& lumen ab illo productum; & idem exemplum eſſe poteſt in

actione qua (ſecundùm probabilem opinionem) anima rationalis producit intellectum, & voluntatem, hæc enim ex natura rei non ſeparatur à ſuo termino; & tamen nullus poteſt negare, quin Deus ſe ſolo poſſit producere efficienter intellectum, & voluntatem, ſine concurſu efficienti animæ: non eſt ergo idem, terminum habere connexionem cum actione agentis creati ex natura rei, & eſſe eandem prorſus realitatẽ; fieri enim poteſt, vt vidimus, quòd habeant connexionem inter ſe, & tamen quòd non ſint omnino idem ante intellectum. Addu communem eſſe ſententiam Scholaſticorum, & Thomiſtarum, vt dicam *quæſt.* 4. entitatem actus immanẽtis fieri poſſe à ſolo Deo, vnde ſentiunt de potentia abſoluta terminum actiunis vitalis ſeparari poſſe ab actione potẽtię creatę, imò, vt dicemus, multi putant de facto ita fieri, quod tamen eſt omnino falſum.

Secundò arguo & à ſimili. nam aliquæ actiones vitales diſtinguuntur à ſuis terminis; ergo & omnes. Antecedens probatur; quia augmentatio, & motus progreſſibus diſtinguuntur ante intellectum aliquo modo à ſuis terminis, poſſunt enim termini fieri ſine concurſu potentiæ vitalis; ergo ex ratione actionis vitalis non infertur identitas cum termino.

Dices terminum actionis vitalis potentiæ cognoſcitiuæ, vel appetitiuæ, & actionem illius eſſe diuerſa ab aliis actionibus & terminis. Sed contra hoc eſt, quòd licèt hoc verum ſit, ex hoc tamen capite nun probatur identitas realis inter actionem, & terminum in actu immanenti, & hoc contendimus non aſſignare rationem aliquam, quæ nos cogat ponere identitatem inter has actiones cum ſuis terminis, ac inter alias cum ſuis.

Tertia ratio principalis pro noſtra ſententia ſit, quòd ſine fundamento fingitur talis identitas, & ſolùm confingitur ab autoribus ſecundæ ſententiæ, vt faciliori negotio fugiant nonnulla inconuenientia, quæ tamen vel inconuenientia non ſunt, vel non ſequuntur, vt dicemus in ſequentibus, præſertim cùm ponere talem identitatem inter actionem, & terminum, vt identitas hæc non poſſit fieri à ſolo Deo, ſit ferè contra omnes qui in actione immanenti ponunt terminum, ex his quæ hactenus ſua ſcripta typis mandauerunt, & rem hanc tractarunt, vt videbimus *quæſt.* 4. imò plures Thomiſtæ, qui non diſtinguunt actiones tranſeuntes à ſuis terminis, diſtinguunt actiones immanentes à ſuis terminis, vt ſunt autores tertiæ ſententiæ citatæ, quamuis illi non habeant firmum fundamentum, vt ſuprà vidimus.

Quarta ratio fieri poteſt ſecundùm doctrinam aſſerentium, actionem vitalem pertinere ad prædicamentum actionis, quam ſequitur Ariſtoteles citatus quæſtione præcedẽti, & Philoſophorum meritò recepit poſteritas. Hac ergo ſuppoſita doctrina, formatur ratio, actio realis eſt ante intellectum, & eſſentia illius debet eſſe ante intellectum, vt de ſe conſtat: ſed eſſentia actionis realis, vt liquet ex prædicamento, & ex 8. *phyſicorum*, eſt eſſe id quo aliud eſt, & viam ad aliud; ergo ante intellectum verè eſt id quo aliud eſt; ergo vere eſt inter actionem & terminum alietas ante intellectum, aliàs ſi omnino eſt idem actio cum ſuo termino, non eſſet ante intellectum, quo aliud eſt, quia tantùm eſt vna ſimplex entitas, ex hypotheſi, & illa ſe apta eſt.

Declaratur vis huius rationis, quia ſecundùm communem doctrinam D. Thomæ, quæ probabiliſſima eſt in materia de creatione, Angelus, v. g. creatur à Deo ſine aliqua actione, & tamen ſimplex ſubſtantia Angeli ſe ipſa pendet ab efficienti; ergo ſi

A ad actionem de prædicamento actionis realis, non requiritur ante intellectum, actionem eſſe id quo aliud eſt, per ſolam diſtinctionem rationis etiam in entitate Angeli poſſet diſtingui ab intellectu; & hæc ratio vniuerſaliter probat de omni actione reali, de prędicamẽto actionis, ſiue immanẽti, ſiue tranſeũte.

Sed dices, originem paſſiuam in diuinis concipi vt viam ad perſonam, & tamen illa non diſtinguuntur ante intellectum à perſona, ſecundùm catholicam doctrinam; ergo. Reſpondetur, variis modis poſſe ſolui hoc argumentum, & reddi diſparitatem inter paſſiuam originem, & actionem de prædicamento actionis; verùm ne hoc loco tangamus res theologicas alterius negotij, ſufficiat dicere, origi-

B nem paſſiuam non pertinere ad prædicamentum actionis, ſicut neque fieri ſubſtantiæ Angeli, quod poteſt quis concipere, vt ratione diſtinctum à termino, ſecundùm præfatam doctrinam de creatione.

Et declaratur magis hæc quarta ratio, exemplo cauſalitatis materialis, vel alterius modi vnionis, qui ex eo non poteſt identificari ante intellectum cum extremu vnito, quia modus vnionis, eſſentialiter eſt id quo aliud vnitur ante intellectum, de quo latè diximus 2. *phyſicorum*, & eſt via ad illud cum cauſalitate; vel ſine illa, iuxta diuerſam naturam vnionis.

Supereſt ergo, vt argumentis ſatisfaciamus aliarum opinionum; & primum, & ſecundum ſententiæ

C primæ ſoluta ſunt ex dictis: tertium verò ex dicẽdis. *quæſt.* 3. *&* 4 ſoluetur prima ratio ſecundę ſententiæ, ſecunda verò tangit difficultatem tractandam *q.* 3. *&* 4. ex quibus ſoluetur tertia, quarta, & quinta; autoritates verò D. Thomæ, & aliorum etiam explicabuntur *quæſt.* 4.

Argumenta verò tertiæ ſententiæ, quatenus contra noſtram videntur eſſe, facilè ſolui poſſunt; & primò authoritates D. Thomæ, quibus vtitur illa ſententia, vt verum fatear, non probant efficaciter diſtinctionem aliquam inter actionem, & terminum ante intellectum in actu immanenti, & etiamſi probarent ſufficienter, poſſent intelligi de diſtinctione quam nos poſuimus. Prima verò ratio ſupponit

D falſum, vt dixi in libris *de Anima*, verbum enim non eſt quod intelligitur, ſed imago expreſſa, qua intelligitur obiectum. Secunda etiam aſſumit falſum, quia viſio clara Dei, ſecundùm communiorem doctrinam Theologorum in materia de viſione, & de beatitudine, habet terminum. Tertia verò ratio, quæ deſumpta eſt ex Ferrara, nullam habet vim, quia actio, ſiue immanens, ſiue tranſiens reſpectu ſui termini eſt aliquid imperſectum, vtraque enim eſt via ad illud, & fieri illius; quomodo verò actus immanens dicatur actus perfecti, iam explicui quæſtione præcedenti. Tandem quarta ratio illius ſententiæ, quomodo pro noſtra ſententia tantùm poſſit habere aliqualem vim, explica-

E tum eſt ratione quarta pro noſtra ſententia; diſtinctionem verò rei à te nullo modo probat, vt conſtat ex dictis.

DVBIVM III.

An ad hoc quòd intellectus intelligat, requiratur actio ipſius intellectus, & terminus illius.

EAdem proportionalitate eſt difficultas de actu cuiuſlibet potentiæ cognoſcitiuæ, & appetitiuæ, & ex dicendis in hac quæſtione facilè erit in aliis conſequẽti ratiocinatione philoſophari; ponitur verò hæc difficultas, vt explicemus quid ſit id quod requiritur, ad hoc vt intellectus intelligat,

ita

ſta vt illo poſito intelligat,& illn deficiente non intelligat,an ſcilicet ſit actio ipſius intellectus;an verò terminus illius,an actio,& terminus ſimul,res eſt valde difficilis ex ipſa ſententiarum varietate.

Prima ſententia eſt aſſerentium, conſiſtere in ſola actione,ſic ſentiunt omnes qui putant,per cognitionem ſenſitiuam non produci terminum , ſic ſentit Zumel 1.*part. quæſt.*27. *art.*1. dubio , an Beati videntes Deum, verbum producant in reſponſione ad 3.& Bañes *dubio* 1.in reſponſione ad argumenta ,& idem exiſtimant alij Thomiſtæ 1.*part. quæſt.*12. *de viſione* , iſti enim licèt ponant terminum in aliqua actione intellectus , non tamen quia ſit requiſitus ad intelligendum , niſi vt aliquid tenens ſe ex parte obiecti , & ita vbi obiectum eſt ſufficiens approximatum potentiæ,non ponunt talem terminum.

Sed hæc ſententia reiecta eſt in libris de anima, quia non poteſt eſſe actio ſine termino; ex illis verò autoribus,qui ponunt actionem, & terminum,nonnullis tribuitur hæc ſententia , & primò tribuitur Molinæ 1.*part. quæſt.*27. *art.*1.*diſp.*8.*in* 2. ſed alia eſt ſententia Molinæ,vt manifeſtè infrà oſtendam ; tribuitur etiam Canarienſi 1.*part. quæſt.*27.*art* 1.*diſp.*4. *part.*1.*&* 2.qui tamen *diſp.*5. 1.*parte* , manifeſtè docet terminum eſſe neceſſarium ad intellectionem, non ſolùm , quia verbum ſe habet vt obiectum , ex mente Canarien. ſed etiam , quia debet eſſe ſimilitudo,in qua,tanquam in imagine intellectus,videat obiectum : negat enim ibi expreſsè actionem intellectus eſſe ſimilitudinem obiecti:vnde vt minimum obſcura eſt mens Canarienſis , nec tamen multum curo;aliis etiam ſolet tribui hæc ſententia,qui ſicut Canarienſis loquuntur.

Primò probatur hæc ſententia autoritate Ariſtotelis in prædicamentis capite de actione , numerat enim ibi dolorem , & triſtitiam ; alios autores idem docentes retuli *quæſt* 1. Rationes verò pru hae ſenrenſia poſſunt eſſe illæ,quas adducemus ad probandum neceſſarium eſſe concurſum potentiæ vitalis ad hoc vt vitaliter tendat in obiectum , ſiue imagine intellectus, ſiue pondere voluntatis ; & illæ quas proponemus ex mente aliquorum , ad probandum non poſſe in aggregato actionis , & termini conſiſtere intellectionem.

Secunda ſententia eſt aliorum aſſerentium intellectionem conſiſtere in ſolo termino actionis intellectus , & ideo ducent intellectionem eſſe qualitatem ; ſic ſentiunt omnes ferè Nominales, qui putant de facto viſionem beatificam fieri à ſolo Deo, eos refert Molina 1.*part.quæſt.*12 *art.*5.*diſp.*1 & Scotus *in* 1.*diſt.*3.*quæſt.*8.§.*reſpondeo* , docet,poſſe Deum ſolùm cauſare viſionem beatificam ; & 3.*d.* 3. §. *ad tertiam quæſtionem*,idem ſentit, & *in* 4.*diſt.*49.*quæſt.*2. § *ad argumenta*, in ſolutione expreſsè docet beatitudinem non conſiſtere in actione de prædicamento actionis , Vega *lib.*6. *in Tridentinum cap.* 8. & putat non eſſe neceſſarium concurſum actiuum intellectus ad intellectionem , ex Thomiſtis ſic ſentit Victoria relatus à Medina 1.2. *quæſt.* 3.*art.*2. Soncinas *Metaphyſicorum quæſt.*2. Iauellus *quæſt.* 7. Paludanus *in* 4.*diſt.*44. *quæſt.*7. *&* *diſt.*49. *quæſt.*1. Capreolus *in* 2.*diſt.*37.*quæſt.*1.*art.*3. Valentia 1.*part. diſt* 4 *quæſt.*2. *punct.*3. *&* *diſp.*1. *quæſt.*12. *punct.*3. *col.*232. docet intellectionem poſſe fieri à ſolo Deo , & per illam intelligere intellectus ; ex ſchola verò Scoti non eſt cur vnum , vel alterum referamus , omnes enim in hac re ſuum tuentur magiſtrum ; Indicat verò D. Thomas aliquibus locis citatis *quæſt.* 1. docet enim intelligere importare informationem quandam, & ſimiles loqutiones quas ibi retuli.

Præcipuum fundamentum eſt , quia terminus actionis intellectus,eſt actualis imago repræſentans obiectum ; ergo per illam actualiter tendit intellectus in obiectum ; ergo intelligit illud , quia intellectio nihil aliud eſt niſi actualis tendentia in obiectum. Aliis etiam rationibus poteſt confirmari hæc ſententia , quibus probabimus , intellectionem non poſſe conſiſtere in ſola actione , ex quo poteſt quis argumentari. nam ſi in actione non conſiſtit,neceſſe eſt vt conſiſtat in ſolo termino, ne cogamur concedere in aggregato vtriuſque conſiſtere. Nonnullæ aliæ obiectiones pro hac ſententia ponentur.

Tertia ſententia eſt , actionem ipſius intellectus, & terminum requiri ad hoc vt intellectus intelligat,ſed voluntatum actionem nullo modo diſtingui ante intellectum à termino , pendereque talem entitatem per ſuam eſſentiam ab intellectu. hi ſunt qui præcedenti quæſtione ſecundam ſententiam ſequuti ſunt, & ad probandam identitatem vtuntur argumentis eo loco factis ; ad probandum verò eſſe neceſſarium concurſum intellectus , & informationem termini , vti poteſt hæc ſententia rationibus; quas nos infrà adducemus.

Quarta ſententia eſt aſſerentium , ad hoc quòd intellectus intelligat eſſe neceſſariam actionem ipſius intellectus, & terminum illius , etiamſi actio, & terminus diſtinguantur ante intellectum. hanc ſententiam ſequuntur viri docti huius ætatis, & eſt mens expreſſa Molinæ 1.*part.quæſt.*27.*art.*1.*diſput.*8. *num.*2.*col.*113 putátque eſſe mentem D.Thomæ, & *quæſt.*12.*art.*2.*diſp.*1.*concluſ.*3 idem habet clariſſimè, quæ ſententia vera eſt, & à nobis ex profeſſo explicanda.

Pro cuius explicatione ſit prima concluſio , in ſola actione , prout diſtinctum quid eſt à termino, non poteſt conſiſtere cognitio. Probatur . cognitio includit ordinem ad obiectum, vt ſimilitudo illius: ſed actio ſola non eſt ſimilitudo obiecti ; ergo illa ſola non poteſt eſſe cognitio. Conſequentia eſt euidens, propoſitiones antecedentes probandæ ſunt ex profeſſo. Maior propoſitio probatur primò ex loquutionibus Auguſtini , & aliorum Patrum citatis *quæſt.*1. paſſim enim in tractatu de Trinitate cognitionem vocant ſimilirndinem,& imaginem obiecti, de quo dixi in libris de anima *diſp* 5 *quæſt.*1.

Sed reſpondent nonnulli Thomiſtæ, noluiſſe Patres ipſam cognitionem eſſe formaliter ſimilitudinem,ſed ratione principij , v.g.ſpeciei impreſſæ:verumtamen expoſitio hæc libera eſt ; Patres enim de ipſa cognitione loquuntur,& expreſsè Anſelmus in monologia *cap.*11.docet, nulla ratione poſſe negari, cognitionem eſſe imaginem,imò præter Patres , requirunt concurſum obiecti ad cognitionem , quia ipſa cognitio eſt ſimilitudo obiecti,& ideo ex parte obiecti requiritur aliquid , quod cauſet in actu talem ſimilitudinem , & D.Thomas ſæpe affirmat cognitionem importare habitudinem ad rem cognitam expreſsè 1.*part.quæſt.*34.*art.*1.*ad* 3.

Et probatur ratione ; quia cognitio ex ſua eſſentia habet eſſe id quo aliquid cognoſcitur ; ergo dicit habitudinem ad illud , & hoc eſt,repræſentare & ſignificare naturaliter facere cognoſcere, & propter intellectum dicitur à D. Thoma ſæpe trahere res ad ſe,quia producit imagines illarum,& ita facit illas præſentes imagine,hoc eſt, repræſentat illas.

Secundò probatur , quia , vt conſtat ex libro de anima , ex mente Patrum , Ariſtotelis , & omnium ferè Philoſophorum , ad cognitionem requiruntur ſpecies impreſſæ,quæ concurrant cum potentia , ad cognitionem huius , vel illius obiecti : ſed iſtæ , vt

dixi in illis libris,non requiruntur ad cognitionem A vt ſic,ſed ad cogoitionem talis obiecti, ergo in ipſa cognitione præter prædicatum cognitionis vt ſic eſt habitudo ad tale obiectum,& hanc vocitant autores repræſentationem, & ſimilitudinem obiecti, aliàs neceſſariæ non eſſent ſimilitudines impreſſæ. Et experientia fere eſt euidens, quòd dum aliquis cognoſcit ſenſu interno, vel intellectu producit in ſe aliquid, quo informatur,potentia tendit io obiectum, & hanc appellamus intentionalem ſimilitudinem, vel imaginem obiecti; vnde D. Thnmas 1.*part.quæſt*.17. cum *art*.1. dixiſſet, omnem intelligentem per intellectionem aliquid producere intra ipſum,qood eſt conceptio rei intellectæ; & *art*.2.ait B conceptionem intellectus eſſe ſimilitudinem obiecti,& *ad* 2. affirmat in verbo noſtro eſſe ſimilitudinem rei intellectæ. quam doctrinam ſæpe repetit D. Thomas, & recipiunt Scholaſtici in materia de Trinitate,& certè per ſeſe videtur intelligibile, potentiam cognoſcitiuam tendere in obiectum per aliquid non habens habitudinem ad obiectum quodcunque illud ſit à quo informatur,& à quo dicitur cognoſcere,ſiue ſit potentia ſenſitiua, ſiue intellectiua.

Minor verò primi ſyllogiſmi, ſcilicet actionem prout diſtinctam à verbo, non eſſe ſimilitudinem obiecti, concedunt communiter Thomiſtæ 1.*parte quæſt*.17. *art*.1. legatus Bañes; idem affirmat Zumel C *quæſt*.5 *concluſ*.3.Medina 1.2.*quæſt*.3.*art*.1.Capreolus *in* 4.*diſt* 49.*quæſt*.5.*art*.3. *ad* 3. Canarien. 1.*p.quæſt*.2. *art*.1.*diſp*.4.2.*part. diſputationis*. Mnlina 1.*p.quæſt*.12. *art*.2.*diſp* 1.*concluſ*.3.Et probari poteſt primò, quia actio, vt actio de prædicamento actionis, tantùm dicit habitudinem ad tale agens, & talem terminum,& per hanc ſufficienter conſtituitur in prædicamento actionis,ergo in ſua eſſentia uon dicit immediatum ordinem ad obiectum, quia hæc ratio pertinet ad prædicamentum qualitatis, ſecundùm quod ſimilitudo eſt relatio ſecundùm dici,& vt dicit relationem ſecundum eſſe, pertinet ad prædicamentum relationis;& Canarienſis probat hanc ſententiam, quia productio ſimilitudinis non eſt ſimilitudo formaliter;& declaratur,quia calefactio non D eſt formaliter calor; ergo productio imaginis formaliter non eſt imago, ſed via ad illam, & fieri illius, ſicut neque prodoctio verbi eſt verbum, ſed fieri illius.

Tandem probatur ratione Molinæ; quia ſi actio prout diſtinctum quid à verbo, eſſet imago obiecti, ſuperfluum eſſet verbum ad intelligendum,quia in ſola actione ſaluaretur ratio imaginis (ſi actio dicitur eſſe imago)& ratio vitæ, quia talis ratio pendet à principio vitæ,vt ſic:ad cognitionem autem nihil aliud requiritur, oiſi vitalis tendentia in obiectum, ex quo fieret, terminum nullum effectum formalem tribuere potentiæ, requiſitum ad intelligendum. E

Reſpondent nonnulli, verbum eſſe neceſſarium ad terminandam actionem, quia omnis actio debet habere terminum; hæc tamen ſolutio inſufficiens eſt,quia omnis forma quæ terminat actioocm, præter rationem terminandi tribuit ſubiecto aliquem effectum formalem, vt per ſeſe conſtat: ergo ſi in ſola actione reperitur totum quod eſt neceſſarium ad intelligendum, fruſtrà fingeretur terminus ab illa diſtinctus,vnde S.Thomas 1.*part. quæſt*.27.*art*.2. conceptionem appellauit ſimilitudinem obiecti; & ad 2.dixit,in verbo noſtri intellectus reperiri ſimilitudinem rei intellectæ:dixerat autem *art*.1.verbum, & conceptionem procedere ex hoc ipſo quod aliquis intelligit, id eſt,ex actione; & paſſim eandem doctrinam habet D.Thomas; &,vt dixi in libris de anima, etiam communiter docent Theologi in materia de Trinitate, per intellectionem producitur qualitas, quam Sancti appellant verbum:de ratione aotem verbi eſt,vt ſignificet, & repræſentet, vt per ſe couſtat,quod nullo modo poteſt efficere reſpectu noſtri intellectus, niſi per ſolam informationem; ergo non ſolùm ponitur ad terminandam actionem,ſed etiam ad repræſentandam; ergo repræſentatio,& ſimilitudo requiſita ad intelligendum, non eſt in ſola actione. Reſpondent alij Thomiſtæ, verbum eſſe neceſſarium vt obiectum quod; ſed hoe iam eſt refutatum in libris de anima.

B Ex dictis verò colligo, quòd cùm Aureolus apud Capreolum *ſuprà*, & Sotus *in* 4 *diſt* 49.*quæſt*.2.*art*.3. affirmant intellectionem eſſe ſimilitudinem obiecti, debet intelligi de ſimilitudine vt includente terminum,vt bene interpretatur à Molina, aliàs decipiuntur reuera; iuxta dicta ſcio Durandum affirmare intellectionem eſſe imaginem,& verbum; ſed hoc mirum non eſt,quia, vt conſtat ex *quæſt*.1. ipſe non diſtinguit actionem à termino in actu immanenti.

Secunda concluſio in ſolo termino, prout diſtinguitur ab actione immanenti intellectus, non reperitur totum quod requiritur vt intellectus intelligat. Probatur primò,quia intelligere eſt actus vitæ, C & in creaturis non primus, & ſubſtantialis, ſed ſecundus,vt conſtat: ſed bic ſtatus includit actionem potentiæ vitalis; ergo per ſolum terminum non conſtituitur hic ſtatus. Probatur minor, primò ex verbis Concilij Tridentini *ſeſſ*.6. *can*. 4. quibus pro eodem videtur ſumere Concilium inſtrumentum inanime,& quod nihil omnino agit motiua virtute; & declaratur ampliùs, quia nmnis actus intellectus, eſt quædam loquutio, vt docuit Auguſtinus 15. *de Trinitate cap*.10.& probari poteſt,quia omnis intellectio eſt productio verbi, quod maximè elucet in actu iudicij, quod aliquibus locis Scripturæ declarat Auguſtinus *loco citato*; ſed omnis locutio importat influxum potentiæ loquentis,vt de dictione do- D cuit expreſse S. Thomas 1.*part. quæſt*.34. *art*.1. *ad* 3. hoc enim eſt loqui verbum facere;ergo. Vnde omnino improbabile videtur, quòd intellectus verba faciat ſine concurſu efficienti.

Quòd ſi aliquis dicat, per ſolum verbum, & terminum, poſſe aliquem intellectum intelligere; ad dictionem tamen intellectus requiri actionem intellectus. Contra hoc eſt, quòd intellectio includit attentionem potentiæ vitalis, vt conſtat; ſed hæc attentio non videtur poſſe ſaluari per ſolam cauſalitatem materialem potentiæ recipientis terminum.nam per attentionem impeditnr anima ab illis operationibus,quando in attentione occupatur eius virtus, quod non poteſt ſufficienter reduci in cau- E ſalitatem materialem, hæc enim non diminueret virtutem actiuam requiſitam ad alias operationes animæ, ſunt enim cauſalitates diuerſæ rerum, aliàs etiam dum intellectus recipit materialiter ſpecies, vel habitus, impedirentur aliæ operationes animæ, quia in his etiam materialiter ſe habet intellectus. quæ ratio habet magnam difficultatem in opinione eorum qui putant, animum concurrere efficienter cum ſuis potentiis, ita vt ex concurſu cum vna minuatur actus alterius, quæ eſt D.Thomæ, & communis, vt dixi in libris de anima *quæſtione vltima*.

Et declarari poteſt, quia hæc attentio, vt vnuſquiſque in ſeipſo experiri poteſt, eſt quidã conatus

potentiæ

potentiæ aduertentis, qui non bene explicatur per **A** cauſalitatem materialem; vnde D. Thomas *quæſt.* 4. *de veritate art.* 2. *ad* 5. docet, quòd in nobis dicere non ſolùm ſignificat intelligere, ſed cum hoc etiam ſignificat exprimere aliquam conceptionem, & addit, neque aliter poſſumus intelligere niſi huiuſmodi conceptionem exprimendo. quibus verbis, & dictionem ipſam, & terminum requirit ad intelligendum; dictionem verò importare rationem originis, docuit S. Thomas 1. *part. loco proximè citato.*

Sed dices, verum eſſe de facto ad attentionem requiri efficientiam, quia terminus ipſe fit ab intellectu, & quo perfectior actione fit, perfectius repræſentat obiectum, & ita potentia illo informata, perfectiùs rendit in rem cognitam; ſi tamen verbum **B** fieret à Deo, potentia tantùm paſſiuè ſe habente, per intellectionem non impediretur ab aliis operationibus. Sed contra hoc eſt primò, quòd hoc dicitur ſine ſufficienti fundamento, quia autores huius doctrinæ ſcire non poſſunt, attentionem conſiſtere in ſola informatione verbi, ſi de facto requiritur actiuitas potentiæ. Secundò contra hoc facit quod diximus de intellectione, quòd ſit quædam locutio; rationes etiam infrà faciendæ euertunt hanc doctrinam.

Secundò probatur principaliter concluſio in actu voluntatis, quia actum eſſe voluntarium eſt eſſe à principio intrinſeco, vt docuit D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 6. & eſt communis Theologorum, Philo- **C** ſophorúmque ſententia; ergo ratio voluntarij non ſoluitur ſine influxu principij intrinſeci, ex communi opinione, & declaratur in actu libero, quia potentiam liberè amare, non poteſt ſaluari ſine actione potentiæ, quia libertas conſiſtit in poteſtate efficiendi, & ceſſandi: hæc autem præcisè in cauſalitate materiali eſſe non poteſt, potentia enim paſſiua voluntatis tandiu accipit terminum, quandiu durat phyſicus influxus producentis illum; ergo ſi amor liber includit phyſicum influxum efficientis, id erit de amore neceſſario, quia neceſſarium, & liber ſunt circa idem, aliàs in amore neceſſario non ſaluaretur ratio voluntarij, quia hic non eſſet à voluntate, ſed inuoluntariè, ſi ab illa non fieret, ſed ſolùm ab illa **D** reciperetur: vnde meritò Gregorius Niſſenus *lib.* 5. *philoſoph. cap.* 1. & Damaſc. 2. *de fide cap.* 24. docent, voluntarium eſſe in actione, & operatione reali: & D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 23. *art.* 2. *in corpore*, ait implicare contradictionem, quòd diligere non ſit voluntarium.

Tertiò principaliter probatur concluſio, quia ſtatus vitæ, qui conſiſtit in aliquo actu ſecundo, ſcilicet qui ſupponit ſtatum vitæ, id eſt, ſubſtantialem, & potentiam ipſam vitalem, principaliter conſiſtit in actione; ergo vbi hæc defuit, non eſt ſtatus vitæ. Hæc conſequentia videtur efficax. Antecedens probatur primò autoritate dicentium, actum vitalem vt ſic ſpecificari à principio vitali, & ab illo vt ſic **E** pendere, indicat hoc D. Thomas, qui 1. *part. quæſt.* 51. *art.* 3. *in corpore*, affirmat, nihil poſſe habere actum vitæ quod non habeat vitam, quæ eſt proprium talis actionis; & *ad* 3. docet, quòd motus qui eſt à motore coniuncto, eſt proprium opus vitæ, quam doctrinam ibi communiter recipiunt Thomiſtæ, & clariſſimè Molina; eſt etiam doctrina D. Thomæ 1. *part. quæſt.* 18. quam eo loco tradunt eius diſcipuli, *& quæſt.* 12. agentes de viſione Dei. legatur Molina 1. *part. col.* 182. *& col.* 1656. Caietanus, & alij 1. *part. quæſt.* 26. *art.* 3. *&* 3. *parte, quæſt.* 9. *art.* 1. vbi Caietan. & Medina, & Suarez *tomo* 1. *p.* 1. *diſp.* 24. *ſect.* 2. Medina 1. 2. *loco citato.*

Et ratione probatur, quia vitalitas actionis non ſumitur à termino; ergo à principio. Probatur antecedens, ex veriſſima doctrina D. Thomæ *quæſt.* 51. *citata*, quia motus tunc tantùm eſt vitalis, cùm eſt à principio vitæ intrinſeco. nam dum ſit ab extrinſeco mouente, non aliter mouetur viuens, quàm moueretur lignum; ergo idem erit in aliis operationibus potentiæ vitalis: conſtat autem in præſenti exemplo de motu, terminum non eſſe vitalem, & idem erit de motu augmentationis factæ ab aliquo extrinſeco.

Confirmatur concluſio à ſimili de motu vitali, quia motus non poteſt eſſe vitalis, niſi à potentia motiua vitali; ergo neque intellectio vitalis, niſi à potentia vitali.

Dices, actionem ipſam non poſſe eſſe vitalem, niſi ſit à potentia vitali, ſcilicet ab ipſo intellectu; tamen actionem illam non eſſe neceſſariam ad intelligendum, ſed tantùm terminum illius; ſed tamen contra hoc faciunt rationes ſuprà factæ, & etiam contra hoc eſt, quod, vt dicemus *quæſtione ſequenti*, ex communi ſententia, terminus intellectionis poteſt fieri à ſolo Deo, per actionem tranſeuntem, non vitalem; ergo terminus ipſe nihil habet vitæ ſpecialiter quatenus quid diſtinctum eſt ab actione vitali, aliàs etiam actio terminata ad illum, etiamſi eſſet actio tranſiens, deberet eſſe vitalis: inauditum autem eſt, actionem eſſe vitalem, quæ non ſit à principio intrinſeco vitali coniuncto, vt docent Theologi communiter in materia de Trinitate, agentes de generatione filij. legatur D. Thomas 1. *part. quæſt.* 27. & aliàs etiam eodem modo poſſet quis dicere, motum cauſatum ab extrinſeco eſſe vitalem, quia habent eundem terminum cum eo, ad quem poteſt terminari actio vitalis.

Præterea, quia ſemper habet vim argumentum à ſimili, quia ſi motus vitalis non poteſt eſſe niſi à principio vitali, ita etiam non poterit eſſe intellectio, niſi à potentia vitali; quòd ſi aliquis dicat terminum intellectionis vel includere eſſentialem dependentiam à principio efficienti vitali, vel habere neceſſariam connexionem cum actione talis principij, ita vt ſine illa fieri non poſſit; tunc manifeſtè fit ſtatum intelligentis eſſe non poſſe ſine cauſalitate principij vitalis efficientis.

Quartò principaliter poteſt declarari concluſio, quia ex D. Thoma & Auguſtino citatis *quæſt.* 11. & ex communi conſenſu, dum aliquis intelligit, loquitur, & habet verbum mentale: verbum autem, vt ipſi docuerunt, importat rationem originis à dicente, aliàs certè nullus ſanæ mentis poteſt affirmare, illud eſſe verbum, quod non ſit à dicente; ſed vt ſit à dicente, neceſſe eſt terminet actionem, quæ ſit dictio: ergo neceſſariò requirit actionem intellectus dicentis; ſed ſi merè paſſiuè ſe haberet intellectus, non diceret, dictio enim originem importat à dicente, non tamen ſolam receptionem.

Quintò probatur, quia ex communi conceptione omnes tenentur concedere, aliquid includi in ſtatu vitæ, quo diſtinguatur hic ſtatus ab ſtatu ſecundo non viuentium: ſed hoc debet reduci in principium efficiens; ergo. Minor probatur, tum ex eo quòd antiqui Philoſophi hoc modo diſtinxerunt viuentia à non viuentibus, quos ſecutus eſt D. Thomas 1. *part. quæſt.* 18. eſtque communis aliorum: tum etiam, quia ex ſolo concurſu materiali, vel formali, non poteſt ſufficienter ſumi hæc diſtinctio, quia iſti concurſus eodem modo exercentur à potentia paſſiua, vel forma non viuentis: ex quo fit, vt licèt viuens eodem modo recipiat præſentiam cauſatam à propria

potentiæ

potentia vitali, ac recipit præſentiam cauſatam ab extrinſeco; in acquiſitione tamen vnius vitaliter ſe habet, & non in acquiſitione alterius.

Dices, diſtingui intellectum recipientem actualem imaginem obiecti cauſatam à ſolo Deo, ab ſtatu non viuentium, ex eo, quia informatur vitali forma, & ita per illam ſolam poteſt conſtitui in ſtatu vitali; ſed contra hoc faciunt primò omnia quæ ſuprà dixi, ad probandum talem formam prout diſtinctam ab actione, non eſſe vitalem; ſecundò declaratur, quia vel dicitur vitalis, quia inducit dependentiam ab intellectu efficienti, vel quia recipitur in potentia vitali, & hoc per ſe poſtulat, & hoc modo etiam ſpecies intelligibiles, & habitus intellectuales, poſſent dici vitales, vel quia poteſt terminare actionem vitalem, & hoc etiam habet præſentia localis, & tamen ſola illa per ſui informationem, niſi cauſetur à potentia intrinſeca viuentis, non conſtituit ſtatum vitalem; ergo.

Dices præſentiam localem poſſe etiam terminare actionem non vitalem, & ideo ipſam eſſe non vitalem; ſecus eſſet de termino intellectionis. Sed contra hoc eſt, etiam poſſe terminum intellectionis de potentia abſoluta terminare actionem Dei tranſeuntem, & non vitalem.

Tandem dices eſſe vitalem, quia eſt actualis imago obiecti; ſed hæc eſt petitio principij, affirmare hanc imaginem eo ſenſu eſſe vitalem, vt ſine concurſu potentiæ vitalis efficientis conſtituat illam in ſtatu vitali, & rationibus ſuprà factis oppoſitum contendimus; legantur quæ dixi in libris de anima *diſt*. 18. *quæſt vltima*.

Et quidem quòd requiratur actio potentiæ vitalis, ad hoc vt potentia conſtituatur in actu vitali, præter D. Thomam, qui videtur hoc docere *loco citato*. præſertim *quæſtione illa 4. de veritate art*. 2. *ad* 5. videtur doctrina Ariſtótelis, & eorum, qui in prædicamento actionis ponunt actus vitalis potentiæ, præter Molinam; & idem docent autores ſecundæ ſententiæ, & grauiores Theologi hujus ætatis, eſt in Academiis Hiſpaniæ receptiſſima.

Sextam verò rationem pro noſtra ſententia adducemus *quæſt*. 5. quam ideo in eam quæſtionem differo, quia meliùs intelligetur, cùm nonnulla eo loco docuerimus.

Ex dictis reſtat dicendum, ad ſtatum intelligendi eſſe requiſitam actionem ipſius intellectus, & terminum illius; terminus quidem requiritur propter repræſentationem, actio verò propter vitalitatem, intelligere enim dicit tendentiam vitalem in obiectum, vnde cùm per ſolam actionem non tendat in obiectum, & per ſolum terminum non tendat vitaliter, neceſſe eſt vt intellectus vtroque afficiatur.

Secundò colligitur, non ſolùm eſſe requiſitam actionem productiuam termini repræſentantis obiectum, ſed actionem ipſius intellectus, quia hæc requiritur ad ſtatum vitæ actualis: ex quo vlteriùs fit hunc ſtatum intelligendi non ſolùm conſiſtere in informatione termini, & actionis, ſed etiam includere dependentiam ab intellectu efficienti: & declarari poteſt exemplo motus localis, quia dum aliquod viuens omnino mouetur ab extrinſeco, etiamſi recipiat motum & præſentiam eiuſdem rationis (ex hypotheſi) cum ea, quam recipit a potentia motiua intrinſeca cauſa; nihilominus in vno caſu eſſet in ſtatu vitali, in alio non, vt ſuprà dixi.

Tertiò ſequitur, quòd ſi per poſſibile, vel impoſſibile, ponatur in intellectu terminus ſine actione A ipſius intellectus, non poſſet per illum conſtitui potentia in ſtatu vitali intelligentis, quod ex dictis facilè colligitur, & quæſtione ſequenti examinabitur; & ſimiliter ſi per impoſſibile actio intellectus poſſet eſſe ſine termino, per illam ſolam non poſſet intellectus conſtitui intelligens, quia illa ſola non tendit in obiectum, vt dixi.

Ad fundamentum primæ ſententiæ reſpondetur, ab Ariſtotele, & aliis poni in prædicamento actionis actus immanentes, non prout includunt terminum, ſed prout includunt fieri illius, vt enim vidimus *quæſt*. 1. ſæpe autores appellant actionem terminum, vt probaui ex D. Thoma ſic explicante locutiones ſanctorum Patrum.

Sed poteſt obiici pro prima illa ſententia Ari- B ſtotel. 10. *Ethicor. cap*. 3. dicens operationes virtutum non eſſe qualitates, variè ſolet explicari hic locus Ariſtotelis; duobus tamen modis probabiliter explicatur. Primus eſt, vt velit Ariſtoteles, hos actus non eſſe ſolas qualitates; ſecundus, vt velit non eſſe ſolas qualitates permanentes, tranſacta actione; aliæ explicationes ſolent adduci, quæ non videntur quadrare contextui illius.

Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ reſpondetur ex dictis, imaginem actualem prout diſtinctam ab actione vitali, non ſufficere ad hoc vt intellectus intelligat; licèt enim dicatur illa imago tendere in obiectum, quia repræſentat illud, tamen C per illam intellectus non tendit vitaliter, quia illa imago, vt diſtincta ab actione, nihil habet vitæ.

Sed dices, hæc imago repræſentat actualiter; ergo repræſentat alicui; ergo facit cognoſcere. nam repræſentare eſt facere cognoſcere, & præſentare alicui obiectum. Quidam reſpondent, non poſſe fieri, illam qualitatem à Deo eſſe repræſentationem, ſed ſolùm eſſe quoddam accidens; ſed an Deus poſſet facere illam, vel non, dicetur quæſtione ſequenti, & reuera Deus poteſt facere illam, quatenus repræſentatiua eſt, quia ſecundùm rem idem eſt eſſe talis qualitatis, & eſſe repræſentatiuæ.

Alij reſpondent, quòd licet illa qualitas ſit re- D præſentatiua, tamen non tribuit ſuum effectum formalem, niſi intellectus operetur; verùm ſi hæc qualitas poteſt informare intellectum, etiamſi ille non operetur (vt dicetur quæſtione ſequenti) poterit dare ſuum effectum formalem; impoſſibile enim eſt formam eſſe vnitam ſubiecto, & non tribuere illi ſuum effectum formalem.

Reſpondetur ergo, illam qualitatem prout diſtinctam ab actione repræſentare quidem, quia, vt ſuprà dixi, eſt imago, & ex hypotheſi inhæret intellectui, nihil tamen habet vitæ ſi actionem ſecludas, ita non repræſentat vitaliter, nec facit cognoſcere; vitalis autem repræſentatio conſtituit actualiter cognoſcentem, licèt repræſentet intellectui E mortuo modò.

Sed dices, ergo non eſt differentia inter iſtam qualitatem, & præſentiam localem, quantum ad hoc quod eſt neutram eſſe vitalem, ſi illas prout diſtinctas à ſuis actionibus contemplemur. Reſpondetur, verum eſſe quod dicitur, illa tamen differentia eſt, quòd terminus actionis immanentis vitalis cognoſcitiuæ, vel appetitiuæ, ex natura rei ſemper poſtulat actionem vitalem, à nulloque naturali agente poteſt fieri, ſine concurſu potentiæ vitalis, & hoc ſenſu D. Thomas 1. *part. quæſt*. 51. *art*. 3. *ad* 2. dixit ſentire eſſe totaliter opus vitæ; ſecus verò eſt de præſentia locali, quæ non ſemper petit fieri à potentia vitæ.

Sed

Sed dices: ergo in rigore, motus localis qui fit à principio vitæ, prout diſtinctus à ſuo termino, eſt magis vitalis, quàm ſit terminus actionis intellectus, ſiquidem hic motus conſtituit ſtatum viuentis, & non ille terminus. Reſpondeo, quamuis hæc inter ſe non ſint proptiè comparabilia, tamen verum eſt quod infertur.

Ad confirmationem ſecundæ ſententiæ reſpondetur ex dictis, ſtatum intelligendi conſiſtere in aggregato termini & vitalis actionis, neque hoc eſt vllum inconueniens, ſed potiùs concedendum eſt, vt probaui, & ex his ex parte ſoluta eſt. Tertia ratio primæ ſententiæ poſitæ quæſtione præcedenti, & ſecunda primæ ſententiæ eiuſdem quæſtionis, ex dicendis quæſtione ſequenti exactiùs intelligetur.

Tandem poſſet aliquis obiicere modum loquendi Patrum, qui verbum appellant notitiam, & cogitationem, quo modo loquendi videntur totam rationem cognoſcendi ponere in verbo; veruntamen hic modus loquendi explicatus eſt ex mente D. Thomæ *quæſt.* 1 *huius diſputationis.*

DVBIVM IV.

An Deus poßit efficere terminum intellectionis, ſine concurſu intellectus.

EX quæſtione præcedenti conſtat, non poſſe Deum facere ſe ſolo totum, quod neceſſarium eſt ad intelligendum, requiſitum enim eſt ad intelligendum, intellectum concurrere actiuè: non poteſt autem Deus facere non concurreote intellectu, vt ipſe intellectus concurrat; teſtat ergo vt videamus an poſſit ſe ſolo facere terminum intellectionis.

In qua difficultate, prima ſententia eſt aſſerentium, de facto in patria fieri viſionem beatificam à Deo, & per illam intelligere intellectum. hanc tenent autores quos retuli quæſtione præcedenti ex Molina 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 5. *diſt.* 1. & tenet caterua Nominalium, & de facto ſub dubio idem tenet Paludanus *in* 4. *diſt.* 44. *quæſt.* 7. *& diſt.* 4. *quæſt.* 1. quæ ſententia duas continet partes; altera eſt quæ affirmat, hanc rem eſſe poſſibilem, ſcilicet poſſe Deum producere intellectionis terminum (de actione dictum eſt *quæſt.* 3.) cuius fundamentum infrà adducetur. Altera eſt ita eſſe de facto, quia conueniens videtur Nominalibus, vt ſuprema forma ſupernaturalis à ſolo Deo fiat, cùm poſſint ſimiles congruentiæ legi in illis Doctoribus, quos etiam Molina refert, nihil enim habent efficacitatis, nihil doctrinæ, nihil ingenij.

Secunda ſententia eſt, de facto, & in via aliquas illuminationes, & inſpirationes totaliter produci in nobis ſine concurſu potentiæ vitalis; hanc ſententiam vnus, quem viderim, tradit Vega *lib.* 6 *in Tridentinum cap.* 8. & quomodo probet hoc eſſe poſſibile, infrà dicemus; quòd ita contingat de facto potat Vega definitum in Concilio Arauſicano II. *cap.* 2. vbi docet Concilium, multa in homine bona fieri, quæ nnn facit homo; & Auguſtinus agens de gratia præuenienti, ſæpe repetit, multa fieri in nobis ſine nobis.

Tertia ſententia eſt aſſerentium, terminum intellectionis abſolutè poſſe fieri à Deo extra ſubiectum, tamen primum concedunt omnipotentiæ diuinæ, propter eius efficacitatem, continet enim eminenter virtutem actiuam omnium creaturarum. Secundum docet expreſsè Gregorius *in* 1. A *diſt.* 41. *quæſt.* 1. *art.* 2. *ad* 1. *contra ſecundam concluſionem*, cuius eo loco nullam tradit rationem. Viri tamen docti huius ætatis volunt, terminum intellectionis non poſſe fieri à Deo in intellectu, ſine concurſu efficienti intellectus, quia ſequeretur intellectum intelligere, & non intelligere, cùm ex vna parte habeat imaginem obiecti, & ex hac parte reddatur intelligens, & ex altera parte ſi non concurrit actiuè, non poſſit conſtitui in ſtatu vitali, quem modum declaraui in libro de anima, ex eo, quia hac ratione optimè intelligitur terminum intellectionis eſſe ex ſua ratione terminum actionis immanentis, quia ex natura ſua poſtulat, vt à ſubiecto fiat in quo recipitur, volúntque hi B antores actionem ipſius intellectus eſſe quaſi diſpoſitionem ex parte intellectus recipientis, vt poſſit recipere terminum intellectionis.

Quarta ſententia eſt aſſerentium, Deum ſe ſolo poſſe efficere terminum intellectionis in intellectu, Scotus *in* 1. *diſt.* 3. *quæſt.* 8. §. *reſpondeo*; *& in* 3. *diſt.* 23. §. *ad tertiam quæſtionem*, & ſæpe aliis locis, quem ſequitur eius ſchola, Nominales, & Vega ſuprà citati; ex Thomiſtis Capreolus *in* 2. *diſt.* 37. *quæſt.* 1. *art.* 3. Paludanus *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 1. *& diſt.* 44. *quæſt.* 7. Medina 1. 2. *quæſt.* 3. *art.* 2. qui pro hac ſententia refert Victoriam. Soncin. 9. *Metaphyſicor. quæſt.* 20. *&* 21. Iauellus *quæſt.* 7. Sotus *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 2. *art.* 4. *pagina* 602. Valentia 1. *parte* C *diſput.* 4. *quæſt.* 2. *puncto* 3. *& diſput.* 1. *quæſt.* 2. *puncto* 3. *col.* 232. Molina 1. *parte quæſt.* 12. *artic.* 2. *diſput.* 1. *concl.* 3. *col.* 294. Bañes 1. *parte, quæſt.* 12. *art.* 5. *dub. vltimo ad* 1. & fortè fieri poſſe à Deo vt quoddam accidens, Zumel *in eodem articulo, quæſt.* 2. *art.* 3. dicit, implicat enim Deum ſe ſolo facere tentationem, niſi (vt quidam exiſtimant) conſideretur tentatio vt eſt quoddam accidens. Maior *in* 4. *diſput.* 12. *quæſt.* 1. *ad* 5. *& diſt.* 49. *quæſt.* 9. *in fine*, & fieri poſſe à ſolo Deo qualitatem intellectionis in eſſe qualitatis. Holcoth *in ſuis determinationibus, quæſt.* 8. *art.* 2. & omnes ferè huius ætatis ſic docent, cuius fundamenta infrà adducemus; & hi omnes autores conueniunt in hoc, quòd terminus intellectio- D nis fieri poſſit à Deo, quamuis, vt vidimus *quæſtione præcedenti*, eorum aliqui putent per illum poſſe intelligere intellectum, alij verò ſecus.

Quinta ſententia eſt aſſerentium, entitates intellectionis, & termini, eſſe vnam, & eandem, & ita pendere ab ipſo intellectu in genere cauſæ efficientis, vt ſine illo nulla potentia fieri poſſit; pro hac ſententia citari ſolent nonnulli, qui tamen ex eo id docent, quia putant intellectionem eſſe actionem ſine termino: certiſſimum autem eſt, actionem ipſius intellectus, quæ ab illo pendet, per ſuam eſſentiam non poſſe fieri ſine intellectu; ex his tamen, qui concedunt actionem, & terminum, hactenus non vidi vllum, ex illis qui typis E ſua ſcripta mandauerunt, qui affirmet, terminum intellectionis non poſſe fieri à ſolo Deo. Videri poſſet alicui ſic ſentire Caietan. 1. *parte quæſt.* 12. *art.* 5. *ad* 3. Veruntamen eo loco ſolùm negat Caietanus, poſſe fieri à Deo viſionem ſine lumine gloriæ, & manifeſtè loquitur de actione, vt legenti conſtabit, quod maximè aduertendum eſt in aliquibus autoribus, & in ipſo Caietano 1. *parte quæſt.* 10. *art.* 3. Fundamenta huius ſententiæ ſunt argumenta illa, quibus quæſtione ſecunda probata eſt ſecunda ſententia: ex quibus tertia, quarta, & quinta ratio, non ſunt in quæſtionibus præcedentibus ſolutæ.

Sexta ſententia eſſe poteſt aſſerentium quòd etiam

etiamſi diſtinguantur actio, & terminus in actu immanenti, tamen ex ſpeciali connexione, quam habet terminus cum actione ipſius intellectus, fieri non poteſt talis terminus ſine tali actione vitali, hanc indicat Zumel 1. *part. quæſt.* 27. *art.* 1. *quæſt.* 5. in ſolutione argumentorum, Syluester, & Bañes *in eodem articulo*, agens de diſtinctione reali verbi ab actione. Probant, quia etiamſi hæc duo diſtinguantur, non ſequitur quòd poſſit vnum ab alio ſeparari, & quia incredibile videtur verbum eſſe poſſe ſine intellectione, cùm verbum intrinſecè conſiſtat in hoc quod eſt eſſe actualiter intellectum; & nonnulli addunt argumentum petitum ab inconuenienti, quia ſi terminus poſſet ſeparari ab actione intellectus, poſſet intellectus intelligere ſine concurſu actiuo, quia, vt quæſtione præcedenti tangebam, terminus intellectionis eſt imago actualis obiecti.

His relatis, ſit prima concluſio: Omnino eſt impoſſibile affirmare, de facto intellectum intelligere ſine proprio concurſu actiuo, quia etiamſi hoc eſſet poſſibile (quod tamen eſt falſum,) negari non poteſt quin ex natura rei actus naturalis harum potentiarum eliciantur actiuè ab ipſis; ex quo fit vt etiam in actibus ſupernaturalibus, connaturalior modus ſit, vt eliciantur ab ipſis potentiis, & de aliquibus actibus ordinis ſupernaturalis, hoc docet Concilium Tridentinum *ſeſſione 6. canone* 4. & ratione poteſt probari, quia iuxta doctrinam traditam *quæſt.* 5. *concluſ.* 2. *ratione* 2. actus liber neceſſariò includit efficientiam voluntatis, & ita à ſimili de his actibus ſupernaturalibus ſumit argumentum ad alios.

Et fauet doctrina Ariſtotelis, qui capite de actione ponit actus immanentes, & 9. *Metaphyſicorum textu* 16. contemplationem appellat actum immanentem. Probari etiam poteſt ex dictis 2. *lib de anima*, probabimus ergo cum Auguſtino, & aliis Philoſophis notitiam fieri ab obiecto & potentia, vnde nec terminus horum actuum immanentium fit de facto à ſolo Deo, quia hic non eſt connaturalis modus faciendi talem terminum.

Secunda concluſio, terminus intellectionis fieri poteſt à ſolo Deo ſine concurſu intellectus. Probatur primò à ſimili, quia termini aliarum actionum poſſunt fieri à ſolo Deo, vt conſtat de calore; ergo.

Dices, diuerſam eſſe rationem termini actionis vitalis, & non vitalis, & ita non eſſe bonum argumentum à ſimili. Sed cõtra hoc eſt, quòd etiam terminus actionis vitalis poteſt fieri à ſolo Deo vt de termino augmentationis omnes cõcedunt; ergo eſſe terminum actionis vitalis nihil impedit, quominus terminus de potẽtia abſoluta poſſit fieri à ſolo Deo.

Secundò probatur, quia Deus poteſt facere ſe ſolo, quidquid facit media cauſa ſecunda, in genere cauſæ efficientis, ex communi Theologorum; ergo.

Dices hanc propoſitionem eſſe intelligendam, quando effectus non pendet eſſentialiter ab aliqua cauſa ſecunda efficienti, ſic limitant hanc propoſitionem, Medina, Bañes, Zumel, & alij, & abſolutè mihi placet talis limitatio, vbi ſufficienter probatur talis dependentia; verùm non eſt aſſerenda ſine graui fundamento, & manifeſta implicatione. nam cùm omnipotentia Dei eminenter contineat omnem virtutem agendi creaturarum, poteſt perfectiori modo efficere ſe ſolo quidquid cum illis poteſt, niſi ex parte effectus ſit implicatio; veruntamen in præſenti non eſt ſufficiens fundamentum, vt ponamus talem dependentiam, quoniam, vt vidimus, nullus ferè autorum cognoſcit, & ſolùm inuenta eſt hac ætate ad fugienda quædam inconuenientia, quæ alia via facilè poſſunt ſaluari.

A Tertiò probatur concluſio ex ſuprà dictis, quia in actu immanẽti terminus diſtinguitur ab actione; ergo terminus per ſuã eſſentiã non pẽdet à principio.

Quartò, quia ſi terminus pendet per ſuam eſſentiam ab agente, vel includit in ſua eſſentia talem dependentiam, poneretur in prædicamento qualitatis, & hoc eſt contra Ariſt. & alios ſuprà relatos, qui actionem immanentem ponunt in prædicamento actionis; & tamen ſi ponatur talis dependentia eſſentialis de intrinſeca ratione termini, cùm iſte ſit in prædicamento qualitatis, dependentia etiam erit in illo prædicamento; vel ſolum ponitur talis dependentia identificata realiter cum termino; ita tamen vt illa fieri non poſſit ſine concurſu potentiæ B vitalis. Sed contra hoc ſunt rationes factæ; & impugnari vlteriùs poteſt, quia ſequitur, actus immanentes eſſe modos quoſdam, & non entitates. Probatur ſequela ex dictis in Metaphyſica *diſp.* 6. *q.* 1. vbi probaui, ad rationem modi ſolùm requiri vnionem immediatam cum aliquo, ſine interiecto alio modo: ſed ſi ponitur eſſentialis dependentia in actu immanenti, ſequitur actum immanentem vniri ſubiecto in quo manet ſine interiecto modo, vt conſtat ex Philoſophia; ergo. Quidam negant hanc ſequelam, qui putant de ratione modi eſſe imperfectam quandam incompletionem, ſed in Metaphyſica quæſtiune citata hoc impugnatum eſt.

Alij verò conſequenti ratiocinatione concedunt C ſequelam: contra quos præter factas rationes tres primas, arguo ex communi modo concipiendi, non enim concipimus actus immanentes vt modos, ſed vt res quaſdam, & in quo vt plurimũ communis autorum conſenſus, qui, vt vidimus, non concipiunt terminum intellectionis, v.g. & modum per eſſentiam ſuam vnitum intellectui, & ab illo pendentem eſſentialiter; & declarari poteſt, quia terminum intellectionis concipimus vt cauſam producentem habitum, & vt imaginem obiecti; hæ verò notiones alienæ ſunt à conceptione modi.

Sequitur ex hac dependentia eſſentiali, terminum intellectionis factum ſine ſpecie, de potentia abſoluta non poſſe fieri cum ſpecie; quod tamen D nullus hactenus conceſſit. Sequela probatur, quia ſi talis terminus pendet per eſſentiam à ſua cauſa efficienti, factus ab vna, non poteſt ab alia fieri, quia non poteſt variari eſſentialis dependentia; quòd ſi aliquis velit, vt reuera tenetur, concedere prędictam ſequelam, ſic arguo. nam cùm Deus ſimul cum intellectu producit intellectionem & terminum ſine ſpecie, dicitur ſupplere concurſum ſpeciei, vt docent multi Theologi in materia de viſione, dum docent, ſpeciem Dei non eſſe neceſſariam ad viſionem illius, etiamſi ſit poſſibilis. nam cùm Deus ſit præſentiſſimus intellectui creato, poteſt per ſeipſum cõcurrere concurſu obiecti; nullo tamen modo poſſet dici, Deum ſupplere concurſum ſpeciei ſuæ, vel alterius E obiecti, niſi eundem effectum & terminum diuerſa actione, & concurſu faceret ab eo, quo talis terminus poſſet fieri ab ſpecie; quòd ſi fieri ab ſpecie illi repugnat, qui ſemel fit ſine illa, non dicitur Deum ſupplere concurſum ſpeciei, ſequitur terminum factum ab ſpecie, & intellectu ſimul fieri nulla ratione poſſe ſine ſpecie. Seqnela probatur, quam hactenus nullus conceſſit; ſequitur etiam actum ſupernaturalem factum ſine habitu nullo modo poſſe fieri ab habitu, vnde cùm tales habitus dentur ex ſententia Theologorum, ad connaturaliter operandum, erunt actus multi, quibus repugnet connaturaliter fieri per habitum, quod Theologis inauditum eſt, & idem fit de actu naturali facto ſine habitu naturali;

ſequitur enim nullo modo poſſe fieri ab habitu, & A actus qui ſemel fit ab habitu, oullo modo poterit fieri ſine illo, etiam de potentia Dei abſoluta.

Dices has ſequelas neceſſariò concedendas eſſe de actione ipſa in omnium opinione, qoia actio per ſuam eſſentiam pendet à ptincipio efficienti. Reſpondeo boc veriſſimom eſſe; ſed ego contendo de termino actionis hoc non eſſe, vnde licèt Deus non poſſit facere ſine intellectu actionem ipſius; tamen poterit facere terminum illius, & ita contra hanc doctrinam non habent vim argumenta facta, contra ponentes in termino eſſentialem dependentiam ab intellectu.

Ex his verò etiam facilè eacluditur opinio ponentium ſpecialem connexionem inter terminum B iotellectionis, & ipſam intellectionem, & tam immediatam vnionem, vt à Deo fieri non poſſit terminus ſine actione tali ipſius intellectus, multa enim ea his quæ diximus, faciuot contra hunc modum dicendi, qui ſine ſufficienti fundamento negat talem terminum poſſe fieri à ſolo Deo.

Tertia concluſio, talis terminos intellectionis poteſt fieri à Deo in intellectu, ſine ipſius intellectus concurſu cauſæ efficientis. hanc tradunt eapreſsè autores omnes, qui ſuprà diaerunt, terminnm iſtum poſſe fieri à Deo; loquuntur enim de productione illius in iotellectu, vel voluntate, vt legenti conſtabit. Et probatur primò, quia ſine ſufficienti fundamento dicitur hoc non poſſe fieri à Deo: ſecundò, C quia actio vt ſic, non eſt cauſalitas materiæ, vt recipiat, ſed agentis; & probarur, quia terminus etiam vt diſtinctus ab actione peudet à materia, etiamſi actio varietur; ergo.

Dices actionem nō eſſe materiæ cauſalitatem, ſed in actu immanenti eſſe condirionem neceſſariam; ſed boc liberè fingitur, quia talis actio non eſt oeceſſaria vt diſpoſitio ad formā contrariam, neque enim actio eſt diſpoſitio, & fondamenta oppoſitæ ſententiæ nullius ſunt momenti, vt infrà videbimus.

Reſtat vt reſpnndeamus argumentis aliarum opinionū, vt res perfectè intelligatur: & primò congruentia primæ ſententiæ leuiſſima eſt, quia etiamſi ſit poſſibile terminum fieri à ſolo Deo; tamen ea con- D naturali modo operandi melios eſt, magíſque rebus ipſis conueniens, vt fiat à potentia, vt omittam in eo etiam errare Nominales, quòd putēt, requiſitum totum ad ſtatum intelligendi pnſſe fieri à ſolo Deo, de quo ſuprà dictum eſt. legatur Molina 1. *p q.* 12. *art.* 5. d. 1. reſpondet enim argumentis Nominalium.

Vega etiam leue habet ſuæ doctrinæ fundamentum, nam Concilium Arauſicanum ſolùm vult multa fieri in homine bona, ſine illo liberè concurrente, quæ etiam eſt mens Auguſtini: vnde ſine cauſa potauit hic autor, quæſtionem philoſopbicam definitam eſſe eo loco à Concilio, quæ inſtitoto Concilij nihil deſeruiebat, & de qua eo ſæculo fortaſſe nec verbum fuerat auditum in ſchola Philoſophorum, nedum E diſputatum in Conciliis: an verò ſententia, quam ſequitur Vega, cenſura digna ſit, theologici negotij eſt, ſat ſit nobis dixiſſe planè eſſe in Philoſophia improbabilem.

Fundamenta tertiæ ſententiæ facilè ſoluuntur. Ad primum conſtat ea dictis quæſtione præcedenti per ſolum terminum intellectionis non poſſe intellectum intelligere. Ad aliud dicitur ſufficienter intelligi rationem termini actus immanentis ea hoc quòd ialis terminus natura ſua ex connaturali modo poſtulet actionem eios in quo manet vt in ſubiecto; actiunem verò ipſam immanentem boc habere per prædicatum ſibi intrinſecum.

Supereſt ſoluamus argumenta quintæ ſententiæ, quæ aliquibus multom eahibuerunt negotij; ea verò ſunt, quæ quæſtione ſecunda pro ſecunda ſententia poſita ſunt, & duæ quidem primæ rationes illius ſententiæ ſuprà ſolutæ ſunt.

Ad tertium reſpondetur ea dictis, veriſſimum eſſe, Deum poſſe facere entitatem verbi, & ponere illam in intellectu; nego tamen per informationem illius intellecturum intellectum, in eo caſu: & ad probationem reſpondeo, primò falſum eſſe quod dicitur actionem illam, qua verbum fieret à Deo, eſſe futuram eiuſdem ſpeciei; actio enim vitalis, & immanens, ſpecificatur à principio vitali, & non à termino, vt diai *quæſt.* 3. *concluſ.* 2. *ratione* 3. *principali*, ea communi doctrina, quam etiam ibi probaui.

Ad probationem reſpondeo, notiſſimum eſſe diſcrimen inter actiooem qua fit calor, & qua fit terminus immanens, & qui poſtulat fieri à principio vitali, neque calefactio poſtulat calorem, vt principium efficiens, ſed à quocunque fiat eſt calefactio, ſi ad calorem terminetur; eſt eoim actio tranſiens reique inanimatæ, & non de genere vitalium actionum; ſecus verò ſe habet intellectio, quæ poſtulat fieri à principio vitali vt ſic, in quo manet, & in qoacunque ſententia diuerſo modo debemus philoſophari de actione immanenti vitali, & de actione tranſeuute non vitali. Addo ſecundò id quod diai in libris de anima, & placet viris doctiſſimis huios ætatis, quòd etiamſi actio qua verbum fieret à ſolo Deo in intellectu, eſſet eiuſdem ſpecificæ rationis infimæ, tamen intellectos, ſic informatus tali actione, & termino, non intelligeret, quia, vt dixi *quæſt.* 3. ad intelligendum non ſolùm requiritur informatio, ſed efficientia ipſius intellectus, qua deficiente intellectus noo conſtituitur in ſtatu vitali legatur Molina 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 5. *diſp.* 1. *concluſ.* 1.

Ad quartum reſpondetur, non eſſe de eſſentia verbi, & de entitate illius originem à dicente, ſed ſolùm requiritur ad hoc vt terminus repræſentans obiectum dicatur verbum, quod terminet actionem intellectus, ſine qua amittit denominationem propriam verbi, neque aliud voluit Auguſtinus, D. Thomas, & Theologi 1. *part. quæſt.* 33. *art.* 7. Quod verò dicitur debere per ſuam eſſentiam eſſe verbum, itavt includat eſſentialiter originem à dicente, falſum eſt, ſolùm enim primariò, & principaliter dicitur verbum mentale, qoia ea natura ſua poſtulat actionem, quæ ſit naturalis locutio, & dictio, nec ſequitur verbum eſſe aggregatum ea termino, & actione, ſed terminum non ſortiri denominationem verbi, niſi ſuppoſita actione dicentis, ſecúſque non dicere relationem originis ad perſonam dicentem, fundatur enim hæc relatio in dictione.

Circa qointum argumentum poſſet diſputari, an actus vitalis dicat actionem, & terminum aliquo modo ante intellectum diſtioctum, in quo philoſophandum eſt, ſicut in actu intellectus; rationem verò hnius actus vitalis non ſaluari ſine efficientia voluntaris, efficaciter probarum eſt *quæſt.* 3. *concluſ.* 2. *ratione* 2. *principali.* Sed addendum eſt hoc loco, actionem qua producitur pondus voluntatis, non eſſe tendentiam in obiectum, ſed fieri ipſius tendentiæ, & inclinationis actualis. hoc declarandum eſt, & probandum, ſicut in ſimili de actione intellectus dictum eſt, ea commuoi doctrina, actionem non eſſe imaginem, & ſimilitudinem, ſed fieri illius.

Er confirmatur, quia actio qua producitur grauitas lapidis, non eſt formaliter grauitas, vt per ſe conſtat, ſed fieri grauitatis; ergo actio qua fit poodus volunratis, non eſt formaliter pondus, & tendentia in obiectum; actio ergo voluntatis requiſita eſt tum ad vitaliratem, rum etiam (quod in idem redit) vt actione vitali fiar actualis illa inclinatio, voluntatis in obiectum. Denique de actione, & termino appetitiuæ potentiæ philoſophandum eſt ſicut de actione, & termino cognoſcitiuæ, proportione ſeruata. His poſitis,

Reſpondeo ad quintum argumentum, libertatem non intelligi completè exerceri, oiſi intelligatur ipſe terminus, quia libettas non conſiſtit completè in actione, vt diſtincta eſt à termino, ſed vr includit etiam illam. nam licèt libertas conſiſtat in agendo, vt ſuprà dixi; tamen non conſiſtit in agendo, vt dicit ſolam actionem, ſed vr dicit rerminum, itaque terminus ipſe liberè fit, licèt non recipiatur liberè, quantum eſt ex parte ſolius receptionis, verum eſt nun eſſe terminum liberum per ſuam eſſentiam, ita vt per illam pendeat à principio liberè operanti, hoc eoim non eſt tequiſitum, nec aliquis ex prioribus qui feliciſſimis Scholaſticorum ſeculis floruerunt, id affirmauit, ex his qui in actu immanenti ponunt actionem & terminum, ſi vnum excipias Durandum citatum ſuprà *quæſt*. 1. huius diſputationis, qui hoc videtur indicare à ſimili de actu intellectus.

Sed obiicies doctrinam Theologorum, qui conſequenter affirmant, actum voluntatis eſſe intrinſecè liberum, actus verò aliarum potentiarum ſolùm extrinſeca denominatione. Reſpondeo doctrinam hanc veriſſimum habere ſenſum, quia Doctores loquuntur de actu voluntatis, vt dicit actionem, & terminum, quia actio per ſuam eſſentiam pendet à principio libero, & terminus ex natura rei poſtulat talis principij actionem.

Sed dices: ergo ſaltim prius natura intelligitur actio libera, quàm rerminus liber, qoia actio eſt prior natora termino; ergo. Reſpoodeo, totum eſſe veriſſimum, ex hoc tamen non fit, completam libertatem intelligi ante ipſum terminum actionis liberæ, ſed illa libertas actionis (ſi excludatur terminus) non eſt ſufficiens ad conſtituendum actum bonum, vel malum, quia actus in tantum eſt bonus, vel malos, in quantum reſpicit obiectum bonum, vel malum, & ramen, vt dixi, per ſolam actionem nou reſpicitur obiectum; ex ſolutione verò præfata quinti argumenti ceſſant nonnulla alia, quæ ex falſa ſequela inferri ſolent, quæ de induſtria prætermitto, valde enim facilia ſunt.

Tandem obiici poſſunr loquutiooes D.Thomæ citatæ *quæſt*.1. & aliorum Sanctorum, quateous iotellectionem appellant motionem, & cogitationem, & quatenus D.Thomas ſpecialiter docer, intelligere non importare rationem originis. nam ex loquutionibus Patrum videtur ſequi, illos ſenſiſſe non diſtingui actionem à termino, & ſic vnom ſine alio dari non poſſe; ex locutione verò D.Thomæ ſequitur, oon eſſe neceſſariam otiginem ab intellectu, vt quis intelligat: ſed quod attinet ad Patres non arbitror, illos tractaſſe de identitate, aut diſtinctione actionis à rermino, vt dixi *quæſt*. 1. nondum enim eo ſæculo excitata fuit philoſophica hæc controuerſia inter Patres Eccleſiæ, ſed poſteriori ætare, poſteriores etiam Scholaſtici excitarunt, de mente verò D.Thomæ dixi *quæſt*. 1.

Addendom verò eſt hoc loco, ſic explicare nonnullos iuniores locum 1.*parte quæſt*.34.*art*.2.*ad* 3. Intelligere importat ſolam habitodinem intelligentis ad rem intellectam, in quo nulla ratio originia importarur, vt ſolùm loquatur D.Thomas de intellectione prout abſtrahit à creata, & increata; ſed negari non poteſt quin expreſsè D.Thomas ibi affirmarit, intelligere ſolùm importare informationem in intellectu noſtro, vt legenti conſtabit.

Secundò alij volunt, S.Thomam docuiſſe, intelligere non importare rationem originis tranſeuntis; ſed contra hoc eſt, quòd D.Thomas diſtinguit eo loco intelligere, & dicere, & affirmat, dicere importare rationem originis: certum autem eſt, dicere mentale, noo importare actionem tranſeuntem.

Tertiò, alij verò ſic explicant D.Thomam in hoc loco, vt ſolùm velit D.Thomas, in intellectione noſtra nullam importare rationem originis ad rem intellectam; cùm tamen dicat habitudinem otiginia ad verbum dictum, & eſt hæc explicatio ſatis ſecundùm mentem D.Thomæ, illiúſque argumenti ſolutione apta; vt legenti argumeotum, & ſolutionem conſtabit.

Quartò, alij vulunt D.Thomam ſolum docuiſſe, formam rei intellectæ per ſolam informationem conſtituere intellectum intelligentem; dicunt tamen actionem ipſius intellectus conſiderari poſſe vt ab illo pendens ſeipſa alio modo, vt illum informans; ſed quamuis hæc ſolutio videatur primo aſpecto ſubtilis, nec ramen veram doctrinam continet, nec conſonat doctrinæ D.Thomæ nam actio ſecundùm ſe, vt ſuprà dixi, non eſt forma rei intellectæ, quia non eſt imago, & ſimilitudo ipſius, & D.Thomas In verbo ipſo ponit ſimilitudinem, & repræſentationem obiecti.

Quintò alij volunt D.Thomam ſimpliciter docuiſſe, intelligere importare rationem originis, ſed non importare principaliter; ſed contra hoc eſt quod dicit D.Thomas, intelligere importare ſolam habitudinem in qua nulla ratio originis importatur, ſed ſolùm informatio; bis ergo vtitur particula excluſiua *ſolùm*; ergo ſimpliciter excludit rationem originis.

Nos verò alio modo explicuimus D.Thomam *quæſt*. 1. ex variis locutionibus ipſius; ex dictis verò facilè colligitur, quid nomine *dictionis*, & quid nomine *intellectionis*, intelligat S.Thomas, vt enim dixi *quæſt*. 1. in ſolutionibus argumentorum, explicans mentem D.Thomæ, ipſe appellat dicere actionem intellectus qua fit verbum, & aliquandò appellat intelligere terminum illius, qui tamen *quæſt*.4. *de veritate, art*.1.*ad* 5. docet, in nobis omne intelligere eſſe propriè dicere, imò, vt dixi *in libro de anima diſp*.5.*quæſt*.1. *in fine*, Scotus dictionem appellat actionem intellectus, terminum verò ipſius intellectionem; differt verò à doctrina D.Thomæ, quia putat Scotus rerminum, etiam ſine actione intellectus, eſſe ſufficientem formam, ad conſtituendum intellectum in ſtatu intelligentis, in quo fallitur, vt vidimus; ea verò, quæ diximos, eſſe de mente Scoti, conſtat ex ipſo *in* 1.*diſt*.63.*quæſt*.6. in tribos quæſtionibus, quas eo loco citaui, vt bene aduertit Molina 1. *parte quæſt*. 27. *artic*. 1. *dub*. 8. *num*. 2. *col*.1115.

Sed quærere poſſet aliquis primò, an Verbum productum à ſolo Deo, & poſitum in intellectu, poſſit prodocere habitum in ipſo intellectu. Ratio dubij eſt, quia ſi tale quando producitur ab intellectu, eſt productiuom habitus, & poteſt produci à Deo ſolo qualitas eiuſdem ſpeciei, conſequens videtur, vt producat eum habitum.

In

In hoc dubio nihil inuenio vel in autoribus, vel in Philoſophis huius ætatis, & ideo ſolùm ratione,non verò autoritate agendum eſt;& mihi quidem probabilius videtur, tale verbum non producturum habitum in intellectu, quando intellectus merè paſſiuè ſe habet reſpectu ipſius Verbi, quia iſti habitus naturales,de quibus eſt modò quæſtio,ipſomet exercitio actus vitalis acquiruntur;ergo cùm ea noſtra ſententia ſola qualitas non conſtituat actum vitalem, non producet habitum, aliàs ſequeretur, eum qui nunquam cognouiſſet obiectum, ex ſola paſſiua receptione verbi, ſe experiri faciliorem circa cognitionem illius obiecti, ſi Deus aliquoties efficeret in illo verbum, quod non videtur conſonum rerum naturis.

Secundùm doctrinam tamen eorum, qui putant per terminum factum à ſolo Deo,poſſe intellectum intelligere, videtur probabilius illum terminum cauſaturum habitum, ea cognitione enim cauſata, vt conſtat, quòd ſi tunc homo recognoſceret vt ex repetita illa cognitione faciliorem ſe experiretur in cognitione illius obiecti;quod verò de habitu diai, verum exiſtimo eodem modo de ſpecie, ſi verbum mentis eſt productiuum illius,ſecundùm doctrinam multorum,quæ tradidi in libris de anima.

Ad rationem dubij conſtat ex dictis, licèt enim vtrunque verbum ſit eiuſdem rationis, tamen non habent eandem conditionem, vnde non eſt mirum, ſi vnum agat,alterum verò non agat.

Secundum dubium eſſe poteſt, an per verbum ſolum productum à Deo in intellectu moueatur voluntas ad operandum circa obiectum repræſentatum? qui putant hoc verbum conſtituere intelligentem, conſequenter tenentur affirmare, ab illo moueri ipſum operantem, in cognitione enim mouetur agens, tanquam à dictione proponente obiectum: verùm ſecundùm noſtram doctrinam dicendum eſt, à tali verbo non moueri operantem ad amandum,& non amandum.quod probatur ex contrario fundamento, quia agens nequit operari per voluntatem,niſi præuia cognitione;ſed tale verbum non conſtituit cognoſcentem,vt dixi;ergo.

Tertium dubium eſſe poteſt, an per verbum factum à ſolo Deo,conſeruatum tamen efficienter ab intellectu,intelligat intellectus.Reſpondeo intellectum in eo caſu intelligere, quia tunc habet omnia requiſita ad intelligendum,vt conſtat ea dictis.

Dubium V.

An ſine concurſu animæ poſſit à Deo cum intellectu fieri quidquid neceſſarium eſt ad ſtatum intelligendi.

Eadem difficultas habet locum in qualibet alia potentia cognoſcitiua, vel appetitiua, & idem proportionaliter dicendum; an verò actus intellectus fieri poſſit ſine habitu, vel ſine ſpecie, dixi in libris de anima; modò verò ſolùm quærimus, an ſine concurſu animæ,quæ eſt prima, & ſubſtantialis vita, fieri poſſit actus vitalis; nec ſolùm quærimus, an fieri poſſit terminus actus intellectus. nam in noſtra ſententia conſtat ex dictis hoc eſſe certum, docuimus enim terminum fieri poſſe etiam ſine actiuo concurſu intellectus. Difficultas ergo eſt, an ſine concurſu animæ fieri poſſit quidquid neceſſarium eſt, vt ipſe intellectus conſtituatur in ſtatu vitaliter operantis, ſcilicet intelligentis. Ratio verò dubij eſſe poteſt, quia cùm anima ſit vita ſubſtantialis, non poſſe videtur eſſe actus ſecun-

A dus vitalis, ſine dependentia à prima vitæ radice; ſecundò quia aliàs intellectus ſeparatus poſſet intelligere.

In hac re omnes qui putant, ſine concurſu actiuo intellectus, fieri poſſe quidquid neceſſarium eſt ad intelligendum, faciliori negotio id concedunt fieri poſſe abſque concurſu animæ, imò cùm eorum multi dicant animæ potentias non diſtingui ab ipſa anima, vt docui 2. *de anima*, idem ferè eſt dicere hoc poſſe fieri ſine concurſu intellectus, & fieri poſſe ſine concurſu animæ;cum his tamen ſuprà diſputatum eſt.

Secundus alius modus dicendi eſſe poteſt, non poſſe ſine concurſu animæ fieri, quidquid neceſſa-

B rium eſt ad intelligendum; primò propter rationes dubitandi; ſecundò, quia ſi vera eſt communis doctrina S.Thomæ, & aliorum quos retuli 3. *de anima, q. vlt.* aſſerentium animam concurrere ad actiones vitales,hoc non poteſt eſſe,niſi quia iſtæ actiones ex ſua natura requirunt dependentiam à prima vita, & in hoc præſertim conſiſtit ſtatus vitæ,& differentia actionis vitalis à non vitali: ergo, quod ſine illa poteſt ſaluari,non eſt cur dicamus de facto animam concurrere cum potentia.

Tertia ſententia eſt eorum,qui de facto affirmant animam non concurrere efficienter ad actum vitalem, ſed tantùm per ſuam potentiam,de qua diai 2. *phyſicorum,& 3. de anima*; quæſtio tamen præſens eſt

C cum bis qui admittunt, animam concurrere de facto efficienter ad actum vitæ.

De difficultate hac nihil inuenitur tractatum expreſſum ab autoribus;imò apud Philoſophos huius ætatis nihil inuenio; ſcio tamen non paucis placuiſſe ea quæ de hac re docui 3. *de anima, quæſt. vltima*, & modò etiam mihi rem contemplanti occurrit, probabile videri, non eſſe neceſſarium ad ſtatum hunc vitæ concurſum animæ, vt ſine illo non poſſit ſtare ſtatus intelligendi; hoc primum probatur à poſteriori, quia per ſolam actionem intellectus ſufficienter intelligitur diſtingui ſtatus taliter operantis ab ſtatu non viuentis, & actio ipſa intelligitur pendere à principio vitæ, vt vita

D eſt, atque adeò intellectio tunc procederet ab intellectu vt ſic, vnde haberet ſufficiens ſpecificatiuum vitale.

Secundò, quia etiamſi de facto concedamus eſſe neceſſarium concurſum animæ ad actionem intellectus, tamen non eſt ſufficiens fundamentum, vt dicamus non poſſe intellectum niſi tali concurſu intelligere, aliud enim eſt hoc eſſe ex natura rei ordinatum, aliud verò eſſe eſſentialiter requiſitum. Ratio verò à priori debet eſſe, quia natura intellectionis talis eſt, vt non poſtulet concurſum animæ; & declaratur exemplo, quia etiamſi dicamus calorem de facto non calefacere, niſi ſimul cœlo concurrente cum calore, propter ſubordinationem

E naturalem; tamen negandum non eſt de potentia abſoluta poſſe calorem ſolo concurſu Dei adiutum calefacere, & in ipſo actu intellectus eſt præſentiſſimum exemplum. nam etiamſi ex natura rei intellectus non agat ſine ſpecie, tamen de potentia Dei abſoluta non eſt cur ſine ſpecie non poſſit intelligere; & hanc doctrinam breuiter attigi in libris de anima *loco citato*,&c,vt diai,placuit nonnullis, eſtque valde probabilis.

Secundò exiſtimo probabiliùs,non poſſe intellectum intelligere ſine concurſu animæ; ratio verò quæ me mouet vt ſic ſenſerim modò,cùm aliud ſenſerim in libro de anima, ea eſt, primò, quia per ſe videtur contra rationem, & cum aliis loqui

intellectum ſeparatum poſſe Intelligere, quod fieret neceſſariò ſi concntſus animæ de potentia abſoluta non eſſet neceſſarius; ſed fugere poſſet aliquis vim huius inconuenientis, dicendo, vel has potentias non diſtingui ab anima, vel etiamſi diſtinguantur, non poſſe ſeparari; ſed vtrunque reputo minus probabile, vt dixi 2. *de anima*. Secundò alio modo poſſet quis reſpondere, poſſe intellectum vnitum animæ, ſine concurſu efficienti animæ producere intellectionem, qua vel homo, vel anima diceretur intelligere; non poſſe tamen intellectum ſeparatum ab anima intellectionem elicere: ſed contra hoc eſt, quòd non poteſt aſſignari ratio, ob quam non poſſit intellectus ſeparatus elicere intellectionem, ſi ſine concurſu animæ poteſt receptus in anima. nam quòd ſit receptus, & inhærens, non poteſt eſſe conditio agendi ita eſſentialis, quin à Deo poſſit ſuppleri; quòd ſi aliquis velit abſolutè concedere inconueniens dictum, vt ego aliquando conceſſi, per ſe ſe videtur hoc rationi diſſonum, & contendo non poſſe concedi, ſequentibus rationibus, quæ etiam concluſionem confirmant.

Primò exemplo voluntatis, hæc enim videtur non poſſe operari ſeparata, quia hæc potentia ſupponit obiectum ſuum vt cogntrum, & non ab ipſa, quia ipſa non eſt potentia cognoſcitiua; ergo ab operante; ergo ſi ipſa eſt ſeparata ab operante, non poterit tendere in obiectum cognitum ab Intellectu, cui ipſa non eſt conluncta, hoc ipſo quòd non eſt tadicata in ipſa anima cum intellectu, ſicut voluntas vnius non poteſt ferri in obiectum cognitum ab intellectu alterius: & ratio vtriuſque eſt, quia intellectus non habet vnionem cum voluntate reſpectu operantis; ergo à ſimili intellectus ſeparatus non poterit operari.

Quòd ſi aliquis dicat rationem hanc probare non poſſe, voluntatem operari propter defectum obiecti, quæ in intellectu ſeparato non habet locum; fateor hoc eſſe verum, tamen ea defectu obiecti volo ego colligere modum operandi huius potentiæ, qui eſt operari ſimul cum anima, vt hac ratione verè idem principium ſit cognoſcens, & volens, ſcilicet ipſa anima, aliàs ſi tantùm ipſa anima eſſet intelligens per ſuam potentiam, & volens per aliam, vix poſſet aſſignari ratio ob quam eædem potentiæ ſeparatæ non poſſent ſimul operari, ſi radicatio in eadem anima non eſt requiſita, propter vitalem influxum animæ, qui ſuppleri nequit, vt infrà dicam; quæuis verò alia conditio non videtur ita eſſentialis, quin ſuppleri poſſit.

Secunda ratio pro concluſione; nam actio vitalis vt ſic, principalius reſpicit principium, à quo habet eſſe vitalis; ergo perfecta ratio actionis vitalis includit dependentiam à prima radice vitæ, quæ eſt vita ſubſtantialis. Conſequentia eſt admodum probabilis. Antecedens verò probatum eſt ſuprà ex autoribus, & ratione: & hæ rationes factæ probant de facto animam concurrere, quæ eſt communis doctrina antiquorum Philoſophorum, D. Thomæ, & aliorum, vt oſtendi in libris de anima, *quæſt. vlt.* & tenentur affirmare omnes, qui potentias animæ non diſtinguunt ab anima; hoc ſuppoſito, contendo talem concurſum non poſſe ita ſuppleri à Deo, vt tamen actus maneat vitalis, quia concurſus intrinſecus vitæ talis eſt, vt non maneat vitalis, niſi maneat actus à principio intrinſeco vitæ; ergo. Probatur antecedens, quia propter hanc rationem diximus ſuprà, actum intellectus, vel motum localem, non eſſe vitalem, quando fit à Deo, ideóque intellectum non efficientem non poſſe intelligere; ergo

A neque poteſt ſuppleri concurſus vitæ ſubſtantialis, ita vt actus maneat vitalis, alias concurſus vitalis intellectus poſſet ſuppleri.

Dices, concurſum animæ non poſſe poni in rerum natura, quia eſt concurſus cauſæ vniuerſalis, qui non poteſt poni in rerum natura, niſi determinetur à concurſu ſpecialis potentiæ vitalis; ſed concurſus intellectus eſt determinatus, & ita licèt hic maneat actus, verè eſt intellectio, quia eſt ab intellectu vt ſic.

Reſpondetur, verum eſſe, concurſum animæ eſſe quaſi vniuerſalem, reſpectu potentiarum animæ, ideoque non poſſe poni niſi à potentia determinetur; falſum tamen eſt quod dicitur, poſſe poni concurſum intellectus vt ſic, ſine concurſu animæ, quia hic concurſus vitæ modificat eſſentialiter concurſum vitæ ſubſtantialis, vt dixi, & ita ſine illo nequit poni in rerum natura: conditionalis autem vera eſt, quòd ſi poneretur, eſſet determinatæ ſpeciei.

Explicatúrque exemplo actionis creaturæ, quæ ſine concurſu Dei non poteſt poni in rerum natura, propter eſſentialem dependentiam; ſic ergo ſuo modo eſt philoſophandum in noſtro caſu. Et declaratur ampliùs, quia ſi concurſus intellectus poteſt modificare concurſum non vitalem; ergo concurſus animæ poſſet etiam determinari à concurſu ſpeciali non vitali. & in hoc ſenſu intuli, poſſe ſuppleri concurſum vitalem intellectus, quamuis in hoc caſu, quo concurſus animæ maneret, ſine concurſu intellectus non maneret intellectio; ſed neutrum fieri poſſe conſtat ex hoc quòd concurſus potentiæ vitalis ſolùm eſt determinatiuus immediatus concurſus eius quo concurrit anima, & actio animæ ſolùm determinatur per actionem vitalis potentiæ.

Ex hac ratione vlteriùs fit, non poſſe poni in rerum natura concurſum vitalem intellectus, niſi ſimul anima concurrat, quia concurſus potentiæ vitalis eſſentialiter coniungitur concurſui vitæ ſubſtantialis, propter perfectam rationem vitæ, & ſic neque receptus in anima, neque ſeparatus ab illa, poterit etiam de potentia abſoluta elicere intellectionem.

Ex tradita verò doctrina facilè eſt ſoluere argumenta contraria, quibus motus antea exiſtimaui, oppoſitam ſententiam eſſe probabiliorem.

Ad primum reſpondetur, ſi poneretur actio intellectus, vt intellectus eſt ſine concurſu efficienti animæ, illam ſufficere ad diſtinguendum ſtatum viuentis, à non viuentis ſtatu; nos tamen negamus talem actionem poni, non concurrente anima; & conſequenter negamus alia.

Ad ſecundum conſtat, propter ſpecialem rationem nos ponere eſſentialem naturam actionis vitalis, In dependentia à prima radice vitæ ſubſtantialis, ex quo ſoluitur ratio, quæ dicebatur eſſe à priori, & conſtat diſparitas eius exemplo quod in ratione ponitur.

Sed quærere poſſet aliquis, an poſſit anima intelligere per ſolum ſuum concurſum, ſine actiuo concurſu intellectus? Reſpondeo iuxta dicta in libro de anima, *quæſt. vltima*, non poſſe animam intelligere, quando intellectus non concurrit actiuè, etiamſi paſſiuè concurrat; & declaratur primò, quia, vt conſtat ex dictis, talis concurſus animæ poni nequit ſine determinato concurſu intellectus, vel alterius potentiæ vitalis; ſecundò, quia etiam ex dictis colligi poteſt, talem concurſum non eſſe ſufficientem ad conſtituendam intellectio-

nem

nem, quia non eſt determinatæ ſpeciei intellectionis, vt præciſè intelligitur à concurſu intellectus ſeparati.

Ex dictis verò ſumitur argumentum ad probandum quod diximus *quæſt.* 3. ſcilicet non poſſe intellectionem conſiſtere in ſola informatione termini, ſine actione ipſius intellectus, quia aliàs ſequeretur intellectum ſeparatum poſſe intelligere, nam ſeparatus bene poſſet recipere terminum factum à Deo. Sequela probatur, quia quando eſt intellectus in anima immediatè, ſolo ſuo concurſu recipit intellectionem, etiamſi vt quod anima denominetur recipiens; imò anima nullo alio modo poteſt recipere intellectionem, iuxta ea quæ de quantitate dixi in libro de cœlo, reſpectu accidentium quæ illi inhærent, &, ſicut ibi probaui, ſubſtantiam non recipere calorem niſi per quantitatem, ita tamen vt quantitas ſeparata poſſit recipere illum ſine ſubſtantia, ita in præſenti dicendum eſt.

Sed dices, idem inconueniens ſequi, etiamſi ponatur actiuitas intellectus neceſſaria ad intellectionem, vel eandem poſſe habere ſolutionem. Sed contrà, quia, vt conſtat ex dictis, magnum diſcrimen eſt. nam vitalis concurſus intellectus eſſe nequit ſine concurſu animæ: at verò receptio non eſt cur eſſe non poſſit in ſolo intellectu ſeparato, ſicut in quantitate ſeparata, & ſine controuerſia certum debet eſſe intellectum exiſtentem in anima recipere intellectionem, receptione, quæ phyſicè non pendet ab anima, imò iuxta dicta in libris de cœlo, pendere nequit forma recepta à duabus in ſua receptione immediatè, ſaltem ex natura rei, maximè quando illa duo ita ſe habent, vt vnum ſit receptum in alio, & illud quod eſt receptum, eſt ſubiectum immediatum formæ alterius, vt de albedine reſpectu quantitatis, & ſubſtantiæ, conſtat ex libro de cœlo; & tamen in genere cauſæ efficientis pendere poteſt effectus à duabus per eundem realem concurſum, quod prouenit ex diuerſo modo cauſandi cauſæ materialis, & efficientis. Ex his facilè conſtat, quid ſit actus vitalis, ſed dubio ſequenti dicetur.

DVBIVM VI.

Quid ſit potentia vitalis.

ADuertendum eſt ex D. Thoma 1. *parte quæſt.* 18. *art.* 1. quòd viuere ea dicuntur, quæ habent in ſe principium motus, quo ſe moueant. & Ariſtoteles 8. *phyſicorum*, mouere à ſeipſo vitale, inquit, eſt, & animatorum proprium, *textu* 24. *cap.* 4. quomodo diſtinguatur motus viuentium à motu non viuentium, etiamſi motus non viuentium fiat efficienter ab aliquo intrinſeco principio, dixi 8. *phyſic.* & 2. *de anima*, & quidem quòd viuentia ſeipſa moueant, experientia conſtat, & probatum eſt in phyſicis. Ex quo fit ad rationem potentiæ vitalis primò eſſe requiſitum, vt ſit principium intrinſecum operanti.

Verùm quia in viuente reſpectu operationum vitalium ſunt aliqua principia, quæ non ſunt potentiæ vitales, oportet vt ab his diſtinguatur potentia vitalis; conſtat enim eſſe ſpecies, & habitus, qui potentiæ vitales non ſunt, & tamen concurrunt ad actus vitales; diſtinguitur ergo ab his principiis potentia vitalis, ex hoc quòd debet eſſe potentia propria animæ, ſecundùm gradus vitæ; & quòd oriatur ab illa, & quòd debeat eſſe propria potentia vitæ vt ſic, conſtat, quia ſicut ſubſtantia naturalis habet proprias potentias ſui ordinis, ita vita vt ſic debet habere proprias potentias; & quamuis ſpecies

A intelligibiles, & habitus ſpirituales ſint inſtrumenta, vel principia propria vitæ vt ſic, tamen non poſſunt dici potentiæ vitales, quia non oriuntur ab anima, neque perpetuò ſequuntur illam, vt potentia debet ſequi eſſentiam in ſtatu naturali, quod infrà ampliùs declarabitur.

Sed quæres, quomodo ergo poterunt diſtingui ſpecies Angelorum à potentia vitali, in opinione illorum Thomiſtarum, qui putant oriri ab eſſentia Angelorum, velut propriæ paſſiones, vt docent Doctores in materia de Angelis. Reſpondetur primò hanc opinionem eſſe falſam, quam in ea materia refutant multi Theologi; verùm, etſi ponantur tales ſpecies, nō eſt dicendum eſſe potentias vitales, quia,
B vt dixi in libris de anima, ſpecies non eſt principium cui debeatur concurſus ad faciendū, quæ eſt ratio vitæ, hic enim concurſus debetur intellectui per ſe; ſed ſolùm debetur ſpeciei concurſus, ad faciendam cognitionem, non vt cognitio, ſed vt talis obiecti, quæ, præciſè, & formaliter loquēdo, non eſt ratio vitalis, & ideo ſpecies ſupponit ſemper potentiam vitalem, à qua prouenit actus vitæ, vt vitalis formaliter; & probatur, quia aliàs non poſſet ſuppleri à Deo concurſus ſpeciei, quia intrinſecus concurſus vitæ vt ſic non poteſt ſic ſuppleri, vt illo deficiente actus ſit vitalis; conſequens verò eſt contra communem conſenſum, vt patet ex libro de anima.

Sed quomodo potentia vitalis diſtinguatur ab
C habitu ſupernaturali, eſt dubium; nec enim deſunt aliqui hac ætate, qui ſpecialiter de lumine gloriæ velint eſſe potentiam vitalem, & hoc indicant Theologi antiquiores, & recentiores Thomiſtæ, qui putant abſque lumine gloriæ non poſſe fieri viſionem Dei de potentia abſoluta, videntur enim velle eſſe potentiam neceſſariam ad viſionem, ſine qua fieri nequit; veruntamen vt omittam difficultatem hanc, abſolutè mihi videtur falſum affirmare, lumen gloriæ eſſe potentiam vitalem, vel aliquem alium habitum ſupernaturalem, primò, quia nec S. Thomas, nec grauiores Theologi aliquem habitum appellarunt potentiam vitalem, cùm exactiſſimè de omni actu, ſiue naturali, ſiue ſupernaturali, diſputauerint.

D Secundò, quia omnis potentia vitalis eſt paſſio vitæ ſubſtantialis primæ, & radicalis; lumen verò gloriæ, vel quiuis alius habitus ſupernaturalis non eſt paſſio alicuius vitæ ſubſtantialis, nec illi debita, vt communis fert Theologorum opinio in materia de viſione, & de gratia; & variis rationibus probatur à Theologis, has qualitates nulli creaturæ eſſe connaturales, verùm eas ſuo pondere pendere non eſt huius loci; & ego exiſtimo eſſe ſpecialem rationem non leuis momenti; ſed hoc loco ſufficiat ſumere id quod conſtitutum eſt apud Theologos, ſcilicet, nulli ſubſtantiæ eſſe connaturales habitus ſupernaturales, quod ſufficit noſtro inſtituto; ex hoc enim videtur ſequi, non eſſe vitales potentias, hæ enim ſemper
E ſunt paſſiones alicuius vitæ, & declaro vim huius rationis exemplo, quia contra rationem videtur fieri poſſe aliquem intellectum, qui non ſit paſſio propria alicuius gradus vitæ ſubſtantialis, talis enim gradus videtur ſupponere gradum ſubſtantialem, cui debeatur talis intellectiua potentia.

Sed dices, ſicut potentia vitalis ſequitur aliquem gradum vitæ, ita accidens omne ſequitur prædicamentum entis ſubſtantialis cùm ſit entis ens; ſed lumen gloriæ ponitur nulli ſubſtantiæ connaturali, etiamſi ſit accidens: ergo poſſet poni potentia vitalis nulli vitæ connaturalis. Reſpondetur eſſe diſparem rationem, quia non omne accidens eſt connaturale, hoc eſt petitum à ſubſtantia, vt patet in

in impulſu violento, qui nulli ſubiecto eſt connaturalis, licèt ſequatur determinatum gradum entis, ſcilicet ſi ſit materialis, ſubiectum petit materiale; nulla verò talis eſt potentia vitalis, vnde mirum non eſt, ſi eſſe poſſit accidens nulli ſubſtantiæ connaturale, id eſt, debitum illi, quamuis poſtulet aliquem gradum entiacui inhæreat, & tamen eſſe non poſſit potentia vitæ, quæ non ſit alicui vitæ connaturalis, cùm ſit propter animam, illique ſubordinata, & ab illa debet oriri vt propria paſſio, eſt enim inter potentiam vitæ, & vitam ſubſtantialem maior connexio, quàm inter ſubſtantias alias, & accidentia in ordine ad operationem, ad quam potentiæ vitales ordinantur.

Tertiò probo, habitum ſupernaturalem non eſſe potentiam vitalem, quia, formaliter loquendo, non agit concurſu vitali; & ponamus exemplum in habitu intellectus, nam talis habitus non concurrit formaliter concurſu qui requiritur ad intelligendum, hic enim ab intellectu prouenit, & aliàs ſine intellectu actiuè concurrente poſſet fieri intellectio, vel habitus ille eſſet intellectiua potentia, quod ſine ratione dicitur, cùm talis habitus ſupponat potentiam intellectiuam, in qua recipitur, & cum qua concurrit concurſus; ergo habitus ſupernaturalis ad ſupernaturalem actum tantùm formaliter eſt ſupernaturalis, & propter ſupernaturalitatem actus requiſitus, hæc enim ab intellectu nequit oriri, cùm ſit naturalis potentia. Plura de hoc dicere, non eſt præſentis inſtituti.

Sed quæres ad quid ſit neceſſarius habitus ſupernaturalis in opinione eorum, qui ponunt aliquos habitus ſupernaturales quoad ſubſtantiam, & tamen ponunt naturales actus quoad ſubſtantiam, in hac enim opinione non poteſt dici habitum concurrere ab ſupernaturalitatem actus, quia ille eſt naturalis, neque concurrere poteſt ad intellectionem, v.g. neque concurſu obiecti: ex dictis ergo nullum habet concurſum in ea opinione. Reſpondeo illam ſemper mihi viſam eſſe falſam, & hoc eſſe contra illam ſatis efficax argumentum.

De habitu verò acquiſito, oportet explicare, an concurrat concurſu vitali, vt perfectiùs intelligamus, intellectum diſtingui à potentia vitali, nec poſſe dici potentiam vitalem; variis ergo modis poteſt hoc explicari iuxta diuerſas ſententias de munere habituum, de quibus diximus 3. *de anima diſp. de natura habituum*; ſed breuiter eſt hoc explicandum, ſecundùm noſtram ſententiam, quam eo loco probauimus, vbi docuimus habitum acquiſitum etiam concurrere ad ſubſtantiam actus, & eſſe inſtrumentum potentiæ, & concurrere ex parte potentiæ. & non ex parte obiecti, ſecus quàm ſpecies impreſſa. Secundùm hanc ergo doctrinam dico, habitum acquiſitum concurſu potentiæ agere, qui illi vt inſtrumentum communicatur. Probatur, quia non concurrit concurſu ſpeciei, vt citato loco probaui; ergo potentia. Conſequentia eſt euidens, & declaratur, quia in cognitione intellectus, totum quod eſt neceſſarium ad intellectionem, oritur ex concurſu debito intellectui; quod verò requiritur ad intellectionem, ſecundùm quod eſt huius obiecti, oritur ab ſpecie: ergo ſi non communicatur habitui, formaliter loquendo, concurſus ſpeciei neceſſe eſt communicetur illi concurſu potentiæ.

Sed quæres ex qua ratione conſtet, agere concurſu potentiæ, & non ſpeciei. Reſpondeo primò, hoc conſtare poſſe ex eo quòd habitus ſit in potentia, in qua tamen ſpecies non eſt; ergo habitus vt ſic, non agit concurſu ſpeciei.

A Dices, licèt in potentia appetitiua non ſint ſpecies, tamen à multis ponitur cognitio concurrens efficienter cum appetitu ad actum appetitus, & cum illo poterit habitus illius appetitus concurrere concurſu obiecti. Reſpondeo illam opinionem eſſe falſam, & à nobis reiectam *in lib. de anima*, & certè, cùm habitus & ſpecies ſint inſtrumenta, potius habitus ponitur inſtrumentum vitalis potentiæ, quàm alterius inſtrumenti. Addo à multis Theologis poni in intellectu Beati habitum luminis gloriæ, qui tamen putant ſpeciem impreſſam Dei non eſſe poſſibilem, vel non dari de facto: & quidquid ſit de hoc quod eſt alterius loci, dico, habitum acquiſitum non eſſe potentiam vitalem, quia ſi agit concurſu

B ſpeciei, ille formaliter non eſt vitalis, vt dixi; ſi verò agit concurſu potentiæ, agit vt inſtrumentum potentiæ vitalis, non vt potentia vitalis. Ex his ſequitur, quòd etiamſi aliquis velit ponere in Angelis habitus naturales, ortos ab eſſentia illorum, ſicut nonnulli ponunt ſpecies, tamen illi habitus non eſſent potentiæ vitales.

Ex his conſtat non quodcunque principium intrinſecum inhærens operanti eſſe potentiam vitalem, ſed illud, quod ſequitur vitam ſubſtantialem vt talem, ſicut propria paſſio actiua erit potentia vitalis: an verò omnis potentia actiua propria paſſio vt ſic, ſit potentia vitalis, dubium eſſe poteſt. Ratio dubij eſt, quia intellectus agens non videtur potentia

C vitalis, ſi à poſſibili diſtinguitur, quia non videtur habere alium actum, niſi productionem ſpeciei intelligibilis, quæ non videtur vitalis: ipſa ergo potentia non erit vitalis. Sed hæc difficultas non habet locum, ſi intellectus agens ponatur idem realiter cum poſſibi, tunc enim potentia illa vitalis habet actum vitalem.

Verùm quia D. Thomas, & proceres alij Theologi diſtinguunt realiter potentias has inter ſe, oportet videamus, an intellectus agens ſit ponendus vt potentia actiua vitalis; hoc verò ex eo pendet quoad nos, an ſpeciei productio ſit actio vitalis, intellectus enim agens vt ſic, ſolùm habet hunc actum, vt docui in libro de anima, quòd ſi talis actus non eſt vi-

D talis, potentia non poteſt eſſe vitalis. Hoc dubium tractaui in libro de anima, *diſp. 8. quæſt. vlt.* de quo neque veſtigium eſt apud autores.

Primus modus dicendi eſſe poteſt, productionem hanc vitalem non eſſe: & probari poteſt primò, quia Ariſtotel. numerans gradus vitæ, hanc productionem non refert, neque autores explicantes Ariſtotelis locum. Secundò, quia ſpecies intelligibilis non eſt vitalis; ergo vitalitas ex actione debet peti, non ex termino. Antecedens eſt certum, vt ex ſupradictis conſtare poteſt; conſequentia verò eſt euidens, & tunc eſt ratio probans, actionem non eſſe vitalem, tum quia non poteſt cum fundamento explicari, in quo conſiſtat vitalitas actionis: ſi verò dicas vita-

E litatem conſiſtere in hoc quod eſt producere à potentia vitali, videtur hoc petitio principij; hoc enim quærimus, an hæc potentia vitalis ſit: ſi verò dicas, ex eo colligi, hanc productionem eſſe vitalem, quia pendet ex actuali cognitione phantaſiæ, contrà eſt, quia etiam ſpecies ſenſus interni impreſſa, & habitus intellectus pendent in fieri ab actuali cognitione, & tamen ſine controuerſia certum eſt non eſſe actiones vitales, quibus producuntur habitus, vel ſpecies impreſſæ internæ, neque enim habent cauſam efficientem potentiam vitalem; & declarari ampliùs poteſt, quia ſpecies ſenſuum externorum fiunt ab obiectis actione non vitali. imò eodem modo fieri poſſunt quæcunque ſpecies impreſſæ à Deo; ergo,

ergo, etiamſi fiant ab intellectu agente, non fiunt actione vitali; hunc modum non inuenio apud autores expreſſum, ſcio tamen placere viris doctis huius ætatis, & in libro de anima illum ſequutus ſum, vt probabiliorem.

Secundus alius modus eſt, actionem hanc intellectus agentis eſſe vitalem. Probatur, quia hæc potentia eſt propria vitæ ſubſtantialis, vt vita eſt; ergo eſt potentia vitalis. nam, quantum ex aliis potentiis licet colligere, hoc videtur dicendum, nam anima vegetatiua habet ſolùm potentias vegetatiuas, proprias illius, nullamque habet quæ non ſit vitalis, & ſenſitiua; ſimiliter ergo rationalis nullam habet propriam, ſecundùm gradus, quæ non ſit vitalis, & formæ inanimatorum potentias habent ſibi proportionatas; ergo.

Sed dices, argumentum non eſſe bonum, quia anima ſenſitiua non habet potentiam, quæ non ſentiat, & tamen concedendum eſt, animam rationalem habere potentiam aliquam, quæ non cognoſcat, ſecundùm opinionem aſſerentium diſtingui intellectum agentem à poſſibili. Reſpondeo falſum eſſe quod dicitur, quia appetitus non eſt potentia cognoſcitiua, & quamuis verum eſſet, tamen negari non poſſet, quin illa potentia ſit propria vitæ; ergo etiamſi ponatur cognoſcitiua, propter ſpeciale munus, quod exercet, tamen ſi poteſt poni vitalis, non eſt cur excludatur à tali ratione, cùm ſit propria vitæ vt ſic; & tamen hæc obiectio nullam vim habet in opinione aſſerentium non diſtingui à poſſibili.

Secundò declarari poteſt ex eo quòd ad rationem potentiæ vitalis non requiritur, terminum eſſe vitalem, vt manifeſtè conſtat in vbi, & quantitate, & tamen ad quantitatem, & vbi poteſt eſſe vitalis actio à potentia vitali orta.

Tertiò declaratur, quia ſicut intelligi non poteſt, actum ſecundum non eſſe vitalem, quando oritur à potentia vitali vt ſic, quia actus ſecundus proportionatur actui primo; ita intelligi non poteſt, potentiam non eſſe vitalem ſi oritur ab anima, ſecundùm gradum vitæ ſubſtantialis vt ſic, quia hæc proportionatur gradui à quo oritur, ſicut actus ſecundus actui primo, & hæc ſententia mihi videtur probabilior, propter ſua fundamenta; & ideo ſimpliciter dicendum eſt, omnem potentiam propriam vitæ vt ſic, eſſe potentiam vitalem; actus verò, qui fit à potentia vitali vt ſic, vitalis actus eſt, quæ ex dictis conſtat; & D. Thomas nunc facilè intelligitur, cùm *1. p. quæſt.* 18. *art.* 2 *ad* 2. dicit, Opera vitæ ſunt, quorum principia ſunt in operantibus, vt ſeipſos inducant in tales operationes.

Oportet vt ſoluamus argumenta oppoſitæ ſententiæ: & pro ſolutione primi, notandum eſt, Ariſtotelem 2. *de anima, textu* 13. diuiſione quadam explicaſſe opera vitæ, dicens, ea eſſe, intelligere, moueri ſecundùm locum, alimento vti, & ſentire, quo in loco non numerat Ariſtoteles appetitionem quæ eſt opus vitæ; ſed ſupponit illam, vt docent eo loco interpretes, & ſine difficultate recipiunt omnes hanc doctrinam. Hoc ſuppoſito reſpondeo, quòd licèt Ariſtoteles non numeret eo loco actionem intellectus agentis expreſsè, & formaliter, tamen vel illam comprehendit nomine intellectionis, quia eſt actio ad intellectionem ordinata, vel ſupponit illam donec hoc libro oſtendat eſſe neceſſarium intellectum agentem, qui ſit potentia animæ.

Ad ſecundum reſpondeo, ex eo colligi, ſatis philoſophicè loqui, actionem hanc eſſe vitalem, quia eſt à potentia vitali, vt ſic: potentiam verò eſſe vitalem, colligimus ex eo quod eſt propria vitæ vt talis eſt in ſuo gradu.

Sed obiicies, actionem intellectus agentis, ſi ille diſtinguitur à poſſibili, non eſſe immanentem. Reſpondetur hoc verum eſſe, quia producitur ſpecies in alia potentia, & non in ea à qua fit, tamen hoc non tollit quin potentia poſſit eſſe vitalis, vt conſtat in motiua, & nutritiua.

Ex dictis in hac diſput. facilè poteſt intelligi,

Primò quomodo in Deo ſit vita ſubſtantialis, quæ eſt eſſentia diuina.

Secundò intelligitur, quomodo productiones notionales ſint actus vitales in Deo.

Tertiò de intellectione eſſentiali in ipſo Deo varius eſſe poteſt modus explicandi vitalitatem illius; nam aliqui putant, intellectionem iſtam eſſe conſtitutiuam eſſentiæ diuinæ; ſecundùm quam opinionem exit aliquid vitale tamquam prædicatum eſſentiæ vitalis. Si verò ponatur hæc intellectio tamquam ratione diſtincta ab eſſentia Dei, erit vitalis; ſicut in creatis, intellectio animæ, vel. Angeli dicitur vitalis.

Illud eſt notandum, aliquot recentiores aſſerere intellectionem eſſentialem in Deo virtualiter procedere ab eſſentia diuina. Qui modus loquendi de proceſſione virtuali vehementer diſplicet ſapientiſſimis huius temporis. neque aliquis ex antiquis illo vſus eſt; & in re tam graui modus loquendi vel ineptus eſt, vel ſapere poteſt errorem.

Pro hac materia de vita Dei legatur S. Thom. *1. p. quæſt.* 18.

DISPVTATIO XIV.

THEOLOGICA.

DVBIVM I.

Quid ſit debitum contrahendi peccatum originale.

IN hac materia Doctores aliquando appellant debitum, aliquandò obligationem, aliquando neceſſitatem, ſeu dignitatem; interdum dicunt, perſonam eſſe ſubiectam peccato contrahendo, vel obnoxiam peccato originali, ita poteſt colligi ex P. Vazquez *tomo* 2. *in* 3. *partem, diſp.* 116. *cap.* 4 *in fine, & toto cap.* 5. & P. Suarez *tomo* 2. *in* 3. *partem, diſp.* 3. *ſect.* 4. dixit, eſſe obnoxium peccato originali, ſolùm eſſe neceſſitatem cauſatam ad influendum originale peccatum, ſi non impediatur, & concedit eſſe ſimul cum gratia in primo inſtanti conceptionis. & P. Vazquez *cap. illo* 4. *num.* 45. dicit, perſonam aliquam eſſe obnoxiam peccato originali contrahendo, nihil aliud eſſe quàm ipſam comprehenſam eſſe ſub dignitate, & merito peccati primi Parentis, vt propter illud dignè priuari poſſit iuſtitia originali. Aliqui videntur ſentire debitum hoc eſſe deſtinationem, & ordinationem diuinæ voluntatis, ad contrahendum peccatum originale, ſicut de ordinatione ad peccatum aliqui philoſophantur.

Tertia opinio eſt aliorum, qui, vt explicent quid ſit debitum, vtuntur diſtinctione, & docent debitum eſſe duplex, alterum remotum, alterum proximum; proximum appellant, quod oritur ex pacto, & lege quòd Adamo peccante transfundendum eſſet originale in poſteros, quia ex hoc pacto poſteri erant obnoxij peccato contrahendo etiam antequam Adamus peccaret. Remotum dicitur ortum

ex conditione naturæ, nempe quia hoc ipſo quòd A virtualiter poſteri erant contenti in Adamo, erant in potentia vt poſſent obligari ad contrahendum peccatum Adamo peccante; vnde proximum debitum appellant neceſſitatem contrahendi peccatum originale ortam ex pacto & peccato Adami, & ita in qualibet perſona non eſt concedenda dignitas aliqua prior ipſo debito, ſed debitum, vel neceſſitas oritur ex peccato Adami, ſuppoſito pacto, vel lege, & hoc debitum poteſt eſſe vel in ſolo Adamo, vel in propria perſona.

Ægidius *lib. 2. de conceptione, quæſt. 4. art. 5. §. 5.* ait quòd debitum contrahendi malum nihil eſt aliud quàm obligatio quædam, ad contrahendam malitiam illius culpæ, quam commiſimus in Adamo. B

Sed difficultas eſt, an hoc debitum ita ſit propriè debitum, & obligatio, vt ſolutione, vel remiſſione dicatur tolli, v.g. an tale debitum dicatur ſolui per ipſum originale peccatum re ipſa contractum, vel per gratiam infuſam.

Aliqui ſecurè ſupponunt, eſſe propriè debitum & obligationem ſoluendi, cui ſatisfacit per contractionem peccati originalis, & tolli per gratiam. Alij verò cenſent non dici debitum, ita vt non poſſit eſſe cum gratia, & potiùs eſſe dicendam dignitatem, vel neceſſitatem contrahendi originale, & certum eſt his nominibus ſignificari, & aliqui explicant per debitum corruptibilitatis corporis, quæ eſt neceſſitas quædam conceptionis, ſi non impediatur, & digni- C tas iſta peccati Adami oritur, quia ob illud dignè priuatur quis gratia; & iuſtitiæ originalis ſoluendi pœnam æternam in inferno, ſecundùm probabiliorem opinionem, debitum eſt ſimul cum ſolutione: ita P. Suarez, & Vazquez, quantum ad hoc quod dicunt, ſolùm eſſe neceſſitatem contrahendi originale, & poſſe eſſe ſimul hoc debitum cum gratia in primo inſtanti; & hæc pars mihi eſt veriſimilior, quæ infrà ampliùs explicabitur, & certè nullum eſt argumentum, ad probandum prædictam neceſſitatem eſſe propriè debitum, & infrà ſoluemus vnum, vel alterum argumentum quod fieri poteſt contra noſtram doctrinam, & oritur ex falſa vſurpatione nominis debiti propriè ſumpti. D

DVBIVM II.

An B. Virgo peccauerit in Adamo.

IN hoc dubio aliqui exiſtimarunt, B. Virginem in Adamo non peccaſſe, ita ſenſit Catherinus *opuſcul. de peccato originali cap. vlt.* & alij. legatur P. Suarez *tomo 2. in 3. partem, diſp. 4. ſect. 2.* P. Vazquez *tomo 2. in 3. partem, diſp. 115. cap. 1.* Ægidius *de conceptione lib. 2. quæſt. 5. art. 1. §. 1.* vbi alios citat, & hac ætate quàm multi ita ſenſerunt, vt hoc modo defendant in Virgine non fuiſſe debitum contrahendi peccatum originale Solet verò probari hæc ſententia & exdigni- E tate Virginis, & ex ſolutione argumentorum, quæ pro contraria parte fieri ſolent.

Sed contrariam ſententiam docuerunt P. Suarez, P. Vazquez, & Ægidius *ſuprà*, qui alios citat, & ſequuntur omnes, qui ſentiunt, B. Virginem habuiſſe peccatum originale: & hæc ſententia mihi maximè placet, quam citati Doctores, variis teſtimoniis Patrum, & Scripturæ probant: quæ tamen aliqua facilitate poſſent ſolui à Doctoribus contrariæ ſententiæ. legatur P. Vazquez *diſp. citata*.

Probanda verò eſt ex eo quòd teſtimonia Scripturæ, & Patrum docent Chriſtum fuiſſe omnium redemptorem, & ita, vel negandum eſt Virginem non fuiſſe redemptam meritis Chriſti, vel concedendum eſt peccaſſe in Adamo, quia ſi non peccauit in Adamo; ergo non habuit peccatum originale, neque neceſſitatem contrahendi illud; ergo non fuit redempta, quia neque liberata à peccato, neque à debito contrahendi illud.

Explicatur, quia ſi Deus excepit Virginem à lege de transfundendo peccato; ergo etiamſi naſceretur ſine peccato originali, tamen non naſceretur cum gratia, ac proinde neque haberet debitum, vel neceſſitatem contrahendi originale peccatum; ergo ex hac parte non egeret redemptione.

Dicet aliquis, poſſe redimi, & verè eſſe redemptam, quia ex meritis Chriſti fuit excepta, vt non comprehendatur in defendentibus Adæ, quantum ad transfuſionem iuſtitiæ, vel peccati; ſed hoc etiam ſine fundamento dicitur, & non eſt propriè redemptio, quia tunc non magis diceretur redempta, quàm Angeli, licèt daretur gratia ex meritis Chriſti, neque video quomodo propriè poſſit dici eſſe redemptam, ſi neque habuit peccatum, neque fuit obnoxia peccato contrahendo; quod fuſiùs explicat P. Suarez, P. Vazquez & alij recentiores: mihi ſatis ſit hæc attigiſſe, & affirmare B. Virginem in Adamo peccaſſe.

Sed dicet aliquis, teſtimonia Scripturæ & Patrum, quibus ſignificatur omnes in Adamo peccaſſe, poſſe explicari, ita vt excipiatur B. Virgo, ſicut excipitur à contractione peccati originalis. Verùm contra hoc eſt, quòd ſi admittatur hæc explicatio, etiam poſſe dici B. Virginem non fuiſſe redemptam meritis Chriſti; quia licet dicatur Chriſtus redemptor omnium, tamen poteſt excipi B. Virgo; nullus verò Catholicus audet dicere B. Virginem non fuiſſe redemptam meritis Chriſti; id quod vlteriùs infrà explicabitur, vbi aſſignabimus ordinem decretorum in mente Dei ſecundùm veriorem doctrinam.

DVBIVM III.

An B. Virgo habuerit debitum contrahendi peccatum originale.

SVprà diximus hoc debitum eſſe neceſſitatem quandam contrahendi peccatum originale ex cauſis quidem præcedentibus ſi non impedirentur. Aliquorum ſententia eſt, B. Virginem non habuiſſe debitum contrahendi peccatum originale, & multi recentiores hoc tempore tradiderunt ſaltem vt probabilem, & iſti abſolutè negant B. Virginem habuiſſe debitum originale, ſeu neceſſitatem contrahendi peccatum originale.

Secunda opinio eſt eorum, qui ſolùm videntur concedere in Virgine debitum conditionale, id eſt, quod haberet, ſi ex voluntate Dei non exciperetur à lege pro Adamo, & poſteris lata, ita videntur ſentire multi hoc tempore cum Catherino, & aliis, quos refert Ægidius *lib. 2. de conceptione, quæſt. 4. art. 1.*

Tertia opinio aliorum, qui diſtinguunt de debito proximo, & remoto, iuxta ſuprà dicta, & negant proximum, concedunt tamen remotum.

Quarta aliorum qui clariùs docent, B. Virginem in ſe non habuiſſe debitum, bene tamen in Adamo, quod ex dictis intelligetur.

Quinta opinio eſt aliorum, qui in ipſa Virgine admittunt debitum, & neceſſitatem contrahendi peccatum originale.

Sed dicendum eſt primò, primam opinionem admittendam non eſſe, quia, vt diximus, B. Virgo peccauit in Adamo, & ideo negari non poteſt habuiſſe aliquod

aliquod

aliquod debitum contrahendi peccatum originale, ſi non impediretur traductio peccati.

Secunda etiam opinio reiicienda eſt, propter rationem ſuprà factam, quia ſi illa eſſet vera, non poſſet reipſa B. Virgo dici redempta ex meritis Chriſti.

Tertia, & quarta opinio, ſi admittant B. Virginem verè peccaſſe in Adamo, & ratione illius debitum, & neceſſitatem habuiſſe contrahendi peccatum originale, falſæ ſunt, non tamen ita improbabiles ſicut priores.

Explicandum ergo eſt, an B. Virgo in propria perſona habuerit debitum contrahendi originale peccatum.

Prima opinio negat, ita Ægidius *ſuprà quæſt.* 4. §. 5. B *num.* 78. & ſequuntur alij, qui abſolutè negant, Virginem contraxiſſe neceſſitatem, & debitum incurrendi peccatum originale, cuius argumenta infrà adducam.

Alij tamen etiam docent, B. Virginem in propria perſona contraxiſſe prædictum debitum, P. Suarez *ſuprà diſp.* 3. *ſect.* 4. §. 2. *col.* 33. Hanc etiam ſententiam amplectitur Bellarmninus *tomo* 3. *lib.* 4. *de amiſſione gratiæ*, *cap.* 10. *pag.* 330. P. Vazquez *ſuprà cap.* 5. Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 44. P. Valentia *tomo* 4. *diſp.* 2. *quæſt.* 1. *punct.* 2. *pag.* 418. multique alij huius ætatis, & hæc ſententia mihi ſemper placuit; & explicari ſimul, & probari etiam poteſt, quia hoc debitum, vt ſuprà diximus, non eſt aliud quàm quædam neceſſi- C tas contrahendi originale peccatum, ex cauſis præcedentibus, ſi non impedirentur, vnde non habet hoc debitum contrarietatem cum gratia in primo inſtanti conceptionis, vt bene explicuerunt P. Vazquez, & P. Suarez.

Vnde manifeſtè fallitur Ægidius *num. illo* 78. dum ſecurè ſupponit hoc debitum eſſe talis naturæ, vt per contractionem peccati originalis tanquam ſolutionem, vel per gratiam ſanctificantem, tanquam per remiſſionem, auferatur: & tamen non probat tale eſſe hoc debitum; & citati Patres docent nihil aliud eſſe quàm neceſſitatem contrahendi peccatum originale, ex cauſis præcedentibus: & ita P. Suarez expreſsè cenſet hoc debitum fuiſſe in Virgine in pri- D mo inſtanti conceptionis ſimul cum gratia.

Aduertendum autem eſt hoc loco, Ægidium *num. illo* 78. aſſerere, Patrem Vaſquez Bellomontanum ignoraſſe naturam huius debiti, quæ verba vix credam ſcripta eſſe ab Ægidio, viro religioſo, & modeſto, ſed potiùs ſuppoſita ab aliquo iuniore ignoranti, & temerario.

Et ſanè P. Vaſquez optimè agnouit naturam huius debiti, & quantum ad hoc quòd hoc debitum fuerit in Virgine ſuo primo inſtanti conceptionis ſimul cum gratia, idem docuit P. Suarez *loco cit.* multique alij recentiores doctiſſimi, quos pſeudo-Ægidius venerari deberet.

Et ex hac doctrina poteſt ſolui prima obiectio, & E argumentum, quod fieri ſolet ad probandum B. Virginem in propria perſona non habuiſſe debitum. quod argumentum fit hac ratione: Debitum extinguitur per liberalem remiſſionem, vt conſtat; ergo in primo inſtanti conceptionis per gratiam ſanctificantem Virgini infuſam remiſſum eſt hoc debitum: propter hoc argumentum aliqui docuerunt, vt dixi, Virginem non habuiſſe debitum in propria perſona, licèt habuerit in Adamo, quia in illo peccauit.

Sed iſti Doctores non probant hoc debitum ita eſſe debitum, vt per gratiam infuſam Virgini remiſſum ſit, & nos iam diximus, ſolùm eſſe neceſſitatem contrahendi peccatum, ex cauſis præcedentibus: & A explicari poteſt, quia ex opinione multorum poteſt alicui remitti pœna debita propter peccatum, non remiſſa dignitate pœnæ, quæ dicitur debitum pœnæ contrahendæ; & in phyſicis debitum corruptionis, quod corpus eſt obnoxium corruptioni, non auferetur, etiamſi ex dono ſupperaddito liberetur corpus à corruptione actuali.

Dicet aliquis, per gratiam infuſam in primo inſtanti conceptionis impeditur peccatum originale; ergo impeditur, & extinguitur debitum. Reſpondetur, falſum eſſe conſequens. nam debitum quod in præſenti ſolùm ſignificat neceſſitatem contrahendi peccatum originale, non extinguitur.

Dices, neceſſitas contrahendi peccatum originale ceſſat impedito originali peccato. Reſpondetur negando aſſumptum, quia poteſt eſſe neceſſitas ex parte cauſarum, licèt impediatur per potentiam ſuperiorem effectus, id eſt, peccatum ſequuturum. Explicatur, quia neceſſitas effectus naturalis ſequuturi, v.g. ignis, poteſt exiſtere ſimul cum impedimento effectus, & tamen dicere poſſumus, debitum eſt igni calorem producere, quod debitum non aufertur ex eo ſolùm quòd impediatur effectus; & in cauſa naturali habitus recipiendi formam, & neceſſitas illius non extinguitur per infuſionem formæ.

Secunda obiectio principalis contra noſtram ſententiam ſolet fieri, ex eo quòd debitum contrahendi maculam peccati non eſt in propria perſona ſimul cum ipſa macula actualiter contracta, quia debitum eſt obligatio aliquid ſoluendi; ergo debitum contrahendi malum ſoluitur, & extinguitur ipſa contractione maculæ actualis.

Sed hæc obiectio etiam oritur ex falſo fundamento, & iudicio de natura debiti contrahendi originale peccatum, quod eſt neceſſitas contrahendi maculam, ex cauſis præcedentibus: & explicatur, quia debitum recipiendi formam, eſt ſimul cum forma in naturalibus, & in moralibus debitum ſoluendi pœnam æternam eſt ſimul cum ipſa impletione pœnæ.

Tertiò poteſt obiici, quòd debitum in primo inſtanti conceptionis, licèt dicatur eſſe prius natura, quàm iuſtificatio, tamen non potuit eſſe ſimul tempore illo inſtanti naturæ; ſicut in phyſicis non poſſunt eſſe prima contraria in eodem inſtanti cum priuatione, licèt dicta priuatio eſſet prius ſecundùm naturam.

Sed hæc Philoſophia non habet verum in præſenti, quia ſupponit falſum, nempe debitum, & gratiam eſſe contraria; ſicut ſunt debitum, & remiſſio illius, quando ſermo occurrit de debito propriè ſumpto, quod hîc non contingit; ſimilia non pauca arguunt recentiores, quæ manifeſtè ſupponunt, debitum, & gratiam eſſe oppoſita, quod à nobis negatum eſt, neque ab illis probatur.

Deinde adducuntur à recentioribus plura teſtimonia Patrum, ad probandum, B. Virginem in propria perſona non habuiſſe debitum; quæ refert Ægidius *ſuprà* §. 8. quæ tamen parui momenti ſunt; & explicatur etiam ab his, qui putant B. Virginem habuiſſe peccatum originale; & multo faciliùs explicari poſſunt ſecundùm noſtram ſententiam, quia prædictum debitum non eſt peccatum, neque macula peccati, & tamen teſtimonia illa præcipuè indicant ſanctitatem, & munditiam Virginis, ex hoc malitiam actualis peccati intelligunt non pauci; legatur Hedulius *lib.* 2. *operis poſſibilis.* S. Ildefonſus *lib.* 2. *de perpetua Virginitate*, Gilbertus Corrozenſis, in ſalutationem Angelicam, Petrus Damianus *de aſſumptione Virginis.* Anſelm. *de excellentia B. Virginis*, Bonauent.

Bonauent. *in Pſalm.* 101. Innocentius *ſermone de natiuitate*, Damaſcenus *lib.* 3. *de fide*, *cap.* 2. Pſeudo-Cyprianus *ſerm. de Chriſti natiuitate*, Ambroſius *ſerm.* 22. *in Pſalmum* 118. Hieronymus *in cap.* 10. *Eccleſiaſtes*, Sophronius *ſermone de aſſumptione*, Heſichius *concione* 2. *de B. Virgine*, Auguſtinus *de natura*, *& gratia cap.* 36.

Deinde hinc patet nonnullos vti aliquibus argumentis, contra aſſerentes B. Virginem non habuiſſe debitum in propria perſona; quæ tamen abſolutè vim non habent, ſi quis concedat B. Virginem verè in Adamo peccaſſe, & habuiſſe debitum in illo contrahendi peccatum originale.

Vnum eſt, ſi B. Virgo non habuit debitum in propria perſona; ergo non eſt redempta per Chriſtum, B quia neque à debito, neque à peccato originali liberata eſt. Hoc argumentum poteſt ſumi ex Ægidio *tract. de Conceptione* Sed facilem habet ſolutionem, ſi quis concedat B. Virginem in Adamo peccaſſe, & contraxiſſe in illo debitum contrahendi maculam originalem; ſecus tamen eſſet, ſi dicat quis, Virginem non peccaſſe in Adamo.

Secundò ſolent arguere aliqui, quia ſi B. Virgo non habuit debitum in propria perſona; ergo non habuit debitum proprium à quo redimatur; & ita perſona illius propriè non redimeretur, quod dici non poſſet ſine errore. Sed ad hoc fusè reſpondent, qui putant Virginem in propria perſona non habuiſſe debitum, & dicunt verè fuiſſe redemptam in C propria perſona, quia peccauit in Adamo, quod non impeditur ex hoc quòd alij etiam in eo peccauerint. legatur Ægidius *art. citato*, *num.* 65. & certè ratione peccati in Adamo contraheret peccatum in propria perſona, ſi non impediretur per gratiam.

Alia argumenta adducit contra ſuam opinionem Ægidius, licèt illa ſoluat, in quorum ſolutionem ſupponit falſam doctrinam, nempe debitum contrahendi maculam originalem, non poſſe eſſe ſimul cum gratia ſanctificante in primo inſtanti conceptionis, quòd ſuprà refutauimus. Nonnulla alia habet Ægidius, quæ ex dictis facilè poſſunt refutari.

Dvbivm IV.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, Virginem non contraxiſſe debitum peccati originalis.

IN hac quæſtione grauiſſimi Theologi erroneam appellant ſententiam aſſerentium, Virginem non contraxiſſe debitum peccati originalis. P. Vazquez *tomo* 2. *in tertiam partem diſp. illa* 115. *cap.* 3. ſententiam Catherini errorem appellat. Bellarminus docet non eſſe tutam *lib.* 4. *de amiſſione gratiæ c.* 16. legatur Ægidius *art. illo* 7. *num.* 15. & *num.* 16. docet ſine errore non poſſe defendi.

Alij putant eſſe hæreticam, vt refert P. Suarez *tom.* 2. *in* 3. *partem*, *diſp.* 3 *ſect.* 4. vbi ipſe P. Suarez dixerat eſſe temerariam; & aſſerere Virginem in Adamo non peccaſſe defendi non poſſe ſine periculo, docuit Ægidius *quæſt. illa* 4. *citata art.* 7. §. 2.

Non deſunt tamen hoc tempore, qui dicant, ſententiam aſſerentium Virginem in Adamo non peccaſſe, non eſſe propoſitionem dignam cenſura; & quidam hoc defendunt, quia putant quòd Virgo nullum habuit debitum.

Alij, qui putant ſaltim eſſe opinionem probabilem, eo quòd multi eam defendunt hoc tempore. legatur Ægidius *ſuprà à n.* 10. qui alios citat; & A alij qui Doctores, & Magiſtri in Academia Complutenſi ante aliquot annos, quibus ego nolui ſubſcribere.

Sed licèt graues Theologi velint defendere prædictam opinionem, vel à cenſura liberare; tamen non intelligo quomodo explicent B. Virginem fuiſſe redemptam, ſi in Adamo non peccauit, cenſura verè graui dignum eſt aſſerere Virginem non fuiſſe propriè redemptam.

Aliqui licèt velint B. Virginem non peccaſſe in Adamo, neque habuiſſe neceſſitatem contrahendi peccatum, fuiſſe tamen propriè redemptam, quia ex conditione naturæ caderet in peccatum, niſi exciperetur à lege vniuerſali. hanc ſolutionem refutat Ægidius *ſuprà à num.* 21. & nos infrà refutabimus.

Interim non videtur cum proprietate explicari redemptionem, ſi neque habuit peccatum, nec debitum peccati contrahendi: & aliàs non magis diceretur redempta quàm Angelus, qui tamen per gratiam præſeruatus eſt, ne caderet in peccatum. Deinde ſi B. Virgo excepta eſt à lege Adami, & in poſterum de contrahendo peccato originali; ergo non eguit gratia vt præſeruetur ab illo peccato contrahendo; de hoc argumento legi poteſt Ægidius *ſupra à num.* 27.

Mihi placet poſſe prædictam ſententiam excuſari à cenſura, ſolùm propter autoritatem ſuprà C ſcriptorum Doctorum, qui hoc tempore in Hiſpania illam docuerunt vt veram, vel iudicant probabilem, inter quos fuerunt doctiſſimi quidam noſtræ Societatis.

Dvbivm V.

Quomodo ſit philoſophandum ſecundùm noſtra principia in hac materia.

BReuiter dicam quod ſentio: &

Primò exiſtimo vix poſſe defendi, Virginem non habuiſſe debitum, ſecundùm opinionem aſſerentium, Incarnationem prædeſtinatam poſt præ-
D uiſum originale peccatum.

Secundò exiſtimo ad defendendam opinionem prædictam, neceſſarium eſſe dicere, Incarnationem prædeſtinatam ante præuiſionem peccati.

Tertiò exiſtimo, neceſſarium eſſe dicere, Chriſtum etiam vt redemptorem prædeſtinatum ante peccatum, vt de hac re loquens P Suarez 1. 2. diſputans de peccato originali; quæ tamen mihi non probatur, & 3. *parte ad quæſt.* 1. docuit, eſſe Chriſtum prædeſtinatum poſt præuiſum peccatum.

Quartò exiſtimo, non poſſe abſolutè negari, Virginem habuiſſe aliquod debitum, vel proximum, vel remotum.

Quintò cenſeo, eodem ſenſu concedendum eſſe
E B. Virginem aliquo modo eſſe redemptam.

Sextò dico, B. Virginem in Adamo peccaſſe, & ideo ſecundùm noſtram doctrinã habuiſſe proprium debitum contrahendi peccatum originale, à quo præſeruata eſt per merita & ſanguinem Chriſti.

Septimò, pro diſputatione iſta obſeruanda eſt doctrina à nobis tradita *opuſculo de voluntate Dei*, circa ordinem decretorum diuinæ voluntatis.

Et ex his principiis probanda eſt noſtra ſententia, & ex iis quæ attulimus ad probandum Virginem peccaſſe in Adamo: item, quia Doctores negantes debitum, vix habent idoneum aliquod fundamentum ad probandum quod affirmant, & quæ docent de ordine prædeſtinationis Virginis.

Item

Item ſecundùm ooſtram doctrioam ſuprà tradi- A tam concedendum eſt debitum io ipſa perſona Virginis, & vt aliqui noo improbabilitet defenduot oppoſitam, ſcilicet Virginem in proptia perſona non contraxiſſe debirum, concedunt tamen propriè in Adamo peccaſſe, & ex illo pacto habuiſſe neceſſitatem contraheodi originale, ſi non impediretut per gratiam, de quo ſuprà.

Sed recentiores vt probent, B. Virginem non habuiſſe dehitum vllum, neque in Adamo peccaſſe, multa teſtimonia Sctiptutæ collignnt, quæ refert Ægidius *ſuprà art. 7. à §. 4.* ſed leuis momenti ſunt, & ſimilia ſoluuntur ab bis, qui defendunt B. Virginem habuiſſe peccatum otiginale, & pro præſenti inſtituto ſatis ſit nullum ex Patribus explicare ea te- B ſtimonia, vel ſimilia, ita vt velint B. Virginem nullum habuiſſe debitum.

Deinde *à num. 66.* refert Ægidius tationes aliquas, quibus recentiores cootendunt, B. Virginem non peccaſſe in Adamo, quæ parum habent efficacitatis.

Prima eſt, quia vt qois contrahat peccatum originale, vel debitum illius, non ſaris eſt, eſſe in Adamo tanquam in capite purè naturali, ſed neceſſarium eſt vt ſit in illo tanquam in capite motali, cum quo facta ſit lex, vel pactum, de rransfundenda iuſtitia, vel peccato otiginali; ergo ſi Virgo excipiatur ab hac lege, non peccauit in Adamo, neque fuit obnoxia peccato. Reſpondetur, falſum ſupponi ſine fun- C damento de exceptione B. Virginis à prædicta lege; imò doctrina bæc parum eſt conſentauea Scripturæ, propter ſuptadicta de tedemptiooe B. Virginis.

Item arguunt aliqui, ex dignitate mattis Chriſti, cui erat puritas tanta, vt etiam à peccato conttahendo, & debito fuetit libera. Reſpondetur hoc non poſſe coniungi cum his, quæ de redemprione Chriſti docent Patres. & ſecundùm noſtram doctrinam non poteſt dici ſuppoſita prædeſtinatione Incarnationis poſt præuiſum peccatum, quæ eſt doctrina magis conſentanea Patribus.

Aliæ rationes adducuntur, quæ potiùs ſunt coogruentiæ quædam, & ſimul conſtare oon poſſunt D cum veta doctrioa à nobis tradita.

Dubium VI.

An poſt iuſtificationem manſerit in B. Virgine debitum peccati originalis.

HAnc rem expreſſiùs, & exactiùs diſputat P. Vazquez *ſuprà diſp. 116. cap. 5.* & qui putant debitum contrahendi peccati onn poſſe eſſe ſimul cum gtatia ſanctificante, & ideo in eo inſtanti conceptionis non fuiſſe in Virgine, quia in illo fuit ſanè ſanctificara, etiam ſentiunt poſt iuſtificationem non manſiſſe: ita philoſophatur Ægidius iuxta ſua prin- E cipia ſuprà relata.

Alij etiam concedunt, non poſſe eſſe hoc debirum ſimul cum ſanctirate in primo inſtanti conceptionis, non tamen poſt illud, & probari poteſt, quia hoc debitum eſt contrahendi peccatum, & tamen per ſanctitatem iam eſt remiſſum peccatum: & probatur, quia pet tale debitum redditur bomo dignos qui contrahat peccatum originale; etgo hoc ipſo quòd ſanctificatur tollitur ea dignitas; ergo neque in primo inſtanti, neque poſt illud poteſt eſſe cum ſanctitate, neque videtur maior ratio, ob quam non poſſit eſſe io primo inſtanti, & oon poſt illud, vel econtrario.

Aliorum ſeotentia eſt, poſſe hoc debitum eſſe ſimul cum ſanctitate in primo inſtanti conceptioois, ooo tamen poſt illud, quia cauſæ ex quibus oritur peccatum originale, ſolùm ſunt ordinatæ ad influendum pro primo inſtanti conceptionis, in quo conttahitur originale, vel cootrahendum erat ſi non impediretur; poſt iuſtificationem verò iam ſunt res mutatæ, & eſt alius ſtatus. ita P. Suarez *tom. 2. in 3. partem, diſp. 3. ſect. 4. in fine.*

Sed P. Vazquez *c. illo 5.* cenſet hoc debitum manſiſſe in Virgine, etiam poſt iuſtificationem, quia cauſæ ex ſe ſemper reddent Virginem obnoxiam illi peccato, ex natura & origine, quæ comprehenderunt in Adamo, & explicatur, quia corpus glorioſum ex ſe ſemper manet obnoxium corruprioni, licèt non corrumpatut: & explicari poteſt, quia hoc debitum, vt ſuprà diximus, nihil eſt aliud, quàm neceſſitas contrahendi peccatum, ex cauſis præcedentibus; & hæc eadem videtur pro primo inſtanti, & reliquo tempote.

Dices, prædictas cauſas ſolùm fuiſſe ordinatas ad eum effectum, pro ptimo inſtanti conceptionis; non tamen pro reliquo, ſuppoſita ſaoctificatione. Sed huius non videtur aſſignari tatio ſufficiens, & cauſæ per ſe aptæ erant ad transfundendum peccatum per multum tempus, ſi non impeditetur, & ſicut in ptimo inſtaoti, ita & in reliquo tempore poteſt.

Et iuſtificatio qua impeditur peccatum, & poſitis cauſis, & origine, ex natura rei ſequitur debitum, ſiue pro inſtanti, ſiue pto tempore ſequatur, ſi non impediretut peccatum; & eſt ptobabiliſſima hæc ſententia.

Nihilominus diſtinguere poſſumus de debito conttahendi peccatum otiginale, ptoximo, vel remoto; & primo inſtanti eſt ptoximum, ſed poſt iuſtificationem pro alio tempore eſt temotum. Explicatut, quia ſemel facta ioſtificatione, non cenſetut neceſſitas incurtendi originale.

Proxima declarator, quia ſi iuſtificatio fiat per propriam diſpoſitionem, impoſſibile eſt iterum conttahere peccatum originale, quia perſona manet ſancta ex ordine ad actum, qui auferri nequit; ſi verò ſit iuſtificata per gratiam habitualem ſolùm, ſicut fit in Baptiſmo patuulorum, ex natura rerum, & de potentia ordinaria, non auferretur gratia ex ſola voluntate Dei, & ita non manet ſtatus contrahendi peccatum originale, & ideo etiam dicere poſſet quis, poſt iuſtificationem manere debitum materialiter, non formaliter; licèt coocedamus conſiderata natura hominis, ſuppoſito peccato primi parentis, ex ſe manere debitum contrahendi peccatum originale, ſi non impediator; ex quo ſolui poſſunt, quæ attulimus pro ſententia P. Vazquez. Neque eſt eadem ratio de debito corruptionis corporis, quia hoc debitum totum eſt phyſicum, neque dicit ordioem ad aliquid motale, ſicut in debito de quo modò agimus.

Notandum verò eſt, Ægidium, & quoſdam alios nonnulla obiicere contra doctrinam P. Vazquez, qoæ tamen parui momenti ſont, & ex dictis facilè ſolui poſſunt. Et aliqua adducuntur ad probandum ſanctitatem pugnare ſimul cum debito contrahendi peccatum, de quo ſuprà diximus.

Alij alia tradunt ad probandum B. Virgioem in proptia perſona non contraxiſſe debitum, quod à nobis explicatum eſt in præcedentibus.

Dubium

Dubium VII.

An ſi B. Virgo habuiſſet peccatum originale, Chriſtus ex illa naſcens illud contraheret.

NOn defuit ante paucos annos temerarius quidam, & audax concionator, qui in concionibus typis mandatis dixit, quòd ſi B. Virgo habuiſſet peccatum originale, filius eius fuiſſet in proximo periculo illud contrahendi,& pro ſuo errore citabat vnum, vel alterum interpretem circa illud Lucæ, *quod enim ex te naſcetur ſanctum*; legatur Toletus *in eum locum.*

Sed hoc placitum vehementer diſplicet viris doctis huius ætatis, & propoſitio eſt digna grauiſſima cenſura. Et dicendum eſt, quòd licèt B. Virgo habuiſſet peccatum originale, nullo modo Chriſtus ex illa naſcens illud contraheret: & probari poteſt, quia pactum de transfuſione peccati originalis, ſolùm fuit de illis poſteris Adæ, qui per modum communem generationis ex fœmina naſceretur: Chriſtus autem fuit conceptus de Spiritu ſancto ſine opera viri; ergo nullo modo potuit contrahere peccatum originale. quæ ratio etiam probat Chriſtum non habuiſſe debitum contrahendi peccatum originale.

Deinde, vt diximus in materia de Incarnatione, & multis aliis locis, humanitas Chriſti, ex doctrina Patrum, ſanctificabatur diuinitate; ergo non potuit vllo modo eſſe in periculo proximo contrahendi peccatum originale; quòd ſi nomine periculi proximi velit ille Doctor ſignificare debitum contrahendi, errat, propter rationem factam, quod poſtea de transfuſione iuſtitiæ originalis, vel priuationis illius, peccante Adamo, ſolùm intelligebatur de his, qui modo communi ex parentibus naſceretur; & quòd Chriſtus non eſſet in periculo contrahendi peccatum originale, etiamſi Virgo illud habuiſſet, docuit multis annis ante illum Doctor Alfonſus Deza, Magiſter noſtræ Societatis, in materia de Incarnatione, primus ſacræ Theologiæ Profeſſor in noſtro collegio Complutenſi, qui S. Thomæ doctrinam mirificè illuſtrauit,& defendit, eúmque in Hiſpania per plures annos docuit cum magna noſtræ Societatis gloria, & communi vtilitate vniuerſitatum.

Teſtimonium autem quod adduxi pro relato errore, ex quodam interprete ſuper illud Lucæ, *quod enim ex te naſcetur ſanctum*, nullius eſt momenti, & ſolùm ſignificat conueniens fuiſſe, vt Chriſtus naſceretur ex matre tam ſancta, vt etiam non haberet ipſa mater peccatum originale.

Quam doctrinam ego iam olim in noſtro collegio Complutenſi in ſolemnibus diſputationibus publicè defendebam, cum magno aſſiſtentium, & doctiſſimorum applauſu; & ideo meritò in Expurgatorio vltimo ſanctæ Inquiſitionis prohibitæ ſunt, donec expurgentur conciones in quibus prædicta doctrina continebatur, ſub nomine Doctoris Gonzalis Sanchez de Luzero.

Dubium VIII.

An peccatum originale poßit reuiuiſcere per ſubſequens peccatum.

IN materia de pœnitentia propoſui hanc difficultatem, quam antè nullus, quem viderim, attigerat; & recentiores ex illo loco hanc difficultatem deſumpſerunt.

Prima opinio eſſe poteſt eorum, qui putant originale peccatum poſſe reuiuiſcere ſaltem de potentia abſoluta, quia exiſtimant malitiam peccati ſolùm eſſe ordinationem ad pœnam, ſicut de debito peccati philoſophantur.

Scholaſtici verò communiter, licèt non ſentiant in ſpecie de reuiuiſcentia peccati originalis, abſolutè tamen docent non reuiuiſcere de facto, & de omnibus peccatis videntur loqui. Et in ſchola S. Thomæ etiam eſt communis opinio non poſſe reuiuiſcere, etiam de potentia abſoluta. Et notandum eſt id quod diximus in materia de pœnitentia, peccatum actuale non reuiuiſcere per ſubſequens peccatum; quia ſupponimus peccatum non remitti ſola voluntate Dei, ſed per gratiam intrinſecam inhærentem; & facilè defenditur ex eo quòd debitum abſolutè ſemel dimiſſum, non poteſt reuiuiſcere, quod etiam verum eſt, ſi voluntate ſola Dei poſſet abſolutè remitti.

Et eodem modo philoſophandum eſt de peccato originali abſolutè remiſſo, quod etiam de potentia abſoluta remiſſum eſt, propter rationem factam de debito abſolutè remiſſo.

Contra primam verò opinionem ſuppono, malitiam peccati originalis eſſe aliquid diſtinctum ab ordinatione Dei ad pœnam, de quo in materia de peccatis.

Item ſuppono, malitiam huius peccati non poſſe fieri à ſolo Deo, ſicut neque malitiam peccati actualis, & ita ſola voluntate Dei non poſſe repetita natiuitate produci.

Vlteriùs eandem veritatem fuſiùs oſtendo, quia vel quis iuſtificatus eſt ab originali, ſola infuſione gratiæ habitualis, vel per actualem ſanctitatem ex gratia Dei. Si primo modo conceſſa fuit gratia illa abſolutè, non poteſt iterum reuiuiſcere, ob rationem factam, ſi per propriam diſpoſitionem, & ſanctitatem actualem, licet conſeruetur ſubiectus gratiæ, de potentia abſoluta maneret homo iuſtus, neque poſſet de nouo iterum contrahere maculam originalem, quæ ſolùm oritur ex pactione capitis vt tradidimus in materia de peccato originali. An verò potuerit pactum Dei cum Adamo de transfundenda originali iuſtitia ita fieri vt ſemel remiſſo originali poſſet iterum reuiuiſcere ablatione gratiæ habitualis, iamiam dicemus.

Dubium IX.

An potuerit res ita diſponi à Deo, vt remiſſum peccatum originale iterum veluti reuiuiſceret, ſola ablatione gratiæ habitualis.

DIximus iam, non poſſe, etiam de potentia abſoluta, reuiuiſcere peccatum originale per ſubſequens peccatum, neque poſt iuſtificationem ſemel factam, ex opere operantis cum auxilio gratiæ.

Modò quærimus, an potuerit ita fieri, & institui lex de danda iuſtitia originali habituali, vt illa ablata ex ſola voluntate Dei, ſequeretur vt iterum quaſi reuiuiſceret originale peccatum.

Et multæ ſunt opiniones de eſſentia peccati originalis, quas retuli in materia de peccato originali, & breuiter attingam.

Vna ſit aſſerentium, peccatum originis eſſe aliquid reale, nempe qualitatem: quæ ſententia admittenda

mittenda non eſt, & ſi eſſet vera, poſſet aliquis ſecundùm illam affirmare poſſe reuiuiſcere illam qualitatem ex ordinatione Dei in prædicto caſo præſentis dubij, eo quòd illa entitas poſſet reproduci à Deo; ſed, vt dixi, omnino reiicienda eſt talis doctrina.

Secunda opinio eſt, peccatum originale ſolum eſſe reatum, vel dignitatem pœnæ; & ſecundùm talem doctrinam poſſet aliquis affirmare, poſſe reuiuiſcere peccatum originale, ſicut pœnæ remiſſæ ſolùm ſub conditione, & non abſolutè; verùm prædicta opinio à nobis refutata eſt in materia citata.

Item non defuerunt recentiores, qui exiſtimarent, peccatum originale eſſe modum quendam realem, ſecundùm quam doctrinam poſſet aliquis defendere poſſe reuiuiſcere peccatum originale, quia illa entitas poſſet iterum reproduci: ſed doctrina hæc eſt omnino ab ſcholis reiicienda.

Alij Doctores exiſtimant, peccatum originale eſſe priuationem iuſtitiæ debitæ, vel transfundendæ, ſi Adamus non peccaret. Non etiam placet, de qua quæſtione diximus in materia de peccato originali; & ſecundùm hanc opinionem P. Vazquez *tomo 2. in tertiam partem. diſp. 116. cap. 5.* planè videtur ſentire poſſe reuiuiſcere.

Pro cuius explicatione notandum eſt, poſt iuſtitiam, & ſanctitatem acceptam ad delendum peccatum originale, poſſe ex voluntate etiam Dei auferri; & hoc duobus modis: altero quando iuſtitia ſolùm fuit habitualis ſine propria diſpoſitione, vt quando paruulus ante vſum rationis iuſtificatur per Baptiſmum: altero quando iuſtificatus eſt ab originali per actum ſupernaturalem; & in hoc ſecundo caſu docet P. Vazquez, quòd etiamſi ab homine auferretur habitus iuſtificans, non redderet peccatum, quia iuſtificatus maneret per ordinem ad actum præteritum; & ſic nullo modo poſſet reuiuiſcere peccatum originale.

In priori caſu docet P. Vazquez, poſſe reuiuiſcere, ſi auferretur habitus ſanctificans, quia in hoc euentu poſſet ex ordinatione Dei reuiuiſcere priuatio iuſtitiæ conſeruandæ, etiam pro illo inſtanti temporis, niſi ex voluntate Dei fuiſſet gratia ablata, quod fieri potuit, propter peccatum primi parentis, ſi Deus noluiſſet; in quo caſu dicendum eſſet, in prima ſanctificatione, per hanc gratiam, non eſſe remiſſum peccatum originale abſolutè, ſed ſub conditione, niſi Deus vellet ad tempus auferre gratiam. Et hæc doctrina mihi placet, de potentia abſoluta, propter rationem factam.

Sed dices, peccatum actuale non poteſt reuiuiſcere, vt diximus ſuo loco; ergo nec peccatum originale: ſed neganda eſt conſequutio, quia peccatum actuale, ſecundùm noſtram ſententiam, non poteſt remitti ſub aliqua conditione, ſed abſolutè: at verò peccatum originale poteſt remitti ſub conditione, modo explicato; qui verò putant, peccatum actuale poſſe remitti ſub conditione, etiam docent poſſe reuiuiſcere de potentia abſoluta.

Addendum eſt id quod ſuprà diximus, quòd ſi peccatum originale ſemel remittatur abſolutè, non poterit reuiuiſcere, etiam de potentia abſoluta, quia debitum abſolutè remiſſum, nullo modo poteſt iterata natiuitate renaſci.

Vlteriùs notandum eſt, eum qui iuſtitiam acceptam amittit per peccati contractionem; non contrahere iterum peccatum originale, quia non

A contrahit priuationem iuſtitiæ, vel, quidquid ſit, peccatum originale, ex merito peccati Adami, ſed vt ponimus per peccatum proprium actionis, vt bene explicuit P. Vazquez *ſupra capite citato.*

Illud poſſet aliquis quærere, an in caſu quo reuiuiſceret peccatum originale, eſſet dicendum reuiuiſcere eandem priuationem iuſtitiæ originalis, vel priuationem numero diuerſam; & quidem ſi peccatum originale eſſet aliquid reale, facile poſſet intelligi reuiuiſcere idem ſecundùm rem; ſed iam dixi doctrinam illam abſurdam eſſe, & nullo modo admittendam. Item, ſi eſſet reatus aliquis, vel denominatio ſumpta à peccato Adami, etiam poſſet intel-
B ligi eadem numero moraliter.

In præſenti ergo dubio probabile eſt, & ſecundùm rationem, fore in eo euentu eandem priuationem, propter identitatem iuſtitiæ qua priuaret. Quod quidem in phyſicis etiam apparet probabile eſſe, eandem priuationem potentiæ viſiuæ in eodem ſubiecto, quando priuaret eadem potentia viſiua.

DVBIVM X.

An B. Virgo viderit in primo inſtanti conceptionis diuinam eſſentiam.

C HOc tempore communis eſt Scholaſticorum ſenſus, B. Virginem in ſtatu viatoris vidiſſe diuinam eſſentiam clarè, & intuitiuè, vt docent interpretes S. Thomæ *1. parte, ad quæſtionem 12.* Sed contrà quammulti, & ſequitur Ægidius *lib. 1. a. de beatitudine. articul. 4. §. 1.* qui plures citat; huius autem argumenta, & congruentiæ videri poſſunt apud Suarez, & alios *1. parte, ad quæſtionem 12. citatam.*

Sed quærere poſſet aliquis hoc loco, quantum certitudinis habeat hæc ſententia? Et Doctores communiter ſupponunt, rem non eſſe de fide, quia ſolùm illam tradunt vt piam, & quæ decet dignitatem matris Dei. Item non eſt tam certa, vt con-
D tratium ſit error, quia error eſt contra concluſionem, euidentem doctrinam, & vera præmiſſa de fide, & altera euidenti, quæ tamen in hac materia non occurrit.

Solùm poteſt eſſe quæſtio, an ſit temerarium negare prædictam veritatem. Et ratio dubij eſt, quia hoc tempore eſt hæc veritas tradita ab omnibus Theologis huius ætatis, propter illuſtrem matris Dei dignitatem. Ex altera verò parte, hæc opinio quamuis ab omnibus tradatur, tamen ſolùm traditur vt pia, & probabilis.

Et ideo mihi ſanè placet, quod negare prædictum priuilegium B. Virgini, opinio ſit improbabilis, negare prædictum debitum Beatiſſimæ
E Virgini.

Sed quibus temporibus in ſtatu viæ communicata fuerit viſio diuinæ eſſentiæ B. Virgini, non eſt ſatis certum: ſicut autem eſt incertum in qua intenſione, & perfectione fuerit hæc viſio communicata beatæ Virgini in ſtatu viæ.

Difficultas eſt an B. Virgo in primo momento conceptionis viderit diuinam eſſentiam; de hoc dubitauit olim Gerſon, & vir doctus huius ætatis affirmauit, propter vnam, vel alteram rationem, vnum, vel aliud teſtimonium Patris alicuius.

Sed ante hoc tempus vix eſt inaudita in ſcholis: & multi exiſtimant habuiſſe in primo inſtanti pec-

catum originale, & non habuiſſe rationis vſum; A alij poſuerunt illam in primo inſtanti iuſtificatam ex gratia Dei per propriam diſpoſitionem in ſtatu viatoris, & in eo inſtanti meruiſſe; de quo legi poſſunt interpretes S. Thomæ 3. *part.* in materia de iuſtificatione Virginis, & multis recentioribus vehementer diſplicet prædicta ſententia.

Ego ſanè exiſtimo primò, nullum eſſe teſtimonium Patrum, quod hoc ſignificet, vt conſtabit legenti autores illius opinionis.

Secundò, non video efficacem rationem pro ſententia iſta tam noua: & ex his infero

Tertiò, talem opinionem non habere firmum fundamentum. Et quidem in re quæ pendet ex ſpeciali priuilegio Dei, non eſt loquendum ſine graui fundamento autoritatis, vel rationis; & ideo B ego non auderem illam opinionem amplecti.

Aduertendum deinde eſt, non defuiſſe plures viros doctos, qui eam opinionem iudicauerint dignam graui cenſura, ſaltem temeritatis: ſed non deſunt viri doctiſſimi, qui licèt putent falſam eam opinionem, tamen iudicant illam nulla cenſura dignam.

Dvbivm XI.

In qua perfectione fuerit Virgo, datâ illi viſione diuinæ eſſentiæ in patria.

C

DE hac materia agit P. Suarez *tomo* 2. *in tertiam partem*, agens de aſſumptione Virginis, *ſect.* 3. *in fine*, & de intenſione gratiæ agit *diſputat.* 18. *ſectione vltima*, & de vtraque aliquid dicemus.

Et certum eſt B. Virginem in viæ ſtatu habuiſſe maiorem gratiam quo ad intenſionem, quàm quælibet pura creatura, quam veritatem ex Patribus, & ratione probat P. Suarez *ſuprà*, & interpretes S. Thomæ 3. *parte*, *ad quæſtionem* 27. Vazquez *tomo* 2. *in* 3. *partem*, *diſputat.* 121. Difficultas eſt hoc tempore inter Scholaſticos, an habuerit B. Virgo in fine vitæ plures gradus gratiæ, quàm omnes Sancti ſimul. Aliqui abſolutè negāt, eo quòd non D ſit idoneum fundamentum ad id aſſerendum; alij rem dubiam eſſe pronunciant.

P. Suarez *diſputat. illa* 18. affirmat talem intenſionem fuiſſe in Virgine, & affirmat eo tempore opinionem hanc piam & probabilem iudicatam à multis Scholaſticis, qui de hac re interrogati fuerunt, quam variis rationibus piè & doctè explicat; & poſt illum multi recentiores eam doctrinam ſequuti ſunt, pro quo etiam referunt teſtimonia Patrum.

Ego facilè dicam quod ſentio: & primò exiſtimo, ex Patribus, vel Scriptura, non poſſe efficaciter probari prædictam opinionem, quia hæc teſtimonia preſsè ſumpta ſolùm ſignificant inſignem E gratiæ plenitudinem & perfectionem intenſionis infuſione, & multo maiorem quàm in aliqua pura creatura.

Secundò ratiocinationes P. Suarez pro ea opinione ſatis probabiles ſunt, & dignitas matris multum fauet vt credamus, eam opinionem eſſe probabilem, & piam, & ita mihi videtur, & iuxta hanc doctrinam proportione ſeruata, philoſophandum eſt de intenſione beatitudinis eſſentialis quam habuit B. Virgo; ita vt dicamus maiorem eſſe intenſiuè, quàm omnes gradus beatitudinis omnium Beatorum, etiamſi intelligamus illos omnes in vno intellectu conſtitutos.

Illud poſſet aliquis quærere, an B. Virgo in via habuerit plures gradus ſanctitatis, quàm habuerunt omnes viatores, etiam qui prædeſtinati non ſunt, de quo citati Theologi non videntur loquuti, ſed ſolùm de gradibus gratiæ prædeſtinatorum.

Hoc loco placet notare, recentiores aliquos conſtituere in Virgine, ratione dignitatis matris Dei, gratiam diuerſæ ſpeciei à gratia aliorum Sanctorum, quod tamen videtur dici abſque idoneo fundamento, & talis gratia incognita eſt ab Scholaſticis.

DISPVTATIO XV.

Theologica.

De viſione corporali, qua B. Virgo poterit videre Chriſtum ſub ſpeciebus Euchariſtiæ.

Dvbivm I.

An corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſtiæ poſſit videri oculis corporis virtute naturali.

PRivs agendum eſt breuiter in genere, quid ſit poſſibile in hac materia, & poſtea an conceſſum fuerit aliquod priuilegium B. Virgini. Et primò dicemus de virtute naturali, poſtea de potentia abſoluta, & ſupernaturali, de quo dixi *in* 2. *de anima*, & poſtea in materia de Euchariſtia.

In hoc dubio aliqui docent, Chriſtum in ſpeciebus Euchariſtiæ poſſe videri oculis corporis, niſi impediatur viſio à Deo. ita Maior 4. *diſputat.* 10. *quæſt.* 3. & probabilem putat Gabriel *lect.* 40. *in canon.* & vt veram ſequitur Ochamus 4. *quæſt.* 5. & probari ſolet, quia ibi verè eſt corpus coloratum & præſens; ergo poteſt producere ſpeciem coloris, ſi non impediatur, per talem autem ſpeciem poſſet videri.

Communis tamen ſententia Doctorum, quos infrà citabimus, eſt, non poſſe ſola virtute naturali videri corpus ſub ſpeciebus Euchariſtiæ, & dicendum eſt

Primò, corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſtiæ virtute naturali non poſſe videri; & ratio eſt, quia oculus corporeus non attingit colorem naturaliter, niſi cum certa extenſione; & tamen Chriſtus ibi eſt indiuiſibiliter. Ex parte etiam obiecti eſt repugnantia, quia ex natura rei non producit ſpeciem ſui, niſi exiſtat cum modo extenſionis.

Secundò dicendum eſt, virtute naturali non ſolùm non poſſe videri colorem ſecundùm ſe, ſed neque modum perſeitatis, quem ibi habet, quia, vt alibi diximus, modus eſt ſupernaturalis, quem non poteſt virtute naturali attingere potentia viſiua, & idem eſt de quolibet alio modo ſupernaturali, quem ex mente multorum Chriſtus habet ibi ſimul cum ſpeciebus.

Et ex dictis ſolui poteſt argumentum contrariæ ſententiæ, dicendum eſt enim, quòd licet ibi ſit color & præſens, tamen neque habet conditionem vt poſſit viſus illum attingere, neque ipſe color

color habet conditionem ad præbendam ſpeciem ſola virtute naturali.

DVBIVM II.

An virtute ſupernaturali poſſit oculus corporeus videre corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſtiæ.

IN hoc dubio prima opinio eſt aſſetentinm, etiam de potentia abſoluta non poſſe oculum corporeum videre corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſtiæ, ita ſentit Richardus 4.*diſt.* 10. *artic.* 5. *quæſt.* 2. Paludan. *quæſt.*4. *art.*1. Capreol. *quæſt.* 4. *art.* 1. *ad* 6. P.Suarez in materia *de Euchariſtia*, *diſput.*55.*ſect.*4. & olim in Philoſophia mihi placuit: & probari ſolet, quia modus ipſe exiſtendi ſub ſpeciebus eſt ſupernaturalis, & videri non poteſt oculo corporeo; color verò ſine præſentia videri non poteſt, quia eſt viſio intuitiua, quæ tendit in obiectum vt præſens.

Secundò explicatur, quia viſus non poteſt videre obiectum abſtractum à loco; ergo ſi non poteſt videre præſentiam, quam habet corpus Chriſti ſub ſpeciebus, non poterit videre colorem.

Tertiò, quia color debet videri vt diuiſibilis, vel indiuiſibilis, cùm extenſione, vel ſine illa, & tamen hoc modo dici non poteſt quòd videatur.

Secunda ſententia eſt aſſerentium virtute ſupernaturali oculum corporeum poſſe videre colorem Chriſti ſub ſpeciebus. S.Thomas *in* 4.*diſt.*10.*quæſt.*1. *art.*4.*quæſtiuncul.vnica*,*ad* 1.dixit fortè hoc fieri poſſe, & 3.*part.quæſt.*77. *ad* 2. P. Vazquez 3. *parte in citata quæſtione S.Thomæ*, *diſp.*191. qui alios citat, de hac re fusè diximus in materia de Euchariſtia; nunc autem breuiter dicendum eſt, colorem Chriſti ſub ſpeciebus ſacramentalibus poſſe videri oculo corporeo virtute ſupernaturali, pro quo varias rationes attuli *loco citato*. Mihi verò ex eo probanda videtur, quòd ſi modus præſentiæ videri poteſt de potentia abſoluta, vt multi putant, facilè intelligitur colorem cum tali modo poſſe videri, quòd ſi modus ipſe præſentiæ videri non poteſt, vt docui *loco citato*, non videtur tanta connexio ex natura rei, inter colorem, & præſentiam, vt de potentia abſoluta non poſſit videri color ſine illo modo; color enim eſt obiectum eſſentiale viſus, & modus conditio, quæ non videtur eſſentialiter neceſſaria ad viſionem; & ex hac doctrina manent ſolutæ rationes contrariæ opinionis.

DVBIVM III.

An B.Virgo oculis corporeis viderit Chriſtum ſub ſpeciebus Euchariſtiæ.

DVbinm intelligitur iuxta dicta de virtute ſupernaturali, & ex priuilegio conceſſo B. Virgini: & qui putant hoc non eſſe poſſibile etiam de potentia abſoluta, docent hoc non fuiſſe communicatum Virgini ſanctiſſimæ; ſed ſecundùm opinionem aſſerentium id fieri poſſe ſaltim de potentia abſoluta. Alenſis 4.*parte*, *quæſt.*10.*art.*5.§.8. expreſsè dixit hoc fuiſſe conceſſum beatiſſimæ Virgini; quam ego non ſemel defendi; & viri docti, & fide digniſſimi teſtantur, hoc traditum eſſe à S. Amedeo in ſuis reuelationibus, & multi Theologi huius temporis, qui de hac re tractarunt, eam ſententiam iudicant eſſe piam, & probabilem, ſuppoſita poſſibilitate huiųs rei. Et explicari poteſt primò, quia hoc

A decet matris dignitatem, propter quam Patres, & Scholaſtici maiora priuilegia tribuunt beatiſſimæ Virgini, & maxime hoc etat conueniens ad conſolationem Virginis, in eins abſentia.

Dices non eſſe fundamentum ad concedendum hoc priuilegium Virgini ſanctiſſimæ: Reſpondetur ſufficiens fundamentum ſumi ex dignitate matris, ex ſimilitudine aliorum priuilegiorum, ex conuenientia ad conſolationē Virginis exiſtētis in via.

Dices, ſufficiens fuiſſe ſi Virgini communicatum fuit priuilegium cognoſcendi tale obiectum per ſcientiam infuſam ſupernaturalem intellectus, neque fuiſſe neceſſarium concedere viſionem ſenſitiuam. Reſpondeo mihi non eſſe dubium, quin

B B. Virgo potuit prædictum obiectum cognoſcere per ſcientiam infuſam, & non ſolùm colorem, ſed præſentiam eius, & vnionem cum ſpeciebus Euchariſtiæ; ſed contendo, fuiſſe etiam conueniens, vt per oculum corporeum cognitione ſenſitiua illud obiectum cognoſceret, vt omnimodo faueatur à filio ſub ſpeciebus Euchariſtiæ.

Notandum deinde eſt, in prædicto euentu viſionem ſenſitiuam produci vel ab ipſo Deo cum potentia viſiua ſupplente efficacitatem ſpecici, vel à potentia, & ſpecie producta à Deo.

Item notandum eſt, quòd ſi B. Virgo viſione ipſa corporali non attingebat modum præſentiæ corporis Chriſti, poterat tamen per intellectum

C deducere ibi eſſe præſens, ſi vera eſt communis opinio aſſerentium non poſſe corpus, vel aliquod accidens corporum ſine præſentia aliqua eſſe in rerum natura.

Controuerſia autem poſſet eſſe ſecundùm doctrinam traditam, an prædicta viſio eſſet dicenda Intuitiua, vel non, ſi ſolùm terminetur ad colorem exiſtentem, non cognito modo præſentiæ: ſed quæſtio potius videtur de nomine, quàm de re, & intuitiua dici poteſt, quatenus ad obiectum realiter exiſtens terminatur.

Aliunde etiam exiſtimo Chriſtum exiſtentem ſub ſpeciebus, virtute ſupernaturali poſſe loqui beatiſſimæ Virgini, & ipſam vocem productam audire, &

D è contrario Chriſtum audire Virginem loquentem, in quo nulla apparet implicatio, ſi Deus velit conditionem naturalem in cauſis mutare, quantū ad conditiones agendi, vel recipiendi ſpecies ſenſibiles.

Circa ſenſum tactus notandum eſt, quòd ad tangendum corpus Chriſti nō ſolùm eſſet neceſſarium ſupplere conditiones requiſitas ad naturalem modum tangendi, ſed etiam eſſet neceſſarium concedere penetrationem manus tangentis cum qualitate ſpecierū; quæ omnia de auditione, & tactu cùm poſſibilia ſint, pium eſt credere communicata fuiſſe beatiſſimæ Virgini à ſuo dilectiſſimo filio.

E

DISPVTATIO XVI.

PHILOSOPHICA, partim & THEOLOGICA;

DVBIVM I.

An ſecundùm legem ordinariam poſſit voluntas operari ſine præuia cognitione.

HÆc difficultas proponitur ad explicandum quomodo voluntas moueatur ab intellectu. de hac materia legatur P. Salas *in hac* 1. 2. *tractat.* 1. *diſput.*5. *ſect.* 1.

Et prima opinio eſt aſſerentium, aliquando voluntatem poſſe operari ſine cognitione. eam videtur tradere Bonauentura *in tomo 2. opuſculorum, tractatu de myſtica Theologia, quaeſt. vnica*, & autor itinerarij, quod habetur inter opuſcula Bonauenturæ in eodem tomo, & ſequitur Vbertellenſis in paraphraſi principali Dionyſij Areopagitæ de myſtica Theologia: eandem opinionem docuit Gerſon *alphabeto 66. littera O. & tractatu de myſtica Theologia*, per duodecim conſiderationes, quæ habentur *alphabeto 66. litera T.* citat autem Bonauentura pro ſua opinione Henricum quendam de Valibiis, & Hugonem de Balia, citatur ab aliis Gregorius *in 2. diſtinct. 25. quaeſtione* 1. ſine cauſa tamen.

Hanc verò opinionem diuerſo modo explicat Bonauentura, & Gerſon: Bonauentura ergo notat duplicem eſſe vnionem vitæ ſpiritualis, alteram contemplationis lumine à Deo infuſo, alteram affectus qui dicitur ardor amoris. Secundò docet, contemplationem dupliciter à nobis comparari, vno modo ab inferioribus ad ſuperiora, per donum ſcientiæ; altero modo à ſuperioribus ad inferiora, per donum ſapientiæ. Tertiò notat, affectum duobus etiam modis comparari, alter qui dicitur Scholaſticus, alter qui dicitur myſticus, & prior eſt per inquiſitionem, alter per flammigeras affectiones aſpirat, vt ille loquitur, & inde ſequitur vnitiua,& ſine cognitione.

Deinde Gerſon alio modo ſuam ſententiam explicat *alphabeto 66. litera T. & ſequentibus*, diſtinguit enim amorem in naturalem, & liberum: naturalem appellat, non actum elicitum voluntatis, ſed appetitum innatum; liberum appellat omnem actum elicitum voluntatis.

Docet ergo primò amorem naturalem non oriri ex cognitione, quod manifeſtum eſt, neque de hoc eſt quæſtio, ſed de actu elicito, & de hoc *conſideratione* 4. ſuprà citata docet, poſſe hominem ferri in Deum abſque vlla præuia cognitione. Secundò *conſideratione* 8. docet, non poſſe hominem efficere amorem meritorium, ſine cognitione, & hoc ſenſu intelligendus eſt *Alphabeto 84. à litera N.* cùm docet ſine cognitione non poſſe voluntatem operari.

Et quòd poſſit voluntas operari aliquo modo ſine cognitione, probat Bonauentura teſtimoniis Dionyſij Areopagitæ, ex *cap. 7. de diuinis nominibus, cap. 1. de myſtica Theologia.* Et ratione probari poteſt, quia non videtur ita eſſentialis dependentia volitionis à cognitione, vt non poſſit aliquo modo voluntas gratiâ Dei operari ſine cognitione: ſecunda eſt qua vtitur Gerſon, quia poteſt Deus conſeruare in anima amorem productum ex cognitione, etiamſi non conſeruet cognitionem; ergo ex oppoſito eam volitionem potuit ſine cognitione efficere. Tertiò, aliqui viri perfecti, & orationi dediti dicunt ſe aliquando hoc expertos fuiſſe.

Communis tamen ſententia eſt, ex natura rei non fieri volitionem aliquam ſine cognitione præuia, vt enim ſupponit S. Thomas in hoc articulo; & interpretes communiter, & ex inſtituto Dionyſius Carthuſianus in librum Dionyſij Areopagitæ *de myſtica Theologia artic. 9.* & fuſiùs *lib. de contemplatione, & opuſculo de laude vitæ ſolitariæ, art. 36. & 37.* P. Vazquez *hic diſput. 35. cap. 2.* P. Suarez *tomo 2. de religione, lib. 2. de oratione mentali, cap. 12. & 13. & in Metaphyſica, diſput. 23. ſect. 7.* Hæc poteſt probari primò ex Auguſtino, quem citabimus dubio

A ſequenti: ſecundò, quia ex natura rei hæc videtur connexio inter appetitum elicitum, & potentiam cognoſcentem, vt ſemper præcedat obiecti cognitio in quod feratur voluntas. Tertiò, quia qui oppoſitam ſententiam ſequuntur, docent ſe experimento poſſe eam probare; quod facilè poſſumus impugnare, quia ſi habent experimentum memoriâ; ergo aliquando cognouerunt ſe habere actum voluntaris, quia memoria eſt de obiecto priùs cognito; ergo nunquam habuerunt talem affectum ſine cognitione; ergo ſi meminerunt ſe amaſſe Deum, habuerunt cognitionem reflexam de actu amoris, ac proinde de Deo amato; quomodo ergo poſſunt affirmare ſe non habuiſſe co-

B gnitionem directam Dei. Ex quo etiam fit, falſum eſſe quod docent, cognitionem impedire feruentiſſimum actum amoris. Quartò, quia aliàs etiam appetitus ſenſitiuus poſſet ferri in incognitum, quando intenſiſſimo actu amplectitur ſuum bonum.

Quintò, quia ſi hoc modo poſſet ferri voluntas in incognitum, maximè in ecſtaſi, & tamen hanc non fieri ſine cognitione, docent Auguſtinus de ecſtaſi Pauli, in illud Pſalm. 67. ibi, *Beniamin.* Idem de ecſtaſi docuerunt pſeudo-Anſelmus, & Beda in illud 2. Corinthiorum 5. *ſiue mente excedimus Deo*, &c. Chryſoſtomus *homilia 22. in acta Apoſtolorum*, in illud *cap. 10. mentis exceſ-*

C *ſu*, Hieronymus in prologo in Abacuc, Chryſoſtomus, & Hieronymus loquuntur de ecſtaſi Prophetarum.

Notat deinde P. Vaſquez, quòd licèt cognitio fidei non ita facilè moueat ad amorem Dei, ſicut clara viſio, tamen ex gratia Dei aſſidua exercitatione fieri vt propoſito Deo aliquando abſque labore diſcurſus moueatur voluntas ad amandum Deum, quæ cognitio ſolet tribui dono intellectus. Secundò notat, hanc facilitatem poſſe eſſe tantam, vt homo videatur ſibi nihil cogitare, cùm non laboret diſcurrendo. Tertiò notat, hoc genus cognitionis non impedire voluntatem ne ardentiùs amet. nam quamuis virtus animæ finita ſit, & quo

D magis circa plura diſtrahatur, minus circa ſingula operetur; tamen cùm operationes intellectus, & voluntatis ex natura ſua ſint ordinatæ, vna alteram non impedit, ſed iuuat circa idem obiectum, &, vt ego dixi in libris de Anima, quo perfectior eſt cognitio, eo perfectiùs mouet voluntatem ad perfectiorem actum.

Reſtat reſpondendum argumentis allatis pro prima opinione: & ad teſtimonia Dionyſij Areopagitæ dicendum eſt, Dionyſium ſolùm agere de modo, quo Deus in hac vita à nobis cognoſcitur, quam Dionyſius appellat ignorationem, & ſolùm ſignificat vel imperfectum modum cognoſcendi, vel cognitionem ſine diſcurſu; appellat etiam

E aliquando ſapientiam indoctam, id eſt, per negationem omnium creaturarum: de variis autem modis, quibus Deus à nobis cognoſcatur, ex mente Dionyſij legatur P. Vazquez *1. part. diſp.* 22. Aliqui etiam Doctores poſt Dionyſium ſimili modo loquuntur, qui eadē ratione poſſunt explicari. legatur P. Suarez *locis citatis*, qui aliquos Doctores explicat; rationes verò primæ opinionis poſtulant, vt videamus, an de potentia abſoluta poſſit fieri actus voluntatis, ſine præuio actu intellectus.

***

DVBIVM

DVBIVM II.

An de potentia abſoluta poſſit fieri actus voluntatis ſine actu intellectus.

DIſputatio eſt cum his, qui docent, ex natura rei fieri non poſſe actum voluntatis ſine actu intellectus, qui enim ex natura rei dicunt poſſe aliquando fieri, faciliùs id dicent de potentia abſoluta.

Non deſunt autem qui exiſtiment de potentia abſoluta fieri poſſe actum voluntatis, ſine præuio actu intellectus. Paludanus *in 4. diſtinct. 49. quæſt. 1. art. 2.* Ferrara 3. *contra Gentes, cap. 89. §. ad euidentiam*; ita ſolet citari Ferrara, ſed obſcurè loquitur. hanc autem ſententiam videtur ſequi apertè Argẽtina *in 1. diſt. 1. quæſt. 1. art. 4.* & probatur primò, quia non aſſignatur ratio implicationis, ob quam non poſſit fieri à Deo; ſecundò, quia cognitio eſt conditio applicans obiectum voluntatis, conditionem verò cauſæ poteſt Deus ſupplere.

Contraria tamen ſententia communior eſt hoc tempore, pro qua aliqui citant plures Scholaſticos, ſed non conſtat eos apertè loqui de potentia abſoluta; eam tamen docuit ſibi contrarius Paludanus *in 3. diſtinct. 18. quæſt. 1. art. 2.* Durandus *in 1. diſtinct. 3. quæſt. 4. art. 14.* P. Suarez *tom. 2. de religione lib. 2. de oratione mentali, cap. 13. num. 7.* P. Vazquez hic *diſput. citata, cap. 3.* Hæc ſententia probari poteſt, primò ex Auguſtino *lib. 8. de ciuitate cap. 4. & lib. 10. cap. 1.* vbi docet voluntatem non poſſe amare incognitum; & cùm *cap. 1. citato*, propoſuiſſet difficultatem, quia voluntas aliquando amat incognitum cognoſcere, & ſcire; reſpondet his verbis: Intelligendum eſt, non hoc idem dici, cùm dicitur amat ſcire incognita; etſi dicatur amare incognita: vt autem amet incognita, non poteſt, non enim ibi fruſtrà ponitur ſcire, quoniam qui amat ſcire incognita, non ipſa incognita ſcire, ipſum ſcire amat; hæc Auguſtinus, quæ verba de potentia ordinaria poſſet quis explicare.

Hæc ſententia vera eſt, oportet tamen aſſignare rationem huius implicationis. P. Suarez *in Metaphyſica loco citato, & lib. 2. de oratione mentali, cap. illo 13. num 8.* probat non poſſe voluntatem operari ſine præuia cognitione, quia obiectum voluntatis mouet, & allicit illum. quam cauſalitatem non poteſt habere niſi cognoſcatur, & ita pendet à ſuo obiecto vt à principio motiuo in ſuo ordine, quam dependentiam Deus non poteſt ſupplere; & licèt cognitio ſit conditio ad affectum, tamen non mouet ſine tali cognitione applicatum, quæ ratio ex dicendis ampliùs intelligetur.

P. Vazquez *cap. citato* probat prædictam ſententiam, quòd natiua virtute non poſſit voluntas amare obiectum non cognitum, ex quo vult inferre, neque de potentia abſoluta fieri poſſe vt natiua virtute illud faciat voluntas. Primò, quia in diuina natura talis videtur connexio cognitionis, & amoris, vt amor per ſe ſupponat cognitionem, vt de Spiritu ſancto reſpectu filij diximus in materia de Trinitate; qua ratione videtur vſus Anſelmus *in Monologio, cap. 48.* vt probaret Deum non poſſe ſeipſum amare, niſi ſeipſum cognoſceret. Secundò, quia ſi voluntas id poſſet ab intrinſeco, non eſt cauſa ob quam non poſſet quocunque tempore. Tertiò quia etiam poſſet voluntas ſine vlla cognitione peccare, quod eſt abſurdum. Quartò, quia idem eſſet dicendum de appetitu ſentiente, quòd ſine cognitione

A ſenſus interni poſſet appetere, quod nullus dixit. Tandem probat, quia omnis facultas operans actione immanenti, debet habere obiectum præſens circa id quod operatur, & tamen voluntas non facit ſolum obiectum præſens, ſicut potentia cognoſcitiua; neceſſarium ergo eſt applicatio per cognitionem.

Ex his colligit P. Vazquez, natiua efficacitate non poſſe voluntatem ferri in incognitum, ea quo vlteriùs infert, neque per potentiam abſolutam id fieri poſſe, putat enim actum vitalem potentiæ immanentis non poſſe fieri à ſolo Deo, ac proinde neque infundi voluntati, nihil operanti, vt probauit ſuprà *diſputat. 9.* & nos diximus in Philoſophia. Sed P. Suarez *cap. illo 13.* cùm retuliſſet hanc ratiocinationem tacito nomine auc- B toris, aliquid obiicit parui momenti, quod infrà referam.

Mihi placet primò, voluntatem ſine præuia cognitione non poſſe habere liberum actum; probatur, quia ad actum liberum requiritur cognitio cum indifferentia ex parte intellectus, vt ſuppono. Ex quo infero voluntatem ſine cognitione non poſſe mereri, quia ad meritum requiritùr aliqua libertas, vt ſuppono ex materia de merito infrà *quæſtione vltima.*

Item non poteſt eſſe peccatum, quod requirit libertatem, vt dicemus infrà in materia *de peccatis*, & hæc doctrina vera eſt, etiamſi effectus volunta- C tis poſſet fieri à ſolo Deo. nam per illud voluntas non ferretur liberè in obiectum, quia libertas conſiſtit in hoc quod eſt operari, quando poteſt non operari, vel è contrario.

Secundò exiſtimo, voluntatem etiam de potentia abſoluta non poſſe habere aliquem actum circa obiectum non cognitum; & facile intelligitur hæc concluſio de actu infuſo à ſolo Deo, ſine concurſu voluntatis, quia talis non eſt poſſibilis, vt ſuppono ex Philoſophia, ſecundùm doctrinam probabiliorem de actu vitali. Deinde de actu producto à Deo ſimul cum voluntate, placet ratio allata ſuprà ex P. Suarez.

Ex qua etiam intelligitur ratio P. Vazquez, quia D ſi ex natura voluntatis oritur, vt non poſſit in incognitum ferri, ſequeretur vt neque potentia Dei abſoluta; quia licet Deus velit cum voluntate concurrere ad volendum; tamen non poteſt facere vt operetur niſi circa ſuum obiectum, ſiue liberè, ſiue neceſſariò operetur; quod explico, quia fieri non poteſt, vt potentia cognoſcitiua operetur, niſi circa ſuum obiectum, ſicut conſtat in ſenſibus externis, viſus enim nequit percipere ſonum, vel odorem, &c.

Vlteriùs non poteſt Deus facere vt voluntas fugiat ab eo quod apparet bonum, vel amet quod apparet malum ſub ratione mali, quia nequit mutare intrinſecum modum operandi, & in intellectu E non poteſt Deus facere, quòd iudicet intellectus verum quod apparet falſum, vel è contrario; ergo neque poterit facere, vt voluntas amet id quod eſt omnino incognitum.

Deinde ratione explico, quia licèt cognitio ſit conditio ad actum voluntatis, eſt conditio applicans obiectum quod debet mouere voluntatem, & ideo non poteſt talis conditio ſuppleri. Quod vlteriùs oſtendo, quia munus conditionis exercet conditio hæc reſpectu operantis, per informationem, id eſt, informando intellectum hominis, qui operaturus eſt per voluntatem: genus autem cauſæ formalis Deus non poteſt ſupplere, quod in hac conditione maximè aduertendum eſt, vt aſſignetur diſcrimen

inter hanc conditionem, & alias; ex quibus ſolet ſumi argumentum pro contraria opinione contra noſtram doctrinam.

Et ex dictis intelligitur, rectè Patrem Vazquez collegiſſe, non poſſe voluntatem operari ſine præuia cognitione, quia actus voluntatis debet fieri à natura voluntatis, & efficacitate natiua.

Sed obiicit P. Suarez *cap.* 13. *citato*, quòd ex hac ratione ſequitur, voluntatem non poſſe per gratiam eleuari ad actum ad quem non habet natiuam efficacitatem; verùm hoc facilè ſoluitur; quia per natiuam efficacitatem non intelligit P. Vazquez naturalem virtutem operandi ex viribus ſolius naturæ, ſed modum operandi ſecundùm naturam voluntatis, quæ poſtulat, vt circa quodcunque obiectum, ſiue naturale, ſiue ſupernaturale, operetur præuia cognitione, & ex hac ſolutione ruunt alia quæ ibi congerit P. Suarez.

Ex dictis verò reſpondendum eſt rationibus factis pro contraria opinione. Ad primam conſtat, ſimiliter ad ſecundam de conditione requiſita ad operandum, de qua multa dicunt aliqui. legatur P. Vazquez, & P. Suarez *ſuprà*; nobis verò ſatis ſit aſſignata natura huius conditionis, nempe cognitionis requiſitæ ad actum voluntatis.

Sed poteſt obiici hoc modo, Deus poteſt ſupplere aliquod principium efficiens volitionis, v. g. concurſus habitus ſupernaturalis; ergo & cognitionem. legatur P. Vaſquez *diſputat. citata, cap. vltimo, in fine*. Reſpondendum verò eſt eſſe diuerſam rationem, nam principium illud ſolùm eſt principium in genere cauſæ efficientis, neque eſt peculiaris ratio, ob quam Deus non poſſit illud ſupplere: at verò prædictam conditionem non poteſt ſupplere ob aſſignatam rationem; ſicut etiam, ſecundùm veriorem opinionem, nequit Deus ſupplere concurſum principij vitalis.

Dubium III.

An ad affectum voluntatis ſufficiat cognitio ſenſus interni.

Diximus eſſe neceſſariam cognitionem intellectus ad actum voluntatis; oportet explicare, an ſufficiat cognitio ſenſus interni? Et aliqui recentiores referunt opinionem aſſerentium de potentia abſoluta talem cognitionem ſufficere; ego tamen non inuenio talem opinionem traditam ab aliquo, qui ſua ſcripta typis mandauerit.

Communis verò ſententia eſt, neceſſariam eſſe cognitionem intellectus, ita Henricus *quodlib.* 1. *quæſtione* 15. P. Vazquez *diſputat.* 35. *in fine*, qui docet, nullum docuiſſe contrarium, P. Suarez *in Metaphyſica, diſputat.* 23. *ſect.* 7. P. Valentia *hìc diſput.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 1. P. Salas ſuprà *ſect.* 2. qui alios citat.

Et dicendum eſt primò, ex natura rei non ſufficere cognitionem ſenſus, id quod experimento ſatis conſtat, nequit etiam ex natura rei voluntas moueri à ſenſu antequam intellectus operetur circa idem obiectum.

Secundò exiſtimo, etiam de potentia abſoluta non poſſe voluntatem operari ſola cognitione ſenſus interni præuia. Hanc probant aliqui, quia cognitio intellectus concurrit efficienter ad affectum voluntatis, quomodo nequit concurrere cognitio ſenſus ad affectum ſpiritualem; ita Salas cum Caietano, & aliis quos citaui ſuprà. Sed hæc ratio falſum ſupponit, & certius eſt, voluntatem non poſſe operari cùm ſola ſenſus cognitione, ſine eo quòd cognitio concurrat efficienter ad actum voluntatis.

Alia ergo ratio videtur efficacior, nempè ex eo quòd cognitio debet eſſe proportionata cum affectu, quia proponit obiectum circa quod voluntas debet operari: hæc autem proportio non eſt inter cognitionem ſenſitiuam, & voluntatem, aliàs ex natura rei poſſet voluntas operari præuia cognitione ſenſus tantùm, quod eſt abſurdum dictu; quòd ſi non habeat proportionem ratione obiecti cogniti, tali cognitione non poterit Deus illam ſupplere, quia pertinet ad cauſam formalem.

Quod ampliùs explico, quia voluntas non poſſet habere actum circa aliqua obiecta ratione ſolius cognitionis ſenſitiuæ, quia per illam non poſſent proponi, v. g. obiecta ſupernaturalia, & honeſta naturalis ordinis, vt honeſta ſunt, hæc enim non cognoſcuntur niſi per intellectum; ergo ex ratione formali communi obiecti, quod attingit voluntas, ſequitur eſſe neceſſariam præuiam cognitionem intellectus.

Ex quo fit voluntatem ſola cognitione ſenſitiua præuia non poſſe facere actum honeſtum formaliter, quia non præcederet cognitio honeſtatis formaliter. Item non videtur poſſe voluntatem facere actum liberum meritorium, quia actus meritorius requirit obiectum formaliter honeſtum. Item neque eſſet liber, quia non operaretur cum indifferentia, ex parte cognitionis, quæ conſiſtit in hoc, repræſentare bonum, & malum aliquod. Neque contra hanc doctrinam video argumentum aliquod alicuius momenti, adducam tamen vnum, aut alterum, ad exactiorem notitiam veritatis.

Primò poſſet quis obiicere, non aſſignari implicationem contradictionis. Sed hæc obiectio facilè ſoluitur ex dictis; iam enim diximus cognitionem eſſe requiſitam, vt conditionem ex parte obiecti, circa quod voluntas operatur, & illa deficiente obiectio non poteſt operari, licèt Deus velit ſummo iure vti.

Secundò ſolet adduci teſtimonium Auguſtini, ex *libr.* 3. *de libero arbitrio, cap.* 25. ſed Auguſtinus ibi ſolùm vult aliquod obiectum non poſſe obiici voluntati per intellectum, niſi priùs eſſet cognitum ſenſu aliquo externo.

Item poteſt obiici S. Thomas hìc *quæſt.* 10. *artic.* 3. *ad* 3. vbi docet, voluntatem aliquando moueri à bono vniuerſali apprehenſo per intellectum, aliquando à bono particulari apprehenſo per ſenſum. Sed reſpondendum eſt, ſanctum Thomam ſolùm velle, voluntatem aliquando amplecti bonum aliquod quod eſt cògnitum per ſenſum, aliquando verò bonum cognitum à ſenſu: ſed non negat eſſe neceſſarium, vt cognoſcatur etiam ab intellectu, vt interpretes communiter exponunt.

Ex dictis hactenus colligo appetitum ſentientem non poſſe operari ſine præuia cognitione ſenſus interni; item exiſtimo appetitum ſentientem non poſſe operari ſola cognitione ſenſus externi, quia ſicut voluntas ſolùm habet proportionem cum cognitione intellectus, ita appetitus ſenſitiuus cum cognitione ſenſus interni, quem puto eſſe vnum tantùm, vt tradidi ad 3. librum de anima. Si verò quis affirmet eſſe plures ſenſus internos, explicare debet,

debet,an appetitus à quolibet illorum poſſit moueri immediate. Ruſus facilè poteſt intelligi, appetitum non poſſe moueri ab obiecto, cognito tantùm per intellectum, quia illud non eſt obiectum ſuum.

DVBIVM IV.

An ad actum ſupernaturalem voluntatis requiratur actus ſupernaturalis in intellectu.

POnendum eſt, eſſe aliquos actus ſupernaturales ſecundùm ſubſtantiam in voluntate, & etiam in intellectu, vt alibi diximus cum communiori ſenſu Theologorum; explicandum verò eſt, an ad actum ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam in voluntate requiratur actus ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam in intellectu; de qua difficultate ſpeciatim diſputaui 2.2 *ad quæſtionem.*

Et in ſpecie diſputaui de primo affectu credendi ſupernaturali ſecundùm ſubſtantiam, an poſſet fieri ſine præuia cognitione ſupernaturali ſecundùm ſubſtantiam; retuli quidem, & refutaui opinionem aſſerentium poſſe fieri.

Et generatim poſſet aliquis exiſtimare, poſſe actum voluntatis ſupernaturalem fieri ſine cognitione ſupernaturali, quia ad actum voluntatis ſatis videtur, ſi Intellectus proponat obiectum ſupernaturale voluntati, etiamſi non proponat cognitione ſupernaturali; neque videtur poſſe aſſignari ratio efficax ad affirmandum eſſe neceſſariam cognitionem ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam.

Secundò explicatur, quia ſecundùm probabilem opinionem actus intellectus non concurrit efficienter ad actum voluntatis, & ita ex hac parte non requiritur ſupernaturalis cognitio, tanquam principium ſupernaturale, ad ſupernaturalem effectum; ſolùm ergo requiritur cognitio, vt propoſitio obiecti, circa quod voluntas poſſit operari, ad quod ſufficere videtur cognitio etiam naturalis.

Sed communior opinio eſt quam retuli *loco citato*, ad ſupernaturalem actum voluntatis eſſe neceſſariam ſupernaturalem cognitionem, quod in ſpecie docuit P. Salas *ſectione 2. citata, diſp. 25. dubio 3.* hæc ſupponunt omnes, qui putant, Patres loquentes de neceſſitate gratiæ, loqui de gratia ſupernaturali; quia ad actum ſupernaturalem voluntatis neceſſaria eſt gratia per Chriſtum; & ex natura rei mihi eſt valde certum, de potentia verò abſoluta dicam infrà.

Quòd ergo ex natura rei ſit neceſſaria talis cognitio, probatur; primò exemplis. nam ad ſupernaturalem ſpem requiritur ſupernaturalis fides, ſine qua ſpes non eſſet firma, niſi ſupponat firmam cognitionem de futuritione obiecti ſpectati, vt diximus, & explicuimus in materia de ſpe. Deinde ſi ſpes requirit talem cognitionem, etiam charitas quæ perfectior eſt, & ſupponit ſpem; & à ſimili poteſt fieri argumentum ex his actibus ad alios actus virtutum moralium ſupernaturalium; aliàs ſuperflua poneretur prudentia ſupernaturalis, & infuſa.

Secunda ratio à priori debet eſſe ex proportione requiſita inter cognitionem, & volitionem, quod explico. nam ſi cognitio eſſet principium efficiens volitionis, vt multi putant, facilè intelligitur debere eſſe ſupernaturale principium ad producendum ſupernaturalem effectum cum voluntate. Si verò cognitio ſolùm proponat obiectum, vt moueat ad ſpeciem actus, ſeu, vt dici ſolet, ad ſpecificationem, etiam videtur neceſſaria cognitio ſupernaturalis formaliter, tanquam conditio coniuncta ſupernaturali obiecto, obiectum enim non mouet ad ſupernaturalem volitionem, niſi ſecundum eſſe cognitum; & licèt cognitio non ſit ratio formalis, eſſet tamen cognitio tenens ſe ex parte obiecti formalis, & ideo ſupernaturalis debet eſſe. quæ omnia mihi videntur ſatis certa, & efficacitatis multum habere, ad probandum, ex natura rei requiſitam eſſe hanc proportionem inter cognitionem, & volitionem, & ex dictis manent ſoluta duo argumenta facta pro prima opinione.

Difficilius eſt oſtendere, an etiam de potentia abſoluta ſit neceſſaria cognitio ſupernaturalis ad ſupernaturalem volitionem.

Et non deſunt qui exiſtiment probabile, de potentia abſoluta poſſe eſſe in voluntate ſupernaturalem affectum, ſola præuia cognitione naturali. Primò, quia non videtur efficax ratio ad probandam implicationem: ſecundò, quia per talem cognitionem poteſt proponi obiectum ſupernaturale amandum à voluntate; ergo quòd cognitio non ſit ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam, non videtur ſatis idonea cauſa, vt voluntas non poſſit elicere actum ſupernaturalem.

Explicatur tertiò, quia licèt voluntas requirat propoſitionem ſui obiecti ex parte intellectus, tamen quòd hæc conditio ſit ſecundùm rem ſupernaturalem, non videtur ita neceſſarium, vt contrarium implicet; putant verò, ad amorem ſupernaturalem requiri cognitionem fidei, ſecundùm legem ordinariam, quia ita voluit Deus: & ideo dixit Paulus ad Hebræos 11, *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.*

Alij verò recentiores non obſcurè indicant, non poſſe eſſe affectum ſupernaturalem ſine cognitione ſupernaturali, propter proportionem requiſitam inter hos duos actus.

Ponendum eſt, quæſtionem eſſe cum his, qui admittunt actus ſupernaturales ſecundùm ſubſtantiam in intellectu, & voluntate; & ſenſus dubij poteſt explicari, an qui fide ſolum humana cognouit Deum finem ſupernaturalem, poſſit elicere actum charitatis ſupernaturalis, per talem enim cognitionem proponitur voluntati obiectum ſupernaturale, licèt ipſa cognitio ſit naturalis ſecundùm ſubſtantiam.

Hoc poſito, partem negantem probant aliqui, quia actus ſupernaturalis in voluntate, ex definitione Conciliorum, requirit gratiam excitantem ſanctam cogitationem; ergo ſupponit in intellectu cognitionem ſupernaturalem. Sed hæc ratio duobus modis ſolui poſſet ab his, qui primam ſententiam vellet defendere; vno ſi dicerent neceſſitatem gratiæ excitantis intelligi ex ordine connaturali operandi, ſic enim gratia voluntatis ſupponit gratiam intellectus: altero ſi quis velit cognitionem obiecti ſupernaturalis, licèt ſit cognitio ſecundùm ſubſtantiam naturalis, eſſe gratiam excitantem reſpectu actus voluntatis, & fore talem, quoties excitaret affectum ſupernaturalem.

Ex his ſolutionibus prima admittenda non eſt, quia licèt Concilia loquantur de neceſſitate gratiæ ex parte intellectus, planè docent ita eſſe neceſſariam, vt ſine illa actus voluntatis non poſſit fieri, aliàs non eſſet ſimpliciter neceſſaria. Secunda verò ſolutio faciliùs defendi poteſt, quia ſecundùm illam admittitur gratia ad actum voluntatis, & gratiam ex parte intellectus.

Sed contra hanc ſecundam ſolutionem poſſumus arguere, quia ex illa ſequitur fidem ſupernaturalem non eſſe ſimpliciter neceſſariam ad iuſtificationem, ſi fides humana poſſet ſufficere de potentia abſoluta

ad actum charitatis, qui ſecum affert ſanctificatioem: verùm reſpondere poſſet aliquis, fidem ſupernaturalem eſſe neceſſariam ex natura rei, & ſic docuiſſe Paulum ad Hebræos 11. *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*. quod audiui ego à doctiſſimis viris. Aliæ etiam rationes ſolent adduci pro opinione negante, quæ non videntur rem concludere.

Nihilominus in re dubia, mihi eſt probabile, actum ſupernaturalem voluntatis non poſſe fieri ſine aliqua cognitione ſupernaturali, quod ſigillatim indicabo: &

Primò, primum affectum neceſſarium ad credendum fide ſupernaturali, requirere neceſſariò cognitionem aliquam ſupernaturalem, probaui 2. 2. *loco citato*.

Secundò, actum ſpei ſupernaturalem non poſſe fieri ſine cognitione ſupernaturali, probari poteſt, quia aliàs ſpes non poterat habere firmitatem, quam requireret ſpes naturalis.

Tertiò ex his fit, actum charitatis ſupernaturalem non poſſe fieri ſine cognitione ſupernaturali; primò, quia eſt perfectior actibus prædictis: ſecundò, quia conſtituit hominem in actu virtuali ad implenda omnia præcepta, etiam ſpei: tertiò, quia aliquis actus charitatis requirit hanc cognitionem, nempe actus contritionis ad quem mouetur homo ſpe veniæ: quartò idem eſt de actu pœnitentiæ ſpecialis diſtinctæ à charitate, hæc enim requirit ſpem veniæ.

Idem poteſt quintò explicari in actibus virtutum moralium infuſarum; iſtæ enim requirunt prudentiam infuſam, & ſupernaturalem. nam prudentia acquiſita, vt talis, non poteſt præſcribere regulas operandi circa obiectum vt ſupernaturale eſt; ſine prudentia autem non poteſt eſſe actus humanus virtutum. Item, in his omnibus non parum habet efficacitatis ratio deſumpta ex proportione requiſita inter cognitionem, & volitionem. Rationes verò contrariæ ſententiæ iam maoent ſolutæ.

Dubium V.

An cognitio ſupernaturalis poſſit mouere ad affectum naturalem ſecundùm ſubſtantiam.

QVæſtionis cauſa eſſe poteſt, ex vna parte proportio requiſita inter cognitionem, & affectum. nam per ſupernaturalem cognitionem non videtur proponi obiectum ſub ratione naturalis honeſtatis, ſed ſupernaturalis: ergo affectus qui fit ex vi talis cognitionis, debet eſſe ſupernaturalis, & Ita ſentiunt aliqui recentiores huius ætatis.

Ex alia parte, cùm cognitio ſupernaturalis ſit perfectior cognitione naturali circa idem obiectum, non videtur cauſa ob quam non poſſit mouere ad affectum voluntatis ſecundùm ſubſtantiam; & hoc docuit P. Salas ſuprà *tractatu 1. diſput. 5. ſect. 2. ad 2. rationem*, & fatetur P. Vazquez *tomo 1. in tertiam partem diſp. 42. cap. 2. num.* 51. vbi docet per ſcientiam infuſam Chriſti poſſe proponi bonum virtutis honeſtum, tam virtutis acquiſitæ, quàm infuſæ, & hæc ſententia mihi magis placet, quia oon video cauſam aliquam, ob quam non poſſit ſequi voluntas ſuum obiectum honeſtum, boneſtate naturali propoſitam per cognitionem ſupernaturalem.

Ratio verò contraria non conuincit, quia licèt actus ille cognitionis ſit ſupernaturalis, tamen cùm proponit honeſtatem naturalem, poteſt mouere voluntatem ad amorem illius, & ex oppoſita ſententia ſequeretur, fidelem nunquam ex cognitione ſuper-

A naturali fidei moueri ad operandum, propter naturalem honeſtatem; quod mihi videtur contra experimentum.

Dices, appetitus ſenſitiuus non poteſt operari, ſi obiectum repræſentetur ſola cognitione intellectus, quia cognitio eſt alterius ordinis, licèt proponat obiectum ſenſibile. ergo voluotas non poterit moueri à cognitione ſupernaturali, ad actum naturalem, licèt cognitio repræſentet obiectum naturale, cùm ſint diuerſi ordinis. Reſpondetur eſſe manifeſtum diſcrimen, quia cognitio ſupernaturalis intellectus proportionem habet cum voluntate intra ordinem appetitus rationalis, & aliàs proponit illi obiectum naturale, & ita non apparet ratio ob

B quam non poſſit voluntas elicere affectum naturalem: at verò cognitio intellectus non habet proportionem cum appetitu ſenſitiuo intra eundem ordinem potentiarum, vt conſtat, & ideo mirum non eſt ſi non moueatur appetitus ſentiens à tali cognitione.

DISPVTATIO XVII.

Theologica.

De ſupernaturalitate gratiæ præuenientis.

C IN hac diſputatione explicandum eſt, an ſit aliqua gratia præueniens ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam. Et primò explicandum eſt, quæ requiratur ad hoc vt aliqua forma ſit ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam. Secundò quid ſit gratia præueniens. Tertiò, an hæc gratia ſit ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam.

Dubium I.

Quid requiratur ad rationem ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam.

D DE hoc dixi variis locis, & ſpeciatim 2. 2. *tomo* 1. *diſput*. 46.

Sciendum ſupernaturale diuidi à Doctoribus in ſupernaturale quantum ad modum, & ſupernaturale quantum ad ſubſtantiam. Supernaturale quantum ad modum, dicitur à Doctoribus quòd licèt interdum poſſit fieri ab agente naturalis ordiois, vel ad exigentiam alicuius cauſæ naturalis, interdum tamen; non tamen cum hac, vel illa circunſtantia. Vulgatum exemplum eſt reſtitutio viſus; licèt enim viſus poſſit fieri à cauſa naturali, tamen reſtitutio viſus omnino corrupti fieri poteſt à ſolo Deo, & ſimilia ſunt plura exempla.

Supernaturale verò ſecundùm ſubſtantiam dici-
E tur quòd omnino & ſimpliciter eſt ſupernaturale, & quærimus quid requiratur ad hoc, vt aliquid ſit ſupernaturale hac ratione.

Aliqui non cognoſcunt aliud ſupernaturale, niſi relatè ad agens; ita vt ſupernaturale ſit quod à nullo agente creato naturalis ordinis fieri poteſt, ſed à ſolo Deo, & hoc modo gratiam & charitatem, & quoſdam alios habitus appellant ſupernaturales, iuxta doctrinam Scoti 4. *diſt*. 10. 7. 8. *&* *diſt*. 44. 98. & ſequuntur communiter diſcipuli Scoti, & probant, quia gratia eſt ſopernaturalis reſpectu efficientis, non reſpectu ſubiecti. nam, vt dixit Auguſt. *de prædeſtinatione Sanctorum cap*. 2. poſſe habere fidem naturæ hominis eſt.

Alij

Alij ſupernaturalitatem putant conſiſtere in eo quòd forma non ſit debita, ſed ſit gratia Dei, quia hoc ipſo eſt ſupra naturam, & ita agentes de actu ſpei,& charitatis probant eſſe ſupernaturales, quia ex Patribus & Conciliis conſtat ad actus hos eſſe neceſſariam gratiam.

Explicationis gratia ſciendum eſt,nos non diſputare de ſubſtantia, an poſſit èſſe aliqua ſubſtantia ſupernaturalis, de quo alibi diximus in materia de viſione,in materia de Angelis,& in materia de charitate.Solùm ergo diſputamus de formis accidentalibus, quid requiratur vt aliquod accidens dicatur ſupernaturale ſecundùm ſuam entitatem,& non ſolùm ſecundùm modum aliquem.

Et ego multis in locis docui ad ſupernaturalitatem hanc neceſſariam eſſe vt accidens nulli creaturæ ſit debitum, ita vt ſit ſupra totum debitum naturæ, vt neque ſit debitum cauſæ finali, neque efficienti,nèque materiali, neque naturali;& ratio eſt, quia hoc modo tale accidens eſt ſupra totum debitum naturæ,& ſic ſupernaturale ſimpliciter, & non erit ex aliquo principio naturæ, ſed ſupra naturam, & hanc doctrinam recipiunt hoc tempore Theologi.

Sententia verò prima mihi non probatur, quia habitus ſupernaturales non ſunt debiti, dicendi gratia, reſpectu ſubiecti, vt eſſe ſupernaturales ſecundùm ſuam entitatem. Probauimus ſuis locis ex obiecto formali,& Auguſt. *loco citato*,non dixit poſſe habere fidem eſſe naturale homini, ſed eſſe naturæ hominis, in quo non ſignificatur potentia paſſiua naturalis, & proportio ſubiecti cum forma, ſed aptitudo recipiendi fidem;& etiamſi Auguſt.diceret eſſe potentiam naturalem, nihil fieret contra noſtram doctrinam, quia poſſet ea capacitas dici naturalis, relata ad eſſentiam à qua oritur,vt dixi 2.2. *tomo* 1.*diſp*.46. *dub*.1. & P.Vazquez 1.*part. diſp*.214. *cap*.2.

Deinde ſecunda opinio probanda non eſt; quia, vt probaui *opuſculo de diſtinctione gratiæ naturalis, & ſupernaturalis*, concedendum eſt auxilium gratiæ naturale ſecundùm ſubſtantiam, licèt non ſit debitum naturæ humanæ, & diximus illud non eſſe ſupernaturale ſecundùm ſubſtantiam; quia aliquod auxilium eiuſdem ſpeciei eſt debitum naturæ humanæ,nempe aliquod auxilium ſufficiens,de quo in materia de Gratia.

Et iuxta doctrinam traditam iudicandum eſt, an modus ſubſtantialis, vel accidentalis ſit ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam, vel non? & ſic facilè intelligitur modum quo vnitur humanitas Chriſti ſuppoſito diuino, eſſe ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam, quia nulli diuerſæ creaturæ poteſt eſſe debitus, quod hoc loco ſit ſatis.

Dubium II.

Quid ſit gratia præueniens.

EXplicuimùs quid ſit ſupernaturale, oportet explicare, quid ſit gratia præueniens, vt poſtea diſputemus, an ſit aliqua gratia præueniens ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam.

Non intendimus agere de diſtinctione gratiæ præuenientis à gratia cooperata, ſed ſolùm explicare, quid ſit gratia præueniens, ſeu operans; vt explicemus,an hæc poſſit eſſe ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam. Et Auguſt. ſæpe dixit gratiam operantem fieri à Deo in nobis,ſine nobis:quæ verba variè explicant Scholaſtici.

A Vega *lib*.6. *in Trident. cap*.8. docet hanc gratiam eſſe ſecundùm cogitationem,vel ſecundùm motum voluntatis, quem Deus infundit, & putat dici ab Auguſt. fieri à Deo in nobis ſine nobis, id eſt, ſine nobis phyſicè concurrentibus cum Deo; cenſet enim aliam virtutem poſſe fieri à ſolo Deo.

Sed explicatio hæc non eſt admittenda, primò, quia Philoſophiã continet falſam, actio enim intellectus, vel voluntatis à ſolo Deo produci non poteſt,vt ſuo loco oſtendimus. Deinde hæc explicatio aliena eſt à mente Auguſtini, qui contra Pelagium contendit nullum vitium bonæ operationis eſſe in nobis ante primam gratiam, & ita vult ſecundùm cogitationem infundi à Deo ante liberum conſen- B ſum noſtrum,& ita ſine nobis liberè operantibus;de cauſalitate verò phyſica reſpectu ſubitæ cogitationis non diſputabat Auguſtinus.

Alij gratiam præuenientem putarunt eſſe qualitatem quandam phyſicam diſtinctam ab actu vitalĩ, de qua ſententia alibi dicendum eſt.

Alij dixerunt excitantem gratiam eſſe in primo actu voluntatis, quia eſt circa finem. Ita S.Thom. 2.2. *quæſt*.111.*art*.2. & quidam alij. Sed eſt aliena à mente Auguſtini & Patrum, qui diſputantes cum Pelagio contendunt ante quemlibet actum liberum voluntatis eſſe gratiam excitantem neceſſariam ad bene operandum.

Dicendum ergo eſt gratiam excitantem,ſeu ope- C rantem,& præuenientem, eſſe ſecundùm cogitationem & motum voluntatis indeliberatum ante conſenſum liberum, & talem cogitationem vult eſſe neceſſariam ad omnem bonum actum,de quo alibi. Modò ſolùm dicimus hanc eſſe gratiam excitantem, & præuenientem ex mente Auguſtini, & colligitur ex multis locis Aug. *lib*.2. *de bono perſeuerantiæ c*.13. *& quæſt*.2. *ad Simplicium circa medium, & epiſt*.67. & idem docuerunt alij Patres, quos refert P. Vazquez 1.*part.diſp*.88.*cap*.6.Anſelmus in illud 1.Corinth.15. *ſed gratia Dei*. Gregor. *lib*.6. *moral. cap*. 10. aliàs 11. Bernardus *opuſculo de gratia,& lib.arbitrio*, non longè à fine. Proſper *lib.de vocatione Gentium cap*.16.Hieronymus 3.*contra Pelagianos.*

D

Dubium III.

An poßit eſſe aliqua gratia excitans, ſeu præueniens ſupernaturalis ſecundùm ſuam entitatem.

SEnſus dubij eſt, an ſecunda cogitatio, quæ eſt ante liberum conſenſum, poſſit eſſe ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam.

Refertur vnus, aut alter recentior qui nondum guſtauit Theologiam, & audacter dixit non eſſe gratiam præuenientem ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam, etiamſi admittantur alij actus ſuperna- E turales ſecundùm ſubſtantiam.

Probari autem poteſt nouum, & improbabile placitum, quia gratia præueniens eſt ante liberum conſenſum: ergo non eſt actus fidei qui ſupponit actum liberum voluntatis. Deinde ante fidem non poteſt eſſe cognitio ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam;ergo non eſt cognitio excitans ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam.

Et quòd ad fidem non poſſit eſſe cognitio ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam, probari poteſt, quia, vt fusè probaui 2.2. *tom*.1.*diſp*.46. non poteſt talis cognitio eſſe iudicium. Et breuiter probo,quia vel talis cognitio eſt obſcura, vel euidens Non eſt euidens,quia non experimur in nobis talẽ ſcientiam

euidentem & ſupernaturalem, neque cognoſcimus medium euidens talis acquiſitionis. Non eſt obſcura, quia eſſet actus fidei, & tamen loquimur de cognitione ante fidem, & ante liberam voluntatem, quam rationem fuse perſequutus ſum *loco citato.*

Deinde quòd ante fidem non poſſit eſſe apprehenſio ſecundùm ſubſtantiam ſupernaturalem, ſolum probant recentiores, quia eadem videtur ratio de iudicio, & apprehenſione; cùm tamen *loco citato* probauerimus diuerſam eſſe rationem vtriuſque, quam illi non impugnarunt.

Communis tamen ſententia eſt gratiam præuenientem, & excitantem ad ſupernaturales actus eſſe ſupernaturalem, ſicut ipſi actus voluntatis. Ita ſentiunt omnes, qui ante primam voluntatem credendi putant procedere cognitionem ſupernaturalem, ſiue ſit iudicium, vt multi docent, ſiue apprehenſio, vt docet P. Suarez in materia *de Fide.* & ego idem docui *diſput. citata.* Idem ſentiunt qui putant Patres loquentes de neceſſitate gratiæ, loqui de auxilio ſupernaturali; quos retuli in materia de gratia. Rurſus multi expreſsè docent gratiam præuenientem ad ſupernaturales actus eſſe ſupernaturalem. 1. 2. *quæſt.* 111. Valentia 1. 2. *diſp.* 8. *quæſt.* 3. *part.* 3. §. 1. P. Suarez *lib.* 3. *de auxiliis cap.* 4. §. 10. *col.* 2. & ſæpe aliis locis.

Item docent alij, licèt ſupponant falſas opiniones, ſicut qui putat actum fidei non eſſe liberum, dicit illam eſſe gratiam præuenientem & ſupernaturalem. Rurſus alij, qui putant actum fidei poſſe infundi à ſolo Deo ſine conſenſu potentiæ intellectiuæ: vnde recentiores aliqui ſatis oſtendunt ſuam ignorantiam, dum affirmant, Scholaſticos non diſputaſſe de ſupernaturalitate gratiæ præuenientis, neque docuiſſe eſſe ſupernaturalem; poteſt verò hæc ſententia variis argumentis probari, vt conſtabit ex dicendis.

Sciendum verò eſt poſſe eſſe ſpecialem difficultatem de gratia præueniente reſpectu primæ voluntatis credendi, an ſit ſupernaturalis, & eadem eſt cum alia quæſtione, an ad primam voluntatem credendi ſit neceſſaria prior cognitio ſupernaturalis, de qua dixi in materia de fide 2. 2. *tomo* 1. *diſp.* 46. *& opuſculo de hac re*, & qui putat primã voluntatem credendi eſſe naturalem ſecũdùm ſubſtantiam, licèt ſit ex gratia, rectè poſſunt dicere ad talem voluntatem ſufficere gratiam præuenientem naturalem ſecundùm ſubſtantiam: ſecus tamen, ſi dicat primam voluntatem credendi eſſe ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam; affectus enim ſupernaturalis requirit cognitionem ſupernaturalem, vt probaui 2. 2. *tomo* 1. *diſp.* 25. *dubio* 3. *&* 1. 2. *in materia de actibus*; & ſufficere apprehenſionem ſupernaturalem cum iudicio naturali ex gratia, docui 2. 2. *diſp.* 46. vbi etiam declaraui, non eſſe eandem rationem iudicij, & apprehenſionis, & ſatisfeci aliquibus argumentis. de quo etiam dixi in materia *de Gratia, opuſculo de hac re*, & ſufficere apprehenſionem ſupernaturalem ad primam voluntatem credendi, docuit P. Suarez in materia *de Fide, cap. de hac quæſtione.*

Deinde ſi ſit quæſtio de gratia præueniente ad actum ſpei charitatis, vel alios actus ſupernaturales, conſiderandum eſt, an quis putet eſſe neceſſariam ad quemlibet iſtorum gratiam præuenientem diſtinctam à gratia præueniente neceſſariam ad primam voluntatem credendi, vel non ſunt opiniones in materia de gratia, & ſi ſufficiat prima gratia excitans, iam diximus de illa quæ requiritur ad actum ſecundùm voluntatem credendi.

Si verò dicitur eſſe neceſſaria, alia ſequuntur ad A actum amoris ſupernaturalem, & non ſufficere actum fidei ſupernaturalem, ſed requiri gratiam excitantem naturalem, nempe cognitionem naturalem obiecti diligendi; quod eſt manifeſtè falſum, quia per ſupernaturalem actum fidei ſufficienter proponitur Deus diligendus ſuper omnia. Deinde id poteſt probari contra prædictos recentiores, quia cenſent ex natura rei ſecluſa lege Dei, ſufficere cognitionem naturalem ad ſupernaturalem actum; ergo multo magis ſufficiet ſola cognitio ſupernaturalis eiuſdem obiecti. Item ſi ad affectum naturalem ſufficit, cognitio naturalis: ergo ad ſupernaturalem ſufficiet cognitio ſupernaturalis fidei.

Et ſanè Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. numerans fidem inter diſpoſitiones neceſſarias ad iu- B ſtificationem, non numerat cognitionem naturalem eiuſdem obiecti diſtinctam à fide, & à cognitione requiſita ad primã voluntatem credendi, & generatim quoties adeſt cognitio ſupernaturalis proponens obiectum voluntati, ſufficere videtur ad ſupernaturalem affectum circa tale obiectum.

Quòd ſi præter actum fidei eſt neceſſaria alia cognitio, quæ dicitur gratia præueniens, diſtincta ad omnem actum diſtinctum, aſſignari poteſt naturalis apprehenſio. Item in homine habente fidem poteſt eſſe gratia præueniens diſtincta ab obiecto fidei, nempe actus prudentiæ infuſæ, qui poteſt fieri à Deo in nobis ſine nobis. nam qui habet fidem, po- C teſt moueri ab actu prudentiæ; etiamſi actualiter non ſemper conſideret expreſsè præmiſſam fidei; non ergo eſt neceſſarium ſemper recurrere ad cognitionem naturalem tantùm, vt aſſignemus gratiam præuenientem.

Et ex dictis ſolùm manet argumentum contrariæ ſententiæ. nam licèt gratia pure præueniens ſit in nobis ſine nobis, tamen ante primam voluntatem credendi poteſt eſſe ſupernaturalis apprehenſio: vt docuimus in materia *de Fide.* Vbi oſtendimus non eſſe eandem rationem de apprehenſione & iudicio, quidquid reclament recentiores aliqui ſatis ignorantes, & aliqui aſſignant iudicium, & in habente fidem poteſt eſſe actus prudentiæ infuſæ, vt di- D ximus.

Addendum eſt in hac materia fidem poſſe dici gratiam præuenientem & excitantem, ſecundùm quod, & aliquo modo reſpectu affectus quem excitat, vt docuit P. Suarez *lib.* 3. *de auxiliis cap.* 4. §. 1. *littera B.* & ſentit P. Vazquez 1. *part. diſp.* 88. *cap.* 9. § *obſeruandum igitur* Vbi dicit idem ſecundùm rem eſſe gratiam operantem & cooperantem, & fidem eſſe gratiam cooperantem ex *Iacobi* 2. *cap.* & Concilio Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 10. & idem habet P. Vazquez 1. 2. *diſp.* 185. *cap.* 9. §. *obſeruandum igitur.* Ergo poteſt dici fidem eſſe gratiam operantem, ſeu excitantem & præuenientem.

Notandum etiam eſt nos libenter concedere gra- E tiam præuenientem naturalem ſecundùm ſubſtantiam ad actum bonum moralem naturalis ordinis, qui fieri non poteſt ſine gratia per Chriſtum, de quo 1. 2. *ad quæſt.* 109. & quòd ſit concedenda gratia naturalis ordinis, oſtendimus *opuſculo de diſtinctione gratiæ naturalis, & ſupernaturalis.*

Reſtat explicandum, an prima opinio ſuprà relata mereatur aliquam cenſuram: & aliqui viri docti huius ætatis eam grauiter damnarunt.

Verùm ſi ſolùm quis dicat præuenientem gratiam ante actum fidei eſſe naturalem ſecundùm ſubſtantiam, ex gratia tamen Chriſti, probabile placitum eſt, de quo in materia *de Fide* diximus. Deinde ſi ſermo ſit de gratia præueniente reſpectu aliorũ

actuum

actuum ſupernaturalium, nihil contrahit contra Concilia, & Patres. Eſt tamen improbabile placitum aſſerere nullam eſſe gratiam præuenientem ſupernaturalem, eo modo quo affectus ad quem mouet, eſſet ſupernaturalis. nam controuerſia eſt inter Scholaſticos, an ſint actus ſupernaturales ſecundùm ſubſtantiam, vel tantùm quantum ad modum. Et omnes debent loqui ſecundùm hanc opinionem; & ideo mihi eſt improbabile aſſerere nullam eſſe gratiam præuenientem ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam, ſi admittantur aliqui actus ſupernaturales ſecundùm ſubſtantiam.

Dvbivm IV.

An gratia præueniens, quæ eſt motus indeliberatus voluntatis, ſit ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam.

HÆc difficoltas in eodem ſenſu ac præcedens intelligenda eſt.

Et qui dixerunt nullam cognitionem, quæ eſt gratia præueniens, eſſe ſupernaturalem, decepti pergunt errare, dicentes, nullum habitum & indeliberatum motum voluntatis, qui eſt gratia præueniens, eſſe ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam.

Secundò docent talem habitum motum, qui eſt gratia præueniens, non verſari circa obiectum honeſtum vt honeſtum eſt.

Prima pars poteſt probari, quia non procedit cognitio ſupernaturalis. Secunda pars probatur, quia ſolùm præcedit cognitio imperfecta, & ideo motus ille non eſt liber.

Secundò, quia alius poſſet eſſe actus ille charitatis perfectæ, & tunc per illum prius natura, quàm per habitum poſſet iuſtificari peccator, quod non eſt concedendum, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.6.cap.7.* dicit nos iuſtificari per voluntariam ſuſceptionem gratiæ.

Tertiò, quia Auguſtinus loquens de hoc motu indeliberato appellat illum victricem delectationem. ergo non eſt actus honeſtus, ſed verſatur circa obiectum delectabile vt tale eſt.

Sed inprimis mihi falſum videtur quod dicitur, nullum habitum motum voluntatis eſſe ſupernaturalem, & contrarium eſt contra communem ſenſum Doctorum Scholaſticorum. Et probari poteſt primò, quia, vt diximus, præcedit cognitio aliqua ſupernaturalis proponens obiectum ſupernaturale: ergo nihil eſt, ob quod dicamus non poſſe eſſe habitum, motum ſupernaturalem.

Secundò mihi eſt omnino improbabile aſſerere non poſſe eſſe habitum, & indeliberatum motum honeſtum qui verſatur circa obiectum honeſtum; & primò ſancti Patres dum loquuntur de motu indeliberato, quo quis ſolet diſponi ad iuſtificationem, planè loquuntur de actu honeſto, loquuntur enim de actu timoris pœnarum inferni, vel ſimili aliquo. legatur P. Vazquez 1.2. *de illa* 185. *&* 1. *part. diſp* 88. Bellarm. 3. *tomo*, agens de gratia præueniente, P. Valentia, & alij 1.2. *ad quæſt.* 111. & ita quòd ſit aliquis motus indeliberatus honeſti obiecti, non poteſt negari ſine graui temeritate.

Deinde ratione probatur, quia per cognitionem præcedentem poteſt repræſentari ratio honeſti, ſicut poteſt repræſentari ratio delectabilis; ergo & affectus poteſt circa illum verſari. Conſecutio eſt efficax, & antecedens probatur, quia nulla poteſt ratio aſſignari, ob quam non poſſit per cognitionem imperfectam repræſentari ratio honeſti, quatenus

A neceſſarium eſt ad motum indeliberatum, licèt non ad actum liberum; ſicut repræſentari poteſt ratio delectabilis modo imperfecto, vt ſequatur delectatio, licèt non ſit libera.

Et Auguſtinus licèt dixerit motum indeliberatum eſſe victricem delectationem, tamen non dixit eam delectationem eſſe de obiecto delectabili ſolùm. nam de obiecto honeſto apprehenſo aliquo modo vt præſenti, poteſt eſſe delectatio quæ verſari poteſt circa quodlibet bonum vt præſens.

Explico rem vlteriùs, quia vocatio quæ eſt gratia ex parte intellectus, eſt vocatio ad actum honeſtum, aliàs non eſſet gratia; cognitio verò quæ mouet ad actum circa obiectum delectabile vt delectabile,
B non mouet ad honeſtum vt honeſtum, eo quòd poſſit eſſe motus primus honeſtus, vt ſupponit apertè P. Vazquez 1.2. *diſp.*84. *cap.*2. *n.*12. & experimento videtur probari. nam qui habet conſuetudinem cogitandi & operandi circa aliquam materiam etiam in ſomno, vel cogitare de illa ſolet; excitata cogitatione non eſt cauſa, ob quam non poſſit exiſtere in voluntate motus habitus circa materiam honeſtam, ſicut circa aliam materiam; & certè ſicut ex imaginatione, vel paſſione inſurgit motus primus circa materiam peccati, ita poteſt inſurgere circa materiam honeſtam. legatur S. Thomas 1.2. *quæſt.*77. *art.*1. & ibi interpretes.

C Tandem contraria ſententia non habet firmum fundamentum.

Ad primum argumentum conſtat ex dictis non implicare honeſtum vt honeſtum repræſentari cogitatione imperfecta in ordine ad habitum motum voluntatis, ſicut repræſentatur delectabile.

Ad ſecundum reſpondeo quòd poſita opinione aſſerentium actum charitatis ſupernaturalem poſſe hominem ſanctificare, nullum eſſe abſurdum concedere poſſe, talem actum vt habitum motum inſurgere & ſanctificare hominem. Cùm verò Concilium Tridentinum dixit peccatorem iuſtificare per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, loquebatur de iuſtificatione quæ fit in ſacramento, vt fusè docuimus in materia de Gratia.

D Item communis iuſtificatio extra ſacramentum etiam fit per actus liberos, ſed non repugnat fieri actu aliquo indeliberato, ſi ſubitò inſurgit, & ſit talis qui formaliter ſanctificet.

Ad tertium ex Auguſtino ſuprà dictum eſt.

DISPVTATIO XVIII.

Theologica.

De cognitione requiſita ad ſupernaturales actus voluntatis.

E DE hac materia dixi 1.2. in materia *de actibus. &* 2.2. *tomo* 1. *diſp.*25. *dubio* 3. & *opuſculo de cognitione requiſita ad primam voluntatem credendi*, diximus in materia *de Fide*, & in materia *de Gratia*, *opuſculo de hac re*. Et modò ſolùm intendo diſputare de cognitione requiſita ad actum ſupernaturalem ſpei & charitatis, & virtutum infuſarum. nam de cognitione requiſita ad voluntatem credendi diximus *locis citatis*.

***

Dvbivm

Dvbivm I.

An ad actum ſpei ſupernaturalem requiratur cognitio ſupernaturalis ex natura rei ſecundùm legem ordinatam.

IN boc dubio ſuit error aſſerentium, ad ſpem ſufficere cognitionem ex viribus natutæ, quem errorem refutauimus in materia *de Gratia*.

Ponendum ergo eſt vt certum, ad ſpem quæ eſt diſpoſitio ad iuſtificationem eſſe neceſſariam cognitionem ex gratia, & quæ non poſſit haberi ex ſolis naturæ viribus.

Et aliqui Catholici contendunt eſſe neceſſarium actum fidei ex lege & ordinatione Dei, & probant ex Paulo ad Hebr. 11. *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*; ſed non ſatis explicant an ſit neceſſaria talis cognitio ex natura rei & connexione naturali actuum intellectus cum actibus virtutis.

Alij verò recentiores manifeſtè docent actum fidei diuinæ eſſe neceſſarium ad actum ſpei ſupernaturalem ex natura rei; ſed non explicant an ſit ita neceſſarius, vt etiam de potentia abſoluta non poſſit fieri actus ſpei ſine ſupernaturali cognitione: de qua controuerſia infrà dicemus.

In hac quæſtione mihi placet, cognitionem ſupernaturalem eſſe neceſſariam ad actum ſpei ſupernaturalem ex natura rei.

Et ſpecialis ratio eſt deſumpta ex natura actus ſpei ſupernaturalis, qui requiritur ad iuſtificationem. nam talis ſpes debet eſſe firma, & certa: non poteſt autem habere firmitatem, niſi ſupponatur cognitio ſupernaturalis certa de omnipotentia Dei, & eius promiſſione.

Dices ſufficere fidem humanam de tali promiſſione, ſi vnus fidelis illam proponat Gentili, quia proponitur obiectum neceſſarium ad ſpem. Reſpondeo non proponi obiectum certitudine tanta ex parte intellectus, qualis requiritur ad actum fidei ſupernaturalem, & experientia oſtendit inter homines eo minus certam eſſe ſpem, quo eſt minus certa cognitio de prouiſione. Quæ ratio ſatis oſtendit, connexionem requiſitam inter actum ſpei, & cognitionem ſupernaturalem eſſe ex natura rei, & non ſolùm ex lege & libera voluntate Dei ordinantis vnum ad aliud.

Addendum eſt rationem ſpecialem eſſe reſpectu actus fidei, vt conſtat: quomodo autem ſpes ſit neceſſaria ad iuſtificationem, diximus in materia *de Gratia*.

Dvbivm II.

An de potentia abſoluta Dei poſſit fieri actus ſpei cum ſola cognitione naturali.

QVæſtio eſt de actu ſpei ſupernaturali ſecundùm ſubſtantiam.

In hac difficultate aliqui recentiores exiſtimarunt, de potentia abſoluta ad talem actum ſpei ſufficere actum cognitionis naturalis; & præcipua ratio eſt, quia per fidem humanam poteſt quis cognoſcere obiectum ſpei ſupernaturalis, nempe omnipotentiam Dei, & auxilium eius, & prouiſionem, hoc enim ſolùm poteſt fidelis docere Gentilem. Ad actum verò ſupernaturalem voluntatis ſatis eſt, ſi præcedat obiectum, etiamſi proponatur cognitione ſupernaturali.

Hæc autem ſententia duobus modis poteſt expli- A cari: vno modo, ſi quis dicat talem cognitionem eſſe ex viribus naturæ; altero modo, ſi quis dicat illam cognitionem eſſe ex gratia Dei per Chriſtum, licèt ſit auxilium naturale ſecundùm ſubſtantiam.

Aliorum ſententia eſt, etiam de potentia abſoluta non poſſe eſſe actum ſpei ſupernaturalem ſine cognitione ſupernaturali. Hanc ego tradidi multis in locis, præſertim in materia *de actibus, & tomo 1. in 2.2. dub. 3.* quam multi viri docti ſequuti ſunt.

Et primò dicendum eſt, non poſſe defendi ſine errore quòd ſufficiat cognitio ex viribus naturæ ad ſpem quæ eſt diſpoſitio ad iuſtificationem; omnis enim diſpoſitio & actus, ſiue intellectus, ſiue voluntatis neceſſarius ad iuſtificationem, eſt ex gratia, vt B conſtat ex his, quæ docuimus in materia *de Gratia*.

Secundò dicendum eſt ad actum ſupernaturalem ſpei non ſufficere cognitionem naturalem, etiam de potentia abſoluta, quamuis talis cognitio dicatur eſſe ex gratia Chriſti.

Aliqui probant hanc concluſionem ex eo quòd Patres & Concilia requirunt cognitionem ex gratia ad iuſtificationem.

Sed hæc ratio non concludit, quia, vt loquuntur Patres, comprehendit naturalem & ſupernaturalem, vt probaui in materia *de Gratia, opuſculo 11.*

Meliùs ergo poteſt probari ex propoſitione requiſita inter actum voluntatis & intellectus, quæ C eſt ratio à priori, quam attuli *loco citato*. & ea propoſitio tenet ſe ex parte obiecti, & ideo non poteſt de potentia abſoluta ſuppleri à Deo & explicatur primò, quia ſine cognitione non poteſt eſſe actus voluntatis, vt cum communiori doctrina diximus in materia *de actibus*.

Secundò, quia cum ſola cognitione ſenſus non poteſt voluntas amare obiectum ſenſibile, vt communiter docent autores.

Deinde probatur efficaciter ratione facta ſuprà, quia etiam de potentia abſoluta non poteſt eſſe firma ſpes, ſi non habeat homo firmam cognitionem in intellectu de omnipotentia Dei, & promiſſione illius. quæ ratio magni momenti eſt, ſi rectè D conſideretur Et ex hac doctrina conſtat ad rationem contrariæ ſententiæ.

Deinde arguo vlteriùs, quia ſancti Patres neceſſitatem gratiæ ad iuſtificationem non probant ex ordinatione, aut libera voluntate Dei, ſed ex infirmitate liberi arbitrij, vt conſtat ex his, quæ diximus in materia *de Gratia*. Ergo quando probant neceſſitatem fidei ad iuſtificationem, probant ex infirmitate materiæ; ergo etiam de potentia abſoluta eſt neceſſaria fides, ſi homo iuſtificandus eſt per ſpem & charitatem, quia ſemper eadem eſt infirmitas, & ſi ſufficeret cognitio naturalis, non eſſet neceſſaria fides ex ſola infirmitate naturæ.

Ex dictis manent ſoluta quæ recentior quidam E ſcriptor non omnino indoctus, docuit *lib. 2. de fide, diſp. 14. dub. 8. & diſp. 13. dub. 3.*

Dvbivm III.

An ad actum ſpei ſupernaturalem ſufficiat cognitio ſupernaturalis ex parte principij.

POnenda eſt opinio aliquorum Theologorum, aſſerentium circa obiectum formale naturalis ordinis poſſe eſſe actum ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam, & ſecundùm rem. quam opinionem refutaui in materia *de Gratia. opuſculo 13*

Sed diſputationis gratia quærimus, an ſi daretur

talis

talis actus ſupernaturalis, ſufficeret ad actum ſpei, v.g. ſi daretur fides humana ea obiecto formali, quæ tamen ſecundùm rem eſſet ſupernaturalis, an ſufficeret ad actum ſupernaturalem ſpei.

Exiſtimare poſſet aliquis, talem cognitionem ſufficere, quia illa haberet proportionem cum actu voluntatis ſupernaturali.

Nihiluminus exiſtimo circa cognitionem non ſufficere, quia proportio requiſita inter actum intellectus, & voluntatis, non eſt ex parte entitatis, hæc enim materialiter ſe habet, ſed requiritur ea parte modi & obiecti formalis. quod in præſenti declaratur, quia, vt diximus, ſupernaturalis cognitio requiritur ad ſpem, vt ſpes ſit firma; ad hoc verò requirit cognitionem, quæ ex ſuo obiecto formali cauſat firmitatem; hanc verò non poteſt cauſare fides humana ea ſuo obiecto formali, quod eſt teſtimonium humanum, & fallibile, ex eo verò quòd entitas ipſa eſſet ſupernaturalis, non haberet teſtimonium humanum maiorem firmitatem.

Eaiſtimo quòd ſi poſſet eſſe actus fidei diuinæ, quòd haberet pro obiecto formali teſtimoniū Dei, etiamſi eſſet naturalis ſecundùm entitatem, ſufficeret ad affectum ſpei, quia haberet proportionem requiſitam ea parte obiecti formalis: ſed, vt diai a. 2. *ad quæſt. 6.* quando obiectum formale eſt ſupernaturale, actus ipſo erit ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam.

Et ita cùm diximus ſuprà, ad actum ſpei ſupernaturalem eſſe neceſſariam cognitionem ſupernaturalem, loquuti ſumus de cognitione ſupernaturali ex parte obiecti formalis, vt eaplieatum eſt; de aliis verò actibus ſupernaturalibus voluntatis dicemus infrà.

Dvbivm IV.

An ad affectum ſpei ſupernaturalem ſufficiat apprehenſio obiecti qua ſit ſupernaturalis.

Citca hoc dubium legi poſſunt quæ docui a. 2. *tom. 1. diſp. 46. dub. 5. & 6.* & in materia *de Gratia opuſcul. 12. dub. 3.* agentes de cognitione requiſita ad affectum credendi.

In præſenti verò dubio eaiſtimare poſſet aliquis ad affectum ſupernaturalem ſpei ſufficere apprehenſionem ſupernaturalem quæ ſit diſtincta ab actu iudicij; & probari poteſt primò, quia nos diaimus ad primam voluntatem credendi ſufficere apprehenſionem ſupernaturalem, quod etiam docuit P. Suarez in materia *de Fide*; ergo à ſimili eadem erit ratio de ſpe.

Secundò poteſt probari, quia talis apprehenſio videtur proportionata cum actu voluntatis, quia eſt ſupernaturalis ſecundùm ſe, & ex parte ſui obiecti: ergo nihil deeſt ad proportionem requiſitam.

Sed contraria ſententia eſt probabilior, quam tradidi *locis citatis*, vbi rem tractamus, & probari poteſt, quia ſi hæc ſufficeret, non eſſet ex natura rei requiſita fides ad iuſtificationem, quia ſi apprehenſio ſupernaturalis ſufficeret ad ſpem, poſita ſpe poſſet ſequi ſupernaturalis amor Dei, & habitus gratiæ in adultis.

Secundò probatur efficaciùs, quia ſola apprehenſio ſupernaturalis non ſufficeret ad firmitatem quam requirit, hæc enim certitudo pendet ex certitudine iudicij de promiſſione Dei: ap- A prehenſio autem nihil affirmat, & ſi aliquid affirmaret, eſſet iudicium, & hanc opinionem ſequuntur plures recentiores poſtquam legerunt mea ſcripta.

Ea doctrina tradita ſolui poſſunt duæ rationes contrariæ opinionis.

Ad primam, eſſe diſcrimen, quia ad affectum primum credendi concurrit iudicium quoddam naturale ſecundùm ſubſtantiam ex gratia ordinis naturalis, & apprehenſio ſupernaturalis, vt locis citatis explicui, neque ille affectus habet naturam, qualem habet ſpes quæ requirit ſpecialem firmitatem.

Ad ſecundam reſpondetur, eam apprehenſio- B nem non eſſe proportionatam ſufficienter ad affectum ſpei, quia non habet certitudinem, nec firmitatem quæ iuuat ad firmam ſpem.

Sed dicet aliquis ſaltem ſufficere ad actum ſpei apprehenſionem ſupernaturalem cum iudicio naturali præcedenti de promiſſione, & omnipotentia Dei. Reſpondetur totum hoc non ſufficere, quia non habent iſtæ duæ cognitiones ſimul certitudinem & firmitatem requiſitam ad actum ſpei.

Dvbivm V.

An ad actum charitatis ſupernaturalem C *requiratur ſupernaturalis cognitio.*

Conueniunt Doctores, ad actum charitatis ſecundùm communem legem neceſſarium eſſe actum fidei diuinæ, nam ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, *ad Hebræos* 11.

Sed aliqui hoc trahunt in ſolam Dei ordinationem, alij verò in proportionem requiſitam ex natura rei inter actum intellectus & voluntatis.

Et hæc poſterior doctrina mihi eſt longè probabilior, propter ea quæ diximus ſuprà de actu ſpei ſupernaturalis, nempe propter proportio- D nem requiſitam inter actum intellectus & voluntatis.

Secundò, quia actus charitatis eſt perfectior actu ſpei: ergo, ſi ſpes requirit cognitionem ſupernaturalem, etiam actus charitatis illam poſtulabit.

Tertiò, quia, qui diligit Deum ſupernaturalem, etiam actus charitatis illam poſtulabit.

Quartò, quia diligit Deum ſuper omnia, & in ſtatu in quo poteſt ſperare à Deo bona ſupernaturalia; ergo requirit cognitionem quæ poſſit mouere ad ſperandum ſpe diuina.

Alij probant noſtram ſententiam ea Conciliis & Patribus, qui docent ad actum charitatis re- E quiri gratiam excitantem & præuenientem. Sed hoc argumentum non eſt efficax, quia poſſet aliquis dicere cognitionem quæ mouet ad actum charitatis eſſe gratiam per Chriſtum, licèt ſit naturalis ſecundùm ſubſtantiam.

Dices quòd de facto præcedat fides diuina ante actum, ſufficienter reducitur in ordinationem Dei; ergo ſine cauſa aſſignamus aliam cauſam: ſed hoc argumentum nullius eſt momenti, quia ſæpe ordinatio Dei fundatur in naturis rerum, vel non diſtinguitur ab ipſis naturis rerum: ſicut ſi quis dicat ordinari ignem ad calefaciendum, & in præſenti ipſa natura actus voluntatis poſtulat actum intellectus ſibi proportionati.

Dices, lumine naturæ poteſt cognoſci Deum eſſe diligibtlem ſuper omnia: ergo poſita hac cognitione poteſt homo ex auxilio gratiæ diligere Deum ſuper omnia ſine cognitione ſupernaturali. Reſpondeo circa antecedens eſſe aliqualem controuerſiam, & Philoſophi cognouerunt tale obiectum, de qua diximus in materia *de Gratia, opuſcul.* 13. Deinde quidquid ſit de antecedenti, conſecutio ſolùm poteſt eſſe vera de amore naturali & auxilio gratiæ naturalis ordinis, non tamen de amore ſupernaturali, de quo loquimur in hoc dubio.

Et dicendum eſt eam cognitionem non ſufficere ad actum amoris ſupernaturalis eliciendum, ſicut etiam ſi per fidem acquiſitam poſſint Gentiles diſcere & cognoſcere Deum eſſe amabilem ſuper omnia, ſi ita docet concionator Chriſtianus, tamen per talem fidem non poteſt excitari voluntas ad ſopernaturalem amorem.

Dvbivm VI.

An de poteutia abſoluta poßit voluntas elicere amoris ſupernaturalis actum, per ſolam cognitionem naturalem.

IN hac controuerſia affirmant aliqui recentiores, ſicut in ſimili de cognitione requiſita ad actum ſpei ſupernaturalem; & probari poteſt primò, quia per cognitionem naturalem poteſt proponi obiectum amoris, ſiue cognitio ſit ſcientia naturalis, ſiue fides humana.

Secundò, quia licèt requiratur gratia ex parte intellectus ad talem amorem voluntatis: tamen hoc poteſt intelligi de gratia naturali ſecundùm ſubſtantiam.

Tertiò, quia quæcumque ratio obiecti poteſt cognoſci fide humana; ergo poteſt moueri voluntas ad talem amorem ſupernaturalem.

Secunda ſententia eſt aſſerentium etiam de potentia abſoluta non poſſe voluntatem elicere votum amoris ſupernaturalis amicitiæ erga Deum, & ſequuntur plures viri docti huius ætatis. quem tradidi *tomo* 1. *in* 2. 2. *diſput.*25. *dub.* 3. *& opuſculo* 12. *de cognitione requiſita ad primam voluntatem credendi.* Et primò certum eſt non poſſe dici ſufficere cognitionem ex viribus naturæ; eſt enim certum de fide ad actum ſupernaturalem amoris Dei eſſe requiſitam gratiam excitantem ex parte intellectus, vt conſtat ex his quæ diximus in materia *de Gratia*; ergo ſi ponatur cognitionem naturalem ſufficere ad talem amorem, dicendum eſt eam cognitionem eſſe ex gratia per meritum Chriſti.

Deinde mihi eſt probabilius non poſſe fieri actum amoris ſupernaturalis ſine cognitione ſupernaturali. hæc concluſio probanda eſt primò ex proportione requiſita inter actum intellectus, & voluntatis, & quod requiritur ex parte intellectus, tenet ſe ex parte obiecti formalis, & ideo non poteſt ſuppleri à Deo.

Secundò, quia diximus, ſpes non poteſt fieri ſine tali cognitione: ergo neque charitas quæ eſt perfectior.

Tertiò, quia certum eſt non poſſe fieri ſine cognitione, ſecundùm probabiliorem opinionem, vt diximus 1. 2. in materia de actibus. Deinde non poteſt fieri ſine cognitione ex gratia, quod eſt valde certum. Ergo cùm ſit ſupernaturalis voluntatis, non poterit fieri ſine cognitione ſupernaturali, illud enim prædicatum ſupernaturalitatis eam videtur requirere Quod ampliùs explico, quia ſecundùm probabiliorem multorum opinionem amor amicitiæ naturalis non poteſt fieri ſine gratia, & ita requirit cognitionem naturalem quæ ſit gratia: ergo perfectior actus ex parte voluntatis requirit perfectiorem gratiam ſupernaturalem, quia eſt amor ſupernaturalis amicitiæ cum Deo. Hæc autem neceſſitas gratiæ oritur ex infirmitate naturæ, quæ ſemper permanet.

Dices, actus intellectus concurrit ad actum voluntatis in genere cauſæ efficientis: hoc autem genus cauſæ poterit ſuppleri à Deo. Reſpondetur primò, antecedens eſſe falſum, vt alibi docui. Secundò, licèt concedatur vt verum, conſecutio eſt inefficax, quia quod nos requirimus ex parte actus intellectus, pertinet ad obiectum formale comparatione voluntatis in modo proponendi obiectum. hoc autem genus non poteſt ſuppleri à Deo.

Dices opinionem eſſe aliquorum poſſe actum voluntatis fieri de potentia abſoluta ſine actu intellectus. ergo multo faciliùs poterit fieri aliquis actus ſupernaturalis cum cognitione naturali. Reſpondeo antecedens eſſe omnino falſum, vt probaui in materia de actibus.

Secundò in præſenti diſputamus cum his, qui admittunt eſſe neceſſarium omnino actum intellectus, & actum voluntatis. Item loquimur de actu voluntatis vt liberè fiat, quod ſine cognitione non contingit.

Ex dictis manent ſoluta argumenta contrariæ opinionis.

Dvbivm VII.

An ad actum charitatis ſupernaturalis ſufficiat apprehenſio ſupernaturalis.

IN hac controuerſia ſunt qui putant ſufficere talem apprehenſionem ad actum ſupernaturalem ſpei. Idem dicunt de actu charitatis, præſertim illi, qui ſentiunt ſufficere cognitionem naturalem ex auxilio gratiæ; & probari poteſt à ſimili, quia apprehenſio ſupernaturalis cum iudicio naturali ex gratia dicitur ſufficere ad primam voluntatem credendi ſine ſupernaturali; ergo à ſimili.

Secundò, quia talis apprehenſio poteſt repræſentare obiectum amabile amore charitatis, & eſt ſupernaturalis: ergo.

Secunda opinio eſt talem apprehenſionem non ſufficere, quam tradidi locis ſuprà citatis, & placuit doctiſſimis huius temporis. & probant aliqui ex eo quòd putant ſolam apprehenſionem non ſufficere ad actum voluntatis, de quo modò non diſputo. ſed diſputaui 1. 2. in materia de actibus, & dubium procedit, an ſufficiat talis apprehenſio ſupernaturalis cum aliquo iudicio naturali, vt de cognitione requiſita ad primam voluntatem credendi diximus *locis citatis.*

Probanda verò eſt noſtra ſententia ex proportione quæ eſt inter actum voluntatis & intellectus ſufficienti, de qua diximus ſuprà.

Sed dices apprehenſionem ſupernaturalem eſſe ſatis proportionatā cum actu ſupernaturali amoris. Reſpondeo non eſſe ſufficienter proportionatā cum perfectiſſimo actu ſupernaturali, quod explicatur, quia,

quia,vt diximus ſuprà,talis apprehenſio non eſt proportionata cũ actu fidei ſupernaturalis:ergo minùs erit cum actn charitatis , qui difficillimus eſt,neque ſola apptehenſio valet ad vinceudam tantam difficultatem.

Ex his verò & ea traditis ſuptà manent ſoluta argumenta contrariæ opinionis.,

Notandum verò eſt in bis dubiis communiter eſſe ſermonem de actu ſupernaturali fidei,ponimus enim fidelem viatorem non habere aliam cognitionem ſupernaruralem euidentem ſpeculatiuè.

Item notandum eſt doctrinam traditam in hoc dubio intelligendam ita eſſe , vt ſit vera , etiamſi de potentia abſoluta ſit ſermo.

Poteſt autem eſſe difficultas , an io homine habente fidem,poſtquam fecit aliquem actum charitaris , poſſit ſequentes actus facere ex ſola apprehenſione ſuperuaturali , ex iudicio ſupernaturalis prudentiæ;& quæſtionis cauſa eſt , quia in hoc caſu licèt homo non faceret eapreſſum actum fidei, tamen habet ſupernaturale iudicium prudentiæ ad operandum hìc & nunc , & ſimul habet apptehenſionem ſupernaturalls obiecti,quod proponitur amandom.

Pro poſitione norandum eſt id quod diximus agentes de Prudentia 2. 2. *tomo* 1. *diſp.* 99. *dub.*3. ad actum virturis theologicæ ſecundùm ſe non concurrere prudentiam, quia virtus theologica, vt ibidem docuimus ex S.Thom.non habet medium;officium verò prudentiæ eſt aſſignare medium in virtutibus , quod conuenit virtutibus moralibus : igitur in iuſtis non eſt neceſſarius actus prudentiæ ad actum charitatis ſecundùm ſe,licèt poſſit eſſe neceſſarius ad circunſtantias temporis,& ex patte ſubiecti,& ea hoc fit quòd ſi non ſufficiat ſola apprehenſio ſupernaruralis , non ſufficiet cum iudicio prudentiæ , quia tale iudicium non reſpicit obiectum diligendum amore charitatis.

Dubium VIII.

An poſſit viator per ſcientiam infuſam ſupernaturalem diligere Deum amore charitatis.

Difficoltas intelligitur, ſi talis ſcientia communicaretur viatori , & uon eliceret actum fidei diuinæ. Sciendum autem eſt poſſe eſſe quæſtionem ſecundùm opinionẽ aſſetentium poſſe dati ſpem repræſentautem Trinitatem abſtractiuè, & ſecundùm opinionem illorum,qui negant ralem ſpem eſſe poſſibilem, & admittit ſcientiã per ſe infuſam aliorum obiectorum ſupernaturaliũ,quæ ponitur in Chriſto.

De priori controuerſia diſputauimus 1. *part.* in materia *de Trinitate,diſp.*2.3.*part.quæſt.*11.

Circa primam , ſi daretut talis ſpecies , exiſtimo illam ſufficere ad gencrandam cognitionem , per quam viator poſſet diligere Deum ſuper omnia:poſſet enim per vſum talis ſpeciei producere ſupernaturale iudicium mouens ad amandum Deum ſuper omnia,& ita nihil deficeret ex parte cognitionis,ratione cuius uon poſſet diligere Deum ſine cognitione fidei.

Sed ca opinio de ſpe reptæſentante Deum abſolutè, vt eſt in ſe , ſemper mihi viſa eſt falſa , vt alibi docui.

Circa ſecundam variæ ſunt de illa ſcientia Infuſa opiniones Theologorum, alij docent per illam non cognouiſſe Chriſtum Deum vt trinũ, alij affirmant per illam Chriſtum cognouiſſe Deum vt trinum abſtractiuè.legatur P.Suar.& P.Vazq.3.*part.ad q.*11. vbi de hac controuerſia ego diſputaui;& ſecundùm A opiuionem aſſerentium poſſe per talem ſcientiam cognoſci Trinitatem,facile intelligitur poſſe per illam moueri voluntatem ad amadum Deum, ſi aliud nou obſter.de quo diſputant P.Suar. & P.Vazq.3.*p. ad quæſt.*19.& nos ibidem tractauimus.

Alia controuerſia eſt.an per ſcientiam hanc infuſam poſſit viatur cognoſcere Deũ vt vnum ? Aliqui affirmant, vt P.Suar. 3.*part.ad q.* 11. *diſp.* 25.*ſect.* 5. per hanc ſcientiam poſſe cognoſci Deum vt trinum.

Sed uegat P.Vazq.3.*p. tom.*1. *ad quæſt.*11. *diſp.*53. *cap.*1.de qua coutrouerſia dixi 3.*part.ad quæſt.*11.

In præſenti verò dubio ſatis ſit dicere quòd ſi talis ſcientia infuſa poteſt vel immediatè ſine diſcurſu cauſare cognitionem Dei vnius,vel cum diſcurſu, poteſt eſſe amor ſupernaturalis,vt cõſectariè docuit B P.Suarez *ſuprà*;eſt euim actus ſupernaturalis,& proponit obiectum diligibile amore ſupernaturali:ergo poteſt mouere voluntatẽ ad talẽ actum eliciendum.

Dubium IX.

An per diſcurſum theologicum poſſit quis moueri ad amorem Dei ſuper omnia.

Pouendum eſt quòd ſi actus fidei infuſæ eſſet cum diſcurſu,vt aliqui putarunt,per illum poſſet moueri voluntas ad amandum Deum amore charitatis , quia eſſet iudicium ſupernaturale,ac proinde C eſſet proportionatus cum actu voloutatis.

Circa diſcurſum verò theologicum noiandum eſt quòd loqui poſſumus de præmiſſis,vel de concluſione,& ſi præmiſſa aliqua ſit de fide circa obiectum diligendum,facilè intelligitur per illum tanquam per actum fidei poſſe moueri voluntatem ad amandum Deum amore amicitiæ ſupernaturali.Si verò loquamur de concluſione theologica,ſi quis diſcurſu colligeret Deum eſſe ſuper omnia diligendum , poteſt eſſe quæſtio,an ex vi illius concluſionis poſſet homo moueri ad diligendum Deum ſuper omnia , & hoc pender ea eo,an talis concluſio ſit formaliter ſupernaturalis,vel non.de quo ego dixi 2.2.*tom.*1.*ad q.*6. & ſi uon ſit ſupernaturalis , non poterit mouere ad D ſupernaturalem amorem , ſed moueri poſſet homo ex præmiſſa ſupernaturali:ſi tamen,vt ego exiſtimo, concluſio eſt formaliter ſupernaturalis, poterit illa mouere ad actum ſupernaturalem.

Hæc verò doctrina intelligenda eſt de concluſione theologica,qui per legitimam conſequentiã colligitur ea vna de fide,& altera euidenter nota.nam ſi ſolùm ſit concluſio quæ ſit opinio,erit naturalis,nec poterit mouere ad ſupernaturalem amorem.

Hoc loco placet aduertere , Ægidium *libr.* 1. *diſp.*4.*dub.*6.*concl.*3. mihi tribuere quòd dixerim habitum theologicum eſſe naturalem , & citat locum ex *tom.*2.*in* 2.2 *diſt.*44. *dub.*2.§.3.*fin.*ſed non aduertit Ægidius me ibi loqui ſub conditione cõmunis opi-E nionis,expreſsè enim dixi, ſi habitus Theologiæ ſit acquiſitos,vt eſt ſecundum communem opinionem; ego tamen meam ſententiam tradidi in eo tomo *diſp.*46. *dub* 10. vbi docui ſupernaturalem aſſenſum theologicum.

Dubium X.

An ad actus ſupernaturales virtutum moralium infuſarum ſit neceſſaria cognitio ſupernaturalis.

IN hoc dubio , ſicut in præcedentibus,variæ ſunt Doctorum opinioues.

Prima aſſerentium ſecundùm legem ordinariam, A neceſſariam eſſe ad actus virtutum moralium infuſarum cognitiouem ſupernaturalem, ſiue ex ordinatione Dei, ſiue ex proportione requiſita inter actum intellectus, & actum voluntatis.

Secunda opiuio poteſt eſſe, non requiri talem cognitionem de facto, quia nou poteſt eſſe cognitio fidei, quia non eſt de fide, eſſe de facto tales virtutes, & multi eas negant, vt conſtat ex Doctoribus t.2. io materia de vitutibus. Deiode nou poteſt dici ſufficere ſolam apprebenſinnem, quia requiritur iudicium ad aſſignandam materiæ mediocritatem.

Tertia opiuio eſt, ſaltem de potentia abſoluta harum virturum actus poſſe fieri ſine cognitio- B ne ſupernaturali, quia obiectum poteſt proponi cognitione naturali, & per prudentiam naturalem poteſt aſſignari materia, & medium illins.

Quarta opinio eſt aſſerentium actum humanum poſſe fieri per actum theologicè deductum per diſcurſum. v. g. ſi quis diſcurrat boc modo, honeſtas ſupernaturalis eſt amabilis in peculiari materia; hic eſt peculiaris materia virtutis iuſtitiæ infuſæ: ergo eſt amabilis.

Difficultatem huius dubij curſim attigi in materia *de Gratia*, *opuſculo* 12. *dub*. 3. & primò mihi placet ex natura rei harum virtutum actum requirere cognirionem ſupernatutalem, propter pro- C portionem requiſitam iuter cognitiouem & volitionem.

Secundò dico non eſſe hanc cognitionem iudicium fidei infuſæ, quòd dictet bîc eſſe obiectum virtutis infuſæ dictum ab obiecto virturis acquiſitę, quia hoc non eſt ſecundùm fidem diuinam.

Dico tertiò poſſe fieri actum virtutis moralis infuſæ præuio actu ſupernaturali prudentiæ infuſæ, quæ cognitio, fide diuina, ſupernaturali fine & per cognirionem naturalem materiam harum virtutum poteſt aſſignare, & medium earum, vt dixi *opuſc*.12.*de Gratia, dub*.3.

Item licèt non ſufficiat ſola apprebenſio ſupernaturalis, interdum ramen poterit concurrere cum D prudentia infuſa; ſola enim apprehenſio non poteſt aſſignare materiam, & medium illius.

Dices, ad aſſignandam materiæ mediocritarem, ſeu medium ſufficere prudentiam naturalem; ergo illa ſufficiet ad actū ſimul cum apprehēſione ſupernaturali. Reſpondeo ſolam prudentiam uaturalem, ſeu acquiſitam nou ſufficere, quia debet deſignare medium reſpectu ſupernaturalis finis & honeſtatis ſupernaturalis.

Dices rotum hoc poſſe cognoſci fide acquiſita: ſed bæc cognitio non eſt proportionata ad actum voluntatis ſupernatutalem, vt ſæpè diximus.

Vlteriùs dico diſcurſum theologicum, ſiue omni- E no certum per legitimam conſequentiam, ſiue opinatiuum vt probabilem, non poſſe ſufficere ad actus virtutum moralium ſine prudentia.

Item notandum eſt harum virtutum actus poſſe procedere in habentibus doua Spiritus ſancti ex dono aliquo intellectus: an verò doua diſtinguantur à virturibus, non eſt huius loci.

DISPVTATIO XIX.

Theologica.

De ignorantia.

Circa quæſt. 76. prima ſecundæ.

Dubium I.

An ignorantia ſit cauſa peccati.

ANTE omnia explicandum eſt, quid ſit ignorantia, & quotuplex.

Diuiditur ignorantia in eam quæ dicitur à S.Thom. *art*. 2. neſcientia, & in eam, quæ propriè dicitur ignorantia. Neſcientia eſt eorum, quæ quis ſcire non poteſt, quam in Angelis reſpectu aliquorum obiectorum fatetur Dionyſius 7. *de Eccleſiaſtica Hierarchia*, *poſt medium*, *&* 6. *de Eccleſiaſt. Hierarch*. At ignorantia eorum eſſe dicitur, quæ quis cognoſcere poteſt.

Deinde ignorantia ſecundo modo ſumpta diuiditur in ignorantiam prauæ diſpoſitionis, & ignorantiam puræ præmiſſionis, quæ dicitur error: aliam puræ priuationis, & eſt ſola priuatio ſcientiæ.

Tertiò ignorantia in vniuerſum diuiditur in ignorantiam practicam, & ſpeculatiuam: illa dicitur practica, quæ opponitur ſcientię practicæ, id eſt, quæ eſt principium operis; hæc verò, quæ opponitur ſoli ſcientiæ ſpeculatiuæ.

Quartò diuiditur ignorantia in ignorantiā iuris & facti: iuris dicitur, cùm ignoratur lex, aut præceptum; facti verò, cùm quis ignorat res ipſas, ſeu actiones prohibitas.

Quintò diuiditur in antecedentē, comitantem & ſubſequentem, de qua S.Thom. *ſuprà q*.6. & P.Vazq. *ibid. diſp*. 19. Antecedens dicitur quæ antecedit omnē voluntatem explicitā, & implicitā, & ita nullo modo eſt voluntaria, & hæc dicitur inuincibilis, & vocatur etiam probabilis. Inuincibilis, quādo nulla diligentia vinci poteſt; probabilis verò; quando homo probabili ratione ita iudicauit, vt amplius non debuerit. Hæc antecedens dicitur cauſa operis, quod aliàs non fieret, ſi ſcientia adeſſet.

Ignorantia autē comitans eſt quæ neque ſequitur voluntatem explicitā, aut implicitā, neque eſt cauſa operis, vt cùm quis occidit hominē putās eſſe feram, quem tamen occideret etiā, ſi ſciret eſſe hominem.

Conſequens dicitur, non quia conſequatur opus, ſed quia eſt voluntaria, & ita aliquo modo conſequitur voluntatem.

Vlteriùs ignorantia conſequens diuiditur in affectatam, ſeu craſſam. Affectata dicitur, quam quis directè vult; craſſa verò, quæ ſolùm oritur ex negligentia addiſcendi. De his diuiſionibus, legi poteſt Alm. *tract*. 1. *moral. cap*. 2. Corduba *lib*. 2. *quæſt*. 7. & interpretes in hanc quæſtionem, P. Thom. Sanch. ſuprà qui *n*.8. docet has diuiſiones poſſe intelligi de inaduertentia, ſeu obliuione, vt docent P. Azor *tom*. 1. *lib*. 1. *cap*. 16. *quæſt*. 3. P.Suar. 5. *tom. in* 3. *part. diſp*. 4. *ſect*. 8. *art*. 5.

Reſtat explanare quomodo ignorantia ſit cauſa peccati, & quidem ea ignorantia quæ tollit ſcientiam, ſi adeſſet, impediret peccatum eſſe cauſam per accidens peccati. Docent communiter autores cum S. Thom. *art*. 1. dicitur verò cauſa per accidens, quia priuatio nou poteſt eſſe per ſe cauſa; vocant verò interpretes in quæſtionē, an hæc doctrina S.Thom intelligēda ſit de ignorātia vincibili, vel de inuincibili. Caiet. *in art*. 1. de vtraque intelligit doctrinam

doctrinam S.Thom. nomine tamen peccati noo intelligit actum qui verè ſit culpa, & imputetor, ſed actum ipſum, ſiue imputetur, ſiue non. hunc ſenſum ſecutus eſt Contad.*in art.* 1.

Alij Thomiſtæ docent S.Thom. intelligendũ eſſe de ignorátia conſequenti, quia antecedés potiùs excuſat à culpa & peccato. P.Vazq.*diſp.* 117.*in fin.* admittit de vtraque poſſe intelligi S.Thom. diuerſo ſenſu.

Dvbivm II.

An ignorantia fusè ſit peccatum.

NOn quærimus, an hoc peccatum ſit proximè in intellectu, vel vulontate; oeque quærimus, an B ſit ignorantia primariè, vel ſecundariè mala, ſed an ſit peccatum ſicut homicidium, quod eſt peccatum, licèt ſit quæſtio, an ſit primariè malum homicidium, vel potiùs ipſa voluntas homicidij.

Prima opinio eſt aſſerentium ignorantiam ſecundùm ſe eſſe peccatum, & non ſolùm ratione negligentiæ. ita ſenſit Alenſis 2.*p. quæſt.* 11.*in* 1. Bonau. 2. *diſt.* 22.*art.* 2.*q.* 2. Roſ.*art.* 2.*quæſt.* 1. Marſil. 2.*quæſt.* 15. *art.* 2. Alh. *diſt. cit. art.* 7. Almay. *tract.* 1. *moral. cap.* 4. Caſtro *lib.* 2. *de lege pœnali cap.* 14. & S. Thom. 2. *diſt.* 22. *quæſt.* 2. *art.* 1. Et probari poteſt primò, quia quod fusè eſt contra præceptom ſecundùm ſe, eſt peccatum, ſed ignorantia eſt contra præceptum; ergo. Secundò, quia ſi aliquid obſtaret quominus C ignorantia ſemper eſſet peccatum, maximè quòd eſſet oppoſita virtuti intellectus: ſed hoc non impedit, quia hæreſis eſt in intellectum, & eſt peccatum ſecundùm ſe.

Aliorum ſententia eſt, ignorantiam ſecundùm ſe nó eſſe peccatũ. ita ſentit S.Thom.*art.* 2. Caiet. Conrad. & alij *in eum articulum.* P.Vazq.*diſp.* 118.*c.* 2. quia hanc eſſe mentem S.Thom. *art.* 2. oſtendit P.Vazq. *cap.* 2. *citato.* Notatum verò eſt ſuprà Doctores aſſerere, ignorantiam ſolùm eſſe peccatum ratione negligentiæ: per hanc autem negligentiam nó intelligunt ſolùm omiſſiunem & motum voluntatis, quia licèt ſit neceſſaria vt ſit peccatum voluntarium, tamen hoc peccatum negligentiæ ſciendi extra volunta- D tem confirmatur, non quidem in priuatioue ſciẽtiæ, ſed in omiſſione diligentiæ, quam quis dicto, vel facto adhibere debebat, vt ſciret; ſicut S. Thom. *art.* 2. *in ſolut. primi*, maniſeſtè docuit. Item ſciendum eſt Doctores ſecundæ opinionis non eodem modo philoſophari de primo ſubiecto malitiæ huius peccati; ſed de hoc ſuprà ad quæſt. 20.

Deinde ſcire oportet hanc quæſtionem non eodem modo probari ab omnibus. Caiet. probat, quia omne peccatum debet opponi alicui virtuti morali; ignorantia verò non opponitur virtuti morali, quia opponitur ſcientiæ; ſcientia verò tantùm eſt materialis perfectio intellectus, non virtutis moralis.

Sed hæc ratio Caiet. videtur contra doctrinam E S.Thom. nã ſuprà *q.* 74.*a.* 5. docuit in intellectu paſſo eſſe peccatum, & planè loquitur in genere virtutis.

Deinde contra Caiet. eſt quòd fides eſt in intellectu, & contra illam eſt peccatum hæreſis. Item licèt ſcientia ſit virtus intellectualis quatenus perficit intellectũ circa verũ; tamẽ poteſt eſſe materia virtutis moralis, quatenus ſecundùm debitũ modum poteſt eſſe cõueniens naturę rationali & rationalis eſt.

Durandus 2.*diſt.* 22.*p.* 3. duabus rationibus vtitor ad probãdam hanc ſecundã opinionem; prima eſt, ſi ignorantia quatenus ignorãtia eſt, eſſet peccatũ, ſequeretur hominem tãdiu peccare, quandiu ignorat aliquid; & tamen hoc eſt abſurdum, quia tranſacto

A peccato poteſt quis manere in ſtatu ignorantiæ. Hæc tamen ratio parum habet efficacitatis, quia etiamſi diceret aliquis ignorantiam ſecundùm ſe eſſe peccatum, non eſſet intelligendum, niſi pro tempore quo ſcire poteſt & debet.

Vera ergo eſt altera ratio, qua vſus eſt Durandus, Corduba, & P.Vazq. *ſuprà*, quæ talis eſt: Peccatum actuale vel eſt priuatio rectitudinis debitę actui, vel relatio contrarietatis actioois cum natura rationali, nullum enim peccatum actuale conſiſtit eſſentialiter in priuatione actus primi, ſeu alicuius formæ, ſed in priuatione actionis debitæ, vel reſtitutionis debitæ actui. Secundò, vel in contrarietate cum natura rationali; ignorãtia verò non opponitur actio- B ni, ſed dicit priuationem habitus, nempe ſcientiæ: ergo non eſt ſecundùm ſe peccatum. Et ita S.Thom. *art.* 2. in ſolutione ſecundi negat priuationem gratiæ eſſe peccatũ, tum quia eſt priuatio habitus, & in hoc ſenſu loquuti ſunt Doctores ſecundæ ſententiæ.

Aduertendũ eſt ignorantiã ſumptam pro priuatione actualis cognitionis, quæ dicitur inconſideratio, bene poſſe eſſe peccatum ſecundùm ſe, vt planè concedit S.Thom.*in ſolut.* 3.

Dvbivm III.

An ignorantia ſit ſpeciale peccatum.

C DE hoc diſputat P.Vazq.*hic diſp.* 119. & diximus 2.2.*ad quæſt.* 53.*diſp.* 102. de imprudentia.

Aliquorũ ſentẽtia eſt eſſe ſpeciale peccatũ. citatur S.Thom. de cuius mente dicemus ex inſtituto infrà.

Probatur verò ratione, quia prudentia eſt peculiaris virtus cardinalis diſtincta ab aliis tribus: ergo habet peculiarem virtutem oppoſitam.

Dices eſſe virtutem intellectualem; ſed cõtra hoc eſt, fidem eſſe virtutem intellectualem, & habere vitium peculiare oppoſitum ſibi: ergo prudentia habere illud poteſt.

Secundò probatur ex Auguſtino *lib.* 1. *de moribus Eccleſiæ c.* 15. vbi quadripartitam virtutis diſtinctioné explicat ratione varij affectus amoris: ergo quæ- D libet poteſt habere ſuum vitium contrarium. Hanc ſententiam videtur planè ſequi P. Valẽtia *hic diſp.* 4. *quæſt.* 5.*punct.* 1. cùm enim numeraſſet vitia oppoſita prudentiæ, ait hæc peccata differre ſpecie, & explicanda eſſe in confeſſione quando ſunt directè voluntaria, aliàs ſolùm eſſe circunſtantias generales peccati, & ſequuntur aliqui alij recentiores.

Aliorum ſententia eſt non eſſe ſpeciale peccatum in genere moris. ita graues Theologi huius ætatis. & docuit P.Vazq. 1.2.*diſp.* 119. *cap.* 1. loquitur verò de ſpeciali peccato diſtincto ab eo quod ex imprudentia committitur in materia virtutis moralis. Eandem doctrinam ſequitur P.Azor.*tom.* 1. *lib.* 1.*cap.* 12. Herrera in materia *de peccatis*, *diſp.* 55.*q.* 7. Antiſio- E dorenſis *lib.* 2. *ſumma, tract.* 29. *cap.* 1. & alij recentiores 1.2.*ad quæſt.* 76.

Eſplicationis gratia dicendum eſt imprudẽtiam ſecundùm ſe non eſſe ſpeciale peccatũ diſtinctum à peccato, quod ex illa ſequitur in voluntate circa materiam virtutis moralis. Probatur, quia malè conſultare, aut iudicare circa res agendas, non eſt malum morale, ſecundũ ſe, niſi quatenus eſt cauſa peccati in volũtate; ſi enim nõ eſſet cauſa peccati in voluntate, nullũ eſſet peccatũ, licèt eſſet defectus in intellectu.

Secundò probatur, quia prudentia non eſt virtus moralis, ſed intellectualis, vt docuit Ariſtoteles 2.*Ethicor. cap.* 2. & 3. & S.Thom. 1.2. *varijs locis*, præſertim *quæſt.* 58. & in hac 2.2.*quæſt.* 4. *art.* 8 & in hac

quæſtione dicit eſſe in intellectu,& non in appetitu, vnde Bernardus *ſerm.49.in Cantica* ait: Eſt ergo diſcretio non tam virtus, quàm moderatrix, & auriga virtutum ordinatrixque affectuum, & morum doctrix; virtuti verò intellectuali ſecundùm ſe non opponitur peccatum moris, quod poteſt explicari, & explicant aliqui, quia non opponitur arti, & ſcientiæ.

Sed poſſet aliquis vrgere eſſe diſcrimen: nam ars non verſatur circa materiam moris, bene tamen prudentia. Verùm reſpondere poſſet aliquis prudentiam verſari circa materiam moris in ordine ad voluntatem, & ita poſſe eſſe peccatum, quatenus eſt cauſa peccati, non tamen ſecundùm ſe, vt in intellectu verſatur circa verum.

Tertiò idem probatur, quia virtuti intellectus ſecundùm ſe ſolùm debet opponi vitium intellectus ratione obiecti, circa quod verſatur prudentia, & imprudentia

Dices negligentiam ſciendi res neceſſarias eſſe ſpeciale peccatum oppoſitum ſtudioſitati, & tamen negligentia ſciendi opponitur ſcientiæ. Reſpondetur eam negligentiam non eſſe peccatum quatenus opponitur ſcientiæ, ſed quatenus opponitur peculiari virtuti morali, nempe ſtudioſitati, de qua agit S.Thom.infrà *quæſt.*166.

Dices, fides eſt virtus intellectualis, vt diximus ſuprà, & tamen habet vitium oppoſitum peccatum hæreſis. Reſpondetur non fore vitium peculiare, niſi ſupponeret affectum. quod explico: nam prudentia eſt inſtrumentum generale omnium virtutum moralium, licèt ſupponat rectum propoſitum finis ſecundùm ſe; fides verò non ſupponit affectum virtutum theologicarum, neque vt ſit peccatum requiritur vt ſolùm ſit tale, quãdo mouet defectus eius ad peccatum cõtra illas virtutes, quæ ſunt in voluntate; defectus verò prudentiæ non eſt peccatum, niſi quando eſt cauſa peccati in voluntate; peccatum verò oppoſitum fidei non ſumit ſuam malitiã ex alio vitio voluntatis, ſed ex obiecto contrario fidei.

Ex dictis manet refutata ſententia P. Valentiæ, & peculiariter poſſumus arguere contra ipſum, quia ſi defectus prudentiæ non eſt peccatum, quando non eſt directè voluntarius; ergo non eſt peccatum abſolutè, quia quando actus conſummatur extra voluntatem, ſufficit vt ſit peccatum eſſe voluntarium indirectè, vt patet in actu homicidij, & pono ex materia de bonitate & malitia. Defectus verò prudentiæ fit in intellectu, atque adeò conſummatur extra volontatem.

Dicendum eſt ſecundò vitia imprudentiæ eſſe defectus ſecundùm ſe intra genus cognitionis peculiari ratione, vt conſtat, peccata tamen intra genus moris non ſunt ſecundùm ſe, vt probatum eſt. Et hanc doctrinam indicat Caietanus *in hac quæſt. ad art.* 2. *circa ſolutionem tertij*, dicit enim malum conſilium, eſſe malum intra limites actuum rationis, & tamen quando referuntur ad vnam materiam, eſſe vnius ſpeciei; ſine idoneo verò argumento reſtrinxit Valentia doctrinam Caietani ad vitia imprudentiæ indirectè volita.

Ad primum contrariæ ſententiæ conſtat. Ad ſecundum reſpondetur, Auguſtinum ex vario affectu amoris velle diſtinguere virtutes, ſed prudentia non requirit peculiarem amorem qui habeat peculiare vitium oppoſitum, ad prudentiam enim ſufficit, ſi præcedat amor finis honeſti ſecundùm ſe in hac, vel illa materia moralis virtutis.

Sed ſolet obiici S.Thomas, verùm de mente eius iamiam dicemus.

Dvbivm IV.

Quæ ſit mens S. Thomæ in controuerſia præcedentis dubij.

Aliqui putant S. Thomam exiſtimaſſe imprudentiam eſſe peccatum ſpeciale ſecundùm ſe diſtinctum à peccato contra virtutem moralem, circa quam verſatur primò, quia in articulo ſecundo huius quæſtionis in corpore, dicit imprudentiam eſſe vitium generale per participationem, quia reperitur in omnibus vitiis, & vltra hoc dicit eſſe peccatum generale, quia continet ſub ſe ſpecies aliquas peccatorum contra ſpecies prudentiæ. Deinde in ſolutione ſecundi docet ignorantiam non eſſe peccatum, niſi ratione negligentiæ, imprudentiam tamen ſecundùm rationem ſuam eſſe vitium morale, ideóque magis poſſe dici ſpeciale peccatum.

Tertiò, quia *artic.* 4. docet inconſiderantiam eſſe ſpeciale peccatum.

Quartò, quia *quæſt.*55. aſſignat alia vitia oppoſita prudentiæ.

Quintò, quia *quæſt.*56 *art.*1. *ad ſecundum* admittit in Euangelio datum fuiſſe præceptum de prudentia, Matth.10. *Eſtote prudentes.* Videtur ergo admittere peculiare præceptum, ac proinde peculiare vitium contra illud.

Sextò, quia *quæſt.* 54. *art.*1. cùm propoſuiſſet ſecundum argumentum ad probandum negligentiam non eſſe ſpeciale peccatum, quia inuenitur in omni materia peccati, reſpondet negligentiam eſſe ſpeciale peccatum, propter ſpecialem defectum rationis.

Nihilominus multi viri docti putant S.Thomam nunquam ſenſiſſe imprudentiam habere malitiam diſtinctam à malitia virtutis moralis, circa quam verſatur. Hoc autem ex ſolutione argumentorum, quæ pro contraria opinione referuntur, probandum eſt.

Ad primum reſpondetur in eo loco ſolùm aſſerere S. Thomam imprudentiam eſſe vitium generale, quia ſequitur omne peccatum contra virtutem moralem, deinde quia habet ſub ſe plures ſpecies in intellectu; ſed non vult illos defectus intellectus eſſe diuerſa vitia moralia, ſed diuerſos defectus oppoſitos virtuti intellectuali, qui tamen, vt notat Caietanus in eum articulum circa vnam materiam virtutis moralis, eiuſdem ſunt ſpeciei in eſſe moris.

Ad ſecundum reſpondetur, ibi S.Thomam ſolùm velle aſſignare diſcrimen inter ignorantiam, & imprudentiam, quòd ignorantia ex ignorantiæ ratione non connotat vitium, quia ſcientia in ratione ſcientiæ non connotat materiam virtutis moralis, & tamen imprudentia propriè oppoſita prudentiæ ex ratione ſua connotat materiam virtutis moralis, ſed non dicit vitium morale diſtinctum ab eo quod mouet voluntatem.

Ad tertium reſpondetur ſolùm velle S. Thom. eſſe ſpeciale intra genus virtutis intellectualis, & eodem modo poteſt reſponderi ad quartum.

Ad quintum reſpondetur ibi ſolùm admittere generale præceptum prudentiæ, & in ſolutione ſecunda vult hoc eſſe expreſsè traditum in lege euangelica, & eodem ſenſu explicandus eſt articulo ſecundo.

Ad ſextum concedimus eſſe ſpeciale in eo ſenſu, quia eſt ſpecialis defectus rationis, non tamen quia ſit diſtinctus à peccato contra virtutem moralem, in cuius materia verſatur.

Dvbivm V.

An inter infideles, vel fideles poßit eſſe aliqua ignorantia inuincibilis iuris diuini.

De hoc dubio agit P. Vazquez *in* 1.2. *diſp.* 122. & nos diximus 2.2. *tomo* 1. *diſp.* 28. *dub.* 2.

Aliquorum ſententia fuit, nullum abſque culpa poſſe ignorare ea, quæ ſunt noſtræ fidei myſteria. ita ſenſit Alenſis 2. *part. quæſt.* 112. *m* 8. *& quæſt.* 113. *m.* 3. Aotiſiodorenſis *lib.* 3. *ſumma tit.* 3. *cap.* 2. *quæſt.* 3. Albertus 2. *quæſt.* 22. *art.* 10. Gabriel *quæſt.* 2. *artic.* 3. *dub.* 1. & apertè Gerſon *alphabeto* 64. *litera K, & alphabeto* 62. *littera I.* Bonauentura 3. *diſt.* 25. *artic.* 1. *quæſt.* 2. *ad vltim. & quæſt.* 3. *ad penultimum.* Guilielmus
B Pariſienſis *tit. de legibus*, Adrianus *quodlibeto* 2. ſine argumentis, *quæſt.* 1. *ad* 2. *& quodlibeto* 10. *quæſt.* 4. *art.* 1. *puncto* 3. & docuerat Hugo de ſancto Victore *lib.* 2. *de Sacramentis, parte* 6. *cap.* 5. *in* 3. *tomo.*

Ex his verò Doctoribus Alexand. Bonauent. Gabriel, & Adrianus loqui videntur de ignorantia eorum, ſine quibus non contingit ſalus, hoc eſt, de his, quæ diximus eſſe neceſſaria neceſſitate medij; cæteri verò de ignorantia cuiuſuis præcepti diuini poſitiui. Et probari ſolet primò prædicta ſententia ex illo principio, Deus facienti quod eſt in ſe non denegat gratiam neceſſariam ad ſalutem; ergo ſi quis non habet notitiam neceſſariam ad ſalutem, planè hoc prouenit ex culpa ſua, quia non fecit quod de-
C buit facere. Secundò, quia aliàs ſequeretur poſſe aliquem conſequi ſalutem ſine fide, vel illum aſſequi eam omnino non poſſe, ſiquidem habuit ignorationem inſuperabilem. Multa alia argumenta pro hac opinione adducit Corduba *lib.* 2. *quæſtionary quæſt.* 4. quæ ſolùm probant fidem eſſe neceſſariam ad ſalutem. Et ſenſum Alenſis ſequitur Corduba, & probat tertiò ex illo ad Romanos 10. *in omnem terram exiuit ſonus eorum*, id eſt, Apoſtolorum; ergo poſt ſufficientem promulgationem Euangelij nullus habet ignorantiam rerum fidei inuincibilem.

Quartò ſi talis ignorantia poſſet contingere, conſtituamus aliquem hominem illa laborare, &
D nullum habere peccatum actuale; vel ergo damnabitur, vel ſaluabitur: ſi damnandus eſt, vel pœna ſenſus, vel tantùm pœna damni; ſed pœnam ſenſus non poteſt habere, quia hæc infligitur propter peccata actualia; nec punietur ſola pœna damni, hic enim modus puniendi ſolis deſtinatus eſt pueris, qui cum ſolo originali moriuntur; ſine fide verò ſaluari non poteſt.

Sed quando In hac materia dicatur aliquis facere quod in ſe eſt, non eodem modo explicatur à citatis Doctoribus. Corduba putat non ſufficere ſi quis poſtulet à Deo, vt illuminetur, ſed neceſſarium eſſe vt Doctores conſulat, vt ab eis inſtruatur. Alenſis putat tunc aliquem facere quod in ſe eſt, quando
E recte operatur iuxta cognitionem naturalem, quam habet de Deo. Alios cum Alenſi pro ſua ſententia refert Corduba, immeritò tamen, vt ſuprà *cap.* 2. oſtendit P. Vazquez. Adrianus cenſet non ſufficere ea quæ docet Corduba, ſed neceſſarium eſſe diſponi ad iuſtificationem, & poſt illam orationes fundere, & poſtulare à Deo illuminationem.

Sed contrariam ſententiam docuit S. Thom. *in hac* 2.2. *quæſt.* 10. *art.* 1. vbi concedit poſſe eſſe in aliquo infidelitatem negatiuam abſque peccato, Durandus *in* 3. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *ad* 1. Victoria relectione de Indiis inſulanis, *concl.* 1. Conradus *quæſt.* 100. *de contractibus.* Almainus *tit.* 1. *moralium cap.* 4. Vega 6. *in Trident. cap.* 18. Caſtro *lib.* 1. *de lege pœnali cap.* 14.

A P. Vazquez *diſp. citata cap.* 3. & ſequuntur communiter recentiores, & mihi placet; & probatur primò ex autore quæſtionum noui Teſtamenti apud Auguſt. *quæſt.* 67. deinde ex Auguſt. *tr.* 89. *in Ioannem, epiſt.* 105. *& epiſtola* 80. *lib. de natura & gratia cap.* 4. & ratio eſt, quia illa ignorantia ſolùm culpæ poteſt imputari, quam aliquis debita diligentia non ſtuduit expellere, vt bene docuit Auguſt. *lib.* 3. *de libero arbitrio cap.* 22. multi verò infideles non potuerunt aliqua diligentia debita eam expellere, quia nihil omnino de noſtra fide vel audierunt, vel dubitarunt, vt conſtat ex hiſtoricis, & experimento eorum, qui ad gentes miſſi ſunt ad manifeſtandum illis fidem Chriſti.

Deinde non eſt operoſum ſoluere argumenta primæ ſententiæ. Et vt reſpondeamus ad primum, ſciendum illam propoſitionem, Facienti, quod eſt in ſe, Deus non denegat gratiam, non eſſe intelligendam de faciente quod eſt in ſe ex ſolis naturæ viribus, vt rectè probat P. Vazquez 1. *part. diſput.* 91. *cap.* 10. cum S. Thoma *lectione* 3. *in cap.* 10. *ad Romanos*, circa illud, *in omnem terram exiuit ſonus eorum, &* 1.2. *quæſt.* 109. *art.* 6. *ad* 1. *& quæſt.* 112. *art.* 2 *&* 3. & alij referuntur à P. Vazquez *diſputatione citata*, & ſequuntur multi huius ætatis, & dicemus in materia *de Gratia.*

Secundò ſciendum eſt, quod infrà ſuo loco dicemus, in infidelibus eſſe aliqua bona opera ex auxi-
C lio gratiæ.

Tertiò notandum eſt in infidelibus eſſe aliqua auxilia gratiæ, quibus ſi bene vterentur, Deus non negaret illis alia auxilia neceſſaria ad iuſtificationem, vt docent Theologi in materia *de Gratia, & prædeſtinatione*, & docuit P. Vazquez 1. *p. diſp.* 97. *c.* 5.

His præmiſſis reſpondendum eſt ad primum, ignorantiam rerum fidei poſſe eſſe, vel oriri ex pœna inflicta à Deo propter aliquod peccatum infidelis, qui peccat, & non eſt bene functus auxilio gratiæ, ipſam tamen ignorantiam non eſſe culpam, quia rerum noſtræ fidei homo ille non habuit cognitionem, vel notitiam aliquam, vel principium dubitandi, vel inquirendi & interrogandi de illa.

D Ad ſecundum reſpondendum eſt eo ſenſu, cuilibet eſſe poſſibile conſequi fidem, & ſalutem, quia ſi non peccaret, & bene vteretur auxilio gratiæ, non denegaret Deus illi alia auxilia ad conſecutionem fidei.

Ad tertium aliqui reſpondent Paulum *ad Romanos* 10. ſolum velle omnibus eſſe communicatam aliquam gratiam, vt poſſint Deum inuocare. legatur P. Vazquez 1.2. *diſp. citata, cap.* 3. *&* 1. *parte diſput.* 97. *cap.* 5. *& in eum locum Pauli.* Obſeruandum verò eſt P. Vazquez *locis citatis* non excludere expoſitionem Patrum, qui illa verba, *in omnem terram exiuit*, &c. de Apoſtolis dicta eſſe à Paulo in ſenſu myſtico putant, cum qua ſtare poteſt alia expoſitio, & ſenſus
E literalis, vt conſtat ex materia de ſenſibus Scripturæ, & ea verba in ſenſu literali de cœlis, citata à Paulo, ſenſit Ianſenius *in Pſalm.* 18. Addendum verò eſt Paulum non docuiſſe ſingulis infidelibus ita eſſe datam notitiam Euangelij vt non potuerint aliqui ſine culpa ignoratione laborare myſteriorum noſtræ fidei; rectè enim aſſerit S. Thomas *in citatum caput ad Romanos lectione* 3. ex illis verbis non ſequi, quòd ad ſingulos homines fama Apoſtolicæ prædicationis peruenerit. Et Auguſt. *epiſt.* 80. docet ea verba tempore Apoſtoli non omnino eſſe completa, ſed complenda, habereque aliquid prophetiæ: & teſtatur Auguſt. ſuo tempore fuiſſe quaſdam gentes in Africa, quibus fides Chriſti annunciata non erat.

Ad quartum dicendum eſt, nullum adultum infidelem diſceſſurum ex hac vita abſque vllo peccato actuali, non ex neceſſitate illata à Deo, ſed ex malitia illius hominis; ignoratiooem verò rerum fidei fore in eo pœnam alicuius peccati, vt ſuprà explicatum eſt, ac proinde non habet locum quod inferebatur in eo argumento.

Reſtat dicere de ignorantia rerum fidei, maximè articulorum noſtræ fidei inter fideles. Aliquorum ſententia eſt non eſſe ſine peccato talem ignorantiam articulorum, qui in Symbolo continentur. Sic docuit S. Thomas *lect. 4. ſuper cap. 1. 1. ad Corinth.* Bonauent. 3. *diſt.* 25. *art.* 1. *quaeſt.* 3. Durandus *quaeſt.* 1. Angelus & Sylueſter *verbo Fides.*

Aliorum ſententia eſt poſſe eſſe in aliquo fideli talem ignorantiam ſine peccato, ita docet P. Vazq. 1.2 *diſp. citata, in fine.* Bañes *in art. 8. dub. 2. non longè à fine. §. eſt aliud argumentum*, & multi alij viri docti huius ætatis, qui non docent aliquid contra priorem opinionem, ſed volunt illam eſſe intelligendam frequenter, raróque reperiri prædictam ignorantiam ſine peccato, quamuis interdum poſſit contingere, quia fieri poteſt vt aliquis ruſticus non ſit à parentibus, vel parocho inſtructus de vno, vel altero articulo, quod non eſt facilè admittendum, quia cùm in Eccleſia celebrentur myſteria prædicta, occurret facilè cuilibet ſaltem dubium de ea re vt interroget, & inſtruatur à parocho, parentibus, vel aliis.

Deinde ſciendum eſt non obligari parochum, vel concionatorem ad docendam doctrinam Chriſtianam ſingulos, ſed ſatis eſſe ſi multos ſimul doceant in Eccleſia. ita Bañes *in art. 8. dub. 2. ad finem*, & aliis huius ætatis, & certè vix eſſe poſſibile parochum, vel concionatorem ſigillatim vnumquemque fidelem docere fidei rudimenta, & ideo parochus ſolùm obligatur ad docendam doctrinam Chriſtianam in ſua Eccleſia, quando ibi ſunt parochiani congregati, & aliqui religioſi in publicis plateis pueros inſtruunt, audientibus etiam adultis non ſine magno fructu. Confeſſarij verò debent interrogare pœnitẽtes an ſciant articulos fidei, aut Symbolum, & an aliquo modo myſteria articulorum intelligant; exhortari etiam debent patres familias, vt filios & ſeruos per ſe, vel per alios inſtruant, quando prudenter iudicẽt illos non eſſe rectè inſtructos.

Aliqua diſputantur hîc à Doctoribus de præcepto credendi, de quibus dicemus infrà.

Dvbivm VI.

An iuris naturalis poßit eſſe aliqua ignorantia inuincibilis.

Iam diximus ſuprà quid ſit ignorantia inuincibilis.

Prima opinio eſt aſſerentium nullam poſſe eſſe in homine ignorantiam inuincibilem iuris naturalis. ita ſenſit Alenſ. 2. *part quaeſt.* 183. *num.* 3. Gratianus 1. *quaeſt.* 4. Albert. 3. *diſt.* 25. *quaeſt.* 1. *ad* 1. Caſtro *lib.* 2. *de lege pœnali cap.* 14. & alij. Probant primò ex Ariſt. 3. *Ethicorum cap.* 1. neque enim S. Thom. explicat de eo, qui putat in genere fornicationem eſſe licitam.

Secundò poteſt confirmari teſtimonio S. Thomæ *infra quaeſt.* 94. *art.* 6. vbi docet vniuerſalis legis præcepta quæ per ſe nota ſunt non poſſe ignorari.

Tertiò probari poteſt, quia præcepta oriuntur à lumine naturali; ergo niſi ſit minus offuſcatum, non poterit quis eorum habere ignorantiam inuincibilem.

A Sed Corduba *lib. 2. quaeſt. 4.* & alij recentiores docent iſta vniuerſaliſſima legis præcepta, quæ per ſe notiſſima ſunt, à nullo poſſe ignorari, vt loco allegato docuit S. Thom.

Alterum eſt, ea quæ in catalogo expreſſa ſunt, quando occurrunt ſine aliqua circunſtantia, non poſſe ignorari: ſecus quando ratione alicuius circunſtantiæ aliquis credens poſſe excuſari à peccato; & licèt aliqui, quorum facit mentionem P. Vazquez *diſp.* 122. *cap.* 2. putauerint adulterium, vel furtum eſſe licitum, tamen hæc ignorantia cenſenda non eſt inuincibilis, & inculpabilis. Et hoc ſenſu poteſt intelligi Ariſtotel. ſuprà relatus, & poteſt confirmari ex his quæ de Gentibus docet Paulus *ad Rom.* 1.

B Quartum eſt, concluſionum, quæ deducuntur ex præceptis Decalogi, & magis ſunt remotæ, poſſe eſſe ignorantiam inuincibilem; & probari poteſt, quia iſtæ concluſiones non ſunt adeò manifeſtæ & notæ, ſicut præcepta vniuerſaliſſima, vel ſicut præcepta Decalogi: & hanc ſententiam quantum ad omnia ſuprà dicta, ſequitur P. Vazquez *diſp.* 122. *citata*, & *c. vltimo* reſpondet ad argumenta primæ opinionis, & ex dictis facilè conſtat quomodo reſpondendum ſit.

Dvbivm VII.

C

Quomodo legis humanæ ignorantia cenſeatur carere culpa.

Conſtitutum eſt apud Doctores poſſe eſſe ignorantiam legis humanæ: vnde non eſt audiendus Guilielmus Pariſienſis, qui *tract. de legibus* cõtrarium videtur ſentire, abſque vlla probabiliori ſpecie: exiſtimandum verò eſt, quando debeat iudicari inuincibilis. Et Almaynus *tract.* 1. *moralium c.* 4 definit ignorantiam hanc, quando homo ad eam vincendam fecit quidquid facere debuit.

Aliqui recentiores putant, inſufficientem hanc definitionem, & dicunt addendum ei eſſe, vt quiſque faciat quod communiter homines probi facere ſolent. Sed hoc modo non ſatis explicatum eſt,
D quando ſit inuincibilis.

Adrianus *quodlib.* 2. *fine argumentis quaeſt.* 1. *ad* 2. *& quodlib. 4. art. 1. num 2. puncto* .. exiſtimat ſatis eſſe ſi quis ſequatur opinionem viri docti, vt ignorantia cenſeatur inuincibilis. Caſtro *de lege pœnali lib.* 2. *cap.* 14. putat neceſſarium eſſe plures viros doctos conſulere.

Sed ſolùm hoc potiùs pertinet ad ignorantiam probabilem, quæ differt ab inuincibili, quod ſupponit aliquam notitiam eorum, de quibus dubitamus; & difficultas eſt, quid debeat facere dubitans vt prudenter dicatur procedere. Nunc verò diſputamus de ignorantia inuincibili, quando rei cognitæ nullam habuit notitiam, nec dubium.

E Vt verò rem explicemus, ponendum eſt id quod cum aliis vt certum docuit P. Vazquez *diſp.* 123. *cap.* 2. ſubditum non obligari ad cognoſcendas omnes leges regni, ſed quomodolibet obligari ad cognoſcendas leges ſui ſtatus; illud enim nec eſt moraliter poſſibile, nec neceſſarium: hoc autem ſimpliciter eſt neceſſarium, propter ſtatum & munus peccari vniuſcuiuſque.

Secundò docet P. Vazquez cum Caſtro *lib.* 2. *de lege pœnali cap.* 14. vnumquemque debere agnoſcere leges pertinentes ad contractum, quoties vult contractum celebrare. Sed Caſtro non ſatis explicat, quis debeat præcedere in eo, qui celebrat contractum, vt teneatur eas leges cognoſcere, & qua

ratione

rationc in foro externo non admittitur ignorantia iuris, docet P. Vaxquez *loco allegato*.

Sed modò agimus de foro conſcientiæ,& dicendum eſt,illam eſſe ignorantiam inuiocibilem, cuius nulla præceſſit notitia,aut dubitatio, iuxta ea , quæ ſuprà diximus de cogitatione neceſſaria ad peccatum vt ſit voluntarium. Ita P. Thomas Sanchez *lib.1.cap.illo 16. num.21.* P. Suarex *tomo 5. in 3.part. diſp.4. ſect.* 8. *n.* 18. quod in omnibus iegibus poſitiuis habet locum,vt docuit P. Vazquez *loco allegato.* eadem eſt eoim ratio ; ſed circa leges ſtatus vniuſcuiuſque proprias facilè occurrit ratio dubitandi & ſciendi quæ ſint leges, aut ſtatuta eius officij, aut religionis ; circa leges verò generales non ita facile. Quid verò teneatur facere is , qui dubitauit, traditur a Doctoribus in materia de conſcientia, & legi poteſt P. Vaxquez ſuprà *diſp.* 62. tenetur autem quilibet vt bene exerceat ſuum munus , videlicet de aliquo iuterrogare viros doctos , vt oſtendaut ei ſaltem opinionem probabilem quam ſequatur : aut ſi ipſe ſit vir doctus , tenetur conſiderare ptincipia & opiniones probabiles , vt poſſit iudicium ferre de dubio oblato.

Ex dictis manet ſolutum dubium propoſitum.

Dvbivm VIII.

An poſsit eſſe ignorantia inuincibilis facti.

FVit opinio Guilielm. Pariſienſis *tract. de legibus cap.*21.dicentis, nullam eſſe ignorantiam inuincibilem facti. Probat,quia vt aliquam ignoranriam vincamus , non ſolùm debemus adhibere diligentiam humanam exteriùs inquitentes & intetrogantes , ſed etiam interiùs debemus Deum orare vt ab ea ignorantia liberemur , Deus verò non patietur nos in ea ignorantia manere. Huic opinioni fauet Antiſiod.*lib.3. ſumma tract* 8. *cap.*8. *quaſt.* 5. & quod attinet ad orationem , idem docuit Adrian. *quodl.4. art.1.part.3.*

Sed hoc facilè refutatur, quia non poteſt dici ignorantia inuincibilis , niſi illa , cuius nulla præceſſit cogitario , tunc enim nihil poteſt homo facere vt vincat illam. Secundò ex ipſa ſententia ſequeretur Iacob non caruiſſe culpa , cùm communicauit cum Lia tanquam cum vxore,quod eſt contra communem ſenſum.

Meritò ergo Doctores communiter affirmant poſſe contingere ignorantiam inuincibilem facti, ſed quando cenſeatur vincibilis , vel inuincibilis, non eodem modo explieatur à Doctoribus. Aliqui docent eſſe vincibilem , & imputari ad culpam quando aliquis debet operari rei illicitæ. Ita Gabriel *4.d.*15 *quaſt.*14. *art.*3. *dub.*2. pro qua ſententia referuntur aliqui Iuriſperiti.

Hanc tamen opinionem meritò cum aliis refutat P. Vaxquez *diſp.* 124. *cap.*2.& ratio eſt facilis, quia licèt det aliquis cooperam furto , poteſt ignorare circunſtantiam , vel euentum futurum quando illarum nulla occurrit cogitario , vel dubitatio.

Dicendum verò eſt eam eſſe ignorantiam inuincibilem facti,cuius nulla præceſſit , aut occurrit cogitatio,vel dubitatio,hac enim ratione nullo modo vinci poteſt.

Alia verò eſt probabilis ignorantia facti,quando quis dubitat de aliquo euentu , & debet examinare dubium & inquirere ; circa quam obſeruanda eſt doctrina communis in materia de conſcientia : poreſt enim obligari ad maiorem , vel minorem obli-

A gationem ſecundùm conditiones perſonarum & rerum, de quibus agitur.

Sed poteſt aliquis obiicere ex Geneſ.20.*cap.* nam Abimelech accepit Saram in vxorem , putans eſſe ſororem , & non vxorem Abrahæ ; & tamen poſtquam eam accepit, dixit illi Dominus:En morieris, propter mulierem quam tuliſti ; habet enim vnam, & tamen ea ignorantia videtur fuiſſe probabilis, ſi rectè conſideretur & integrè hiſtoria illius capitis. Reſpondet primò Lyra Abimelech peccaſſe, quia reuera non adhibuit ſufficientem diligentiam, ſed fallitur , quia Abimelech interrogauit Abrahamum , an eſſet eius vxor : & ille interrogatus reſpondet, eſſe ſororem ; quid ergo amplius potuit

B facere.

Secundò reſpondet Lyra peccaſſe Abimelech, quia cùm legitimam habuiſſet vxorem,voluit aliam accipere , nempe Saram. ſic videtur ſenſiſſe Theodoretus *quaſt.62.in Geneſ.* Sed hæc reſponſio non ſatisfacit , quia Dominus non reprehendit Abimelech , propter pluralitatem vxorum , ſed quia tulerat vxorem alterius. Adrian. *quodlibeto 4.art.1.principali , in fine* , docuit Abimelech nullum peccatum commiſiſſe , ſequitur Corduba *lib.2. quaſt.22. in reſponſione 2.argumenti.* P. Vazquez *diſp.124.c.2.* & fauet textus. Dixit enim Abimelech ad Dominum: *Numquid gentem ignorantem & iuſtam interficies?* & infrà, *in ſimplicitate cordis mei , & munditia manuum mea-*

C *rum feci hoc* ; Dominus verò ad ipſum ait , *Ego ſcio quod ſimplici corde feceris.*

Deinde ipſum non peccaſſe ob polygamiam, quia ex gentibus multi homines hoc ignorarunt; quòd verò Scriptura ſignificat peccaturum Abimelechum ſi cognoſceret , Adrianus & Corduba explicant de actu materiali adulterij,ſine culpa tamen.

Deinde P. Vazquez aliam ſolutionem collegit ex Chryſoſtomo *homilia 45.in Geneſ.* vt dicatur peccaturum Abimelech,non propter culpam , ſed propter dedecus, quod ex eo facto pateretur Abraham. Quod verò Dominus dixit , *ne peccares in me* , more hominum loquutus eſt,& ad ſignificandum quando amore proſequeretur Abrahamum.

D

Artic. III. *Vtrùm ignorantia excuſet ex toto à peccato.*

Prima concluſio,ignorantia comitans non excuſat à peccato. Secunda , ignorantia antecedens excuſat.

Artic. IV. *Vtrùm ignorantia diminuat peccatum.*

Concluſio eſt , affectata non minuit , bene tamen craſſa.

E

DISPVTATIO XX.
circa hos articulos.

Theologica.

Dvbivm I.

An ignorantia comitans excuſet à culpa.

SVPRA explicauimus quid ſit ignorantia comitans, & de hoc diſputant Scholaſtici,an excuſet à peccato ? Et fuit prima opinio Durand. 2.*diſt.*22. *quaſt.*4. *Geneſ.quaſt.*2. Gabr. *q.2.art.*1.

Adrianus

Adrianus *quodlib*.4. Conrad. & alij nonnulli, *in artic*.3. qui docent hanc ignorantiam non excuſare opus à peccato; & probari ſolet primò ex Ariſtot. 3.*Ethic. cap*.1. quia dixit ignorantiam concomitantem non excuſare à culpa, hoc titulo vtuntur nonnulli, cùm reuera Ariſtot. id non dixerit: poſſet autem allegari 5.*Ethicorum cap*.8. A

Deinde poteſt probari ex S.Thom.*art*.3.& ratione, quia ignorantia comitans per accidens comparatur cum opere quod ſimul fit cum illa: ergo non poteſt eam excuſare à culpa. Cordub. *lib*.2.*quæſt*.19. putat veram eſſe prædictam ſententiam in eo ſolùm caſu, quando cum ignorantia tali eſſet expreſſa voluntas faciendi tale opus, etiamſi ignorantia illa nota adeſſet. Probat, quia licèt obiectum materiale ſit ignoratum, tamen formale cognitum eſt, v.g. etiamſi quis ignoret eſſe diem ieiunij, tamen habet expreſſam voluntatem non ieiunandi, etiamſi agnoſceret eſſe præceptum. B

Aliorum ſententia eſt, opus factum cum ignorantia connotati non eſſe peccatum. Ita ſenſit P.Vazquez *diſp*.125.*cap*.2. hanc ſequuti ſunt P.Azor. *tomo* 1.*lib*.1.*cap*.14.*quæſt*.4. P.Suarez *tomo* 5.*in* 3.*part. diſp*.4.*ſect*.8.*num*.8. P. Valentia hîc *quæſt*.6.*part*.3. P.Thomas Sanchez cum aliis *lib*.1.*ſing. cap*.16.*n*.13. & alij, & citatur pro hac opinione Ariſtot. 5.*Ethic. cap*.1. Deinde ex eo quòd ſecundùm Ariſtot. voluntarium ſit cum cognitione ſingulorum, de quo infrà *quæſt*. 6. Sed hæc ignorantia aufert cognitionem ſingulorum reſpectu operis; ergo excuſat illud à peccato. quam doctrinam de natura voluntarij amplectitur S.Thom. & alij communiter. C

Ratione etiam probatur, quia tale opus quando nullum habet actum à quo oriatur vt tale, non poteſt eſſe peccatum ex ſolo habituali affectu, vt conſtat. Deinde etſi habeat actualem affectum faciendi illud opus, etiamſi non haberet ignorantiam, tamen ab illo affectu opus non poteſt eſſe voluntarium factum cum ignorantia comitante, quia hîc, & nunc non procedit ab illo. quod fortiùs perſequitur P.Vazquez *cap*.2.

Qui *cap*. 3. explicat, quo ſenſu poſſit intelligi hanc ignorantiam non excuſare à culpa, vt aliqui dixerunt. D

Docent verò mentem S.Thom.*art*.3.& 4. ſic eſſe intelligendam, vt ignorantia comitans non excuſet à culpa affectum ipſum, qui de opere nihil tale docuit. quæ explicatio optimè quadrat in S. Thom. & ſic videtur eum intellexiſſe Petrus de Soto *lect*.2. *de medendi peccatis ratione*. & eodem modo intelligendus eſt pſeudo-Nyſſenus *lib*. 5. *philoſophia cap*.2.

Ex dictis poſſumus colligere id quod *cap. illo* 3. collegit P. Vazquez ignorantiam hanc excuſare à pœna excommunicationis, vel regularitatis, quod ob actum externum imponitur, de quo legatur P.Suarez, P.Azor, P.Thom. Sanchez ſuprà citati, ita excuſatur ab obligatione reſtituendi quæ oritur ex delicto, de qua diximus 2.2.*ad quæſt*.62. E

Deinde ex dictis facilè ſolui poſſunt quæ pro prima opinione in principio obiiciebantur, quæ fusè ſoluit P.Vazquez *diſp.cit.cap.vltimo*. Ad Ariſtot. & S. Thom. reſpondeo iuxta doctrinam traditam poſſe explicari.

Ad tertium reſpondendum eſt ignorantiam nullo modo comparari per ſe cum ſubſtantia actus externi, vt probauimus.

***

DVBIVM II.

An cum ignorantia vincibili poſſit eſſe peccatum hæreſis.

Dixi de hoc dubio 2.2.tom.1.diſp.55.

AGit de hac quæſtione P.Vazquez 1.2.*diſp*.126. ex quo multa deſumpſit P. Thom. Sanchez *lib*.2.*de* 1.*præcepto cap*.9. Certum autem eſt cum ignorantia vincibili eſſe aliquod peccatum; quia cum illa poteſt eſſe voluntarium, quod vocant interpretatiuum; ſed quia in aliquibus peccatis eſt neceſſarius peculiaris modus attingendi obiectum, & expreſſum voluntarium, ideo diſputamus an cum tali ignorantia poſſit eſſe peccatum hæreſis. Et primò dicemus de ignorantia vincibili, deinde de affectata. Sotus *in* 4.*diſt*.22.*quæſt*.2.*art*.3.*poſt* 5.*concl*. ſentit cum tali ignorantia eſſe poſſe peccatum hæreſis; cui ſententiæ videtur fauere Bonauent. *in* 4.*circa textum*. Canus *lib*.12.*de locis*. Canarienſis 1.*part.ad q*.32.*in art*.4. 2.*p.commentary*, & alij quos citat P.Thom. Sanchez 1.*num*.19. Probari autem poteſt, quia peccatum hæreſis conſummatur in actu intellectus, ac proinde extra voluntatem: ergo ad illud ſufficit voluntarium interpretatiuum, ſicut ad peccatum furti, vel ſimile, quod dicitur exteriùs conſummari.

Secunda opinio eſt aſſerentium errorem cum tali ignorantia non eſſe peccatum hæreſis: hæc videtur S.Thom.*in hac quæſt.art*.2.*ad* 3.& multi alij eam defendunt, quos 1.*cap*.2. citat P. Vazquez, ſequitur P.Azor *tom*.1.*lib*.1.*cap*.14.*quæſt*.9.& *lib*.8.*cap*.9 *q*.7. P.Henriquez *lib*.13.*de examine animæ*. P. Toletus *in ſumma in Bulla cœnæ, excommun*.1.*num*.5.& *lib*.4.*c*.7.*num*.3. P.Vazquez *diſp.citata*, & mihi placet. Et primò poteſt probari ex Auguſt.*lib.de vtilitate credendi, in principio*, cuius verba fideliter refert P. Vazquez *diſp.illa* 126.*cap*.2. & ratio eſt, quia qui contradicit veritati quam tradit Eccleſia, ſi ipſe ignorat quid ſentiat Eccleſia, non infert iniuriam autoritati Eccleſiæ, neque poteſt dici rectè non credere Eccleſiæ; & licèt ob ignorantiam vincibilem & culpabilem peccet, tamen non peccat peccato hæreſis, hoc enim peccatum non eſt peccatum ignorantiæ, ſed requirit ſcientiam Eccleſiæ proponentis & docentis contrarium. Ad exactiorem verò notionem huius veritatis notanda ſunt nonnulla.

Vnum eſt peccatum hæreſis conſummari exteriùs, id eſt, extra voluntatem, quia eſt actus intellectus, & ſicut homicidium dicitur exteriùs conſummari, hoc eſt, in opere exteriori, quod non eſt in ipſa potentia voluntaris inhærens, ita & peccatum hæreſis conſummatur in actu intellectus.

Alterum eſt, hoc peccatum in voluntate non requirere voluntatem expreſſam ſentiendi, contra id quod docet Eccleſia; ſed ſatis eſt ſi vellet ſequi doctrinam contrariam ei, quam ſcit docere Eccleſiam, etiamſi faciat ex alio fine. nam hoc ipſo quòd ſcit Eccleſiam contrarium docere, infert iniuriam Eccleſiæ cui non vult fidem adhibere.

Deinde ſciendum eſt quod ſuprà diximus, circumſtantiam ſcientiæ in intellectu eſſe neceſſariam ad malitiam hæreſis, quia ſine illa non infert iniuriam autoritati Eccleſiæ ille, qui ſequitur doctrinam contrariam doctrinæ Eccleſiæ.

Vlteriùs ex doctrina tradita intelligi poteſt cauſa ob quam ignorantia vincibilis poſſit excuſari à peccato hæreſis, & non à peccato homicidij, vel alterius ſimilis. Et diſcrimen eſt manifeſtũ, quia ad peccatum

homicidij

homicidij ſcientia non requiritur ex parte obiecti, ſed vt ſit actus voluntarius; & eſt actus voluntarius cum ignorantia vincibili, quia ad voluntarium ſufficit cognitio quam operans poſſet habere, etiamſi actu illam non habeat: at verò cognitio & ſcientia ad errorem neceſſaria eſt, non ſolùm vt actus ſit liber, ſed etiam ex parte obiecti, aliàs non infertur iniuria Eccleſiæ contrarium docenti.

Item ex doctrina tradita poteſt intelligi quid ſit pertinacia requiſita ad hoc peccatum, de quo P. Vazquez, & ex illo P. Thom. Sanchez ſuprà. Docet autem P. Vazquez primò pertinaciam hanc non conſiſtere in ſolo voluntario, quia voluntarium poteſt eſſe cum ignorantia vincibili, & culpabili. Secundò non conſiſtit in temporis perſeuerantia, quia in momento temporis eſſe poteſt, ſi quis ſciens operetur contra ſenſum Eccleſiæ, amplectens contrarium. Tertiò non ſatis eſt ad pertinaciam hanc, ſi quis admoueatur à viris grauiſſimis quando ipſe exiſtimat ſuam ſententiam non eſſe contra ſenſum Eccleſiæ, quia tunc non infert iniuriam autoritati Eccleſiæ. Quartò nón ſufficit naturalis diſpoſitio, ex qua ſequeretur vt quis nòn crederet Eccleſiæ etiam contrarium proponenti: dixi *naturalem*, quia ſi oriretur ex actu libero, quo quis decreuiſſet ſequi ſuam opinionem erroneam, etiamſi Eccleſia contrarium proponeret, eſſet pertinacia, & ideo P. Vazquez ſuprà *cap.* 3. hoc explicat de diſpoſitione naturali ex ingenio, & aliis circunſtantiis hominis, quia per hoc non infert actu iniuriam Eccleſiæ; pertinacia ergo in eo conſiſtit vt quis ſcienter erret contra ſenſus Eccleſiæ, vt explicatum eſt. Ex dictis verò ſoluta manet ratio contrariæ opinionis.

Reſtat dicere de errore contra doctrinam Eccleſiæ in eo qui non vult ſcire quid ſentiat Eccleſia. Et aliqui videntur ſentire talem errorem eſſe hæreſim, quos allegat P. Thom. Sanchez ſuprà *n.* 21. & probari poteſt, quia qui ſic erraret, planè videretur inferre iniuriam Eccleſiæ, ſicut ſi expreſsè cum ſcientia erraret.

Alij verò contrarium docent abſolutè, & ſine diſtinctione vlla. Bañes hîc *in art.* 2. P. Azor *ſuprà*, & alij, quia licèt quis voluntariè & expreſsè velit ignorare quod docet Eccleſia; tamen quandiu ignorat, non infert iniuriam Eccleſiæ contrarium ſentiendo.

Alij autem Doctores diſtinctione vtuntur. P. Vazquez *cap. illo* 2. *in fine*, P. Thom. Sanchez *ſuprà n.* 23. Docent verò affectatam ignorantiam duobus modis poſſe accidere; altero ſolùm ratione tædij addiſcendi, ratione cuius poteſt aliquis ignorantiam anxiè affectare, & hoc modo error in rebus fidei non eſt hæreſis, quia qui hac ratione errat, non infert iniuriam autoritati Eccleſiæ, vt conſtat. Altero modo poteſt quis affectu appetere ignorantiam, ita vt talis affectatio ſit hæreſis, quando oritur ex falſa opinione contra Eccleſiam, & eius autoritatem, tunc enim infert hic homo iniuriam Eccleſiæ; & hæc doctrina mihi placet ob rationem eius, & ex dictis ſoluta manet ratio contrariæ opinionis.

Sed reſtat explicare, an error prædictus quando non eſt hæreſis, ſit peccatum eiuſdem ſpeciei cum peccato hæreſis? Aliqui ſolùm docuerunt reductiuè pertinere ad hæreſim, vt Canarienſis ſuprà relatus, & alij non pauci, cum quibus ſentit P. Thom. Sanchez *loco cit. num.* 24. Alij clariùs docuerunt eſſe eiuſdem ſpeciei cum peccato hæreſis. Sed hoc falſum eſt, nec loquuntur conſectariè illi, qui ſequentes doctrinam Doctorum ſecundæ opinionis ſuprà relatæ, aſſerentium illud peccatum non eſſe hæreſim,

A docuerunt eſſe eiuſdem ſpeciei cum hæreſi. Et argumentum ſumptum à ſimili de peccato homicidij, vim non habet; quia, vt ſuprà diximus, manifeſtum eſt diſcrimen inter hoc peccatum quod non requirit ſcientiam ex parte obiecti, ſed ſolùm vt actus ſit liber, & inter peccatum hæreſis quod requirit ſcientiam ex parte obiecti, modo ſuprà explicato.

Docet autem P. Vazquez *loco allegato*, poſſe conſiderari ignorantiam, & errorem in eo euentu, & quatenus eſt ignorantia poterit eſſe contra præceptum fidei, ſi ſit in his, quæ ſcire debent omnes fideles; ſed non eſt infidelitas, vel hæreſis, vt ſuprà diximus: quatenus autem eſt in his, quæ communiter non debent omnes ſcire, erit contra virtutem
B ſtudioſitas, de qua S. Thom. *infrà quæſt.* 166. quæ eſt pars temperantiæ, & moderatur affectum ſciendi, vt ſobriè ſciamus; temerè autem ſcit qui cum ignorantia culpabili in tali materia amplectitur errorem.

DISPVTATIO XXI.

THEOLOGICA, MORALIS.

De vſu opinionis probabilis in adminiſtratione, vel receptione Sacramentorum.

C IN hac diſputatione dicendum eſt de vſu circa Sacramenta, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis, & de his quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, legatur P. Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. diſp.* 6. *ſect.* 6. *num.* 5. *& tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 21. *ſect.* 4. *in fine.* P. Vazq. *t.* 2. *diſp.* 63. *cap* 2. *&* 3. P. Salas 1. 2. *quæſt.* 21. *tract.* 8. *d. vnica, ſect.* 10. P. Thom. Sanchez *lib.* 1. *ſummæ cap.* 9. *num.* 32.

DVBIVM I.

An ſemper ſit licitum vti opinione probabili in adminiſtratione, vel receptione Sacramentorum, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis.

D DIfficultas eſt, quando eligitur opinio probabilis, relicta probabiliori, & tutiori. Et quæſtio poteſt eſſe de receptione Sacramenti ordinis, vel matrimonij, vel confirmationis, vel Extremæ vnctionis.

Prima opinio eſt aſſerentium, ſemper eſſe eligendam probabiliorem opinionem, vel propter reuerentiam Sacramenti, vel propter bonum animæ.

Alij abſolutè docent ſufficere eligere opinionem probabilem: talem enim opinionem poteſt quis eligere prudenter.

Tertiò alij docent quòd ſi ſolùm conſideretur re-
E uerentia debita Sacramento, ſufficit vti opinione probabili: ſi tamen conſideretur charitas erga proximum, neceſſarium eſſe eligere opinionem probabiliorem in bonum proximi.

In hac quæſtione nos priùs dicemus de Sacramento ordinis, deinde de aliis, & ſermo eſt de maioribus ordinibus qui ſunt Sacramenta.

Item ſermo poteſt eſſe vel de opinione probabili, circa eſſentiam Sacramenti, vel circa accidentalia.

Et primò, ſi diuerſitas opinionum ſolùm ſit circa aliquod accidens Sacramenti, exiſtimo licitum eſſe vti opinione minus probabili, & minus tuta. Quia ſiue homo, ſiue adminiſtrans, ſiue recipiens Sacramentum,

tentum, prudenter operatur, & Sacramentum facit. Quia, vt ponimus, eſt vera forma & vera materia neceſſaria ad eſſentiam Sacramenti, & ita nullum ſequitur incommodum.

Secundò ſi diuerſitas opinionum contingat circa eſſentialia, ita vt ſi opinio ſit falſa, non fiat Sacramentum, cenſeo ſufficere vti opinione probabili, ſi ſolùm conſideretur reuerentia debita Sacramento; quia verè prudenter operatur homo, ſi nullum aliud eſſet extrinſecum damnum.

Cenſeo tamen, non licere vti tali opinione, propter damnum extrinſecum, v.g. quia ſi quis non ſit reuera Sacerdos, non abſoluet hominem in mortis articulo conſtitutum: & ita miſericordia erga proximum obligat ad vſum probabilioris opinionis.

Deinde circa Sacramentum matrimonij, ſi opinionum diuerſitas ſit circa accidens aliquod, ita vt conſiſtat eſſentia Sacramenti; etiamſi ſit falſa opinio circa illud accidens, licitum erit vti opinione probabili, quæ ſit minus tuta: de hac enim loquimur, quia & contrahens prudenter operatur, & nullum eſt extrinſecum damnum, & eſſentia Sacramento conſiſtit, vt ponimus.

Si tamen diuerſitas opinionis ſit circa eſſentiam Sacramenti, licitum erit vti opinione probabili, quando nullum eſt extrinſecum damnum, quia ad obſeruandam reuerentiam debitam Sacramento ex religione, ſufficit prudenter operari. Secus tamen, ſi contrahendo vtens tali opinione operetur cum periculo extrinſeco, v.g. alicuius infamiæ. De Sacramento confirmationis videtur mihi licitum eſſe, vti opinione probabili, ſiue opinio ſit circa eſſentiam, ſiue circa accidens illius; quia præcepto religionis ſatisfit per opinionem probabilem, & Sacramentum hoc non eſt de neceſſitate ſalutis, neque occurret facilè extrinſecum periculum, ob quod vitandum ſit vtendum probabiliori opinione.

Et idem iudicium eſt de Sacramento Extremæ vnctionis.

Reſtat dicendum de Sacramento Euchariſtiæ ſecundùm opinionem aſſerentium non eſſe neceſſarium de neceſſitate ſalutis.

Et diſputamus de adminiſtratione illius, & extra articulum neceſſitatis ſatis erit illud miniſtrare cum opinione probabili de diſpoſitione recipientis, & recipiens poterit cum tali opinione recipere, propter rationem ſuprà factam.

In articulo autem neceſſitatis, & periculi exiſtimo eſſe neceſſarium eligere probabiliorem opinionem, propter periculum extrinſecum, v.g quando recipiens Euchariſtiam non poſſet recipere Sacramentum Pœnitentiæ, & poſſet recipere Euchariſtiam, quæ ex probabili opinione poteſt aliquando conferre primam gratiam. Et hoc intelligo ex parte adminiſtrantis Sacramentum, quia adminiſtrans tenetur conſulere periculo proximi ex miſericordia, & etiam recipiens tenetur ſibi conſulere ex præcepto reconciliationis cum Deo, quando eſt periculum mortis.

Dubium II.

An in adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ poſſit miniſter vti opinione minus probabili, & omittere probabiliorem, hoc eſt, tutiorem.

IN hac quæſtione prima opinio eſt aſſerentium ſemper obligari miniſtrum ad vſum opinionis probabilioris, propter materiæ grauitatem.

A Aliorum opinio eſt quòd ſi conſideretur ſola reuerentia debita Sacramento, ſatis eſt vti opinione probabili. Si verò conſideretur miſericordia erga proximum, eſſe obligationem eligendi opinionem probabiliorem.

Alij abſolutè docent, ſemper poſſe miniſtrum eligere opinionem probabiliorem, & non eſſe neceſſarium vti probabiliori.

Sed dicendum eſt, poſſe eſſe diuerſitatem opinionum circa aliquod accidens huius Sacramenti; ita vt licèt ſit aliqua opinio falſa, tamen vſus illius non impediet effectum, ſeu eſſentiam Sacramenti. v. g. eſt controuerſia, an ſint explicandæ in confeſſione circunſtantiæ notabiliter aggrauantes in eadem

B ſpecie, vel non ſint explicandæ ex neceſſitate. Et licet aliqua iſtarum opinionum ſit falſa, tamen vſus eius non impediet abſolutionem, ſi adſint cætera neceſſaria; vel poteſt eſſe diuerſitas opinionum circa eſſentiam Sacramenti, id eſt, circa ea, quæ neceſſaria ſunt ad effectum huius Sacramenti.

Hac diſtinctione præmiſſa exiſtimo in priori materia poſſe miniſtrum vti opinione probabili, quia prudenter operatur, & nullum eſt periculum impediendi effectum Sacramenti.

In ſecundo verò caſu, vel ſermo eſt extra articulum mortis, vel in articulo mortis, & ſi ſermo eſt de vſu opinionis probabilis extra articulum mortis, exiſtimo licitum eſſe vti opinione minùs probabili,

C & ex parte reuerentiæ debitæ Sacramento, conſtat ex dictis. Deinde obligatio miſericordiæ erga proximum non vrget, vel quia ponimus non eſſe periculum quando non eſt neceſſitas iuſtificationis, quia pœnitens eſt in gratia.

Secus quando indigeret iuſtificatione, tum enim miſericordia obligat ad certius remedium, vt docet P. Vazquez *ſuprà*, & P. Thomas Sanchez *num.* 33. Quod ego intelligo quando ſacerdos adminiſtrans Sacramentum Pœnitentiæ poteſt certius adhibere remedium: ſi enim non poſſit vti, & manifeſtet pœnitenti, non peccat Sacerdos, nec pœnitens, quod maximè aduertendum eſt.

Deinde, ſi ſermo ſit de adminiſtratione huius

D Sacramenti in articulo neceſſitatis, obligatio eſt vtendi opinione probabiliori propter periculum pœnitentis, ne damnetur; obligat enim miſericordia ad vſum probabilioris opinionis, ſi fieri poteſt. Dixi, *ſi fieri poteſt*, quia aliquando non datur locus vſui probabilioris opinionis, v. g. eſt controuerſia, an poſſit quis abſoluere pœnitentem in articulo mortis, qui ſolùm dedit ſigna doloris, & poſtulauit confeſſionem, & cùm ſit probabile, poſſe talem hominem abſolui, licet vti tali opinione, quia non eſt locus aliter abſoluendi, vt dixi in materia *de pœnitentia*, imò, vt multi putant, eſſe obligationem abſoluendi, propter periculum pœnitentis, & quia non eſt aliud remedium.

E Ex dictis poſſunt ſolui aliqua dubia in ſpecie ad exactiorem doctrinæ traditæ notionem.

Vnum eſt, an poſſit Sacerdos abſoluere pœnitentem qui ſolùm habeat attritionem; & multi docent non ſolùm poſſe, ſed ad id obligari.

Et mihi placet Sacerdotem poſſe, & debere abſoluere pœnitentem, qui iudicatur attritus, quia valde certum eſt attritionem ſufficere cum Sacramento ad iuſtificationem, vt diximus in materia *de pœnitentia*. Et eodem modo exiſtimo poſſe licitè pœnitentem accedere ad abſolutionem cum attritione, cognita etiam vt attritione; quia ita eſt certum eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad recipiendam gratiam in Sacramento, vt oppoſitum non

ſit

ſit probabile, ac proinde dici non poteſt, eſſe neceſſariam contritionem perfectam.

Idem exiſtimo quantum eſt ex vi ſacramenti, etiamſi fiat confeſſio in articulo mortis; an verò tunc obliget præceptum dilectionis perfectæ, alterius loci eſt. legatur P.Thom. Sanch. *lib.1. ſumma cap.9.num.*34.

Alterum dubium eſſe poteſt de eadem attritione reſpectu miniſtrantis Baptiſmum, & reſpectu recipientis illum, & iuxta dicta philoſophandum eſt, alia dicemus ſtatim.

Tertium dubium, an quando diuerſitas opinionum eſt circa iuriſdictionem ſacerdotis, an illam habeat, ad abſoluendum poſſit vti opinione minùs tuta, quæ docet illum habere iuriſdictionem.

Aliquorum opinio eſt non eſſe licitum in hoc caſu, vti opinione minus tuta, & probari poteſt. Primò, quia eſt periculum non faciendi ſacramentum. Secundò, quia eſt contra miſericordiam proximo debitam de applicando remedio tutiori.

Aliorum opinio eſt id eſſe licitum. ita ſentit P.Suarez *tom.4.in 3.p.diſput.6.ſect.1.n.7.* P.Thom. Sanch: *ſuprà num.*35.

Primò, quia nullum, vel modicum periculum eſt.

Secundò, quia error communis ortus ex ea opinione probabili dat iuriſdictionem veram, vt docuit P.Thom. Sanch. *lib.2. de matrimonio diſput.*22. *in fine*, & probabile putat P.Suarez *ſuprà numer.*8. & ſequitur Leſſius *lib. 2. de iuſtitia cap.* 29. *dub.* 8. *num.*68.

Tertiò, quia licèt ſacerdos careat iuriſdictione in mortalia, habet tamen circa venialia; & ratione gratiæ infuſæ liberatur pœnitens à mortalibus, & aliàs propter probabilem opinionem excuſatur ab illis iterum confitendis.

Hæc difficultas non habet locum in articulo neceſſitatis, quia pro illo quilibet ſacerdos poteſt abſoluere hominem in tali periculo conſtitutum.

Deinde extra articulum mortis probabilis opinio ſufficit ad excuſandam irreuerentiam contra ſacramentum, vt ſæpe dixi.

Rurſus ſi pœnitens agnoſcat vſum opinionis probabilis, & confeſſorem non poſſe alia vti, non erit contra miſericordiam, quando pœnitens ex aliqua cauſa vult illi confiteri, tunc enim ſacerdos non poteſt alio remedio vti. v.g. Si quis velit confiteri ſacerdoti qui approbatus eſt in vno Epiſcopatu, & audit confeſſiooes in alio eorum qui eligant confeſſorem ex vi Bullæ, aut Iubilei. Exiſtimo talem ſacerdotem non peccare, etiamſi plures audiat confeſſiones, quia probabilis eſt opinio aſſerentium poſſe approbatum ab voo ordinario eligi ex vi Bullæ etiam in alio Epiſcopatu.

Vlteriùs mihi placet vt probabile illud quod docuit P.Thom. Sanch. in prædicto euentu hominem qui confitetur venialia cum mortalibus, abſolui à venialibus, & iuſtificari à mortalibus; & licèt reipſa non habeat ſacerdos iuriſdictionem ad mortalia; tamen propter rationem, & opinionem probabilem excuſari pœnitentem ab obligatione iterum confitendi mortalia: quod multis viris doctis videtur valde probabile.

Sciendum deinde eſt aliquos Doctores aſſerere confeſſorem non poſſe vti probabili opinione, relicta probabiliori, in his, quæ tenent ſe ex parte ipſius, quia ipſe ex miſericordia tenetur adhibere melius remedium pœnitenti. In his tamen, quæ tenent ſe ex parte pœnitẽtis, ſi pœnitens velit vti opinione probabili, relicta probabiliori & tutiori, poſſe

A confeſſarium illa vti, & iuxta illam abſoluere. Et ita docent, quòd ſi pœnitens in ſola attritione vellet abſolui, poteſt confeſſor illum abſoluere.

Sed ſi ſermo ſit de diuerſitate opinionum circa accidentalia, ita vt vſus opinionis minus tutæ non impediat effectum ſacramenti, ſiue teneat ſe ex parte confeſſoris, ſiue ex parte pœnitentis: ſatis eſt vti opinione probabili, quia homo prudenter iuxta illam operatur, & non eſt damnum aliquod, quia verè ſacramentum habet effectum.

Si verò diuerſitas opinionum verſetur circa eſſentialia, v.g. an confeſſor habeat iuriſdictionem, vel an pœnitens habeat diſpoſitionem ſufficientem, vel debeat habere tutiorem, peculiaris difficultas eſt, & de B iuriſdictione iam diximus, & de attritione ſuprà etiam dictum eſt à nobis.

Modò ſolùm affirmo quòd ſicut confeſſor ex parte ſua teneretur apponere tutius medium, ita & pœnitens ex parte ſua. Quia non minus obligatur pœnitens ad conſulendum ſaluti ſuæ, quàm confeſſor ad conſulendum ſaluti alienæ ipſius pœnitentis, ſiue obligatio in vtroque oriatur ex eadem virtute, ſiue ex diuerſa. quod intelligendum eſt, quando cætera ſunt paria.

Ex dictis poteſt ſolui difficultas quam aliqui attigere, an teneatur pœnitens qui fecit confeſſiones informes, cùm probabile ſit poſſe eſſe ſacramentum pœnitentiæ informe, & tutius ſit repetere, & iterum C confiteri peccata. Aliqui dixerunt, hoc non eſſe neceſſarium, quia pœnitens poteſt vti optimè opinione probabili, neque obligatur ad probabiliorem, de quo ſuprà.

In præſenti verò mihi placet non eſſe obligationem iterum confitendi peccata, qnia probabilis opinio illa de ſacramento informi, & ſubſequens ſacramentum poteſt habere eſſentiam ſuam & effectum, etiamſi opinio illa ſit falſa. non enim auſert vſus talis opiniouis, quæ neceſſaria ſunt ad eſſentiam & effectum ſubſequentis ſacramenti.

Item ex dictis intelligitur, an peccet qui approbatus in vno Epiſcopatu, audit confeſſionem in alio, de quo ſuprà dictum eſt. Solùm aduerto recentiores D aliquos t.a. in materia de bonitate & malitia, agentes de hoc dubio, affirmaſſe non peccare talem ſacerdotem, ſi ſemel, aut iterum audiat confeſſiones in alio Epiſcopatu; peccaret tamen, ſi frequenter audiat confeſſiones. quæ doctrina mihi non probatur. Et ſi ſermo ſit de probabilitate eius opinionis ad non peccandum contra reuerentiam debitam ſacramento, iam diximus ſatis eſſe vti opinione probabili.

Deinde vſu talis opinionis ob bonum præſertim pœnitentis, ſi pœnitens ſciat confeſſorem non poſſe aliter abſoluere, & vellet ab eo abſolui, non peccat confeſſor abſoluens, etiamſi pluries & freqoenter abſoloat, iuxta ſupradicta.

Si verò pœnitens neſciat confeſſorem ſolum E eſſe approbatum in vna prouincia & Epiſcopatu, & egeat gratia ſacramenti, vel ad primam iuſtificationem, vel ad aliquem ſpecialem effectum, non poſſe abſoluere pœnitentem, niſi illum faciat certiorem de vſu opinionis illios.

Item iuxta ſupradicta exiſtimare poſſet aliquis cum multis Doctoribus, neceſſarium eſſe in ordinatione ſacerdotis phyſice tangere calicem, quia in controuerſia eſt opinio de neceſſitate tactus ad eſſentiam illius ſacramenti. ea opinio tutior eſt quæ affirmat neceſſarium eſſe tactum phyſicum, de qua quæſtione legi poteſt P.Vazquez *tom.3. in 3. part. diſp* 246.*cap.*2.

In præſenti verò reſpondere poſſet aliquis, ve-

ram eſſe opinionem aſſerentium eſſe neceſſarium tactum phyſicum ad eſſentiam ſacramenti, & eam opinionem eſſe eligendam.

Alij verò qui putant talem tactum non eſſe neceſſarium, reſpondere debent, tam eſſe certum non eſſe neceſſarium tactum phyſicum, vt nullum ſit periculum morale in operando ſecundum talem opinionem, & hoc, vel quia aliqui putant ſufficere tactum moralem, vel quia cenſent nullum tactum eſſe neceſſarium, vt docuit P. Vazquez *loco cit.* & hanc ſecundam ſolutionem exiſtimo ſatis tutam in praxi.

Ex dictis etiam intelligitur, quòd licet ſit diuerſitas opinionum in materia de pœnitentia, an ſit ad ſacramentum neceſſaria attritio cum certa intenſione, vel duratione; tamen tuta conſcientia poteſt quis accedere ad ſacramentum cum attritione facta ex gratia in qualiber intenſione, vel duratione, neque eſſe neceſſarium eligere opinionem de maiori intenſione, vel duratione, & ratio poteſt eſſe ex dictis.

Item controuerſia eſt in materia de pœnitentia, an ſit neceſſarium elicere ſingulas attritiones ſingulorum peccatorum; & tamen nullus dicet neceſſarium eſſe eligere opinionem aſſerentium eſſe neceſſarias ſingulas attritiones ſingulorum peccatorum. Nam contraria opinio valde certa eſt, & ſimilia ſunt circa ſacramenta, in quibus ſimili modo eſt philoſophandum, iuxta doctrinam traditam.

Addendum eſt, ea quæ diximus, intelligenda eſſe, quando occurrit opinio probabilis; quid verò agendum ſit quando occurrit purum dubium, diximus in variis materiis, & in opuſculo de conſcientia dubia.

Ex dictis conſtat ſolutio dubij, de quo ante aliquot annos magna controuerſia exorta eſt in Hiſpania; contigit enim aliquando vt in ordinatione ſacerdotum in quodam Epiſcopatu daretur Calix ſine vino.

Et diſputatum fuit primò, quid agendum, ſi eſſet probabile non defuiſſe vinum. Secundò, quid agendum, ſi eſſet certum non fuiſſe vinum in calice.

Circa primum aliqui cenſuerunt, non eſſe neceſſarium ſic ordinatum iterum ordinari, quia putarunt poſſe ordinatum amplecti opinionem probabilem in prædicto euentu. Alij ſimpliciter docuerunt eſſe obligationem iterum ſuſcipiendi ſacrum ordinem ſacerdotis; quia in priori euentu non fuit verum ſacramentum ex defectu vini, quod probabiliter iudicatur defuiſſe.

Mihi placet primò quòd ſi ſolùm ageretur de reuerentia debita ſacramento & vſui, illius ſatis eſſe amplecti opinionem probabilem, vt ſæpè diximus in ſuperioribus.

Secundò tamen exiſtimo eſſe obligationem non vtendi Sacramento probabiliter ſolùm ſuſcepto propter damnum proximorum, quia ſi ille homo vere non eſt ſacerdos, non conficiet ſacramentum Eucharistiæ, neque poſſet abſoluere à peccatis; ex quo magnum detrimentum paterentur proximi; & ita ſenſerunt multi viri docti in Hiſpania de hac re interrogati.

Circa ſecundum quidquid ſit de aliorum ſenſu, mihi videtur eſſe obligationem recipiendi iterum verum ſacerdotium per veram materiam & formam. Primò, quia non eſt probabile materiam ſacerdotis neceſſariò reperiri ſine vino in calice. Secundò, licèt eſſet talis opinio, tamen ratio facta probat eſſe neceſſarium tutiorem partem amplecti in tali controuerſia.

DISPVTATIO XXII.

THEOLOGICA.

De pane azymo.

DE materia huius diſputationis fusè diſputant interpretes Scripturæ variis locis, quos infrà citabimus. legi poteſt Bellarm. *lib. 4. de Euchar. cap. 7.* Marcel. Francol. *tractat. de horis canonicis.* P. Vazq. P. Valent. *ibi*, & alij recentiores *tract. de agno typico, & vero*: multa autem explicanda in hac diſputatione, quæ ſigillatim explicabimus.

DVBIVM I.

An Chriſtus celebrauerit Paſcha Iudæorum eo anno, quo mortuus eſt.

REfertur placitum aliquorum aſſerentium, Chriſtum non celebraſſe Paſcha Iudæorum eo anno, quo mortuus eſt, ita refert Sainctes *repet. 1. de Euchariſt. cap. 7* & colligebat ex aliquibus locis malè intellectis, & idem refert Theophylactus *in cap. 26. Matth.*

Verùm etiam eſt error manifeſtus, nam *cap. 26. Matth.* poſtquam Diſcipuli interrogarunt, vbi vis paremus tibi comedere Paſcha? & Chriſtus oſtendiſſet eis vbi poſſent parare, dicitur, *& fecerunt Diſcipuli, vt conſtituit illis Ieſus, & parauerunt Paſcha.* Idem colligitur ex *Marc. cap. 4* ex illis verbis, *prima die azymorum quando Paſcha immolabant*, quod de agno paſchali interpretantur Patres. Deinde non eſt credibile eum legis ritum celeberrimum à Chriſto fuiſſe prætermiſſum, quòd ſi Chriſtus Paſcha non celebraſſet, facile poſſent Phariſæi illud obiicere Chriſto. Item eſt perpetua traditio Eccleſiæ, quòd Chriſtus celebrauerit Paſcha eo anno.

Sed obiiciunt quòd Chriſtus cum Diſcipulis egerit de celebrando Paſchate tardius, quàm vt poſſet agnus immolari: reſpondendum tamen eſt, ex dictis ſatis conſtare Chriſtum conuenienti tempore loquutum, vt præpararetur agnus.

Obiiciunt ſecundò quod dicitur Matth. 26. *Diſcumbebat cum diſcipulis ſuis.* nam qui manducabat agnum, ſtantes illum comedebant. Sed reſpondendum eſt ea verba, *diſcumbebat*, &c. intelligi de cœna communi, & vſuali; de qua ſuo loco dicemus, non de manducatione agni paſchalis.

Tertiò poteſt obiici contra catholicam doctrinam, præceptum fuiſſe vt die decimo menſis primi adduceretur agnus in domum, & ſeruaretur vſque ad 14. in qua erat immolandus, id quod Chriſtus non fecerit; loquutus de Paſchate immolando die 14. Reſpondent aliqui non fuiſſe præceptum illud generatim traditum pro poſteris, ſed tantùm pro ea nocte, qua filij Iſraël egreſſi ſunt de Ægypto, & ita illud præceptum traditur *cap. 12. Exodi*; ſed Abulenſ. obſcure loquitur, & communis ſenſus interpretum eſt præceptum illud traditum etiam pro poſteris.

Mihi ergo placet quod docet Sainctes *repet. 1. de Euchariſtia; cap 7.* ex Ioſeph. *lib. 5. de bello Iudaico, cap. 45.* ciues Hieroſolymitanos ſolicitos fuiſſe adducere plures agnos in domos ſuas, non ſolùm pro ſe, ſed etiam pro cæteris, & ita potuiſſe Chriſtum comparare agnum, qui eſſet adductus 10. die in ciuitate.

Dvbivm II.

An Chriſtus celebrauerit Paſcha Iudaorum luna decimaquarta.

ALiqui expreſsè docuerunt Chriſtum celebraſſe Paſcha eo quidem anno,quo mortuus eſt, ſed luna 13. Martij, Iudæos autem luna 14. ita Euthymius *in cap.26. Matth.* Nicephorus *1.hiſtoria.cap.28.* ſequutus alios Græcos, & ita ſenſit Epiph. *hæreſi* 50. Chryſoſt. *hom.82. in Ioan. circa cap. Ioan.*18. Theophyl. *ibidem*, qui docent Chriſtum non celebraſſe Paſcha eo die, quo olim, id eſt, non celebraſſe Paſcha die olim aſſignato per legem, vt probari ſolet, quia hac ratione veritas reſpondebat figuræ, & Chriſtus occideretur luna 14. qua immolabatur agnus paſchalis: ergo Chriſtus luna 13. celebrauerat Paſcha.

Secundò probatur, quia *Ioan.*18. dicitur de Iudæis, & ij non introierunt in prætorium, ne contaminaretur, ſed manducarent Paſcha, nempe manè eius diei, quo Chriſtus occiſus eſt, vt ad veſperam ipſi Iudæi manducarent ſuum Paſcha;ergo Chriſtus celebrauerat Paſcha luna 13.

Tertiò, quia *Ioan.* 19. dicitur, *Chriſtus mortuus in Paraſceue Paſcha*, id eſt,antequam Iudæi celebrarent Paſcha.Cùm ergo celebraturi eſſent Paſcha luna 14. videtur Chriſtus celebraſſe luna 13.antecedenti.

Quartò probatur, quia *Ioan.*14. dicitur, *ante diem feſtum Paſcha* & alia quæ ſequuntur, ex quibus videtur colligi Chriſtum celebraſſe Paſcha ante diem, quo Iudæi erant celebraturi,& ex hac ſententia collegerunt Græci Chriſtum conſecraſſe in fermentato, de quo infrà.

In præſenti verò dubio Latini Patres vt certum docent Chriſtum celebraſſe Paſcha Iudæorum 14. luna menſis primi, & probatur ex *Matth.26. Marc.* 14. *Luc.*22. vbi dicitur Chriſtum in die azymorum miſiſſe diſcipulos ſuos vt pararent Paſcha, & Matthæus & Marcus ſubiiciunt, *veſpere autem facto*, &c. Lucas verò, *& hora facta*, nempe eodem die, ac proinde immolauit agnum tempore quo iuxta legem debuit veſci pane azymo.

Sed reſpondet Euthym. luna 13. dici primam diem azymorum propter propinquitatem; hoc tamen admittendum non eſt contra verborum proprietatem,neque etiam admittendum eſt quòd nonnulli recurrant ad Græcam lectionem aliquorum codicum, retinenda enim eſt vulgata Latina lectio, & lectiones aliquot Græcæ eundem habent ſenſum cum vulgata Latina.

Aliqui verò recentiores Græci contendunt tres Euangeliſtas citatos erraſſe, & correctos fuiſſe à Ioanne *cap.*14. cùm dixit, *ante diem feſtum Paſchæ*;ita refert S.Thom. *in 4.diſt.*11. *quæſt.2.art.2. queſtiunc.3.* Caſtro *v. Euchar. hæreſi* 2. Sed errant apertè Græci, contra fidem Euangeliſtarum, & quòd non ſit contradictio aliqua inter Ioann. & alios Euangeliſtas, conſtabit ex dicendis.

Argumenta verò Græcorum infrà ſoluentur.

Dvbivm III.

An Chriſtus celebrauerit Paſcha luna 14. & Iudæi eadem die.

LAtini, vt vidimus, docent Chriſtum celebraſſe Paſcha 14.luna;Iudæos verò,vt putant aliqui ex Latinis, celebraſſe die ſequenti,ex peculiari diſpenſatione, ita Burg. *in addit.ad cap.26. Matth.* & ſequitur Lyra in illa verba, *erat autem dies azymorum.* Ioan.

A Hentenius *in præfatione commentariorum Euth. in Euangelia.* Gagnerus *in illud Matth. erat autem dies azymorum.* Claudius in illud Ioan.18. *non introierunt*, &c. Ianſenius *cap.*128. *concordia Euangelica*, & noſter Maldonatus *in c.26. Matth.* qui omnium efficaciſſimè opinionem hanc confirmauit,& illuſtrauit.

Pro explicatione huius ſententiæ, & quæſtionis nonnulla notanda ſunt.

Vnum eſt, feſta Iudæorum computari à veſpera vnius diei vſque ad veſperam ſequentis, id quod ex dicendis conſtabit.

Secundò notandum eſt apud Iudæos menſes eſſe lunares,& ita apud illos idem eſt luna 14.& dies 14. eius menſis; initium verò anni ſumebatur ex menſe B Martio,vt colligitur ex *cap.12.Exod.* fieri autem potuit, vt luna Martij, apud Iudæos eſſet aliqua dies Aprilis, ita refert Onuphrius *lib.2.feſtorum, ſub anno* 18. anno quo Chriſtus paſſus eſt luna 14. apud Iudæos,fuiſſe apud alias nationes diem 18.Aprilis.

Tertiò notandum eſt aliqua feſta Iudæorum per diuerſos dies hebdomadæ exordium, & mobilitatem habuiſſe.

Quartò obſeruandum eſt, quocunque die occurreret nouilunium vernalis æquinoctij, eodem die celebrari à Iudæis Neomeniam, & Kalendas primi menſis,niſi in duobus caſibus,vnus erat quando nouilunium occurrebat ſecunda, quarta, vel ſexta feria,vt refert ex quodam Hebræo Ianſenius *ſuprà*.

C His præmiſſis,Burgenſis & nonnulli alij docent eo anno,quo Chriſtus mortuus eſt,Iudæos diſtuliſſe celebrationem Paſchatis in lunam 15. ex diſpenſatione: hanc autem diſpenſationem probant ex aliquorum Iudæorum traditione.

Hoc autem ita factum eſſe probant, quia hac ratione facilè explicantur difficultates, quæ aliàs vix poſſunt ſolui, & primò adducunt illud Ioan.18. *& ipſi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur, ſed manducarent Paſcha.* ergo cùm Chriſtus celebrauerit luna 14. ſequitur Iudæos celebraſſe luna 15. die ſcilicet, quo Chriſtus mortuus eſt, ſic enim intelligunt illud, *vt manducarent Paſcha*, id eſt, agnum paſchalem.

D Secundò, quia *Ioan.*19. dicitur, *erat autem Paraſceue Paſcha, hora quaſi ſexta*, & illum diem intelligunt Paraſceue Paſchatis:hora igitur, qua Chriſtus mortuus eſt, nondum inceperant Iudæi celebrare Paſcha, ſed illud tempus ante veſperam erat illis quaſi tempus præparationis.

Tertiò *Ioan.*19. dicit diem illum ſabbati, ante quem Chriſtus mortuus eſt, fuiſſe magnum, id eſt, non vulgarem,aut communem, ſed peculiari aliqua ratione ſanctiorem,quod non poteſt intelligi,niſi ex peculiari ſolemnitate Paſchatis tranſlati in eũ diem.

Quartò ſi Chriſtus, & Iudæi eodem die Paſcha celebrarunt,& prima dies azymorum eadem fuit reſpectu Chriſti,& Iudæorum;ergo Chriſtus mortuus E eſſet prima die azymorum, & tamen Iudæi dixerant non in die feſto, *Matth.*26.

Quintò *Ioan.*13.Chriſtus dixit Iudæ, *quod facis fac citiùs.* quibus verbis intellexerunt diſcipuli Chriſtum loqui de iis,quæ neceſſaria erant ad celebrandum Paſcha; putarunt ergo aliquod Paſcha celebrandum die ſequenti, & tamen die, quo Chriſtus dixit hæc verba,manducauit agnum paſchale.

Sextò ſi Iudæi cum Chriſto eadem 14. luna celebraſſent Paſcha, & dies, quo Chriſtus mortuus eſt, eſſet primus azymorum, non potuiſſet Ioſeph, homo iuſtus, corpus Chriſti de cruce deponere, quod in eo die non videtur fuiſſe licitum Iudæis.

Septimò probatur ex *cap.26. Matth.* vbi loquens A Chriſtus de tempore Paſcharis, & paſſionis, dixit, *Tempus meum propè eſt.* quæ verba non dicerentur à Chriſto, ſi tempus illud ita eſſet proximum, & commune ipſi cum Iudæis.

Octauò quia *Ioann.*13. dicitur, *ante diem feſtum Paſchæ ſciens Ieſus,* &c. in quo die narrat Euangeliſta, Chriſtum cœnaſſe cum diſcipulis ſuis. vbi per diem ante feſtum Paſchatis manifeſtè videtur intelligere diem immediatum Paſchati ſequuti: Chriſtus ergo celebrauit luna 14. Iudæi verò luna 15.

Communiter tamen Latini contra Burgenſ. & alios ſentiunt Chriſtum & Iudæos eadem luna 14. celebraſſe Paſcha, & ita habet communis ſententia Doctorum hoc tempore, & colligitur ex B Ambroſ. *epiſt.*83. Auguſt. *epiſt* 86. pſeudo-Cypr. *ſermone de cœna Domini*, & ex Scholaſticis communiter ita docet S.Thom. *ſuprà quæſt.46.art.9.* vbi alij interpretes, & fusè *ibi* P.Suar. Alenſ. 4.*p q.*10.*membro* 4. *art.*1.§.3. Gab. *in can.lect.*34. Bonauent. & alij Scholaſt. communiter *in* 4. *ad diſt.*11. Abul. 2.*p.defenſory à cap.*1. & recentiores alij, & mihi placet & probanda eſt, quia traditio illa, quam refert Burg. non habet firmum fundamentum, & etiamſi aliquis concedat in ſummo ſacerdote Hebræorum poteſtatem diſpenſandi in præcepto alicuius feſti, tamen ea diſpenſatio non fieret niſi vrgente aliqua cauſa, quæ tamen non aſſignatur, vt omittam, Hebræos & eorum Magiſtros multa ſæpe mendacia referre. legatur C P.Vazq. *hic*, & Bellarm. *ſuprà c.*8. qui efficaciter repugnat placito Burgenſis.

Deinde ex opinione Burgenſis ſequitur incommodum, quod ipſe infert contra communem ſententiam; & quidem ſi Iudæi eo anno, quo mortuus eſt Chriſtus, celebrarunt Paſcha luna 15. ex prædicta diſpenſatione, & 1. diem azymorum luna 16. ſequitur 7. diem azymorum celebratum ab ipſis feria 6. ſequentis hebdomadæ, & tamen die 7. ſeu vltimus, habebat eandem ſolemnitatem cum prima, & ita in illa hebdomada occurrebant duo feſta coniuncta duobus diebus, nempe die 7. azymorum, & ſequenti die ſabbatum, quod tamen in 1. die azymorum contendit Burg. euitare. D

Vlteriùs ex Ioſepho *lib.*13.*antiq.cap.*16. conſtat eo anno celebrata eſſe à Iudæis duo feſta ſolemnia duobus diebus coniunctis; ergo ſine cauſa Burg. reputauit illud inconueniens.

Refutari dein poteſt prædicta opinio ex illo Matthæi 26. *Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet*, expendendum enim eſt huiuſmodi modum loquendi ſignificare commune feſtum celebrandum ab omnibus, vt ibi expendunt interpretes. Rurſus *Marc.*14. dicitur, *in die azymorum quando Paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi vt manduces Paſcha.* verba autem illa quando Paſcha immolabant, communem ſignificant celebrationem feſti, & Luc. 12. *Venit autem dies azymorum, in qua neceſſe erat* E *occidi Paſcha.* particula autem illa *neceſſe* communem ſignificat obligationem, & diſpenſationem factam excludit; ea verò quæ adducuntur pro ſententia Burg. dubiis ſequentibus explicabuntur.

DVBIVM IV.

Quis ſit ſenſus illorum verborum Ioann. 18. Et ipſi non introierunt in prætorium, &c.

EX hoc loco Ioan. ſumptum eſt argumentum pro ſententia Burg. relata *dub. præcedenti*, & ideo neceſſarium eſt locum hunc exactè explicare: ſermo autem erat de Iudæis accuſantibus Chriſtum, de quibus dixit Euangeliſta noluiſſe intrare in prætorium, ne contaminarentur, vt incontaminati poſſent manducare Paſcha; difficultas verò eſt circa illud verbum *Paſcha*, quod Burg. & qui illum ſequuntur, explicant de agno paſchali, & à nobis refutatum eſt, ideo aliter explicanda ſunt ea verba.

S.Thomas *ſuprà q.46. art. 9. ad* 1. Bonauent. *in* 4. *diſt.*11.*art.*2.*q.*1. & alij non pauci docent Iudæos noluiſſe intrare in prætorium, vt poſſent manducare Paſcha, id eſt, panes azymos. pro qua explicatione ipſe S.Thom. in catena illius loci refert Alcuinum, & docuit Innocent. III, *lib.4. de myſterio Miſſæ c.4. & 5.* per hanc explicationem facilè ſolui primum argumentum Burg.

Verùm prædicta explicatio difficilis apparet, nec placet Abul. 2.*p. defenſory cap.*8. quia panes azymi in Scriptura nôn appellântur Paſcha, licèt dies azymorum Paſcha dicantur. Item, quia ex nulla certa lege Scripturæ conſtat neceſſarium eſſe vt panes azymi non niſi à mundis manducarentur. Vnde Ioſeph. 3. *antiquit.* & Philo *de vita contemplatiua*, non computat inter cibos ſacros panes azymos.

Alij exiſtimant, Phariſæos, qui Chriſtum accuſabant, diſtuliſſe celebrationem Paſchatis in primum diem ſolemnem azymorum, & citant pro hac ſententia Chryſoſt. *hom.*82 *in Ioan.* circa verba citata, & *hom.*85. *in Matth.* citat etiam Theophyl. in illa verba Ioan. & Cyrill. *lib.*12. *in Ioan.cap.*2. Verùm ex his Patribus non poteſt colligi prædicta explicatio, vt legenti conſtabit, & oſtendit hic P.Vazq. qui hanc expoſitionem refutat, ex eo quòd credibile non eſt ſacerdotes & iudices populi auſos fuiſſe legem de ſolemnitate Paſchatis non ſeruaſſe publicitus, & coram populo ſuarum ceremoniarum ſtudioſiſſimo. Item credibile non eſt Iudam, & ſacerdotes Iudæorum de hora, loco, & tempore, antea contra Chriſtum conueniſſe, & cùm ſcirent Chriſtum hora conſueta celebraturum Paſcha, aliquod habere impedimentum, propter quod ſacerdotes illi Iudæorum non poſſent tempore debito Paſcha celebrare.

Alij reſpondent cum Abul. *loco citato*, illud verbum *Paſcha*, loco dicto, neque ſignificare panes azymos, neque Paſchale agnum, ſed alia ſacrificia, quæ illis diebus offerebantur, quibus non poterant veſci, niſi mundi. legatur Bellarm. *ſup. cap.9. ad* 4. P.Suar. *tom.2. in 3.p.diſp.40.ſect.*4. P.Vazq. *hic*, & quidem illis 7. diebus plura offerri ſacrificia docet Ioſeph. 3. *antiquit. cap.* 13. *aliàs* 10. & ſolet colligi ex *cap.*23. *Leuit. & 28. Num.* Sed Scriptura & Ioſephus his locis ſolùm meminerunt holocauſti quod igne cremabatur, & eius nihil comedebatur: meminerunt holocauſti etiam hi rei, qui offerri ſolebant in ſacrificium pro peccato; de aliis tamen ſacrificiis probari poteſt ex *cap.16. Deut.* vbi dicitur præcepiſſe Dominum vt ei celebraretur Phaſe de ouibus, & bobus, & 2. *Paralip. cap.30. & 35.* dicitur Principes dediſſe ſacerdotibus multa animalia ad faciendum Paſcha, ſeu, vt eſt in Hebræo, ad faciendum Paſchata, & idem poteſt colligi ex *lib.3. Eſdræ, cap.*1. licèt non ſit canonicus; de iis ergo ſacrificiis poterant comedere qui mundi eſſent, *Leuit.*7. *Deut.*12. & de ſacerdotibus idem affirmatur *Leuit.6. & 10.* & quamuis in his locis ſolùm videatur eſſe ſermo de ſacrificiis offerendis luna 14. ad veſperam, tamen credibile eſt idem faciendum eſſe illis 7. diebus, id quod expreſsè docuit Auguſt. *lib.5. quæſt. veteris Teſtamenti quæſt.*24. *in fine*, & Ioſeph. *ſuprà.* hæc autem ſacrificia dicta fuiſſe *Phaſe*, manifeſtè conſtat ex *cap.16. Deuteronom.*

De

De iis ergo aptè intelligitur cit. locus Ioan. vt ergo hæc ſacrificia comederent Iudæi, noluerunt introire in prætorium. mitto explicationes alias recentiorum, quæ parum habent probabilitatis. Ex dictis ergo ſolutum manet primum argumentum opinionis relatæ Burg. *dub. præcedenti.*

DVBIVM V.

Quid ſignificet Paraſceue Paſcha, Ioan. 19.

EX hoc loco ſumptum eſt argumentum pro opinione Burg. quam retuli *dub.* 3. & ideo neceſſarium eſt ea verba explicare, aliqui enim, vt vidimus, explicant de Paſchate celebrando à Iudæis, vt dixi *dub.* 3. quod tamen admittendum non eſt.

Alij verò docent Paraſceue ex vſu ſignificare præparationem ciborum, quæ pridie fiebat, vt notauit Auguſt. *tract.* 117. *in Ioan.* quamuis apud Græcos plura alia ſignificet, vt notant periti linguæ Græcæ: conſtat deinde ex Scriptura in ſabbato non licere præparare cibos. *cap.* 12. 15. *&* 35. in Paſchate autem & diebus azymorum licitum erat cibos præparare, vt conſtat: cùm ergo dixit Euangeliſta *Paraſceue Paſcha*, non intellexit diem antecedentem, & proximum Paſchatis, ſed diem ante ſabbatum, & ſimul ille dies dicitur Paſchæ, quæ erat Paſcha, vnde Marcus *c.* 15. de eodem die loquens dixit, *erat autem Paraſceue*, quod eſt ante ſabbatum, ita Bellarm. *ſuprà cap.* 7 *ad* 5. P. Vazq. *hic*, & alij recent. Sed obiicit noſter Maldon. in illud Matth. 26. *ſcitis quia poſt biduum*, &c. contra explicationem traditam, quia ſi dies, v.g. ſancti Ioan. Baptiſtæ eſſet vigilia alterius feſti, ineptè appellaremus diem illum vigiliam S. Ioan. Baptiſtæ, etiamſi eſſet vigilia, & aliàs eſſet feſtum S. Ioan. ergo non rectè dicitur Paraſceue Paſchæ, ex eo ſolùm quòd ille dies ſit Paſchæ.

Huic tamen obiectioni reſpondet P. Vazquez eſſe manifeſtum diſcrimen, nam Paraſceue ſolùm dicebatur communiter reſpectu ſabbati, ſecundùm communem opinionem; vigilia verò apud nos non ſolùm dicitur reſpectu alicuius feſti, aut Sancti, ſed reſpectu multorum, & ideo iuxta communem modum loquendi nomen vigiliæ alicuius Sancti ſolùm ſignificat diem antecedentem, & proximum ſolemnitatis illius Sancti; ſecus verò erat de nomine *Paraſceue*, vt diximus.

Verùm obiiciunt nonnulli ex Auguſtino *tract.* 120. *in Ioan.* circa illa verba, *illi ergo propter Paraſceuem*, &c. ait enim Auguſt. acceleratam vult intelligi ſepulturam Chriſti propter Paraſceuem, quam cœnam puram Iudæi vocabant. vbi videtur ſignificare, non fuiſſe licitum Iudæis aliquid circa ſepulturam facere. Hunc locum Auguſt. Baron. *tom.* 1. *anno* 34. *Domini* §. 154 contendit explicare, & docet ex aliquibus cœnam puram appellari quæ ſine animatis parabatur. Sed reuera non eſt certum aliquod teſtimonium, ex quo colligatur Iudæos feria 6. eum modum ieiunij obſeruaſſe, & ideo ipſe Baron. docet cœnam puram, appellatam à Iudæis quæ fiebat feria 6. intra dies azymorum, eo quòd comedebant panem azymum.

Verùm & hæc explicatio recentioribus non probatur, quia non habet idoneum fundamentum, & propter hanc rationem omnis cœna in diebus azymorum diceretur pura. Deinde Irenæus *lib. aduerſus hæreſes, cap.* 10. non longè à fine dixit, hominem factum, & diſpoſitionem in ſexta die, quæ eſt in cœna pura, & nouiſſimum hominem in regeneratione primi hominis apparuiſſe, &c. vbi abſolutè

A feria 6. appellat cœnam puram; & Amalarius *lib.* 1. *de officio Eccleſiaſtico*, idem videtur ſentire: non eſt igitur facilè aſſignare cauſam, propter quam feria 6. dicatur cœna pura; & P. Suarez *tom.* 2. *in* 3. *p diſp.* 40. *ſect.* 4. exiſtimat Iudæos eo die in honorem ſabbati, aliquam cœnam ſolemnem inſtituiſſe, eo quòd Tertull. 5. *contra Marc. cap.* 4. inter ſolemnitates Iudæorum refert cœnam puram, ſed non aſſignatur ratio ob quam diceretur à Iudæis cœna pura. P. Vazquez *hic diſp.* 172. *cap.* 7. ſuſpicatur dici cœnam puram à Iudæis, quia pro ſabbato parabatur rite & ſincerè, ſecundùm legem; res tamen mihi incerta eſt, & ſufficit pro præſenti inſtituto ex citato loco Auguſt. non poſſe ſumi argumentum contra noſtram B ſententiam.

DVBIVM VI.

Quis ſit ſenſus illorum verborum Ioan. 19. Erat enim magnus dies ille Sabbati.

EX iis verbis ſumebatur argumentum tertium pro opinione Burg. relata *dub.* 3. difficultas verò eſt in aſſignanda ratione, propter quam dies ille ſabbati diceretur magnus.

Abul. & alij non pauci *ſuprà*, & S. Thom. *in citatum locum Ioan.* docent illum diem dici magnum peculiari ratione, non quia eodem die celebraretur C Paſcha Iudæorum, ſed quia erat etiam dies azymorum, & Rup. *in illum locum Ioan* notat poſſe dici magnum, propter multitudinem hominum, qui venerant ad ſolemnitatem azymorum, & præcedentis Paſchatis; ſed noſter Maldonat. *loco citato*, refutat hanc expoſitionem, eo quòd non videatur deſeruire inſtitutio Ioan. contendebat enim ibi aſſignare rationem, propter quam Iudæi poſtulabant à Pilato, vt Chriſti crura frangerentur, vt citiùs moreretur, & ante ſabbatum deponerentur corpora de cruce. Ad hoc autem nihil videtur referre, ſecundum diem azymorum concurrere cum ſabbato, nam ſecunda dies azymorum ſolemnis non erat, vt impediret deponere corpora de cruce.

D Alij interpretantur prædictum locum alia ratione, docent enim, manere corpora in cruce die ſabbati, non fuiſſe expreſsè, & ex ſe prohibitum, licèt non videatur decens, & conueniens, quia *Deut.* 21. præcipiebatur, vt corpora damnatorum eodem mortis die ſepelirentur, & quia Chriſtus crucifixus eſt feria 6. poterat toto illo die corpus eius permanere in cruce, & ineunte nocte deponi, & ſepeliri; quia tamen à Solis occaſu incipiebat ſolemnitas ſabbati, iam tempus illud non videbatur conueniens officio ſepeliendi. Exiſtimant autem Doctores huius ſententiæ diem illum ſabbati dici magnum propter ſolam ſabbati ſolemnitatem, & concedunt omne ſabbatum apud Iudæos poſſe dici magnum. Et ita re- E ſpondent argumento Burg. particulam *magnam* non ſignificare peculiarem ſolemnitatem Paſchatis, ſed ſolam ſabbati propriam ſolemnitatem; & particulam *ille* non referri ad ſolum illum diem ſabbati in indiuiduo, vt ita dicam, ſed ad dignitatem ſabbati cuiuſlibet, ita reſpondet & explicat P. Vazquez *diſp. cit. cap.* 8. neque oppoſitum ſatis probat Burg. aut qui illum ſequitur, & hæc expoſitio mihi maximè probatur. Nec me latet recentiores aliquos ſentire dici magnum diem illum ſabbati, eo quòd ſecundùm opinionem aliquorum reſpondeat dici in quo creatus eſt mundus, res tamen incerta eſt,

Dvbivm VII.

An fuerit prohibitum Iudæis accuſare aliquem, aut ius dicere prima die azymorum.

HVius difficultatis explicatio neceſſaria eſt pro ſolutione quartæ rationis allatæ *dubio* 3. pro Burg.

Abul. *loco allegato* cenſet non fuiſſe lege veteri prohibitum Iudæis accuſare, vel ius dicere prima die azymorum; & aliqui recentiores fatentur in ea lege hoc non eſſe expreſſè prohibitum, ſed quia prohibitum erat eo die nihil operis facere præter ciborum præparationem, potuit colligi ſub eo præcepto prohiberi actum accuſandi, & ideo P. Vazquez
B *cap* 8. *cit*. fatetur poſſe concedi, munus forenſe accuſandi prohibitum eſſe ſub prædicto præcepto; Pontifices tamen & Principes Iudæorum potuiſſe decipi, exiſtimantes licitum eſſe Chriſtum accuſare, eo quòd putabant eſſe hominem pernicioſiſſimum Reipublicæ, & ideo Math. 26. *non in die feſto, ne fortè tumultus fiat in populo*. vbi reſpondendum eſt illos non dixiſſe, non in die feſto, quia non eſt licitum, ſed ne tumultus fiat in populo, & ſic manet ſoluta quarta ratio Burg. & P. Suarez *tomo* 2. *in* 3. *p. diſp*. 40. *ſect* 4. *non longè a fine*, exiſtimat Iudæis non fuiſſe prohibitum die feſto cauſam, aut ius dicere, vel ſententiam mortis proferre, ſed illam executioni man-
C dare, & in hunc ſenſum adducit illud Ioan. 18. *Nobis non licet occidere quenquam*, quod propter diem feſtum dici à Iudæis indicant Cyrill. Chryſoſt. & Auguſt. *ibi*, quos refert P. Suarez *ſuprà*.

Quintum argumentum pro opinione Burgenſis relatum dub. 3. primus quem viderim adducit Maldon. ſed non conuincit, non enim apparet, quo pacto intelligere potuerunt diſcipuli Chriſti illis verbis, *quod facis, fac citiùs*, voluiſſe Chriſtum admonere Iudam vt emeret ea, quæ neceſſaria erant ad celebrandum Paſcha, non ab ipſo Chriſto, ſed ab aliis. legatur P. Vazquez *loco citato*.

Circa ſextum verò argumentum aliqui exiſtimant in die feſto azymorum prohibita fuiſſe Iu-
D dæis opera ſeruilia, non tamen opera miſericordiæ, aut munus ſepeliendi, & ita potuiſſe Ioſephum ſepelire corpus Chriſti, & alij abſolutè docent opera miſericordiæ non eſſe ſabbato prohibita. legatur P. Vazquez *cap*. 8. *cit*. Bellarm. *ſuprà c*. 9. *ad* 2 & colligitur ex *Matth*. 12. *Marc*. 3. *& Luc. c*. 6. *&* 13. *& Ioan*. 7. vbi docuit Chriſtus licitum eſſe ſabbato curare: vnde prædictum argumentum deſumptum videtur ex praua intelligentia Iudæorum, qui ſiniſtrè legem interpretabantur, quod fuſiùs explicat P. Vazq.

Septimum autem argumentum minoris momenti eſt, vocat Chriſtus tempus ſuum *Matth*. 26 propter deſiderium patiendi pro hominibus, iuxta communem ſenſum interpretum eo loco.

Dvbivm VIII.

Quid ſignificent illa verba Ioan. 13. Ante diem feſtum Paſchæ.

OCtauum argumentum relatum pro opinione Burg. *dub*. 3. ſumebatur ex iis verbis Ioan. cui argumento in hoc dubio ſatisfaciendum eſt, & S. Thom. cit. *ſuprà*, Durand. *in* 4. *diſt*. 11. Bonauent. *ibi art*. 2 *quæſt*. 1. *ad* 3. Bellarm. *ſupra cap*. 9. *ad* 3. P. Suarez *tomo* 2. *in* 3. *p. diſp*. 40. *ſect*. 3. §. *Ad fundamenta*. P. Vazq. *hic diſp. citata. cap*. 9. *&* 10. & multi alij, docent Euangeliſtam in eo cap. 13. dixiſſe, *ante diem feſtum*, vſur-
A pando diem feſtum non pro integro die feſtiuitatis, ſed pro die quem vocant vſualem, diſtinctum à nocte. nam feſtum incipiebat à veſpera lunæ 14. & finiebatur veſpera lunæ 15. dies autem feſtus vſualis incipiebat, vel ab ortu Solis, vel ſaltem à media nocte incipientis lunæ 15. Et quia Chriſtus Dominus celebrauit Paſcha luna 14. ad veſperam ineunte nocte, ideo, inquiunt, rectè dixit Euangeliſta, *ante diem feſtum Paſcha*. quæ explicatio mihi maximè probatur, & ſecundùm quam facilè ſoluitur argumentum Burg.

Ad exactam autem explicationem eius obſeruanda ſunt nonnulla, vnum eſt apud Iudæos poſt exitum de Ægypto in primo menſe fuiſſe duo, gratia
B feriarum & feſtorum, alterum dicebatur *Phaſe*, alterum verò dies azymorum, & de die azymorum legi poteſt *cap*. 12. *Exodi, &* 23. *Leuit*. Phaſe autem vt diſtinctum à diebus azymorum, colligitur ex *cap*. 12. *Exodi*.

Alterum obſeruandum eſt, feſtiuitates Iudæorum ex præcepto Domini celebrari à Iudæis à veſpera vnius diei, vſque in veſperam alterius, vt conſtat ex *cap*. 23. *Leuit*. Et ideo cùm prima dies azymorum eſſet ſolemnis, debuit incipere à veſpere lunæ 14.

Deinde obſeruandum eſt veſperam duobus præcipuè modis vſurpari in Scriptura, altero veſpera dicitur pars diei, quæ eſt poſt meridiem vergente
C iam ſole ad occaſum: altero veſpera dicitur tempus illud poſt Solis occaſum. nam *Exod*. 12. *& Leuit*. 23. vbi Latinus vulgatus legit, *ad veſperam*, in Hebræo habet, *inter duas veſperas*. Rurſus obſeruandum eſt Chriſtum vnum ſecundùm opinionem multorum, de qua ſuo loco dicemus, non tantùm cœnam agni paſchalis celebraſſe, ſed etiam vnam, vel duas alias.

Ex iis ergo principiis facilè ſoluitur ratio Burg. & explicatur doctrina à S. Thom. & aliis tradita, nam Eoangeliſta manifeſtè dixit, *ante diem feſtum Paſcha*, & non ſimpliciter, ante Paſcha; rectè ergo explicatur in ſenſu D. Thom. de die vſuali feſtiuo, & ſic verum habent ſenſum illa verba, *ante diem feſtum Paſcha*, etiamſi luna 14. Chriſtus & Iudæi
D celebrauerint Paſcha, primus enim dies vſualis feſtiuus, erat luna 15. & ex dictis ſoluta manent argumenta Græcorum, quæ attulimus *dub*. 2. nonnulla verò alia argumenta, quæ poſſent adduci contra commuuem opinionem, adducemus infrà.

Dvbivm IX.

An Chriſtus celebrauerit Paſcha luna 14. *in prima veſpera illius, vel in vltima.*

DIximus feſta Iudæorum celebranda à veſpera in veſperam, & Paſcha celebrandum luna 14. ex quibus principiis non ante multos annos orta eſt
E controuerſia inter viros doctos, in qua veſpera lunæ 14. Chriſtus celebrauerit Paſcha? Et quidem Oleaſter *in c*. 23. *Leuit*. circa illud, *& affligetis animas veſtras*. & Stella *in Lucam c*. 15. exiſtimarunt Chriſtum celebraſſe Paſcha, id eſt, veſpera lunæ 14. quam opinionem Luiſius Legionenſis, vir hac ætate doctiſſimus, tradidit, & ea poſteriores alij conati ſunt confirmare, & P. Azor *tom*. 1. *lib*. 6. *cap*. 13. *q*. 3 *in fine* putat probabilem, pro qua ipſe retulit Oleaſtrum, & Stellã, quos citauimus, & eandem ſententiam Oleaſtri ſequitur Petrus Lupezius Montoyanus *lib. annot. in can. Miſſæ*; citatur etiam pro eadem ſententia Scaliger *lib. de emendatione temporum fol*. 351. Luiſius igitur Legion. libello de agni veri & typici immolatione,

&

& recent. aliquot contendunt Chriſtum Dominum celebraſſe Paſcha priori veſpera lunæ 14. in fine lunæ 13. Et præcipua fundamenta ſunt primò quòd veſpera in Scriptura dum aſſignatur dies feſtus, principium ſignificat, v.g. cùm dicitur, *à veſpera in veſperam celebrabitis ſabbata veſtra*, etiamſi iuxta ſenſum vulgi per veſperam intelligatur poſterior pars diei; ergo cùm dicitur agnus typicus immolandus ad veſperam lunæ 14. intelligitur de principio diei. Alterum fundamentum eſt quòd eodem tempore celebrandum erat Paſcha à Iudæis, quo celebratum eſt primò in Ægypto: in Ægypto autem videtur celebratum in principio lunæ 14. ergo. Minorem probant ex Ioſepho, qui *lib. 12. antiquitatum c. 5.* aliàs 13. *in fine*, iuxta tranſlationem Gelenij loquens de celebratione Paſchæ, ita ſcribit, *illuceſcente quarta decima luna omnes ad exitum animata ſanctificabant*; illuceſcente autem 14. luna idem eſt, quod diem incipere, propter quod ipſe Luiſius Legion. vertit ex Græco, *appetente 14. die*.

Secundò principaliter probant ex Scriptura. nam Hebræi egreſſi ſunt de Ægypto quando egreſſi ſunt de Rameſſe, iuxta illud Exod. 12. *Profecti ſunt filij Iſrael de Rameſſe in Socoth.* de Rameſſe autem egreſſi ſunt noctu poſt occaſum Solis inchoante luna 15. ergo non potuerunt eadem nocte Paſcha celebrare, & filios Iſraël noctu egreſſos de Ægypto ſumitur ex 12. cap. Exod. *nox iſta eſt obſeruabilis Domini, quando eduxit eos de terra Ægypti*; egreſſos autem fuiſſe initio noctis, colligitur ex illo Deuteron. 16. *immolabis Phaſe ad Solis occaſum, quando egreſſus es de Ægypto.*

Item noctem illam qua egreſſi ſunt de Ægypto, fuiſſe initium 15. lunæ, probat ex *cap. 35. Numerorum*, vbi dicitur, *profecti ſunt de Rameſſe menſe primo quintadecima die menſis primi*; & ex his videtur colligi Iudæos celebraſſe Paſcha nocte præcedenti initio 14. lunæ, quod *Numer. 33.* videtur explicatum illis verbis, *profecti de Rameſſe in menſe primo, quinta decima die menſis primi, altera die Phaſe filij Iſrael in manu excelſa videntibus cunctis Ægyptijs*, &c. vbi apertè dicitur, *altera die poſt Phaſe*.

Item res geſtæ ab immolatione agni vſque ad egreſſum, hoc indicare videntur. Nam poſt immolationem agni tota nocte manſerunt intra domos ſuas vſque ad ortum lucis diei ſequentis. Dicitur enim Exod. 12. *Nullus veſtrûm egrediatur oſtium domus ſua vſque manè*. & poſtea congregati ſunt omnes in Rameſſe, iuxta illud eiuſdem capitis, *Profecti ſunt omnes de Rameſſo* Ad hoc verò poſt immolationem agni fuit aliquod tempus. Rurſus, quia filij Iſrael petierunt vaſa ab Ægyptiis, quod fieri non potuit nocturno tempore: ergo poſt immolationem manſerunt vno die apud Ægyptios; ergo initio 14. immolauerunt.

Tertium fundamentum eſt, quia ex oppoſita ſententia ſequitur Chriſtum crucifixum in primo die azymorum artificiali, quæ erat ſolemnis, in qua opus ſupplicij licitum non erat. Tandem, quia hoc modo multum veritatis reſideret figuræ, quia eodem die Chriſtus agnus verus crucifigeretur, quo typicus immolabatur; ſecundùm oppoſitam verò ſententiam in diuerſo die. Alia adducemus pro hac opinione infrà.

Hanc opinionem refutant ex noſtris Franciſcus Ribera *lib. 1. de templo c. 3.* P. Suar. *tom. 2. in 3. p. diſp. 40. ſect. 2* & ex inſtituto hîc *diſp. 41. ſect. 1.* P. Vazquez *in hunc art.* & optimè Serarius *in c. 5. Ioſue q. 29.* Pereira *in c. 13 Ioan. diſp. 6.* P. Azot. *ſuprà*. Deinde eam etiam impugnat Sebaſtianus Epiſcopus *in præcedentem*

A *quæſt. S. Thom. quæſt. de azymo.* & alij *in art. 5 quæſt. præcedentis*. Marcellus Franc. *de horis canonicis c. 67. n. 10.* qui docent Chriſtum in ſecunda veſpera lunæ 14. celebraſſe Paſcha. Et mihi placet hæc ſententia, quæ communis eſt primò, quia illa verba Exod. 12. *immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam*, de veſpera, quæ eſt finis diei, intelligunt communiter antiqui, & recentiores interpretes. Putant enim ſtatim incepiſſe lunam 15. Hugo *in Exod.* Abulenſis *ibi quæſt. 10. & 19. & 2. p. defenſoris c. 7 & 8.* ex antiquioribus Ambroſ. *epiſt. 83.* Beda *lib 1. de ratione temporum c. 6.* & alij. Et ipſe Legionenſis fatetur hanc eſſe communem opinionem.

Probari verò primò ſolet hæc ſententia ex ſigni-
B ficatione nominis *veſpera*, quod ſignificare ſolet finem diei. & probari poteſt primò ex Ioſepho *lib. 3. antiq. c. 10.* qui habet hæc verba, *Menſe autem Martio, qui à noſtris Niſan vocatur, & annum exorditur luna quintadecima, ſole arietem obtinente, quandoquidem hoc menſe ab Ægyptiaca ſeruitute liberati ſumus, ſacrificium, quod tunc exeuntes diximus Paſcha nominatum, inſtaurare lege iubemur, celebramúſque, nihil in ſequentem diem relinquentes, quæ eſt quintadecima, & azymorum feſtiuitatum prima.* ex quibus verbis colligitur, diem proximè ſequentem immolationi eſſe decimamquintam ex mente Ioſephi.

Sed dicet aliquis dici diem ſequentem non proximè poſt immolationem, ſed poſt lunam 14.

C Sed refutatur facilè. Nam quod Ioſephus dixit, *nihil relinquentes in diem ſequẽtem*, Moyſes dixit Exod. 12. *neque remanebit ex eo quidquam vſque manè.* Et ex Ioſepho deducitur præceptum eſſe, vt nihil remaneret vſque ad decimamquintam.

Confirmatur ex modo communi loquendi Scripturæ. Cùm enim dicit *ad veſperam*, non ſignificatur prior veſpera, ſed poſterior. Gen. 30. *Redeuntique ad veſperam Iacobo de agro.* Leuit. 23. & aliis locis.

Item de veſpera decimaquarta lunæ, in qua erat immolandus agnus, in Hebræo non dicitur, *ad veſperam, ſed inter duas veſperas*, quod ſignificat confinium duarum veſperarum, & ex modo loquendi vulgatus explicuit, ſenſum vertens *ad veſperam*.

D Secundò principaliter refutatur contraria ſententia, & communis confirmatur ex die & hora, qua filij Iſrael immolarunt, quando egreſſi ſunt de Ægypto: immolarunt autem poſteriori veſpera lunæ decimæquartæ. Et probatur, quia *Num. 23.* expreſsè dicitur Iudæos exiſſe de Ægypto altero die poſt Phaſe ſecundùm vulgatam correctam Sixti. Quòd verò autores oppoſitæ ſententiæ per *Phaſe* eo loco volunt intelligere non immolationem agni paſchalis, ſed alia ſacrificia, nullo modo admittendum eſt. Moyſes enim ibi deſcribit tempus egreſſionis de Ægypto, ſtationes & circunſtantias illius peregrinationis, & ita cùm ait, *altera die Phaſe*, idem eſt, ac ſi apertè dicat; altera die à Phaſe, hoc eſt, poſt Phaſe.

E Idem probari poteſt ex *cap. 12. Exodi.* nam poſtquam præcepit Moyſes filiis Iſraël, vt immolarent Paſcha ad veſperam lunæ 14. aſſignans illis modum, quo deberent agnum edere, inquit, *& edent carnes nocte illa aſſas igne*, &c. vbi per noctem illam intelligit noctem lunæ 14. quam priùs vocauerat veſperam. & paulo inferiùs, *Tranſibo ex nocte illa*, &c. & poſt multa, inquit filios Iſrael feciſſe ſicut præceperat eis Dominus; & cùm Dominus percuſſiſſet primogenitos Ægyptiorum, ſurrexerunt Ægyptij ex lectis, vt narrat ibi Scriptura, & compellebant Iudæos vt egrederentur de Ægypto. Credibile autem non eſt Pharaonem, & Ægyptios expectaſſe per integrum diem, vt filij Iſrael egrederentur de Ægypto.

Tertiò principaliter probari poteſt ex tempore quo Chriſtus Paſcha celebrauit, & tempore quo mortuus eſt. nam Chriſtus occiſus eſt prima die azymorum,&,vt conſtat ex hiſtoria euangelica,nocte proxime antecedente, poſtquam celebrauit Paſcha comprehenſus eſt: ergo immolauit agnum poſteriori veſpera decimæqoartæ lunæ. Aſſumptum de morte Chriſti prima die azymorum manifeſtè docuit Ambroſ. *cap.*83. Heſichius *in cap.* 23. *Leuit.* Beda *lib. de ratione temp. cap.* 45. Innocent. III. *lib.* 4. *de myſterio altaris* c. 4. vt omittã S. Thom. ſuprà citatum.

Sed reſpondent aliqui hos Patres non loquutos iuxta phraſim Hebræorum,qui à nocte numerabant dies, hoc eſt,ab occaſu Solis; ſed more Græcorum, ac Latinorum, qui duodecima hora diei numerabant diem, & ita potuiſſe appellare diem 15. tempus horæ nonæ, quando mortuus eſt Chriſtus, etiamſi ſecundùm Iudæos non incepiſſet dies decimus quintus, incepturus à Solis occaſu. quæ explicatio non omnino diſplicet noſtro Azotio *ſuprà.* Mihi tamen non probatur, quia cùm illi Patres agnouerint annumerandi modum Hebræorum, & ſciuerint agnum immolandum luna decimaquarta, iuxta legem, credi non poteſt illos loquutos, niſi iuxta phraſim Hebræorum.

Quartam rationem adducit P. Ribera, quam de induſtria omitto, quia etſi veram meo iudicio contineat doctrinam, fuſiori tamen eget diſcuſſione. Confirmare tamen poſſumus communem ſententiam, quia ex ſententia Legionenſis videtur ſequi id quod Græci contendunt,nimirum conſecraſſe Chriſtum non in azymo, ſed in fermentato.Si enim Chriſtus comedit agnum paſchalem in priori veſpera lunæ decimæquartæ ad Solis occaſum, ſequitur poſt cœnam agni potuiſſe vti pane fermentato in quauis alia cœna, vel prandio ante poſteriorem veſperam eiuſdem lunæ, à qua incipiebat dies feſtus azymorum;quod tamen in communi opinione non ſequitur, quia iuxta illam immolatio agni fiebat in poſteriori veſpera lunæ decimæquartæ, & proximè incipiebat dies prima azymorum,& ita Chriſtus iam non poterat vti pane fermentato.

Sed dicet aliquis, per totam lunam 14. non fuiſſe licitum veſci fermentato; ſed ex hoc ſequitur fuiſſe octo integros dies azymorum feſtiuos. Cùm tamen Scriptura ſolùm aſſignet ſeptem; verùm reſpondent aliqui fuiſſe quidem octo dies azymorum, numerati tamen ſeptem, quia ſolùm numerabantur à prima die poſt Phaſe. Hoc tamen nullo modo admittendum eſt,cùm Scriptura expreſsè locis, in quibus agit de diebus azymis, ſemper ſolùm numeret ſeptem. legantur P. Ribera, P. Suar. & P. Vazq. qui hæc omnia fuſiùs perſequuntur.

Tandem hanc opinionem poſſumus confirmare argumento, quo vtitur Perez *ſuprà*; quia Chriſtus mortuus eſt luna decimaquinta in ipſo plenilunio, vt auctor eſt Dionyſ. Areopag. nam in epiſtola, quam ſcripſit ad Polycarpum,vbi affirmat eclipſim, quæ contigit tempore paſſionis Chriſti, & quam ipſe cùm eſſet in Ægypto, magna cum admiratione ſpectauit, dicit factam in ipſo plenilunio, & plenilunium non potuit eſſe niſi à die quintodecimo illius menſis:dicit autem Dionyſ. eo tempore quo luna erat è diametro oppoſita cum ſole, repreſſam fuiſſe;non autem fuit oppoſita è diametro niſi hora nona lunæ decimæquintæ: ergo cùm pridie ſacrificaretur Chriſtus, facta fuit agni immolatio ad poſteriorem veſperam lunæ decimaquartæ.

Reſtat ſatisfacere argumẽtis cõtrariæ opinionis.

Ad primum reſpondent aliqui decimamquartam lunam non habuiſſe duas veſperas, quia non erat dies feſtiuus, de quo modò non diſputo. Certè de feſtis quæ dicebantur ſabbata, dixit Scriptura, à veſpera in veſperam celebrabitis ſabbata veſtra. legatur P. Vazquez *hic*, & P. Suarez *ſect. citata* §. 2. *argumentor.* P. Ribera *ſupra.* Nobis tamen placet reſpondere, modum illum loquendi Scripturæ ad veſperam ſignificare poſteriorem veſperam, & finem diei, vt ſuprà diximus.

Ad primum Legionenſis concedimus maiorem; negamus tamen Hebræos celebraſſe in Ægypto prima veſpera lunæ decimaquartæ. & quod adducit ex Ioſepho, facilè ſoluitur,quia ex Græco potiùs eſſet vertendum, *Poſtquam defuit dies decimaquarta*; vel, vt alij transferunt, *vbi venit quartadecima*, circa quem locum alia citat Serrarius *ſuprà.*

Deinde quod adducitur ex Scriptura ad probandum filios Iſraël in Ægypto veſpera decimæquartæ immolaſſe, variè explicatur. Aliqui reſpondent filios Iſraël ante decimamquartam lunam fuiſſe congregatos in eundum locum, ex quo profecturi erant,& diſtributos fuiſſe etiam ante decimamquartam diem, vt poſtularent ab Ægyptiis vaſa & alia, & hac ratione rectè potuiſſe immolare hædum poſteriori veſpere,lunæ decimæquartæ, & egredi luna decimaquinta parum ante lucem, & ſecundum hoc facilè ſoluitur argumentum contrarium; filios autem Iſraël ex præcepto Moyſis fuiſſe congregatos ante decimamquartam, hoc eſt, in Rameſſe, probant primò ex Ioſepho *lib. 2. antiq. cap* 5. aliàs 13. vbi de Moyſe ita loquitur,ille verò inſtructos priùs ad profectionem,& per ſodalitia diſtributos continebat. Item ex Hieron. *epiſt.* 127. in prima manſione,vbi loquens de Rameſſe,inquit, ad vrbem hanc, quæ in extremis Ægypti finibus erat, populus congregatus eſt, qui in deſertum exire cupiebat.

Sed aliis non probatur quod dicitur de congregatione populi in vnum locum, difficile enim videtur tantam hominum, & iumentorum multitudinem in vnum oppidum Rameſſes congregari, vel iuxta illud in tentoriis, ne Ægyptij mali aliquid ſuſpicarentur. Item Exod. 12. præceptum fuit Iſraël, vt de ſanguine agni immolati linirent & ſuperliminaria domorum. ergo planè ſentiebat Moyſes permanſuros intra eaſdem domos. Vlteriùs in eodem capite præcipiebatur, vt ea nocte poſt immolatum agnum non egrederentur è domibus, & ideo P. Vazquez reſpondet Iudæos manſiſſe nocte illa poſt immolationem in terra Ieſſen, in qua priùs habitauerant prope Rameſſem, vt patet ex *cap.* 47. *Geneſis*, & ita cùm *Numerorum* 36. dicuntur filij Iſraël profecti de Rameſſe, intelligendum eſt, non ſolùm de ciuitate illa, ſed de tota terra Ieſſen, in qua illi habitabant, vt præcipua ciuitas erat Rameſſes:profecti autem ſunt verſus locum Socoth, iuxta præceptum, quod antea illis dederat Moyſes;egreſſi verò intelliguntur quando Ægyptij perterriti illos compellebant exire. Nihilominus antequam egrederentur, vnuſquiſque poſtulabat a vicino ſuo vaſa aurea & argentea, & aliam ſupellectilem, quod ſanè non poſſent facere, ſi fuiſſent in vna ciuitate Rameſſes congregati, quod totum fieri potuit nocte illa immolatione agni.

Ioſephus autem ſuprà non dixit in vnum locum, aut ciuitatem congregatos, ſed in vno loco contentos, quod de exigua illa prouincia Rameſſes poteſt intelligi;& Hieronymus eodem modo poteſt intelligi.

Tertia ratio ſoluta eſt ex his quæ in præcedentibus diximus ad vltimum Burgenſis.

Argumenta

Argumenta verò quæ ſunt ex Hebr.quæque attuli pro opere Burgenſis,ſuprà ſoluta ſunt.

Placet hoc loco vnum,aut alterum argumentum adducere, quod ſolet fieri contra communem ſententiam Scholaſticorum probatam à nobis ſuprà,aſſerentium,Chriſtum & Iudæos eadem decimaquarta luna immolaſſe agnum.

Primum eſt, quia ab ea die,qua offerebantur manipuli,enumerandi eſſent 50.dies, & in 50. eſſet celebrandum feſtum Pentecoſtes, ſequitur eo anno fuiſſe tranſlatum feſtum azymorum à Iudæis. nam ſi non eſt tranſlatum, offerendi erant manipuli in die ſabbati,& ita feſtum Pentecoſtes eo anno in ſabbatum incideret,quod non eſt verum.

Reſpondeo tamen, vt colligitur ex *Leuitico* 23. tunc in primo menſe, id eſt, Martio, offerendos eſſe manipulos die proximo poſt diem primum azymorum. nam poſtquam Moyſes in eo capite locutus eſt de primo die azymorum, quæ eſt decimaquinta illius menſis, loquens de oblatione manipulorum, ſubiungit, *altero die ſabbati*, &c. vbi per ſabbatum primam diem azymorum feſtiuam intelligit, iuxta Scripturæ phraſim, & ita intellexerunt Ioſephus 3.*antiquitatum cap.*10.*&* 13.Lyra,Abulenſis,Caiet.& alij *in eum locum*.Eo autem anno,quo Chriſtus mortuus eſt, manipuli oblati fuerunt die ſabbati, hoc eſt, ſeptimo die hebdomadæ: feria autem ſexta fuerat prima dies azymorum.Quòd verò in eodem capite præcipiebatur, vt à die oblationis manipulorum ſeptem integræ hebdomadæ numerarentur, & poſt 7.integras hebdomadas feſtum Pentecoſtes celebraretur,intelligi debet,excluſa die oblationis:vnde eo anno computatæ ſunt hebdomadæ à die prima poſt ſabbatum,quam modò nos appellamus Dominicam; & ita feſtum Pentecoſtes etiam incidit in Dominicam; & ex illis 7. hebdomadibus, & ex die oblationis computabantur quinquaginta dies.

Bellarm.*lib.*4. *de Euchar.in fine.* alio modo philoſophatus fuerat *tom.* 1. *lib.* 3. *de Eccleſia triumphante, circa finem.* Alij etiam aliis modis reſpondent, ſed reſponſio inducta ſatis eſt.

Alterum ſolet obiici, quia in ipſo primo die azymorum, cùm feſtum eſſet, non eſſet licitum metere & colligere manipulos: ergo neceſſarium fuit illo anno transferri primam diem azymorum in ipſum ſabbatum, vt ſequenti die poſſent colligi manipuli. Huic argumento facilè reſpondent recentiores,illo die non eſſe prohibitum manipulos colligere, eo quòd offerendi erant in cultum Dei. Neque oppoſitum ſatis probatur à Doctoribus contrariæ opinionis,P.Vazquez *diſp.*171.*c.vlt.*

Item obiiciunt recentiores aliquos Patres, qui dicunt Chriſtum mortuum luna decimaquarta, citantur Græci, quos retuli *dub.*2. ſed illi putant Chriſtum celebraſſe Paſcha luna 13.citatur Anſelm. *in cap* 27. *Matthæi.*Sed contrarium docet *cap.*26. & *opuſculo de fermentato, & azymo*, citatur Origenes *tract.*35.*in Matthæum.*Epiphanius *hæreſi* 50.pſeudo-Auguſt. *qq. noui & veteris Teſtamenti q.*55. *&* 94. & alij. legatur P.Suarez *tom.*2.*in* 3.*p.diſp.*40.*ſect.*3.Sed Francolin. *de horis canon. cap.*67. explicat luna decimaquarta impleta. Bellarm. 4.*de Euchar.cap.*9. alios explicat.legatur P.Vazq.*diſp.*172.*cap.*2.

Sed aliqui recentiores refutant hunc excluſionis ſenſum, quia ſecundùm Kalendarium Hebræum, & plures Patres data eſt lex ſexto die menſis,& ſecundus ſecundi menſis,& quindecim primi efficiunt 50.ad feſtum Pentecoſtes,quod imitatum eſt in memoriam datæ legis. Et ad probandum quod dicunt de ſexto die menſis tertij, citant Kalendarium Hebræum, & tabulam Geneb. 1.*Chronolog. cap.*75. P.Sà *Exod.*19. Azor. *lib. breu. inſt. tom.* 1. *cap.*35. Bellarm. *tom.*1.*lib.*3.*de cultu Sanctor.cap.*13.& alios.Sed eſt ſolutio non difficilis, nam cùm feſti dies à veſpera in veſperam celebrentur,dies qui præceſſit ratione veſperæ per ſynecdochem ad ſequentem pertinet ſolemnitatem.Ex quo fit,vt vnus dies ſacer duos contineat ſecundùm partes naturales. Quare Pentecoſtes optimè dici poteſt incidere in diem ſextum, & ſeptimum tertij menſis. Neque hic modus loquendi alienus eſt ab Scriptura.nam ratione veſperæ primæ decimaquarta luna dicitur dies azymorum, etiam ante veſperam, Matthæi 26.*Prima die azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Vbi vis paremus*, &c. & Marci 14. *Primo die azymorum quando Paſcha immolabant*, &c. & Lucæ 22. idem. Neque ob aliam cauſam Ioſeph, qui *lib.*3.*cap.*10. dixerat feſtum azymorum per 7. dies celebrari,*lib.* 2. *cap.* 5. dixit octo eſſe azymorum dies, & *Leuit.*23. vbi agitur de ieiunio expiationis,cùm dictum eſſet, primus dies menſis huius inter dies expiationis erit celeberrimus,& paulo pòſt dicitur, *affligetis animas veſtras die nono menſis.* & eius ratio ſtatim ſubditur, *à veſpera in veſperam celebrabitis ſabbata veſtra.* Quare, ſi quis diceret feſtum expiationis celebrari die nono & decimo Septembris, nihil diceret alienum ab Scriptura.

Poteſt obiici quod *Deut.*16.dicitur immolandum Phaſe de ouibus & bobus,quod eſt diſtinctum à Phaſe agni paſchalis, & de eodem videtur dici immolandum decimaquarta ad Solis occaſum vltima veſpera,quod dicitur accipiendum cùm agnus paſchalis eſſet aſſatus:ergo tunc non poterat ſimul immolari agnus paſchalis. Aliqui putant, ſatis eſſe ſi illud ha e · elebraretur ad ſecundam veſperam primi diei azymorum; ſed non quadrat in contextum, ſi attentè legatur.

Reſpondendum ergo eſt ex communi ſenſu Doctorum, qui in eo capite agnoſcunt duo ſacrificia diuerſa, quod variis modis explicatur, vt conſtat ex P.Sà *ibi*, & Hugone & Carthuſiano *in eum locum*, quod variis modis ſolet explicari. Et facilior eſt Carthuſiani, & aliorum, qui in priori parte capitis *verſ.*5.per Phaſe intelligunt aliqua ſacrificia facienda per dies azymorum. P.Vazq. *hîc*, P.Rib.5.*de feſtis Iudæorum,cap.*3.*n* 38 Bellarm.4.*de Euchar.cap.*9.*ad* 4. *teſtimonium*; à verſu autem ſeptimo ſermo eſt de agno paſchali,vt Carthuſianus *ibi*.& Abul.*in cap.*12. *Exodi quæſt.*12. & licèt ibi dicatur, coquendum eſſe, tamen Abul. putat latè ſumi pro prandio, quia aſſandus erat. & hoc dicit ortum habuiſſe ex æquinocatione vocis Hebrææ. Tum etiam, quia Latini dicunt coqui panem, vbi non ſignificatur coctio diſtincta ab aſſatione per ſolum ignem,& combuſtionem.Et eodem modo P.Sà & alij *in cap.*16.*Deut.*explicant verbum *coquendi.*

Sed quòd in cap. 16. Deuteronomij intelligatur de vtraque Phaſe,docuit Auguſt.*q.*24.*in Deut.*3. Abul.*ſuprà,&* 2.*p.defenſorij cap* 8.& ideo aliter poſſumus dicere illa verba coquendi ad prius Phaſe accommodanda. Etenim dixi *ad* 2. 2. *in q.* 32. & docuit Luiſius Legionenſis, morem eſſe ſanctarum Scripturarum vt expoſitores priùs aliquibus ſententiis, mox ſigillatim ſubiiciantur earum explicationes,non expreſſo quæ quibus reſpondeant; tamen interpretes explicent.

DISPVTA

DISPVTATIO XXIII.

Metaphysica, ad Theologiam ſequentis diſputationis vtilis.

De quidditate ſubſiſtentiæ.

AD intelligentiam multorum quæ in Theologia traduntur, neceſſarium eſt explicare quidditatem ſubſiſtentiæ, de qua ſusè diſputaui *in Metaphyſica anno* 1593. ex qua recentiores interminata volumina tranſcripſere, & typis mandauere. Ego verò de hac re hoc loco diſputare decreui, non ſolùm, quia interpretes S. Thomæ hic rem hanc tractant, ſed & quia *loco citato* aliqua docui minus conſentanea doctrinæ S. Thomæ, quæ re meliùs conſiderata explicanda ſunt.

Dvbivm I.

Quid addat ſuppoſitum ſupra naturam, vt conſtituat perſonam.

QVid ſit perſona, ſupponendum eſt ex 1 *parte*, in materia *de Trinitate*; quid verò ſit natura ſingularis, ſatis manifeſtum eſt ex Philoſophia.

Prima ſententia in præſenti dubio eſt, naturam, & ſuppoſitum differre ex modo concipiendi, & ſic dicunt differre hominem, & humanitatem. nam humanitas ſignificatur ex quo eſt aliquid, homo verò vt quod eſt, ita Henricus *quodl.* 4 *quæſt* 4. Durandus *in* 1. *diſt*. 34. *quæſt*. 1. *num*. 15. & Richardus *in* 3. *diſt*. 6. *art*. 1. *quæſt*. 1. & aliqui alij, quia nihil poteſt realiter diuerſum à nemine excogitari, quod addat ſuppoſitum, de quo infrà.

Hæc opinio planè eſt contra Doctores omnes infrà citandos, & eam impugnat P. Valentia *hic puncto* 2. P. Suarez *in Metaphyſica diſp*. 34. *ſect*. 2. Fonſeca 5. *Metaphyſicorum, cap*. 8. *quæſt*. 6. & aliqui impugnant ex eo, quod Patres adducunt, hæreticos errasse circa myſterium Incarnationis, ideo quia exiſtimarunt naturam non diſtingui à perſona, ita videtur docere Epiphanius Diaconus *in VII. Synodo generali, actione* 6. *tomo* 3. *circa medium*, Vigilius *libr*. 2. *contra Eutichet*. Damaſcenus 3. *de fide, cap*. 3.

Sed hæc teſtimonia contra Henricum, & alios non videntur habere efficacitatem, quia illi Patres non docent hæreticos erraſſe, eo quòd non diſtinxerunt naturam & perſonam pluſquam ratione; deinde non loquuntur de diſtinctione naturæ, & perſonæ in creatis, ſed in diuinis: in Deo autem natura ſolùm differt à perſona ratione. Item Patres loquuntur de Acephalis Eutichianis, quos dicunt ideo erraſſe, quia non diſtinxerunt in Deo naturam, & perſonam, & ideo docuerunt, naturam humanam fuiſſe vnitam Deo in natura.

Mihi verò prædicta ſententia non placet, quia ſi perſonalitas non differt à natura vllo modo realiter ante intellectum, verè manſiſſet in Chriſto perſonalitas creata, quia manet realitas humanitatis, atque adeò eſſent in Chriſto duo ſuppoſita, quod dici non poteſt citra iniuriam fidei; & meritò P. Suar. docuit, ſententiam Henrici nullo modo defendi poſſe, &, vt conſtabit ex dicendis, prædicta ſententia minus conſentanea eſt doctrinæ Patrum. Quòd ſi aliquis dicat pro Henrico, non manere in Chriſto ſuppoſitum creatum, quia præter realitatem humanitatis

A dicit etiam negationem, iam incidit in opinionem Scoti, quæ infrà impugnabitur. Deinde opinionem Henrici bene impugnat Valentia, quia ſi ſolum ex diuerſo modo ſignificandi differunt natura & perſona, vtroque modo poſſet conſiderari humanitas Chriſti, nempe & vt id quo eſt homo, & vt id quod eſt homo.

Secunda opinio eſt Scoti aſſerentis, perſonam ſupra naturam ſolùm addere negationem; ita ſenſit *in* 3. *diſt*. 1. *quæſt*. 1. *& diſt*. 6. *quæſt*. 1. *& quodlib*. 9. *art*. 3. Baſolis *quæſt*. 1. *art*. 1. Mayron *quæſt*. 11. & probabilem exiſtimat Lichetus *quæſt*. 1. qui vult Scotum non omnino ſequi hanc ſententiam; ſed fallitur Lichetus in hoc, quia, vt legenti conſtabit, pla-
B nè Scotus hanc ſecundam opinionem tenet, quam etiam ſequuntur Ioannes de Neapoli relatus à Caietano in hac quæſtione *art*. 2.

Poteſt verò probari hæc ſententia. Primò ſic; ſi aliquid poſitiuum dicit ſuppoſitũ diſtinctum à natura: ergo aliquid eſt in perſona quod aſſumi non potuit; quod verò aſſumptum non eſt, curatum non eſt. nam, vt dixit Damaſcenus 3. *de fide cap*. 6. non eſt curabile quod non eſt aſſumptibile.

Secundò, vel illud poſitiuum eſt ſubſtantia, vel accidens; non accidens, vt dicemus: non ſubſtantia, quia vel eſſet materia, vel forma, vel compoſitum; aliam verò ſubſtantiam non cognouit Ariſtoteles, ex prædictis verò nihil eſt poſitiuum, & illa tria in
C Chriſto fuerunt.

Tertiò, quia ſi eſſet aliquid poſitiuum: ergo illo careret humana natura in Chriſto.

Quartò, quia ſi dimitteretur à verbo, nouus ille modus reſultaret ſtatim in ea.

Quintò, ſequeretur poſſe humanitatem exiſtere ſine tali modo.

Et quidem Scotus putat ſuppoſitum ſupra naturam addere duas negationes, alteram actualis dependentiæ, alteram aptitudinalis, putat enim naturam tunc conſtituere perſonam, quando neque actu pendet ab altero, neque pendere natura ſua poteſt. Defectu prioris excludit ratione ſuppoſiti omnes partes exiſtentes in toto, ſiue eſſentiales, ſiue inte-
D grantes: defectu poſterioris, excludit animam rationalem in ſtatu ſeparationis. Ioannes de Neapoli verò ſolùm videtur meminiſſe actualis negationis; Henricus verò *quodl*. 5. *q*. 8. ſolam negationem qua res eſt vna, videtur requirere ad rationem ſuppoſiti.

Sed hæc ſententia, (vtcunque ſermo ſit de negatione) mihi non placet; & primò Henricus planè decipitur, quia illa negatio conuenit naturæ humanæ aſſumptæ; & tamen ibi non habet humanum ſuppoſitum; ſola verò negatio actualis dependentiæ, vt docuit Ioannes de Neapoli, non ſufficit, quia anima rationalis perſona non eſt, vt benè ex omnium conſenſu docuit P. Vazquez 1. *parte, quæſt*. 21.

E Senſum verò Scoti ſusè impugnant Doctores, & ex recentioribus P. Valentia, & P. Suarez *ſupra*, & impugnari poteſt.

Primò, quia in diuinis perſonis ſubſiſtentia eſt aliquid reale, licèt non ſit realiter diſtinctum à natura: ergo à ſimili in creatis eſt aliquid reale.

Secundò arguo contra Scotum, quia, vt ſuprà vidimus *diſp*. 10. *dub* 1. probabile putat Scotus perſonam creatam poſſe terminare alienam naturam, quod non videtur fieri poſſe, ſi perſonalitas non ſit aliquid poſitiuum, quia ratione negationis terminare non poſſet alienam naturam; ratio enim terminationis aliquid reale eſt, & negationi nequit conuenire; quam rationem fuſiùs perſequitur P. Suarez.

Quòd

Quòd ſi dicatur eſſe aliquid poſitiuum, iam non conſtituitur perſonalitas per ſolam negationem; & ruſus inquiri poteſt, an illud poſitiuum manſerit in Chriſto, vel non: ſi non manſit, iam aliquid vltra negationem dicit perſonalitas, ſi manſit; ergo ſuppoſitum creatum realiter manſit in Chriſto.

Tertiò contra Scotum faciunt aliquot loquutiones Patrum; dicunt enim verbum conſumpſiſſe perſonalitatem creatam, ita Innocentius III. in quadam decretali, quam refert S. Thomas *art.* 2. & Concilium Francfordienſe *in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ*; & Paſchaſius *lib.* 2. *de Spiritu ſancto cap.* 4. quæ verba non poſſent dici de perſonalitate, ſi ſolùm eſſet negatio; item argumentum ſumit contra Scotum, Valentia ex aliis locutionibus.

Quartò impugnari poteſt opinio Scoti, quia illa negatio debet habere fundamentum aliquod poſitiuum; hoc verò non eſt ſola natura humana, quia poteſt eſſe in Chriſto vbi non habet perſonalitatem creatam: perſonalitas autem creata fundamentum requirit ex natura rei; ergo præter naturam ipſam requirit illa negatio aliquem alium modum poſitiuum, qui ſit contrarius modo exiſtendi in alio, vt in ſuppoſito. argumenta Scoti infrà ſoluentur.

Tertia ſententia eſt aſſerentium ſuppoſitum ſupra naturam addere accidentia, & characteriſticas proprietates, quam ſententiam videtur ſequutus Herueus *quodlib.* 3. *quæſt.* 6. Iauellus 7. *Metaphyſicorum quæſt.* 17. pro qua citatur ab aliquibus S. Thomas 1. *parte, quæſt.* 3. *artic.* 3. huius ſententiæ meminerunt Henricus *quodl.* 5. *quæſt.* 8. Durandus *in* 3. *diſt.* 34. *quæſt.* 1 *num.* 6. & alij poſt illos.

Probari verò poteſt 7. *Metaphyſicorum cap.* 11. qui hoc modo videtur diſtinguere ſuppoſitum à natura ſingulari. Secundò ex Patribus, Damaſceno *lib.* 1. *inſtitutionum cap.* 1. *& in ſua Dialectica cap.* 30. *&* 3. *de fide cap* 6. Niſſenus *lib. de differentia eſſentiæ, & hypoſtaſeos.* Athanaſius *tract. de definitionibus, non longè à principio.* Nicetas *lib.* 3. *theſauri cap.* 20. *&* 34. Baſilius *epiſtol.* 48. Anſelmus *de Incarnatione verbi, cap.* 5. Hæc verò ſententia duobus modis explicari poteſt, altero vt ex ipſis accidentibus & natura ſingulari conſtituatur ſuppoſitum: altero quòd ex accidentibus deriuetur quidam modus, quem aliqui ſigillationem vocant, & principium indiuiduationis.

Hæc tamen ſententia vtroque modo intellecta facilè poteſt impugnari. Et primus modus falſus eſt, nam ex accidenti, & ſubſtantia, non poteſt fieri vnum per ſe; ſuppoſitum verò, & natura, eſt vnũ per ſe ſubſtantia in prædicamento ſubſtantiæ; ſecundò, quia in Chriſti humanitate fuerunt ſingularia accidentia, & non fuit perſona creata.

Secundus modus etiam facilè impugnatur, quia, vt bene dixit Durandus, ab accidentibus non poteſt formaliter oriri ſubſtantialis aliquis modus, & tamen perſona eſt aliquid in prædicamento ſubſtantiæ: ſicut ergo ab accidentibus non poteſt natura compleri in ratione ſuppoſiti, ita nec modo illo accidentali ementito. Secundò, quia aliàs in humanitate Chriſti manſiſſet perſona creata, quia manſerunt ſingularia accidentia.

Quarta ſententia eſt, naturam compleri in ratione ſuppoſiti per exiſtentiam; ita Capreolus *in* 3. *diſt.* 5. *quæſt.* 3. *art.* 3. ad argumenta contra ſecundam concluſionem, & ſequuntur plures recentiores, qui exiſtimant exiſtentiam diſtingui ante intellectum à natura, nullúmque alium modum eſſe naturam ad ſubſiſtendum; & conſequenter docent hanc exiſtentiam non fuiſſe in humanitate Chriſti Domini.

Hæc autem ſententia fortè ex eo probatur à ſuis autoribus, quòd ſuppoſita diſtinctione exiſtentiæ ab eſſentia, ſufficienter conſtituitur per ſe natura per modum ſubſtantialiter exiſtendi, neque videtur neceſſarium fingere alium modum; neque ab hac ſententia Capreoli videtur differre Molina: ſententia 1. *parte quæſt.* 29. *art.* 2. *diſp.* 3. vbi docet, ſubſiſtentiam dicere exiſtentiam per ſe cum negatione dependentiæ ab alio in ſuo eſſe: docuerat autem *in eadem* 1. *parte quæſt.* 3. *art.* 4. exiſtentiam diſtingui à natura, non vt rem à re, ſed ex natura rei, & formaliter ante intellectum.

Sed hanc ſententiam diuerſi autores diuerſo modo impugnant; mihi verò ex eo non probatur quòd putem, exiſtentiam non diſtingui ab eſſentia ante intellectum, ac proinde manſiſſe humanitatem Chriſti cum ſua exiſtentia, & non cum perſonalitate creata.

Quinta ſententia eſt aſſerentium, ſubſiſtentiam eſſe modum quendem ſubſtantialem poſitiuum, ita Caietanus *art.* 2. *huius quæſtionis*, & Medina *ibi*. Antonius de Pantuſia *de prædeſtinatione, & gratia cap.* 10. & recentiores alij Thomiſtæ. Præterea, hunc modum immediatè efficere naturam, & eam determinare ad rationem ſuppoſiti. Deinde ſuppoſito aduenire exiſtentiæ, quam cenſet diſtingui realiter à natura, & ſubſiſtentia, & quod attinet ad diſtinctionem exiſtentiæ naturæ, non eſt huius loci, ſed dicetur *quæſt.* 17. Quòd verò exiſtentia ſupponat naturam ſubſiſtentem, probat Caietanus ex S. Thoma *infra quæſt.* 17. *art.* 2. vbi docuit eſſe conſequi hypoſtaſim, ſicut habentem eſſe.

Sed hæc doctrina Caietani mihi non probatur, & primò falſum eſt exiſtentiam diſtingui à natura, vt docuimus in Metaphyſica, & dicemus *quæſt.* 17. deinde falſum eſt exiſtentiam poſteriorem eſſe ſubſiſtentiam, cùm non diſtinguatur à natura exiſtentia ipſa, & ſubſiſtentia diſtinguatur. nam in Chriſto manſit natura hominis, & non manſit ſubſiſtentia.

Demum, etſi admittendæ eſſent exiſtentia, & ſubſiſtentia diſtinctæ ab eſſentia, ordo ille Caietani mihi non probatur, ratio enim videtur poſtulare, vt natura prius afficiatur exiſtentia, quàm ſubſiſtentia, eo quòd exiſtentia conſtitueretur eſſentia in rerum natura; per ſubſiſtentiam verò redderetur incommunicabilis, ſubſiſtentia enim eſt modus peculiaris exiſtendi per ſe; vnde videtur ſupponere ipſum exiſtere.

Et Damaſcenus 1. *de fide, cap.* 11. dixit ſubſiſtentiam eſſe modum exiſtentiæ, & in diuinis ſubſiſtentia poſterior eſt exiſtentia ſecundùm rationem, etiamſi idem ſit ſecundùm rem natura, & perſonalitas; & S. Thomas *quæſt.* 4. *artic.* 2. *&* 3. docet id quod aſſumitur, ſupponi aſſumptioni, ex quo colligit aſſumi naturam, & non perſonam; ergo ſentit naturam cum exiſtentia eſſe priorem ſubſiſtentia.

Vltima ſententia hoc tempore communis, multorum eſt, ſuppoſitum ſupra naturam addere modum peculiarem, quo conſtituatur in ratione ſuppoſiti, & perſonæ, ita ſentit P. Vazquez 1. *parte, diſp.* 125. *&* 126. P. Suarez ſuprà *ſect.* 4. Valentia *punct. citato.* Fonſeca 5 *Metaphyſicorum cap.* 8 *quæſt.* 6. & videtur tradidiſſe Thomas de Argentina 3 o. *diſt* 6. *quæſt.* 1, *artic.* 1. *concluſ.* 2. & quòd ſit modus poſitiuus

quem

quem ſoppoſitum addit ſupra naturam, planè ſentit S.Thomas. nam *q.2.art.2.ad 3.& art.5.ad* 1. dixit de ratione indiuidui eſſe, non tantùm indiuiduum, ſed eſſe etiam per ſe ſubſiſtere; & *in hac quæſt.4.art.2.ad* 3 planè ſentit, perſonalitatem in Angelis eſſe aliquid poſitiuum, & *art.2. in corpore*, idem ſentit de perſonalitate humanæ naturæ, docet enim, quòd ſi præintelligeretur aſſumptioni, deberet per aſſumptionem corrumpi, & indicat ad tertium quæ ſæpe aliis locis. Sed ex bis locis S.Thomæ non omnino efficaciter probatur ſubſiſtentiam diſtingui ab exiſtentia.

Sed obiicies S.Thomam, qui *in 3.diſt.6. quæſt.1. art.2.ad 5*.docuit, coniunctum ex anima, & corpore præter animam, & corpus, & vnionem, nihil eſſe B poſitiuum, ſed fieri ſubſiſtens per hoc qnod alteri non adiungitur. Reſpondeo S.Thomam contrarium docuiſſe in locis citatis huins 3.partis; an verò iſte modus poſitiuus diſtinguatur à natura ante intellectum, infrà dicemus.

Mihi ſanè placuit ſemper hæc vltima ſententia, quæ ex impugnatione aliarum ſatis probata manet, & eam explicare neceſſarium eſt. Et

Primò ſciendom eſt, ſubſiſtentiam à nobis non poni rem omnino diſtinctam à natura, ſed modum, vt infrà oſtendemus.

Secundò volumus iſtum modum eſſe ſubſtantialem, quia eſt de integritate ſubſtantiæ, eſt enim terminus naturæ ſubſtantialis, quo conſtituitur in eſſe C perſonæ; perſona verò eſt aliquid in prædicamento ſubſtantiæ, & quòd iſte modus debeat eſſe ſubſtantialis, probari vlteriùs poteſt ex doctrina Patrum tradita *quæſt.2.* qui, vt vidimus, docent vnionem Verbi cum natura humana eſſe ſubſtantialem; ergo talis vnio facta eſt loco alicuius ſubſtantialis, ſubſtantia enim verbi ſuppleuit vim ſubſtantiæ propriæ creatæ; item accidens habet ſibi commenſum terminum accidentalem: ergo & ſubſtantia ſubſtantialem.

Tertiò notandum eſt, modum iſtum dici modum per ſe exiſtendi, quia per illum completè terminatur natura ſubſtantialis, vt per ſe, & ſeparatim ab aliis D exiſtat.

Quartò notandum, quòd talis modus ſit ponendus, ſatis conſtat ex ſupradictis contra opiniones aliorum.

Quintò conſequenter aſſerendum eſſe, humanitatem Chriſti habituram hunc modum, niſi aſſumeretur à verbo, & illum fuiſſe impeditum per vnionem cum verbo, de qua vnione ſuprà *quæſt.2.* philoſophati ſumus. Iuxta hæc verò optimè intelliguntur locutiones Patrum de myſterio Incarnationis.

Sextò notandum, modus iſte per ſe exiſtendi aptè intelligi poteſt per analogiam, ad modum quo accidentia exiſtunt in alio: ſicut enim præter naturam accidentalem neceſſaria eſt inhæſio, ſeu in- E exiſtentia, id eſt, exiſtentia in alio, ita præter naturam ſubſtantialem neceſſaria eſt perſeitas, id eſt, modus quo vltimò per ſe exiſtat natura ipſa ſubſtantialis. Plura de hoc modo dicemus in ſequentibus.

Reſtat ſoluere argumenta in contrarium.

Ad argumentum primæ ſententiæ conſtat poſſe excogitari modum ſubſtantialem, qui ſit quaſi terminus, & complementum naturæ, & conſtituere eam in ratione ſuppoſiti.

Ad primum Scoti reſpondetur, non eſſe inconueniens, eſſe aliquem modum in natura ſubſtantiali, qui aſſumi non poſſit, neque contrarium ſen- A tit Damaſcenus ibi citatus, loquitur enim de natura, dum ait non eſſe ſanatum quod non eſt aſſumptum.

Ad ſecundum reſpondet Valentia, & alij, hunc modum includi in compoſito, eſt enim de integritate illius, idco ad illud membrum diuiſionis pertinet.

Ad tertium fatetur illo modo carere hnmanitatem Chriſti, an verò patiatur violentiam, dicemus infrà.

Ad quartum reſpondetur, quòd ſi humanitas dimitteretur à verbo, ſtatim acquireret modum iſtum; an verò de potentia abſoluta poſſit eſſe ſine illo, dicemus ſtatim, quod tangitur in quinto B argumento.

Ad ea quæ afferebantur pro tertia ſententia, etiam facilè reſpondetur ad locum Ariſtotelis, nihil ex eo ſumi contra ea, quæ diximus, vt legenti conſtabit, neque ibi diſputabat de diſtinctione naturæ ſingularis à perſona, imò ipſe non cognouit talem diſtinctionem.

Ad Patres reſpondetur, eos à poſteriori explicaſſe perſonam, accidentia enim ſunt ſigna, & ideo appellarunt ea characteriſticas proprietates.

Sed reſtant nonnullæ difficultates ad exactam explicationem traditæ doctrinæ.

Prima eſt, an in Angelis diſtinguatur ſubſiſtentia à natura? Albertus *in 3.diſt.1. artic.2.* exi- C ſtimauit in Angelis non differre ex natura rei modum ſubſiſtentiæ à natura, nec video quo probabili argumento.

Contrariam tamen ſententiam puto eſſe communem, vt conſtat ex dictis *diſp* 11. *dub.* 1. & planè eſt ſententia D.Thomæ *in hac quæſtione art.* 1. *ad* 3. & ſæpe aliis locis, ſeqoitur Bañes 1. *part quæſt.* 3. *artic.* 3. *dubio* 2. qui alios citat, éſtque conſentanea Paulo, & Patribus, iuxta dicta *diſput.* 11. *citata, dub. illo* 1. &, vt dixi in Metaphyſica, probabile eſt mihi nullam eſſe creaturam poſſibilem, quæ per ſuam eſſentiam abſque aliquo modo ſuperaddito ſubſtantialiter ſubſiſtat, ita vt nulla ratione in ea differat natura, & ſubſiſtentia; quomodo verò de hac D ſubſiſtentia Angeli ſit philoſophandum, ex dictis de ſubſiſtentia humana conſtat.

Secunda difficultas, quomodo differat ſubſiſtentia à natora ante intellectum. Duplex eſt dubitatio, vt aduertebam in Metaphyſica, alterà modi à re cuius eſt modns, altera rei à re. Quæritur ergo, an ſubſiſtentia differat à natura tanquam res à re, vel ſolùm vt modus à re, cuius eſt modus; & quòd aliquo modo differat a natura ante intellectum patet, quia ſeparantur. nam manet natura in Chriſto ſine ſubſiſtentia creata.

Fonſeca 5. *Metaphyſicorum, cap.8. quæſt.6. ſect.6.* docuit, ſubſiſtentiam eſſe entitatem incompletam, & negat eſſe purum modum eſſendi; docuerat verò E *quæſt.6. ſect.2.* purum modum eſſendi diſtingui à re, præciſa omni conſideratione intellectus, & natura eſſe formaliter ens, niſi ens fuſiſſimè ſumatur pro eo quod eſt aliquid vt condiſtinctum à nihil; & huiuſmodi dicit eſſe modum quem habet quantitas in ſubiecto & extra ſubiectum; quod verò ſubſiſtentia non ſit purus modus eſſendi, conſtat primò, quia cùm ſuppoſitnm ſit aliquid completum, & ſubſtantiale, neceſſe eſt quòd per aliquid ſubſtantiale compleatur: eadem ferè eſt ſecunda ratio Fonſecæ.

Tertia ratio eſt, quia diuina perſonalitas, eſt ens ſomaliter, & non purus modus eſſendi; quartò, quia ſi ſubſiſtentia eſſet purus modus

eſſendi,

eſſendi non rectè diceretur ſuppleri, per ſuppoſitalitatem verbi, quia modus non propriè dicitur ſuppleri, vnde & illud Innocentij III. *perſona Dei conſumpſit perſonam hominis*, non propriè intelligeretur: videtur ergo velle Fonſecam non ſic ſe habere ſubſiſtentiam comparatione ſubſtantiæ, ſicut inhærentiam comparatione accidentis, & ita dicet, ſubſiſtentiam aliter differre à natura, ac inhærentiam ab accidenti; & ſicut aliqui putarunt, vt retuli in Metaphyſica, exiſtentiam diſtingui à natura, vt rem à re, ita de ſubſiſtentia philoſophari poſſet aliquis.

Bañez 1. *part. quæſt.* 3. *art.* 3. *dub.* 1. *concluſ. vltim.* dicit probabilius eſſe, quòd ſubſiſtentia diſtinguatur à natura tanquam res à re, quamuis ſit probabile, quòd diſtinguatur vt modus à re, id eſt, ſicut ſeſſio à ſedente; probat verò primam partem, quia ſi ſuppoſitum non addit ſupra naturam aliquid tanquam rem à re diſtinctum, vix poteſt intelligi quo pacto Verbum diuinum aſſumpſerit naturam humanam, & non ſuppoſitum.

Sed, vt docui in Metaphyſica, probabilius longè eſt ſubſiſtentiam non diſtingui à natura, niſi vt modum à re cuius eſt modus, vnde, quod docuit P. Soar. *in Metaphyſica. quæſt. citata, ſect.* 4. *num.* 33. & ipſe Fonſeca tandem vocat ſubſiſtentiam modum eſſendi, docétque ſic appellari à bonis autoribus, ſolúmque negat eſſe vocandam purum modum eſſendi. Et probauit *loco citato*, primò à ſimili de inhæſione accidentis, & inexiſtentia illius, quæ modus quidam eſt; ſecundò, quia ſi ſubſiſtentia eſt res quædam, non vniretur naturæ niſi per modum alterum, ſicut materia vnitur formæ, & omnes res vniuntur inter ſe vinculo aliquo: & explicari poteſt, quia natura per modum eſt in alio; ergo per aliquem modum illi contrarius eſt per ſe, natura enim hominis per vnionem cum verbo, vt diximus *q.* 2. terminata eſt, & ſuſtentatur à verbo, éſtque in illo: ſicut ergo in accidentibus eſſe per ſe, & eſſe in alio, ſunt modi contrarij, ita eſſe per ſe & eſſe in alio in natura ſubſtantiali erunt modi contrarij; aliis argumentis hoc contendit probare P. Soarez, quæ de induſtria omitto, quia non carent difficultate.

Noſtræ ſententiæ ſanè fauet modus concipiendi, concipimus enim ſubſiſtentiam, quaſi terminum afficientem naturam, & modum eſſendi illius, eo quòd per illam natura eſt per ſe in rerum natura, neque exiſtimo alio modo ſe habere ſubſiſtentiam comparatione ſubſtantiæ, quàm ſe habeat inhæſio comparatione accidentis, in quo mihi non probatur Fonſeca, cuius mentem aſſequi non eſt omnino facilè, neque eius rationes aliquid probant contra ea quæ diximus.

Ad primam reſpondetur, ſubſiſtentiam eſſe modum ſubſtantialem de integritate ſuppoſiti, ſicut terminus eſt de integritate lineæ, ſed non eſſe neceſſarium ſuppoſitum compleri per aliquam rationem, vt diſtinctam à modo, & idem reſpondetur ad ſecundam.

Tertia nihil concludit. nam perſonalitas diuina identificatur realiter cum diuina eſſentia; perſonalitas verò creata differt à natura ante intellectum.

Ad quartam reſpondetur nihil habere efficacitatis, quia vnus modus reuera poteſt ſuppleri per aliũ, ſuppleri enim tranſlatitiè ſumptum, in his rebus ſolùm ſignificat capacitatem rei, & indigentiam eius, quæ velut impletur ab vno, impleri ab alio per eiuſdem muneris exercitium, & eſſe modò poteſt vnus modus impedire alium, quo ſenſu, vt ſuprà diximus, dixit Innocentius, perſonam diuinam conſumpſiſſe naturam humanam.

A Argumentum verò, quo vſus eſt Bañes, nihil concludit, nam etiamſi ſubſiſtentia ſolum diſtinguatur vt modus ante intellectum à natura, facilè intelligitur, poſſe aſſumi naturam, non aſſumpto illo modo: ſicut intelligi facilè poteſt, naturam exiſtere ante intellectum ſine ſeſſione.

Tertia difficultas reſtat explicãda, an poſſit natura exiſtere de potentia abſoluta, ſine ſubſiſtentia propria, vel aliena. Sotus quidem ſuprà putat naturam poſſe exiſtere ſine ſubſtantiali, ſi eſt modus poſitiuus diſtinctus ab illa, id quod Caietanus liberaliter concedit Scoto *in hac quæſt. art.* 2. §. *ad quartum*, & Valentia *in hac quæſtione punct.* 2. *circa* 3. *obiectionem Scoti*, Idem ſentit Medina *art.* 2. ad cuiuſdam eius quarti B argumenti. Et ratio Scoti eſt, quia eſſentia & natura eſt prior ſubſiſtentia: ſi ergo illa eſt aliquid poſitiuum reale, poterit natura ſine illa conſeruari.

Contrariam ſententiam tradit Fonſeca 5. *Metaphyſicorum, cap* 8. *quæſt.* 6. *ſect.* 3. & valde probabile putat ſuprà Medina, & ſequitur Tapia *quæſt.* 5. *artic.* 2. *ad* 4. & P. Suarez 3. *part. tom.* 1. *diſp.* 8. *ſect.* 3. & fuſiùs *in Metaphyſica, diſp.* 34. *ſect.* 6. *num.* 25. & hanc ſententiam à fortiori tradent qui putant exiſtentiam non diſtingui à ſubſiſtentia. nam res nequit exiſtere ſine exiſtentia, & hanc ſententiam iam olim tradidi in Metaphyſica, vbi aduertebam decipi Fonſecam, dum putat hanc ſecundam ſententiam traditam eſſe à S. Thoma 3. *diſt.* 5. *quæſt.* 3. *artic* 3. *ad* 3 ibi C enim ſolùm dicit, quòd ſi natura humana dimitteretur à verbo, ſubſiſteret homo per ſe; & quidem conſtitutum eſt apud omnes, ſi de connaturali modo ſit ſermo, non eſſe auferendam ſubſiſtentiam propriam à natura, niſi vt terminetur aliena, natura enim ſua poſtulat terminum ſuæ exiſtentiæ: deinde de potentia abſoluta etiam mihi ſemper probabilius viſum eſt, non poſſe naturam conſiſtere ſine ſubſiſtentia propria, vel aliena; & ratio huius eſt arctiſſima connexio quæ eſt inter naturam, & ſubſiſtentiam tanquam inter rem, & terminum ſuum, quia iſte modus eſt, quo vltimo conſtituitur in rerum natura: ſicut ergo vt res exiſtat in alio, præter exiſtentiam naturæ requiratur neceſſariò modus aliquis, ita D vt res exiſtat per ſe, præter exiſtentiam ſubſtantialem, requiritur modus perſeitatis, & ita non poteſt natura exiſtere in rerum natura ſola exiſtentia ſua, niſi determinetur modo exiſtendi in alio, vel per ſe, quod ampliùs explico ex eo quòd maior eſt connexio naturæ cum modo ſuo eſſendi, quàm ſit quantitatis cum præſentia, & tamen quantitas ſine aliquo modo præſentiæ eſſe nequit in rerum natura; & ex hac doctrina conſtat quid reſpondendum ſit ad rationem oppoſitæ ſententiæ.

DVBIVM II.

An materia prima habeat partialem ſubſiſtentiam.

E

EXplicare oportet hoc loco, an ſubſiſtentia naturæ ſit aliquid indiuiſibile? & certum eſt in Angelica natura, ſubſiſtentiam eſſe indiuiſibilem, ſicut natura ipſa indiuiſibilis eſt, neque habet illa ſubſiſtentia, vnde ſumat diuiſibilitatẽ cum natura quam afficit, neque habet partes phyſicas eſſentiales, neque integrantes: difficultas ergo eſt de ſubſiſtentia naturæ compoſitæ ex materia & forma.

Vt verò res exactè explicentur, ſigillatim diſputandũ eſt de qualibet parte eſſentiali, an aliquã partialẽ ſubſiſtẽtiã habeat, ex quo facilè erit iudicare, an ſubſiſtentia totius ſit diuiſibilis, vel indiuiſibilis. Primò

dicemus de materia prima: ſecundò de forma materiali; tertiò de anima rationali.

Circa primum, P. Suarez *in Metaphyſica*, *diſp.* 34. *ſect.* 5. præſertim *à num.* 35. putat materiam primam habere ſuam partialem ſubſiſtentiam, pro qua ſententia citabam ego olim Genebrardum *lib.* 2. *de Trinitate*, *pagina* 93. *&* 94. quia dixit ſubſiſtentiam interdum manare ab vno principio, vt in Angelis, interdum à duobus, vt in hominibus anima & corpore conſtantibus: ſed hic autor nec clarè loquitur, nec rem diſputabat, & quod docet, verum ſenſum habere poteſt, etiamſi ſubſiſtentia ſit indiuiſibilis, ſolùm enim vult, ſubſiſtentiam ſequi naturam integram, & vbi natura eſt ſimplex, vt in Angelis, dicitur oriri ex vno principio: vbi verò eſt compoſita ex materia, & forma, dicitur ex vtroque oriri.

Aliqui recentiores putant fauere huic ſententiæ Antiſiodorenſem 3. *ſuæ ſummæ*, *tract.* 1. *cap.* 1. *quæſt.* 2. eo quòd putat, vt dicemus *quæſt* 6. diuerſa vnione vnitam fuiſſe materiam primam verbo, & diuerſa vnione vnitam fuiſſe illi animam rationalem; ex quo volunt colligere, materiam habere partialem ſubſiſtentiam, & animam ſimiliter ex mente huius Doctoris. Sed hoc rectè colligitur, quia hoc potuit hic autor exiſtimare, etſi putauerit materiam primam non habere partialem ſubſiſtentiam; nam Caietanus, & alij, vt dicemus *quæſt.* 6. qui putant materiam primam non habere ſubſiſtentiam, putant illam eſſe vnitam verbo independenter à toto, manſiſſéque illam vnionem quando diſſoluta eſt vnio integræ humanitatis, putarunt enim quòd licèt materia prima non habeat ſubſiſtentiam propriam, eſt vnibilis ſubſiſtentiæ verbi, in ordine ad vnionem integræ naturæ cum verbo, de quo ibidem dicemus eſſe falſum, & contra S. Thomam, & ideo hæc ſententia, quæ habet materiam primam, à ſui propria & peculiari ſubſiſtentia, ex his qui hactenus ſua ſcripta prælo mandarunt, auctorem nullum habet, præter P. Suarez, quem tamen plures recentiores, & ipſi docti ſequuntur.

Probari poteſt primò, quia materia prima habet ſuam exiſtentiam propriam: ergo in ſuo eſſe non pendet à forma; ergo eſt per ſe cùm ſit primum ſubiectum, in nullo eſt cum dependentia; ergo habet propriam ſubſiſtentiam, hac enim ratione anima rationalis dicitur habere in corpore ſubſiſtentiam, quia non pendet à ſubiecto, atque adeò eſt per ſe; ergo idem erit de materia prima.

Secundò, quia exiſtentia totius reſpondet partibus illius, ita vt materia habeat ſuam exiſtentiam partialem, & forma ſimiliter; ergo idem erit de ſubſiſtentia.

Tertiò, quia videtur magis conſentaneum doctrinæ Patrum, materiam prius natura fuiſſe vnitam verbo, quàm animæ rationali, de quo *quæſt.* 6. ergo quia habet natura ſua partialem ſubſiſtentiam, ſubſiſtentia enim verbi eo modo afficit partes humanitatis, quo afficeret eas ſubſiſtentia humanitatis ſi non impediretur.

Quartò, quia nihil eſt quod impediat, materiam primam habere ſuam partialem ſubſiſtentiam, quia cùm habet ſuam exiſtentiam ſubſtantialem, poterit etiam habere partialem modum per ſe eſſendi, quo fiat incommunicabilis alieno ſuppoſito. Putant verò qui hanc ſententiam ſequuntur, ſolùm pugnare cum ſubſiſtentia modum exiſtendi in alio, per modum inhærentis cum dependentia ab illo.

Contrariam tamen ſententiam videntur tradidiſſe expreſsè Scholaſtici antiqui, & primò Scotus

A citatus *dub.* 1. omnes partes ſiue integrantes, ſiue eſſentiales, excludi à ratione ſuppoſiti ſimpliciter, neque concedit aliquam partialem ſubſiſtentiam materiæ, vel animæ. Item Scotus non ponit hos partiales modos ſubſiſtentiæ, quia putat ſubſiſtentiam ſupra naturam ſolùm addere negationem illam duplicem, quam retuli ex mente ipſius *dubio* 1. Scotum verò ſequuntur eius diſcipuli.

Deinde in ſchola S. Thomæ ſemper contrarium traditum eſt, ex mente S. Thomæ, qui ex mente multorum negat materiam habere exiſtentiam à ſe, ſed ſolùm à forma, quod eſſe ſenſum S. Thomæ, docuit ipſe P. Suarez *in Metaphyſica*, *diſp.* 15. *ſect.* 8. & eam

B indicat 1. *part. quæſt.* 66. *artic.* 1. & de potentia *quæſt.* 4. *artic.* 1. & ſæpe alibi, & quid ſit de hoc, his locis ſaltem de ſubſiſtentia loquitur S. Thomas, cùm docet, materiā non habere eſſe niſi à forma, & idem ſentiunt plures Thomiſtæ, qui exiſtimant materiam non habere exiſtentiam niſi à forma, debent enim dicere, materiam non habere ſubſiſtentiam, antequam habeat formam, putant enim nullum habere actum niſi priùs informetur. Idem de exiſtentia ſenſit Argentina 2. *diſt.* 12. *quæſt.* 1. Bonauentura *art.* 1. *quæſt.* 1. & alij, qui putant materiam non poſſe exiſtere ſine forma, quos refert P. Suarez *ſect. illa* 9. *citata*; deinde S. Thomas *in hac quæſt.* 4. *artic.* 2. *ad* 3. dixit per vnionem cum verbo, non fuiſſe corru-

C ptam perſonalitatem hominis, ſed impeditam ne à natura oriretur; & tamen ſi in materia eſſet aliqua ſubſiſtentia partialis, illa corrumperetur, quia præfuiſſet in materia; & *quæſt.* 6. *art.* 4. *ad* 3. dixit S. Thomas prius carnem vniri animæ quàm verbo, quia ex vnione ad animam, habet quòd ſit vnibilis verbo in perſona: ſentit ergo ſecundùm ſe, materiam non terminari ſubſiſtentia, quia iam ratione ſui eſſet vnibilis verbo, & non ratione animæ: & hanc eſſe mentem S. Thomæ, ex multis, quæ in ſequentibus dicemus, intelligetur: vnde tota Scholaſticorum antiquitas, planè ſentit materiam non habere partialem ſubſiſtentiam. S. Thomam ſequuti ſunt omnes eius diſcipuli antiqui, & recentio-

D res, vbicumque agunt de exiſtentia & ſubſiſtentia, hoc planè docent, & alij quos citauimus *quæſtione* 6. vbi id ſupponit Valentia *puncto* 2. & quòd materia non habeat ſubſiſtentiam, docuit Molina 1. *parte*, *quæſt.* 29. *artic.* 2. *diſputat.* 3. Fonſeca 5. *Metaphyſicorum*, *cap.* 8. *quæſt.* 5. *ſect.* 4. qui pro hac ſententia citat Alexandrum. P. Vazquez 1. *parte*, *diſputat.* 125. *cap.* 4. *in fine*, negat ſubſiſtentiam partium.

Reſtat vt ratione probemus hanc concluſionem, & veram ſententiam.

Notandum eſt primò controuerſiam fuiſſe apud antiquos Patres de ſignificatione nominis hypoſtaſis, de qua in materia *de Trinitate*, 1. *parte*, *quæſt.* 29. &

E legi poteſt Fonſeca 5. *Metaphyſicorum*, *cap.* 8. *quæſt.* 5. *ſectione* 4. & demum poſt ſedatam controuerſiam Latini vſi ſunt nomine ſubſiſtentiæ pro perſona, deinde Scholaſtici ſumpſerunt nomen ſubſiſtentiæ pro ipſa perſonalitate, & modo illo, quo natura conſtituitur in eſſe perſonæ, vt bene notauit P. Vazquez 1. *part. diſp.* 125. *cap.* 4.

Secundò quod attinet ad hoc ipſum nomen ſubſiſtentiæ, ſubſiſtere ſi eſt aliquod eſſe verum, & reale, vt diſtinguitur contra inanem ſpeciem, quo ſenſu Ariſtoteles *lib. de mundo*, ad Alexandrum dixit, ea quæ in aëre cernuntur partim ſpecie tenus eſſe, partim hypoſtaſim, & ſubſiſtentiam habere. Secundò ſumitur pro eo quod eſt ſubeſſe, ſicut

in

in ædibus fundamentum, & in columna baſis dicitur ſubſiſtere, & hoc ſenſu *ad Hebræos* 11. dicitur, *fieret ſubſiſtentia*, id eſt, ſubſiſtentia & fundamentum ſperandarum rerum; Scholaſtici verò ſubſiſtere interdum dicunt, quòd non habet ſubiectum inhæſionis accidentalis, & hoc modo omnis ſubſtantia, & pars quælibet eius ſubſiſtit, nulla enim ineſt accidentaliter. Tertiò ſumitur pro eo quod eſt eſſe per ſe ſine dependentia à ſubiecto quolibet in ſuo eſſe, qua ratione ſine controuerſia anima rationalis ſubſiſtit in corpore, de quo latiùs infra dicemus. Quarto modo, quod omnino eſt per ſe, & non alio vlla ratione, de quibus modis Fonſeca *ſuprà*, & Molina *loco citato*.

Peculiariter ergo quærimus, an materia prima habeat in toto compoſito modum aliquem poſitiuum ſuperadditum, ratione cuius poſſit dici per ſe ſubſiſtere, ita vt ex illo, & ex altero modo formæ componatur integra ſubſiſtentia totius.

Et qui primam ſententiam ſequuntur, affirmant, materiam primam habere talem aliquem modum; autores verò ſecundæ ſententiæ negant. Probari verò poteſt ſecunda ſententia primò, quia vel ponitur iſta ſubſiſtentia totalis, vel partialis vt componat cum altera; ſed neutro modo poni poteſt: ergo.

Reſpondent aliqui ſubſiſtentiam materiæ eſſe integram in compoſitis, ex materia, & forma corruptibili, eo quòd forma in his non ſubſiſtit, vt dicemus infrà; materia verò eſt maximè per ſe exiſtens, quia eſt primum ſubiectum, & cui repugnat ab aliquo ſubiecto dependere, vel in aliquo eſſe vt in ſubiecto: huius opinionis meminit P. Suarez 3. *parte, tom.* 1. *diſput.* 19. *ſect.* 4. *in fine*, & poſtea fuſiùs explicuit *in Metaphyſica, diſputat.* 34. *ſectione* 5. *num.* 14. vbi meritò eam refutat, & dicit eſſe alienam à modo loquendi, & ſentiendi Philoſophorum, & Theologorum, & impugnari poteſt primò prædictus modus dicendi, quia ex eo ſequitur omnem ſubſiſtentiam compoſiti materialis, ex materia horum inferiorum, & formæ corruptibilis eſſe eiuſdem ſpeciei, quia materia eſt eiuſdem ſpeciei; ſi ergo ſola ſubſiſtentia illius eſt ſubſiſtentia, horum omnium compoſitorum habebunt ſubſiſtentiam eiuſdem ſpeciei, quod per ſe eſt abſurdum.

Secundò, quia integra natura equi, v. g. propriiſſimè conuenit nullo modo eſſe in alio; ergo propriiſſimè illi conuenit ſubſiſtere, quia omnino eſt per ſe, vnde S. Thomas 1. *parte. quæſt.* 75. *art.* 2. *ad* 2. dixit propriè, & per ſe ſubſiſtens dici, quod neque inhæret vt accidens, vel forma materialis, neque eſt pars; & *eadem* 1. *parte, quæſt.* 29. *artic.* 2. *in corpore* docuerat ea dici ſubſiſtere, quæ per ſe exiſtunt, & non in alio: quis autem neget hoc per ſe propriiſſimè conuenire integræ naturæ vt ſic; & 1. 2. *quæſt.* 4. *art.* 5. *ad* 2. dixit quòd eſſe totius non eſt alicuius ſuarum partium, idémque eſſe formæ & materiæ.

Tertiò, quia ſubſtantia, vt dicit Damaſcenus 1. *de fide, cap.* 11. eſt modus exiſtentiæ, quod de nulla exiſtentia aptius, quàm de exiſtentia integræ naturę intelligi poteſt.

Quartò, quia ſi materiæ concedit ſubſiſtentiæ modus, quia non eſt in ſubiecto cum dependentia, & anima rationalis non pendet à ſubiecto, & habebit hunc modum: ex quo fiet modum materiæ componere cum modo illo animæ rationalis, & ita concluditur modum materiæ eſſe partialem, & proinde non fore totalem ſubſiſtentiam equi, aut A alterius ſimilis compoſiti. Aliis rationibus impugnat P. Suarez prædictam ſententiam, quas de induſtria omitto.

Alij verò putant, modum materiæ eſſe partialem, ad componendam integram ſubſiſtentiam, ita Pater Suarez, & communiter recentiores qui illum ſequuntur.

Sed neque hoc dici poteſt.

Primò, quia, vt infrà dicemus, ſufficit ſubſiſtentia indiuiſibilis totius; ergo ſine cauſa finguntur partiales iſti modi, quod argumentum ſemper magnæ efficacitatis iudicatum eſt, ad vitandam pluralitatem entium, ſeu modorum.

Secundò probatur, quia, vt infrà dicemus, forma materialis ſubſtantialis non ſubſiſtit in cor- B pore; ergo ſubſiſtentia totius non poteſt componi ex ſubſiſtentiis partium: ergo non poteſt poni in materia modus ſubſiſtentiæ partialis. Hæc vltima conſequentia videtur euidens; illa prior probatur, quia ſi vna ex partibus non habet ſubſiſtentiam partialem, altera non habebit cum qua componat.

Reſpondebit aliquis formam materialem afferre ſecum aliquid quod componat cùm ſubſiſtentia partiali materiæ; ſed contra hoc eſt, quòd illud non poteſt eſſe perſeitas formæ, cùm ſit in ſubiecto cum dependentia ab illo, ſcilicet à materia prima, vt fatetur P. Suarez *ſectione illa* 5. *num.* 14. C in vltimis verbis. Si verò eſt inhæſio, non componet cum perſeitate materiæ ſubſiſtentiam totius, hoc enim & ridiculum eſſet, & reuera ſolùm in materia eſſet ſubſiſtentia, & perſeitas, quod ſuprà impugnatum eſt.

Item ſi eſſet aliqua perſeitas formæ prout vnitæ formaliter, non poſſet conſtituere formam per ſe ex natura rei, vnde non eſſet perſeitas; ſi verò dicatur perſeitas naturæ, contra hoc eſt, quòd non ponitur perſeitas integræ naturæ, cùm hæc includat modum ex parte materiæ; poni ergo debet perſeitas partis, nempe formæ, quod dici non poteſt de forma dependenti à materia in ſuo eſſe.

Dices, neque eſſe perſeitatem formæ, neque to- D tius, ſed modum, cum quo modus naturæ componit integram ſubſiſtentiam totius, ita philoſophatur P. Suarez *ſect. illa* 5. *citata. num* 43.

Sed hoc dici non poteſt, primò, quia iam ſubſiſtentia materiæ non componeret cum altera partiali ſubſiſtentia, & ita propriè non poteſt modus materiæ dici partialis ſubſiſtentia.

Item modus ille natura ſua poterat inhærere, & pendere à ſuſtentante ſubiecto, vt concedit P. Suarez; ergo per illum non determinatur forma ad exiſtendum per ſe, de quo etiam dubio ſequenti dicemus. Rurſus, vt ſuprà dicebam ex Damaſceno, ſubſiſtentia eſt modus exiſtentiæ per ſe ſubſtantialis; ergo per nihil poteſt talis exiſtentia de- E terminari, niſi ſit perſeitas; talis verò modus non ponitur perſeitas, & expreſsè negatur ab his Doctoribus, eſſe partialem ſubſiſtentiam: ergo. Deinde totum hoc videtur liberè fictum, vt defendatur multiplicitas partialium ſubſiſtentiarum hactenus inuiſa Theologis, & Philoſophis.

Tertiò principaliter probari poteſt, materiam non habere partialem ſubſiſtentiam, quia, vt dicemus *quæſt.* 6. ex mente Patrum, materia non eſt aſſumpta à verbo, niſi priùs vnita formæ fuerit ipſa materia; ergo ſecundùm ſe non habet ſubſiſtentiam partialem, quia ſubſiſtentia verbi ſubrogata eſt loco ſubſiſtentiæ propriæ, & eo ordine quo afficeret illam naturam.

Quartò vlteriùs, ſi ponitur aliqua ſubſiſtentia propria naturæ, ſequitur materiam eſſe cauſam efficientem illius, ex opinione Doctorum primæ ſeotentiæ; putant enim ſubſiſtentiam oriri efficienter à materia. Eſt autem paradoxum ioauditum quòd materia efficiat. quod licèt à Doctoribus primæ ſententiæ concedatur, tamen id fit, non ſolùm ſine autore, ſed etiam contra ea quæ communiter docuerunt Theologi, & Philoſophi. A

Quintò probari poteſt, materiam non habere partialem illum modum, quia vel ponitur vt materia fiat incommunicabilis alteri vt ſubiecto, vel vt ſuppoſito. Primum dici non poteſt, ſuperuacaneus enim eſt modus ille ad eum effectum, nam per ſuam exiſtentiam habet, vt non poſſit eſſe in ſubiecto vllo, B quia eſt primum ſubiectum, cui repugnat in alio recipi, & eſt ſubſtantia, & ita non poteſt eſſe in ſubiecto vt accidens. Secundum & ſine idoneo argumento dicitur, & fingitur contra Doctores, ſubſiſtentia partialis, & definitio illius.

Deinde, cùm materia prima natura ſua vel pendeat in ſuo eſſe à forma, vel de potentia abſoluta, vel ſaltim ex natura rei, ſine illa eſſe non poſſit, ſequitur ſecundum connaturalem ordinem non eſſe aſſumptibilem ſine forma; ergo vt reddatur incommunicabilis alteri, vt ſuppoſito, ſufficit ſubſiſtentia totius naturæ, quæ per ſe primò terminat integram naturam, ſecundariè verò partes, & ita illa per ſe primò reddit naturam incommunicabilem alieno C ſuppoſito, quia primariè conſtituit illam omnino per ſe.

Sextò, ratio ſubſtantiæ non poteſt conſiſtere in hoc quòd aliquid ſit incommunicabile alteri, vt ſubiecto, & vt ſuppoſito. Primò, quia deitas in abſtracto ſignificata habet hoc, & vt ſic non includit formaliter ſuppoſitum; ſecundò, quia forma materialis eſt per ſuam inhæſionem incõmunicabilis alteri, vt ſoppoſito, & vt ſubiecto tanquam accidens, quia eſt ſubſtantia; ergo ad hunc effectũ non requiritur ex parte illius altera ſubſiſtentia partialis: ergo ſufficiet ſubſiſtentia materiæ, vt tota natura ſit eo modo incommunicabilis. quod ſuprà impugnatum eſt. Requiritur ergo ſubſiſtentia tanquam modus, & D terminus exiſtentiæ, vt completè res exiſtat per ſe, quod materiæ, aut alteri parti prout eſt in alio, ſiue in ſubiecto, ſiue in toto, conuenire nequit. Vnde S. Thomas 1. *part. quæſt.* 75. *art.* 2. *ad* 2. dixit, propriè, & per ſe ſubſiſtere dici, quod neque eſt inhærens, neque eſt pars.

Vltimò, vt infrà dicemus, ex communi ſenſu antiquorum ſubſiſtere ſolùm conuenit toti, quod nullo modo eſt in alio, neque fas eſt fingere nouas definitiones ſubſiſtentiæ, vt concedantur partibus ſubſtantiæ partiales ſubſiſtentiæ.

Reſtat ſatisfacere argumentis contrariæ opinionis.

Ad primum reſpondetur liberè fing ſufficere ad E hoc quòd materia habeat ſubſiſteotiam, quòd non pendeat ab alio. Et primò in opinione eorum, qui putant non habere exiſtentiam niſi à forma, ita vt etiam de potentia abſoluta non poſſit eſſe ſine illa, nullam habet vim primum illud argumentum; deinde nos exiſtimamus, ſaltim ex natura rei non poſſe eſſe ſine forma in ſtatu connaturali; quòd verò non pendeat in ſuo eſſe à forma ſimpliciter, non ſufficit, vt dicatur habere partialem modum ſubſiſtentiæ, quia cùm ſit pars, non poteſt habere ſubſiſtentiam partialem, vel totalem, vt oſtenſum eſt, & ſanè vt intelligatur per ſe eſſe, quia eſt independens, ſufficit exiſtentia ſubſtantialis, non educta de potentia alicuius ſubiecti.

Ad ſecundum reſpondetur primò, non habere vim in opinione eorum qui putant, vnam eſſe exiſtentiam totius, & materiæ, & formæ. Secundò, in noſtra opinione reſpondeo exiſtentiam eſſe idem cum entitate rei, & ita materiam habere ſuam exiſtentiam, & formam etiam habere ſuam exiſtentiam; ſubſiſteotiam verò repugnare partibus, eo quòd illa conſtituit rem omnino per ſe, quod partibus in toto exiſteotibus nequit conuenire, & ita non eſt eadem ratio.

Ad tertium quæſtione 6. oſtendemus potiùs noſtram ſententiam eſſe magis conſentaneam doctrinæ Patrum circa ordinem aſſumptionis, quòd ſi aliquid ſit in illis quo abuti poſſint aduerſarij, ibidem explicabimus.

Ad quartum ex dictis conſtat.

Dvbivm III.

An forma materialis ſubſtantialis habeat aliquam ſubſiſtentiam.

Recentiores putant, formas has habere ſuas proprias partiales ſubſiſteotias. Primò, quia ſubſiſtentia eſt modus exiſtentiæ; ergo forma hæc cùm ſit ſubſtantia, & habeat ſuam exiſtentiam, habebit terminum ſuæ exiſtentiæ perſeitatem, quæ dicitur ſubſiſtentia. Secundò, quia licèt non ſit independens à materia, tamen reuera eſt ſubſtantia, quæ poterit ſubſiſtere incompletè, licèt non eo modo, quo anima rationalis. Tertiò, quia, formaliter loquendo, ſubſiſtentia non reddit rem incommunicabilem ſubiecto, ſed ſuppoſito; ergo non pugnat cum dependentia à materia, ſi aliàs non ſit ſubſtantialis. Antecedens probatur, quia ſi datur ſubſiſtentia materiæ, illa ſupponit materiam ex ſe incommunicabilem ſubiecto alteri; ergo, & idem eſt de ſubſiſtentia animæ rationalis, quæ ſupponit animam per ſe incommunicabilem cuilibet ſubiecto cum dependentia. Quartò, quia cùm detur ſubſiſtentia materiæ, neceſſe eſt formam hanc afferre ſecum alteram partialem ſubſiſtentiam, vt componat integram ſubſiſtentiam totius, cum ſubſiſtentia materiæ; pro hac ſeotentia nullum inuenio autorem, qui ſua ſcripta typis mandauerit, eam tamen, vt dixi, defendont recentiores aliqui, quod etiam refert P. Suarez *ſectione illa* 5. *num.* 41.

Secunda ſententia eſt P. Suarez vbi proximè à *num.* 43. qui putat formas materiales non ſubſiſtere, quod infrà probabitur, vult tameo, formas has afferre ſecum modum aliquem, qui cum modo materiæ compleat ſubſiſtentiam totius, & eſſe modum diſtinctum ab inhæſione ipſius formæ. Et probari poteſt primò, quia natura integra aſſumi poteſt, ſicut cadauer in triduo; ergo præter ſubſiſtentiam naturæ priuaretur natura integra ſubſiſtentia; ergo non ſola ſubſiſtentia materiæ.

Secundò cùm dictum ſit materiam habere ſubſiſtentiam partialem, & non eſſe illam ſolam ſubſiſtentiam totius, neceſſe eſt aliquid aliud addere, vt compleatur integra ſubſiſtentia totius.

Tertiò, quia niſi forma ſubſtantialis afferat aliquẽ modum, vt compleatur ſubſiſtentia totius, ſed manet ſola cum inhæſione, vix poterit diſtingui à forma accidentali; nam ſubſtantialis ab accidentali debet differre, per hoc quòd ſit principium ſubſtantialiter eſſendi;

eſſendi; quòd iſte modus non ſit partialis ſubſiſtentia, fusè probat P. Suarez, & ex eo colligi poteſt, quòd forma illa non ſubſit per illum.

Tertia ſententia eſt communis antiquorum, & recentiorum aſſerentium duo; primum eſt, formas materiales non ſubſiſtere: ſecundò nihil afferre, quod ſit completiuum ſubſiſtentiæ. Et hæc ſententia mihi placet, & vtrumque eſt ſigillatim probandum. Primum docet S. Thomas 1. *parte, quæſt.* 75. *artic.* 2. vbi docet, & ex profeſſo probat animas omnes, præter rationalem, non ſubſiſtere; & *artic.* 1. *ad* 1. docuerat, ſubſiſtentiam excludere inhærentiam accidentis, & formæ materialis, quo in loco id ſequuntur interpretes; & Ferrara 2. *contra Gentes, cap.* 68. §. *quantum ad ſecundum*, quòd ſi S. Thomas *quæſt. illa* 75. negare velit formas habere exiſtentiam ratione ſui, à fortiori negabit habere exiſtentiam per ſe, & P. Molina & Fonſeca, ibi citati expreſsè negant has formas ſubſiſtere; & P. Suarez *ſect.* 5. *citata, num.* 42. idem dicit ex communi Theologorum.

Et facilè poteſt probari, quia ſubſiſtentia quæ eſt exiſtentia cum modo perſeitatis, planè pugnat cum inhæſione, & dependentia à ſubiecto, eſſe enim per ſe, & in alio, ſaltem ex natura rei, modi ſunt contrarij, ſicut patet in modo per ſe, & in alio formæ accidentalis; pugnant enim pendere, & non pendere ab alio, & ideo, quod dicitur eſſe per ſe, non eſt in alio cum dependentia, quia, vt ſuprà referebam ex S. Thoma, quæ per ſe exiſtunt, & non in alio, ſubſiſtere dicimus.

Item, cùm forma illa licèt ſit ſubſtantia, tamen cùm pendeat à materia, nihil habet, ratione cuius dici poſſit ſubſiſtere per ſe, quia neque eſt independens à ſubiecto, neque operatur vt quod, neque habet propriam operationem, propter quod dixit S. Thomas *quæſt.* 75. *citata, art. illo* 2. formas materiales non ſubſiſtere, quia non habent propriam operationem; nulla ergo eſt cauſa ob quam præter exiſtentiam ſubſtantialem tribuamus formis iſtis alium modum perſeitatis. Rurſus ſubſiſtentia eſt terminus exiſtentiæ, ſed exiſtentia harum formarum terminata eſt per inhæſionem, & inexiſtentiam in materia; ergo non habent terminum alium per ſe exiſtendi, & vt minimum ſuperuacaneus eſſet talis terminus.

Vlteriùs, vel ponitur ſubſiſtentialis in his formis, vt per illam poſſint ſeparatæ exiſtere, vel non. Primum dici non poteſt, quia ex natura rei non poſſunt exiſtere ſeparatæ à materia; tum etiam, quia modus quo res eſt ſeparata à materia, & quo eſt in illa dependenter, ſunt contrarij, vt patet in accidenti, quando eſt in ſubiecto, & quod eſt per ſe. Confirmatur, quia modus exiſtendi cum dependentia à ſubiecto, habet contrarium, & non alium quàm modum exiſtendi per ſe, & ſine dependentia; ergo non poſſunt ſimul afficere eandem formam.

Deinde, quia integra natura totius eſt, quæ per ſe perfectè exiſtit; ergo habet ſuam propriam ſubſiſtentiam, quæ illam afficit adæquatè; ergo non eſt neceſſarius modus per ſe formæ, quæ ratione ſui non eſt terminabilis ſubſiſtentia. Probatur, quia primariè nihil poteſt terminari ſubſiſtentia, niſi quod ex natura rei poteſt per ſe eſſe; ſed forma materialis ex natura rei non poteſt per ſe eſſe: ergo primariè non eſt aſſumptibilis; ergo non indiget ſubſiſtentia vt reddatur alteri ſuppoſito incommunicabilis, ſed ſufficit ſubſiſtentia propria totius, vt ratione illius reddatur incommunicabilis ex natura rei.

Reſtat vt probemus illud alterum, quòd forma non afferat modum aliquem quo compleatur integra ſubſiſtentia totius: & primò certum eſt, non eſſe talem modum ſecundùm Scotum, & alios, qui dicunt, ſubſiſtentiam ſupra exiſtentiam nihil addere poſitiuum, ſed duas illas negationes, quas ſuprà retuli.

Item S. Thomas 1. *part. quæſt.* 76. *art.* 1. *ad* 1. dixit loquens de eſſe in quo ſubſiſtit totum, quod in formis materialibus non eſt idem eſſe compoſiti, & formæ ſolius, & 1. 2. *quæſt.* 4. *art.* 5. *ad* 2. dixit idem eſſe ipſum eſſe formæ, & materiæ, & ipſe Sanctus vbique putat in compoſitis materialibus, præter hominem, eſſe prius conuenire compoſito, & ratione illius formæ; nullibi verò poſuit formam efficere modum aliquem ſolùm partialem, & completiuum eſſe totius, imò ſemper putauit, eſſe vt quo, oriri à forma, nullúmque eſſe in materia eſſe, quod ego de eſſe vltimo & ſubſiſtentia libentiùs intelligo.

Deinde ratione probatur primò, quia liberè fingitur talis modus effectus à forma, vt defendatur diuiſibilitas ſubſiſtentiæ. Secũdò, quia modus ille ſi eſt partialis, non poteſt eſſe perſeitas totius; cùm tamen exiſtentiæ modus deberet eſſe à ſubſiſtentia, & talis eſſe non poſſit, cùm in materia ponatur propria, & peculiaris ſubſiſtentia illius; quod facilè intelligitur ex eo quod ſæpe docuimus, ſubſiſtentiã eſſe modum quo ſubſtantia completè per ſe exiſtit, & à quo perficitur exiſtentia, & conſtituitur ab altero terminata; ſed per illum modum non determinatur integra exiſtentia totius vt ſic formaliter, quia materiæ exiſtentia determinatur per ſuam ſubſiſtentiam, neque determinatur exiſtentia formæ, quia hæc determinatur potiùs per inhæſionem, & dependentiam à materia: ergo ille modus non eſt aliquid ſubſiſtentiæ, nec poteſt dici eſſe determinatiuum formæ prout vnitæ, quia illa vt ſic potiùs eſt in alio.

Reſtat ſatisfacere argumentis primæ & ſecundæ ſententiæ. Ad primum primæ ſententiæ reſpondetur, exiſtentiam ſubſtantialem non terminari perſeitate, quando eſt in materia pendens ab ea, tunc enim inhæſione terminatur, quæ eſt contraria modo exiſtendi per ſe. Ad ſecundum reſpondetur, formam ſubſtantialem reuera eſſe ſubſiſtentem, partem tamen, ſi pendeat à materia, nequit eſſe cum modo per ſe eſſendi. vt explicatum eſt. Ad tertium reſpondetur, ſubſiſtentiam cùm ſit modus per ſe, vel ſupponere non exiſtentem rem in ſubiecto, vel facere alias res quæ ſuſtentatur ab alio, & quæ ab alio pendet, non poteſt dici eſſe per ſe, quod ex vocibus ipſis videtur manifeſtum. Ad quartum reſpondetur, falſum ſupponere, nempe materiam habere ſuam partialem ſubſiſtentiam.

Ad primum ſecundæ ſententiæ reſpondetur, naturam integram aſſumi poſſe, & tunc priuari integra ſubſiſtentia, quæ eſt propria totius; vnde nihil illud argumentum concludit contra noſtram ſententiam. Ad ſecundum ſupponit falſum Ad tertium reſpondetur, formam ſubſtantialem afferre ſecum ſubſiſtentiam integram totius, quatenus eſt principium quo illius, & forma ſemel vnita ſequitur integra ſubſiſtentia, quæ primariè terminat integram naturam, ſecundariè verò partes eius.

Circa hãc eandem materiam, de perſeitate formæ materialis, an perſeitas quã haberet forma materialis ſeparata eſſet ſubſiſtentia. P. Suarez *diſp* 14. *ſect.* 3. *tom.* 1. *tertiæ partis. & in Metaphyſica loco citato, n* 51. putat eum modum eſſe ſubſiſtentiam. Primò, quia eſt modus per ſe ſubſtantialis, & ex natura rei

contratius modo exiſtendi in ſubiecto; ergo nihil illi deeſt ad rationem ſubſiſtentiæ. Secundò hoc explicat *ſect.*3. vt à poſteriori, quia illa forma ſeparata poſſet ſola, & ſecundùm ſe aſſumi à verbo hypoſtaticè. Tertiò probari poteſt, quia modus ille conſtituit rem omninò per ſe; quæ verò per ſe ſubſiſtunt, & non in alio, ſubſiſtere dicimus; ergo.

Alij verò recentiores ſentiunt eum modum per ſe non eſſe ſubſiſtentiam, & hanc ſententiam ego tradidi in Metaphyſica, vt probabiliorem: & probatur, quia ſicut forma, quæ nullo modo eſt terminabilis primariè ſubſiſtentia, eleuari non poteſt vt terminetur, ſicut ſuprà dixi de forma accidentali; ita de forma quæ ex natura ſua terminabilis non eſt, quia requiritur arctiſſima proportio, propter arctiſſimam connexionem inter materiam, & ſubſiſtentiam, inter rem & terminum eius: vnde non videtur ſufficere quòd modus ſit per ſe, quia hoc habet modus accidentium inhærens, neque quòd ſit perſeitas ſubſtantialis, ſi non conueniat ex natura rei ipſi formæ quam afficit, eo quòd ſubſiſtentia ex natura rei debet conuenire formæ, aut naturæ, vt poſſit ſuppleri per alienam ſubſiſtentiam; per ſubſiſtentiam verò verbi potiùs impediretur inhæſio naturalis formæ materialis, ad illam enim haberet forma eam inclinationem, non autem ad perſeitatem illam, quam poteſt ſolùm naturaliter habere.

Deinde ad hominem poſſumus arguere contra primam ſententiam, quia talis ſubſiſtentia non poteſt eſſe totalis, neque partialis; ergo nullo modo eſt ſubſiſtentia. Primum probo, quia natura partialis non poteſt terminari ſubſiſtentia totali. Secundum probo, quia talis perſeitas non ſequitur formam in toto, vt fusè probaui in Metaphyſica, & breuiter oſtendo, quia talis perſeitas pugnat cum inhærentia, & modo exiſtendi in materia cum dependentia: hoc argumento impugnaui olim in Metaphyſica primam ſententiam, quam tradidit P. Suarez 1. *tomo* 3. *partis ſuprà*; poſtea verò in ſua Metaphyſica *diſp. illa* 34. *ſect.* 5. *num.* 52. cùm vidiſſet hoc argumentum, tacitè reſpondet huic obiectioni,

Primò poſſe naturam partialem ſubſiſtere ſubſiſtentia totali, quia certum eſt, in triduo animam Chriſti fuiſſe terminatam ſubſiſtentia verbi, & hoc modo, inquit, poſſet prædicta ſubſiſtentia formæ materialis dici totalis, quia non ordinatur ad componendum cum alia.

Hæc tamen ſententia mihi non placet, nam ſubſiſtentia verbi, quæ totalis erat in ſe comparatione animæ, ſolum ſuppleuit effectum ſubſiſtentiæ partialis, quam anima haberet ſi non aſſumeretur, nam in ſententia Patris Suarez, anima rationalis habet ſubſiſtentiam in corpore, quam retinet ſeparata, & ideo dixi ſuprà, me arguere ad hominem.

Secundò reſpondet, poſſe dici partialem, non quia componat, ſed quia eſt modus rei imperfectæ; ſed hoc licèt verum ſit, tamen non ſatisfacit, quia ſi non poteſt componere cum altero, erit totalis, quia non eſt pars, quæ tamen naturæ partiali repugnat.

Sed prædictum argumentum non concludit abſolutè; quia in noſtra ſententia, quæ eſt communis multorum, vt dicemus dubio ſequenti, anima rationalis ſubſiſtit extra corpus, & ſubſiſtentia illa non poteſt componere cum alia, & ita eo ſenſu non poteſt dici partialis, ſed partis, neque in his modis hoc eſt mirum, quia actio qua creatur forma extra ſubiectum, (ſi eſt actio) non eſt partialis, quia cum nulla alia poteſt componere, ſed actio, qua forma

A ipſa producitur per modum totius, & idem eſt de ſubſiſtentia animæ extra corpus.

Ad primum reſpondetur, illi modo deeſſe ad rationem ſubſiſtentiæ, quòd non ſit perſeitas naturæ, quæ ex ſe poſtulat illum modum, ſolúmque dici poteſt latiori ſignificatione ſubſiſtentia, quatenus conſtituit rem omnino per ſe.

Ad ſecundum reſpondetur, falſum eſſe talem formam poſſe ſolam aſſumi à verbo, & priùs quidem deberet probari, ipſam formam poſſe ſubſiſtere ſubſiſtentia propria, vt ex hoc inferretur poſſe terminari hypoſtaticè ſubſiſtentia aliena.

Ad tertium, ex communi ratione etiam accidentia Euchariſtiæ ſeparata à ſubſtantia ſubſiſtere, quia actu per ſe exiſtunt, & non in alio, & hoc modo B etiam forma ſeparata dici poteſt ſubſiſtere.

Eadem difficultas poſſet tractari de materia prima, in opinione aſſerentium, poſſe de potentia abſoluta exiſtere ſine forma ſubſtantiali, tunc enim meo iudicio habebit modum per ſe, ſicut materialis forma, de quo ſicut de modo formæ philoſophandum eſt.

Dubium IV.

An anima rationalis exiſtens in corpore ſubſiſtat.

C Fonſeca & Molina ſuprà citati docent, animam rationalem ſubſiſtere, quatenus *ſubſiſtere* ſignificat habere eſſe independens à ſubiecto, & materia, non tamen ſimpliciter: & hoc ſenſu loquuntur Ferrara 2. *contra Gentes, cap.*68. & alij interpretes S. Thomæ 1. *parte, quæſt.* 75. & quòd eo ſenſu ſubſiſtat, eſt mens ſancti Thomæ *ibi*, & certum, quòd non pendeat à materia; quòd verò non ſubſiſtat ſimpliciter, infrà dicetur, vnde iſti Doctores non videntur concedere modum aliquem ſubſiſtentiæ diſtinctum ab anima, ſed ſolùm exiſtentiam cum ſua dependentia ineſſe.

Et clarè Caietanus *in hac* 3. *part. quæſt.* 6. *art.* 3. & communiter multi recentiores docent nullum habere modum ſubſiſtentiæ animam rationalem, quam D infrà explicabimus, & docuit Scotus *in* 3. *diſt.* 2. *q* 2. §. *ideo*. Paludanus *quæſt.* 2. P. Vazq. 1. *p. diſp.* 174. *art.* 4.

P. Suarez *in hac* 3. *part. diſp.* 17. ſæpe dicit animam rationalem ſimul cum modo exiſtendi, & informandi materiam, habere ſubſiſtentiam peculiarem, & partialem, & *in Metaphyſica, diſput. & ſect. citata, num.* 27. docet neutram partem poſſe demonſtrari; & *num.* 30. docet, probabilius ſibi videri, quòd anima rationalis habeat partialem illam ſubſiſtentiam in corpore.

Probat primò, quia quamuis ſit anima in corpore, tamen non pendet ab illo; ergo verè eſt in ſe, & per ſe. Confirmatur, quia modus exiſtendi E in materia, & informandi illam, eſt longè diuerſæ rationis ab vnione hypoſtatica; ergo non eſt neceſſarium quòd includat repugnantiam cum ſubſiſtentia.

Secundò probat ex eo quòd anima rationalis ita fuit perſonæ verbi vnita, vt ſemper eadem vnio perſeuerauerit etiam in triduo; ergo quia etiam in corpore poterat terminari aliena ſubſiſtentia, ſicut & propria, niſi impediretur.

Tertiò probat, quia anima rationalis fit per creationem; creari verò eſt ſubſiſtentium, vt docuit S. Thomas 1. *part. quæſt.* 45.

Quartò, quia aliàs cùm ſeparatur à corpore, non eſſet quaſi violenta, quia reuera acquireret vnum

modum per ſe loco alretius, quem habebat in materia; ſicut materia prima non eſt violenta quando acquitit vnam formam, etſi amittat aliam, aut ſaltim anima non eſſet in eo ſtatu præter naturam, vt alij argumentantur.

Quintò probari poteſt ex ſancto Thoma 1.*parte quæſt.*75. *citata*, vbi docet animam rationalem eſſe ſubſiſtentem, cæteras verò animas non ſubſiſtere.

Aduertendum tamen eſt P. Suarez ita concedere animam rationalem habere ſubſiſtentiam, vt tamen dicat illam eſſe partialem, & componere cum partiali ſubſiſtentiam materiæ.

Sed alia ſententia eſſe poſſet aſſetentium animam rationalem habere ſubſiſtentiam, & illam eſſe eandem ſubſiſtentiam totius communicatam materiæ, ſicut de exiſtentia philoſophantur communiter ſubſiſtere, & de eſſe. ita loquitur S. Thomas 1.*parte quæſt.*76.*art.*1.*ad* 5. ait enim: Ad 5. dicendum, quòd anima illud eſſe in quo ſubſiſtit, cummunicat materiæ corporali, &c & addit ita, quòd illud eſſe quod eſt ipſius compoſiti, eſt etiam ipſius animæ, quod non accidit in formis aliis, quæ non ſunt ſubſiſtentes; & 1.2.*quæſt.*4.*art.*5.*ad* 2. dicit, in anima poſt deſtructionem corporis manere eſſe compoſiti; & ſimili modo loquitur aliis locis, in quibus vel loquitur de eſſe ſumpto pro ſubſiſtentia, vel de eſſe exiſtentiæ, & ſumi poteſt argumentnm, quia ſic exiſtentia formæ poteſt eadem communicari compoſito, & manere in anima, idem poterit dici de ſubſiſtentia; & certè hoc docent Capreolus, & alij, qui, vt vidimus, probant exiſtentiam, & ſubſiſtentiam non diſtingui.

Dicendum verò eſt, ſine controuerſia eſſe apud Doctores, animam ſubſiſtere priori illo modo, id eſt, exiſtere independenter à materia ita vt poſſet operari; hæc eſt etiam mens S. Thomæ 1.*p. quæſt. illa* 75. vbi ex operatione colligit animam rationalem ſubſiſtere, eo quòd operatur vt quod, & cæteras formas dixit non ſubſiſtere, quia non babent propriam operationem.

Secundò dicendum eſt, animam rationalem in corpore non ſubſiſtere propriè, & per ſe. Verba S. Thomæ 1.*parte quæſt.*75.*art.*2.*ad* 2. hæc ſunt: Per ſe exiſtens quandoque poteſt dici aliquid ſi non ſit inhærens, vt accidens, vel vt forma materialis, etſi ſit pars, ſed propriè, & per ſe ſubſiſtens dicitur, qnod neque eſt prædicto modo inhærens, neqne eſt pars. hæc ille. ſed anima in corpore eſt pars; ergo propriè, & per ſe non ſubſiſtit. Probatur, tum, quia eſt in alio vt in toto, & ita non eſt ſimpliciter per ſe, tum quia eſt in materia, licèt abſque dependentia, tamen reuera eſt in alio; ergo ſimpliciter non eſt per ſe, & 1.*parte quæſt.*29. *art.*2. ea dicit ſubſiſtere, quæ per ſe exiſtunt, & non in alio, vbi exiſtentiam per ſe explicuit per negatiunem perfectam exiſtendi in alio.

Quod ampliùs explico. nam vt ſit independens in ſuo eſſe, non requiritur ſubſiſtentia, ſed ſufficit ſola exiſtentia, non educta de potentia materiæ; ergo non eſt neceſſarinm fingere peculiarem modum ſubſiſtentiæ ſuperadditum.

Item, quia exiſtentia animæ verè afficitur modo exiſtendi in alio; ergo iſte modus eſt verè modus exiſtentiæ animæ; ergo non habet alium modum exiſtendi per ſe, cùm habeat modum exiſtendi in alio, iſti enim modi ſunt termini exiſtentiæ ſubſtantialis; cùm ergo anima babeat vnum, non eſt cauſa ob quam dicatur egere alio.

Quod vlteriùs oſtendo, quia modus ille poſitiuus exiſtendi in alio, habet aliquem contrarium modum exiſtendi per ſe; ergo anima quando ſeparatur

A acquitit alium modum per ſe exiſtendi diſtinctum ab eo, quem habebat in corpore: vnde ille quem babebat in corpore, non erat perfectè modus per ſe, ſiquidem ſolùm afficiebat formam exiſtentem in alio.

Sed dices, modum illum exiſtendi in alio, non habere modum poſitiuum contrarium, ſed ſolam negationem; ita planè ſentit P. Suarez, vt patet ex quarto argumento ſuprà poſito; & ita docet, quòd cùm anima ſeparatur à materia, non acquirit aliquem modum, ſed priuatur modo exiſtendi in alio, quo etiam modo philoſophantur recentiores alij.

Sed hoc mihi non probatur, eo quòd alij modi diſpoſitiui exiſtendi in alio, vel vt accidens in ſubiecto, vel vt forma materialis in materia, habent
B modos contrarios poſitiuos; ergo & modus quo exiſtit anima rationalis. nam ſi per ſolam negationem poteſt dici aliquid eſſe per ſe, id eſt, non in ſubiecto, vt anima rationalis, ita etiam poterit per negationem modi accidentis dici eſſe per ſe accidens, & per negationem modi formæ materialis poterit forma materialis dici eſſe per ſe. nam cùm omnes iſti modi babeant negationem, ſeu priuationem ſibi oppoſitam, non poteſt aſſignari ratio ob quam aliqui eorum, præter negationem, habeant aliquid poſitiuum contrarium, quod ſit neceſſarium, vt forma ſit omnino per ſe; & alius non habeat: itaque ſicut eſſe ſine dependentia à ſubiecto eſt modus poſiti-
C uus, ita eſſe ſine ſubiecto erit modus poſitiuus.

Dices hos modos exiſtendi in alio eſſe diuerſæ rationis, atque adeò mirum non eſſe, ſi vnus habeat contrarium poſitiuum, & non alij: ſed contra hoc eſt, quòd licèt ſint diuerſæ rationis, tamen dicitur vnum habere contrarium, & non alios, & huius quæritur ratio.

Dices etiam, ſecundùm aliquos omnem modum exiſtendi per ſe eſſe ſolam negationem cum exiſtentia, & contra hos non probat argumentum factum? Reſpondeo ſecundùm iſtam doctrinam dicendum eſſe, etiam animam rationalem non habere in ſubiecto aliam ſubſiſtentiam, niſi exiſtentiam independentem à materia, quod certum eſt, vt ſuprà dixi-
D mus; nos verò argumentamus contra hos, qui putant ſubſiſtentiam eſſe aliquid diſtinctum ab exiſtentia.

Quòd ſi aliquis vellet concedere, animam quando ſeparatur à corpore, acquirere alium modum per ſe diſtinctum à modo per ſe, quod babuit in corpore, & contrarium modo exiſtendi in alio, nempe in materia; facilè poſſumus hoc refutare, quia tunc non videtur neceſſarius modus per ſe exiſtendi in corpore, ſolùm quia eſt independens à corpore, quia hoc ſufficienter intelligitur per exiſtentiam animæ non eductæ de potentia materiæ; hæc verò quæ diximus planè pugnant contra tertiam, & quartam ſententiam.

E Ad argumenta verò contrariæ ſententiæ non eſt operoſum reſpondere.

Ad primum reſpondetur, animam eſſe in ſe, hoc eſt, independenter à corpore per ſuam exiſtentiam, non tamen eſſe per modum ſuperadditum. Ad confirmationem conceſſo antecedenti neganda eſt conſequutio, quia eſſe per ſe, & in alio, habent repugnantiam.

Ad ſecundum reſpondetur, aſſumi falſum, vt dicemus *quæſt.*6. & ſuprà iam diximus *quæſt.*2.

Ad tertium, creationem terminari ad exiſtentiam independentem animæ rationalis, & ita ſubſiſtere idem eſt quod eſſe, cùm dicit ſanctus Thomas, creari eſt ſubſiſtentium, ſicut dixit *quæſtione illa* 75.

A animam ſubſiſtere, quia habet eſſe, & poteſt operari in corpore, quod facile intelliget qui legerit ſanctum Thomam 1. *parte quæſt. illa* 45. *art.* 4. & ideo bene P. Vazquez *ibi diſp.* 174. *cap.* 4. docuit, ad creationem animæ ſufficere eam habere eſſe independens à materia, etſi in corpore non ſubſiſtat, & anima Chriſti creata eſt prius natura, quàm vniretur ſuppoſito diuino.

De materia quarti argumenti fusè diſputaui in Metaphyſica diſputatione de anima ſeparata; & antequam referam opiniones Doctorum, ſciendum eſt ipſum P. Suarez 3. *parte tomo* 2. *diſp.* 44 *ſect.* 7. noluiſſe concedere animam ſeparatam eſſe in ſtatu violento, ſed in ſtatu imperfecto.

Doctores autem varias habent ſententias de ſtatu B animæ ſeparatæ, an ſit violentus, vel præter naturam. Ferrara 2. *contra Gentes cap.* 83. *circa* 4 *rationem*, & *cap.* 94. putat ſtatum illum eſſe contra naturam animæ, & S. Thomas 1. *parte quæſt.* 89. *art.* 1. dicentem, eſſe præter naturam, explicat, vt particula, *præter*, idem ſit quod *contra*.

Caietanus, & Bañes circa eam quæſtionem 89. exiſtimant illum ſtatum nec eſſe naturalem, neque violentum, ſed præter naturam; quod verò S. Thomas 1. *parte quæſt.* 118 *art.* 3. *in corpore* dixit, hunc ſtatum eſſe contra naturam animæ, explicant, vt particula *contra* ſignificet idem quod particula *præter*.

C Tertia ſententia, quam referunt Caietanus & Bañes, eſt aſſerentium vtrunque ſtatum eſſe naturalem. Cui etiam fauet S. Thomas, qui t. 2. *quæſt* 5. *art.* 1. *ad* 2. dixit, animam habere pro hoc ſtatu vnum modum cognoſcendi connaturalem, & alium modum connaturalem pro ſtatu ſeparationis; ipſe verò vbique putat modum connaturalem cognoſcendi, commenſurari modo eſſendi, & ita agnoſcit illum modum eſſendi eſſe aliquo modo connaturalem, quod fuse explicui in Metaphyſica, & ita docui adæquatè vtrunque ſtatum eſſe poſſe naturalem; & ita quartum argumentum ſup☛ factum nihil habet efficacitatis contra meam doctrinam.

Qui verò putant animam eſſe in ſtatu contra naturam, dicent ideo eſſe, quia licet acquirat modum D per ſe eſſendi, tamen cùm ſit forma, ſemper quantum eſt ex ſe inclinatur in materiam, cuius inclinationis terminus non eſt niſi materia, nec poteſt ſuppleri per illam perſeitatem. Et ad exemplum de materia ſub diuerſis formis facilè eſt reſpondere, eſſe diuerſam rationem, eo quòd materia ſi amittit vnam formam, acquirit aliam: at verò anima cùm amittit vnam materiam, non acquirit aliam, ſed omnino ab illa ſeparatur, & ita non mirum ſi ex parte carentiæ materiæ ſit in ſtatu violento, ſicut ſi materia omnino ſepararetur à forma, quantumuis illi daretur modus per ſe, non ſatis fieret inclinationi materiæ ad formas. Qui verò putant, animam eſſe in ſtatu præternaturali, facilè etiam poterunt E ſoluere argumentum factum ſecundùm ſuam doctrinam, dicent enim, ex ea parte qua caret forma materia, eſſe in eo ſtatu præternaturali. Ad octauum iam ſuprà explicuimus mentem S. Thomæ.

Reſtat explicare loca S. Thomæ, quæ pro vltima ſententia referebamus; & dicendum eſt S. Thomam velle aſſignare diſcrimen inter ſubſiſtere (ſi de eſſe ſubſiſtentiæ loquitur, cuius eſt cauſa anima rationalis, & illud cuius cæteræ formæ materiales ſunt cauſæ, quòd anima ex ſe habet eſſe eiuſdem rationis cum eſſe totius quantum ad hoc, quod ex ſe poteſt habere eſſe independens ab alio, in quo dicitur ſubſiſtere, & ideo dicitur idem eſſe vtriuſque eſſe: vel ſi loquitur de eſſe exiſtentiæ independenti, dicitur in genere cauſæ formalis communicare illud toti, & habere illud ſiue in materia, ſiue extra: & hoc videtur conſentaneum S. Thomæ, loquitur enim de eſſe, in quo ſubſiſtit anima rationalis, & hoc, vt conſtat ex *quæſt.* 75. 1. *partis*, eſt exiſtere ſuum independens à materia, quod de aliis formis materialibus dici non poteſt, quia ipſæ non habent eſſe independens, nec ſubſiſtunt, vt ibidem dixit S. Thomas; nonnulla verò, quæ diximus, ad probandum animam rationalem in corpore non habere modum per ſe ſuperadditum, locum poſſunt habere in materia prima, quod indicabo dubio ſequenti.

Sed quærere poſſet aliquis, an in ſtatu ſeparationis anima rationalis ſubſiſtat; & ſecundùm noſtram doctrinam dicendum eſt, habere in eo ſtatu poſitiuum modum perſeitatis, per quem redditur incommunicabilis alteri, & ita videtur habere rationem ſubſiſtentiæ; quamuis Scotus citatus *dubio* 2. excludat animam etiam ſeparatam à ratione ſuppoſiti, eo quòd ex ſe habeat aptitudinem ad vnionem cum toto in quo differt à natura integra; & eodem modo philoſophantur alij Scotum ſequentes; ſed hoc parum refert, & nullus poteſt negare ita animam poſſe per ſe exiſtere, vt illa perſeitas poſſit per vnionem hypoſtaticam ad ſolam animam terminatam impediri; vt patet de anima rationali verbo hypoſtaticè vnita.

Aduertendum verò eſt Caietanum *in hac* 3 *parte quæſt.* 6. *art.* 3. §. *ad hoc dicitur*, exiſtimaſſe animam etiam in corpore habituram ſuam ſubſiſtentiam in reſurrectione, in quo meritò communiter refutatur, eo quòd non ſit conſequens eius ratiocinatio. nam ſi ſemel demus modum exiſtendi in corpore pugnare cum ſubſiſtentia, non poterant ex natura rei connaturaliter eſſe ſimul. Putat verò Caietanus *loco citato* animam in corpore mortali non habere partialem ſubſiſtentiam: & ideo meritò P. Suarez *in hac* 3. *parte diſp.* 17 *ſect.* 1. *& in Metaphyſica diſp.* 34. *citata ſectione illa* 5 *num.* 31. reprehendit Caietanum, quòd non loquatur conſequenter; ſine cauſa verò fingeret Caietanus nouum miraculum, vt in reſurrectione ſimul habeat anima modum exiſtendi per ſe, & in alio, vt interim omittam valde eſſe probabile, nullo modo poſſe eſſe ſimul: præterea difficile eſt intellectu, hominem in reſurrectione habere ſubſiſtentiam totalem reſpondentem toti, & præter hanc aliam partialem peculiarem ſolius animæ.

Deinde certum eſt modum per ſe animæ ſeparatæ eſſe ſpiritualem, & indiuiſibilem, eſt enim modus perſeitatis ſubſtantiæ ſpiritualis, & indiuiſibilis, ſicut ſubſiſtentia Angeli: item eſt terminus exiſtentiæ Angeli, quæ eſt indiuiſibilis, & ſpiritualis ſicut natura Angeli; alia infrà dicemus, ex quibus dicta exactiùs intelligentur.

DVBIVM V.

De cauſis ſubſiſtentiæ.

EX dictis conſtat ſubſiſtentiam totius non ſic eſſe intelligendam indiuiſibilem, vt componatur ex ſubſiſtentia materiæ primæ & ſubſiſtentia formæ, quia partes iſtæ ante vnionem inter ſe non habent ſubſiſtentiam, ſed poſtquam ſunt vnitæ, natura integra terminatur ſubſiſtentia: eſt autem indiuiſibilis eſſentialiter, hoc eſt, non conſtans partibus eſſentialibus, quia non reſpondet materiæ ſecundùm ſe, & formæ ſecundùm ſe, ſed naturæ integræ vt ſic formaliter.

Certum verò eſt, hāc ſubſiſtentiam in compoſitis

ex materia & forma materiali, eſſe materialem, quia eſt modus exiſtentiæ materialis, neque eſt aliquid, ratione cuius fingi poſſit eſſe ſpiritualem: in Angelis autem ſpiritualis eſt, & indiuiſibilis, commenſuratur enim naturæ quam modificatur.

Sed dubium hoc per aliquarum difficultatum ſolutionem meliùs intelligetur.

Et prima difficultas ſit de ſubſiſtentia hominis, an ſit aliquid materiale, vel ſpirituale; & quidem ſi materia haberet ſuam partialem ſubſiſtentiam, & anima rationalis ſuam, partim eſſet materialis, partim ſpiritualis: ſed modò difficultas eſt de indiuiſibili ſubſiſtentia, & quidem, qui putant eſſe indiuiſibilem, ita tamen vt ſit propria animæ, & communicetur compoſito, & eadem efficiat animam, etiam ſeparatam, dicent eſſe ſpiritualem, ſic enim philoſophantur de eſſe exiſtentiæ qui putant, apperitum eſſe animæ rationali communicari compoſito, & animam ſecum illud afferre pro ſtatu ſeparationis, tale enim eſſe, afficere rem ſpiritualem pro ſtatu ſeparationis etiam, & ſic eſſet ſpirituale; ſed nos ſuprà diximus animam rationalem non habere ſubſiſtentiam vllam propriam in corpore, & ideo exiſtimo ſubſiſtentiam hominis eſſe modum materialem, quia ſequitur integrum compoſitum, & ita eſt proprium illius, vt non pendeat à ſola anima, ſed etiam à materia; res verò quæ pendet à materia, non poteſt non eſſe aliquid materiale, propter quam rationem dixi 2. *phyſicorum*, modum quo vniuntur materia, & forma, eſſe materialem.

Secunda difficultas eſſe poſſet de cauſa efficienti huius ſubſiſtentiæ: in quo ſunt duæ opiniones, altera aſſerentium, produci ab ea cauſa quæ producit naturam; altera ab ipſa natura, & vtraque eſt ſatis probabilis, de quibus dixi *in Metaphyſica*, & legi poteſt P. Suarez *in Metaphyſica diſp.* 34. *ſect.* 6. qui cum communiori opinione putat fieri à natura ipſa: poſſet verò eſſe quæſtio, an fiat actione interiecta, & diſtincta, de quo dixi *in Metaphyſica*, & ex principiis generalibus philoſophandum eſt, neque hîc aliquid peculiare occurrit.

Tertia difficultas eſt, an ſit diuiſibilis ſubſiſtentia hominis, ſecundùm partes integrantes; hactenus enim ſolùm diximus, eſſe indiuiſibilem ſecundùm partes eſſentiales; & cùm dixerimus eſſe modum materialem, dicendum eſt, eſſe extenſum, & habere partes integrantes: addendum verò eſt has partes non eſſe partiales ſubſiſtentias partium hominis, quia non ſunt tales, vt quælibet illarum poſſit conſtituere partem, quam afficit natura per ſe, ſi ſepararetur ab homine, ſtatim acquirit aliam formam, & illam ſequeretur alia ſubſiſtentia propria illius totius, & idem eſt de partibus ſubſiſtentiæ totius cuiuſlibet animati, cuius pars ſi ſeparetur acquirit ſtatim nouam formam.

Difficilius dubium eſt de partibus ſubſiſtentiæ totius, cuius partes ſola diuiſione fiunt totum, & non amittunt formam ſubſtantialem quam habebant in toto: aliqui enim fatentur ſola diuiſione continui amitti perſeitatem quæ erat totius propria, quia partes cùm eſſent in alio, nempe in toto, non putetant habere aliquam ſubſiſtentiam, quæ conſtitueret illas per ſe ſola diuiſione continui.

Aliis verò non probatur hæc doctrina, eo quòd licèt partes quandiu ſunt in toto, non dicantur ſubſiſtere, tamen non videntur idoneo argumento probari, quòd per ſolam diuiſionem continui amittant modum ſubſtantialem, qui eſt terminus exiſtentiæ illius; & vt dicantur partes illæ ſubſiſtere, per modum ſubſtantialem, per quem in toto non diceren-

A tur ſubſiſtere, putant diuerſitatem in modo eſſendi ſufficere, quæ circa partes illas ſubſiſtentiæ contingit, diſiunguntur enim per diuerſitatem continui, aliàs valde eſſet incredibile totam ſubſiſtentiam maris corrumpi per ſeparationem vnius guttulæ aquæ, & per additionem ſimiliter guttæ totam præexiſtentem corrumpi, & aliam de nouo produci integram; quod ſecundùm primam ſententiam concedi debet, de quo apud autores antiquos nihil inuenio. P. Suarez quidem *ſectione illa* 5. *num.* 59. admittit has partes ſubſiſtere; & cùm aqua aquæ vnitur, ſolum amitti terminum extenſionis eo quòd continuantur. Sed quod attinet ad denominationem ſubſiſtentis, S. Thomas 1. *parte quæſt.* 75. *art.* 2.

B *ad* 2. dixit, oculum, aut manum, non poſſe dici per ſe & propriè ſubſiſtentem.

Sed dicet aliquis, ſi pars ſubſtantiæ poteſt habere partialem ſubſiſtentiam integrantem, etiamſi ſit in alio, vt in toto; ergo pars eſſentialis poterit eam habere. Reſpondeo eſſe diſparem rationem, quia modus exiſtendi in alio vt in toto integranti, eſt diuerſæ rationis à modo exiſtendi ſubſtantialiter in alio tanquam partem eſſentialem ſubſtantialem, hîc enim licèt oppoſitionem habeat cum ſubſiſtentia, non ille. nam forma ſubſtantialis vel pendet à materia, & ſic non poteſt eſſe per ſe, ſicut idem accidens non poteſt eſſe per ſe, & pendere à ſubiecto; vel non pendet, & tunc eſt in materia vt ſubiecto

C ſecreta dependentia, & cum tali modo non poteſt eſſe ſubſtantialiter per ſe; quòd ſi vna pars ſubſtantialis eſſentialis non habet partialem ſubſiſtentiam, neque alia habere poteſt, vt probatum eſt: & ita ſi forma non habet, materia non habebit, præſertim quia materia ex natura rei pendet à forma.

Iuxta hæc ergo licèt ſubſtantia ſeparata à quantitate, habeat partes integrantes, & illæ habeant partes ſubſiſtentiæ, quæ ſola diuiſione poſſint fieri totales, tamen partes eſſentiales, materia nempe, & forma, eas non habent: quod exemplo fit illuſtrius. nam quantitas eius cùm eſt per ſe, habet modum diuiſibilem perſeitatis, & tamen partes ſunt in alio tanquam in toto continuè; perſeitas ergo partialis,

D non pugnat cum modo exiſtendi in alio, vt in toto integranti.

Sed dicet aliquis partes illas vel non habere perſeitates partiales, vel admittere omnino per ſolam indiuiſionem; ſed hoc dici non poteſt, quia ſequeretur animam rationalem perpetuò acquirere, & amittere diuerſum modum vnionis cum materia, quoties nutritur, vel diminuitur homo, &, quod dici non poteſt, Chriſti humanitas amitteret, & acquireret diuerſam vnionem cum Verbo, ſi ſola additione, vel detractione alicuius totus modus totius integrantis ex toto & prorſus mutatur.

Alia quæ circa hoc poſſunt obiici, in Metaphyſica dirimenda ſunt; in præſenti verò ſufficiat de parti-

E bus eſſentialibus dixiſſe, quod neceſſarium eſt, ad ea de quibus *quæſt.* 6. diſputaturi ſumus.

Quarta difficultas eſt de ſubiecto huius ſubſiſtentiæ: & de ſubiecto ſubſiſtentiæ in communi fusè diſputaui in Metaphyſica: vbi fusè oſtendi, quomodo philoſophandum ſit de ſubiecto ſubſiſtentiæ, in opinione diſputantium, materiam, & animam rationalem habere ſuas partiales ſubſiſtentias; loquimur verò de ſubiecto quale eſſe poteſt comparatione modi ſubſtantialis.

Dicendum verò breuiter eſt, ſubſiſtentiam hominis afficere materiam, & formam vnitas, afficit enim integram naturam illius, eo quòd eſt terminus eius; facile verò intelligi poteſt hoc, quòd idem modus

afficiat

afficiat duas partes, ſicut contingit in modo vnionis A duarum partium, nempe materiæ, & formæ, neque eſt inconueniens animam rationalem eſſe ſpiritualem. nam ſicut licèt ſit ſpiritualis, poteſt vniri materiæ, ita non mirum ſi ſemel illi vnitæ, terminetur ſubſiſtentia materiali, non ſecundùm ſe, ſed vt eſt vnita, partes enim non ſecundùm ſe primariè ſubſiſtunt, ſed ratione totius.

Sed dices, ergo eodem modo poſſunt dici, accidentia materialia eſſe in toto compoſito, quia licèt anima rationalis ſit ſpiritualis, tamen non ſunt in illa, ſed in tota natura integra. Reſpondetur primò, hoc à multis concedi: ſecundò licèt ex hoc capite non repugnet accidentia eſſe in toto compoſito, tamen aliæ ſunt rationes pro opinione aſſerentium, B non eſſe omnia in toto compoſito, de quibus ſuo loco: tertiò quidqoid ſit de ſubiecto accidentium, de modo vnionis negare non poſſumus, aliquo modo afficere animam & materiam, quia ſunt extrema, & idem de ſubſiſtentia philoſophandum eſt.

Ex dictis poſſumus aſſignare rationem aliam, ob quam ſubſiſtentia debeat eſſe indiuiſibilis eſſentialiter, id eſt, non conſtans partibus eſſentialibus.

Et primò ſi ſubſiſtentia ſumatur pro perſona iuxta primariam vocis ſignificationem, ex vſu ſcriptorum Eccleſiaſticorum, nemo dicet, in homine eſſe duas perſonas partiales, ſicut neque duos homines partiales.

Deinde ſi ſumatur ſecundùm vſum, quo vſi ſunt C Scholaſtici pro complemento, & modo illo, quo natura terminatur, & conſtituitur in ratione ſuppoſiti, etiam debet eſſe indiuiſibilis, & in hoc ſenſu aſſerere eſſe in homioe perſonalitates partiales, ante hoc tempus inauditum eſt.

Item, ex definitione perſonæ tradita à Boëtio 3. *de duabus naturis*, & Richardo *lib.4. de Trinitate cap.23.* de quo 1. *parte quaeſt.*29. poſſumus colligere quid ſit complementum hoc; dicitur enim perſona rationalis naturæ incommunicabilis ſubſtantia, vnde ſubſiſtentia ſumpta pro complemento ipſius naturæ, eſt enim id quo natura redditur incommunicabilis actu. nam quod in alio eſt, non poteſt dici eſſe per ſe, & hæc eſt ratio à priori ob quam partes D dum ſunt in toto, non poſſunt habere partialem ſubſiſtentiam, niſi recentiores velint nouas rerum definitiones fingere.

Et ideo S. Thomas 1. *part. quaeſt.*29. *art.*2. *ad* 2. dixit, propriè, & per ſe ea ſubſiſtere, quæ per ſe exiſtont, & non in alio. & *quaeſt.*75. *art.*2. *ad* 2. docuit propriè, & per ſe ſubſiſtens dici, quod neque inhæret, vt accidens, vel forma materialis, neque eſt pars, & ſic ſunt loquuti antiqui Scholaſtici, & Philoſophi; meritóque per negationem exiſtendi in alio, explicatur modus exiſtendi per ſe, qui eſt ratio ſubſiſtentiæ.

Vnde ſubſiſtentiam ita terminat, vt naturam omnino reddat incommunicabilem, quia hoc ipſo E quod reddit illam incommunicabilem alieno ſuppoſito, reddit omnino incommunicabilem, quia reddit illam ineptam, vt pendeat à quolibet alio, vel illi vniatur.

Dices naturam per ſe eſſe vnibilem alteri, vt partem, vel vt accidens ſubiecto; ergo à ſubſiſtentia ſolùm habet eſſe incommunicabilem ſuppoſito. Reſpondeo aſſumptum eſſe verum, & conſequutionem nullius eſſe momenti, quia modus, qui facit formaliter naturam incommunicabilem alteri vt ſuppoſito, eſſentialiter facit incommunicabilem omnino modo, eſt enim terminus vltimus naturæ.

Et explicari poteſt, quia talis modus nullum compatitur ſecum modum exiſtendi in alio, quod patet in modo exiſtendi per ſe animæ rationalis ſeparatæ, & formæ materialis ſeparatæ; hoc verò ita habet ſubſiſtentia, vt etiam conſtituat naturam interminabilem, quia eam vltimò terminat; & ideo deitas vt ſic, non intelligitur ſubſiſtens, quia non intelligitur vltimò terminata.

Dices; ſubſiſtentia non eſt neceſſaria vt faciat naturam incommunicabilem ſubiecto quod habet per ſe. Reſpondeo hoc eſſe verum, & ad hunc effectum ſolùm non eſſet neceſſarius modus ſuperadditus, ſed ad alium quem dixi, qui eſſentialiter facit omnem alium; & ita ſentit. P. Suarez de perſeitate formæ materialis extra ſubiectum, & putat eſſe ſubſiſtentiam, & facit inunibilem ſubiecto.

Dices, natura per ſe eſt incommunicabilis ſubiecto; ergo vt fiat incommunicabilis ſuppoſito alieno, poterit habere partialem ſubſiſtentiam. Reſpondeo primò, vt probaui *dubio* 2. non eſſe neceſſariam ad hoc aliam ſubſiſtentiam, niſi totius quæ ſecundariè afficit partes. Secundò reſpondetur, modum perſeitatis diſtinctum ab exiſtentia ſubſtantiæ ſi verè eſt perſeitas, poſſe conſtituere ex natura rei per ſe, vt dicebam *dubio* 3. & tamen materia ex natura rei non poteſt eſſe ſeparata per ſe, vt dicebam *dubio* 4. in ſimili; materia poteſt eſſe ſeparata, per modum, qui omnino faciat illam eſſe per ſe; ergo hunc non habet in toto; & hic eſt qui illam omnino reddit incommunicabilem alteri vt ſuppoſito, ſiue vt toti demum, vt probaui, perſeitas materiæ nec poteſt eſſe totalis, quia eſt partis, neque partialis, quia forma materialis non habet perſeitatem, & tamen ſi materia in toto haberet perſeitatem, deberet eſſe partialis, quæ componeret cum altera partiali.

Munus ergo ſubſiſtentiæ eſt, reddere omnino naturam alteri incommunicabilem, & illius terminare exiſtentiam; & ideo anima rationalis non habet in corpore ſubſiſtentiam, quia eius exiſtentia terminatur per modum eſſendi in alio, licèt ſine dependentia; formæ materialis exiſtentiam per modum exiſtendi in alio cum dependentia; exiſtentia verò materiæ, per ſubſiſtentiam totius ſecondariè. Ex dictis hactenus conſtat, materiam primam, vel formam materialem aſſumi non poſſe primariè, & ſecundùm ſe tantùm à perſona diuina, eo quòd iſtæ partes, vt probauimus, non ſunt propria ſubſiſtentia terminabiles. Hîc poterat diſputari, an ſubſiſtentia ſit conditio neceſſaria ad agendum; ſed de hoc commodiùs alibi diſputabitur.

DISPVTATIO XXIV.

Theologica.

Dubium I.

An in Christo ſit duplex eſſe exiſtentiæ.

Constitutum eſt apud Catholicos, in Chriſto eſſe tantùm vnum eſſe perſonale, & duplex eſſe, quod vocant naturæ, & eſſentiæ, quia eſt vna perſona, & habet duas naturas: difficultas verò eſt non leuis, an ſit in Chriſto vna tantùm exiſtentia, per quam vtraque natura exiſtat, nempe exiſtentia diuina communicata naturæ humanæ.

Prima ſententia eſt aſſerentium in Chriſto tantùm eſſe exiſtentiam diuinam, per quam humanitas etiam exiſtit. ita Henricus *quodl.*6. *quaeſt.*2. Dionyſ. Carthu

Carthuſian. 3. *diſp.6. quæſt.5. circa finem.* Capreol. *q.1. art.1.* Ferrara 4. *contra Gentes cap.35.& 41.* Caietanus, Medina & non pauci alij *in art. 2. huius quæſtionis*, Vincentius *de gratia Chriſti, quæſt.7.* Contendunt verò probare hanc eſſe ſententiam S.Thomæ, quia hoc articulo 2. hoc videtur ſentire, & *quodl.9. art.3.* dixit, naturam humanam non habere in Chriſto proprium eſſe.

Deinde probari ſolet hæc ſententia autoritate Patrum, & rationibus: adducitur verò primum teſtimonium Sophronij in epiſtola quæ habetur in VI Synodo, *actione 11.* vbi docet naturam humanam habuiſſe vnam exiſtentiam cum verbo: ſecundò adducitur Damaſcenus 3. *de fide cap.22.* qui docet humanitatem, ſeu carnem in verbo habuiſſe exiſtentiam.

Deinde rationibus; prima, quia exiſtentia primò conuenit ſuppoſito, quia cui conuenit primò eſſe, conuenit primò exiſtentia: ſecundò, quia aliàs vix poteſt explicari quomodo vnio duarum naturarum in Chriſto fuerit ſubſtantialis: tertiò, quia ſequeretur, Verbum exiſtere per exiſtentiam humanam. nam ſicut per naturam humanam eſt homo, ita per exiſtentiam humanam exiſtet, quod eſt abſurdum: quartò, quia ſi humanitas in Chriſto exiſtit per propriam exiſtentiam, ſequeretur B. Virginem non eſſe propriè matrem Dei. nam generatio terminatur ad eſſe; ergo ſi humanitatis generatio terminata eſt ad eſſe ipſius humanitatis, & non Dei, non genuit B. Virgo Deum, quia priùs natura fuit genita humanitas. nonnulla alia attingam inſequentibus.

Contrariam ſententiam ſequuntur quàm multi graues Theologi, antiqui & recentiores, Albertus *in 3. diſt. 6. art.5.* Scotus *quæſt. 2.* Durandus *quæſt.2.* Gabriel *quæſt.2. art.2.* Almainus *quæſt.2.* Baſolis *quæſt. vnica art.2.* Richardus *art. 2. quæſt. 2.* Ex Thomiſtis Herueus *eadem diſtinctione, quæſt.1.* Paludanus *quæſt 3. circa finem verſic. quidam tamen*, & putat eſſe ſententiam S.Thomæ, de qua infrà, idémque dicere debent Thomiſtæ, & omnes qui putant exiſtentiam non diſtingui à natura, & ex Auguſtiniana familia ita ſentit Tapia *quæſt.18. art.2.* Ex noſtris P. Valentia hîc *quæſt.7.* P. Suarez *diſp.36. ſect.1.* & in Metaphyſicis *diſp.31. ſect.12. à num. 15.* & P. Vazquez 2. *libro de adoratione diſp.8. cap.11.* vbi pollicetur ſe hoc confirmaturum *in hac quæſt.17. art.2.* Aduertendum tamen eſt Doctores ferè omnes huius ſententiæ ex eo affirmare humanitatem Chriſti exiſtere propria exiſtentia, quia putant non diſtingui à natura. Tapia tamen & recentiores aliqui, licèt putent exiſtentiam differre realiter ab eſſentia, docent humanitatem exiſtere propria exiſtentia.

In præſenti ergo controuerſia dicendum eſt primò, humanitatem Chriſti habuiſſe exiſtentiam propriam. hæc concluſio planè colligitur ex doctrina ſuprà tradita, de identitate eſſentiæ, & exiſtentiæ, & ſi ſemel demus illam eſſe veram, non poteſt hoc negari.

Secundò dicendum eſt, in Chriſto futuram exiſtentiam propriam humanitatis, etiamſi exiſtentia differret ante intellectum, à natura humanitatis illius. hanc doctrinam ſequuntur graues Theologi huius ætatis, & in ſpecie docuit Tapia *ſuprà*, exiſtentiam diſtingui à natura, & humanitatem Chriſti exiſtere propria exiſtentia; & quidem humanitatem exiſtere propria exiſtentia, probant aliqui ex Damaſceno 3. *de fide cap.11.* vbi ante medium ſecundùm tranſlationem Fabri de verbo Dei ſic loquitur, Nec ſola cogitatione contemplatam naturam ſumpſit, neque in ſpecie conſideratam, ſed in indiuiduo con-

A ſideratam, & in eadem exiſtente ſpecie: ſed ex hoc loco nihil poteſt probari. nam ad verbum ſic habet in Græco Damaſcenus, ſed eam in indiuiduo eandem exiſtentem: vbi Damaſcenus non agit de exiſtentia propria humanitatis, vel aliena, ſed vult aſſumptam fuiſſe naturam humanam in indiuiduo, & eiuſdem ſpeciei cum natura humana, quam abſtractam contemplamur; vnde bene Bileus, ſeruato ſenſu, è Græco vertit, eam quæ in indiuiduo eſt, eandémque cum ea quæ eſt in ſpecie.

Secundò confirmari ſolet ex eodem Damaſceno 3. *de fide cap.3.* vbi agens de humana natura Chriſti, ſecundùm tranſlationem Fabri ita ſcribit, neque reuera humana natura in deitatis naturam verſa, ne-

B que ſubſtantia exiſtentiáque priuata.

Sed ex iſtis verbis non poteſt probari ex mente Damaſceni humanitatem Chriſti habuiſſe propriam exiſtentiam; neque enim dixit Damaſcenus factam fuiſſe vnionem humanitatis iam exiſtentis, ſic enim ſignificaret humanitatem habere propriam exiſtentiam, ſed ſolùm dixit, naturam humanam in ipſa vnione non fuiſſe priuatam exiſtentia, id eſt, non fuiſſe corruptam; an verò habuerit exiſtentiam propriam, vel alienam non docuit.

Tertiò probari ſolet ex eodem Damaſceno *lib. 3. de fide, cap. 3. 12. & 22.* eo quòd dixit naturam humanam habere exiſtentiam in verbo: pendendum autem illud verbum, *in verbo*, non dixit per verbum;

C ſed ex hoc loco Damaſceni non poteſt ſumi argumentum pro noſtra ſententia. nam ſecundùm verbi Græci proprietatem ſignificat Damaſcenus naturam humanam eſſe in ſuppoſito verbi: deinde licèt loqueretur de exiſtentia, ſolùm ſignificaret eo modo loquendi naturam humanam non exiſtere per ſe, ſed in alio. Alia teſtimonia adduci ſolent ad idem probandum, quæ parum habent efficacitatis.

Probari ergo poteſt primò, ſicut probant Richardus, & Scotus ſuprà ex Ariſtotele 2. *de anima cap.4. textu* 37. qui ita ait, cunctis viuentibus cauſam vt ſint, formam ipſam atque ſubſtantiam eſſe patet: at viuere viuentibus eſt eſſe, cuius ſanè cauſa eſt, vt

D conſtat, atque principium anima, vbi loquitur de eſſe exiſtentiæ, tandiu enim animal exiſtit, quamdiu viuit: vita ergo idem eſt quod exiſtentia in viuentibus; cùm ergo in Chriſto ſit duplex viuere, erit duplex eſſe exiſtentiæ, alterum proprium diuinitatis, alterum humanitatis.

Sed reſpondent aliqui, Ariſtotelem eo loco non vſurpaſſe vitam pro exiſtentia, ſed pro operatione vitæ, quam expoſitionem volunt colligere ex S.Thom. 1 *part. q.54. art.1. ad* 2. Sed neque S. Thomas ibi hunc locum interpretatur, ſed alium, neque explicatio quadrat in textum Ariſtotelis, & quidem S. Thomas explicat locum ex 12. *Metaphyſicorum cap.7. textu* 39. vbi docuit Ariſtoteles, intelligere eſſe

E quoddam viuere, quem citat S. Thomas in 2. argumento ex Ariſtotele 11. *Metaphyſicorum*, qui reuera eſt primus ſecundùm diuiſionem Auerrois; ſecundùm communem verò diuiſionem eſt 12. vbi docuit Ariſtoteles, intellectus operationem eſſe vitam; & eodem modo 2. *de anima, textu* 13. videtur vſurpaſſe vitam pro operatione.

S.Thomas verò proponit ſecundum argumentum, ad probandum actionem intellectus eſſe eſſentiam Angeli, ex eo quòd Philoſophus 11. *Metaphyſicorum* dixit intelligere eſſe vitam, & 2. *de anima* dixit, viuere viuentibus ipſum eſſe. Reſpondet autem ad ſecundum, &c. & concludit, & ſic (id eſt, pro eſſentia) non accipitur à Philoſopho, cùm docet

quòd

quòd actio intellectus eſt vita; ſolùm ergo explicat locum adductum ex Metaphyſica.

Deinde prædicta explicatio recentiorum omnino eſt contra verba quæ attulimus ex 2. *de anima*, *textu illo* 39. nam inquit Ariſtoteles, cauſam cunctis vt ſint formam ipſam eſſe atque ſubſtantiam, vt viuere viuentibus ſit eſſe; loquitur ergo de vita ſubſtantiali. nam *textu* 36. dixerat animam eſſe cauſam effectricem motus.

Ratione etiam probari poteſt noſtra concluſio; natura humana prius natura intelligitur producta, quàm vnita verbo; ergo priùs natura intelligitur exiſtens, quia priùs natura intelligitur extra cauſas, productio enim, vt conſtat ex dictis diſputatione præcedenti, non poteſt terminari ad rem ſub eſſe poſſibili; ergo ad rem ſub eſſe actuali, & humanitatem præfuiſſe vnioni, & aſſumptioni, docuit S. Thomas ſuprà *quæſt.* 4. *art.* 2. & *quæſt.* 6. *artic.* 4. id quod manifeſtè agnoſcitur in creatione animæ rationalis. Generatio item humanitatis non poteſt eſſe eadem actio cum vnione humanitatis cum verbo, generatio enim actio eſt naturalis ordinis, & tamen vnio eſt ſupernaturalis ordinis, ſecundùm ſubſtantiam, vt *quæſt.* 2 oſtendebam.

Huic rationi reſpondet Caietanus *art.* 2. *ad* 7. Scoti, humanitatem prius natura productam eſſe, quàm habeat relationem vnionis cum verbo: tunc autem in illo priori ſolùm habere relationis fundamentum. Sed hoc non ſatisfacit, quia nos loquimur de vnione pro modo ſubſtantiali, & contendimus prius natura quàm humanitas vniatur verbo habere aliquod eſſe actuale.

Dicet aliquis eadem actione fuiſſe productam humanitatem, & vnitam verbo; ſed hæc ſolutio ex dictis in hac ratione, & *quæſt.* 2. refellitur.

Vincentius ſuprà *pagina* 925. docet humanitatem prius natura vniri verbi ſubſiſtentiæ, quàm exiſtebat, licèt humanitas ſit prior ſecundùm aliquod eſſe actuale eſſentiale, quod ipſe putat non eſſe aliquod eſſe exiſtentiæ. hanc ſolutionem fusè impugnat P. Suarez *hic diſp.* 36. *ſect.* 1. *in* 3. *editione*; & refutari poteſt, quia inuoluit falſam doctrinam, eſſe enim actuale extra cauſas, non poteſt diſtingui ab exiſtentia, vt ſuprà oſtendimus: deinde etiamſi exiſtentia diſtingueretur à natura, tamen, vt ſuprà probaui, generatio, aut creatio, non poteſt terminari ad terminum ſub eſſe aliquo tantùm poſſibili, ſed ad illum, vt extra cauſas: ergo ad eum ſub forma, vel modo quo conſtituitur extra cauſas.

Secunda ratio ſit, quia Angelus efficacitate natiua intellectus, nouit humanitatem actualiter exiſtere in rerum natura, & tamen illa efficacitate non nouit exiſtentiam verbi ſupernaturalem; ergo ſiue exiſtentia diſtinguatur à natura, ſiue non, humanitas habuit propriam exiſtentiam. Reſpondent aliqui eandem rationem eſſe de ſubſiſtentia, ſed falluntur, vt docui diſputatione præcedenti. Deinde reſpondent, non eſſe neceſſarium, Angelum cognoſcere intuitiuè exiſtentiam, licèt intuitiuè cognouerit eſſentiam actualem. Sed contra hoc eſt. nam Angelus cognouit humanitatem Chriſti ſub aliquo eſſe diſtinctum à puro poſſibili; ergo vt actus eſt extra cauſas, nouit formam, vel modum quo conſtitueretur extra cauſas.

Tertia ratio ſit theologica: ſi humanitati Chriſti communicata eſt verbi exiſtentia, ſequitur vnionem factam eſſe cum humanitate, ratione alicuius communis in Deo. nam exiſtentia communis eſt tribus perſonis. Conſequens verò eſt abſurdum, vt dicebam *quæſt.* 3. quæ ratio contra eos Thomiſtas, qui tantùm concedunt vnam exiſtentiam abſolutam in Deo, magni momenti eſt; quòd ſi aliquis Thomiſta velit, tres relationes in diuinis, eſſe exiſtentias relatiuas, & relationem filij communicatam fuiſſe humanitati Chriſti, effugiet quidem prædictum abſurdum. Ea tamen ſolutio refutari poteſt ex eo quòd apud Thomiſtas omnes ferè qui cenſent exiſtentiam diſtingui à natura, certum eſt exiſtentiam diſtingui ab eſſentia in creatis realiter, & ita debent fateri in Deo diſtingui ratione, & ita cùm relatio filiationis ſit ſubſtantia formaliter, non erit exiſtentia. Item ſi illa dicitur exiſtentia, quia de conceptu actualis cuiuſuis entitatis eſt exiſtentia; ergo eſſentia cuiuſlibet rei ſecundùm eſſe actuale dicit exiſtentiam, & non diſtinguetur ab eſſentia.

Quarta ratione vtuntur graues aliqui Theologi huius ætatis, quæ talis eſt, exiſtere non minus eſt effectus formalis intrinſecus exiſtentiæ, quàm eſſe album ſit effectus formalis albedinis: ſed ſubiectum non poteſt eſſe album ſine albedine ſibi inhærenti; ergo neque exiſtere niſi forma, aut modo ſibi inhærenti, ſi exiſtentia differt ab ipſa natura quæ exiſtit.

Sed exiſtimabit aliquis rationem hanc patere calumniæ. nam ſubſiſtentiæ effectus formalis eſt ſubſiſtere, ſicut exiſtentiæ exiſtere, & tamen potuit humanitati Chriſti communicari ſubſiſtentia aliena verbi; ergo & communicari potuit exiſtentia aliena. Reſpondendum tamen eſt huic obiectioni, eſſe diuerſam rationem. nam ſi ſubſiſtere capiatur pro eo quod eſt per ſe eſſe, quod reuera eſt ſubſiſtere, ſicut humanitas non poteſt exiſtere niſi propria exiſtentia, ita neque ſubſiſtere niſi ſubſiſtentia ſibi propria, & intrinſeca, hic enim effectus eſt proprius ſubſiſtentiæ, vt dixi diſputatione de ſubſiſtentia; ſi verò ſubſiſtere ſumatur pro eo quod eſt terminari aliena ſubſiſtentia, poteſt quidem illa terminari, ſed tunc non dicitur per ſe eſſe, ſed in alio: at verò exiſtere ſemper ſumitur eodem modo.

Deinde addere poſſumus quintam rationem theologicam, ad probandum humanitatem Chriſti habere propriam exiſtentiam. nam, vt docuimus *quæſt.* 6. ex doctrina Patrum, verbum aſſumpſit animam medio intellectu, id eſt, affectam intellectiua potentia, & per illam effectam idoneam fini Incarnationis priùs natura, non poſſet anima abſque exiſtentia recipere intellectum, cauſa enim materialis non poteſt recipere antequam exiſtat, vt diſputatione præcedenti arguebam, & contra eos qui exiſtimant, intellectum, & voluntatem oriri efficienter ab anima, habet multum efficacitatis hoc argumentum, quia non poteſt intelligi, quòd anima antequam exiſtat producat efficienter ſuas paſſiones: ex ſolutione etiam argumentorum contrariæ ſententiæ, noſtra exactiùs intelligetur.

Sexta ratio theologica ſit, ſi humanitas Chriſti non habet propriam exiſtentiam, non poteſt B. Virgo dici mater Dei, quod eſt abſurdum, quia ſi generatio qua genita eſt humanitas, non eſt actio cauſæ naturalis, non poteſt per illam dici B. Virgo mater: ſolùm enim eſſet cauſa inſtrumentalis eleuata ad ſupernaturalem actionem; ſi verò eſt actio naturalis, non potuit non terminari ad terminum ſub forma, aut modo quo conſtituitur extra cauſas, quia debet terminari ad terminum ſub eſſe actuali, ratione cuius eſt extra cauſas, quia iam non eſt in ſola potentia cauſarum; ergo extra illas. Vt ergo B. Virgo dicatur mater Dei, neceſſarium fuit vt actione naturalis ordinis attingeret humanitatē; talis verò actio non poſſet attingere terminū ſub eſſe puro poſſibili, ſed ſub eſſe actuali, vnde non ſatis intelligo, qua ratione

ratione Doctores aliqui oppoſitæ ſententiæ velint humanitatem exiſtere exiſtentia diuini verbi, vt hac ratione defendant B. Virginem eſſe matrem Dei, de quo plura in ſolutione quarti argumenti.

Tertiò dicendum eſt, abſolutè non poſſe dici, quòd in Chriſto ſit duplex eſſe, ſed vnum tantùm, ita ſentiunt ex Doctoribus citatis pro noſtra ſententia Albertus, Richardus, Baſolis, Durandus, Paludanus, P. Suarez *diſp.* 36. *ſect.* 2. & probari poteſt ex Sophronio epiſtola in VI. Synodo *actione* 11. Et ratione probari poteſt, quia Chriſtus eſt vnum ens; ergo ſimpliciter dicendum eſt habere vnum eſſe, licèt ſit compoſitum ex duabus naturis, vt *quæſt.* 2. dicebam. Reſtat ſatisfacere argumentis contrariæ ſententiæ.

Ad primum teſtimonium Sophronij reſpondetur primò, illam particulam *cum verbo*, additã eſſe à Medina, Sophronius enim ſolùm dixit, naturam humanam non in ſe ipſa habere vnam exiſtentiam: deinde aliqui reſpondent, Sophronium ſolùm velle humanitatem ſimul tempore extitiſſe, & vnitam fuiſſe verbo, ita vt illud verbum *vnam* ſimultaneam ſignificet exiſtentiam. ita P. Suarez hic *diſp* 36. *ſect.* 1. & eſt probabilis expoſitio.

Sed ſi conſulamus exemplaria Græca, facilè poſſumus reſpondere, Sophronium ſolum voluiſſe humanitatem vnam habuiſſe cum verbo ſubſiſtentiam; Græcè enim eſt nomen ὕπαρξις, quod nomen, vt inquit Budæus in commentariis linguæ Græcæ, idem ferè eſt quod hypoſtaſis: & generatim Tapia ſuprà ad primum putat explicanda teſtimonia Græcorum Conciliorum & Patrum.

Ad teſtimonium Damaſceni reſpondetur eadem voce vſum fuiſſe, qua vſus eſt Sophronius, & ita & eodem modo explicandam eſſe: notare verò oportet, falsò Medinam referre verba Damaſceni, quaſi dixerit humanitatem Chriſti exiſtere per verbi exiſtentiam.

Ad primam rationem reſpondetur falſum eſſe aſſerere, exiſtentiam conuenire ſuppoſito primariè, potiùs enim conuenit naturæ, & licèt daremus differre à natura, dicendum eſſet priùs efficere naturam ipſam exiſtentiam, vt probaui diſputatione de ſubſiſtentia, quia ſubſiſtentia, vt ibi probaui, eſt vltimus terminus naturæ exiſtentis, vt in Deo manifeſte patet. nam relatio quæ eſt ſubſiſtentia, eſt terminus deitatis exiſtentis.

Ad ſecundam conſtat ex dictis *quæſt.* 2. vnionem duarum naturarum in Chriſto eſſe ſubſtantialem, quia vnitæ ſunt in vna ſubſiſtentia verbi, vnio autem naturæ cum ſubſiſtentia ſubſtantialis eſt.

Ad tertiá reſponderi variè ſolet, ſed reſpondetur, per exiſtentiam humanitatis non poſſe dici verbum ſimpliciter exiſtere, eo quòd illa aduenit verbo exiſtenti cum hoc tamen fieri poteſt vt dicatur, & ſit homo per illam naturam, licèt illi adueniat; ſicut paries ratione ſuperuenientis albedinis, dicitur albus, & tamen dici non poteſt per albedinis exiſtentiam abſolute exiſtere.

Ad quartam reſpondetur, propriiſſimè B. Virginem dici matrem Dei, quia licet generatio terminata fuerit ad humanitatem, tamen non fuit neceſſarium attingere vnionem ſupernaturalem humanitatis cum Verbo, vt dicatur mater Dei, vt ſuprà docui, ſed ſatis fuiſſe dicere eſt generaſſe eam humanitatem, quæ in eo inſtanti vnita eſt verbo Dei, & ita factum eſt, vt Deus diceretur homo, & homo Deus, atque inde B. Virgo dicta eſt mater Dei; ita reſpond. [illegible] & Tapia ſuprà.

Et hanc rationem, ob quam Virgo dicatur mater

A Dei, tradiderunt nobis ſancti Patres, vt notaui iam olim, explicans hanc quæſtionem. nam in Concilio Epheſino *tom.* 6. *illius cap.* 11. Acacius Melitenſi ait, Eſt ſacra Virgo æque verè deipara, ac ille verè eſt Deus, qui ortum ex illa [illegible]taxit, non quòd diuinitatis initium ex illa ſumpſerit, ſed quòd humanæ naturæ principia inde hauſerit; & idem docuit Cyrillus citatus à S. Thoma infra *quæſt.* 35. *art.* 4 *ad* 2. & Gregorius 9. *libro regiſtri epiſtola* 61. Nazianzenus *orat.* 51. & alij Patres in dicto Concilio, Sophronius in ſua epiſtola ſuprà citata, & S. Thomas infrà *quæſt.* 35. *art.* 4. *in corpore, & ad* 2. & in Concilio Epheſino *canone* 1. Chryſoſtomus *homilia in Domini hypopantem*, Concilium Francfordienſe in epiſtola ad Epiſcopos

B Hiſpaniæ *colum.* 15 *in fine.*

Deinde in opinione etiam contraria concedendum eſt, actionem B. Virginis prius natura fuiſſe terminatam ad humanitatem, quàm vniretur verbo. nam illa actio ex mente eorum ſolum terminata eſt ad eſſe actuale eſſentiæ humanitatis, non autem ad exiſtentiam verbi: item illa generatio non fuit actio vnitiua eius eſſentiæ humanitatis cum verbo, actio enim naturalis virginis hoc non habet; rurſus ſi, vt B. Virgo dicatur mater Dei, ſufficit genuiſſe humanitatem, quæ in eodem inſtanti temporis terminata eſt exiſtentia verbi: cùm autem hæc ita ſint, non poſſum non mirari fidentiam aliquorum Thomiſtarum, tantum enim fi-

C dunt prædictæ ratiunculæ, vt indicent contrariam ſententiam eſſe improbabilem, & doctrinæ fidei parum conſentaneam, in quod ſatis inclinationis voluntatis propendet quod dicere non vult Vincentius ſuprà, propter autoritatem Theologorum, qui noſtram ſententiam tradiderunt: & meritò P. Suarez *in Metaphyſica, diſputat.* 31. *ſect.* 12. *num.* 17. ait, graues Theologos exiſtimaſſe noſtram ſententiam ſequi ferè euidenter ex principiis fidei, & meo iudicio ex veris principiis Philoſophiæ, & doctrinæ fidei euidenter ſequitur, vt ſuprà oſtenſum eſt, & vt infrà dicemus S. Thomas non ſenſit contrarium, & Medina, & Vincentius fatentur, noſtram ſententiam docuiſſe S. Thomam,

D quæſtione de Verbo incarnato, *artic.* 4. quam non retractaſſe in hac quæſtione *artic.* 2. in ſequentibus oſtendemus.

Sed obiicit Vincentius, non poſſe B. Virginem dici matrem Dei, ſi generatio terminata eſt ad humanitatem cum propria exiſtentia priùs natura, ſicut ſi priùs tempore genita fuiſſet humanitas. Reſpondetur primò, eſſe diſparem rationem, quia Virgo, vt res ſe habuerunt, in primo inſtanti temporis quo genuit humanitatem, verè dicta eſt mater Dei, quia ille homo in eo inſtanti fuit verè Deus; quam rationem indicant citati Patres, & S. Thomas ſuprà, vt notauit etiam P. Suarez *tom.* 2. *diſp.* 1. *ſect.* 1. vnde veriſſimè tunc temporis dicebatur, & erat mater Dei;

E & eodem modo quantum ad hoc loquendum eſt in noſtra opinione, & in opinione contraria. nam ſi in opinione contraria dicatur eſſe neceſſarium vt dicatur Virgo mater Dei, quòd in primo inſtanti communicetur illi humanitati eſſe exiſtentiæ, ita dicimus nos eſſe neceſſarium quòd communicetur eſſe ſubſiſtentiæ; ſecus verò ſi humanitas generaretur cum proprio ſuppoſito.

Deinde quæſtionem habet, an ſi humanitas priùs in proprio ſuppoſito, priùs tempore produceretur, & poſtea aſſumeretur à Verbo, dici poſſit ab inſtanti vnionis mater Dei, quia ſum mater eius hominis: negat Marſilius *in* 3. *quæſt.* 9. *art.* 3. *& quæſt.* 3. *art.* 2. *in* 4. *part. articuli.* Vincentius ſuprà, & P. Suarez *vbi proximè.*

& putat

& putat eſſe ſententiam S.Thomæ *quæſt.35.art.4.* & Patrum quos citaui, qui contra Neſtorium docent B. Virginem fuiſſe matrem Dei, quia ab initio humanitas Chriſti vnita eſt verbo, ſed lis hæc dirimenda eſt infrà *quæſt.35.* alij verò, vt ipſe P. Soarez refert, contrarium ſentiunt, modò ſatis ſit dicere, neque Patres, neque S.Thoma ita ſentire, ſolùm enim loquebantur de eo quod neceſſarium erat, vt B.Virgo ab inſtanti cõceptionis humanitatis Chriſti diceretur, & eſſet mater Dei, ad hoc enim, ſine controuerſia, fuit neceſſarium in eo inſtanti, vniri humanitatem perſonæ diuinæ, Vincentius Lyrinenſis *in lib. aduerſus hæreſes, cap.* 21. ita explicat ſenſum Patrum dicentium B.Virginem eſſe matrem Dei.

Demum circa idem quartum argumentum notare oportet, aliquos Thomiſtas cum S.Thoma infrà *quæſt.32. art.4.* exiſtimaſſe B. Virginem non fuiſſe principium actiuum generationis Chriſti, ſed ſolum paſſiuum, ſecundùm quam doctrinam ſi vera eſſet, illud quartum argumentum nullius prorſus eſſet momenti; ſi enim vt ſit mater B.Virgo, ſufficit miniſtraſſe materiam, nihil referret humanitatem habere ſuam propriam exiſtentiam prius natura ab efficienti, quàm vniretur verbo Dei.

Deinde contra noſtram opinionem ſolet obiici Leo *epiſt.11.* qui dixit humanitatem Chriſti ipſa aſſumptione fuiſſe creatam, & Fulgentius *lib. de Incarnatione cap.* 3. dixit ipſam acceptionem carnis fuiſſe conceptionem virginalem; C videntur ergo indicare hi Patres, non prius natura extitiſſe humanitatem, quàm vniretur Verbo, atque adeò non prius natura fuiſſe, quàm vniretur Verbi exiſtentiæ.

Hoc argumento vtuntur communiter Thomiſtæ; & primò planè ſentiunt contra S. Thomam, qui ſuprà *quæſt.4. art.2. & quæſt.6. art.4.* docuit humanitatem præfuiſſe vnioni, & aſſumptioni, deinde planè decipiuntur dum putant, per eandem actionem vniri humanitatem, & produci, iuxta ea quæ tradidimus *quæſt.* 2. ſecundùm doctrinam Philoſophorum, & veterem Philoſophiam: & ſi mater concurrit actiuè ad generationem, hoc planè probatur, D quia illa actio debet eſſe naturalis ordinis, ad naturalis ordinis terminum, deinde etiam ſi fiat à Deo, non video quomodo poſſit eadem actio ad humanitatem, & ad vnionem, cùm humanitas ſit aliquid naturalis ordinis ſecundùm ſubſtantiam; vnio verò aliquid ſupernaturalis ordinis ſecundùm ſubſtantiam. Vlteriùs, cùm vnio ſit modus receptus in humanitate, fieri non poteſt quin humanitas ſit aliquid actuale prius natura, quàm vniatur; prædicti ergo Patres non diſputarunt de Philoſophicis prioritatibus, vt vtar terminis ſcholæ, quas teſtimonia illa redolere ſine cauſa putarunt aliqui, ſed contra hæreticos docuerunt carnem, & animam Chriſti non priùs tempore extitiſſe antequam vniretur verbo, E vt legenti, etiam obiter Patres citatos, fiet manifeſtum.

Rurſus, dicit Vincentius, fieri potuit, vt humanitati Chriſti tribueretur exiſtentia verbi; ergo credendum eſt fuiſſe illi communicatam. Conſequentia probatur, quia hoc decuit humanitatem Chriſti. Aſſumptum verò probatur, quia exiſtentia [illegible] eſt terminus naturæ [illegible] poteſt [illegible] terminari ſubſiſtentia aliena, [illegible] & potuit terminari exiſtentia verbi.

Verùm ſecundùm opinionem, quam ſequuti ſumus aſſerentium exiſtentiam non differre à natura diſtinctione reali, hæc obiectio facilè euaneſcit, & A conſtat falſum eſſe aſſumptum; deinde etiam ſi differat exiſtentia a natura, dicendum eſt non potuiſſe humanitati communicari exiſtentiam, quia neceſſariò illa fuit prior, ſecundùm naturam, vnione producta, produci verò non potuit, niſi ſub eſſe actuali: ſecus autem res ſe habet comparatione ſubſiſtentiæ.

Obiicis vlteriùs ex noſtra ſententia ſequi primò, Chriſtum non eſſe vnum ſimpliciter, quia ex duobus entibus in actu non poteſt fieri vnum per ſe: ſecundò ſequitur humanitatem Chriſti non exiſtere in verbo, ſed in ipſa, quia non exiſtit exiſtentia verbi; neutrum verò concedi poteſt.

Ad primum reſpondetur, Chriſtum eſſe vnum B ſimpliciter compoſitum, vt explicuimus *quæſt.2.* & ſicut omnes debent concedere ex eſſe actuali duarum naturarum componi Chriſtum, ita nos dicimus componi ex duabus naturis exiſtentibus, quæ tamen vna perſonalitate terminantur, &, vt dixit S.Thomas *quæſt.2.art.6.ad* 2. ideo natura humana non accidentaliter, ſed ſubſtantialiter vnita eſt verbo Dei, quia aſſumpta eſt ad vnum eſſe, non prout eſt eſſe naturæ, ſed ad vnum eſſe perſonæ: de propoſitione verò illa ex duobus entibus in actu non poteſt fieri vnum per ſe, vt dixi diſputatione præcedenti, & certè Ariſtoteles non cognouit modum quo ex duabus naturis ſubſtantialibus fieri poſſit vnum per ſe, quia non cognouit C poſſe naturam creatam terminari perſonalitate diuina; & hoc ſiue dicamus terminari eadem exiſtentia, vel eadem ſubſiſtentia.

Ad ſecundum reſpondetur humanitatem verè exiſtere in verbo, quia, vt ſuprà diximus, exiſtentia illius naturæ terminatur modo ſubſtantiali, ratione cuius dicitur eſſe in verbo, & exiſtere dependenter ab illo, ſicut forma accidentalis, licèt habeat exiſtentiam propriam, & non diuerſam à ſua natura, debet exiſtere in ſubiecto, quia habet modum, ratione cuius dicitur eſſe in illo, & cum dependentia ab eo.

Demum obiicit, ſequi ex noſtra ſententia, naturam humanam, prius natura quàm termine-D tur ſubſiſtentia poſſe operari, exiſtentia enim ſufficit ad agendum. Reſpondetur in primis, hoc à multis viris doctis non reputari inconueniens de potentia abſoluta, vt conſtat ex dictis diſputatione de quidditate ſubſiſtentiæ: ſecundò in noſtra doctrina vim non habet, quia ex natura rei diximus neceſſariam eſſe ſubſiſtentiam ad operandum; & ita connaturali modo non potuit natura illa operari prius quàm terminetur ſubſiſtentia verbi.

DVBIVM II.

An ſuppoſita diſtinctione exiſtentiæ, & naturæ, E *neceſſarium ſit naturam aſſumi cum propria exiſtentia, vel ſine illa.*

QVamuis ex doctrina tradita ſatis conſtet, quomodo ratiocinandum ſit ſecundùm noſtram opinionem, tamen neceſſarium iudicaui oſtendere quomodo philoſophentur nonnulli, & philoſophandum ſit ſecundùm placitum eorum, qui putant exiſtentiam à natura diſtingui: primò autem dicemus, an poſſit aſſumi ſine propria exiſtentia, deinde an ſimul cum illa.

Circa priorem partem Vincentius ſuprà *quæſt. illa* 7. exiſtimat poſſe aſſumi ſine propria exiſtentia. Rationem Vincentij att[illegible] dubio præcedenti: ea verò

verò eſt, quia exiſtentia eſt terminus naturæ, ſicut ſubſiſtentia; ergo ſicut potuit humanitati communicari ſubſiſtentia verbi, ita & exiſtentia; & hoc eſſe neceſſarium dicunt Thomiſtæ, qui putant (vt infrà dicam) exiſtentiam, & ſubſiſtentiam, eandem rem eſſe. nam cum ſubſiſtentia aſſumi non poteſt, vt ſuprà docuimus.

Ego verò iam olim contrarium docui, cùm hanc quæſtionem S. Thomæ primùm explicui, & quæ tunc animo occurrebat ratio, eſt, quia actio productiua humanitatis non potuit non terminari ad naturam ſub eſſe actuali exiſtentiæ, ſub quo debuit eſſe prius natura, quàm vniretur perſonæ diuinæ, quod verum eſt, etiamſi exiſtentia differat à natura. Ratio autem Vincentij dubio præcedenti ſoluta eſt, & facilem habet ſolutionem; eſt enim diſcrimen inter exiſtentiam, & ſubſiſtentiam, quòd actio qua producitur humanitas, non poteſt terminari ad humanitatem, niſi ſub forma aut modo quo conſtituitur, in eſſe actuali extra cauſas; ſubſiſtentia verò ad hunc formalem effectum neceſſaria non eſt.

Circa alterum, Vincentius ſuprà circa ſextam concluſionem, refert ſententiam aliquorum Thomiſtarum aſſerentium, nulla efficientia fieri poſſe, vt humanitas aſſumatur à verbo cum propria exiſtentia: ſed non omnes eandem aſſignant rationem huius opinionis, aliqui enim ita ſentiunt, quia exiſtimant non poſſe naturæ communicari exiſtentiam, ſiue propriam, ſiue alienam, niſi priùs afficiatur aliqua ſubſiſtentia, cum ſubſiſtentia verò aſſumi non poteſt.

Alij verò putant, verbum non poſſe communicare ſolam ſubſiſtentiam, niſi ſimul communicet exiſtentiam: alij demum, quia arbitrantur exiſtentiam conſtituere naturam omnino incommunicabilem, non minus quàm conſtituat ſubſiſtentia. Si ergo cum ſubſiſtentia nequit aſſumi natura, neque cum exiſtentia poterit.

Ipſe autem Vincentius ſentit fieri poſſe, vt natura cum exiſtentia reipſa diſtincta aſſumatur à perſona diuina, & probat, quia natura cum ſola exiſtentia manet cum capacitate ad ſubſiſtendum; ergo ſi non habet ſubſiſtentiam propriam, poterit terminari aliena ſupplente vicem propriæ, & admittit P. Suarez *in Metaphyſica, diſp.* 31. *ſect.* 12. *num.* 31. & mihi maximè placet, quia exiſtimo eſſe neceſſarium, vt hactenus docuimus.

Ratiunculæ verò contrariæ ſententiæ non concludunt; & primò quidem planè aſſumit falſum, vt docui *diſp. de ſubſiſtentia*; rurſus, licèt eſſet ille ordo naturalis inter ſubſiſtentiam, & exiſtentiam, tamen non ſatis poſſet probari eum ordinem non poſſe inuerti, efficacitate diuina abſoluta, & libera à legibus.

Secunda etiam ratio nihil habet momenti; nec probatur non poſſe verbum communicare ſubſiſtentiam, non communicata exiſtentia; imò falſum eſt, vt ſuprà probatum relinquimus: principium etiam illud, ex quo ſuam opinionem colligunt Doctores tertiæ rationis, falſum eſt, vt conſtat ex dictis de natura ſubſiſtentiæ, & exiſtentiæ.

Sed habeo quid reprehendam in Vincentio, ait enim ſuprà, in caſu quo perſona diuina aſſumeret humanam naturam, cum propria exiſtentia, non fore Chriſtum vnum ſimpliciter; in quo planè decipitur, nam illæ duæ naturæ haberent vnam ſubſiſtentiam, atque adeò vnum eſſe perſonale: eſſet ergo illud compoſitum vnum ſubſtantialiter, &, vt docui dubio præcedenti, S. Thomas *q.* 2. *art.* 6. *ad* 2.

A ex vnitate ipſius eſſe perſonalis colligit duas naturas in Chriſto vniri ſubſtantialiter; eſſet ergo vnum ſimpliciter, quia eſſet vna perſona compoſita, iuxta ea quæ diximus *quæſt.* 2.

Dubium III.

An S. Thomas ſenſerit humanitatem Chriſti habere ſuam propriam exiſtentiam.

Aliqui Thomiſtæ putant S. Thomam exiſtimaſſe Chriſti humanitatem exiſtere non propria exiſtentia, ſed exiſtentia verbi; ita Caietanus, Medina *art.* 2. *huius quæſtionis.* Vincentius *ſuprà*, &

B Medina dicit id patere euidenter ex proceſſu articuli, nam ex illo conſtat, id quod pertinet ad perſonalitatem alicuius non afferre ſecum eſſe; ergo vel humanitas Chriſti non pertinet ad perſonalitatem Chriſti, vel nō attulit ſecum ſuum eſſe. Alij probant ex S. Thom. 3. *diſt.* 6. *q.* 2. *art.* 2. *& quodl.* 9. *q.* 2. tantùm ergo in hoc articulo de eſſe exiſtentiæ loquitur.

Paludanus verò 3. *diſt.* 6. *quæſt.* 3. *verſic. quidam tamen*, fusè probat cum aliis quibuſdam ex mente S. Thomæ, humanitatem Chriſti habere propriam exiſtentiam, & idem ſentiunt P. Valentia *hic*, P. Suarez *diſput.* 36. *ſect.* 2. Tapia *quæſt.* 18. *artic.* 2. P. Fonſeca *lib.* 8. *Metaphyſicorum, cap.* 1. *quæſt.* 1. *ſect.* 3. & quòd noſtram ſententiam tradiderit S. Thomas

C quæſtione diſputata de vnione verbi incarnati *art.* 4. vbi loquitur de eſſe perſonali totali, cùm docet eſſe vnum tantùm, vt concedunt Medina, Vincentius, & alij: expreſsè enim docet eſſe vnum tantùm eſſe in Chriſto, quia tantùm eſt vnum eſſe ſuppoſiti, licèt ſit duplex eſſe naturæ: volunt autem Caietanus, Medina, & Vincentius, retractaſſe S. Thomam in hoc articulo 2. eam opinionem; ſed planè decipiuntur, nam in hoc articulo eandem doctrinam tradit, & expreſsè loquitur de eſſe perſonali, & hoc vult vnum eſſe in Chriſto, vnde concludit corpus articuli his verbis. Sic igitur, cùm humana natura coniungatur filio Dei hypoſtatice, & perſonaliter, & non accidentaliter; conſequens eſt

D quòd ſecundùm humanam naturam non adueniat ſibi nouum eſſe perſonale, ſed ſolùm noua habitudo eſſe perſonalis, præexiſtentis ad naturam humanam, vt ſcilicet perſona illa iam dicatur ſubſiſtere non ſolùm ſecundùm diuinam naturam, ſed etiam ſecundùm humanam.

Scio aliquos in dubium reuocare, ſitne S. Thomæ quæſtio illa diſputata de verbo incarnato; & alij negant, ſed vtrunque ſine idoneo argumento; & quamuis illud eſſet verum, negare tamen illi non poſſunt eſſe S. Thomæ verba huius articuli 2. nunc allata.

In 3. *diſt.* 6 *quæſt.* 2. *art.* 1. expreſsè loquitur de eſſe perſonali, & *quodlib.* 9. *artic.* 3. vlteriùs hanc eſſe

E mentem S. Thomæ probatur, quia ſuprà *quæſt.* 2. *artic.* 6. *ad* 2. dixit humanitatem eſſe aſſumptam ad vnum eſſe, non vt eſt eſſe naturæ, ſed vt eſt hypoſtaſis, vel perſonæ. Item S. Thomas *quæſt.* 4. *artic.* 2. *& quæſt.* 6. *art.* 4. docuit humanitatem præfuiſſe vnioni, & aſſumptioni.

Ex his ergo facilè eſt ſatisfacere obiectionibus contrariæ opinionis. Ad argumentum Medinæ reſpondetur, id quod pertinet ad perſonalitatem alicuius, non afferre ſecum eſſe ſuum, intelligendum eſſe de eſſe perſonali, de hoc enim in articulo 2. huius quæſtionis loquitur S. Thom ſicut *in* 3 *ſententiar. loco citato*, pro ſententia Medinæ, *& quodl. illo* 9 *art.* 3.

Sed locis quæ attulimus pro noſtra ſententia reſpon

reſpondere poſſet aliquis, S. Thomam loqui de eſſe perſonali, illud tamen eſſe exiſtentiam; nam, vt retuli *diſp. de ſubſiſtentia*, aliqui putant, exiſtentiam, & ſubſiſtentiam eſſe eandem; verùm iam ibi refutauimus eam opinionem, & docuimus exiſtentiam, & ſubſiſtentiam re ipſa differre.

Deinde poſſet aliquis obiicere ex S. Thoma *in hoc artic. 2. ad 3.* nam illud argumentum propoſuit S. Thomas ad probandum, in Chriſto eſſe concedendum duplex eſſe, quia eſt in illo duplex natura, his verbis: In Trinitate quamuis ſint tres perſonæ, eſt tamen vnum eſſe, propter vnitatem naturæ; ſed in Chriſto ſunt duæ naturæ, quamuis ſit vna perſona: ergo in Chriſto non eſt tantùm vnum eſſe. Reſpondet: Ad tertium dicendum, quòd perſona diuina eſt idem cum natura, in perſonis diuinis non eſſe perſonas præter eſſe naturæ, & ideo tres perſonæ non habent niſi vnum eſſe. Videtur ergo ſanctum Thomam loqui de eſſe exiſtentiæ ipſius naturæ, non de eſſe perſonali, nam ſi de hoc loqueretur, deberet concedere in diuinis triplex eſſe. Reſpondetur S. Thomam in hoc articulo primo non agere de eſſe perſonali vt diſtincto ab eſſe naturæ, ſed de eſſe quatenus includit completam exiſtētiam, & ſic eſt eſſe totale ſimpliciter, & ſic cùm humana natura in Chriſto cum diuina componat vnum eſſe ſimpliciter; ideo eſſe tantùm vnum eſſe perſonale in illo.

DISPVTATIO XXV.

Theologica.

Dvbivm I.

An Chriſtus fuerit verè Propheta.

De ſignificatione verbi *prophetare*, & *Propheta*, legatur Salmeron *tom. 1. prolego 10. ſc. 2. à can. 35. & tom. 3. tract. 17. contra petr. 4. hypoth. cap. 1.*

Prima opinio fuit Abulenſis *in c. 11. Numerorum, quæſt. 64.* aſſerentis Chriſtum non fuiſſe Prophetam; primò, quia Chriſtus erat Deus, Deus autem Propheta non eſt: ſecūdò Ioannes Baptiſta dicitur plus quàm Propheta; ergo potiori ratione Chriſtus; tertio, quia Beati nō ſunt Prophetæ, Chriſtus autem erat beatus: quartò, Chriſtus non habuit cognitionem obſcuram.

Pro explicatione veritatis notandum eſt, variis modis vſurpari nomen Prophetæ; quidam dicunt poëtam appellari Prophetam, iuxta illud *ad Titum 1.* quidam ipſorum Propheta; ſed ex hoc non probatur talis vſus, nam vel ironica eſt loquutio Pauli, vt notauit Adamus, nec dixit Prophetam, ſed propriùs ipſorum Prophetam; vel appellatus eſt Propheta, quia verſus quem retulit Paulus, deſumptus eſt ex libro Epimenidis, qui habebat tractatum de oraculis, ſicut docuit Anſelmus, & vtramque affert Guilliandus, qui addit non deeſſe qui illud referant ad Callimachum Irenæum Sed Chryſoſtomus & Hieronymus ad Epimenidem referunt, licèt Callimachus illud poëma ſit imitatus, & Heſiodus *in theogonia* ſimile dixerit.

Deinde bene P. Vazquez *1. part. diſput. 14.* explicat prædictum locum Pauli, vt eo ſenſu dicatur Epimenides prophetaſſe, quia deſcribens vitia natiua ſuæ gentis, quaſi poſterorum, etiam videtur vitia deſcripſiſſe, & prophetaſſe.

Noſter Salmerō, in illum locum primæ ad Titum præter dicta refert aliquos dixiſſe Paulum vocaſſe A illum Prophetam, quia, vt refert Laërtius Cretenſis, illi offerebant ſacrificia vt Deo, quòd ſingulari vt res futuras intelligendi præditus fuit: Cicero etiā *1. de diuinatione* memorat Epimenidem inter eos, qui per furorem ſunt vaticinati, vnde Adimantus apud Platonem dixit, ex poëtis nonnullos factos Prophetas *lib. 2. de republica.*

Henr. Stephanus *in lexico*, putat, dici poſſe à Paulo Epimenidem Prophetā, id eſt, veritatis interpretem, ſicut dicebantur Prophetæ. Sacerdotes phanorum, dici antiſtites phanorum, oraculorúmque interpretes, quo ſenſu Plinius *lib. 7. hiſtoria, cap. 30.* appellauit Platonem antiſtitem ſapientiæ, quod placitum, licet non ſatis autori ſuo probetur, mihi non omnino B diſplicet, eo quòd inſtituto Pauli hæc ſignificatio nominis Prophetæ ſatis accommodata eſt, vnde & ſubiunxit, teſtimonium hoc verum eſt, volebat enim reprehendere Cretenſes.

Secundò, Pſaltes dicitur Propheta; & ita nonnulli explicant illud *1. Regum 10. Saul cœpit prophetare*, canere ſcilicet, cum aliis Prophetis dicta Prophetarū. S. Thomas ita exponit *lect. 1. in cap. 14. primæ Corinthiorum*, hanc acceptionem confirmat locus *1. Paralipomenon, c. 15. & 25.* vbi dicitur, *qui prophetarent in citharis*, &c. & fauet locus 1. Regum 10.

Tertiò prophetare ſignificat prophetiam exponere & docere, patet *1. Corinthior. 14.* nam qui prophetat hominibus, loquitur ad ædificationem, & exhor- C tationem, & conſolationem, & ibi hunc vſum huius verbi notant interpretes. nam ſicut qui futura prædicit, manifeſtat occulta, ita qui abſcondita ſenſa pandit; Græcum enim verbum, *προφητεύω*, ſignificat vaticinor, præſagio, interpretor, & in hac vltima ſignificatione poteſt ſumi. Vnde & *Exodi 7.* dixit Dominus Moyſi, *conſtitui te Deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit propheta tuus*, id eſt, interpres tuus: vlteriùs ſignificat Antiſtitis officio fungi, vt docent periti linguæ Græcæ.

Quartò prophetare ſignificat, facere opus Prophetæ, quo ſenſu Eccl. 48. dicitur corpus Eliſei prophetaſſe, fecit enim miraculum, & exhibuit virtutem propheticam, quia, vt conſtat ex *4. Regum 13.* inie- D ctum fortè cadauer in ſepulcrū ipſius reuixit ad tactum oſſium illius, ita S. Thom. *ſuprà, & 2. 2. q. 171. art. 1. ad 1.* & Ianſenius *in illud cap. 48. Eccleſiaſt.* & fortè hoc eſt, quia verbum Græcum *προφητεύω*, ſignificat interpretari, & facto ipſo corpus illud Prophetæ manifeſtauit corpus eſſe Prophetæ, ideóque dicitur prophetaſſe; & iuxta hæc poteſt intelligi illud Eccleſiaſtici 49. *Oſſa eius viſitata ſunt, & poſt mortē prophetauerunt*, ſermo erat de oſſibus Ioſeph. legatur *c. 5. Geneſeos, & 2. Ioſue*, Ianſenius *in illud c. 49.* exponit, oſtēderunt Ioſeph fuiſſe Prophetam, eodem modo Lyra.

Sed Hugo *in cap. 49.* præter dictum addit, & primò explicat, prophetaſſe oſſa, quia ſua trāſlatione ſignificabant noſtram redemptionem: ſecundò ſignifica- E bant, ſe reſurrectura; refert etiam ex hiſtoria ſcholaſtica prophetaſſe de difficultate itineris, quod etiam *in 13. Exod.* retulit Dionyſius. Salmer. tom. 3. tract. 17. citato exponit, prophetaſſe corpus Ioſeph fortè edito aliquo miraculo, ſicut dicitur de corpore Eliſæi.

Demum Propheta ſumitur pro eo, qui futura prædicit, nam nomen Græcum, *προφήτης*, hoc ſignificat, & eſt frequens vſus huius vocis in Scriptura, & Patribus, etiam de hoc ſenſu eſt controuerſia, quia in hac ſignificatione negat Abulenſis Chriſtum fuiſſe Prophetam.

Communis ſententia eſt Chriſtum fuiſſe Prophetam, ita S. Thomas *art. 8.* P. Valentia infrà *q. 22. punct. 5.* Tapia *hic quæſt. 8. art. 8.* Caietanus, Medina

in hoc artic. 8. P. Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. & eſt expreſſa A ſententia S. Auguſtini *tract.* 15. *in Ioannem, & 26. contra Fauſtum, cap.* 18. Ambroſius *ſerm.* 8. *in Pſalm.* 118. Cyrill. 8. *contra Iulianum.* Iſidorus *lib.* 7. *originum cap. de filio Dei, & lib.* 6. *cap. de Prophetis.* Hieronymus *in cap.* 1. *Hieremiæ.* Chryſoſtomus *homilia* 15. *in Ioannem,* &, vt legenti conſtabit, loquũtur de Propheta puro, qui futura cognoſcit, & prædicit. Patrum iſtorum verba fideliter refert P. Suarez *ſuprà.*

Deinde ex Scriptura poſſumus id colligere, quia multa futura prædixit. v. g. excidium Hieroſolymitanæ vrbis, Petri negationem, &c. rurſus Chriſtus erat viator; ergo verè erat Propheta.

Dices non fuiſſe Prophetam, quia futura cognouit cognitione euidenti, non obſcura; ſed hæc con- B ditio planè liberè aſſignatur, veriſſimè enim S. Thomas *art.* 8 (Caietanus 2. 2. *art.* 5. & interpretes citati in hoc articulo,) dixit obſcuritatem non eſſe de ratione prophetiæ: & cõtrarium indicat Baſilius præfatione in Eſaiam, & Cyrillus *lib.* 3. *in Iſaiam.* Auguſtinus verò apertè *lib.* 5. *de ciuit. Dei, c.* 9. dixit prophetiam luce clariorẽ eſſe, quod non eſt intelligendum, quaſi ſemper ſit euidens, ſed quia eſſe poteſt, neque enim contẽdimus, de ratione prophetiæ eſſe euidentiã, ſed ſolùm de ratione illius nõ eſſe obſcuritatem.

Vnde ſæpe definiunt Patres prophetiam, & non requirunt obſcuram cognitionẽ; nam Irenæus *lib.* 4. *cap.* 37. definit hoc modo, Prophetia eſt eorum quæ pòſt erunt, præſignificatio; Caſſiodorus *in proœmio* C *Pſal.* Prophetia eſt reuelatio diuina, quæ euentus rerum, vel perfecta, vel prædicta immobili veritate pronuntiat; idem conſtat ex Euſebio 5. *demonſtrationis euangelicæ, c.* 1. ex Iſidoro *lib.* 7. *originum, cap* 8. ex Ambroſio *ſerm.* 8 *in Pſalm.* 118. Auguſt. *tom* 6. *lib.* 16. *contra Fauſtum, cap.* 18. Gregor *homil.* 1. *in Ezechielem.*

Ad rationem autẽ prophetiæ rectè docet S. Thomas quæ requirantur 2. 2. *q.* 171. nam cùm *art.* 1. docuiſſet pertinere ad cognitionẽ, *art.* 3. docuit, quantum ad præſens attinet eſſe futurorum (licèt præteritorum etiam dicatur, vel præſentium, quæ nõ poſſunt cognoſci diuino lumine.) *Artic.* autem 6. docuit obiectum prophetiæ eſſe verum, falſum enim ſpiritu Dei non poteſt quis dicere; *quæſt.* verò 174. *art.* 6. D docuit ad prophetiam requiri ex parte ſubiecti ſtatum viatoris. nam prophetia importat cognitionem alicuius veritatis procul exiſtentis, & hoc maximè eſt, quando res eſt procul comparatione eius, qui illam cognoſcit & prædicit; de aliis conditionibus diſputat in illis quæſtionibus, quæ præſenti inſtituto non deſeruiunt.

Cùm ergo Christus habuerit cognitionem futurorum, & fuerit viator, non eſt cauſa ob quam poſſit negari, illum fuiſſe verè Prophetam, quòd enim euidenter videat quis quæ prænuntiat, non minuit, imò auget dignitatem prædictionis, meritò enim in Scriptura ſæpe dicitur Chriſtus Propheta, non ſolùm quia cognoſcit cogitationes cordiũ, quod ex variis E locis euangelicæ hiſtoriæ cõſtat, ſed etiam, quia futura prædicere potuit: & ita intelligitur locus Deuteronomij 18. *Prophetam ſicut,* &c. quem locum de Chriſto exponunt Petrus, & Stephanus, *ad* 3. & 7. & eodem modo Patres, Iuſtinus Martyr *quæſt.* 101. *ad Gentiles,* Irenæus *lib.* 3. *cap.* 12. Clemens Alexandrinus 1. *pædagogi. cap.* 7. Cyprianus 1. *contra Iudæos cap.* 18. Cyrillus 1. *in Ioannem, cap.* 14. & Ambroſius *ſerm.* 8. *in Pſalm.* 118. ſic intelligit locum Deuteronomij.

Ea verò quæ in contrarium obiiciuntur, leuioris momenti ſunt.

Ad primum reſpondetur, Chriſtum vt hominem fuiſſe Prophetam, non vt Deum.

Ad ſecundum reſpondetur, Ioannem non dici plus quàm Propheta, quia non fuerit Propheta, ſed quia hoc præ aliis habuit, vt IESVM, quem alij prophetarunt, ipſe digito demonſtrauit, vt multi exponunt *in cap.* 11. *Matthæi,* & Medina *hic ad* 1. & P. Vazquez 1. *part. diſp.* 47. *cap.* 2. Chriſtus etiam plus quàm Propheta fuit, ſed etiam fuit Propheta.

Ad tertium reſpondetur, Beatos non eſſe Prophetas, quia, vt docuit S. Thom. 2. 2. *q.* 174. *art.* 6. ad prophetiam requiritur ex parte ſubiecti ſtatus viatoris communis his, quorũ comparatione dicitur Propheta aliquis; Chriſtus verò, vt etiam in eo articulo docuit S. Thomas, fuit ſimul beatus, & viator.

Ad quartum reſpondetur ex S. Thoma *hic art.* 8. *ad* 1. obſcuram cognitionem non eſſe de ratione prophetiæ, quod ſuprà oſtendimus.

Sed obiici poteſt ex Paulo ad Corinth. 1. *cap.* 13. *charitas nunquam excedit, ſiue prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſciẽtia deſtruetur,* &c. vbi Paulus videtur coniungere prophetiam cum obſcuritate. nam illud, *ex parte prophetamus,* S. Thomas *ibi.* & alij, referunt ad imperfectionem cognitionis. Reſpondent aliqui, in eo loco per prophetiam intelligi donum interpretandi ſermonem, ſicut *Sapientiæ* 14. epiſtolæ eiuſdem, & ita exponunt citata verba *c.* 13. Claudius Guilliãdus, Gagneius, & alij. & iuxta hanc interpretationem ceſſabit hæc gratia in Beatis, quia nullus alteri interpretabitur ſermonem: ſed cùm hoc C donum fuerit in Chriſto viatore, non eſt admittendum habere adiunctam obſcuritatem eſſentialiter, nam de hoc dono prout in Chriſto, non loquebatur Paulus in hoc loco. Si verò intelligamus locum de dono prophetiæ pro prædictione futurorum, vt intelligunt Anſelmus, & alij; dicendum eſt loqui Paulum de prophetia; euacuabitur quidẽ in beatitudine quantum ad actum, & neceſſitatẽ, vt exponit Chryſoſtomus ibi *homil.* 16. & licèt in prophetia aliorum ſit interdum obſcuritas, tamen de prophetia Chriſti nihil ibi docet: demũ etiam de ſcientia docet, quòd deſtructur, & tamen ſciẽtia non dicit obſcuritatem, &, vt exponit ibi S. Thomas, ſolùm deſtructur quantum ad imperfectionem, id eſt, quòd non indigebit D conuerſione ad phantaſmata. Chryſoſtomus ibi *homilia* 34. ad imperfectionem ita refert, quia tunc ex modo, & parte obiecti erit perfectior.

Sed obiiciunt nonnulli Chriſtum non poſſe eſſe prophetam eo quòd per ſcientiam infuſam non cognouit euidenter futura. per ſcientiam verò beatam aut non fuit Propheta, quia vt ſic erat beatus, aut non cognouit futura vt futura, ſed vt præſentia æternitati, quia beatitudo menſuratur æternitate participata, quia illa non cognouit vt futura, ſed vt præſentia, non videtur cognitio prophetica. Occaſione huius difficultatis explicandum nobis eſt,

E

DVBIVM II.

Per quam ſcientiam fuerit Propheta Chriſtus.

ET primò dicendum eſt ratione ſcientiæ infuſæ fuiſſe prophetam, quia, vt dicemus *quæſt.* 11. per talem ſcientiam cognouit futura, & ita affirmat P. Suarez, Medina, Tapia, Valentia *locis citatis.*

Maior eſt difficultas de ſcientia beata; & ſecundùm opinionem aſſerentium per hanc ſcientiam formaliter non cognoſci futura, quia creaturæ non cognoſcuntur ex vi viſionis, dicendum eſt conſequenter, non fuiſſe ratione illius Prophetam: ſecundùm contrariam verò opinionem negate etiam id

poſſet aliquis propter rationẽ dubitandi. Sed P. Suarez, Medina, & Tapia expreſſe affirmant, quia licèt eſſet ſcientia propria Beati, tamẽ erat in eo qui ſimul erat viator, & ita ratione illius potuit futura prædicere aliis viatoribus: & hæc pars videtur vera ſi ſemel demus, per hanc ſcientiam cognoſci futura, & hanc indicat etiam Valentia *ſuprà*.

Sed dices, S. Thom. 2. 2. q. 174. *art*. 5. *ad* 3. dixiſſe Chriſtum non fuiſſe Prophetã vt comprehenſorem; ergo. Reſpondetur, ibi ſolùm requirere ſtatum viatoris, quod veriſſimum eſt, tamen non negare cognitionem beatæ ſcientiæ ſufficere in eo, qui eſt etiam viator.

Sed dices, S. Thom. dixiſſe *quæſt*. 20. *de verit. art*. 6. *in corpore*, Chriſtum cognouiſſe futura per ſcientiam beatam, & cognitione propheticæ non cognouiſſe Chriſtum futura, quia cognitio propheticæ, eſt imperfecta participatio viſionis Dei, at in Chriſto non fuiſſe imperfectã prophetiã. Reſpondetur ex eo loco non poſſe ſumi argumentum, cõtra ea quæ diximus, & primò S. Thom. ibi loquebatur de ſcientia naturali, & ideo bene docuit, per illam non cognoſci futura: ſecundò dum excludit à Chriſto cognitionem propheticæ, loquitur de ea, quæ eſt in aliis hominibus; iam verò negare non poſſumus quin S. Thom. admittat in Chriſto cognitionem futurorum per ſcientiam diſtinctam à beata, hanc enim concedit infrà *quæſt*. 11. *art*. 1. *ad* 3.

Ad obiectionem verò ſuprà factam reſpondendum eſt, primò per ſcientiam infuſam cognouiſſe Chriſtum futura, vt dicetur *quæſt*. 11. cum S. Thom. vbi proximè. Secundò ſi per ſcientiam beatam cognouit futura, eodem modo ratione illius potuiſſet prædicere; neque obſtare quod ibi dicitur de æternitate participata, quia reuera non erant illa futura realiter præſentia viſioni, ſed obiectiuè, vt de futuris eum paratione Dei docent antiquiores Thomiſtæ, vt dicebam ſuprà *diſput*. 19. *dub*. 1. In fine huius quæſtionis placet aduertere aliquos huius ætatis aſſerere ſententiam Abulenſis planè eſſe temerariam.

DISPVTATIO XXVI.

Theologica.

Dvbivm Vnicvm.

An præter fidem catholicam requiratur ad iuſtificationem aliqua fides priuata.

De fide catholica neceſſaria ad iuſtificationem, diximus in materia *de Gratia opuſcul*. 4. *diſp*. 2. nunc verò ſolùm volumus explicare, an requiratur aliqua fides priuata. Et certum eſt apud Catholicos, non eſſe neceſſariam priuatam, & peculiarem fidei diuinæ, quæ habeat pro obiecto formali teſtimonium Dei, & ſit deriuata à fide catholica, quam omnes Theologi putant neceſſariam ad iuſtificationem, de qua diximus *loco citato*, & in materia *de fide*, agentes de eius obiecto, & actu.

Difficultas ergo præſens eſt de iudicio quo quis prudenter credat, Deum collaturum ſibi gratiam efficacem ad iuſtificationem, & ad conſequutionem veniæ, & remiſſionem peccatorum. Et in hoc ſenſu P. Vazquez 1. 2. *diſputat*. 210. *cap*. 5. fatentur hanc fidem, id eſt, hoc iudicium prudens, eſſe neceſ-

A ſarium ad iuſtificationem, & hoc appellat fidem peculiarem, & *cap*. 4. *præcedenti num*. 25. expreſsè dixit, hanc fidem non habere pro formali teſtimonium Dei, neque pertinere ad habitum fidei infuſæ; eandem opinionem defendit in materia *de Gratia*.

Probat verò *cap illo* 5. hoc iudicium eſſe neceſſarium, quia etiam ſi quis credat Deum promiſiſſe veniam peccatorum, & iuſtificationem verè pœnitentibus, tamen niſi habeat iudicium quo iudicet ſibi Deum daturum auxilium efficax ad opera neceſſaria ad iuſtificationem, non poſſet procedere ad ſatisfactionem; quod facilè intelligitur, ſi haberet contrarium iudicium quo iudicaret Deum ſibi negaturum auxilium efficax neceſſarium.

B Secundò, quia ad iuſtificationem neceſſaria eſt ſpes veniæ, & tamen ſine iudicio de collatione futura auxilij efficacis, non poſſet quis habere talem ſpem, iuxta ea quæ diximus 2. 2. agentes de iudicio neceſſario ad actum ſpei infuſæ ſupernaturalis, & in hoc ſenſu dicit *in eo cap*. 5. neceſſariam eſſe fidem particularem promiſſionis, de qua fide loquutus fuerat *cap*. 4. præcedenti, & dixerat non eſſe fidem quæ habet teſtimonium Dei pro obiecto formali.

Aliqui recentiores docent ſufficere ad iuſtificationem actum fidei catholicæ infuſæ, & ſolùm eſſe neceſſarium ne quis iudicet, Deum ſibi negaturum auxilium efficax, non tamen poſitiuum iudicium de futura collatione auxilij.

C Alij docent ſufficere fidem catholicam, cum iudicio quòd Deus ex ſua parte dàbit quidquid neceſſarium eſt ad opera iuſtificationis, ſi per ipſum hominem non ſteterit, hoc eſt, niſi ipſe homo poſuerit impedimentum, & eodem modo philoſophatur de iudicio neceſſario ad actum ſpei.

Alij auſi ſunt reprehendere ſententiam P. Vazquez, qui putant fauere hæreticis noſtri temporis, qui docent fidem peculiarem eſſe neceſſariam ad iuſtificationem. Sed iſti recentiores ignorant ſenſum hæreticorum, de quo dicam infrà, vbi oſtendam opinionem P. Vazquez poſſe habere verum ſenſum, & longiſſimè differre ab hæreticis.

P. Vazquez *lib*. 8. *de Gratia, cap*. 18. *n*. 7. refert ſen-
D tentiam P. Suarez, quam habet *cap*. 4. *&* 5. & ipſe P. Suarez *num*. 9. dicit fidem illam particularem eſſe poſſibilem, poſtea probabiliter defendi. *n*. autem 10. dicit talem fidem non eſſe neceſſariam ad iuſtificationem, & ſententiã P. Vazquez quantum ad hanc partem ſibi diſplicere valde. Et probat, quia ex natura rei ſufficit credere fide catholica vniuerſales promiſſiones de dando auxilio ad iuſtificationem cuilibet homini, ſi per ipſum non ſteterit.

Secundò probat, quia non eſt abſoluta promiſſio Dei de dando auxilio efficaci cuilibet homini in particulari; ergo non poteſt homo habere fidem illam particularem ad futuram collationem auxilij efficacis.

E Tertiò, quia ſi haberet talem fidem de futura iuſtificatione, etiam poſt iuſtificationem poſſet eadem fide credere ſe eſſe iuſtificatum, quod nõ poteſt dici.

Sed oportet explicare ipſam rem, & poſtea explicabo ſententiam P. Vazquez, quam multi viri doctiſſimi laudauerunt, & probarunt autorem, qui rem exactiſſimè explicauit, quæ ante illum non erat ſatis explicata.

Primò ergo notandum eſt id quod diximus in materia *de fide*, agentes de fide iuſtificante, nempe fidem miraculorum includere fidem catholicam, & iudicium prudens, quo homo iudicat, Deum hîc, & nunc facturum miraculum. nam ſola fides catholica eſt fides miraculorum, omnes enim fideles

habent

habent fidem catholicam, & non omnes habent A fidem miraculorum.

Item in materia de ſpe, diximus, ad actum ſpei eſſe neceſſariam fidem catholicam, & iudicium prudens de futuritione rei ſperatæ; & explicatur, quia ex eo ſolùm, quòd quis fide diuina credat Deum poſſe facere miracula, & promiſiſſe ſe facturum, occurrentibus circunſtantiis moueri ad faciendum miraculum, niſi prudenter iudicet hic, & nunc Deum facturum miraculum: deinde etiam ſi quis credat Deum promiſiſſe gratiam ad iuſtificationem, tamen niſi prudenter iudicaret Deum ſibi collaturum auxilium efficax, non poterit ſperare iuſtificationem, & remiſſionem peccati. Quod amplius declaro; quia licèt ſit certum omnino, Deum daturum B auxilium ſufficiens ad iuſtificationem, tamen non eſt abſolutè certum quòd dabit auxilium efficax; ergo ex fide diuina non poteſt homo illud certò ſperare.

Dices, poteſt eſſe certus quòd dabit auxilium efficax ſi per ipſum hominem non ſteterit. Sed contrà eſt quòd illud, ſi per hominem non ſteterit, vel ſignificat, ſi non poſuerit impedimentum peccati, & hoc dici non poteſt, quia etiamſi quis non faciat peccatum, poteſt Deus negare auxilium efficax, quia non promiſit illud abſolutè pro omni occaſione: ergo ex fide diuina non poteſt homo abſolutè illud ſperare; vel ſolùm ſignificat, quòd Deus dabit auxilium ſufficiens, quo poſſit homo operari, & hoc C non eſt dare auxilium efficax, id eſt, quo homo reuera operaturus ſit; ergo homo non poteſt eſſe certus ex fide diuina quòd ſit iuſtificandus, quia fide diuina neſcit an Deus certò ſit daturus auxilium, quo reuera ſit operaturus; ergo vt poſſit procedere in progreſſu iuſtificationis, neceſſarium eſt iudicium prudens quo poſſit erigi ad ſperandum, quòd Deus dabit auxilium efficax; nec ſufficiet fides illa vniuerſalis, quòd Deus dabit mihi auxilium efficax, ſi per me non ſteterit.

Dices, nôn eſt neceſſarium tale iudicium, ſed ſufficit non habere contrarium iudicium, neque de hoc cogitare, ſed quaſi negatiuè ſe habere. Sed contra hoc eſt, quòd in hoc caſu non poteſt homo ne- D gatiuè ſe habere, quia procedit ad executionem, & conſequutionem rei grauiſſimæ; item ad iuſtificationem neceſſaria eſt ſpes veniæ: hæc autem ex ſula fide diuina ſub conditione, non poteſt eſſe ſpes abſoluta, vt explicuimus.

Rurſus ſpem quam Sancti ſæpe habuerunt, in peculiari euentu de futuro miraculo, non potuit oriri ex ſola vniuerſali cognitione, quod Deus faciet ſi fuerit conueniens: ergo certitudo illa oriebatur ex peculiari alio iudicio prudenti quo iudicauerat, Deum hîc, & nunc facturum miraculum, & licèt hoc iudicium aliquando potuerit oriri ex reuelatione peculiari Dei, non tamen credendum eſt ſemper fuiſſe talem reuelationem, ſed iudicium prudens E ex gratia ortum; & propter hanc rationem, in materia de fide miraculorum, & in materia de ſpe dixi eſſe neceſſarium tale iudicium prudens; & idem exiſtimo de iuſtificatione, vt communiter fit. Quod aduerto, quia aliquando poſſet ſubitò fieri ſuppoſita fide Dei ſuper omnia diligendi, ex quo poſſet moueri voluntas ad actum dilectionis ſupernaturalis, & ſic homines iuſtificari ſubitò, in quo nihil apparet repugnantiæ, aut contradictionis.

Deinde declaro quod ſuprà dixi, quia poteſt quis peccare peccatu deſperationis, & non eſſe hæreticus; ergo non peccat contra fidem catholicam, ſed contra iudicium prudens, quod debuit habere de futura collatione boni, circa quod peccat peccato deſperationis. Conſequutio videtur efficax, & antecedens eſt certum apud Catholicos. Ex dictis poſſunt ſolui argumenta P. Suarez, quatenus videntur eſſe contra noſtram ſententiam.

Ad primum reſpondendum eſt ex doctrina tradita, fidem catholicam vniuerſalium promiſſionum non ſufficere ad iuſtificationem, & ſpem veniæ, vt explicatum eſt.

Ad ſecundum reſpondeo, veriſſimum eſſe, non eſſe abſolutam promiſſionem de dando auxilio efficaci: ex hoc autem ſolùm ſequitur hominem non habere actum fidei catholicæ de futura collatione auxilij efficacis; ſed poteſt homo habere iudicium prudens quòd Deus dabit motus ex ipſius bonitate, & quia eſt promiſſio conditionalis de dando illo, & poteſt homo prudenter iudicare, quòd hîc, & nunc dabit, præſertim quando illuminatur homo per internam ſpecialem gratiæ illuminationem, non quòd ſit reuelatio, ſed quòd ſit cognitio mouens ad prudens illud iudicium. quod declaratur, qui non ſperaret, non peccaret contra fidem catholicam, ſed contra iudicium prudens.

Ad tertium dicendum eſt poſſe hominem habere prudens iudicium de ſua iuſtificatione, iuxta ea quæ diximus in materia *de Gratia*, non tamen poteſt eſſe certus certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, vt diximus *loco citato de Gratia*.

Ex dictis poſſumus explicare P. Vazquez, & primò in illo cap 4. manifeſtè docet fidem illam priuatam, non eſſe fidem quæ habet pro obiecto teſtimonium Dei. Secundò appellat illam cognitionem, & illud iudicium fidem, quia non eſt cognitio euidens, ſed fundatum in variis circunſtantiis. Tertiò appellat priuatam, quia non eſt de obiecto vniuerſali, ſed de obiecto reſpectu hominis particularis. Quartò dicit eſſe neceſſariam ob rationem à nobis aſſignatam, de neceſſitate prudentis iudicij, de quo nos loquuti ſumus.

Argumenta verò facta contra P. Vazquez ſolui poſſunt iuxta ea quæ diximus: & de materia tertij argumenti quomodo poſſit quis habere aliqualem certitudinem de ſua iuſtificatione, fusè diſputat P. Vazquez in materia *de Gratia*: & vt antea dicebam, bene intellecta mens P. Vazquez placuit viris doctiſſimis huius temporis, neque video in ea aliquid quod viris piis, & doctis poſſit diſplicere.

De erroribus verò hæreticorum circa fidem iuſtificantem, legantur P. Suarez & Vazquez *locis citatis*, & quæ ego tradidi in materia *de Gratia*. Occaſione doctrinæ traditæ poſſet aliquis quærere, quomodo actus ſpei ſit neceſſarius ad iuſtificationem, de quo dixi in materia *de Gratia opuſc. 4. diſp. 3.*

DISPVTATIO XXVII.

THEOLOGICA.

DVBIVM VNICVM.

An virtus humilitatis fuerit cognita à Philoſophis Gentilibus.

ALIQVI interdum ſolent affirmare, & docere virtutem humilitatis nullo modo fuiſſe cognitam Philoſophis Gentilibus, ſed eſſe virtutem Chriſtianam.

Alij verò docent virtutem humilitatis quantum

 ad

ad ſubſtantiam, licèt ſub alio nomine cognitam A
fuiſſe a Philoſophis Gentilibus, & Origenes *tom.3.*
homil.8. ſuper Lucam, dixit humilitatem eſſe virtu-
tem, quæ a Philoſophis dicitor menſuratio, vel mo-
deſtia. Et hunc locum Origenis citat S. Thom. 2.2.
quæſt.161. art.4. vbi docet humilitatem eſſe partem
modeſtiæ, vel temperantiæ. Et in corpore de hac
virtute loquitur, & docet de eadem fuiſſe locutum
Tullium *lib.2. de Inuent* Ergo Origenes & S. Thomas
manifeſtè ſupponunt humilitatem, licèt ſub alio no-
mine, cognitam fuiſſe Philoſophis Gentilibus, &
D. Thom. *art. 2.* citat Andronicum Philoſophum
Peripateticum explicantem officia humilitatis. Et
eam videtur cognouiſſe Menander *in Empimprame-*
ne apud Stobæum *tom.1. ſerm.22.* dum ait, *Humilitas* B
tua, ſi qua grauitas acceſſerit, pulchra apud alios videbitur,
ò chare vir.

Deinde P. Vazquez *1. part. diſp.135. cap.4. in fine*
ſenſit humilitatem non diſtingui à virtute magna-
nimitatis; & ita concedit humilitatem cognitam
fuiſſe à Philoſophis Gentilibus, licet illi non co-
gnouerint cauſas humilitatis Chriſtianæ. Et pro
eadem doctrina citat etiam P. Vazquez Martinum
de Magiſtris exiſtimantem humilitatem non diſtin-
gui à magnanimitate. Et idem docuit Ægidius Ro-
manus *2. part. lib.1. cap.25.* & alij recentiores. Qui
omnes neceſſariò debent concedere Philoſophos
Gentiles agnouiſſe virtutem humilitatis: manife-
ſtum enim eſt agnouiſſe virtutem magnanimitatis. C
Et poteſt probari, quia Philoſophi docti planè co-
gnouerunt virtutes & vitia, quæ verſantur circa ho-
nores, tanquam circa propriam materiam: ergo li-
cèt non cognouerint virtutem humilitatis ſub hoc
nomine; naturam tamen, & materiam illius viden-
tur agnouiſſe.

In hac controuerſia certum eſt Philoſophos
Gentiles non agnouiſſe aliquas cauſas, & materias
huius virtutis, quia non cognouerunt neceſſitatem
Gratiæ ad opera humilitatis Chriſtianæ: & ita con-
ſtat non agnouiſſe propriam hominis inſufficien-
tiam ad bene operandum. Item non cognouerunt
peccatum, vt eſt materia humilitatis. Rurſus non
cognouerunt motiua humilitatis, quæ ſumi poſſunt D
ex imitatione Chriſti; & multo minus multos &
eximios gradus huius virtutis, qui numerantur à
Patribus. Vlterius non agnouerunt magnam & il-
luſtrem neceſſitatem huius virtutis commendatam
à Chriſto Domino. Et iuxta hæc explicari poſſunt
ſi quæ interdum occurrant teſtimonia aſſerentium
virtutem humilitatis non fuiſſe cognitam Gentili-
bus, ſed manifeſtatam in lege noua.

Cum hoc tamen exiſtimo aliquos Philoſophos
Gentiles cognouiſſe virtutem humilitatis quantum
ad eſſentiam & materiam, ſiue humilitas ſit eadem
virtus cum magnanimitate, ſiue illi annexa: & ſiue
appelletur modeſtia, ſiue moderatio, quod intelli-
gendum eſt de moderatione appetitus circa hono- E
rem. Et hoc probat ratio ſuprà facta.

Certum autem eſt Philoſophos Gentiles ex ſolo
lumine naturali non cognouiſſe humilitatem infu-
ſam, & ſupernaturalem, quia non cognouerunt ob-
iectum & rationem formalem ſupernaturalem, ex
qua ſpecificatur prædicta virtus infuſa.

Addendum eſt aliquos Philoſophos Gentiles, qui
communicationem habuerunt cum Chriſtianis fi-
delibus, potuiſſe ex fide humana cognoſcere aliquas
circunſtantias humilitatis Chriſtianæ; ſicut & quæ-
dam alia obiecta, quamuis non haberent fidem
ſupernaturalem illorum, quod per ſe facile intelli-
gitur.

A De mente S. Thomæ variæ poſſunt eſſe opinio-
nes. Et aliqui indicant S. Thom. in hac controuer-
ſia nihil expreſsè affirmaſſe, quia ſolum retulit ſu-
prà citatum locum Origenis in argumento, ſed
contrà: nihil tamen affirmauit, vel negauit. Item
dum refert locum Tullij, non videtur explicare
mentem illius, ſed ſolùm videtur accommodare il-
lum doctrinæ, quam tradebat.

Alij non obſcure indicant, licèt breuiter, ſan-
ctum Thom. exiſtimaſſe humilitatem non fuiſſe
cognitam à Philoſophis; quia multa docet *quæſt. de*
humilit. quæ non fuerunt cognita à Gentilibus; &
art.1. ad vlt. videtur concedere S. Thom. Ariſtote-
lem non fuiſſe locutum de humilitate, quæ reſpi-
B cit ſubiectionem hominis ad Deum, quia locutus
eſt de virtutibus, ſecundùm quas vnus homo ſubii-
citur alteri. & *art.2.* in argumento adducit Augu-
ſtinum *tom.6. lib. de Virginitate cap.3.* vbi dixit Au-
guſtinus humilitatem eſſe ferè totam diſciplinam
Chriſtianam. Quod tamen Philoſophi non po-
tuerunt cognoſcere, ſicut neque quæ docet *artic.3.*
de ſubiectione hominis ad Deum. Vlteriùs S. Thom.
in tota hac quæſt. loquitur de humilitate Chriſtia-
na, quæ eſt fundamentum virtutum ſupernatura-
lium infuſarum, quod non poteſt conuenire hu-
militati acquiſitæ & naturali, cuius ſolùm potue-
runt habere cognitionem Philoſophi.

Mihi tamen placet, S. Thom. exiſtimaſſe humili-
C tatem acquiſitam, quantum ad naturam & mate-
riam, cognitam fuiſſe ab aliquibus Philoſophis
Gentilibus. Quod poteſt colligi ex eo quòd refert
teſtimonium ſuprà citatum Origenis, id apertè
concedentis; & tamen in tota hac quæſtione non
refutat opinionem Origenis. Item ſi rectè conſide-
retur quod dicit de teſtimonio Tullij, facilè intel-
ligetur S. Thom. explicaſſe mentem Tullij. Rurſus
art. 2. refert teſtimonium Philoſophi Gentilis,
& explicuit in quo conſtitueret humilitatem; ac
proinde non poſſumus dubitare de mente ſancti
Thomæ.

Quæ verò in contrarium obiiciuntur facilem ha-
bent ſolutionem. Concedendum enim eſt S. Thom.
D multa docere de humilitate Chriſtiana & infuſa,
quæ non fuerunt cognita à Philoſophis Gentilibus
ex ſolo naturæ lumine. Cum hoc tamen potuit con-
cedere S. Thom. Philoſophos Gentiles agnouiſſe
naturam & materiam humilitatis acquiſitæ, licèt
non cognouerint naturam formalem & circunſtan-
tias aliquas humilitatis infuſæ & Chriſtianæ, vt
paulo antea dicebamus. Et hoc ſenſu poſſunt ex-
plicari aliqui dum indicant Philoſophos Gentiles
non cognouiſſe virtutem humilitatis.

DISPVTATIO XXVIII.

THEOLOGICA.

E

De cauſa meritoria reſurrectionis Chriſti.

IN hac diſputatione præcipuè inten-
dimus explicare, an B. Virgo me-
ruerit reſurrectionem filij ſui, de
quo dicemus dubiis ſequentibus; in
primo autem dubio dicemus de ipſo
Chriſto. In ſecundo verò, & reliquis de B. Vir-
gine.

DVBIVM

Dvbivm I.

An Chriſtus meruerit ſuam reſurrectionem.

IN præſenti quæſtione priùs explicandum eſt, an Chriſtus meruerit gloriam ſui corporis, ſi enim hanc meruit, conſequens eſt meruiſſe ſuam reſurrectionem, neceſſariam vt glorificaretur corpus. Refert autem noſter Bellarminus *tom. 1. lib. 5. de Chriſto cap. 9.* Caluinum ſenſiſſe Chriſtum non meruiſſe gloriam ſui corporis, ſeu nominis exaltationem, & eundem errorem refert Adamus in illud ad Philippenſ. 2. *humiliauit ſemetipſum.* legatur Vazquez *infrà.*

Veritas tamen catholica eſt Chriſtum meruiſſe gloriam ſui corporis, & exaltationem nominis. ita S. Thom. *3. part. quæſt.* 19. *art.* 3. & Scholaſtici *in 3. diſt.* 18. Et ſolet probari ex aliquibus locis, quæ parum habent efficacitatis: & præcipuè probanda eſt ex illo ad Philippenſ. 2. *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit,* &c. vbi particula, *propter,* ſignificat cauſam meritoriam, vt docent Patres, pſeudo-Ambroſius *ibi,* Baſilius *4. contra Eunomium,* explicans citata verba Pauli, Chryſoſt. *homil. 7. in epiſtola ad Philippenſ.* Auguſt. *tract. 164. in Ioann. & lib. 2. contra Maximinum cap. 5. lib. 3. cap. 2.* Cyrillus *lib. 3. theſauri cap. 22.* & alij relati à recentioribus *3. part. ad quæſtionem* 19. quam doctrinam ego ibidem tradidi: argumenta verò Caluini leuioris momenti ſunt, & ea refert, & ſoluit Bellarminus *loco citato.*

Hoc poſito dicendum eſt Chriſtum meruiſſe ſuam reſurrectionem, ita docuit Auguſtinus *in Pſalmum* 109. circa illa verba, *de torrente in via bibet, & tract. 19. in Ioannem non longè à fine.* S. Thomas *3. parte quæſt. 53. art. 4. ad* 2. & interpretes *ibi,* & *ad quæſt.* 19. P. Suarez *tom. 1. in 3. partem diſp. 39 ſect. 3. & ad q. 53. tomo 2. in 3 partem diſp. 45. ſect. 2.* P. Valentia *3. parte ad quæſt. 19. puncto 3.* P. Vazquez *tomo 1. in 3. partem diſp. 79. cap. 1.* Et poteſt probari, quia homo iuſtus meretur gloriam ſui corporis, vt diximus in materia *de Gratia, & opuſculo contra Baium*; ergo multo magis meritum Chriſti viatoris erit meritorium gloriæ corporis; ad hoc autem vt corpus glorificetur, neceſſaria eſt reſurrectio.

Cùm autem dicimus, Chriſtum meruiſſe ſuam reſurrectionem, non ſolùm loquimur de reſurrectione quantum ad ſubſtantiam, ſed etiam de reſurrectione quantum ad accelerationem, meritum enim eius fuit infinitum, & potuit vtrunque mereri, & nihil eſt ob quod dicamus contrarium; rectè autem aduertit P. Suarez *diſputatione illa* 45. *ſect.* 2. Chriſtum meruiſſe ſuam reſurrectionem, per opera facta in ſtatu viæ, quod probandum eſt ex principiis generalibus traditis in materia *de merito.*

Dvbivm II.

An B. Virgo meruerit reſurrectionem Chriſti.

POnendum eſt, B. Virginem non meruiſſe de condigno reſurrectionem Chriſti, imò nec mereri potuiſſe, vt probaui *3. parte ad quæſtionem* 2. cum communi Theologorum ſenſu.

Secundò ponendum eſt controuerſiam eſſe inter Doctores, an B. Virgo meruerit de congruo ſubſtantiam Incarnationis, ſaltem quantum ad executionem, de quo diximus *loco proximè allegato.*

Tertiò ponendum eſt certum eſſe apud Theo-
A logos, B. Virginem meruiſſe de congruo aliquas circunſtantias Incarnationis.

In præſenti verò dubio difficultas poteſt eſſe & de acceleratione reſurrectionis, & de reſurrectione quantum ad ſubſtantiam: & exiſtimare poſſet aliquis, B. Virginem non meruiſſe reſurrectionem Chriſti.

Primò, quia non apparet idoneum argumentum ad hoc aſſerendum; ergo in re graui non eſt aliquid affirmandum leuiter. Antecedens probatur, quia non apparet teſtimonium aliquod Scripturæ, nec Patrum, ex quo poſſit colligi B. Virginem meruiſſe reſurrectionem Chriſti.

Secundò, quia ex Doctoribus Scholaſticis nullus
B videtur id tradidiſſe, cùm tamen diſputauerint de aliis circunſtantiis Incarnationis; demum, non apparet aliqua efficax ratio ad conſtituendum in Virgine tale meritum.

Sciendum verò eſt erraſſe Michaëlem Baium in eo quòd exiſtimauit, purum hominem propriè non meruiſſe ſibi gloriam corporis, ac proinde nec reſurrectionem; ex quo errore videtur ſequi, etiam non poſſe mereri reſurrectionem alterius: ſed hunc errorem refutaui opuſculo contra errores Michaëlis Baij, & in materia *de merito.*

Nihilominus, ſi ſermo ſit de merito reſurrectionis, quantum ad accelerationem, mihi eſt valde probabile B. Virginem meruiſſe de congruo reſur-
C rectionem Chriſti; hoc autem explicari poteſt, quia negare non poſſumus B. Virginem potuiſſe habere tale meritum ex gratia Chriſti, in hoc enim nulla apparet repugnantia, meruiſſe autem de facto decet dignitatẽ matris Dei; propter quam rationem Doctores conſtituunt in Virgine meritum de congruo aliquarum circunſtantiarum Incarnationis, vt retuli *3. parte ad quæſtionem illam ſecundam,* & declaratur vlteriùs, quia Chriſtus per opera in ſtatu viæ meruit gratiam aliis conferendam; ergo potuit illam conferre B. Virgini, vt per opus ex illa factum mereretur accelerationem reſurrectionis.

Ad exactiorem verò intelligentiam huius doctrinæ ſciendum eſt,

D Primò opinionem hanc non poſſe efficaciter probari ex Scriptura, quia non apparet teſtimonium aliquod, quod viderim, ex quo poſſit id colligi.

Secundò hactenus non legi aliquem ſanctorum Patrum, qui in ſpecie aliquid dixerit circa hanc controuerſiam; ex his tamen ſolùm ſequitur noſtram concluſionem non habere certitudinem, quæ poſſit ſumi ex Scriptura, & Patribus.

Tertiò quantum attinet ad Doctores Scholaſticos, non inuenio qui id docuerint expreſsè, quamuis ex his quæ docent de merito B. Virginis circa aliquas circunſtantias Incarnationis poſſit à ſimili probabilis ratiocinatio deduci.

Quartò notandum eſt, non eſſe dubium, poſſe ali-
E quam opinionem eſſe probabilem, propter probabilem aliquam rationem; etiam ſi non probetur ex Scriptura, vel Patribus, vt ex materiis theologicis paſſim conſtare poteſt, & de B. Virgine plura docent Theologi probabili ratiocinatione ducti abſque expreſſo Scripturæ teſtimonio, vel Patrum.

Quintò, illud ſemper obſeruandum eſt, ne aliquid dicatur contra teſtimonium, vel ad argumentum efficaciter deductum, ex Scriptura, vel Patribus, quod tamen in materia præſentis dubij non contingit, imò valde conſentaneum eſt dignitati matris Dei meruiſſe prædictam accelerationem reſurrectionis modo explicato.

Argumenta

Argumenta verò adducta in contrarium facilem habent ſolutionem, concedimus enim concluſionem noſtram non poſſe efficaciter probari ex Scriptura, vel Patribus: ſed, vt dixi, hoc non eſt neceſſarium ad ſolam probabilitatem opinionis, quando nihil dicitur contrarium, vel diſſonum illis.

Quod verò attinet ad Doctores Scholaſticos iam diximus quid res habeat, & non pauci, qui hanc doctrinam audierunt, probabilem & veram indicarunt: demum ratio pro noſtra ſententia ſumpta ex dignitate matris Dei in materia de B. Virgine multum habet ponderis apud cordatos viros. de merito autem B. Virginis reſurrectionis Chriſti quantum ad ſubſtantiam, iamiam dicemus.

Dvbivm III.

An B. Virgo meruerit reſurrectionem Chriſti quantum ad ſubſtantiam.

IN hac controuerſia poſſunt eſſe contrariæ opiniones, ſicut in præcedenti dubio, & rationes ibi relatæ poſſunt pruportione ſeruata in hoc habere locum. Poſſet autem aliquis exiſtimare, B. Virginem non meruiſſe reſurrectionem Chriſti quantum ad ſubſtantiam, propter peculiarem rationem, nempe quia ex oppoſita ſententia ſequeretur, Chriſtum non reſurrecturum ex vi præſentis decreti, niſi B Virgo habuiſſet meritum reſurrectionis illius. Sequela probatur, quia ſi de facto reſurrectio Chriſti facta eſt propter meritum B. Virginis, deficiente tali merito, erat neceſſarium aliud decretum, iuxta communem doctrinam Theologorum, in materia de voluntate Dei; & tamen non apparet idoneum fundamentum ad hoc aſſerendum.

Deinde quilibet homo iuſtus per opera ex gratia, & in gratia facta meretur ſuam reſurrectionem; ergo multo magis Chriſtus merebitur per opera infiniti valoris independenter à merito B. Virginis, quæ ratiocinatio ſatis probabilem reddit hanc opinionem.

Nihilominus ſuppoſitis quæ diximus dubio præcedenti de Patribus, & Doctoribus Scholaſticis, probabiliter poteſt dici B. Virginem meruiſſe reſurrectionem Chriſti quantum ad ſubſtantiam, & explico, quia negare non poſſumus, abſolutè loquendo, hoc eſſe poſſibile. quia nulla apparet repugnantia, aut implicatio, potuit enim Chriſtus mereri gratiam B. Virgini ad tale meritum, hoc eſt, ad merendum de congruo reſurrectionem ipſius Chriſti: cùm autem hoc ſit poſſibile, maximè decet B. Virginis dignitatem de facto habuiſſe hoc meritum, ex qua dignitate mouentur Theologi ad tribuendum multa B. Virginis dignitati conſentanea, quod per ſeſe videtur conueniens rationi, & amori Chriſti erga propriam matrem.

Ad ea verò, quæ pro contraria parte obiecta ſunt, dicendum eſt, ſecundùm noſtram doctrinam, ita eſſe philoſophandum, vt dicamus Chriſtum de facto non reſurrecturum, deficiente merito B. Virginis, ex vi præſentis decreti, in quo nullum apparet abſurdum, ſi dicamus Chriſtum non ita celeriter reſurrecturum deficiente B. Virginis merito reſpectu accelerationis reſurrectionis Chriſti, quod etiam reſpectu aliarum circunſtantiarum Incarnationis. quas B. Virgo, & ſancti Patres meruerunt, concedendum eſt.

Ad aliud, concedendum etiam eſt, Chriſtum Dominum per propria merita meruiſſe ſuam reſurrectionem de condigno, voluiſſe tamen vt mater A eius illam mereretur de congruo, quod non fuit ex indigentia proprij meriti, ſed ex indigentia erga matrem; ſicut etiam concedendum eſt de merito erga accelerationem reſurrectionis, & aliarum circunſtantiarum Incarnationis.

Dvbivm IV.

Per quæ opera meruerit B Virgo reſurrectionem Chriſti.

CErtum eſt in omnibus operibus B. Virginis factis ex gratia, fuiſſe ſufficientem, & fundamentalem proportionem ad merendum de congruo B reſurrectionem ſui filij ſicut & ad merendum alias circunſtantias: & ita potuit B. Virgo illa ordinare; ſpecialiter tamen credi poteſt ordinaſſe opera quæ fecit poſt mortem filij, quando petebat, & deſiderabat reſurrectionem eius, ſciebat enim Chriſtum dixiſſe ſe reſurrecturum tertia die poſt mortem; & ita potuit B. Virgo illam petere, quam ſciebat & dignitati filij, & vtilitati, & conſolationi diſcipulorum valde conuenientem, & conſentaneam, & hoc meritum decebat dignitatem matris Dei, vt iam diximus.

Reſtant nonnulla dubiola explicanda, vnum eſt, an ſit licitum negare tale meritum B. Virginis? Et dicendum eſt, talem aſſertionem negatiuam non C mereri grauem aliquam cenſuram, quia non eſt contra doctrinam aliquam Patrum, vel Scholaſticorum.

Nihilominus dicendum eſt, eam opinionem, præſertim de merito reſurrectionis, quantum ad accelerationem parum habere probabilitatis, quia non poſſumus probabiliter negare, in B. Virgine fuiſſe deſiderium reſurrectionis Chriſti filij modo explicato, quod deſiderium ortum ex gratia ſufficiens fuit ad meritum de congruo; & idem iudicium eſt de petitione, & oratione, quæ potuit eſſe in B. Virgine pro reſurrectione filij.

Alterum eſt, an Apoſtoli, vel Diſcipuli, qui Chriſti mortem agnouerunt, meruerint reſurrectionem D Chriſti de congruo, petendo, & deſiderando illam; & dubium poteſt intelligi de reſurrectione quantum ad ſubſtantiam, & quantum ad accelerationem. Et certum eſt hoc fuiſſe poſſibile; quod verò ad factum attinet, mihi eſt probabile aliquem, vel aliquos ex dictis, meruiſſe accelerationem per deſiderium, ſeu petitionem ex gratia factam.

De reſurrectione verò quantum ad ſubſtantiam, non ita apparet probabile, quod de B. Virgine diximus, propter eius dignitatem. Vlteriùs poſſet aliquis dubitare, an iuſti exiſtentes in ſinu Abrahæ meruerint reſurrectionem Chriſti de congruo, ſaltem quantum ad accelerationem: hoc autem pendet ex altera quæſtione, circa illum ſtatum, an fuE erit ſtatus merendi de congruo, de quo Doctores in materia de merito; & facile eſt vnicuique ſecundùm ſuam opinionem philoſophari; & idem iudicium eſt de Elia, & Enoch, pendet enim ex eadem quæſtione de ſtatu illo, de quo ſatis diximus in materia *de merito*; & iuxta hæc principia reſpondendum eſt, ſi aliquis quærat, an Angeli beati meruerint Chriſti reſurrectionem ex amore erga Chriſtum, & beneuolentia erga homines, ſolutio enim pendet ex quæſtione de ſtatu, nobis ſatis ſit indicaſſe ratiocinationis initia.

DISPVTATIO XXIX.

MORALIS.

DVBIVM I.

An ſit licita conceſſio futuræ ſucceſſionis, in aliquo officio facta alicui.

QVÆSTIO poteſt intelligi, & conſiderato iure naturali & conſiderato iure poſitiuo: item poteſt intelligi, & de officio ſeculari, & de dignitate, aut beneficio Eccleſiaſtico. B Prius dicemus de officiis ſecularibus, deinde de beneficiis Eccleſiaſticis.

Circa primum in Hiſpania receptum eſt vſu, vt Rex concedat futuram ſucceſſionem alicuius officij, v.g. ſucceſſionem in dignitate Proregis, aut alio officio inferioris momenti, aut in commenda. Et aliqui putant non eſſe licitam talem conceſſionem.

Primò, quia videtur contra ius futuri Regis, ad quem pertinet electio officij tempore quo vacat, quo iure priuatur per anticipatam conceſſionem futuræ ſucceſſionis.

Secundò, quia fieri poteſt, quòd ſit cum damno poſſeſſoris, qui eſt periculo mortis intendẽdæ ab eo C qui aſſignatus eſt futurus ſucceſſor, & apud aliquas nationes affirmant viri docti, hoc periculum eſſe valde probabile; & propter hæc pericula prohibentur iſtæ conceſſiones. *l. 13. tit. 5. lib. 7.*

Tertiò hæc conceſſio poteſt eſſe contra commune bonum, quia contingere poteſt, vt tempore vacationis officij variæ circunſtantiæ occurrant, ob quas non ſit conueniens vt ille recipiat officium, qui fuerat aſſignatus futurus ſucceſſor, v.g. vel quia alij ſunt longè digniores ad gubernandum regnum, vel ad gubernandum exercitum, ſi eſſet officium militare, quod magni momenti eſt.

Quartò hæc conceſſio videtur contra bonum D ipſius Regis concedentis, quia manet ligatus, ne tempore vacationis officij poſſit eligere, quem iudicauerit eſſe magis idoneum.

Quintò, poterit eſſe contra bonum eius cui conceditur, quia poteſt contingere, vt ſit dignus præmio de præſenti, & ſolùm recipit eam futuram ſucceſſionem officij, quod fortè non obtinebit ob vitæ incertitudinem. Et ita ſentiunt aliqui viri docti huius temporis de hac re interrogati.

Ex altero verò videtur, quòd prædicta conceſſio non ſit contra ius naturale, ſi fiat cum certis circunſtantiis.

Et primò non eſt contra ius ſucceſſoris Principis, quia ipſe quando regnat, poterit facere E eandem conceſſionem futuræ ſucceſſionis: item poterit contingere vt conceſſio officij ſit pro determinato tempore, & ita ſucceſſor non tenebitur in conſcientia conſeruare electum in officio, vel quia vacare ſolet, vel quia ex cauſa poteſt alium eligere.

Secundò fieri poteſt abſque aliquo periculo poſſeſſoris, ſi ille cui conceditur futura ſucceſſio, talis ſit, vt de illo non poſſit prudenter iudicari quòd procurabit mortem præſentis ſucceſſoris, quod eſt facile iudicare, & quotidie videmus ita contingere.

A Tertiò fieri poteſt vt officium tale ſit, & perſona cui conceditur futura ſucceſſio, vt valde ſit conueniens tali conceſſio, ſicut ſi electio fieret tempore vacationis officij.

Quartò non eſt contra bonum Regis concedentis ſucceſſionem futuram, ſicut neque eſt contra bonum ipſius, concedere alia dona, licet poſt conceſſionem iuſte factam non poſſit illam reuocare.

Quintò per ſe loquendo non eſt contra bonum eius cui conceditur, quia licèt ſit dignus maiori pretio, tamen interim aliquid recipit, & forte non eſt aliud quod ita facilè poſſit conſequi, & hæc eſt communior ſententia hoc tempore.

In hac quæſtione obſeruandum eſt neceſſarium eſſe vt iuſtè fiat, quòd conceſſio officij detur homini digno, ſicut ſi daretur officium tempore vacationis, aliàs conceſſio eſſet iniuſta, & contra ius naturale: neque in hoc poteſt eſſe controuerſia, nam ius naturale requirit, vt officium detur idoneo, vt bene fiat meritis illius; quomodo verò ſit iudicandum aliquem eſſe idoneum ad officium aliquod, facile eſt conſideratis circunſtantiis officij, & perſonæ cui conceditur futura ſucceſſio.

Secundò certum eſt, in concedente requiri poteſtatem, ſine qua conceſſio illa, & donum, non eſt valida ex defectu poteſtatis.

Tertiò notandum eſt, ſecluſo iure poſitiuo, ad concedendam hanc futuram ſucceſſionem alicuius officij, non eſſe neceſſariam cauſam ex parte concedentis, ſed dignitatem ex parte eius, cui conceditur futura ſucceſſio, quia ſi nulla eſſet lex poſitiua, non eſſet neceſſaria cauſa ad electionem, quia non eſſet neceſſaria vlla diſpenſatio.

Vlteriùs notandum eſt, hanc conceſſionem futuræ ſucceſſionis, poſſe fieri duobus modis, altero ita vt obligetur promittens, altero vt expreſſè dicat nolle ſe obligari ex iuſtitia, ſed ſolum ex vrbanitate. Et in priori caſu, non poteſt amittens officium vacans in futurum non conferre illud, niſi grauiſſima cauſa occurrat, ob quam ab obligatione promiſſionis acceptatæ excuſetur; in poſteriori autem caſu pro ſua libertate poteſt non implere verbum ſine peccato, quia non manſit obligatus ſub peccato.

His præmiſſis exiſtimo, has conceſſiones futuræ ſucceſſionis, neque abſolutè approbandas, neque abſolutè reprobandas eſſe, ſecundum ius naturæ.

Et primò dico, licitam eſſe conceſſionem futuræ ſucceſſionis, ſi fiat debitis quibuſdam circunſtantiis: hæc poteſt probari primò ex vſu Regum in Hiſpania, qui ante aliquot annos fecerunt, & modò faciunt aliquas conceſſiones, credendum verè eſt, illas prudenter, & maturo conſilio fieri à Chriſtianiſſimis Regibus, & temeritate non caret illas audaciter condemnare.

Secundò poteſt probari, & experiri, quia fieri poteſt, vt perſona cui conceditur futura ſucceſſio, ſit idonea ad tale officium, ita vt ſi in præſenti tempore vacaret, poſſet illi iuſtè conferri; ergo ex hac parte nihil repugnat, quominus rectè poſſet fieri talis conceſſio; item contingere poteſt vt perſona ſit digna, & digniſſima aliquo præmio, neque poſſit facilè Princeps aliud præmium de præſenti conferre; decet autem maieſtatem Principum quantum fas eſt, præmia ſubditis conferre, quando digni ſunt remuneratione.

Vlteriùs

A Vlteriùs ſæpe fieri poteſt talis conceſſio abſque vllo periculo ipſius, qui in præſenti poſſidet officium, quia is qui eligitur in futuram ſucceſſionem, poteſt eſſe vir bonæ conſcientiæ, nec facilis ad agendum de morte alterius, præſertim, quia talis machinatio mortis, non poterit fieri ſine periculo ipſius electi in futuram ſucceſſionem; & eodem modo poſſunt ceſſare alia inconuenientia quæ pro contraria parte ſolent afferri.

Secundò exiſtimo, has conceſſiones poſſe fieri contra rectam rationem; & probari poteſt, quia poſſunt occurrere aliqua inconuenientia ex ſuprà adductis: & ideo Rex noſter non vult facilè has conceſſiones facere; & mihi conſtat Regem noſtrum Philippum IV. aliquot decreta miſiſſe ad Se- B natum ſupremum Hiſpaniæ in hac curia, ne ipſi Regi proponant conſultationem de futura ſucceſſione alicuius; item propter eandem rationem, vt infrà dicemus, lex huius Regni prohibet facere has conceſſiones futuras, vnde & quando officium fuerit maioris momenti, tanto difficilius debet fieri eius futuræ ſucceſſionis conceſſio, & maximè conſiderandæ ſunt qualitates, & conceſſiones perſonæ in ordine ad officium.

Item ex talibus conceſſionibus oriri poſſet magnum detrimentum, nempe quòd plures alij ſegnes efficiantur ad laborandum in obſequium Principis, cùm videant iam eſſe alteri conceſſum præmium quod ipſi poterant ſperare, & cuius ſpe excitabantur ad laborandum, quod poterit eſſe contra bonum commune reipublicæ.

Illud etiam eſt magni momenti, quòd etiam experientia compertum eſt, Principem aliter electurum officium tempore vacationis, ſi antea non eſſet conceſſa futura ſucceſſio propter varias circunſtantias occurrentes.

Concludamus ergo, non eſſe conueniens frequenter concedere has futuras ſucceſſiones in officiis ſecularibus, v. g. officiis ſcribæ, procuratoris, Proregis, aut Ducis alicuius exercitus in terra, vel in mari; & idem iudicium eſt de officio Secretarij ſanctæ Inquiſitionis, & ideo de ſimilibus.

Peculiaris autem difficultas eſt de quodam genere officiorum, qui non tam ordinantur ad publicam gubernationem, quàm ad priuatum obſequium domus alicuius domini, aut Principis, v. g. in officio præfecti domus, equorum, aut ſimilium, aut ſerui alicuius, qui habet curam negotiorum alicuius domini; & de his interrogatus ſum aliquando, an ſit licitum concedere futuras ſucceſſiones. Et certè non videtur eadem ratio in officiis prioris ordinis, quia officia poſterioris ordinis, ſolùm pertinent ad ordinem ſeruorum, & poteſt ſeruum hunc, vel illum eligere, neque eſt neceſſarium vt eligat digniorem, neque vt conſideret tot circunſtantias, ſicut in electione officij prioris ordinis.

Et in dominis principalibus faciliùs hoc intelligitur; quis enim neget, poſſe Ducem, aut Marchionem concedere alicui ſucceſſionem futuram officij præfecti domus ſuæ, pro tempore vitæ domini concedentis? licet ſucceſſor in Marchionatu non obligetur ex tali promiſſione, & idem eſt de officio Secretarij alicuius domini, ſiue ſecularis, ſiue Eccleſiaſtici: ipſe enim poteſt ſibi eligere ſeruum ad hoc, vel illud munus, quando idoneus eſt; quod intelligo de Secretario perſonæ ipſius; nam ſi ſit Secretarius officij ipſius domini, pertinet ad officia prioris ordinis.

Dvbivm II.

Quid ſit ſtatutum iure Caſtellæ circa futuras ſucceſſiones officiorum.

Sciendum eſt quòd lib. 7. nouæ recopilationis *tit.3. l.3.* habentur hæc verba: *Mandamos que no ſe puedan facer mercedes, ni dar para eſſo eſpetatiuas de officios, alcaldias, regimientos, ni eſcriuanias, aunque ſean de las de nueſtras audiencias, ni de otros qualeſquier oficios, que eſten por vacar, faſta que ſean finadas las perſonas que los tienen, por euitar los grandes peligros, que dello podian naçer, y ſi alguna merçed obieremos fechos en eſta razon, la reuocamos, y declaramos por ninguna, y queremos que no valgan (excepto las de Padres a hijos) no embargante qualeſquier firmezas que tengan abrogaçiones, y diſpenſaçiones, aunque aya ſegunda juſion, y que los nueſtro Preſidente, y oydores, en lo tocante a los oficios de las audiençias obedezcan y en quanto al cumplimiento ſupliquen antenos, y hagan relaçion dello, para que nos proueamos lo que conuenga.*

Circa quam legem notandum eſt,

Primò, prohibitionem eſſe generalem officij ſcribæ, rectoris ciuitatum, & ſimilium, quod intelligitur de officiis ſecularibus.

Secundò planè videtur loqui de officiis perpe- C tuis pro tota vita eius, qui exercet illud officium, quia legiſlator præcipit ne fiat conceſſio futuræ ſucceſſionis antea quam ſit mortua perſona quæ habet officium, vnde ex vi huius legis, non exiſtimo eſſe prohibitum officium Proregis, aut ſimile aliud, quod ſolùm durat pro tempore aliquo determinato. Vnde his caſibus obſeruanda eſt doctrina tradita ſuprà, de obligatione iuris naturalis circa has conceſſiones. Ex qua doctrina poſſunt plura dubia in ſpecie ſolui.

Tertiò exiſtimo ſolùm loqui legem hanc de officiis, quæ pertinent ad publicam gubernationem.

Quartò, ex vi huius legis non prohibentur con- D ceſſiones futuræ ſucceſſionis officij, cuius electio pertinet ad priuatos dominos, non ad Regem, ſermo enim eſt in lege de his officiis, quorum conceſſio fit autoritate Regis, & illas reuocat, vt conſtat ex illis verbis, *y ſi algunas mercedes ouieremos fecho en eſta razon, las reuocamos.*

Quintò certum eſt, & exiſtimo in hac lege non prohiberi conceſſionem futuræ ſucceſſionis legati Regis, quia non eſt officium perpetuum, quod pro ſimilibus obſeruandum eſt.

Deinde certum eſt, ex cauſa poſſe Principem in hac lege diſpenſare, iuxta generalem doctrinam autorum in materia de legibus.

Deinde ſciendum eſt, eſſe aliam legem, qua pro- E hibetur electio officij antequam vacet, *lib.5. noua recopilationis tit.10. l.13. Es nueſtra merçed, y mandamos que no ſe pueda hazer ny haga merçed ninguna de oficio, antes quel tal oficio vaque*, quæ eſt lex Caroli V. lata Valliſoleti, quæ lex vniuerſalis eſt de omni officio, ſiue perpetuo, ſiue temporali, quia verba vniuerſalia ſunt. legatur Azeuedo in eam legem, Matienzo *ibidem.*

Dvbivm

DVBIVM III.

Quid ſit iure communi ſtatutum, circa conceſſiones futuræ ſucceſſionis.

DE iure communi certum eſt, has conceſſiones, & electiones eſſe prohibitas, *l. ius ſingulare, ff. de legibus. l. ſtipulatio. ff. de verborum obligationibus*, & *l. finali, C. de pactis*, vbi aſſignatur ratio propter votum captandæ mortis, & Doctores in hæc loca, quod diſpoſitum eſt propter votum captandæ mortis, legatur Maſtrilus *lib. 1. de magiſtratibus. cap. 25. à num. 7.* Vbi ius ciuile habet vim, & receptum eſt, & intelligi debet, niſi Princeps vellet ex cauſa diſpenſare, vt poteſt; & ideo aliqui iuris periti dicunt ius prædictum intelligendum eſſe de potentia ordinaria, non de potentia abſoluta Principis, vt ſuprà *num. 27.* docuit Maſtrilus; in regno tamen Caſtellæ leges Imperiales non habent vim legis, ſed recipiuntur vt conſilia ſapientium, ſecundùm opinionem communem Doctorum in materia *de legibus*.

Deinde dubitant aliqui, an quando prohibita eſt conceſſio futuræ ſucceſſionis, ſit prohibita promiſſio officij: & affirmant eſſe prohibitam, iuxta *l. oratio. ff. de deſponſatione*, ſupra *num. 25.*

Sed oportet explicare rem hanc, quia conceſſio futuræ ſucceſſionis non videtur diſtingui à promiſſione dandi officium illud quando vacauerit, & licèt concedens officium in tempus vacationis vtatur verbis de præſenti, dicẽs, Concedo tibi tale officium, tamen cùm conceſſio referatur ad futurum tempus, planè conceſſio eſt de futuro, ſicut ſi fieret verbis promiſſionis expreſſis, & ego non dubito, quòd ſi prohibeatur conceſſio futuræ ſucceſſionis, ſit prohibita promiſſio officij, quia talis promiſſio idem eſt cum conceſſione futuræ ſucceſſionis; quòd ſi promiſſio diſtinguatur à conceſſione illa, etiam erit prohibita, quia promiſſio de obiecto prohibito non obligat, quia non poteſt impleri.

Ex dictis poteſt intelligi, an ſit prohibita conceſſio purè facta, id eſt, ſine conditione. nam quæ fit cum conditione, ſi vacauerit, prohibita eſt, vt diximus, & faciliùs intelligitur conceſſionem purè factam eſſe prohibitam, quia vel habet impletam conditionem, *ſi vacauerit*, vel non habet: ſi habet, conſtat eſſe prohibitam, ſi non habet, verba videntur inutilia, & nullius effectus, quia vel referuntur ad tempus, in quo nondum vacauit officium, & hoc non valet; vel refertur ad tempus vacationis, & ſic inuoluit conditionem, ſi vacauerit, & quòd conceſſio purè facta ſit nulla, colligitur ex *cap. 1. qui ſucceſſor*, & tradunt ibi Doctores, ex illis verbis, *ſi quis fuerit inueſtitus purè de alieno feudo, non valet.*

DVBIVM IV.

An quando fit conceſſio futuræ ſucceſſionis in aliquo officio poſt mortem poſsidentis, cenſeatur facta, ſi alio modo vacauerit officium.

IN hac quæſtione aliquorum ſententia eſt negãs, & probant ex *cap. ſuſcepturum, de reſcriptis in 6.* Vbi mandatur, vt conferatur beneficium in caſu quo vacet per reſignationem, non extenditur ad caſum

A quo vacet per mortem, quod ibi amplectuntur Doctores Iuriſperiti, & plura in confirmationem huius opinionis adducit Maſtrilus ſuprà *cap. 26. à num. 2.*

Alij verò Doctores contrarium docent, & ſequitur Maſtrilus *cap. citato à num. 26.* & eam fusè probat, & ego exiſtimo hanc ſententiam veriorem. Pro cuius explicatione notandum eſt, conceſſionem futuræ ſucceſſionis poſſe fieri ſolùm referendo illam ad tempus futuræ vacationis, vel expreſsè referendo illam ad tempus mortis poſſidentis; & ſi primo modo fiat, non poteſt eſſe dubium quin officio vacante ex qualibet cauſa, aut modo conceſſionis facta pro tempore vacationis habeat vim.

B Deinde ſi fiat poſteriori modo, etiam exiſtimo conceſſionem habere locum vacante officio, ſiue per mortem, ſiue per promotionem, aut remotionem, & in hoc caſu loquitur Maſtrilus, & probat à ſimili ex aliquibus textibus, & Doctoribus, quos de induſtria omitto, quia non videtur ex illis efficax omnino argumentum. Probanda ergo eſt hæc ſententia ex eo quòd licèt conceſſio expreſsè referatur ad tempus mortis, tamen communiter intentio concedentis fertur ad tempus futuræ vacationis, quando aliud contrarium non exprimitur, & ita ſentiunt viri docti huius ætatis de hoc interrogati, & facit textus *in l. 1. C. de primiceriis lib. 2.*

C Neque obſtat textus in contrarium adductus, quia ibi eſt ſermo de beneficio vacante, nos autem loquimur de officio vacaturo, & per expreſſionem huiuſmodi vacationis non excluditur alius modus vacandi, vt explicatum eſt, & ex aliis docuit ſuprà Maſtrilus à *num. 51.*

Sed poteſt eſſe difficultas, an quando conceſſio eſt officij temporalis, non perpetui, & conceditur futura ſucceſſio pro tempore vacationis, ab ipſo tempore quo duraſſet tale officium, & tamen vacat prius, ex aliqua cauſa, an electus pro futura ſucceſſione debeat illud ſuſcipere ſtatim ac vacat; & quidem ſi conceſſio facta fuerit verbis generalibus pro tempore vacationis, mihi videtur ſtatim conferendum eſſe illud officium illi cui facta

D fuerat conceſſio futuræ ſucceſſionis, quia hæc videtur fuiſſe intentio concedentis, quando aliud non eſt expreſſum; ſi verò conceſſio fiat expreſsè pro tempore vacationis, poſt triennium, v. g. ab ipſo triennio, in quo caſu poſſunt eſſe contrariæ opiniones; verùm ſi aliud non exprimatur, vel conſter ex circunſtantiis, exiſtimo aſſignationem illam temporis ſolum ſignificare tempus vacationis, eo quòd regulariter ita ſolet vacare.

DVBIVM V.

An conceſſio futuræ ſucceſſionis expiret, ſi concedens moriatur antequam officium vacet.

E

QVæſtionis cauſa eſt, quia ea promiſſio concedentis acceptata inducit obligationem iuſtitiæ, ſecundùm veriorem opinionem, vt diximus 2. 2. *tomo* 2. agentes de efficacitate promiſſionis humanæ ad obligandum; tranſit ergo ad ſucceſſorem, & hæredem, ſicut in debitis iuſtitiæ ſolet contingere. Sed eam conceſſionem expirare morte concedentis, docent communiter Doctores, & mihi placet, quia talis obligatio perſonalis eſt, neque cadit ſupra bona, & diuitias concedentis, & ideo non tranſit ad hæredem, ſicut ratione bonorum ſolet obligatio ſoluendi debita tranſire ad hæredes,

qnod etiam eſt verum, quamuis promiſſio fuerit A confirmata iuramento. nam iuramenti obligatio eſt perſonalis, vt diximus in materia *de iuramento*, ex qun maner ſoluta ratio facta pro contraria parte. Sed quæres, quid dicendum ſit quando ante mortem concedenris vacauit officium, & alius accipit, an ſucceſſor teneatur illum in officio conſeruare. In hoc conſiderandum eſt, an officium tale ſit, vt ſoleat concedi pro vita eius cui conceditur, vel ſolùm ad tempus longius, vel breuins, vt Regi placuerit, & in hoc poſteriori caſu mihi videtur ſucceſſorem non obligari ad conſeruandum hominem in illo officin, quia non obligatur ex conceſſione ſui anteceſſoris, iuxta dicta. In priori autem caſu aliqui putant, poſſe ſucceſ- B ſorem reuocare cnnceſſionem officij illius, neque obligari ad conſeruandum illum in tali officio, quia anteceſſor non potuit illum ſucceſſorem nbligare ex ſola ſua conceſſinne; deinde ſucceſſor non obligatur ex lege, vel conſuetudine, quia ex cauſa poteſt reuocare. Alij putant, ſine cauſa non poſſe ſucceſſorem reuocare illam conceſſionem officij, quia eſſet contra bonum publicum, & rectam gubernationem, ſicut neque ipſe qui conceſſit, poteſt abſque iuſta cauſa reuocare officialem priùs creatū.

Dvbivm VI.

An poſſit Princeps reuocare conceſsionem C *factam futuræ ſucceſsionis.*

IN hac quæſtione ponendum eſt, promiſſionem factam, & acceptatam à promiſſario, obligare promittentem, vt multis in locis diximus, præſertim 2.2. *tomo* 2. agentes de efficacitate promiſſionis humanæ ad obligandum, & talem promiſſionem nbligare ex iuſtitia, & non ex ſnla fidelitate, ibi a nobis oſtenſum eſt: & propter hanc dnctrinam aliqui putant, non poſſe Principem conceſſionem de futura ſucceſſione acceptatam reuocare, & per ſe videtur contra Principis dignitatem ſuam promiſſionem non implere. Alij verò docent poſſe Principem talem conceſſionem reuòcare, & D etiam promiſſionem; & probatur ex *l.*3.*tit.*3.*lib.*7. *nouæ recopilationis*, vbi Reges reuocant conceſſiones tales factas, vt ſuprà retulimus.

Meum in hac re iudicium eſt Principem abſque graui cauſa non poſſe reuocare conceſſionem ſemel factam, & acceptatam, vt probat ratio primæ opininnis. Secundò exiſtimo ex graui cauſa, ob cnmmune bonum poſſe Principem reuocare prædictam conceſſionem, & ſemper conſideranda eſt intenrio Principis concedentis, ex circunſtantiis enim facilè erit iudicare, an voluerit ſe obligare in conſcientia, vel non.

Dvbivm VII.

E

An ſint prohibitæ conceſsiones futuræ ſucceſſionis alicuius officij, in illo viuentis expreſſo nomine.

DOctores diſputant, an ſint prohibitæ generales conceſſiones officiorum, nullo expreſſo viuentis nomine, & debet intelligi dubium de conceſſione officij quæ prohibita eſt, quando fit expreſſo nomine ſingulari viuentis perſonæ, & poſſidentis officium. Et aliqui exiſtimant, non eſſe prohibitam talem conceſſionem generalem factam, A quia leges communiter intelliguntur de conceſſione in ſingulari facta.

Sed communior eſt Iuriſperitorom ſententia, aſſerentium prohibitam eſſe talem conceſſionem generalem factam; & mihi placet, qoia leges abſolutè intendunt, ne fiat electio officij antequam vacet; vt tunc temporis, conſideratis circunſtantiis, poſſit fieri electio rectè, & vt conueniat communi bono reipublicæ.

Sciendum autem eſt, in hoc regno fieri aliquando conceſſionem generalem alicuius officij, vel quia eſt conceſſio officij non prohibita, iuxta ea quæ ſuprà diximus, vel quia Rex poteſt ex cauſa in ſuis legibus diſpenſare.

B

DISPVTATIO XXX.

Theologica.

De qualitate propoſitionum.

Dvbivm I.

Quæ ſint propoſitionum cenſuræ.

C DE hac materia diſputāt interpretes 2.2.*quæſt.*11.*in art.*2. & Canus *lib.* 12.*de locis*,*cap.*11. ſciendum verò eſt, aſſignari à Doctoribns varios gradus propoſitionum, & in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.*8. *&* 15. vbi damnantur propoſitiones VViclephi, & dicit Concilium, quaſdam eſſe hæreticas, quaſdam erroneas, alias ſcandaloſas, aliaa blaſphemas, quaſdam piarum aurium offenſiuas, alias temerarias, & ſeditioſas.

Hæretica dici ſolet, quæ eſt contra veritatem fidei primariè. Secundò ſolet dici hæretica, quæ eſt contra propoſitionem, quæ euidenter colligitur ex principiis fidei; ab aliis autem dicitnr erronea hæc. Et ratio differentiæ oritur ex variis D opinionibus: nam aliqui putant propoſitionem quæ euidenter colligitur ex principiis fidei, eſſe de fide, & ita docent contrariam eſſe hæreticam; alij verò pntant propoſitionem quæ per diſcurſnm colligitur, non eſſe de fide, & ita docent contrariam non eſſe hæreticam, ſed erroneam, de qua controuerſia ſuprà diximus, explicantes an fidei habitus ſit diſcurſiuus.

Item Canns, & alij erroneam appellant eam, quæ eſt contra communem doctrinam Eccleſiæ, etiamſi talis doctrina non ſit de fide. Secundò docent eſſe erroneam eam, quæ eſt contra doctrinam, quam communiter viri docti exiſtimant ita certam, vt vehementer habeant ſu- E ſpicionem de ea qnòd ſit de fide, vel ſaltem pertineat ad fidem. Tertiò docent eſſe erroneam eam propoſitionem, quæ eſt contra doctrinam, quæ valde probabiliter iudicatur pertinere ad fidem. Recentiores verò 2.2. *quæſt.*11. *in art.*2. appellant erroneam, primò eam, quæ eſt cnntra concluſionem euidenter dednctam ex principiis fidei. Deinde eam, quæ eſt contra propoſitionem probabiliſſimè deductam ex principiis fidei. Et certè communiter ſolùm dicitur erronea quæ eſt contra concluſionem euidenter deductam ex principiis fidei: ea verò quæ eſt contra concluſionem probabiliſſimè deductam ex principiis fidei, rectiùs dicitur proxima errori propter maximā connexionem,

&

& propinquitatem, ſimilitudinémque cum propoſitione erronea.

Alia dicitur propoſitio ſapiens hæreſim, quam recentiores 2. 2. *quæſt.* 11. *in artic.* 2. dicunt eſſe eam quæ primo aſpectu videtur ſignificare hæreſim. Canus verò & alij meliùs id explicant, dicentes eam propoſitionem ſapere hæreſim, quæ licèt abſolutè poſſit habere catholicum ſenſum, ex circunſtantiis tamen proferentis prudenter poſſumus iudicare habere ſpeciem hæreſis.

Ruſſus dicitur propoſitio temeraria communiter a Theologis ea, quæ eſt contra communem Doctorum ſententiam, ſine graui fundamento autoritatis, vel rationis, quod maximè conſiderandum eſt, non enim ſufficit eſſe contra communem ſenſum Scholaſticorum: vt notauit P.Vazquez 1. 2. *diſp.* 62. *cap.* 3. *num.* 15. Sed conſiderandum eſt, an habeat efficacem rationem, aut magni momenti teſtimonium prioribus Doctoribus non cognitum, in quo non pauci, neque indocti Theologi errare ſolent, qui non ſatis conſideratis fundamentis alicuius ſententiæ eam damnant vt temerariam, quòd ad cenſuras proclines ſint. Alio autem ſenſu ſolet dici temeraria propoſitio, quando quis rem affirmat vt valde certam ſine certo fundamento. Audiui etiam ego viros doctos dicentes temerariam eſſe propoſitionem, quando quis tradit aliquem ſenſum loci Scripturæ, vel Concilij alicuius, leui ductus ratione contra eum ſenſum, quem verba præ ſe ferre videntur, in hoc enim audacia eſt, & temeritas.

Vlteriùs dicitur propoſitio ſcandaloſa, quæ in graui materia ad fidem, aut mores pertinenti generat ſcandalum, vel poteſt eſſe ruinæ cauſa: ſeditioſa dicitur, quæ eſt cauſa ſeditionis, aut contentionis: piarum aurium offenſiua dicitur, quæ doctorum hominum, & piorum aures offendit: propoſitio blaſphema dicitur, quæ vel blaſphemiam continet, vel ſapit.

Notandum autem eſt, ad ferendum iudicium de qualitate, vel cenſura propoſitionum, neceſſarium eſſe maximam notitiam, non ſolùm propoſitionis de qua agitur, ſed autorum qui de ea vel curſim, vel ex inſtituto ſuſceperunt diſputationem. Vlteriùs propoſitio male ſonans ab aliquibus dicitur ea, quæ pias aures offendit, ſed bene poteſt eſſe malè ſonans, etiamſi non offendat piorum aures, & iudicandum eſt ex materia, & circunſtantiis. Exempla prædictarum propoſitionum afferunt Canus *ſuprà*, & Bañes *in art.* 2. ſed pertinet huc ad peculiares materias.

Deinde aliquid dicendum eſt de opinione quæ dicitur improbabilis. Et quæ ſit improbabilis colligi debet ex his, quæ de probabili tradunt Doctores in materia de conſcientia 1. 2. & legi poſſunt Summiſtæ *verb. opinio.* Nauarrus *in ſumma cap.* 23. *à n.* 285. Henric. *quodl.* 4. *quæſt.* 33. Adrianus *quodl.* 2. Contrad. *de contractibus quæſt. vlt.* Antoninus 1. *part. tract.* 3. *cap.* 10. §. 10. Cordub. *lib.* 1. *quæſt.* 13. *&* 17. P.Vazquez 1. 2. *diſp.* 62. *cap.* 4 P.Azor *lib.* 1. *Inſtitutionum moralium, à cap.* 9 vbi non ſolùm agunt de opinione probabili, & improbabili, ſed de magis, aut minus probabili, & aliquid dicit P.Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio, diſp.* 44. *num.* 2.

Attingam autem aliqua ad præſens inſtitutum pertinentia. Et

Primò certum eſt contra legem diuinam poſitiuam, vel naturalem, non poſſe eſſe opinionem probabilem, quamuis ex ignorantia poſſit quis excuſari à peccato operans contra aliquam legem, quam non

A agnouit, de quo in materia *de legibus*, & in peculiaribus materiis ſolet diſputari à Doctoribus.

Secundò, contra legem aliquam poſitiuam Eccleſiæ, aut Pontificis decretum manifeſtum non poteſt eſſe opinio probabilis, nulli enim Doctores habent autoritatem contra Pontificem; ſed ſi ſenſus decreti ſit obſcurus, poterunt eſſe opiniones circa illius explicationem. Ex quo fit vt opinio antiquorum, quæ aliquo tempore potuit eſſe probabilis, non maneat probabilis poſt decretum aliquod, aut declarationem Pontificis. Vnde recentiorum interdum opinio poteſt eſſe longè probabilis opinione antiquorum, ſi antiqui non legerunt decretum, aut explicationem Pontificis, quam recentiores B agnouerunt, imò fieri poteſt vt antiquorum ſententia poſt tale decretum careat probabilitate; ſecus quando antiqui agnouerunt decretum, aut definitionem, & conati ſunt illam explicare, neque eo decreto conuicti fuerunt ad contrarium ſentiendum, vt ſuprà *cap. illo* 4. *in fine*, notauit P.Vazquez.

Tertiò non eſt probabilitas colligenda ex ſola multitudine autorum, qui eam opinionem ſequuntur, ſed etiam ex pondere argumentorum quibus opinio probatur. Sæpe enim pauciores Doctores poterunt vti ratione maioris momenti ad confirmandam ſuam opinionem, præſertim quando multi re non ſatis examinata vnius Magiſtri ſententiam C ſequuntur, &, ſicut ſupra diximus, non eſſe temerariam quæ eſt contra communem, quando habet grauem rationem, aut expreſſum teſtimonium, aut doctrinam Patrum ex qua deducatur; ita non erit opinio improbabilis, licèt ſit contra aliquos. & eam ſolùm inuenerit vnus, vel alter, quando probabilem habet rationem deductã ex principiis probabilibus, & communiter receptis apparenti ratiocinatione.

Sed hoc loco poſſet quærere aliquis, in quo differat improbabilis propoſitio à temeraria? Et quæſtionis cauſa eſt, quia improbabilis eſt quæ non habet idoneum fundamentum, quod etiam conuenit temerariæ. Reſpondeo diſcrimen eſſe, nam temeraria dicitur quæ eſt contra communem Doctorum ſine D graui fundamento: at improbabilis poteſt eſſe etiam ſi non ſit contra omnes, quia pauci eam quæſtionem tractarunt; & dicitur improbabilis, quia non habet apparens argumentum.

Deinde ſciendum eſt, ad probabilitatem alicuius opinionis conſideranda eſſe multa, nempe an aliqui Doctores eam videantur amplecti, an habeat graues rationes, an modo apparenti ſatisfaciat iis, quæ contra illam obiiciuntur. Propter quod curſim placet aduertere, probabilem eſſe opinionem quam tradit P.Vazquez 1. 2. *diſp.* 203. probabile eſſe actum perfectæ contritionis ſupernaturalis ex obiecto formali charitatis poſſe de potentia abſoluta iuſtificare hominem, ſi ab habitu charitatis ſeparetur, habet enim E grauiſſima fundamenta, & rationes magni momenti, & Doctores qui illam ſequuntur, & ſcripta ſua typis mandarunt, & alios viros doctiſſimos quos ipſe citat, & alios plures quos ego agnoui, & nunc eam opinionem aut veram, aut ſaltem probabilem multi iudicant, non ſolùm in Hiſpaniæ Academiis, ſed apud Italos, Gallos, Flandros, Germanos, Indos Orientis, & Occidentis, ad quos autores doctrina cum gloria & fructu peruenit; ſatisfacit etiam prædictus autor ſatis acutè his quæ contra illam obiiciuntur ab aliquibus recentioribus; ſed quid res habeat dicemus ſuo loco. Et eodem modo probabiliſſima eſt, (quã ego puto veram) opinio aſſerentium, Beatiſſimam Virginem conceptam fuiſſe ſine pecca-

to originali, quia habet multos autores antiquos,& recentiores traduit aliqui Patres, & alia habet fundamenta, quæ adducunt interpretes S.Thomæ *3.part.ad quæſt.2* .vbi legi poteſt P.Suarez,& P.Vazquez,& hoc tempore plures circunferuntur tractantes de hac materia.

Erit autem aliqua opinio improbabilis, quando neque habet plures autores,nec Doctorem aliquem magnæ autoritatis, vel rationem apparenti ratiocinatione deductam a principiis communiter receptis,vt veris,vel ſaltem probabilibus.

Sed difficultas poteſt eſſe,an probabilis poſſit eſſe vnius Doctoris opinio. P.Azor *lib.citato cap.14. in principio*, planè ſentit vnius Doctoris claſſici poſſe eſſe probabilem, & idem colligitur ex P.Vazquez *cap.ſlle 4.citato num.13.*vnde cùm *num.17.*dicit vnius Doctoris tantùm non eſſe probabilem opinionem, ipſe ſe explicat;intelligit enim ad hunc effectum, vt alius poſſit eam amplecti contra propriam opinionem,de quo in materia *de conſcientia*.

Mihi ſanè placet,vnius Doctoris opinionem poſſe eſſe probabilem,quia ſciri poteſt vt habeat magni momenti argumenta ex autoritate deducta, & ex aliis principiis communiter receptis. Poteſt etiam ad hanc probabilitatem iuuare magna illius Doctoris autoritas,& ſcientia, vt per ſe ſe conſtat,præſertim quia plures, qui contrariam ſequuti ſunt, abſque delectu eam receperint rationibus minus exactè conſideratis.

Secus tamen iudicandum eſt, quando opinio vnius Doctoris non habet fundamentum graue,neque autor ipſe autoritatem magnam nactus eſt in ſcholis. Vt verò dicamus opinionem aliquam eſſe ſingularem, neceſſarium eſt habere exactam notitiam autorum, ſi fortè de illa materia diſputarunt, in quo non rarò deficiunt aliqui viri docti iudicantes aliquam opinionem ſingularem eſſe qui abſtinuiſſent a cenſura, ſi autores ſedulò lectitaſſent; in his ergo omnibus maturo iudicio procedendum eſt, ita vt neque leuibus fundamentis eligamus ſingulares opiniones, neque iudicemus eſſe ſingulares ante exactam lectionem Doctorum, quorum ſcripta ſedulò ſi euoluamus, ſæpe inueniemus opinionem neque eſſe nouam,nec ſingularem,& certè circa opinionum probabilitatem ſeriò conſiderandæ ſunt rationes,quia probabile,ſi vim vocis expendamus,eſt, quod probari poteſt, & ideo Iulius primus de inuentione dixit: Probabile eſt quod in opinione poſitum eſt,vel quod ad hoc habet in ſe quandam ſimilitudinem, ſiue id ſit verum, ſiue falſum. Plura alia quæ hîc poterant dici, pertinent ad materiam de conſcientia; dicta verò ſufficiant,ad iudicandum de probabilitate opinionum.

Dubium II.

Quomodo ex verbis inordinatè prolatis incurratur hæreſis.

Magiſter Cano *lib.12.de locis cap.9. ad 3.* dixit, ſe vix vnquam aſſenſiſſe illi vulgari dicto: Ex verbis inordinate prolatis incurritur hæreſis. quia licèt tribuatur Hieronymo,tamen in illo non inuenitur,imò Hieronymus contrarium videtur docere Epiſtola ad Damaſum de nomine hypoſtaſis, ait enim hæreſim ex ſenſu, & non ex verbis iudicandam eſſe; & Hilarius *lib.2. de Trinitate*, loquens de hæreſi ait: Senſus, non ſermo eſt crimen.& ideo docet Canus prædictam propoſitionem ſolùm eſſe veram quantum ad præſumptionem audientium.

A Bañes verò *2.2. quæſt.11. in art.2.* docet duobus modis poſſe aliquem proferre verba inordinate, altero quando licet re vera ſentiat cum Catholicis, tamen non loquuntur ſicut Catholici, & hac ratione poterit errare in modo loquendi; altero quando præceptum eſt latum ab Eccleſia de modo loquendi, & aliquis non vult obſeruare tale præceptum, quia exiſtimat Eccleſiam in eo falli; & tunc ex tali modo loquendi incurritur hæreſis;quia Eccleſia habet infallibilem autoritatem, non ſolùm ad definiendas res fidei, ſed ad definiendum modum loquendi, quia talis modus loquendi poteſt ad res fidei pertinere.

Sed ſciendum eſt prædictam propoſitionem non B reperiri in Hieronymo, licèt eam illi tribuat Magiſter *4.diſt.13.in fine*, ita notauit Canus *ſupra*. P.Valentia *hîc puncto 2.* & alij;quod verò ad ſenſum attinet, S.Thomas *in art.2. ad 2.* explicat quòd ex verbis inordinatè prolatis poteſt ſequi corruptio fidei; & adducit verba Leonis in quadam epiſtola dicentis: Inimici crucis Chriſti omnibus Sanctis, & verbis noſtris inſidiantur, vt ſi vllam illis vel tenuem occaſionem demus, nos Neſtoriano ſenſui etiam congruere. Et hanc expoſitionem ſequitur P.Valentia *loco allegato*,& mihi placet hæc explicatio S.Thomæ. Et licet doctrina quam tradit Bañes, vera ſit, tamen non eſt neceſſaria ad explicandam prædictam propoſitionem. Et ex dictis facilè poteſt in-C telligi quid probent quæ adduxit Canus, & iuxta ſenſum traditum etiam ex verbis inordinatè prolatis poteſt oriri error, vel temeritas, aut quid ſimile, & ſuſpicio hæreſis non ſemel.

Tractant verò aliqui,contra quam virtutem peccet qui culpabiliter docet aliquam propoſitionem erroneam, aut errori proximam, ſcandaloſam, aut ſimilem. Et recentiores aliqui docent primò, talem hominem peccare contra præcepta fidei. Secundò docent peccare contra charitatem ratione damni quod inferunt proximis. Tertiò contra præceptum obedientiæ prohibentis talem doctrinam.

Sciendum autem eſt, quæſtionem eſſe de eo, qui ſcienter abſque ignorantia errat: nam de eo, qui ex D ignorantia affectata, vel vincibili errat, ſuprà diximus. Et primò dicendum eſt peccare contra fidei præceptum,& quidem ſi doceat hæreſim,peccat malitia hæreſis, quia eſt cauſa illius, vt docuit P.Vazquez *1.2.diſp.126. in fine.* & probat, quia qui inuitat ad peccatum,peccat eodem genere peccati;ſicut qui inuitat ad homicidium, peccat peccato homicidij. quæ ratio veriſſima eſt, & mihi certa, quando quis iuuat ad peccatum quod conſummatur exteriùs, quia tale peccatum non requirit directum voluntarium, neque expreſſum aliquem peculiarem reſpectum attingendi obiectum,& ita non mirum ſi quæuis cauſa voluntaria illius peccet eadem malitia peccati; an verò qui ad peccatum inuitat quod con-E ſummatur interiùs, peccet eadem malitia peccati, examinandum eſt in materia de bonitate & malitia, vel in materia de peccatis. Peccatum verò hæreſis exteriùs conſummatur, id eſt, extra voluntatem, & ita prædicta ratio efficax eſt. Docet autem *ibidem* P.Vazquez poſſe hominem peccare peccato hæreſis, quando ſcit eſſe hæreſim, & iuuare ad illam, etiamſi ipſe non habeat actum hæreſis in intellectu, in quo caſu non amittet habitum fidei infuſum, quia iſte non amittitur, niſi per actum internum modo ſuprà à nobis explicato.

Deinde ſi doceat errorem, aut doctrinam aliam errori proximam, vel ex qua poſſet deduci aliquid contra fidem licèt remotè, etiam peccabit contra

præce

præceptum fidei, licèt non peccet peccato hæreſis. hæc ſecunda pars facti intelligitur, quia non docet hæreſim, neque ad illam iuuat. Prior pars probatur, quia præceptum fidei prohibet non ſolùm hæreſim, aut errorem, ſed quidquid illi poteſt eſſe diſſonum. Peccatum verò hæreſis, aut erroris contra fidem, vt eſt vitium morale opponitur affectui credendi Deo, & ita opponitur fidei, quatenus eſt materia moralis affectus, vt docuit P. Vazquez 1.2. *diſp.* 119. *cap.* 3.

Deinde mihi non probatur quod dixerunt recentiores, eum qui docet hæreſim, aut errorem, peccare contra charitatem: nam vel loquuntur de peculiari peccato contra charitatem virtutem theologicam, & hoc eſt falſum, quia licèt omne peccatum mortiferum generali ratione ſit contra charitatem, tamen peculiare peccatum contra charitatis præceptum ſolùm committitur vel peccato commiſſionis per odium Dei, vel omiſſionis, quando omittitur actus amoris tempore debito. In præſenti verò poteſt quis peccare contra fidem abſque eo quòd committat peccatum aliquod ſpeciale contra charitatem theologicam, quia poteſt docere errorem quando non eſt obligatio eliciendi actum amoris Dei. Item poteſt docere ex fine vanæ gloriæ, & non ex odio, & diſplicentia Dei.

Vel loquuntur prædicti Theologi de peccato contra charitatem proximi, & idem argumentum fieri poteſt: nam ſi ſermo ſit de ſpeciali peccato contra charitatem proximi, ſolùm committitur vel per odium proximi, vel per omiſſionem dilectionis, quando obligat præceptum illius. In præſenti verò quæſtione poteſt contingere, vt quis doceat errorem, non ex odio proximi, ſed ex alio fine vanæ gloriæ, aut vtilitatis alicuius, & hoc quando non vrget præceptum affirmatiuum dilectionis proximi. Aut nomine charitatis intelligunt miſericordiam erga proximum, quæ, vt dicemus ſuo loco, eſt virtus diſtincta à charitate theologica, & à charitate & amicitia erga proximum: ſed præceptum miſericordiæ ſolùm obligat ad ſuccurrendum miſeriæ temporali, ſeu ſpirituali proximi, vt dicemus infrà agentes de eleemoſyna, & correctione fraterna: fieri autem poteſt vt quis doceat aliquem errorem quando proximus non patitur miſeriam. Item hoc peccatum eſt commiſſionis, & tamen præceptum miſericordiæ eſt affirmatiuum, contra quod ſolum peccatum fit per omiſſionem.

Tandem quod illi Theologi dixerunt de peccato inobedientiæ, admittendum non eſt: nam vel loquuntur de inobedientia generali, & tunc aſſignanda erat peculiaris ſpecies peccati: vel loquitur de inobedientia ſpeciali, & falluntur, quia contra obedientiam ſpecialem nullus peccat, niſi violet præceptum ex contemptu, vt in materia *de obedientia* docuit S. Thom. & communiter Theologi. Poteſt autem quis violare præceptum fidei, ſed non ex contemptu, ſed ex aliquo alio fine, vt conſtat.

DVBIVM III.

An Eccleſia poſſit errare in aſſignandis cenſuris propoſitionum.

NOmine cenſuræ in hac materia vſu Scholaſticorum intelligimus qualitatem propoſitionũ. v.g. an ſit hæretica, aut erronea, vel an ſit de fide. Conſtat verò ſæpe Pontificem Summum damnare aliquam propoſitionem vt hæreticam, aut tan-

A quam erroneam, vel temerariam [illegible] declarat propoſitionem eſſe de fide, interdum opinionem eſſe probabilem. Vocamus ergo in quæſtionem, an in his cenſuris aſſignandis poſſit Eccleſia errare. Conſtat autem ex dictis, ad quæſtionem primam Pontificem non poſſe errare in definitionibus fidei; quærimus ergo an poſſit errare aſſignans alias cenſuras.

Bañes 2.2. *q.* 11. *in fine art.* 2. docet eſſe errorem, vel proximum errori, aſſerere Eccleſiam poſſe errare in his cenſuris aſſignandis. Mihi ſane valde certum eſt Pontificem non poſſe errare in his cenſuris: nam certum eſt in definiendis fidei veritatibus non poſſe errare, vt dixi; aſſignare autem has cenſuras pertinet
B ad veritates fidei: ergo nullo modo admittendum eſt poſſe errare. Et explicatur, quia quando declarat aliquam propoſitionem eſſe erroneam, planè definitio pertinet ad fidei veritates proximè, quia propoſitio erronea eſt contraria concluſioni deductæ euidenter ex principiis fidei; ergo non poſſet Pontifex errare in hac cenſura, niſi errans aliquo modo circa fidei veritates; & idem iudicium eſt ſi declaret aliquam propoſitionem eſſe proximam errori, vel ſapientem hæreſim.

Deinde in aliis cenſuris propoſitionis, quæ non ita proximè videtur pertinere ad doctrinam fidei, vt cùm dicitur aliqua propoſitio temeraria, etiam dicendum eſt non poſſe errare Pontificem, quia
C pertinet ad doctrinam, & veritatem rerum religionis Chriſtianæ: quòd ſi in hoc poſſet errare, non eſſet omnino certa definitio circa veritatem fidei, quia poſſet contingere vt damnaret aliquam propoſitionem, vt temerariam, quæ magis conſentanea principiis fidei, quàm contraria, quod nullo modo eſt admittendum, & ita exiſtimo eſſe errorem aſſerere in his cenſuris poſſe Pontificem errare.

Peculiaris difficultas poteſt eſſe de cenſura qua Pontifex iudicat aliquam propoſitionem eſſe probabilem, vt olim definiuit Clemens *Clementina vnica, de ſumma Trinitate*, in qua approbat, vt probabiliorem opinionem aſſerentium, in Ba-
D ptiſmo infundi paruulis habitum virtutum theologicarum, de qua materia diximus *ad quæſt.* 6. & legi poteſt P. Vazquez 1. 2. *diſput.* 86. Difficultas autem eſt, an poſſit Pontifex in hoc errare, de quo aliquid diximus ſuprà *diſput.* 114. *in fine.*

Et ego exiſtimo, Pontificem in hac cenſura aſſignanda non poſſe errare, poſſet enim hoc vergere in detrimentum fidei, quia opinionem quam Pontifex approbat, vt probabilem, vel probabiliorem tota Eccleſia debet vt talem amplecti, & ex illa ad alia diſcurrere, vnde poſſet contingere circa res fidei grauis error.

Reſtat verò explicare, an poſſit Pontifex opi-
E nionem falſam approbare vt probabiliorem. Quæſtionis cauſa eſt, quia, abſolutè loquendo, non repugnat aliquam opinionem eſſe probabiliorem, & reipſa eſſe falſam; ergo poterit Pontifex veriſſimè decernere aliquam opinionem eſſe probabiliorem, & reipſa eſſe falſam; ergo poterit Pontifex veriſſimè decernere aliquam opinionem eſſe probabiliorem, & non errare, etiamſi aliàs opinio illa ſit falſa.

Nihilominus exiſtimo, non poſſe Pontificem errare circa veritatem propoſitionis quam declarat eſſe probabiliorem, loquimur enim ſemper in materia, quæ poſſit ad mores, vel fidem pertinere, licèt res non ſit de fide: nam ſi in hoc

poſſet Pontifex errare, magnum detrimentum poſſet ſequi in Eccleſia, omnes enim amplecterentur, & defenderent eam opinionem, & putarent veram, & eius probabilitas in dies creſceret, ac proinde tota Eccleſia falleretur, quod nulla ratione admittendum eſt.

Aliquando autem Pontifex ſolùm permittit, vt duæ aliquæ opiniones probabiles poſſint defendi, ita vt fas ſit cuilibet vnam earum defendere, ſine cenſura alterius, quod prudenter fit ſæpe à Pontifice tum ad ſedandas controuerſias, tum vt ſucceſſu temporis ampliùs & amplius explicetur veritas, donec Eccleſia aliud decernat.

Huic diſputationi annexa ſunt, quæ adducentur in ſequenti cenſura de qualitate in ſpecie aliquarum propoſitionum, de quibus aliquando interrogatus fui.

CENSVRA THEOLOGICA, per dubiorum centurias digeſta, id eſt, de qualitate quarundam propoſitionum.

CENTVRIA I.

DVBIVM I.

An ſit probabilis opinio aſſerentium eſſe poſſibilem ſpeciem impreſſam Dei.

NON defuerunt, qui ante aliquot annos audacter pronunciarunt eam opinionem eſſe improbabilem.

Sed, vt diximus ſuo loco, hoc tempore ea opinio plures habet autores, & doctiſſimos, & argumenta magni momenti, ac proinde ſine temeritate non poteſt dici eam opinionem eſſe improbabilem, quam ego vt veram tradidi *opuſculo de hac re tom. opuſcul. theologicorum.*

DVBIVM II.

An ſit probabile prædictam ſpeciem impreſſam dari de facto in Beatis.

DE materia huius dubij diximus *opuſculo nuper citato.* Vbi ex inſtituto tradidimus hanc opinionem, & autores illius retulimus, quam hoc tempore poſteriores alij ſequuti ſunt, aliqui vt probabilem, alij vt veram.

DVBIVM III.

An ſit probabile lumen gloriæ non diſtingui ab ſpecie impreſſa.

REcentiores aliqui ſenſerunt non eſſe probabile. Sed vehementer decepti ſunt; & potius affectu prauo, quàm ratione recta videntur loquuti. legantur quæ pro affirmante ſententia attulimus *tom. opuſcul. citato, opuſculo de lumine gloriæ.*

DVBIVM IV.

An ſit probabile Beatos non videre creaturas in Verbo ex vi viſionis eſſentiæ diuinæ.

SEnſus dubij eſt de viſione ex vi eſſentiæ diuinæ tanquam rationis formalis; & non defuit hac

A ætate vnus, vel alter, qui grauiter reprehenderet tale aſſertum. Qui tamen vt temerarius ipſe reprehendendus eſt: cùm opinio negans creaturas videri ex vi viſionis eſſentiæ formaliter, & quamplurimos habeat Doctores antiquos &, recentiores, & argumenta efficaciſſima; quæ attulimus *opuſculo de viſione tomo citato.*

DVBIVM V.

An ſit probabilis ſententia eorum, qui in materia de viſione per denarium in parabola de operarijs intelligunt gratiam.

B DE materia huius dubij *in Topicis ſacris dub. 3.* dixi: & in materia *de viſione* contra aliquos recentiores oſtendimus prædictum ſenſum habere graues Doctores Scholaſticos, & aliquos ex Sanctis Patribus, & rationis fundamentum non leue; & ideo non poſſe ſine audacia dici talem explicationem eſſe improbabilem.

DVBIVM VI.

An mereatur cenſuram aſſerere quod aliqui Patres exiſtimarunt Deum non videri clarè à Beatis.

C ALiqui exiſtimarunt non carere temeritate huic errorem tribuere aliquibus ex Sanctis Patribus. Sed, vt dixi in materia *de viſione*, nullam meretur cenſuram aſſerere Patres aliquos in eo fuiſſe deceptos, vt dixit P. Vazq. 1. *part. ad quæſt.* 12. quia efficaciſſimè arguit ad hoc probandum: vt multi viri huius ætatis iudicarunt; &, vt diximus *in Topicis ſacris*, Patres aliqui in quibuſdam materiis errarunt. Semper tamen multi alij Patres catholicam doctrinam in eiſdem materiis tradiderunt. Et quantum fieri poteſt curandum eſt, vt Patres in bonum ſenſum explicemus.

DVBIVM VII.

D *An mereatur cenſuram aliquam aſſerere Deum eſſe incomprehenſibilem à Beatis de potentia abſoluta.*

IN hoc exiſtimo in aliquo ſenſu de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem, vt dixi in materia *de viſione.* Deinde non eſt de fide Deum eſſe incomprehenſibilem in ſenſu aliquorum aſſerentium comprehenſionem conſiſtere in hoc quòd omnes creaturæ cognoſcantur ex vi eſſentiæ diuinæ formaliter: hoc, inquam, non eſt de fide, quia circa naturam comprehenſionis variæ ſunt opiniones Theologorum, vt retuli *loco allegato*, & conſtat ex interpretibus S. Thom. 1. *part. ad quæſt.* 12 & in hoc ſenſu loquuntur E aliqui dicentes non eſſe de fide Deum eſſe incomprehenſibilem, propter aſſignatam rationem, in quo non merentur cenſuram.

DVBIVM VIII.

An ſit probabilis ſententia aſſerentium actum liberum diuinæ voluntatis ſupra eſſentiam diuinam addere modum quendam realem, qui potuit ab æterno adeſſe & abeſſe eſſentiæ diuinæ.

DE hac ſententia dixi *opuſculo de voluntate Dei*, & multi cenſent eſſe dignam graui cenſura. Mihi ſemper viſa eſt pluſquam improbabilis, quæ manife-

ſtè

ſtè videtur pugnare cum ſimplicitate Dei, & alia A
habet abſurda, de quibus loco citato.

Dvbivm IX.

Quantam habeat probabilitatem opinio aſſerentium voluntatem efficacem Dei dandi gloriam eſſe poſt præuiſa merita ex auxilio gratiæ.

Avdaces aliqui, & ad cenſuras procliues dixerunt non eſſe probabilem. In quo planè ſunt temerarij, quia, vt dixi *opuſculo de hac re*, ea ſententia plures habet & grauiſſimos Doctores, qui illam ſequuntur vt veram. Et ſatis probabiliter oſtendunt B
eſſe mentem Auguſtini, & mihi videtur veriſſima; nec prudens aliquis poterit iudicare non habere inſignem probabilitatem.

Dvbivm X.

An ſit probabile placitum aſſerentium in Deo voluntatem efficacem excludendi aliquos à gloria eſſe ante præuiſa peccata.

De hoc dixi in materia *de prædeſtinatione*. Et non deſunt qui autores illius grauiter reprehen- C
dant, & planè parum conuenit bonitati Dei, & mihi nunquam viſa eſt probabilis.

Dvbivm XI.

An ſit probabile placitum aliquorum aſſerentium Verbum diuinum non procedere per ſe ex cognitione primæ perſonæ vt talis.

De hac materia aliquid dixi *ſuo loco*, & exiſtimo non eſſe probabilem, quia ſecundùm communem ſenſum Patrum, Verbum diuinum eſt imago Patris; ad hoc autem requiritur, vt per ſe procedat D
ex cognitione primæ perſonæ, vt explicabam in materia *de Trinitate*. & ita non deſunt qui dicant illud placitum non carere temeritate.

Dvbivm XII.

An mereatur cenſuram placitum aſſerentium perſonas diuinas conſtitui proprietatibus abſolutis.

Meritò multi Scholaſtici cenſent prædictum placitum non ſolùm eſſe dignum nota temeritatis, ſed errorem ſapere, de quo dixi in materia *de Trinitate*. E

Sci e autem oportet recentiores aliquos re ipſa non differre ab his, qui docent, perſonas diuinas conſtitui proprietatibus abſolutis, quia cenſent conſtitui ratione quadam abſoluta peculiari, quam dicunt conuerti cum relatione, quia talis proprietas ex mente iſtorum, ſingularis eſt in qualibet perſona; & hoc ipſum dicunt, qui putant perſonas conſtitui proprietatibus abſolutis. Et non ſolùm eſt temerarium, ſed errorem ſapit aſſerere quòd in Patre, v. ſit proprietas aliqua omnino abſoluta, quæ conuertatur cum paternitate: nam ex communi ſenſu Patrum, & Scholaſticorum abſoluta in Deo, communia ſunt tribus perſonis.

Dvbivm XIII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium Angelos creatos fuiſſe ante mundum corporalem.

Recentiores aliqui in materia *de Angelis* ſenſerunt prædictam opinionem iam non poſſe defendi, & mereri cenſuram grauem. Meritò tamen P. Vazq. 1. *part. ad quæſt.* 61. *diſp.* 124. *cap.* 4. excuſat à cenſura prædictam opinionem, de quo ego etiam dixi ad eandem quæſtionem.

Dvbivm XIV.

An ſit probabilis opinio aliquorum recentiorum aſſerentium primum peccatum Angeli fuiſſe appetitum ſuperbiæ circa unionem hypoſtaticam.

De hoc varij variè ſentiunt: mihi ſanè non eſt probabilis, quia non habet firmum fundamentum, vt dixi in materia *de Angelis*.

Dvbivm XV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, actum imperantem internum, non ſumere ab imperato bonitatem eiuſdem ſpeciei.

Aliqui auſi ſunt dicere, eam doctrinam eſſe improbabilem, & abſurdam, ſed falluntur; quia reuera eſt probabilis, & rationem habet magni ponderis; neque contra illam eſt argumentum ita efficax, quòd non poſſit probabiliter ſolui. legatur P. Vazquez in materia *de bonitate, & malitia humanorum actuum*.

Dvbivm XVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium non poſſe actum habere duas honeſtates, alteram ex fine imperantis, alteram ex materia.

Non deſunt recentiores, qui putent, eam opinionem non eſſe probabilem; quia abſurdum videtur dicere, martyrium paſſum ex amore Dei non habere bonitatem charitatis ſimul, & fortitudinis. Sed quidquid ſit de veritate huius controuerſiæ, opinio illa eſt ſatis probabilis, neque eſt vllum teſtimonium Scripturæ, aut Patrum, aut ratio efficax, ad dicendum eam opinionem eſſe improbabilem, quia licèt ſit credendum, magis honeſtum eſſe pati martyrium propter charitatem, quàm dare eleemoſynam ob charitatem, tamen hoc quidem arguit inclytam martyrij honeſtatem formalem fortitudinis ex ſola materia, ſed poſſe actum charitatis eſſe meliorem, quoties materia ex ſe eſt difficilior, ex difficultate enim creſcit bonitas actus.

Deinde fundamentum eius opinionis valde efficax eſt, nititur enim duobus principiis valde probabilibus, alterum eſt, ad honeſtatem actus eſſe neceſſarium, vt voluntas tendat in bonum honeſtum, propter Chriſtum. Alterum eſt, honeſtum vt honeſtum, non poſſe ad alterum ordinari, quia ordinari ad alterum conuenit ſolùm bono vtili.

Dvbivm XVII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, eſſentiam peccati commiſsionis conſiſtere in aliquo reali poſitiuo.

CErtè multi viri docti putant eſſe dignam graui cenſura, ita vt non ſolùm ſit temeraria, ſed etiam proxima errori, quia videtur facere Deum autorem peccati; mihi verò ea opinio eſt prorſus improbabilis, & abſolutè releganda eſt, & relinquenda.

Dvbivm XVIII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, eſſentiam peccati omiſsionis conſiſtere in relatione rationis.

NOn defuerunt qui putent mereri cenſuram temeritatis, quia nullum habet autorem. Sed licet ſit falſa, mihi tamen non videtur digna cenſura temeritatis, quia rationem habet ſatis probabilem, de quo diximus in materia *de peccatis*, & *opuſculo de eſſentia peccati.*

D.vbivm XIX.

C *An ſit probabilis noua opinio aſſerentium, ſolùm peccare venialiter qui peccat cum dubio de malitia obiecti, non oblata cognitione mortalis, vel venialis.*

MIhi ſanè opinio videtur omnino improbabilis, quia qui cum illo dubio operatur, manifeſtè exponitur periculo peccandi mortaliter, & violandi legem in materia graui, de quo dixi in materia *de peccatis.*

Dvbivm XX.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, eſſentiam peccati originalis conſiſtere in aliquo modo reali, & poſitiuo producto in anima.

DE hac parte dixi, agens de peccato originali; & eſt opinio omnino improbabilis, contra communem Doctorum ſine idoneo fundamento.

Dvbivm XXI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, B. Virginem non habuiſſe debitum contrahendi peccatum originale.

ALiqui Doctores graues putarunt ſententiam eſſe dignam cenſura; ſed hoc tempore in Hiſpania, quàm multi viri doctiſſimi putant eſſe veram, alij quàm multi eſſe probabilem, de qua controuerſia multi multa typis mandarunt.

Dvbivm XXII.

An ſit probabile aſſerere peccatum mortiferum habere malitiam infinitam ſimpliciter.

CErtè ſi rationem conſultemus, mihi non eſt probabilis; habet tamen aliquos graues Theologos non vulgariter doctos.

A

Dvbivm XXIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium delectationem moroſam ſimplicem diſtinctam à voluntate efficaci, ſolùm ſpecificari, quam recipiunt in actu externo, ita vt non ſemper habeat omnes malitias obiecti.

ALiqui recentiores putant, non eſſe probabilem: ſed opinio eſt non ſolùm probabilis, ſed vera; & habet multos autores, quos recitaui in materia *de peccatis*, & *opuſculo de delectatione moroſa*, & rationes habet valde efficaces.

B

Dvbivm XXIV.

An ſit probabilis noua opinio aſſerentium de potentia abſoluta ex ſolo peccato veniali primi Parentis poſſe deriuari peccatum originale in poſteros eius.

OPinio eſt omnino improbabilis, & parum conſentanea doctrinæ catholicæ de peccato originali; iuxta ea quæ dixi *de peccato originali* in propria materia: & *opuſculo de eſſentia peccati*: vbi etiam diximus, improbabilius eſſe aſſerere, poſſe de potentia abſoluta deriuari peccatum originale in poſteros, ex actu honeſto primi Parentis.

Dvbivm XXV.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium eſſentiam peccati actualis conſiſtere in ſolo reatu ad pœnam.

ALiqui putant hanc opinionem eſſe decretam à Pio V. & Gregorio XIII. in Bulla contra errores Michaelis Baij. Sed hoc non colligi ex Bulla dixi in opuſculo contra errores Michaelis Baij, habetur inter opuſcula *de gratia.*

D

Dvbivm XXVI.

An mereatur cenſuram grauem, aſſerere, homini in ſtatu viæ nullum auxilium ſufficiens naturalis ordinis eſſe debitum, ſed omnia eſſe gratia per Chriſtum.

DE hoc dixi nonnulla *opuſculo 2. de neceſſitate gratiæ*, vbi retuli cenſuram aliquorum, & ſane talis propoſitio digna eſt graui cenſura; nullúmque habet autorem alicuius momenti: neque ſolùm eſt temeraria, ſed errorem ſapit manifeſtè.

E

Dvbivm XXVII.

An ſit probabile aſſerere, nullam eſſe gratiam præuenientem ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam, etiamſi dentur alij actus intellectus, & voluntatis ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam.

CErtè ſi aliquis ſequatur opinionem aſſerentium, nullum actum eſſe ſupernaturalem quantum ad ſubſtantiam, ſed ſolum quantum ad modum, habent plures autores pro ſua opinione, vt alibi

diximus

diximus agentes de actu fidei, ſpei, & charitatis. A
Verùm concedere actus aliquos ſupernaturales ſecundum ſubſtantiam, & aſſerere, nullam gratiam præuenientem, aut excitantem, eſſe ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam, res eſt planè noua, & autorem non habet; de qua difficultate diximus in diſputatione de hac re, vbi fuſiùs hoc explicuimus.

Dubium XXVIII.

An mereatur cenſuram dicere, dari meritum de congruo, vel diſpoſitionem ex viribus naturæ reſpectu primi auxilij gratiæ. B

Reſpondeo, ſiue de merito loquamur, ſiue de diſpoſitione aliqua proxima, vel remota, eſt error Maſſilienſium aſſerere dari tale meritum, vel diſpoſitionem, vt oſtendimus in materia *de gratia*, & in materia *de prædeſtinatione*, contra aliquos Doctores; & fusè oſtendit P. Vazquez in materia *de prædeſtinatione*, & in materia *de gratia*, agens de errore Maſſilienſium, & ideo manifeſtè errant quidam recentiores, qui dicunt, quòd Maſſilienſes, & ſemi-Pelagiani ſolùm errarunt circa primam voluntatem credendi; quam diximus eſſe ex viribus naturæ, & hoc ſolùm damnaſſe Concilia in illis. Et putant poſſe concedi aliquod opus ex viribus naturæ, quod ſit meritum de congruo imperfectum, vel diſpoſitio remota reſpectu primi auxilij gratiæ. C Sed falluntur, quia, vt oſtendit P. Vazquez *locis citatis*, & P. Suarez in materia *de gratia*, damnati ſunt aſſerentes, dari talem diſpoſitionem, vel motum reſpectu primi auxilij gratiæ, ſiue reſpectu fidei, ſiue reſpectu alterius gratiæ. & quòd in Angelis non poſſit concedi meritum, aut diſpoſitio ex viribus naturæ reſpectu primi auxilij gratiæ, diximus in materia *de Angelis*.

Dubium XXIX.

An ſit probabile dari meritum de congruo ex auxilio gratiæ reſpectu gratiæ ſanctificantis formaliter. D

Reſpondeo, non ſolùm eſſe probabilem opinionem, ſed veram, de qua diſputaui in materia *de gratia*, & in materia *de fide*.

Dubium XXX.

An mereatur cenſuram aſſerere, dari meritum de congruo primæ gratiæ habitualis. E

De hoc diſputaui in materia *de merito*: nunc breuiter dico mereri cenſuram aſſerere dari meritum de congruo primæ gratiæ ſanctificantis; quia hoc meritum requirit ſtatum ſanctitatis, & contrarium decretum eſt à Pio V. & Gregorio XIII. in Bulla contra Michaelem Baium, & nos diximus explicantes illam Bullam, opuſculo contra errores Michaelis Baij, & in materia *de merito*.

Deinde, non eſt damnatum aſſerere, dari meritum de congruo primæ gratiæ habitualis, quia probabile eſt, perfectum actum contritionis ſupernaturalis eſſe priorem formaliter, & probabile eſt eſſe priorem ipſo habitu gratiæ: ergo non eſt damnatum; licèt ego exiſtimem eam propoſitionem eſſe falſam.

Sed obiiciunt aliqui, damnatum eſſe dari meritum primæ gratiæ. Reſpondetur hoc intelligi de primo auxilio gratiæ, & de merito ex viribus naturæ. Sed qui dicunt dari meritum primæ gratiæ habitualis, loquuntur non de auxilio, ſed de habitu, & ſupponunt actum contritionis perfectum procedere ex auxilio gratiæ. Vnde noui ego doctiſſimos Theologos huius temporis, qui dixerunt dari meritum condignum primæ gratiæ habitualis, quòd etſi non amplector, damnare non audeo.

Dubium XXXI.

An mereatur cenſuram, opinio aſſerentium, actus remiſſos iuſtorum non mereri augmentum gratiæ, & gloriæ.

De hoc diximus in materia *de charitate*, & in materia *de gratia*: & reuera meretur cenſuram, non ſolùm temeritatis, ſed ferè erroris; eſt enim ea doctrina proxima errori.

Dubium XXXII.

An mereatur cenſuram aſſerere, opera iuſtorum non mereri præmium eſſentiale niſi ratione charitatis, ita vt ſi ex hac parte ſint opera æqualia, æquale meritum habeant, licèt ſint inæqualia ex alijs circumſtantijs difficultatis, intenſionis, aut durationis.

Doctrina hæc multis Theologis viſa eſt impia, ſcandaloſa, & temeraria, & eſt valde abſurda, & omnino improbabilis.

Dubium XXXIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, omnes fœminas veteris Teſtamenti meruiſſe de congruo maternitatem Dei.

Aliqui Theologi exiſtimantes, ad meritum de congruo non requiri aliquam ordinationem Dei, ſed ſolùm opus ex gratia factum, compulſi ſunt concedere prædictum abſurdum: imò ſatentur, in nouo Teſtamento fœminas iuſtas per ſua opera mereri maternitatem Dei poſſibilem.

Sed ego contrarium docui in materia *de fide*, & in materia *de merito*. Et prædicta aſſertio quantum ad modum loquendi eſt temeraria contra omnes Scholaſticos, & contra ſenſum fidelium.

Dubium XXXIV.

An mereatur cenſuram aſſerere in purgatorio dari meritum de condigno augmenti gratiæ, & gloriæ, licèt Deus non velit illud præmium dare.

Reſpondeo, hanc propoſitionem primò eſſe temerariam, quia omnes Doctores hactenus dixerunt, in purgatorio non eſſe tale meritum, ſiue hoc referant in legem Dei, ſiue in naturam ſtatus, dicenda eſt erronea, vel proxima errori; quia Scholaſtici, & Patres conſectariè è Scripturis docent, poſt mortem non eſſe ſtatum merendi; & intelligunt

telligunt de congruo. nam circa meritum de con- A
gruo reſpectu præmij accidentalis,eſt diuerſitas opinionum;licet ego exiſtimem, nullum eſſe meritum, ſiue de condigno,ſiue de congruo.

Dubium XXXV.

An mereatur cenſuram aſſerere, in purgatorio opera iuſtorum eſſe ſatisfactoria pro pœna temporaria, licèt Deus non velit pœnam remittere, niſi per ſatiſpaſſionem.

Reſpondeo hanc aſſertionem eſſe temerariam, B
quia eſt contra omnes Doctores: deinde eſt error, quia ſi eſſet ſatisfactoria formaliter, redderet hominem dignum remiſſoriæ pœnæ: neque eſſet in voluntate Dei non remittere pœnam ablata dignitate pœnæ;& non requiritur pactum, aut lex Dei, vt diximus in materia *de ſatisfactione*, & in materia *de merito*, agens de conditionibus ad ſatisfaciendum.

Dubium XXXVI.

An mereatur cenſuram aſſerere, Beatos in ſtatu beatitudinis mereri augmentum gratiæ,
& gloriæ eſſentialis de condigno, C
licèt Deus non vellet tale præmium tribuere.

Reſpondeo, aſſertionem eſſe temerariam, quia omnes Doctores docent,poſt mortem non eſſe ſtatum merendi de condigno: deinde eſt error, vel proximum errori;quia Patres docent iuxta Scripturam,poſt mortem non eſſe ſtatum merendi gratiam, & gloriam eſſentialem.

Dubium XXXVII.

An mereatur cenſuram aſſerere, Beatos in ſtatu D
beatitudinis ſatisfacere de condigno pro pœna temporaria eorum qui ſunt in ſtatu viæ.

Reſpondeo, aſſertum eſſe temerarium contra omnes Scholaſticos,qui docent ibi non eſſe talem ſatisfactionem,ſiue hoc referant in legem Dei, ſiue in naturam ſtatus, de quo dixi in materia *de ſatisfactione*,de requiſitis ad ſatisfaciendum.

Dubium XXXVIII.

An ſit probabile in ſtatu beatitudinis poſſe E
Beatum de congruo aliquid ſibi, vel alteri mereri.

De hoc dixi in materia *de Angelis*, & in materia *de merito*, & ego docui non eſſe tale meritum; ſed retuli ibi plures Doctores,& graues, ſentientes oppoſitum, & ideo iudico eam opinionem non carere probabilitate.

Dubium XXXIX.

An mereatur cenſuram grauem, aſſerere de facto gratiam,& peccatum mortiferum eſſe ſimul in eodem ſubiecto.

Reſpondeo, hoc aſſertum damnatum eſſe à Pio V.& Gregor.XIII. in Bulla contra Michaëlem Baium, & nos diximus opuſculo contra Michaëlem Baium. Vbi etiam diximus, quid ſentiendum ſit de nouo placito cuiuſdam recentioris, aſſerentis, peccatum mortale poſſe eſſe cum gratia habituali, pro vno inſtanti temporis, quam propoſitionem multi recentiores docuerunt eſſe dignam graui cenſura, temeritatis, aut erroris, aut errori proximam eſſe dixerunt.

Dubium XL.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe iuſtum mereri ex gratia reparationem poſt Baptiſmum.

De hoc dixi in materia *de merito*, & tenenda eſt opinio probabilis, quam docuit Bellarmin. & alij,& S.Thomas aliquando,vt retuli *loco citato*.

Dubium XLI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, B.Virginem non meruiſſe maiorem gratiam & gloriam, quàm haberent omnes Beati ſimul.

Reſpondeo eſſe valde probabilem, quam hoc tempore ſequuntur multi Theologi, & etiam mihi ſemper viſa eſt vera & pia.

Dubium XLII.

An ſit vera opinio aſſerentium, B.Virginem meruiſſe maternitatem ſuam.

Non defuit vnus, vel alter Theologus hoc tempore,qui dixerit B.Virginem non meruiſſe maternitatem. Sed communis opinio eſt omnium Theologorum, in materia de Incarnatione, meruiſſe maternitatem,de qua P.Suarez, & P.Vazquez 3.*part.ad quæſtionem* 2. Et priùs placitum relegatum eſt ab Scholaſticis, & meo iudicio, nullam habet probabilitatem:nam ſi res exactè conſideretur, pauci ſunt, qui ita ſentiunt contra communem Theologorum. Deinde ratio illius opinionis facillimè ſoluitur à Doctoribus ſecundùm veriorem opinionem.

Ratio verò eſt, quòd principium meriti non cadit ſub meritum;ergo mater non poteſt mereri maternitatem Chriſti, à quo oritur omnis gratia merendi. Huic argumento reſpondet, vt notat ibi P.Suarez, & alio modo diuerſo P.Vazquez, qui legi poſſunt, de quibus ego fusè dixi in materia *de Incarnatione* 3. *parte*, *ad quæſt*. 2. poſtea verò tradidi ſolutionem, quæ à multis viris doctis probata eſt.

Pro cuius intelligentia ſciendum eſt ſecundùm opinionem S.Thomæ, & multorum Philoſophorum, fœminam ſolùm concurrere paſſiuè ad generationem. Secundò notandum eſt, B.Mariam concurriſſe ad generationem humanitatis Chriſti,ſicut aliæ fœminæ concurrere ſolent miniſtrando materiam

tiam proximam, quæ diſponatur vt recipiat animam rationalem; & ſecundùm hoc in mente Dei, & ordine potuit præuideri materia, ex qua formanda erat humanitas Chriſti, & deinde ipſa humanitas vt principium meritorum, & poſtea potuit ordinari, vt hæc materia eſſet in ipſa Virgine, ex cuius puriſſimo ſanguine deſumpta eſt materia hæc ad formandam humanitatem Chriſti, & ſecundùm hunc ordinem, Virgo non fuit principium efficiens ſui filij: materialis autem potuit eſſe modo explicato; & ita principium meriti non cadit ſub meritum, de quo fuſiùs alibi. Hoc autem loco ſufficiat ratiocinationem indicaſſe, vt oſtendamus propter prædictum argumentum, non eſſe cedendum à communi opinione.

Dvbivm XLIII.

An ſit probabile aſſerere, B. Virginem non meruiſſe de condigno maternitatem.

RESpondeo, ſi rationem conſideremus, non eſt mihi probabile; quia ex natura rei, ex ſola natura gratiæ habitualis, hoc modo poteſt eſſe, ex voluntate autem, aut promiſſione Dei non fit meritum de condigno, vt probaui in materia *de merito.*

Dvbivm XLIV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, B. Virginem in hac vita vidiſſe clarè diuinam eſſentiam.

RESpondeo rem eſſe valde probabilem, & piam, & cõmunis eſt ſenſus Theologorum, qui eam amplectuntur; neque oppoſitum poteſt dici probabiliter. legantur recentiores Theologi materia *de viſione.* Difficilius eſt

Dvbivm XLV.

An B. Virgo viderit clarè diuinam eſſentiam in primo inſtanti conceptionis.

HAnc excitauit pietas aliquorum Theologorum hoc tempore. Et quidam homines difficiles putant, non poſſe dici B. Virginem in primo inſtanti vidiſſe diuinam eſſentiam, & aſſertionem talem eſſe dignam cenſura graui.

Sed quidquid ſit de veritate eius opinionis, de quo alibi dicam ex profeſſo, nunc ſolùm pronuntio eam ſententiam non eſſe dignam cenſura aliqua; & illi fauet magna autoritas Theologorum, qui ita ſenſerunt hoc tempore, fauet pietas, fauet dignitas matris Dei, fauent quæ pro ea ſententia adducuntur fundamenta, fauent multi huius ætatis, qui ſaltem probabilem iudicauerunt.

Dvbivm XLVI.

An eſſet probabile aſſerere B. Virginem oculis corporeis vidiſſe Chriſtum ſub ſpeciebus ſacramentalibus Euchariſtiæ.

REſpondeo hoc eſſe probabile, docui in materia *de Euchariſtia*, ita fuiſſe conceſſum Virgi-A ni, docuit Alenſis 3. *part. quæſt.* 10. *membr.* 7. *art.* 3. & §. 8. & pro eadem ſententia refertur S. Amadeus *in ſuis reuelationibus*, & multi viri docti huius ætatis putarunt probabile.

Dvbivm XLVII.

An mereatur cenſuram aſſerere, merita mortificata non reuiuiſcere per ſubſequentem iuſtificationem ad præmium eſſentiale.

REſpondeo grauem meretur cenſuram ſaltim temeritatis, de qua controuerſia dixi agens de B reuiuiſcentia meritorum.

Dvbivm XLVIII.

An ſit probabile, naturam diuinam ſanctificare humanitatem Chriſti.

QVidam recentior in materia de Incarnatione auſus eſt dicere, non eſſe probabilem opinionem aſſerentium humanitatem Chriſti ſanctificari per naturam diuinam.

Sed hic autor dignus eſt cenſura temeritatis; quia ea opinio eſt grauiſſimorum Scholaſticorum, & conſentanea doctrinæ Patrum, & ar-C gumenta habet magni momenti, & licèt Scotus, & eius diſcipuli dixerint humanitatem Chriſti non ſanctificari diuinitate tanquam forma, tamen non dixerunt contrariam ſententiam eſſe improbabilem; de hac autem ſanctificatione dixi in materia *de gratia, opuſculo de forma ſanctificante, & in* 3. *parte S. Thomæ, ad quæſtionem* 7. & 15 & legi poſſunt P. Vaſquez & P. Suarez 3. *parte in quæſtionem* 7. & 15.

Alius recentior in controuerſiis ſuper Eccleſiaſt. dixit probabilem eſſe ſententiam aſſerentium, humanitatem ſanctificari per diuinitatem: ſed non eſſe veram, qui impugnandus eſt ex dictis *in locis allegatis*, & affirmandum eſt, eam ſententiam eſſe D veriſſimam.

Dvbivm XLIX.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, non dari duos amores amicitiæ erga Deum, alterum naturalem, alterum ſupernaturalem.

NOn defuerunt, qui dixerunt, hanc opinionem eſſe improbabilem. Sed falluntur, quia nullum eſt firmum fundamentum, ad dicendum eſſe improbabilem, vt conſtat ex his quæ diximus in materia *de gratia, opuſculo de amo-E re erga Deum.*

Dvbivm L.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, prædeſtinationem eſſe duplicem, alteram completam, alteram incompletam.

NOn defuit vnus, vel alter recentior, qui hoc modo loquendi ſit vſus, ſed modus eſt alienus à modo loquendi Patrum, & Scholaſticorum, & ideo reiiciendus tanquam non habens probabilitatem.

Dubium LI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, Chriſtum in cælo non orare verbis expreſsis, ſed ſolùm repræſentatione vulnerum.

Toletus *in cap. 16. ſuper Ioannem, in annotatione capitis*, dixit eſſe improbabilem: ſed fallitur, quia ea opinio habet plures Doctores, & videtur communis multorum Patrum, vt conſtat ex his quæ adducit P. Vaſquez 3. *part. tom. 1. ad quæſtionem* 21.

Dubium LII.

An mereatur cenſuram aſſerere Angelos eſſe corporeos.

Reſpondeo hoc tempore non poſſe talem doctrinam defendi ſine nota temeritatis.

Dubium LIII.

An ſit dignum cenſura aſſerere Angelos non peccaſſe peccato ſuperbiæ.

Reſpondeo eſſe digniſſimum graui cenſura, ſaltem temeritatis; quia Patres communiter, C & Scholaſtici, docent fuiſſe peccatum ſuperbiæ, licèt circa materiam huius ſuperbiæ ſit varietas opinionis, vt conſtat ex his quæ diximus in materia *de Angelis*, & tradunt Doctores 1. *parte ad quæſtionem* 63.

Dubium LIV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium Chriſtum non eſſe ſeruum.

Non defuit aliquis qui dixerit non eſſe probabilem. Sed dicendum eſt eſſe probabiliſſimam, ita vt nullo modo ſit ſeruus, ſeruitute diſtincta à ſubiectione, de qua controuerſia optimè D P. Vaſquez 3. *parte ad quæſtionem* 20. Et ſequitur Bellarm. *de Incarnatione cap.* 16. Deinde quòd non ſit ſeruus ſeruitute mancipij, eſt vera ſententia, vt dixi diſputatione de hac re, opuſculo circa Concilium Francfordienſe.

Dubium LV.

An mereatur grauem cenſuram aſſerere, quòd poſt conſecrationem panis maneat cum ſpeciebus exiſtentia panis.

De hoc dixi in materia *de Euchariſtia*, vbi poſſunt legi P. Vaſquez, & P. Suarez. E Mihi placet, eam doctrinam mereri grauem cenſuram, quia non ſolùm temeraria, contra omnes Doctores, ſed errori proxima, propter Concilium Tridentinum, quod docet poſt conſecrationem panis nihil remanere ſubſtantiæ panis.

Dubium LVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium circumciſionem non cauſare gratiam.

Aliqui putarunt, eam ſententiam non eſſe probabilem, ſed falluntur, quia habet plures A Doctores, & fauent P. Græci. legatur P. Vaſquez *prima ſecunda*, in materia *de legibus*.

Dubium LVII.

An ſit probabile aſſerere habitum gratiæ habere diuerſas differentias indiuiduales diſtinctas ab intenſione.

Aliqui recentiores docuerunt, in gratia habituali poſſe conſiderari, non ſolùm intenſionem graduum, ſed etiam diuerſas differentias indiuiduales, ratione quarum dicunt opponi peccatis venialibus, vt hoc modo defendant peccatum B veniale poſſe remitti in ſacramento, vel extra ſacramentum, per infuſionem talis, vel talis gratiæ habitualis. Sed de remiſſione peccati venialis in ſacramento, vel extra ſacramentum, diximus in materia *de gratia*, & in materia *de pœnitentia*; nunc verò ſolum placet dicere, eam opinionem fictitiam eſſe & improbabilem, ſine vllo autore graui, & ſine firma ratione, & idem indicium eſt de habitu charitatis; in actibus verò intelligitur facilè ea differentia indiuidualis diuerſa per ordinem ad diuerſa obiecta, etiam ſolo numero differentia; tamen in ipſo habitu charitatis, vel gratiæ, non intelligitur tale diſcrimen.

Dubium LVIII.

An poſſit concedi Chriſtum in cælo mereri pro nobis.

Reſpondeo non poſſe ſine temeritate concedi, quia Doctores omnes concedunt poſt mortem non eſſe ſtatum merendi, quamuis differant, quia aliqui hoc reducunt in naturam rei, alij in legem, & ordinationem Dei.

Dubium LIX.

An poſſit concedi, Reſurrectionem Chriſti, & eius Aſcenſionem fuiſſe opera redemptionis.

Aliqui viri docti de hoc interrogati dixerunt, talem loquutionem eſſe dignam graui cenſura, quia videbitur ſignificare Chriſtum poſt mortem meruiſſe. Alij verò dixerunt, talem loquutionem non mereri vllam cenſuram, quia ſolùm ſignificant, illa opera aliquo modo ordinata eſſe ad exequutionem effectus noſtræ redemptionis. Vt multi docent Chriſtum nunc in cælo pro hominibus orare, & tamen non volunt ſignificare, quòd pro nobis mereatur, & in hoc ſenſu his ſubſcribo.

Dubium LX.

An mereatur cenſuram aſſerere ſola facultate petita à ſuperiori, & non obtenta, poſſe ſubditum abſolui à reſeruatis à quolibet Sacerdote approbato.

Non defuit hac ætate qui ita ſentiret, ſed, vt dixi in materia *de pœnitentia*, non eſt probabilis opinio, neque tuta in praxi, ſed eſt temeraria, ſine idoneo fundamento, & periculoſa quantum ad mores, & hac ratione ferè nullius vtilitatis eſſet reſeruatio.

Dvbivm LXI.

An ſit probabile placitum aſſerentium, nouitios religionis non obligari caſibus reſeruatis ſuæ religionis.

RESpondeo, eſt opinio magis communis, ac proinde probabilis eſt, licèt mihi oppoſita magis probetur, vt docui in materia *de pœnitentia.*

Dvbivm LXII.

An mereatur grauem cenſuram aſſerere, quòd Pontifex poſſit errare in approbatione religionis.

RESpondeo mereri grauem cenſuram, non ſolùm temeritatis, ſed etiam erroris, iuxta doctrinam quam tradidimus 2. 2. *ad quæſt. 1. tractat. de regulis orthodoxis.*

Dvbivm LXIII.

An mereatur grauem cenſuram aſſerere, quòd Pontifex poſſit errare declarando, aliquem contractum eſſe iuſtum, vel declarando talem eſſe iniuſtum.

RESpondeo mereri cenſuram temeritatis, & erroris, iuxta doctrinam traditam loco proximè allegato.

Dvbivm LXIV.

An mereatur cenſuram aſſerere, ad iuſtificationem non eſſe neceſſarium actum fidei, qui habeat pro obiecto formali Dei teſtimonium.

RESpondeo mereri grauem cenſuram, iuxta ea quæ diximus 2. 2. *ad quæſtionem 2. de actu fidei.* Et primò de fide eſt certum, ad iuſtificationem adultorum, eſſe neceſſarium actum fidei, vt diximus *loco allegato*, & in materia *de gratia*; deinde, quòd iſte actus fidei debeat habere teſtimonium Dei pro obiecto formali, docent omnes Scholaſtici; & aliter non haberet certitudinem quam requirunt Patres, & ideo ſine temeritate & errore hoc non poteſt negari.

Dvbivm LXV.

An mereatur cenſuram aſſerere, Pontificem poſſe errare approbando aliquam ſpecialem regulam de ſpeciali quodam actu in religione.

RESpondeo, mereri cenſuram temeritatis, & erroris, quia non poteſt approbare, vel falſam doctrinam pro vera doctrina, neque actum turpem pro honeſto.

Dvbivm LXVI.

An mereatur cenſuram aſſerere, Pontificem poſſe errare circa cenſuras propoſitionum.

RESpondeo certum eſſe Pontificem non poſſe errare in aſſignando cenſuram alicuius propoſi-

A tionis, quia in rebus pertinentibus ad doctrinam, non poteſt errare, & oppoſitum aſſerere eſt impium, ſcandaloſum, temerarium, & erroneum.

Dvbivm LXVII.

An mereatur cenſuram aſſerere, noſtram ſatisfactionem ex gratia efficaciorem eſſe ad ſanctificationem noſtram, quàm ſatisfactionem Chriſti.

CErtè propoſitio abſolutè prolata non eſt admittenda, ſed explicanda eſt per diſtinctionem; ſi enim comparatio fiat in genere meriti, & quaſi
B in genere cauſæ efficientis, de fide eſt ſatisfactionem Chriſti eſſe efficaciorem; ſi verò fiat comparatio in genere cauſæ formalis, non eſt apta comparatio, quia ſatisfactio Chriſti, vt eſt actus Chriſti, non ſanctificat nos formaliter, ſed in genere cauſæ meritoriæ.

Dvbivm LXVIII.

An poſſint concedi in diuinis tres eſſentiæ relatiuæ metaphyſicæ.

REſpondetur, non defuerunt, qui ita auſi ſunt loqui, quia aſſerunt metaphyſicè ſumpta
C ſolùm dici gradum metaphyſicum, ſiue ſit abſolutus, ſiue ſit relatiuus, quo ſenſu ſolet concedi in creatis eſſentiam relationis diſtingui ab eſſentia rei abſolutæ; ſed nihilominus ea diſtinctio admittenda non eſt in diuinis, quia in diuinis iuxta vſum ſanctorum Patrum eſſentia ſumitur pro natura deitatis, & tanquam aliquid diſtinctum ſecundùm rationem à relationibus, & modus loquendi eſt dignus graui cenſura temeritatis.

Dvbivm LXIX.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium in conſecratione calicis, aliquando
D *aquam conuerti immediatè in ſanguinem.*

REſpondetur falſam eſſe opinionem, vt diximus in materia *de Euchariſtia.* Dico ſecundò, non mereri cenſuram, quia eam defendit Cardinalis Azor, Cardinalis Venetus, Cardinalis Toletus, & alij viri docti, vt dixi in materia *de Euchariſtia.* Et legi poteſt ex noſtris P. Ægidius in materia *de Euchariſtia*, qui eam amplectitur.

Dvbivm LXX.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium,
E *formam conſecrationis calicis eſſe ſolùm illa verba,* Hic eſt calix ſanguinis mei.

NOn defuerunt, qui putarent, eam opinionem non eſſe probabilem; ſed falluntur, quia non ſolùm eſt probabilis, ſed vera, & eam amplectuntur multi viri docti, vt diximus ſuo loco, & legi poteſt P. Vazquez, & P. Suarez in materia de Euchariſtia.

Dvbivm LXXI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium tranſubſtantiationem conſiſtere in ordine ſubſtantiæ corporis Chriſti ſuccedentis ſubſtantiæ panis ſub ſpeciebus.

HOmines quidem difficiles, & parum docti dixerunt eam opinionem eſſe temerariam, & erroneã, ſed falluntur manifeſtè, quia ea opinio habet grauiſſima fundamenta, & graues Doctores. Deinde alij non vulgariter docti, & ad cenſuram procliues, dixerunt, non eſſe probabilem: ſed iſti etiam fallũtur propter dicta, nempe, quia ea opinio habet graues Doctores, & argumenta magnæ efficacitatis; & tandem ea opinio eſt vera, & vt veram ſequuntur hoc tempore viri doctiſſimi ex familia Scoti, & ex familia Auguſtiniana plures Magiſtri; ſicut & ex aliis familiis. Et ex noſtra Societate quàm multi, vt omittã multos viros doctos ſeculares, qui ante aliquot annos de hac re interrogati, eam approbarũt vt veram, vel ſaltem vt probabilem. Ego autem vt veram eam tradidi in materia *de Euchariſtia*, & opuſculo de hac controuerſia.

Dvbivm LXXII.

An mereatur cenſuram aſſerere, Euchariſtiam etiam per accidens non conferre primam gratiam.

REſpondeo non mereri cenſuram, quia viri docti eam defendunt, & ex Scriptura, vel Patribus non poteſt efficaciter probari. legatur P. Vazquez in materia *de Euchariſtia*.

Dvbivm LXXIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, in Patre æterno diſtingui realiter ſpirationem actiuam, & paternitatem.

HOc ſenſit Durandus, & aliqui Scotiſtæ; ſed multi viri docti in Hiſpania iudicarunt de hoc interrogati, talem propoſitionem dignam eſſe grauiſſima cenſura, & mihi viſa eſt ſemper valde falſa, improbabilis, & temeraria vt minimum, quam impugnaui in materia *de Trinitate*. legantur P. Suarez, & P. Vazquez in materia *de Trinitate*, diſputantes, an Spiritus ſanctus poſſet diſtingui à Filio, ſi non procederet ab illo.

Dvbivm LXXIV.

An mereatur cenſuram aſſerere quod pro labore intrinſeco Sacramentorum poteſt miniſter accipere pretium.

REſpondeo, propoſitionem eſſe contra communem Doctorum, iuxta ea quæ diximus in materia *de Simonia*, & ideo cenſeo eſſe non ſolùm falſam, ſed improbabilem, & temerariam.

Dvbivm LXXV.

An ſit probabile aſſerere, quòd pro interceſſione beneficij ſpiritualis comparandi poteſt dari pretium.

ALiqui referuntur ita ſentire; mihi tamen hæc doctrina diſplicet, & eam refutaui in materia *de Simonia*, neque audeo dicere, eſſe probabile placitum.

A

Dvbivm LXXVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium ſpecies vini conſecrati in Euchariſtia conferre gratiam diſtinctam à gratia, quam cauſant ſpecies panis conſecratæ.

REſpondeo eſſe probabilem, de qua quæſtione diximus in materia *de Euchariſtia*, & legi poteſt P. Vazquez, & recentiores interpretes S. Thomæ in materia *de Euchariſtia*.

B

Dvbivm LXXVII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, in confeſſione poſſe explicari perſonam complicis quando vrget neceſſitas confitendi, & non poteſt pœnitens aliter confiteri integrè.

NOn defuerunt hoc tempore homines inquieti, qui dicant non eſſe probabilem, ſed pernicioſam, in quo planè decipiuntur, vt diximus in materia *de confeſſione*, & eam vt veram amplectuntur grauiſſimi Theologi huius ætatis.

C

Dvbivm LXXVIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, vnionem duarum naturarum in Chriſto eſſe eſſentialem.

ALiqui recentiores in materia *de Incarnatione*, 3. *parte*, *ad quæſtionem* 2. docuerunt hanc loqutionem mereri cenſuram doctrinæ ſapientis errorem: ſed falluntur, quia, vt oſtendit P. Vazquez 3. *part. ad quæſt.* 2. illa eſt loquutio ſanctorum Patrum, & habet optimum ſenſum, nempe eam vnionem eſſe veram, & realem, non phantaſticam, vel

D apparentem.

Dvbivm LXXIX.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium vnionem humanitatis cum Verbo diuino eſſe accidentalem.

REſpondeo, ita loquuti ſunt aliqui Catholici, & licèt ipſi non errent, tamen modus loquendi non videtur admittendus, quia verba fauent errori hæreticorum negantium vnionem duarum naturarum in vna perſona.

E

Dvbivm LXXX.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, non fuiſſe de fide, fuiſſe in Chriſto gratiam habitualem.

LIcèt non poſſit negari ſine temeritate, aliqui tamen Doctores 3. *parte*, *ad quæſt.* 7. dixerunt mereri cenſuram; ſed falluntur, & vt veram doctrinam ſequuntur multi, nempè quòd nun ſit de fide, & ſequitur P. Vazquez *in eam quæſt.* 7. & alij multi dixerunt eſſe probabilem.

Dvbivm LXXXI.

An ſit probabile aſſerere Christum de facto meruiſſe ſuam beatitudinem animæ eſſentialem.

ALiqui ita ſenſerunt, vt docerent, Chriſtum meruiſſe ſuam beatitudinem eſſentialem: ſed mihi non eſt probabilis, de quo 3. *p. ad q.* 19. diximus.

Dvbivm LXXXII.

An mereatur cenſuram aſſerere, perfectionem euangelicam eſſe de neceſſitate ſalutis.

PRo huius intelligentia notandum eſt cum S. Thoma in illud Matthæi 5. *Eſtote perfecti*, eſſe duplicem perfectionem euangelicam; alteram conſiliorum, quæ conſiſtit in adimpletione rerum, quæ ſunt in conſilio euangelico. Altera quæ dicitur perfectio etiam euangelica, & eſt perfectio charitatis erga Deum, & proximum, & hæc conſiſtit in adimpletione omnium præceptorum, quæ neceſſaria ſunt ad talem perfectionem, & dicitur perfectio euangelica, quia in Euangelio expreſsè tradita ſunt aliqua præcepta, quæ Gentiles non cognouerunt, vt præceptum virtutis humilitatis, de qua dixit Chriſtus, *niſi efficiamini ſicut paruulus iſte, non intrabitis in regnum cælorum*.

Hoc præmiſſo certum eſt, primam perfectionem non eſſe de neceſſitate ſalutis, quia ſine impletione conſiliorum, poteſt quis conſequi vitam æternã; iuxta illud Chriſti, *ſi vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes*, &c. Deinde ſi ſermo ſit de ſecunda perfectione euangelica, dicendum eſt illam eſſe de neceſſitate ſalutis, quia ad comparandam ſalutem neceſſaria eſt impletio omnium præceptorum. Vnde ſi in aliquo autore docto, & pio reperiatur prædicta loquutio, explicanda eſt de ſenſu huius ſecundæ perfectionis euangelicæ; curandum tamen eſt vt in hac materia clarè loquantur ne detur occaſio errandi in dictis.

Dvbivm LXXXIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium diſpenſationem ſine cauſa in lege humana eſſe nullam.

REſpondetur eam opinionem traditam à viris doctis, & habere efficacem rationem, & ideo dicendum eſt eſſe probabilem, de quo legi poteſt P. Vazquez in materia *de legibus*, qui citat autores pro ea opinione, quam ipſe ſequitur, & hoc tempore ſequuntur viri valdè docti Iuriſperiti in Complutenſi Academia, & aliis locis.

Dvbivm LXXXIV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium poſſe aliquid exigi vltra ſortem pro recipiendo mutuo, quod eſt periculum recuperandi.

DE hac quæſtione dixi in materia *de vſuris* 2. 2. *tom.* 2. & aliqui exiſtimarunt eſſe vſuram, & ita eſſe definitum à Pontificibus, ſed loco allegato docuimus opinionem contrariam eſſe veram, quam tradunt multi, & graues Scholaſtici, & nullum eſt caput ex quo probetur eſſe vſuram, vt ibidẽ oſtendi.

A

Dvbivm LXXXV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium reum iuridicè interrogatum in cauſa ſanguinis poſſe negare veritatem.

ITa ſenſerunt aliqui viri docti hac ætate, ſed non auderem aſſerere eam eſſe probabilem, de qua dixi 2. 2 *tom.* 2. agentes de reo.

Dvbivm LXXXVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, in extrema neceſſitate ſatisfieri præcepto eleemoſynæ
B *per mutuum.*

DE hoc dixi 2. 2. *tom.* 1. *ad quæſt.* 32. & ea opinio habet plures autores, & graues. legatur P. Vazquez *opuſculo de eleemoſyna*. eſt autem opinio cum certis conditionibus probabilis, quam explicui *loco allegato*.

Dvbivm LXXXVII.

An ſit probabile aſſerere poſſe eligere Principem dignum, ad officium ſeculare ſine peccato, relicto digniori.

C AFfirmat P. Vazquez in materia *de beneficijs*, de qua quæſtione ego dixi 2. 2. *tom.* 2. agendo de acceptione perſonarum, & eſt ea opinio probabilis, & in praxi recepta.

Dvbivm LXXXVIII.

An ſit probabile aſſerere poſſe ex commiſſione ſacerdotem conferre Sacramentum ordinis.

DE quo doctiſſimè P. Vazquez in materia *de ordine*, qui pro hac opinione tam magna fundamenta adducit, vt nullus poſſit negare eam opinionem eſſe probabilem, ſi ſyncerè conſiderentur
D quæ ibi adducit P. Vazquez.

Dvbivm LXXXIX.

An ſit probabile placitum aſſerentium, habitum gratiæ, & habitum charitatis, non diſtingui realiter.

NOn defuerunt hac ætate homines obſtinati qui ita ſequantur opinionem S. Thomæ de diſtinctione horum habituum, vt cõtrariam dixerint non eſſe probabilem: alij putant ſententiã S. Thomæ eſſe magis conſonam Concilio Tridentino. Ego de hac controuerſia dixi in materia *de charitate*, & in mate-
E ria *de gratia*, vbi ſequutus ſum ſentẽtiam S. Thomæ. exiſtimo tamen ſententiam contrariam eſſe probabiliſſimam, quam ſequitur Scotus, & eius diſcipuli, & graues alij Theologi, quos retuli *locis allegatis*. Secundò exiſtimo ex Concil. Tridentino, aut Patribus, non poſſe efficaciter probari ſententia S. Thomæ, vt conſtat ex his quæ diximus *locis cit.* Tertiò addo, ita eſſe defendendam opinionem S. Thomæ de diſtinctione reali horum habituum, vt dicamus, habitum charitatis habere vim faciendi hominem ſanctũ formaliter, etiamſi ſolus reperiretur ſine habitu gratiæ, vt dixi *locis citatis*. Et fateor hanc doctrinam de habitu charitatis habente vim ſanctificandi, probabiliorem mihi plus videri, quo magis eam conſidero.

Dvbivm XC.

An ſit probabile placitum aſſerentium, etiam de potentia abſoluta non poſſe electionem efficacem ad gloriam fieri, ante præuiſa merita, ſi gloria danda eſt propter merita.

NOn defuerunt viri aliqui graues, qui dicerent, eam opinionem non eſſe probabilem, de qua diximus 1. *p. ad quæſt.* 23. *& opuſculo de voluntate efficaci dandi gloriam.* Sed falluntur, quia rationes aliquæ quæ probant de facto, electionem ad gloriam factam fuiſſe poſt præuiſa merita, idem probant de poſſibili, ſi res perſeueraturæ eſſent eodem modo, iuxta doctrinam traditam *locis citatis*. An verò variatis rebus poſſet fieri ea electio ante aliqua opera præuiſa, diximus *ibidem*.

Dvbivm XCI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, in confeſſione non eſſe obligationem, per ſe loquendo, explicandi circunſtantias aggrauantes intra eandem ſpeciem.

NOn defuit vnus, vel alter, qui diceret eam opinionem non eſſe probabilem poſt Concilium Tridentinum. Sed de hac controuerſia diximus in materia *de confeſſione*, & legi poſſunt P. Suarez, & P. Vazquez in materia *de pœnitentia*; & dicendum eſt eſſe valdè probabilem; nam multi Doctores eam ſequuntur vt veram, alij iudicant probabilem, & rationes habent magni momenti.

Dvbivm XCII.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd reprobi non habent Angelum cuſtodem.

REſpondeo talẽ propoſitionem ſaltem eſſe temerariam, contra communem ſenſum Scholaſticorum, & Patrum loquentium de hac materia.

Dvbivm XCIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium homines ſexaginta annorum non obligari lege ieiunij.

REſpondeo eſſe probabilem, quia, vt retuli in materia *de ieiunio*, plures, & graues Doctores habet.

Dvbivm XCIV.

An ſit cenſura dignum aſſerere in die ieiunij poſſe pro collatione, ſeu refectiuncula ſumi duo oua.

REſpondeo, doctrina eſt ſcandaloſa, temeraria & contraria bonis moribus.

Dvbivm XCV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium hominem peccare quando non ſeruat præceptum, etiamſi non aduertat eſſe tempus obligationis.

ALiqui antiqui, & recentiores ita loquuntur, vt dicant illum peccare, quia etiamſi nõ aduertat,
A teneтur aduertere. Sed longè probabilius eſt, & verius, iſtum non peccare, quando nulla occurrit cogitatio de præcepti obſeruatione, vel ſaltim dubitatio de illa, vt dixi in materia *de peccatis*, vbi id docui cum multis Doctoribus.

Dvbivm XCVI.

An ſit digna graui cenſura doctrina aſſerentium oſculum, vel amplexum impudicum, non eſſe peccatum mortale per ſe ex ſua materia, ſed ſolùm veniale.

REſpondeo, ita refertur ſenſiſſe nonnullos, vt dixi 2. 2. *ad quæſt.* 154. Sed doctrina eſt contraria bonis moribus, pernicioſaque, & temeraria, omni carens probabilitate, & alias cenſuras *retuli loco citato*.

Dvbivm XCVII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, Baptiſmum ſuſceptum cum fictione, conferre gratiam recedente fictione.

ITa ſentiunt graues Theologi, & legi poteſt P. Vazquez in materia *de Baptiſmo*; & exiſtimo non eſſe dignam graui cenſura. Pono enim contrarium C non colligi manifeſtè ex Auguſtino, vt oſtendit P. Vazquez *loco citato*, licèt de hoc etiam ſit controuerſia apud Doctores circa mentem diui Auguſtini.

Dvbivm XCVIII.

An ſit probabile aſſerere, non eſſe peculiare præceptum orationis, ſed præcepta eſſe plura de oratione, pertinentia ad diuerſas virtutes.

ALiqui referuntur exiſtimaſſe, non eſſe peculiare vnum præceptum de oratione; quia D cùm illa ſit neceſſaria propter materiam aliarum virtutum, v. g. ſi oratio eſt neceſſaria ad vincendam tentationem in materia ſuperbiæ, præceptum prohibens ſuperbiam obligat ad orationem, & ſic in aliis materiis, & ita explicant teſtimonia Scripturæ, & Patrum loquentium de neceſſitate orationis. Scio aliquos ita ſenſiſſe, noui nonnullos dicentes hanc ſententiam falſam, eſſe probabilem, tamen alij de hoc interrogati, ſolùm dixerunt non mereri cenſuram vllam, his ſubſcribo; ego ſanè 2. 2. de hoc tractans in materia *de oratione* docui, eſſe ſpeciale præceptum orationis.

Dvbivm XCIX.

E

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium characterem eſſe relationem rationis & denominationem.

ALiqui putarunt talem opinionem mereri cenſuram, ſed P. Vazquez in materia *de Sacramentis in genere*, rectè oſtendit non mereri cenſuram; falſa tamen eſt illa opinio, & veriſſima contraria aſſerentium eſſe aliquid reale.

Dvbivm

Dvbivm C.

An mereatur cenſuram aſſerere, poſſe rem carius vendi credita pecunia, quàm valet de præſenti.

RESpondeo, ſecluſo damno emergenti, aut lucro ceſſante ratione ſolius debitæ ſolutionis, non poteſt res vendi carius, quàm venderetur pecunia de præſenti, & oppoſitum eſt vſura manifeſta, & meretur cenſuram temeritatis & erroris aſſerere illud eſſe licitum.

CENTVRIA II.

Dvbivm I.

An mereatur cenſuram aſſerere, quartum votum obedientiæ Summi Pontificis, quod emittunt profeſſi in noſtra Societate, non diſtingui à communi voto obedientiæ ſolemni religioſorum.

NOn deſuit hoc tempore qui auſus fuerit hoc aſſerere. Sed dignum eſt cenſura temeritatis, & erroris, quia eſt contra Bullas Pontificum, in quibus approbatur inſtitutum Societatis, & appellatur quartum votum ſolemne diſtinctum ab aliis tribus, de quo alibi.

Dvbivm II.

An mereatur grauem cenſuram aſſerere, quòd aliquis Sanctus præter B. Virginem fuerit conceptus ſine peccato originali.

NOn defuerunt, qui id auſi ſunt dicere, vt teſtantur viri fide digni; ſed res eſt grauiſſima cenſura digna, eſt enim non ſolùm grauis temeritas, ſed error.

Dvbivm III.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, actus meritorios Chriſti eſſe liberos quantum ad ſubſtantiam.

ESſe liberos, quantum ad circunſtantias dixi 3. *p. ad quæſt.* 19. & aliqui homines audaces pariter & indocti reprehendunt hanc ſententiam, & dixerunt non eſſe probabilem; in quo ſatis oſtendunt ſuam ignorantiam, & prauum affectum. Ego autem dico, eam ſententiam eſſe veram, quam ſequuntur grauiſſimi Theologi huius temporis, & defendit P. Vazquez 3 *part. ad quæſt.* 19. qui legi poteſt.

Dvbivm IV.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, in Chriſto fuiſſe habitum ſpei, & manere in Beatis quantum ad ſubſtantiam.

ALiqui exiſtimant non eſſe probabilem; alij mereri cenſuram. Sed omnes iſti falluntur. Et primò quòd non mereatur cenſuram intelligi poteſt ex eo quòd non ſit contraria teſtimonio Scripturæ, aut Patrum, neque contra grauem aliquam rationem,

A vt conſtat ex his quæ docet P. Suarez 3. *part. ad q.* 7. *&* 2.2. in materia *de ſpe.*

Dvbivm V.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd iudex ſæcularis poteſt iudicare de aliquo crimine, an pertineat, vel non pertineat ad officium ſanctæ Inquiſitionis.

REſpondeo talem doctrinam eſſe temerariam, & ſcandaloſam, & omnino falſam, quia ſicut delicta, de quibus cognoſcit tribunal ſanctæ Inquiſitionis, non pertinet ad iudicem ſecularem, ita quando B eſt dubium, an ſit tale delictum aliquod, iudicari debet ab eodem tribunali, quod vſus ſatis oſtēdit; quia quando dubitatur de aliqua propoſitione, an ſit erronea, vel temeraria, non iudicat de hoc iudex ſecularis, etiamſi res ſit dubia, & idem eſt de ſimilibus: neque defuerunt in Hiſpania, qui prædictam doctrinam iudicent dignam grauiori cenſura.

Dvbivm VI.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium non dari virtutes morales per ſe infuſas eſſentialiter diuerſas ab acquiſitis.

C NOn deſunt qui exiſtimant mereri cenſuram, hominis procliuis ad cenſuras: ſed certius eſt eam opinionem non mereri cenſuram, licèt ſit falſa, nullo enim certo argumento poteſt ea opinio refutari, ita vt ſit digna cenſura. legatur P. Vazquez 1.2. in materia *de virtutibus.*

Dvbivm VII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium habitum Theologiæ eſſe per ſe infuſum.

DE hac controuerſia dixi in materia *de fide, a.* 2. *ad quæſt.* 6. vbi hanc opinionem retuli, & refutaui; D exiſtimo tamen non mereri cenſuram aliquam, non enim eſt ratio ad probandum talem cenſuram.

Dvbivm VIII.

An mereatur cenſuram aliquam opinio aſſerentium Eliam, & Enoch non eſſe in ſtatu merendi.

DE hoc dixi in materia *de gratia. opuſculo* 8. *diſp.* 2. *dub.* 7. vbi retuli quendam recentiorem aſſerentem opinionem eſſe nouam, & non eſſe conſentaneam ſacris literis: ſed exceſſit hic autor, vt ibi- E dem notaui, eaque opinio ſine dubio eſt probabilis, & grauiſſimos habet autores, quos ibi retuli.

Dvbivm IX.

An mereatur cenſuram aſſerere Eliam, & Enoch ſuperaturos in ſanctitate omnes Apoſtolos & Sanctos, excepta B. Virgine.

NOn defuit qui diceret Eliam, & Enoch ſuperaturos in ſanctitate Apoſtolos: ſed opinio eſt improbabilis omnino, & inſignis audaciæ plena, & nullo modo admittenda in ſcholis, vt dixi diſputatione, & dubio citato.

Dubium X.

An mereatur cenſuram, aſſerere, iuſtum per opus præceptum non mereri gratiam & gloriam.

De hoc dixi *opuſculo citato, diſp.* 1. *dub.* 9. & prædictum placitum non ſolum eſt improbabile, & temerarium, ſed etiam errori proximum, propter ea quæ attuli *loco proximè citato.*

Dubium XI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium præmium gratiæ quod meretur actus remiſſus iuſti, dari ſtatim.

Non parum audaces homines ſunt, qui dicerent ſententiam illam eſſe improbabilem; ſed meritò reprehenduntur à recentioribus, quia illa opinio eſt multorum Theologorum, & habet graue fundamentum, de qua diximus in materia *de charitate*, & in materia *de gratia.*

Dubium XII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium primum auxilium gratiæ de potentia abſoluta poſſe cadere ſub meritum per opera ſubſequentia facta ex gratia.

Aliqui recentiores vehementer reprehendunt eam opinionem, & docent non ſolùm eſſe falſam, ſed plus quàm improbabilem. Sed licèt ea opinio mihi non probetur, exiſtimo tamen nullam mereri cenſuram; de ea autem controuerſia diximus in materia *de gratia*, & multis aliis locis.

Dubium XIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, actus ſupernaturales generare habitus qui iuuent ad facilè operandum, naturales, vel etiam ſupernaturales.

De his ſunt opiniones, vt retuli ſuo loco, & 1. 2. *tom.* 1. *diſput.* 46. *dub.* 8. & 9. vbi docui actum ſupernaturalem nullum producere habitum, ſiue naturalem, ſiue ſupernaturalem. Sed contraria non meretur cenſuram, neque caret aliquali probabilitate, iudicio grauiſſimorum hominum.

Dubium XIV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, humilitatem non eſſe virtutem diſtinctam à magnanimitate.

De hac quæſtione dixi 2. 2 *ad quæſt.* 161. & prædicta opinio eſt probabilis, quidquid aliqui contradicant.

Dubium XV.

An ſit probabile placitum aſſerentium lumen gloriæ eſſe potentiam vitalem.

De hoc dixi *opuſculo de lumine gloriæ*, & meo iudicio ea philoſophia omnino eſt improbabilis, propter ea, quæ dixi *loco citato*, & non agnoſco Theologum aliquem alicuius autoritatis, qui ita ſenſerit.

A

Dubium XVI.

An mereatur cenſuram aſſerere, poſſe aliquem accedere ad Euchariſtiam cum ſola attritione cognita vt tali.

Non defuit Doctor aliquis, qui ante aliquos annos ita docuit in Academia Complutenſi, ſed opinio eſt digna graui cenſura temeritatis, vt multi viri doctiſſimi in Hiſpania iudicarunt de hac re interrogati, & aliqui maiori cenſura dignam pronuntiarunt, de quo in materia *de Euchariſtia.*

B

Dubium XVII.

An ſit probabile placitum aſſerentium, poſſe per viſionem beatam cognoſci eſſentiam, & omnia poſſibilia & futura ex vi viſionis, & non apprehendi eſſentiam diuinam.

Multi hoc modo philoſophantur hoc tempore. Sed controuerſia eſt dirimenda in materia de viſione, & pendet ex variis modis aſſignandi definitionem comprehenſionis, & prædictam doctrinam multi putant improbabilem, alij parum conſentaneam doctrinæ Auguſtini de comprehenſione, alij grauiori cenſura dignam affirmant; ego verò quid ſentiam

C facilè dicam interrogatus ab Eccleſia.

Dubium XVIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, perſonas diuinas conſtitui ipſis originibus, neque diſtingui ratione à relationibus.

De hoc diximus in materia *de Trinitate*; &, meo iudicio, ſi ratio conſideretur, ea doctrina parum habet probabilitatis; ſi tamen conſideretur grauis autoritas Doctorum aliquorum, qui illam docent, non caret probabilitate.

D

Dubium XIX.

An mereatur cenſuram aſſerere, Angelos in via non habuiſſe fidem ad ſui iuſtificationem.

Reſpondetur, propoſitionem eſſe vt minimum temerariam, contra communem ſenſum Scholaſticorum in re graui, abſque idonea ratione.

Dubium XX.

An mereatur cenſuram aſſerere Angelos non fuiſſe creatos in gratia.

E Aliqui ſeuerè notant eam opinionem, ſed multi Doctores ex antiquis eam docuerunt. Verùm ea ſententia mihi non eſt probabilis, & hoc tempore non caret temeritate illam defendere, legatur Vazquez 1 *part. diſp.* 227.

Dubium XXI.

An mereatur cenſuram aſſerere Angelos ante peccatum non habuiſſe gratiam.

Certè hæc doctrina temeraria eſſet vt minimum, ita ſentiunt multi viri docti in materia *de Angelis.*

Dubium

Dvbivm XXII.

An mereatur cenſuram aſſerere Chriſtum non habuiſſe præceptum moriendi.

DE hoc diſputant Theologi 3. *parte ad quæſt.* 50. & multi huius ætatis conſent talem doctrinam mereri grauem cenſuram ſaltem temeritatis; alij grauiori cenſura notant; alij iudicant eam opinionem eſſe parum piam; alij improbabilem appellant, & mihi certè non eſt probabilis, neque admittenda in ſcholis.

Dvbivm XXIII.

An ſit probabile aſſerere, non eſſe obligationem denuntiandi hæreticum, poſtquam recitauit hæreſim.

NOn defuerunt, qui ita ſentirent, ego tamen nec probabile, nec tutum in praxi auderem iudicare.

Dvbivm XXIV.

An ſit probabile, quòd in peccatis ob hæreſim ſit ſeruandus ordo correctionis fraternæ antequam denuncietur quis Sanctæ Inquiſitioni.

NOn deſunt qui affirment, quorum ſententia multis videtur improbabilis, & mihi apparet nullo modo admittenda in praxi, ſed obſeruandum præceptum Sanctæ Inquiſitionis, quod valde conducit ad commune bonum.

Dvbivm XXV.

An ſit probabile placitum aſſerentium, primum peccatum primorum parentum non fuiſſe ſuperbiam.

NOn deſunt qui exiſtiment eſſe probabile. Ego tamen contrarium ſentio, quia illud eſt parum conſentaneum ſanctis Patribus. D

Dvbivm XXVI.

An mereatur cenſuram, aſſerere, vulgatam lectionem Latinam habere aliquem errorem in rebus quæ non pertinent ad fidem, vel mores.

NOn defuerunt, qui ita ſentirent, vt dixi ſuo loco. Exiſtimo tamen eſſe temerariam, & improbabilem, ſi ſermo ſit de errore ipſius autoris, neque facilè admittendum eſt ſi quis dicat eſſe errorem librariorum, vel impreſſorum, quia ex hoc poteſt aperiri via periculoſa corrigendi lectionem Latinam, ſine idoneo, & graui fundamento, quod requiritur in re tam graui. E

Dvbivm XXVII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium eccleſiaſticas perſonas non habere dominium bonorum eccleſiaſticorum.

REſpondeo, aliquos ita ſenſiſſe: ſed mihi eſſe improbabile, de quo dixi ſuo loco.

A Dvbivm XXVIII.

An ſit probabile perſonas eccleſiaſticas obligari ex iuſtitia ad faciendam eleemoſynam.

NOnnulli ita ſenſerunt, de quo ſuo loco diximus in materia *de eleemoſyna*, & ego exiſtimo, eas perſonas obligari ad faciendam eleemoſynam ex ſtricta miſericordiæ obligatione, non tamen ex iuſtitia; quod mihi eſt ita certum, vt oppoſitum ſit improbabile, vt multi ſentiunt hac ætate.

Dvbivm XXIX.

B *An ſit probabile per Bullam Cruciatæ poſſe abſolui ab irregularitate orta ex delicto.*

NOn deſunt qui affirment. Ego tamen ſemper exiſtimaui eam opinionem non eſſe probabilem, neque tutam in praxi, de quo dixi in materia *de cenſuris* ſatis.

Dvbivm XXX.

An mereatur cenſuram, docere aliquem ſenſum Scripturæ nouum, & ſingularem.

REſpondeo ſi ſit contra vnanimem ſanctorum Patrum ſenſum, fore temerarium, vt minimum; ſi verò Patres diuiſi ſint, & eius ſenſus ſit graue fundamentum, non erit dignum cenſura. Item conſiderandum eſt, an talis ſenſus non ſit contra eos, qui à Patribus traditi ſunt, ſed præter illos, & hoc etiam non eſt dignum cenſura ſi alij non excludantur. C

Dvbivm XXXI.

An mereatur cenſuram aſſerere in Deo attributa diſtingui ante intellectum.

MVlti putant mereri grauem cenſuram; alij excuſant à cenſura propter multos viros pios ac doctos, qui illam defendunt, licèt ſit falſa.

Dvbivm XXXII.

An mereatur cenſuram aſſerere Chriſtum in quantum hominem eſſe filium adoptiuum.

MVlti putant mereri grauem cenſuram. legatur P. Vazquez, & P. Suarez in materia *de Incarnatione*; non deſunt tamen, qui illam excuſent à cenſura, propter graues religioſos qui illam defendunt. Mihi valde falſa & improbabilis eſt.

Dvbivm XXXIII.

An ſit probabile placitum aſſerentium, votum caſtitatis, aut religionis pœnale non eſſe reſeruatum Pontifici.

MVlti hanc ſententiam docent, vt veram; alij ſaltim vt probabilem. Opinio eſt minus probabilis de voto conditionali impleta conditione.

Dvbivm XXXIV.

An poſſit concedi hæc propoſitio, Chriſtus eſt perſona humana.

ALiqui dixerunt eſſe veram, quia ſubſiſtentia, & perſonalitas Verbi denominatur à natura humana.

humaua. Exiſtimo tamen hanc loquutionem non eſſe admittendam,& dignam eſſe graui cenſura,quia ſignificat duas perſonalitates eſſe in Chriſto, quod eſt hæreſis.

Dvbivm XXXV.

An mereatur cenſuram aſſerere hominem cognoſcere euidenter ſuam fidem diuinam.

DE hoc diximus in materia de gratia, & licèt ea opinio ſit falſa, non meretur tamen grauem cenſuram.

Dvbivm XXXVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium fidelem obligari ad credendum fide diuina, ſe credere fide diuina.

DE hac controuerſia diximus in materia *de Gratia*,opinio illa eſt ſanè falſa, ſed graues habet Doctores, & ideo non caret probabilitate.

Dvbivm XXXVII.

An mereatur cenſuram aßerere Concilium aliquando adducere aliquem locum Scripturæ ad probandam ſuam doctrinam, & non in ſenſu literali.

REſpondeo ſi Concilium ſit Prouinciale, & non confirmatum à Pontifice, ſine vllo inconuenienti poteſt illud dici, cùm Doctores affirment tale Concilium errare poſſe, & aliquando erraſſe, de quo in materia de Conciliis. Deinde ſi ſit Concilium Generale,adhuc conſiderandum eſt,an definiat ſenſum illius loci, & confirmetur à Pontifice, tunc enim error eſſet dicere, non eſſe illum ſenſum literalem. Si verò Concilium non definiat talem ſenſum loci, ſed ſolùm illum locum adducat, fieri poteſt,vt non adducat in ſenſu literali certo,ſed iuxta ſenſum aliquem Patrum, vel in ſenſu morali, vel myſtico,quod ſæpe fit, vt notarunt viri docti in diuerſis materiis.

Dvbivm XXXVIII.

An mereatur cenſuram dicere, aliquam rationem Concilij, non eße efficacem.

DE ratione Concilij Prouincialis non eſt difficultas: deinde ſi Concilium ſit Generale, & confirmatum, fieri poteſt vt ratio non ſit omnino efficax. Illud tamen conſiderandum eſt, quod notare ſoleo,an ratio illa ſit vnica definitionis,ita vt definitio non poſſit eſſe vera, niſi ratio illa ſit efficax, tunc enim temerarium eſſet, & errori proximum, negare efficacitatem rationis illius. quæ doctrina notanda etiam eſt, pro definitionibus Pontificum. Addendum eſt,valde eſſe conſentaneum rationi, vt viri docti laborent in explicanda ratione Concilij, aut Pontificis, quæ ſæpe magni momenti eſſe ſolet, licèt ab aliquibus contemnatur facilè, quod notauerim,quia recentiores aliqui,in materia *de adoptione .ſeu ingenuitate Chriſti*, licèt fateantur Chriſtum, non eſſe filium adoptiuum,putant tamen, rationem Concilij Francofordieſis,& Adriani non eſſe efficacem;& tamen defendunt rationem S. Thomæ. Ego verò in ea controuerſia oſtendi efficaciſſimam eſſe rationem Concilij & Adriani,& efficaciorem rationem S.Thomæ, niſi explicetur per rationem Concilij. In ea autem diſputatione, & diſputatione *de ſeruitute*,fusè declaraui Adrianum,& Concilium rectè vſum fuiſſe locis Scripturæ pro ſua doctrina confirmanda,& eſt res digna Theologo, nec ſemper difficilis ſi quis labori non parceret.

Dvbivm XXXIX.

An mereatur cenſuram ſi quis dicat, Patrum aliquem, aut Doctorem Eccleſiæ vſum fuiße ratione inefficaci, vel loco Scripturæ, in ſenſu morali.

EX dictis colligitur non mereri cenſuram, quia frequenter fit,ſed curandum eſt ſemper cum reuerentia tanti Patris loqui, vbi nihil docet contra fidem ſanamque doctrinam, vel ſenſum in Eccleſia receptum.

Dvbivm XL.

An mereatur cenſuram aßerere, Chriſtum quatuor clauis fuiße affixum cruci.

NOn deſunt qui ita ſenſerint, de quo interpretes ſancti Thomæ *in 3.parte*, agentes de crucifixione,& multi putant ſatis probabile. Et placitum videtur non mereri cenſuram; curandum tamen eſt, ne id dicatur cum vulgi ſcandalo, propter communem vſum Eccleſiæ,in pingendis,vel faciendis imaginem crucifixi.

Dvbivm XLI.

An mereatur cenſuram aßerere, non eße de fide, matrimonium in lege euangelica conferre gratiam.

NOn defuerunt aliqui ſic docentes, ſed poſt Concilium Tridentinum exiſtimo non poſſe defendi, & eſſe doctrinam dignam graui cenſura erroris, quia Concilium Tridentinum definiuit, omnia Sacramenta nouæ legis conferre gratiam, & matrimonium refert inter ſeptem Sacramenta nouæ legis,de quo dixi in materia *de matrimonio*.

Dvbivm XLII.

An ſit probabilis opinio aßerentium, iure naturali eſſe validum matrimonium Eunuchorum.

DE quæſtione ſecundùm ſe, ſecluſa cenſura,diximus in materia *de matrimonio*. Sermo verò poteſt eſſe de matrimonio contracto ex fine copulæ inanis, & vacuæ, & de matrimonio ad caſtè viuendum. Et de matrimonio hoc poſteriori modo contractum P. Vazquez,& alij graues Theologi, exiſtimarunt, conſiderato ſolo iure naturæ eſſe validum, licèt non ſit iure poſitiuo annullatum, & eſt ſenſus probabilis, neque meretur cenſuram. De matrimonio contracto priori modo, etiam non pauci dixerunt eſſe naturæ iure validum,licèt iam ſit nullum iure poſitiuo, & licèt hanc opinionem exiſtimem falſam, non auderem damnare illam.

A

Dvbivm XLIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, peccatum ſimonia conſiderato ſolo iure naturali, tantùm eſſe contra religionem ſolùm, & non contra iuſtitiam.

DE hac quæſtione diximus 2. 2. *ad quæſt.*100. & non defuerunt aliqui ex vulgo Theologorum, qui dicerent, eam ſententiam non eſſe probabilem; ſed falluntur, nam & Doctores graues illam docuerunt, vt veram, & argumenta pro illa multam habent efficacitatem, vt conſtat ex his quæ attulimus *loco citato*, vbi nos eam opinionem tanquam veram ſequuti ſumus.

Dvbivm XLIV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, humanitatem Chriſti habere propriam exiſtentiam.

NOn defuerunt recentiores aliqui & homines malè cum Scoto compoſiti, qui auſi ſint dicere, eam opinionem non eſſe probabilem, ſed longa eſt, vt aſſolet, iſtorum licentia, & opinio illa non ſolùm eſt probabilis, ſed vera, de qua diximus 3. *part. ad quæſt.*17. & poſſunt legi ibi P. Vazq. & P. Suarez.

Dvbivm XLV.

An poßit concedi, vnionem humanitatis cum Verbo, eſſe naturalem.

ALiqui moderni putant, non poſſe concedi, quia illa vnio eſt ſupernaturalis, ſed rectè poteſt concedi, quia eſt loquutio aliquorum ſanctorum Patrum, vt refert P. Vazquez 3. *part. ad quæſt.* 2. & nomen, *naturalis*, in ea loquutione, ſignificat eam vnionem eſſe veram, & non phantaſticam, aut apparentem.

D

Dvbivm XLVI.

An poßit concedi, vnionem humanitatis cum Verbo eſſe eſſentialem.

ALiqui non audent concedere; ſed loquutio eſt ſanctorum Patrum, vt *loco cit.* oſtendit P. Vazquez, & loquutio habet bonum ſenſum, nempe eſſe veram, & realem, vnde non ſignificat vnionem illam factam eſſe in eſſentia primariè, quæ re vera facta eſt in perſonalitate.

Dvbivm XLVII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, fœminam corruptam poſſe ſe fingere virginem, & occultare veritatem, vt contrahat matrimonium.

ALiqui putarunt, non eſſe licitam talem diſſimulationem, & occultationem, quia decipitur homo, qui vult contrahere matrimonium cum virgine: ſed hoc tempore communiter viri docti putant fœminam non obligari cum detrimento ſuæ famæ ad manifeſtandam veritatem, & mihi hæc opinio placet, non ſolùm vt probabilis, quod concedunt multi, ſed vt vera.

Dvbivm XLVIII.

An mereatur cenſuram hæc propoſitio, humanitas Chriſti inhæret diuinitati.

REſpondeo Catholicum ſic loquentem non errare in re circa myſterium Incarnationis, modum tamen loquendi falſum eſſe, & improprium, quia *inhærere* ſolùm dicitur de accidenti, & reſpectu ſubiecti, humanitas verò non eſt accidens, neque diuinitas capax ſubiectum accidentis. Item talis modus eſt ſingularis, contra communem vſum loquendi Doctorum in re graui ſine fundamento, & ideo temerarius. Vlteriùs talis locutio fauet errori aſſe-
B rentium, vnionem humanitatis cum Verbo eſſe accidentalem, & ideo talis modus loquendi reprobandus eſt. Et idem iudicium eſt de hac propoſitione, diuinitas inhæret humanitati, in qua etiam eſt maior proprietas, propter diuinitatis immutabilitatem.

Dvbivm XLIX.

An mereatur cenſuram hæc propoſitio, ſi quis moriatur cum leui peccato veniali, intrabit in regnum cælorum ſine tranſitu per purgatorium.

REſpondeo propoſitionem eſſe erroneam, quia certum eſt nullum intrare in gloriam, niſi
C priùs mundetur à culpa, & pœna illi debita, & contra hanc doctrinam ſine idoneo fundamento fingeret quis diſpenſationem Dei.

Dvbivm L.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd mendacium ſit licitum in aliquo caſu.

DE hoc agitur in materia *de mendacio*, & error eſt aſſerere mendacium eſſe licitum, licèt aliqui ex antiquis videantur id ſenſiſſe, & fortè ſolùm voluerunt aliquando licitum eſſe occultare veritatem, de quo diximus in materia *de mendacio*.

Dvbivm LI.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium ſpecies ſacramentales maiorem gratiam conferre quando maioris temporis ſpatio perſeuerant in ſtomacho.

OPinio aſſerentium hoc, eſt mihi improbabilis, ſed non videtur mereri aliam grauiorem cenſuram, vt bene docent graues Theologi huius temporis.

Dvbivm LII.

E *An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Chriſtus, in inſtanti mortis, id eſt, in inſtanti ſeparationis animæ à corpore, non ſatisfecerit.*

NOn defuerunt, qui putauerunt, hanc propoſitionem mereri aliquam cenſuram, eo quòd redemptio noſtra tribuatur morti Chriſti. Verùm ea propoſitio veriſſima eſt. nam certa eſt doctrina aſſerentium, tempus merendi, & demerendi eſſe ſpatium vitæ, non tamen inſtans mortis, & ſeparationis animæ à corpore, de quo dixi in materia *de Gratia, opuſculo* 8. *diſp.* 2. *dub* 4. *in fine*, vbi P. Vazq. & Suarez, & eorum loca citaui, quibus referunt ſententiam

A

ſententlam Caietani 1.*part.quæſt.*64.*ad art.*2.de merito in inſtanti mortis, quam cæteri Scholaſtici communiter refutant 1.*parte loco citato.* Et mihi videtur digna graui cenſura, quia ex Scriptura & Patribus conſtat hominem iudicandum ſecundùm id quod geſſit in corpore, non in inſtanti ſeparationis à corpore; quod verò adducitur de ſatisfactione per mortem, ſolùm probat, Chriſtum metuiſſe per voluntatem ferendi mortem, & cauſas illius toto tempore, ante inſtans ſeparationis animæ à corpore, vt tradunt interpretes 3.*part.ad quæſt.*19.

Dubium LIII.

B

An mereatur cenſuram aſſerere iudicem laicum per poteſtatem laicam poſſe cognoſcere cauſas eccleſiaſticas.

Reſpondeo propoſitionem abſolutè prolatam eſſe errorem hæreticorum noſtri temporis; ſi verò addatur aliqua limitatio, vel explicatio, iuxta illam erit iudicandum, an ſapiat, vel non ſapiat errorem, vel habeat aliquid temeritatis.

Dubium LIV.

An quando præceptum eſt, ne vllus imponat cenſuram alicui opinioni, ſit contra tale præceptum impugnare talem opinionem teſtimoniis Scripturæ & Patrum.

C

Aliqui ſeuerè loquuntur, ſed ſine cauſa, quia ea teſtimonia adduxere, vt ex eis ſumatur argumentum probabile, & ideo ſi nihil aliud faciat, vel dicatur, non fit contra præceptum, vt conſtat ex eo quòd Scholaſtici probant, immaculatam beatiſſimæ Virginis conceptionem ex teſtimoniis Scripturæ, & Patrum, & putant non eſſe contra præcepta Pontificum, & conſtitutiones eorum in hac materia, vt docét Scholaſtici, qui hoc tempore de hac re diſputarunt fusè. & feliciter. legantur quæ diximus in materia *de Gratia, opuſculo* 15.*cap.*3.§.2. vbi plura notauimus quæ ad materiam huius dubij pertinent. Illud placet hoc loco notare, quòd licèt Pontifex præcipiat, ne aliquis priuata autoritate imponat cenſuram alicui propoſitioni, non ſequitur Pontificem probare illam propoſitionem vt veram, quia ſucceſſu temporis poteſt contraria definiri, autoritate Pontificis, & tunc illa alia manet damnata graui cenſura propter definitionem Pontificis.

D

Dubium LV.

An ſi quis dicat, vnam opinionem videri ſibi probabiliter de fide, ſit dicendum, illum imponere cenſuram contrariæ opinioni.

E

Aliqui affirmant hoc tempore, ſed falluntur, quia ex priori modo loquendi dicitur probabile eſſe quòd ſit de fide, ex quo non ſequitur contrariam eſſe hæreticam, quia hæreſis debet eſſe contra id quod autoritate Eccleſiæ definitum eſt, non contra priuati hominis opinionem, contra quam poteſt eſſe probabilis contraria opinio, & nulla digna cenſura.

Dubium LVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, in Deo eſſe ſubſiſtentiam abſolutam.

Non defuerunt qui dicant ſententiam eſſe improbabilem, ſed licèt mihi videatur falſa, vt docui ſuo loco, tamen non eſt improbabilis, quia graues Theologi illam ſequuntur, & argumenta habet non contemnenda.

Dubium LVII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd poteſt quis ſumere Euchariſtiam, non præuia confeſſione peccati mortalis quod habet.

Reſpondeo, hanc propoſitionem abſolutè prolatam, eſſe contra Concilium Tridentinum *ſeſſione* 13. *cap.* 7. & ita eſt manifeſtus error. Secundò dicendum eſt Doctores 3.*part.ad quæſt.*80. aſſignare aliquos caſus, in quibus poteſt quis cum contritione ſumere Euchariſtiam, non præuia confeſſione, propter cauſas aliquas aſſignatas à Doctoribus; prædicta tamen propoſitio abſolutè prolata, & vbi nulla aſſignatur cauſa excuſans, eſt error.

Dubium LVIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd peccatum veniale de congruo mereatur pœnam æternam.

Non defuit, qui concederet hanc loquutionem, ſed modus loquendi eſt inuiſus Scholaſticis, neque hactenus aliquem vidi ſic loquentem ex Doctoribus, qui ſua ſcripta typis mandauerunt, & eſt contra rationem, quia ſicut non poteſt eſſe propriè pœna, niſi propter culpam, ita neque grauis pœna poteſt imponi iuſtè propter leuem culpam; neque eſt congruum, vt Deus puniat veniale peccatum per ſe pœna æterna, modo non debito, prædictam propoſitionem eſſe plus quàm temerariam, impiam, & ſcandaloſam, & fauet errori Michaëlis Baij aſſerentis peccatum veniale mereri pœnam æternam, de quo dixi opuſculo contra errores Michaëlis Baij.

Sed dicet aliquis, datur meritum de congruo reſpectu præmij; ergo poterit dari meritum de congruo reſpectu pœnæ. Reſpondeo eſſe diſparem rationem, quia maximè conſentaneum eſt liberalitati Dei vt det maius præmium quàm opus meretur de condigno, & hoc dicitur meritum de congruo; iuſtitiæ verò Dei non congruit quòd puniat Deus maiori pœna quàm quæ opus meretur.

Iuſtitia poſtulat æqualitatem inter peccatum, & pœnam, vnde conſerre pœnam maiorem quàm culpa mereatur, videtur ad crudelitatem pertinere, quæ in Deo eſſe non poteſt.

Dubium LIX.

An mereatur cenſuram aſſerere, cæteris paribus, malitiam peccati eſſe maiorem in maiori peccatore, ita vt ex indignitate perſonæ creſcat demeritum, ſicut dici ſolet creſcere meritum ex dignitate perſonæ.

Audiui ego aliquando virum doctum ita ſentientem. Sed doctiſſimis viris Hiſpaniæ vehementer diſplicuit ea doctrina, & ſine dubio eſt

temeraria

temeraria, contra communem ſenſum Doctorum, & A
impugnari poteſt, quia vt aliquid ſit peccatum mortale, non requiritur præcedens indignitas perſonæ, vt conſtat in primo peccato Angelorum, & tamen vt opus ſit meritorium, requiritur præcedens dignitas perſonæ, ex quo non eſt eadem ratio vtriuſque; ergo non mirum ſi ex indignitate perſonæ, non creſcat indignitas peccati. Item peccatum veniale non requirit indignitatem perſonæ, quia in homine iuſto, & ſancto eſſe poteſt. Errat præterea prædictus vir exiſtimans hoc pendere ex voluntate libera Dei: ſed fallitur, quia ſi ea indignitas influeret in opus, ex natura rei influeret, ſicut dignitas perſonæ influit in opus bonum.

Dubium LX.

An ſit probabile aſſerere, lumen gloriæ habere vim iuſtificandi formaliter.

De hoc dixi in materia *de Gratia*, opuſculo de forma ſanctificante, & poſito quòd viſio beata ſanctificet formaliter, mihi eſt valde probabile ipſum lumen gloriæ habere vim iuſtificandi formaliter, vt tradidi *loco citato*. quidquid reclament aliqui patum docti, ad quos ea doctrina nondum peruenerat, vnde non mirum ſi inſolentia quæſtionis offendantur.

Dubium LXI.

An mereatur cenſuram aſſerere quòd fœmina ex diſpenſatione Pontificis poſſit ſuſcipere ordinem ſacrum.

Non defuit qui hoc doceret, & omnes viri docti in Hiſpania iudicarunt doctrinam eſſe dignam cenſura grauiſſimæ temeritatis, & ſcandali, traditio enim, vt vſus Eccleſiæ oſtendit, iure diuino fœminam eſſe ordinis ſacri incapacem, de quo in materia *de ordine*.

Dubium LXII.

An mereatur cenſuram aſſerere, in Patre æterno, non eſſe integram potentiam ſpirandi.

Non defuit aliquis, qui interdum docuit non eſſe in Patre æterno integram potentiam ſpirandi: ſed prædicta propoſitio eſt error iudicio bonorum Theologorum, quia, vt affirmant politiores Theologi in materia *de Trinitate*, paternitas, & filiatio non ſunt de ratione perſonæ ſpiratiuæ, ſed comitantur aliquo modo vt conditiones tenentes ſe ex parte principij.

Dubium LXIII.

An poſt motus proprios Pontificum prohibentium, vt Religioſi ne interſint agitationi taurorum, ſit probabilis opinio aſſerentium poſſe religioſos intereſſe tali ludo ſine peccato mortali.

Reſpondeo, iudicio ſapientum placitum eſſe omnino improbabile, ſcandaloſum, & parum tutum in praxi, quod nullum habet probabile fundamentum, contra apertum præceptum Pontificum.

Dubium LXIV.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd delectatio venerea in materia graui non ſit peccatum mortale, niſi ratione periculi in conſenſu, ad faciendum opus.

Reſpondeo mereri grauem cenſuram, & damnatam eſſe in vltimo expurgatorio ſanctæ Inquiſitionis, in Indice autorum Catholicorum, quibus cautio, aut explicatio adhibetur *pagina* 19. & notatur contra Cordubam *libro* 1. *quæſtionarij quæſt.* 13. *dub.* 11. qui deceptus exiſtimauit eſſe probabilem, & non ſolùm eſt improbabilis, ſed ſcandaloſa, & teme-
B raria, & proxima errori, vel erronea, quia eſt contra omnes Doctores. Secundò, quia Scriptura & Patres docent, in actu voluntatis eſſe peccatum graue in hac materia, ſicut in actu externo.

Dubium LXV.

An mereatur cenſuram aſſerere religionem S. Franciſci quantum ad exiſtentiam, eſſe de iure diuino.

Docuit hoc aliquando quidam recens autor, ſed notata eſt in expurgatorio vltimo ſanctæ Inquiſitionis, & multi viri docti in Hiſpania iudica-
C runt vt minimum eſſe temerariam, fingit enim ius diuinum nouum ſine fundamento.

Dubium LXVI.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, matrimonium per procuratorem, inter homines baptizatos, non eſſe Sacramentum.

De hac controuerſia diximus in materia *de matrimonio*, & multi exiſtimant non ſolùm eſſe improbabilem, ſed planè temerariam, contra communem ſenſum, ſine vllo probabili fundamento, &
D quia recens autor dixit eſſe probabilem, notatur in expurgatorio ſanctæ Inquiſitionis, cautè legendus.

Dubium LXVII.

An mereatur cenſuram placitum aſſerentium in ſacramento matrimonij formam eſſe verba ſacerdotis.

De hoc diximus in materia *de matrimonio*, & retuli Bellarminum *tomo* 2. agentem de matrimonio, *à cap.* 6. qui dixit eſſe temerarium placitum, & hæreſim 2. *part. quæſt.* 42. *art.* 1. *definitione* 4. vbi dixit poſt Concilium Tridentinum non eſſe probabi-
E lem ſententiam, & recentiores in materia *de matrimonio* grauiter reprehendunt illam ſententiam, & plus eſt quàm temeraria, quia ex ſenſu Eccleſiæ poſt Concilium Tridentinum iudicatur matrimonium validum, ſi cætera adſint, & parochus ſit præſens, etiamſi nihil loquatur. Alia attulimus in materia *de matrimonio*: ſolùm aduerto recentiorem Thomiſtam quendam, notatum eſſe in materia *de matrimonio*, quòd dixerit ſententiam relatam eſſe probabilem; & in margine dicitur, cautè legendum.

Dvbivm LXVIII.

An poßit probabiliter negari auxilium gratiæ ordinis naturalis ſecundùm ſubſtantiam ad bene operandum opera moralia virtutis acquiſita.

DE hoc auxilio tractaui in materia *de Gratia, opuſculo* 11. & oſtendi ſenſum eſſe multorum Scholaſticorum, concedendum eſſe tale auxilium, quod probaui autoritate & ratione, propter quæ aliqui viri docti docuerunt oppoſitam ſententiam non eſſe probabilem, & mihi videtur abſurda, & aliena à ſenſu Patrum, & multorum Scholaſticorum; nec deſunt qui putent, eam opinionem dignam eſſe nota non leui.

Sciendum autem eſt, aliquos recentiores concedere, eſſe auxilium naturale ſecundùm ſubſtantiam, iuuárque ad bene operandum; qui tamen nolunt concedere eſſe gratiam per Chriſtum, ſed appellari poſſe fauorem Dei; verùm, vt alibi dixi, auxilium ad bene operandum communiter appellatur à Patribus gratia per Chriſtum. legantur quæ diximus *opuſculo citato dubio* 3.

Dvbivm LXIX.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Deus erga ſeipſum non habeat actum amoris.

NOn defuit aliquis, qui ita loqueretur, ex eo quòd amor abſtrahit à præſentia obiecti. nam de bono præſenti potius dicitur delectatio, & gaudium, quàm amor: ſed propoſitio abſolutè prolata erronea viſa eſt multis, propter teſtimonia Patrum, & Scholaſticorum, qui dicunt Deum ſeipſum amare, & diligere, & creaturas velle propter ſeipſum, & manifeſta ratione probaui ſuo loco Deum ſe amare, & habere amorem ſui, etiamſi voluntas Dei verſetur circa ipſum vt exiſtentem, ſicut & nos poſſumus Deum diligere, vt exiſtentem.

Dvbivm LXX.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, ſimoniam formaliter non opponi iuſtitiæ, ſed religioni.

DE hoc diximus 2.2. *ad quæſtionem* 100. & ea opinio non ſolùm iudicata eſt probabilis, ſed vera, contra aliquos recentiores; poteſt tamen ſimonia habere admixtam malitiam iniuſtitiæ, cum obligatione reſtituendi.

Dvbivm LXXI.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd iuſtus per bona opera non mereatur de congruo gloriam corporis.

REſpondeo hunc fuiſſe errorem Michaëlis Baij damnatum à Pio V. & Gregor. XIII. in Bulla contra errores eius autoris, de qua diximus in materia *de merito*. & opuſculo contra errores Baij, vbi aſſignamus determinatam cenſuram.

Dvbivm LXXII.

An mereatur cenſuram placitum aſſerentium, in purgatorio detineri aliquando animam, cum ſola pœna damni, abſque vlla ſenſus.

LEgantur de hoc Bellarmin. & alij agentes de purgatorio, & propoſitio eſt digna graui cenſura, non ſolùm temeritatis, ſed erroris, iudicio multorum, quia eſt contra communem ſenſum fidelium.

Dvbivm LXXIII.

An ſit probabile placitum aſſerentium Chriſtum non fuiſſe verè, & propriè Prophetam.

DE hoc diximus 3. *part.* in materia *de Incarnatione*, & multi huius ætatis meritò docuerunt illud placitum non eſſe probabile, eſt enim ſine idoneo fundamento, contra communem ſenſum Scholaſticorum, & parum conſentaneum modo loquendi Patrum, imò aliqui ſeuerè reprehendunt illam ſententiam.

Dvbivm LXXIV.

An mereatur cenſuram aſſerere licitum eſſe ſumere, vel applicare medicinam prouocatiuam effuſionis ſeminis.

DE hac quæſtione alibi diximus; & primò. ſi nullum alium habeat effectum, non eſt illicitum, & oppoſitum aſſerere eſt improbabile. & dignum graui cenſura, temeritatis ſaltem, quia illicitum eſt procurare pollutionem, per medium contra naturæ ordinem. Secundò ſi medicina habeat alium effectum vtilem quem ius intendit, licitum eſt applicare talem medicinam, non intendens pollutionem. Multa ſunt exempla in materia de peccatis, legantur Doctores agentes de delectatione moroſa, vel de præcepto fornicationis. Et hæc opinio non ſolùm eſt probabilis, ſed vera, & idem iudicium eſt de alia cauſa pollutionis, quæ de ſe non eſt intrinſece mala. Et ex hac doctrina poſſunt excuſari à cenſura multa quæ docuit P. Thomas Sanchez in materia *de matrimonio*, agens de actu coniugali, quæ homines aliqui non bene cum illo compoſiti reprehendunt iniuſtè, quæ multi viri docti, & pij à cenſura liberant.

Dvbivm LXXV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium poſſe vnum locum Scripturæ habere plures ſenſus literales.

NOn defuerunt, qui negarent; ſed reuera eſt opinio probabilis, ita tamen intelligenda, vt vterque ſenſus quadret in contextum, & non ſint contrarij, de quo alibi, de quo rectè philoſophatur P. Vazquez 1. *part.* agens de ſenſibus Scripturæ, *tomo* 1

Dvbivm LXXVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, non peccare mortaliter illum, qui in primo inſtanti vſus rationis non conuertitur in Deum.

ALiqui ita defendunt contrariam opinionem, vt dicant hanc eſſe improbabilem: ſed falluntur ſanè, & non ſolùm eſt probabilis, ſed vera, vt recentiores multi probant in materia *de peccatis*. Vnde etiam eſt probabile poſſe eſſe peccatum veniale cum originali ſine peccato mortali actionis.

Dvbivm LXXVII.

An ſit probabile placitum aſſerentium, in articulo mortis præſente parocho, poſſe quemlibet ſacerdotem abſoluere hominem moribundum.

REſpondeo, non defuit qui diceret id eſſe licitum. Sed communis opinio contrarium docet, & P. Molina 4. *tomo de iuſtitia, diſp* 63. dicit contrariam eſſe damnatam à Gregorio XIII. & ego exiſtimo eam opinionem non eſſe probabilem; & quod dixit Concilium Tridentinum in articulo mortis poſſe quemlibet ſacerdotem abſoluere, intelligendum eſt de articulo mortis, & neceſſitatis, quando non eſt ibi proprius parochus, huic enim neceſſitati, voluit Eccleſia ſuccurrere, vt putant communiter Doctores, & propter tale periculum mortis, probabilior opinio eſt eligenda, ne homo damnetur in æternum, ſi minus probabilis ſit falſa opinio.

Dvbivm LXXVIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, poſſe per Aſtrologiam cognoſci futura contingentia.

REſpondeo, de hoc diximus ſuo loco ex inſtituto, & eſt placitum plenum erroris, vnde & ſeuerè ſunt puniendi, qui putant poſſe Aſtrologum per aſtra diuinare quis fecerit furtum, aut vbi ſit qui fecit, in quo valde deceptus eſt vulgus, cui tale genus diuinandi multum placet, res eſt iam quæ pertinet ad iudicium ſanctæ Inquiſitionis.

Dvbivm LXXIX.

An mereatur cenſuram aſſerere, carnem Chriſti deſumptam eſſe ex ſemine B. Virginis.

NOn defuit qui diceret, eſſe placitum probabile; ſed meritò multi graues Theologi hac ætate docuerunt omnino eſſe improbabile, imò aliqui grauiori cenſura illam ſententiam notarunt, quibus pluries repugnat.

Dvbivm LXXX.

An ſit probabilis opinio negantium, Deum eſſe in ſpacijs imaginarijs extra cælum.

NOn defuerunt, qui audacter dicerent, opinionem eſſe improbabilem. Sed decipiuntur, cùm ſit grauiſſimorum Theologorum, de qua con-

A trouerſia diſputant interpretes S. Thomæ *in principio primæ partis, ad q.* 8o. de exiſtentia Dei in rebus.

Dvbivm LXXXI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, quantitatem neceſſariam ad peccatum mortale furti, eſſe quantitatem 12. argenteorum.

DE hac quæſtione dixi in materia *de furto*, & multis placet eam opinionem non eſſe probabilem, neque tutam in praxi, quibus ego ſubſcribo.

B Dvbivm LXXXII.

An ſit probabile concedere, Angelum quando non operatur eſſe nullibi.

ALiquibus videtur hoc improbabile, ſed licèt mihi videatur falſum, tamen improbabile dici non poteſt, quia eſt multorum Theologorum exiſtimantium, Angelum non eſſe in loco, niſi per operationem tranſeuntem, de qua controuerſia in materia *de Angelis*, à nobis diſputatum eſt.

Dvbivm LXXXIII.

C *An mereatur cenſuram aſſerere, quòd compoſitio ex diuina & humana natura in Chriſto, non ſit propriè compoſitio.*

DE hoc diſputatur 3 *part. S. Thomæ, ad quæſtionem* 2. & non defuerunt, qui negarent eſſe propriè compoſitionem; alij eam doctrinam ſeuerè reprehendunt. Ego exiſtimo eſſe compoſitionem verè & propriè, vt probaui 3. *parte ad quæſt.* 2. & oppoſita ſententia mihi eſt omnino improbabilis, propter ea quæ adduxi *loco citato*.

Dvbivm LXXXIV.

D *An ſit probabilis opinio aſſerentium, perſonam diuinam poſſe hypoſtaticè aſſumere immediatè formam accidentalem ſeparatam à ſubſtantia.*

NOn defuit, qui ita ſentiant, vt retuli in materia *de Incarnatione*, & ſi rationem, quam ibi attulimus, conſideremus, parum habet probabilitatis, ſecus ſi conſideremus autoritatem Doctorum, qui illam defendunt, nec meretur cenſuram, quid aliqui velint.

Dvbivm LXXXV.

E *Quam menſuram mereatur aſſerere, aliquem ſanctum habere tantam gratiam, quam habuit B. Virgo.*

DE hoc legantur Doctores agentes de ſanctitate Virginis 3. *part. ad quæſtionem* 27. ego exiſtimo hanc propoſitionem eſſe manifeſtum errorem, contra communem doctrinam omnium Sanctorum agentium de ſanctitate Virginis, qui docent B. Virginem habuiſſe maiorem gratiam, quàm quælibet pura creatura, & ſequuntur Scholaſtici ſine controuerſia, & idem iudicium eſt de quantitate gloriæ.

Dvbivm LXXXVI.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd ſecluſa vnione hypoſtatica Maria Magdalena haberet tantam gratiam, quantam habuit anima Chriſti.

SIc fertur dixiſſe quidam concionator, & ſi de facto intelligatur, eſt hæretica propoſitio: ſi de poſſibili, licèt eſſet poſſibile, tamen ſine fundamento idoneo diceretur, & eſſet temeraria vt minimum.

Dvbivm LXXXVII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, aliquibus paruulis, qui moriuntur ante vſum rationis, non conceſſiſſe Deum auxilia ſufficientia.

REſpondeo, opinionem eſſe grauiſſimorum Doctorum. legatur P. Vazquez 1. *parte*, in materia *de prædeſtinatione*, & exiſtimo non mereri cenſuram: in materia autem *de prædeſtinatione*, ego contrariam opinionem docui. Addendum eſt priorem opinionem non poſſe defendi, vt concedamus Chriſtum pro omnibus fuiſſe mortuum, quantum ad ſufficientiam.

Dvbivm LXXXVIII.

An mereatur cenſuram aſſerere propter peccatum primi parentis amiſiſſe nos auxilia omnia ſufficientia.

DE hoc in materia *de gratia*, diſputant Doctores, & dicendum eſt, non amiſiſſe nos omnia auxilia ſufficientia naturalis ordinis, & ſequeretur quòd quodlibet auxilium ſufficiens naturalis ordinis eſſet gratia per Chriſtum, quod concedi non poteſt, vt ſuprà diximus.

Dvbivm LXXXIX.

An mereatur cenſuram aſſerere, gratiam Chriſti fuiſſe finitam.

ALiqui putant, non mereri cenſuram talem propoſitionem, quia gratia habitualis Chriſti eſt finita, & multi cum Scoto docent, vnionem hypoſtaticam non ſanctificare humanitatem Chriſti. Ex quo ſequitur humanitatem Chriſti non habuiſſe aliquam gratiam infinitam. Ego verò exiſtimo, primò, non mereri cenſuram ſi quis dicat gratiam habitualem Chriſti fuiſſe finitam ſecundùm intentionem, eſt enim hæc communis opinio Doctorum in materia *de Incarnatione 3. part. ad quæſt.* 7. Secundò exiſtimo non eſſe abſolutè concedendum gratiam Chriſti eſſe finitam, quia etiamſi aliqui dicant vnionem hypoſtaticam non ſanctificare, tamen docent gratiam habitualem Chriſti ſaltem ex ordinatione Dei eſſe infinitam, ſicut & eius meritum. Tertiò exiſtimo propoſitionem illam abſolutè prolatam, non eſſe admittendam, quia eſt contra communem ſenſum Patrum & Scholaſticorum, neque caret aliqua temeritate, niſi ex circunſtantiis explicetur.

A

Dvbivm XC.

An mereatur cenſuram aſſerere, Paulum in raptu cognouiſſe, animam ſuam non fuiſſe ſeparatam à corpore.

REſpondeo, Athanaſium *ſermone* 4. *contra Arrianos*, ſic fuiſſe locutum, putant enim Saulum dixiſſe 2. ad Corinth. 12. *ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio*, non quia illud ignorauerit, ſed quia neſciebat illud ad hoc vt reuelaret. Ego tamen exiſtimo ſenſum Athanaſij eſſe contra communem ſenſum Pauli interpretum, neque ab aliquo eſſe vſurpandam in ſenſu Athanaſij, neque
B abſolutè proferendam contra textum citatum Pauli, abſolutè enim prolata eſſet ſcandaloſa, & temeraria, & in ſpecie contra Paulum, de cuius ſenſu dixi 2. 2. *ad quæſtionem* 175. legatur S. Thomas *ibi artic.* 6.

Dvbivm XCI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, matrimonium infidelium quando conuertuntur ad fidem non conferre gratiam ex opere operato.

C DE hac controuerſia diximus in materia *de matrimonio*, & non defuerunt hac ætate viri audaces, qui dicerent hanc opinionem eſſe dignam cenſura graui, ſed loquuntur ſine fundamento aliquo idoneo, & multi viri docti dixerunt eſſe probabilem ſententiam, alij docuerunt eſſe veram, & hoc placitum probaui ego in materia *de matrimonio*.

Dvbivm XCII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium iuramentum ſeruandi caſtitatem non eſſe reſeruatum Pontifici, licèt votum ſit reſeruatum.

D

NOn deſunt, qui ita ſentiant, ſed mihi falſa, & improbabilis eſt opinio, quia tale iuramentum planè includit promiſſionem factam Deo, ac proinde includit votum quod eſt reſeruatum, quæ ratio manifeſtè refutat contrarium placitum,

Dvbivm XCIII.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, donum linguarum conceſſum Apoſtolis, ſolùm in eo conſiſtere, vt quando ipſi vnam linguam loque-
E *bantur, alij omnes intelligerent, licèt eſſent gentes diuerſarum linguarum.*

DE hoc dixi 2. 2. agens de dono linguarum, & dicendum eſt eſſe errorem in fide negare Apoſtolos habuiſſe donum ad loquendum in qualibet gentium lingua, & intelligendi gentes loquentes in proptiis linguis, in hoc enim propriè conſiſtit donum linguarum.

***

Dvbivm XCIV. A

An ſit probabile aſſerere, quòd non ſit beatificatus ille de quo poteſt dici Miſſa; & recitari officium de confeſſore non Pontifice, ſi in Breui concedatur hoc, & fiat mentio de appellatione Beati.

NOn defuit in Hiſpania quidam Archiepiſcopus, cum noſtra Societate non bene compoſitus, qui diceret Patrem noſtrum Franciſcum de Borja non eſſe beatificatum, etiamſi conceſſerit Pontifex, vt Patres Sacerdotes in die obitus illius poſſint dicere Miſſam, & recitare officium de confeſſore non Pontifice, quia in tali Breui, & conceſſione Pontifex non fecit mentionem appellationis Beati. B

Sed placitum eſt omnino improbabile contra communem ſenſum Eccleſiæ, & doctiſſimorum curiæ Romanæ. Et ratio eſt, quia beatificatio præcipuè conſiſtit in facultate deferendi homini cultum ſacrum autoritate Eccleſiæ, iuxta ea quæ diximus 2. 2, *ad quæſtionem* 1. agentes de beatificatione. Deinde ſi conceditur facultas dicendi Miſſam, & officium confeſſoris non Pontificis, in orationibus illius, quibus vtitur Eccleſia, in Miſſa, & in officio ille appellatur Beatus; ergo ex hac parte non deficit ratio beatificationis, quamuis, vt C dixi, non ſit neceſſarium hoc concedere expreſsè, ſed ſatis eſt concedere facultatem dicendi officium diuinum, & Miſſam modo prædicto, & facta ea conceſſione, ſequitur vt poſſit appellari Beatus. Et prædictum placitum non ſolùm eſt improbabile, ſed ſcandaloſum, & temerarium, & Romæ viris doctis viſum eſt nullum habere fundamentum.

Dvbivm XCV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, non eſſe peccatum mortale, quòd Sacerdos exiſtens in mortali, miniſtret ſacramentum Euchariſtiæ, quod in gratia conſecrauerat.

DE hoc agunt Doctores in materia *de ſacramentis in genere*, & docent neceſſarium eſſe, vt miniſtrans Sacramentum ſit in ſtatu gratiæ, aliàs peccare mortaliter, quod P. Vazquez in materia *de Sacramentis in genere* intelligit, quòd miniſtrans Sacramentum faciat illud, non tamen quando ſolùm adminiſtrat Sacramentum prius factum, quod poteſt contingere in adminiſtratione ſacramenti Euchariſtiæ. quam doctrinam non ſolùm probabilem, ſed veram exiſtimo. legatur P. Vazquez *loco citato*. E

Dvbivm XCVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, non eſſe peccatum accedere ad Euchariſtiam, illum qui cum vxore habuit copulam coniugalem honeſtam.

MVlti putant eſſe peccatum veniale irreuerentiæ, ſed hoc non ſatis efficaciter probant, conſiderato ſolo iure naturali, & ideo contrarium non ſolùm eſt probabile, ſed verum, de quo in materia *de Euchariſtia*.

P. Luiſij de Torres ſelect. diſp. Pars I.

A

Dvbivm XCVII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, teſtamentum minus ſolemne eſſe validum in foro conſcientiæ.

GRauis eſt controuerſia in materia *de teſtamentis*; ſed negare non poſſumus eam opinionem non eſſe probabilem, quia & graues habet Doctores, & probabiliter ſatisfit argumentis contrariæ opinionis. legatur P. Molina in materia *de teſtamentis*.

Dvbivm XCVIII.

B

An ſit probabile, pragmaticam tritici taxantem pretium, non obligare tempore quo eſt magna inopia tritici.

SCio aliquos exiſtimare non eſſe probabile. Ego tamen non audeo id affirmare, quia hoc eſſet dicere legem eſſe iniuſtam, quod non caret temeritate, præſertim cùm legiſlator, & eius conſiliarij agnoſcentes vim ſtatuti, & conditionem temporum, velit eam legem obſeruari, & decernat violatores eſſe puniendos.

C

Dvbivm XCIX.

An mereatur cenſuram aſſerere, aliquem præter Moyſem, & Paulum vidiſſe diuinam eſſentiam in hac vita.

DE qualitate huius doctrinæ controuerſia eſt hoc tempore inter graues viros. Mihi videtur non eſſe hoc aſſerendum ſine grauiſſimo fundamento, quia de Paulo, & Moyſi negant multi Patres, & viri grauiſſimi. Et quia in aliis non erit facilè inuenire graue fundamentum ad hoc aſſerendum, quod pendet ex ſola voluntate Dei,
D & res eſt magni momenti, legatur Ægidius *libro* 12. *de beatitudine*, *quæſtion.* 8. *articul.* 4. *numer.* 13. *in fine*, vbi refert aliquos ſenſiſſe eſſe dignum cenſura aſſerere, quòd ſanctus Benedictus viderit diuinam eſſentiam; ipſe tamen Ægidius cum P. Salas ibi citato docet, non eſſe eam opinionem dignam cenſura.

Dvbivm C.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd quando Chriſtus deſcendit ad inferos, per eius præſentiam aliqui ſint liberati à pœna.

E

NOn defuit hoc tempore vnus, vel alter, qui auſus fuerit hoc dicere, quod multi viri docti huius ætatis grauiter reprehendunt, & putant dignum eſſe grauiſſima cenſura; alij docent excuſari non poſſe à cenſura temeritatis grauiſſimæ. Et ſanè neceſſarium eſt ſeueritate theologica in his, & ſimilibus placitis in genere coërcere.

CENTVRIA III.

Dvbivm I.

An ſit probabile placitum aliquorum aſſerentium, non poſſe confeſſorem pro pœnitentia ſacramentali imponere pœnitenti, vt faciat opus aliquod pœnale pro animabus purgatorij.

NOn defuit hoc tempore qui ita ſentiret, & probat, quia ſatisfactio ſacramentalis debet eſſe ſatisfactio pœnitentis pro ſuis peccatis: ergo non poteſt eſſe ſatisfactio pro alio, ac proinde neque pro anima purgatorij. Ego exiſtimo primò, remiſſionem pœnæ quæ fit ex opere operato, non poſſe alteri applicari, quia eſt effectus Sacramenti, & ſolùm datur recipienti Sacramentum. Secundò exiſtimo, remiſſionem pœnæ quæ reſpondet ſatisfactioni ex opere operantis, poſſe applicari alteri, ſicut in quolibet alio opere ſatisfactorio, quia ex inſtitutione Sacramenti non eſt applicata ſoli operanti, neque obligatur operans ad non applicandum illam alteri, non enim conſtat de tali inſtitutione, & voluntate Chriſti; quòd verò dicitur ſatisfactionem illam ordinari in bonum pœnitentis, C verum eſt in hoc ſenſu, quòd ipſe debet pati, quam opus pœnale cauſat, non tamen ita, vt non poſſit applicare præmium illius ſatisfactionis, quod eſt remiſſio pœnæ temporariæ ex opere operantis, & licèt obligetur pœnitens ad faciendam ſatisfactionem illam, & ferendam aliquam pœnam, tamen non obligatur ad faciendum illud in ſtatu gratiæ, & ſanctitatis.

Sed obiiciunt, illud opus eſſe partem Sacramenti; ergo nihil illius poteſt pœnitens applicare pro alio. Reſpondeo, antecedens eſſe verum, & conſequutionem ineſſicacem, quia illud opus habet aliquid ex opere operantis pro præmio, quod non datur intuitu ſatisfactionis, vt eſt pars Sacramenti, D & illud poteſt alteri applicare. Item ex eo quòd ſit pars Sacramenti, non eſt inſtitutum, quòd pœna illius ex opere operantis ſit effectus Sacramenti, primò, quia non conſtat de tali inſtitutione, ſecundò, quia aliàs ſequeretur illud opus non habiturum talem effectum, ſi non præextitiſſet Sacramentum, quod non poteſt ſine errore concedi.

Dices, aliquos ſentire, opus ſatisfactorium quod imponitur pro pœnitentia, non habere aliam remiſſionem pœnæ ex opere operato, niſi illam quam habet ex opere operantis. Reſpondeo hanc doctrinam eſſe improbabilem, & contra communem ſenſum Doctorum, qui in effectibus Sacra- E mentorum ſemper cognoſcunt aliquid pro effectu ex opere operato, ex inſtitutione diſtincta ab effectu ex opere operantis, & oppoſitum non dicitur ſine aliqua temeritate

Ex his omnibus colligitur, parum habere probabilitatis opinionem relatam in principio huius quæſtionis aſſerentium, non poſſe pro pœnitentia ſacramentali imponi pœnitenti recitationem Roſarij, aut aliud opus pœnale applicandum pro anima purgatorij.

A Dvbivm II.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, ſatisfactionem ſacramentalem ex opere operato non habere alium effectum remiſſionis pœnæ, niſi quem habet ex opere operantis.

NOn defuerunt qui dicerent, hanc opinionem eſſe probabilem, licèt ſit falſa. Ego verò exiſtimo, eſſe pluſquam improbabilem, quia in omnibus Sacramentis effectus qui reſpondet illis ex opere operato, eſt diſtinctus ab eo, qui reſpondet ex opere operantis, ſiue loquantur de effectu gratiæ, ſiue de effectu remiſſionis pœnæ temporariæ; ergo ſine idoneo fundamento, & contra communem ſenſum dicitur contrarium de ſatisfactione ſacramentali quando impletur in ſtatu gratiæ & ſanctitatis. Vnde ſemper mihi viſum eſt eam opinionem non carere temeritate, & ſic cenſuranda eſt.

Dvbivm III.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, ſolùm eſſe peccatum veniale iuramentum promiſſorium de faciendo peccato veniali.

DE hac quæſtione diximus in materia *de iuramento*, neque deſunt qui eam opinionem amplectantur, ſed alij putant improbabilem, quia ſi adducitur Deus vt fideiuſſor peccati faciendi, grauis iniuria illi infertur, contra ſummam bonitatem illius. quæ ratio efficaciſſima eſt contra illam opinionem, neque video pro illa opinione aliquod idoneum fundamentum, vnde mihi non eſt probabilis.

Dvbivm IV.

An poſſit concedi hæc propoſitio: Qui manducat Euchariſtiam, manducat Trinitatem.

NOn defuit concionator qui ita loqueretur & probabat ex opinione aliquorum, qui docent in materia *de Euchariſtia*, Patrem, & Spiritum ſanctum, aliquo modo eſſe præſentes ſpeciebus conſecratis, propter identitatem eſſentiæ cum filio. Sed multi viri docti exiſtimant, eam propoſitionem non poſſe concedi, quia licet Pater & Spiritus ſanctus, ſint aliquando præſentes ſpeciebus ſacramentalibus, tamen non ſunt ibi tanquam aliquid pertinens ad integritatem Chriſti, propter quod exiſtimo nullo modo eſſe probabilem talem modum loquendi, & eſſe contra communem ſenſum Doctorum in re grauiſſima.

Dvbivm V.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, actum fidei diuinæ eſſe neceſſarium quantum ad ſpecificationem.

NOn defuerunt, qui ita ſentirent, de qua controuerſia dixi in materia *de fide* 2. 2. *ad q.* 1. Multi cenſent eam opinionem mereri cenſuram grauem, quia ſancti Patres docent actum fidei eſſe licitum propter obſcuritatem, & ideo Concilium Arauſicanum requirit pium affectum voluntatis ad credendum, & ideo non auderem excuſare eam opinionem à cenſura temeritatis, vt minimum.

Dubium VI.

An mereatur cenſuram, qui graui cenſura notat propoſitionem, quæ illam non meretur.

VAriis modis poteſt hoc contingere; & Primò ſi propoſitionem de fide appellet quis hæreticam, ipſe eſt hæreticus, & meretur talem cenſuram.

Secundò ſi quis propoſitionem veram, certam, & traditam communiter à Doctoribus appellet temerariam, ipſe eſt temerarius ſine dubio, & ex his facile eſt de ſimilibus iudicare. Et tales cenſuras poſſe eſſe ſcandaloſas, & vt tales damnari, conſtat ex his, quæ diximus contra errores Michaeliis Baij inter opuſcula *de gratia.*

Tertiò fieri poteſt, vt quæſtio ſit de aliqua propoſitione, an mereatur, vel non mereatur cenſurã, quia eſt controuerſia apud Doctores, & tunc bene poteſt aliquis probabiliter docere eam opinionem eſſe dignam cenſura, licèt alij dicant talem propoſitionem non mereri cenſuram, quod frequenter contingit, & idem iudicium eſt, ſi omnes ſentiant, aliquam propoſitionem mereri cenſuram, & controuerſia ſit circa gradum cenſuræ, maiorem, vel minorem.

Dubium VII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd poteſtas & iuriſdictio Eccleſiaſtica ſit radicata in poteſtate Regia ſeculari.

NOn defuit hoc tempore quidam Iuriſta, qui ita loqueretur; ſed propoſitio eſt, quæ grauem cenſuram meretur, nam ſignificat, poteſtatem & iuriſdictionem eccleſiaſticam originem ducere ex poteſtate Regia ſeculari, quod eſt erroneum. nam poteſtas eccleſiaſtica ita diuerſa eſt à ſeculari, vt originem ducat à Chriſto inſtituente illam in Eccleſia, quando inſtituit Apoſtolos, Pontificem, & Epiſcopos, & Sacerdotes, & ita nullus Rex habet poteſtatem inſtituendi iuriſdictionem eccleſiaſticam, neque iuriſdictio eccleſiaſtica eſt ſubiecta poteſtati Regiæ, neque vllus catholicus ita ſenſit, vel loquutus eſt.

Dubium VIII.

An mereatur cenſuram qui diceret, quæro, & deſidero inuenire dictamen, docens, fornicationem ſimplicem non eſſe peccatum.

NOn defuit Sacerdos parum honeſtus, qui ita loqueretur, & ſanè ſi hoc dixit non ioci cauſa, ſed grauiter, & ſeriò, ſuſpectus eſt de recta fide in hac materia, quia non iudicet certum, quòd ſimplex fornicatio ſit peccatum, & tamen res eſt certiſſima ſecundùm catholicam doctrinam.

Dubium IX.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe Sacerdotem ſacrificium Miſſæ pro vno in primo loco, & pro alio in ſecundo loco offerre? & pro quolibet proprium ſtipendium, ſeu eleemoſynam accipere.

SVppono probabilem opinionem, quam ſequuntur P. Vazquez *tomo 3. in 3. partem*, in materia

A *de ſacrificio Miſſæ*, quod ſacrificium oblatum pro pluribus, tantum prodeſt cuilibet, ſicut ſi pro vno tantùm offerretur. Hac doctrina præmiſſa multi viri docti, & pij eam ſententiam putant veram, alij probabilem, & multi religioſi eam amplectuntur in praxi, vt teſtantur viri fide digni. Sed P. Vazquez *tomo 3. citato, diſputat 234. cap. 4. num. 15.* dicit eam ſententiam omni prorſus probabilitate carere. Ego ſanè illam neque conſulerem, neque auderem amplecti in praxi.

Dubium X.

B *An ſit probabile, poſſe aliquem obligari offerendi vnum ſacrificium per ſecundam intentionem, quando pro illo non accipit ſtipendium, ſed ſolùm pro prima intentione.*

IN hoc caſu multis videtur probabile id poſſe fieri, qui contrarium docent, loquuntur in eo ſenſu, vt non poſſit quis plura ſtipendia petere & accipere. Sed in hoc conſiderandum eſt, an obligatio illa offerendi ſacrificium oriatur ex voto, & conſideranda eſt intentio vouentis, vel oritur ex præcepto confeſſarij imponentis pœnitentiam ſacramentalem, & videnda eſt intentio confeſſarij, vel oritur ex præcepto ſuperioris, & ponderanda eſt intentio illius, ex circumſtantiis materiæ, &
C perſonarum.

Dubium XI.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd qui obſeruat legem naturalem, ſaluabitur.

ALiqui ex antiquis ita loquuti ſunt, & propoſitio poteſt ita intelligi, vt qui ſeruauerit legem naturæ ex viribus naturæ ſaluabitur, & in hoc ſenſu eſt manifeſtus error. Alio modo poteſt intelligi, vt obſeruata lege naturæ, id eſt, obſeruatis ſolis præceptis, quæ lumine naturæ cognoſcun-
D tur abſque aliquo actu ſupernaturali, ſaluabitur quis, & hic ſenſus etiam eſt error, quia ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, *ad Hebræos 13. cap.* ex quo in materia *de fide*, & in materia *de gratia*, diximus.

Alio modo poteſt intelligi de lege naturali, vt diſtincta à poſitiua, ita vt ſeruatis præceptis Decalogi, & præcepto fidei, ſpei, & charitatis ſupernaturalis poteſt quis ſaluari, ex gratia Chriſti, ſi habeat ignorantiam præceptorum, quæ poſitiua ſunt, & hic ſenſus verus eſt, & catholicus.

Dubium XII.

E *An mereatur cenſuram aſſerere, quòd in lege naturali, ante legem ſcriptam potuerit aliquis ſaluari ſine actu charitatis.*

REſpondeo, mereri cenſuram erroris, quia tunc pro adultis non fuit Sacramentum cauſantis gratiam cum ſola attritione, ſicut eſt in lege euangelica: ex opere autem operantis nullus poteſt ſaluari ſine actu contritionis perfectæ, quia eſt actus charitatis, vt alibi diximus.

***

A

Dvbivm XIII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium B. Virginem non habuiſſe vſum rationis in primo inſtanti ſuæ conceptionis.

RESpondeo, ea opinio grauiſſimorum Doctorum eſt, nullamque meretur cenſuram. Sed contraria eſt probabilior, de quo alibi dictum eſt, & tractant Theologi *ad 1. part. ſancti Thomæ*, agentes de B. Virgine.

B

Dvbivm XIV.

An ſit probabile B. Virginem habuiſſe ſcientiam euidentem, & claram ſupernaturalem infuſam.

ALiqui dixerunt rem eſſe incertam, alij non eſſe ſatis probabilem, ſed reuera eſt valde probabilis, & mihi videtur vera, de quo legi poteſt P. Suarez *tom. 2. in 3. part.* agens de hac re.

Dvbivm XV.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Chriſtus venit in mundum ſolùm propter docendam humilitatem, vel paupertatem, aut obedientiam.

C

ITa ſolent loqui antiqui Magiſtri vitæ ſpiritualis, aut Patres, dum de ſpeciali aliqua virtute ſermonem fecerunt. legatur Ambroſius in illud Pſal. 118. *Adoleſcentulus ſum ego.* Reſpōdeo tales propoſitiones ex contextu explicandas eſſe, & ſæpe ſignificant exaggerationem aliquam de excellētia alicuius virtutis, aliàs abſolutè falſam continent doctrinam, & exiſtimo Patres piè explicandos, eas tamen loquutiones à nobis vitandas, in quo ſępe delinquunt concionatores, ſeuerè reprehendendi.

D

Dvbivm XVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe vendi habitum militarem D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ ſine peccato ſimoniæ.

DE hac controuerſia dixi in materia *de Simonia.* Pro præſenti inſtituto dico, multos viros pios, & doctos noſtræ Societatis exiſtimare non eſſe ſimoniam talem venditionem, & ita ſentire aliquos, refert P. Azor *tom. 1. lib. 13. cap. 6. quæſt. 3.* & planè ſequitur ex eo quod docet Sarmiento cum aliis *in 1. parte, defenſionum monito* 56. & pro hac opinione refert Panormitan. *in rubrica de regularibus, num. 1. colum. penult. in fine*, hos milites neque propriè, neque impropriè eſſe perſonas eccleſiaſticas, nec religioſos, ſed laicos, & ſeculares.

E

Alij verò viri docti huius ætatis, licèt eam opinionem exiſtiment falſam, putant tamen probabilem, & ideo non auderem damnare vſum, quo Reges ſolent concedere habitum alicui, vt det filiæ ſuæ in dotem, qui habitus cenſetur pretio æſtimabilis, vt detur vel pro integra dote, vel pro parte dotis.

***

A

Dvbivm XVII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe vendi commendas ſine ſimonia.

AFfirmant multi, qui putant veram opinionem aſſerentium tales commendas non eſſe aliquid ſpirituale, de qua quæſtione dixi in materia *de Simonia*, & tenent prædictam opinionem multi viri doctiſſimi huius temporis, quos retuli *loco citato*. & plures alij, & ita negare non poſſumus eſſe probabilem, & ſecutam in praxi.

Dvbivm XVIII.

B

An ſit probabile aſſerere, milites S. Ioannis non eſſe Religioſos.

NOn defuit, qui ita ſentiret; ſed omnino improbabile eſt, vt multi ſentiunt, & conſtabit ex dicendis infrà de eſſentia ſtatus religioſi.

Dvbivm XIX.

An mereatur cenſuram qui diceret, hiſtoriam alicuius Sancti receptam ab Eccleſia, in Breuiario approbato, non eſſe certam.

C

REſpondeo prim[illegible] non mereri cenſuram ſi quis dicat eam hiſtoriam non eſſe omnino certam, quia ſatis eſt ſi dicamus, eam hiſtoriam eſſe probabilem, & propterea vt talem referri ab Eccleſia. Secundò exiſtimo, mereri cenſuram temeritatis, ſi quis diceret, eam hiſtoriam nullum habere probabile fundamentum, hoc enim eſſet reprehendere Eccleſiam, tanquam imprudentem, quæ in Breuiario proponit legendam hiſtoriam, quæ nullum habet fundamentum.

Dvbivm XX.

D

An mereatur cenſuram qui diceret, non Chriſtum in propria perſona, ſed Angelum in figura Chriſti crucifixi apparuiſſe beato Franciſco quando illi impreſſit vulnera in manibus, pedibus, & latere.

ALiqui putant eam opinionem mereri grauem cenſuram, quia in hiſtoria ab Eccleſia recepta dicitur Chriſtum apparuiſſe Beato Franciſco, & illi ſua vulnera impreſſiſſe. Alij verò multi putant hoc tempore non mereri cenſuram, quia licèt dicatur Chriſtus apparuiſſe, poteſt intelligi de Angelo in figura Chriſti. Et explicant, quia, vt diximus in materia *de Angelis*, iuxta multorum Patrum ſenſum,

E

cùm dicitur in veteri Teſtamento, Deum apparuiſſe, explicatur de Angelo loquente nomine ipſius Dei; ergo à ſimili, poterunt prædicta verba explicari ſine vlla nota cenſuræ.

Dvbivm XXI.

An mereatur cenſuram, qui diceret, reliquias quæ ex Vrbe Romana adducuntur, non eſſe certas.

RAtio dubij eſt, quia antiquitus non ſolùm Sancti inſignes, & Martyres, ſed omnes fideles, in eiſdem locis ſepeliebantur, & ita mixtim, & confusè

confuſè habeatur eorum omnium oſſa. Aliqui nimia A facilitate, ſub ſpecie pietatis omnes reliquias probant. Alij nimia ſeueritate omnes reprobant non ſine detrimento Chriſtianæ pietatis. Ego verò exiſtimo, nec facilè omnes probandas, nec facilè omnes reprobandas, par eſt vtriuſque periculum, ſed conſideranda eſſe fundamenta, ex quibus colligatur eas eſſe reliquias Sanctorum, conſideratis hiſtoriis, & vrbis traditione.

Dvbivm XXII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium Iephthe non occidiſſe filiam ſuam.

B

De hoc diximus in materia *de voto*, & multi putant eam opinionem mereri cenſuram, quia non videtur conſentanea lectioni vulgatæ Latinæ, & eſt contra communem expoſitionem Patrum. Alij eam opinionem putant omnino improbabilem, & non mereri grauem cenſuram. Non deſunt tamen viri docti. qui velint eam opinionem eſſe probabilem; ego non auderem eam amplecti.

Dvbivm XXIII.

An ſit probabilis opinio aliquorum recentiorum aſſerentium, eſſe validum votum, de peccato omni veniali vitando.

C

Non deſunt, qui velint eam opinionem carere omni probabilitate, alij cenſent falſam, ſed non improbabilem.

Dvbivm XXIV.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, propter vitandam mortem poſſe reuelari ſecretum Confeſſionis ſacramentalis.

D

Reſpondeo, eſſe apertum errorem contra communem ſenſum Eccleſiæ, quæ ſentit nullum eſſe caſum in quo liceat reuelatio Confeſſionis ſacramentalis, & hoc requirit votum confeſſionis, & eodem modo eſt ſentiendum, non eſſe licitam talem reuelationem, etiam propter vitandum damnum ciuitatis, aut regni.

Dvbivm XXV.

An mereatur cenſuram aſſerere eſſe impoſſibile conſiderare bonitatem, & amabilitatem Dei, & ſimul peccare.

E

Ita loquutus eſt aliquando quidam concionator parum doctus, & multi ſentiunt propoſitionem abſolutè prolatam eſſe errorem, quia damnum continet contra fidem. Alij explicant dictum per exaggerationem, ſed ſcandaloſum eſſe. Alij volunt explicare de conſideratione, & cogitatione congrua in ſenſu compoſito. Explicatio hæc veram continet doctrinam, ſed propoſitio prædicta prolata eſt ſine tali reſtrictione, & vix poteſt liberari ab ſpecie temeritatis, & erroris quatum ad verba inordinatè prolata.

Dvbivm XXVI.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, in omni peccato eſſe ſpecialem malitiam iniuſtitiæ ſpecialis contra Deum.

Ita ſenſerunt aliqui viri docti, agentes de ſatisfactione Chriſti pro peccatis hominum. Alij exiſtimarunt opinionem eſſe improbabilem. Ego verò non puto improbabilem, propter authoritatem eorum, qui illam docuerunt, exiſtimo tamen eſſe falſam.

Dvbivm XXVII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd pro refectiuncula, ſeu cœnula in die ieiunij, poteſt ſumi quarta, vel quinta pars comeſtionis.

Ita ſentit quidam recentior, & probat, quia quarta pars comeſtionis non cenſetur magna quantitas, ſicut neque in Miſſa, aut horis canonicis. Secundò, quia quantitas quæ fieri ſolet, non eſt minor quàm ſit quarta pars; tertiò, quia ita, inquit, iudicatum eſt in celebri.

Sed doctrina eſt omnino improbabilis, & temeraria iudicata eſt à viris doctis Hiſpaniæ, neque eſt tuta in praxi, quia vel per comeſtionem intelligit meridianam, vel cœnam veſpertinam, & quidquid intelligat eſt falſiſſimum, quia in his comeſtionibus communiter homines ita magnam quantitatem aſſumunt, vt quarta pars ſit quantitas notabilis, teſtes appello Hiſpanos, Gallos, Flandros, Germanos. Item non dicitur quarta pars alicuius totius non cenſeri magna, non eſt enim conſideranda quantitas relata ad totum, ſed ſecundùm ſe, vnde conſtat ad primam rationem. Ad ſecundam reſpondetur aſſumptum eſſe manifeſtè falſum ſecundùm communem conſuetudinem Hiſpanorum, & eadem refertur apud alias nationes ab his, qui in eis habitarunt. Tertium nullius eſt momenti. Obſeruanda ergo eſt doctrina à nobis tradita in materia *de ieiunio*, vbi quantitatem cœnulæ aſſignauimus iuxta communem conſuetudinem piorum hominum.

Dvbivm XXVIII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium ſpecies ſacramentales toto tempore quo durant in ſtomacho, cauſare gratiam.

De hac quæſtione agunt Doctores in materia *de Euchariſtia*, & interpretes ſancti Thomæ *3. parte ad quæſtionem 79. ad art. 2.* vbi licèt communiter omnes refutent ſententiam hanc, tamen nullus quem viderim, dixit eſſe dignam cenſura; circa ea verò quibus impugnari ſolet ea opinio, legatur P. Vazquez, & P. Suarez *in eam quæſtionem.*

Dvbivm XXIX.

An mereatur cenſuram placitum aſſerentium licitum eſſe dare & ſumere plures formas conſecratas ad communicandum.

Aliqui ſentiunt hoc eſſe licitum, ſecluſo ſcandalo, vel quia putant probabilem ſententiam

Caietani aſſerentis ſpecies ſacramentales cauſare
gratiam toto tempore quo in ſtomacho perſeue-
rant, vel ſaltem, quia licet non cauſent gratiam to-
to illo tempore, tamen certum eſt perſeuerare ibi
Chriſtum toto illo tempore, quod eſt magnæ con-
ſolationis.

Alij verò grauiter reprehendunt eam doctrinam,
& vſum aliquarum fœminarum, quæ ſecretò ſu-
munt plures formas conſecratas ad communican-
dum, nulla cauſa ſubſiſtente Et ego exiſtimo eſſe
contra communem vſum Eccleſiæ, & conſuetudi-
nem, quæ habet vim præcepti, & ideo referunt viri
graues, quòd Inquiſitores ſolent punire fœminas
iſtas, & eos qui illis plures formas tribuunt.

Dubium XXX.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd ſeruus non peccat, etiamſi concubinæ domini deferat internuntia prouocatiua ad actum turpem expreſsè.

REferuntur aliqui ita ſentientes. Sed communi-
ter viri docti, & pij grauiter reprehendunt
hanc doctrinam, & ego exiſtimo eſſe improbabi-
lem, ſcandaloſam, & contra bonos mores.

Dubium XXXI.

An ſit probabile aſſerere, quòd ſeruus poteſt deferre ad concubinam domini litteras amatorias prouocantes ad actum turpem, quando ſeruus ſcit hoc.

ALiqui referuntur aſſerentes hoc poſſe ſeruum
facere ſine peccato ob cauſam aliquam ſuæ
vtilitatis. Mihi tamen ſententia illa eſt improbabi-
lis, quia iſte venit ad actum, qui non eſt indifferens,
ſed intrinſecè malum, & ita ſentiunt viri docti huius
ætatis de hac re interrogati.

Dubium XXXII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd præceptum aliquod affirmatiuum obligat pro ſemper.

QVæſtionis cauſa eſt communis, & recepta ſen-
tentia Doctorum, circa diſtinctionem præ-
cepti affirmatiui, & negatiui, quod præceptum ne-
gatiuum obligat ſemper, & pro ſemper, id eſt, ita
obligat vt nullo tempore ſit licitum facere actum
prohibitum, præceptum verò affirmatiuum, licèt
obliget ſemper, non tamen pro ſemper, id eſt, non
pro quolibet tempore, ſed ſeruatis circunſtantiis, &
ita nunquam licet proſequi odio Deum, quod eſt
probatum præcepto negatiuo, & tamen præceptum
affirmatiuum diligendi Deum non ita obligat, vt
quolibet momento ſit faciendus actus dilectionis
Dei.

Sed non defuit vnus, vel alter recentior, qui dicat
præceptum affirmatiuum poſſe obligare pro ſemper;
mouetur, quia putat præceptum reſtitutionis eſſe
affirmatiuum, & obligare pro ſemper Sed quod di-
citur de præcepto reſtitutionis, refutatum eſt à no-
bis 2.2. *tomo* 2. in materia *de reſtitutione*; deinde quod
dicitur poſſe præceptum affirmatiuum obligare pro
ſemper, mihi videtur omnino improbabile contra
communem ſententiam Doctorum, vt dixi, & abſ-
que probabili fundamento, propter quod aliqui pu-
A tant, prædictam ſententiam non carere aliqua teme-
ritate, mihi ſatis eſt dicere eſſe improbabilem.

Dubium XXXIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd comedere lacticinia in Quadrageſima, vbi eſt prohibitio, ſolùm ſit peccatum veniale.

QVidam recentiores dicunt, talem violationem
præcepti ſolum eſſe peccatum veniale, quo-
rum fundamenta infrà adducemus. Aliquibus viſa
eſt improbabilis, & fideles docti putant eſſe pecca-
tum graue. Et probari poteſt, quia materia eſt gra-
B uis, iudicio prudentum; ergo poſito præcepto vio-
latio erit graue peccatum. Reſpondent aliqui, le-
giſlatorem noluiſſe obligare ſuo præcepto ad cul-
pam mortalem. Sed hoc dicitur ſine fundamento.
Rurſus ſecundùm veriorem doctrinam traditam in
materia *de legibus*, quando materia eſt grauis, non eſt
in poteſtate legiſlatoris obligare ſub culpa veniali
tantùm. Explicatur, quia Romæ & in tota Italia eſt
magna difficultas diſpenſandi cum aliquo, vt co-
medat oua & lacticinia tempore prohibito, & ta-
men ſi ſolùm eſſet obligatio ſub veniali, facillimè
concederetur diſpenſatio, & ex facili cauſa.

Vnde non ſunt audiendi recentiores aliqui, qui
dicunt prædictum peccatum ſolum eſſe veniale.
C Oportet nunc ſoluere nonnulla quæ putant validiſ-
ſima argumenta pro ſua opinione. Vnum eſt, non
eſſe credibile Summos Pontifices voluiſſe ſub obli-
gatione peccati mortalis prohibere lacticinia in
diebus Quadrageſimæ. Sed hoc in primis dicitur
ſine fundamento, deinde ſecundùm veriorem do-
ctrinam, in materia *de legibus*, obligatio ad veniale,
vel mortale, non pendet ex voluntate legiſlatoris,
ſed ex leuitate materiæ, vel grauitate illius.

Secundò obiiciunt *cap. denique, diſt.* 4. ſed, vt le-
genti conſtabit, in eo nihil dicitur de peccato ve-
niali, vel mortali, ſed ſolùm prohibetur vſus lactici-
niorum.

Tertiò expendunt, Pontifices facilè diſpenſant in
D eſu lacticiniorum, & ouorum, quia lex prohibens
ſolùm obligat ſub veniali. Sed hoc parum habet ef-
ficacitatis, quia ex cauſa iuſta etiam diſpenſant Pon-
tifices in legibus eccleſiaſticis, quæ obligant ſub
mortali. Et in Italia difficilè diſpenſant Pontifices
in prædicta lege de eſu ouorum, vt teſtantur viri
docti per multos annos Romæ commorati.

Meum iudicium eſt, prædictam opinionem non
mereri cenſura vllam, ſed eſſe probabilem, vt iu-
dicarunt multi in Academiis Luſitaniæ & Caſtel-
læ; an autem ſit vera, dicemus ſuo loco.

Dubium XXXIV.

E *An mereatur cenſuram aſſerere, ſi conſideretur ius poſitiuum, non probari efficaciter præceptum prohibens lacticinia in die Quadrageſimæ obligare ſub mortali, licèt ex conſuetudine obliget ſub mortali.*

ET difficultas eſt ſolùm de priori parte, an me-
reatur cenſuram, & non deſunt, qui putent, illud
non carere aliqua temeritate: ſed probabilius eſt
non mereri cenſuram, licèt opinio ſit impro-
babilis, quia eſt contra communem
ſenſum, ſine graui aliquo
fundamento.

***

Dubium XXXV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, Verbum æternum non procedere ex cognitione Patris vt Pater eſt.

De qua Quæſtione diximus in materia *de Trinitate*, & viri docti huius ætatis putant rem eſſe dignam cenſura temeritatis. Mihi opinio videtur hoc tempore parum habere probabilitatis.

Dubium XXXVI.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd B. Virgo habuit vim transferendi gratiam in Chriſtum.

Non defuit vnus, vel alter recentior, qui hoc modo loqueretur, quod meritò diſplicuit doctiſſimis viris huius ætatis, & non defuerunt qui dicerent mereri grauem cenſuram. Me ſanè modus loquendi vehementer offendit, eo quòd hoc pendet ex decreto diuinæ prouidentiæ & voluntatis, & pacto Dei: fuiſſe autem tale decretum, falſum eſt, & dicitur ſine fundamẽto, imò videtur non obſcurè contra Dei decretum, quo ſtatuitur Chriſtum eſſe cauſam gratiarum omnium hominum, & etiam gratiæ ſuæ matris, non econtrario, neque aliquis ſanctorum Patrum, aut grauium Doctorum auſus eſt docere, B. Mariam fuiſſe cauſam gratiæ Chriſti Domini.

Dubium XXXVII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd aqua mixta vino in calice conuertatur immediatè in ſanguinem Chriſti.

De hoc dixi in materia *de Euchariſtia*, vbi retuli tres Cardinales pro hac opinione, & alios viros doctos, & ſequitur noſter Ægidius *tomo de Sacramentis*, in materia *de Euchariſtia*, & multi viri docti huius temporis, & ideo licèt mihi videatur falſa, tamen iudico non mereri cenſuram, & etiam alij iudicant in Hiſpania de hac re interrogati: quod dixerim, quia recens autor opuſculo de hac re, quod habetur in fine tomi primi *de Gratia*, in fine opuſculi refert aliquos qui dixerunt hanc doctrinam mereri cenſuram, quamuis ipſe hoc relinquat aliis iudicandum: ſed audiendi non ſunt cenſores iſti difficiles, quia illa opinio grauiſſimos habet Doctores, & fundamenta non leuia, & hoc tempore multi Theologi eam ſequuntur vt veram. Admoneo tamen cauendum eſſe ne pro defendenda illa opinione, aliqua obſcura improbabiliáque concedantur.

Dubium XXXVIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd in filio & Spiritu ſancto non dantur origines paſſiuæ.

Quæſtionis cauſa eſſe poteſt, quia in creatis eadem actio quæ reſpectu agentis dicitur productio actiua, reſpectu termini dicitur productio paſſiua; ergo cùm in Patre, v. g. ſit generatio actiua filij, eadem erit generatio paſſiua reſpectu filij, licèt non ſit in filio. Sed talis aſſertio planè eſt contra communem ſenſum Theologorum in re grauiſſima, qui licet non eodem modo explicent eas origines,

A tamen omnes admittunt illas. legatur P. Vazquez 1. *parte tomo* 2. *ad quæſt.* 41. *ad art.* 1. *num.* 41. *& tota diſp.* 158. ex quo conſtabit, omnes Scholaſticos agnouiſſe diſtinctionem realem, inter originem actiuam, & paſſiuam in diuinis.

Item hæc aſſertio eſt contra communem ſenſum Patrum, qui ex diſtinctione originum colligunt pluralitatem perſonarum. Ambroſius *lib.* 1. *de fide, ad Gaudent. cap.* 2. Fulgent. *lib.* 1 *de fide, ad Petrum cap.* 1. Athanaſius *dialogo* 1. *contra Arrianos.* Richardus de ſancto Victore *lib.* 4. *de Trinitate cap.* 1. Beſſarion *oratione pro vnione Græcorum, & Latinorum, cap.* 6. *poſt medium*, habetur in Concilio Florentino.

Et ideo ea aſſertio non ſolùm eſt temeraria, ſed

B etiam erronea, & Catholica doctrina difficultatem non habet, quia origo paſſiua ſolùm eſt relatio filij, vel Spiritus ſancti, concepta per modum viæ, ſecundùm multorum Theologorum opinionem. legatur P. Vazquez *locis citatis*.

Dubium XXXIX.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd ſit fides danda Dæmoni, qui in aliqua perſona loquatur, & dicit ſe loqui ex præcepto Dei.

Reſpondeo, ſi abſolutè hoc dicatur, ſine aliqui-

C bus circunſtantiis, eſt manifeſtus error in fide, contra doctrinam Scholaſticorum & Patrum. Si verò hoc dicatur ab aliquibus, qui mouentur aliquibus rationibus, conſiderandæ ſunt rationes, & argumenta, & ſi leuia ſunt, res erit errori proxima, & fortè error manifeſtus, quia Patres ſeriò docent non eſſe audiendum Angelum quando eſt dubium, an ſit Beatus Angelus, vel an transfiguret ſe in Angelum lucis. Et quando manifeſtè conſtat eſſe Angelum damnatum, non eſt illi danda fides, propter periculum deceptionis, quia ſemper intendit dæmon decipere nos, & obſeruandæ ſunt regulæ, quas tradunt Patres ad cognoſcendas reuelationes, an ſint, vel non ſint ab vno ſpiritu.

D

Dubium XL.

An mereatur cenſuram hæc locutio: Intelligere eſſentiale in Deo producitur virtualiter ab eſſentia diuina.

Circa hanc loquutionem notandum eſt, quòd ponere virtualem diſtinctionem in Deo inter attributa, & eſſentiam, eſt multorum opinio, & per talem diſtinctionem intelligunt diſtinctionem quam alij appellant rationis habentis fundamentum in re, & hæc doctrina probabilis eſt, nec meretur cenſuram. Deinde ſenſus prædictæ locutionis

E videtur eſſe quòd intelligere eſſentiale videtur produci ab eſſentia, non formaliter, ſeu phyſicè, ſed quaſi noſtro modo intelligendi. Nihilominus prædicta locutio valde eſt impropria, & contra communem ſenſum Theologorum, neque vllus eſt qui ita loquatur, quem viderim, & ideo relegandus eſt ab Scholaſticis, vt temerarius in re grauiſſima, & S. Thomas 1. *part. quæſt.* 18. *art.* 3. *ad* 2. abſolutè, & ſine diſtinctione dixit viuere in Deo non habere principium, & rationem aſſignat, quia eſt ſuum intelligere, & ſuum viuere.

Dubium

Dvbivm XLI.

An mereatur cenſuram hæc propoſitio: Quantitas Euchariſtia per conſecrationem creatur de nouo.

RESpondeo hanc propoſitionem poſſe habere duplicem ſenſum, vnus eſt, quòd non remanet poſt conſecrationem quantitas quæ præfuit, & hic ſenſus eſt erroneus contra manifeſtam doctrinam Patrum & Conciliorum. Alter ſenſus eſt, quantitas, quæ priùs erat in ſubſtantia panis, & per actionem eductiuam conſeruabatur in ſubiecto, facta conſecratione conſeruatur extra ſubiectum actione creatiua, & hic ſenſus nullam meretur cenſuram. Et ad vitandam æquiuocationem oportet clariùs loqui, & cum diſtinctione. Et ſciendum eſt, quòd aliqui viri docti prædictam propoſitionem damnant, quia viſum eſt illis abſolutè prolatam, habere ſenſum erroneum.

Dvbivm XLII.

An ſit probabile aſſerere, Chriſtum prædeſtinatum vt redemptorem ante prouiſionem originalis peccati.

ALiqui huius ætatis docuerunt Chriſtum, vt redemptorem prædefinitum ante peccatum, vt defenderent B. Virginem præſeruatam à debito incurrendi peccatum originale. Verùm de illa controuerſia, an B. Virgo habuerit debitum contrahendi peccatum originale, alibi diximus; quod verò dicitur de prædeſtinatione Chriſti ante peccatum originale vt redemptoris, multi docent eſſe omnino improbabile, quia ſancti Patres, quos retuli 3. *parte ad quæſt.* 1 manifeſtè docent Chriſtum vt redemptorem in carne paſſibili prædefinitum poſt præuiſum peccatum originale, quod ſequuntur diſcipuli ſancti Thomæ & Scoti, etiam ſi inter illos ſit controuerſia. De prædefinitione Chriſti ſecundùm ſe an fuerit, vel non ante præuiſum peccatum? & ideo mihi illa opinio non ſolùm eſt improbabilis, ſed parum conſentanea doctrinæ Patrum, & contra omnes antiquos Scholaſticos, & P. Vazquez dicebat, eſſe piarum aurium offenſiuam.

Dvbivm XLIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, humanitatem Chriſti prius natura quàm vniretur potuiſſe mereri de congruo Incarnationem.

NOn defuerunt qui dixerint, non eſſe probabilem, quia ſi potuiſſet mereri, vix poſſet aſſignari ratio, ob quam non meruerit illam, & Doctores communiter docent de facto illam non meruiſſe: ſed quidquid ſit de veritate, vel falſitate eius opinionis, tamen non videtur improbabilis, ſi rectè explicetur.

Dvbivm XLIV.

An ſit probabile aſſerere quòd de facto Chriſtus meruerit beatitudinem animæ ſuæ.

MVlti putant hoc placitum eſſe improbabile, ſed de hac controuerſia diximus 3. *parte ad quæſtionem* 19.

A

Dvbivm XLV.

An ſit probabile placitum aſſerentium, humanitatem Chriſti de potentia abſoluta potuiſſe peccare.

DE hoc diximus in materia *de Incarnatione*, & aliqui vehementer reprehendunt talem doctrinam, quia ſupponunt humanitatem Chriſti non ſanctificari diuinitate, vel perſonalitate diuina, quod eſt parum conſentaneum doctrinæ Patrum, quos retuli in materia *de Incarnatione, ad quæſtionem* 7. & 15. & opuſculo de forma ſanctificante in materia *de Gratia*, & ideo prædicta opinio mihi eſt B improbabilis, parúmq; conſentanea doctrinæ Patrū.

Dvbivm XLVI.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium non eſſe tutum ponere in humanitate Chriſti propriam exiſtentiam creatam.

NOn defuerunt aliqui exiſtimantes in Chriſti humanitate non eſſe exiſtentiam creatam, quod eſt probabile: addiderunt tamen contrariam opinionem non eſſe tutam, in qua cenſura ipſi ſunt temerarij, quia opinio aſſerentium in Chriſti huma- C nitate manſiſſe propriam exiſtentiam, eſt multorum, & grauiſſimorum Doctorum, & veræ metaphyſicæ magis conſentanea, & abſolutè vera, neque eſt contra illam ratio, vel teſtimonium magnæ efficacitatis, de qua controuerſia diximus ſuo loco.

Dvbivm XLVII.

An ſit probabile placitum aſſerentium, in dæmonibus manſiſſe fidem ſupernaturalem, ex parte actus, & habitus.

DE materia iſta dixi 2. 2. in materia *de fide*, & multi meritò ſentiunt illam opinionem non eſſe probabilem, neque deſunt qui grauiori cenſura D illam dignam iudicent.

Dvbivm XLVIII.

An mereatur cenſuram aliquorum opinio aſſerentium, habitum charitatis, & gratiæ non diſtingui realiter.

NOn deſunt aliqui recentiores in materia *de Gratia*, qui valde certum putent habitum gratiæ diſtingui ab habitu charitatis, & contrariam ſententiam videntur notare, ſed decipiuntur planè, quia opinio illa vt vera iudicatur ab omnibus diſcipulis Scoti, & multis alijs grauiſſimis Docto- E ribus, quos retuli in materia *de Gratia*. Et alij putant ſententiam Scoti probabilem, & negare non poſſumus illam ſententiam eſſe valde probabilem. legatur P. Vazq. in materia *de Gratia*, tractās hāc quæſtionē.

Dvbivm XLIX.

An ſit probabile dicere, non eſſe peccatum mortale retinere magnam quantitatem pecuniæ, quando deſumpta eſt à pluribus perſonis, & à qualibet ſolùm ſumpta eſt paruiſſima quantitas.

DE hac quæſtione diximus 2. 2. in materia *de furto*; quod verò ad præſens dubium attinet,

non

non defuit vnus, vel alter qui diceret non eſſe improbabile prædictum placitum. Meritò tamen Doctores huius temporis communiter docent opinionem eſſe improbabilem, & in praxi pernicioſam, & nullo modo tutam in conſcientia, & via aperitur multis furtis.

Dvbivm L.

An ſit probabilis opinio aſſerentium violationem iuſtitiæ diſtributiuæ non inducere obligationem reſtituendi.

NOn defuerunt qui dicerent eam opinionem eſſe improbabilem.

Dvbivm LI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, ſcientiam infuſam Chriſti, præter ſpecies infuſas ſupernaturales includere duos habitus luminis ſupernaturalis diſtinctos ab ſpeciebus.

ITa ſenſit quidam autor recens in materia *de beatitudine*, agens de ſcientia infuſa. Reſpondeo tamen, plures Theologos in ſcientia infuſa Chriſti conſtituere habitum ſupernaturalem diſtinctum ab ſpeciebus ſupernaturalibus, vt retuli in materia *de Incarnatione*, & eſt opinio probabilis: ſed conſtituere duos habitus diſtinctos ab ſpeciebus, opinio eſt improbabilis, neque habet vllum fundamentum idoneum, neque poſſumus probabiliter aſſignare officia diuerſa, ad quæ ſint neceſſarij diuerſi habitus diſtincti ab ſpeciebus.

Dvbivm LII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd in die aſſumptionis beatiſſimæ Virginis Deus remittat aliquid pœnæ damnatis in inferno, ita vt minus puniantur.

ALiqui enim auſi ſunt hoc affirmare propter quoddam teſtimonium S. Ildefonſi, de quo non ſemel interrogatus ſum à diuerſis Doctoribus, & ſemper iudicaui doctrinam eſſe improbabilem, temerariam, contra ſenſum Eccleſiæ, & errori proximam, & vnius Doctoris autoritas non excuſat à cenſura, quia poteſt facilè errare, vt in materia de locis theologicis docent autores, & ex Patribus nonnulli errarunt in aliquibus materiis, circa quas ſucceſſu temporis Eccleſia declarauit veritatem; legantur quæ de locis theologicis docuit D. Thomas 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 8. & ibi interpretes.

Dvbivm LIII.

An ſit probabile aſſerere, B. Virginem in primo inſtanti conceptionis habuiſſe gloriam corporis.

PRo qua propoſitione citatur Gerſon, & S. Bernardinus Senenſis. Multi ſeuerè damnant hanc propoſitionem, & contraria videtur communis ſenſus Scholaſticorum. Et primò omnes qui putant B. Virginem conceptam cum peccato originali, contrarium ſentiunt. Secundò omnes qui putant non fuiſſe conceptam cum gloria animæ, ſupponunt non habuiſſe gloriam corporis, quæ non communicatur niſi habenti gloriam animæ, & ante hoc tem-
A pus res fuit inaudita; neque ſufficit dictum vnius, vel alterius Doctoris, vt id tam nouum, & ſpeciale affirmemus. Vnde ego rem iudico improbabilem, neque autorem illum excuſari à cenſura, quia conceditur priuilegium Virgini, quod pro primo inſtanti Incarnationis non fuit conceſſum Chriſto Domino, quod eſt alienum à ſenſu Patrum dum de priuilegiis B. Virginis loquuntur.

Dvbivm LIV.

An ſit probabile aſſerere, non peccare mortaliter ſacerdotem, quando exiſtens in peccato abſolutionem ſacramentalem
B *tribuit.*

COmmunis ſenſus Doctorum eſt, iſtum peccare mortaliter, de quo in materia de Sacramentis in genere, & ideo prædictam propoſitionem iudico temerariam in re graui ſine idoneo fundamento, contra communem ſenſum Doctorum.

Dvbivm LV.

An mereatur cenſuram hæc propoſitio, ſi ſpecies ſacramentales Euchariſtiæ non continerent Chriſtum, non eſſent dignæ veneratione, etiam ſi Chriſtum ſignificarent.

C REſpondeo hanc propoſitionem eſſe erroneam, quia ſi tales ſpecies ex inſtitutione Chriſti ſignificant Chriſtum, eſſent aliquid ſacrum, etiamſi non contineant illum, & ita eſſent dignæ veneratione, ſicut Sacramenta veteris legis inſtituta à Deo ad ſignificandam gratiam dandam per Chriſtum erant Sacramentum, & veneratione digna.

Dvbivm LVI.

An mereatur cenſuram negare, virtutes morales infuſas diſtinctas à virtutibus moralibus acquiſitis.

D DE hac quæſtione tractant Doctores in materia de virtutibus, & interpretes S. Thomæ 1. 2. in materia *de virtutibus*, & aliqui putant non poſſe negare tales virtutes ſine errore, vel temeritate. Sed illam doctrinam defendunt omnes diſcipuli Scoti in omnibus collegiis mundi vbi Franciſcani Magiſtri docent Theologiam, & ideo quidquid ſit de veritate eius doctrinæ, exiſtimo illam propoſitionem non eſſe erroneam, nec temerariam, & ita ſentiunt multi viri docti huius ætatis. legatur P. Vazquez 1. 2. in materia *de virtutibus*, neque video teſtimonium aliquod Scripturæ, vel Patrum, propter quod opinio poſſet dici erronea, ad quod intelligendum noto quòd licèt Scripturæ & Patres ad virtutes mo-
E rales requirant auxilium gratiæ, tamen hoc rectè poteſt intelligi de gratia requiſita ad opera virtutis moralis acquiſitæ, iuxta ea quæ docuimus in materia *de gratia*.

Dvbivm LVII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, maculam peccati tranſacto actu peccati, non eſſe reatum, & ordinationem ad pœnam.

ALiqui Doctores in materia *de peccatis* putant hanc opinionem damnatam eſſe a Pio V. &

Gregorio

Gregorio XIII inter alias propoſitiones Michaëlis Baij; ſed quomodo poſſit explicari damnatio horum Pontificum, vt non damnetur hæc propoſitio io ſenſu Scholaſticorom, dixi in opoſculo contra errores Michaëlis Baij *tomo opuſculorum de gratia*, & prædicta propoſitio defenditur à multis Magiſtris ordinis S. Franciſci, licèt non deſint hoc tempore diſcipuli Scoti, qui velint eam doctrinam non eſſe Scoti, quæ controuerſia non eſt huius loci. A

Dvbivm LVIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, artem pingendi non eſſe prohibitam in die feſto.

DE hac re diximus ſuo loco, & aliqui putant hanc artem non eſſe prohibitam, alij eſſe probabile quòd noo ſit prohibita, autores retuli ſuo loco, non auderem dicere opinionem eſſe improbabilem, licèt exiſtimem falſam.

Dvbivm LIX.

An ſit probabilis opinio aſſerentium accepta propter ſimoniam, in collatione Sacramentorum non eſſe reſtituenda.

DE hoc diximos in materia *de ſimonia 2. 2. ad quæſtionem* 100. & P. Vazquez aliique viri docti C huius ætatis ſenſerunt non eſſe obligationem reſtituendi pretium acceptum pro collatione Sacramentorum, ſupponont enim ſimoniam non obligare ad reſtitutionem ex iure naturali, ſed ex iure poſitiuo. Secundò docet ius poſitiuum noo loqui de hac ſimonia quantum ad reſtitutionem, ſed de ſimonia in beneficiis, & multi viri de hoc interrogati in Hiſpania ſenſerunt eſſe probabile, quibus ego ſubſcribo.

Dvbivm XL.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, ſacrificium agni paſchalis in veteri lege non fuiſſe propriè ſacrificium. D

ITa referuntur loqui nonnulli recentiores, ſed reuera error videtur contra modum loquendi Scripturæ, & Patrum, quando loquuntur de immolatione agni paſchalis, neque apparet cauſa aliqua, ob qoam ea immolatio non ſit proprie ſacrificium veteris legis.

Dvbivm XLI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, non incurri irregularitatem ob peccatum externum omnino occultum, quod in iudicio non poteſt probari. E

ITa ſenſit Caſtro *lib. 2. de lege pœnali, cap. vlt. concluſ.* 3. ſed meritò multi viri docti contrarium docuerunt, vt tradidi in materia de irregularitate, & contraria opinio mihi eſt improbabilis, vt docoit P. Suarez *diſp.* 31. *de cenſuris, ſect.* 1. &, meo iudicio, non eſt tuta, nec ſecura in praxi, & eſt contra communem Doctorum ſenſum ſine idoneo fuodamento.

* * *

Dvbivm XLII.

An mereatur cenſuram aſſerere, peccata ante Baptiſmum commiſſa, eſſe materiam liberam ſacramenti pœnitentiæ, in homine baptizato.

DE hac quæſtione diximus in materia *de pœnitentia*, & Angelus *verbo confeſſio 2. num. 2.* ſenſit ea peccata eſſe materiam liberam Sacramenti pœnitentiæ. Sed Doctores communiter refutant hoc placitum, & P. Suarez *diſput. 18. de pœnitentia, ſect. 1.* dixit, Angelum loquutum ſine fundamento in re graui contra communem ſenſum Theologorum, eſt B temerarium, vnde prædicta opinio multis videtur temeraria, & mihi plus quàm temeraria videtur, quia eſt contra commuoem ſenſum fidelium. legatur Medina *tract. 2. de confeſſione, in principio*. Deinde quod dixit Angelus in articulo mortis obligari infidèlem ad confitenda omnia peccata, etiam commiſſa ante Baptiſmum, eſt error maoifeſtus, vt docuit P. Vazquez *tomo de pœnitentia quæſt. 90. art. 3. dub. 1.*

Dvbivm XLIII.

An ſit probabile quod aliqui dixerunt, per renouationem priuilegiorum factam hoc anno 1625. Iubilai ſancti, non reuocari facultates, & priuilegia religioſorum, ad abſoluendum à peccatis Pontifici reſeruatis.

NOn defuerunt, qui ita ſentirent, ſed manifeſtè in reuocatione fit mentio priuilegiorum, & facultatum religioſorum, tam aperta, vt illa opinio ſit improbabilis omnino, iudicio multorum virorum hoc tempore in Hiſpania.

Dvbivm XLIV.

An ſit probabile quod aliqui dixerunt, quantitatem refectiuncula, & collationis in die ieiunij eſſe poſſe tertiam partem prandij principalis.

REſpondetur placitum eſſe omnino improbabile, neque tutum in praxi, quia prandium poteſt adeò magnum eſſe, vt tertia illius pars adeò magna ſit, & valde pro collatione facienda, vt conſtat; quæ verò quantitas ſit aſſignanda, diximus in materia *de ieiunio*.

Dvbivm XLV.

Quam cenſuram mereatur hac propoſitio: Vitioſum, & impium eſt frequentius quàm in ſolemnioribus feſtis ſuſcipere Euchariſtiam.

ITa docuit quidam autor. Sed reſpondeo in primis, talem propoſitionem eſſe temerariam, quia vſus Eccleſiæ admittit frequentiorem vſum ſuſceptionis Euchariſtiæ; deinde ſcandaloſa eſt hæc propoſitio contra vſum Eccleſiæ: vlteriùs, dicere quòd eſt vitioſum & impium id quod Eccleſia indicat honeſtum, errorem manifeſtè continet.

Dvbivm LXVI.

An mereatur aliquam cenſuram opinio aſſerentium, per receptionem Euchariſtia fieri ex recipiente, & corpore Chriſti vnionem quandam naturalem, ſubſtantialem, & realem.

DE hac controuerſia diximus in materia *de Euchariſtia*, & eſt hæc propoſitio vera, eâmque tradunt multi recentiores huius temporis, & explicat, & ſequitur bene P. Vazquez *tomo 3. in 3. partem diſput.* 204. vnde ex ignorantia ortum eſt, quòd aliquis putauerit, eam doctrinam eſſe dignam cenſura.

Dvbivm LXVII.

Quam cenſuram mereatur, appellare Sanctum autorem aliquem, qui ab Eccleſia cenſetur hæreticus.

REſpondeo eam appellationem eſſe temerariam, & ſcandaloſam, quia eſt contra communem ſenſum Eccleſiæ, imò multi putant ſapere errorem.

Dvbivm LXVIII.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd Angelus cuſtos quodammodo habet curam maiorem noſtri, quam habet Deus ipſe.

ITa loquutus eſt aliquando quidam Concionator, & propoſitio eſt hæretica, quia nullo modo poteſt habere ſenſum verum aliquem, aut probabilem, & huiuſmodi exaggerationes vehementer ſunt reprehendendæ in Concionatoribus, & propter illas puniendi ſunt, & priuandi officio concionandi.

Dvbivm LXIX.

An ſit probabilis opinio aliquorum aſſerentium, poſſe hominem obligari ad ieiunium ex voto obligatione religionis, & obligatione temperantiæ.

NOn defuerunt recentiores aliqui aſſerentes, poſſe hominem quandò fecit votum ieiunij, v.g. obligari ex virtute religionis, & virtute temperantiæ propria voluntate, quæ eſt priuata lex, & ſicut legiſlator poteſt ſubditum obligare in materia temperantiæ, & aliis ex poteſtate faciendi legem. ita P. Thomas Sanchez *in ſumma lib. 4. à cap. 11. n. 6.* citátque Valentiam 2. 2. *diſput. 6. quæſt. 6. punct. 4. quæſt. 1. concluſ. 2.*

Hæc tamen ſententia omnino falſa eſt, & probari poteſt primò, quia ſi quis non faceret votum, non maneret obligatus ex religione, neque maneret obligatus ex alia virtute; ergo ſignum eſt totam obligationem eſſe ex voto, ſiue ſit in hac materia, ſiue in alia, ſi loquamur de obligatione quæ oritur ex voluntate priuata hominis. Secundò, quia ſi ſecludas votum, non poteſt homo imponere ſibi peculiarem obligationem temperantiæ, ex ſola virtute temperantiæ, & præcepti, quia nullus poteſt ſibi imponere præceptum, quia nullus eſt ſeipſo ſuperior, vnde homo non poteſt ſibi imponere nouam obligationem, niſi vel voto erga Deum, vel ex promiſſione, aut contractu erga ho-

A mines, poteſt quidem homo obligare ſeipſum ex voto, ad faciendum actum eleemoſynæ, v. g. ex honeſtate miſericordiæ, ſi tamen non faciat ex tali honeſtate, ſolùm peccat contra votum, quando aliàs non eſſet præceptum ſuperioris de tali honeſtate.

Ratio verò contrariæ opinionis nullam habet vim, quia legiſlator eſt ſuperior reſpectu ſubditorum: at nulla priuata perſona eſt ſuperior ſeipſa, & ita non poteſt ſibi imponere præceptum, neque obligationem, niſi ex voto erga Deum, vel ex promiſſione, aut contractu erga homines, & propter hæc exiſtimo contrariam ſententiam non eſſe probabilem, ſi rationem conſideremus,
B ſecluſa autoritate.

Dvbivm LXX.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, voluntatem non amplecti bonum honeſtum, niſi cogitatio boni ſit efficacior cogitatione mali contrarij.

DE hac opinione dixi in materia *de prædeſtinatione*, & in materia *de peccatis*. quibus in locis eam tradidit P. Vazquez. Ego exiſtimo veram, licèt multi ſentiant contrarium. Sciendum autem eſt quemdam recentiorem docuiſſe prædictam opinio-
C nem parum habere probabilitatis, in quo manifeſtè fallitur, tum quia grauiores Doctores illam ſequuntur, quorum autoritas facit illam probabilem, tum quia habet argumenta magni momenti, vt *locis citatis* tradidi, & legi poteſt P. Vazquez: item argumenta quæ faciunt contra eam opinionem, non ſunt ita efficacia, vt propter illa poſſit audacter dici eam opinionem parum habere probabilitatis, de qua controuerſia plura alibi dicemus.

Dvbivm LXXI.

Quam cenſuram mereatur placitum aſſerentium, actionem non poſſe eſſe honeſtam, vel vi-
D *tioſam ſine actuali aduertentia vltimi finis.*

NOn defuit aliquis recentior, qui ita ſentiret libello quodam Hiſpanè conſcripto. Et ratio eius eſt, quia neceſſaria eſt ad peccandum, vel bene operandum cognitio bonitatis, & malitiæ: hæc autem ſumitur per ordinem ad vltimum finem; ergo deficiente cognitione actuali vltimi finis actio non poteſt eſſe honeſta, vel vitioſa.

Sed prædictam propoſitionem viri docti huius ætatis appellant temerariam, & errori proximam, & eſſe temerariam conſtat, quia eſt contra communem ſenſum Doctorum. nam, vt poteſt colligi ex
E materia de bonitate & malitia, Theologi non requirunt talem cognitionem, ad hoc vt actus ſit bonus, vel malus. Item ex ea opinione ſequeretur, furtum, aut fornicationem in multis non eſſe peccatum, quia non habent actualem conſiderationem vltimi finis.

Vlteriùs ad bonitatem, vel malitiam actus humani ſufficit ex parte cognitionis cognoſcere bonitatem, & malitiam obiecti, & ex parte voluntatis liberè operari, quod eſt valde certum; & tamen malitia, vel bonitas non conſiſtit, niſi vel in priuatione rectitudinis actus in peculiari materia, vel in relatione contrarietatis cum natura rationali, priuatiu verò, vel contrarietas in vltimo fine;

eſt quid conſequens, de qua quæſtione fusè diximus A
in materia *de peccatu*, & in Gentilibus non facile
eſſet peccatum ſi eſſet neceſſaria actualis cognitio
vltimi finis; meritò ergo ea opinio dicitur errori
proxima, & damnata eſt à ſupremo Senatu ſanctæ
Inquiſitionis.

Dubium LXXII.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, in iuſto non eſſe meritorium actum ſpei.

Reſpondeo eſſe errorem, quia ex Concilio Tridentino, & Patribus certum eſt licitum eſſe
opetari propter retributionem, & ita actus ſpei, qui B
reſpicit retributionem, ſi habeat alias conditiones
requiſitas, ad meritum erit meritorius. Et eodem
modo eſt error aſſerere, actum ſpei non poſſe in
homine iuſto impetari à charitate, propter quod
hæc propoſitio damnata eſt à ſupremo Senatu ſanctæ Inquiſitionis.

Dubium LXXIII.

Quam cenſuram mereatur, placitum aſſerentium, non eſſe obligationem explicandi in confeſſione circunſtantiam adultery diſtinctam à ſimplici fornicatione.

Ita ſenſit Angelus *in ſumma. verbo, luxuria, num. 2.* & reſpondeo, eſſe talem ſententiam erroneam,
quia adulterium ex communi ſententia Doctorum
addit ſupra malitiam fornicationis ſimplicis, aliam
malitiam iniuſtitiæ, quæ eſt diſtincta ſecundùm
ſpeciem à malitia contra temperantiam; circunſtantiæ verò ſpecie diſtinctæ explicandæ ſunt in
confeſſione, vt definiuit Concilium Tridentinum,
de qua quæſtione diximus in materia *de pœnitentia.*
Sed obiicit Angelus, in adulterio tantùm eſſe vnam
malitiam, quia tantùm eſt contra vnam prohibitionem, *non concupiſces vxorem proximi tui.* Hoc tamen
argumentum nullius momenti eſt, nam per illam
prohibitionem prohibentur duæ malitiæ, intempe- D
rantiæ ſcilicet, & iniuſtitiæ.

Dubium LXXIV.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd Beatiſſima Virgo, & Sanctus Ioannes Euangeliſta dormiebant in eodem lectulo.

Ita loquutus eſt aliquando quidam Concionator, deceptus quodam teſtimonio cuiuſdam Patris. Sed propoſitio eſt plena impietatis, ſcandali, temeritatis, & erroris iudicio ſapientium huius
ætatis.

Dubium LXXV.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd in die Aſſumptionis Beatiſſimæ Virginis damnati liberantur ab aliqua pœna accidentali.

Aliqui huius ætatis putarunt eſſe pium, & probabile. Ego tamen exiſtimo doctrinam eſſe
temerariam, quia eſt contra communem ſenſum
fidelium, abſque idoneo vllo fundamento, & quæ
nullum habet autorem.

Dubium LXXVI.

An ſit probabile aſſerere, quòd Sacerdos non tenetur eſſe in ſtatu gratiæ ad adminiſtrandum ſacramentum pœnitentiæ.

De hac materia diſputant Theologi agentes de ſacramentis in genere. Et hactenus communis opinio fuit, peccare mortaliter ſacerdotem, qui
miniſtrat ſacramentum pœnitentiæ, in ſtatu peccati mortalis. Referuntur tamen hoc tempore aliqui
recentiores aſſerentes non eſſe peccatum mortale,
talem adminiſtrationem in peccato mortali. Mihi
autem doctrina hæc non ſolùm improbabilis videtur, ſed etiam temeraria, contra communem ſenſum
Doctorum, ſine idoneo fundamento. Et multis
etiam apparet ſcandaloſa, & quæ parum fauet ſanctitati miniſtrorum.

Dubium LXXVII.

An mereatur aliquam cenſuram aſſerere, quòd opus praceptum non ſit magis meritorium ex eo quòd ſit praceptum.

De hac quæſtione diſputaui in materia de voto, & Doctores quidam docent, opus ex voto eſſe
magis meritorium, quàm ſine voto. Occaſione verò
C huius diſputant breuiter de opere præcepto, & loco
citato retuli ſententiam aliquorum recentiorum
aſſerentium ex præcepto non augeri meritum, &
opus factum ſine præcepto eſſe magis meritorium.
quam ſententiam *ibidem* impugnaui, & ſatisfeci argumentis factis pro illa. Nunc verò ſciendum eſt
plures Doctores hoc tempore ſentire, eam opinionem eſſe temerariam, & contra communem ſenſum
Doctorum; alij verò docent eſſe improbabilem.

Sed oportet diſtinguere in hac materia varias
propoſitiones. Vna poteſt eſſe hæc: Opus poteſt non
eſſe minus meritorium ſi fiat ſine præcepto, quàm
ſi fieret cum illo, & hæc poteſt eſſe vera, ſi non ſint
cætera paria, quia meritum ſumitur ex multis capitibus, & poteſt opus factum ſine præcepto eſſe perfectius ex illis, nempe ex obiecto, & intenſione, ex
duratione, ex voluntarij ratione. Et idem iudicium
eſt de ſecunda alia propoſitione, opus ſine præcepto
poteſt eſſe magis meritorium, quàm ſi fiat ex præcepto, ſi non ſint cætera paria. Tertia propoſitio eſt,
cæteris paribus, non eſt magis meritorium opus factum ex præcepto, quàm ſine illo, ſi non fiat ex motiuo obedientiæ, quia eſt opus præceptum, & hæc non
meretur cenſuram temeritatis, quia, vt retuli *loco citato*, graues Theologi exiſtimant, opus ex præcepto
tunc ſolùm eſſe magis meritorium, quando fit ex fine
obedientiæ, & ſic alij philoſophantur de opere facto
ex voto, id eſt, ex fine religionis. Quarta propoſitio
E eſt, opus factum ex præcepto, nullo modo ratione
præcepti eſt magis meritorium quàm ſi fieret ſine
præcepto, & hæc videtur contra communem ſenſum
Doctorum, & ideo non caret aliqua temeritate.

Dubium LXXVIII.

An mereatur aliquam cenſuram hac propoſitio: Solutio pœnæ fit in purgatorio, quia fit per meram ſatiſfactionem, non nititur propriè meritis Chriſti.

Hanc habet P. Suarez *tomo 4. in 1. partem diſp. 47. ſect. 7. num. 10.* hæc propoſitio multis viſa eſt
difficilis,

difficilis, quia indicat eam ſolutionem pœnæ non eſſe ex meritis Chriſti; ſi enim propriè non eſt ex illis, videtur non eſſe ex illis, ſi eſt per ſolam metaphoram. Item talis modus loquendi in materia de meritis Chriſti, non eſt in vſu apud Scholaſticos. Vlteriùs videtur falſus, quia ſatisfactio vt placeat Deo ſupponit ſanctitatem, & iuſtitiam in anima, quæ eſt ex meritis Chriſti. Propter quæ aliqui putant, eam propoſitionem non eſſe probabilem. Et ego ſanè non auderem illam propoſitionem defendere, nam per illam ſolutionem aufertur dignitas pœnæ, quæ impediebat ingreſſum beatitudinis; auferre verò impedimenta talia, pertinet ad merita Chriſti Domini; de cenſura verò nolo ferre iudicium, propter inſignem authoritatem tanti Doctoris, quæ apud omnes eſt magna, & apud me quamplurimum maxima.

Dvbivm LXXIX.

An mereatur cenſuram hæc propoſitio: Perſona humana conuerſa eſt in perſonam Verbi, per Incarnationem.

Hanc defendit quidam Magiſter hoc tempore, & aliqui docuerunt eſſe errorem, alij temerariam, alij dixerunt poſſe habere ſenſum aliquem, qui non meretur cenſuram. Explicationis gratia notandum eſt, quòd ſecundùm certam doctrinam, humanitas Chriſti nunquam fuit cum perſonalitate propria, & ita ſi autor illius propoſitionis voluit humanitatem illam priùs tempore, vel natura habuiſſe propriam perſonalitatem, errat contra fidem. Si verò dicat, ideo perſonalitatem humanitatis non conuerſam fuiſſe in perſonalitatem Verbi, quia per Verbi perſonalitatem impedita eſt perſonalitas humanitatis, nihil dicit contra fidem, ſed defendit falſam philoſophiam, quia conuerſio eſt à termino poſitiuo, qui fuit in alterum poſitiuum. Addo eam propoſitionem eſſe alienam a modo loquendi Patrum, & Scholaſticorum, & ideo non eſſe abſolutè proferendam.

Dvbivm LXXX.

An mereatur cenſuram aliquam aſſerere, quòd Pontifex non poſſit concedere priuilegium vt quis ſatisfaciat obligationi dicendi plures Miſſas, applicando vnam pro multis illis.

De hac quæſtione diſputant Doctores in materia *de ſacrificio Miſſæ*, & ponenda eſt doctrina communis, quòd non ſit licitum plura ſtipendia iuſta accipere pro vna Miſſa, de quo legi poteſt P. Vazquez *tomo 3. in 3. partem diſput. vlt. de ſacrificio Miſſæ*; difficultas tamen eſt, an poſſit Pontifex concedere priuilegium alicui religioni, vt eius ſacerdotes poſſint eandem Miſſam pluribus applicare, & plura iuſta ſtipendia accipere, ſicut ſi pro quolibet tantùm diceretur. Et viri docti fide digni affirmant ſe vidiſſe tale priuilegium, & ideo docent poſſe Pontificem illud concedere, & poteſt explicari; quia Pontifex poteſt recompenſare illud detrimentum per conceſſionem indulgentiarum; & explicatur, quia poteſt amplecti opinionem aſſerentium, ſacrificium Miſſæ pro pluribus oblatum prodeſſe cuilibet, ſicut ſi pro vno tantùm offeratur; quæ verò ſunt minora ex opere operantis, poſſunt recompenſari per indulgentias. Item hoc poteſt facere A re Pontifex cauſa boni communis alicuius religionis, vel monaſterij.

Alij verò exiſtimant Pontificem non poſſe tale priuilegium concedere, quia eſſet contra voluntatem eius, qui dat eleemoſynam pro certo numero Miſſarum, qui ſi ſciret in ea religione eſſe tale priuilegium, nollet ſuam eleemoſynam illi dare, neque Pontifex poteſt contra voluntatem eius diſponere de pecunia illius.

Notandum verò eſt, ſine periculo poſſe eſſe controuerſiam circa poteſtatem Pontificis, reſpectu alicuius actus, & poſſe eſſe opiniones contrarias Doctorum; ſicut eſt quæſtio, an poſſit Pontifex diſpenſare in matrimonio rato, & in voto ſolemni. Et B ſunt contrariæ opiniones Doctorum, & Pontifex poteſt ſequi in ſuo facto opinionem probabilem, qualis eſt opinio aſſerentium poſſe Pontificem diſpenſare in matrimonio rato, & in voto ſolemni propter grauiſſimam cauſam. Et eodem modo in præſenti quæſtione poſſunt eſſe contrariæ opiniones.

Et probabilis videtur opinio aſſerentium, poſſe Pontificem concedere tale priuilegium, ob grauem cauſam boni communis, & facile intelligitur poſſe Pontificem circa Miſſas relictas ex teſtamento defuncti commutationem facere ex cauſa, quia habet poteſtatem commutandi vltimas voluntates ex cauſa ſecundùm certam doctrinam.

C Item facile intelligitur, ex cauſa poſſe Pontificem aſſignare aliquod ſtipendium, & eleemoſynam pro Miſſa celebranda à religioſis alicuius monaſterij, ſi manifeſtet priuilegium fidelibus, quia tunc nulla iniuria fit fidelibus, qui ſcientes, & volentes illi darent, ob deuotionem peculiarem erga tale monaſterium.

Tota difficultas eſt, quando priuilegium conceditur religioni alicui, aut monaſterio, & tamen non cognoſcitur à fidelibus, & certè ſi grauiſſima occurreret cauſa, ego concederem poſſe Pontificem tale priuilegium concedere modo explicato à prima opinione: ſed quia res eſt difficilis, & non facile occurret grauiſſima cauſa, merito Congregatio Cardinalium D facultate Vrbani VIII reuocauit omnia priuilegia ſimilia, ſi quæ ſunt hactenus conceſſa. legatur P. Suarez in materia *de ſacrificio Miſſæ*. Reginaldus, Villalobos, Vega.

Dvbivm LXXXI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, poſſe Epiſcopum diſpenſare in iuramento caſtitatis, & religionis.

De hoc dixi in materia *de iuramento*, & legi poteſt P. Thomas Sanchez *in ſumma lib. 3. cap. 19. & lib. 8. de matrimonio diſput. 13.* qui alios citat, & E P. Suarez *lib 2. de iuramento cap. 30.* Aliqui putant eſſe veram eam opinionem aſſerentium iuramentum prædictum non eſſe reſeruatum Pontifici, & Epiſcopum poſſe in illo diſpenſare; alij eſſe probabilem. Sed P. Suarez dicit ſe non audere illam opinionem ſequi, neque conſulere. Alij putant non eſſe probabile, neque tutam, & ſecuram in praxi, & ego ſentio nullo modo eſſe conſulendam in praxi, vt dixit P. Suarez propter multa quæ ibi dicit; & certè ſi rationes conſiderentur, parum habet probabilitatis, & in re tam graui tutius eſt recurrere ad Summum Pontificem, ſi petenda eſt diſpenſatio, & relaxatio.

Dvbivm LXXXII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quod in hæretico ſit actus fidei infuſæ ſupernaturalis ob teſtimonium Dei.

DE hac materia legendi ſunt interpretes S. Thomæ 2.2. *ad quæſt.* 5. *circa art.* 3. Et

Primò certum eſt, vt *ibidem* docui, in hæretico non manere habitum infuſum fidei theologicæ, & oppoſitum graui cenſura dignum iudicant autores.

Secundò ſciendum eſt, Doctores Theologos, (vno excepto Durando,) docere actus fidei infuſæ ſupernaturales theologicæ propter teſtimonium Dei, non poſſe eſſe in hæretico ſecundùm legem ordinariam, quamuis diuerſitas opinionum in aſſignanda ratione huius, ſicut eſt diuerſitas opinionum in aſſignanda ratione, propter quam per peccatum hæreſis corrumpatur habitus infuſus fidei ſupernaturalis & theologicæ.

Tertiò ego docui *loco citato diſp.* 44. *dub.* 2. actum fidei theologicæ ſupernaturalem non poſſe eſſe in hæretico, & rationem ibi aſſignaui, & contrarium nullus hactenus docuit, excepto Durandu.

Quartò multi Theologi huius temporis opinionem Durandi de actu fidei infuſæ in hæretico iudicant dignam graui cenſura, & aliqui dicunt ſaltem eſſe temerariam, quia in re graui eſt contra omnes Theologos, ſine vllo probabili fundamento. Alij docent eſſe plus quàm temerariam, & ſapere errorem, quia ſi ex communi lege poteſt eſſe in hæretico actus fidei ſupernaturalis, & theologicæ, non poteſt aſſignari ratio, ob quam in hæretico non maneat habitus fidei ad eliciendum talem actum, & ita errauit conſequenter Durandus, concedens, actum, & habitum fidei infuſum, & ſupernaturalem manere in hæretico.

Et explicari poteſt, quia vel habitus dicitur corrumpi ex natura rei per peccatum hæreſis, quia auffertur obiectum habitus illius, & tunc non poterat eſſe actus, quia non manet obiectum. Vel dicitur corrumpi ex libera ordinatione Dei, & de hac non magis conſtat de habitu, quàm de actu, nullum enim apparet teſtimonium Scripturæ, vel Patrum, ex quo poſſit colligi, per hæreſim corrumpi habitum infuſum fidei, & poſſe manere actum fidei in hæretico.

Deinde, ſi dicatur corrumpi habitus demeritoriè, eodem modo etiam demeretur hæreticus auxilium ad actum fidei, ſicut demeretur habitum: ergo neque manebit habitus, neque erit actus in hæretico, quia non eſt maior ratio vnius, quàm alterius. Ex quo intelligitur quod antea dicebam, quòd ſi actus poſſet eſſe in hæretico, non eſſet argumentum ad dicendum, per peccatum hæreſis corrumpi actum fidei infuſum ſupernaturalem, & ideo exiſtimo prædictam opinionem eſſe valde abſurdam, & vt minimum temerariam, & parum conſentaneam doctrinæ Patrum qui in hæretico non agnoſcunt verum aliquem actum fidei.

Quod ampliùs explico, quia ſecundùm prædictam doctrinam ſequitur in hæretico poſſe eſſe aliquem actum virtutis infuſæ, & ſupernaturalem, quamuis talis actus ſolùm requirat actum fidei ſupernaturalem talis obiecti, v.g. actus ſpei, vel temperantiæ quia obiectum huius actus poterit proponi per actum fidei. ergo nihil deeſt ad talem actum virtutis, & tamen Patres cōmuniter in hæretico non agnoſcunt veros actus virtutum ſupernaturalium.

Sed dicet aliquis, poſſe prædictam propoſitionem excuſari à cenſura temeritatis. Primò, quia eam docuit Durandus. Secundò, quia alij Doctores contra Durandum ſolùm videntur loqui de habitu fidei, non de actu. Tertiò, quia quando Patres docent in hæretico non eſſe veram virtutem, loquuntur de illo hæretico, qui nullum habet actum fidei infuſæ. Quartò, quia, vt opinio ſit temeraria, neceſſum eſt, vt non habeat graue aliquod fundamentum, & tamen pro prædicta ſententia ſatis graue fundamentum eſt, quod non videtur implicare, hominem circa vnum obiectum fidei habere aſſenſum, & circa aliud diſſenſum, vt conſtat in fide acquiſita, neque videtur referre aſſenſum eſſe ſupernaturalem, quia ex opinione multorum, actus naturalis, & ſupernaturalis, ſolùm differunt ex parte principij efficientis. Quintò, quia ex antiquis Theologis nullus docuit, prædictam opinionem dignam eſſe graui cenſura.

Nihilominus hæc omnia non ſufficiunt ad excuſandum eam opinionem à graui cenſura.

Ad primum reſpondetur, auctoritatem Durandi parum eſſe contra communem ſenſum Scholaſticorum, præſertim cùm errauerit non ſolùm circa actum fidei infuſæ, ſed etiam circa habitum, in quo excuſari non poteſt à cenſura.

Ad ſecundum reſpondetur, Doctores loquentes de habitu contra Durandum ſumere argumentum ab actu, ita vt probent, non manere in hæretico habitum, quia poteſt facere actum, & ita manifeſtè loquitur etiam de actu, imò hoc videtur vt certum ſupponere, & ex hoc intulerunt, non manere habitum in hæretico.

Ad tertium dicendum eſt, Patres ita loqui de hæretico, vt abſolute docerent, in illo non eſſe veram fidem, neque veram aliquam virtutem, quod abſolute non eſſet verum ſecundùm placitum illud quod refutauimus. Et certè ſi Patres agnoſcerent in hæretico aliquem actum fidei infuſæ, & catholicæ, aliquando id dixiſſent, vel indicaſſent, vnde ſine dubio prædicta propoſitio eſt parum conſentanea doctrinæ Patrum.

Ad quartum conſtat, eam opinionem non habere efficax argumentum, & potius contra eam militat ratio facta, nempe quòd ſi actus fidei infuſæ eſſet in hæretico, non poſſet probari efficaciter, non manere in illo habitum; neque refert quod adducitur de actu fidei acquiſitæ naturali, nam & ea opinio eſt falſa, vt probaui in materia *de gratia*, & Doctores qui illam ſequuntur, docent in hæretico non manere actum fidei infuſæ ſupernaturalem; ergo Doctores illi non fauent prædictæ opinioni.

Ad quintum reſpondent Doctores, diſputantes de aliqua cōtrouerſia, & quæſtione, non ſemper agere de cenſura quam meretur, vel non meretur opinio, quam impugnant, vt conſtat lege paulu infrà.

Dvbivm LXXXIII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium Epiſcopatum non eſſe ſacramentum.

DE hoc diſputaui in materia *de ordine*, & legi poteſt P. Vazquez *tom.* 3. *in* 3. *partem diſp.* 240 qui meritò docet iam hoc tempore non poſſe negari, Epiſcopatum eſſe ſacramentum, ſine graui nota, & licèt non explicet cenſuram quam meretur ea opinio, tamen mihi videtur non ſolum eſſe temerariam ſententiam, ſed errori proxim[illegible] quia, vt docet P. Vazq. *loco cit.* non obſcurè colli[illegible]ur ex Conc. Trid. Epiſcopatum eſſe ſacramentum nouæ [illegible]gis.

Dvbivm

Dvbivm LXXXIV.

An mereatur cenſuram aſſerere, per ſacramentum Epiſcopatus non conferri gratiam.

De hoc legi poteſt P. Vazquez *loco citato*, & aliqui dixerunt, Epiſcopatum imprimere charaćterem, ſed non conferre gratiam; verùm ſi velit non eſſe ſacramentum, iam diximus eam ſententiam non poſſe defendi poſt Concilium Tridentioum: ſi autem velit eſſe ſacramentum, & non conferre gratiam, non ſolùm eſt temeraria ſententia hoc tempore, ſed errori proxima, quia in Concilio Tridentino definitum eſt, ſacramenta nouæ legis conferre gratiam, & ex alia parte ex eodem Concilio colligitur Epiſcopatum eſſe ſacramentum; ergo non poteſt negari quòd conferat gratiam.

Dvbivm LXXXV.

An poßit ſine cenſura concedi Angelos aliquando in via vidiſſe clarè diuinam eſſentiam.

De hoc diſputant Theologi in materia *de Angelis*, & communis opinio eſt, illos non fuiſſe creatos cum beatitudioe ſupernaturali eſſentiali: aſſerere autem quòd licèt non fuerint creati cum ea beatitudine, tamen aliquando viderunt dininam eſſentiam in via, non ſolùm improbabile, ſed temerarium eſt, vt docuit P. Suarez in materia *de Angelis*, dicitur enim hoc ſine fundamento in re graui contra communem ſenſum Doctorum, & idem iudicium eſt etiam, ſi de vno, vel altero Angelo tantùm dicatur, præſertim ſi ſermo ſit de Angelis his qui ceciderunt.

Dvbivm LXXXVI.

An mereatur cenſuram aſſerere, in hæretico manere poſſe actum fidei propter teſtimonium Dei circa aliquem articulum, loquendo de actu naturali ſecundùm ſubſtantiam.

Aliqui putant eſſe probabilem talem opinionem, quia exiſtimant poſſe eſſe talem actum naturalem circa idem obiectum formale quod haber actus fidei ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam, & ſimul exiſtimant, quòd licet in hæretico non poſſit eſſe actus fidei ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam, poteſt tamen eſſe actus naturalis ſecundùm ſubſtantiam, & docent etiam Theologos negantes actum fidei diuinæ in hæretico, loqui de actu ſupernaturali.

Mihi tamen hæc opinio vehementer diſplicet, quia licèt circa ſupernaturalem actum ſint diuerſæ opiniones grauiſſimorum Theologorum, tamen in præſenti controuerſia difficultas eſt, an qui propter teſtimonium Dei propoſitum ab Eccleſia non vult credere vnum articulum, poſſit propter idem teſtimonium credere alios: hæc autem non pendet ex ſupernaturalitate actuum, ſed ex propoſitione Eccleſiæ, & obiecto formali, &c., vt diximus ſuo loco in materia *de fide*, communis ſenſus Doctorum eſt, (excepto Durando) id non poſſe fieri, propter rationem quam ibi aſſignaui, & ideo exiſtimo eam opinionem non carere temeritate, propter ea quæ ſuprà paulo antea diximus, & explicatur ampliùs, quia ſi hæreticus poſſet propter tale obiectum credere, vix poſſet aſſignari ratio, ob quam non poſſet di-

A cere actum ſupernaturalem ex auxilio Dei, quod aliqui concedunt, ſed errant apertè.

Addendum eſt falſam eſſe eam opinionem aſſerentium, circa idem obiectum formale poſſe eſſe actum naturalem ſecundùm ſubſtantiam, & alium ſupernaturalem ſecundùm ſubſtantiam. Item notandum eſt, modò nos non diſputare, an ad prædictum actum naturalem requiratur aliquod auxilium gratiæ per Chriſtum, vel non, de quo obſeruanda eſt generalis doctrina tradita in materia *de gratia*.

Dvbivm LXXXVII.

B ***An mereatur cenſuram aſſerere, aliquod auxilium requiri ad peccatum.***

Reſpondeo, ſi ſermo ſit de auxilio gratiæ, non eſſe eam propoſitionem admittendam, de qua diximus in materia *de gratia*; ſi verò ſolùm ſit de aliquo alio auxilio, quòd non ſit gratia, ſed concurſus generalis primæ cauſæ, non meretur cenſuram, ſed habet ſenſum verum, & talem concurſum multi Doctores in materia *de gratia* appellant auxilium, vnde non eſt cauſa ob quam tale nomen offendat Theologum.

Dvbivm LXXXVIII.

C ***An mereatur cenſuram aſſerere, Beatum in patria poſſe diligere Deum amore amicitiæ naturali, viribus naturæ.***

In ſchola Scoti communis doctrina eſt hæc, & eum amorem appellant fruitionem; hæc verò ſententia oritur ex principiis Scoti, ipſe enim exiſtimat poſſe eſſe circa Deum in via duos amores, alterum naturalem, ſupernaturalem alterum, & videtur ſcotire verſari circa idem obiectum formale, quia ipſe naturalem, & ſupernaturalem actum ſolùm diſtinguit ex parte principij, & non ex parte obiecti, & cùm hos actus concedat in viatore, voluit etiam eos D concedere in Beato.

Non defuerunt aliqui hoc tempore, qui putarunt prædictam propoſitionem damnatam eſſe in Clementina *ad noſtrum, de hæreticis*, vbi damnatur error aſſerentium, poſſe Deum clarè videri viribus naturæ ſine lumine gloriæ.

Sed hæc cenſura non cadit in opinionem Scoti, ipſe enim non negat lumen gloriæ in intellectu Beati, de cuius mente legi poteſt P. Vazquez 1. *part. ad quæſtionem* 12. agens de lumine gloriæ. Deinde licèt Scotus conſtituat beatitudinem in actu voluntatis, tamen non negat ad beatitudinem ſupernaturalem, & amorem, quem ille appellat fruitionem, eſſe neceſſarium habitum, vel auxilium ſu- E pernaturale; ſed præter iſtum amorem, ponit alium naturalem, ſicut multi Theologi illum ponunt in materia *de gratia*. legatur P. Vazquez 1. *part.* in materia *de viſione*, & 1.2. in materia *de beatitudine*, & in materia *de gratia*.

In præſenti autem controuerſia ego exiſtimo, beatitudinem conſiſtere in actu intellectus, & ad illum requiri lumen gloriæ. Secundò ad actum amoris naturalis erga Deum in via neceſſarium eſſe gratiam per Chriſtum. Tertiò ſi talis amor eſt in beatitudine, de quo modò non diſputo, exiſtimo ad illum eſſe neceſſariam gratiam, & oppoſitum mihi vehementer diſplicet, ſed exiſtimo non eſſe damnatam priuata autoritate ſententiam Scoti, quam

eius diſcipuli ſequuntur in religione Franciſcana multi viri & valde docti, in omnibus vniuerſitatibus Eccleſiæ

Dvbivm LXXXIX.

An mereatur cenſuram aſſerere, Spiritum ſanctum non requirere ad ſui productionem duo ſuppoſita ex parte principij.

De hac controuerſia diſputant Doctores in materia *de Trinitate*, & aliqui hoc tempore auſi ſunt dicere eam doctrinam mereri grauem cenſuram; ſed licèt ea opinio mihi videatur falſa, tamen nullo modo eſt digna cenſura, & eam facit probabilem Scotus, & eius diſcipuli, qui eam tradiderunt.

Dvbivm XC.

An mereatur cenſuram aſſerere, Angelos in via non habuiſſe fidem ſupernaturalem.

De hac controuerſia dixi 2. 2. *tomo* 1. *diſp*.43. *dubio* 2. vbi retuli exiſtimantes ſententiam Durandi eſſe temerariam; & ſententiam aſſerentium ſententiam Durandi non mereri cenſuram, & fundamenta vtriuſque opinionis, & argumenta pro ſecunda opinione efficaciora ſunt, & ideo exiſtimo illam opinionem Durandi non mereri cenſuram, licèt ſit falſa, & quæ non habet firmum aliquod fundamentum, & non mereri cenſuram eam opinionem, ſenſerunt multi viri docti in Hiſpania de hac re interrogati.

Dvbivm XCI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, ex commiſſione Pontificis poſſe Sacerdotem qui non eſt Epiſcopus, conferre Ordinem ſacrum.

Hanc quæſtionem eruditè tractat P. Vazquez *tomo* 3. *in* 3. *partem*, & prædictam opinionem efficaciter confirmat ex Bullis Pontificum, & ex ordine S. Bernardi multi eam opinionem defendunt vt veram, propter conceſſionem Pontificum factam Abbatibus Ciſtercienſibus, & ita nullus poteſt dubitare de probabilitate eius opinionis.

Dvbivm XCII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd ex Auguſtino non colligatur, Baptiſmum recedente fictione conferre gratiam.

Reſpondeo, quòd de hac materia eruditè tractat P. Vazquez *tomo* 2. *in* 3. *partem diſp*. 159. vbi explicationes Scholaſticorum fideliter refert, qui legi poteſt, & ex eius doctrina ſatis conſtat de veritate.

Dvbivm XCIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd alia ſacramenta diſtincta à Baptiſmo non conferant gratiam recedente fictione.

Reſpondeo nullam mereri, quia multi viri docti in materia *de pœnitentia*, & aliis ſacramentis, ita ſentiunt, & quia non eſt idoneum fundamentum ad hoc aſſerendum, quod pendet ex inſtitutione Chriſti; de Baptiſmo verò ſentiunt multi Scholaſtici habere illum effectum, propter teſtimonium Auguſtini, de quo P. Vazquez *loco proximè citato*.

Dvbivm XCIV.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd aliquis Sanctus diſtinctus à B. Virgine non habuerit peccatum veniale.

Reſpondeo, de hoc tractant Theologi in materia *de gratia*, & communiter ſentiunt doctrinam eſſe dignam graui cenſura, quia tale priuilegium non poteſt affirmari niſi grauiſſimo fundamento.

Dvbivm XCV.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd quoties aliquis recitat officium S. Mariæ, comparet indulgentiam plenariam.

Refert quidam autor libello ſermone Hiſpano conſcripto, quemdam Sanctum habuiſſe reuelationem, qua affirmabatur prædicta propoſitio; ſed eſt contra ſenſum Eccleſiæ, & ea reuelatio non eſt admittenda, ſed, vt ſuprà, reiicienda.

Dvbivm XCVI.

An mereatur aſſerere, quòd Angelus cuſtos cognoſcat cogitationes cordium eius hominis cuius eſt cuſtos.

Reſpondeo, ſi ſermo ſit de cognitione ex ſolis viribus naturæ Angelicæ, res eſt falſa, vt diximus in materia *de Angelis*. Si verò ſit ſermo de cogitatione ex ſpeciali reuelatione Dei, doctrina eſt poſſibilis. An verò talis reuelatio concedatur aliquando Angelo cuſtodi, probabiliter poteſt affirmari, vt pium, & conueniens officio Angeli cuſtodis.

Dvbivm XCVII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd vnus Angelus cuſtos ſimul tempore exerceat officium cuſtodiæ reſpectu plurium hominum.

Reſpondeo mereri grauem cenſuram, quia eſt cõtra communem ſenſum Sanctorum, & Scholaſticorum, & Eccleſiæ, & eſt doctrina plus quàm temeraria, & viri docti exiſtimant ſapere errorem.

Dvbivm XCVIII.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd non ſint in Deo, voluntas arcana, & reuelata.

Sciendum eſt fuiſſe errorem Caluini aſſerere in Deo eſſe voluntatem arcanam, & reuelatam; ipſe verò ita explicabat hanc doctrinam, vt diceret voluntatem Dei reuelatam eſſe in Scripturis, qua prohibet peccata; voluntatem verò arcanam eſſe ſecretam, qua vult peccata. ita refert Becanus 1. *parte cap*. 11. *quæſt*. 1. *in fine*. Sed eſt hæreſis manifeſta; prædicta verò diſtinctio poteſt habere catholicum ſenſum, ſi dicamus Deum aliqua reuelaſſe, & voluiſſe fieri; multa verò non reuelaſſe, ſiue velit fieri, ſiue velit non fieri. Vnde ſi quis diceret in Deo non eſſe voluntatem arcanam, & reuelatam, dicet verum

contra

contra Caluinum; in altero verò poſteriori ſenſu erraret apertè.

Dvbivm XCIX.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, Spiritum ſanctum habere perfectionem, qua poſſet eſſe Pater Chriſti eodem modo qua B. Virgo fuit mater.

Reſpondeo eſſe manifeſtum errorem in fide, quia ſecundùm diuinitatem Chriſtus non eſt filius Spiritus ſancti; ſecundùm humanitatem verò non poteſt dici Spiritus ſanctus Pater Chriſti, ſicut B. Virgo fuit mater, quia non poteſt eſſe pater, ſicut homo eſt pater alterius, vnde prædicta locutio ex ſeipſa videtur locutio Doctoris indocti.

Dvbivm C.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd non eſt actus virtutis ſi ſuperior puniat hominem ſuperbum, & pauperem.

Reſpondeo eſſe errorem manifeſtum, ſi quis velit iſtum actum non poſſe eſſe actum honeſtum in materia iuſtitiæ punitiuæ, poſſunt enim eſſe tales circunſtantiæ, vt iſte actus ſit honeſtiſſimus.

CENTVRIA IV.

Dvbivm I.

An mereatur cenſuram, qui profert ſenſum aliquem nouum Scripturæ.

Respondeo, ſi talis ſenſus ſit contra communem ſenſum Patrum, & quis velit excludere, & refutare ſenſum Patrum, meretur cenſurâ temeritatis. Secundò, ſi ſit contra vnanimem ſenſum Patrum, erit manifeſtus error, vel hæreſis. Tertiò, ſi ita quis proferat nouum ſenſum, vt non velit excludere ſenſum Patrum, ſed intendit in eodem loco Scripturæ eſſe duos ſenſus litterales, non erit doctrina digna cenſura, licèt interdum ſit aſſertio improbabilis, vel parum habens probabilitatis. habenda ſunt præ oculis, quæ Doctores tradunt in materia *de ſenſibus Scripturæ, 1. part. ad quæſt.* 1. & circa ſenſus morales cauendum eſt, ne aliquis dicat aliquid contra ſenſum litteralem, in quo non rarò errant concionatores, præſertim indocti. Secus quando ſolùm loquuntur præter ſenſum litteralem, non contra illum. Deinde, ſi Patres ſint diuiſi circa ſenſum litteralem, & vir doctus cum graui fundamento tradat alium ſenſum diſtinctum, & nouum, non erit dignus cenſura, præſertim ſi eum modeſtia loquatur, & iudicium relinquat aliis, quod recentiores aliqui Scripturæ interpretes non ſemel faciunt, & certè cum fructu.

Dvbivm II.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, S. Ioannem Baptiſtam fuiſſe conceptum ſine peccato originali.

Reſpondeo propoſitionem eſſe erroneam, contra Scripturam, & Patres, qui vniuerſaliter loquuntur, & non eſt idoneum argumentum, ad excipiendum Ioannem Baptiſtam ab illis propoſitionibus, ſicut eſt fundamentum grauiſſimum ad excipiendam B. Virginem.

Dvbivm III.

An mereatur cenſuran qui diceret, non eſſe propriam loquutionem illam, Pater, & filius diligunt ſe Spiritu ſancto.

De hac quæſtione variæ ſunt ſententiæ, & explicationes. legatur P. Suarez, & Vazquez in materia *de Trinitate*, qui referunt varia placita, quæ & ego retuli *ibidem*, & non video firmum fundamentum, vel rationem, ad dicendum mereri cenſuram, qua diceret illam propoſitionem eſſe impropriam. Ego tamen in ſenſu proprio explicui illam in citata materia *de Trinitate.*

Dvbivm IV.

An mereatur cenſuram opinio aliquorum aſſerentium, non peccare mortaliter religioſum contra votum paupertatis, qui ſæpe ſumeret rem, vel pecuniam ſufficientem ad veniale, & furtum mortale, etiamſi ſæpiùs contraheret furtum leue.

De ſæcularibus dixi in materia *de furto*, & in materia *de peccatis*, fore graue peccatum, quando ex pluribus furtis reſultaret retentio magnæ quantitatis, quia ea materia formaliter conſtat ex pluribus paruis materiis: ſed quia religioſus non videtur obligari ad reſtitutionem, quia non habet bona ex quibus poſſit reſtituere, ideo aliqui hoc tempore dixerunt, plures materias paruas furti non continuari, & ideo religioſum non peccare mortaliter.

Sed mihi hæc ſententia vehementer diſplicet, neque auderem dicere, eſſe probabilem; & primò ſi religioſus habeat aliqua ex quibus licitè poſſit diſponere, peccabit mortaliter, ſicut de ſeculari diximus. Deinde ex impotentia reſtituendi non excuſatur a peccato graui, ſicut peccat mortaliter quando ſumit quantitatem grauem, etiamſi ex impotentia excuſetur à reſtitutione facienda; ergo etiamſi ſigillatim ſumat plures materias paruas.

Deinde, quod dicitur de paruis materiis, quòd non continuantur, quia religioſus non habet bona ex quibus reſtituat, nullius eſt momenti, quia iſte verè retinet materiam grauem, & intulit graue damnum, licèt paulatim, & oppoſitum non cenſeo tutum in praxi. Et explicatur ampliùs, quia aliàs plures religioſi poſſent grauiſſimum damnum inferre religioni, ſi vnuſquiſque ſigillatim, & ſeorſim pluries ſumerent paruas materias, quod per ſeſe apparet abſurdum, ſi quis dicat hoc poſſe fieri ſine peccato mortali.

Dvbivm V.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium per peccatum veniale amitti aliquam partem intenſionis gratiæ habitualis.

De hoc diſputant aliqui in materia *de gratia*, alij in materia *de charitate*, & communis ſenſus eſt peccatum veniale non tollere aliquid gratiæ habitualis,

tualis, & oppoſita ſententia meretur grauem cenſuram, ex mente multorum doctiſſimorum virorum, & mihi videtur temeraria, quia eſt contra communem ſenſum Scholaſticorum ſine graui fundamento.

Dvbivm VI.

An ſit probabile placitum aſſerentium, gratiam habitualem opponi peccato veniali per differentiam indiuidualem phyſicam ipſius habitus.

DE hoc diſputant aliqui recentiores in materia *de gratia*, alij in materia *de charitate*, & modò ſolùm promitto placitum eſſe omnino improbabile, refutani in prædictis locis, & idem indicium eſt de gratia habituali, quæ collata eſt per ſacramenta.

Dvbivm VII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd pœnitens non tenetur explicare in confeßione, an peccata quæ confitetur, ſint præſentis temporis, vel vitæ præteritæ.

AVdio hoc tempore ita ſenſiſſe aliquos recentiores, & probant, quia hoc ſolùm videtur pertinere ad circunſtantiam aggrauantem; & tamen probabilis eſt opinio aſſerentium circunſtantias aggrauantes intra eandem ſpeciem non eſſe explicandas ex obligatione præcepti.

Notandum eſt primò, eam opinionem non habere locum, quando peccatum vitæ præſentis eſt reſeruatum, & hoc eſt explicandum in confeſſione, vt confeſſor videat, an habeat facultatem abſoluendi à reſeruatis, vel non habeat.

Secundò, ſi pœnitens in præſenti tempore confeſſionis ſit in proximæ occaſione peccādi, explicandum eſt, vt confeſſor iudicet an ſit in ſtatu in quo pœnitens poſſit, vel non poſſit abſolui.

Tertiò, ſi pœnitens habeat conſuetudinem præſentem peccandi, debet illam explicare, vt ſacerdos diſtribuat illi medicinam, & iudicare poſſit, an ſit rectè diſpoſitus ad abſolutionem.

Ex his colligo, vix poſſe dari caſum in quo non ſit neceſſarium explicare, an peccatum quod pœnitens confitetur, ſit vitæ præſentis, vel præteritæ, & ideo iudico prædictam opinionem eſſe improbabilem, & in praxi non eſſe tutam, ſed potiùs perniciosam bonis moribus, & multi indicant eſſe grauiori cenſura dignam, & ex doctrina tradita conſtat, non eſſe eandem rationem de hac & aliis circunſtantiis aggrauantibus.

Dvbivm VIII.

An mereatur cenſuram, qui in rebus philoſophicis, nouas, & ſingulares opiniones docet.

DIco primò, ſi tales opiniones habeant connexionem cum rebus fidei, conſiderandum eſt, an ex illis opinionibus ſequatur aliquid proximè, vel remotè contrarium doctrinæ fidei, aut morum, & tunc poterunt eſſe illæ opiniones dignæ cenſura, quod ſeriò conſiderandum eſt. Si verò propoſitiones ſint puræ philoſophicæ quæ non habent connexionem cum doctrina fidei, vel morum, non merentur cenſuram, de quo optimè philoſophatur D. Thomas *opuſculo* 10. *in toto proœmio*, citans Auguſtinum 5. *libro confeßionum, & 1. de Geneſi ad litteram.* legatur Ambroſius *in Pſalm.* 110. in illud, *fundaſti terram, & permanet.*

Dvbivm IX.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, approbatum in vno Epiſcopatu, poſſe in alio audire confeßiones.

DE hoc dixi in materia *de pœnitentia*, & certè ſi ſermo ſit de eo qui approbatus eſt, & pœnitens habet priuilegium eligendi confeſſorem, non videtur poſſe negari opinionem eſſe probabilem, præſertim ſi explicetur, vt à nobis explicata eſt in materia *de pœnitentia*, nempe, vt pœnitens ſimul cum mortalibus confiteatur aliqua venialia, ob rationem ibi aſſignatam.

Dvbivm X.

An mereatur cenſuram, qui docet, aliquam rationem Pontificis, aut Concilij, ad probandam rem fidei, non eſſe efficacem.

SI quæſtio ſit de ratione Concilij Prouinci[illegible]s non confirmari à Papa, certum eſt non mereri cenſuram, ſecundùm communem ſenſum Doctorum. Si verò ſit ſermo de ratione alicuius Pontificis, ſæpe docent Theologi poſſe eſſe rationem inefficacem. Sed hoc intelligendum eſt iuxta ea, quæ docuit P. Vazquez in materia *de legibus*, agens de ſolemnitate voti, & nos diximus in materia *de voto*, nempe, vt ratio cenſeri debeat efficax, ſi illa non ſit vera, non poteſt eſſe vera definitio Pontificis, & faciliùs poteſt intelligi ratione alicuius Doctoris Eccleſiæ poſſe eſſe inefficacem. legantur de hac materia Theologi in materia *de Trinitate*, vbi referunt rationes Patrum, ob quas volunt Spiritum ſanctum non eſſe filium. legantur in materia *de adoptione* vbi referunt, & examinant rationem Concilij Francofordienſis, quod probat Chriſtum non eſſe filium adoptiuum. Et ego ſemper iudicaui magis conueniens eſſe laborare in defendenda ratione Pontificis, aut Concilij approbati, quàm vnius, vel alterius Scholaſtici.

Dvbivm XI.

An mereatur cenſuram ſi quis dixerit aliquem Sanctum habuiſſe aliqualem gratiam, vel maiorem, quàm habuerunt Apoſtoli.

DE hac comparatione doctè ſcribit P. Suarez *tomo 2. in 3. part. diſp. 8. ſect.* [illegible] agens de ſanctitate ſancti Ioſephi ſponſi B[illegible]iſſimæ Virginis. Solùm aduerto, hanc comparationem non eſſe ſine prudentia faciendam in concionibus, neque de quolibet Sancto, ſed de Sanctiſſimo aliquo, & ita P. Suarez *loco citato* egit de ſanctitate ſancti Ioſephi.

Dvbivm XII.

An mereatur cenſuram, qui comparat Ioannem Baptiſtam cum Apoſtolis in gradu ſanctitatis.

LEgatur P. Suarez *tomo 2. in 3 part. diſp. 24 ſect. 3.* de qua materia concionatores aliqui parum prudenter loqui ſolent, ſe[illegible]ò à Prælatis corrigendi, propter imprudentiam

Dvbivm XIII.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd Deus non concurrit ad realem entitatem actus peccandi.

DE hoc tractant Doctores in materia *de peccatis*, & communiter appellant errorem aſſerere Deum non concurrere ad actum peccandi ſecundùm realitatem, omne enim ens per participationem pendet ab eo quod eſt ens per eſſentiam, & hoc circa peccatum commiſſionis.

De peccato omiſſionis ſciendum eſt, eſſe opinionem aliquorum aſſerentium poſſe dari in voluntate puram omiſſionem, id eſt, ſine vllo actu, & ſecundùm hanc opinionem, reſpectu talis omiſſionis non eſt neceſſarius in voluntate concurſus Dei, ponimus enim non eſſe vllum actum realem in voluntate. Secus tamen ſi dicamus, non dari puram omiſſionem, & ita ad peccatum omiſſionis ſemper concurrere aliquem actum realem. nam tunc ad talem actum neceſſarius eſt concurſus Dei.

Dvbivm XIV.

An mereatur aliquam cenſuram aſſerere, aliquem præter Enoch, & Eliam futurum præcurſorem ſecundi aduentus Christi Domini.

DE hoc legatur P. Suarez *tomo 2. in 3. partem diſput. 55. ſect. 3.* vbi refert varias ſententias. Sed omnino improbabile iudicandum eſt aſſerere, aliquem præter Eliam, & Enoch venturum præcurſorem ſecundi aduentus Chriſti Domini. Aduertendum eſt autem aliud eſſe aſſerere, cum duobus prædictis Enoch, & Eliam venturum tertium aliud; quod eſt omnino improbabile; aliud verò aſſerere, aliquem ex illis duobus non venturum, hoc enim non ſolùm improbabile, & pluſquam temerarium eſt.

Dvbivm XV.

An ſit probabile aſſerere, quod propoſitum iurandi frequenter non ſit mortale peccatum.

IN hoc oportet aduertere, quòd ſi propoſitum fiat iurandi etiam cum periculo iurandi falſum ſine dubio, eſt peccatum mortale; ſi verò ſit propoſitum frequenter iurandi verum, non eſt mortale ex obiecto, tamen ex adiuncto periculo erit mortale, etiamſi non intendatur periculum, & moraliter difficile eſt cum frequentia iurandi ex propoſito præcedenti, non exponi periculo iurandi falſum, & contrarium neque eſt probabile, neque practicè ſecurum.

Dvbivm XVI.

An ſit probabile aſſerere, quòd propoſitum peccandi venialiter non ſit peccatum mortale.

IN hoc dubio conſiderandum eſt, an ſit tale genus peccati venialis, vt ex materiis multorum venialium fiat mortale, & hoc caſu tale propoſitum erit mortale, v.g. propoſitum faciendi plura peccata venialia furti, ex quorum materia poteſt fieri mor-

A tale, vt diximus in materia *de peccatis*. Si verò talia ſunt peccata venialia, vt ex illis, aut ex eorum materiis non poſſit fieri vnum mortale, ſolùm eſt conſiderandum, an ex tali frequentia immineat aliquod periculum extrinſecum peccandi mortaliter in aliqua materia adiuncta, tunc enim ex hac parte poſſet eſſe prædictum propoſitum mortale, licèt ex ſolo obiecto, & materia venialis non eſſet mortale.

Dvbivm XVII.

An ſit tutum in conſcientia retinere libros prohibitos ex præcepto ſanctæ Inquiſitionis, quando li-
B *bri non continent doctrinam contrariam fidei, aut ſacræ doctrinæ.*

REſpondeo, nullo modo eſſe tutum, & eſſe grauiſſimum peccatum, etiamſi libri non contineant malam doctrinam, quia Senatus ſanctæ Inquiſitionis nunquam prohibet aliquem librum, niſi ob cauſam iuſtam boni communis, & ita præceptum eſt iuſtum, & obligans, & oppoſitum aſſerere eſt erroneum, & ſcandaloſum, & ſic facientes, vel ſentientes contra præceptum ſanctæ Inquiſitionis manifeſtandi ſunt Inquiſitoribus, & ſeuerè puniendi, & qui certò agnoſcunt huiuſmodi delinquentes, obligati ſunt ad manifeſtandos illos ſanctæ
C Inquiſitioni.

Dvbivm XVIII.

An ſit probabile aſſerere, non eſſe peccatum pingere imagines turpes, & inhoneſtas.

SOlutio huius dubij pendet ex principiis generalibus de ſcandalo. Et aliqui putant hoc eſſe licitum. Primò, quia vſus id habet in omnibus prouinciis Eccleſiæ. Secundò, quia tales imagines primariè fiunt ad oſtendendam perfectionem artis, ita non refert ſi ex accidenti moueant ad peccatum. Tertiò, quia multi viri etiam Eccleſiaſtici habent
D tales imagines, & ſi perfectæ ſint, eas emunt magno pretio.

Sed multi viri pij, & doctiſſimi exiſtimant hoc non eſſe licitum, quia ſcandalum actiuum nunquam eſt licitum, & negare non poſſumus, hic concurrere ſcandalum actiuum, quia manifeſtare partes inhoneſtas, vel eſt opus malum, vel habens ſpeciem mali, cùm moueant ad peccatum; quia imago inhoneſta multo magis mouet ad malum, quàm verbum aliquod turpe, & certum eſt hoc eſſe peccatum.

Sed vt temperemus hanc ſententiam, diſtinguendum eſt. nam ſi ſermo ſit de imagine hominis, aut fœminæ quantum ad partes quæ turpes non
E ſunt, licitum eſt illas pingere, etiamſi nudæ pingantur, quia iſtæ per ſe non mouent ad malum. Secundò tamen ſi pingantur partes inhoneſtæ, & occultentur, non erit peccatum illas pingere, quia tunc non mouent ad malum, & ita ſolent pingi imagines Sanctorum aliquando. Tertiò, ſi occurrerit cauſa aliqua iuſta pingendi partem aliquam ex his quæ dicuntur inhoneſtæ, poſſet pictor excuſari à peccato. Explicatur, quia ſi fœmina abſque vlla cauſa manifeſtet partem turpem, ſine dubio erit peccatum, & tamen ſi illam manifeſtet ex neceſſitate ad medicinam propter morbum, non erit ea manifeſtatio peccatum, & idem eſt de verbo neceſſario ad explicandam rem turpem. hæc omnia

ſunt conſentanea doctrinæ autorum in materia *de ſcandalo*, de quo dixi 2. 2. *tomo* 1. *ad quæſtionem* 43.

Reſtat ſatisfacere his, quæ pro contraria parte adducta ſunt.

Ad primùm reſpondeo, vſum illum abſolutè non eſſe licitum, niſi fiat cum dictis circunſtantiis.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd ſi oſtenſio perfectionis artis eſſet neceſſaria, excuſaret eam actionem à peccato; ſed ad vſum communem non poteſt occurrere neceſſitas, quæ excuſet ab occultatione illarum partium.

Circa tertium occurrit difficultas de his qui retinent tales imagines, & in loco publico eas collocant, in quibus non facilè occurrit iuſta cauſa illas retinendi; ſi enim eas volunt conſeruare ad ornatum, & oſtentationem, poſſunt illas retinere, partibus turpibus coopertis per artem, & ego ipſas perſonas teſtes facio ſuæ intentionis, ſi velint illam manifeſtare, vt prudens Confeſſor iudicet, an illud faciat cum peccato, aut ſine illo.

Reſtat explicandum, an ſit peccatum mortale tales imagines retinere. Aliqui abſolutè docent eſſe peccatum mortale, quia videtur grauis materia. Alij putant non eſſe peccatum mortale, & explicant, quia non ſemper eſt peccatum mortale proferre verbum aliquod turpe, quod eſt imago rei inhoneſtæ; ergo à ſimili, non ſemper erit peccatum mortale talem imaginem retinere. Si tamen ita pars inhoneſta eſſet depicta viuis coloribus, & aliis circunſtantiis, vt vehementer moueret ad peccatum graue, non eſſet facile hoc excuſare.

Vlteriùs reſtat explicandum, quid ſit dicendum de his qui conſpiciunt has imagines inhoneſtas; ſed in hoc dubio philoſophandum eſt, iuxta doctrinam quam tradunt Doctores in materia *de temperantia*, agentes de actibus turpibus, contra caſtitatem, de quibus dixi 2. 2. *ad quæſt.* 50.

Dvbivm XIX.

An mereatur cenſuram aſſerere, Angelos creatos ante creaturam corporalem.

ID docuerunt aliqui Patres, de quo diſputant Theologi in materia, & nos ibidem diximus, & legi poteſt P. Vazquez qui rem optimè tractat, vir plane doctus, neque ad cenſuram procliuis, ſed veritatis amator.

Dvbivm XX.

An poßit aliquis ſine nota cenſuræ aſſerere, Pontificem, vel Concilium approbatum aſſerere aliquem locum Scripturæ, qui non probet efficaciter intentum Concilij, aut Pontificis.

ET primò facilè concedunt Doctores hoc poſſe contingere, & exemplum eſſe poteſt, quod Theologi diſputant de reuiuiſcentia meritorum, & aliqui contendunt probare ex *cap.* 6 *ad Hebræos*. quod adducit Concilium Tridentinum; & alij interpretes recentiores Pauli in illum locum alium eſſe ſenſum Pauli; quando tamen Concilium ex inſtituto definit ſenſum alicuius loci Scripturæ, non poteſt dubitari de ſenſu Concilij: varia exempla occurrunt in variis materiis.

A

Dvbivm XXI.

An ſit probabile poſſe aliquem lucrare Iubileum abſque confeßione, & communione, quando Pontifex requirit confeßionem, & communionem.

ALiqui opinati ſunt, non eſſe neceſſariam communionem, vel confeſſionem, quando prudenter iudicat, ſe eſſe in ſtatu gratiæ, quia Pontifex ſolùm videtur requirere confeſſionem, & communionem ad comparandum ſtatum gratiæ. Sed hæc ſententia mihi videtur improbabilis, quia Pontifex expreſſe requirit confeſſionem & communio-
B nem, ad maiorem animæ puritatem, quæ locum habet etiamſi quis ſit in ſtatu gratiæ. Et vbi manifeſtè Pontifex illa duo requirit, non eſt idoneum fundamentum ad dicendum ſine illis poſſe hominem lucrari Iubileum, & hic eſt communis ſenſus, non ſolùm Doctorum, ſed fidelium.

Dvbivm XXII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, eumdem locum Scripturæ ſacræ non habere duos ſenſus literales.

C DE hoc diximus in materia *de ſenſibus Scripturæ*, vbi oſtendimus contra Bañez non mereri cenſuram, licèt ſit falſa. legatur noſter Gallus 1. *p. lib.* 1. *tract.* 7. *cap.* 4 qui hoc fuſe explicat, & eam quæſtionem exceptat à cenſura.

Dvbivm XXIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quod Euangeliſta citat aliquem Scripturæ locum, per accommodationem ſolùm, & non in ſenſu literali, vel myſtico.

D DE hoc dixi in materia *de ſenſibus Scripturæ*. & quando Euangeliſta ita citat, vt dicat, hoc factum eſt vt adimpleatur quod ſcriptum eſt per Prophetam, vel quid ſimile, planè opinio eſt grauiſſima cenſura digna, & plus quàm temeraria. Secus ſi recitetur ſolùm quaſi verba ſumens, & ad alia applicet. legantur Scholaſtici 1 *part. ad quæſt.* 1. *in citatum art.* 10.

Dvbivm XXIV.

An mereatur cenſuram aſſerere in Deo eſſe ſex notiones.

E AVguſtinus quidem ſolùm aſſignat quinque, & multi Scholaſtici illum ſequuti ſunt, de quo dixi in materia *de Trinitate*. Sed Scotus, & eius diſcipuli aſſignant ſex notiones, neque video argumentum tanti ponderis contra Scotum, vt dicam oppoſitam mereri cenſuram. Quòd enim contrarium dixit Auguſtinus, non eſt ſatis ad dicendum ſententiam Scoti mereri cenſuram, vt conſtat ex his quæ diximus de auctoritate vnius ſancti, *tract. de Topicis ſacris.*

Dvbivm XXV.

An mereatur cenſuram aſſerere, aliquam hiſtoriam ab Eccleſia receptam in Breuiario eſſe falſam.

REſpondeo conſiderandum eſſe, an ea hiſtoria ſit omnino certa, vel ſolùm vt probabilis recepta ab Eccleſia, quòd ſi ſolùm referatur vt probabilis, non meretur cenſuram aſſerere eſſe falſam, quia Eccleſia non determinat eſſe veram; quando verò ex aliquibus fundamentis eſſet certa iudicio doctiſſimorum, non careret temeritate eſſe falſam, niſi res eſſet ſub opinione apud probatos viros, & doctos, & præcipuè ſi habenda eſt ratio anti- B quæ traditionis, ſi talis aliqua ſit, & ſemper curandum eſt ne proferatur propoſitio aliqua ſcandaloſa reſpectu audientium, & piarum aurium offenſiua.

Dvbivm XXVI.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Sanctus aliquis Doctor Eccleſiæ errauit in aliqua materia.

LEgantur quæ diximus *de Topicis ſacris*, agentes de cauſa ſumendi argumentum ex autoritate ſanctorum Patrum, vbi vt certum tradidimus, vnum, C vel aliquos Doctores non habere autoritatem infallibilem, & potuiſſe errare oſtendunt Doctores agentes de locis theologicis: & plura adducunt exempla ſanctorum Doctorum, qui errarunt; ſed quantum fieri poſſit curandum eſt ſanctos Patres in bonum ſenſum explicare, & eos excuſare.

Dvbivm XXVII.

An mereatur cenſuram aſſerere Chriſtum Dominum non fuiſſe martyrem.

NOn defuit, qui ita loqueretur, eo quòd martyr frequenter dicitur, qui pro Chriſto patitur D mortem. Sciendum eſt quòd S. Thomas *in* 4. agens de laureolis, & tractans an Chriſtus meruerit laureolam, docuit Chriſtum fuiſſe veriſſimè martyrem, & ſic loquuntur plures Scholaſtici *in* 4. agentes de laureolis, & negari non poteſt Chriſtum fuiſſe propriè & verè martyrem, quia mortuus eſt pro veritate defendenda, & pro ferendo teſtimonio veritatis, & hoc negare eſt error.

Sciendum deinde eſt, aliquando martyris nomine ſignificari illum, qui pro Chriſti fide mortuus eſt, & hoc ſenſu Stephanus dicitur ab Eccleſia in ſuo officio reſponſorio octauo, qui in numero martyrum inuictus eſt primus; loquitur Eccleſia de illis qui pro Chriſto mortem paſſi ſunt, & dicitur E Chriſtus à Patribus caput martyrum, ſed non eſt fas dicere non fuiſſe martyrem veriſſimè, & propriiſſimè.

Dvbivm XXVIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium poſſe impleri præceptum recitandi horas canonicas per ſolam externam recitationem horarum, etiam ſi quis non habeat attentionem internam.

ITa plures videntur ſentire aliqui huius ætatis, & alij putant probabile. De attentione requiſita A ad recitandum horas ex præcepto debitas, diximus in materia *de horis canonicis*. Nunc ſolùm dico, prædictam opinionem mihi non videri probabilem, neque tutam in conſcientia, licèt viri docti, & pij ſentiant contrarium, ſed pernicioſa videtur, & contra bonos mores, interpretatio præcepti ita laxa, & idem dico de præcepto audiendi Miſſam, nempe requirere peculiarem attentionem internam.

Dvbivm XXIX.

An ſit probabilis opinio Græcorum aſſerentium, quòd in die iudicij aliqui non morientur.

NOn defuerunt qui dicerent non eſſe probabilem, & mereri cenſuram, ſed decipiuntur, & contrarium docet S. Thomas 1. 2. *quæſt.* 81. & multi Patres eam ſequuntur, quos citat Baſilius in variis *quæſt.* 10. *Scholaſtica.* Suarez *tomo* 2. *in* 3. *partem diſp.* 50. *ſect.* 2. dicit, eſſe temerarium aſſerere, hanc propoſitionem eſſe dignam cenſura.

Dvbivm XXX.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd tempore paßionis tenebræ non comprehenderunt omnes omnino partes terræ.

ALiqui dixerunt mereri cenſuram, ſed falluntur, quia contrarium docuit Dionyſius *duabus epiſtolis de hac re.* S. Thomas 3 *part. quæſt.* 44. *art.* 2. *ad* 2. Maldonat. *in cap.* 17. *Matthæi.*

Dvbivm XXXI.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd diluuium non attigit partes omnes omnino, ſed vniuerſam terram tunc habitabilem ab hominibus.

ALiqui damnant hanc ſententiam. Sed falluntur, quia contrarium ſenſit S. Thomas *quæſt.* 5. *de potentia, art.* 5. *ad* 17. 1. *part. quæſt.* 102. *art.* 2. *ad* 4. *proœmio in* 2. *Geneſis*, allegato à Sixto Senenſi *lib.* 5. *annotatione* 13. Suarez *lib.* 3. *de opere ſex dierum cap.* 6. *num.* 39. Maluet. *lib. de paradiſo cap.* 84 & ſentit P. Gabriel Vazquez. & hanc ſententiam refert Pius II. *de deſcriptione Aſiæ, Africæ & Europæ cap.* 5. Abulenſis *in cap.* 13. *Geneſis, cap.* 93. & alij.

Dvbivm XXXII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd anima Chriſti cognouit omnia poßibilia.

DE hoc dixi in materia *de Incarnatione*, agendo de ſcientia Chriſti. legi poteſt Vazquez. Non deſunt qui auſi fuerunt dicere, animam Chriſti cognouiſſe omnia poſſibilia, & aliqui putant hanc doctrinam non mereri cenſuram, licèt ſit falſa. Sed multi viri docti huius ætatis cenſent talem ſententiam eſſe falſam, & mereri grauem cenſuram ſaltem temeritatis, quod mihi placet, eſt enim contra communem ſenſum Scholaſticorum, & ſine idoneo fundamento.

Dvbivm

Dubium XXXIII.

An ſit probabilis opinio aliquorum recentiorum aſſerentium, reſtitutionem aliquando eſſe actum iuſtitiæ diſtributiuæ.

De hoc dixi 2.2. *tomo 2. ad quæſtionem* 62. & meritò multi putant talem opinionem eſſe improbabilem, & mihi videtur pluſquam falſa, & aliquid continere temeritatis, eſt enim contra communem Doctorum ſenſum, ſine idoneo fundamento, ſeu argumento. Et qui putant, prædictam cognitionem eſſentiæ diuinæ, & omnium poſſibilium eſſe comprehenſionem, planè dicent, eam opinionem mereri grauem cenſuram, ſicut meretur cenſuram dicere Deum eſſe compehenſibilem, & de facto comprehendi ab anima Chriſti.

Dubium XXXIV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, mutuum conſenſum eorum qui contrahunt matrimonium, ſufficere vt Pontifex diſpenſet in matrimonio rato, non conſummato.

De hac re agit P. Thomas Sanchez *lib. 2. de matrimonio diſp.* 16. *& num.* 9. refert aliquos aſſerentes, mutuam voluntatem coniugum eſſe cauſam ſufficientem, vt Pontifex diſpenſet. Sed ipſe P. Thomas Sanchez contrarium docet, & mihi opinio contraria non eſt probabilis, eſſet enim contra commune bonum, & ea leuis cauſa apparet, ad diſſoluendum contractum natura ſua indiſſolubilem.

Dubium XXXV.

An mereatur cenſuram concedere in Deo mutationem virtualem intra ipſum Deum.

Aliqui recentiores agentes de actu libero Dei docent, poſſe in Deo ab æterno actum creandi aliquam rem, & ſi non eſſet talis actus virtualiter, deficere in ipſo Deo aliquid virtualiter, non realiter. Quæ doctrina multis videtur digna graui cenſura, quia contra ſimplicitatem, & immutabilitatem Dei conſtituunt in Deo talem mutationem, & quòd dicunt *virtualiter*, ſolùm videtur inuentum ad effugiendam difficultatem, & ratio contra hanc doctrinam eſt efficax, nam vel illa mutatio eſt ante intellectum, & ſic eſt realis; vel per intellectum, & tunc non ſufficit ad ſaluandam difficultatem de decreto libero Dei quod intendunt. Et mihi ab omni impoſſibilis eſt, & abſurda & digna cenſura grauiſſima.

Dices, aliqui Doctores ponunt actum liberum Dei, modum realem ex motione Dei, diſtinctum ab eſſe Dei, qui ab æterno potuit non eſſe, & eſſe in Deo, & tamen minus eſt concedere diſtinctionem virtualem. Reſpondeo, etiam eam doctrinam eſſe improbabilem, & meo iudicio digniſſimam graui cenſura, quia multa habet abſurda, & pugnat cum ſimplicitate Dei.

Dubium XXXVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, eum qui mala fide emit rem à latrone, poſſe eam reſtituere latroni, neque obligari ad reſtituendam eam vero domino.

De hoc dixi in materia *de reſtitutione*, & non deſunt qui ſequantur prædictam ſententiam. Mihi tamen omnino eſt improbabilis, & ratio illius nullius eſt momenti, dicitur enim id poſſe facere emptorem, vt reciperet pretium ſuum a latrone. Sed hoc nullius momenti eſt, quia ipſe mala fide illud dedit, & ita ſibi imputet, ſi non poſſit recipere pretium, & ſi non det vero domino, manifeſtè cooperatur furto per continuationem, & perſeuerantiam.

Dubium XXXVII.

An ſit probabile placitum aliquorum aſſerentium, lectionem de fructibus indiſtinctis rei furto obiectæ, obligare ad reſtitutionem illarum.

Non defuit vnus, vel alter recentior Theologus, qui id affirmet: ſed eſt contra communem ſenſum, quia illi fructus rei, de qua diximus in materia *de reſtitutione*, & communis ſententia intelligitur de iure naturali, quia de iure poſitiuo communi aliud vult ſtatutum, de quo alibi diximus.

Dubium XXXVIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, non poſſe eſſe paupertatem Euangelicam cum dominio rei.

Non defuit vnus, vel alter qui ita loqueretur: ſed eſt error, quia in Extrauaganti *Aſcendente Domino*, definitum eſt à Gregorio XIII. eos qui in Societate Ieſu emiſerunt tria vota ſimplicia poſt biennium, eſſe verè religioſos, ſicut profeſſos Societatis, & aliorum ordinum, & in eadem Extrauaganti dicitur ipſos habere dominium ſuarum rerum, licèt non poſſint liberè illis vti ſine licentia ſuperioris, & tamen certum eſt, non poſſe eſſe religioſum ſtatum ſine paupertate Euangelica.

Dubium XXXIX.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, Chriſtum non fuiſſe propriè Prophetam.

De hac materia dixi ſuo loco, & aliqui putant non carere temeritate. Mihi ſatis ſit dicere, non eſſe probabilem, quod in Hiſpania ſenſerunt multi.

Dubium XL.

An mereatur cenſuram aſſerere, Chriſtum habuiſſe morbum aliquem.

De hoc dixi in materia *de Incarnatione*, 3. *part. ad quæſt.* 14. & communiter ſentiunt Doctores eſſe temerariam, & erroneam, contra communem ſenſum Scholaſticorum, & fidelium omnium.

Dubium

Dvbivm XLI.

Quam cenſuram mereatur ſententia aſſerentis, matrimonium inter fideles baptiZatos eſſe Sacramentum, ſed non eſſe de fide quòd conferat gratiam.

Reſpùndetur, hæc opinio quoad primam partem eſt eerta. Secuuda tamen defendi non poteſt ſioe errore poſt Coneilium Tridentinum, quia definit matrimoniuin eſſe Sacramentum nouæ legit, & ſacramenta nouæ legis conferre gratiam ex opere operato. Quod verò aliqui docent, poſt Coneilinm Florentinum eſſe eertom, marrimonium de fide eſſe Saeramentum, non tamen eſſe de fide eonferre gratiam, etiam reiieiendum eſt vt improbabile, & temerarium, ſæpiúſque ertonenm, quia tn omni lege ſemper fuit Saeramentum verum, & proprium conferre gratiam. legatur P. Thomas Sanehez *lib. 2. de matrimonio. diſp.* 10.

Dvbivm XLII.

An mereatur cenſuram hac propoſitio: Humanitas Chriſti in inſtanti temporis, in quo vnita eſt verbo diuino prius natura habuit propriam ſubſiſtentiam.

Refetnnt recentiores hane propoſitionem aliquádo traditam à quodam Theologo ante paucos annos, & aliqut dizernnt ſolùm eſſe malam philoſophiam, quia in eodem inſtanti temporis non potuit humanitas habere propriam ſubſiſtentiam, & carere illa. Alij tamen docuerunt, talem propoſitionem non ſolùm eſſe temetariam, ſed ſapere errorem, quia ſecundùm illam concedendum eſt in eodem temporis momento, bnmanitatem Chriſti habuiſſe duas perſonalitates, diuinam, & humanam, & negari non poſſumus doctrinam eſſe periculoſam in fide, & fauere hæteſi aſſetentium in Chriſto duas perſonas.

Dvbivm XLIII.

Quam cenſuram mereatur opinio aſſerentium, pueros eo tempore quo obligari incipiunt præcepto confeſſionis, obligari præcepto Euchariſtiæ.

Aliqui putant improbabilem, eo quòd non habet idonenm fundamentum. Alij putant pluſquam temerariam, quia eſt contra communem ſenſum Doctorum, imò contra ſenſum Eccleſiæ, & meritò grauiter reprehenduut talem doctrinam.

Dvbivm XLIV.

Quam cenſuram mereatur opinio aſſerentium, non poſſe ſuperiorem religionis priuare ſubditum receptione Euchariſtiæ ad tempus, propter correptionem illius.

Reſpondetur doctrinam eſſe temerariam, & contra ſenſum Eccleſiæ, & vſum ſanctiſſimum teligionum. Notandum verò eſt circa hoc, & prædictam propoſitionem, autores illius citare pro ea plures Doctores, & teſtimonia non pauca, quæ tamen ſi attentè legantur, eam doctrinam non tradunt, & idem eſt obſcruaodum pro his quæ dicuntur de facultate pœnitentis ad commu-

A nicandum contra conſilium Confeſſoris, quæ doctrina ſcandaloſa eſt, & temeraria,. & contraria bonis moribus pœniteotium, & regimen animarum.

Dvbivm XLV.

An mereatur cenſuram hac propoſitio: Pater eſt cauſa filij.

De hac loquutione diximus in materia *de Trinitate*, & Patres Græci olim ita loquuti ſunt: ſed Latini noluerunt vti nomine *cauſa*, ſed nomine *principij*, quia nomen cauſæ ſignificat imper- B fectionem in effectu, ſecundùm proprietatem vocabuli, & aliqui hoc tempore putant eam locutionem non mereri eenſuram aliquam, ſed dicunt non eſſe propriã. Alij verò meritò docent, iam inter Latinos non poſſe vti tali locutione aliqnem, ſine aliqua temeritate in modo loquendi, & hoc mihi placet. Et ſanè illa locutio impropria eſt, & ex modo ſignificandi tribuit filio imperfectionem: ergo modus ipſe loquendi eſt temerarius, & ſapit errorem. Inter Græcos tamen catholicos faciliùs poſſet admitti ea locutio. legantur quæ diximus 1. *parte, ad quæſtionem* 33. & ibi alij interpretes, & non deſunt periti linguæ Græcæ, qui dicant, idem quod apud Græcos ſignificat cau- C ſam, ſignificat etiam principium. Et dicendum eſt, quòd licèt vnos, vel alter Pater Græeus interdum dicat, filium ratione originis poſſe dici obedientem Patri, tamen impropriam eſſe locutionem, neque vſurpandam ab Scholaſticis, qoia obedientia in rigore requirit ſubiectionem, quæ non eſt in filio, vt Deo, ideo vitanda eſt talis locutio, ne videamus fauere errori Arrianorum.

Dvbivm LXVI.

An ſit probabile placitum aſſerentium, Chriſtum prædeſtinatum vt redemptorem ante
D *præuiſum peccatum primi Parentis.*

Audini ego virum doctiſſimum, qui putanit talem propoſitionem eſſe piarum aurium offenſiuam, & parum conſentaoeam booitati Dei. Et mihi ſemper vehementer diſplicuit, neqne viſa eſt probabilis, imò parum conſentanea doctrinæ Patrum multorum, qui ſentiont, Chriſtum prædeſtinatum poſt præuiſum peeeatum primi parentis, de qno 3. *part. ad quæſt.* 1.

Dvbivm LXVII.

E *An ſit probabilis ſententia quæ docet, vnum hominem non poſſe ita applicare ſuam ſatisfactionem pro pœna temporali alterius vt ſpoliet ſe propria ſatisfactione.*

De hoc diximns opuſculo contra errores Michaëlis Baij, & in materia *de pœnitentia*, agentes de ſatisfactione. P. Suarez, & alij in materia *de pœnitentia* agentes de ſatisfactione, improbabilem appellant talem ſententiam. Alij graui cenſura dignam putant. Non deſunt tamen aliqui, qui vt veram illam defendant, & alij qui à cenſura excuſent. legantur quæ ego retuli, & docui *locis citatis*. Et certè communis ſenſus fidelium eſt, quòd

dum quis applicat pro altero opus pœnarium pro pœna temporali, ſe ſpoliat ſua ſatisfactione, quamuis ſit controuerſia inter Doctores, an hoc fiat de congruo, vel de condigno, ex ſola natura rerum, vel ex lege, & ordinatione Dei, de quo latiùs ſuo loco.

Dvbivm XLVIII.

An mereatur aliquam cenſuram opinio aſſerentium, exiſtentia naturæ non diſtingui à natura.

NOn defuit vnus, vel alter recentior, qui dicat talem opinionem mereri nou leuem cenſuram, quia ex illa ſequitur Chriſti humanitatem exiſtere creata exiſtentia & propria, ex quo infertur, B. Virginem non genuiſſe hominem Deum, nec fuiſſe matrem Dei, quia non genuit hominem Deum, vt illi humanitati communicaretur exiſtentia Dei. de hac difficultate diximus in materia *de Incarnatione*. & certè ſine temeritate noo poteſt dici illam opinionem de identitate eſſentiæ cum perſona eſſe improbabilem, aut mereri grauem cenſuram. nam illam ſequitur Scotus, & eius diſcipuli, & ex aliis Doctoribus quamplurimi, & multi putant non eſſe contra ſanctum Thomam.

Difficultas verò propoſita, de exiſtentia humanitatis Chriſti, leuioris momenti eſt, de qua diximus in materia *de Incarnatione*, & vt B. Virgo fuerit mater Dei verè, ſatis eſt genuiſſe humanitatem, quæ in primo inſtanti conceptionis fuit vnita perſonæ Verbi diuini, nam facta hac vnione, hic homo eſt Deus, per communicationem idiomatum, vt latiùs dixi ſuo loco.

Dvbivm XLIX.

An mereatur cenſuram hæc propoſitio: In Chriſto eſt perſona humana.

ALiqui concedunt eſſe veram talem locutionem, quia perſonalitas Verbi cum humanitate componunt perſonam, quæ natura humana dicitur perſona humana. Alij tamen meritò docent, talem loquutionem mereri grauem cenſuram, quia ſapit errorem aſſerentium in Chriſto Domino eſſe duas perſonas, alteram humanam, & alteram diuinam.

Dvbivm L.

An mereatur cenſuram hæc propoſitio: In Chriſto eſt duplex eſſe.

ALiqui docent mereri cenſuram, quia talis loquutio ſignificat in Chriſto eſſe duplex eſſe completum, & perſonale, ac proinde duas perſonas.

Dvbivm LI.

An mereatur cenſuram aſſerere quòd Deus ſe ſolo poßit producere habitum inclinantem ad falſum.

QVid ſit dicendum de veritate, vel falſitate huius propoſitionis, diximus in materia *de fide*. Modò autem ſolùm placet dicere talem pro-

A poſitionem non mereri cenſuram, quia multi viri docti & graues Theologi illam tradunt, qui expreſsè docent, Deum per talem habitum non teſtificari falſum, ſed ſolùm materialiter inclinare ad aſſenſum falſum, ſicut poteſt concurrere ad materiale peccati.

Dvbivm LII.

An mereatur cenſuram aſſerere quòd frater poteſt occidere ſororem quæ concepit ex fornicatione, ſi frater timeat infamiam ſibi ex futuro partu.

B REfertur quidam Profeſſor Theologiæ moralis qui docuit id eſſe licitum. Sed meritò multi graues Theologi in Hiſpania docuerunt talem propoſitionem non ſolùm eſſe ſcandaloſam, & temerariam, ſed manifeſtum errorem, quia talis infamia nunquam iudicata eſt à Doctoribus cauſa iuſta homicidij autoritate priuata faciendi, & idem iudicium eſt de patre reſpectu filiæ. An verò poſſit licitè maritus occidere vxorem deprehenſam actualiter in adulterio, diximus a. a. in materia *de homicidio*.

De qualitate propoſitionum huius materiæ, optime Lector, hæc habui, quæ modò tibi do, plura daturus, ſi Dominus dederit vitam, ſalutem, & C gratiam.

Legat curioſus Lector cenſuras quas in ſpecie aſſignauimus propoſitionibus Michaëlis Baij, opuſculo decimoquinto, inter opuſcula *de gratia*, vbi damnantur hæ propoſitiones, & illarum cenſuras ego aſſignaui: pertinent autem ad materias diuerſas, & ex illis complenda erit hæc centuria.

DISPVTATIO XXXI.

Scholastica, & Positiva.

Dvbivm I.

D *An aqua vino infuſa conuertatur in ſanguinem Chriſti, etiamſi priùs non fuerit conuerſa in vinum.*

FAtentvr Scholaſtici, vt vidimus, aquam non eſſe de eſſentia Sacramenti, nihilominus eſt quæſtio, an conuertatur in ſanguinem Chriſti, quando ante conſecrationem non eſt conuerſa in vinum: refert Innocentius *cap. cùm Martha, de celebratione Miſſarum*, tres opiniones quæ eo tempore inter Theologos circumferebantur; nos verò alia deuuo referemus etiam ab aliquibus E exoptatas.

Prima ſententia erat, vinum conuerti in ſanguinem, aquam verò in humorem phlegmaticum, quem putarunt de latere Chriſti fluxiſſe: ſed hic error damnatus fuit ab Innocentio III. *cap. in quadam, de celebratione Miſſarum*. Secunda ſententia, quam refert tertio loco Pontifex, eſt aſſerentium, aquam ſemper manere ſub ſpecie, & forma aquæ, & noo conuerti in ſanguinem.

Sed refutatur ab Innocentio *citato c. cùm Martha*, quia vniuerſim negat efficacitatem vino ad conuertendam aquam: refutari etiam poteſt, quia, vt ſuprà retulimus, Patres docent totum calicem ex aqua & vino conuerti in ſanguinem Chriſti; ſententiam verò,

quam

quam ſecundo loco refert Innocentius, nos infrà referemus,& vt veram explicabimus.

Deinde eſt alia ſententia aſſerentium, aquam quidem vino infuſam conuerti in ſanguinem, ſi ante verba conſecrationis non eſt conuerſa in vinum, inſeruit aliqui huius ætatis; ex autoribus tamen eam expreſſe tradidit Alanus *libr. 1. de Euchariſtia, lib. 15.* Ægidius *hic in artic.* 8. Ex duobus verò capitibus ſolet probari, alterum eſt autoritas aliquorum Patrum, qui docent, aquam & vinum conuerti in ſanguinem Chriſti: alterum ratio, qua probatur, aquam non poſſe conuerti in vinum in tam paruo tempore.

Et primò adducitur Damaſcenus *lib. 4. de fide. cap. 14.* Secundò adducitur Algerus *1. de Euchariſtia, cap. 6.* Tertiò adducitur Paſchaſius *de corpore & ſanguine Domini, cap. 11.* habetur *4. tomo Bibliothecæ.* Quartò adducitur Martinus Bracharenſis in collatione capitulorum ex Synodis Græcorum *c. 55.* Quintò citatur Rabanus *de corpore & ſanguine Chriſti, cap. 4.* Sextò Ambroſius *lib. 4. de Sacramentis, cap. 4.* refertur *canone priùs, el 2. de conſecratione, diſtinct. 2.* & ſimilia teſtimonia Patrum citantur à recentioribus, ſed ex dicendis facilè erit omnia explicare.

Deinde ſi priùs aqua deberet conuerti in vinum, vix poſſet hoc fieri. Primò, quia in Concilio Triburienſi *cap. 19.* vt dixi, permittebatur infundi tertiam partem aquæ: difficilè verò videtur tantam aquam tam paruo tempore poſſe conuerti in vinum.

Secundò, quando ob ignorantiam, vel aliam cauſam, neceſſe eſſet, poſt ſumptam hoſtiam conſecratam à Sacerdote denuo conſecrare calicem, qui non fuit conſecratus, & ſtatim fieri mixtionem, & poſt illam conſecrationem, tunc non poſſet fieri conuerſio aquæ in vinum. Tertiò credibile non eſt Chriſtū miſcuiſſe modiciſſimam aquam, ſed multam ob temperantiam; tanta verò aqua non poſſet in vinum conuerti. Quartò, quia ſi farinę tritici miſceatur aliquid alterius farinæ, conuerteretur in corpus Chriſti; ergo à ſimili. Quintò, aliàs ſi non conuertitur aqua in ſanguinem, falſa eſſent illa verba, *hic eſt ſanguis*, ergo. Sextò, quia illud mixtum dicitur abſolutè vinum, ergo totum conuertitur in ſanguinem, etiamſi aqua in ſua ſubſtantia permaneat. Vltimò, quia arte aliqua poteſt aqua à vino ſeparari poſt mixtionem: ſignum ergo eſt non conuerti in vinum.

Vera tamen ſententia eſt, quam Innocentius III. *cap. cum Martha, de celebratione Miſſarum*, refert ſecundo loco, nempe aquam conuerti in ſanguinem Chriſti, quæ priùs in vinum conuertitur. ex qua ſequitur non conuerti in ſanguinem, niſi priùs in vinum conuertatur.

Hanc opinionem ſequuntur Scholaſtici multi, qui poſt Innocentium III. ſcripſere, Alenſis *4. part. quæſt. 1. membr. 4. art. 1. §. 4.* Bonauentura *in 4. diſt. 11. à p. de conuerſione, art. 1. quæſt. 3.* Richard. *art 3. quæſt. 5.* Scotus *quæſt 6.* Paludanus *quæſt. 1. art. 6.* & multi alij, quos citant, & ſequuntur *hic* P. Vazquez, & P. Suarez, & P. Valentia *punct. 1.* qui adducunt S. Thomam *hic in art. 8.* & in Catechiſmo Romano dicitur hæc opinio omnium Eccleſiaſticorum ſcriptorum.

Et eam probabiliorem eſſe dixit Innocentius *loco citato.* ſed recentiores aliqui contendunt, Innocentium non dixiſſe, aquam priùs tranſire in vinum vt conuertatur in ſanguinem, ſed aquam ſimul cum vino in ſanguinem Chriſti conuerti, quod ipſi non negant, ſed ſolum dicunt aquam conuerti in ſanguinem Chriſti, etiamſi priùs non conuertatur in

A vinum: hoc tamen nullius momenti eſt, nam Pontifex ex tribus opinionibus ibi relatis probat eam, quam ſecundo loco retulerat, nullam autem retulerat aſſerentium, aquam conuerti in ſanguinem, etiamſi priùs non conuertatur in vinum, vt recentiores excogitarunt cum Alano ſupra citato.

Deinde ſolet adduci contra ſententiam recentiorum, Ariſtoteles *libro de generatione, cap. vltimo, textu* 88 vbi docet, quòd paruum eſt, & facile diuidi poteſt, facilè etiam poſſe in aliud tranſmutari. Cùm igitur modiciſſima aqua debeat infundi vino, facilèque diuidatur, facile in vinum poterit tranſmutari.

Rationibus verò theologicis contendunt Theo-
B logi huius temporis confirmare hanc opinionem contra opinionem recentiorum: & aliqui probant, quia, vt ſuprà dictum eſt, aqua ſolùm eſt neceſſaria ex præcepto Eccleſiaſtico; ergo non pertinet ad eſſentiam Sacramenti.

Hæc enim ratio calumniæ patet; Doctores enim contrariæ ſententiæ docent, aquam quidem vino coniunctam eſſe inſtitutam materiam cōſecrationis, liberam tamen: ex præcepto autem Eccleſiæ habere, vt miſceri debeat, ſicut ſi aliquis diceret, peccata venialia, quæ ſunt materia libera Sacramēti pœnitentiæ, poſſe aliquando ſubiici clauibus in confeſſione, ex præcepto Eccleſiæ. Quapropter contendendum eſt probare, aquam non fuiſſe inſtitutam a Chriſto
C materiam huius Sacramenti. Alij impugnant, quia ex oppoſita ſententia ſequeretur, materiam calicis eſſentialem non eſſe purum vinum, ſed mixtum aqua. Sed hoc etiam eſt leuioris momenti. nam qui ſequuntur ſententiam Alani, manifeſtè docent, ſolum vinum eſſe materiam eſſentialem neceſſariam ex inſtitutione Chriſti.

Tertiò probant aliqui recentiores *in articulum* 8. quia ſi aqua poteſt immediate conuerti in ſanguinem. ergo non minus poſſet conuerti aqua naturalis, quàm aqua roſacea, vel quælibet alia. Sed hoc parum probat, quia poſſet aliquis reſpondere pro Alani ſententia, ſolùm aquam naturalem poſſe conuerti in ſanguinem Chriſti, quia illa ſola eſt, quæ
D infundenda eſt vino, ex præcepto Eccleſiæ, quam infudit Chriſtus.

Quartò probant alij, quia ſi aqua ſimul cum vino poteſt conuerti immediatè in ſanguinem, non videtur poſſe aſſignari ratio, propter quam aqua non ſit materia æquè neceſſaria ad vinum. Sed etiam hæc ratio non viget, quia poſſunt reſpondere, qui ſequuntur ſententiam Alani eſſe diuerſam rationem vini, & aquæ. & colligi ex ſenſu Eccleſiæ, & ex his ſolui poſſunt ſimiles rationes, quæ ſolent fieri contra prædictam opinionem.

Mihi ergo placet communis ſententia, & , vt ſuprà dixi, probanda eſt autoritate Innocentij III. *loco allegato*, qui eam eligit vt probabiliorem. Con-
E firmari etiam poteſt non leuiter ex communi ſenſu Scholaſticorum, & ex citato Catechiſmo Romano, & efficaciter, quia oppoſita ſententia affirmantium aquam eſſe materiam liberam huius Sacramenti, ita vt coniuncta vino poſſit conſecrari, & ſeparata non poſſit, non habet firmum fundamentum, & tamen eius inſtitutionis à Chriſto factæ deberet aſſignari idoneum aliquod teſtimonium Scripturæ, vel Patrum; quod tamen non aſſignatur. nam quæ ex Patribus adducuntur manifeſte intelligenda ſunt de conuerſione aquæ in ſanguinem Chriſti, quando priùs mutata eſt in vinum.

Deinde in confirmationē communis opinionis &

explicationem eius, quod modò dicebam, expendo A communem opinionem traditam eſſe ab Innocentio ſuprà vt probabiliorem, quod non poſſet ita facile Pontifex dicere ſi teſtimonia Sanctorum, quæ pro ſententia Alani adducuntur, intelligenda eſſent de cõuerſione aquæ immediatè in ſanguinẽ Chriſti.

Fauent etiam Concilium Florentinum in decreto Eugenij, & Tridentinum *ſeſſ.* 13. *canon.* 2. quatenus de ſolo vino agunt, vt de ſola materia, de qua nunquam indicant materiam neceſſariam, vel liberam.

Tandem, ex ſententia Alani videtur ſequi abſurdum. nam ſi ſpecies aquæ conſecrari poſſunt ſimul cum vino, antequam aqua conuertatur in vinum: ergo ſi caſu aliquo ſeparentur ab ſpeciebus B vini poſt conſecrationem, perſeueraret Chriſtus ſub ſpeciebus aquæ, quod videtur paradoxon inauditum, & inuiſum Theologis.

Licèt tamen concedatur ab aliquibus recentioribus permanſurum Chriſtum ſub ſpeciebus aquæ tantùm; alij tamen id non audent concedere, ſed negari vix poteſt, propter rationem factam, verba enim conſecrationis ſub ſpeciebus materiæ capacis conſtituunt Chriſtum loco ſubſtantiæ illarum, ac proinde permanet ſub illis toto tempore, quo ſubſtantia illarum ſub illis permaneret, id quod de ſpeciebus panis, & vini certum eſt valde, vt dicemus ſuo loco.

Sed reſpondebit aliquis: ſpecies aquæ ſeparatæ C à vini ſpeciebus non retinere ſub ſe corpus Chriſti, ſicut neque à principio poſſunt conſecrari ſine ſpeciebus vini. Verùm hoc reſponſum licèt videatur conſectariè datum doctrinæ Alani, tamen contra communem ſenſum Scholaſticorum & fidelium videtur Chriſtum ſeparari ab ſpeciebus ſemel conſecratis, illis perſeuerantibus incorruptis. Imò docent tandiu Chriſtum conſeruari ſub ſpeciebus panis, aut vini (idem iudicium debere eſſe de ſpeciebus aquæ) quandiu ſubſtantia panis, aut vini ſub illis conſeruaretur, & oppoſitum non eſt tutum in fide.

Addunt P. Vazquez, & P. Suarez manere aquam cum ſua ſubſtantia, ſi ante conſecrationem non D conuertatur in vinum: idem docent recentiores Thomiſtæ *in articulum* 8. Et quamuis S. Thomas videatur contrarium dicere tamen ſanctus Thomas refutat opinionem aſſerentium ſemper manere aquam cum ſua ſubſtantia, quod non eſt verum: de ratione verò qua vtitur ibi S. Thomas, dicam infrà.

Reſtat ſoluere argumenta primæ opinionis; & ad teſtimonia Patrum reſpondendum eſt, vt ſuprà indicaui, illos ſolùm voluiſſe aquam & vinum conuerti in ſanguinem, non tamen di putaſſe de tranſitu aquæ in ſanguinem immediatè. ita P. Vazquez, & alij, P. Suarez *ſectione vltima*, de quo etiam iterum dicam infrà.

Ad rationes verò ſigillatim reſpondendum eſt. E Ad primam reſpondeo, difficile ſanè eſſe, tertiam partem aquæ in vinum conuerti tam breui tempore. Sed Concilium Triburienſe quantum ad hoc non videtur vſu receptum in Eccleſia vniuerſali, & Eugenius IV. in decreto, quod habetur poſt vltimam ſeſſionem Concilij Florentini, ſolum dixit, modiciſſimam aquam eſſe inſundendam, & ſecundum hanc regulam facilè creditur aquam in vinum conuerti. S. Thomas *artic.* 8. dicit, tutius eſſe parum aquæ infundere, vt poſſit conuerti in vinum: & P. Valentia *puncto* 1. *aſſertione* 4. dicit, per Concilium Florentinum correctũ eſſe Triburienſe.

A Ad ſecundam reſpondetur tunc temporis non mirum ſi aqua maneat in propria natura, & non conuertatur in ſanguinem Chriſti, cum tam ſit breue temporis ſpatium, io quo non amplectimur opinionem, quam nimis probabilem iudicauit Innocentius, Doctores enim illius vniuerse dixerunt, aquam nunquam conuerti in ſanguinem Chriſti.

Ad tertiam dicendum eſt, Chriſtum in communi potu multum aquæ vino infudiſſe, ad commendandam temperantiam; aliter autem ſe geſſiſſe in conſecrando calice ſanguinis ſui, propter myſterium, & ſignificationem.

Ad quartam reſpondetur, ſi parum aliquid fari- B næ non triticeæ caſu miſceatur interdum farinæ triticeæ, & tempore conſecrationis permanſerit in propria natura, non fore conuertendam in corpus Chriſti, quia non eſt materia apta conſecrationi, id quod ſine ratione aſſumunt qui opinionem Alani ſequuntur.

Ad quintam reſpondetur, verba conſecrationis, *hic eſt calix*, &c. eſſe vera, quia demonſtrant id, quod præcipuè ſub ſpeciebus vini continetur, quod explicari poteſt, quia ſi gutta parunla alicuius alterius liquoris quàm aquæ eſſet admixta vino, nihilominus conſecraretur vinum, & verba eſſent vera: & tamen gutta illa alterius liquoris, non eſt materia apta conſecrationi.

C Ad ſextam fatemur, vinum illud mixtum aqua dici ſimpliciter vinum: cum hoc tamen contendimus aquam non tranſire immediatè in ſanguinem Chriſti, denominatio enim ſumitur ab eo quod præcipuum eſt in calice. Quod exemplo poſito antè allato etiam oſtenditur, quia etiamſi ibi eſſet guttula olei contenta in calice, diceretur ſimpliciter vinum, & certum eſt guttulam illam olei non fore conuertendam in ſanguinem.

Ad vltimam reſpondetur, tunc ſolùm poſſe ſeparari aquam à vino poſt conſecrationem, quando tanta aqua infuſa fuit, vt conuerti non poſſet in vinum ante conſecrationem.

Nonnulla alia argumenta ſolẽt fieri contra com- D munem doctrinam, ex quibus vnum, vel alterum referam. Aliqui ergo ſic arguunt. Si aliquando aqua manet in propria ſubſtantia, neque conuertitur in ſanguinem Chriſti, ſacerdos qui ſumeret talem calicem, non eſſet ieiunus poſt ſumptionem illius, & ita poſt illam Miſſam non poſſet aliam celebrare, vt ſolet fieri in die Natiuitatis Domini.

Aliqui concedunt, non poſſe in eo euentu ſacerdotem celebrare ſecundam Miſſam, ſi prudenter agnoſceret, aquam non fuiſſe conuerſam in vinum, vt indicat Gabriel *lect.* 35. *in can. litt. S & P.* Suarez docet in ſolutione argumenti, quando certum eſſet aquam non eſſe conuerſam ſacerdotem non poſſe celebrare ſecundam Miſſam.

E Sed P. Vazquez, & alij docent illam ſumptionem aquæ, ſimul cum ſpeciebus ſanguinis, non violare ieiunium, quod præcipit Eccleſia ante communionem, quia mixtio aquæ cum vino, vt ſuprà diximus, eſt de præcepto Eccleſiæ, & ita per præceptum ieiunij non eſt credendum voluiſſe Eccleſiam, prædictam ſumptionem aquæ prohibere, præſertim cùm ſit res tam dubia.

Alterum eſt de adoratione, obiiciunt enim non poſſe adorari, ſi eſt ibi remanens aqua in propria natura: hæc ratio deſumitur ex ſancto Thoma *articul.* 8. *in corpore.* Sed hoc nullius ponderis eſt, quia adoratio hæc, vt dixi ſuprà *ad quæſtionem* 25. præcipuè fertur in Chriſtum. Nota verò exterior

in ſignum vt continens Chriſtum: hoc autem totum non impeditur, etiamſi ſpecies vini continentes Chriſtum, habeant admixtam aliquam partem aquæ, & ſanè fideles non adorant niſi ſpecies verè conſecratas; ſi enim eſſet ibi aliquid admixtum, non adoraretur, neque impediret adorationem veri Sacramenti.

Ex dictis ſequitur aquam conuerti in vinum ſolum, ſi fiat corruptio aquæ à vini ſpeciebus poſt factam conſecrationem, philoſophandum enim eſt de aqua tunc, ſicut de alterius rei corruptione facta ab ſpeciebus vini; diſpoſitiones enim vini poſtulant formam vini, vt ex dicendis infrà conſtabit.

Secundò, ſi aqua in inſtanti conſecrationis conuertatur in vinum, non conuerteretur in ſanguinem, quia in eodem momento non poteſt tranſmutari in vinum, & in eodem corrumpi, & deſinere eſſe vinum per conuerſionem in ſanguinem, vt patet, quia idem ſimul eſſe & non eſſe in eodem inſtanti, implicat contradictionem.

Hæc omnia tradidi iam olim cùm primùm hoc dubium tractaui, excepto, quòd non citaui Patrem Ægidium, quia poſtea ſua ſcripta typis mandauit, & opinionem Alani ſequutus, multa dicit in confirmationem illius *in art.* 8. 3. *part. ad quæſt.* 79. & neceſſarium eſt breuiter deferre nonnulla, & aliquibus ſatisfacere: & primò pro opinione Alani citat Baronium 12. *tomo Annalium, anno* 1188. *in fine*. & reuera ita ſentit. citat etiam Peſantium *in artic.* 8. *citatum diſput.* 2. *in fine*. Toletum 2. *libro ſumma, cap.* 25. §. *rurſus licèt vinum*. qui, licèt breuiter, eam ſententiam videtur amplecti, citat etiam Ianſenium in Concordia Euangelica *cap.* 131. ſed hic autor obſcurè loquitur, & videtur amplecti opinionem S. Thomæ. citat etiam Conimbricenſes *libr.* 1. *de generatione, cap.* 10. *quæſt.* 1 *articul.* 2. *in fine*; ſed iſti ſolùm docent communem opinionem Scholaſticorum non eſſe de fide, ſed rem poſitam eſſe in opinione. Rurſus citat Antiſiodorenſem *lib.* 4. *ſumma, tractatu* 5. *cap.* 2. qui obſcurè loquuntur, refert etiam hanc opinionem publice defenſam eſſe in noſtro Collegio Romano anno 1606. teſtatur etiam ita ſentire plures viros doctos.

Deinde ad confirmandam ſententiam Alani, citat P. Ægidius Alexandrum 1. *epiſtola ad omnes orthodoxos*, & refertur *cap.* 1. *de conſecratione, diſtinctione* 2. Cyprian. *lib.* 2. *epiſtola* 3. *aliàs* 63. & Martinum Papam relatum *cap.* 4. *de conſecratione, diſt.* 2. Iuſtinum Martyrem *apologia* 2. *pro Chriſtianis*, & alios quoſdam, quatenus dicunt, vinum, & aquam in calice offerri, & conſecrari; quæ teſtimonia explicari poſſunt, ſicut ſimilia à nobis ſuprà explicata ſunt cum Doctoribus noſtræ opinionis, vt intelligantur de conſecratione vini, & de aqua, quando priùs tranſit in vinum; ſed dicit P. Ægidius hanc explicationem gratis dari, & ſine idoneo fundamento, verùm iam aſſignauimus fundamenta communis opinionis.

Secundò obiicit, ex tradita explicatione ſequi, poſſe dici triticum conſecrari, quia tranſit in panem, & panis in carnem Chriſti: ſed hoc leuioris momenti eſt; quia triticum non miſcetur cum pane, ſicut aqua miſcetur cum vino ex facto Chriſti, & præcepto Eccleſiæ.

Tertiò obiicit, quod Ambroſius, & Algerus dicunt, aquam permanere diſtinctam à vino vſque ad inſtans conſecrationis; verùm quidquid ſit de ſenſu horum Patrum, tamen expreſsè non dicunt aquam
A immediatè tranſire in ſanguinem, neque de hoc diſputarunt.

Quartò obiicit, quòd Patres quando docent in calice plus debere eſſe vini, quam aquæ non dixerunt id eſſe neceſſarium, vt aqua conuerteretur in vinum. Verùm hoc ſolù probat, aliquos Patres id non docuiſſe expreſsè; eam tamen rationem aſſignauit S. Thomas *art.* 8. & fauet Concilium Florentinum dum ſtatuit modiciſſimam aquam eſſe miſcendam vino.

Quintò obiicit, quòd Patres nunquam ſignificarunt prædictam ſententiam. Reſpondeo, Pontificem eam tradidiſſe *cap. cùm Marthæ, citato*, vt ſuprà diximus, & inferiùs ampliùs oſtendemus. Et non ſolùm
B contendimus teſtimonia illa allata pro opinione Alani non eſſe contra communem opinionem ſancti Thomæ, & aliorum.

Deinde dicere poſſumus tanquam probabile parum aliquid aquæ ſemper conuerti in vinum, licèt non conuertatur tota aqua, ſi magna ſit eius quantitas. Et in hoc ſenſu explicari etiam poſſunt teſtimonia citata.

Item Patres illi ita abſolutè loqui potuerunt, ſi ſuo tempore parum aquæ infundebatur vino, in ſuis prouinciis, ſicut nunc infunditur in Eccleſia Latina ex decreto Concilij Florentini, licèt ipſi non diſputauerint de tranſitu mediato, vel immediato aquæ in ſanguinem.

C Deinde principaliter contendit Ægidius præbere ſententiam Alani, ex Innocentio III. *c. cùm Marthæ, de celebratione Miſſarum*, quem S. Thomas & Scholaſtici citant pro communi opinione, & probat primò, quia Innocentius referens communem opinionem aſſerentium, aquam non conuerti in ſanguinem niſi priùs conuertatur in vinum, addidit Pontifex, *licèt Phyſici contrarium dicant*, per quæ vltima verba videtur Pontifex aſſerere, non fieri talem conuerſionem aquæ in vinum, & ita cùm Pōtifex approbat ſecundam opinionem, ſolùm videtur approbare, quantum ad conuerſionem aquæ in ſanguinem, non tamen in vinum.

Sed vt explicetur mens Pontificis, placet referre
D aliqua verba illius, & primò ait: *Alij verò docent, quòd aqua cum vino tranſubſtantiatur in ſanguinem, cùm in vinum tranſeat mixta vino, licèt Phyſici contrarium aſſeuerent*, &c.

Infrà verò relatis opinionibus ait Pōtifex, verùm inter has opiniones dictas, illa probabilior iudicatur, quæ aſſerit, aquam cum vino in ſanguinem ſubſtantiari. Quibus verbis manifeſtè probat, opinionē quam retulerat ſecundo loco, nullam enim aliam retulerat ſimilibus verbis, & ita intellexerunt Innocentium S. Thomas, & Scholaſtici communiter: ſingularis autem fuit Ægidius, dum vult ſub ſecunda opinione relata à Pontifice duas opiniones fuiſſe comprehenſas, alteram aſſerentium aquam conuerti
E in ſanguinem, ſi priùs conuertatur in vinum, alteram aſſerentium, aquam immediatè conuerti in ſanguinem; quod tamen in verbis Pontificis non continetur, in verbis enim à nobis relatis, ſolum retulit opinionem aſſerentium, aquam conuerti in ſanguinem, ſi priùs conuertatur in vinum, aut quando priùs conuertitur in vinum, licet ſtatim retulerit ſententiam Philoſophorum aliquorum negantium, aquam conuerti in vinum. Poſtea verò idem Pontifex, nulla facta diſtinctione, aut mentione opinionum, quas dixit Ægidius, affirmat probabiliorem eſſe opinionem aſſerentium, aquam cum vino conuerti in ſanguinem, quod intelligendum eſt, iuxta rationem relatam à Pontifice, quia aqua

infuſa vino priùs tranſit in vinum, & hoc ſenſu, vt A dixit S.Thomas *art.* 4. & alij Scholaſtici communiter intellexerunt Pontificem.

Secundò obiicit P. Ægidius, quòd Pontifex citato capite, *cum Marthæ*, non dixit, probabiliorem eſſe ſecundam ſententiam, ſed probabiliorem eſſe eorum ſententiam qui dixerunt, aquam cum vino conuerti in ſanguinem, neque eſſe credibile, Innocentium approbaſſe ſententiam, quam expreſsè non retulerat. Item non videtur veriſimile, tot, & tam graues Scholaſticos cum S.Thoma ignoraſſe ſenſum Innocentij, & contra Innocentium ſenſiſſe.

Tertiò obiicit Ægidius, quia aliàs Pontifex in eo capite non ſatisfeciſſet quæſtioni propoſitæ de B conuerſione aquæ in vinum, de qua erat controuerſia inter Theologos. Reſpondetur Pontificem expreſsè ſatisfeciſſe quæſtioni de conuerſione aquæ in ſanguinem, quando priùs conuertebatur in vinum, quod præcipuè vocabatur in controuerſiam, licèt non expreſſerit an ſemper aqua priùs conuerteretur in vinum.

Quartò obiicit Ægidius Pontificem approbare opinionem, quæ magis recepta in Eccleſia erat: magis autem recepta erat, & communiter opinio Alani, ſuprà relata: ſed non eſt verum, eam opinionem fuiſſe magis receptã, cùm expreſsè tres alias diſtinctas referat Pontifex, & illius non fecerit expreſſam mentionem, &, vt dixi, credibile non eſt ſan- C ctum Thomam, & alios antiquos Scholaſticos ignoraſſe, & non intellexiſſe ſenſum Pontificis. Et quidem ſi Pontifex tradidiſſet opinionem illam, quam poſtea ſequutus eſt Alanus, nullo modo prædicti Scholaſtici contra Pontificem ſentirent.

Quintò probat, fuiſſe tunc temporis communiorem opinionem aſſerentium, aquam immediatè conuerti in ſanguinem, quia hoc videtur colligi ex controuerſia propoſita Pontifici. Et ex eadem controuerſia propoſita in Gallia Epiſcopo Albanenſi, tunc temporis Vicario Pontificis, vt Baronius ſuprà refert ex Gaufredo. Verùm ex controuerſia propoſita Pontifici, non ſatis poteſt col- D ligi illam opinionem fuiſſe tunc magis receptam & communem, & credendum non eſt, opinionem communem Scholaſticorum non fuiſſe multorum, etiam tempore Innocentij, ſicut etiam in Gallia tempore Gaufredi, cui fides adhibenda non eſt, ſi velit Gaufredus opinionem aſſerentium, aquam immediatè conuerti in ſanguinem, ita fuiſſe communem in tota Eccleſia, vt noſtra opinio non fuerit multorum; meritò ergo S. Thomas, & multi alij Scholaſtici intellexerunt Innocentium in ſenſu à nobis tradito. Rationes verò quibus Ægidius contendit probare ſuam opinionem, ex dictis à nobis manent ſoluta.

Sed poteſt aliquis obiicere, quòd noſtra ſenten- E tia ex parte videatur contra ſanctum Thomam, qui *artic.* 8. *huius quæſtionis in corpore*, refutat quandam opinionem, quia ex illa ſequeretur aquam permanentem in natura aquæ poſt conſecrationem proponi populo adorandam, quod videtur inconueniens. De efficacitate autem huius rationis ſuprà dixi.

Nunc autem ſolùm contendo colligere, ſanctum Thomam exiſtimaſſe hoc eſſe inconueniens, ac proinde in nullo caſu eſſe admittendum, & tamen admittendum eſſe aliquando, expreſsè concedunt P. Vazquez, & P. Suarez ſuprà relati, & ex interpretibus ſancti Thomæ Nuño *in articul.* 8. nam quando conſecratio fit propter aliquam cauſam ſtatim poſt infuſionem aquæ, vel ſi magna eſſet quantitas aquæ infuſæ, non poſſet non aliquid aquæ remanere in propria natura, & ideo limitanda eſt, & explicanda doctrina ſancti Thomæ; ipſe enim *in eodem artic.* 8. *in corpore* dicit, non poſſe totam aquam conuerti in vinum, niſi ſit modiciſſima, & ideo, inquit, tutius eſt parum aquæ infundere.

Item poteſt obiici, quòd Pontifex *cap. cum Marthæ, citato*, refutat opinionem aſſerentium aquam poſt conſecrationem manere in propria natura, quod nos etiam concedimus aliquando. Sed bene reſpondet Vazquez *diſput.* 78. *cap.* 2. *in fine*, *& cap.* 3. Pontificem refutare opinionem aſſerentium, aquam infuſam vino conſecrando, nunquam conuerti in vinum, & ſemper remanere in propria ſubſtantia, quod tamen nos nullo modo concedimus.

Tandem notandum eſt, Ægidium & recentiores alios, fusè probaſſe, aquam non poſſe conuerti in vinum, eorum tamen argumenta ſolùm videntur probare magnam quantitatem aquæ non poſſe facilè conuerti à quolibet vino, non tamen concludere modiciſſimam aquam, in plures partes diuiſam, non poſſe conuerti in vinum. Nonnulla alia de materia huius dubij dicemus dubio ſequenti.

DVBIVM II.

Quæ ſit certior, probabilior, & antiquior opinio in controuerſia dubij præcedentis.

Circa primum Alanus ſuprà exiſtimauit ſuam opinionem eſſe de fide, quod etiam videtur ſequutus Baronius, ſed non ſatis probari poteſt talis certitudo, quia neque adducitur ſufficiens traditio, neque teſtimonium Scripturæ, neque definitio aliqua, & licèt, vt contendunt autores illius opinionis, admitteremus Pontificem probaſſe illam opinionem *cap. cum Marthæ*, tamen opinionem quam probauit Pontifex, ſolùm tradidit vt probabiliorem: teſtimonia autem Patrum ſuprà à nobis explicata ſunt.

Deinde, nullo modo eſt probabile, ſanctum Thomam, & alios Scholaſticos, qui communem opinionem ſequuti ſunt, erraſſe contra fidem, quod non poteſt eſſe ſine magno Eccleſiæ detrimento, nec poteſt concedi ſine iniuria tantorum Doctorum.

Item, vt ſuprà diximus, Catechiſmus Pij V. dixit, communem opinionem Scholaſticorum eſſe omnium ſcriptorum Eccleſiaſticorum. Meritò ergo S.Thomas, & alij, qui communem opinionem ſequuntur vt veram, ſupponunt opinionem Alani non ſolùm de fide non eſſe, ſed eſſe falſam, & opinionem communem probabiliorem, ex dictis conſtare poteſt, & infra indicabo.

Vocari autem poteſt in quæſtionem, an opinio Alani mereatur aliquam grauem cenſuram. nam ante paucos annos plures Theologi non bene de illa ſenſerunt, & hoc tempore non pauci cenſent, ſaltem non eſſe probabilem, & Gabriel *in* 4. *diſt.* 11. *quæſt.* 2. *& lect.* 35. *in canonem*, dixit, communem ſententiam eſſe indubitatam, & Sotus *in* 4 *diſt.* 9. *quæſt.* 1. *art.* 6. dixit Pontificem *cap. cum Marthæ*, tradidiſſe communem ſententiam, vt omnino certam.

Sed hoc tempore aliqui Theologi, etiamſi exiſtiment hanc Alani opinionem eſſe falſam, putant tamen eſſe probabilem, & probari poteſt, quia illam ſequuntur tres Cardinales, Alanus, Baronius, & inſignis Theologus Cardinalis Toletus, & alij, quos retuli

retuli dubio præcedenti, & non pauci Theologi huius ætatis, in variis Prouinciis Eccleſiæ, & in noſtra Hiſpania nuui ego viros doctus, qui publicè illam docuerunt. Et Paulus Areſius Derthonenſis Epiſcopus hanc opinionem ſequitur, & pro ea facit diſputationem lungiſſimam, & plures autores citat.

Circa ſecundum mihi non eſt dubium, ſententiam ſancti Thomæ longè eſſe probabiliorem, & vt talis tradita eſt à Pontifice *cap. cùm Martha*, vt probauimus *dubio præcedenti*, ſequuntúrque quamplurimi Theologi, antiqui & recentiores, & non video ſententiam hanc eſſe certam de fide. Innocentius autem ſolùm tradidit illam vt probabilem, & ſub eo numine eam ſequuntur multi Scholaſtici; neque inuenio poſt Innocentium ſufficiens fundamentum ad aſſerendum ſententiam illam eſſe de fide.

Circa tertium Alanus, & nonnulli qui illum ſequuntur, cenſent ſuam opinionem eſſe antiquiorem in Eccleſia, vt conſtat ex relatis *dubio præcedenti*. Sed P. Vazquez *diſp. 78. cap. 2. num. 12. in fine*, dixit manifeſtè, ſententiam Alani eſſe nouam, & excogitatam hoc tempore; & probari poteſt, quia Pontifex *cap. cùm Martha, citato*, referens alias opiniones hanc non retulit, vt ſuprà probauimus, & ſanctus Thomas *art. 8.* referens etiam opiniones ex Innocentio, non facit mentionem opinionis aſſerentium, aquam immediatè conuerti in ſanguinem; & idem poteſt ſumi ex aliis Scholaſticis antiquis. Et fortè propter hanc cauſam Catechiſmus Pij V. dixit opinionem ſancti Thomæ eſſe omnium ſcriptorum Eccleſiaſticorum. legatur Suarez *diſp. 65. ſect. 4. §. nihilominus.* quæ omnia non leuiter ſuadent, ſaltem opinionem Alani communem non fuiſſe in Eccleſia antiquis temporibus, licèt ex Gaufredo relato à Baronio *dubio præcedenti* videatur colligi aliquos in Gallia eam opinionem fuiſſe ſequutos: pauci tamen videntur fuiſſe, nec magni nominis, ſiquidem poſteriores Scholaſtici Pariſienſes, ſanctus Thomas, & alij eius opinionis notitiam non habuerunt; ſi enim illam cognouiſſent, aliquam eius feciſſent mentionem. Ex dictis hactenus ſolui poſſent aliqua dubia, de quibus dicam ſuo loco.

DISPVTATIO XXXII.

SCHOLASTICA, & POSITIVA.

De affectu amoris & odij in Deo.

DVBIVM I.

An amor ſit propriè in Deo.

COMMVNIS ſenſus Scholaſticorum eſt eſſe in Deo actum amoris ſecundùm proprietatem, quia iſte eſt velle alicui bonum, ex Ariſt. 2. *Rhetoric. c. 2.* in quo nulla includitur imperfectio: ſicut ergo conuenit Deo velle, ita & amare conueniet.

Notandum autem eſt, id quod docet S. Thom. *hic art. 1. ad 3. & 1. 2. quæſt. 26. art. 4.* amorem includere duos reſpectus, alterum ad rem volitam; alterum ad perſonam cui volumus bonum; quia, vt dixi, *amare eſt velle alicui bonum.* Non quia ſit duplex actus amoris, ſed vnus cum duobus reſpectibus; & ratione reſpectus ad rem volitam determinatur amor concupiſcentiæ, ratione autem alterius amor amicitiæ.

Quærunt verò aliqui, an Deus amet creaturas irrationales amore amicitiæ. Quæſtionis cauſa eſt,

A quia illud amatur amore amicitiæ, cui volumus bonum, vt bonum illud eſt: Deus autem vult bonum creaturæ irrationali, vt bonum illius eſt.

Nihilominus dicendum eſt, non eſſe in Deo amorem amicitiæ reſpectu creaturæ irrationalis. Ita S. Thom. *art. 2. ad 3.* P. Vazquez ſuprà *cap. 2.* cum aliis Doctoribus. Et probatur ex Ariſt. 8. *Ethic. cap. 2.* dicit enim, nos non amare creaturas irrationales amore amicitiæ, quia licèt velimus eis bonum; hoc tamen eſt propter vtilitatem creaturæ rationalis: Deus autem omnia irrationalia diligit propter noſtram vtilitatem, vt dixit *art. 2. ad 3.* non ergo ea diligit amore amicitiæ, ſed amore concupiſcentiæ.

Circa creaturas verò rationales eſt difficultas,
B quia Deus omnia amat propter ſeipſum; ergo etiam creaturam rationalem diligit ſolùm amore concupiſcentiæ, & ſeipſum ſolùm amore amicitiæ.

Nihilominus Doctores communiter concedunt inde amorem amicitiæ Dei erga creaturas rationales. Ita P. Vazquez *diſp. 84. & diſp. 81. cap. 3. num. 9.* P. Suarez *cap. 7. citato num... & in tomo opuſculorum ſelect. 1. de liber. diui. diſp. 1. ſect. 2. art. 15.* & alij. Contendunt autem expreſsè iſti Doctores Deum velle creaturæ rationali bonum vt bonum illorum eſt, & ſimul Deum omnia velle propter ſuam bonitatem, tamquam propter rationem volendi primariam. Eſt autem neceſſarium explicare rem. Et primò an ſit vnus actus, vel duo ſecundùm rationem. Deinde ſi
C poteſt ſimul diligi creatura à Deo, ita vt Deus velit illi bonum vt bonum illius eſt, & ſimul propter ſuam diuinam bonitatem. Videtur ibi eſſe duplex ſpecificatiuam, nempe complacentia creaturæ, & complacentia diuina, & tamen in creatis multi non admittunt duas bonitates in eodem actu, eo ſenſu vt actus poſſit eſſe charitatis theologicæ, & amicitiæ erga hominem, quæ ſit virtus infuſa diuerſa à charitate theologica. Si verò quis dicat eſſe duos actus ſecundùm rationem; alterum quo diligit ſuam bonitatem, alterum quo diligit bonum creaturæ, ex complacentia creaturæ, vel in hoc ſecundo actu aſſignat diuinam bonitatem vt primam rationem volendi, vel non. Hoc ſecundum dici non poteſt de
D prima, & quaſi finali ratione volendi; ſi verò dicatur primum, vt manifeſtè conceſſit P. Vazquez *diſp. 82. loco citato*, videtur quòd talis amor non ſit amicitiæ erga creaturam ſi non diligitur propter ſe, & formaliter ex complacentia ipſius creaturæ; alias totum hoc erit obiectum quaſi materiale reſpectu primæ rationis volendi & amandi.

Dico autem primò, poſſe ſecundùm rationem intelligi differentias actus amandi in Deo; vnam quo diligit ſuam eſſentiam, & bonitatem, quod formale intelligitur, & ſic eſſet in Deo, etiamſi nulla eſſet creatura. Alterum quo diligit creaturas propter bonitatem in creaturam ipſius Dei, tamquam propter primam rationem volendi; ita tamen vt velit bo-
E num creaturis vt bonum illarum. Et ex vna parte dicitur amor amicitiæ ipſius Dei, & ex altera amor amicitiæ creaturarum, quod poteſt explicari variis modis. Altero, ſi quis dicat creaturam diligi propter ſe ſimul, & propter Deum, ita vt creatura ſit ratio ob quam velit illi bonum; & hoc admittunt qui putant Deum poſſe velle vnum propter aliud tamquam propter rationem volendi proximum, licèt non vltimam; & hic modus eſt probabilis. Altero, vt dicatur amor amicitiæ, quia Deus vult bonum creaturæ eſſe propter creaturam rationalem, quia vult eſſe propter illam, licèt totum hoc velit propter ſuam bonitatem. Et hic eſt ſenſus P. Vazquez ſuprà *diſp. 82. cap. 3. num. 9.* vbi dixit quòd cùm diximus

creaturam comparari cum Deo tamquam cum fine, non eſt ita accipiendum quaſi reuera creatura ſit medium Deo ipſi ad acquirendum aliquem finem, ſed quia voluntas qua diligit creaturas, ſupponit ſecundùm rationem voluntatem ipſius Dei, qua diligit creaturas, neque enim, inquit, Deus vllam diligeret creaturam niſi diligeret ſeipſum, cui eatenus placent creaturæ, quatenus ſunt aliquid ipſius per participationem. Quod quidem non obſtat quominus Deus rationales creaturas diligat amore amicitiæ, & quodammodo propter ſe ipſas. Obſtat tamen quominus dicatur Deus vnam creaturam diligere propter aliam, tamquam propter rationem diligendi. Hæc P. Vazquez. quibus non obſcurè explicat ſuam ſententiam, ſecundùm quam non eſt concedendum eſſe in eodem actu duplex ſpecificatiuum, ſed vnum, nempe ipſam bonitatem diuinam. Ex quo facilè aſſignatur diſcrimen inter amorem amicitiæ, qua homo vnus diligit alterum, & quo Deus diligit creaturam rationalem. nam homo poteſt velle bonum alteri ex complacentia illius, & propter ipſum tamquam propter vnicam rationem amandi illum; cùm tamen Deus non poſſit diligere creaturam rationalē, niſi propter diuinā bonitatem. Simul verò non poteſt homo diligere alterum propter complacentiam dilecti, & propter bonitatem increatam Dei, quia iſta duo ſunt ſufficientia ad conſtituendos actus diuerſæ ſpei in creaturis. Et ſicut non poteſt eſſe idem actus ſpei & charitatis theologicæ intrinſecè, ita vt æquè reſpiciat vtriuſque obiectum formale, & elicitum fiat ab habitu ſpei & charitatis: ita neque poteſt eſſe charitatis theologicæ & amicitiæ humanæ infuſæ, & ſupernaturalis. Et licèt aliquis concederet in eodem actu amoris Dei erga creaturas duplex ſpecificatiuum, non inferretur poſſe eſſe in actu creato propter diſtinctionem inter actum infinitum & finitum, inter quos apparet in aliis magna diuerſitas, & propter ſpecialem modum operandi Dei, qui omnia vult propter ſe. & ſic ſunt diligibilia creata omnia: ſicut in actu adorationis Chriſti latriæ & duliæ concedit P. Vazquez ſimul bonitatem latriæ & duliæ, ob ſpecialem adorationem & obiectum in perſona Chriſti. legatur *lib 1. de adoratione diſp. 4. cap. 4. in fine, & 1. 2. diſp. 51. quæſt. 3. & 3. p. tom. 1. diſp. 96. cap. 5. num. 34. in fine.* Et ex hac doctrina conſtat ad quoddam tertium argumentum quod inſolutum reliquimus *diſp. 4. dub. 2.* ſed faciliùs eſt diſtinguere de actu Dei quantum ad perfectionem intrinſecam, vel quantum ad extrinſecam terminationem.

Circa amorem quo ſeipſum amat Deus, poteſt eſſe difficultas, an ſit actus amoris vt diſtinguitur à gaudio, & delectatione, vel ſit gaudium, ſeu delectatio, quæ cauſa eſt, quia amor reſpiciat obiectum ſecundùm ſe quaſi abſtractus ab exiſtentia, quod reſpectu Dei non habet locum: delectatio autem, ſeu gaudium reſpicit bonum præſens. quod non inuenio in autoribus explicatum, licèt aliqui dicant in Deo eſſe amorem, & gaudium de bono proprio, non tamen deſiderium. Vnde videtur concedere hos duos actus quaſi diſtinctos eo ſenſu quo negat deſiderium.

Facilius eſt dicere in Deo eſſe amorem ſui, ſed eſſentialiter incluſum in gaudio, quod indicat P. Suarez *1. part lib. 3. de attributis poſitiuis cap. 6.* illis verbis, *etiam ille amor diuinus habet rationem ſummi gaudij de propriis & præſentibus bonis*, & ita ſentiunt multi viri docti huius ætatis, licèt non deſint, qui velint eſſe diuerſum actum amoris ſecundùm rationem, quatenus ex bonitate Dei apprehenſa intelligitur Deus ipſe moueri ad amandum alia, quod poteſt facilè defendi.

Dvbivm II.

An in Deo ſit propriè affectus odij.

In hac quæſtione aliquorum ſententia eſt, in Deo non eſſe odium propriè. Ita docet S. Thom. *1. contra Gent cap. 96* Ferra. *ibi.* Capreol. *in 1. diſt. 45. quæſt. 1. art. 1. concl. 8.* & recentiores nonnulli interpretes *in hoc art.* Et primò de odio reſpectu peccati probat; quia amor propriè refertur ad ſubſiſtēs ſicut amor, cùm tamen peccatum nihil ſit: deinde reſpectu peccatoris probat, quia voluntas Dei non poteſt ferri in malum vt malum, ſed ſub aliqua ratione boni.

Aliorum ſententia eſt in Deo eſſe propriè affectum odij. hæc videtur S. Thom. *hic art. 2. ad 4.* vbi concedit in Deo odium reſpectu peccatorum, ſicut amorem reſpectu eiuſdem ſecundùm naturam; ſequitur P. Vazquez *hic diſp. 84. cap. 3.* P. Suarez *1. part. lib. 3. de attributis Dei poſitiuis cap. 7. num. 5.* P. Becan. *1. part. tract. 1. cap. 11. concl. 4.* & multi recentiores: & mihi placet. Vt verò hanc veritatem explicemus, notanda eſt diſtinctio quædam odij, quam tradidit Caiet. *1. 2. quæſt. 29. in art. 1.* Duplex autem eſt odium, aliud abominationis, aliud inimicitiæ. Abominationis dicitur diſplicentia mali quod nos patimur, vel alij: odium verò inimicitiæ eſt velle alicui malum vt malum illius eſt.

Deinde explicat Caiet. diſcrimen inter amorem & odium, quòd in eodem actu amoris reperitur duplex reſpectus per modum affirmationis & complacentiæ, vnus ad perſonam quæ nobis placet, alter ad bonum quod amamus perſonæ; & iſti duo reſpectus conſtituunt eumdem actum amoris.

At duplex odium conſtituere poteſt duplicem actum, eſt enim odium inimicitiæ in vno actu, quo volumus alicui malum vt malum illius eſt ex diſplicentia perſonæ, in quo actu eſt duplex reſpectus, aliter tamen quàm in actu amoris, vnus ad perſonam per modum diſplicentiæ, & negationis, & eſt reſpectus ad malum quod perſonæ volumus, & deſideramus, & iſte eſt reſpectus per modum complacentiæ, placet enim nobis malum illud afficere talem perſonam: ſed iſte reſpectus non conſtituit actum amoris, quia deficit reſpectus complacentiæ perſonæ, &, vt ſuprà dicebamus, amare eſt velle alicui bonum.

Odium verò abominationis eſt diſplicentia mali alicuius, vt cùm diſplicet mihi mors, & hic nobis infundit duplicem reſpectum; alterum ad malum per modum fugæ, & diſplicentiæ, alterum ad perſonam per modum complacentiæ.

His præmiſſis dicendum eſt primò in Deo eſſe odium abominationis, quia Deo propriè diſplicet peccatum ab homine fieri, ſicut deſiderat illi iuſtitiam, quæ Deo placet; & diſplicet vt malum perſonæ peccatis, & vt contrarium Deo ipſi, atque proinde ex diſplicentia ſui ipſius.

Secundò dicendum eſt in Deo eſſe propriè odium inimicitiæ, quia verè Deus vult malum pœnæ peccatoris; vt malum illius eſt, & ex diſplicentia illius, non vt eſt perſona quædam & ſubſtantia creata, ſed vt eſt peccator: ergo verè & propriè eſt odium inimicitiæ, ſi obſeruandæ ſunt definitiones odij traditæ à Doctoribus communiter: vnde Auguſt. *lib. 1. ad Simplicium quæſt. 2.* dixit, *non odit Deus Eſau hominem, ſed Eſau peccatorem*

Ex dictis conſtat ad primum contrariæ ſententiæ; dicendum

dicendum eſt enim odium abominationis non ferri ad perſonam, ſed malum, modò relatum ad perſonam habeat actus rationem complacentiæ, vt explicatum eſt.

Vt verò reſpondeamus ad ſecundum, explicandum eſt quo ſenſu dicatur voluntas, hoc eſt, affectus, voluntatis ratio per ſe in malum. Et diſtinguenda eſt res volita à ratione volendi, etſi ſermo ſit de re volita; obiectum eſt non tantum malum vt malum alterius, ſed etiam proprium: ratio autem volendi ſemper eſt bonitas aut propria, aut alterius. Et ſub nomine boni non ſolùm poſſumus velle alteri malum, ſed etiam nobis ex diſplicentia noſtri ſub aliqua ratione, ſicut in odio ſancto contingit, quo quis vult ſibi ipſi inferre pœnam ob aliquod peccatum.

Ex hac doctrina reſpondetur ad primum; cùm enim dicitur non poſſe voluntatem diuinam ferre in malum, intelligendum eſt vt non feratur in tale malum, niſi ratione alicuius bonitatis: ex hoc autem non fit quòd Deus non poſſit odio inimicitiæ ferri in peccatores, quia peccator, vt peccator diſplicet Deo, & hac ratione bonum videtur Deo infligere pœnam peccatori. Quòd autem in hoc velit Deus rationem iuſtitiæ, aut aliud bonum, non obſtat, quominus ibi ſit odium, ratione explicata.

Et ex his manent refutata nonnulla quæ recentiores interpretes S.Thom. in hoc art. docuerunt. Solùm reſtat dicendum aliquid de mente ſancti Thomæ, & iam diximus quare ſe habeat hic art. 2. ad 4. Quod autem dixit 1. *contra Gent. cap.* 96. difficilem habet explicationem. P. Suar. ſuprà dicit loquutum S. Thom. de odio perſonarum, aut rerum exiſtentium, vt tales ſunt: ſed quamuis in priori parte capiti de eis loquatur, tamen poſtea addit, *dicitur autem* (Deus aliquid odio proſequi) *ſimilitudinariè*, & hoc duobus modis; altero, in quantum vult rem vnam eſſe, & ſic vult contrarium malum non eſſe. Altero, in quantum vult maius bonum, quare ſequitur punitio minoris; & ſic vult bonum iuſtitiæ, & ſic dicitur odiſſe peccatores, quorum vult punitionem. Et ideo alij fatentur S. Thomam *in cap. illo* 96. primam ſententiam fuiſſe ſequutum, quod tamen partibus non docuit, ſed contrarium indicat non obſcurè, vt retuli. Et fortè *cap. illo* 96. *ſimilitudinariè* ſumpſit, non vt ſpecificaret improprietatem, ſed vt idem ſit, quod ſecundariè, quod ſæpe dici ſolet cum proprietate.

Sed obiicitur quod *quæſt.* 23. *art.* 3. *ad* 1. dixit Deum dici odiſſe aliquos, in quantum non vult eis bonum, quod aliis vult per electionem. Sed ex hoc nihil ſequitur contra noſtram ſententiam. Caiet. enim admittit illum modum odij, ſed non negat quæ tradidimus.

Ex dictis colligo locutiones, quæ ſunt in Scriptura, quibus Deus dicitur odio proſequi peccatores, eſſe intelligendas ſecundùm proprietatem. v.g. illud Sapientiæ 14. *Odio ſunt Deo impius, & impietas eius.*

Sed poteſt obiici ex *cap.* 11. *diligis omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti.* Reſpondetur hunc locum, & ſimilia explicanda de rebus ipſis ſecùdùm ſuam naturam à Deo factam; ſic enim Deo placent.

DVBIVM III.

De inæqualitate affectus amoris Dei circa diuerſa obiecta.

CIrca art. 4. quæſtionis 20. notandum eſt, Bernardum ſermone *de Maria Magdalena*, & ſermone *de triplici cuſtodia manus, linguæ & auris*, &

A ſerm. 57. inter paruos, & 12. ſuper Cantica affirmare, Chriſtum plus dilexiſſe corpus Eccleſiæ, quàm ſuum proprium corpus, propriamque vitam, quia iſtud tradidit pro Eccleſia. ſerm. 57. citato docet corpus Eccleſiæ eſſe amabilius corpore Chriſti.

S.Thomas verò *art.* 4. *ad* 1. docuit, Deum magis diligere Chriſtum, quàm totum genus humanum, & vniuerſitatem creationis, quia humanitati Chriſti dedit maius bonum, nempe vnionem hypoſtaticam, vt hic homo eſſet Deus.

Addit S.Thom. Chriſti excellentiam non perire ex hoc quòd Pater dederit eum in mortem pro ſalute humani generis, quia imò ex hoc factus eſt victor glorioſus. quaſi dicat, quòd cùm voluerit pati,
B & vitam amittere in ſalutem hominum, tamen magnam gloriam adeptus eſt ex hac charitate erga homines & patrem, & obedientia illuſtri erga Deum, præſertim cùm totum hoc ordinetur ad gloriam Dei. legatur P. Molina in hunc articulum 4. neque in hoc fuit inordinatio aliqua, vt oſtendimus 3. *part. ad quæſtionem* 1. *art.* 3. & docet P. Vazquez *ibi diſp.* 11. præſertim *num.* 64. & 65. hoc enim modo Deus oſtendit bonitatem ſuam, & miſericordiam erga homines, quam commendant Scripturæ & Patres.

Dicendum eſt Bernardum *locis citatis* ſolùm voluiſſe docere Deum ex vi præſentis decreti ordinaſſe, vt Chriſtus vitam funderet ob bonum ſpirituale animarum totum, deinde in ſuam gloriam.

C In ſolutione ad 2. agit D.Thom. de comparatione naturę angelicæ & humanæ, & primò docet quòd naturam humanam aſſumptam à Verbo plus dilexit Deus, quàm omnes Angelos.

Sed de aliis hominibus comparatis cum Angelis docet ſecundò æqualitatem meriti in ordine ad gratiam & gloriam: tertiò docet in hoc quoſdam Angelos quibuſdam hominibus eſſe ſpecioſiores, & quoſdam homines quibuſdam Angelis: quartò docet quantum ad conditionem naturæ meliores eſſe Angelos: quintò docet Verbum aſſumpſiſſe naturam humanam non quia eam abſolutè plus diligebat ratione infirmitatis, & inclinationis carnis.

In ſolutione 4. agit S. Thom. de comparatione
D inter iuſtos & pœnitentes. Et primò docet iuſtos habere ſe ſicut excedere & exceſſum. nam ſiue ſit innocens, ſiue pœnitens, ille eſt magis dilectus à Deo, qui plus habet gratiæ: ſecundò docet, cæteris paribus, innocentia magis diligitur à Deo.

Sed occurrit explicandum illud Lucæ 15. *Dico vobis, quia maius gaudium erit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.*

S.Thom. *ad* 4. docet id dicendum, quia pœnitens frequenter cautior & humilior reſurgit quàm innocens, & colligit ex Greg. *hom.* 34 *in Euangel.* ſecundò explicat, quia donum gratiæ plus eſt comparatum pœnitenti, quàm innocenti. Sicut eadem pecunia
E maius donum eſt ſi detur pauperi, quàm ſi detur regi; in qua doctrina S. Thom. inæqualitatem gratiæ agnoſcit ex diuerſa conditione perſonæ.

Alij recentiores explicant de iuſtis non verè, ſed ſua opinione, & refertur ad phariſæos, ſed immeritò. nam contextus ipſe, & communis ſenſus interpretum de pœnitente reſpectu eorum, qui verè ſunt iuſti, intelligunt, quæſtionibus citatis ab Abulenſ. ſuprà *quæſt.* 78. Auguſtinus ibi fortè maius dicitur gaudium, non tam propter affectus magnitudinem, quàm ob nouitatem gaudij accidentalis, quod euenire ſolet in rebus amiſſis, quando denuo recuperentur. Dionyſ. ibi *de recenti gaudio*, Abul. *quæſt.* 75. *in Matth.* & 78.

Ex

Ea hoc autem non colligitur quòd magis diligat Deus abſolutè vnum pœnitentem quàm multos iuſtos: vnde Lyra *ibi* in ſenſu morali ait: Maius eſt non quia plus diligat, ſed ob ſpecialem rationem gaudendi, quam non habet de non errantibus; ſed non errantes ſemper ſunt magis diligendi, cæteris paribus. In ſolutione ad 5. agit S. Thom. de comparatione reprobi & prædeſtinati, & reſpondet: quòd ſecundùm tempus, in quo eſt dandum ei bonum prædeſtinationis, eſt melior, ſecus te latus ad aliquod tempus in quo reprobus eſt in ſtatu iuſtitiæ, & prædeſtinatus in peccato mortali.

DISPVTATIO XXXIII.

POSITIVA.

Circa aliqua loca Scripturæ.

DVBIVM I.

Quid ſit intelligendum apud PP. & Doctores nomine libri vitæ.

IN hoc dubio explicamus quæſtionem 14. 1. p. S. Thomæ, quam ipſe poſuit vt explicaret metaphoram, qua notitia prædeſtinatorum dicitur a Patribus liber vitæ.

Notandum primò eſt hoc nomen varias habere ſignificationes. legi poteſt Pagninus *in Euangelio lib.* 9. *cap.* 35. Sixtus Senenſis *lib.* 2. *pag.* 149. & ſi ponitur ſine addito, ſignificat notitiam prædeſtinatorum.

Aliquando ſignificat Scripturam ſanctam. Eccleſ. 14. *hæc omnia liber vitæ.* Aliquando ſignificat librum, in quo ſcripta ſunt omnia facta hominum in die iudicij manifeſtanda. Apocal. 2. *& libri aperti ſunt.* legatur Auguſt. *homil.* 17. *in Apocal. & lib.* 12. *de ciuit. cap* 14. circa illa verba Apocalypſis.

Ex his poteſt intelligi quomodo Scholaſtici vſurpent nomen vitæ pro notitia Dei circa prædeſtinatos.

An verò reprobatio dicatur liber mortis, non ſatis conuenit inter Scholaſticos. S. Thom. *art.* 1. *ad* 3. habet partem negantem, & reddit rationem, quia non eſt conſuetum ſcribere eos, qui reprobantur, & repudiantur, ſed qui eliguntur.

Euthym. tamen in illud Pſalm. 69. *deleantur de libro viuentium*, admittit librum mortis, ſecundùm illud Danielis 7. *& libri aperti ſunt, & iudicati ſunt viuentes & mortui* & Baſilius *in cap.* 4. *Iſaia* ait, duos eſſe libros, alterum viuentium, alterum eorum, qui ſeribuntur ad per[illegible]ionem. Nazianz. *orat.* 9. & fauet Hieronymus *in Iſai.* 14. & vt ſignificatur *Ierem.* 17. nomine *terra*: *recedentes a te, in terra ſcribentur.* & videtur iuxta illud Zachar. cap. 5. *quòd eſt maledictio qua egreditur ſupra fa iem omnus terra*, & ſic etiam ſenſit Sixtus Senenſ. *ſupra*, & diſſenſio non poteſt eſſe de re, quia nullus negat Deum habere notitiam reproborum, ſicut habet notitiam prædeſtinatorum.

Quæres primò, an liber vitæ dicatur ſolùm reſpectu vitæ gloriæ. Reſpondetur cum S. Thom. *art* communiter dici reſpectu huius vitæ, quam vt principaliorem nomen ipſum vitæ ſignificat. quod ex quibuſdam Scripturæ locis latè oſtendunt recentiores interpretes, *Apocal. cap.* 3 Vnus eſt Hugo 138 qui diſtinguit alium librum vitæ æternæ, in quo ſcribuntur ij, qui ad tempus ſunt iuſti. Nec deſunt alii qui huius temporis, qui omnes iuſtos vocent prædeſtinatos hic t non [illegible] conſecuturi vitam æternam, quia probant eſſe prædeſtinationem completam, & incompletam, qui modus loquendi mihi non probatur, quia non ſit in vſu Scholaſticorum.

Sed quæres ſecundò, an aliquis poſſit deleri de libro vitæ.

Certiſſima eſt doctrina S. Thom. *art.* 3. quia nullus prædeſtinatus poteſt deleri de libro vitæ in ſenſu compoſito.

Eſt autem difficultas de ſenſu illius loci Exod. 32. *aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo.* legatur Arboreus *lib.* 11. *Theoſophia cap.* 8. Gloſſ. *in Caten. ſuper Exod. loco citato.* Sixt. *ſupra* & explicant nonnulli, vt refert Lyra *in illum locum*, vt vel ex Moyſem per turbationem illa verba dixiſſe, quod Nouatiano cuidam tribuit Ambroſ. ſupra citatus, & Sixtus ea quibuſdam Magiſtris Hebræorum: ſed hæc non eſt admittenda.

Alia eſt expoſitio Burgenſis, vult enim Moyſes poſtulaſſe deleri de libro iuſtorum, in quo facta illorum narrabantur, cui conſulit Caiet. fauet Lyra, & Hilarius *in Pſalm.* 68.

Sed circa hoc eſt, quòd reſponſio Dei ſignificat Moyſem poſtulaſſe deleri de libro vitæ, dicit enim, *qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo.* Sed hæc verba de libro illo ſcripto poſſent intelligi, vt notat P. Vazquez *in comm. art.* 3. Alij putant librum hunc metaphoricè pro notitia, qua Deus apud ſe aſſignarat duces illius populi, vt ſenſus ſit, vel dimitte noxam populi, vel aufer a me munus ducis eius, & P. Suarez *infrà cit.* dicit eſſe ſatis probabilem expoſitionem, & Patres infrà citandi hoc ſenſu accipiunt petiturum hunc.

Sed quia non poteſt aliquis ſeparari à Deo niſi per peccatum, manet dubia petitio.

Lyran. & Abulenſ. addunt aliam expoſitionem, quam iuniores Scholaſtici ſequuntur hoc tempore, quòd petitio illa ſit intelligenda per hyperbolem, & eſt ſatis probabilis, & ad intentionem Patrum. Auguſt. enim quæſtionibus ſuper Exodum *quaſt.* 47. ait quòd Moyſes ſecurus loquitur. ſciens quòd Deus non deleret eum de libro vitæ. Quod etiam docuit Gregor. *lib* 10. *moral cap* 7. Rupert. *in vlt. cap. Exod.* vult petitionem ortam eſſe ex feruentiſſimo cordis amore, & ſimiliter Bernardus *ſerm.* 12. *in Cant.* qui quaſi per conditionalem ſenſum explicat illam petitionem. Hugo Card. *in vlt. cap.* Caſſian. *collat.* 9. *c.* 18. *collat.* 17. *cap.* 26. Cyprian *ſerm. de lapſis.* Ambroſ. 1. *de pœnit & lib de Spiritu ſancto cap.* 11. Chryſoſt. *homil. de amore erga perſequentes, & ſerm de aſcenſ.* Hieronym. *quaſt.* 9. *ad Algaſiam*, & *lib* . *in Ionam* vult vt poſtularet à Deo ſeparationem ſolum ad tempus propter amorem fratrum.

Alia addunt Dionyſius & Lyra, quòd Moyſes non poſtularet illud ex affectu rationis, ſed ſolùm exteriùs explicuerit magnum amorem erga populum.

Inter has expoſitiones, ea quæ communior eſt apud Patres videtur verior.

Vltimò notandum eſt quòd locus ille, qui adducitur à S. Thoma 1. *part. quaſt.* 24. in argumento ſed contrà, *deleantur de libro*, variè exponitur. Auguſt. & H[illegible]n. *Apocalypſ.* 3. *deleri* exiſtimant idem eſſe quod non ſcribi. Hieron. & Hilar. *in Pſalm.* 68. per librum illum intelligunt librum iuſtorum, in quo eorum geſta illius populi narrabantur. Auguſt. Caſſiod. & Gloſſa intelligunt librum vitæ, & *deleri* explicant de his, qui ſecundùm opinionem [illegible] ſcripti putabantur; & quamuis [illegible] minus placeat diuo Thomæ *art.* [illegible] non eſt

Aliqui aſſerunt [illegible] *ad Rom* 9. vbi Paulus [illegible] de

de ſeipſo, *optabam ego anathema eſſe pro fratribus meis*, de quo ſolet dici in materia *de charitate* 2. 2. *ad quæſtionem*, & legi poteſt P. Vazquez *hic in comm. art.* 3. & Tolet. Iuſtinianus, Cornelius noſtræ Societatis interpretes *in cap.* 9. *ad Rom.* P. Suarez *lib.* 1. *de prædeſtinat. cap. vlt.* vbi à Lyra Scripturæ locum explicatur.

Dvbivm II.

Quomodo ſit intelligendus locus Pauli, Optabam ego anathema eſſe.

Expoſitio prima eſt Origenis, Chryſoſtomi, Theophylacti, & S. Thomæ, qui in iſtum locum interpretantur Paulum manifeſtare affectum quem tunc habebat, &, ſi fieri poſſit ſine culpa, & eſſet neceſſarium, priuaretur ad tempus Chriſti fruitione pro fratribus.

Secunda explicatio eſt Anſelmi *ibi*, Hieronymi, *in epiſtola ad Algaſiam*, quæ eſt 151. *quæſt.* 9. vt *anathema* ſignificet idem quod mors, quaſi Paulus optauerit mori pro fratribus.

Tertia expoſitio eſt aliorum, quam ſequitur P. Valentia hîc *puncto* 3. vt Paulus optauerit ſeparari non ab ipſo Chriſto, ſed à membris illius myſticis; anathema enim dicebantur qui erant alijs abominari, & vt tales à reliquo cœtu ſeparabantur, vt notauit Chryſoſtomus *in citatum locum*. Aliam expoſitionem adducit P. Valentia, quæ non videtur differre à ſententia Anſelmi, vt optauerit Paulus addici etiam morti pro ſalute fratrum, ſi id eſſet neceſſarium. nam anathema dicebantur, qui addicti erant morti, pro reipublicæ ſalute. legatur Macrobius 3. *Saturnalium cap* 7. P. Salmeron *Prolegomeno* 15. *regula* 32. Quod verò additur *à Chriſto*, variatim explicatur; alij enim intelligunt, ſic optabam à Chriſto, id eſt, vt mihi concederet Chriſtus. Pater verò Valentia exponit, à Chriſto, id eſt, poſt Chriſtum, ſicut ſolemus dicere, à meridie aliquid contigiſſe, quod poſt meridiem contigit.

Vltima explicatio eſt, quam ſequuntur Hieronymus, Anſelmus, Caietanus, & alij *in dictum locum Pauli*. Camerarius *in dialogo catholico cap.* 6. P. Vazq. *in epiſtolam ad Romanos in paraphraſi*, & annotationibus huius capitis, *&* 1. *parte quæſt.* 24. *in art.* 3. vt loquatur Paulus de tempore quo ſequebatur Iudaiſmum, quando pro defenſione ſuæ legis Chriſtum perſequebatur. qui ſenſus apprimè quadrat in contextu, rectéque cohæret cum præcedentibus & ſequentibus. nam cùm capite præcedenti multa dixiſſe viſum eſſet cum iniuria Iudæorum, quæ reuera non dixerat ex maleuolentia, ſub iuramento affirmauit ſe magno dolore torqueri, quòd videret Iudæos abiectos à gratia Dei: in confirmationem autem huius adduxit affectum. quo ſuam gentem proſequebatur, cùm Iudaiſmum amplectebatur. Verba ſunt hæc: Veritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in Spiritu ſancto, quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor in corde meo. Et idem confirmat illis verbis: Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. legatur Ambroſius *lib.* 3. *de Spiritu ſancto, cap.* 11. *& lib.* 1. *de pœnitentia c.* 8.

Dvbivm III.

De ſenſu Pauli ad Galatas 2. *circa reprehenſionem Petri.*

De hac materia tractant ſcribentes contra hæreticos, agentes de dignitate S. Petri, & Scho-

A laſtici non pauci in materia *de legibus*. Interpretes Pauli in eum locum. Conſtat autẽ Paulum *ad Gal.* 2. ſeriò reprehendiſſe Petrum. verba Pauli ſunt: *Cum autem veniſſet Petrus Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat. Prius enim quam venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cum autem veniſſent, ſubtrahebat, & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circumciſione erant. Et ſimulationi eius conſenſerunt cæteri Iudæi, ita vt à Barnabas duceretur ab eis in eam ſimulationem. Sed cum vidiſſem quòd non rectè ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cùm Iudæus ſis gentiliter viuis, & non Iudaice: quomodo Gentes cogis iudaizare?*

Hieronymus, vt vidimus, & alij nonnulli pu-

B tant hanc reprehenſionem non fuiſſe veram, & ex animo, ſed ex compoſito, vt videntes Iudæi Petrum acquieſcere reprehenſioni Pauli iudicarent, iam non eſſe neceſſarias ceremonias Iudaicæ legis; quod ex eo probat Hieronymus vt excuſet Petrum à peccato, & Paulum à tali reprehenſione, ſi vellet in Petro notare quod ipſe fecit.

Auguſtinus verò, vt diximus dubio præcedenti, vult Paulum ex animo verè reprehendiſſe Petrum, non per ſimulationem, aut ex compoſito, & hæc eſt vera ſententia, quam probat Auguſt. *epiſt.* 9. *&* 19. quia aliàs neceſſarium eſt fateri mentitum eſſe Paulum, & hoc non ſolùm, quia mentiretur in verbis, quando Petrum reprehendit, nec mendacio ſolùm

C ſimulationis, quod dicitur eſſe in rebus, ſed mendacio in narratione eius facti *ad Galat.* 2. vbi fungitur officio ſcriptoris canonici; quod concedi non poteſt, & ſequela de mendacio in verbis, & de mendacio ſimulationis, conſtat ex ſupradictis dubio antecedenti, pro ſententia Auguſtini; quòd verò in narratione *ad Galatas* 2. mentitus fuerit, ſi vera eſſet ſententia Hieronymi, probaretur ex illis verbis, *Cum autem veniſſet Petrus Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.* Et aſſignans cauſam ob quam in faciem ei reſtitit, ſubiunxit: *Prius enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum gentibus edebat*, & alia quæ ſuprà retuli. Quòd ſi ex compoſito ſolùm reprehendiſſet, quomodo verè diceret Paulus, *in faciem ei*

D *reſtiti.*

Sed dicis, Græcos explicare non *in faciem*, ſed *ſecundum faciem*, hoc eſt, ſecundùm externam formam fuiſſe reprehenſum, non reipſa. Verùm Græca phraſis, *ſecundum faciem*, ſignificat *in præſentia*, 2. ad Corinth. 10. vnde, quod priùs dixit *in faciem*, poſtea dixit, *coram omnibus*. Deinde Paulus reddidit rationem eius quod dixerat, nempe, *quia reprehenſibilis erat*, quod non eſſet verum, ſi verè Petrus non fuiſſet reprehenſibilis.

Sed Hieronymus, & aliqui Græci, non legunt *reprehenſibilis erat*, ſed *reprehenſus*: vt ſenſus ſit, erat reprehenſus à Gentibus, à quibus ſeparabat ſe.

Verùm legendum eſſe, *quia reprehenſibilis erat*,

E probatur primò ex eo quòd vulgata Latina ſic ſemper habuit. Secundò probatur ex contextu, ſubiungit enim Paulus: *ſed cum vidiſſem quòd non rectè ambularet*, &c. ergo ſignificat Paulus ſe iudicaſſe illum eſſe dignum reprehenſione: quod argumentum magni momenti eſt contra opinionem Hieronymi, & ita ſententia Auguſt. præferenda eſt.

Sed oportet explicare qua ratione fuerit Petrus dignus reprehenſione, nempe an Petrus peccarit in vſu ceremoniarum; & Auguſtinus locis ſuprà allegatis concedit in Petro aliquid leue peccatum, præſertim *epiſt.* 9. non propter vſum ceremoniarum illius legis, ſed quia imprudenter, & intempeſtiuè illius fuerit vſus aliquando, & ita ex Scholaſticis

concedunt

concedunt in Petro peccatum veniale, S. Thom. 1. 2. *quaeſt.* 103. *art.* 4. *ad* 2. Durandus 4. *diſt.* 1. *quaeſt.* 9. Palud. *quaeſt* 6. Bonauent. *diſt.* 3. *art.* 3. *quaeſt.* 2 Gabr. *diſt.* 1. *quaeſt* 4. *art.* 3. *dub.* 3. Scotus *quaeſt.* 4. Maior *quaeſt.* 2. P. Valent. 1. 2. *diſp.* 7. *quaeſt.* 7. *part.* 7. & alij Probant verò Scholaſtici, quia aliàs Petrus non fuiſſet dignus reprehenſione, quod contra teſtimonium citatum Pauli eſt.

Alij iam ante paucos annos cœperunt dubitare, & ſub diſtinctione dixerunt, Petrum vel leue peccatum commiſiſſe, vel nullum. Bellarm. *tom.* 1. *lib.* 1. *de Summo Pontifice cap.* 18. P. Salmeron *in cap.* 2. *ad Galat. diſp.* 24. & recentiores aliqui in materia *de legibus.*

Tandem multi Theologi cenſent Petrum fuiſſe reprehenſione dignum, ſed nullum commiſiſſe peccatum in eo, ob quod reprehenſus eſt. Ita P. Vazquez *diſp. citata c.* 7. Baronius *in Annalibus anno Chriſti* 51. P. Suarez *lib.* 9. *de legibus cap.* 20. Thena *in caput* 8. *ad Hebraeos difficult.* 6. *ſect.* 4. Luyſius Legionen. Auguſtinianæ familiæ præclarum lumen, *in caput* 2. *epiſtolæ ad Galatas.* citatur Sytipandus *in idem caput*, quem ego non legi.

Et primò ſciendum eſt, non eſſe dicendum Petrum peccaſſe ex eo formaliter quòd vteretur cæremoniis legis eo tempore, quia etiam Paulus illis vſus fuit. nam etiam Auguſt. conceſſit fuiſſe illum vſum licitum ex peculiari fine, vt ſuprà retuli, neque Paulus reprehendiſſet in Petro quod ipſe faciebat, vt bene docuit P. Vazquez *loco citato.*

Deinde rectè dixit P. Suarez *loco allegato*, in facto Petri non fuiſſe malitiam ſimulationis, quia non fecit animo decipiendi. Item non fuit in eo facto malitia ex eo quòd profiteretur falſum cultum, non enim hoc volebat facere, neque tunc cæremoniæ illæ erant prohibitæ.

Item P. Vazquez oſtendit Petrum habuiſſe non leuem cauſam vt putet probabiliter poſſe facere quod fecit, quia poſtquam venit Antiochiam, compoſitis iam rebus inter Iudæos & Gentiles, bene potuit cum Gentilibus conuerſis ad fidem manducare, in quo non fuit vllum peccatum. Secundò poſtquam quidam Iudæi ad fidem conuerſi ex Hieroſolymis venerunt Antiochiam, ne offenderentur, ſi viderent Petrum cum Gentibus manducare, diſceſſit a Gentibus non abſque aliquo fundamento, in quo potuit procedere bona fide.

Tertiò nihilominus oſtendit P. Vazquez Petrum verè fuiſſe dignum reprehenſione, quod vt intelligatur ſciendum eſt id, quod non latet Philoſophos morales in actione humana duo poſſe conſiderari, ſcientiam operantis, & euentum illius, aut omiſſionem alicuius circunſtantiæ ex inconſidentia, ratione cuius ea actio minus prudenter, & cautè facta cenſetur ab aliis, & ideo ſine peccato ſolet quis interdum reprehendi, vt in poſterum maiori cum conſideratione, & circumſpectione operetur. Et hac ratione potuit Paulus reprehendere Petrum. nam ex facto Petri potuerunt Gentiles conuerſi iam exiſtimare Iudaicas ceremonias eſſe neceſſarias, quibus cum Iudæis vtebatur Petrus. Deinde facilius erat Iudæos illos liberare ab ſcandalo, quia iam nouerant non eſſe neceſſarium vſum cæremoniarum Iudaicarum, etiamſi eſſet permiſſus. legatur P. Vazquez *in paraphraſi, & annotationibus illius capitis ſecundi ad Galatas.*

Ex dictis verò conſtat non fuiſſe neceſſarium modum, quo vſus eſt Hieronymus in explicando locum Pauli *ad Gal.* 2. vt Petrum liberaret à peccato. Item ex reprehenſione facta à Paulo verè, & ex animo, non infertur quod voluit Auguſt. & aliqui Scholaſtici, nempe Petrum veniale commiſiſſe, quandiu concedi poſſet ſine aliqua abſurditate, & iuxta hæc explicandum eſt teſtimonium Pauli *ad Galatas* 2. ſuprà relatum, & addendum eſt Paulum vſum cæremoniis legis veteris aliquando, ſed magna circumſpectione.

Placet autem in fine huius dubij notare aliquos recentiores interpretes S. Thom. 1. 2. in materia *de legibus* contendere opinionem Hieronymi, circa ceſſationem legalium eſſe probabilem, & conari argumentis, quæ fiunt contra Hieronymum, reſpondere: cum quo tamen docent in explicatione loci illius ſecundæ ad Galatas, quia reprehenſibilis erat, defendendam eſſe ſententiam Auguſtini in explicatione illius loci, & tamen vt vidimus, Hieronymus ſuam illam opinionem de vſu legalium cæremoniarum docuit, vt explicaret eum locum Pauli, vt non fuerit verè reprehenſus Petrus, ſed ex compoſito: vnde decipiuntur dum exiſtimant vnam quæſtionem ab alia non pendere. Item ex eadem doctrina intelligitur mens Hieronymi de vſu illarum cæremoniarum eſſe probabilem, neque argumenta quæ contra illam fiunt vim habere, de quibus omnibus ex inſtituto dicemus in materia *de legibus.*

Dvbivm IV.

An ædificare ſepulchra pro mortuis ſit opus miſericordiæ.

HOc dubium proponitur ad explicandum locum Lucæ valde difficilem. Et apud Catholicos certum eſt opus eſſe honeſtum prædictam ædificationem ſepulchræ.

Communi partitione diuidunt autores opera miſericordiæ in ſeptem opera ſpiritualia, & ſeptem corporalia, omnibus ſatis nota, & referuntur à S. Thoma *art.* 2. & eius enumerationis aſſignat rationem. Peculiaris autem poteſt eſſe difficultas circa opus ſepeliendi mortuos, an ſit honeſtum. nam hæretici aliqui, (vt refert Bellarminus *tomo* 1. *lib.* 2. *de purgatorio, capite vltimo*) putant non eſſe opus Deo gratum, quia nuſquam inuenitur præceptum a Domino; imò *Matth.* 25. enumerans Chriſtus opera miſericordiæ, non meminit ſepulturæ. Et ſecundò poſſumus arguere ex *cap. ſacris, de ſepulturis*, vbi dicitur nihil obeſſe piis hominibus talem, aut nullam ſepulturam habere. Tertiò Auguſtinus *lib.* 1. *de ciuitate cap.* 12. *& libro de cura pro mortuis.* dicit, ſepulturam, & funeris pompam ſolatia eſſe viuorum, non mortuorum præſidia. Quartò, quia miſericordia exercenda eſt circa creaturam rationalem, & tamen emortuum corpus nihil vitæ, nihil ſenſus, nihil habet rationis; non eſt ergo capax miſericordiæ.

In hac controuerſia ante omnia duo ſunt reiiciendi errores, quos iam olim refutauit Auguſtinus *libro de cura pro mortuis, cap.* 2. Vnus fuit Ethicorum exiſtimantium ſepulturam eſſe neceſſariam vt defunctorum animæ requieſcere poſſint, iuxta deluſæ antiquitatis inanes fabulas, ſimiléſque errores vigent adhuc apud Iaponitidis regionis accolas, barbaráſque alias Indorum gentes. Alter verò fuit error exiſtimantium, mortuorum corporibus aliquem ineſſe ſenſum. Certa tamen res eſt opus ſepulturæ eſſe honeſtum: laudatur enim *Tobias* 12. & Dauid 2. Reg. 2. dixit, *Benedicti vos à Domino, qui feciſtis miſericordiam hanc cum domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum*; & Patres veteris Teſtamenti

ſoliciti fuerunt non ſolùm de propriis ſepulchris, ſed etiam de alienis. legatur Ambroſius 1. *de Tobia*, & multa de hoc argumento legi poſſunt apud Patres, quos refert Bellarmininus ſuprà. Et de vſu ſepeliendi multa poſſunt colligi ex ſacra Scriptura, & legi poteſt P. Salmeron *tom.* 1. *prologom.* 11. *quinquagena* 3. *can.* 49. Vſus etiam perpetuus Eccleſiæ hanc veritatem confirmat, & *Ierem.* 22. de Ioachim ait Deus, *ſepultura aſini ſepelietur*, quaſi honore ſepulturę eſſet priuandus. Et ratio ſumitur ex communi hominum ſenſu, qui dictat honeſtum eſſe defuncti hominis emortuum corpus ſepeliri. Et ſanè cùm anima ſit immortalis, ratione honoris illi debiti, conſentaneum eſt rationi, vt erga corpus eius opus miſericordiæ poſſimus exequi.

Ad primum reſpondet Bellarminus *lib.* 2. *de purgatorio, cap. citat.* ex Chryſoſt. *homil.* 84. *in Ioannem*, Chriſtum eo loci non feciſſe mentionem ſepulturæ inter alia opera miſericordiæ, quia agnoſcebat homines in hoc opus ſatis procliues, imò etiam in pompam ſuperfluam. Secundò reſpondet Chriſtum non meminiſſe huius operis, quòd minimum videatur inter opera miſericordiæ, vt docuit Auguſtinus *lib. de cura pro mortuis*, *cap.* 13. & S. Thomas *art.* 2. *ad* 1. dixit, Chriſtum ſolum commemoraſſe ea opera miſericordiæ, quæ ſunt euidentioris neceſſitatis.

Ad ſecundum reſpondetur Pōtificem in eo capite loquutum de vtilitate, vel damno in ordine ad conſequutionem vitæ æternæ, in quem ſenſum poteſt explicari Auguſtinus, & ita conſtat ad tertium. Ad quartum etiam iam reſponſum eſt.

Sed poteſt obiici ex *Luca* 11. *cap.* dicit enim Chriſtus, *Væ vobis. qui ædificatis monumenta Prophetarũ; patres autem veſtri occiderunt illos; profectò teſtificamini, quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum, quoniam ipſi quidem occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulchra.* Hoc argumento vtebantur VViclephiſtæ, vt probarent Sanctis non eſſe deferendum honorem ſepulchri, ſiquidem de ædificatione ſepulchrorum, tamquam de crimine reprehendit Chriſtus Phariſæos; verumtamen nullus eſt ex Patribus, qui hoc ſenſu intellexerit ea verba. legatur Ambroſius 7. *in Lucam*, & Auguſtinus 1. *contra aduerſarium legis, & Prophetarum.* Pro explicatione autem ſciendum eſt, In eo capite Phariſæos ſpeciatim à Chriſto hypocriſis inſimulari, & colligit ex eo quòd facerent leuiora quædam opera, grauioribus omiſſis, vt quòd decimarent mentam, & rutam, & iudicium Dei præterirent; & eodem modo dixit: *Væ vobis, qui ædificatis ſepulchra Prophetarum*; ergo ſicut non reprehendit quòd decimarent mentam, & rutam, ſed quòd ſub eo opere prauum animum occultarent; ita non reprehendit ædificium ſepulchrorum, ſed animum quem ſub ea pietatis, & religionis ſpecie ſimulabant, vt rectè perpendit P. Vazquez *lib.* 3. *de adorat. diſp.* 3. *cap.* 3. & habetur 1. *tom. in* 3. *part. d.* 102. *cap.* 3. Quòd ſi externum illud opus ædificandi ſepulchra eſſet malum, non poſſent ob illud hypocriſis accuſari.

Illud manet difficile in citato loco, quo modo dicat Chriſtus, *Profectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum, quoniam ipſi quidem occiderunt eos, vos autem ædificatis eorum ſepulchra.* Cùm tamen ex eo quòd quis ædificet ſepulchrum homini occiſo, non videatur conſentire iniuſtæ occiſioni. Aliqui exponũt cum Chryſoſtomo *homil.* 75. *in Matth.* Chriſtum reprehendere intentionem illorum, quia ſepulchra ædificabant, non tam in honorem Prophetarum, quàm in memoriam patrati ſceleris.

A Sed non facilè quis huic expoſitioni præbebit aſſenſum, cùm Phariſæi ſepulchra ædificarent, externum illum cultum, & honorem deferentes illis, quos Sanctos exiſtimabant. Vnde & *Matth.* 23. dixit Chriſtus, *Ædificatis ſepulchra Prophetarum, & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine Prophetarum.* Alij reſpondent Chriſtum eos reprehendere, quia etiamſi hoc non intenderent, tamen facto ipſo ita ſe gerebant, ac ſi illud reipſa intenderent, cùm enim velint occidere alios Prophetas, imò & Dominum Prophetarum, ſatis ſignificabant ſe ex hypocriſi ædificare ſepulchra Prophetarum. ita P. Suarez *tom.* 1. *in* 3. *part. d.* 55. *ſect.* 1. quem ſenſum priùs videtur

B tradidiſſe P. Salmeron *tom.* 4 *part.* 3. *tract.* 17. & fuſiùs explicat. legatur Toletus *in citatum cap. Lucæ annot.* 95. Sed licèt doctrina ſit vera, tamen hac ratione non ſatis explicatur quomodo ex ædificatione ſepulchrorum colligatur illos conſentire operibus patrum ſuorum circa effundendum ſanguinem Prophetarum, imò iuxta ſuprà dictam explicationem non colligitur ex ſola ædificatione ſepulchrorum.

P. Maldonatus *in citatum cap.* 23. *Matth.* docet Chriſtum non ita voluiſſe concludere ex animi ſententia, ſed quòd in eam partem poſſet aliquis factũ interpretari. Verùm huic expoſitioni cõtradicit illud verbum Chriſti, *Profectò teſtificamini*, quod

C planè indicat Chriſtum loqui ex animi ſententia. Deinde etiam apparet difficile, quòd poſſit aliquis ædificium ſepulchrorum in eum ſenſum interpretari. Quartò perdoctus Pater Loyſius Legionenſis alia ratione exiſtimauit explicanda eſſe prædicta verba in illud Abdiæ, *In die cùm ſtares aduerſus eũ*, &c. aduertit tamen, id moris eſſe ſanctarum Scripturarum, vt poſitis ſine cauſæ redditione aliquibus ſententiis mox ordine quodam ſubiiciantur aut explanationes, aut probationes, aut cauſæ ſingularum ſingulę ſuo ordine; ex hoc verò dicit poſſe illuſtrari perobſcurum citatum ex Luca teſtimonium; vult autem duo eſſe hoc loco, & quòd Phariſæi teſtificarentur eſſe filios ſuorum parentũ, & quòd conſentirẽt ope-

D ribus illorum, & ita apud Lucam non vult legere, *teſtificamini quòd conſentitis*, ſed *teſtificamini, & conſentitis*, ſic enim legunt Biblia regia, & ſic habent verſio Complutenſis, & Græci codices non pauci. Harum igitur duarum ſententiarum priùs poſitarum probationes D. Lucas ſubiicit, & prioris hoc modo, *quoniam illi eos occiderunt, & vos eorum monumenta ædificatis.* quo illorum vobis ſcilicet placetis Manes, ne quam iram aduersùs maiores conceperunt, à quibus ſunt interfecti, eam in vos effundant, & hoc eſt vos fateri eorum eſſe filios. Illud verò alterum, quod eodem ordine ſubiungitur, eos conſentire operibus patrum ſuorum, confirmat illis verbis, quæ è veſtigio ſubiecit. Propterea Sapientia Dei dixit:

E *Mittam ad illos Prophetas, & ex illis occident*, &c. Certè ſecundùm hanc expoſitionem, nulla eſſet propoſitæ quæſtionis cauſa, quæ tota deſumitur, vt diximus, ex modo quo ſepulchrorum ædificium argumentorum ſit conſenſus ædificantium erga parentum facta effundentium ſanguinem Prophetarum. Illud tamen videtur difficile in hac explicatione, quòd doctiſſimus vir velit aliter legere eum locum, quàm legat vulgata etiam iuſſu, & opera Xiſti V. correcta, quæ habet: *Profectò teſtificamini, quòd conſentitis*, &c. & Matthæus dixit, *Teſtimonio eſtis vobis metipſis, quia filij eſtis eorum, qui Prophetas occiderunt*, quod videtur idem eſſe quod Lucas refert: *Profectò teſtificamini, quòd conſentitis*

operibus patrum veſtrorum. Et certè ſecundùm expoſitionem Legionenſis, illis verbis non reprehenderet Chriſtus in Iudæis peccatum hypocriſis in ædificandis ſepulchris Prophetarum.

Quintò recentiores aliqui explicant textum Lucæ, non de ſepulchro ædificato in honorem Prophetarum, ſed in honorem parentum, per illos occiſorum; ſed omnino eſt improbabile placitũ, & contra communem ſenſum interpretum, & contra textum Lucæ, *Va vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum, patres autem veſtri occiderunt illos*; & Matth. 23. *Va vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, quia ædificatis ſepulchra Prophetarum.* vnde cùm Chriſtus apud Lucam concludit: *vos autem ædificatis eorum ſepulchra*, ad ſepulchra Prophetarum referendum eſt, non ad ſepulchra parentum.

P. Vazquez *ſuprà* ita explicat, vt velint Chriſtum dixiſſe: Profectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum, nempe homicidia eorum imitando; & ita ſubiungit cauſam, *Quoniam ipſi quidem occiderunt eos.* quibus verbis oſtendit Chriſtus, non in ædificandis monumentis, ſed in animo occidendi parẽtes ſuos imitari; quod verò ſubiũgit: *vos autem ædificatis eorum ſepulchra*, non eſt coniungẽdum cum eo quod proximè præceſſerat, *conſentitis operibus patrum veſtrorum.* Sed eſt repetitio eius quod priùs dixerat de hypocriſi, quaſi dicat ædificatis monumenta Prophetarum, quos Patres veſtri occiderunt, & vos me vultis, & alios Prophetas occidere, in quo ſimiles eſtis veſtris parentibus. Et eſt probabilis expoſitio, circa quam obſeruandum eſt in Scripturæ textu, non ſemper verba eſſe cum immediatè dictis coniungẽda, vt agnoſcunt vel mediocriter verſati in exponendis ſacris Scripturis. legi poteſt P. Vazquez 1. *part. tom. 1. diſp. 15. cap. vltim.*

Alij verò ſic explicant ex contextu Lucæ & Matthæi, vt Chriſtus duo obiiciat Phariſæis, alterum, quòd teſtificarentur parentes ſuos iniuſtos fuiſſe Prophetarum homicidas; alterum quòd illos imitarentur. Ita ergo eſt ordinandus contextus. Profectò teſtificamini quòd eſtis filij parẽtum veſtrorum; qui Prophetas occiderunt, inquit Matthæus; rationẽ verò ſubiungit Lucas, *quia vos ædificatis eorum ſepulchra*: dum enim Prophetis occiſis gloriam ſepulchrorum defertis parentum, iniuſtitiam teſtificamini. Deinde verò replicat Lucas, quòd conſentitis operibus patrum veſtrorũ, non in ędificatione ſepulchrorum, ſed quia Sapientia de vobis dixit: *Mittã ad illos Prophetas, & ex illis occident*, &c. Hanc expoſitionem ex contextu vtriuſque Euangeliſtæ tradidi iam olim, quam, meo iudicio, tradiderat Bonauentura *in c. 11. Lucæ*, ſi attentè legatur, & fortè hæc expoſitio coniungi poteſt cum expoſitione, quam adduxit P. Vazquez. legatur Ambroſius *in Luc. cap.* 7. Hilarius in *Matth. cap* 23. Theophyl. *in citatum cap. Matth.* Beda *in cap. 11. Lucæ.* Alio etiã modo poſſet explicari prædictus text. Lucæ, iuxta verba Matthæi 23. *Teſtimonio eſtis vobis metipſis.* Vt noluerit Chriſtus abſolutè dicere, illos per ædificationem ſepulchrorum abſolutè teſtificari, quòd conſentirent operibus patrum ſuorũ, ſed quòd ipſi Phariſæi ſibi eſſent conſcij animi, & voluntatis, à qua oriretur opus illud ædificãdi ſepulchra, qua ratione omnino videtur ſublata quæſtionis cauſa. Et fauet lectio Syriaca Matthæi 23. *Profectò teſtificamini contra voſmetipſos.* quaſi dicat, affectata ſanctitate ſepulchra erigitis, ſed conſcientia veſtra contra vos reclamat, indicat Origenes.

Demum ſciendum eſt, Albertum Magnum, vt annotatione citata in fine teſtatur Toletus, exiſtimaſſe illos ædificaſſe ſepulchra propter auaritiã, nempe vt populus excitaretur ad oblationes faciendas. Quod & ſine idoneo fundamento dicitur, & nõ deſeruit ad explicandum quo modo illi conſentirent operibus patrum ſuorum circa homicidia perpetranda. Item admittendum non eſt, quod alij recentiores fingunt, aſſerentes Phariſæos illos ædificaſſe ſepulchra non tam in honorem occiſorum Prophetarum, quàm, qui occiderunt, parentum, hoc enim non habet firmum fundamentum, imò communiter ædificium ſepulchri alicuius ſancti accipitur vt ſignum honoris illi delati.

Ex his quæ hactenus diximus, ſatis conſtat ex loco citato Lucæ, non poſſe ſumi argumentum contra noſtram doctrinam, ſed potiùs colligi ſepulchrorum ædificationem opus eſſe honeſtum.

Dubium V.

Quomodo ſit intelligendum quod de fide dicit Iacobus cap. 2.

Ex c. 2. Iacobi, vbi ait, *tu credis, quia vnus eſt Deus, bene facis: dæmones credunt, & contremiſcunt*, ſumitur ratio dubitandi, an ſit fides infuſa in Chriſtianis. nam videtur de ea fide loqui ſicut de fide dæmoniorum; ergo vel in dæmonibus eſt fides infuſa, contra communẽ ſenſum Theologorũ, vel Chriſtianorum eſt acquiſita, aliàs non videtur habere efficacitatem argumentum quo ibi vtitur Iacobus ad probandum fidem ſolam non ſufficere, quia fides eſt in dæmonibus, qui non ſunt iuſti. nam ſi fides Chriſtianorũ eſt infuſa, & perfectior, non mirũ ſi fides dæmoniorum non iuſtificet, & de alia reſpondere poſſunt hæretici iuſtificare, quia eſt perfectior. Non defuerũt qui dicerent in dæmonibus eſſe fidem infuſam; ſed placitum eſt contra communem ſenſum Theologorũ, vt dicemus *ad quæſt. 5.* Alij reſpondent non eſſe neceſſarium vt argumẽtum Apoſtoli ſit omnino efficax, ſatis enim eſt ſi ſit probabile deſumptum à ſimili. Verùm licèt interdum aliqui admittant, rationem aliquam non eſſe omnino euidentẽ, tamen quando omnes Scholaſtici, & interpretes contendunt ita explicare rationem, vt vim habeat, fas non eſt concedere non eſſe efficacem, præſertim quando aſſumitur ab ſcriptore Canonico, ad probandam veritatem aliquam contra hæreticos. Et curandum eſt in præſenti ita explicare verba Iacobi, vt non dicamus rationem eſſe inefficacem.

Interpretes S. Thom. *ad quæſt. 5. in art. 3.* docent Iacobum ſolùm comparare fidem dæmoniorum fidei Chriſtianorũ ſine charitate, quòd vtraque talis ſit vt ſine operibus non iuſtificet. Et explicari poteſt, quia omnis cognitio natura ſua ordinatur ad affectũ: ergo ſiue fides ſit infuſa, ſiue acquiſita, ſola ſine affectu & operibus non iuſtificat. Et eodẽ modo ipſa videtur explicare Iacobum Caietanus & alij in citata verba. Bañez *q. 5. in art. 2. dub.* 1. P. Valentia *ibi punct.* 1. Nec poſſumus negare probabilem eſſe tantorum Doctorum ſenſum. Alij verò huius ætatis vt rem interpretentur limatiùs, dicunt argumentum Iacobi non ſumi à comparatione fidei dæmoniorum cum fide informi Chriſtianorum, ſed quia tam dæmones, quàm tales Chriſtiani nõ habuerint opera, aliàs exiſtimant vix poſſe rationis efficacitatẽ explicari. Sed hæc explicatio non ſatisfacit, quia quæſtio diſputabatur de fide ſine operibus, an poſſet iuſtificare, & Iacobus contẽdit probare nõ iuſtificare: ergo ſi fiat illis verbis argumentum, & non fiat à ſimili, nihil probat ſi vellet hoc modo arguere: Dæmones non habẽt opera, & non ſunt iuſti: ergo & Chriſtiani peccatores

ſi

ſi non babent opeia, non iuſtificabuntur. Ergo eadem redit difficultas, quia reſpundere poſſet hæreticus, fidem infuſam in Chriſtianis hoc poſſe, quod acquiſira non efficit in dæmonibus: ergo prædicta expoſitio niſi aliqno alio modo explicetur, non fugit difficultatem propoſitam.

Alij verò recentiores vt argnmentum Apoſtoli efficax oſtendant, exiſtimant ſermonem eſſe de fide infuſa; ſed illud dæmones credunt: & dicunt ſumi pro præterito, ac ſi dicant, *crediderunt in via*. & hoc ſenſu ſatis eſt efficax argumentom Apoſtoli. Sed interpreies communiter verbum illud *credunt*, de præſenti intelligunt. Et Auguſtinus *varijs locis*, vbi de hoc loco Iacobi agit, & apertè *tom 4. lib. vnico de fide, & operibus, cap.* 14. dieit, quòd dæmonia in Euangelio confirebanrur Chriſtum eſſe filium Dei, *Luca* 4. & Chriſtum illa incrcpaſſe, & tamen ob ſimilem confeſſiunem laudaſſe Petrum *Matth.* 16. ergo Auguſtinus intelligit verba Iacobi de fide dæmoniorum in ſtatu damnationis. Deinde præter probabilem illum ſenſum Scholaſticorum ſuprà relatum, aliam explicationem tradidi iam olim, quæ vt intelligatur, aduertendum eſt Apoſtolum in eo capite contendere fidem ſine operibus non ſufficere ad iuſtificationem, & addit: *Quid proderit fratres mei, ſi quis dicat, fidem ſe habere, opera autem non habeat? Nunquid fides poterit ſaluare eum.* Et poſt quædam alia verba ait: *Credis quoniam vnus eſt Deus, & dæmones credunt, & contremiſcunt.* Quibus verbis non continebatur integrum argumentum à ſimili, quaſi velit fidem non ſufficere ad iuſtificationem, quia fides dæmoniorum non iuſtificat illos: ſed ſecundùm conſuetudinem diſputantium, aliquid ab aduerſario admiſſum accepit, & ita ait: Tu credis, quoniam vnus eſt Deus, bene facis, ſed non multum eſt, imò ad id teneris liberè faciendum, quod dæmooes faciunt coacti. Sed licèt boc laudet Apoſtolus admiſſum ab aduerſario, verùm aliquid aliud volt exigere vi argumēti; vnde ſubiungit: *vis autem ſcire ô homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt. Abraham Pater noſter nónne ex operibus iuſtificatus eſt.* Hanc explicationem probant multi viri docti; quod ſi alicui nō probetur, amplecti potetit illam, quā ex interpretibus S. Thom. ſuprà retulimus.

Sed obiiciet aliquis Auguſtinum de fide & operibus *cap.* 11. & ſæpe aliis locis, in prædictis verbis Iacobi agnooiſſe argumentum; verùm in hoc capite Auguſtinus quaſi reprehenſionem accipit ea verba, vult enim per illam Iacobum comparare dæmonibus ens qui putant fidem ſine operibus valere ad ſalûtem. verba Auguſtini ſunt: *Iacobus autem vehementer infeſtus eis qui ſapiunt fidem ſine operibus valere ad ſalutem, vt illos etiam dæmonibus compareat, dicens: Tu credis quoniam vnus eſt Deus, bene facis, & dæmones credunt, & contremiſcunt. Quid verbis breuiſſimis vehementiùs dici potuit?* Item licèt Augoſtinus ſignificet ibi argumentari Apoſtolum, tamen nuſquam legi illum aſſerere in illis verbis contineri integrum argumentum. legatur *tom. 7. lib. de gratia, & libero arbitrio, in fine.* Ad primum teſtimonium Auguſtini reſpondent aliqui, S. Aoguſt. ibi, & in aliis locis fidem ſine operibus appellare fidem dæmoniorum, quatenus eſt ſufficiens ad iuſtificationem. Ita interpretatur aliqoa loca Auguſt. P. Valentia *infrà ad quæſtionem* 5. *punct.* 2. deinde Bellarminus *lib.* 1. *de iuſtificatione. cap.* 15. ad quoddam 3. argumentum Caluini reſpondet, explicans locum citatum *Iacobi* 2. fidem hominum improborum comparari cū fide dæmoniorū, quatenos vtraque ſine operibos infructuoſa eſt. Et hæc doctrina mihi probatur.

A Scire autem oportet aliquos recentiores velle S. Auguſtinum appellare fidem dæmonioròm fidem quam quis haber ſimul cum illo errore qoùd fides ſufficit ad ſalutem. Hæc tamen explicatio admittenda non eſt, quia cum tali errore non poteſt eſſe fides infuſa, & tamen prædicti recentiores dicunt Auguſtinum loquntum fuiſſe de fide infuſa hominnm, cùm explicat verba Iacobi citata, *Tu credis quia vnus eſt Deus, bene facis, & dæmones credunt, & contremiſcunt.* Ad tertium teſtimonium Auguſt. reſpōdetur aſſignare Auguſtinum diſcrimen ſuo inſtituto deſeruiens, nempe fidem hominum à fide dæmoniorum differre, quòd fides hominū poteſt per dilectionem operari, non tamen fides dæmoniorum, quod veriſſi-
B mum eſt: cum boc tamen fieri poteſt, vt fides hominom aliis etiam modis differat à fide dæmoniorum, licèt, vt aliis locis repetit Auguſt. vtraque ſit inſufficiens ad iuſtificationem, ſi non habeat opera.

Scriptvm anonymvm.

Quid liceat, vel non liceat facere circa venerationem hominum mortuorum, ante eorum canonizationem, vel beatificationem, ſine Sedis Apoſtolicæ licentia.

C DE hac materia dixi in materia *de fide.* Placuit tamen hoc loco referre ſententiam relaram in hoc ſcripto anonymo, cuius autor fuit Franciſcus Peña Auditor Rotæ, qui noluit manifeſtare ſuum nomen. Deinde referemus reſponſionem illuſtriſſimi Cardinalis Bellarmini.

AD dobium propoſitum verè, & breuiter per ſequentes concluſiones reſpondebitur.

Sit prima concluſio: Numquam fuit mos in Eccleſia Catbolica venerari homines mortuos tamquam Sanctos, antequam publica autoritate legitimorum iudicum Eccleſiarū eſſent recepti, & approbati. Hoc probatur teſtimonio S. Auguſt. *tom. 7. in breuic. colla-*
D *tionum cum Donatiſtis, in collatione tertij c.* 13. & Optati Mileuitani *lib. 1. contra Donatiſtas* Legitimi aoté iudices erant Romæ Pontifices Romani, in prouinciis autē Epiſcopi, & Cōcilia prouincialia, vt paulo pòſt dicetur, & propter hanc cauſam Romæ Clemens I. Antherus & Fabianus ſalubriter conſtituerunt ſeptē Notarios fideles, qui acta Martyrū diligenter inquirereot, vt Romani Pontifices ea perſcrutarentur, & probanda probarēt. Damaſus, & Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Clemēris, Anten. & Fabiani, & Fabianus ipſe in epiſtola 1. ad Eccleſiam catholicam, & miniſtros: in prouinciis autem Epiſcopi, qui olim poterant Sanctos canonizare, antequam hoc Sedes Apoſtolica legitimis de cauſis ſibi reſeroaret, tum ex
E Apoſtolica traditione, tum ex conſtitutionibus Romanæ Eccleſiæ omnē etiam diligētiam adhibebant, vt Sanctos probarent, antequam populis fideliū colendi proponerentur, vt colligitur ex S. Auguſtin. & Optato *in locis allegatis.* Idem præſcripſit illis obſeruandum Fabianus Papa in epiſtola prima ad omnes Eccleſiæ comminiſtros, & ita oportuit conſtituere ne in cultu, & veneratione Sanctorum, quod eſt magni momenti, in Eccleſia Dei fideles deciperentur, eos pro Sanctis & amicis Dei venerando, qui inimici Dei eſſent, & hæc olim initio naſcentis Eccleſiæ, & omnibus deinde ſæculis inuiolabiliter obſeruata fuerunt in Martyribus recipiendis, in quibus minor, quàm in Confeſſoribus approbandis

difficultas eſſe poſſet, cùm cauſa martyrij potiſſimum, & charitas, & conſtantia in perferendis tormentis inſpicerentur; cauſa autem hęc potiſſima eſſe ſolebat. nam S. Auguſtini, Optati, & Fabiani teſtimonia ſuprà relata de Martyribus probandis agunt: irreligioſus autẽ prorſus, & temerarius ſemper fuit habitus, qui publicum cultũ alicuius Martyris nondum probati, & recepti in Eccleſia voluiſſet inducere. Præterea illud omnino certũ eſt, & exploratum, probatos tantùm publica autoritate Eccleſiaſtica Martyres, & Confeſſores fuiſſe in catalogo Sanctorum, & in Martyrologio Eccleſiæ Sanctæ Romanæ relatos, & conſequenter minus probabile videtur, quod aſſeruit D. Card. Bellarminus *tom. 1. controuerſ. lib. 1. de Sanctis, cap. 8. circa finem*, videlicet Sanctos veteres cœpiſſe coli in Eccleſia vniuerſali non tam lege aliqua, quàm cõſuetudine, cùm nullus vnquam Sanctus fuerit aliquãdo in Eccleſia receptus, & cultus ſine certa Eccleſiæ lege, & legitimo decreto, vt verè exiſtimauit, & probauit D. Card. Baronius *in notis ad Romanum Martyrologium, die 2. Aprilis*, & latè etiam proſequutus docuit Ioan. Molanus *in lib. de martyrologijs.*

Sit ſecunda concluſio: Semper in Eccleſia Dei viguit, & viget hæc doctrina, vt de præcauenda falſorum Sanctorum reliquiarum, & Martyrum veneratione certæ leges, & ſanctiones Eccleſiaſticæ conſtituerentur, vt adulterini ſancti, aut commẽtatitij, aut incerti à veris, & probatis diſtinguerentur, vt falſis meritò denegaretur cultus, qui veris Sanctis iure debetur. De hac enim re in primis Concilia ſalubres leges tulerunt. Concilium Carthaginenſe primum *cap. 2.* Concilium Laodienſe *cap. 9. & cap. 34.* Carthaginenſe quintum *cap. 14.* refert Gratianus *in cap. placuit vt altaria, de conſecrat. diſt. 1.* Concilium Epanenſe *cap. 25.* Concilium Brachatenſe tertium *cap. 5. aliàs 6.* Concilium Maguntinum *cap. 51.* Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. *c. 62.* refertur *in cap. 2. de reliquijs, & veneratione Sanctorum.* Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. de inuocatione, veneratione & reliquijs Sanctorum.*

Sit tertia concluſio: In confeſſoribus probandis maiorem diligentiam adhibendam conſtituit ſancta Romana Eccleſia, quàm in Martyribus. Et ratio eſt, quam afferunt communiter Canoniſtæ *in cap. 1. de reliquijs, & venerat.* vbi Innocentius *num. 1. in fine*, Hoſtienſ. *num. 6. in fine, verſ. licèt autem*, Ioan. Andreas *num 4. in fine, verſ. licèt autem vita*, & alij hos ſequuti, aſſeruerunt Confeſſores non eſſe canonizandos propter ſolam apparentem vitæ ſanctitatem, ſed per miracula, per eorum interceſſionem facta, probare oportere, neque Romanam Eccleſiam conſueuiſſe canonizare Confeſſores ſine operatione miraculorum: ad excludendam omnem prorſus fraudem, & deceptionem, atque penitus hanc conſuetudinem in actu practico retinuit, & retinere ſolet ſancta Rumana Eccleſia.

Sit quarta concluſio: Sancta Romana Eccleſia antequam ad canonizãdos Confeſſores deueniat propter vitæ ſanctitatem, & miracula, multa alia exigere conſueuit, videlicet multiplicatas preces magnorum virorum intercedentium pro canonizatione, continuationem miraculorum, conſtantem famam de ſanctitate illius, qui petitur canonizari in vita, & morte, & poſt mortem, & plura alia, quæ referunt Canoniſtæ *in cap. 1. de reliquijs & veneratione.* vbi Hoſtienſ. *num. 3. & 4.* & ſequitur Ioan. Andreas *num. 3.* Iacobus Caſtell. *tractatu de canonizatione Sanct. dub. 4.* Franciſcus Peña Rotæ Auditor in vita S. Didaci *lib. 2.* & in vita S. Raymundi *lib. 3. cap. 1.* Hanc tam exactam diligentiam adhibere conſueuit ſancta Romana Eccleſia ad excludendas fraudes, deceptiones, illicita lucra, & ambitiones multorum, qui ſæpe inani ſanctitatis nomine ſuorum gloriantes populorum ſimplicium, & præſertim fœminarum fauorem, & obſequium aucupantur, *cap. 2. de reliquijs.*

Sit quinta cõcluſio, Quia veneratio hæc, & cultus Sanctorum vna eſt de maioribus Eccleſiæ cauſis, in qua cum multa cautela procedere oportet, ideo Sedes Apoſtolica, vt tutiùs omnia peragerentur, canonizationem Sanctorum ſpecialiter ſibi reſeruauit, & propterea verè Doctores aſſeruerunt ad ſolum Papam ſpectare Sanctos canonizare, ſiue Martyres ſint, ſiue Confeſſores. ita Canoniſtæ communiter *in d. cap. 1.* vbi Innocentius *num. 2. verſ. ſolus autem Papa.* Hoſtienſ. *num. 7. verſ. ſolus autem Papa.* Ioan. Andreas *n. 5. verſ. ſolus autem Papa.* Rurſus Canoniſtæ *in cap. 2. de reliquijs & venerat. in 6.* vbi gloſſ. *verb. Sedis Apoſtolica.* Gemin. *num. 11. verſ. gloſſ. in verb. ſedis.* Turrecremata *in cap. 1. de conſecratione, diſtinct. 3.* Troil. Maluet. *tractatu de canonizatione Sanctorum, dub. 2.* Iacobus Caſtell. *tract. de canonizat. Sanctorum, quæſt. 3.* vbi addit ex ſententia Doctorum, neque Epiſcopos, neque Legatos de Latere, neque collegiũ Cardinaliũ Sede Apoſtolica vacante, neque Concilia Prouincialia, neque Cõcilium vniuerſale, non interueniente Romani Pontificis autoritate, poſſe Sanctos canonizare, neque illos proponere populis tanquam Sanctos in Eccleſia venerandos. Hanc concluſionem probat textus *in d. cap. 1.* qui eſt Alexandri Papæ III. qui præfuit Eccleſiæ ann. Domini 1160. nam cùm quidam hominem quendam in potatione occiſum tanquam ſanctum Martyrem venerarentur, ita conſtituit: Illũ ergo non præſumatis de cætero colere, cùm etſi per eum miracula fierent, non liceret vobis ipſum pro ſancto abſque autoritate Romanæ Eccleſiæ venerari.

Sit ſexta concluſio: Non poſſunt Epiſcopi in ſuis diœceſibus inducere celebrationem feſti alicuius Sancti non canonizati per Papam. Hanc concluſionem ponunt Canoniſtæ *in cap. 1. de reliquijs, & venerat. in 6.* vt Geminian. *num. 12. verſ. Nota primò, ex iſta gloſſa*, & Francus *ibid. num. 3. verſ. in gloſſa magna.* & ratio eſt; quia, vt dicetur in proxima ſequenti concluſione, iſtum honorem conſequuntur Sancti poſtquam ſunt à Romano Pontifice canonizati.

Sit ſeptima concluſio: Poſtquã omnia fuerunt canonicè celebrata, & obſeruata, quæ per ſacros canones in canonizatione Sanctorum adhiberi iubentur, & poſtquam Sancti ſunt canonizati per Romanum Pontificem, illos honores conſequuntur, quos Romani Pontifices in ſententia definitiua canonizationis illis decernere ſolent, videlicet, vt ab vniuerſali Eccleſia colantur, & inuocentur, & vt ad ſepulturam ipſorũ decenter & veneranter accedentes eas indulgentias conſequantur, quæ cæteris Sanctorum eiuſdem ordinis conceſſæ ſunt. Hæc in libris ritualibus S. R. E. continentur, vt tradit Franciſcus Peña *lib. 3. cap. 41. de vita S. Raymundi.* Eandem ferè commemorant Canoniſtæ *in d. cap. 1.* vbi Innocent. *num. 3. verſ. per hanc autem canonizationem.* Hoſtienſ. *num. 10. verſ. verum Ieſum Dominum noſtrum.* & Iacobus Caſtell. *de tract. quæſt. 9. in principio*, dicentes Sanctum per hanc canonizationem hoc conſequi, vt Eccleſia pro eo, ſicut pro Sancto dicat ſolemniter officium, & in Litanijs inter alios Sanctos licitè enumeretur, & inuocetur, & in catalago Sanctorum adſcribatur. Addit Iacobus Caſtell. *prædicto loco*, quòd Sanctus canonizatus hoc

etiam

etiam conſequitur, vt eius imago pingi, & ſculpi poſſit cum diademate, ſeu corona, & quòd in eius honorem, & ſub eius nomine poſſint Eccleſiæ, & altaria erigi, & ædificari, & conſecrari.

Sit octaua concluſio: non licèt alicui defuncto nondum canonizato preces ſolemnes, aut publicas fundere, aut reliquias Sanctorum nouorum, id eſt, non canonizatorum venerari. Hanc concluſionem probat Concilium Generale Lateranenſe ſub Innocentio III. *cap.* 66. relatum *in cap.* 2. *de reliquijs, & veneratione.* cuius verba ſunt: Inuentas de nouo reliquias nemo publicè venerari præſumat, niſi priùs authoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ. & Canoniſtæ *in d. cap.* 1. vbi Innocent. *num.* 3 *in fine, verſ. item non negamus.* Hoſtienſ. *num.* 21. *verſ. illud etiam non negamus.* Panormitan. *num.* 3. *not.* 2. *verſ. & hoc intellige.* gloſſa *in d. cap.* 1. *verb. Sedis Apoſtolica, verſ. dicimus, de reliquijs, & veneratione, in* 6. & ibi Ancharan. *in fine*, dicens ſic: Et adde quod notatur ſupra caput 1. vbi nullus debet in publico venerari, niſi ab Eccleſia approbatus; ſignanter dictum fuit non licere neque ſolemniter, neque publicè nondum canonizatos colere, aut reliquias Sanctorum non probatas, quia hoc expreſſis verbis ita conſtituit præcitatum Concilium Lateranenſe, & tenuerunt expreſsè Hoſtienſ. & Panormitan. *præcitato loco*, qui omnem prorſus cultum tam ſolemnem, quàm publicum prohiberi dixerunt, & aliter interpretari verba Concilij generalis eſt maniſeſtè vim illi inferre, vt patet ex prædictis. Illud tamen verum eſt ex Hoſtienſ. & aliis præcitatis locis, vt notat Panormitanus *in d. cap.* 1. *num.* 3. *notab.* 2. à contrario ſenſu colligere licere in ſecreto fundere preces ei, quem quis vidit eſſe virum bonum: nam cùm *in d. cap.* 2. ex Concilio generali dictum fuiſſet non licere publicè venerari Sanctos nondum canonizatos, aut nouas reliquias à Romano Pontifice nondum approbatas, à contrario ſenſu Doctores in præcitatis locis intulerunt, ſcilicet, non negare quin liceat in ſecreto fundere preces alicui defuncto, quem vidit ſanctum, vt pro ipſo ad Dominum intercedat. Addunt tamen non licere, donec canonizatus fuerit, ad talem publicè preces fundere, idem dixit gloſſa *hic in d. cap.* 1. *de reliquijs, in* 6. *verbo, Sedis Apoſtolica, verſ. Dominus enim.*

Sit vltima concluſio. Quæ hactenus dicta ſunt de canonizatione Sanctorum, intelligenda quoque ſunt de beatificatione, quæ cùm ſit quædam ſpecies veræ canonizationis, à ſolo Pontifice concedi poteſt. Eſt autem beatificatio conceſſio particularis, quam indulget Romanus Pontifex alicui Eccleſiæ particulari, vel monaſterio, vel ordini Religioſorum, vt aliquem virum, vel mulierem, quam Papa conſtituit eſſe ſanctam, & feciſſe miracula, poſſint in illa tantùm Eccleſia, aut religione venerari, & officium Deo facere, & eſt obſeruandum quòd antequam Romanus Pontifex concedat iſta indulta beatificationum, ſolet committi examen aliquibus viris doctis & prudentibus, vt videant proceſſum continentem probationes ſuper ſanctitate, & miraculis beati, vel beatæ, & niſi cauſa cognita non conſueuerunt beatificare, id eſt, licentiam illam Beatum colendi concedere, quia beatificatio ſolùm in hoc diſtat à canonizatione, quòd illa reſpicit vniuerſalem Eccleſiam; beatificatio verò particularem locum.

Ex omnibus prædictis patet reſponſio ad dubium propoſitum, videlicet circa nondum canonizatos A à Papa non licere aliquem cultum ſolemnem, aut publicum eis exhibere, nec eorum ſeſta publicè celebrare, nec nomina eorum in Litaniis enumerare, nec in Martyrologio deſcribere, neque in die obitus illorum campanas pulſare, neque pingere imaginem cum diademate, vel miraculis, neque illa omnia circa illos tam amplè præſtare, quàm videtur conceſſiſſe D. Cardinal. Bellarminus *tom.* 1. *controuer. lib.* 6. *de Sanctis, cap.* 10. iſta enim omnia ſunt contra ſacros canones, & receptum Romanæ Eccleſię morem; neque aliquid in contrarium probant, quæ commemorari ſolent ex multis Sanctorum hiſtoriis ex relationibus Auditorum Rotæ in canonizationibus Sanctorum, vt S. Didaci, S. Iacinthi, & B S. Raymundi, quia quando ad ſepulchra illorum Sanctorum & ſimilium donaria offerebantur, & luminaria accendi permittebantur, iam per Epiſcopos locorum examinatis teſtibus, & receptis probationibus cognitum fuerat de vitæ ſanctitate, & miraculorum operatione, & magna differentia conſtituenda eſt inter ſpontaneum concurſum populi ad aliquem honorandum, cuius viuentis nota erat, & explorata ſanctitas, & procuratum, & humana induſtria quaſi exactum ad eos colendos, quos vix dum viuerent excellentis vitæ fama commendabat.

Poſtremò illud obſeruandum, grauiter puniendos eſſe qui inconſulto Rom. Pontifice iſtas veneC rationes publicas defunctorum, nondum canonizatorum audent introducere, & rectè Zanchin. docuit *tractatu de hæreticis, cap.* 22. *num.* 8. nec dubitandum quin aliquando ſimilia præſumentes negari ab Inquiſitoribus poſſint, quid ſentiant de Romani Pontificis autoritate, qui iuſtis de cauſis hanc ſibi facultatem probandi, & proponendi Sanctos Eccleſiæ colendos ſpecialiter reſeruauit.

Notandum eſt hoc loco, ſcriptum iſtud anonymum editum fuiſſe in lucē Romæ tempore quo agebatur de beatificatione ſanctiſſimi Patris noſtri Ignatij. quod aduerto vt Lector intelligat reſponſionem ſequentem Cardinalis Bellarmini.

D *Reſponſio Cardinalis Bellarmini ad calumnias cuiuſdam ſcripti anonymi.*

PEruenit ad manus meas ſcriptū ſine nomine autoris, cuius titulus eſt, Quid liceat, vel non liceat facere circa venerationem hominum mortuorum, ante eorum canonizationem, vel beatificationem, ſine Sedis Apoſtolicæ licentia. quod quidē ſcriptum non eſſet difficile diuinare cuius ſit, ſed quoniam latere cupit autor, neque egò prodam ſuſpicionem meam; quia verò in eo ſcripto meum nomen apertè carpitur, & ſcriptum ipſum magna ambitione cubicula S. R. E. Cardinalium penetrauit, permittere E non potui, nec debui, vt calumnia in Cardinalē ſine reſponſione per aures, & ora Cardinalium volaret. Duo capita opuſculorum meorum perſtringuntur, quæ capita ſi legerentur ab omnibus, qui ſcriptum anonymum perlegerunt, noua reſponſione opus non eſſet, ſed quia plurimi ea fortè non legent, proferamus nos in medium ſcripti anonymi verba, atque ad ea breuiſſimè reſpondeamus.

Minus (inquit) probabile videtur, quod aſſeruit D. Cardinal. Bellarminus *tom.* 1. *controuerſiarum, lib.* 1. *de ſanctis, cap.* 8. *circa finem*, videlicet Sanctos veteres cœpiſſe coli in Eccleſia vniuerſali, non tam lege aliqua, quàm conſuetudine, cùm nullus vnquam Sanctus fuerit in Eccleſia receptus, & cultus

ſine certa Eccleſiæ lege, & legitimo decreto, vt verè A exiſtimauit, & probauit D. Cardinal. Baronius in notis ad Martyrologium Romanum die 12. Aprilis. & latè etiam proſequutus docuit Ioan. Molan. *in lib. de Martyrologio.* Hæc in eo ſcripto, cuius autor non mea ſolùm ſcripta reprehendere, ſed etiam me cum Illuſtriſſimo & doctiſſimo Cardinal. Baronio committere voluit, vt qui multis nominibus coniunctiſſimi ſumus, ſcriptis ſaltem libris diſſidere videamur; ſed non obtinebit quod cupit, calumniarum enim nebulæ euaneſcent, & me id ipſum, quod Baronius ſcripſit, ſcripſiſſe luce clariùs apparebit. In opuſculo meo de Sanctis *lib.* 1. *cap.*8. diſtinguitur duplex canunizatio, particularis & vniuerſalis. Particularis dicitor, qua Sanctus aliquis, ſiue B Martyr, ſiue Confeſſor colēdus proponitur vni particulari Eccleſiæ. Vniuerſalis, qua toti Eccleſiæ colendus proponitur, ita vt nemini Chriſtiano liceat de eius hominis ſanctitate, & beatitudine dubitare; ac particularis quidem canonizatio antiquis temporibus Epiſcoporum particolarium iudicio commiſſa erat, vt io eodem loco à me probatur teſtimoniis S. Cypriani, & Thomæ VValdenſis, & hoc ipſum docent Optatus, & ſanctus Auguſtinus, qoos Cardinal. Baronius citat. Itaque non ſcripſi, neque ſenſi, vt iſte autor videri vult me ſcripſiſſe, vel ſenſiſſe licuiſſe olim ſine vllo Epiſcopali iudicio, vel decreto ſanctos homines publicè colere. De vniuerſali autem canonizatione do- C cui plurimos veteres Sanctos, nō certa lege, ſed conſuetudine vniuerſalis Eccleſiæ, non ſine expreſſa, vel tacita Summorum Pontificum approbatione canonizatos fuiſſe. Integer igitur ſenſus verborom meorum hic eſt., eos Sanctos, qui colebantur in particularibus locis decreto particularium Epiſcoporum, cœpiſſe paulatim coli in Eccleſia vniuerſa, non certa aliqua lege, vel decreto, ſed conſuetudine à Summis Pontificibus conſenſu tacito approbata.

Quod quidem veriſſimum eſſe non dubito, nec omnino video quid contradici poſſit, quæro enim, quis fuerit vt S. Martinus, S. Nicolaus, S. Hilarius & inoumerabiles alij in vniuerſali Eccleſia publi- D cè ita colantur, vt nefas ſit de eorum ſanctitate dubitare, id enim Sommos Pontifices feciſſe certo decreto, neque Bullæ canonizationem, neque hiſtoriæ vllæ reſtantur. Epiſcopi autem particulares, neque ſeorſum in ſedibus ſuis, neque in Conciliis congregati toti Eccleſiæ legem dare poſſunt, neque eorum iudicium certam fidem facit, niſi accedat illius confirmatio, vt Dominus ait, *& tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Quærat igitur autor illios ſcripti ſolidum fundamentum ſi ei non placet vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudo, quæ S. Auguſtino in eioſmodi obſeruationibus pro lege ſemper fuit, vt videre eſt *in epiſt.*118. 119. 120. & alibi; quærat, inquam, ſolidum fundamentum, ſuper quo nitatur fi- E des, quam decreta, atque indubitata beatitudine habemus veterum Sanctorū, qui non leguntor à Summis Pontificibus nominatim canonizati; quod enim autor dicit in explicatione primæ ſuæ concluſionis, Epiſcopos potuiſſe canonizare, antequam Summi Pontifices id ſibi reſeruarēt, nouum eſt, & periculoſum, vera enim, & abſoluta canonizatio, quę toti Eccleſiæ Sanctos colēdos proponit, & quæ certā fidem facit, numqnam ad Epiſcopos particulares pertinuit, neque id ſibi Sumi Pontifices reſeruarunt, ſed ad eorum poteſtatem propriè pertinet, cui pertinent omnes aliæ cauſæ maiores, & qui contrà ſentit, vt certę videtur autor ſcripti ſentire, vel dubiam reddit

A canonizationem Sanctorum, vel Epiſcopos pares Summo Pontifici facit; prohibuit quidem Alexander III. & poſtea Innocentius III. ne quis publicè tamquam Sanctus colatur, ſine conſenſu Sedis Apoſtolicæ, ſed non inde colligitur ante hanc prohibitionē ius canonizandi penes omnes Epiſcopos fuiſſe, niſi fortè in ſua particulari Eccleſia, vt ſuprà diximus; ſed ea canonizatio, neque abſolutè canonizatio dici poterat, neque certam fidem faciebat, neque vniuerſalem Eccleſiam obligabat.

Venio nunc ad alterum caput, qood autor ſcripti vellicat in opuſculo meo. Ex omnibus, inquit, prædictis patet reſponſio ad dubium propoſitum, videlicet circa noodum canonizatos non licere aliquem B cultum ſolemnem, aut publicum eis exhibere, nec eorum feſta publicè celebrare, nec nomina eorum in Latinis enumerare, neque in Martyrologiis deſcribere, neque in die obitus eorum campanas ſonare, neque pingere imagines, cum diademate, vel miraculis, neque illa omnia circa illos tam ampla præſtare, quàm videtur conſenſiſſe D. Cardinalis Bellarminus *tom.* 1. *contr. lib.* 1. *de Sanctis, c.* 1. Hæc ille. Ego verò non amplificaſſe, ſed nimis in anguſtū redegiſſe mihi videor honorem, qui viris egregiis nondum canonizatis debetur, negaui enim poſſe eos publicè prędicari tamquam Sanctos, negaui poſſe publicè inuocari, negaui poſſe in Litaniis, vel diuinis officiis nominari, negaui poſſe altaria & templa in eorum C memoriam erigi, negaui poſſe imagines eorum cum diademate pingi, vel in templis collocari, quaſi eſſent Sanctorum canonizatorū imagines, negaui poſſe dies feſtos in eorum honorē celebrari, negaui denique reliquias eorum publicè honorādas poſſe proponi: eſt ne aliquid, quod addi poterit. At dixiſti. poſſe hominem non canonizatū appellari ſanctum, ita eſt. Sed etiam S. Bernardus vocauit S. Malachiam ſtatim à morte, & vitā eius, vt verè ſancti, deſcripſit. Sanctus quoque Thomas ſanctom appellauit Bonauenturam adhuc in carne mortali viuentem. S. Catherina Senenſis in epiſtolis ſuis ſanctam perpetuò vocat Agnetem Bolitianam recenter mortuam, & alia id genus. exēpla ſine numero afferri poſſent. Et D quid facio mali, ſi quem ſanctum eſſe piè credo, ſanctum etiam nominem. At dixiſti, poſſe priuatim coli, & inuocari eos, qui cum ſanctitatis opinione decedunt. Neque id nego, quia nullus negat id iure fieri. Dixiſti poſſe priuatim alumnos alicuius ſancti viri nondum canonizati in eius anniuerſario die lætari peculiariter, & Deo agere gratias. Dixiſti poſſe imaginem viri nondum canonizati pingi, & io priuato cubiculo retineri, & honorari. Dixi omnino, & quod dixi poſſe fieri, facio, niſi fortè honorem picturæ magis mereantur viri clari litteris, aut prælus, quàm religione, & pietate conſpicui. Dixiſti reliquias hominum mortuorum, nondum canonizatorum poſſe priuatim haberi & coli. Ita eſt, & qui negat id, valde E imperitum ſe oſtēdit hiſtoriarum, quibus vitæ Sanctorum continentur, nam non ſolùm mortuorū, ſed etiam viuētium, qui cum opinione ſanctitatis inter homines verſantur, fragmenta veſtium, ſudariorum, ſingulorum reliquias, ciborum, capillorum, aquā lotionis manuum, & ſimilia piè rapi ſolita teſtātur hiſtoriæ de vita S. Bernardi, S. Franciſci, & aliorum: cœpit autem hæc cōſuetudo Apoſtolorum tempore, deferebantur enim ſemicinctia, & ſudaria à corpore Pauli ſuper ægrotos, vt ſcribit S. Lucas *Actor.* 19. & inde per vniuerſam Eccleſiam hoc pietatis genus propagatum eſſe; neque Concilium Lateranēſe prohibet priuatum reliquiarum nouarum cultum, ſed publicum tantùm, vt ipſa verba per ſe fidem faciunt.

Illud

Illud autem fateor me ſine ſtomacho legere non potuiſſe, quod in extremo ſcripto autor dicit, eos nunc honorari, qui non ſolùm canonizati non ſunt, ſed quos vix, dum viuerent, aliqua excellentis vitæ fama commendabat. Hinc enim iam non ego ſolus pungor; ſed punguntur ipſi viri præclariſſimi, quorum vitæ plenæ virtutibus, atque heroïcis operibus ſcriptæ extant, & certè neque pium eſt, neque tutum cum ſanctis viris, quantumuis nondum canonizatis, bellum gerere, multo minus decet iis detrahere, qui de Chriſtiana religione optimè meriti in Domino requieſcunt, & cum ipſo Domino, vt piè credimus, feliciter regnant. Quòd ſi autor ſcripti Ignatium Loyolam vel ſolum, vel potiſſimum notare voluit, vt multi non ſine cauſa ſuſpicantur, ſciat ſe iniuriam feciſſe multis piis, & religioſis viris, qui cum Ignatio dum viueret, familiariter verſati, & deinde legitimè examinati depoſuerunt Ignatium fide, ſpe, charitate, patientia, continentia, humilitate, orationis ſtudio, aliiſque Chriſtianis virtutibus ita enituiſſe, vt perfectionis exemplar meritò haberetur, qui certè falſi teſtimonij, & violati iuriſiurandi rei eſſent, ſi Ignatium, dum viueret, nulla excellentis vitæ fama commendaſſet. Iniuriam quoque feciſſe ſacræ congregationi illuſtriſſimorum Cardinalium, qui ritibus Eccleſiaſticis præſunt, quæ congregatio non cenſuiſſet, vt cenſuit, poſſe dari ab Apoſtolica ſede litteras compulſorias ad Epiſcopos pro informatione capienda de Ignatij vita, & miraculis, ſi hunc virum nulla excellentia vitæ fama commendaſſet. Adde etiam iniuriam feciſſe duobus Summis Pontificibus, Paulo III. & Marcello II. quibus Ignatius ſumma veneratione, & vir ſanctus & perfectus ſemper fuit, qui ſummi, prudentiſſimíque Pontifices numquam in tanta opinione ſanctitatis habuiſſent hominem, quem nulla excellentis vitæ fama commendaſſet. Addo iniuriam illam fuiſſe Deo, qui Ignatium mirabili vocatione à ſæculari militia abſtractum in ducem, & fundatorem ordinis religioſi ab Apoſtolica Sede confirmati, dum viueret, elegit, & poſt mortem multis nobilitauit miraculis, iiſque Epiſcoporum iudicio examinatis, & probatis; Deus enim, qui nec fallere, nec falli poteſt, nunquam teſtimonium excellentis vitæ per miracula daret illi homini, quem nulla excellentis vitæ fama commendaſſet.

Vtrùm autem interrogari poſſint de fide qui mortuos nondum canonizatos plus iuſto venerari videntur, non eſt meum diiudicare: meum tamen erit monere vt videant ad quos hoc iudicium pertinet, an ſit interrogandus de fide, qui ſine vlla diſtinctione abſolutè affirmat Epiſcopis olim licuiſſe Sanctos canonizare, quod communis Doctorum ſententia habet proprium eſſe ſummi Pontificis, vt neque collegio Cardinalium, neque Concilio generali tribui poſſit. Atque hæc ſufficiant in præſenti, non enim totum ſcriptum diſcutiendum ſuſcepi, ſed ea ſolùm, quæ ad me quodammodo pertinebant.

Hæc Cardinalis doctiſſimè tradidit, & vera ſunt, vt conſtare poteſt ex iis, quæ nos tradidimus 2.2. *tomo 1. tractat. de regulis orthodoxa*, agentes de canonizatione & beatificatione Sanctorum.

***

A

DISPVTATIO XXXIV.

POSITIVA.

Circa illud Pſalmi 44. *Speciosus forma pro filiis hominum.*

DVBIVM VNICVM.

Vtrum Chriſtus Dominus corporali pulchritudine mortales reliquos anteceſſerit.

QVÆSTIO hæc eo eſt difficilior, quo ab Scholaſticis Doctoribus minus eſt tractata: vix enim vnum, vel alterum B inuenies, qui eam diſputauerit, aliis eam vel leuiter tangentibus, vel omnino prætereuntibus. Vnus eſt Michaël Medina *lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. longius à medio*; qui auſus eſt affirmare aliquos comminiſci Chriſtum inter mortales ſpecioſiſſimum fuiſſe, quaſi ſibi perſuadeat Chriſti animam, tot, tantíſque ditatam donis, fallacem corporis gratiam, & vanam pulchritudinem neque habuiſſe, neque curaſſe. nam forma eſt bonum fragile, vt dixit Ouid. *lib. 2. de arte.*

Forma bonum fragile eſt, quantumq; accedit ad annos,
Fit minor, & ſpatio carpitur ipſa ſuo.

Florum eſt mutabilitate fugacior (vt Boëtius ſcripſit *proſa 8. lib. 3. de conſolatione Philoſophi.*) *Forma*, inquit, C *nitor, vt rapidus eſt, vt velox, & vernalium florum mutabilitate fugacior*, &c. febris igniculo diſſoluitur, vt idem Boëtius ait. *Æſtimate*, inquit, *quoniam vultis nimio corporis bona, dum ſciatis hoc, quodcumque miramini triduanæ febris igniculo poſſe diſſolui.* &c. Meritò ergo Prouerb. 31. *fallax dicitur gratia & vana pulchritudo.* Vana eſt, quia euaneſcit, fallax eſt, quia fallit, vt fefellit plures. de quo Barradas *lib. 6. cap. 9.* Neque verò deſunt Medinæ autoritates & rationum monumenta.

Primò enim ſunt aliqui Patres, qui vel ex profeſſo interpretantur Pſalmum 44. vel obiter in ea illius verba incidentes, *ſpecioſus forma pro filiis hominum*, affirmant illa ad corporalem pulchritudinem D nulla ratione pertinere, quippe eam non habuit Chriſtus, ſed vel ad diuinitatem ſpectare, vel ad virtutum ſpeciem, & formam, quibus mortales omnes facile ſuperauit. Ex horum numero eſt Baſilius magnus *in Pſalm. 44.* ſuper illa verba, *ſpecioſus forma*, qui ſic ait, *ſpecioſum forma Dominum appellat, eius innuens diuinitatem, non enim carnis pulchritudinem laudat. nam ſcribitur, vidimus ipſum, & non habebat ſpeciem, neque formam, ſed eius ſpecies ignobilis fuit præ filiis hominum.* Sententia negans

Tertullianus verò non ſolùm non concedit Chriſto ſummam pulchritudinem, ſed & ſummam videtur in eo adſtruere deformitatem: libro enim de carne Chriſti *cap. 9.* contra eos qui dicebant carnem Chriſti fuiſſe cœleſtem, ſic affatur. *Carnis terrenæ non* E *mira conditio ipſa erat, quæ cætera eius miranda faciebat, cùm dicebant: Vnde huic doctrina, & ſigna iſta? etiam deſpicientium formam eius hæc erat vox. Adeò nec humanæ honeſtatis corpus fuit, ne dum cæleſtis claritatis. Tacentibus apud nos quoque Prophetis de ignobili aſpectu eius ipſæ paſſiones, ipſæque contumeliæ loquuntur. Paſſiones quidem humanam, carnem; contumeliæ verò inhoneſtam probauere. An auſus eſſet aliquis vngue ſummo perſtringere corpus nouum vllam ſputaminibus contaminare faciem niſi merentem? Quid dicis cæleſtem carnem, quoniam vnde cæleſtem intelligas non habes. Quid terrenam negas, qui vnde terrenam agnoſcas habes.* eamdem habet doctrinam *lib. 3. aduerſus Marcionem cap. 7. & lib. aduerſus Iudæos cap. 14.* quibus in locis, eiſdem omnino

repetitis verbis, docet primum Chriſti aduentum maxime demonſtraſſe faciem inhoneſtam,aſpectum valde humilem,demiſſum,& abiectum:pro ſecundo verò aduentu habitutus & ſpeciem honorabilem, & decorem indeficientem ſuper filios hominum. de quo interpretatur verba illa Pſalm. 44. *Specioſus forma præ filiis hominum.*

Accedit Clemens Alexand.3.*Pædagogi cap.* 1. qui carnis pulchritudinem Chriſto negat. *Ipſum autem Dominum*(inquit)*fuiſſe aſpectu deformem, teſtatur ſpiritus per Iſaiam,& vidimus ipſum,& non habebat ſpeciem, neque pulchritudinem, ſed ſpecies eius vilis, diminuta pro hominibus. Quis eſt autem Domino præſtantior, ſed non carnis pulchritudinem,quæ viſione apprehenditur; ſed veram animæ & corporis oſtendit pulchritudinem, animæ quidem beneficentiam, carnis verò immortalitatem.*

Tandem Cyril. Alexand. *lib. 5. commentariorum in Iſaiam tom.*1.*ſuper cap.*53. Iſaiæ eamdem videtur tradidiſſe ſententiam. *Species* (inquit) *eius inhonorata, quemadmodum, quo ad diuinam & ſupremam excellentiam,& illuſtrem decorem naturæ omnia ſuperantis dictus eſt formoſus pulchritudine præ filiis. Addit adhuc: Maius deſpectior omnibus hominibus videbitur ſpecies eius, perinde eſt ac ſi diceret, videre eſt quoſdam inter homines dignitatis ſplendore fulgentes diuitiarum quaſi ſatellitio, ac comitatu elatos, & amplos, vel alio modo in terrena digniſſimè conſtitutos, ſed non inter hos erat Emanuel, at in humili, & abiecto ordine, ita vt aliis hominibus inferior videatur. Et quidem vera eſt oratio. Non enim ex ſancta Virgine Matre diuite ortus eſt, ſed in omni humilitatis genere verſatus eſt, vt quod humile eſt eueheret,& quod inhonoratum eſt redderet æmulandum. Alioqui Deus & Dominus & rex vniuerſorum quo ſplendore humano indigebat?* Hæc Cyrillus.

Neque verò deſunt momenta rationum pro ſententia Medinæ. Primum verò deſumit ipſe ex eo quòd oppoſita ſententia nullum habeat firmum fundamentum, præterquam ex quorumdam ſacræ Scripturæ locorum myſtico ſenſu,in quibus Chriſti ſpecies commendatur. Cùm tamen pulchritudo illa,vt ſuprà dixi,ſi de Chriſto ibi Scriptura loquatur, vel ad diuinitatem referatur, vel ad virtutum ſpeciem,& formam,quibus facili negotio reliquos anteierit. Neque enim (inquit)corporali ſpecie pulchrior fuit Apolline, Adonide, Atyde, Cypariſſo, Croco,Acantho, Amaracho, quos quatuor poſtremos ob formæ excellentiam in ſui nominis plantas fabulantur conuerſos: Hippolyto, Hyla, Narciſſo, Niſo,Paride, aut fœminis illis Helena, Athalanta, Ariadna,Antiopa,& reliquis vtriuſque generis propter ſpeciem celebribus; quorum admirandam pulchritudinem celebrarunt Poëtæ.Primum argumentum illúdque validiſſimum deſumit Medina ex eo quòd conſtans ſit Patrum, & Scholaſticorum ſententia, Chriſtum Dominum nullo corporis morbo laboraſſe, habuit enim optimum temperamentum à natiuitate; & ad integram valetudinem conſeruandam maximè accommodatum: atqui corporalis, & exterior forma, & pulchritudo minimè congruit cum bona valetudine; neque ita facilè coëunt temperamentum aptum ſanitati, & pulchritudini: non ergo habuit Chriſtus pulchritudinem, cui non eſt integrum negare ſanitatem. Vnde & experientia ipſa edocente conſtat ſpecioſos homines morboſiores, & pluribus languoribus eſſe obnoxios. Quoniam Hypponates, Corytheos, Therſites, Dæmones,Æſopos, Socrates, & ſi qui ſunt ſimiles deformitate famoſi;quòd ſi ſpecies optimi temperamenti ſit ſignum, cur non fœminæ, quas tamen infinitis incommodis obnoxias eſſe videmus,potiori fuiſſent

A temperamento quàm viri, quòd maiori vultus pulchritudine ſint à natura donatæ. Accedit tertiò quòd Chrſtum Dominum decuit maximè virilis fortitudo,qualis certè enituit in ſubeúdis paſſionibus,laboribus & doloribus,quibus ſeſe pro nobis obiecit: at pulchritudo cum robore, & fortitudine vix conuenit. Inde enim Homerus Nyræum pulcherrimum Græcorum omnium imbecillum, ac parum virilem ſcripſit, vt indicaret robur, & formam vix ſimul coire in vno corpore. Hector verò Paridi *lib.*3. Iliados ſic conuitiatur:

Vane Pari, & forma tantùm bone.

Et infrà,

Irrident Danaci, iactántque ignominioſa
B *Voce cauillantes forma præſtare venuſta,*
Sed verè te degenerem virtutis egere:
Non animo vires nullum eſſe in corpore robur.

Quin & Helena ſic ad Paridem ſcribit apud Ouidium in Epiſtola,

Quòd bene te iactas, & fortia facta recenſes,
A verbis facies diſſidet iſta tuis.
Apte magis Veneri quàm ſunt tua corpora Marti,
Bella gerant alij tu Pari ſemper ama.

De Vlyſſe verò ſic ſcribit Ouidius *in* 2.*de Arte,*

Non formoſus erat, ſed erat facundus Vlyſſes.

In ſacris autem litteris 1. *Reg.* 17. Gigas ille Philiſtæus vbi conſpexit Dauidem deſpexit,neque vllum ſibi ab eo malum imminere poſſe in animum indu-
C xit,cuius rei cauſa ſubiicitur, *erat autem adoleſcens rufus & pulcher aſpectu.* quaſi perſuaſum ſibi haberet ſpecioſum Dauidem, & forma præſtantem, imbellem futurum, & amatoriæ rei magis aptum, quàm militari.

Quarta & efficaciſſima ratio pro ſententia Medinæ ea eſt, quia non ſemper corporis forma cum animi moribus conuenit, imò rarò morum & corporis ſpecies vnà coguntur. Verúmque eſt quod ait Martialis de Achilla,

Inſignis forma, nequitiáque puer.

Imò plerumque licet de quibuſdam optare, quod idem de Catulla *libro* 8.Epigrammatum optat.

O quàm te fieri Catulla vellem,
D *Formoſam minus, aut magis pudicam.*

Item Iuuenalis *Satyra* 10.

——Rara eſt concordia formæ
Atque pudicitiæ.

Et Ouidius in epiſtola Paridis ad Helenam.

Lis eſt cum forma magna pudicitiæ.

Idem *lib.*2.*Faſtorum.*

Faſtus ineſt pulchris, ſequitúrque ſuperbia formam.

Et lib.2.Elegiarum.

Dat facies animos: face violenta Corinna,
Me miſerum, cur eſt tam bene nota ſibi:
Scilicet à ſpeculi ſumuntur imagine faſtus,
Nec niſi compoſitam ſe prius illa vident.

Ezechiel 28.*Eleuatum eſt cor tuum in decore tuo.*Chry-
E ſoſt.homil.20.in epiſtolam ad Epheſ. *Externa corporis pulchritudo plena eſt multa ſuperbia & arrogantia.* Ouidius 3.*amorum eleg.*4.

Quid tibi formoſa,ſi nonniſi caſta placebat.
Non poſſunt vllis iſta coire modis.

Ezech.16. *habens fiduciam in pulchritudine tuo fornicata es.* Eccli.13.in fine, *veſtigium cordis boni, & faciem bonam, difficile & cum labore inuenies.* Iuuenalis *Satyra* 10.

Formam optat modico pueris,maiore puellis
Murmure cum Veneris fanum videt anxia mater, &c.

Non ergo ita facile, & ſine magno fundamento Chriſto Domino, quem conſtat fuiſſe ſummè pudicum,& omni virtutum genere inſtructum, pulchritudo

tudo corporis & forma erit adſcribenda. Adde quòd neque etiamſi in vnum conuenire poſſint virtus & pulchritudo, ea Chriſtum decebit, prædicatorem ſcilicet, & Magiſtrum veritatis: vt enim iam olim cecinit Bion Smyrnæus Poëta in Bucolicis, refert Stobæus *ſerm.65.de pulchritudine,*

Forma mulieres decet, viros autem fortitudo.

Iam verò etiam ſuprà oſtenſum ſatis eſt, fortitudinem & pulchritudinem vix congruere, vnde vitio dabatur olim Philoſophos eſſe pulchros. Quid non daretur Chriſto Domino, qui non humanam philoſophiam, ſed cœleſtem, & diuinam in terras venerat edocturus. Fauet verò maximè illud Prouerb. *Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo*; quid ergo Chriſto Domino fallacem gratiam, & vanam pulchritudinem ſine magno rationum fundamento concedamus: quámque eleganter Nazianz. *orat.*31. iuxta medium vocauit, temporis & morbi ludibrium.

Vltimò denique maximè vrget pro ſententia Medinæ locus ille Iſaiæ 53. *Non erat ei ſpecies, neque decor.* quibus verbis Prophetam loqui de Chriſto Domino conſtans eſt Patrum omnium, & interpretum ſententia. Non ergo pulchritudinem corporalem habuit Chriſtus qui deſpectus, & nouiſſimus virorum Prophetæ viſus eſt in Incarnatione, quippe qua myſterium fuit exinanitionis & humilitatis.

Cæterùm vt ad quæſtionis ſolutionem propiùs accedamus, ſtatuenda eſt prior pulchritudinis definitio, ne ſi eius de quo ſuſcipitur controuerſia, definitionem ignoremus, longiùs à veritate ſit aberrandum. Neque verò ita facilè eſt naturam, & eſſentiam pulchritudinis indagare. Habemus certè apud Platonem Dialogum, cui titulus eſt, Hippias Maior, vel de pulchro, qui perlongus licèt totus in eo eſt, vt pulchri definitionem inueniat, neque verò inuenit; plures enim pulchri definitiones, & ab Hippia traditas, & ab ipſo Socrate inuentas refellit efficaciter, nec tandem veram aſſequitur, ſed dat vterque manus, & vno ore fatentur ſe per ignorationem pulchri valde profeciſſe, quippe prouerbium illud quòd pulchra difficilia eſſe dicit, intelligere ſibi iam videantur, vt vel ex hoc conſtet quantæ difficultatis ſit munus quod aggredimur. Statuam tamen quid ſit pulchritudo ex Ariſtotele, & aliis Philoſophis, Magni Dionyſij, Auguſtini, S. Thomæ & ſanctorum Patrum, & quidem omnes qui rem hanc minutiùs conciderunt, licèt verbis non nihil diſſideant, re tamen ipſa in idem videntur recidiſſe. Subiiciam eorum verba quò veritas hæc manifeſtior fiat.

Ariſtoteles quidem *lib. de Arte poetica, parum poſt initium*, duo requirit ad pulchritudinem debitam, ſcil. quantitatem, & partium ordinem. *Pulchrum* (inquit) *non ordine ſolum, verùm etiam congruenti magnitudine conſtare debet, ſiquidem ex magnitudine, ordinéque pulchrum oritur.* Diminutior quidem fuit Ariſtoteles quàm deceret Philoſophum in rerum naturis indagandis, aliàs rigoroſiſſimus; licèt enim requiratur ad pulchritudinem, & partium debita magnitudo, & earumdem inter ſeſe congruens ſitus, atque diſtantia, non tamen hæc ſufficiunt, ſed requiritur iuxtà coloris ſuauitas, quæ ſi deſit, etiam pulchritudo neceſſe eſt, vt optimè animaduertit Marſilius Ficinus, Platonicorum vt poſtremus, ita doctrina nemini ſecundus, in commentariis, quos eleganter & grauiter ſcripſit in Platonis ſympoſium *oratione* 5. *cap.*3. vt vel ex hoc conſtet compactam eſſe ex pluribus debere pulchritudinem, cuius naturam omnium appoſitiſſimè, meo quidem iudicio, tradidit Tullius *Tuſculanarum quæſtionum lib.*4. parum poſt initium. *Pulchritudo*, inquit, *corporis eſt quædam apta figura membrorum cum coloris quadam ſuauitate.* Similia ferè habet *primo de officiis*, longè poſt medium. *Pulchritudo corporis apta compoſitione membrorum mouet oculos, & delectat hoc ipſo quòd inter ſe omnes partes cum quodam lepore conſentiunt.* Idem ferè Socrates apud Platonem in Philebo, vel de ſummo bono, in fine. *Menſura*, inquit, *commenſuratióque pulchritudo planè atque virtus vbique fit.* Agatho item apud Platonem in conuiuio, vel de amore *oratione* 2. inconcinnitatem figuræ, & coloris decorem refert pulchritudinem. *Apta verò compoſita flexibiliſque forma argumento eſſe formalitas poteſt, hoc eſt, figura concinnitas, qua amor omnium maximè proculdubio decoratus eſt, coloris quoque decorem aſſidua inter flores habitatio huius Dei ſignificat.* Horum verò ſectatus doctrinam Marſilius iam citatus *in comm. Platonis orat.*2. *cap.*9. idem docet, ait enim: *Pulchritudo nil aliud eſt quam ſplendor ipſe in colorum linearúmque decore.* oratione 25. cap. 6. breui omnia quæ ad pulchritudinem coëunt, nobis ediſſerit, eius verba ſubiiciam. *His verò tribus ordine, modò ſpecie conſtat viuentis corporis præparatio, ordo partium interualla, modus quantitatem, ſpecies lineamenta, coloréмque ſignificat.*

Iam verò ſi magnos Eccleſiæ Patres conſulamus, eoſdem hac in parte cum Philoſophis mirè conſentientes reperiamus. Primò Auguſtinus *epiſtola* 151. ſic definit pulchritudinem. *Quid eſt corporis pulchritudo? congruentia partium cum quadam coloris ſuauitate.* Clem. verò Alexand. 3. *pædagogi cap.*11. ſic ait: *poſtea autem exerceatur quoque pulchritudo corporis commodà ratione membrorum, & partium cum bono colore.* Baſil. verò *in Pſalm.*44. ſic habet. *Pulchrum eſt membrorum compoſitione, & harmoniæ gratia vigens.* Nazianz. verò *Iambico* 15.

Decor, rei omnis elegans concinnitas.

Clariùs verò *oratione* 31. *iuxta medium.* Eius verò Scholiaſtes Elias Cretenſis *in orationem* 10. *Nazianzeni*, eodem modo definit pulchritudinem, quod & explicat illuſtri quadam ſimilitudine, quam vno tantùm verbo ſubindicauit Nazianzenus; ipſe verò optimè ſubodoratus ad finem vſque perſecutus eſt. *Eſt autem*, inquit, *pulchritudo proportio quædam, & concordia diſſimilium in nobis partium. Vnde etiam aptè, atque congruenter per concentum in ſonis hoc demonſtrauit. Nam etiam in muſicis inſtrumentis alius quidam ſonus eſt qui per infimam chordam editur, alius qui per huic proximam, alius qui per ſummam, alius qui per huic vicinam, is autem qui ex his omnibus promanat, concors numerus eſt, quemadmodum ſcil. à diſſimilium corporis partium proportione pulchritudo.* Iſidorus lib. 10. originum. *Pulchra ſpecie enim dictus, quod eſt rubens pellis: poſtea tranſiit hoc nomen in gradus. nam pulchritudo hominis, aut in vultu eſt vt os, humeriſque Deo ſimilis: aut in capillis: vt namque ipſe decorem, cæſariem: aut in oculis vt lætos oculis afflaret honores: aut in candore: vt, quale manus addunt ebori decus: aut in lineamentis, vt te multo plus figura & lineamenta hoſpitis delectabant: aut in proceritate, vt, Turnus vertitur in mediis, & toto vertice ſupra eſt.*

Iam verò S. Thom. & ipſe hac in re Philoſophus idem docet de pulchritudine. nam 1. *part. quæſt.*39. S. Thom. *art.*8. *in corpore*, tria docet requiri ad pulchritudinem. *Primò*, inquit, *integritas, ſiue perfectio, & debita proportio, ſiue conſonantia, & iterum claritas.* Duo priora explicuit Cicero illis verbis: *apta figura membrorum*; tertium illis, *cum coloris quadam ſuauitate.* & idem docuit S. Thom. ex Dionyſ. 2. 2. *quæſt.*145. *art.* 2. *in corpore.* Verba S. Thomæ ſunt. *Vnde pulchritudo corporis in hoc conſiſtit, quòd homo habeat membra corporis bene proportionata cum quadam debiti coloris claritate.* Locus verò Dionyſij citatus à S. Thoma eſt *lib. de*

diuinis

dimnis nominibus, cap. 4. circa medium illius, ex quibus verbis licèt petobſcuris ſtatuta definitio colligitur; ait enim Deum dici pulchrum ſicut vniuerſorum conſonantiæ & claritatis cauſam. quaſi rerum etiam pulchritudo in partium conſonantia & claritate conſiſtat, vt optime intulit S. Thom. *citato proximè loco*. Verba Dionyſij ſunt. *Quod autem pulchrum eſſentias fuerat. pulchritudo quidem dicitur ex pulchritudine, quæ ab eo cum iis, quæ ſunt. omnibus pro capen cuiuſque communicatur, & quod omnium concinnitatis, & ſplendoris cauſa ſit, quæ lucis inſtar omnibus impertiat pulchritudinis effectrices primi radij effuſiones, quódque ad ſe* καλεῖ, *i. vocet omnia, ex quo* κάλλος *i. pulchritudo dicitur, & tota in totis in ſe colligat.* Eamdem pulchritudinis definitionem tradidit Abulenſ. *ſuprà cap. 16. 1. Regum* B *quæſt. 33. & ſuper caput 18. 1. Reg. quæſt. 17.* & eamdem ſequitur noſter Barrad. *1. tom ſua concordia Euangelica lib. 6. cap 9.* & P. Viegas *in Apocalypſ. 12. caput comment. 2. ſect 4.*

Hiſ poſitis dicendum eſt cum vera ſententia, Chriſtum Dominum præſtanti fuiſſe corporis pulchritudine, ita vt illa mortales omnes facile ſuperauerit. Cætera pro illius explicatione obſeruandum maximè eſt id quod ſcitè dixit Cicero *lib. 1. officiorum propo ſitum*, duplicem eſſe pulchritudinem, alteram muliebrem, virilem alteram, eius pulcherrima verba ſunt. *Cùm autem pulchritudinis duo genera ſint, quo rum in altero venuſtas ſit, in altero dignitas, venuſtatem muliebrem dicere debemus dignitatem virilem.* Idipſum acutè C contemplatus eſt Plato *in Phædro, vel de pulchro, poſt medium*, vbi docet primum affectum quem cauſat pulchritudo eſſe reuerentiæ. (de pulchritudine certè virili loquitur, & quæ virum maximè deceat) *ſed qui nuper*, inquit, *expiatus eſt sacris, quive aliquando eſt plurima contemplatus, quando vultum diuina forma decorum videt, aptè ipſam pulchritudinem imitatum, vel aliquam corporis ſpeciem primò quidem horret, metúſque veteris aliquis in eum reuoluitur: deinde inſpiciens tamquam Deum colet, ac niſi veretur vehementis inſaniæ crimen, ſacra amantis non aliter quàm Dei ſtatuæ faceret.* Conſentit verò Pythagoras, quem dixiſſe fertur *pulchritudinem eſſe reuerendum quid* (refert Stobæus *ſerm. 65. de pulchritudine.*) nempe id docuit Cicero dum eam D in viro vocauit *dignitatem*, & Plato dum primum affectum à pulchritudine profectum dixit eſſe honoris & reuerentiæ. Iam verò Ariſt. *lib 1. Rhetor. ad Theodecten. cap 5* idipſum expreſsè docuit, ait enim. *Pulchritudo autem alia in alia ætas: eſt enim iuuenis pulcher eſt, cui commodum ad ſubeundos curſus, & violentia laboret corpus eſt, aſpectúque inſuper iucundus, quocirca Penthathli formoſiſſimi ſunt, cùm & ad vim, & ad velocitatem præſtantiſſimi ſunt. Vir verò pulcher eſt qui & labores bellicos ſuſtinere queat, & ita iucundus aſpectu eſt, vt ſimul quoque dum videatur terreat.* Ecce quàm bene congruant, & conſentiant Plato, Pythagoras, Ariſtoteles, atque Tullius, dum eam adſtruunt eſſe viri pulchritudinem, quæ & plena ſit iucunditatis, & ſimul E terroris, horroris & reuerentiæ.

Et hoc ſenſu docent Scholaſtici Chriſtum Dominum præſtanti fuiſſe pulchritudine, non fœminea, quæ virum dedecet, ſed virili, quæ cum iucunditate maxima habet adiunctam dignitatem, & in virum maximè congruet. Ita ſupponunt potiúſque diſputant antiquiores Scholaſtici. Sufficiat nobis ex illis vnus S. Thom. *3. part. quæſt. 54 art. 1. ad 3.* vbi ait ſanctus Doctor Chriſtum Dominum nulla ratione in reſurrectione vultus ſui effigiem commutaſſe quantum ad membrorum lineamenta, quaſi priùs aliquid habuiſſet deforme, aut inordinatum, ait tamen accepiſſe in reſurrectione nouam gloriam claritatis. A Ex quibus ſequi videtur ſentire S. Thomam toto vitæ tempore habuiſſe Chriſtum corporis & membrorum congruam proportionem. Clariùs tamen & fuſius ſententiam noſtram tradidit ſanctus Doctor *ſuper Pſalm 44.* in illa verba, *ſpecioſus forma præ filiis hominum.* Vbi cùm propoſuiſſet dubitationem, an ſecundùm corporis pulchritudinem fuerit Chriſtus ſpecioſus præ filiis hominum, ſtatuta prius pulchritudinis definitione, quam ſuprà ex ipſo retulimus, quam conſtituit in proportione membrorum, & colorum reſpondet, *& ſic hanc pulchritudinem Chriſtus ſecundùm quod competebat ad ſtatum, & reuerentiam ſuæ conditionis, habuit Non eſt ergo intelligendum quòd Chriſtus habuerit capillos flauos, vel fuerit ru*B*beus, quia hoc non decuiſſet eum, ſed illam pulchritudinem corporalem habuit ſummè, quæ pertinebat ad ſtatum, & reuerentiam, & gratioſitatem in aſpectu: ita quod quoddam diuinum radiabat in vultu eius, quòd omnes eum reuerebantur, vt Auguſt. dicit.* Hactenus S. Thomas, cuius verba iterum poſtea nobis erunt vſurpanda, & ſuo pendenda pondere.

Sententiam noſtram tradiderunt ex interpretibus ſacræ Scripturæ Lyra, Caſſiodorus, Eugubinus, Ludolphus, Carthuſ. Doctor Ioannes à Paſtura Monaſterij Glembacenſis Prior, incognitus, Cardinalis Hugo, & Turrecremata, Folengius, Bartholomæus Papienſis, Iacobus de Valentia, Genebrardus atque Ianſenius, vel in illa verba Pſalm. 44 *ſpecioſus forma*, C vel in illa *ſpecie tua*, &c. Luiſius Legionen. *in cap 5. Cant. expoſitione 2.* ex Scholaſticis S. Thom. *3. p. q. 54. art 1. ad 3. & in Pſalm. 44.* Antoninus *4. parte ſumma Theologica tract. 15 cap. 10.* Albertus Magnus *in Euangelium, Miſſus eſt, cap. 40.* & apud Dionyſ. Carthuſ. *lib. 1. de laudibus Virginis, art. 34 & ibidem* idem Carthuſ. *art 35.* & fuſius *in Pſalm. 44.* Cater. *ibidem*, & Bartholomæus Medina *3. part. quæſt. 14. art. 4* ex noſtris P. Valentia *3 p. quæſt 14. puncto 1.* P. Suar. *tom. 1. in 3. part. diſp. 32. ſect. 2.* P. Henriq. *tom. 1. ſumma lib. 3. cap. 11.*

Ex Patribus plures iique grauiſſimi ſententiam noſtram tradiderunt. Nazianz. *orat. 2.* in Paſchate, vbi ait in Reſurrectione fuiſſe Chriſto Domino D pulchritudinem reſtitutam, non quòd naturalis corporis forma, membrorum proportio, & natiuus color mutata fuerint, ſed quia perfectum ſtatum ſuum habuere, & per corporis gloriam quaſi illuſtrata ſunt, vt dixit D. Thom. *quæſt. 54. cit. art. 1. ad 3.* In eadem ſententia eſt Chryſ. *hom 28 in Matth.* ſuper illa verba, *videns autem Ieſus turbas multas*, &c. cuius hæc ſunt aurea verba. *Repellebat igitur turbam, quoniam erant ei affixi non pauci amantes, admirantéſque ipſum, videréque ipſum ſemper cupientes. Et verè quis ab autore talium ſignorum non inuitus recederet? aut quis vel faciem ſolam aſpicere, óſque ipſum, ex quo diuina præceptorum inſtituta profluebant, ingenti deſiderio non arderet? Nam vt in faciendis ſignis erat mirabilis, ſic viſu gratio*E*ſiſſimus traditur fuiſſe. Idque ipſe Propheta ſignificans multo antea clamauerat: Specioſus pulchritudine ſuper filios hominum* Hæc Chryſ. conſonat verò Bernardus *ſerm. 1.* in feſto omnium Sanctorum. *Prædicantem*, (inquit) *Dominum de ciuitatibus, & caſtellis, populi ſequebantur, quorum ſaluabat animas, ſanabat corpora, & adhærebant ei affatu pariter, & aſpectu illius delectati, cuius nimirum vox ſuauis, & facies decora, ſicut ſcriptum eſt. ſpecioſus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Talis eſt quem nos ſequimur, cui adhæremus, totus deſiderabilis, in quem non ſolùm, ſed & ipſi quoque Angeli ſancti deſiderant proſpicere.* Iam verò Hieron. *tom. 3. epiſt. 140. ad Principiam*, quæ eſt explanatio Pſalm. 44. in eadem eſt ſententia. *Abſque paſſionibus* (inquit)

(inquit) *crucis vniuerſis pulchrior eſt Virgo de Virgine, qui non ex voluntate viri, ſed ex Deo natus eſt. Niſi enim habuiſſet & in vultu quiddam, oculiſque ſydereum, nunquam eum ſtatim ſecuti fuiſſent Apoſtoli, nec qui ad comprehendendum eum venerant corruiſſent.* Nempe id eſt, quod dixit D.Thom. *ſuper Pſalm.* 44. ex Auguſt. *Ita quod quoddam diuinum radiabat in vultu eius, quòd omnes eum reuerebant.* & Marſil. Ficinus *in conuiuium Platonis orat.* 2 & 3. & *orat.* 5. *cap.* 4. dixit, pulchritudinem eſſe Dei radium, & ſplendorem diuini vultus. Et in vniuerſum Platonici omnes definiunt, pulchritudinem eſſe gratiam quamdam viuacem, & ſpiritualem, Dei radio illuſtrante Angelo primùm infuſam. Inde & animis hominum corporúmque figuris, & vocibus, quæ per rationem, viſum, auditum animos noſtros mouet, atque delectat, delectando rapit, rapiendo ardenti inflammat honore. Et idem Hieronymus *lib.* 1. *commentariorum in Matth. in c.* 9. vt oſtendat non leuitati vertendum eſſe quòd Apoſtoli ad primam vocem relictis omnibus Chriſtum ſecuti ſint, ait, *Certè fulgor ipſe, & maieſtas diuinitatis occulta, quæ etiam in humana facie relucebat, ex primo ad ſe videntes trahere poterat aſpectu; ſi enim in magnete lapide, & ſuccinis hæc eſſe vis dicitur, vt annulos & ſtipulam, & feſtucas ſibi copulent, quanto magis Dominus omnium creaturarum ad ſe trahere poterat quos volebat.* Idem verò docent Lyra, Caſſiodorus, & Auguſtinus Eugubinus *in Pſalmum* 44.

Ex hiſtoricis verò vnus eſt Nicephorus *lib.* 1. *hiſtoria Eccleſiaſtica, cap. vltimo*, qui ea de Chriſti effigie memoriæ tradidit, ex quibus conſtat ipſum fuiſſe pulcherrimum. *Chriſti*, inquit, *effigies ſicuti à veteribus accepimus, talis propemodum, quatenus eam craſſis verbis comprehendere licet, fuit. Egregio is viuidóque vultu fuit. Corporis ſtatura ad palmos prorſus ſeptem. Cæſariem habuit ſubflauam, ac non admodum denſam leniter quodammodo ad criſpos declinantem, ſupercilia nigra, non proinde inflexa ex oculis ſubflaueſcentibus mirifica prominebat gratia, acres ij erant, & naſus longior. Barba capillus flauus, nec admodum demiſſus. Capitis porrò capillos tulit prolixiores. Nouacula enim in caput eius non aſcendit, neque manus aliqua hominis præterquam matris in tenera duntaxat ætate eius. Collum fuit ſenſim decliue, ita vt non arduo, & extento nimius corporis ſtatu eſſet. Porrò tritici referens colorem, non rotundam, aut acutam habuit faciem, ſed qualis matris eius erat, paulum deorſum verſus vergentem, ac modicè rubicundam grauitatem, atque prudentiam cum lenitate connexam, placibilitatémque iracundia expertem, præ ſe ferentem: perſimilis denique per omnia fuit diuinæ, & immaculatæ ſuæ genitrici.* Hæc Nicephorus.

Neque verò deſunt ſententiæ momenta rationum: vt enim conſtat ex iis quæ ſuprà diximus naturam pulchritudinis indagantes, ex tribus illa conſurgit. Primò ex omnium membrorum integritate, quam fuiſſe in corpore Chriſti Domini certiſſimum eſt. Non enim accepit corpus mutilum, aut monſtruoſum, ſed in naturali ſua integritate; ſic enim docent Patres aſſumpſiſſe omnia quæ in noſtra natura poſuit. Secundò conſurgit pulchritudo ex eorumdem membrorum debita proportione, & hanc fuiſſe etiam in corpore Chriſti, facilè perſuaderi poteſt, tum quia tale corpus debebatur perfectiſſimæ animæ eius: tum etiam, quia oportuit vt corpus illud eſſet aptiſſimum ad omnia opera vitæ exercenda, quæ aptitudo multum ex dicta proportione pendet. Denique hoc facilè colligitur ex forma Chriſti, quam ex Nicephoro iam retulimus. Tertiò requiritur ad pulchritudinem conueniens color natiuus, quem oriri ex optimo temperamento, & com-

A plexione plures docent. Et quidem Clemens Alex. 3. *pedag. cap.* 11. ex optimo temperamento colligit pulchritudinem; quod & probat Marſil. Ficinus *in conuiuium Platonis orat.* 5. *cap.* 1. Vbi hæc verba refert ex Carolo Marſupino. *In animalibus autem ſalubris humorum complexio iucundam lineamentorum, & colorum ſpeciem procreat.* Et idem repetit *orat.* 5. *cap.* 6. & eamdem doctrinam tradidit Cicero *lib.* 1. *officiorum*, quo loco de temperantia diſputat. *Venuſtas* (inquit) *& pulchritudo corporis ſecerni non poteſt à valetudine*, quem ea in re, vt aliàs ſæpe, in officiis imitatur D.Ambroſius, & ipſe lib. 1. officiorum, cap. 45. *Pulchritudo* (inquit) *ſuper ſalubritatem & valetudinem videtur excedere, & tamen ſine his eſſe non poteſt.* Cùm er-

B go in Chriſto Domino fuerit præſtantiſſimum temperamentum, tale quidem, vt nullo morbo fuerit violatum, vt docet S.Thom. 3 *p quæſt.* 14. *art...* quem ſequuntur eius interpretes, & communiter Theologi *in* 3. *diſt.* 15. vbi Durand *quæſt.* 1. *num.* 7 Richard. *art.* 1. *quæſt.* 3. Caiet. 2. *tom. opuſculorum tractatu* 13. vbi pro hac veritate citat Chryſoſtomum, qui ait indigniſſimum eſſe Chriſto tribuere morbum aliquem; & idem ſenſit Athanaſ. *lib. de Incarnat. Verbi, & corporali eius aduentu, longè ante medium.* Baſil. *in reg breuis interrogatione* 177. Gloſſa interlinealis, Rabanus, Albert. Magn. Lyra, Carthuſ. in illud Matth. 8. *Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam*, &c. Abulenſ. *Paradoxo* 3. *quæſt.* 21. Neque enim conueniens

C erat hunc defectum morbi à Chriſto aſſumi, cùm nec diuinam perſonam deceret, neque nobis neceſſarius, aut vtilis foret. Cùm ergo corpus Chriſti optimum habuerit temperamentum, certè ineſſe debebat illi connaturalis perfectus color, & ad pulchritudinem corporis humani maximè accommodatus. Et quidem licèt non ſemper ſit pulchritudo cum optimo temperamento coniuncta, cùm negare non poſſimus formoſos aliquos morbis ſubiacere, ſatis nobis ſit inter ſe non pugnare, vt potuerint in Chriſto coniungi, præſertim cùm ſermo ſit de virili pulchritudine, quæ non tantum diſtat à bona valetudine, quantum fœminea. Et quidem maximè pulchritudo Chriſtum decebat, cùm, vt ait D.Ambr.

D *lib.* 2. *de Virginibus*, ſimulacrum mentis ſit ſpecies corporis, figuráque probitatis. Cúmque anima & corpus proportione quadam harmonica congruant, vt inquit Ficinus. Accedit quòd pulchritudo cum excellenti virtute, & modeſtia coniuncta magnam vim habet ad alliciendas hominum voluntates, de quo poſtea, & in venuſto corpore gratior virtus eſt, vt ille alius dixit, Virgilius *in Euriale lib.* 5.

Gratior eſt pulchro veniens in corpore virtus.

Quam ſententiam è noſtris aduocat, approbátque Lucas de Pen. *in l.* 1. *col.* 1. *in* 2. *quæſt. in princ. C. qui ætate vel profeſſ. ſe excuſ. lib.* 10. & Alexand. *conſil.* 209. ponderatis his *colum.* 2. *verſ. dictus verò iuuenis. lib.* 6. Vnde non oportuit hanc prærogatiuam Chriſto

E deeſſe. Et quidem corporalem pulchritudinem indicium eſſe bonæ indolis, docuit Abulenſis *paradoxo* 2. *cap.* 101.

Secunda ratio, eáque non minus efficax pro noſtra ſententia ex eo deſumitur, quia pulchritudo eſt quiddam regium, & multum decet Reges, quos maximè forma commendat. Ariſtoteles 1. *de Repub.* ſcribit, ſi qui reperiantur ea pulchritudine, quam in deorum ſtatuis cernimus, nemini dubium futurum quin ij aliis imperare deberent. & *lib.* 4. & 7. Æthiopas ait, & Indos in mandandis imperiis proceritatis, ac pulchritudinis habere rationes: quò illa Lucretij ſpectant ex *lib.* 5. *de rerum natura*,

Nam facies multum valuit, viréſque vigebant.

Xenophon

Xenophon præterea *in Sympoſio* pulchritudinem ait eſſe quiddam regium naturâ. Plautus regiam formam dixit, mutuatus ab Homero, apud quem Vlyſſes Antoninum ita precatur,

Vide Tiraquel. n.44.

——— Quoniam vel regia forma
Te decorat Regi ſimilem.

Apud Curtium etiam *lib.*4. Alexand. ad Abdolominum, quem longa quidem cognatione ſtirpi regiæ annexum dicebant, alioqui pauperem hominem, & ſuburbanum hortum exigua colentem ſtipe. *Corporis* (inquit) *habitus famæ generis non repugnat*, & notum eſt multatum à Lacedæmoniis Archidamum Regem quòd puſillam duxiſſet vxorem, perinde quaſi non Reges ex ea, ſed regulos eſſet ſuſcepturus. Eodem pertinet illud cuiuſpiam apud Euripidem, votum (quod vertit in variis Muretus) optantis vt videret filios mares ex maribus prognatos, plurimum quidem forma ipſa & ſpecie regno dignos, deinde aliis etiam bonis excellerent. Præclarè verò Plinius ad Traianum *Iam proceritas corporis, iam honor capitis, & dignitas oris longè latèque Principem oſtentant.* Et Latinus Pacatus iure inter eloquentiæ Principes enumerandus, in Panegyrico ad Theodoſium ſcripto. *Auguſtiſſima quaque ſpecies plurimum creditur trahere de cælo, ſiue enim diuinus ille animus venturus in corpus dignum prius metatur hoſpitium; ſiue cùm venerit fingit habitaculum pro habitu ſuo; ſiue aliud ex alio creſcit, & cum ſe paria iunxerunt, vtraque maiora ſunt*, & ſtatim poſt ſubdit *Virtus tua meruit imperium, ſed virtuti addidit forma ſuffragium, illa præſtitit vt oporteret te Principem fieri, hæc vt deceret.* Cùm ergo pulchritudo ita Reges deceat, & Chriſtus Dominus fuerit Rex non tantùm ſpiritualis, ſed temporalis, decuit maximè Chriſtum pulchritudo. Certè verba paulo antè citata vſurpare poſſumus, quadrant enim nonnihil mutata ſi in quem alium, in Chriſtum maximè. Chriſti dignitas ratione vnionis hypoſtaticæ meruit imperium; ſed illi addidit faciei forma ſuffragium, illa præſtitit, vt oporteret Chriſtum Regem fieri hæc vt deceret. Vnde egregiè Propheta Regius hanc inter alias Chriſti Regis virtutes in nuptiali carmine primam numerat *Pſalm.*44. cùm ita canit, *Speciosus forma præ filiis hominum*, ne quid verò & ſoli hominum Regi deeſſet, quod ad eius vel maieſtatem, vel commendationem facere potuiſſet, & ob hoc etiam Rex appellatur ab ſponſa *Cant.*1.

Tertiò probare poſſumus noſtram ſententiam, quia maximè decebat Chriſtum Euangelij prædicatorem, & Magiſtrum veritatis, vt talis eſſet quem omnes reuerentur, & maximè ſuſpicerent, ad hunc autem finem maximè congruebat pulchritudo, quam Pythagoras reuerendum quid appellauit. Et quidem naturalis, & virilis pulchritudo cum ſumma virtute, & modeſtia coniuncta maximè decet, & ornat quemcumque ſanctum virum, & inuitat ad reuerentiam, & dilectionem, præſertim quando propter labores & afflictiones corporis ita eſt moderata, vt per ſe oſtendat ſolùm ab ipſa naturali compoſitione, & formatione perfecta proficiſci, non ex humana curioſitate, ſeu affectatione. quam rationem ſubindicaſſe videtur D. Thomas *in Pſalm* 44. iam citatus, qui dixit Chriſtum habuiſſe pulchritudinem ſecundùm quod competebat ad ſtatum & reuerentiam ſuæ conditionis.

Quartò Chriſtum Dominum maximè decebat vt fieret amabilis, & hominum corda ad ſe alliceret: eſt autem pulchritudo, teſte Platone *libro de amore*, perquam amabilis, & maximam vim habet vt ſibi hominum animos alliciat, vnde Græcè pulchritudo κάλλος dicitur, teſte Magno Dionyſio *lib. de diuin.*

A *nomi. cap.*4. à vocando, quia ad ſe vocet, & alliciat omnia, vnde id exiſtimo fuiſſe in cauſa cur pulchrum pro forti à veteribus vſurpatum fuerit, ratione fortitudinis quam habet pulchritudo, vt vocat omnia. Pulchrum verò pro forti à veteribus vſurpatú, obſeruauit pulchre Seruius in illud *Æneid.*4.

——— Haud illo ſegnior ibat
Æneas: tantum egregio decus enitet ore.

Segnior, inquit, id eſt, non illo deformior. nam plerumque virtus, & pulchritudo pro ſe inuicem ponuntur. Hinc eſt, *ſatis Hercule pulchro pulcer Auentinus.* Nam Herculi ſatis eſt incongrua pulchritudo. ſic Plautus in Pyrgo de muliere Polinica, *Quidnam fortis*, id eſt, pulchra. Confirmat hoc Lucianus in B Chardemo, qui cùm *Heroas in cælum ob pulchritudinem receptos commemoret*, Herculem nominat. *Et ille quidem*, inquit, *fortitudinis cauſa honorem hunc conſecutus eſſe dicitur.* Certè pulchritudo viri nulla eſt alia niſi fortitudo. Herculem enim inſigni corporis magnitudine, & proceritate fuiſſe ſcribit Heraclides Ponticus, & Ion. Chius igneum ſplendorem ex oculis effudiſſe, ac tres dentium ordines habuiſſe. Contrà verò deformis apud Iuſtinum *lib.*7. pro imbelli & fracto vſurpatur. *Cùm interim Darius Rex Perſarum turpi à Scythia fuga ſummotus, ne vbique deformis militia damnis haberetur, mittit cum parte copiarum Megabazum ad ſubigendam Thraciam*, id eſt, ne imbellis, & fractus haberetur, pulcherrimus verò pro forti C vſurpauit Poëta Latinus Æneid.4.

Nec non & Phrygij comites & lætus Iulus
Incedunt. ipſe ante alios pulcherrimus, omnis
Infert ſe ſocium Æneas, atque agmina iungit.

Pulcherrimum autem Æneam appellaſſe videtur Virgilius quaſi virtute decorum, ac magis ſpectabilem, vultu nitidum, & corpore toto ad optimi, atque ſcientiſſimi equitis pariter, atque Imperatoris rationem compoſito, & præ ſe ferente animi magnitudinem, & alacritatem ad præclarum quoduis in venando facinus obeundum Hiſpanè, *con mas lindo garuo, mas gallard obrio, mas bien pueſto, y mas de ver, de mas lindo talle, como mejor hombre de acauallo.* Homerus de Hectore *Iliados* 11.

D *Hector ibi ante alios circumtulit arma ſuorum,*
Vltima nunc luſtrans, nunc prima ſub agmine curſu
Se recipit, grauibus iam conſpicuendus in armis.

Ex quibus facilè videas pulchrum pro forti, deforme, aut ſegne pro imbelli vſurpari, cuius ego hanc rationem inuenio. Quoniam qui corpore pulchro, id eſt, apta membrorum conſtructione, & bene à natura conſtituta præditi ſunt, ij ferè ſemper virtute, ac robore plus valent, quæ in deformi & imbecilli corpore eſſe non poſſunt. Cornelius Tacitus *lib.*12. Iulium Pelignum deformem corpore, ignaui animi facit, & hoc, opinor, cauſæ eſt, cur in humanis, atque etiam ſacris litteris tam ſæpe virtus cum pulchritudine coniungatur. Homerus *Odyſſia lib.* 8.

E *——— Dudum virtutem & corporis alti*
Eximiam formam carpſerunt Ætheri diui.

Lucretius ſuprà,

Nam facies multum valuit, viréſque vigebant.

Et infrà,

Quod facile, & validis, & pulchris demſit honorem.

Et poſt,

Quamlibet & fortes, & pulchro corpore creti.

Cicero in partitionibus. *Poſtea* (inquit) *de corporibus bonis dicendum in quibus quidem, quæ virtutem maximè ſignificat, facillimè forma laudatur.* Sed accedamus ad ſacra. D. Paulus cùm de Chriſto loqueretur *ad Hebr.*1. ſplendorem gloriæ, & figuram ſubſtantiæ Patris vbi dixit, deinde virtutem coniungit.

Portans,

Portans, inquit, *omnia verbo virtutis ſuæ.* Iſaiæ 3. *Pulcherrimi tui viri gladio cadent, & fortes tui in prælio.* Quo loco poſterior pars priorem interpretatur. Pſal. 92. *Dominus regnauit, decorem induit: induit Dominus fortitudinẽ, & præcinxit ſe virtute.* hoc eſt quod admodum vir bellator gladio ſe ſuccingit aduersùs hoſtem, ita ipſe robur, & fortitudinem induit, & ingenita ſeſe animi magnitudine ad hoſtes ſuos debellandos armauit. Prouerb. 31. *Fortitudo, & decor indumentum eius.* Pſal. 77. *& tradidit in captiuitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici.* hoc eſt, omne robur, omne pretioſum.

Sed accedat etiam idiomatum ferè omnium atque linguarum ſuffragium, quo vno ferè vocabulo pulchrum validúmque ſignificantur. Græcis enim καλὸν pulchrum, & egregium, præſtánſque ſignificat. Thucydides τοὺς καλοὺς viros præſtantes appellat, vtì Ariſtophanes in equitibus Hebræis, eadem vox eſt pulchri, & boni; quòd reciproca ſint bona, & pulchra. Belgæ, Germanique eadem voce vtramque vim complectũtur. Autor eſt Goropius Vecanus in Hermathenis: voces ſunt From/ & Fram. Imò inde natum tradit, vt pulchritudinem pariter, atque fortitudinem ſignificarent, quòd pulchritudinis maximæ ſint vires ad hominem ad ſe ferendum, & Græci eamdem vocem φίρ videntur pro præſtanti, & valido vſurpaſſe, à quo φέρτερος & φέρτατος. Hiſpania verò nihil tam in ore, quàm pulchri vocabulum, quo validiora, & robuſtiora quæque, etiam ea quæ quouis in genere sũma, optima & maxima ſunt, aſciſcimus, & pulchra, & formoſa dicimus, tametſi fœda, & turpia ſint, vt *que bẽnoſa beſtia, que hennoſo animal! que locura tan hennoſa! que hennoſo necio*, & alia ſexcenta. Quin & Heſiodus in Theogon. pulchrum malum dixit: cæterùm poſtquam effecit pulchrum malum pro bono.

Ita etiam in ſacris, *Deuteron.* 33. Ioſeph pulchritudo pulchritudini vituli comparatur, *quaſi pulchritudo Tauri pulchritudo illius, cornua Rhinocerotis cornua illius, in ipſis ventilabit gentes.* hoc eſt, *ſera fuerte y robuſto como vn Toro.* Quæ enim alia tauri pulchritudo niſi vires & fortitudo, quæ in Rhinocerotis etiam cornibus ſignificatur. Exechiel autem 32. ſic legas, *quo pulcrior es deſcende, & dormi cum incircumciſis:*, id eſt, quo felicior, & fortunatior, quo ditior, atque potentior, *per quanto vos os teneis por mas dichoſo y bien auenturado, mas fuerte y poderoſo, bajad las creſtas, que ſera de vos lo que a ſido de los demas pueblos de las gentes.* Rabbi Dauid ſic exponit. *Tu cogitas quòd ſis pulcher, & nónne omnes populi gentium, qui putabant roborare & permanere inter pulchros, à ſua dignitate deſcenderunt, & tu cogitas permanere? deſcende quemadmodum ipſi diſcenderunt.* Non longè aliter illud Oſeæ explicatur, *ego tranſiui ſuper pulchritudinem colli eius*, id eſt, eorum fortitudinem fregi, ſuperbiam compreſſi, contumaciam contudi, *lepuſe el pie ſobre el peſcueço, ò quebrãte ſu orgullo.* Ita Theodoretus & Hieronymus.

Hinc etiam vt pulchras Horatius *ſatyra* 3. *lib.* 2. diuitias appellarit, quaſi mirabili alliciendi, & omnia ſibi ſubiiciendi virtute præditas. Virg. 4. Georg. *Pulchram mortem dixit*, non quia pro Rege ſuſciperetur, vt ait Seruius, ſed quaſi viris dignam. *Honroſa, digna de gente valeroſſa, i es forçada No cobarde.* pulcherrimam arborem palmam appellauit Homerus, quòd maxima ſit, & fortiſſima, adeò vt ob eam cauſam victoriæ ſymbolum ſit, neque deflagrate fulmine vulgo circumferetur. Ex quibus omnibus conſtat maximam ineſſe vim pulchritudini, vt hominum animos ad ſe alliciat, & vocet. Quare non oportuit deeſſe Chriſto pulchritudinem, qua

A omnibus fieret amabilis, & ſuaui videntia omnes ad ſe pertraheret, ſcilicet pulchritudinis tanta vis eſt, vt concepta oculis, atque auribus (nam his etiam ſubiicitur, autore Platone *in lib. de amore*, mirabiles ſui amores in hominum animis exciiet, vt non abs re Xenophon *lib.* 5. de Pædia Cyri à pulchris oculos mouerit auertendos, quòd ignis quidem viros homines, qui ſe tractant; at formoſi eos etiam accendant, qui ſe procul ſpectant, vt propter amorem æſtuent. Publius Syrus formoſam ſpeciem mutuam appellauit commendationem. Athenæus *lib.* 13. *cap.* 22. & Pauſan. *lib.* 1. quo Attica deſcribit, dicunt, quòd cùm Phyrne, ſiue, vt alij vocant, Phryne meretrix Theſpienſis in iudicio Athenienſi fuiſſet
B cuiuſpiã delicti accuſata ab Euthia (vt Athenæo placuit,) vel ab Anaximeno (vt Diodorus maluit) tandem ob pulchritudinem ſolam fuit abſoluta, cùm tunicam à pectore diduxiſſet; interpoſito mox decreto, ne quis miſericordię captandæ epilogis vteretur, tantum potuit fauor pulchritudinis, vt illam liberare potuerit, quòd quidẽ Hipperidis oratoris verba, quamquam admirabilis (vt ſcribit Quintilianus *lib.* 2. *cap.* 16.) efficere non poterant id, quod etiam Plutarchus tradidit in vita ipſius Hipperidis. Hæc ſanè ea eſt, de qua Propertius ita cecinit.

Nec quæ deletas potuit componere Thebas
Phyrne tam multis facta beata viris.

Ariſtoteles, referente Diogene Laërtio in eius vita
C παντὸς ἐπιστολίου συστατικώτερον, hoc eſt, quauis epiſtola efficaciorem ad commendandum. Qua de re peruilluſtre exemplum hiſtoriæ noſtræ memoriæ tradiderunt. Cùm enim ad Eliſabetham Reginam noſtram quondam ingreſſus fuiſſet adoleſcens gracili corpore, & ſpecie venuſta, ſatis cum litteris commendatitiis magnatum, pro re quadam obtinenda, hunc in modum reſponſum accepiſſe fertur à Regina noſtra prudentiſſima pariter, & ſanctiſſima Superſedere quidem potuiſſes à litteris cõmendatitiis, cùm ipſa tua pulchritudo per ſeipſam ſatis te reddet omnibus commendatum. Certè pulchritudo efficacior eſt ad commendationem quauis epiſtola. Theophractus eam appellauit σιωπῶσαν ἀπάτην, id eſt, *taci-*
D *tam, ſiue ſilentem fraudem* quoniam ſine verbis perſuadet Socratea apud Platonẽ, *Modici temporis tyrannidem.* quod breui tempore per vim rapiat quæcumque velit ſine vi. *Carneadis Regnum ſine ſatellitio.* nam eo pulchros diſtare à robuſtis aiebat Xenophon in cõuiuio, quòd robuſtum neceſſe ſit laborare ſi velit bona acquirere; fortem periculis ſe obiicere; ſapientem oratione vti; at pulchrum, vel in ſummo otio omnia conficere. Stobæus *ſerm.* 65. de laude pulchritudinis hæc refert ex Melancomio. *In primis equidem ipſum felicem exiſtimo pulchritudine, quæ inter humana bona maximè conſpicua, & ſuauiſſima dys eſt; hominibus gratiſſima, poſſidenti minimè moleſta, cognoſci facillima. Cætera enim bona in homine ſita, vt fortitudo, prudentia latere*
E *poſſunt, niſi opere aliquo demonſtrẽtur: pulchritudo autem latere nullo modo poteſt, ſtatim enim in poſſidenti apparet, aut etiam à principio celerem ſui ſenſum exhibet. Ad hæc bonis quidem plurimi inuidẽt, & inimici redduntur, pulchritudo autem eos qui ita ſentiunt amicos reddit, & neminem inimicũ ſibi fieri permittit.* Diogenes ſpecioſas Reginas appellabat, multos enim facere quæ præceperint, refert idẽ Stobæus *ibid.* & Plutarchus pro pulchritudine. Plato verò appellauit *naturæ priuilegium.* Nunquid conueniens erat tale deeſſe Chriſto priuilegiũ? abſit. nónne meritò dicere poſſumus regnum Chriſti fuiſſe regnũ ſine ſatellitio, & omnia ſibi debellaſſe per ſummam vim ſine vi. Certè id eſt, quod dixit Hieronym. ſuprà citatus. *Certè fulgor ipſe, &*

maieſtas diuinitatis occulta, quæ etiam in humana facie reluccbat, ex primo ad ſe videntes trahere poterat aſpectu. A Hinc Regius Vates *Pſal.* 44. Chriſtũ Dominũ quem veluti ducem accingentem ad prælium deſcribit, robuſtum pariter, atque pulchrũ nobis depingit. Non certè ad effigiem ſolùm iuſti imperij (quod de Cyro illo à Xenophonte ſcripto affirmat Cicero *lib.* 1. ad Q. Fratrem) ſed ad hiſtoriæ fidem, *Speciosus* (inquit) *forma præ filijs hominum*; quæ ad coloris bonitatem, & venuſtatem oris ſimul, atque ad dignitatẽ, & magnitudinem animi, atque virtutẽ (quæ, vt aiebat Poëta, gratior eſt, cùm è ſepulchro corpore venit) referẽda videtur. Pulchrum autem corpus intelligo bene à natura conſtitutum, & appoſitum ad grauitatem, quæ viros maximè decet, eos præſertim, qui duces in B prælio futuri ſunt. Hic autẽ regius Vates Chriſtum ducem inſtruit, atque imperatorem ſeſe accingẽtem in prælium tanto ardore animi, vt in vultus alacritate, & oris ſpiritu cerneretur. Adeò vt præ illo cæteri, quos populo ſuo præfecerat, Duces, non Duces, non Reges, non Imperatores, ſed muta quædam, & mania Ducum, Regum, aut Imperatorum ſimulacra, vmbræ quędam ad Solis conſpectum euaneſcentes, Hypocritæ quales in cœna Regum perſonas agunt, meritò videantur, *ita ſpecioſus forma præ filijs hominum. El maſlindo ſembiante & maſlindo talle y mas gallardo brio de Capitan, que ſea viſto en los hombres.* Græca ὡραῖος κάλλει, id eſt, vigens virtute, & virili dignitate decorus. *Mas de ver, que todos los que ſon de ver.* Quippe C ſpecioſum illud eſt, quod aſpectu ſuo plauſos, & approbationes elicit intuẽtium; porrò nihil tam plauſibile atque populare, quàm decorum. Decorum verò illud eſt ex Ciceronis ſententia 1. & 2. *officiorum*, quod per ſe nobis placet, animóſque omniũ natura & ſpecie ſua commouet. *Hoc autem decorum confuſum* (inquit Cicero) *cum virtute decorum eſt, ſed mente, & cogitatione diſtinguitur.* Quòd autem ſit in viro decorum ita explicat. Dignum viro decorũ videtur, quod viriliter, animóque magno fit. Quare rectè Hieronymus ex Hebræis ita latinè facit, *decore pulchrior es filijs hominum*, id eſt, in his quæ verè viros, veréquo homines decent diuinos, ſuperior omnibus es, ſiue ad animum, ſiue ad corpus reſpicias (hoc enim viri- D lis grauitatis & dignitatis decorum eſt) illis omnium diuinis virtutibus mirificè inſtructus es, quæ nimirum hominem Dei verum filium decent. quas appoſitiſſimè Propheta perſequitur, & ego lubens longa ſatis oratione decantarem, niſi ad alia properandum foret.

Quintò & vltimò ſententias noſtras ex eo probare poſſumus, quia corpus Chriſti Domini Spiritus ſancti virtute factus eſt, ſed opera quæ Deus per ſe ipſum facit, ſunt pulcherrima, & perfecta; ergo tale fuit corpus Chriſti. Corpus enim Adam, eó ſolum quòd ab ipſo Deo immediatè formatum eſt, fuit pulcherrimum, & optimè diſpoſitum; potiori ergo ratione dicendum eſt de corpore E Chriſti.

Argumentis, quæ pro contraria ſententia adducta ſunt, facilè reſponderi poteſt. Ad autoritates S. Baſilij, Tertulliani, & Clementis Alexand. reſpondemus nihil contra nos probare, non enim abſolutè dicunt Chriſtum non fuiſſe ſpecioſum, ſed in tempore paſſionis dumtaxat propter mœrorem, & immanitatem cruciatuum. Imò potiùs hinc videntur ſupponere ſpecioſum, & pulchrum antea. Poſt reſurrectionem) autem indubitatum eſt pulchritudine mira enituiſſe Chriſtum præ filiis hominum. Nam S. Thomas docet in reſurrectione reſtitutam fuiſſe Chriſto Domino omnẽ pulchritudinem, quã antea habebat. ergo ſi reſtituta illi fuit, antea habuit. Quod autem addit Tertullianus non auſuros milites ſputa in Chriſtum iniicere, niſi quia deformis erat, falſum eſt, ſiquidem potiùs operuerunt oculos eius vt illud facerent. Locus autẽ S. Cyrilli non negat Chriſtum fuiſſe pulchrum, ſed ſolùm fuiſſe diuitem.

Ad argumentum Medinæ, in quo dicit Chriſtum non fuiſſe adeò pulchrum, vt fuerunt Helena, Adonis, &c. Reſpondetur non fuiſſe in Chriſto hanc pulchritudinem fœmininam, ſed virilem, quemadmodum iam aduertimus.

Ad ſecundum dicimus, propterea Chriſtum morbis caruiſſe, quia optimè temperamento, & proportione conſtabat, non quia deformis erat, alioquin ſequeretur monſtroſos homines plus ſanos eſſe.

Ad tertium in quo dicitur, niſi Chriſtus fuiſſet robuſtus, non potuiſſet ferre tot cruciatus, reſpondemus, ideo illos valde ſenſiſſe, quia delicatiſſimus erat.

Ad quartum quod probat non poſſe conſtare in vno pulchritudinem & bonos mores. Reſpondetur hoc ſolùm poſſe eſſe verum, in illo qui habet paſſiones, atque in Chriſto hoc argumentum indignum eſt infinita ſua ſanctitate.

DISPVTATIO XXXV.

SCHOLASTICA.

DVBIVM VNICVM.

An ſit de fide hunc numero hominem eſſe Pontificem.

DIFFICVLTAS hæc tractari ſolet ex inſtituto ab Scholaſticis in materia *de fide* 2. 2. *ad quæſtionem* 1. & ab iis, qui diſputant contra hæreticos agentibus de dignitate Pontificis.

Et apud Catholicos certum eſt, eſſe non ſolùm temerarium, & ſcandaloſum, ſed errori proximum, negare, hunc numero hominem receptum ſine controuerſia ab Eccleſia ex electione, eſſe verum Pontificem.

Quæſtio tamen eſt, an ſit de fide iſtum eſſe Pontificem, ita vt contrarium ſit hæreſis.

Et ſanè ante Clementem VIII. communis Scholaſticorum ſenſus, præſertim eorum, qui ſcripta ſua typis mandarunt, fuit, non eſſe de fide. & citantur à recentioribus ferè triginta autores ex diuerſis Academiis Eccleſiæ, in Gallia, Germania, Italia, Hiſpania, qui ita ſenſerunt, vt omittam multos alios, qui ita docuerunt in ſuis manuſcriptis. Bellarmin. *libr. 4. de Pontific. cap.* 12. Canus ita docuit 6. *de locis. cap. vltimo*, quem vt magiſtrum ſecuti ſunt religioſi doctiſſimi ex familia Dominicana, & Bañes, ita docuit Cani diſcipulos 2. 2. *ad quæſtionem* 1. *in articulum* 10. *in prioribus commentarijs*, *dub.* 2. *ad* 2. & Vega, ex familia Franciſcana, *libr.* 9. *in Tridentin cap.* 39. & qui ſimul cum Cano interfuerunt Concilio Tridentino, vbi Patrum illius Concilij cognouerunt ſententiam.

Et præcipuum argumentum pro hac ſententia illud fuit quòd non appareat principium aliquod de fide certum, quo probetur hunc numero hominem eſſe Pontificem ex certitudine fidei. nam licèt ſit certum de fide, legitimum ſucceſſorem S. Petri eſſe verum Pontificem, tamen quod iſte numero

numero homo ſit legitimos Petri ſucceſſor, ſolùm A videtur conſtare fide humana, & iudicio prudeoti, quo iudicamus electionem illius fuiſſe legitimam.

Et explicari poreſt à ſimili, quia licèt ſit de fide hoſtiam ritè conſecratam continete verum corpus Chriſti; tamen quòd hæc numero hoſtia contineat corpus Chtiſti, non eſt de fide abſolutè, quandiu non conſtat eſſe legitimè conſecratam.

Sed hoc tempore poſt Clementem VIII. commonis ſententia eſt eſſe de fide vnum numero hominem, v. g. Vrbanum VIII. eſſe ſummum Eccleſiæ Pontificem: loquuntur autem Doctores huius opinionis de homine recepto ab Eccleſia, vt Pontifice communi ſenſu, & ſine vlla controuerſia. B Præcipuum argumenrum pro hac ſententia eſt, quia ex contraria opinione ſequeretur definitionem Pontificis circa doctrinam, & materiam fidei non habere ſufficieotem certirudinem, quia non eſſet certum definitionem illam procedere à vero Pontifice, & habente legitimam aotoritatem ad definiendas, & declarandas res fidei. Ex quo dubio poſſent ſequi pluta abſurda, & dubitationes animi etiam in hominibus piis, & bene affectis erga res Eccleſiæ. qoam rationem fusè explicant aliqui recentiores. legantur P. Suarez in materia *de fide*, tractans hoc dubiom, & alij non pauci, qui poſt Clementem VIII. ſcripſere. C

Mihi placet hæc poſterior opinio, & ratio illius, quia quaodo homo receptus eſt ab Eccleſia ſine vlla controuerſia, recipit à Chriſto poteſtatem definiendi iuriſdictionem in rotam Eccleſiam ex Chriſti inſtiturione, aliàs nihil eſſet firmum in Eccleſia ex determinatione, aut ordinatione Pontificis.

Et ideo non eſt neceſſarium quod exiſtimauit P. Valentia, neceſſarium eſſe, vt hic homo definiat, vel faciat aliquid in ordine ad totam Eccleſiam, vt habeatur tanquam certus Pontifex, ſed ſufficit ſola electio, & acceptatio Eccleſiæ ſine vlla controuerſia.

Et ex hac ratione ſoluitur ratio contrariæ opinionis, D quia in Sacramento Euchariſtiæ non eſt aliquid in particulari certum, ex quo colligamus in hac numero hoſtia contineri Chriſtum, certitudine fidei: at in noſtro caſu in homine ſic electo eſt poteſtas definiendi & gubernaodi totam Eccleſiam. Ex qua colligitur certitudine fidei hominem ſic electum eſſe Pontificem.

Duo poſſent breoiter quæri, vnum eſt, an ante Clementem VIII. prima opinio fuerit probabilis. Alterum eſt, an poſt Clementem VIII. maneat probabilis.

Circa primum tempore Clementis ab omnibus ferè viris doctis Hiſpaniæ iudicata eſt ea opinio vel vera, vel valde probabilis, nullámque merens E cenſuram.

Circa ſecundum vnus, vel alter Doctor iudicauit non eſſe probabilem. Alij tamen communiter contrarium docuerunt, eo quòd non appareat vel damnatio Pontificis, vel prohibitio eius doctrinæ, vt vnoſquiſque ex principiis generalibus poſſit ferre iudicium. Ego verò iudico, hoc tempore non poſſe ſine ſcandalo defendi tem non eſſe de fide.

DISPVTATIO XXXVI.

SCHOLASTICA.

DVBIVM I.

Quæ cognitio requiratur vt motus voluntatis ſit peccatum.

NON diſputamus modò de materia requiſita ad mortale, vel veniale, ſed conſideratione requiſita ex parte intellectus.

Ochamus relatus à Corduba & ab Almaino infrà citandis, ſenſit omnem motum voluntaris eſſe mortalem, ſi materia mortalis ſit, ipſe enim oon admittit peccatum veniale, niſi in motibus appetitus ſentieotis, ſed placitum improbabile, quia non aſſignat rationem, ob quam ex imperfecta cooſideratione motus aliquis, aliàs ea materia grauis non poſſit eſſe veniale; éſtque contra communem ſenſum.

Secunda ſententia eſt aliquorum qui dicunt, ſufficere cognitionem virtualem, & hanc dicunt eſſe quando homo potuit & debuit conſiderare obiectum circa quod peccat. Hanc ſequitur Gerſon Alphabeto 33. *littera H.* citantur alij qui obſcurè loquuntur, & ſolùm dicunt, ad peccatum requiri, & ſufficere, vt quis teneatur aduertere. Hanc tamen opinionem defendunt multi ex recentioribus. Et probari poteſt, quia ſi eſſet neceſſaria expreſſa cognitio malitiæ, aut pericoli, ferè omnes excuſarentur ſæpè à peccatis aliquibus. v. g. excuſaretur is qui ſubitò, oon conſiderata malitia, alterum percuteret: hoc autem concedere videtor abſurdum.

Secundò, quia ex oppoſita ſententia videtur ſequi non peccare mortaliter illum qui non cogitat expreſsè de malitia mortali, quia aliàs non erit voluntaria illa malitia, & idem poſſet dici de veniali.

Tertiò ſequeretur nullum peccare abſque actuali reprehenſione conſcieotiæ. nam qui amplectitur malum, quando intellectus actu conſiderat malitiam, ipſa conſideratio eſt reprehenſio. Conſequens verò eſſe videtur contra illud Pauli 1. Corinth. 4. *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum.*

Tandem probari poteſt ex doctrina Patrum, qui frequenter docent, opera virtutis facienda eſſe cum magna conſideratione, ne fortè, quæ bona putamus, malè fiant. de quo legi poteſt Gregorius *lib.* 1. *moral. cap.* 19. aliàs 59. *& lib.* 5. *cap.* 22. aliàs 23. *& lib.* 9. *cap.* 16. aliàs 25. Caſſianus *collat.* 1. *cap.* 20. 21. *&* 22.

Verùm neceſſariam eſſe aliquam conſiderationem malitiæ, vel periculi, ex qoa poſſit aduertere is, qui peccat, docent manifeſtè multi Doctores, quos diligenter, vt ſolebat, & fideliter retulit P. Vazquez *diſp.* 107. *cap.* 3. Alenſis 2. *part. quæſt.* 108. *num.* 7. *&* 11. Barb. 2. *diſp.* 27. *ſuper* 2. *partem text. &* 2. *part. diſtinct. articul.* 2. *quæſt.* 2. Antonin. 2. *part. tit.* 5. *cap.* 1. Angelus *verbo cogitatio, num.* 2. Syluester *verbo delectatio, quæſt.* 1. Carth. 2. 2. *quæſt.* 88. *artic* 1. *& in fine, verbo delectatio, & verbo conſideratio.* Contadus *in artic.* 4. *huius quæſtionis*, Alanus *tractatu* 3. *moral. cap.* 24. Angeſtus *cap.* 6. 5. *part. textus.* Petrus Soto *lection.* 10. *de diſcrimine peccatorum.* Corduba

lib. 1. *quaſt.* 13. *dub.* 20. Hos & alios ſequitur Pater Vazquez, quem ſequitur P. Thomas Sanchez *in ſumm. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 8. & apertè eam docuit S. Thomas *quaſt.* 15. *de veritate, articul.* 4. *ad* 10. & S. Thomam, & communem Theologorum ſequitur Zumel *in hac quaſtione articul.* 8. *diſt.* 1. *propoſitione* 2. eamdem ſequitur P. Salas *ad quaſtionem* 76. *tractatu* 13. *diſp.* 8. *ſect.* 11. & *num.* 87. ait contrariam ſibi eſſe improbabilem, quæ ſententia à nobis explicata eſt.

Et mihi placet primò hominem peccare quando violat præceptum, & tenebatur aduertere. Hæc eſt multorum qui hoc modo loquendi vtuntur, & iam eſt plena, quia ſi tenebatur aduertere, poterat voluntariè non violare præceptum, aliàs non teneretur.

Secundò dico, non teneri aduertere niſi habeat in intellectu aliquam cognitionem ex qua poſſit voluntariè fugere peccatum. Hæc eſt manifeſta, quia voluntarium ſupponit cognitionem aliquam, ſine qua non poſſet voluntas operari.

Tertiò, hæc cognitio debet eſſe obiecti, circa quod voluntas operatura eſt; aliàs non poſſet operari liberè circa illud, vt conſtat.

Quartò, neceſſaria eſt aliqua cognitio malitiæ operis, aut periculi malè operandi; quia ſi horum obiectorum aliqua cognitio ſaltem ſub dubio occurrat, non operabitur liberè circa obiectum cui eſt coniuncta malitia; quia nullum habet principium conſultationis. Vnde optimè P. Vazquez *cap.* 3. *diſp.* 107. ex S. Thoma *ſupra quaſt.* 14. *artic.* 6. & ex doctrina Ariſt. 7. *Ethic.* ad Eud. *in fine* colligit, quòd ſi in nobis non eſt præceptum aliquod ad conſultandum de malitia morali, operis non erit in noſtra poteſtate de illa conſultare, & ita neque erit nobis voluntaria; quia, vt conſtat ex doctrina de voluntario ſuprà *ad quaſtionem* 6. voluntarium eſt à principio intrinſeco cum cognitione ſingulorum, in quibus eſt actio.

Quintò dico non eſſe neceſſariam ad peccatum mortale agnitionem expreſſam de malitia graui. Ita P. Vazquez *ſuprà cap.* 3. & 5. & ratio eſt, quia ſi occurrenti cogitatione, vel dubio malitiæ homo operatur ſine præuio examine illius, manifeſtè exponit ſe periculo grauiter peccandi. Explicatur, quia ratio mortalis non eſt eſſentia peccati, ſed conſequitur eſſentiam moralis malitiæ. Hanc noſtram concluſionem ſequitur P. Bañez ſuprà, & Zumel *diſputat. citata*, §. *dubium tamen*, vbi refutat Victoriam, & alios contrarium aſſerentes.

Sextò affirmo aliqua eſſe peccata circa materiam externam, quorum obiecta vix moraliter poſſunt obiici intellectui ſine hoc quod obiiciatur operatio malitiæ, aut periculi illius, vt experimento conſtat, & docuit P. Vazquez *cap.* 5. *ad* 1. quod intelligo de homine qui non amiſit vſum rationis. Quis enim credat poſſe hominem committere fornicationem, & quòd illi non occurrat malitia illius, quod in hac materia maximè conſiderandum eſt.

Septimò dico ad hanc cognitionem malitiæ non eſſe neceſſarium cognoſcere an malitia ſit priuatio, vel poſitiuum, hoc enim & docti poſſunt diſcernere, ſed ſatis eſſe agnoſcere actus, vel omiſſionem eſſe contra aliquod præceptum, vel legem.

Ex his conſtat non poſſe peccare mortaliter illum, qui non habet aliquam cognitionem malitiæ, vel periculi. Quomodo differat cognitio requiſita ad mortale ab ea quæ ſufficit ad veniale, infrà dicemus. Oportet ſatisfacere argumentis.

A Ad primum conſtat ex dictis quando excuſetur quis, aut non excuſetur. Ad ſecundum iam diximus, & iuxta dicta dicendum eſt, Gentiles peccare ſæpe mortaliter, etiamſi non agnoſcant expreſsè differentiam mortalis, & venialis, ſatis eſt enim ſi agnoſcant malitiam moralem; neque autoribus ſecundæ opinionis fauet exemplum Gentilium, quia illi non potuerunt ſæpe conſiderare rationem mortalis hoc ſenſu. ergo non tenerentur aduertere; & tamen citati Doctores dicunt neceſſarium eſſe vt quis ſaltem teneatur aduertere.

B Ad ſecundum reſpondet bene P. Vazquez nullum fieri peccatum abſque aliquali repugnantia ex parte intellectus intuentis illud eſſe malum, ſæpe tamen fieri ſine afflictione & cruciatu voluntatis. Quod verò dixit Paulus, *nihil mihi conſcius ſum*, nullus Patrum interpretatur de peccato à Paulo facto ſine plena conſideratione. Et ita explicandum eſt; quia quamuis factum fuiſſet cum plena cognitione, poterat ſubditum eſſe obliuioni. Et Paulum loqui de conſcientia venialis, probat P. Vazquez infrà *diſputat.* 100. *cap.* 5. Inde meritò docuerunt Patres cum magna conſideratione nos debere operari, ne ſaltem in aliquo prauo fine opera noſtra afficiantur & C pereant.

Sed reſtant ſoluenda aliqua argumenta, quibus recentiores hoc loco putant ſe euidenter refutare communem illam tertiam opinionem quam ſecuti ſumus.

Et primò obiiciunt, ſequi ex noſtra doctrina nullam eſſe inaduertentiam malitiæ culpabilem, quia ſi requiritur actualis aduertentia, omnis inaduertentia excuſabit à peccato. Reſpondetur, aduertentiam duobus modis poſſe dici culpabilem, vel quia ex culpa fuit orta, quia noluit aduertere præuidens eſſe neceſſariam aduertentiam; vel quia ex inaduertentia alicuius obiecti, vel iniuſtitiæ, ex qua poſſet procedere ad conſulta-D tionem, aliàs ſi eſſet inconſiderantia perfecta, excludens omne principium conſultandi, non eſſet culpabilis.

Secundò obiiciunt, ex noſtra ſententia ſequitur nullum eſſe peccatum mortale quod ſolùm ſit ex malitia, quia peccatum ex malitia dicitur, quòd procedat ex certa ſcientia & aduertentia rationis. Sed hoc argumentum facile ſoluetur ex dicendis ad quæſtionem 78.

Et dico, peccatum ex malitia dicendum quod fit ex pura conſuetudine, & in eo qui peccat ex malitia, ſæpe ſolet eſſe leuis cogitatio, vt docet P. Vazquez *diſputat.* 128. *cap.* 5. *articul.* 13. item iſte non peccat ex paſſione, vt dicam infrà E *diſp.* 19.

Tertiò obiiciunt, peccatum poteſt eſſe cum ignorantia habituali; ergo cum inaduertentia actuali. Sed reſpondendum eſt, quòd licèt quis habeat ignorantiam habitualem, tamen non debet excludi aliquod peccatum actuale conſultandi: & idem eſt de inaduertentia, propter aſſignatam rationem.

Quartò obiiciunt ſequi ex noſtra doctrina non eſſe peccatum ſine remorſu conſcientiæ: ſed hoc ſolutum eſt ſuprà *ad* 1. ex his quæ propoſuimus pro ſecunda opinione.

Quintò arguunt ab experimento, quia poteſt quis liberè operari, aduertens ſubſtantiam actus, &

non conſiderare malum mortale ob prauam conſultationem, nihilominus peecauit. Sed reſpondetur iuxta dicta, in aliquibus actibus externis vix poſſe hoc contingere, quòd ſi in aliquo actu interno contingeret, non eſſet peccatum quando malitiæ non eſſet cognitio, neque dubium eius, aut periculi. Neqoe video quo modo contra noſtram doctrinam poſſit ſumi argumentum ab experientia.

Demum quòd recentiores dicunt ſufficere ad conſulrationem cognitionem ſubſtantiæ, etiamſi non occurrat cogitatio de malitia, aot ſaltem dobium, mihi omnino diſplicet. Primò, hoc eſt difficile intellectu in aliquibus actionibus. Secundò, quia ſolùm occurrit oogitario de malitia, aot dobium de illo, qoo modo poterit voluntas moueri ad examinandum, an actus ille ſit bonus, vel malus; ſemper enim inquiſitio ſolutionis ſupponit dubij & quæſtionis propoſitionem, vt ipſo experimento manifeſtum eſt.

Vrgeo hoc modo, ad operandum per voluntatem neceſſarium eſt, vt aliquod bonum proponatur volenti, vt pstet, vel ergo proponitur ſolùm vtile, vel ſolùm delectabile, & tune actus non erit hnneſtus, ſed vitioſus; vel proponitur honeſtum taotùm, & tune non poterit actus voluntatis eſſe peccatum; vel proponitur ſimul vnum obiectum delectabile, & aliud honeſtum, & tune planè offeitur cognitio malitiæ ſimul & honeſtatis. ergo nunquam eſt peccatum abſqoe aliqua cognitione malitiæ. Dubio ſequenti dicemus alia nonnulla, quæ conducere poſſint ad huius dubij exactiorem intelligentiam.

Dvbivm II.

Quomodo poſſit diſcerni cognitio ſufficiens ad ſolum veniale à cognitione neceſſaria ad mortale.

PRobauimus non poſſe eſſe peccatum abſque aliqua eognitione, reſtat explicare quomodo diſcernatur cognitio quæ ſufficit ad veniale, ab ea quæ oeceſſaria eſt ad mortale.

Angeſtus, Almaynus & Corduba citati dubio præcedenti, docent, duobus modis poſſe eſſe deliberationem imperfectam, vt ſufficiat ad veniale, non ad mortale, vno, quando paſſione vehementiſſima ita turbatur ratio, vt tenue appareat rationis lumen ad iudicandum malitiam peccati. Altero, quando iudicium eſt imperfectum ex defectu cognitionis alicuius rei peculiaris; quia obiectum ſolùm apparet malum in genere, vel ex leui coniectura, & conformitate.

Verùm, vt diximus & probauimus dubio præcedenti, ſatis eſt cognitio malitiæ in genere, vt quis peccet mortaliter, quando aliàs non indicat probabiliter materiam eſſe leuem, vt bene notauit P. Vazquez *diſp. illa* 107. *cap.* 4.

Caietan. *in ſumm. verbo delectatio*, alio modo diſtinguit imperfectam conſiderationem ſufficientem ad veniale, à perfecta requiſita ad mortale, nempe vt imperfecta ſit quando in vigilia ita quis aduertit leuiter, ſicut ille qui nondum plenè videtur excitatus à ſomno. Perfecta verò, quando conſiderat ſicut qui omnino excitatus eſt à ſomno. Qua ratione Nauarrus *in ſumma preludio* 9. dixit in ſemidormientibus & ſemiebriis poſſe eſſe imperfectam conſiderationem idoneam ad peccatum veniale, quod intelligi debet iuxta doctrinam traditam *dubio* 3. Ad probandum verò eſſe neceſſariam

A perfectam cognitionem ad mortale, plures rationes ſolent afferri, de quibus legi poteſt Corduba *ſuprà*. Illa eſt manifeſta, quòd peccatum mortiferum rumpit amicitiam Dei, & inducit reatum pœnæ æternæ, quod totum grauiſſimum eſt, & ideo grauem requirit conſiderationem. Ita philoſophatur P. Vazquez *cap. illo* 4. & ſequitur P. Thomas Sanchez *in ſumm. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 1. & mihi placet.

P. Valentia 1. 2. *diſputat.* 6. *quæſtion.* 4. *part.* 3. alio modo eandem rem explicat, nempe vt perfecta cognitio ſit, quando intellectus cognoſcit obiectum, cum illis circumſtantiis, qoibus moueri poteſt ab eo: ſecus quando illas non cognoſcit. qui mo-
B dus placet etiam P. Thomæ Sanchez.

Ego verò faciliùs intelligo modum Caietani qui ab omnibus etiam indoctis & ruſticis, poteſt percipi, ex eo quòd quiſque in ſe ipſo poteſt experiri.

Sed poteſt aliquis obiicere, qui habet cognitionem imperfectam, habet perfectam, vt poſſit pleniùs conſiderare. ergo illa imperfecta erit ſufficiens ad mortale. Reſpondeo, illam leuem cognitionem non ſufficere ad pleniùs, & perfectiùs conſiderandum, & ante liberom conſenſum voluntatis neceſſaria eſt ex parte intellectus cognitio perfecta ab extrinſeco principio immiſſa, vt bene docent P. Vazq. *cap.* 4. *citato in fine.*

C Obiiciont aliqui. Hæc deliberatio, quæ ſufficit ad veniale, ſufficit vt actus ſit liber; ergo ſi materia ſit grauis, erit mortiferum. Sed reſpondendum eſt eam deliberationem non ſufficere vt actus ſit liber libertate requiſita ad mortale, ob rationem ſuprà aſſignatam.

Item obiicitur. Virtualis aduertentia ſufficit ad mortale, ſed in imperfecta cogoitione quæ ſufficit ad veniale, vt conſtanti virtute illa, quæ eſt requiſita ad mortale; ergo. Aliqui concedunt virtualem cognitionem ſufficere, negant tamen contineri in ea quæ ſufficit ad veniale. Sed iam refutatom eſt à nobis quod dicitur de cognitione virtuali, & argumentum ſoluendum eſt ſicut prima
D obiectio.

Quartò poteſt obiici, ſi imperfectio cognitionis excuſat à mortali; ergo imperfectio excuſare poterit à veniali. Variè ſolet ſolui hoc argumentum: ſed reſpondendum eſt, ſi verè maneat aliqua cognitio malitiæ, poſſe eſſe leuius veniale, non tamen omnino excuſabitur, niſi quando nulla occurrit cognitio malitiæ, vel periculi, aut dubitatio ſaltem.

Ex dictis poteſt ſolui dubium, circa quod multum laborant aliqui recentiores, in explicando quo modo, & in quo excedat cognitio ſufficiens & requiſita ad mortale, cognitionem ſufficientem ad veniale, an ex parte obiecti, vel ex par-
E te modi cognitionis. Et, vt conſtat ex his quæ in principio huius dubij retulimus, aliqui putant differre ex parte obiecti, quia ſenſeruot neceſſarium eſſe cognoſcere malitiam eſſe mortalem ad mortale.

Sed hoc nobis probatum noo eſt. Et licèt poſſit reperiri hoc diſcrimen, tamen non eſt neceſſarium. Alij verò ſignificant illas duas cognitiones differre ex parte obiecti, dum diſcrimen illorum referunt in agnitionem circumſtantiarum aliquarum, quod non video ſofficienter probari. Caietan. verò, P. Vazquez & alij, ſolùm videntur diſcrimen aſſignare ex diuerſo modo perfectè, aut imperfectè cognoſcendi, qui modus poteſt explicari ex aliquo intrinſeco,

trinſeco, & ex aliquo extrinſeco illud eſt intenſio A claritatis maior, aut minor, hoc poſterius eſt non habete impedimentum aliquod vel legationis ſenſus, vel alterius cognitionis, quæ altò trahat intellectum.

DISPVTATIO XXXVII.

THEOLOGICA.

DVBIVM VNICVM.

An in pura omiſſione poſſit eſſe meritum.

SENSVS dubij eſt de omiſſione qua quis omittit facerè actum malum in ipſa voluntate, ſicut cùm occurret obiectui tentatio de odio Dei, & homo omittit actum odij.

Dubium poteſt intelligi de omiſſione externa, & de omiſſione pura interna actus voluntatis. Et de prima non eſt difficultas, quia meritum poteſt eſſe in actu interno voluntatis, etiamſi nullus ſit actus externus.

Secundò dubium intelligi debet ſecundùm opinionem aſſerentium poſſe dari puram omiſſionem in voluntate ſaltem pro breuiſſimo tempore. nam ſecundùm contrariam opinionem ceſſat dubium, C vel ſi concedatur omiſſio cum actu qui non ſit cauſa omiſſionis.

In præſenti verò dubio dicere poſſet aliquis, non poſſe eſſe meritum in pura omiſſione; & probari poteſt, quia Doctores in materia de merito ad meritũ, requirunt actum honeſtũ & liberum, nullus autem facit mentionem de merito, in pura omiſſione. Item requirunt actus honeſtum ex obiecto formali, & ſimilia in quibus manifeſtè indicant ad meritum requiri actionem aliquam.

Ex altera verò parte, ſi omiſſio pura eſt libera, non videtur cauſa ob quam dicamus non poſſe eſſe meritum in illa ſi adſunt cætera requiſita.

Pro explicatione notandum eſt, ad meritum eſſe D requiſitam gratiam, & facilè intelligitur, neceſſariam gratiam eſſe ex parte intellectus, nempe ad mouentem voluntatem, vt non faciat malum quando voluntas poſſet illud facere.

Difficilius eſt de gratia requiſita ex parte voluntatis, de qua ſecundùm varias opiniones philoſophandum eſt. nam qui putat, neceſſariam eſſe gratiam in voluntate ad actum liberum, putant illã eſſe ad omiſſionem liberam; qui verò dicunt ſufficere cogitationem congruam ex parte intellectus, dicunt etiam ſufficere ad omiſſionem liberam.

Difficultas eſt, an talis omiſſio ſit honeſta, quia ſecundùm ſe ſolùm eſt carentia actus contrarij, & poſſet eſſe ex ſua ſpecie indifferens ex ſe: vnde videtur non poſſe habere rationem honeſti, niſi ex voluntate ſuperaddita, hoc eſt, ex actu voluntatis ordinantis illam in finem honeſtum.

Nihilominus poſſet aliquis dicere eam omiſſionem eſſe honeſtam quantum eſt in ratione omiſſionis, quia eſt negatio actus inhoneſti.

Item dici poteſt velle honeſtatem ex virtuali volitione. quod explico, quia potentia ex parte intellectus aliquam rationem honeſti propoſuit voluntati, ne faciat actum malum. ergo ſi actu verè omittit, eſt ibi virtualis volitio honeſti, quæ videtur ſufficere ad meritum.

Quod explicatur ampliùs, quia negare non poſ- A ſumus perſeuerantiam cognitionis in intellectu, poſſe eſſe voluntatem ex eo quòd voluntas cùm poſſet non diuertit intellectum ad aliam cognitionem.

Item ſi non eſt honeſta hæc omiſſio, non erit ad illam neceſſaria gratia.

Sicut actus non requirit gratiam quando ex obiecto ſuo non eſt honeſtus: ergo neque omiſſio.

Item certum eſt in pura omiſſione libera actus præcepti, eſſe demeritum, quod eſt peccatum: ergo in omiſſione libera actus mali erit meritum.

Dices, actus non poteſt eſſe niſi ex obiecto formali, ſicut honeſtus: ergo neque omiſſio. Reſpondeo eſſe diſcrimen, quia omiſſio non poteſt eſſe alio modo honeſta, niſi quatenus eſt negatio actus B inhoneſti.

Propter hæc ſatis probabile videtur, in pura omiſſione volũtatis ſuppoſita gratia ex parte intellectus poſſe eſſe meritõ modo explicato, propter volitionem virtualem circa cognitionem honeſtam.

Et ex hoc poteſt ſolui quod adducebatur pro contraria parte; præſertim, quia Doctores non fecerunt ſpecialem mentionem huius dubij.

Quod verò attinet ad omiſſionem externam, certum eſt in illa poſſe eſſe meritum ex actu interno liberæ voluntatis, ſi alia concurrant neceſſaria ad meritum.

DISPVTATIO XXXVIII.

THEOLOGICA MORALIS.

DVBIVM VNICVM.

An poſſit reſeruari peccatum in dubio, an ſit mortiferum, vel non, in materia aliqua determinata.

DE hoc dixi in materia *de pœnitentia* iam olim: ſed quia poſtea non defuit vnus, vel alter recentior, qui audacter ſentiret contra communem opinionẽ, placet hoc loco referre communem ſenſum Doctorum, & dicere multos viros doctos de hoc dubio interrogatos ſenſiſſe, placitũ aſſerentium non eſſe obligationem confitendi peccatum mortiferum in dubio, eſſe dignum grauiſſima cenſura.

Concluſio autem eſt, tale peccatum poteſt reſeruari.

Hanc concluſionem tenet expreſsè Armilla *verbo caſus n.* 13. Corduba *in Regulam S. Franciſci*, c.794. Frias *tractatu de modo audiendi confeſſiones* 2. *parte cap.* 8. *caſu* 1. & P. Enriqoez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 14. *in commentar. circa* §. 6. *littera G.* P. Thomas Sanchez manifeſtè ſupponit *libr.* 1. *ſumma*, *cap.* 10. *num.* 74. & ſupponunt etiam Doctores, qui ſentiunt de facto E in reſeruatione non intelligi peccatum dubium, nullus enim hoc probat, quia non poſſet reſeruari, ſed quia res eſt odioſa, & reſtringenda.

Intelligentiæ & confirmationis gratia ponendum eſt, certum eſſe apud Doctores, eſſe obligationem confitendi tale peccatum, ita docuit P. Suar. *de pœnitentia, diſp.* 22. *ſect.* 9. cum multis aliis, quos *ibidem* citat, & P. Enriq. *lib.* 5. *de pœnit. c.* 4. §. 5. P. Thomas Sanchez *in ſumma, lib.* 10. *cap.* 10. *num.* 66. qui citat multos Theologos, Iuriſtas & Summiſtas, & eſt reuera communis Doctorum.

Et eſſe ſenſum communem Doctorum, colligitur ex his, quæ docent Doctores in materia *de pœnitentia*, agentes de integritate confeſſionis. Deinde

id

id colligitur ex doctrina quam tractaui in materia A *de conſcientia*. Docent enim in dubio facti tutiorem partem eſſe eligendam. ergo cùm ſit præceptum diuinum de confitendis omnibus mortalibus, occurrente dubio, an quis commiſerit peccatum mortale, erit obligatio confitendi illud. Immò ex hoc ſumitur ratio prædictæ veritatis, quia ſuppoſito præcepto diuino de confitendis omnibus peccatis mortiferis, manifeſtè exponitur quis periculo violandi illud, ſi non confiteatur peccatum mortiferum ſub dubio. Et tamen ex confeſſione illius nulli periculo exponitur, vt ponimus.

Et ex hac doctrina colligitur non eſſe materiam liberam confeſſionis, ſicut eſt peccatum veniale, & oppoſitum eſt contra communem ſenſum Docto- B rum & fidelium, & in praxi non eſſet tutum non confiteri illud, ſed potiùs eſſet periculoſum, & contra bonos mores.

Secundò colligitur hominem habentem tale peccatum non poſſe abſolui à ſimplici Sacerdote qui poteſt abſoluere à venialibus.

Tertiò colligitur ad abſoluendum hunc hominem eſſe neceſſariam iuriſdictionem quæ requiritur ad abſoluendum hominem habentem peccata mortifera certa, id eſt, quæ ſcit ſe certò commiſiſſe & eſſe mortalia. Et ex his omnibus concluditur poſſe ſuperiorem eo modo reſeruare abſolutionem huius peccati, quo poteſt reſeruare abſolutionem aliorum mortalium quæ pœnitens agnoſceret certò eſſe C mortalia, & à ſe commiſſa, nempe, quia cùm pœnitens ſit ſubditus ſuperiori, non vult ſuperior talem pœnitentem ſubiicere tali, vel tali Sacerdoti, vt abſoluatur à tali, vel tali peccato; ſed abſolutionem eius reſeruat, iuxta communem doctrinam autorum in materia *de pœnitentia*, qui dum dicunt, reſeruationem peccati non intelligi de peccato, in dubio intelligendi ſunt quando eius peccati reſeruatio expreſsè facta non eſt, & planè ſupponunt fieri poſſe.

Et ex his infertur rectè potuiſſe noſtrum P. Generalem reſeruare peccatum detractionis in dubio, quæ reſeruatio facienda eſt iuxta formam traditam à Clemente octauo pro peccatis reſeruandis in Re- D ligionibus.

Sed poſſet aliquis obiicere, hoc peccatum in dubio ſine aliis peccatis certò cognitis non poſſe ſubiici clauibus per confeſſionem ob periculum ne fiat irritum Sacramentum, ſi abſolutio cadat ſupra id quod peccatum non eſt, vt ex communi Doctorum ſententia docuit P. Suarez *loco allegato*. Ergo ad abſolutionem talis peccati non requiretur iuriſdictio per ſe, ſed remittetur ad remiſſionem aliorum: ergo poterit ſimplex ſacerdos abſoluens hominem à veniali abſoluere hominem habentem tale peccatum mortiferum in dubio: non ergo erit neceſſaria alia iuriſdictio, ſi non eſt neceſſaria ad abſoluendum à venialibus; & ſicut venialia ex communi doctrina E non poſſunt reſeruari; ita neque prædictum peccatum mortiferum in dubio. Reſpondetur ex doctrina tradita eſſe obligationem ſubiiciendi clauibus per ſe tale peccatum, licèt non ſolùm, ſed cum aliquo alio certo, & ad ſolutionem eius neceſſariam eſſe iuriſdictionem, quæ neceſſaria eſt ad abſolutionem alterius peccati mortiferi certò cogniti, aliàs decepti eſſent omnes Doctores, exiſtimantes eſſe obligationem confitendi tale peccatum. Ex eo ergo, quia tale peccatum non poſſet ſine aliquo alio ſubiici clauibus, non rectè colligitur hominem non obligari ad illud confitendum, & illud peccatum eſſe materiam liberam, vt conſtat ex dictis.

Ex eo autem quòd tale peccatum non poſſet ſine aliquo alio, ſubiici clauibus, aliqua reſtant explicanda in materia *de pœnitentia*. Vnum eſt, an ſi tempore præcepti, vel neceſſitatis homo non recordaretur alicuius peccati mortalis certò cogniti, obligaretur homo ad confeſſionem alicuius vlteriùs peccati venialis, vel mortalis iam confeſſi, non deficeret certa materia abſolutionis. Et ego exiſtimo eſſe talem obligationem, non quia per ſe ſit obligatio confitendi venialia, vel mortale, iam confeſſa, ſed per accidens ne fiat irreuerentia ſacramentalis.

Alterum eſt, an data hypotheſi quòd homo nullum aliud haberet peccatum, poſſet tamen illud confiteri vrgente præcepto. Et caſus quidem in hoc ſtatu non eſt naturaliter poſſibilis, cùm certum ſit hominem habere peccata venialia. Quòd ſi admiratur caſus, dici poteſt, vel talem hominem non abſolui abſolutè & ſine conditione propter periculum ſacramenti. Deinde poſſet aliquis dicere, vrgente præcepto, vel articulo neceſſitatis poſſe hominem illum abſolui ſub conditione implicita, quæ licèt ſine cauſa non poſſit addi formæ ſacramenti: tamen ex cauſa vrgente, & circa ſacramentum neceſſarium neceſſitate medij, non videtur contra rationem. ita docuit P. Thomas Sanchez *in ſumma lib. 1. cap. 10. num. 70.* Gerſon *Alphabeto 41. litt. F. verſu quæritur de dubiis*. Addo, quòd ſi fuerit certum, eſſe peccatum veniale, poterit abſolui abſolutè & ſine conditione, quia ex ea parte eſt materia certa; ita Thomas Sanchez *vbi proximè*.

Ex his quæ hactenus retulimus, ſatis conſtat meritò viros doctos huius ætatis docuiſſe placitum illud aſſerentium non eſſe obligationem confitendi peccatum mortiferum in dubio, nec poſſe reſeruari, dignum eſſe grauiſſima cenſura. quia non ſolùm eſt contra communem opinionem Doctorum, vt vidimus; ſed etiam contra communem ſenſum Eccleſiæ in re grauiſſima.

DISPVTATIO XXXIX.

MORALIS.

DVBIVM I.

An ſit licitum iuramentum de defendenda doctrina vnius partialis autoris.

DVBIVM poteſt intelligi & de iuramento facto à pura perſona, & de iuramento facto propter ſtatutum aliquod factum ab aliqua communitate; & ſatis conſtat, quæſtionem eſſe de iuramento promiſſorio.

Circa priorem partem certum eſſe debet, non poſſe fieri tale iuramentum, ſi Doctor ille habeat opinionem aliquam, quæ aliquam cenſuram mereatur, tale enim iuramentum eſſet contra honeſtatem de re illicita.

Difficultas eſt, an obliget iuramentum, quando aliqua opinio illius Doctoris ab omnibus iudicetur improbabilis, etiam ab eo, qui facit iuramentum.

Et in hoc caſu exiſtimo, non eſſe licitum iuramentum explicatum, quia ſi opinio ſit in materia pertinente ad mores, eſſet iuramentum de re illata, quia in praxi in materia morum, non eſt licitum amplecti opinionem improbabilem, iuxta eundem ſenſum in tractatu *de conſcientia*. Si verò opinio ſit purè circa materiam ſpeculatiuam & philoſophiam, exiſtimo iuramentum hîc etiam eſſe illicitum, quia

eſt de materia impertinenti, & quæ vix poteſt habere finem huiuſmodi, & maximè ſi iurans haberet officium docendi. nam iſte tenetur, per ſe loquendo, ratiune officij ad docendam doctrinam ſaltem probabilem.

Remanet ergo difficultas, an poſſit quis iuramento ſeipſum obiigare ad amplectendam doctrinam vnius Doctoris, quæ eſſet ſaltem probabilis, licèt non iudicetur probabilior.

Et in hoc ſenſu exiſtimo tale iuramentum poſſe eſſe licitum, quia materia poteſt ordinari in bonum finem, nempe in vtilitatem iurantis, & regulæ, aut promittentis, vt iurans maiorem vtilitatem accipiat in acquirenda ſcientia, & laboret in explicando illo Doctore; qood poterit cedere in bonam cauſam, vt ipſa diſputatione & controuerſia quæſtiones aliquot explicentur & defendantur, & tandem probabilitas vtriuſque, vel maior probabilitas vnius illorum cognoſcatur.

Hæc verò doctrina intelligenda eſt, per ſe loquendo, & ſecluſis aliis circunſtantiis ſcandali, aut nimiæ contentionis in defendenda tali doctrina, in his enim circunſtantiis contingeret peccatum aliquando leue, aliquando graue.

Ex quo intelligitur validum eſſe iuramentum quod quis faceret, ſe defendere doctrina probabiliori, & magis pia, præſertim quando cederet in Eccleſiæ & fidelium ædificationem.

De obligatione huius iuramenti, & diſpenſatione illius philoſophandum eſt circa principia generalia, tradita à nobis in materia *de iuramento.*

Notandum verò eſt poſſe ceſſare huius iuramenti obligationem ex mutatione rerum, & circunſtantiarum, v.g. ſi Ioannes ingrederetur religionem in qua eſſet iuſtum ſtatutum defendendi doctrinam alterius Doctoris, liberaretur qui iurauit ab obligatione iuramenti facti in ſæculo quandiu permaneret in ea religione, quòd ſi ab ea diſcederet, poſſet reuiuiſcere prior obligatio iuramenti facti ante ingreſſum religionis.

Item poſſet liberari ab hac obligatione ſi vellet in aliqua Academia gradum Doctoris, aut Magiſtri ſuſcipere, & paſſurus eſſet graue damnum honoris ſi talem, vel talem opinionem illius autoris defenderet, tunc enim ratione damni imminentis excuſaretur ab obligatione prioris iuramenti.

Dvbivm II.

An ſit licitum ſtatutum in aliqua religione de defendenda doctrina alicuius Doctoris.

Satis conſtat & vſu receptum eſt in aliquibus religionibus fieri ſtatutum defendendi doctrinam alicuius Doctoris, & non poteſt dubitari quin tale ſtatutum licitum ſit, quod fit à religioſis doctiſſimis & iuſtiſſimis.

Notandum verò eſt hæc ſtatuta eſſe intelligenda iuxta dicta ſuprà de opinionibus quæ ſunt probabiles, & nullum merentur cenſuram, nihilque contineat contra doctrinam Eccleſiæ.

De ſtatuto religionis huius, vel illius in particulari diſputent religioſi illius religionis, qui illud agnoſcant, ego de regula noſtræ Societatis dicam.

In regulis Profeſſoris Theologiæ ſcholaſticæ eſt regula ſecunda talis.

Sequantur noſtri omnino in ſcholaſtica Theologia doctrinam ſancti Thomæ, eúmque vt Doctorem proprium habeant, ponántque in eo omnem operam vt auditores ergà illum quàm optimè afficiantur, non ſe tamen ſancto Thomæ affectos eſſe debere intelligatur, vt nulla prorſus in re ab eo recedere liceat, cùm illi ipſi qui ſe Thomiſtas maximè profitentur, aliquando ab eo recedant. Neque arctiùs noſtros S. Thomæ obligari par ſit, quam Thomiſtas ipſos; & additur ſtatim,

Ergo de conceptione Mariæ, ac de ſolemnitate votorum, ſequantur ſententiam, quæ magis hoc tempore communis eſt, magíſque recepta apud Theologos.

Et vlteriùs additur in regola: In quæſtionibus merè philoſophicis, aut etiam in his quæ ad Scripturas & canones pertinent, licebit ſequi etiam alios, qui eas facultates magis ex profeſſo tractauerunt.

Rurſus dicitur, ſi quando vel maligna fuerit S. Thomæ ſententia, vel in his quæſtionibus quas S. Thomas fortè non attigit, & Doctores abſolui non conſultent, licebit quamcumque partem ſequi, hæc in regulis citatis.

Notandum verò eſt primò, primam partem deſumptam eſſe ex quarta parte noſtrarum conſtitutionum *cap.* 14. §. 1. *& ex* 15. *congregatione generali, canone* 9. *ex decreto* 55. *&* 72. Deinde exceptiones additæ deſumptæ ſunt ex 5. *congregatione, decreto* 55. *&* 72. Item quod dicitur de mente ſancti Thomæ ambigua, deſumptum eſt ex S. Auguſt. *decreto* 55.

Notandum etiam eſt prædictas regulas eſſe licitas, & rationi maxime conſentaneas. Et primò licitum eſt quod dicitur de defendenda doctrina S. Thomæ, in quo Doctores & lectores Societatis noſtræ laborent non ſolùm in Hiſpania, ſed etiam in Italia, Germania, Gallia, & apud alias nationes, etiam apud Indos, & apud plures harum nationum ante Societatem non multum defendebatur S. Thomæ doctrina. Quòd verò aliqui putant noſtros recedere ſæpe à S. Thoma, parum habet probabilitatis, quia, vt agnoſcunt viri docti, in illis rebus non recedimus à S. Thoma benè intellecto, ſed etiam à Thomiſtis, qui etiam ipſi inter ſe ipſos pugnant.

Item valde conſentaneum rationi eſt, vt in controuerſia de conceptione Virginis ſequatur noſtra Societas communiorem opinionem, & ſimiliter in controuerſia de ſolemnitate voti: præterea quæ de noſtris votis ſimplicibus poſt biennium emiſſis in Societate tradiderunt ſummi Pontifices, vt fuſe explicuimus in materia *de voto.*

Præterea nullus negare poteſt, inſignes etiam & doctiſſimos Thomiſtas aliquando recedere à S. Thoma, quod viri docti agnoſcunt, & quiſque mediocriter in eorum lectione verſatus intelliget facilè.

Vlteriùs vbi eſt dubia & ambigua mens S. Thomæ, de qua etiam inter Thomiſtas eſt quæſtio, conſentaneum rationi eſt, vt ſicut Thomiſtæ poſſunt variè explicare S. Thomam, poſſint etiam Doctores noſtræ Societatis illum explicare, præſertim illuſtres illi Theologorum magnates, Petrus Caniſius, Franciſcus Turrianus, Bellarminus, Molina, Vazquez, Suarez & alij ſoli tempore poſteriores. Poſſunt noſtri explicare mentem Auguſtini, & Hieronymi: poterunt ergo explicare mentem S. Thomæ, quod planè cedit in honorem S. Thomæ, præſertim cùm prædicti Magiſtri ad id non ſint obligati.

Sed non deſunt qui dicant, euerti doctrinam S. Thomæ, ſi non explicatur vt explicatur ab his, qui ſe Thomiſtas profitentur: hoc autem nec probant, nec probare poſſunt. quia ſi non eſt clara. ſed dubia mens S. Thomæ, & doctiſſimis viris Dominici ordinis licet illam variis modis explicare, nulla eſt cauſa,

ob

ob quam idem non liceat ſapientiſſimis viris aliarum religionum, neque Thomiſtæ habent infallibilem autoritatem in explicanda S. Thomæ mente.

Item circa mentem Auguſtini, vel aliorum Doctorum Eccleſiæ, variæ ſunt Catholicorum & ſapientiſſimorum homioum ſententiæ, neque ob hanc cauſam dicitur euerti doctrina Auguſtini.

Neque doctrina Scoti cenſetur euerti, ſi aliqui extra religionem S. Franciſci Scotum explicent vbi mens eſt dubia.

Dvbivm III.

An in aliqua vniuerſitate ſit licitum iuramentum de defendenda doctrina alicuius Doctoris.

IN hoc dubio obſeruanda ſunt, quæ diximus *dubio* 1. nam certum eſt non eſſe licitum iura- A mentum de defendenda doctrina, vel damnata ab Eccleſia, vel quæ mereatur cenſuram aliquam pertinentem ad officium ſanctæ Inquiſitionis.

Item non obligat iuramentum de defendenda opinione alicuius Doctoris, quando non ab omnibus iudicatur improbabilis in materia pertinente ad mores.

Item tale iuramentum fieri non poteſt in Vniuerſitate, vbi ſecundùm conſtiturio oes illius confirmatas autoritate Pontificis ſunt deſignati alij Doctores legeodi in hac, vel illa Cathedra.

Rurſus autoritate Vniuerſitatis ſine conſenſu Pontificis non poteſt obligari ad defendendam doctrinam alicuius Doctoris, vt conſequatur gradum Doctoris, vel Magiſtri, quia iſti gradus dantur autoritate Pontificis.

SELECTARVM
Diſputationum in Theologiam Scholaſticam, Poſitiuam, vel Moralem,
PARS SECVNDA.

DISPVTATIO I.
Theologica moralis.
Dvbivm I.
An ſit conueniens quotidie ſumere Euchariſtiam.

ALIQVI recentiores Theologi *tractatu de hac re*, ad Archiepiſcopum Compoſtellanum, hoc tempore viribus contendunt, conueniens eſſe quotidie ſuſcipere hoc ſacramentum, & loquuntur de qualibet perſona cuiuſuis ſtatus; & ad hoc probandum afferunt certam doctrinam, nempe ad communicandum, vt ſuprà diximus, nullam aliam requiri diſpoſitionem niſi ſtatus gratiæ, & confeſſionem, in eo, qui mortale peccatum commiſit, in quo probando, non eſt immorandum. Id enim S.Thomas docuit multis in locis, ſed præcipuè *quæſt.*80 *art.*7. Tridentin. *ſeſſione* 13. *cap.*7. & D.Paulus 1.*Corinth.* 11. non ſolùm poſtulauit probationem, quod de probatione per confeſſionem intelligit Tridentin. ex traditione Eccleſiæ.

Expendunt verò citati recentiores, D.Paulum dixiſſe, *probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat*, quaſi nihil poſtulauerit aliud, præter confeſſionem; ergo non vult Paulus, vt quis expectet magnam perfectionem, aut ſtatum ſanctitatis proprij profectus: vnde qui poſtquam contulit alicui beneficium abſolutionis, hortatur illum, aut præcipit, ne ſumat Euchariſtiam, videtur (inquiunt) contradicere Paulo Apoſtolo, & ita inferunt, iubet contra conſilium ſuperioris.

Secundò arguunt, ex capite, *ſi non ſunt, de conſecratione, diſt.* 2. vbi dicitur, *ſi non ſunt tanta peccata, vt excõmunicetur quis, non ſe debet à medicina corporis & ſanguinis Domini ſeparare*; & putant eſſe verba Hilarij.

Tertiò citant Gregorium *lib.* 2. *epiſtola* 26. ſicut, exigente culpa, quis à Sacramenti communione dignè ſuſpenditur, ita inſontibus nullo modo talis debet irrogari, &c.

Quartò citant Auguſtinum *ſermone* 28. *de verbis Domini*, dicentem. *Qui non meretur quotidie, non meretur poſt annum accipere.*

A Ex his principiis contendunt inferre, valde eſſe conueniens, vt Confeſſores exhortentur quemlibet, cuiuſcunque ſtatus, vt præmiſſa confeſſione, quàm poſſit frequenter ſuſcipiat hoc Sacramentum, & quotidie ſi poſſit. Probatur primò ex verbis Chriſti Lucæ 6. *Panem noſtrum quotidianum*; quem locum de Euchariſtia intelligunt Patres, Hieronymus, *in caput* 6. *Matth.* Auguſtin. *ſerm.* 28. *de verbis Domini, tract.* 11. *cap.* 11. *& de bono perſeuerantiæ c.* 24. Cyprian. *tract. de oratione Dominica.* Chryſoſtomus *homil.* 9. *ex variis in Matth. tomo* 2. *& tomo* 15. *homilia de oratione Dominica*, & alij: ergo cùm docet Chriſtus nos orare ſic, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, planè hortatur nos ad quotidie communicandum.

Et ideo Ambroſius *lib.* 5. *de Sacramentis, cap.* 4 ait, ſi quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſu-B mis, quotidie accipe, vt quotidie tibi proſit. Secundò Auguſtinus *ſermone* 28. *de verbis Domini*, ſi quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumis, accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit, ſic viue vt quotidie merearis accipere. ergo his Patribus contradicunt qui hortantur ad non communicandum *hodie*, illum qui dignè heri communicauit, & hoc afferunt circa primum teſtimonium Scripturæ.

Secundum teſtimonium Scripturæ ſumunt ex cap. 2. Actorum, *erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum & communicatione fractionis panis*; qui locus ſecundùm veriorem ſenſum de communicatione Euchariſtica quotidiana eſt intelligendum, iuxta phraſim Pauli 1. ad Corinth. 10. *Panis quem frangimus, nónne participatio eſt corporis Domini.*

Tertiò principaliter argumentantur, ex Concil. Tridentino, *ſeſſione* 22. *cap.* 6. ſancta Synodus vt in C ſingulis Miſſis fideles adſtantes, non ſolùm ſpirituali affectu, ſed etiam ſacramentali perceptione Euchariſtiæ communicent, & ne aliquis velit prætextu irreuerentiæ prohibere, ne fidelis aliquis alicuius ſtatus quotidie ſumat Euchariſtiam; citant declarationem Cardinalium Congregationis, 4. volumine deciſionis Rotæ in declaratione *ſeſſionis* 22. Concilij Tridentini, Epiſcopo volenti præſcribere certa tempora, vt & dies Dominicas, quartam, & ſextam feriam, in quibus tantùm liceat viris laicis coniugatis, & negotiatoribus, & mulieribus, & non coniugatis ſanctiſſimam Euchariſtiam ſumere, etiam ob irreuerentiam quam poteſt quotidianæ ſumptioni huius Sacramenti, in ſua diœceſi ponere. Et ratio huius deciſionis aſſignatur ibi, quia adſtantes antiquitus in Miſſa, omnes ſumebant Euchariſtiam, &

ita

ita eſt licitum quotidie communicare. *c. quotidie, de conſecrat. diſt.* 2.

Quartò principaliter probant ex Patribus exhortantibus ad ſacramentalem communionem frequentem, ita Ignatius *epiſtola ad Epheſios*. Baſilius *ad Ceſariam patritiam*. Ambroſius 5. *de Sacramentis c.* 4. Cyprianus *lib.* 1. *epiſtol.* 2. *ad Cornelium*, Bernard. *ſermone de cœna Domini*, qui incipit, *Hi ſunt dies*, & ad id mouentur Patres propter fructus ingentes huius Sacramenti, propter quos recentiores iſti contendunt conueniens eſſe, quotidie communicare, præmiſſa confeſſione mortalis, ſi commiſſum eſt.

Ratione etiam confirmatur, quia ſola dilatione temporis nullus meliùs diſponitur ad hoc Sacramentum, & ita ſi quis non vacet variis operibus, B non eſt cur differatur ſuſceptio Euchariſtiæ, quin potiùs per illam euader melior, & percipit fructus, & auxilia illius ad vincendas tentationes, & implenda præcepta, & bene operandum.

Sed hæc doctrina ita vniuersè intellecta mihi videtur contra omnes Doctores Scholaſticos. S. Thomas *hîc art.* 10. & omnes interpretes eius, qui expreſsè docent, non eſſe quotidie communicandum, propter indiſpoſitionem, quæ eſt ex parte ſumentis. legantur recentiores Thomiſtæ *in articulum* 10. P. Suarez *hîc diſp.* 69. *ſect.* 4. Vnde exiſtimo prædictam ſententiam non poſſe ſine temeritate defendi, quæ eſt contra Doctores Scholaſticos communiter, & contra Eccleſiæ vſum, & præceptum. Imò in Diœ- C ceſi Toletana eſt ordinatum ab Illuſtriſſimo Cardinali D. Bernardo de Sandobal, vt id non permittatur; & ratio ſumenda eſt ex indiſpoſitione quæ frequenter contingit circa animam, vel corpus. Vſus etiam Religionum fauet huic doctrinæ, in quibus Religioſi non Sacerdotes non ſumunt Euchariſtiam quotidie, ſed ſtatis diebus, non dico non fieri ſtatutum pro omnibus, vt quotidie communicent, ſed neque concedi facultatem illis à Prælato, vt quotidie ſumant Euchariſtiam: quanto igitur minus id eſt concedendum coniugatis, & laicis, variis temporalibus negotiis diſtractus. De hac materia doctè hac ætate ſcripſerunt & prudenter aliqui recentiores noſtræ Societatis.

D

Dvbivm II.

Ponitur vera ſententia aliquibus dictis partita.

Vt verò rem totam explicemus,

Primù dicendum eſt, antiquitus fuiſſe vſum in Eccleſia, quotidie communicandi omnes qui Miſſis præſentes aſtabant, vt à nobis alibi dictum. Ex quo conſtat id quod dicit P. Suarez *ſect. citata*, & recentiores Thomiſtæ *in art.* 10. non eſſe iure diuino prohibitum, quotidie communicare.

Secundò dicendum eſt, non eſt prohibitum iure E poſitiuo communi Eccleſiaſtico quotidie communicare. ita docent citati Doctores pro concluſione præcedenti, nullum eſt enim tale ius. dixi *communi iure*, quia in diœceſi Toletana dicitur eſſe prohibitum laicis.

Tertiò per ſe loquendo magis conueniens eſt, frequenter, quàm raro communicare. hanc docent citati Doctores, & probant allata pro prima opinione, & videtur conſentaneum S. Thomæ doctrinæ *in hoc art.* & expreſsè docet 4. *diſt.* 12. *quæſt.* 3. *art.* 1. *quæſtiunc.* 2. vbi dicit eſſe communem Scholaſticorum.

Quartò tamen dicendum eſt, non eſſe conueniens, nec vtile omnibus laicis, communiter conce- A dere communionem quotidie ſumendam. hanc confirmant quæ attuli pro ſecunda opinione S. Thomæ, & Scholaſticorum.

Quintò dicendum eſt, ſi conſideretur Sacramentum ſecundùm ſe, vtile eſt quotidie ipſum ſumere. Ita S. Thom. *in corpore*, & hîc explicat verba Ambroſij citata pro prima opinione, & ſic intelligenda ſunt alia: ſed hortantur Patres ad diſpoſitionem conuenientem, & ſic intelligit S. Thom. verba Auguſtini, *ſic viue, vt quotidie merearis accipere Euchariſtiam.*

Ex quarta autem concluſione ſolui poſſunt omnia teſtimonia quæ recentiores adducunt pro prima ſententia, explicanda enim ſunt, ſicut S. Thomas B explicuit teſtimonium Ambroſij, vt velint, ex parte corporis Chriſti id eſſe conueniens: ſi tamen ex parte noſtra ſit diſpoſitio neceſſaria, vtrùm reuerentia debita ſuſcipiatur.

Deinde ad tria priora argumenta in principio poſita reſpondetur, illa rectè probari diſpoſitionem neceſſariam ex præcepto eſſe ſtatum gratiæ, & confeſſionem præmittere, ſi ſit mortale peccatum commiſſum, quod non negamus; ſed cùm hoc fieri poteſt, vt non ſit conueniens laicis, ſumere Euchariſtiam quotidie, propter aſſignatam rationem.

Deinde ad primum principale, ex teſtimonio Scripturæ Lucæ 6. *Panem noſtrum quotidianum*, reſpondetur ex dictis, totum illud eſſe verum, ſi ſermo C ſit de Euchariſtia ſecundùm ſe, ſi ex parte ſumentis eſſet diſpoſitio ad dignè quotidie communicandum. Et idem reſpondetur ad ſecundum teſtimonium Scripturæ.

Ad tertium, fatemur ea verba Concilij Tridentini, *& deſiderium ſanctæ Synodi*, oriri ex amore erga fideles, & eò tendere, vt fideles ita diſponantur, vt mereantur quotidie communicare, iuxta doctrinam Patrum.

Ad decretum verò congregationis Cardinalium, reſpondent.

Primò aliqui, eam fuiſſe opinionem Cardinalium aliquorum, quibus tamen ſæpe viri docti contradicunt,

D Secundò alij reſpondent, non ſatis conſtare de certitudine eius reſponſionis, vel de quæſtione propoſita, & ſenſu illius, deſumpta eſt enim ex quodam manuſcripto Iuriſconſulti cuiuſdam, vt dicitur in titulo illius editi Lugduni anno 1590. neque eſſe credibile contra certum ſenſum illius, aliquid poſt illum ſtatutum fuiſſe in peculiaribus Diœceſibus.

Tertiò reſpondetur, quòd videtur contra Concilium determinare Epiſcopum certos dies communionis, quia ſancta Synodus deſiderat, vt in ſingulis menſibus quotidie ſumant fideles Euchariſtiam, & in hunc ſenſum aptanda ſunt, aliàs non obſtaret Concilium Tridentinum, hoc enim non agebat de quotidiana conſuetudine ſumendi quemlibet Eu- E chariſtiam.

Dvbivm III.

Ponuntur quædam notabilia circa præſentem difficultatem.

Circa materiam huius notandum eſt. Primum, non eſſe vllo modo admittendum, quod prædicti recentiores docuerunt in ſolutione quartæ obiectionis, poſtquam abſolutus eſt pœnitens, non eſſe illi curandum de Sacerdote, ſi dicat ei vt non communicet. Hæc enim doctrina periculoſa eſt, & perniciosa in moribus, & contra communem ſenſum

Patrum;

Patrum.& Doctorum, qui docent, optimum conſilium eſſe, vt pœnitens faciat, quod doctus, & plus Confeſſor ei conſuluerit.

Item omnino refutandum eſt, quod vltimo §. eius tractatus docuit, ita facile poſſe aliquem diſponi ad communionem, vt etiam ſi habeat conſcientiam peccati mortalis, poſſit iter faciens ad Eccleſiam à domo ſua examinare ſeipſum, & in Eccleſia confiteri, & ſtatim ſumere Euchariſtiam: quod audaciter dicitur, & parum religioſè.

Sed obiiciunt, ex dilatione temporis in recipienda Euchariſtia, potius hominem reddi minus aptum ad illam recipiendam, quàm ſi quotidie communicetur; ergo. Reſpondent Doctores ſecundæ opinionis, non probare dilationem, ſed ad frequentiam requirere diſpoſitionem, iuxta illud Auguſtini ſuprà, *ſic viue, vt quotidie merearis Euchariſtiam accipere*. Item Patres ſpatium temporis requirunt, vt in eo homines vacent bonis operibus, vt poſſint frequentiùs communicare. Et ita argumentum factum parum probat contra communem opinionem, & ita conſtat ad rationem allatam ſuprà pro prima opinione.

Quantum verò frequens debeat eſſe communis Euchariſtiæ vſus, ex circunſtantiis perſonarum iudicandum eſt, de quo legi poteſt Auguſtinus *epiſtola ad Ianuarium*, & Pſeudo-Auguſtinus *de eccleſiaſticis dogmatibus cap.* 53. interpretes *in hoc loco*. F. Antonius de Molina *de Inſtructione Sacerdotum, tractatu* 7. c. 6. Hiſpano idiomate ſcripto.

DISPVTATIO II.

POSITIVA.

Quomodo ſit intelligenda parabola de theſauro abſcondito, Matth. 13.

AD hoc dubium explicandum videndum eſt, an qui ſcit eſſe theſaurum in agro alieno, poſſit communi pretio agrum emere.

Notandum verò eſt in parabolis, non eſſe neceſſarium explicare omnia, quæ aſſumuntur, vt docuit Chryſoſt. *homilia* 16. *in epiſtola ad Romanos*, Salmeron *tom.* 7. *tractatu* 3. qui Auguſtinum, & Origenem refert, & ideo dicere poſſet aliquis non eſſe neceſſarium ad finem parabolæ eam emptionem accommodare, quaſi vera emptio interueniat in comparatione regni cœleſtis; non enim interuenit vera emptio, neque vera iuſtitia in meritis reſpectu gloriæ. ſi ibi nomine *theſauri* gloria intelligatur, vt intelligitur ab aliquibus. Item ſi nomine *theſauri* intelliguntur animæ ſanctæ, quæ 1. *Corinth.* 2. dicuntur pretio magno emptæ, ſcilicet meritis Chriſti, in quibus reſpectu Patris non fuit iuſtitia propriè commutatiua, qualis ad emptionem eſt neceſſaria.

Item ſi theſaurus ſit Chriſtus, vt aliqui interpretantur, quem anima inuenit, non comparatur vera, & propria emptione. nam in noſtris meritis ex gratia ipſius non eſt propriè iuſtitia commutatiua dati, & accepti ad veram emptionem neceſſaria.

Si verò nomine *theſauri* intelligatur prima gratia, quam non quærentibus offert Dominus, non eſt vllo modo applicanda ratio emptionis, eo quòd ſecundùm catholicam doctrinam nullum eſt in nobis meritum primæ gratiæ, & idem eſt ſi intelligatur de doctrina ſacra. Dicere ergo poſſet aliquis non eſſe neceſſarium accommodare in ea parabola illud

A quod de emptione dicitur, quia aliqui putant eam emptionem non eſſe iuſtam, vt iamiam dicemus.

Prima opinio eſt aſſerentium, non eſſe licitam talem emptionem. Ita Angelus *verbo emptio*. §. 4. Armilla *verbo inuentum* §. 2. Tabiena *verbo reſtitutio* §. 26. & alij quos refert Padilla *l.* 2. *C. de reſcindenda venditione, num.* 61. imò aliqui huius ætatis.

Et ratio eſſe poteſt, quia cum ignorantia domini fit emptio illa in damnum illius: ergo non eſt licitum communi pretio agrum emere, ac ſi ibi non eſſet theſaurus, In contractu enim ſeruanda eſt æqualitas, neutérque poteſt alterum decipere. Sicut ergo vendens tenetur manifeſtare vitium rei, ita & emens manifeſtare tenetur ea, ratione cuius res ven-

B ditoris maius habet pretium, iuxta communem doctrinam de emptione & venditione, de qua infrà 2. 2. *quæſt.* 77.

Sed contrariam ſententiam docet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 5 *ad* 2. Bañes *ibi*, & Salon, Sotus 5. *de iuſtitia quæſt.* 5. *art.* 3. *ad* 2. Nauarrus *in ſumma cap.* 17. *num.* 175. Molina *tractatu* 2. *diſp.* 56. & *diſp.* 353. Palacios 2. *de contractibus cap.* 4. P. Valentia 2. 2. *diſput.* 5. *quæſt.* 20. *puncto* 4. *in fine*. Padilla *loco citato*, & eam videtur ſequi Syluester *verbo inuentum num* 8. & videntur ſupponere nonnulli expoſitores parabolæ *Matth.* 13. *verſu* 44. Lyra & Carthuſia. *ibi*, & Abulenſis *quæſt.* 66. *in locum citatum Matthæi*, docent enim eum hominem emiſſe eum agrum, vt haberet ius

C poſſidendi totum theſaurum, aliàs per leges illius temporis non haberet niſi dimidium; & eandem doctrinam tradit Salmeron *tomo* 7. *tractatu* 10. in illam parabolam; qui tamen nihil dicunt de obligatione reſtitutionis, abſolutéque fatentur illum habere ius poſſidendi totum theſaurum per emptionem agri.

P. Vazquez 1. *parte diſp.* 9. *cap.* 17. idem videtur ſupponere, & Vigilius Epiſcopus Tridentinus *lib.* 5. contra Eutychetem *tomo* 4. *Bibliotheca* ait, illum emiſſe agrum, vt iure legitimo & theſauro potiretur & agro, rationem pro hac ſententia infrà dicam.

Citant etiam pro hac ſententia Bañez, Salon, & alij legem *à tutore. ff. de rei vindicatione*; ex qua tamen

D non poteſt probari efficaciter: verba legis ſunt, *A tutore pupilli domum mercatus ad eius refectionem fabrum induxit, is pecuniam inuenit, quæritur ad quem pertineat? Reſpondit, ſi non theſauri fuerunt, ſed pecunia fortè perdita, vel per errorem ab eo, ad quem pertinebat, oblata, nihilominus eius eam eſſe cuius fuerat.* Ex quibus verbis volunt colligere, quòd ſi eſſet theſaurus, pertineret ad eum qui domum emit.

Sed hoc non colligitur, quia fieri poſſet vt ex theſauro inuento dimidium ſolùm pertineret ad dominum domus, & aliud ad inuentorem, ſecundùm leges illius temporis; cùm tamen pecunia tota ſit prioris domini, vt exponit *ibi* gloſſa.

Nos verò quærimus, an totus eſſet futurus do-

E mini, qui priùs emit agrum, vel domum. Item dubium noſtrum procedit, quando emptor ante emptionem ſciebat ibi eſſe theſaurum, quod ignorabat prior dominus agri.

Probanda ergo eſt noſtra ſententia ex eo quòd dominus agri non eſt dominus theſauri, cùm non ſit fructus terræ, &, vt diximus, theſaurus eſt vetus depoſitio pecuniæ, quæ non habet dominum, & ita *l. nunquam ff. de rerum diuiſione*, dicitur, quòd dominus agri non eſt dominus theſauri, & aliàs ante manifeſtationem nihil theſauri ad eum pertinet, ex diſpoſitione iuris. ergo emens agrum ex hac parte quòd non manifeſtet theſaurum, non facit iniuſtitiam.

Pro ſolutione notandum eſt ! poſſe emptionem fieri eo tempore, quo theſaurus iam eſt notus aliquibus, vel ſaltem eſt probabilis opinio, & fama apud aliquos, quòd in eo loco ſit theſaurus, vel quando nihil tale eſt, ſolúmque theſaurus emptori eſt notus; his præiactis,

Dicendum eſt primò, in primo caſu non eſſe licitum emere agrum communi pretio, quia iam ex communi hominum æſtimatione propter certitudinem, vel duhium de theſauro maius habet pretium, propter facultatem quam habet dominus quætendi illum in agro ſuo, quod alius de induſtria facere nequit.

Secundò, ſi ignorans emit agrum, nullam facit iniuſtitiam, quia alter, licèt ſit domiuus agri, noo eſt dominus theſauti, & aliàs theſaurus abſconditus eſt, & ita donec manifeſtetur, non pertinet ad domīoum agri, & hanc concluſionem etiam Angelus ſuprà concedit.

Tertiò dicendum eſt, qoando omnino eſt abſconditus theſautus, bene poteſt emens emere agrum communi pretio. Hanc probat Bañes & aliqoi ex parabola *Matthæi* 13. citata, ſed ex illa non poteſt ſumi efficax argumentum. nam in parabola argumentum ſomi ſolet ex actu illicito, vt conſtat ex parabola de villico iniquitatis *Lucæ* 16. In ea aotem patabola intendebat Chtiſtus ex mente aliquorum profeſſionem etiam euangelicam non eſſe vulgati ſtudio expendendam, & deſiderandam, vt ex Patribus colligit Salmeron *tractat.* 10. *citato.* Maldonatus item *in cap.* 13. *Matth.*

P. autem Vazqoez 1. *part. diſputatione* 9. *cap.* 17. explicat primam gratiam theſauto abſcoodito comparari, eo quòd prima gratia ſit veluti theſaurus, qui inopinatè à non quærentibus ſoler inueniri: etenim prima gratia inuenitur à non quærentibus, vt definitur in Concilio Arauſicano *canone* 3. Ex ſenſu patabolæ non poteſt ſomi efficax argumentum pro noſtra concluſione. Alias explicationes patabolæ adducit S. Thomas *in illud cap.* 13. *Matth.* & fuse explicat P. Salmeron *tractatu citato.*

Pro maiori verò explicatione notandum eſt, hanc cooclusionem poſſe intelligi, vel quando nihil eſſet iure poſitiuo ſtatutum circa theſaurum, & tunc is, qui inueniſſet vel caſu, vel ſtudio, totum ſibi acquireret, etiam ante emptionem, quia cùm ille theſaurus nullius eſſet, & iure poſitioo nihil eſſet ſtatutum circa inuentionem illius, totus fieret inuenientis, ſicut alia bona communia.

Suppoſito tamen iure communi theſaurus integer erat inuentoris, quando inueniebat in proprio agro; ſi verò caſu inueniebat in alieno, tantùm habet dimidium, ioxta leges iuris communis ſuprà citatas, & ideo prædictus homo in parabola dicitur emiſſe agrum, vt integrè illum poſſideret, vt citati interpretes planè docent; vbi verò iure poſitioo theſaurus ita eſſet applicatus Regi, vt domino agri nihil dartur ratione ſolius dominij agri, faciliùs intelligitur nullam fieri iniuſtitiam domino agri, ex eo quòd ager ille communi pretio ematur.

Ex hac verò ratione conſtat qnomodo ſit reſpondendum rationi primæ ſententiæ, dicendum enim eſt, emptorem non obligari ad manifeſtandom theſaurum, quia theſaurus non eſt domini agri, ſi enim eſſet illius, teneretur manifeſtare,

A aliàs faceret contra iuſtitiam, ſicut in aliis emptionibus contingit.

Illud verò eſt certum, nullum habere facultatem fodendi agrum alterius ad quætendum theſaurum in eo quòd hoc eſt contra ius quod dominus habet in agrum ſuum.

Sed obiicies, dominus habet ius ad quærendum theſaurum in agro ſuo, ita vt alius quætere non poſſit; ergo contra hoc ius facit, qui emit agrum, & non manifeſtat theſaurum.

Reſpondetur negandam eſſe conſequutionem, eo quòd ante manifeſtationem theſaori ius illud non eſt diſtinctum à domioo agri, neque habet aliud pretium.

B Sed dices, ex theſauro inoento debetur ex lege dimidium, domino agri; ergo hoc ipſo qoòd quis inuenit illum, dehetur dimidia illa pars; ergo non poteſt emere illum. Doctores certè qui putant, non eſſe licitam emptionem prædictam, hoc argumento maximè vti poſſent, & dicere ex illa inuentione adquiri ius domino agri.

Reſpondetur primò quod attinet ad præſens dubiom, non eſſe neceſſariam phyſicam inuentionem theſaori, qoia poteſt quis ſcite in aliquo loco eſſe theſautum, abſque phyſica inuentione, ſi id ſciat relatione prudenti, & valde certa ſecundùm humanam prudentiam.

Deinde ſecundò dicendum eſt, quòd quan- C do leges ex theſauro inuento decetnunt dimidium dati domino agri, debent intelligi ſi theſaurus extrahatur, tonc enim dominus dehet accipere dimidium illios: oam ſi non extrahatur, oollus dicet obligari inuenientem ad dandum domino; ad manifeſtationem verò theſauti non tenetor, quia non eſt fructus ipſius agri, & ita dominus agri non eſt domious illius.

Quòd verò ante extractionem non pertineat theſaurus ad dominum agri, probari poteſt, etiamſi verum ſit legem potuiſſe diſponete de theſauro inuento, & propter iuſtam cauſam obligare inuentorem ad manifeſtationem.

Tamen vt dicamus hoc feciſſe, deberent eſſe in D lege clata verba, vt dicamus ita eſſe ſtrictè obligatum inuentorem: talis verò obligatio aſſerenda non eſt ſine expteſſis verbis legis, præſertim qoia iure naturali theſaurus eſt inuenientis, & ſaltim qui illum agnoſcit eſſe in aliquo iure naturali, habet facultatem accipiendi illum, non eſt dicendum ante extractionem aliqnem eſſe priuatum tali facultate, niſi ſit apta lex; nulla verò eſt lex, quæ talem effectum habeat, & obligationem imponat ante extractionem, quando aliquis agnoſcit theſaurum eſſe in aliquo agro, nam ſi plures ſcirent, probabiliter ibi eſſe, vt ſuprà dicebamus, creſceret pretium agri propter dominium, quod habet ad partem theſauti ſi ma- E nifeſtator.

Sed dices; ſi theſautus eſſet fructus agri, qui illum cognoſceret, & vellet emere agrum, deberet manifeſtare illum, vt ſtatim dicemus de eo qui volet emere agrum, in quo later vena auri; nam ſecundùm ios naturale, qui eſt domious rei, eſt etiam dominus fructus illius; ergo etiam non fructus.

Probatur conſequutio, quia licèt non pertineat ad dominum iure naturali, quia non eſt fructus, pertinet tameo ſuppoſito iure poſitiuo, quo diſponitur vt dimidium theſauti detur domino agri; ius enim poſitioum vim habet applicandi alicui rei alicuius dominiom, ex cauſa,

etiamſi res aliàs eſſet aliena, vt facit in lege præ- A ſcriptoris: ergo ſuppoſito iure poſitiuo dominus agri habet ius ad theſaurum, non ſecus ac ſi eſſet fructus agri.

Reſpondetur, poſſe quidem ius poſitiuum ex cauſa concedere alicui ius ad aliquam rem, comparandúmque dominium illius, nihilominus, vt diximus, ius poſitiuum non conceſſit ius ad theſaurum ante extractionem illius, neque obligauit ſcientem ad manifeſtandum illum.

Dices vlteriùs, ſequi ex dictis, poſſe hominem emere agrum illum communi pretio, etiamſi aliqui homines ſciant probabiliter quòd ſit in agro theſaurus, quia dictum eſt theſaurum non eſſe fructum agri, ideóque non pertinere ad do- B minum agri, ſed etiamſi aliqui alij ſciant in eo agro latere theſaurum, non eſt theſaurus fructus illius, nec creſcit pretium agri: ergo.

Reſpondetur argumentum nullius eſſe efficacitatis, quia etiamſi theſaurus non ſit fructus agri, tamen ager ille apud homines cenſetur maioris valoris, ex eo quòd ſi manifeſtetur, & inueniatur theſaurus, habet ius dominus ad dimidium illius, ſi alius extraneus inueniat, & ad totum integrum, ſi dominus inueniat illum.

Sed reſtat explicare an idem ſit dicendum de agro in quo latet minerale.

Molina quidem diſput. 353. column. 607. expreſsè loquitur de theſauro, & vena auri eodem C modo. Probat verò Molina, quia ſi ager emitur communi pretio in ordine ad communem vſum ad quem vendi conſueuit, iuſtum eſt pretium in ordine ad valorem rei per ſe; appellat verò valorem rei per ſe, quem res habet ad communem vſum, valorem verò accidentalem appellat, quem res poſſet habere ex peculiari circunſtantia, quam emens non tenetur manifeſtare.

Secundò probari poteſt, quia licèt vena ſit fructus agri ipſius, tamen non cenſetur pretio æſtimabilis niſi communiter cognoſcatur pretio æſtimabilis, aliàs ſi quis bona fide emeret agrum in quo ſit vena auri, vel aquæ, & poſtea manifeſtetur, tenebitur emens aliquid dare venditori D ratione illius, conſiderato iure naturæ, quod circa venam aquæ non videtur eſſe in vſu, ſed potiùs contrarium.

Tertiò, quia ſi quis emeret lapidem, habentem aliquam virtutem, quam non cognouit emens tempore emptionis, neque communiter agnoſcebatur, & poſtea reueletur, teneretur aliquid dare primo vendenti, quia erat verè vendentis, quod tamen non conceditur communiter: ergo ad aſſignandum pretium pro re cum omnibus fructibus, multum refert illos cognoſci communiter.

Alij tamen Theologi huius ætatis cenſent, non poſſe aliquem communi pretio emere agrum in quo latet vena auri, ſi ſciens ibi eſſe velit emere, E eo quòd vena illa eſt fructus rei ipſius, & ſufficit ſi cognoſcatur ab emptore, ſicut quando quis emit pretioſum lapidem ab ignorante, tenetur reuelare pretium eius.

Mihi quidem aliquando placuit prima ſententia, propter duas vltimas rationes; nunc verò videtur prima vera, quando quis bona fide emit. Secunda verò ſententia quando emit ſciens ibi eſſe venam auri.

Nunc verò probabilior videtur hæc ſecunda ſententia, propter eius rationem: ſi loquamur de eo, qui emit agrum cum ſcientia, quòd ibi lateat vena alicuius metalli; nam ſi bona fide emat, & poſtea inueniat, communiter non obligatur ad reſtituendum aliquid vendenti, eo quòd res iſtæ quando venduntur bona fide, venduntur ſubiectæ his euentibus, neque vendentes cenſentur rationabiliter inuiti, ſi illis nihil poſtea detur ab emente bona fide, qui inuenit venam auri: quod de vena aquæ contingit ſæpe, & duæ vltimæ rationes hanc partem probant. Ratio verò qua Molina probauit ſuam opinionem, refutata à nobis eſt 2. 2. *quæſt.* 77.

Et reſpondetur ad primam, fructus rei per ſe pertinere ad valorem rei, & ementem, ſi illos agnoſcat, obligari ad manifeſtandum eos, vt patet in emente lapidem pretioſum, cuius pretium ignorat vendens qui non agnoſcit conditionem lapidis.

Ad ſecundam & tertiam iam diximus, quòd cùm bona fide emitur ager, non eſt obligatio aliquid poſtea dandi, ratione de nouo inuentæ latentis venæ auri, aut aquæ venæ ſcaturientis.

Differentia ergo eſt inter ementem agrum, in quo eſt theſaurus, & in quo eſt vena auri, quòd ſi emas agrum in quo eſt theſaurus, etiamſi ſciat ibi eſſe, poteſt emere communi pretio, non habita ratione theſauri; & tamen emens agrum, in quo eſt auri vena, agnoſcens ibi eſſe, non poteſt illum communi pretio emere, quia agnoſcit fructus agri, ratione cuius ager longè maius habet pretium.

Ex his, quæ hactenus diximus, facilè poteſt explicari prædicta parabola, iuxta diuerſas explicationes Doctorum de ſignificatione theſauri ſuprà relatas. Et iuxta ſenſum eorum, qui per theſaurum intelligunt vitam æternam, poteſt ſumi argumentum ex eis ad probandum contra hæreticos, ad iuſtificationem non ſufficere ſolam fidem, ſed neceſſaria eſſe opera ex gratia Dei.

DISPVTATIO III.

SCHOLASTICA.

De Chriſto martyre.

ANTEQVAM diſputemus, vtrùm Chriſtus fuerit propriè martyr, præmittenda ſunt nonnulla. Vnum eſt,

DVBIVM I.

An ad martyrium requiratur quòd ſit actus honeſtus.

NOmen *martyrium* Græcum eſt, & idem ſignificat quod teſtimonium; apud Scholaſticos verò, & autores Eccleſiaſticos vſurpatur pro teſtimonio quod quis dat pro fidei veritate, ſuſtinens mortem.

Deinde apud Patres & Scholaſticos ad rationem martyrij adultorum, neceſſarium eſſe actum honeſtum, nempe vt quis patiatur mortem ob finem honeſtum, aliàs ſi non eſt actus honeſtus, non erit Deo gratus, neque merebitur laudem apud Deum.

Sed obiicitur hoc modo, ſancti Innocentes cauſa Chriſti mortui ſunt, & dicuntur martyres, & tamen nullum habuerunt actum voluntatis.

S. Thomas *art.* 1. *ad* 1. refert aliquos ſenſiſſe in illis paruulis fuiſſe vſum rationis ex voluntate peculiari

peculiari Dei; ſed hoc tanquam ſine fundamento dictum reiiciendum eſt. Deinde reſpondet S. Thomas illis paruulis ob Chriſti meritum collatam eſſe gratiam, & gloriam, quia paſſi ſunt mortem pro Chriſto, quod communiter ſequuntur multi. Itaque voluit Deus vt propter meritum Chriſti pueri illi, qui propter Chriſti cauſam occiduntur, gratiam Chriſti conſequerentur.

Poſſet eſſe autem difficultas, an decretum Dei dandi gratiam paruulis illis fuerit ante præuiſum meritum Chriſti, & peccatum occidentium illis paruulis, vel poſt præuiſa hæc omnia, in quo philoſophandum eſt, ſicut in controuerſia de electione efficaci ad gloriam iuſtorum, de qua diſputatione Doctores in materia *de prædeſtinatione*, an fuerit ante, vel poſt præuiſa merita iuſtorum.

De martyrio horum paruulorum legatur Auguſtinus *lib.3.de libero arbitrio,cap.*23. Origenes *homil.*3. in varia loca Euangelij, pſeudo-Cyprianus *ſermone de magiis*, & alij Patres *homiliis in feſtiuitate Sanctorum Innocentium.*

Quærere poſſet aliquis, ex quo capite conſtet illos paruulos conſecutos fuiſſe gloriam; ſed certum eſt ex perpetua Eccleſiæ traditione, celebrat enim Eccleſia feſtum illorum.

DVBIVM II.

An ad martyrium ſit neceſſarius actus fortitudinis.

DVo poſſunt diſputari, vnum eſt, an martyrium ſit actus fortitudinis: aliud, an ad martyrium ſit neceſſarius actus fortitudinis virtutis ſpecialis ex formali obiecto illius. Et quantum artinet ad primam partem,

Fuit opinio Martini de Magiſtris dicentis martyrium eſſe actum eius virtutis, ob cuius formale obiectum mouetur quis ad ferendam mortem. v. g. actus charitatis, ſi mouetur ex charitate, vel fide, vel alterius virtutis. Probatur primò, quia martyrium erit ſi quis patiatur mortem iniuſtè illatam ex fine charitatis propter Deum in defenſionem fidei.

Secundò martyrium poteſt eſſe ſine formali actu fortitudinis ſi fiat ex fine honeſto; ergo non eſt actus fortitudinis.

P. Leſſius *lib.3.de iuſtitia,cap.1.dub.2.* docet actum amplectendi mortem, & ferendi illam, poſſe ad varias virtutes pertinere, vt conſtat, dici tamen actum fortitudinis, quia procedit ex ſumma voluntate firmiter in bono conſtituta.

Sed, vt dixi, aliud eſt quærere, an martyrium ſit actus fortitudinis ſpecialis eſſentialiter, aliud an requirat materiam fortitudinis, ſicut aliud eſt comedere temperatè eſſe actum formalem temperantiæ, aliud eſſe materiam ſpecialem temperantiæ.

Quo præmiſſo dicendum eſt martyrium eſſe ſemper actum fortitudinis, ex obiecto materiali, quia, vt ſuprà diximus, pericula mortis ſunt materia virtutis fortitudinis, ſicut comedere temperatè eſt actus temperantiæ ex obiecto materiali, licèt fiat ex fine charitatis.

Deinde qui putant ad actum virtutis ſpecialis, non eſſe neceſſariam expreſſam tendentiam in obiectum formalem propter ipſum, dicent martyrium ſemper eſſe actum fortitudinis ſpecialis propter ſpecialem materiam; ſed illud principium examinandum eſt in materia de bonitate, & malitia actuum humanorum, & mihi non probatur, vt alibi dixi.

Secundò dicendum eſt, eſſentiam martyrij poſſe conſiſtere ſine ratione formali fortitudinis virtutis ſpecialis. Patet, ſi quis pro veritate fidei defendenda ſuſtineat mortem ex fine obedientiæ, vel charitatis, quod ex Patribus conſtat, nefas eſt negare talem actum eſſe martyrium, & hoc probant rationes primæ opiniones; ſemper tamen martyrium eſt actus fortitudinis generaliter, vt dicit firmitatem in bono, quod apertè conſtat cùm quis patitur mortem ne recedat à bono fidei.

Notandum autem eſt rationem S. Thomæ *in artic.* 2. probare martyrium eſſe actum fortitudinis ex obiecto materiali.

DVBIVM III.

An requiratur ad martyrium vt mors reipſa ſequatur.

REferuntur aliqui exiſtimantes, mortem non eſſe de ratione martyrij, & variè explicant naturam martyrij.

Sed meo iudicio S. Thomas *in art.* 4. rectè explicat rem, & in corpore dixit ad perfectam rationem martyrij requiri quòd aliquis mortem patiatur pro Chriſto.

Et cùm S. Thomas dicit, ad perfectam rationem martyrij, non negat imperfectum martyrium poſſe dari ſine morte, & ad primum argumentum docet Sanctos Patres aliquando appellare martyrem, & martyrium per ſimilitudinem, & hoc ſenſu ſanctus Hieronymus, vel potiùs Sophronius *ſermone de aſſumptione Virginis*, dicit B. Virginem fuiſſe martyrem, & ſic dicunt explicanda eſſe ſimilia dicta Patrum.

Deinde ad tertium docet tolerantiam carceris ſolam non dici propriè martyrium, niſi fortè vt cauſam mortis, & ſic intelligit Eccleſiam celebrare martyrium S. Marcelli Papæ.

Alij verò Doctores aſſignant varios gradus martyrij, vnus aſſignatur, quando paſſionem re vera ſequuta eſt mors. Secundus eſt quando inflicta ſunt vulnera lethalia, ex quibus ſequeretur mors, ſi non impediatur ſupernaturaliter.

Tertius dicitur, quãdo cauſa extrinſeca ſufficiens mortis applicata eſt, licèt ita fuerit impedita, vt nullum damnum intulerit homini, ſicut Sanctus Ioannes miſſus eſt in feruentis olei dolium.

Quartus eſt, quando ſolùm eſt inchoata paſſio, & ſic ſæpe Cyprianus Martyres vocabat homines pro Chriſto incluſos in carceribus. legatur Cyprianus *epiſtola* 29.15.30.*&* 37.*& aliis*. legatur P. Valentia hoc loco *punct.* 1. P. Leonardus Leſſius *dubitatione* 3.

Deinde ad martyrium requiritur, vt mors non ſit contra voluntatem patientis, ita communiter Doctores, aliàs ſi quis nollet pati pro Chriſto, non diceretur velle illam confiteri coram hominibus; infantibus verò patet non eſſe contrariam voluntatem, imò neque voluntatem patiendi.

Vlteriùs requiritur vt mors obeatur, propter fidei veritatem defendendam, vel propter opus honeſtum alicuius virtutis, vt teſtetur quis illud placere Deo quod pertinet ad fidem, de quo rectè philoſophatur S. Thomas *artic.* 5. & quòd mors propter fidem ſit martyrium, manifeſtum eſt; quòd verò ſufficiat pati mortem propter aliquam virtutem.

tem, docet S. Thomas, & Patrea, qoi docent S. Ioannem Baptiſtam fuiſſe martyrem, qui paſſus eſt mortem propter caſtitatem, quia reprehendebat Herodem ob adulterium. Quòd ſi aliqois patiatur mortem, non propter fidem, aut commuoem doctrinam, ſed propter propriam aliquam peculiarem cauſam, oon erit martyrium, qoia, vt dixit Auguſtinus *concione* 2. *in Pſalm.* 84. Martyrem non facit pœna, ſed cauſa, de quo bene Valentia *hic punct.* 1.

Dvbivm IV.

An Chriſtus fuerit verè & propriè Martyr.

EX antiquis referior vnus, vel alter, quaſi dixerit Chriſtum noo fuiſſe martyrem; ſed non inuenio talem autorem. Hac verò ætate non defuit quidam Concionator, qui dixerit Chriſtum non fuiſſe martyrem, exiſtimana ad martyrium eſſe neceſſarium pati mortem pro Chriſto, & fide illius.

Nihilominus S. Thomas *in* 4. *d.*49. *quaſt.*5. *art.*4. *quaſtiunc.* 2. & communiter alij Scholaſtici in eadem diſtinctione docuernnt expreſsè, vel ſupponont ſatis clarè, Chriſtom verè & propriè fuiſſe martyrem, & Ægid. 3 *tom. de beatitudine, tractatu de laureolis, fol.* 549. *col.* 2. dicit veriſſimè & perfectiſſimè fuiſſe martyrē. legantur recentiores in materia *de beatitudine.* Salas 1.2. *tom.* 1. *pag.* 458. *num.* 74. *ad finem.* qui ſupponens C Chriſtum fuiſſe Doctorem virginem, & martyrem, docet in eo fuiſſe aureolas quæ ſunt in Doctoribua virginibus & martyribus, ſed aliquid excelleotius.

Dicendum ergo eſt cum S. Thoma & communi opinione, Chriſtum veriſſimè & propriiſſimè fuiſſe martyrem, quia, vt conſtat ex dictis, io Chriſto reperiuntur ſupradicta requiſita ad rationem martyrij, nempe boneſtiſſimus actus fortitodinis, & charitatis, & paſſio mortis reipſa ſecutæ, & hoc cum tanta excellentia pro veritate doctrinæ, & gloria ſui Patris, vt Auguſtinus & alij appellent Chriſtum capor martyrum, quia & ipſe fuit martyr, & aliis meruit gratiam ad ferendum martyrium.

Quam doctrinam exiſtimo ita certam, vt ſine D graui temeritate oegari non poſſit.

DISPVTATIO IV.

Scholastica.

Dvbivm Vnicvm.

An poßit quis habere aſſenſum fidei circa vnam propoſitionem, & hæreſim circa aliam.

DE hoc diſpotaui in materia *de fide* 2.2. E *ad quaſt.* 5. *circa art.* 4. *diſp.* 44 *dub.* 1. *&* 2. & *ibi* docui cum communi ſententia, non poſſe fidelem habere fidem infuſam, & ſupernatoralem voius articuli, & exiſtimatiooem hæreticam circa alium, quod iotelligitur cum cognitiooe quòd vtraque propoſitio proponatur ab Eccleſia, vt de fide, & contrariam ſententiam Durandi non dubito eſſe temerariam.

Poſtquam verò hanc communem ſententiam typis mandaui, oon defoit vnos, vel alter recentior, qui diceret, fidelem poſſe habere fidem vnius articuli, & errare circa alios.

Notandum verò eſt, quòd iſti recentiores, licèt A dicant ſe loqui de fide naturali qoantum ad ſobſtantiam, tamen loquuntur de aſſenſu fidei propter teſtimooium Dei. Cenſent enim poſſe eſſe fidem naturalem quantum ad ſubſtantiam, propter rationem motiuam formalem eum motiuo fidei iofuſæ & ſupernaturalis, & docent Doctores communiter contra Durandum loquentes de aſſenſu ſupernaturali, qui noo poteſt eſſe ſimul cum hæreſi circa alium articulum.

Vt verò rem explicemos, notandum eſt. Primò falſam eſſe doctrioam de aſſenſo naturali fidei propter teſtimonium Dei, vt alibi probaui. Secuodò, licèt admittatur talis fides naturalis, non debet conſtitui ex viribus naturæ, ſine gratia, hæc B enim doctrina oullo modo admittenda eſt, quia non poteſt à graui cenſura excuſari, quòd ſi ea fides dicatur oriri ab auxilio gratiæ per Chriſtum, poteſt dici probabilis propter autoritatem Doctorum aliquorum, qui illam fidem potant poſſibilem.

Sed qood attinet ad præſentem controuerſiam, mihi omnino eſt improbabile aſſerere poſſe eſſe aſſenſum vnius articuli propter teſtimonium Dei, & errorem circa alium articulum, etiamſi talem aſſenſum dicant eſſe oaturalem qooad ſubſtantiam, & ex gratia. Ad quod explicandum oportet in memoriam reuocare quod diximus 2. 2. *loco citato*, ad probandum non poſſe eſſe fidem inſuſam voius articuli, & errorem circa alium, cuius rationem aſſignauimus cum communi Doctorum, nempe quòd quando obiecta vtriuſque propoſitionum æqualiter propoountur ab Eccleſia, vt non poſſit teſtimonium ita propoſitum mouere ad aſſenſum vnius, & non alterius, quia eadem proponitur ratio aſſentiendi, & eadem conditio, nempe teſtimonium Dei, & propoſitio Eccleſiæ, quæ ratio euidens apparet; aliàs ſequeretur quòd credens noo moueretur propter teſtimonium Dei propoſitum ab Eccleſia, ſed ob ſolam rationem opinionis, vel fidei humanæ, & acquiſitæ.

Hæc autem ratio etiam probat falſam eſſe prædictam ſententiam, quia ſi quis credit propter teſtimonium Dei, (ſiue ſit actus naturalis, ſiue ſupernaturalis,) vel credit propter illud tanquam propter rationem formalem, & propter Eccleſiam tanquam propter conditionem, & ſic noo poſſit habere aſſenſum vnius articuli, & diſſenſum alterius, cùm eadem ſit ratio, & cooditio aſſentiendi. Vel credit propter teſtimonium illud Dei propoſitum autoritate fidei humanæ, vel opiniooia, & tunc ratio aſſentiendi formalis non erit teſtimonium Dei, ſed vel teſtimonium hominum, vel ratio probabilis, & ideo exiſtimo prædictam rationem vim habere magnam contra Durandum, habereque vim contra prædictos recentiores, neque eſſe alicuius momenti pro præſenti controuerſia, actum eſſe naturalem, vel ſuperoaturalem ſecundùm ſubſtantiam, ſi ſemel demus rationem aſſentiendi eſſe teſtimooium Dei propoſitum ab Eccleſia. Et ſi opinio Durandi meretur cenſuram, etiam prædictum placitom recentiorum illam meretur, quæcunque illa ſit.

Sed dicet aliquis, obiecta diuerſorum actuum ſunt diuerſa; ergo poterunt eſſe ſimul circa illa aſſenſus, & diſſenſus. Reſpondetur, hoc argumentum etiam fieri poteſt pro ſententia Durandi de aſſenſo fidei ioſuſæ circa vnum obiectum, & diſſenſum circa aliud, & reſpondendum eſt, quòd licèt obiectom materiale ſit diuerſum, ſi tamen obiectum formale ſit idem, fieri noo poteſt vt detur fides vnios

vnius articuli, & diſſenſus circa alios propoſitos ab Eccleſia ob Dei teſtimonium, & propter eandem rationem Eccleſiæ, quæ ratio habet locum contra recentiorum opinionem de aſſenſu naturali ſecundùm ſubſtantiam, ſi fiat ob teſtimonium Dei propoſitum ab Eccleſia.

Secundò obiicies, actus fidei acquiſitæ circa vnū articulum poteſt eſſe aſſenſus, & circa alium poteſt eſſe diſſenſus; ergo & infuſæ. Antecedens probatur, quia poteſt eſſe teſtimonium prudens circa vnum articulum, & non circa alium. Reſpondetur eſſe diſparem rationem, quia in noſtro caſu loquimur de aſſenſu ob teſtimonium Dei infallibile, & propoſitum ab Eccleſia eodem modo circa omnes articulos: at verò fides humana procedit ob teſtimonium, vel rationem humanam: vnde non eſt infallibilis, & poteſt probabilis opinandi contrarium cauſa ſuppetere: quia fides humana ſpectat non prorſus firmam rationem, vt per ſe conſtat, & quotidie experimur. Addendum eſt, quòd ſi eſſet idem teſtimonium horum, & eodem modo propoſitum, nempe eadem ratione probatum, non poſſet quis propter illud aſſentiri vni obiecto, & diſſentiri alteri; aliàs non eſſet omnino idem obiectum formale, & eadem omnino conditio. Poſſent obiici quædam alia, quæ attuli *diſp. citata, dub.* 1. & ibi ſoluta ſunt.

DISPVTATIO V.

POSITIVA.

De ſenſu aliquorum locorum Scripturæ, quæ in varijs materijs Scholaſticis occurrunt, & eorum explicatio poteſt iuuare ad explicationes theologicas.

DVBIVM I.

Quomodo ſit intelligendus locus Ioſue 7. de punitione Achan.

PRo explicatione videndum eſt, an iudices creati poſſint infligere pœnam ſenſus, aut tormentorum filiis pro peccatis parentum.

Affirmat Lyra in illud Deuteronomij 14. *Non occidentur patres pro filijs; nec filij pro parentibus*, &c. Et cenſet pœnam tormenti & ſenſus, etiam mortis infligi poſſe filiis pro peccatis parentum à iudicibus etiam creatis.

Primò, quia *Iudicum* 20. decem tribus pugnantes contra tribum Benjamin, interfecerunt mulieres & paruulos, propter peccatum parentum, quod factum Scriptura non reprehendit.

Secundò confirmatur ex *cap. vergentis, de hæreticis*, vbi dicit Pontifex, filiis eorum qui maieſtatem læſerunt, ex miſericordia vitam concedi.

Tertiò, quia *Ioſue* 7. Achan cum filiis & filiabus occiſus eſt, ob ſolum peccatum quod ille commiſit in furto Iericho, cùm regulam auream, & alia furatus eſt.

Sed contraria ſententia eſt communis, & probabilior, quam ſequitur S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 108. *art.* 4. *ad* 2. Alexand. 3. *p. q.* 41. *m.* 4. *art.* 2. Durand. 2. *diſt.* 33. *quæſt.* 1. Caſtro *lib.* 2. *de iuſta hæreticorum punitione*, *c.* 10. P. Vazquez 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 135. *cap.* 3. & ſolet de hoc tractari à quibuſdam in materia *de peccatis*, ab aliis in materia *de legibus*. Ratio ſumitur à communi ſenſu hominum, qui nunquam verberibus affligit filiū ob peccatum parentū in nulla republica bene inſtituta.

Secundò probatur ex illo Deuteronom. 24. *non occidentur patres pro filijs, neque filij pro parentibus, ſed vnuſquiſque pro peccato ſuo morietur.*

Quod clariùs conſtabit ex reſponſione argumentorum Lyrani.

Ad primum reſpondetur, decem tribus potuiſſe occidere infantes cum parentibus ipſorum, ſi ad conſecutionem victoriæ neceſſarium fuerit, quod non fit propter peccata parentum, ſed propter victoriam, quæ ad commune bonum & tranquillitatem reipublicæ pertinet, & ſcriptura non reprehendit, quia ſolùm narrat ſimpliciter.

Ad ſecundum reſpondetur Pontificem ſolùm referre, non probare quid ſtatuiſſent Imperatores ſuis legibus.

Ad tertium reſpondetur facilè: nam Hebræi omnes notant, filios Achan non fuiſſe cum eo occiſos, nec id ex littera Scripturæ colligitur, hæc enim ſolùm verba Scripturæ habent Ioſue 7. *Tollens itaque Ioſue Achan filium Zare, argentúmque & pallium, & auream regulam, filios quoque, & filias eius, boues & aſinos, & oues, ipſúmque tabernaculum, omnémque ſupellectilem (& omnis Iſrael cum eo) duxerunt eos ad valle Achor, vbi dixit Ioſue: Quia exturbaſti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitque eum omnis Iſrael. & cuncta quæ illius erant, igne conſumpta ſunt. Congregauerúntque ſuper eum aceruum magnum lapidum, qui permanet vſque in præſentem diem.* hoc eſt ſupplicium Achan. Ex quibus non apparet filios Achan cum eo fuiſſe lapidatos, & occiſos, imò oppoſitum colligitur; nam ſi filij eſſent cum eo occiſi, non dixiſſet Scriptura, *lapidauit eum Iſraël*, ſed, *lapidauit eos Iſrael*; nec dixiſſet congregatum fuiſſe ſuper eum, ſed ſuper eos aceruum lapidum, credibile autem non eſt filios Achan cum reliquis rebus ipſius, igne fuiſſe conſumptos; quis enim credat ipſum Achan lapidatum fuiſſe, filios autem eius, qui non peccauerunt, igne combuſtos? hæc enim pœna maior eſt. Quòd verò ducti fuerint filij eius cum eo in valle Achor, mirum non eſt; id enim factum eſt vt timore ſupplicij & ſpectaculi præteriti, peccata parentis non imitarentur.

Fuiſſe autem hāc conſuetudinem apud Hebræos, colligitur manifeſtè *Daniel. cap.* 13. nam cùm Suſannam ad ſupplicium ducerent, comitati ſunt parentes, & filij, & conſanguinei, non vt cum illa punirentur, ſed ob finem quem diximus, & maiorem ipſius confuſionem atque tormentum.

Ex quibus manet explicatus prædictus locus Ioſue 7. Et quòd non liceat iudicibus creatis propter peccata parentum filiis infligere pœnam ſenſus, aut tormentorum.

DVBIVM II.

An aliqua alia pœna poſſint puniri filij ob peccata parentum.

POnendum eſt, ex Scripturæ locis colligi aliquoties peccata parentum puniri in filiis. Exodi 20. *Deus totus fortis*, &c. Difficultas eſt quomodo hoc fiat.

Lyra in citatum caput Exodi docet filios non puniri ob ſolum peccatum parentum, ſed ob propria peccata. nam eo loco non dicitur abſolutè *in filios*, ſed *in filios eorum, qui oderunt eum*, & ita ſenſit Hieronymus *in cap.* 3. *Hieremiæ*, circa illa verba,

nondum vltra, & indicat S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 108. A *articul.*4. *ad* 2. quem ſenſum probat Auguſtinus libro contra Adimantum Manichæum *cap.* 7. Gregorius *lib.* 5 *moral.cap.* 31.

Verùm illis verbis Exod. 20. *qui oderunt eum*, videtur loqui Deus parentibus: ſicut enim ſtatim loquitur de his cum quibus facturus eſt miſericordiam, &, vt dixit Caſtro *lib.*2. *de iuſta hæreticorum punitione, quæſt.*10. iam non puniret Deus parentes, ſed filios ob peccata ipſorum filiorum.

Dicendum ergo eſt Deum punire peccata parentum in filiis, etiamſi peccata parentum non imitentur, vt docuit Auguſtinus *lib.*6. *quæſtionum veteris Teſtamenti, cap.*2: Alenſis, & Caſtro *ſuprà*, Arboreus *lib.* 6. *philoſophiæ*, *cap.* 9. & S. Thomas 2. 2. B *quæſtione* 87. *artic.* 8. *in corpore*, *&* *ad* 1. quia filij ſunt aliquid patris, ac proinde bonum, vel malum filiorum, eſt quodammodo bonum, vel malum parentum.

Sed manet difficultas quomodo non puniantur filij Adæ, qui cum originali moriuntur pœna ſenſus.

Reſpondet Auguſtinus *loco citato*, filios non puniri pœna alterius vitæ ob peccata parentum, nullus enim punitur pœna æterna, vel priuatur gratia ob peccatum alterius, & rationem indicauit Auguſtinus, & alij fuſiùs explicant, quia pœnæ externæ, & corporales duo habent, & eſſe pœnam pro peccatis parentum, & eſſe medicinam, ſeu C exemplum aliis: & cùm Deus ſit Dominus vitæ, & mortis, poteſt illud facere. Pœna verò ſpirituali non poteſt quis puniri, propter peccata alterius, quando pœna eſt ex his, quæ ex natura rei debentur peccato.

Sed quæres, quomodo ergo Deus ob peccatum Adæ priuauit poſteros gratia? Reſpondeo, quia illa fuit priuatio doni liberaliter conferendi, & potuit Deus optimè illud promittere ſub conditione, niſi Adamus peccaret, vt dixi 3. *part. ad quæſt.* 1.

Sed obiiciet aliquis poſſe puniri filium quando pater non ſentit malum illud, ſi ſit, v.g. in purgatorio. Reſpondet Caſtro *loco allegato*, non eſſe D verum, parentes in purgatorio non ſentire mala filiorum. Auguſtinus enim *in Pſalm.* 108. in illa verba, *fiant filij eius*, non audet hoc definire.

Dubium eſt enim, an ea mala ſemper cognoſcant. Sed reſpondet P. Vazquez *diſp. citata*, *num.* 5. quòd ſi patres non cognoſcunt mala quæ patiuntur filij in hac vita, vel ſi ſint patres in beatitudine, mala illa non erant, reſpectu parentum, pœna ſenſus, ſed poterat dici pœna damni, quatenus filij aliquid ſunt patris, & facile hoc poteſt intelligi reſpectu parentum, qui beati non ſunt.

Sed dices, pater exiſtens in beatitudine non habet dignitatem ob quam puniatur, etiam in filiis; E ergo iam reſpectu illius non eſt pœna.

Aliqui non renuunt concedere dignitatem aliquam in parentibus in hoc euentu reſpectu prædictæ pœnæ. Alij verò exiſtimant ad hoc genus pœnæ ſufficere parentes fuiſſe dignos aliquando ob peccatum, & manere filios in quibus poſſit puniri; nam ipſa beatitudine ſiunt beati digni vt nulla pœna puniantur in ſe ipſis, vt conſtat, vt verò in aliis puniantur, ſatis eſt aliquando peccaſſe, & filios eſſe in ſtatu capaci pœnæ.

Faciliùs tamen poteſt admitti dignitas in patre ſolùm pro tempore quo non eſt beatus.

Sed dices, ergo poterunt prædicti mortui cum originali puniri pœna acerba ſenſus ob peccatum parentis.

Reſpondet P. Vazquez illud malum non poſſe eſſe pœnam peccati originalis puerorum, propter ſuprà dicta, nec parentis primi, qui eſt in beatitudine peccato ſuo ſufficienter purgato; ſed oportet aſſignare rationem diſcriminis.

Et dico eſſe diſcrimen inter pœnam temporalem huius vitæ, & æternam alterius, quod in hac vita poteſt eſſe medicina, & vtilis ad exercitium eius, qui patitur, licèt non ſit eius pœna: hoc autem non poteſt reperiri in pœna æterna ſenſus in altera vita; ſecus poſſet Deus vt Dominus omnium cruciare, ſiue inferre dolorem, ſed non punire.

Dubium III.

Quis ſit ſenſus illorum verborum ad Romanos 8. Quis nos ſeparabit à charitate Dei.

Difficultas eſt, de qua charitate intelligatur iſte locus, an de charitate qua Deus nos diligit, vel de charitate qua nos diligimus Deum.

Et prima ſententia eſt aſſerentium intelligi de charitate qua nos diligimus Deum, intendebat enim Paulus explicare vim huius charitatis qua ipſe diligebat Deum, & à qua nihil poterat illum C ſeparare; ita videtur ſentire ex antiquis interpretibus non pauci, & ex recentioribus noſtræ Societatis Iuſtinianus, Cornelius, & Mariana *in eum locum.*

Secunda opinio eſt aſſerentium locum eſſe intelligendum de charitate qua Deus nos diligit propter Chriſtum, hanc ſequuntur grauiſſimi, & inſignes Theologi. Cardin. Toletus, Benedictus Pereyra, & P. Vazquez *in eum locum, & diſp.* 200. *cap.* 10. *num.* 66.

Aliorum ſententia eſt qui vtramque citatam expoſitionem videntur amplecti, vel ſaltem admittere vt probabilem, ita P. Manuel Sà in eum locum, licèt ſecundam opinionem ponat pri- D mo loco.

Aliorum ſententia eſt Paulum loqui de ſolis prædeſtinatis, & de charitate qua illi diligunt Deum.

De hoc loco dixi aliquid 2. 2. *tom.* 1. *diſput.* 72. *dub.* 1. vbi retuli ſecundam expoſitionem, *&* *tomo de gratia*, *opuſculo* 3. *diſput.* 2. *dub.* 1. vbi ſecundam expoſitionem relatam probaui, quia contextui magis conſentaneus ſenſus videtur, vt Paulus loquatur de charitate qua Deus per Chriſtum diligit nos, id eſt, de voluntate qua Deus paratus eſt nobis ſua dona propter Chriſtum donare. legatur P. Vazquez *diſputat. citata*, qui fuſiùs perſequitur hanc explicationem.

Modò autem mihi occurrit quod aliquando dixi, E poſſe prædictum locum primariè quidem intelligi de charitate prædicta, qua Deus nos diligit, hæc enim maximè iuuat ad inſtitutum Pauli de fiducia quam habemus in Deo in omnibus periculis, & laboribus. ſecundariè autem de charitate qua ex auxilio Dei nos diligimus Deum, & qua etiam confirmatur & roboratur noſtra ſpes. Et ſermo de vtraque charitate apprimè quadrat in contextu.

Et ex his non erit difficile ſoluere quæ pro prima opinione ſolent adduci à ſuis autoribus. legantur Iuſtinianus, & Cornelius, qui ex inſtituto conantur impugnare ſecundam ſententiam. legatur Bellarminus *tom.* 3 *lib.* 3. *de iuſtificatione*, *cap.* 15. *&* *cap.* 9. *in explicatione* 7 *teſtimonij.*

Et ex dictis ſolui poteſt ſimilis difficultas de A ſenſu illorum verborum Chriſti apud Ioannem 15. *Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego præcepta Patris mei ſeruaui, & maneo in eius dilectione.* Poteſt ergo eſſe difficultas an cùm dicit, *manebitis in dilectione mea*, loquatur de dilectione ſui ipſius Chriſti ad diſcipulos, vel de dilectione diſcipulorum erga Chriſtum.

Et ſunt diuerſæ explicationes, ſicut loci præcedentis *ad Roman.* 8. Prima eorum qui explicant de dilectione diſcipulorum erga Chriſtum. Secunda eorum, qui interpretantur de dilectione Chriſti erga diſcipulos. legantur Toletus & Maldonatus *in cap. 15. Ioannis.*

Mihi facilius videtur Chriſtum de vtraque dile- B ctione loquutum, licèt primariè de dilectione qua ipſe diligebat diſcipulos, ſecundariè de dilectione qua diſcipuli diligebant Chriſtum; vtraque enim habet connexionem cum obſeruantia præceptorum.

Quomodo autem ex his locis, vel ſimilibus non colligatur gratiam, vel charitatem hominis iuſti ſemel habitam non poſſe amitti, docent Theologi in materia *de charitate*, & in materia *de gratia* contra hæreticos, & fusè Bellarminus *ſuprà locis citatis.*

Dvbivm IV.

An regnum cælorum & gloria proponatur nobis venalis.

SCiendum eſt iuxta ea quæ diximus explicantes parabolam theſauri, aliquos per theſaurum intelligere vitam æternam, quæ poteſt comparari bonis operibus ex gratia factis. Et ſancti Patres frequenter docent regnum cœlorum nobis proponi venale: ita loquitur Clemens Alexandrinus in parænetico, ne pigeat vel laboraſſe, ſi velitis pretioſiſſimam ſalutem emere pro theſauro, charitate, & fide vitæ, quod quidem eſt iuſtum pretium. Simili modo loquitur Baſilius homilia quam ſcripſit initio Prouerbiorum, & Auguſtinus *ſermone* 22. *de verbis Apoſtoli, & in Pſalm.* 63. Chryſoſtomus *homil.* 9. *de pœni-* D *tentia, & homilia* 12. *in Matthæum, & homil.* 76. *in eumdem, & homil.* 36. *ad populum*, Nazianzenus *oratione in ſacrum Baptiſma queſt.* 40.

Vnde meritò Patres noſtræ Societatis Colonienſes docuerunt cœlum nobis proponi venale, eo quòd meritis condignis comparari poteſt tanquam pretio æquali, non quia in noſtris meritis ad Deum ſit propria ratio iuſtitiæ, qualis eſt inter homines, ſed quia opera iuſtorum ex gratia Dei facta ſunt condigna vitæ æternæ.

Sine cauſa enim impudentiſſimè Kemnitius hæreticus reprehendebat Patres noſtros Colonienſes, propter dictam doctrinam.

Meritò autem Iacobus Payua *libro* 6. *orthodoxa-* E *rum explicationum* §. *quòd ſi ad dignitatem*, noſtros Societatis Doctores rectè defendit, & calumniam Kemnitij efficaciter refutat.

Prædictus autem modus loquendi emptionis & venditionis fundatur in dignitate operum iuſtorum quæ fiunt ex gratia & in libera Dei promiſſione de retributione facienda, quæ condignitas operum colligitur ex prædicta loquutione Patrum.

***

Dvbivm V.

Quis ſit ſenſus illorum verborum Lucæ 12. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ, &c.

PRiora verba de cingulo caſtitatis intelligit Gregorius *hom.* 13. *in Euang.* ſimiliter Chryſologus de cingulo caſtitatis intelligit *ſerm.* 24. *poſt initium.* etiam Fulgentius *ſermone de Confeſſione.* Alij de humilitate explicant propter habitum ſeruitoris, à ſeruorum enim habitu ſumitur ſimilitudo illa, & propter eandem rationem alij explicant de perfecta obedientia, nec deſunt qui de paupertate intelli- B gant propter temperantiam circa vſum diuitiarum, & propter contemptum illarum quo prudentes homines quaſi arctiſſimo cingulo conſtringuntur. Hiſpanè dicitur, *poner ſe en pretina, y ceñir ſe en los gaſtos.*

Nec deſunt qui interpretentur de fortitudine propter ſimilitudinem cinguli, ſeu baltei militaris.

Poſteriora autem illa verba, *& lucernæ in manibus veſtris, &c.* de exercitio vniuerſali virtutum intelligunt frequenter Patres. Colligitur ex Auguſtino *ſerm.* 39. *de verbis Domini.* Et Chryſologus ſuprà dum per lucernas intelligit zonam virtutum, & ſpecialiter Fulgentius *loco citato* explicat de lucerna fidei. Et debet intelligi de fide, quæ per dilectionem ope- C ratur, & mouet ad exercitium bonorum operum. Et idem explicat Cyprianus *circa has verba*, & omnes iſtæ explicationes ſimul optimè quadrant in finem parabolæ, & concluſionem eius, concluditur enim his verbis, *Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam*, nempe mortis & iudicij particularis.

Ex hac autem doctrina Patrum, optimum argumentum ſumitur contra hæreticos ad probandum ad iuſtificationem non ſufficere ſolam fidem, ſed neceſſaria eſſe opera.

Dvbivm VI.

Quid intelligatur nomine olei, in parabola de decem Virginibus.

GRegorius *homil.* 12. *in Euangelia*, per oleum in lampadibus contentum internam animi humilitatem intelligit, & per defectum olei vanam gloriam explicat. Chryſoſtomus *homil.* 29. *in Matthæum* interpretatur de oleo miſericordiæ, & operibus eius, quæ ad vitam æternam neceſſaria ſunt.

Iſidorus *cap.* 40. *libri ſententiarum*, per oleum intelligit perfectam animi puritatem, & munditiam, per carentiam olei elationem, & hypocriſim, per quam amittitur externi operis fructus.

Alij diſpoſitionem ad fidem ex gratia. Ex parte E voluntatis igitur interpretes per oleum, & lampadas fidem & opera intelligunt cum conditionibus requiſitis ad meritum vitæ æternæ, & ad mortem in ſtatu gratiæ, hic enim eſt finis parabolæ & exhortatio per illam, vt patet ex concluſione illius.

Vnde ex his conſtat iuxta doctrinam Patrum exponentium parabolam iſtam, ad iuſtificationem non ſufficere ſolam fidem, ſed neceſſaria eſſe opera ex gratia Dei facta.

DVBIVM VII.

De ſenſu illorum verborum, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

PRæcipua difficultas conſiſtit, an ibi ſit ſermo de dilectione & amore, qui eſt prior ipſa remiſſione peccati, vel de amore qui ſequitur poſt ipſam iuſtificationem.

Ianſenius *cap. 48. concordiæ Euangelicæ*, docet quòd ſi ſermo ſit de remiſſione peccati quantum ad culpam, intelligendum eſt Chriſtum loqui de dilectione quæ antecedit iuſtificationem, vel per quam tanquam per formam fit iuſtificatio: ſi autem ſermo ſit de remiſſione peccati quantum ad pœnam, poterit intelligi de dilectione, quæ eſt poſt iuſtificationem à peccato per modum gratiarum actionis.

Caietanus *ibi* docet vtroque modo poſſe intelligi illa verba, Chriſtum tamen loquutum illo modo, vt oſtenderet alio modo comparari dilectionem cum remiſſione peccatorum, quàm cum remiſſione debiti pecuniarij, quæ adducta fuerant in parabolam. nam dilectio communiter potiùs eſt effectus remiſſionis debiti pecuniarij; cùm tamen dilectio Dei poſſit eſſe cauſa remiſſionis peccati, & non ſolùm effectus.

Alij alio modo interpretantur, & docent concluſionem parabolæ poſſe vtroque modo colligi, vel à priori, vel à poſteriori: vt loquuntur Philoſophi, id eſt, vel ſi ab effectu colligatur cauſa, vel ex cauſa effectus.

Alij intelligunt de dilectione quæ ſequitur remiſſionem peccati per modum gratiarum actionis. Ita Auguſtinus *lib. 50. homiliar. homilia* 23. & multi recentiores; & præcipua ratio eſt, quia hoc modo rectè explicatur, & accommodatur parabola concluſioni illius, quia tota parabola eò ſpectare videtur vt Chriſtus oſtendat Phariſæo meritò mulierem illam exhibuiſſe ſigna eximiæ dilectionis, & ſe rectè ea omnia acceptaſſe, & paſſum fuiſſe ſe tangi, &c. Videtur ergo loquutus Chriſtus de amore, non quo remittuntur peccata, vel diſponimur ad remiſſionem illorum, ſed de amore qui exhibetur per ſigna externa in gratiarum actionem.

Contendit igitur Chriſtus hac parabola non quidem oſtendere Phariſæo modum quo mulier peccatrix conſequuta fuit à Deo multorum peccatorum remiſſionem, nempe per dilectionem, neque parabola inſinuat, ſed oſtendere voluit quàm prudenter, & maturo conſilio tot præbuerit argumenta dilectionis externæ; contra verò quàm inurbanè ſe geſſerit Phariſæus nulla ſigna externa exhibens conſuetæ beneuolentiæ.

Et explicari poteſt. nam cùm propoſuiſſet Chriſtus parabolam, & interrogaſſet, quis duorum debitorum plus diligeret creditori remittentem debita? Reſpondit Simon. Exiſtimo, quia is cui plus donauit. quam reſponſionem approbauit Chriſtus: & probat mulierem illam plura ſigna dilectionis exhibuiſſe, propter plura peccata ſibi remiſſa. quod fuſiùs perſequitur P. Vazquez in materia *de gratia, diſp. 211. cap. 5. à num.* 34. & hic ſenſus facilis ad explicandum parabolam & concluſionem illius.

Neque contra hunc ſenſum eſt, quòd verba concluſionis ipſius parabolæ videantur reddere pro cauſa remiſſionis peccatorum magnam dilectionem, potius quàm contra, pro cauſa magnæ dilectionis remiſſionem multorum peccatorum. Non enim dixit Chriſtus, ideo remittuntur ei peccata

A multa, quoniam dilexit multum; ſed poſt aſſignatum diſcrimen inter ſigna amoris exhibita à muliere, & non Phariſæo, ſubiunxit. *Ideo dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* quibus verbis denotauit cauſam dicendi, non tamen cauſam rei: cauſa autem dicendi, & affirmandi aliquid ſolet eſſe affectus ipſius rei; rectè enim quis diceret, ideo aſſero hominem eſſe rationalem, quia video eſſe riſibilem.

Et idem oſtendit altera pars concluſionis: cui autem minus remittitur, minus diligit. quæ verba protulit Chriſtus applicanda Phariſæo.

Prædictam tamen explicationem refutat Maldonatus *in cap. 7. Lucæ, circa verſum* 42. quia hæc explicatio ſupponit Magdalenæ, fuiſſe remiſſa peccata
B antequam ad Chriſtum accederet; & tamen ipſa ad Chriſtum venit ad comparandam remiſſionem peccati.

Et certè explicatio P. Vazquez planè videtur ſupponere peccata fuiſſe Magdalenæ remiſſa antequam ad Chriſtum accederet; imò ſupponit Magdalenam habuiſſe aliqualem cognitionem eius remiſſionis, quia ea ea mota eſt ad exhibenda obſequia externa Chriſto tanquam ſigna dilectionis, & internæ actionis gratiarum: aliàs non poſſet Magdalena in gratiarum actionem exhibere illa obſequia, niſi præceſſiſſet beneficium, & aliqualis cognitio eius, & ita concedit P. Vazquez *cap. citato num. 36. prope*
C *finem*, vbi de Magdalena loquens dixit, quia exiſtimabat plura ſibi *ab ipſa peccata dimiſſa*.

Alij verò cum Euthymio & Maldonato ſuprà cenſent, peccata non fuiſſe Magdalenæ dimiſſa antequam acceſſerit ad Chriſtum, & ita Chriſtus de præſenti dixit, *remittuntur ei peccata multa*, ſignificans præſentem remiſſionem, quod expreſsè & fusè tradit Auguſtinus *lib. 50. homiliarum homil.* 23. & Patres in illum locum Euangelij non ſemel indicant Magdalenam cognoſcentem ſua peccata ex gratia Dei & cum aliquali pœnitentia illorum veniſſe ad Chriſtum, vt conſequeretur remiſſionem ſuorum peccatorum.

Propter quod Euthym. *in eum locum Lucæ*, alio
D modo videtur intellexiſſe, cui plus dimiſſum eſt, plus diliget, id eſt, qui plus debebat Domino, plus eum diligebat, vt maiorem illius debito condonationem obtineret, & videtur ſententia Auguſtini *homilia ſupra citata*. Et videtur non parum efficaciter probari ex eo quòd illa ſigna videtur Magdalenam exhibuiſſe ad comparandam remiſſionem peccatorum.

Mihi ergo tandem placet primò, Magdalenam ex gratia Dei antequam accederet ad Chriſtum, habuiſſe cognitionem ſuorum peccatorum, & cognouiſſe miſericordiam Dei, qui noluerat eam punire, ſed concedere illi tempus pœnitentiæ, & mouere illam vt Chriſtum quæreret, vt ab eo conſequeretur
E remiſſionem peccati: propter hæc ergo beneficia potuit habere affectum gratitudinis, & aliqualem amorem, ex quo mota eſt ad exhibenda obſequia Chriſto ad comparandam perfectam remiſſionem ſuorum peccatorum: habuit autem tantam gratitudinem primò ob beneficia cognita, deinde cùm cognoſceret magnitudinem debiti, mota eſt ad exhibenda ſeruitia ad comparandam remiſſionem tanti debiti, quod etiam poteſt habere locum circa ſigna externa exhibenda à debitore debiti pecuniarij, quando agit de conſecutione remiſſionis debiti pecuniarij, & hoc ſenſu verum eſt, eum qui maius habet debitum, magis diligere creditorem, ſi velit prudenter procedere, & in hoc ſenſu recipio explicationem

cationem Euthymij,& nomine *dilectionis* in Magda- A
lena intelligitur affectus ille gratitudinis ob bene-
ficia cognita, & exhibitio ſignorum, & obſequio-
rum exteriorum, ad comparandam perfectam re-
miſſionem debiti; & ita optimè intelliguntur illa
verba Chriſti, *remittuntur ei peccata multa, quia dilexit*
multum. Et cum illa loquens dixit, *remittuntur tibi*
peccata tua. Significauit autem Chriſtus illam pru-
denter ſe geſſiſſe, propter cognitionem ſuorum pec-
catorum,& magni debiti, Phariſæum verò non ha-
buiſſe ſimilem cognitionem ſuorum peccatorum, &
ideo non ita dilexiſſe Chriſtum affectu gratitudinis,
& exhibitione externa obſequiorum.

Sed poteſt aliquis obiicere ex Maldonato quòd
debitores pecuniarum non ſolent amore, ſed potiùs B
odio proſequi ſuos creditores, licèt in Magdalena
in debito peccatorum aliter contigerit. Sed reſpon-
dendum eſt etiam in debitoribus pecuniarum hoc
poſſe contingere, quando tractant de comparanda
amicitia creditoris, vt comparent etiam remiſſio-
nem veniæ.

Item antequam referam duas explicationes Mal-
donati, placet notare pro diſputationibus Scholaſti-
cis aliquos recentiores, ex citato loco Lucæ bene
colligere, dilectionem Dei ſuper omnia eſſe formam
ſanctificantem; quod tamen non colligitur, vt con-
ſtare poteſt ex dictis, quidquid ſit de re ipſa, de qua
diſputaui in materia *de gratia*.

Alij contendunt probare prædictam dilectionem C
tantùm eſſe diſpoſitionem, & nullo modo formam
ſanctificantem; quod etiam non colligitur, quia
Chriſtus non tractabat de hoc, vt conſtat ex variis
explicationibus eius loci.

Deinde placet referre duas explicationes Maldo-
nati, cui aliæ non placent. Vna continetur his ver-
bis: Placuerat aliquando mihi vt Chriſtum inuerſa
parabola vſum fuiſſe diceremus, nec argumentare-
tur à ſimili, ſed à contrario; quemadmodum ſi dixiſ-
ſet, ſicut ille dilexit multum, quia multum illi re-
miſſum fuerat, ita huic mulieri è contrario, quia di-
lexit multum, remiſſa ſunt peccata multa. Hæc ex-
plicatio admittenda non eſt, quia ſancti Patres, &
interpretes communiter, vel apertè docent, vel ſup- D
ponunt Chriſtum vſum argumento à ſimili.

Altera expoſitio Maldonati continetur his ver-
bis: Chriſtus hoc loco Simonem rogat, quis ergo
eum plus diliget? etſi futurum tempus eſt, tamen ex
conſuetudine loquendi poteſt ſumi pro præterito:
Quis ergo eum plus diliget. Quaſi diceret, quem tu
iudicas ex effectu coniecturam faciens plus antè
Dominum ſuum dilexiſſe, cùm amicitiæ cauſa fœ-
nerator vtrique debitum videatur remiſiſſe? Et vi-
detur ſenſus Auguſtini *homil.* 20. ſuprà citata, qui de
præterito legit *dilexit*. Sed hæc expoſitio non differt
re ipſa à ſententia aſſerentium Chriſtum loqui de
dilectione, quæ dicitur diſpoſitio ad iuſtificatio-
nem, niſi ego fallor, & non aſſequor mentem huius E
Doctoris.

Circa illa autem verba quæ Chriſtus dixit Ma-
gdalenæ, *fides tua te ſaluam fecit*, rectè Maldonatus
refutat errorem hæreticorum, aſſerentium ſolam
fidem iuſtificare, de quo diximus *in* 2. 2. *tom.* 1. Dicit
autem Maldonatus *in citatum locum*, iuſtificationem
tribui fidei, licèt non ſola iuſtificet, quia eſt iuſtifi-
cationis initium, fundamentum & radix, vt ex Pa-
tribus & Concilio Triden. diximus *loco citato*. Ad-
dendum eſt Chriſtum illis verbis non ſolùm fuiſſe
loquutum de fide theologica, quæ pertinet ad intel-
lectum, ſed de fiducia, & ſpe roborata, quæ pertinet
ad voluntatem.

Dvbivm VIII.

Quid ſignificent apud Ioannem cap. 3. illa verba, Spiritus vbi vult ſpirat?

Difficultas eſt circa particulam illam *ſpiritus*.
Prima explicatio multorum eſt, intelligi Spiri-
tum ſanctum. Origenes, Amonius, Apollinarius,
quos author Græcæ catenæ citat *in eum locum*, Na-
zianzenus *oratione de Spiritu ſancto*, Ambroſ. *lib.* 3. *de*
Spiritu ſancto, cap. 11. Auguſt. 12. *tractatu in Ioannem,*
& libro 2. *quæſtionum ad Simplicianum, quæſt.* 1. Gregor.
Magnus *lib.* 17. *moralium cap.* 16. Bernard. *ſerm.* 74. *in*
Canticum, Elias Cretenſis in oratione Gregorij Na-
zianzeni *de Spiritu ſancto*, & alij quos citat Maldo-
natus.

Et poteſt probari, quia hic ſenſus de perſona Spi-
ritus ſancti quadrat in contextum Ioannis, & in ma-
teria, de qua agebat ibi Chriſtus, de natiuitate ex
aqua & Spiritu ſancto.

Alij de aëre, & vento, qui etiam dicitur Spiritus,
explicant. Ita Chryſoſtomus, Cyrillus, Theophy-
lactus, Euthymius, eo quòd quæ hîc de ſpiritu do-
cet Chriſtus, optimè in aërem quadrat, & duabus
rationibus ſolet probari à ſuis Doctoribus. Altera
quòd ſtatim dicat Chriſtus, *ſic eſt omnis qui natus eſt*
ex Spiritu, ex quibus verbis apparet priùs eum exem-
plo vſum fuiſſe, quod nunc ad rem de qua agebatur
accommodet. Exemplum autem ab eo, cuius cauſa
affertur, debet eſſe diſtinctum ab eo. Altera ratio eſt
quòd dixit paulo pòſt Chriſtus, *ſi terrena dixi vobis,*
& non creditis quomodo ſi dixero vobis cæleſtia credetis;
quòd ſi de iſto corporeo vento loquutus non fue-
rat, nihil terrenum dixiſſet.

Tertiam propriam adducit Maldonatus *in cita-*
tum locum Ioannis, qui nomine *ſpiritus* animam ra-
tionalem intelligit, vt in pluribus Scripturæ locis,
quæ ipſe citat. Et ratio eſt, hic enim ſignificatus
aptiſſimè conuenit, vt Chriſtus ſumpto à vita cor-
porali exemplo ad vitam generationémque ſpiri-
tualem argumentetur. Quid mirum, inquit, ô Nico-
deme, ſi non intelligas quomodo homo ex Spiritu
ſancto regenerari poſſit; cùm intelligere non poſſis,
quomodo ex ſpiritu iſto naturali, quo viuit, genere-
tur, quod Maldonatus fusè explicat, & de ea explica-
tione iudicium aliis relinquit: eam probat Lori-
nus in cap. 3. Eccleſiaſtis. verſu 21. & dicit eam am-
plecti alios tacito nomine.

Et poteſt adduci illud Eccleſiaſt. 11. verſu 5. *Quo-*
modo ignoras quæ ſit via ſpiritus (id eſt, animæ) *& qua*
ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis; quo in
loco ſpiritus pro anima ſumitur, ex conſenſu om-
nium, & per ſe conſtat, & exemplum eſt accommo-
datiſſimum ſermoni, de quo Chriſtus loquebatur
cum Nicodemo.

Ex his autem expoſitionibus ſecunda magnam
habet probabilitatem, propter Doctores autores
eius & fundamenta; & meritò plures huius ætatis
ſatis probabilem iudicant expoſitionem Maldonati,
quia & nomen *Spiritus* pro anima ſumitur, & exem-
plum generationis hominis valde accommodatum
erat materiæ de qua Chriſtus loquebatur,
nempe regenerationi ſpirituali
hominis.

***

Dvbivm IX.

Quis ſit ſenſus illorum verborum, Eccleſiaſtis 7. Melior eſt finis orationis, quàm principium.

VAriè explicatur iſte locus ab autoribus. Prima, *melior eſt finis*, id eſt, melius eſt finitum eſſe negotium, & laborem illius, quàm incipere illud, iuxta Chaldaicam, cuius eſt ſecunda expoſitio generaliter de omni negotio. Alia eſt Hebræi apud Hieronymum, melius eſt te finem conſiderare negotij, quàm principium, quod exigit prudentia.

Hieronymus de Epilogo integræ orationis intelligit, & putat, quid melius eſſet propter ceſſationem ſolicitudinis. Alia eſt, *melior eſt finis orationis, quàm principium*, quia qui incipit audire ſermonem, & ad præceptorem vadit, in principio eſt; qui verò extrema audit, conſummatus eſt.

Alij intelligunt per principium ſcientiam huius vitæ; per finem, ſcientiam perfectam alterius.

Alij de inchoata iuſtitia, & perfecta explicant. Bonauent. Hugo, & Carthuſianus hunc ſenſum tradunt. Taumaturgus de perorante & orationem finiente interpretatur. Olympiodorus eodem pacto de initio & proceſſu in via virtutis interpretatur. Iterum Hugo & Carthuſianus explicant de oratione rhetorica, vel theologica, qua oramus Deum, & de concione. Vlteriùs Hugo de lege diuina intelligit, & per principium explicat timorem, per finem amorem charitatis.

Lyra de oratione & meditatione rerum diuinarum, in cuius principio ſolet eſſe labor, in fine autem conſolatio. Titelmanus, Caietanus, & alij intelligunt de perſeuerantia in bono ſtatu, ita vt nullus eum deſerat, propter illatam calumniam, & nomine *finis* perfectionem vltimam intelligunt. legantur P. Pineda, & Lorinus *in citatum locum*.

Mihi iam olim alia occurrebat explicatio, nempe vt ſenſus ſit, melius eſt finire locutionem inceptam, quàm incipere loqui, oratio enim frequenter pro ſermone & loquutione ſumitur, & in loquendo pericula ſunt, quæ omnes nouimus & experimur: in finiendo autem ſermone & tacendo vtilitates plurimæ, quas ſancti Patres tractantes de ſilentio frequenter tradunt, qui ſenſus à multis viris probatus eſt.

Dvbivm X.

Quis ſit ſenſus illorum verborum Eccleſiaſtis 3. Vnus interitus eſt hominis & iumentorum, &c.

IN hac diſputatione explicanda ſunt prædicta verba, & nonnulla ſequentia, & res eſt magni momenti; quia ex his verbis, & ſequentibus hæretici non pauci contendunt animam rationalem eſſe mortalem: quem errorem ignorantes multi decepti ab hæreticis dicuntur amplecti.

Sigillatim explicanda ſunt aliqua verba citati capitis. Prima occurrunt explicanda, propoſita in titulo dubij, *Idcirco vnus interitus eſt hominis & iumentorum, & equa vtriuſque conditio: ſicut moritur homo, ſic, & illa moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo iumento ampliùs: cuncta ſubiacent vanitati.*

Hæc verba duobus modis exponuntur à Catholicis, vno, vt verba dicantur in perſona impiorum & ſtultorum: ſecunda vt ſermo tantùm ſit de homine quantum ad corpus. Primam expoſitionem ſequitur

A Taumaturgus, Olympiodorus, Hieronymus, & S. Thomas 1. *parte quæſt.* 75. *art.* 6. *ad* 1. *&* 2. *contra Gentes cap.* 79. & alij, quos infrà referemus, & Gregorius 4. *Dialogorum cap.* 4. Secundam verò ſequuntur Albinus, & Bonauentura, & aliqui recentiores in illud caput; & iuxta hoc poſſunt explicari omnia verba in verſu citato; ſicut & verba quæ ſequuntur, & omnia pergunt ad vnum locum.

Deinde explicanda ſunt verba illa, *Quis nouit ſi ſpiritus filiorum Adam, & ſi ſpiritus iumentorum deſcendat deorſum?* Hæc verba ex mente Hieronymi ſignificant difficultatem quæ eſt in cognitione huius rei, quam pauci aſſequuntur, & hæc ſignificat interrogatio quæ his verbis continetur, vt exponit Hieronym. Salonius & alij, & ideo Paraphraſis Chaldaica B dixit hanc cognitionem, ſolùm eſſe ſapientum.

Ex hoc ergo loco iuxta ſenſum Patrum non poſſunt hæretici ſumere argumentum contra certam animæ immortalitatem. Imò interrogatio illa, *quis ſcit*, indicat hominis animam immortalem, vt in eum locum notant aliqui interpretes. Placet autem hîc hoc loco explicare quàm ſit certa doctrina de immortalitate animæ aliquibus dubiis.

Dvbivm II.

An anima rationalis ſit immortalis.

C LEgatur Toletus 3. *de anima, quæſt.* 15. & autores infrà citandi *tractatibus de immortalitate animæ.*

Multi ſenſerunt Ariſtotelem putaſſe animam noſtram eſſe mortalem, ſic dicunt ſenſiſſe Ariſtogenem & Dicæarchum auditores Ariſtoclis, vt refert Mirandulanus *libro* 4. *examinis, c.* 4. Plutarchus *libr.* 5. *de placitis, cap.* 2. Galen. *in hiſtoria philoſophica*, indicat Nyſſenus *libr. de anima*, Pomponatius *libello de immortalitate animæ*, Theodoretus *lib.* 5. *Græcanicarum affectionum*, Iuſtinus Martyr *ſermone exhortatorio ad gentes*, Origenes 2. *periarchon*, indicat Nazianzen. *oratione prima Theologia, in fine* Lactantius *lib.* 6. *de reſurrectione carnis*. Alexander Aphrodiſ. de cuius mente latè Eugubinus *loco infrà citando*, & de mente Ari-D ſtotel. idem ſentit Simon Portius citatus à Toleto.

Secunda ſententia eſt aſſerentium Ariſtotelem dubium fuiſſe in hac opinione, quamuis magis videatur inclinare in animæ immutabilitatem. ſic ſenſit Scotus 4. *diſt.* 43. *quæſt.* 2. Durand. 2. *diſt.* 17. *quæſt.* 3. Herueus *lib.* 2. *quæſt.* 12. Nyphus *de immutabilitate animæ, cap.* 1. Cano tamen *libro vlt. de locis theologicis, cap. vlt.* putat Ariſtotelem magis inclinare in contrariam partem.

Tertia ſententia eſt animam eſſe immortalem ſecundùm Ariſtotelem; nonnullos refert Toletus, alios refert Mirandul. *libro* 4. *examinis, cap.* 9. idem ſentit Contarenus *libro* 1. *de immortalitate animæ*, eruditè, vt aſſolet, Eugubinus *libro* 9. *de perenni philoſo-* E *phia, à cap.* 8. Villalpandus *Apologia de immortalitate animæ*, Petrus Martinez *tractatu de eadem re*, prolixè Palacios 3. *de anima, cap.* 4. *quæſt.* 1. Albert. *tractatu* 2. *de anima, cap.* 20. *& tractat.* 3. *cap.* 13. Pererius *lib.* 6. *ſuæ philoſophiæ cap.* 19. Toletus *ſuprà*, Perez 3. *de anima quæſt. vlt.* &, quod maius eſt, D. Thomas 2. *contra Gentes cap.* 78. *&* 79. Ferrara *ibi*, & eius Scholaſtici, *&* 12. *Metaphyſicæ.*

Probat Toletus ex 1. *de anima, textu* 66. vbi docet Ariſtoteles, quòd amare, & cogitare, & ſimilia deſtruuntur cum comparatione intellectus, aut fortaſſis diuinius aliquid, & impaſſibile, eſt, inquit Ariſtotel. qui eo fine dicuntur ab illo reſte D. Thoma, quia cùm loquutus eſſet de intellectu admittendo opiniones

opiniones aliorum, poſſet aliquis credere ſic ſentire Ariſtotelem: vt verò explicaret non fuiſſe loquutum ex ſua ſententia, addidit illa verba, dicit autem *fortaſſis*, vt aduertit D. Thomas; quia nondum hoc erat determinatum.

Secundum teſtimonium eſt ex 2. *de anima*, *textu* 21. ait enim: de intellectu autem & ſpeculatiua potentia nihil adhuc manifeſtum eſt, ſed videtur aliud genus animæ eſſe, & hoc ſolùm indicat Ariſtotel. 12. *Metaphyſ. textu* 15. pro informatione animæ, vbi manifeſtè id affirmat D. Thomas, Antonin. & Andr. & alij; & 2. *de generatione animalium c.* 3. docet actionem intellectus non communicare cum corpore. Idem ſupponit 2. *de partibus animalium, cap.* 1. & idem 1. *Ethicorum cap.* 11. dicens, Ariſtotelem ſcripſiſſe Dialogum quendam ad eundem Cyprum, in quo multas adducit rationes, ad oſtendendam animæ immortalitatem, vt refert Themiſtocles *paraphraſi in* 3 *de anima*, *cap.* 37. ex quo id deſumpſit Pererius, qui teſtatur Eudemum illum fuiſſe, cuius meminit Cicero 1. *de diuinatione*, narrans ſomnium eius de immortalitate animæ.

Propter has autorum ſententias eſt ſingolare fragmentum cuiuſdam iunioris, Ariſtotelem ſenſiſſe, animam quidem rationalem eſſe immortalem, non enim quæ informat corpus, ſed quæ aſſiſtens eſt; aliud verò principium informans materiam hominis, eſſe corruptibile, quoad principium, ſi ſolùm ponatur anima ſenſitiua. Parum differt hæc ſententia ab intellectu Ariſtotelico; ſi verò ponatur habens etiam operationes rationis ſimul cum anima aſſiſtente, contra mentem Ariſtotelis eſt, vt conſtabit ex dicendis; fundamenta verò philoſophica huius ſententiæ infrà referam fideliter, & refellam efficaciter.

Mihi videtur primò Ariſtotelem magis inclinaſſe in animæ immortalitatem, hoc enim efficaciter probant loci adducti pro tertia ſententia: cùm verò affirmo Ariſtotelem in hoc inclinaſſe, de immortalitate & duratione perpetua ex parte finis intelligo, vt voluerit animam ſemel creatam perpetuò duraturam; an verò ſenſerit creari ante corpus, infrà dicemus.

Cum hoc tamen exiſtimo, non omnino Ariſtot. putaſſe, ſed demonſtraſſe efficaciter immortalitatem animæ. quæ duo longè diuerſa ſunt, & ad hoc ſecundum affirmandum me mouet quòd cùm hæc controuerſia fuerit ea ætate inter inſignes Philoſophos diſputata, ſine dubio Ariſtoteles propter conſequendam hominum gloriam, cuius erat auidiſſimus, ex profeſſo mille in locis hanc rem tractaſſet, ſi exiſtimaret rem hanc demonſtratione per ſe probari aliqua ratione à ſe inuenta.

Secundò dico ſenſiſſe Ariſtotelem vt probabilius, animam rationalem informantem eſſe immortalem; hæc eſt ſine dubio mens autorum, quod citaui pro tertia ſententia, & videtur probari efficaciter ex *loco citato* 12. *Metaphyſica textu* 16. *&* 17. nam de eadem anima rationali dicit & eſſe cauſam formalem, & manere poſt corpus, vt ibi explicat S. Thomas clariſſimè, Antonius Andreas, & alij expoſitores, & idem S. Thomas 2. *contra Gentes*, *cap.* 79.

Dices, in eo loco Ariſtotelem loqui dubitatiuè. Reſpondeo primò quòd illa dubitatio ſecundùm aliquos cadit ſupra omnes animas, quia forſan aliqui putabant omnem animam eſſe ſeparabilem, ſic interpretatur hunc locum Sotus 4. *diſt.* 43. *quæſt.* 2. indicant aliqui expoſitores *loco citato*, dicúntque hoc eſſe familiarem modum affirmandi: neque deſunt qui etiam addant Græcam particulam eſſe affirma-

A tiuam; addo tamen ex propria ſententia huiuſmodi modum loquendi ſignificare Ariſtotelem non putaſſe ſuam ſententiam demonſtrari.

Supereſt explicemus aliquos locos illuſtriores, quibus vtuntur exiſtimantes Ariſtotelem ſenſiſſe animam informantem hominis eſſe mortalem.

Primus locus eſt 3. *de anima*, *cap.* 5. in quo Ariſtoteles ait intellectum paſſiuum extingui. Reſpondent nonnulli ex opinione Simplicij, qui ſic intelligit illum locum vt dicatur intellectum paſſiuum extingui, non quòd ſecundùm rem corrumpatur, ſed quia amittit ſtatum paſſiuum, quia cùm pro eo ſtatu non accipiat ſpecies à rebus, non patitur iam ab obiectis, & propter ſimilem rationem D. Thomas B 1. *parte quæſt.* 54. *art.* 4. contendit in argumentis non eſſe intellectum poſſibilem, id eſt, paſſionem, quia non patitur ab obiecto, in opinione S. Thomæ, ſed habet ſpecies infuſas à Deo; hæc tamen doctrina non poteſt ſufficienter probari ex mente S. Thomæ.

Et ideo S. Thomas, & alij eo loco nomine intellectus paſſiui intelligunt imaginationem. nam *eodem libro cap.* 3. dixerat Ariſtoteles phantaſiam eſſe quaſi quendam intellectum, & 1. *Ethicor. lect.* 2. apud S. Thomam dixit partem ſenſuum eſſe rationalem quatenus per obedientiam ſubditur rationi.

Et ſecundùm hanc ſententiam dicunt Ariſtotelem affirmare, animam rationalem in ſtatu ſeparationis non recordari rerum quas in hac vita ſciuerat C ſecundùm eundem modum, id eſt, cum conuerſione ad phantaſmata. legatur Toletus, Palacios & alij, Buridanus *quæſt.* 5 *ad vltimum*.

Et ex hac doctrina intelligitur quod docuit Ariſtot. 1. *de anima, textu* 66. quòd intelligere corrumpitur quodam interitu, & quod attinet ad locum Ariſtotelis, hæc ſecunda explicatio videtur verior; ſed quod attinet ad præſentem quæſtionem, ſine dio nobis fauet locus ille. nam niſi ſupponat Ariſtoteles animam manere poſt corpus, quomodo quæreret cauſam ob quam poſt mortem non reminiſcatur, id quod optimè ponderauit Buridanus *quæſt. citata*, *in corpore*.

Secundò poteſt obiici, quia Ariſtoteles 1. *Ethicor.* D *cap.* 16. aut ſecundùm aliam diuiſionem *cap.* 10. reprehendit Solonem, eo quòd dixerit beatitudinem veram ſupereſſe homini poſt hanc vitam; verùm tamen ſi attentè legatur illud caput, oppoſitum colligitur ex Ariſtotele: vt verò aduertit D. Thomas *lectione* 15. illud videtur Ariſtot. reprehendere in Solone, quòd in tempore mortis ponat felicitatem huius vitæ, quod ideo putat inconueniens, quia ex eius ſententia felicitas conſiſtit in comparatione, ad quam homo eo tempore minus eſt aptus.

Tertiò poſſunt ſimul obiici nonnulli loci faciles. 1. *lib. phyſicorum*, *textu* 83. ait Ariſtot. de formis generabilibus, & corruptibilibus, *&* 2 *phyſicorum textu* 12. formam ſola ratione poſſe ſeparari à mate- E ria, *&* 4. *phyſic. textu* 17. probat formam non eſſe locum, quia locus ſeparatur à re, non tamen forma, *&* 8. *phyſicor. textu* 52. ait, principia quæ ſe mouent per accidens eſſe corruptibilia, anima verò ſe mouet per accidens ad motum corporis, *&* 7. *Metaphyſ. textu vltimo*, dixit partes quæ deſtructo toto manent, ſolùm eſſe partes materiales.

Reſpondetur ad primum quòd Ariſtoteles appellat formas generabiles, & corruptibiles formas rerum corruptibilium & generabilium.

Ad ſecundum, vel quòd Ariſtoteles loquitur de forma vt natura formaliter, & acto reſpectu totius, quam rationem etiam anima rationalis actu non habet, niſi quando actualiter eſt coniuncta; vel per

ſeparatio

ſepatatlonem intelligit diſtinctionem quidditatum, & in hanc ſecondam inclinat *ibi* S.Thomas.

Tertius locus facilè intelligitur, argumentum enim Ariſtotelis tale eſt, forma non ſeparatur à ro cuius eſt forma, manente ipſa re; ergo forma non eſt locus, quia hic ſeparatur à re, manente ipſa re.

Ad quartum dicendum, quòd, vt ſanctus Thomas, & alij explicant, eo loco tantùm docet Ariſtoteles, principia quæ ſe mouent per accidens eſſe in rebus corruptibilibus.

Vltimum teſtimonium nihil habet roboris, quia Ariſtoteles ibi non negat formam aliquam eſſe ſeparabilem à toto, ſed tantùm affirmat, omnem partem ſeparabilem ab illo habere quodammodo rationem materiæ reſpectu totius, vt conſtat ex phyſicis: ex his omnibus ergo locis non colligitur animam rationalem eſſe corruptibilem, ex Ariſtotele.

Quartò poteſt obiici, quia Ariſtoteles 12. *Metaphyſica, textu* 39. ait quòd Deo felicitas ineſt perpetuò, nobis verò paruo tempore. Et 3. *Ethicor. & hic cap.*6. ait, quòd fortis in periculo mortis timet, quia omnium terribilium vltimum eſt mors, & mortuo nihil videtur boni, vel mali accidere.

Ad primum dicit Toletus, quòd Ariſtoteles loquitur de felicitate quæ ineſt toti, non de ea quæ poſt mortem poteſt ineſſe animæ, & reuera videtur conformis Ariſtoteli.

Locum ex Ethicis exponit Toletus hoc modo, vt fortis timeat mortem ſecundùm Ariſtotelem, quia poſt illam nihil boni, aut mali poteſt accidere, id eſt, quia poſt mortem non habet materiam, circa quam exerceat ſuam fortitudinem. S.Thomas *ibi lect.* 14. ſic interpretatur, vt mors dicatur vltimum terribilium, quia eſt terminus totius vitæ præſentis, & nihil poſt mortem videtur homini mortuo bonum, vel malum eſſe, de his, quæ pertinent ad præſentem vitam.

Mihi videtur Ariſtotelem *ibi* non negare, poſſe aliquid boni, vel mali accidere animæ poſt vitam, ſed homini, quia ipſe non cognouit reſurrectionem, cum quo tamen potuit arbitrari animam eſſe perpetuam. Addo ſecundò, quòd non loquitur abſolutè, ſed quaſi ex communi conceptione vulgi ignari. Addo tertiò quòd *ibi* apertè videtur ſupponere Ariſtoteles animas mortalium hominum futuras poſt mortem, aliàs dicere poſſet, non poſſe fortitudinem verſari circa periculum futurum poſt mortem, quia neque anima manet poſt mortem.

Quintò ſolet obiici ex doctrina Ariſtotelis 1. *cœli cap.*12. *textu* 26. dicit enim *ibi* rem habentem principium, habituram finem, & è contrario; ſed ſentit animam incipere: ergo ſentit habituram eſſe finem. Satis exhibuit Ariſtotelicis negotij præſens difficultas.

Dico breuiter Ariſtotelem *loco citato*, loquutum fuiſſe contra Platonem, qui mundum genitum ex contrariis putaſſe dicitur ſemper duraturum, vt latiùs docent autores 1 *cœli, loco citato*, ſecus verò eſt in ſimplici entitate alicuius formæ, qualis eſt anima rationalis. An verò ex immortalitate animæ liceat inferre Ariſtotelem cognouiſſe creationem, dixi 8. *phyſicorum*, vtrùm autem ſequatur in doctrina Ariſtotelis infinitas animarum, dixi agens de infinito. Sol[et] etiam obiici, quòd ſi anima eſt ſeparabilis ſecundùm Ariſtotelem, ſequitur illam eſſe mobilem, contra doctrinam ipſius 6. *phyſicorum*, dicentis indiuiſibile non poſſe moueri. Tangit hanc difficultatem Toletus 3. *de anima, quæſt.* 15. quam etiam tetigerat 1. *de anima*, *q.* 9. quam ego in Metaphyſica ex profeſſo tractabo, agens de anima ſeparata.

Sextò poteſt obiici ex 1. *de partibus animalium, c.* 2 in quo dicit Ariſtot. animam non eſſe naturam, quod neceſſariò videtur intelligendum de anima non informante; ergo cùm ſentit animam eſſe immortalem, ſcilicet non communicare cum corpore, exponi poteſt de anima informante. Verùm quomodo ſit intelligendus totus ille contractus, dixi in Philoſophia.

Septimò obiicitur doctrina Ariſtotelis 1. *de anima, textu* 8. in quo cùm propoſuiſſet differendum eſſe an ſit vna communis definitio animæ ex *textu* 13. hoc pendere ex eo, an habeat propriam aliquam operationem: tandem *textu* 15. concludit eſſe phyſici naturalis agere de anima aut omni, aut aliqua, quo in loco videtur velle Ariſtoteles tradere eandem doctrinam, quam tradidit *loco citato* præcedenti argumento, & iuxta eandem doctrinam dicendum eſt tantùm velle Ariſtotelem, vel aliquam animam, ſcilicet intelligentiam non pertinere ad phyſicum, vel animam rationalem, ſecundùm aliquem ſtatum non pertinere ad eondem, & ex hac doctrina ſimiles loci expendendi ſunt.

Octauò obiicitur quòd Ariſtoteles 1. *de anima, text.* 24. reprehendit Anaxagoram, quia non videtur diſtinguere animam ab intellectu; cùm tamen mens, & intellectus non ſint in omnibus, in quibus eſt anima, imò neque in omnibus hominibus; quo loco vtuntur iuniores pro quarta illa ſententia, quaſi Ariſtoteles diſtinguat mentem aſſiſtentem ab anima informante.

Pro ſolutione notandum eſt, quod Toletus notat ex Simplic. & aliis Græcis, eo loci per intellectum ſignificari potentiam intellectiuam cum actu prudentiæ, qui re vera non eſt in omnibus hominibus, pueri enim non habent vſum prudentiæ.

D.Thomas ferè eodem ſenſu interpretatur intellectum affectum habitu prudentiæ, & reuera Ariſtoteles *citato loco*, nomine *intellectus* potentiam intellectiuam ſignificauerat, & ideo meritò Toletus cæcos appellat eos, qui ex hoc loco colligunt, vel intellectum non eſſe à natura, vel non ineſſe omnibus, quod eſt contra mentem ipſius Ariſtotelis *ſect.* 30. *problemat. quæſt.* 5.

Nonò obiicitur locus quidam ex 2. *de generatione animalium cap.* 3. in quo Ariſtot. inquirit, an animæ omnes ſint in ſemine, vel vnde illas recipiant viuentia, & poſtquam loquutus eſt de vegetali, ſenſuali & rationali anima, addit, de mente etiam dubium eſſe poteſt quónam tempore & modo ea recipiant viuentia, ex quibus verbis colligitur quarta opinio ſuprà poſita.

Pro intelligentia huius loci neceſſarium eſt quòd vt ſoluat Ariſtot. dubium illud, ſupponit factum eſſe animatum, ſupponit etiam vt certum ſenſualem animam, qua viuens conſtituitur in eſſe animalis, recipi in materia ſeminis, etiam tempore præcedenti ante informationem animæ rationalis.

His poſitis ſic ait Ariſt. Quamobrem & de mente etiam, quónam tempore, & quomodo, & vnde eam recipiant, quæ principium id participant, plurimum dubitatur. Ex quibus verbis non eſt cur colligamus de quarta aliqua anima diſtincta tribus præcedentibus eſſe ſermonem, ſed dubium eſſe de tertia illa, quam dicunt etiam hîc recipi in materia, vnde ſi bene perpendatur totus contextus, nec leuiſſimum quidem fundamentum habet in illa quarta ſententia. Et hæc ſufficiant pro hoc loco, quantum ad præſentem difficultatem; quomodo verò ſoluat *ibi* Ariſtoteles dubium propoſitum, non eſt huius loci: an verò ex eo inferatur Ariſtotelem ſenſiſſe

animam

animam rationalem eſſe ante corpus, ſuo dicam
loco.

Vltimò obiicitur pro quarta ſententia, quòd
Ariſtot. 2. *de anima*, *cap.* 4. *textu* 65. videtur affirma-
re intellectum, eſſe ſubſtantiam quandam, & non
corrumpi, & quòd extrinſecus videatur aduenire,
quibus verbis videtur ſignificare Ariſtoteles hunc
intellectum aduenire homini iam conſtituto: ſed
S. Thomas, & alij intelligunt Ariſtot. loqui ex ſen-
tentia aliorum: Toletus verò nonnullas reiicit ex-
poſitiones, & ipſe ibi ait, per *intellectum* ſignificari
animam, de qua verificatur quòd ſit ſubſtantia quæ-
dam quòd non corrumpatur, & quòd extrinſecus
adueniat, id eſt, quòd non educatur ex potentia mate-
riæ. Hæc ſufficiant ex multis locis quos attigimus,
ex quibus facilè eſt alia explicari.

Quæres quænam fuerit mens aliorum Philoſo-
phorum circa immortalitatem animæ de mente Pla-
tonis, conſentiunt autores animam rationalem eſſe
Immortalem, de quo legi poteſt Pereyra *lib.* 6 *ſuæ Phi-
loſophia*, *c.* 18. Eugub *lib.* 9. *de perenni philoſophia*, plures
alios Philoſophos afferunt autores. Idem ſenſerunt
multi Stoici, & Pythagoras, vt refert Plutarchus
lib. 4. *de placitis*, *cap.* 7. & multi ex Græcis, qui ſuam
philoſophiam ſumpſerunt ab Hebræis, vt refert
Ioſephus *lib.* 1. *contra Apion.* legatur Euſebius *lib.* 10.
de præparatione, & Beroſus *lib.* 3. Herod. *lib.* 2.

Aduertendum tamen eſt in hoc fuiſſe deceptos
plures Platonicos, quòd poſuerunt tranſmigratio-
nem eiuſdem animæ à corpore in corpus, quod eru-
ditè refellit Eugubin. *lib. citato cap.* 25. legi poteſt
S. Thomas 2. *contra gentes*, c. 93. 94 & 95. & Lactant.
lib. 7. *diuinarum inſtitutionum* legatur Antonin. 1. *p.
theologali*, *cap.* 5. Apuleius *lib. de Deo Socratis*, Auguſt.
9. *de ciuit. cap.* 16.

Dvbivm XII.

An ratione naturale poſſit probari immortalitas animæ.

ANte omnia ſupponendum eſt fuiſſe errorem
Sadducæorum negãtium animas poſt mortem
durare, vt multi ex iunioribus referunt. legantur Pa-
tres circa c. 22. *Matth. & circa* 10. *eiuſdẽ*, *& circa c.* 10.
Sapientia, *& varijs tractatibus de immortalitate animæ*,
homilys de reſurrectione Domini, *& circa cap.* 15. 1. *Co-
rinthiorum*, *& circa cap.* 19. *Iob.* legantur Scholaſtici
4. *diſt.* 44. qui meritò docent ſecundùm noſtrã fidem
animam eſſe immortalem, eſtque expreſſe definita
hęc veritas in Cõcil. Lateran. III. *ſeſſ.* 8. & vt docuit
S. Thom. 2. *contra Gent. c.* 79. infinitæ ſunt autoritates
Scripturæ, quæ animæ immortalitatem proteſtãtur.

Sed quæri poteſt, an anima noſtra ſit immortalis
tantùm ex dono Dei, vel etiam ex natura ſua. Re-
ſpondeo cùm Patres dicunt animam eſſe immorta-
lem, intelligendos eſſe ſecundùm ſuam naturã, nun-
quam enim dicunt aliquid, ex quo poſſit intelligi, il-
los velle animam ex ſpeciali miraculo duraturam
poſt mortem, & hic ſenſus apertè videtur intentus
à Leone X. in Concilio Lateranenſi *ſeſſ.* 8. ſic enim
dicitur, cùm diebus noſtris nonnulli auſi ſint dicere
de natura animæ rationalis eſſe mortalem, &c.

Et addit, Sacro approbante Concilio, damnamus
& reprobamus omnes aſſerentes animam intelle-
ctualem eſſe mortalem, vel vnam in cunctis homi-
nibus, vel hæc in dubitationem vertentes, cùm illa
non ſolùm verè & per ſe & eſſentialiter humani cor-
poris forma exiſtat, ſicut in canone Clementis Pon-
tificis V. generali Viennenſi Concilio edito conti-

A netur, verùm & immortalis, & pro corporum quibus
infunditur multitudine ſingulariter multiplicabilis
multiplicata, & multiplicãda. quibus ſatis indicat &
clarè Cõcilium animam rationalẽ per ſe & eſſentia-
liter eſſe immortalẽ, ſicut & corporis forma, præter-
tim, cùm in hac definitione damnentur illi qui af-
firmabant ſecundùm ſuam naturam eſſe mortalem.

Vnde meritò Bañes 1. *part. quaſt.* 75 *art.* 6. ait, cer-
tum eſſe ſecundùm fidem animam rationalem ex na-
tura ſua eſſe immortalem; & ob idem teſtimonium
Molina 1 *part q.* 50. *art.* 5. *col.* 1608. ait eſſe periculo-
ſum in fide aſſerere Angelos ſuapte natura eſſe cor-
ruptibiles; quare exiſtimo parum eſſe tutum in fide,
dicere non eſſe certum ſecundùm fidem, animam ra-
B tionalem eſſe immortalem ex natura ſua, quod au-
dacter affirmant aliqui iuniores.

Quæres tamen primò, quomodo in Concil. Con-
ſtantinopolitano VI. *act.* 12. dicit animas, & cætera
inuiſibilia eſſe immortalia, non per naturam, ſed per
gratiam. Reſpondeo mentem Sophronij, cuius eſt il-
la epiſtola, eſſe nullam entitatem eſſe ex natura ſua
immortalem, quin egeat concurſu Dei. quam do-
ctrinam tradiderat Dionyſius 4. *de diuinis nominibus*,
& 6. vt his locis aduertunt eius interpretes, & ipſe
ſe manifeſtè declarat *cap.* 6.

Quæres ſecundò, quomodo ſolus Deus dicatur
habere immortalitatem. Reſpondetur quòd dici-
tur ſolus Deus habere immortalitatem ſumptam
C pro omnimoda immobilitate, vt exponit Diony-
ſius 1. *de diuinis nominibus*, & hoc modo explicat
S. Thomas 1. *part. quaſt.* 50. *art.* 5. *ad* 1. id quod dixit
Damaſcen. 2. *de fide cap.* 3. Angelum eſſe ſubſtantiam
intellectualem gratia, & non natura immortalita-
tem ſuſcipientem, vult enim D. Thomas immorta-
litatem ſumi a Damaſceno pro perfecta immutabi-
litate, omnis enim mutatio mors quædam eſt, vt
inquit Auguſtinus *lib.* 5. *contra Maximum.* Et *epi-
ſtola ad Dioſcor. circa medium*, poteſt etiam Deus ſo-
lus dici habere immortalitatem à ſe per ſuam eſſen-
tiam, ſicut dicitur bonus. Addendum verò eſt ex
doctrina S. Thomæ 2. *contra Gentes*, *cap.* 30. *&* 55. *&*
1 *part. q.* 50. *art.* 5. *ad vltim.* quòd licèt Angelus poſſit
D ab extrinſeco deficere, tamen hoc non impedit, quin
ex naturã ſua dicatur incorruptibilis, quia quantum
eſt ex principiis extrinſecis, non habet vnde poſtu-
lare poſſit deciſionem: & idem eſt de anima: vnde
huiuſmodi res ſimpliciter poſſunt dici incorrupti-
biles, & immortales, quidquid malè dixerit Gabriel
in 2. *diſt.* 2. *quaſt.* 1.

Quæres tertiò, quomodo dicatur Eccleſiaſtis 3.
Vnus eſt interitus hominis, & iumentorum. Reſpondeo
ibi Sapientem loqui ex perſona impij & inſipientis,
vt docuit S. Thomas 2. *contra Gentes*, *cap.* 79. *in fine*, &
expoſitores Scripturæ *loco citato*, & ſuprà citati au-
tores agentes de immutabilitate animæ. legatur
S. Thomas 1. *part. quaſt.* 75. *art* 6. *ad* 1. Canus 12. *de
E locis theolog.* Sotus 4. *diſt.* 43. *quaſt.* 1. Et aliam expo-
ſitionem attulimus ſuprà, vt Sapiens loquatur de
homine quantum ad corpus, de quo etiam nonnul-
la verba ſequentia poſſunt intelligi.

Reſtat ergo vt videamos an hæc fidei veritas
poſſit probari ratione naturali; in quo ſupponẽdum
eſt, non poſſe impugnari ratione naturali hanc veri-
tatem, quia contra veritatem nullum habet medium
ratio naturalis, & ideo præcipit Concilium cita-
tum, vt rationes philoſophicæ factæ contra verita-
tem fidei ſoluantur à catholicis autoribus.

His poſitis, multæ ſunt rationes quibus auto-
res conantur probare animæ noſtræ immortalita-
tem, plures affert Toletus 3. *de anima*, *quaſt.* 16.

Prima tatio ſit, qua ſæpe vtitur S. Thomas : Anima noſtra habet operationem ſpiritualem ; ergo eſt ſpiritualis ; ergo independens a materia ; ergo ex ſolo defectu materiæ non eſt corruptibilis. Probatur primum antecedens. nam intellectus cognoſcit res ſpirituales ; ergo operatione ſpitituali. Conſequentia fundatur in ptoportione requiſita inter operationem, & obiectum. Antecedens probatur, quia iudicat inter res materiales & ſpirituales.

Dices intellectum noſtrum coguoſcere ſpiritualia per ſpecies rerum materialium. Sed conttà eſt, quia licèt vtatur huiuſmodi ſpeciebus, tamen aliqua prædicata teuera affirmat de ſpiriualibus quæ nullo modo poſſunt conuenire rei materiali, quod efficaciter arguit hoc obiectum eſſe intra latitodinem obiecti huius potentiæ ; qoòd verò pro hoc ſtatu non vtatur propiiis ſpeciebus, ſolùm arguit imperfectam cognitionem pro hoc ſtatu : at ſi dentur illi ſpecies proptiæ, perfectè poterit ea obiecta cognoſcere.

Secundò declaratur ampliùs, quia ſæpe intellectus cognoſcit res abſtrahendo illas à tempore & ſingularitate diſtinguens prædicata indiſtincta, qui modus reuera videtur excedere facultatem potentiæ materialis : aliàs non poſſet efficaciter probari bruta non habere ſimilem modum cognitionis. Et declaratur ampliùs, tum ex reflexione intellectus ſupra proprium actum, & ex vi diſcurſiua, qua ex vno infert aliud, & per omnia entia & non entia diuagatur mirabiliter.

Quòd ſi habet ſpiritualem operationem, ſtatim ſequitur ipſam eſſe incotruptibilem, quia ſi habet operatiunem independentem à materia, neceſſe eſt habeat eſſe independens à materia, quia ipſa operatio infert rale eſſe. Ex quo fit vlterius, quòd hæc forma non poſſit corrumpi per ſolam expulſionem à materia, quia aliæ formæ ex eo corrumpuntur qusndo expelluntur à materia, quia ex natura rei pendent in eſſe à materia, neque habent operaiionem quam poſſint exercere independenter à materia, ex quo colligo animam rationalem non poſſe eſſe corruptibilem ratione contrarij, neque ad defectum ſubiecti, neque ex defectu agentis. quia pendet immediatè à ſolo Deo, quam ratiocinationem doctè perſequitur S. Thomas multis in locis, ſpecialiter legi poteſt *2. contra Gentes, cap. 79.*

Sed dices. Licèt anima modò non dependeat in ſuo eſſe à materia, atque adeò inde pendeat à corpore, vt à ſubiecto, quoad operationem ſpiritualem, pendet tamen de facto à corpore vt ab obiecto, id eſt, vt à miniſtrante ſpecies obiecti ; ergo deficiente hac potentia miniſtrante obiecta, deficit anima. Reſpondetur quòd licèt de facto habeat anima hanc connexionem cum materiali potentia miniſtrante ſpecies ; tamen hoc ipſo quòd habet ſpiritualem operationem, quæ eſſentialiter non requirit huiuſmodi connexionem actualem, neceſſariò fit vt hæc forma ſit ſeparabilis à materia, quia poteſt exercere hanc operationem, vel per ſpecies receptas in corpore, vel per ſpecies receptas à prima cauſa, quod fusè perſequitur, vel de fide ſacra, Philoſoph. *cap. 4. pag.* 88.

Et ex hac doctrina intelligitur diſcurſus S. Thomæ *1. part. quæſt. 75. artic. 6.* & nonnulla alia quæ docuit agens de incorruptibilitate Angelorum *1. part. quæſt. 50. art. 5.* & *ibi* eius Diſcipuli, & *2. contra Gentes, cap 55.* legatur Canus *loco citato*, Fracaſtorius *dialoga de anima*. Perez *quæſt. vltima 3. de anima.*

Sancti etiam Patres immortalitatem animæ co-

A
nati ſunt, Aug‿ſtin. 2. *libro ſoliloquiorum*, & *libello de immortalitate animæ*. Ambroſius *lib. de bono mortis*, Chryſoſtom. *homilia 4. de prouidentia*. Et quamuis plures afferant rationes, ea tamen quæ ſumitur à prouidentia Dei, viſa eſt Patribus valde efficax ; ſuppoſito enim eo quod videtur lumine naturali notum, ſcilicet Deum habere prouidentiam, (vt fert communis Philoſophorum & Theologorum ſchola) ſtatim videtor ſequi animam duratuiam poſt mortem, in omni enim republica bene inſtituta ſpecialis prouidentia guberuatoris eſt pœna afficere malos, præmio bonos, quod tamen ex omni parte & perfectè non videmus exequi in hac vita, cùm ſæpe mali deliciosè viuant, boni verò multis ma-
B
lis afficiantur vſque ad mortem ; ergo neceſſe eſt vt in altera vita mali puniantur, boni verò præmio afficiantur.

Vnde (vt refert Clemens Romanus *lib. 3. recognitionum*) dixit D. Petrus : Si Deus iuſtus eſt, anima immortalis eſt. Similem rationem indicat Plato *dialogo de immortalitate animæ, in fine*, & Socrates, vt Tuſculana 1. refert Tullius, & ſimile quid dixit Epicarmus, vt refert Eugubinus *lib. 9. de perenni philoſophia, cap. 15.* quam rationem plutibus verbis perſequuntur Patres, & citati autores ; & reuera hæc ratio efficaciſſima eſt.

Vnde meritò diſplicet Scotus multis autoribus; audacter enim *4. diſt. 43. q. 2.* putat rationem hanc
C
inefficacem eſſe. Primò, quia exiſtimat non eſſe lumine naturali notum, Deum habere prouidentiam. Secundò, quia etiam ſi hoc principium probetur, tamen ſufficiens præmiũ virtutis eſt virtutis ipſius delectatio; & pœna ſufficiens malum eſſet ipſa inordinatio ſuæ voluntatis. Verùm circa illud primũ Scoti legendi ſunt autores in materia de prouidentia, & coutra illum diſputat Canus *loco citato*.

Neque videtur ſufficiens ex omni parte præmium virtutis ſola naturalis delectatio, cùm ſæpe opera virtutis fiant magno labore: tum etiam, quia vitium non ſemper habet annexam tantam pœnam, quantam delectationem. Præterea, quænam delectatio eſſe poſſet, in ſola perferenda acerbiſſi-
D
ma morte, ſi nulla eſſet ſpes futuri præmij. Et reuera vix videtur tantam potiùs ſe habere difficultatem *Ieremiæ 12. Iob 21. Habacuc 1. & 2.* Dauid *Pſalm. 71.* circa inquiſitionem cauſæ, ob quam Deus ſinit malos delitiosè viuere in bonis, bouos verò doloribus affici.

Vlteriùs, ſi vera eſſet mens Scoti, quomodo verificaretur illud Pauli 1. Corinth. 15. *Si in hac vita tãtùm in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.* Præterea ſi nulla eſſet alia pœna peccatorum, quomodo homines poſſent auerti à vitiis? quis eſſet timor pœnæ? qualis virtutis amor?

Eſt etiam non leue argumentum pro immortalitate animæ petitum ab autoritate ſapientiſſimorum
E
Philoſophorum, multarúmque gentium, videtur enim inſita à natura notio homini, vt in ſimili *Tuſculan. 1.* argumentatur Cicero, vt probet Deum eſſe. Peti etiam ſolet alia ratio non leuis momenti in philoſophia petita à fine hominis, quia neceſſariò videtur eſſe affirmãdum hominem habere vltimum finem ſuum, quem tamen in hac vita miſeriis plena non videtur conſequi.

Eſt tamen dubium, an hæ rationes demonſtrent animæ immortalitatem. Scotus enim ſuprà exiſtimat non eſſe demõſtratiuas, & Vatablus *Eccleſiaſt. 3. num. 21.* exiſtimat ratione naturali non cognoſci immortalitatem animæ. Valles tamen, & Canus aliíque iuniores communiter exiſtimant rationem illam

illam petitam ab operatione eſſe demonſtrationem philoſophicam, & ideo Toletus *quaeſt.* 16. exiſtimat ſententiam Scoti eſſe temerariam, de qua cenſura modò non diſputo. Chryſoſtomus *loco citato*, exiſtimat ſuam rationem eſſe hac clariorem, atque eos qui dubitant de immortalitate animæ poſſe etiam dubitare an in meridie ſit dies, neque fundamentum Vatabii aliquid habet efficacitatis, quia, vt diximus, in illo capite ſermo eſt ex perſona inſipientis.

Sed poteſt aliquis pro Scoto obiicere ex Auguſtino 13. *de Trinitate, cap.* 9. ait enim paucos cognouiſſe immortalitatem animæ. Reſpondetur tamen quòd expreſsè in eo cap. Auguſtinus affirmat aliquos ratione naturali inueniſſe immortalitaté animæ; videtur autem loqui de his qui proprio labore huiuſmodi cognitionem adepti ſunt. Addi etiam poteſt quòd Auguſtinus *ibi* non loquitur de qualibet immortalitate, ſed de immortali ſtatu futuro poſt hanc vitam ſimul cum beatitudine.

Secundò obiicit Scotus ex Gregorio *lib.* 4. *moralium, in fine*, qui adductis quibuſdam rationibus pro immortalitate animæ, addit: Qui propter has rationes non vult credere, credat propter fidē; quaſi ſupponat Gregorius rationes nō eſſe omnino efficaces, quæ verba non inuenio apud Gregorium, & tamen quamuis ſint illius, facilè poſſunt explicari. neque enim affirmat Gregorius rationes eſſe inefficaces, ſed cùm ad fideles eſſet ſermo, meritò potuit dicere, ſi quis non mouetur his rationibus, credat propter fidem.

Quæret aliquis, an bene Ariſtoteles ex operatione probauit immortalitatem animæ, dubiolum hoc propoſitum eſt, vt explicētur nōnulla, quæ circa hoc dixit Ariſtoteles. 1. enim *de anima à textu* 12. ponit aliquas propoſitiones. Prima eſt, ſi intelligere eſt imaginatio quædam, aut non ſine imaginatione, non erit ſine corpore. Secunda, ſi anima humana aliquam habet propriam operationem, fieri poteſt vt à corpore ſeparetur: ſi autem nulla ſit propria operatio animæ, ſeparabilis non eſt.

Circa vltimam notandum eſt, multum laborare Themiſtocl. Auerroem, Ægidium & alios interpretes, in explicando modo argumētationis, quo vtitur Ariſtoteles, & mihi placet breuiter affirmare, illam ratiocinationem Ariſtotelis ratione materiæ eſſe bonam, ſic docuit Apollinarius & alij, quāuis etiam poſſit dici quod docuit S. Thomas, non eſſe ibi aliquam ratiocinationē, ſed contineri duas propoſitiones, quæ poſſint deſeruire ad inueſtigandam animæ immortalitatem, quod alij etiam amplectuntur.

Secundò oportet explicare, quid intelligat Ariſtoteles nomine propriæ operationis. Pro quo notandum eſt, quòd licèt omnes operationes vitæ procedant ab anima, tamen quædam ſunt, quæ in corpore vt in ſubiecto, & organo recipiūtur, ac perinde pendēt ab illo vt à cauſa materiali. Alia poteſt eſſe operatio, quæ & ab anima ſit, & non recipiatur in corpore, atque adeò nec pendeat à corpore, vt à ſubiecto, vel organo. Cùm ergo Ariſtoteles ait, animā eſſe ſeparabilem ſi habeat propriam operationē, de operatione propria loquitur. Secūdo modo intelligendus eſt ſecundùm S. Thomā & alios, & communiter recipitur à iunioribus, quamuis Toletus velit quòd loquatur Ariſtoteles de operatione, quòd neque à corpore vt obiecto dependeat, hæc autem, inquit ille, eſt cognitio intelligentiarum. Verumtamen (vt dicam ſuo loco) nulla eſt talis cognitio in hoc ſtatu, & ideo de illa non poteſt explicari Ariſtoteles, & in his quidem propoſitionibus conditionalis eſt ſermo Ariſtotelis. Quòd verò ipſe ſenſerit animam habere

A propriam operationem, colligendum eſt ex locis ſuprà citatis, pro immortalitate animæ, ex mente Ariſtotelis.

Sed quæres, quomodo Ariſtoteles 3. *de anima textu* 30. docuerit intellectum nunquam intelligere ſine phantaſmate, videtur enim ſequi ex mente illius animam eſſe mortalem.

Hoc argumentum adeò efficax viſum eſt Caietano, vt propter illud dixerit Ariſtotelem his libris ſenſiſſe animam eſſe mortalem, quia *lib.* 1. *loca citata*, docuerat animam eſſe mortalem, ſi eſt imaginatio, vel non ſine imaginatione.

Sed ſi hoc ita eſſet, vix poſſet à contradictione liberari Ariſtot. vt conſtat ex *loca* 12. *cit. Metaphyſica.*

B Secundò contra hoc eſt quòd ſi Ariſtot. 1. *lib. de anima, textu citata*, nomine *propria operationis* intellexiſſet eā quæ non pendet à corpore vt obiecto, quod tenetur dicere Caietanus, ferè euidenter ſequeretur ſupponi ſtatum ſeparationis, vel ſaltē pro hoc ſtatu eſſe talem modum operandi: hoc autem ſecundum omnino pugnat cum experiētia, illud verò magnum vitium eſſet in argumento. Tum etiam, quia (vt vidimus) ex operatione independenti à corpore vt à ſubiecto, colligitur independētia animæ à materia: ergo ſufficit ſi nomine *propria operationis* hanc intelligat.

Ad dubium ergo propoſitum reſpondent aliqui, quòd Ariſtoteles 3. *de anima, loco citato*, dixit animam non eſſe ſine imaginatione, quod intelligendum eſt

C pro hoc ſtatu; cùm verò 1. *de anima* dixit quòd ſi anima eſt phantaſia, vel non ſine illa, nō eſt ſeparabilis, intelligendus eſt, ſi pro nullo ſtatu eſt ſine illa: ſed hæc explicatio etiam videtur inuoluere duplicē ſtatum, illúmque ſupponere, & ideo ex dictis poſſumus explicare Ariſtotelem. Pro quo notandum eſt, quòd tribus modis poteſt dici aliqua operatio pendere à potentia materiali, vno modo vt ab efficiēte immediatè, ſicut viſio pendet à viſu. Alio modo tanquam à proponente obiectum, ſicut actus appetitus ſenſitiui pendet ab operatione ſenſus interni. Tertio modo tanquam à concomitante, propter connexionem cum eadem anima, qua ratione (vt ſuo loco dicam) pendet intellectus ab operatione ſenſus interni, etiā

D poſtquam habet ſpeciem obiecti; cùm ergo Ariſtoteles dixit, quòd ſi anima aliquam habet propriā operationem, eſt ſeparabilis, nomine *propria operationis* intelligit operationem independentem à potentia materiali, non tantùm tanquam ab eliciente, ſed etiam tanquam à proponente obiectum, ita vt aliquo modo ſolùm pendere poſſit à potentia materiali propter concomitantiam, quam operationem habet reuera anima in hoc ſtatu.

Cùm verò dicit Ariſtoteles animam non eſſe ſeparabilem ſi eſt phantaſia, vel non ſine illa, iuxta duos modos priores intelligendus eſt. At cùm 3. *de anima*, ait non eſſe intellectum ſine phantaſia, iuxta tertium modum intelligendus eſt, & hanc explica-

E tionem meritò amplectūtur plures huius ætatis. legatur Ariſtoteles 1. *de anima, textu* 13. & 14.

DISPVTATIO VI.

MORALIS, & SCHOLASTICA.

An ſit præceptum aliquod ſuſcipiendi extremam vnctionem in periculo mortis.

IN hac controuerſia communior opinio eſt nullum eſſe præceptum: citatur S. Thomas *in* 4. *diſt.* 23. *art.* 1. *quæſtiuncula* 3. *ad* 1. &

& apertè ſequitur Paludanus *ibi quæſt.* 3. Soto *quæſt.* 1. *art.* 1. Supplem Gabrielis *quæſt.* 1. *dub. vltim.* Sylueſter *verbo extrema vnctio, quæſt.* 9. Nauarrus *in ſumma, c.* 22. *num.* 16. Caietanus *verbo vnctio extrema.* Armilla *eodem verbo, num.* 1. Victoria *in ſumma, num.* 219. Ruardus *artic.* 12. Couarr. *in cap. alma mater,* 2. *part.* §. 2. *n.* 6. P. Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. diſp.* 44. *ſect.* 1. & alij huius ætatis communiter.

Et ſolet probari hæc ſententia ex eo quòd non ſatis conſtat principium ex quo poſſit colligi tale præceptum. nam ex Scriptura non colligitur præceptum diuinum, quia ex Iacobo promulgante hoc Sacramentum, non deducitur, ſolùm enim dixit, *Infirmatur quis in nobis, inducat preſbyteros,* &c.

Item ex Conciliis, vel ex traditione Eccleſiæ non colligitur præceptum aliquod diuinum, vel Eccleſiaſticum. Et Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 14. agens de hoc Sacramento, ſolùm dixit, non poſſe hoc Sacramentum à Chriſtianis contemni ſine peccato.

Secunda opinio fuit Petri de Soto *lectione* 2. de hoc Sacramento, qui agens de neceſſitate huius Sacramenti, planè videtur ſentire eſſe præceptum, & indicat ſe loqui de præcepto diuino, quia ſuam ſententiam probat ex teſtimonio Iacobi in ſua epiſtola, & prudenter expendit vſum Eccleſiæ. nam Parochi, & miniſtri ſeriò hortantur fideles in articulo mortis ad ſuſcipiendum hoc Sacramentum. Expendit etiam neceſſitatem & vtilitatem Sacramenti huius in periculo mortis.

Et videtur ſententia Magiſtri 4. *diſt.* 23. vbi ait eſſe peccatum omittere hoc Sacramentum, vel ex contemptu, vel ex negligentia, vbi ſecunda particula indicat præceptum, & Bonauentura *ibi,* in expoſitione textus eandem ſententiam videtur amplecti, quia verba illa Magiſtri, *ex contemptu, vel negligentia,* copulatiuè intelligit, & docet quòd ita loquitur de hoc Sacramento, ſicut de Sacramento Euchariſtiæ, & de Sacramento Euchariſtiæ non eſt dubium eſſe præceptum.

Poteſt etiam probari ex Concilio Colonienſi anno 1536. *pag.* 7. *cap.* 50. dicens, eſt autem vnctio impendenda ex mandato Apoſtolico, *Infirmatur quis in vobis,* &c. Ponderandum eſt illud verbum, *ex mandato Apoſtolico.* & hanc ſententiam viri docti, & pij huius ætatis probabilem putant.

Pro explicatione notandum eſt, propoſitum dubium poſſe intelligi de præcepto diuino poſitiuo, vel ſecundò de præcepto Eccleſiaſtico. tertiò poteſt intelligi de præcepto charitatis propriæ, an obliget hominem in articulo mortis ad ſuſcipiendum hoc Sacramentum extremæ vnctionis, cùm ſit remedium valde vtile, & periculum tam graue, & de his omnibus dicemus.

Circa primum de præcepto diuino videntur eſſe contrariæ opinionis, iuxta ea quæ ſuprà retulimus. nam Magiſter ſententiarum, Bonauent. & Petrus Soto ſuprà citati plane videntur affirmare eſſe præceptum diuinum, & aliqui recentiores probabile putant. Alij verò cum communi opinione ſentiunt non eſſe tale præceptum, quia non apparet teſtimonium aliquod, ex quo id poſſit efficaciter probari; & quod apud me magni momenti eſt pro communi opinione; quia ſi eſſet tale præceptum, cognitum planè eſſet ab Eccleſia, & tamen communiter homines etiam docti exiſtimarunt non eſſe tale præceptum; quod bene explicuit P. Suarez *ſuprà*, qui citat Concil. Tridentin. quod *ſeſſione* 14. agens de hoc Sacramento, ſolùm dixit non poſſe hoc Sacramentum à Chriſtianis contemni, ſine culpa;

A quod etiam alia Concilia docuerant, quæ citat P. Valentia *tom.* 4. agens de hoc Sacramento, & interpretes loci Iacobi ſuprà citati. Verba Iacobi ſolùm explicant de exhortatione, & conſilio, & hæc ſententia mihi eſt probabilior, & magnæ autoritatis eſt ſenſus D. Thomæ *in* 4. *loco citato*, vbi dixit hoc Sacramentum non eſſe de neceſſitate ſalutis: intelligit autem non de neceſſitate medij, ſed de neceſſitate præcepti, loquitur enim de illo ſicut & de Sacramento confirmationis, de quibus nunquam aliquis dixit, hæc duo Sacramenta eſſe de neceſſitate medij: quis autem exiſtimet S. Thomã ignoraſſe præceptum aliquod affirmatiuum diuinum (ſi eſſet) huius Sacramenti, in re tam vtili, morali &
B ad praxim pertinenti.

Sed placet aduertere hoc loco contrariã opinionem nullam mereri cenſuram, neque vllus, quem viderim, hactenus illam reprehendit tamquam cenſura dignam, ſed ſolùm vt falſam: & ad excuſandum illam à cenſura, magni momenti eſt autoritas Magiſtri, & Bonauenturæ, Petri Soti, & aliquorum recentiorum, qui dixerunt illam eſſe probabilem: & licèt probabiliora & veriora ſint fundamenta communis opinionis, tamen, ſimpliciter loquendo, non videntur probare opinionem Petri Soti eſſe dignam cenſura.

Circa ſecundam partem de præcepto Eccleſiaſtico etiam videntur eſſe diuerſæ opiniones. nam
C S. Thomas, & alij, quos citat & ſequitur P. Suarez *ſuprà*, ſimpliciter negant præceptum huius Sacramenti & omiſſionem eius non eſſe peccatum, niſi fiat ex contemptu, vel ſit ſcandalum.

Alij verò videntur ſentire eſſe præceptum ſaltem Eccleſiaſticum huius Sacramenti, & videtur colligere ex cura quam habet Eccleſia per ſuos miniſtros exhortandi homines in periculo mortis exiſtentes, ad ſuſcipiendum hoc Sacramentum.

Sed in hac cõtrouerſia mihi etiam eſt probabilius non eſſe tale præceptũ Eccleſiaſticum, quia non video teſtimonium aliquod Conciliorum, vel Pontificum, ex quo poſſit colligi tale præceptũ, & in hac & ſimilibus materiis non eſt aliquid de præcepto affir-
D mandum ſine graui & ſufficienti fundamento.

Neque ratio contrariæ opinionis efficax eſt, quia cura illa & exhortatio oritur ex magna vtilitate huius Sacrãmenti, & periculo infirmi.

Circa tertium aliqui videntur ſentire etiam in tali articulo præceptum propriæ charitatis, non obligare hominem ad ſumendum tale remedium, quantumuis vtiliſſimum, & in grauiſſimo periculo, quia per confeſſionem, & ſumptionem Euchariſtiæ, poteſt quis conſequi vitam æternam, & per alia opera virtutum quæ fieri poſſunt in eo articulo; ita philoſophatur P. Suarez *ſect. citata num* 4.

Alij verò indicant in eo articulo præceptum propriæ charitatis obligare hominem ad ſuſceptionem
E extremæ vnctionis, propter magnam vtilitatem & efficacitatem huius Sacramẽti, ad vitandum periculum æternæ damnationis, & huic opinioni fauent, Maior, Paludanus & Ruardus infrà citandi, quia in ſola negligentia ſuſcipiendi Sacramentum putant eſſe peccatum graue, & eodem modo fauet Michaël Epiſcopus Merſpurgẽſis loco infrà allegando, & explicari poteſt, quia licèt per alia ſacramenta poſſit homo comparare gratiam ad vitam æternam, tamen negari non poteſt hoc Sacramentum ſpecialiter inſtitutũ fuiſſe à Chriſto ad peculiarem effectum pro extremo periculo vitæ in ordine ad conſecutionem vitæ æternæ. legatur P. Valentia *tomo* 4. *diſput.* 8. *quæſt.* 1. *punct.* 1. *obiectione* 6. Vnde non mirum ſi facta

inſtitu

inſtitutione huius Sacramenti charitas ſupernaturalis propria obliget ad ſumendum hoc ſacramentum, quando commodè fieri poteſt, & licèt alia opera virtutum ex gratia Dei poſſint iuuare ad conſequendam vitam æternam, tamen non ſemper ſunt ita facilia, neque efficacia, ſicut Sacramentum eſt efficax ex opere operato; & ideo meritò Sancti Patres & Concilia, quæ citat P. Valentia *loco citato*, docent hoc Sacramentum miniſtrandum eſſe in extremo periculo vitæ, ad quod hortantur Sacerdotes ad miniſtrandum, & infirmos ad ſuſcipiendum, & Concilium Tridentin. *loco ſuprà citato*, meritò dixit non poſſe contemni hoc Sacramentum ſine peccato, quod poteſt explicari, quia Concilium non videtur ſolùm loqui de contemptu huius Sacramenti expreſſo, quatenus eſt res ſacra, & Sacramentum à Chriſto inſtitutum, quia hoc ſenſu res eſt certiſſima, & idem dici poteſt de qualibet alia re ſacra, ſed videtur Concilium ita loqui de hoc Sacramento propter peculiarem effectum eius, & periculum infirmi exiſtentis in extremo vitæ; & fortè loquitur Concilium de contemptu ſolùm virtuali & generali incluſo in negligentia, & propter prædictam rationem de periculo damnationis æternæ, concedit P. Suarez *ſuprà ſectione citata, num.* 7. poſſe eſſe obligationem ſuſcipiendi hoc Sacramentum ortam ex præcepto propriæ charitatis, in caſu quo infirmus non poſſit ſuſcipere aliud Sacramentum pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ, vt infrà referemus. Et eodem modo videntur loquuti Magiſter & Bonauentura ſuprà citati. Et difficile apparet quòd poſſit quis ex negligentia omittere ſuſceptionem huius Sacramenti ſine aliquo peccato, agnoſcens periculum ſuum, & efficacitatem huius Sacramenti, & quòd ſit aliquale peccatum, manifeſtè videtur ſentire P. Suarez *num. citato*, vbi licèt neget eſſe peccatum mortale ſine cauſa omittere ſuſceptionem talis Sacramenti, tamen manifeſtè concedit eſſe prodigalitatem quandam ſpiritualem; quibus verbis ſignificat eſſe peccatum veniale prodigalitatis ſpiritualis: at verò ſi ſemel admittamus eſſe peccatum talem omiſſionem, probabilius videtur eſſe peccatum graue, propter magnitudinem periculi, & inſignis vtilitatis huius Sacramenti.

Ergo propter hæc omnia hæc poſterior opinio à multis viris doctis huius ætatis iudicatur valde probabilis, de cuius probabilitate aliis iudicium relinquo.

Sciendum verò eſt, autores communiterquamuis negent præceptum huius Sacramenti, ſentire, & docere poſſe ex accidenti eſſe peccatum mortale omiſſionem huius Sacramenti, nempe ſi talis omiſſio conſideratis circumſtantiis eſſet cauſa ſcandali, id eſt, quando ex illa alij inducerentur ad graue aliquod peccatum, iuxta generales regulas ſcandali, de quibus diximus 2. 2. *tom.* 1. *ad quæſtionem* 43. ſed hoc peccatum ſcandali rarò contingere in hac materia.

Vlteriùs docent autores poſſe eſſe peccatum mortale, ſi quis voluntariè omittat ſuſceptionem huius Sacramenti, ex graui contemptu. Putant autem nonnulli ſufficere ad contemptum graue in hac materia, ſi quis ſciens & volens nolit recipere hoc Sacramentum, licèt ad id ſolùm moueatur ex notabili negligẽtia, ſeu acedia, aut ex aliquo timore humano, ita ſenſit Maior 4. *d.* 23. vbi legi poteſt Richardus, & Michaël Epiſcopus Merſpurgenſis *in Catechiſ. concione* 75. *&* 76. & Ruardus *art.* 12. dixit vix poſſe aliquem excuſari à peccato mortali,

A qui ex graui negligentia Sacramentum hoc prætermittit, qui autores manifeſtè videntur ſupponere eſſe aliquod præceptum huius Sacramenti pro illo articulo, aliàs ſola negligentia rei non præceptæ non ſufficit ad peccatum mortale, neque ad contemptum talis rei, vt bene contra hos autores arguit P. Suarez *ſect. citata, num.* 6. Et ideo P. Suarez affirmat neceſſarium eſſe vt quis parui pendeat Sacramentum hoc, & fructus eius, qui modus contemptus vix poteſt in aliquo reperiri ſine hæreſi, vel errore circa tale Sacramentum, & propter hoc ego ſuprà dicebam Doctores loquentes de peccato ex contemptu loqui de contemptu virtuali incluſo in ſola negligentia, quæ ſi non ſit circa rem præceptam vix B poterit eſſe peccatum graue.

Et iuxta dicta poſſunt intelligi verba Concilij Colonienſis ſub Adelphoro *cap. vltimo*, quæ ſic habent. Relatum nobis in Concilio eſt impios quoſdam homines infirmitatis ſuæ tempore vnctionem ſacram reſpuiſſe ac contempſiſſe; quamobrem ſtatuimus, vt ſi quis Sacramentum illud nobis ab Apoſtolo Iacobo tantopere commendatum contempſerit, Eccleſiaſtica careat ſepultura. Ponderandum autem eſt Concilium loqui de hominibus impiis, non dicitur autem impius bonus fidelis, ob ſolam negligentiam ſine prauo iudicio intellectus. Item illud verbum *reſpuiſſe* plus dicit quàm ſolam negligentiam.

C Vult autem P. Suarez. ſic eſſe intelligendum Nauarrum *in ſumma, cap.* 21. *num.* 57. vbi dicit peccare infirmum qui ex contemptu non petit hoc Sacramentum: ſed arbitror Nauarrum non loqui de contemptu expreſſo & formali orto ex prauo iudicio, hic enim hominibus fidelibus & Chriſtianis, qui piè ſuſceperunt Euchariſtiam, nõ facilè occurrit: videtur ergo Nauarrus loqui de contemptu virtuali, & generali incluſo in negligentia, atque adeò videtur ſupponere talem negligentiam eſſe contra aliquod præceptum, quo etiam modo alij loquuntur; ac proinde eodem modo Nauarrus & alij ſunt intelligendi; & eodem modo loquitur Nauarrus de peccato patris, quando non petit hoc Sacramentum D filio conferendum, qua fide filius laborat extremo periculo mortis.

Tertium caſum aſſignat Paludanus 4. *diſtinct.* 23. *quæſt.* 1. *art.* 3. *concluſ.* 4. quando infirmus ex vna, vel altera cauſa non poſſit recipere alia Sacramenta, vel ſacerdos nolit illa miniſtrare, aut non poſſet, & poſſet miniſtrare hoc ſacramentum extremæ vnctionis, quem caſum data hypotheſi admittit P. Suarez, & vult tunc eſſe obligationem ex charitate propria, propter rationem ſuprà à nobis relatam ex vtilite Sacramenti, & neceſſitate infirmi, & quia in hoc caſu tale Sacramentum videtur medium neceſſarium ad comparandam vitam æternam.

E Tandem placet hoc loco aduertere in fauorem opinionis Petri Soti, non ſolùm illum eam tradidiſſe, vt aliqui recentiores pronunciant, quia, vt vidimus, eam tradidit Magiſter & Bonauentura locis ſuprà citatis, vt rectè expendit P. Suarez *ſect. citata*, referens opinionem Petri Soti, &, vt ſuprà vidimus, fauent huic opinioni Maior, Paludanus & Ruardus, Nauarrus, & Michaël Epiſcopus Merſpurgenſis, & admittunt ſaltem vt probabilem opinionem Petri Soti viri docti huius temporis.

Plura de hoc præcepto in materia de extrema vnctione dicentur.

DISPVTATIO VII.

Scholaſtica, & moralis.

Ad explicandum aliquo modo naturam humilitatis ex aliquibus effectibus illius.

Dubium I.

Quo ſenſu ſint intelligenda verba S. Ioannis Climaci, dicentis cap. de humilitate, Humilitas eſt gratia ſine nomine.

IN hoc dubio poſſet aliquis exiſtimare humilitatem dici gratiam ſine nomine, eo quòd ſub nomine iſto humilitatis non fuerit cognita à Philoſophis gentilibus, vt dixi 1. *parte ſelectarum, diſputatione de hac re*, vbi retuli hanc virtutem fuiſſe cognitam à Gentilibus ſub nomine moderationis, vel ſimili, vt ſenſit Origenes *homil.* 8. *in Lucam tom.* 3. quem ſecutus eſt S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 161. *art.* 4. *in argumento ſed contrà*, & P. Vazquez, quem ibi citaui, ſenſit humilitatem cognitam à Philoſophis ſub nomine magnanimitatis, putat enim humilitatem eſſe partem ſubiectiuam magnanimitatis. S. Thomas verò *quæſt. citata, articul.* 4. *ad* 3. ſenſit humilitatem eſſe partem poteſtatiuam magnanimitatis, de qua controuerſia dixi 2, 2. *ſuo loco.*

Vlteriùs, quia humilitas eſt virtus magna & nobilis, & tamen nomen ipſum humilitas ſignificat abiectionem & vilitatem, & ita videtur carere nomine conuenienti ſuæ naturæ.

Præterea poteſt dici ſine nomine, eo quòd eius excellentia tanta eſt, iuxta doctrinam Patrum, vt non facilè explicetur quouis nomine; ſicut dici ſolet de aliis rebus nimis excellentibus.

Sanctus Ioannes Raythu *ſuper gradum* 26. *Ioannis Climaci*, habetur *tom.* 5. *Bibliotheca magna Pariſienſis*, explicat humilitatem dici gratiam ſine nomine, quia humiles viles ſe eſſe putant, & ideo coram Deo nihil ſe eſſe cognoſcunt & ſentiunt, id eſt, humilis verus & perfectus agnoſcens ſuam inutilitatem coram Deo, nullo nomine nobili ſe dignum putat, neque illud quærit cuius contrarium contingit in ſuperbo, qui & deſiderat nomen honorabile, ſiue ſanguinis, ſiue tituli, aut dignitatis, vel officij, & hoc pertinet ad octauum gradum humilitatis aſſignatum à D. Benedicto, & quia nomen apud Latinos plures habet ſignificatus, eorum aliqui plurimum quadrant in hunc locum & materiam, nomen enim ſolet ſumi pro cognitione, & humilitas eſt gratia ſine nomine, quia humilis nondum ab aliis cognoſcitur ſub aliqua ratione honotabili. Itẽ nomẽ ſignificare ſolet generoſitatem & nobilitatẽ; quam tamen humilis, etiamſi illam habeat, contendit occultare, neque ab aliis ea ratione vulgo honorari. Vlteriùs nomen non ſemel apud Tullium ad Atticum pro debito ſumitur, & humilitas eſt gratia ſine debito, quia humilis corde & verè nihil putat ſibi ab aliis deberi, quia ſuæ vilitati & nihilitati iudicat nihil eſſe debitum niſi contemptum, & ex hoc oritur alius effectus humilitatis, nempe inſignis gratitudo, quam habet humilis, propter quodlibet beneficium ſibi collatum, quantumuis exiguum, illud enim humilis iudicat magnum comparatum ſuæ vilitati. Dici etiam poteſt gratia ſine debito,

A eo quòd humilis ſoluit omnia quæ debet, facilè & libenter, Deo timorem & amorem, quod pertinet ad 12. gradũ humilitatis, ſuperioribus obedientiam, quæ pertinet ad tres gradus humilitatis, nonum, decimum & vndecimum. Item ſoluit quæ debet legibus ſibi conuenientibus, quod pertinet ad ſex priores gradus humilitatis. Item ſoluit quæ debet virtuti humilitatis, quod pertinet ad ſeptimum & octauum gradum. Sunt autem gradus. Primus corde & corpore humilitatem oſtendere, ſecundus vt pauca voce non clamoroſa quis loquatur, tertius vt non ſit facilis ad riſum, quartus ſilentium donec interrogetur, quintus communis regulæ obſeruatio, ſextus credere & pronunciare ſe

B omnibus viliorem; ſeptimus ad omnia inutilem & indignum ſe credere, octauus confeſſio peccatorum, nonus experientia patientię in omnibus, decimus vt cum obedientia ſe ſubdat maiori, vndecimus vt voluntatem propriam non delectetur implere, duodecimus vt Deum timeat, & memor ſit omnium præceptorum. Et de nomine debiti ſtatim nónulla ſubiiciemus. Ex his etiam poſſunt intelligi quæ de gradibus humilitatis docuit Bernardus. Præterea nomẽ ſignificare ſolet dignitatem, & humilis ante Deum ſe cognoſcit ſine vlla dignitate, & reſpectu hominum nullo modo illam quærit, neque appetit, neque vult acceptare: ſed cognito theſauro humilitatis, & ſeruato in abſcondito cordis omnia quæ habet ven-

C dit, id eſt, contemnit omnia ſecularia deſideria & carnales affectus, vt emat prædictum theſaurum, & pretioſam margaritam virtutis humilitatis.

Et ex dictis facilè intelligitur quod dixit Auguſtinus *tomo* 9. *in lib. de pœnitentia medicina, cap.* 1. quòd humilis eſt qui eligit habitare in domo Domini magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum: hoc autem prouenit ex eo quòd humilis non vult ſecularium honores, vel dignitates, neque ab illis cognoſci, ſed in domo Domini abſcondi, & in ſecreto viuere.

Et ex eadem natura humilitatis oritur quod dixit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 161. *artic.* . . quòd humiles timentes & verecundati conſueuerunt maximè ocu-

D los deprimere, quaſi non audentes ſe *aliis* comparare, & ideo à contrario extollentiam oculorum dici ſignum ſuperbiæ.

Deinde ex humilitate oritur quòd humilis, qui veram habet ſui cognitionem coram Deo quantum eſt ex ſe omnibus ſe ſubiiciat, iuxta illud ad Philippenſ. 2. *in humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes.*

Et iuxta dicta facile erit explicare aliquos gradus humilitatis aſſignatos à D. Benedicto, de quibus S. Thomas *quæſt. citata, artic.* 5. & generatim iam de omnibus diximus.

Et ſecundùm doctrinam traditam addere poſſumus ad maiorem explicationem, humilem verè ſoluere omnia quæ debet; nam Deo amorem tribuit &

E obedientiam, ſuperioribus obedientiam, pauperibus miſericordiam, æqualibus affabilitatem & vrbanitatem, conſtitutis in dignitate honorem, parentibus pietatem, benefactoribus gratitudinem, amicis mutuam beneuolentiam, & omnibus charitatem; igitur humilitas gratia eſt ſine debito, quia humilis, vt dixi, paratiſſimus eſt ad ſoluendum, neque vult alicui aliquid debere, niſi adinuicem diligat, iuxta Paulum.

Ex quo facilè intelligitur cauſa, propter quam etiamſi humili plures occurrant obedientiæ, non premitur, neque anxietate affligatur, quia diues eſt ad ſoluendum ex gratia Dei, & maximè inclinatur ad ſolutionem: è contrario autem etiamſi

ab

ab aliis non honoretur, non afficitur triſtitia, neque ita, qoia agnoſcit nihil ſibi deberi, quod facilè in aliis materiis poteſt intelligi.

Poſt hæc omnia placet ſecundùm veram Theologiam explicare, quomodo humilitas poſſit dici gratia ſine nomine, ſciendum enim eſt peculiare eſſe virtutis humilitatis, vt prohibeat ipſum humilem ſe appellare humilem, & hoc propter vitandum periculum vanæ gloriæ; itaque tribuit effectum formalem humilis, & probibet vt ipſa perſona ſe appellet humilem, neque deſideret, aut velit, aut permittat ita ſe appellari ab aliis, quod, vt diai, peculiare eſt huius virtutis, non aliis, v.g. iuſtitia facit hominem iuſtum, ſed non prohibet illum hominem iuſtum ſe appellare; hæc enim prohibitio pertinet ad humilitatem, & idem eſt de aliis virtutibus.

Sed quæret aliquis, quomodo ergo Chriſtus ſe appellauit humilem, dicens Matth. 11. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Reſponſio eſt facilis, quia Chriſtus per hoc non exponebatur alicui periculo peccati, vel defectus, ſed veritatem pronuntiabat, & docebat diſcipulos & hortabatur ad imitandam ſui humilitatem, & manſuetudinem.

DVBIVM II.

Quo ſenſu dicatur pœnitentia, humilitas ſpiritus, annihilans peccatum. Gregor. *homil. 22. in Ezechielem.*

PRædicta verba Gregorij adduxit S. Thomas *in additionibus ad 3. partem, quæſt. 1. art. 1. ex 4. ſententiar. diſt. 17. quæſt. 2.* vt notaui *tomo de pœnitentia, ad citatam quæſtionem, & articulum, diſput. 15. dub. 1.* & hæc loqnutio iuuat ad cognoſcendam perfectionem humilitatis. Poſſunt autem prædicta verba intelligi ita, vt per humilitatem explicetur natura pœnitentiæ, tanquam per effectum, vel tanquam per cauſam; poteſt enim contingere vt humilitas vera interdum oriatur ex pœnitentia & contritione; aliquando verò econtrario, ex humilitate poteſt oriri confeſſio peccatorum, qua ponitur actus humilitatis à S. Benedicto, ſiue ſit elicitus ab humilitate, ſiue imperatus. nam, vt docuit S. Thomas *art. citato dub. præcedenti*, actus humilitatis aſſignari à S. Benedicto, aliqui ſunt eliciti ab homilitate, quia ſunt proprij illius; alij dicuntur imperati, quia ſunt proprij aliarum virtutum ad eos; tamen frequenter mouet humilitas, & homo illos facit ex motione, & imperio humilitatis.

Ponendum deinde eſt humilitatem diſponere ad remiſſionem peccati, & ita S. Thomas *quæſt. illa 161. art. 5. ad 1.* diait peccatum per humilitatem remitti, & adducit illud publicani *Lucæ* 18. & affirmat S. Thomas quòd merito humilitatis deſcendit iuſtificatus in domum ſuam; quæ verba S. Thomæ intelligenda ſunt de merito de congruo, & per modum diſpoſitionis.

Et tomo de gratia *diſp. 3. de merito, dub. 3.* cum multis Scholaſticis probauimus opera ea gratia facta poſſe eſſe meritum de congruo iuſtificationis. Tertullianus *libr. 4. contra Martion. cap.* 18. id docuit, loquens de pœnitentia Magdalenæ, Ambroſius *ſermone de eleemoſyna, & ſermone de pœnitentia*, loquens de filio prodigo. Hieronymus *libro 2. contra Pelagianos* ait. Qui peccata ſimpliciter confitetur humilitate, meretur clementiam Saluatoris. Circa quæ verba duo ponderanda ſunt, alterum eſt quod confeſſionem manifeſtè indicat eſſe actum humilitatis: alterum quod apertè dicit humilitate mereri cle-

A mẽtiam Saluatoris, hoc eſt, miſericordiam, & remiſſionem peccatorum. Idem Cyprianus *ſerm. 6. de oratione Dominica.* Gregorius *in 1. Regum lib. 3. cap. 4.* & eandem doctrinam ſæpe tradit Auguſt. *epiſt. 89. q. 4. & tractatu 44. in Ioann. & epiſtola* 105. generalem rationem aſſignauimus *loco citato*, deſumptam ea conuenientia, & congruitate operis ex gratia facti cum remiſſione peccati & iuſtificationem.

Item poteſt dici annihilare peccatum, quando mouet ad perfectam contritionem ſupernaturalem, quæ vel eſt vltima diſpoſitio, vel forma expellens peccatum, & omnino deſtruens maculam peccati, ac proinde deſtruens dignitatem pœnæ æternæ, vt diximus in materia *de pœnitentia.* Præterea, vt in eadem

B materia diximus, interdum contritio poteſt eſſe ita perfecta, vt non ſolùm expellat & auferat dignitatem pœnæ æternæ, ſed etiam ita emundet animam, vt non relinquat in illa reatum alicuius pœnæ temporariæ; & quia aufert culpam, & dignitatem pœnæ, omnino poteſt contritio dici annihilare peccatum, & humilitas quatenus imperat contritionem, & pœnitentiam perfectam.

Sed oportet ampliùs explicare vim & ſignificatum illius verbi *annihilare*, & ſecundùm veram & propriam philòſophiam non dicitur annihilatio ſola deſtructio & corruptio alicuius formæ, ſed neceſſaria eſt etiam deſtructio ſubiecti illius formæ: hoc autem moraliter facit humilitas quæ ſubie-

C ctum ſuum reddit moraliter in nihilum, veriſſima cognitione intellectus, & perfecto contemptu voluntatis, iuxta ea quæ ſuprà diximus de natura humilitatis quantum ad cognitionem & affectum perſonæ humilis.

Sed cùm peccatum ſit nihil, non poteſt annihilari, niſi per aliquod eſſe contrarium, ſicut eſſe annihilatur per non eſſe, & ita in hac annihilatione homo amittit moraliter eſſe naturale affectuum, & acquirit eſſe quoddam ſupernaturale humilitatis, contritionis, & gratiæ iuſtificantis, & quia humilitas, pœnitentia, & iuſtificatio oriuntur tanquam ea radice à primo auxilio gratiæ, ideo S. Thomas 4 *diſt. 17. quæſt. 3. art. 2. quæſtiune 3. ad 3.* attribuit contritio-

D nem attributo Dei, quod eſt miſericordiæ. nam primum auxilium gratiæ datur homini ex pura miſericordia Dei, & Chriſti.

Vlteriùs notandum eſt rectè dici per contritionem perfectam annihilari peccatum, contra hæreticos, quos damnat Concil. Tridentin. *ſeſſione 5. §. penultimo*, qui dicebant per iuſtificationem non tolli omnino peccata, ſed radi, vel non imputari.

Præterea in prædicto verbo *annihilare* ſignificatur quidam effectus moralis humilitatis. nam cæteræ virtutes morales non annihilant paſſiones, propter quod Bernardus *ſermone 58. in Cantica*, inquit, *credite mihi, & vitia putata repullulant, & effugata redeunt, & extincta denuo reuiuiſcunt, & ſopita denuo excitantur.*

E Et pſeudo-Auguſtinus *lib. 2. de viſitatione infirmorum cap. 5.* de peccatis loquens diait, ſi denudentur cum pœnitentia euaneſcunt, & in nihilum redigenda ordine competenti. Ponderetur illud verbum *in nihilum.*

Et propter magnam excellentiam humilitatis dixit Ambroſ. *lib. 8. in cap. 17. Lucæ*, nihil excelſius humilitate, quæ tanquam ſuperior neſcit extolli, quia nemo id affectat quod intra ſe iudicat. Quæ verba ita ſunt intelligenda, vt humilis neſciat ſeipſum extollere & exaltare, exaltabitur tamen qui ſe humiliat à Deo, iuxta promiſſionem Chriſti, *qui ſe humiliat exaltabitur*; quod explicat S. Thom. *dicta q. 161. art. 5. ad 3.* ideo promitti exaltationem humili, quia

 humilì

humilitatis proprium eſt contemnere ſublimitatem terrenam. Et Auguſtinus *libro de pœnitentia*, Ne putes eum qui ſe humiliat ſemper iacere, cùm dictum ſit *exaltabitur*. Et verba citata Ambroſij poſſunt intelligi ita vt humilitas dicatur excelſior omnibus honoribus & dignitatibus purè humanis, hæc enim omnia humilitatis proprium eſt contemnere, & ſub ſe habere; meritò ergo dicitur ſuperior, & illi promittitur honor ſpiritualis. Quomodo verò etiamſi tanta ſit excellentia humilitatis, non ſit tamen potiſſima virtutum, explicuit S. Thomas *q. illa* 161. *art.* 5. vbi *ad* 2. explicat humilitatem dici fundamentum aliarum virtutum, quatenus remouet impedimenta quæ poſſunt impedire ædificium ſpirituale aliarum virtutum, & ita remouet quod vanum eſt & infirmum. Sicut in ædificio corporali, antequam proiiciantur lapides fundamenti, aufertur quidquid vanum eſt, & parum firmum & mobile & inconſtans, ita humilitas moraliter aufert ſuperbiam & vanam æſtimationem propriam, & inordinatum affectum honoris, donec conſtituat hominem quantum ad cognitionem & affectum, in abyſſo & latitudine nihilitatis, ex quo etiam intelligitur quod ſuprà dicebamus, humilitatem iuuare ad annihilandum peccatum.

Conſtituit etiam hominem beatum. nam ſecundùm Auguſtinum in illud, *Beati pauperes ſpiritu*, & alios qui eum ſequuntur, prima beatitudo eſt humilitas, beatitudo autem vera coram Deo, quanto perfectior eſt in hac vita, minus admittit peccati.

Et humili in Scriptura promittuntur plura. *Apocalypſ.* 2. *in fine*, promittitur ſtella matutina, Beda & alij *ibi* intelligunt Chriſtum qui in eodem Apocalypſi dicitur ſtella matutina. Richardus gratiam ſanctificantem, vel viſionem Dei, quæ duo pugnant cum peccato. Ioachimus donum ſcientię, quæ etiam iuuat ad cognitionem neceſſariam in humili. Poteſt etiam intelligi nomine ſtellæ matutinæ Beatiſſima Virgo, ſic enim appellat eam Eccleſia & Patres, & eſt verè mater & Regina humilium, quæ veriſſimam habuit cognitionem propriæ nihilitatis, ex ſolis naturæ viribus, & ita dixit, quia reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ, Græci Codices habent, quia reſpexit Dominus nihilitatem ancillæ ſuæ. expendatur illa vox *nihilitatem*.

Alij explicant de Ioanne Baptiſta, cuius fauor promittitur humilibus, & à Patribus ſolet appellari ſtella matutina, quæ ſignificabat Chriſtum ſolem iamiam præſentem. Rurſus non deſunt qui per ſtellam matutinam intelligant Angelum cuſtodem. nam Angeli in Scriptura & Patribus nomine ſtellæ ſolent ſignificari, & cùm ſancti Angeli ſint verè humiles, inclinantur ad ferendum auxilium hominibus humilibus.

Et Chryſoſt. *homil.* 33. *ſuper Ioann.* dixit humilitatem eſſe principium beatitudinis, quod intelligendum eſt, quia humilitas in hac vita eſt beatitudo imperfecta, & principium futuræ beatitudinis perfectæ in alia vita. Et Ambroſius *ſermone* 11. dixit, Quiſquis cupit diuinitatis tenere faſtigia, humilitatis ima ſectetur.

***

A

DISPVTATIO VIII.

Scholastica, & moralis.

De gratiarum actione, qui eſt actus religionis.

Dvbivm I.

Quis ſit ſenſus Pauli 1. ad Timotheum 2. enumerantis partes orationis.

B PAVLVS 1. *ad Timotheum* 2. ſic ait, *Obſecro igitur omnium primum fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus.* S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 83. *art. vlt.* exponit hunc locum Pauli, & dicit, per orationem intelligi aſcenſionem mentis in Deum. Secundò ponitur petitio quæ eſt idem quod poſtulatio. Tertio loco ponitur obſecratio, qua ſignificatur ratio petendi ex parte Dei, id eſt, eius ſanctitas. Quartò ponitur gratiarum actio, quæ eſt ratio petendi ex parte hominis.

Refert etiam S. Thomas explicationem prædicti C loci ex Caſſiano *collatione* 9. *cap.* 11. 12. & 13. vbi dicitur quòd obſecratio eſt imploratio pro peccatis, oratio cùm aliquid Deo vouemus, poſtulatio cùm pro aliis petimus.

Non deſunt interpretes qui putent tres illas voces, obſecrationes, poſtulationes, & orationes, idem omnino ſignificare, ita Theophylactus & Gagneius *ibi*, & indicat Chryſoſtomus. Sed interpretes communiter putant eas voces non omnino idem ſignificare, quamuis diuerſa ratione explicent, & ita noſter Mariana in eum locum Pauli dixit, eas voces non eſſe ſynonymas; & idem docuit P. Suarez *lib.* 3. *de oratione cap.* 2. *num.* 8. qui duos affert modos explicandi eas voces, alter eſt quem ex D. Thoma retuli- D mus: alter vt illis vocibus explicentur humiliatio, confeſſio, petitio, & gratiarum actio.

Et licèt in oratione poſſint exerceri alij actus vel religionis, vel aliarum virtutum, de quibus alibi dicendum eſt, tamen Paulus *loco citato* non intendebat referre omnes actus qui poſſunt in oratione interuenire, vt bene docuit P. Suarez *lib.* 3. *cap...num.* 11.

Notandum deinde eſt quod notant interpretes, Paulum *in citato loco* ſpecialiter loquutum fuiſſe de his, quæ fiunt in orationibus publicis Eccleſiæ; non eſt autem dubium eoſdem actus poſſe reperiri in oratione priuata, ſiue vocali, ſiue mentali.

Notandum deinde eſt quod S. Thomas in citatum locum Pauli *lect.* 1. peculiari alio modo exponit E verba Pauli, vt obſecratio referatur ad difficilia impetranda, v. g. ad conuerſionem impiorum: oratio quando pro illis iam iuſtificatis imploramus gratiam vt proficiant, poſtulatio vt præmia meritorum illis retribuantur, & pro beneficiis iam acceptis gratiarum actio: ſed prior modus, quem in citato articulo tradit S. Thomas, frequentiùs recipitur ab Scholaſticis.

Notandum etiam eſt non eſſe neceſſarium in omni ſpatio orationis efficere omnes quatuor actus prædictos, ſiue loquamur de oratione vocali, ſiue de mentali, ſed vel vnus, vel aliquis eorum poſſunt exerceri ex deuotione, vel neceſſitate orantis, vel ex alia rationabili cauſa.

Reſtat

Reſtat aliquid dicere de ordine horum actuum in oratione ſeruando, de quo iamiam dicemus; ponimus autem hos actus eſſe virtutis religionis.

Dvbivm II.

Quis ordo ſeruandus ſit in prædictis actibus.

POnendum eſt, in oratione publica Eccleſiæ ſeruandum eſſe ordinem aſſignatum à Pontificibus in Miſſali, vel in Breuiario, & S. Thomas poſuit exemplum in oratione quæ dicitur ſanctiſſimæ Trinitatis, quæ talis eſt: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui dediſti famulis tuis in confeſſione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoſcere, & in potentia Trinitatis orare vnitatem: præſta quæſumus vt eiuſdem fidei firmitate ab omnibus ſemper muniamur aduerſis. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, &c. Circa quæ S. Thom. in illis verbis, *Omnipotens ſempiterne Deus*, agnoſcit orationem quæ dicitur eleuatio mentis in Deum: in illis verbis, *qui dediſti famulis tuis*, &c. recognoſcit gratiarum actionem, quia in illis recognoſcitur benedictio: illa verba, *præſta quæſumus*, pertinent ad poſtulationem: *per Chriſtum Dominum noſtrum*, pertinent ad obſecrationem. Et ex his conſtat ſecundùm mentem D. Thomæ, Eccleſiam in prædicta oratione non ſeruaſſe ordinem aſſignatum à Paulo *loco cit. 1. ad Timoth. 2.* nam *ibi* Paulus ponit gratiarum actionem vltimo loco, S. Thomas autem in prædicta oratione Trinitatis aſſignat ſecundo loco gratiarum actionem, & in qualibet oratione Eccleſiæ obſeruandum eſt quod dixi, nempe ordinationem partium illius ex voluntate Pontificis; in oratione verò priuata variis modis ſolent orantes ordinare actus illius: communiter autem, qui exercent officium orandi, incipere ſolent ex conſilio Patrum ſpiritualium, qui de hoc tractant à petitione qua petunt à Deo gratiam, vt tempus illud & ſpatium quod contendunt conſumere in exercitio orationis, & meditationis, fiat ad maiorem gloriam Dei, & vtilitatem ipſius orantis. legantur exercitia ſpiritualia S. P. noſtri Ignatij à Pontifice approbata, & laudata, per quæ, Deo adiuuante, S. noſter Ignatius & Societas Ieſu mirabiles fructus in Eccleſia fecerunt, & faciunt quotidie. In aliis verò actibus non eſt ordo aliquis ex præcepto ſeruandus.

Peculiaris autem difficultas eſt, quam tetigit S Thomas *q. illa 83. art. vltimo citato*, an gratiarum actio debeat eſſe prior petitione, communiter enim gratiarum actio ſolet poni in fine orationis, & meditationis, iuxta ordinem aſſignatum à Paulo *loco cit. 1. ad Timoth. 2.*

Ex alia verò parte idem Paulus *ad Philippenſes 4.* dixit, *in omni oratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum*, vbi prius aſſignat gratiarum actionem, quàm petitionem, & S. Thomas *art. citato*, prius ponit gratiarum actionem, quàm petitionem, & ita explicat partes orationis ibi relatæ ſanctiſſimæ Trinitatis.

Et idem S. Thomas *in citata verba ad Philippenſes 4.* eamdem doctrinam tradit, dicens, in omni oratione Eccleſiæ inueniri quatuor. Primò inuocatur Deus, ſecundò commemoratur diuinum beneficium, tertiò petitur beneficium, quartò ponitur obſecratio per Dominum noſtrum, &c. vbi manifeſtè ponit gratiarum actionem ſecundo loco, & petitionem in tertio. Vbi per obſecrationem, quæ ponitur primo loco, intelligit orationem quæ fit cum conteſtatione diuinæ ſanctitatis, quam *art. illo vltimo citato quæſtionis 83.* dixit eſſe rationem ob quam nos petimus, & quæ tenet ſe ex parte Dei: ponit autem ſecundo loco gratiarum actionem per commemorationem beneficij, quia in gratiis de beneficiis acceptis indignus eſt vt alia accipiat, & ideo vult vt gratiarũ actio pro beneficiis acceptis ſit prior petitione noui beneficij; prædictam verò obſecrationem per Dei ſanctitatem dicit S. Thomas *in citatum locum ad Philippenſes 4.* eſſe actum humiliantis ſe, & adducit illud Prouerb. 18. *cum obſecratione loquitur pauper.*

Et S. Bernardus de Chriſto loquens ait, ſicut de veteribus beneficiis terminandis, ſic de nouis incipiendis Chriſtus gratias egit, citatur à Gabriele *lectione 36. in canonem*, de quo nonnihil *infra*.

In hac difficultate exiſtimo, optimam diſpoſitionem eſſe ad petendum noua beneficia in oratione elicere aliquem actum gratitudinis, & ita S. Thomas *in citatum locum ad Philippenſ. 4.* dixit gratitudinis actum eſſe priorem petitione, quia ingratus circa priora beneficia non eſt dignus nouis beneficiis accipiendis, & P. Suarez *libro 2. de oratione c. 3. num. 7. in fine*, dixit, quòd gratitudo de recepto beneficio diſponit ad nouum recipiendum, & maximè placet benefactori, &, vt dixit S. Thom. 2. 2. *quæſt illa 83. art. vltimo*, ſicut ratio petendi aliquid ex parte Dei eſt eius ſanctitas quam orans allegat pro titulo ſuæ petitionis; ita inquit ſanctus Thomas, gratitudo pro acceptis beneficiis eſt ratio alleganda ex parte orantis. quam doctrinam rectè agnouit S noſter P. Ignatius, qui in principio examinis docuit, primò faciendas eſſe gratias pro beneficiis acceptis, deinde petenda noua beneficia.

Secundò exiſtimo gratiarum actionem, quæ ab autoribus agentibus de partibus orationis aſſignatur in fine orationis, intelligendam eſſe de beneficiis acceptis in ipſa oratione, vel etiam cum illis de omnibus aliis beneficiis collatis, & ita S. Thom. *quæſt. 83. citata, art. vlt. ad 3.* diſtinguit hos duos actus gratiarum actionis.

Et iuxta hanc diſtinctionem rectè intelliguntur duo loca Pauli ſuprà citata. nam 1. *ad Timoth 2.* gratiarum actionem poſuit vltimo loco, & *ad Philippenſ. 4* priùs aſſignauit gratiarum actionem, & poſtea petitionem. Vnde ſine cauſa ſufficienti recentiores aliqui interpretes dixerunt, gratiarum actionem, de qua ibi loquitur Paulus, faciendam eſſe poſt petitionem, & probant, quia gratiarum actio ſupponit beneficium acceptum.

Sed S. Thomas *in eum locum* intelligit de gratiarum actione, quæ eſt prior petitione, iuxta diſtinctionem traditam. Ex qua etiam manet ſolutum argumentum recentiorum, qui non diſtinxerunt prædictos actus gratitudinis reſpectu diuerſorum beneficiorum.

Vnum eſt hoc loco maximè aduertendum cùm de partibus orationis occurrit ſermo, petitioni, prout ab aliis actibus diſtinguitur, factam eſſe promiſſionem ſignificatam illis verbis Chriſti, *petite & accipietis*. De conditionibus verò, quas debet habere hæc petitio, diximus 2. 2. *ad quæſt. 83.* aliis verò partibus orationis, factæ ſunt generales promiſſiones, quæ factæ ſunt aliis bonis operibus ex gratia factis, poſſunt etiam iuuare vt petitio ipſa fiat cum maiori efficacitate, feruore & fiducia, quod magni momenti eſt.

Quod autem ſuprà dicebamus de actione gratiarum facienda ante orationem, poteſt probari & explicari ex pacto Chriſti relato in canone Miſſæ, ex Lucæ 22. & Marc. 26. *gratias agens*, &c. cuius varias cauſas aſſignant interpretes Innoc. dixit non pro ſe gratias egiſſe Chriſtum, ſed pro nobis, in cuius

vtilitatem

vtilitatem Inſtituebat ſacramentum Eucharistiæ. Chryſoſt.dixit hoc feciſſe Chriſtum vt doceret nos, quomodo in tribulationibus nos debeamus gerere. Facit etiam pro eadem doctrina quòd Chriſtus volens reſuſcitare Lazarum *Ioann.* 11. dixit. *Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me, ego autem ſciebam quia ſemper me audis.* legatur Maldonat. *ibi*, *verſu* 42. *&* *Matth.* 15. antequam faceret miraculum ſeptem panibus ad ſuſtentandas turbas in deſerto, gratias egit. Idem ſumitur ex *Marco cap.* 8.

Propter quod Bernard. ſuprà citatus dixit, Chriſtum pro beneficiis veteribus terminandis & pro nouis incipiendis, gratias egiſſe.

DISPVTATIO IX.

MORALIS.

DVBIVM VNICVM.

Quibus attributis Dei reſpondeant tres partes pœnitentiæ, contritio, confeſſio & ſatisfactio.

HANC difficultatem breuiter attigit S. Thom. 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 3. *art.* 2. *quæſtiuncula* 4. *ad* 3. vbi ſic ait. Ad tertium dicendum, quòd ſecundùm quandam adaptationem partes pœnitentiæ tribus attributis perſonarum adaptari poſſunt, vt contritio miſericordiæ, vel bonitati reſpondeat, propter dolorem de malo: confeſſio ſapientiæ, propter veritatis manifeſtationem: ſatisfactio potentiæ, propter ſatisfaciendi laborem; & quia contritio eſt prima pars pœnitentiæ, efficaciam aliis partibus præbens, ideo eodem modo iudicatur de tota pœnitentia ſicut de contritione. Quibus verbis docet S. Thom. quibus attributis reſpondeant tres partes pœnitentiæ per quandam adaptationem, & accommodationem, & aſſignat rationem doctrinæ quam tradit.

Et primò docet contritionem reſpondere miſericordiæ, vel bonitati Dei, & aſſignat rationem, propter dolorem de malo, quæ verba vt amplius intelligantur, notandum eſt, nomine *contritionis* poſſe intelligi vel contritionem imperfectam, quæ dicitur attritio, vel perfectam, quæ eſt vera contritio diſtincta ab attritione. Et attritio quidem dolor eſt de malo peccati, vel propter turpitudinem peccati, vel propter pœnas inferni, iuxta Concil. Trident. & ita attritio includit odium peccati, & quia malitia peccati maximè contraria eſt ſummæ bonitati Dei, ideo S. Thomas vult contritionem reſpondere bonitati Dei.

Difficilius eſt quod dixit de miſericordia, ſi per miſericordiam intelligit aliquid diſtinctum à bonitate, nihilominus explicari poteſt primò, ſi nomine miſericordiæ intelligatur idem quod bonitas, deinde ſi miſericordia ſpecialiter ſumatur pro affectu ſubleuandi miſeriam, miſericordia Dei reſpicit ſubleuationem peccati tanquam malum peccantis, & ita verum poteſt habere ſenſum ratio D. Thomæ quòd attritio reſpondeat miſericordiæ Dei propter dolorem de malo, de quo dolet homo per attritionem tanquam de malo proprio, propter motiua ſuprà dicta ex Concil. Trident.

Deinde ſi ſermo ſit de contritione perfecta, rectè intelligitur ratio S. Thomæ, quia contritio perfecta includit amorem charitatis Dei ſuper omnia, atque

A adeò dilectionem Dei propter ſummã eius bonitatem, & ita contritio reſpicit peccatum tanquam malum quod odio proſequitur, & hoc propter Dei bonitatem ſummam, tanquam propter rationem formalem: optimè ergo contritio perfecta per quandam adaptationem & accommodationem dicitur reſpondere Dei bonitati; ſi autem de miſericordia Dei loquamur, etiam poteſt explicari ratio D. Thomæ, quia contritio perfecta tendit ad deſtructionem peccati, quod eſt miſeria hominis, quam miſericordia Dei etiam vult tollere.

Deinde dicit S. Thomas, confeſſionem reſpondere attributo ſapientiæ, & aſſignat rationem, quia confeſſio eſt quædam manifeſtatio veritatis, & Dei
B ſapientia manifeſtatiua eſt & repræſentatiua omnium veritatum.

Circa hanc autem doctrinam notandum eſt, in Deo eſſe attributum ſapientiæ, quod pertinet ad intellectum diuinum; eſt etiam attributum veritatis, quod pertinet ad voluntatem Dei, qua vult veritatem dicere, nec poteſt velle dicere falſum. Confeſſio igitur poteſt conſiderari & vt eſt manifeſtatio vera peccatorum, & ſic rectè adaptatur attributo ſapientiæ, & poteſt etiam conſiderari vt procedit à voluntate dicendi verum, ad quod inclinat virtus veritatis, & ex hac parte poteſt accommodari attributo veritatis diuinæ, licèt confeſſio, vt pars eſt ſacramenti, à contritione debeat procedere, licèt quate-
C nus manifeſtatio veritatis etiam pertineat ad virtutem veritatis, ſiue imperatiuè, ſiue elicitiuè.

Deinde docet S. Thomas, tertiam partem pœnitentiæ, quæ eſt ſatisfactio, accommodari attributo potentiæ diuinæ, & aſſignat rationem his verbis, *propter ſatisfaciendi laborem*, quibus verbis ſignificat difficultatem & laborem magnum, qui ſolet eſſe in implenda ſatisfactione impoſita, ad quam impletionem neceſſarium eſt adiutorium diuinæ omnipotentiæ, imò etiam ſi ſatisfactio leuis & facilis ſit, vt tamen euadat actus honeſtus, neceſſarium eſt auxilium gratiæ, quod procedit à potentia diuina. Addit S. Thom. contritionem eſſe primam partem pœnitentiæ Sacramenti, quod verum eſt ſiue lo-
D quatur de contritione imperfecta, vel perfecta. Addit ab hac contritione quæ eſt prima pars, confeſſionem & ſatisfactionem ſumere efficaciam, quod intelligi poteſt, quia confeſſio vt ſit pars ſacramenti, debet procedere à contritione, ſiue dicatur procedere elicitiuè, ſiue imperatiuè, ſatisfactio etiam ſacramentalis dicit habere efficaciam à contritione, quia in contritione, quæ eſt pars ſacramenti, includitur virtualis voluntas ſatisfaciendi, & implendi pœnitentiam imponendam à ſacerdote. Deinde quod ad ſatisfactionem attinet, vt operetur ex opere operato tanquam pars ſacramenti, contritionem ſupponit.

Sciendum autem eſt S. Thomam 4. *ſententiarum*
E *diſt. & quæſt. citata, quæſtiunc. illa* 3. *argumento* 5. attigiſſe dubium de confeſſione peccatorum, an pertineat ad veritatem, vel ad pœnitentiam, & in corpore illius quæſtiunculæ docuit confeſſionem abſolutè pertinere ad veritatem, tamen quatenus habet ſpecialem rationem pertinentem ad pœnitentiam, vt à contritione procedit pertinere ad virtutem pœnitentiæ.

Hæc diximus circa doctrinam S. Thomæ, ſed non eſt difficile prædictas partes pœnitentiæ aliis attributis diuinis accommodare. nam contritio ſi perfecta ſit quæ eſt actus charitatis ſupernaturalis, accommodari poteſt attributo diuinæ ſanctitatis, de quo diximus in materia *de gratia*, *&* 1. *parte ſelectarum*.

ſelectarum : contritio autem imperfecta reductitiæ poteſt etiam tali eidem attributo accommodari.

Deinde confeſſio, iuxta doctrinam S. Benedicti, actus poteſt eſſe humilitatis, ac proinde poteſt accommodari excellentiæ diuinæ, quam humilis recognoſcit, iuxta illud, *Magna eſt potentia Dei, & ab humilibus honoratur*. Vlteriùs, ſatisfactio quatenus eſt aliqualis actus iuſtitiæ per recompenſationem, poteſt accommodari & adaptari attributo diuinæ iuſtitiæ, imò hac ratione omnes actus pœnitentiæ poſſunt iuſtitiæ diuinæ accommodari.

Et iuxta ea quæ diximus, poſſunt accommodari diuerſis attributis diuinis definitiones quas adducunt Patres de contritione, de confeſſione, de ſatisfactione.

Et primò aliqui ita definiunt contritionem, contritio eſt dolor de peccatis aſſumptus cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi. Secundò Iſidorus *libro* 2. *de ſummo bono, cap.* 12. dixit, contritio eſt humilitas mentis, & compunctio. Tertiò Auguſtinus *in Pſalm.* 146. contritio eſt dolor remittens peccatum. Quartò Gregorius *homil.* 22. *in Ezechielem*, contritio eſt humilitas ſpiritus, annihilans peccatum, & ſecundùm primam definitionem rectè contritio poteſt accommodari attributo bonitatis, vel ſanctitatis Dei, iuxta dicta. Secunda verò definitio Iſidori ita poteſt intelligi, vt contritio quatenus vel eſt cauſa, vel effectus humilitatis, accommodetur attributo excellentiæ diuinæ, quam humilis recognoſcit. Deinde Auguſtini definitio apprimè accommodatur miſericordiæ, aut bonitati Dei. Gregorij verò definitio, quatenus dicit contritionem eſſe humilitatem ſpiritus, poteſt accommodari ſicut definitio Iſidori; ſecundùm verò particulam illam *annihilans peccatum*, accommodari poteſt attributo omnipotentiæ diuinæ, cuius eſt proprium annihilare, ſicut & creare. quas definitiones adduxit S. Thomas *in* 4. *ſententiar. diſt.* 17. *quæſtione* 2. *art.* 1.

Deinde in Concil. Florentino, & poſtea in Trident. *ſeſſione* 14. *cap* 4. definitur contritio, *Dolor de omni peccato commiſſo cum propoſito non peccandi.* quæ verba includunt perfectam & imperfectam contritionem, & accommodari poſſunt iuxta dicta.

Deinde quantum ad confeſſionem attinet, varia adducuntur definitiones confeſſionis, & primò auctor de vera & falſa pœnitentia apud Auguſtin. ſic ait, Confeſſio eſt, per quam morbus latens ſpe veniæ aperitur. Secundò Gregorius *homil.* 4. *in Euangelia* ait, Confeſſio eſt peccati deteſtatio & ruptio vulneris. Alij verò, vt refert S. Thomas *quæſt.* 7. *in additionibus ad* 3. *part. art.* 1. ſic definiunt confeſſionem. Confeſſio eſt legitima coram ſacerdote declaratio peccatorum. Alij, Confeſſio ſacramentalis eſt delinquentis accuſatio ex erubeſcentia, & per claues Eccleſiæ ſatisfactoria, obligans ad implendam pœnitentiam iniunctam.

Notat verò S. Thomas *art. citato*, in definitione Auguſtini explicari ſubſtantiam actus, nempe manifeſtationem, & rem manifeſtatam, & cauſam aliquam, nempe ſpem veniæ ex qua mouetur pœnitens ad confitendum. In aliis verò definitionibus explicatur etiam perſona cui fit confeſſio, & effectus, remiſſio ſcilicet peccati.

Alij verò recentiores definiunt confeſſionem ſacramentalem ſic. Eſt accuſatio peccatorum facta ſacerdoti ad obtinendam remiſſionem, beneficio clauium Eccleſiæ.

A His notatis definitio pſeudo-Auguſtini accommodari poteſt, non ſolùm veritatis ratione, & manifeſtationis, veritati & ſcientiæ Dei, ſed etiam miſericordiæ, quatenus ex manifeſtatione morbi deſideratur curatio, & quatenus ad hoc mouetur pœnitens ex ſpe veniæ accommodari poteſt omnipotentiæ Dei, quæ innititur ſpei.

Definitio autem Gregorij, quatenus dicit confeſſionem eſſe deteſtationem peccati, bonitati Dei poteſt accommodari, & intelligitur de confeſſione, vt procedit à contritione: illa autem verba, ruptio *vulneris miſericordiæ Dei*, accommodantur, quam pœnitens deſiderat.

Tertia definitio ſuprà relata veritati Dei & ſa- B pientiæ poteſt accommodari. Sicut & quarta, in qua verbum illud *ſatisfactoria* iuſtitiæ diuinæ accommodandum eſt. Et ex his poteſt etiam explicari vltima definitio.

Tandem de ſatisfactione S. Thomas 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 1. *art.* 2. dixit eſſe actum iuſtitiæ, & ita ex hac parte reſpondet attributo diuinæ iuſtitiæ, licèt propter difficultatem S. Thom. ſuprà accommodauerit illa diuinæ omnipotentiæ, ſiue pœnitentia ſit pars ſubiectiua iuſtitiæ propriæ, ſiue poteſtatiua, de qua controuerſia alibi à nobis diſputatum eſt.

C

DISPVTATIO X.

SCHOLASTICA, & MORALIS.

DVBIVM I.

An in anima Christi fuerit character ſacerdotalis eiuſdem rationis cum charactere ſacerdotij nouæ legis.

SVPPONENDA ſunt hoc loco quæ de charactere docent S. Thom. 3. *part. quæſt.* 63. & *ibi* interpretes. Item ſciendum eſt præſens dubium non D intelligi de charactere Baptiſmi, vel confirmationis, ſed de charactere ſacerdotali.

Et non defuit hoc tempore recentior Theologus, qui publicè defenderet in Chriſto Domino fuiſſe characterem ſacerdotalem, eiuſdem rationis cum charactere ſacerdotum nouæ legis, & hoc ſaltem eſſe probabile, cum quo ſimul concedebat Chriſtum eſſe ſacerdotem ratione vnionis hypoſtaticæ. Et poteſt explicari, quia iſte character non habet contradictionem, vel repugnantiam cum vnione hypoſtatica, vt facilè cognoſcet quicunque agnouerit naturam characteris ſacerdotum nouæ legis; qui ſecundùm communiorem opinionem E Theologorum eſt qualitas indelebilis ordinata ad peculiares fines, de quo legi poteſt P. Vazquez 3 *p. tom* 2. *diſput.* 134. & P. Suarez *tom.* 3. *in* 3 *partem à quæſt.* 63. & ſacerdotalis character ordinatur ad officium ſacerdotis, & eſt quædam participatio ſacerdotij Chriſti, vt dixit S. Thomas 3. *part. quæſt.* 63. *citata art.* 5. *in corpore*. Hæc autem qualitas non videtur habere repugnantiam cum perfecta & plena poteſtate Chriſti ad munera ſacerdotis. Et vlteriùs poteſt explicari, quia Chriſtus eſt ſanctus ſubſtantialiter ratione vnionis hypoſtaticæ, & tamen etiam habet in anima gratiam habitualem, quæ eſt ſanctitas accidentalis, & quædam participatio diuinæ ſanctitatis: ergo à ſimili.

Communis

A Communis tamen ſententia Scholaſticorum omnium eſt, in Chriſto non fuiſſe characterem ſacramentalem, qualis eſt in ſacerdotibus. ita videntur ſupponere, vel apertè dicere interpretes S. Thomæ 3.*part.ad quæſtionem* 22. de ſacerdotio Chriſti, & *ad quæſtionem* 63. de effectu ſacramentorum qui eſt character, *circa articulum* 5. & apertè P. Vazquez *tomo* 1.*in* 3.*partem diſput*.85.*cap*.2.*à num*.11.& P.Suarez *tomo* 1.*in* 3.*partem diſput*.46.*ſect*.3.*concluſ*.1.§.*vnde obiter*, & alij recentiores.

S.Thomas 3. parte q. 63. art.5.in corpore clariſſimè.

Pro cuius intelligentia notandum eſt, id quod fusè probat P. Vazquez *diſput. citata*, ex ſanctis Patribus, Chriſtum conſtitui ſacerdotem vnione ipſa hypoſtatica, citat Cyrillum *libro poſteriori de recta fide ad Reginas*, *capite de eo quòd Chriſtus ſanctificatus eſt*. §. *& nullus accepit ſibi*, &c. Nazianzenus *oratione* 40.Nizetas *ibi*, Elias Cretenſis *in oratione* 1.*Nazianzeni*. Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus *in theoria rerum Eccleſiaſticarum*, *non longè à principio*, Damaſcenus *oratione* 2.*de B. Maria*, Dionyſ. Alexandrinus *in epiſtola ad Samoſatenos*. Clemens Romanus *lib*.8. *conſtitutionum Apoſtolicarum*, *cap*.46. quorum verba fideliter refert P. Vazquez *loco citato*. B

Deinde notandum eſt quod S Thomas docuit 3.*part.quæſt*.63.*art*.5. his verbis. *Reſpondeo dicendum quòd* (ſicut ſuprà dictum eſt) *character ſacramentalis eſt quædam participatio ſacerdotij Chriſti in fidelibus eius, vt ſcilicet ſicut Chriſtus habet plenam ſpiritualis ſacerdotij poteſtatem, ita fideles eius ei configurentur in hoc quòd participant aliquam ſpiritualem poteſtatem reſpectu ſacramentorum, & eorum quæ pertinent ad diuinum cultum, & propter hoc etiam Chriſto non competit habere characterem.* C

Ex quibus intelligitur primò characterem accidentalem non fuiſſe neceſſarium in Chriſto, cùm eſſet ſacerdos rationis vnionis hypoſtaticæ.

Deinde ſequitur talem characterem non competere Chriſto, vt inquit S. Thomas; quia Chriſtus habebat plenam ſpiritualis ſacerdotij poteſtatem, ac proinde non conueniebat illi character accidentalis, qui ſolùm eſt participatio quædam vniuerſalis poteſtatis Chriſti, vel ſignum poteſtatis ſacerdotalis, quæ eſt in puris hominibus, tanquam participatio ſacerdotij Chriſti. D

Propter quod nulla ratione admittendum eſt placitum illud in principio dubij relatum vnius, vel alterius Theologi aſſerentis in Chriſto fuiſſe characterem eiuſdem rationis cum charactere ſacerdotali, qui eſt in alijs ſacerdotibus.

Neque admittendum eſt placitum illud vt probabile, imò graues Theologi putant dignum eſſe graui cenſura; & certè non videtur carere temeritate, cùm ſit contra Doctores communiter, ſine vllo fundamento.

Ad ea verò, quæ in contrarium obiiciuntur, faciliimè reſpondetur. E

Ad primum concedendum eſt characterem accidentalem, qui ponitur qualitas quædam, non habere phyſicam contradictionem cum vnione hypoſtatica, neque de hoc modo diſputamus, ſed dicimus omnino eſſe ſuperfluum, neque eſſe rationem aliquam, propter quam poſſit conſtitui in anima Chriſti, vt explicatum eſt ex doctrina & diſcurſu D.Thomæ.

Ad ſecundum reſpondetur eſſe diuerſam rationem: quia, vt diximus, non apparet cauſa neceſſaria, vel conueniens, propter quam ſit conſtituendus character in anima Chriſti; at verò ad conſtituendum habitum gratiæ in anima Chriſti, eſt ratio valdè conueniens: quæ explicatur, quia ſecundùm opinionem Scoti & diſcipulorum, humanitas Chriſti non ſanctificatur diuinitate, vel perſonalitate Verbi, & ita neceſſaria eſt gratia habitualis ad ſanctificandam animam Chriſti. Deinde, etiamſi ſecundùm veriorem doctrinam humanitas Chriſti ſanctificetur diuinitate, vel perſonalitate Verbi, tamen habitus gratiæ ponitur in Chriſti humanitate, ſi non diſtinguitur à charitate, vt multi putant, conſtituitur tanquam principium operatiuum, & productiuum actuum charitatis ſupernaturalis Dei: ſi verò diſtinguitur ab habitu charitatis, ponitur in eſſentia animæ tanquam radix & principium, cui ſunt connaturales habitus charitatis, & habitus ſupernaturales virtutum moralium, & ideo omnes Scholaſtici conſtituunt in humanitate Chriſti habitum gratiæ, & nullus ante hoc tempus poſuit in anima Chriſti characterem accidentalem eiuſdem rationis cum charactere aliorum hominum.

Dvbivm II.

An poſt hanc vitam maneat poteſtas ſacerdotalis, in his qui fuerunt ordinati Sacerdotes.

Certum eſt apud Scholaſticos manere in anima poſt mortem characterem ſacerdotalem, vt conſtat ex doctrina D.Thomæ 3.*part.quæſt*.63. quem ſequuntur communiter eius diſcipuli & interpretes eius in illam quæſtionem. Et licèt, vt notauit P. Suarez *ibi*, *in commentario articulo* 5. & P. Vazquez *diſput*.133.*cap*.5. *num*.90. *in fine*, non ſit definitum ab Eccleſia characterem manere poſt hanc vitam, tamen omnes Scholaſtici docuerunt talem characterem perpetuò durare in anima, etiam poſt hanc vitam, & ideo non eſt licitum id negare, eſſetque inſignis temeritas, ſine idoneo fundamento, contra vnanimem ſenſum Scholaſticorum, imò aliqui putant, negare hanc veritatem eſſe dignum grauiori cenſura.

Difficultas autem eſt, an poteſtas ſacerdotalis maneat in anima poſt mortem.

Et prima opinio eſt aſſerentium characterem ſacerdotalem eſſe poteſtatem ſacerdotalem, & participationem quandam plenitudinis & poteſtatis ſacerdotij Chriſti, & autores huius doctrinæ tenentur concedere poteſtatem ſacerdotalem manere in anima poſt mortem, quia cenſent talem characterem manere; & quòd character ſacerdotalis ſit poteſtas quædam, ſequuntur quàm multi Doctores, S.Thomas 3.*part.quæſt*.63.*art*.4.*&* 5.& *ibi* eius diſcipuli, quos citat P. Vazquez in eam quæſtionem *diſp*.134.*cap* 4.*num*.8.

Secunda opinio eſt aſſerentium, characterem quidem non eſſe poteſtatem ſacerdotalem, eſſe tamen ſignum, perpetuam habens connexionem cum poteſtate ſacerdotali, ita videtur expreſsè ſentire P.Suarez 3.*part. ad quæſt*. 63. *diſput*.11. dicit enim characterem non eſſe potentiam exiſtentem in intellectu, ſed habitum in eſſentia animæ, & tamen in commentario *art*. 5. §. *ſecundus ſenſus eſt*, dicit quòd ſi ſacerdos moriatur, & iterum ſuſcitetur, manebit ſacerdos, & non egebit noua ordinatione: ergo vel ſentit characterem, licèt non ſit poteſtas phyſica, eſſe tamen formam conſtituentem hominem ſacerdotem, vel ſaltem habere perpetuam connexionem cum poteſtate, vel forma, quæ conſtituit hominem ſacerdotem, & quidquid

ſic

ſit de mente P. Suarez, aliqui recentiores ſentiunt non ſolùm characterem, ſed poteſtatem ſacerdotalem manere perpetuò in anima poſt mortem, licèt enim prædicta duo diſtinguant, tamen expreſſè docent quòd ſi ſacerdos moriatur, & poſtea ex voluntate Dei reſuſcitetur, non egebit noua ordinatione, quæ fuit expreſſa ſententia S. Thomæ *in cap. 11. epiſtola ad Hebræos*, circa illa verba, *Obtinuerunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos.*

Tertia opinio eſt aſſerentium diſtingui characterem & poteſtatem ſacerdotalem, & characterem quidem manere poſt hanc vitam, poteſtatem verò ſacerdotalem, quæ aliquid morale eſt, non manere in ſtatu alterius vitæ.

Secundò docent autores huius opinionis quòd ſi ſacerdos defunctus reuocaretur ad ſtatum vitæ mortalis, ſtatim reuiuiſceret poteſtas moralis ſacerdotalis, quæ ex inſtitutione Chriſti coniuncta eſt cum charactere ſacerdotali pro ſtatu huius vitæ mortalis; ita philoſophatur Ledeſma 1. *parte 4. quæſt. 4. artic. 5.* & fuſiùs P. Vazquez *diſp. citata cap. 5. num. 96.*

In hoc dubio mihi placet primò, negari non poſſe eſſe valde probabilem ſententiam S. Thomæ & diſcipulorum aliquorum de natura characteris ſacerdotalis, & ita etiam eſſe valde probabile poteſtatem ſacerdotalem manere in altera vita, non quia ibi ſit futurus vſus eius poteſtatis, ſed quia manet character ſacerdotalis, qui vel non diſtinguitur à poteſtate ſacerdotali, vel habet connexionem cum illa, iuxta ſuprà relata.

Secundò dicendum eſt, quòd ſi defunctus Sacerdos reſuſcitaretur, & reuocaretur ad ſtatum vitæ mortalis, non eſſet iterum ordinandus, vt omnes Doctores, quos ſuprà retuli, & hactenus vidi, apertè docent, & videtur ſenſus Eccleſiæ; hoc autem fundari poteſt in eo quòd poteſtas ſacerdotalis vel non diſtinguitur à charactere ſacerdotali, vel habet perpetuam connexionem cum illo pro ſtatu vitæ mortalis, ex inſtitutione Chriſti.

Tertiò probabilis videtur opinio Ledeſmæ & P. Vazquez, quòd ſuppoſita diſtinctione characteris & poteſtatis ſacerdotalis, poteſtas non maneat in ſtatu alterius vitæ; ſed concedendum eſt quod docuit P. Vazquez, quòd prædicta duo habeant connexionem pro ſtatu huius vitæ mortalis, & ita in caſu Sacerdotis defuncti & reſuſcitati concedendum eſt in Sacerdote reſuſcitato reuiuiſcere moralem poteſtatem ſacerdotalem.

Sed ſciendum eſt non videri rationem aliquam quæ ſit nimis efficax ad probandum, moralem poteſtatem ſacramentalem non manere in ſtatu alterius vitæ, vt conſtabit ex ſolutione argumentorum, quibus prædicta opinio ſolet probari.

Vnum eſt, quia videretur eſſe fruſtrà, cùm in eo ſtatu non eſſet futurus vſus illius. Sed reſponderi poteſt permanſuram eam poteſtatem propter coniunctionem cum charactere, & propter cauſas propter quas dicitur permanere character.

Secundò ſolet probari, quia ſi talis poteſtas maneret in ſtatu alterius vitæ, poſſet habens illam poteſtatem prolatis verbis conſecrationis conſecrare panem, & vinum, quod videtur abſurdum. Reſpondetur primò hoc non habere locum in anima ſeparata, quia illa non poteſt proferre verba conſecrationis ſenſibilia, quæ requiruntur ad conſecrationem. Deinde etiam ſi poſt mortem anima reuniretur ex voluntate Dei corpori glorioſo, non poſſet conſecrare Sacerdos ille, eo quòd vſus prædictæ poteſtatis ex voluntate Dei ſolùm eſt conceſſus pro

A ſtatu præſentis vitæ mortalis, ſecundùm communem legem.

Et explicatur vlteriùs, quia vel Sacerdos eſſet beatus, & in ſtatu glorioſo, & ille nihil vellet facere contra inſtitutionem Chriſti, vel eſſet damnatus, & tunc non permitteretur illi efficax vſus prædictæ poteſtatis.

Tertiò ſolet obiici poſſe Sacerdotem in ſtatu alterius vitæ abſoluere hominem pœnitentem, & rectè diſpoſitum, ſi illi concederetur ab ordinario pœnitentis iuriſdictio, ſed hoc etiam ſolutum eſt ex dictis. Primò ſi ſermo ſit de anima ſeparata, dicendum eſt non poſſe abſoluere, quia non poteſt proferre verba abſolutionis ſenſibilia; de Sacer-
B dote verò philoſophandum eſt iuxta dicta. Plura de charactere pertinent ad materiam de Sacramentis in genere.

DISPVTATIO XI.

SCHOLASTICA.

DVBIVM I.

An B. Virgo de facto meruerit maternitatem Dei de condigno.

C QVIO dicendum ſit de merito de congruo, explicuimus 3. *partem ad quæſt. 2.*

In præſenti autem dubio recentiores aliqui auſi ſunt dicere, B. Virginem meruiſſe dignitatem Matris Dei de condigno, & præcipuum fundamentum eſt, quia ex gratia Dei potuit eſſe aliquod meritum in Virgine reſpectu maternitatis, ſecundùm communiorem opinionem Theologorum; ergo ſi accedat promiſſio Dei, & ordinatio eius operis in ordine ad talem dignitatem, erit meritum de condigno, quia in materia de merito magnæ efficacitatis eſt acceptatio, & ordinatio Dei, quod explicatur ſecundùm opi-
D nionem aſſerentium ex promiſſione Dei poſſe oriri in noſtris meritis ius iuſtitiæ, ac proinde prædictum meritum ſi præcedat promiſſio Dei, erit meritum de iuſtitia, & ita de condigno, quia inter tale meritum & tale præmium erit æqualitas iuſtitiæ: hæc eſt autem condignitas operis reſpectu præmij. Pium autem eſt & credibile reſpectu Virginis fuiſſe prædictam promiſſionem Dei in ordine ad maternitatem vt præmium.

Sed communis opinio eſt, B. Virginem non meruiſſe de condigno maternitatem Dei; ita planè ſentiunt qui docent, B. Virginem non meruiſſe etiam de congruo prædictam dignitatem matris. Secundò idem ſentiunt de merito de condigno multi in-
E terpretes ſancti Thomæ *3. part. ad quæſt. 2.* legantur P. Vazquez, P. Suarez & alij recentiores in eam quæſtionem.

Pro explicatione notandum eſt, id quod diximus in materia *de gratia*, ex promiſſione, aut voluntate Dei, non oriri dignitatem in opere meritorio, hæc enim dignitas oritur ex gratia, ſuppoſitis aliis conditionibus quæ requiruntur ad meritum, de quibus diximus cum communi Doctorum in materia *de gratia*, & per ſe videtur manifeſtum ſola extrinſeca voluntate, & acceptatione Dei non fieri opus dignum aliquo præmio, quo non erat dignum ex gratia.

Secundò ponendum eſt, inter hominem & Deum

Y non

non eſſe iuſtitiam commutatiuam, aut diſtributiuam; qualis eſt inter homines, vt late probauimus 1. 2. *tomo* 2 agentes de iuſtitia, *&* 3. *part. ad quæſt.* 1. & efficaciter probat P. Vazquez 1. *part. ad quæſt.* 20. *&* 1. 2. *diſput. vltima, &* 3. *part. tomo* 1. *ad quæſt.* 1. Ex quo fit ex promiſſione Dei non oriri ius iuſtitiæ, & ita merita puri hominis ex gratia facta non habent ius iuſtitiæ ad vitam æternam (loquimur de iuſtitia, qualis eſt inter homines;) promiſſio ergo Dei ſolùm deſeruit ad inducendam ex parte Dei obligationem fidelitatis reddendi præmium; & talia opera dicuntur condigna vitæ æternæ, ex ſpiritu gratiæ, quia gratia adoptionis eſt ſemen vitæ æternæ in homine iuſto, & eſt etiam condigna ex tali gratia, quamuis non eſſet promiſſio ex parte Dei de reddenda vita æterna, de quo fusè dixi in materia *de gratia*, agens de conditionibus ad merendum.

Ex his principiis manifeſtè colligitur, B. Virginem non meruiſſe de condigno dignitatem matris Dei, quia opera ipſa etiam facta ex gratia, non ſunt condigna tali præmio, vt omnes fatentur. Deinde ſola voluntate Dei nulla facta in rebus mutatione, non poſſunt fieri condigna præmio illo quo ſecundùm ſe ex gratia facta condigna non erant; præſertim, quia, vt probauimus *opuſculo de voluntate Dei ad quæſtionem* 19. 1. *partis*, inuariatis rebus, non poteſt eſſe in Deo diuerſa voluntas.

Vlteriùs ex promiſſione Dei non oritur ius iuſtitiæ in noſtris operibus; ergo ex hac parte opera B. Virginis ex gratia facta non fuerunt condigna maternitate Dei, quia quantumuis eſſent facta ex gratia, erant opera puræ creaturæ, & ita ſolùm erant ſemen vitæ æternæ in perſona operante.

Præterea quòd ſola promiſſio Dei, acceptatio, vel ordinatio non faciat opus condignum præmio, quo ſecundùm ſe non erat condignum ex gratia factum, probari poteſt, quia aliàs ſequeretur poſſe puram creaturam per opera ex gratia facta mereri, & ſatisfacere de condigno, ſuppoſita promiſſione Dei pro peccatis hominum. Ex quo vlteriùs ſequeretur, ad redemptionem hominum non fuiſſe neceſſariam Incarnationem Verbi, & ſatisfactionem illius; conſequens eſt abſurdum, & contra doctrinam Patrum, vt dicebamus 3. *part. ad quæſt.* 1. vt fusè P. Vazquez & alij recentiores.

Et ex his principiis ſoluta ſunt argumenta facta pro contraria doctrina, quæ nullo modo admittenda eſt in Theologia, & defenſores illius planè ſunt decepti ſpecie pietatis.

Dices, potuiſſe Virgini concedi tantam intenſionem gratiæ habitualis, & opera ex gratia excitante ita intenſa, vt mererentur de condigno prædictam dignitatem, præſertim accedente promiſſione Dei. Reſpondetur intenſionem gratiæ habitualis & charitatis & operum ab illa procedentium ſolùm iuuare ad maius meritum in eodem homine, id eſt, ad maius meritum gloriæ & vitæ æternæ in perſona operante; quia augmentum principij fit in eodem ordine, non tamen extenditur de condigno ad præmium diuerſæ rationis, qualis eſt maternitas Dei, & ex oppoſita doctrina ſequeretur Abraham, & Dauidem meruiſſe de condigno eſſe progenitores Chriſti, quia habuerunt opera ex gratia Dei facta, & promiſſionem de Incarnatione futura: conſequens autem abſurdum eſt, & nullus concedet.

A

Dubium II.

An ſaltem de potentia abſoluta potuerit B. Virgo mereri de condigno maternitatem Dei.

Aliqui Theologi licèt negent B. Virginem de facto meruiſſe de condigno dignitatem matris Dei, concedunt tamen de potentia abſoluta potuiſſe mereri dignitatem matris Dei de condigno non ſimpliciter, ſed aliquo modo.

Multi tamen Theologi docent B. Virginem etiam de potentia abſoluta, non potuiſſe mereri prædictam dignitatem de condigno. legatur P. Vazquez B 3. *parte ad quæſt.* 2. & multis placet. nam quæ adduximus *dubio præcedenti*, ſi quid probant, etiam conuincunt non poſſe eſſe tale meritum, quia ex natura gratiæ & charitatis opera iuſti ſolum ſunt meritoria de condigno vitæ æternæ in perſona operante: ſola autem Dei voluntate, aut ordinatione non poſſunt talia opera fieri meritoria de condigno, licèt poſſint acceptari à Deo ad præmium, ad quod non ordinantur ex natura gratiæ, ſolùm erunt meritoria de congruo.

Item, vt dicebamus *dubio præcedenti*, ſequeretur ex oppoſita ſententia non fuiſſe neceſſariam Incarnationem Verbi, ſi opus vnius hominis iuſti C ex voluntate Dei poſſet fieri meritorium de condigno gratiæ & gloriæ alteri conferendæ: conſequens autem planè eſt contra ſenſum Patrum, iuxta ea quæ docent Theologi in materia *de Incarnatione* 3. *parte ad quæſt.* 1. Et certe vix poteſt intelligi qua ratione ſola extrinſeca voluntas Dei & acceptatio conſtituat opus condignum alicuius præmij, cuius ex natura gratiæ & charitatis non eſt dignum, & licèt aliquis concedat poſſe eſſe inter Deum & hominem iuſtitiam propriam, qualis eſt inter homines, tamen hoc eſt intelligendum inter opus & præmium, inter quæ eſt proportio & æqualitas præcedente promiſſione, ſecus non poterit eſſe talis iuſtitia. Declaratur. nam D ſi operi hominis iuſti merenti vnum gradum gloriæ promitteret Deus decem gradus, ex tali promiſſione non redderetur homo condignus decem graduum illorum: ergo multo minus quando præmium eſt diuerſæ rationis, qualis eſt dignitas matris Dei reſpectu operis iuſti, quod ex natura gratiæ ſolùm ordinatur ad præmium vitæ æternæ, quæ ratiocinatio probat nullum opus puri hominis quantumuis ex magna gratia factum poſſe eſſe meritorium de condigno Incarnationis perſonæ diuinæ, de quo latius in materia *de Incarnatione* 3. *part. ad quæſt.* 2. qui diſcurſus ex prædictis principiis deductus, ita videtur efficax in bona Theologia, vt multi putent contrariam do- E ctrinam non eſſe probabilem, & certe loquendo de merito in ſenſu dubij præcedentis mihi non eſt probabile placitum illud vnius, vel alterius Theologi aſſerentis beatam Virginem de facto meruiſſe dignitatem matris de condigno.

DISPVTATIO XII.

POSITIVA.

Circa aliqua loca Scripturæ.

DVBIVM I.

Quis ſit ſenſus illorum verborum : In lumine tuo videbimus lumen, *Pſalm.* 35.

DE locis, de quibus agemus in hac ſelecta, aliqua diximus *opuſculo de lumine gloriæ, diſp.* 1. *dub.* 1.

Hunc locum aliqui Scholaſtici ſequuti Capreolum 4. *d.* 49. *quæſt.* 4. *art.* 3. in ſolutione argumentorum, exiſtimarunt in hoc loco ſermonem eſſe de lumine gloriæ, quod Theologi conſtituunt in Beatis ad videndum clarè Deum.

Et Ægidius *lib.* 9. *de beatitudine, quæſt.* 4. *artic.* 1. §. 4. *num.* 34. putat hæc verba Pſalmi communiter explicari à Patribus de lumine gloriæ, de quo loquuntur Scholaſtici, & citat Origen. 1. *Periarch. cap.* 1. Baſil. *lib.* 4. *aduerſ. Eunom. non longè a principio, pag.* 283. *& cap.* 9. *Iſaiæ pag.* 724. Hieronym. *eodem loco.* Auguſtin. *in ſoliloquijs animæ, cap.* 36. *tom.* 9. & citat etiam Carthuſ. Titelman. Genebrad. Ianſenium, & alios.

Sed omnino fallitur hic autor, vt conſtat ex his, quæ in illum locum *Pſalm.* 35. adducit noſter Lorinus doctè pariter, & eruditè. Et Hieronymus exponit de lumine increato, quod dicitur eſſe apud Deum, ſicut Pſalm. 129. *Apud Dominum miſericordia.* & Fulgentius 3. *ad Monimum, cap.* 5. *&* 6. multis probat idem valere aliquid eſſe apud aliquem, & in aliquo, vbi citat verba *Pſalm.* 35. de quibus nunc agimus.

Et multi Patres in his verbis notant Trinitatis myſterium, Baſilius, Theodoretus, Euthym. Heſichius, Cyrillus, Hieroſolym. Ambroſius, Auguſtin. contra Maxim. *lib.* 3. *cap.* 23. & Baſilius *libro de Spiritu ſancto cap.* 18. & aliqui ex hoc loco, *in lumine tuo videbimus lumen*, colligunt proceſſionem Spiritus ſancti à filio Beda, & Athanaſius *ſerm.* 3. *contra Arrianos.* Origenes 1. *Periarch. cap.* 1. Ambroſ. *hic, &* 3. *de virginitate.* Hieronym. *in cap.* 3. *Abacuc.* Cyrill. *lib.* 1. *in Ioann. cap.* 7. Iſidorus *de vocat. gentium, cap* 3. ad Incarnationis myſterium refert. Nazianzen. *orat.* 6. *de Spiritu ſancto*, ex hoc loco colligit tres perſonas Trinitatis, & Anaſtaſius Synaita *lib.* 1. *de fidei dogmate.* Ambroſius *lib. de Spiritu ſancto, cap.* 16. legatur Auguſtin. *in ſoliloquijs, cap.* 36. *& cap.* 7. *& epiſtola ad Epiſcopos Africæ.*

Ex his conſtat, Patres explicantes hunc locum longè aliter ſenſiſſe quàm referat Ægidius, de quo curandum non eſt.

Addit deinde Lorinus in citatum locum, ex illo non colligi ſententiam de lumine gloriæ, de quo tanquam de qualitate aliqua loquuntur Scholaſtici, & idem docuit P. Vazquez 1. *part. diſp.* 42. *cap.* 2. *n.* 6. Vbi rectè ducet communem multorum ſenſum illius loci, *in lumine tuo videbimus lumen eſſe*, vt per lumen intelligatur fauor Dei, iuxta phraſim Pſalm. 4. *ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*, per quem fauentem, inquit, videbimus lumen, id eſt, felicitatem, quæ ſolet in Scriptura nomine lucis ſignificari. Ex qua etiam explicatione conſtat, ex illo loco non poſſe ſumi argumentum, ad probandum in beatitudine dari lumen gloriæ, quòd ſit qualitas diſtin-

A cta à viſione clara Dei, licèt ego exiſtimem certiſſimum eſſe dari talem qualitatem.

Deinde licet S. Thomas 1. *part. quæſt* 12. *articul.* 5. adducat illa verba Pſalmi, *In lumine tuo*, &c. tamen adducit in argumento ſed contra, quod non ſemper eſt efficax, ſed ſolet adduci tantùm pro ratione dubitandi. Et ipſe S. Thom. exponens Pſalm. citatum, verbum illud, *in lumine tuo videbimus lumen*, ſcilicet Chriſtum, qui eſt lumen de lumine, & ſic eſt lumen quod eſt verus Deus; & paulo infrà per lumen intelligit veritatem creatam, quia Chriſtus in quantum homo, eſt veritas, vel increata, &c. Dixerat autem paulo antea circa illud, *in lumine tuo*, eſſe triplex lumen, aliud rationis naturalis, iuxta illud Pſalm. 4.

B *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Aliud lumen gratiæ iuxta illud ad Epheſios 5. *Exurge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus.* Tertium lumen gloriæ. Ex quibus conſtat S. Thomam diuerſis modis intellexiſſe illa verba Pſalmi; & Scholaſtici plura ſæpe teſtimonia Scripturæ adducunt, non in ſenſu litterali, ſed ſolùm per accommodationem.

Item ſciendum Cardinal. Bellarmin. *in citatum Pſalmum* explicare illa verba, *In lumine tuo*, &c. vt idem ſit quod, in te ipſo te ipſum videbimus, & licèt referat ſenſum aliquorum Scholaſticorum, dicit tamen in fine explicationis verſus, ſed prior explicatio videtur magis litteralis. Quod tamen nō diceret Bellarminus ſi exiſtimaret ſenſum Scho-

C laſticorum eſſe communem Patrum multorum, vt putauit Ægidius.

Mihi etiam placet alia expoſitio, quam attulit Lorinus, vt ſermo ſit de lumine fidei, quo poſſumus cognoſcere veritates, & myſteria, vel doctrinam ad diuina myſteria pertinentia.

Vlteriùs licet concedamus ibi eſſe ſermonem de lumine quo videtur Deus clarè à Beatis: tamen non poteſt efficaciter probari ſermonem eſſe de lumine, quod eſt qualitas per modum habitus diſtincta ab ipſa viſione, quia ipſa viſio cùm ſit manifeſtatiua clarè Dei, poteſt dici lumen, quo videtur Deus, vt bene dixit P. Vazquez.

Sed obiicit ſuprà Ægidius quòd non dicimus vi-

D dere Deum in viſione, ſed illa, & per illam. Sed hæc obiectio nullius momenti eſt, quia in Scriptura particula *in* frequentiſſimè ſumitur pro particula *cum*, quod agnoſcit etiam mediocriter verſatus in lectione Scripturæ. Deinde in illa tanquam in imagine formali videtur Deus.

Ex his conſtat ex citato loco Pſalmi non poſſe ſumi efficax argumentum ad probandum de fide eſſe dari in Beatis lumen gloriæ, quòd ſit qualitas per modum habitus. An verò ex alio capite res ſit certa de fide, explicant Theologi in materia *de viſione*, 1. *part. ad quæſtionem* 12. conſtat etiam varios eſſe ſenſus loci illius Pſalm. 35. *In lumine tuo videbimus lumen*, & quis ſit communior ſenſus Pa-

E trum. Sciendum eſt S. Thom. *in citatum locum Pſalmi*, intellexiſſe de lumine gloriæ. Eſaiæ 60. *Surge, illuminare Ieruſalem.* ſed abſque dubio ſenſus eſt accommodatitius.

DVBIVM II.

Quis ſit ſenſus illius loci Apocalypſ. cap. 21. Ciuitas non eget Sole, neque Luna, &c. nam claritas Dei illuminauit illam,

SErmo eſt in hoc loco de cœleſti Hieruſalem, & patria Beatorum, de qua dicitur non egere Sole & Luna, ſicut hic mundus inferior: circa illa autem

verba, *nam claritas Dei illuminauit eam*, eſt præſens A difficultas, quid ſignificetur claritate Dei? & nonnulli, quos ſequitur Ægidius citatus *dubio præcedenti*, per illam claritatem intelligunt, more Scholaſtico lumen gloriæ, quod ponitur in Beatis, ad videndum Deum, tanquam qualitas diſtincta ab ipſa viſione, nec video quo firmo fundamento hoc dicatur ſignificari illis verbis Apocalypſ. *Claritas Dei*, niſi quòd verba ipſa poſſint accommodari in ſenſu Scholaſticorum. nam ex antiquis Patribus nullus tradit eam interpretationem, ſed ſolùm dicunt, illis verbis ſignificari, Deum ipſum eſſe pro ſule in ea ciuitate, de modo autem, quo illuminet mentes Beatorum, nihil ibi exprimitur. Et hanc communem explicationem ſequutus eſt P. Viegas B *in illum locum*, qui addit hæc verba; niſi per claritatem Dei velis intelligere lumen gloriæ; quibus verbis prædictus autor aliquid vult concedere Scholaſticis noſtris. P. autem Alcazar in prædicta verba Apocalypſ. 21. ſolùm dicit ſe iam explicaſſe illa verba *cap.* 12. *Apocalypſ. verſu* 1. vbi fusè & eruditè multa tradit de ſole & luna, quatenus accommodantur Deo & Chriſto homini. Alij verò recentiores dixerunt ſenſum Scholaſticorum quorundam non eſſe litteralem, ſed accommodaritium.

Deinde non deſunt aliqui qui rem breuiter tractantes admittant ibi eſſe ſermonem de claritate Dei, quæ communicatur intellectui Beatorum: C dicunt tamen ex illo loco non poſſe colligi lumen gloriæ habituale diſtinctum à viſione, ſed poſſe intelligi de ipſa viſione, qua videtur Deus, quæ rectè poteſt dici claritas Dei qua Beatus clarè cognoſcit Deum vt eſt in ſe, & ita admiſit P. Vaxquez 1. *part. ad quæſt.* 12. *loco citato, dubio præcedenti*, quæ explicatio non placet Ægidio *ſuprà*, & vult ex illo loco colligi lumen gloriæ habituale diſtinctum à viſione: pro quo ſenſu nullum citat ex Patribus; poſſet tamen citare aliquos Scholaſticos, qui curſim rem attingentes citant hunc locum Apocalypſis, fortè ſolum per accommodationem, quia non tractant ex inſtituto, quis ſit ſenſus literalis illius loci. D

Sed obiicit Ægidius quòd nomine claritatis debeat intelligi aliquid emanans ab ipſo Deo lumine increato, in quo aſſumit probandum, quia, vt retuli, Viegas ſecutus communem ſenſum expoſuit verba de lumine increato, & licèt Deus cauſet aliquid in mentibus Beatorum; tamen de hoc nihil ibi exprimitur, & licèt concedat P. Vaxquez & alij, ibi eſſe ſermonem de aliquo effectu creato, tamen contra illos nihil probat Ægidius, quia viſio beata à Deo procedit; licèt etiam procedat ab intellectu, neque ſufficienter probat Ægidius ex illo loco colligi claritatem illam eſſe aliquid procedens ab ipſo Deo tantùm: nomine autem viſionis P. Vaxquez intelligit actionem intellectus, & ver- E bum quod eſt terminus illius; nullius ergo momenti ſunt quæ pro ſuo ſenſu adducit Ægidius. Semper tamen, vt certum, concedendum eſt dari lumen gloriæ creatum, quòd ſit principium efficiens viſionis claræ Dei: in præſenti autem ſolùm contendimus explicare ſenſum citati loci ex Apocalypſi.

DISPVTATIO XIII.

Circa ſenſum aliorum locorum Scripturæ.

DVBIVM I.

Quis ſit ſenſus illorum verborum, Pſalmi 118. Inclinaui ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum, propter retributionem.

CONCIL. Trident. *ſeſſ.* 6. *c.* 11. *in fine*, explicat hæc verba Pſalmi de ſpe retributionis & præmij vitæ æternæ, quam ſpem definit eſſe honeſtam contra hæreticos, *in eo cap & can.* 26. de qua doctriua alibi diximus, & prædictam veritatem probat Concilium ex citatis verbis Pſalmi 118. *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes, propter retributionem*, id eſt, propter futurum præmium beatitudinis, quem ſenſum communiter tradunt Patres *ibi*, Auguſtinus, Chryſoſt. Theodoret. Baſilius, Hilarius, Ambroſius, Caſſiodor. *variarum epiſtola* 16. Hieronymus; & fauent Hebræa, & Paraphraſtes.

Alij verò ea verba exponunt, vt Dauid ſignificet illis verbis affectum gratitudinis, & dicat ſe motum fuiſſe ad ſeruanda præcepta, & facienda bona opera, vt pro beneficiis à Deo acceptis aliquid retribueret ex gratitudine. quæ expoſitio ita poteſt admitti, vt tamen prior non excludatur, quia, vt diximus agentes de ſenſibus Scripturæ, bene poteſt vnus locus habere duos ſenſus literales, & nomen retribuendi ad ſignificandum affectum gratitudinis ponitur *Pſalmo* 115. in quo ait Dauid, *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi.* quæ verba per ſe ſatis nota ſunt, & in hoc ſenſu explicantur à Patribus *ibi*. De gratiarum autem actione diximus *ſuprà*.

Hic occurrit aduertendum gratiarum actionem, ſi fiat Deo pro beneficiis ab illo acceptis, eſſe actum religionis; ſi verò fiat B. Virgini pro beneficiis ab ea acceptis, eſſe actum hyperduliæ; ſi verò fiat Sanctis, eſſe actum duliæ.

DVBIVM II.

De ſenſu illius loci ad Roman 8. Spiritus ſanctus poſtulat pro nobis, &c.

HÆretici ex hoc loco contendunt probare Spiritum ſanctum non eſſe Deum, de qua hæreſi diximus in ſuo loco, & eam refutauimus 1. *part. ad quæſt.* 36. vbi interpretes S. Thomæ; nunc autem ſolùm contendimus explicare ſenſum illius loci, quia Catholici varios ſenſus adducunt.

Prima expoſitio eſt aliquorum, qui per *Spiritum* intelligunt ſpiritum gratiæ, quem Deus infundit mentibus hominum, qui illo excitantur ad poſtulandum. legatur Vazquez *in citatum locum ad Rom.* 8. *& 1. p. diſp.* 110 *cap.* 2.

Secunda expoſitio eſt quam tradit Euthymius *in illud caput*, vt nomine *Spiritus* intelligantur rectores & ſuperiores Eccleſiaſtici, qui ex officio debent orare pro ſubditis.

Tertia expoſitio eſt, vt nomine *Spiritus* intelligantur Angeli cuſtodes, qui pro nobis orant, & quod dicitur *gemitibus inenarrabilibus*, ſignificat feruorem & efficacitatem qua orant. hanc ſequitur Lyra, & retulit Toletus & alij. Orta eſt autem hæc varietas expoſitionum ex nomine illo *Spiritus*, quod varios habet ſignificatus. nam apud Scripturam & Patres ſignificare ſolet Spiritum gratiæ,

gratiæ, & Angelos qui ſpirituales ſunt, ſuperiores etiam, & Rectores.

Tandem aliqui explicant de perſona Spiritus ſancti, ita Auguſtinus *epiſtola* 121. Nazianz. *oratione* 36. & alij non pauci, & docent Spiritum ſanctum dici pro nobis poſtulare, quia per ſuam gratiam facit nos poſtulare, & hoc cum magna vtilitate orantis, & hoc ſignificat illud, *gemitibus inenarrabilibus*. ineloquacibus legebat olim Enobatianus, quod aliqui tribuunt Tertulliano. Poteſt ergo oratio animæ orantis tribui Spiritui ſancto, eo quòd Spiritus ſanctus ſit cauſa mouens.

Et hac ratione explicare ſoleo hanc cauſam quòd quæ ad pulchritudinem ſponſæ pertinent, ſponſi ſumptibus comparari, & ipſius appellitari ſoleant, quæ ratio licèt moralis ſit, maximè tamen eſt accommodata præſenti inſtituto, niſi velis felicem ac lætum animæ gemitus partum nobilioris parenti appellatione deſcribi, habet enim ſic hominum lex, & deprecationem cordis & lacrymarum functionem, tribui Spiritui ſancto bonorum omnium optimo parenti.

Item ſciendum eſt Auguſtinum *tract.6. in 1.epiſt. Ioannis*, ſpecialiter per ſpiritum intellexiſſe virtutem charitatis, quæ hominem mouet ad petendum à Deo peccatorum veniam, magnis gemitibus, & doloribus cordis: quæ explicatio non multum differt à prima, quæ valde probabilis eſt, & coniungi poteſt cum priori explicatione Auguſtini. nam Spiritus ſanctus mouet hominem ad orandum per ſpiritum gratiæ: cùm autem iſte effectus tribuitur Spiritui ſancto, per accommodationem attribuitur tertiæ perſonæ Trinitatis, licèt reuera omnes effectus ad extrà procedant à Deo ratione omnipotentiæ, quæ communis eſt tribus perſonis. Duæ verò aliæ explicationes de rectore, vel paſture Eccleſiæ, & de Angelo cuſtode minus quadrant in contextum, licèt doctrinæ morali poſſint deſeruire. Legantur noſtræ Societatis illuſtres Scripturæ interpretes Pſalmeron, Manuel Sà, Cardin. Toletus, Mariana, Vazquez, Cornelius & Iuſtinianus *in citatum caput ad Roman*. 8.

DISPVTATIO XIV.

Theologica, & Philosophica.

De potentia motiua Angeli.

DE hoc dixi in materia de Angelis, modò autem propono hanc diſputationem propter peculiarem opinionem P. Molinæ, quam ſtatim referemus *dubio* 1.

Dvbivm I.

Quomodo Angelus moueat ſeipſum localiter.

POnendum eſt vt valde certum, Angelum poſſe ſeipſum mouere localiter, quamuis inter Scholaſticos ſit varietas opinionum circa modum quo ſe mouet. Deinde ponendum eſt in Angelo eſſe potentiam actiuam ad faciendum talem motum. Tertiò ponendum eſt duas eſſe communes opiniones de natura talis potentiæ, quas retuli 1. *part. diſput.* 41. *dub.* 4 alteram aſſerentium potentiam motiuam in Angelo eſſe aliquid diſtinctum à voluntate & intellectu, quam ſequitur P. Suarez *lib.4. de Angelis, variis*

A *capitibus*, cum aliis Doctoribus Alteram aſſerentium potentiam motiuam non diſtingui ab actu voluntatis, vel intellectus. P. Vazquez 1. *part. diſp.* 218. & alios, quos citaui *dubio allegato*.

Peculiaris eſt ſenſus Molinæ 1. *part. in quæſt.* 54. *in art.* 5. qui docet Angelum mouere ſeipſum per impulſum in ſeipſum impreſſum, & dicit hoc eſſe principium proximum motus Angeli: quod intelligit ſi dicatur potentiam motiuam Angeli non diſtingui à voluntate. Docuerat autem ipſe *quæſt.* 53. *art.* 1. eſſe in Angelo virtutem motiuam diſtinctam à voluntate. Quam opinionem breuiter retuli *dubio cit.* hoc autem docet prædictus autor his verbis, quòd ſi dicamus in Angelo vim ad mouendum diſtinctam

B non eſſe à voluntate, potentiam ipſam voluntatis non eſſe id quod immediate efficit motum, vel ſubſtantiæ Angeli, vel rei externæ, quam Angelus moueat, ſed id quod immediatè efficit motum eſſe impulſum, quo Angelus ſuam ſubſtantiam impellit; aut rem externam: mediante autem actu voluntatis non quocumque, ſed quo efficaciter vult ſe impellere.

Ex quibus verbis conſtat P. Molinam ſentire Angelum mouere ſeipſum localiter, remotè per actum voluntatis, proximè per impulſum ſeipſo productum, & idem ſentit de motu corporis quod Angelus mouet, de quo infrà dicemus.

Item ſecundùm mentem huius autoris dicendum

C eſt talem impulſum eſſe qualitatem intenſibilem, non tamen attingere intenſionem infinitam. Item dicendum eſt, talem impulſum reſpectu motus proprij ipſius Angeli eſſe principium naturale motus, ſed reſpectu motus corporum eſſe principium motus violenti.

Hanc ſententiam quantum ad motum proprium ipſius Angeli, non video traditam ab aliquo, vel relatam, aut impugnatam.

Sed planè ſupponunt contrarium omnes qui iudicant Angelum poſſe producere impulſum ſpiritualem in altero Angelo, quia putant talem impulſum ſpiritualem eſſe impoſſibilem. Item contrarium ſupponunt qui in Angelo ad proprium mo-

D tum localem conſtituunt ſpecialem potentiam actiuam diſtinctam ab intellectu, & voluntate. Præterea contrarium ſupponunt omnes, qui putant principium immediatum motus Angelici eſſe actum intellectus, vel voluntatis.

Et mihi hæc ſententia non probatur. Primò, quia non video idoneum fundamentum pro ſententia Molinæ. Secundò, ſi actus voluntatis, vel intellectus Angeli non eſt ſufficiens principium motus angelici, magis conſentaneum eſt rationi quod docuit P. Suarez cum aliis in Angelo eſſe potentiam motiuam diſtinctam ab intellectu ex voluntate Angeli, quæ ſit qualitas permanens, & perfectio intrinſeca, quæ tanquam paſſio oriatur ab eſſentia Angeli.

E Deinde etiam eſt intellectu difficile, quòd detur talis impulſus ſpiritualis in Angelo ad mouendum ſeipſum, & ſi philoſophicè loquendum ſit, in omnibus rebus naturalibus, quæ ſe poſſunt localiter mouere, datur potentia motiua localis diſtincta ab impulſu; ergo & in Angelo concedenda eſt potentia, vel principium aliquod diſtinctum ab impulſu, licèt in corporibus interdum ex potentia motiua cauſetur aliquis impulſus.

Item ſicut P. Molina docet actum voluntatis poſſe eſſe principium efficiens impulſus in ipſo Angelo, poſſet faciliùs dicere eſſe principium productiuum ipſius motus localis intrinſeci in Angelo; nec poteſt aſſignari ratio diſparitatis ob quam poſſit

actus voluntatis producere impulſum ſpiritualem in ipſo Angelo, & non motum ſpiritualem, neque videtur vlla neceſſitas talis impulſus. An verò vnus Angelus poſſit alterum mouere localiter per impulſum illi impreſſum, paulo pòſt videbimus. Certè in corporibus agnoſcunt Philoſophi impulſum corporalem, propter experientiam, de quo diximus *ad 8. phyſicorum.*

Notandum autem eſt, ſecundùm opinionem P. Molinæ poſſe eſſe dubium, quo modo corrumpatur prædictus impulſus; & primò poteſt corrumpi ad defectum cauſæ conſeruantis, quando Angelus vult ceſſare ab illo motu.

Dubium autem remanet, an poſſit dici corrumpi aliquando per contrarium impulſum, quando Angelus vult moueri motu contrario à priori; & tunc oportet acutè conſiderare an priùs natura Angelus velit producere impulſum contrarium, vel ceſſare à conſeruatione prioris impulſus. nam in vno caſu primus impulſus corrumpetur ab impulſu contrario: in ſecundo autem caſu intelligetur prius natura deſinere eſſe ad defectum cauſæ conſeruantis, quæ dicta ſunt in gratiam opinionis Molinæ: qua ſuppoſita etiam reſtat explicandum, an ſint impulſus diuerſæ ſpeciei in ipſo Angelo ad diuerſos motus proprios, quæ ex principiis generalibus Philoſophiæ doctus quiſque facilè poterit definire.

Præterea poteſt eſſe dubium, poſita ea opinione, an impulſus ſpiritualis, quo Angelus mouet ſeipſum, diſtinguatur ſpecie ab impulſu ſpirituali, quo ex opinione aliquorum poteſt vnus Angelus mouere alterum Angelum, quæ controuerſia etiam ex principiis philoſophicis dirimenda eſt, nec difficilis explicatu: nobis ſatis ſit difficultates indicaſſe, qui non probamus illam opinionem.

Alia de motu Angeli continuo, vel diſcreto diximus 1. p. in materia *de Angelis.*

DVBIVM II.

An vnus Angelus poſſit mouere alterum localiter.

DVo poſſunt circa hoc occurrere explicanda. Vnum eſt, an poſſit vnus Angelus localiter mouere alterum. Aliud eſt, an poſſit mouere per impulſum ſpiritualem, impreſſum illi.

Circa primam partem aliqui ſentiunt, vnum Angelum non poſſe alterum mouere localiter. Ita P. Vazquez *1. parte diſp. 194. cap. 3. §. vltimo.* Et poteſt probari, quia ſecundùm opinionem D. Thomæ, & aliorum, quos retuli in materia *de Angelis*, potentia motiua Angeli eſt actus voluntatis; magna verò perfectio videtur Angelum ſola ſua voluntate poſſe mouere alterum, vel detinere alicubi inuitum & repugnantem.

Secundò non videtur ratio vrgens ad dicendum poſſe vnum Angelum mouere alterum localiter repugnantem.

Tertiò explicatur ſecundùm opinionem aſſerentium Angelum eſſe in loco per operationem tranſeuntem, quæ opinio multorum eſt, vt vidimus in materia *de Angelis.* Non apparet autem quomodo vnus Angelus poſſit alterum cogere ad operandum actione tranſeunti & externa, ſine qua non erit præſens ſpatio locali per motum localem, vel terminum eius.

Quartò explicatur difficultas de Angelo inferio- A ris perfectionis reſpectu Angeli perfectioris, quia perfectior Angelus potentior eſt, & maiorem habet virtutem: ergo non poterit ab inferiori cogi, ſi velit reſiſtere.

Secunda opinio eſt aſſerentium poſſe vnum Angelum efficaciter mouere alterum ſecundùm locum, producendo in illo motum inhærentem, & præſentiam de prædicamento vbi, ſupponunt enim Angelum eſſe in loco per præſentiam inhærentem, & non eſſe neceſſariam operationem tranſeuntem. Ita ſenſit P. Suarez *in Metaphyſ. diſput. 35. ſect. 6. & tomo de Angelis lib. 4. cap. 28. à num. 3.* Et probat, primò, quia Angelus poteſt mouere corpus: ergo multo magis poteſt mouere alterum Angelum, quia B cum Angelo habet maiorem proportionem.

Secundò probat, quia Angelus poteſt moueri ab extrinſeco cùm ſit capax talis præſentiæ ſecundùm multorum opinionem, & motus iſte non eſt aliquid vitale, & ita ſine dubio poteſt Angelus moueri à Deo; ergo poterit moueri ab altero Angelo, quia nec motus, nec terminus requirit infinitam virtutem in principio mouente: ergo talis virtus poteſt concedi in vno Angelo reſpectu alterius, præſertim cum ipſe Angelus poſſit ſeipſum mouere finita virtute.

Tertiò ex parte ipſorum Angelorum non videtur aliqua improportio, aut repugnantia, & hanc ſententiam ſecutus eſt Cumel. *1. part. quæſt. 53. art. 3.* C *quæſt. 5.* Peſantius *art. 1. diſp. 2.* & docuerat Maior *in 2. diſt. 2 quæſt. 7.* & multi recentiores hoc tempore. P. Molina *1. part. quæſt. 53. in art. 1.*

In hac controuerſia mihi placet primò ſecundùm opinionem aſſerentium Angelum eſſe in loco per operationem tranſeuntem, valde eſſe probabilem, vnum Angelum non poſſe mouere alterum localiter, quia ſecundùm prædictam opinionem Angelus non mouetur localiter per motum, & præſentiam ſibi inhærentem, ſed de nominatione extrinſeca ratione operationis tranſeuntis, quæ voluntariè procedit à voluntate Angeli: non videtur autem quomodo vnus Angelus poſſit mouere voluntatem alterius vt per vim illatam applicetur D ad operandum operatione tranſeunti: ſine qua in prædicta opinione non mouetur localiter, vnus enim Angelus non poteſt inferre violentiam voluntati alterius, vt per ſe conſtat.

Secundò idem ſentio ſecundùm opinionem aſſerentium Angelum non eſſe in loco per præſentiam inhærentem, ſed per voluntariam aliquam appellationem virtutis, vel vnionis cum corpore voluntariè, eadem enim ratio habet locum ſecundùm eandem opinionem, quia, vt dixi, vnus Angelus non poteſt inferre violentiam alteri, vt cogat illum ad aliquam applicationem voluntariam, vel vnionem externam cum corpore, & ideo hoc modo rectè poteſt defendi opinio quam tradidit E P. Vazquez *1. part. diſp. 194. cap. 3. §. vltimo*, aſſerentis vnum Angelum non poſſe mouere alterum localiter, ſupponit enim ſuam doctrinam de modo exiſtendi Angeli in loco, dicit enim non eſſe per præſentiam inhærentem, ſed per modum quendam vnionis cum corpore voluntariè producto ab ipſo Angelo, qui ſe mouet localiter, & hoc ſuppoſito verum eſt quod *ibidem* dicit, moueri ab alio localiter videri proprium corporum, quod maxime aduertendum eſt in doctrina P. Vazquez, qui mirabiliter excellit ſemper in conſequentia ſuæ doctrinæ, ex qua in præſenti facile poſſunt ſolui, quæ contra illum obiicit P. Suarez *lib. 4. citato cap. 28. à num. 3.*

Meum verò iudicium eſt in hac re, probabile A
eſſe vnum Angelum poſſe alterum mouere locali-
ter, ſuppoſita noſtra doctrina quòd Angelus ſit in
loco per præſentiam inhærentem de prædicamen-
to vbi, & habeat potentiam producendi talem mo-
tum in ſeipſum. Ex quo probabiliter poteſt col-
ligi poſſe producere in altero præſentiam, & mo-
tum eiuſdem rationis, in quo nihil apparet repu-
gnantiæ, ſicut de Angelo reſpectu animæ rationa-
lis ſeparatæ dixi ante quadraginta annos *diſput. de
animæ ſeparata*, in Metaphyſica, & poſtea 1.*part.*
in materia *de Angelis*, *diſput.* 73. *dub.* 3. & in Meta-
phyſica *loco citato*, citaui pro hac ſententia Me-
dinam 3.*part. quæſt* 57.*in articulum* 3. & explicari po-
teſt, quia Angelus eſt capax talis præſentiæ à ſe B
productæ: ergo ex parte ſubiecti capax eſt illius, &
ex altera parte potentia alterius Angeli eſt produ-
ctiua præſentiæ eiuſdem rationis, & non apparet
cauſa aliqua, propter quam dicamus non poſſe
vnum Angelum eam præſentiam in altero produ-
cere, & videtur conſentaneum naturæ vt Angelus
habeat talem vim erga alterum.

Secundò exiſtimo Angelum inferiorem poſſe
talem præſentiam & motum producere in Angelo
ſuperiori ſi ſuperior non reſiſtat, ſi tamen ſuperior
reſiſtat, non poterit inferior illum mouere, aut de-
tinere certo aliquo loco contra ſuam voluntatem:
quomodo verò ſit philoſophandum de hoc motu,
dicemus *infrà*. Nunc autem oportet oſtendere, quo- C
modo argumenta P. Suarez non probent contra
P. Vazquez, ſuppoſita opinione ipſius P. Vazquez
de exiſtentia Angeli in loco per voluntariam vnio-
nem cum corpore.

Ad primum dicendum eſt, eſſe diuerſam ratio-
nem de Angelo reſpectu corporis, & reſpectu al-
terius Angeli in opinione P. Vazquez, quia P. Vaz-
quez, vt *infrà* videbimus, agnoſcit rationem effi-
cacem, propter quam affirmat poſſe Angelum mo-
uere corpus, cùm tamen neget ex ſuis principiis
non poſſe vnum Angelum producere in altero
præſentiam & motum inhærentem, cuius non eſt
capax, & tamen corpus eſt capax talis motus &
præſentiæ. D

Ad ſecundum facilè poteſt P. Vazquez aſſignare
diſparitatem ex doctrina à nobis ſuprà traditam,
quòd in opinione ipſius Angelus mouetur per vo-
luntariam vnionem cum corpore, non poteſt autem
vnus Angelus inferre violentiam voluntati alte-
rius, cùm tamen Deus poſſit cogere Angelum ad ta-
lem illam vnionem, vel modo alio quo ipſe volue-
rit ad mouendum Angelum.

Ad tertium, ex doctrina tradita poteſt quis re-
ſpondere pro P. Vazquez: mihi autem placet opi-
nio P. Suarez, ſuppoſita opinione de exiſtentia An-
geli in loco per præſentiam inhærẽtem, quam priùs
tradiderat P. Molina, & ex Thomiſtis etiam multo
antea tradiderat Medina *loco ſupra citato*. E

Quæ verò in principio dubij adducta ſunt pro
prima opinione, non habent efficacitatem, ſuppoſita
noſtra opinione de exiſtentia Angeli in loco per
præſentiam inhærentem, & ita ad primum dicen-
dum eſt, non eſſe magnam perfectionem in Angelo
quòd poſſit in altero producere præſentiam & mo-
tum, quæ poteſt in ſeipſo, ſuppoſito quòd alter ſit
capax illius præſentiæ.

Ad ſecundum conſtat, propter quam rationem di-
xerimus vnum Angelum poſſe alterum mouere.

Ad tertium iam diximus quid probet.

Et idem dicendum eſt ad quartum ex dictis con-
ſtare ſolutionem.

Solùm poterat contra noſtram doctrinam obiici
quod P. Vazq. & alij Doctores adducunt in materia
de Angelis, ad probandum Angelum non eſſe in loco
per præſentiam inhærentem, quæ tamen in eadem
materia *de Angelis* à nobis ſoluta ſunt. Reſtat ex-
plicandum, an vnus Angelus moueat alterum,
cauſando immediatè motum & præſentiam, vel
per impreſſum immediatè productum ab Angelo
mouente.

Dvbivm III.

An vnus Angelus moueat alterum localiter immediatè producendo motum in illo, vel producendo impulſum in illum à quo cauſetur motus immediatè.

In hoc dubio aliquorum ſententia eſt, vnum An-
gelum mouere alterum localiter, imprimendo
illi impulſum. ita expreſsè P. Suarez *lib.* 4 *de An-
gelis cap.* 28. *num.* 6. & probat, quia ſicut non re-
pugnat dari motum ſpiritualem, non repugnabit
dari impulſum ſpiritualem. Item quia non re-
pugnat Deum mouere Angelum cum impulſu, aut
ſine illo. Et indicat P. Molina 1. *part. quæſt.* 53.
artic. 1. §. *deinde circa motum*, vbi vtitur verbo *im-
pellendi*. Et probari vlteriùs poteſt, quia Ange-
lus poteſt mouere corpus per impulſum materia-
lem; ergo poterit mouere Angelum per impul-
ſum ſpiritualem, eadem enim videtur ratio, ſup-
poſito quòd Angelus vnus poſſit mouere alterum
localiter.

Sed contrariam ſententiam docuit expreſsè P.
Vazquez 1. *part. diſput.* 194. *cap.* 3. §. *vltimo*. & ſup-
ponit, omnes qui negant vnum Angelum ſola vir-
tute naturali poſſe cogere alterum, & producere
in illo motum inhærentem, quia non poteſt co-
gere voluntatem illius, ita ſupponunt omnes qui
docent Angelum ſolum eſſe in loco per volunta-
riam operationem tranſeuntem; & certè antiqui
Theologi non videntur agnouiſſe talem impulſum
ſpiritualem.

Mihi verò nunc res videtur dubia, neque vi-
deo rationem efficacem quæ nos cogat ad conſti-
tuendum talem impulſum, ſicut inuenitur ratio
ad conſtituendum impulſum corporalem in corpo-
ribus, de quo diximus *ad* 8. *phyſicorum*, & 1. *part.*
in materia *de Angelis*, *diſput.* 70. *dub.* 2. & ſtatim di-
cemus de Angelo mouente corpus. Et explicari
poteſt, quia vt vnus Angelus moueat alterum lo-
caliter, ſatis videtur potentia motiua Angeli, &
productiua motus localis reſpectu alterius Angeli,
& ſecundùm hanc opinionem dicendum Angelum
mouentem ſemper debere eſſe proximum Angelo
moto ſecundùm loci propinquitatem, iuxta com-
munem philoſophiam de propinquitate agentis
cum paſſo & effectu. An verò poſſit Angelus mo-
uere alterum Angelum diſtantem medio impulſu
impreſſo in principio motus ab Angelo proximo
exiſtenti, pendet ex eo, an ſit, vel non ſit talis im-
pulſus, & ex eo etiam, an Angelus ſine immediata
propinquitate locali poſſit agere in Angelum di-
ſtantem, cuius pars negatiua mihi ſemper placuit
in philoſophia.

Quæ verò adduximus in principio dubij, faci-
lem habent ſolutionem. nam qui negant motum
inhærentem in Angelis, etiam negabunt talem im-
pulſum. Nos verò licèt concedamus talem motum
inhærentem in Angelo, tamen negamus impul-
ſum, aut dicimus rem eſſe dubiam, & incertam,

quia non videmus rationem efficacem ad conſtituendum talem impulſum, cum motus poſſit fieri immediate à potentia motiua. Certum autem eſt Angelum poſſe moueri a Dẽo: ignoramus tamen an hoc poſſit fieri etiam per impulſum; dubitamus enim an talis impulſus ſit poſſibilis.

Dvbivm IV.

Quomodo ſit philoſophandum de motu locali producto ab vno Angelo in altero.

Dubium intelligitur ſecundùm opinionem admittentium talem motum. Et dicendum eſt motum cauſatum ab Angelo in ſeipſo voluntariè B eſſe naturalem, ſicut eſt motus progreſſiuus hominis voluntariè cauſatus ab homine in quamcumque partem fiat.

Si verò loquamur de motu producto ab vno Angelo in alterum, contra voluntatem Angeli moti, dicetur motus ille violentus ſimpliciter, licèt ab aliquibus dicatur ſecundùm quid naturalis ratione potentiæ paſſiuæ, quia illam habet Angelus ad recipiendum motum eiuſdem ſpeciei, cauſatum intrinſecè à ſeipſo quatenus eſt productiuus præſentiæ de prædicamento vbi; quòd ſi talis motus fiat conſentiente Angelo, & cooperante, erit naturalis. Addit P. Molina 1. *part. quæſt.* 53. *art.* 1. quòd erit talis motus præternaturalis comparatione potentiæ mo- C tiuæ Angeli motu. Sed non eſt omnino facilè aſſerere quòd non conſentiat Angelus motus quando non reſiſtit, tunc enim virtualiter videtur conſentire, cùm poſſit reſiſtere, & non reſiſtat, quamuis multis non videatur impoſſibile quòd poſſit Angelus in eo caſu negatiuè ſe habere, vt aiunt.

Deinde conſiderandum eſt, an Angelus motus moueatur ab altero maiori velocitate, quàm Angelus motus poſſet ſe mouere virtute propria, tunc enim exceſſus ille velocitatis non poteſt dici ſimpliciter naturalis, ſicut in ſimili de motu corporis dicebamus in Philoſophia.

Deinde oportet explicare, quomodo corrumpatur motus iſte localis productus in altero Angelo, D & dicendum eſt poſſe aliquando corrumpi ex defectu cauſæ conſeruantis, quæ motum illum produxit, quòd ſi motus productus ſit in Angelo perfectiori, qui voluntariè paſſus eſt moueri, poterit corrumpi à contrario motu producto in ſe ipſo ab Angelo illo perfectiori: motus autem quem in ſeipſo Angelus producit, poterit corrumpi ex defectu cauſæ conſeruantis volentis quieſcere, ſicut antea voluit moueri.

Vlteriùs ſi vnus Angelus poteſt mouere alium per impulſum, ceſſabit motus ceſſante impulſu. Quomodo autem corrumpatur impulſus ſpiritualis, ſi detur, ſtatim dicemus. E

Dvbivm V.

Quomodo ſit philoſophandum de impulſu ſpirituali ſuppoſita opinione aſſerentium illum dari.

Difficultas poteſt intelligi & de impulſu producto ab ipſo Angelo in ſeipſo, & de impulſu producto ab vno Angelo in alterum.

Circa primam partem ponendum eſt talem impulſum diſtingui a potentia motiua Angeli, qua mouet ſeipſum ex opinione aliorum, ſiue diſtinguatur à voluntate, ſiue non, quod facilè poteſt A intelligi ex diuerſa conditione & natura vtriuſque.

Item facilè intelligitur talem impulſum ſpiritualem diſtingui ab impulſu materiali, quo mouentur aliquando corpora.

Dubium autem poteſt eſſe, quomodo corrumpatur talis impulſus, & dicendum eſt corrumpi ad defectum cauſæ conſeruantis, quæ ſeipſa illum produxit, quia ſicut voluit mouere ſeipſam, poteſt velle quieſcere, poterit etiam corrumpi ab impulſu contrario quo Angelus velit moueri in diuerſum locum, quæ omnia facilè intelliguntur.

Præterea difficultas poteſt eſſe, an impulſus quo ipſe Angelus mouet ſe ſurſum, ſit diuerſus ſpecie ab B eo impulſu quo ſe mouet deorſum. In quo fingi poſſunt diuerſæ opiniones. Altera affirmans hos impulſus diſtingui ſpecie, quia ſunt principia motuũ contrariorum, qui motus in corporibus videntur diſtingui ſpecie. Altera negans poſſe impulſus diſtingui ſpecie. Et explicari poteſt, quia prædicti motus reſpectu ipſius Angeli, non videtur differre ſpecie, quia & termini ſunt eiuſdem ſpeciei, nempe duæ præſentiæ de prædicamento vbi, & comparatione ſubiecti quod mouet ſeipſum non eſt vnus motus magis naturalis quàm alius, quia Angelo non eſt magis naturalis motus ſurſum quàm deorſum reſpectu ſpatij extrinſeci & loci materialis. Et hæc pars mihi eſt probabilior. An verò motus ſurſum, & deorſum in C corporibus differant ſpecie, in Philoſophia explicandum eſt.

Circa alteram partem de impulſu producto ab vno Angelo in altero, etiam eſt certum diſtingui à potentia naturali motiua Angeli mouentis, ſiue diſtinguatur à voluntate, ſiue non, quod ex dictis facilè intelligitur.

Item certum videtur talem impulſum habere intenſionem, quia poteſt eſſe principium velocioris, & tardioris motus, ſicut contingit in impulſu quo mouentur corpora.

Deinde prædictus impulſus quando immediatè pendet ab Angelo mouente, quia eſt proximus ſecundùm ſpatium Angelo moto, poterit corrumpi D ad defectum cauſæ conſeruantis, voluntariè mouentis alterum Angelum: ſi autem ponatur talis impulſus eius conditionis, vt poſſit Angelus illum producere in altero, & relinquere illum, etiam diſcedens ab illo ſecundùm ſpatium, tunc eſt difficultas, à quo corrumpatur; ſicut ſimilis difficultas eſt de impulſu corporali, quo mouentur corpora proiecta à proiiciente, de quo *ad* 8. *phyſicorum* retuli communem opinionem eius temporis ante multos annos aſſerentium impulſum corporalem, non habere contrarium à quo poſſet corrumpi, ſed paulatim langueſcere, & deficere abſque vllo contrario formali. Sed ad 2. *librum de anima*, refutaui talem modum philoſophandi, & probaui nihil corrumpi, E niſi vel ex defectu cauſæ conſeruantis, vel per contrarium formale: in præſenti autem dubio de impulſu ſpirituali producto ab vno Angelo in alterum quaſi per modum proiicientis, poſſet aliquis dicere paulatim deficere ſine aliquo contrario formali, ſicut de impulſu corporum referebam, aliquos ita ſenſiſſe: ſed hæc philoſophia mihi non probatur, qui tamen admittunt prædictos impulſus ſpirituales, dicere debent prædictum impulſum impreſſum ab vno Angelo in alterum, vel perire & deficere paulatim ſine contrario, vt dicebam, vel in Angelo moto conſtituere debent alium impulſum, à quo corrumpatur, vt de impulſu corporali nos diximus *ad* 3. *de anima*.

DVBIVM VI.

Quomodo Angelus poſſit mouere corpus.

DE hac materia dixi 1.*part.diſp* 70.*ad quæſt.*110. S.Thomæ,de qua materia fusè diſputat P.Suarez *lib* 4.*de Angelis,à capite* 19. Et primò poteſt eſſe difficultas an potentia, qua Angelus mouet corpora, ſit diſtincta ab intellectu & voluntate, de quo, ſicut de potentia, qua mouet ſeipſum, vel alterum Angelum, philoſophari debet vnuſquiſque iuxta ſuam opinionem, & legi poteſt P. Suarex *cap.*19.

Item diſputant aliqui, an Angelus ad mouendum corpus localiter requirat propinquitatem aliquam cum corpore. Et res eſt explicanda ex principiis generalibus Philoſophiæ. legatur P. Suarex *ſuprà cap.*30.

Item certum eſt hanc potentiam Angeli ad mouendum corpora, non eſſe virtutis infinitæ, vel ad mouendum cum infinita velocitate,quæ omnia ſine controuerſia ſunt apud Theologos, & legi poteſt P.Suarez *ſuprà cap.*32.

Vlteriùs nos *diſp.citata* cum communi Scholaſticorum ſententia diximus Angelum non habere virtutem producendi formam ſubſtantialem, vel accidentia, & qualitates, quæ diſponunt ad formam ſubſtantialem producendam licèt poſſit applicari agens naturale ad producendam formam ſubſtantialem,ſicut poteſt applicare ignem,vt ex ligno,v.g. producat alterum ignem.

Præterea certum eſt apud Scholaſticos poſſe Angelum producere motum localem in corpore, quod non poteſt ſine temeritate negari.

Aliqualis autem controuerſia eſt an poſſit producere impulſum cauſatiuum motus in corpore. Et hoc tempore communiter affirmant Doctores. legatur Suarez *in Metaphyſica diſp.*15. *& lib.*4.*de Angelis,cap.*11. P.Vazquez 1.*parte diſp.*182.*& diſp.*118. & nos diximus 1.*parte* in materia *de Angelis,diſp.*70. *dub.*2. Et variæ rationes ſolent aſſignari, quæ legi poſſunt apud citatos Doctores, & apud aliquos interpretes S.Thomæ 1. *part. ad quæſt.*110. Item notandum eſt P.Vazquez ſentiri Angelum habere virtutem producendi in ſeipſo modum quendam ſpiritualem vnionis cum corpore, ratione cuius dicitur mouere localiter, vt retuli 1.*part.* in materia *de Angelis,diſp* 36.*dub* 6.

Poteſt autem eſſe peculiare dubium de natura huius impulſus corporalis, de quo multa dixi *ad* 8.*phyſicorum*, & nunc breuiter attingam aliqua capita, & primò certum videtur hunc impulſum corporalem productum ab Angelo eſſe eiuſdem rationis cum impulſu corporali quo corpus mouetur ab alio agenti corporali, vterque enim eſt impulſus materialis & ordinatus ad motum corporalem : deinde, etiam eſt certum hunc impulſum corporalem eſſe diuerſæ ſpeciei ab impulſu ſpirituali, ſi talis ſpiritualis impulſus datur in Angelis.

Præterea, iſte impulſus corporalis, qualitas eſt intenſibilis, & remiſſibilis. Præcipua verò difficultas poterat eſſe, an impulſus qui mouent corpus ad diuerſa loca, & contraria, ſint diuerſæ ſpeciei, & ante aliquot annos opinio fuit aliquorum, hos impulſus eſſe diuerſæ ſpeciei, & eſſentiæ; ſed non video ſatis firmum fundamentum; quia iſti impulſus ordinantur ad mouendum corpus ad locum, ex intentione mouentis, ſiue ex aliquo alio agenti naturali, quod ex aliqua cauſa corpus mouet

A violenter, ſiue ſit ſurſum, ſiue deorſum, ſiue præter naturam, ſiue contra naturam corporis moti. Vnde non eſt eadem ratio de impulſu vno tendenti ſurſum, & de altero tendenti deorſum,& de grauitate & leuitate, grauitas enim, & leuitas ſunt paſſiones eſſentiarum diuerſæ ſpeciei, nempe corporis grauis, & leuis : ſecus eſt dicendum de duobus impulſibus prædictis, ex quo etiam magis declaratur noſtra opinio.

Illud videtur certum, hunc impulſum materialem, eſſe diuerſæ ſpeciei, à grauitate, & leuitate, & à potentia motiua, qua viuens corporeum mouetur motu progreſſiuo, quæ potentia interdum poteſt cauſare impulſum corporalem, de quo in B Philoſophia.

Tandem poterat eſſe difficultas de modo quo corrumpatur iſte impulſus corporalis, de qua iam dixi, aliquando fuiſſe opinionem aſſerentium iſtum impulſum corrumpi ſine contrario, paulatim deficiendo, quo magis diſtat à primo producente, ſed mihi probabilius corrumpi ab aliquo impulſu, vel qualitate contraria producta à corpore proiecto, & hanc corrumpi ad defectum conſeruantis, hoc eſt corporis, producentis hanc qualitatem & impulſum ſolùm ad deſtruendum contrarium, quod fuſiùs explicui in materia *de anima.*

C

DISPVTATIO XV.

POSITIVA, & SCHOLASTICA.

De incomprehenſibitate Dei.

DVBIVM I.

An ſit de fide, Deum eſſe incomprehenſibilem ab intellectu creato.

DVBIVM intelligitur de intellectu creato etiam adiuto lumine, vel auxi- D lio ſupernaturali, & generatim loquendo, hoc tempore omnes fatentur de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem,licèt in explicanda natura comprehenſionis ſit magna diuerſitas. Et quòd Deus ſit incomprehenſibilis, & quòd ſit de fide,docuit expreſsè P.Vazquez 1 *p.diſp.*53.*cap.*2. licet illi non ſatis placeat modus ille definiendi incomprehenſibilem, aliquo modo incomprehenſibilitatis,quem tradit S.Thom. 1.*part.quæſt.*12.*art.*7. quem plures diſcipuli ſequuntur, nempe quòd ad rationem incomprehenſibilitatis requiratur quòd Deus non poſſit à creatura cognoſci cognitione ita perfecta ſecundùm entitatem, ſicut Deus ipſe eſt;quòd verò Deus abſolute ſit E incóprehenſibilis, docent communiter Theologi in materia *de viſione*,neque eſt cur vnum,vel alterum referamus ſpeciatim,licèt olim,vt refert Bonauentura 3. *diſt.*14 *art.*1.*q.*2. duæ fuerint ſententiæ, quidam ſimpliciter affirmabant Deum eſſe incomprehenſibilem; alij verò volebant eſſentiam Dei comprehendi poſſe, non tamen potentiam.

Citatur P.Vazquez *diſp citata*, quaſi ſenſerit,non eſſe de fide Deum eſſe incomprehenſibilem, cuius mentem infrà explicabimus.

Deinde P.Suarez 1. *tomo ad* 3. *partem diſput.* 26. *ſectione* 1. *colum.* 2. §. *nihilominus dico primo*, docet, de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem. Secundò docet non eſſe certum de fide, in quo conſiſtat

A conſiſtat propria ratio comprehenſionis,quod colligitur ex eo quòd ſectione citata parum ante primam concluſionem admittit eſſe probabilem opinionem aſſerentium Chriſti animam habere infinitum lumen,& videre omnia in Verbo,& tamen aliqui putant hanc eſſe comprehenſionem, de quo infrà.

Et P.Valent. 1.*part. tomo* 1.*q.*12. *punct.*5.*pag.*199. ſolùm rem definit de lege ordinaria, nihil dicens de potentia abſoluta.

Ægidius 3.*tom.de beatitudine, in appendice quæſt.*1. *art.*3.refutat P.Vazquez, & P.Suarez, & P. Valentiam,vóltque non ſolùm eſſe de fide abſolutè Deum eſſe incomprehenſibilem, ſed etiam eſſe de fide B Deum eſſe incomprehenſibilem in ſenſu comprehenſionis explicato ab Auguſtino, & hoc etiam de potentia abſoluta. Sed vt oſtendamus quid dicendum ſit, oportet explicare varios modos, quos aſſignarunt Scholaſtici incomprehenſibilitatis Dei, vt examinemus quis illorum ſit de fide, vel non.

DVBIVM II.

Qua ratione Franciſcus Victoria,& aliqui alij, explicent incomprehenſibilitatem Dei.

POnendum eſt omnes Scholaſticos fateri Deum eſſe incomprehenſibilem, à quocunque intelle- C ctu creato,etiam ornato habitu,vel auxilio ſupernaturali.legatur P. Vazquez 1.*part.diſp.*53.*cap.*1.

Sed diuerſo modu explicant Scholaſtici hanc incomprehenſibilitatem, & primò refertur Victoria, quem nonnulli ſecuti ſunt,dicens Beatum non poſſe comprehendere Deum, etiamſi illum clarè videat; quia non videt omnes gradus veluti intenſionis, qui ſunt ex parte eſſentiæ diuinæ. Docent verò hi autores Beatum eo plures creaturas cognoſcere in Deu, quo plures gradus, veluti intenſionis in Deo cognoſcit. Secundò docent, nullum Beatum poſſe cognoſcere infinitos gradus eſſentiæ diuinæ.

Et licèt hic modus mihi ſanè non probetur & impugnetur à multis variis rationibus. Impugnari D autem poteſt, quia in Dei eſſentiâ non ſunt gradus realiter diſtincti, imò nec formaliter ex natura rei, ſed ipſa eſſentia eſt ſimpliciſſima entitas, & ita modo prædicto, non ſatis intelligitur Dei incomprehenſibilitas: aduerto tamen nullum dixiſſe, Victoriam errasse contra fidem, quia non poſuit modum explicandi comprehenſionem, quem Ægidius ſuprà vult eſſe de fide, nempe comprehenſionem eſſe ita cognoſcere Deum,vt nihil illius lateat quod in ipſo ſit formaliter, vel virtualiter,in quo planè exceſſit Ægidius, & definitum eſſe ab Eccleſia, non ſolum Deum eſſe incomprehenſibilem, ſed eſſe de fide eſſe incomprehenſibilem in peculiari ſenſu Auguſtini, quod ipſe non ſatis probat; &, vt retulimus *dubio* E *præcedenti*, P. Suarez dicens de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem ſimpliciter, cum hoc tamen affirmat probabilem eſſe opinionem aſſerentium animam Chriſti non ſolùm videre eſſentiam,& quæ in illa ſunt formaliter,ſed omnes creaturas:immeritò ergo Ægidius putat de fide Deum eſſe incomprehenſibilem in prædicto ſenſu, & multi viri doctiſſimi hoc tempore ſentiunt poſſe Beatum, ex auxilio Dei videre eſſentiam diuinam, & omnes creaturas, neque hoc ſufficere ad hoc vt dicatur Deus comprehendi, quidquid ſit de veritate, vel falſitate eius opinionis, ſed ſolùm contendimus non eſſe de fide ex Scriptura & Patribus ſenſum Ægidij.

DVBIVM III.

Quomodo S.Thom.& alij explicent incomprehenſibilitatem Dei.

S.Thom. 1.*part. quæſt.*12. *art.*7. docet ad comprehenſionem requiri vt cognitio ſit ita perfecta in genere cognitionis, ſicut obiectum in genere cognoſcibilis, & quia nulla poteſt eſſe cognitio creata infinitè perfecta, ſicut Deus eſt infinitè perfectus in genere cognoſcibilis, ideo nulla cognitio creata poteſt eſſe comprehenſio Dei; hunc modum dicendi ſequuntur alij Scholaſtici, quos refert P.Vazquez *diſp.citata cap.*2. Sed S.Thomas explicari poteſt in bono ſenſo, iuxta ea quæ tradit *articulo* 8. de quo infrà.

Circa hanc opinionem dicendum eſt in hoc ſenſu de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem, quia impoſſibile eſt dari cognitionem creatam infinitè perfectam, quod etiam conceſſit P. Vazquez *dicta diſp.cap.*2. & veriſſimum eſt. Sed quis audeat dicere errare contra fidem qui in hoc ſenſu explicaret teſtimonia Scripturæ & Patrum loquentium de incomprehenſibilitate Dei. Ex quo conſtat exceſſiſſe fratrem illum Ægidium, dum putat de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem,iuxta doctrinam,& definitionem incomprehenſibilitatis Auguſtini, licèt,vt dicemus, probabilior ſit explicatio Auguſtini de natura comprehenſionis,quia ad rationem comprehenſionis non eſt conſideranda perfectio entitatiua rei comprehendentis, vt conſtat in comprehenſione rei corporalis, ex qua ad comprehenſionem cognitionis comparatione rei cognitæ ſumpta eſt tranſlatio.

Deinde Nominales varias afferunt acceptiones comprehenſionis, vt explicent quo ſenſu Deus dicatur incomprehenſibilis, quas refert P. Vazquez *diſp.*53. *cap.*3. & tamen nullus dixit illos errare in fide, licèt variis ſignificationibus huius nominis comprehenſio videatur effugere difficultatem.

Alij verò comprehenſionem Dei negant eſſe poſſibilem, ſolùm quia putant non poſſe eſſe eandem cognitionem qua cognoſcitur eſſentia, & creaturæ. Ita P.Becanus 1.*part. c.*9.*q.*11.§.5. quam doctrinam de duabus cognitionibus,nullus hactenus dixit eſſe contra fidem, an autem ſit vera, vel falſa, dicemus *infrà*.

Alij verò recentiores putant, ad comprehenſionem non ſufficere cognoſcere Deum & creaturas, ſed cognoſcere tanta claritate, quanta eſſentia diuina cognoſcibilis eſt,& iſti manifeſtè ſupponunt non eſſe de fide Deum eſſe incomprehenſibilem in hoc ſenſu quòd non poſſit cognoſci eſſentia ſimul & creatura. Imò manifeſtè concedunt hoc eſſe poſſibile Ex quibus omnibus conſtat Ægidium ſine idoneo fundamento loquutum contra P. Vazquez, Suarium, & Valentiam, quod ex dicendis ampliùs intelligetur.

In hac controuerſia certum eſt. Primò de fide eſſe Deum non poſſe comprehendi à creatura viribus naturæ.

Secundò certum eſt, de fide eſſe Deum non poſſe comprehendi à creatura ſecundùm legem ordinariam, & hoc rectè probant, quæ ex Scriptura, & Patribus adducit P. Vazquez *diſputat.*52. *cap.*2. 3. & 4.

Tertiò certum eſt de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem, ſi ſenſus ſit non poſſe cognoſci cognitione tam perfecta entitatiuè, ſicut perfectus eſt ipſe Deus.

Quartò

Quartò etiam eſt certum eſſe de fide non comprehendi, ſi comprehenſiu ſignificet cognitionem Dei ita claram ſecundùm intenſionem, ſicut eſt ipſa cognitio Dei ipſius,& nihil horũ negat P.Vazquez.

Controuerſia reſtat an ſit iucõprehenſibilis Deus in hoc ſenſu, vt etiam de potentia abſoluta non poſſit creatura cognoſcere eſſentiam diuinam, & creaturas omnes vt ſunt in ſe. Et in hoc ſenſu non videtur res certa de fide. Ita videntur ſupponere autores ſententiarum, quos ſuprà retuli, qui incomprehenſionis naturam alio modo explicant. Item ita ſentit P.Suarez ſuprà relatus ab Ægidio, qui licèt dicat eſſe de fide Deum eſſe incomprehenſihilem; tamen parum antè primam concluſionem admittit eſſe probabilem opinionem aſſerentium Chriſti animam habere infinitum lumen, & videre omnia in Verbo.

Et P.Valentia 1 *p.q.12. diſp.1. punct.5.in fine,& 6.* ex profeſſo tractat an de potentia abſoluta poſſit intellectus creatus videre Deum & omnes creaturas ſimul, & adducit quæ probare poſſunt partem affirmantem, licet nolit quæſtionem definire de potentia abſoluta, in quo ſatis oſtendit ſe exiſtimare in hoc ſenſu rem non eſſe de fide.

Et P.Becanus 1.*p.cap.*9.*q.*11. §.5. ita ait. Quæres ſi Deus alicui Sancto reuelaret ſua conſilia & decreta, an is Deum comprehenderet; & reſpondet: Hæc quæſtio poteſt intelligi vel de re,vel de nomine. Si de re agitur, certum eſt eiuſmodi Beatum cogniturum omnia quæ in Deo ſunt formaliter: alia quidem per viſionem beatificam, vt eſſentiam, attributa & perſonas;alia verò per reuelationem, vt libera conſilia & decreta.An autem hæc duplex cognitio poſſit vno nomine vocari comprehenſio, quæſtio eſt de nomine,& puto nõ poſſe,quia Theologi nomine comprehenſionis videntur intelligere vnam aliquam intellectionem, per quam adæquatè & perfectè cognoſcatur totum obiectum ſicut in ſe eſt. In hoc autem caſu non eſſet vna intellectio, ſed duplex, vt dictum eſt;nempe viſio & reuelatio. Hactenus Becanus. Quibus manifeſtè ſignificat non eſſe de fide, Deum eſſe incomprehenſibilem ſumpta comprehenſione in ſenſu Auguſtini, quod etiam ſenſerunt alij recentiores.

Et ex antiquis aliqui Theologi, vt refert Bonauentura *in 3.diſt.*14.*art.*2.*q.*3.Gabriel 3.*diſt.*14.*q.vnica,art.*2. *concluſ.*1. Et idem etiam de facto ſenſerunt aliqui, Beatos videre Deum & omnes creaturas, vt refert Durand. 4.*diſt.*49.*q.*3. & alij autores fauent, quos infrà referam, & manifeſtè Magiſt *ſentent* 3. *diſt.*14.*c.*2. Alexand.3.*p.q.*13.*n.*7.qui putant animam Chriſti cognoſcere omnia poſſibilia in Verbo, ergo manifeſtè ſupponunt non eſſe de fide Deum eſſe incomprehenſibilem in ſenſu comprehenſionis,explicati ab Auguſtino.

Et idem ſupponunt alij, quos citat P.Salas 1.2. *q.3.tract.2.diſp.4.ſect.6.in principio.*

Deinde ratione poteſt probari;quia licèt abſolutè concedendum ſit, vt bene docuit P.Suarez Deum eſſe incõprehenſibilem à creatura,tamen definitio comprehenſionis Auguſtini non eſt certa ſecundùm fidem, vt omnes concedunt:ergo ex illa non poteſt colligi de fide in eo ſenſu Deum eſſe incomprehenſibilem etiam de potentia abſoluta.

Deinde talis definitio Auguſtini non eſt euidens lumine naturali, cùm Scholaſtici etiam doctiſſimi variis modis illam explicent, & variis conditionibus limitent, vt conſtat ex opinionibus ſuprà relatis. ergo ex maiori propoſitione de fide quòd Deus ſit incomprehenſibilis, & ex definitione Auguſtini

A non poteſt colligi concluſio certa de fide in ſenſu Auguſtini,quod videtur per ſe manifeſtum, propter quod P.Suarez *ſuprà* dixit probabilem eſſe opinionem aſſerentium animam Chriſti videre omnia in eſſentia diuina, & tamen docuerat paulo antea de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem. An verò id quod dicit de anima Chriſti ſit verum? modò non diſputo.

Aduertere tamen placet,aliquos Doctores exiſtimare hanc ſententiam non eſſe dignam cenſura. P.Vazquez 1 *part.diſp.*49.*c.*2 *n* 5. *& tom.*1. *ad* 3.*part. diſp.*50 *cap.*3.*num.*9. *&* 10. P.Suarez 1.*tom ad* 3 *part. diſp.*26.*ſect.*3. §.*dico primò. pag.*524. *&* 1.*part. lib.*2.*de attributis,cap.*26.*num.*12. *& cap.*22. *num.* 14. qui ma-
B nifeſtè ſupponunt non eſſe de fide Deum eſſe incomprehenſibilem, ſumpta comprehenſione in ſenſo Auguſtini. Et P.Erize 1.*part tract.*4.*diſp.*51. *c.*4.*à num* 21.manifeſtè docet poſſe Beatum videre omnia poſſibilia in Verbo, & talem cognitionem non eſſe comprehenſionem; & quamuis *diſp* 4.*cap* 2. iſte autor contendat certum eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem, tamen ad comprehenſionem requirit non ſolùm cognitionem omniũ quæ ſunt in obiecto ſine formaliter,ſiue virtute, ſed etiam claritatem extenſiuam ex parte cognitionis, in quo planè deceptus eſt,& in ſenſu Auguſtini,vt communiter explicatus eſt, Auguſtinus manifeſtè ſentit, non eſſe rem de fide, quia concedit poſſe Beatum videre in Verbo
C omnia poſſibilia, in quo diſcedit manifeſtè à communiori ſententia.

Deinde licèt aliqui Doctores putent ſententiam aſſerentium, animam Chriſti de facto videre omnia in Verbo,eſſe dignam cenſura, tamen nullus eorum dicit eſſe hæreticam, etiamſi autores illius loquantur de facto, & tamen ſi exiſtimarent ſecundùm doctrinam Auguſtini *de comprehenſione*, de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem, manifeſtè debe-rent dicere prædictam opinionem eſſe hæreticam. Conſiderandum etiam eſt quod loquuntur contra aſſerentes animam Chriſti de facto videre omnia in eſſentia diuina;ergo multo minus id dicerent contra aſſerentes de potentia abſoluta id fieri poſſe.
D Autores autem qui reprehendunt prædictam opinionem de facto. Zumel 1.*p.q.*12 *art.*8. *q.vnica concluſ.*4. qui ſolùm dixit eam ſententiam eſſe errori proximam, & Bañes *in citatum articulum*, Cabrera 2.*tomo ad* 3.*part.quæſt*.10.*art.*2. ſolùm dixit eſſe plus quàm temerariam,& idem Molina 1.*part.q.*12.*art.*8. *diſp.*5. valde temerariam cenſet Nauarrete 1. *tomo controuerſ.controuerſ* 41. dixit eſſe plus quàm temerariam, qui omnes tenebantur dicere ſententiam eſſe hæreticam,ſi exiſtimarent de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem,in ſenſu Auguſtini.

Sed poteſt obiici, de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem ſimpliciter. Deinde ratione naturali videtur conſtare definitionem Auguſtini de natura
E comprehenſionis eſſe veram; ergo ex altera de fide & altera lumine naturali nota infertur Deum eſſe incomprehenſibilem ſumpta comprehenſione ſecundùm doctrinam Auguſtini, vel ſaltem ſequitur concluſionem talem ita eſſe certam, vt propoſitio contraria ſit error:hac ratione ſemel & iterum vtitur Ægidius *ſuprà*.

Sed reſpondendum eſt ex doctrina tradita definitionem comprehenſionis traditam ab Auguſtino non eſſe lumine naturali notam, ſiquidem ſuprà diximus, Doctores Scholaſtici diuerſo modo illam explicant, & limitant diuerſis conditionibus, & aliis modis contendunt explicare Deum eſſe incomprehenſibilem, qui modi licèt fortè ſint

minus probabiles: tamen oec ſunt errores, nec facile excluduntur à ratione comprehenſionis, ſecundùm quos poſſuut explicari teſtimonia Patrum & Scripturæ, præſertim quia ſi loquamur de potentia abſoluta, non facile poteſt oſtendi, certam eſſe deſinitionem Auguſtini.

Dvbivm IV.

Quid colligatur ex Patribus, vel ex Scriptura circa incomprehenſibilitatem Dei.

PLures Scholaſtici, præſertim receotiores, plura teſtimonia Patrum allegant, vt probent Deum eſſe incomprehenſibilem. Et primò citant teſtimonia Patrum Latinorum, quæ refert P. Vazquez 1. *p. diſp.* 51. *cap.* 5. & exactiſſimè, vt ſolet, examinat, & oſtendit aliqua intelligenda eſſe de Deo reſpectu viatorũ, & de intellectu creato viribus naturæ, non tamen de intellectu informato lumine gloriæ, ex gratia & auxilio Dei, videat ea curioſus lector. Ego autem exiſtimo ex illis teſtimoniis non poſſe probari de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem, ſumpta comprehenſione in ſenſu Auguſtini, vt dicebamus *dubio præcedenti*, vbi etiam vidimus aliquos Doctores, qui abſolutè docēt de fide eſſe, Deum eſſe incomprehenſibilem, ſimul docere probabile eſſe, animam Chriſti per viſionem beatam videre omnia quæ ſunt formaliter in Deo, & omnia poſſibilia. Ita P. Suarez *locis ibidem citatis*; & tamen hæc eſt comprehenſio in doctrina Auguſtini, & alij Doctores licèt id negent, de facto tamen concedunt fieri poſſe de potentia abſoluta, & tamen Patres ſolùm videntur contendiſſe quid de facto contingat. Specialiter poteſt legi P. Vazquez circa teſtimonia Auguſtini, quæ affert *cap. citato*, & mirum eſt quòd recentiores aliqui impugnantes doctrinam P. Vazquez ex prædictis teſtimoniis, non impugnent explicationes, quibus P. Vazquez explicat ea teſtimonia.

Deinde ſolent allegari aliqua teſtimonia Græcorum Patrum ad probandum eſſe de fide Deum eſſe iocomprehenſibilem, quæ refert P. Vazquez *ſupra cap.* 4. & docet teſtimonia illa non eſſe ita clara, vt ex illis poſſit probari de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem ex auxilio gratiæ, ac proinde alio ſignificatu accipere oomen comprehenſionis, & de intellectus ex viribus naturæ explicat teſtimonium Damaſceni *ibi citato*.

Mihi verò placet iterum atque iterum repetere, ex illis teſtimoniis non probari Græcos Patres locutos fuiſſe de incomprehenſibilitate Dei in ſenſu & doctrina Auguſtioi, & de potentia abſoluta, quidquid de re ipſa ſit.

Vlteriùs ſolent adduci à recentioribus aliqua teſtimonia Scripturæ, quæ refert P. Vazquez *diſput. citata cap.* 2. de quibus infrà, ſicut & de teſtimoniis Patrum. Et quidquid ſit de veritate huius controuerſiæ, ex illis tamen teſtimoniis colligi non poteſt Deum eſſe incomprehenſibilem in ſenſu Scholaſticorum, quia, vt P. Vazquez rectè expendit, Scriptura præcipuè loquitur, non de incomprehenſibilitate diuinæ eſſentiæ, ſed de cognitione conſiliorum Dei, quæ nullus poteſt cognoſcere, niſi ipſe reuelet, quæ eſt communis expoſitio Patrum in illa loca, vt legenti cooſtabit, & contextus ipſe ſatis oſtendit.

Præterea licèt admittamus ex illis Scripturæ locis probari, Deum eſſe incomprehenſibilem in ſenſu Scholaſticorum, tamen probari oon poteſt ſpecialis incompreheoſibilitas ſecundùm doctrinam Augoſtini. Vnde, vt vidimus *dubio præcedenti*, plures Scholaſtici aliis modis incomprehenſibilitatis, explicant incomprehenſibilitatem Dei.

Tandem hoc loco aduertendum eſt aliquos ex aotiquis Scholaſticis, licet dixerint Deum eſſe iocomprehenſibilem, tamen non dixiſſe an ſit, vel oon ſit dogma fidei.

Dvbivm V.

In quo conſiſtat ratio cognitionis comprehenſiuæ Dei.

MVlta de nomine comprehenſiouis tradunt Scholaſtici in materia *de viſione*, interpretes S. Thomæ 1. *part. ad quæſt.* 12. vel 1. 2. in materia *de Beatitudine*; nos breuiter aliqoa dicemus.

Et primò certum eſt, nomen comprehenſionis aliquando ſignificare ſolam obiecti aſſecutionem & tentionem, quo ſenſu quilibet Beatus dicitur comprehendere Deum, quantumuis viſione remiſſa, & de hac comprehenſione non loquimur modò, ſed de comprehenſione, qua cognoſcitur obiectum quantum̃ cognoſcibile eſt, & in aſſignandis conditionibus requiſitis ad hanc cognitionem eſt varietas opinionuo.

Et, vt conſtat ex dictis *dub.* 2 aliqui dixerunt, ideo Deum non comprehendi ab intellectu Beati, quia non cognoſcit omnes gradus intenſionis perfectionis Dei, quæ doctrina mihi non probatur, quia eſſentia Dei ſimpliciſſima eſt, neque habet gradus intenſionis diſtinctos realiter ante intellectum, & omnes Scholaſtici fatentur Beatum videre omnia quæ ſunt formaliter in Deo.

Deinde, vt conſtat ex *dubio* 2. aliqui requirunt ad compreheoſionem, vt cognitio ſit ita perfecta entitatiuè ſicut obiectum, & in hoc ſenſu dixit vt certom eſſe de fide Deum eſſe incomprehenſibilem, quia non poteſt eſſe aliqua cognitio creata ita perfecta eſſentialiter ſicut Deus. Deinde non ſatis probatur hoc eſſe neceſſarium ad cognitionem comprehenſiuam, quia comprehenſio in corporalibus non requiritur vt corpus comprehendens ſit ita perfectum ſicut corpus comprehenſum; quod cum P. Vazquez, & aliis bene docuit Ægidius *appendice citata, quæſt* 1. *art.* 1. §. 5. vbi bene refutat alium modum diceodi circa comprehenſionem, quem etiam refert & refutat P. Suarez 1. *p. cap.* 29. *de attributis negatiuis*, *num.* 5. Modus autem eſt aſſerentium, neceſſarium eſſe ad comprehenſionem, vt quantum obiectum cognitum excedit alia obiecta, ita cognitio illius excedat alias cognitiones, quod tamen ſine idoneo fundamento dicitur.

Ibidem etiam Ægidius refert & refutat alium modum, quem etiam refutat P. Suarez, & P. Vazquez, & ego illum omitto, quia nullius momenti eſt. Et tamen ex comprehenſione corporali loquutio tranſlata eſt ad cognitionem comprehenſionis ſpiritualis.

Alij verò ad hoc vt obiectum ſit comprehenſibile, putant neceſſarium eſſe vt vnius cognitiooe cognoſcatur quidquid in obiecto eſt formaliter, & virtualiter, ita vt ſi hoc fiat duabus cognitionibus, non ſit comprehenſio obiecti, & hoc modo philoſophatur Becanus *ibi citatus*.

Quæ tamen ſententia mihi nō placet, quia etiamſi in prædicto euentu neutra cognitio diceretur comprehenſio; tamen obiectum reuera comprehenſum maneret, quia nihil illius lateret videntem, & in corporalibus manifeſtum eſt, vnum corpus per duo

corpora

corpora diſcreta poſſe comprehendi, etiamſi quodlibet illorum adæquatè non comprehenderet, & ita planè videtur ſentire ipſe Becanus, qui dicit, quæſtionem poſſe eſſe de re, & de nomine, & ſecundùm rem fatetur videntem Deum, & creaturas duabus cognitionibus, comprehenſurum Deum, & videtur loqui de potentia abſoluta: de nomine autem docet cognitiones illas non eſſe comprehenſiones, quia debet eſſe vna cognitio.

Alij verò ad rationem comprehenſionis requirunt cognitionem ita debere eſſe perfectam ſecundùm claritatem intenſiuè, & extenſiuè, ſicut obiectum eſt cognoſcibile, & in hoc ſenſu iam diximus eſſe certum de fide Deum eſſe incomprehenſibilem, quia non poteſt eſſe cognitio creata ita clara, ſecundùm infinitos gradus claritatis, ſicut cognitio qua Deus ipſe ſe cognoſcit.

Verùm hæc doctrina non habet firmũ fundamentum, deinde, vt antea dicebam, in corporalibus non requiritur vt corpus comprehendens ſit ita perfectum, ſicut comprehenſum; quis enim neget aurum poſſe comprehendi corporaliter à corpore inferioris naturæ. Vnde meritò prædictam doctrinam de claritate refutat Ægidius *ſuprà* §. 4. *in fine*, & P. Suarez *tom.* 1. *in* 3. *part. d.* 26. *ſect.* 2. 3. *euaſione*, de quo infrà faciemus ſpeciale dubium.

Alij verò dicunt, Deum eſſe incomprehenſibilem ſecundùm legem ordinariam, de potẽtia autem abſoluta nolunt rem definire, vt retulimus ex P. Valentia *dub.* 1. & non pauci recentiores exiſtimant de potentia abſoluta poſſe Beatum cognoſcere Deum & creaturas vna, vel ſaltẽ duabus cognitionibus, quãuis nolint concedere hoc ſufficere ad comprehẽſionem ſine æquali perfectione entitatiua, vel æquali claritate. Sed modò nolo diſputare, an de potentia abſoluta poſſint videri Deus & creaturæ eadem cognitione? & ego exiſtimo id fieri non poſſe, de quo alibi. legatur de materia huius dubij Ægidius *in appendice ad tom.* 3. *de beatitudine, quæſt.* 1. *art.* 1.

Deinde alij alio modo explicant naturam cõprehenſionis, vt explicent Deũ eſſe incomprehẽſibilem.

Notandum autem eſt ex Auguſtino *epiſt.* 112. *c.* 8. aſſignari diſcrimen inter videre rem & comprehendere, his verbis. Aliud eſt videre, aliud eſt totũ comprehendere videndo: quandoquidẽ id videtur quod præſens vtcunque ſentitur; totũ autem comprehenditur videndo, & ita videtur quòd nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumſpici poſſunt, ſicut te nihil latet præſentis volũtatis tuæ. Hanc doctrinam ſequitur Beda in illud 1. Ioannis 3. *videbimus eum ſicuti eſt*; colligi etiam poteſt ex Nazianz *orat.* 36. quæ eſt 4. *de Theologia, num.* 66. Nizeta, & Pſello *ibidem*, ex Chryſoſtomo *homil.* 5. *de incomprehenſibili natura Dei.*

Et ex prædicta doctrina colligit Auguſtinus *ſermone* 38. *de verbis Domini*, oculo corporeo non poſſe aliquod corpus comprehendi, quia interiores partes non poſſunt videri, & Auguſtinus l. 2. *de ciuitate, cap.* 18. aliquid aliud colligit, de quo modò non diſputo.

Ex his ergo conſtat cognitionem comprehenſiuam eſſe, qua aliquod obiectum ita cognoſcitur, vt nihil illius lateat videntem: dicitur autem obiectum comprehendi ab intellectu, quando non ſolùm cognoſcitur, quidquid in obiecto eſt formaliter, ſed quidquid in illo continetur virtute.

Iuxta hanc ergo doctrinam facilè intelligitur, Deum non comprehendi à Beatis, quia licèt videant eſſentiam Dei, & quidquid eſt formaliter in illo, tamen nec vident omnia poſſibilia, neque omnia futura, & hunc modum tradit S. Thomas 1. *p. q.* 12.

A *art.* 8. licèt alium tradiderit *art.* 7. *præcedenti*, & explicari poteſt, quia nullus dicitur comprehendere aliquod principium, niſi cognoſcat omnes concluſiones, quæ ex illo deduci poſſunt, & ſequuntur alij autores, quos citat P. Vazq. *d.* 53. *cap.* 3. vbi hunc modum ex inſtituto explicat, & mihi placet.

Sed pro maiori explicatione, & intelligentia aliqua notanda ſunt. Vnum eſt ſecundùm opinionem aſſerentium creaturas poſſe videri ex vi viſionis diuinæ eſſentiæ, dicendum eſſe, non eſſe poſſibilem cognitionem aliquam diuinæ eſſentiæ & omnium creaturarum poſſibilium ſimul ex vi eſſentiæ ipſius, aliàs ſecundùm prædictam doctrinam comprehenderetur Deus, & ideo mihi non placet placitum aſ-
B ſerentium poſſibilem eſſe talem cognitionem, & non fore comprehenſionem, de quo alibi.

Deinde ſecundùm opinionem aſſerentium creaturas non poſſe videri ex vi viſionis diuinæ eſſentiæ priùs viſæ vt rationis formalis, dicendum eſt, quòd licèt aliquis cognoſceret eſſentiam diuinam per vnam cognitionem, & omnia poſſibilia per aliam, non comprehenderet Deum, quia non cognoſceret obiectum ſecundarium ex vi cognitionis primariæ, vt citato capite ſecundùm ſuam doctrinam docuit P. Vazquez.

Et poteſt explicari, quia ſi quis cognoſceret principium & concluſiones, concomitanter ſolùm, & non ex vi cognitionis principij, non diceretur com-
C prehendere principium; ſic ergo in præſenti. An verò poſſit communicari creaturæ vna cognitio omnium poſſibilium & futurorum, modò non diſputo, & mihi valde probabile eſt non eſſe poſſibilem talem cognitionem.

Sciendum deinde eſt ad comprehenſionem neceſſariam eſſe cognitionem euidentem, vt cum aliis docuit Ægidius *ſuprà* §. 4. & ratio eſt, quia ſi ſolùm cognoſceretur obiectum cognitione probabili, non cognoſceretur, ſecundùm perfectam rationem ſcibilis, atque adeò ratio illa lateret cognoſcentem. De materia huius diſputationis legi poteſt P. Suarez 1. *part. lib.* 2. *de attributis negatiuis, cap.* 29.

Sed poteſt obiici. Primò, quia ſi Deus eſt ſimpli-
D citer incomprehenſibilis, & vltimus modus relatus continet veram rationem comprehenſionis, de fide erit Deum eſſe incomprehenſibilem, ſumpta comprehenſione in ſenſu Auguſtini. Reſpondetur doctrinam Auguſtini traditam à nobis vt probabiliorem, & tamen non eſt certa ſecundùm fidem, neque lumine naturali nota, & vt vidimus, diuerſi Theologi diuerſas conditiones requirunt ad rationem comprehenſionis, vnde & P. Suarez, qui admittit vltimum modum explicandi comprehenſionem 1. *part. lib.* 2. *de attributis negatiuis, cap.* 29. tamen *cap.* 26. *num.* 12. docuerat non eſſe dignam cenſura opinionem aſſerentium, animam Chriſti cognoſcere in eſſentia diuina omnia poſſibi-
E lia, & reddit rationem, quia quòd talis cognitio futura eſſet comprehenſio ſolùm, eſt probabilis illatio, & prædictam opinionem eſſe probabilem docuit *tomo* 1. *in* 3. *part. d.* 26. *ſection.* 2. *in fine primæ concluſionis*; licèt ergo dicamus probabiliorem eſſe modum explicandi incomprehenſionem ſecundùm doctrinam Auguſtini, tamen non cogimur dicere illum eſſe de fide; & ideo in prædicta ratiocinatione deceptus eſt Ægidius *in appendice, quæſt.* 1.

Deinde poteſt obiici in comprehenſione corporali, vt corpus aliquod dicatur comprehendi, ſatis eſſe ſi ipſum comprehendatur, etiamſi effectus illius non comprehendantur; ergo vt eſſentia Dei dicatur comprehendi, ſufficit ſi cognoſcãtur omnia,

quæ in ipſo ſunt formaliter, licèt creaturæ non cognoſcantur.

Reſpondet bene P. Vazquez eſſe diſparem rationem. nam quæ ſunt extra aliquam quantitatem corpoream, nõ dicuntur ad eam corporaliter pertinere; quare vt ipſa corporaliter comprehendatur, ſatis eſt ſi totum quod eſt in illa, intrinſecè claudatur & contineatur: at verò ad rem intelligibilem quatenus ad intellectum refertur, non ſolùm dicuntur pertinere quæ illi intrinſeca ſunt, ſed etiam quæ ex illa fieri, aut deduci poſſunt, tanquam aliquid illius, ſic enim intelligimus quid illa poſſit, & ideo eſt diuerſa ratio.

Præterea obiiciunt aliqui recentiores prædictam doctrinam, & modum explicandi incomprehenſibilitatem Dei eſſe rectum, ſecundùm opinionem aſſerentium, creaturas poſſibiles cognoſci ex vi cognitionis eſſentiæ diuinæ priùs cognitæ, vt rationis formalis, non tamen ſecundùm opinionem P. Vazquez & aliorum aſſerentium, creaturas ſolùm cognoſci ex vi cognitionis eſſentiæ cauſaliter per diuerſam cognitionem, quia ſecundùm hanc opinionem non videntur aliquid conducere ad cognitionem eſſentiæ diuinæ. Sed neganda eſt conſequentia, quia ſecundùm quancunque opinionem concedendum eſt creaturas pendere ab omnipotentia Dei, & vt futuras eſſe effectus illius, ac proinde virtute contineri in omnipotentia, & intelligibiliter pertinere ad diuinam eſſentiam. Vnde prædicta ratiocinatio, etiam ſecundùm illam opinionem, locum habet.

Deinde ſciendum eſt P. Suarez probare Deum eſſe incomprehenſibilem, quia non poteſt eſſe cognitio, qua cognoſcatur eſſentia diuina vt eſt in ſe, & omnes creaturæ poſſibiles ex vi illius: hoc autem probat, quia non eſt poſſibile infinitum lumen gloriæ; quam rationem etiam alij amplectuntur, ex qua tamen non poteſt efficaciter colligi de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem, ſumpta comprehenſione pro cognitione clara diuinæ eſſentiæ, & omnium poſſibilium, quæ eſt comprehenſio, ſecundùm doctrinam Auguſtini; & tamen non eſt de fide non eſſe poſſibile infinitum lumen gloriæ, & ipſe P. Suarez *tomo 1. in 3. part. d. illa 26. ſect. 2. in fine primæ concluſionis*, concedit, probabile eſſe animam Chriſti habere infinitum lumen, & videre omnia in Verbo, & probabilem eſſe opinionem hoc affirmantem.

Recentiores autem aliqui docent, probabile eſſe ſecundùm ſe, poſſe dari infinitum lumen gloriæ, ſimpliciter tamen negandum eſſe, ne ſequatur poſſibilem eſſe comprehenſionem Dei, quod eſt contra fidem; ſed mirum eſt virum vel mediocriter doctum hoc aſſerere, quia duo illa coniungi nõ poſſunt. nam propoſitio aliqua non poteſt eſſe probabilis, ſi ex illa ſequitur hæreſis, vel error, quòd ſi illa reuera eſt probabilis, ex eo ſolùm non ſequetur error.

Dvbivm VI.

De ſenſu verborum Ieremiæ 32. Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu.

HOc loco vtuntur aliqui Scholaſtici ad probandum Deum eſſe ſimpliciter incomprehenſibilem, & hoc eſſe de fide. Alij tamen putãt Prophetam apertè loqui de incomprehenſibilitate iudiciorum Dei circa operationẽ ex ſua prouidentia, quod contextus ipſe ſatis videtur oſtendere & communiter interpretes illius loci, quam explicationem fusè

A probat P. Vazquez *diſp. 52. cap. 2.* Vnde cùm non ſit vnus ſenſus interpretum explicantium de incomprehenſibilitate diuinæ eſſentiæ, non poteſt ex illo loco ſumi argumentum ad probandum de fide eſſe ſimpliciter, Deum eſſe incomprehenſibilem: dicitur autem incomprehenſibilis cogitatu, quia eius conſilia, & ordinationes nullus intellectus creatus poteſt cognoſcere, niſi Deus ipſe reuelet, & eodem ſenſu intelligendum eſt illud Pſalm. 91. *nimis profunda facta ſunt cogitationes tuæ.* & illud ad Romanos 11. *quam incomprehenſibilia ſunt iudicia tua.* & illud Iob 11. *forſitan veſtigia Dei comprehendes?* & illud Eccleſiaſtici 43. *Ne laboretis, non enim comprehendetis*, & ſimilia alia.

B Et ideo P. Suarez *ſuprà* in probatione ſecundæ concluſionis fatetur quòd Scripturæ ſecundùm ſe non videntur omnino conuincere prædictam veritatem.

Et ſanè cùm, vt ſæpe diximus, P. Suarez concedat probabile eſſe, etiam de facto animam Chriſti videre eſſentiam diuinam, & omnes creaturas ex vi viſionis, non poteſt ipſe colligere Deum eſſe incomprehenſibilem in ſenſu Auguſtini dicentis comprehenſionem eſſe cognitionem ita perfectam vt nihil obiecti lateat videntem, quod ideo frequenter repeto in hac diſputatione, quia P. Vazquez in eo ſenſu negat eſſe de fide Deum eſſe incomprehẽſibilem, quia non videtur de fide non poſſe cognoſci eſſen-
C tiam diuinã, & omnes creaturas, licèt ipſe concedat hoc eſſe verum, non tamen certum de fide.

Et ex his conſtat ad omnia loca Scripturæ quæ recentiores adducunt 1. *part. quæſt. 12. in articul. 7. vel 8.* & quæ colligit Salas 1. 2. *quæſt. 3. tractat. 2. diſputat. 4. ſect. 6.* Item ſecundùm P. Valentiam & Becanum, qui videntur ſentire de potentia abſoluta poſſe cognoſci eſſentiam, & omnes creaturas poſſibiles, non poterit probari ex citatis locis Deum eſſe incomprehenſibilem in ſenſu Auguſtini de potentia abſoluta. Vlteriùs, vt dicebamus ſuprà, de fide eſt Deum eſſe incomprehenſibilem, non ſolùm à creatura ex viribus naturæ, ſed etiam de potentia abſoluta, quatenus comprehenſio dicit cogni-
D tionem non ſolùm totius obiecti, ſed etiam ita perfectam, ſecundùm entitatem, vel claritatem infinitam, ſicut obiectum eſt cognoſcibile.

Sed poteſt obiici. quia, ſi Deus dicitur incomprehenſibilis ſolùm quia ab homine viatore non poteſt clarè videri, ita etiam homo viator viribus propriis non poteſt videre Angelum: ſed hoc parui momenti eſt, quia Deus non dicitur incomprehenſibilis ſolùm relatè ad intellectum hominis viatoris, ſed ad intellectum quemcunque creatum ex viribus naturæ.

Secundò ſolet obiici, etiam non poſſe creaturam viribus propriis cognoſcere habitum, vel qualitatem aliquam ſupernaturalem & tamen talis qualitas non dicitur incomprehenſibilis, ſicut Deus. Re-
E ſpondetur primò Deum dici incomprehenſibilem quantũ ad ſua iudicia, & conſilia, vt *ſuprà* explicabamus, quod accidenti & qualitati non poteſt cõuenire. Rurſos, Deus dicitur incomprehenſibilis, variis modis ſuprà relatis, qui nõ poſſunt credere in qualitatem, vel accidens etiam ſupernaturale, vt conſtat.

Dvbivm VII.

De ſenſu Concilij Lateran. cap. firmiter, de ſumma Trinitate.

IN hoc capite dicitur Deus incomprehenſibilis, vt habent hæc verba. Firmiter credimus, quòd vnus

vnus ſolus ſit Deus æternus, immenſus, incompre- A henſibilis. Ex hoc autem capite recentiores aliqui contendunt probare de fide eſſe, Deum eſſe incomprehenſibilem, in ſenſu Scholaſticorum.

Sed P. Vazquez 1. *part. diſp.* 52. *cap.* 3. docet ex iſto capite non poſſe colligi de fide eſſe, & explicat; quia in eodem capite dicitur Deus ineffabilis, & tamen certum eſt Beatum adiutum lumine gloriæ poſſe loqui de Deo vt eſt in ſe.

Sed poteſt obiici, quia ſicut in eodem capite definitur Deum eſſe immutabilem, ita definitur eſſe incomprehenſibilem, ſed ita eſt immutabilis, vt etiam de potentia abſoluta mutari non poſſit; ita erit incomprehenſibilis, vt etiam de potentia abſoluta non poſſit comprehendi. Sed hoc facilè po- B teſt ſolui, quia immutabilitas dicit prædicatum abſolutum, & Deus nec ab alio, nec à ſe ipſo poteſt mutari, & tamen à ſeipſo poteſt comprehendi, & incomprehenſibilis dicitur relatè ad intellectum: ergo non eſt eadem ratio.

Item licèt ſit de fide eſſe incomprehenſibilem, quia non poteſt cognoſci cognitione ita perfecta entitatiuè, vel tam perfecta claritate, quàm perfecta cognoſcibilis eſt Deus, tamen non poteſt efficaciter colligi, eſſe incomprehenſibilem, hoc ſenſu quòd non poſſit cognoſci, ſaltem de potentia abſoluta eſſentia diuina, & quidquid poſſibile eſt, cùm ipſe P. Suarez, cuius eſt prædictum argumentum *diſput. illa* 26. *ſect.* 2. fateatur, etiam de C facto, probabile eſſe, animam Chriſti videre eſſentiam diuinam, & omnes creaturas poſſibiles, quæ cognitio eſt comprehenſio ſecundùm doctrinam Auguſtini.

Deinde oportet explicare ſenſum Patrum.

Dvbivm VIII.

Quid ſenſerint Latini Patres de incomprehenſibilitate Dei.

RՍEcentiores aliqui multa coegerunt teſtimonia Patrum Latinorũ, vt probent de fide eſſe, Deum eſſe incomprehenſibilem, in ſenſu Scholaſticorum. D

Primum teſtimonium eſt Gregorij *lib.* 10. *moralium*, *cap.* 7. *alias* 10. vbi dicit, In retributionis autem culmine reperiri omnipotens per contemplationis ſpeciem poteſt, ſed tamen ad perfectum non poteſt, quia etſi hunc in claritate ſua quandoque conſpicimus, non tamen eius eſſentiam plenè contuemur. Videtur autem Gregorius loqui de cognitione Beati in beatitudine, & fatetur Deum poſſe cognoſci, ſed non plenè.

Sed meritò P. Vazquez putat *ibi* non loqui S. Gregorium de hominibus exiſtentibus in beatitudine, ſed de viatoribus, qui per gratiam contemplationis poſſunt in hac vita aliquo modo Deum cognoſcere, licèt non omnino perfectè, & ita clarè, ſicut E in beatitudine. Pondeterur illud verbum, *quandoque conſpicimus*, id eſt, aliquando, quod in hac vita contingit. nam in beatitudine, non quandoque, ſed Beati Deum vident.

Deinde licèt dicamus Gregorium loqui de cognitione Beatorum, tamen explicari poteſt vt Beati de facto non videant Deum tanta claritate, quãta ipſe cognoſcibilis eſt, & diutiſſimus: de fide eſt etiam de potentia abſoluta non poſſe Deũ cognoſci viſione tam [illegible]ra ſecundùm intenſionẽ & perfectionem, quanta i[illegible] cognoſcibilis eſt; item non poteſt colligi ex Greg[illegible]o *in eo loco*, Deũ eſſe incomprehenſibilem de fide, certum in ſenſu Auguſtini ſæpe repetitur.

Secundum teſtimonium adducitur ex eodem Gregorio 18. *cap.* 28. *alias* 27. *in fine*, vbi [illegible] de Beatis ait, nec tamen videbimus ſicut [illegible] ipſe ſe ipſum, longè quippe diſpariter videt creator ſe, quam videt creatura creatorem. nam quantum ad immenſitatem Dei quidẽ, nobis modus [illegible] contemplationis, quia eo ipſo pondere circumſcribimur.

P. Vazquez fatetur in hoc loco Deum loqui de videntibus Deum in patria, docet tamen differentiam non eſſe quoad ad cognitionem, in ſenſu Scholaſticorum, ſed in eo quòd Deus vide[illegible] ſe ipſum in ſe ipſo quieſcit, Beatus verò per alas viſionis in ipſum Deum tendit, vt in illo quieſcat. qui ſenſus planè colligitur ex contextu Gregorij, & ex verbis quæ ſtatim ſubiungit, vt ea legenti conſtabit.

Deinde licet concedamus Gregorium in eo loco loqui in ſenſu Scholaſticorum, tamen manifeſtum eſt illum loqui de omnibus Beati[illegible] & de facto: alia autem quæſtio eſt de potentia abſoluta. Præterea explicari poteſt Gregorius, vt loquatur de cognitione Beatorum comparatione viſionis, qua ſe ipſum Deus videt, aſſignans diſcrimen, quantum ad perfectionem claritatis, ſecundùm quam de fide eſt non poſſe eſſe viſionem creaturæ, ita perfectam ſecundùm intenſionem claritatis, ſicut eſt viſio qua ſe ipſum Deus videt. Secus autem remanet quæſtio de comprehenſione in ſenſu Auguſtini, vt ſæpe diximus.

Tertium teſtimonium adducitur ex Beda in illud 1. *Ioannis* 3. & aliqui abſolutè referunt Bedam dicentem poſſe nos Deum videre, non comprehendere; ſed verba Bedæ hæc ſunt, Dei plenitudinem quiſquam videre poteſt, non comprehendere: & adducit definitionem Auguſtini de comprehenſione ſuprà à nobis citatam, quod teſtimonium ſpecie tenus multum fauet opinioni recentiorum.

Sed P. Vazquez putat illa verba non eſſe intelligenda de Beatis, ſed de viatoribus, & bene colligit ex contextu. Et ſic ſunt intelligẽda quæ Auguſtinus tradidit *epiſtola* 112. *cap.* 8. *&* 9. de quo ſine cauſa miratur Salas *quæſt.* 3. *tractatu* 2. *diſp.* 4 *ſect.* 6. *fol.* 181. *colum.* 2. *in fine.* Sed admittamus Bedam loqui de Beatis, planè loquitur de eo quod contingit de facto, non tamen explicat, quid poſſit fieri ex voluntate, & potentia Dei.

Citatur etiam Auguſtinus *epiſtola* 112. *cap.* 8. *&* 9. vbi diſtinguit viſionem à comprehenſione reſpectu viatorum, vt legenti conſtabit, vnde ſine cauſa Ægidius *in appendice*, *quæſt.* 1. *artic.* 2. § 7. *num.* 5. dixit P. Vazquez oſcitanter legiſſe Auguſtinum, quæ fratris verba mirantur viri modeſti, & hunc fuiſſe ſenſum P. Vazquez, conſtat ex his, quę dicit circa teſtimonium Bedæ citatum *ſupra.* Sed ibi non loquitur de viſione & comprehenſione Dei, & quamuis de hac loqueretur, non explicat qui[illegible] p[illegible] Deus facere de ſua potentia. Citatur etiam Auguſtinus *libro de cognitione veræ vitæ cap*[illegible]. *in principio*, *& ſermone* 38. *de verbis Domini*, in illud Ioannis 1. *In principio erat Verbum.* Sed in his locis dum Auguſtinus dicit hominem poſſe Deum attingere, & non comprehendere, & videatur loqui de Beato, tamen planè loquitur de viatore, & de beatitudine imperfecta huius vitæ, vt fusè & efficaciter oſtendit P. Vazquez *ſuprà.*

Item poteſt quis dicere, quòd licèt loquatur de Beatis in patria, tamen ſolùm explicat q[illegible]id de facto contingat, non tamen quid Deus poſſit facere.

Poteſt etiam citari Auguſtinus 4. *de Geneſi ad*

literam, cap. 6. vbi loquitur de videntibus Deum: ſed ibi ſolùm contendit Deum eſſe ſuam cognitionem, quod in Beatis non contingit, id quod bene expoſuit Fulgentius *in libro reſponſionum ad Ferrandum Diaconum, ad quæſt.* 3.

Citatur etiam Auguſtinus *libro meditationum, cap.* 29. *& libro Soliloquiorum, cap.* 31. vbi ſignificat, Trinitatem ſibi ſoli integrè notam eſſe. Sed in primis, vt aduertunt viri eruditi, iſti libri non ſunt Auguſtini, & ſub dubio relinquit Bellarmin. *libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis*, in Auguſtino, agens de operibus quæ continentur *tomo* 9. Et autor iſtorum librorum ſolùm videtur contendere Beatos non cognoſcere Deum cognitione ita perfecta ſecundùm claritatem, ſicut eſt cognitio qua Deus ſe cognoſcit, quod certiſſimum eſt, & de fide, niſi velis autorem iſtum ſolùm explicare quid de facto contingat.

Tandem ſolent citari Hilarius *in libro de Patris & filij vnitate, in principio*, & pſeudo Cyprianus *in prologo de Cardinalibus operibus Christi*. ille appellat Deum inuiſibilem, iſte incomprehenſibilem, ſed apertè loquuntur de hominibus viatoribus, ſecundùm propriam naturam, citatur etiam Ambroſius 1. *in Lucam*, tractans illud Ioannis 1. *Deum nemo vidit vnquam*, vbi videtur ſentire, Angelos etiam in cœlo non comprehendere Deum, quem locum variè explicant recentiores; ſed facillima reſponſio eſt, Ambroſium explicare, quid de facto contingat, vel loqui de cognitione infinitè perfecta ſecundùm claritatem; omitto quòd nonnulli putant Ambroſium, cum aliquibus Græcis ſentire, Beatos non videre clarè diuinam eſſentiam, de quo modò nolo diſputare. legatur P. Vazquez *diſput.* 52. *cap.* 4. *& diſput.* 37. *cap.* 2. & ex dictis poſſunt explicari ſimilia teſtimonia quorundam Latinorum Patrum, quos refert Salas 1. 2. *quæſt.* 3. *tractatu* 2. *d.* 4. *ſect.* 6.

Dvbivm IX.

Quid ſenſerint Græci Patres de incomprehenſibilitate Dei.

RECentiores qui putant de fide eſſe Deum eſſe ſimpliciter incomprehenſibilem, adducunt pro hac ſententia plures Græcos Patres, quos citat P. Vazquez *diſp.* 52. *cap.* 4. vbi iſte autor docet, ex illis non poſſe probari dogma fidei de incomprehenſibilitate Dei, quia ſenſerunt, Deum non videri clarè à Beatis, de quo ego nolo modò diſputare, ſed illos exponere de viſione qua de facto vident Deum, & ita vt etiam de potentia abſoluta non poſſit viſio clara Dei eſſe ita perfecta ſecundùm claritatem, ſicut eſt clara viſio, qua Deus ſe ipſum cognoſcit, & pro citato errore citantur ab ipſo P. Vazquez Epiphanius, Chryſoſtom. Cyrillus, Theophylactus, Baſilius, Niſſenus, Hieron. Primaſ. Iſidorus, & qui frequenter cum Græcis Græcizat Ambroſius.

Addit præterea P. Vazquez citari pro contraria opinione Nazianzenum *oratione* 1. *pagin.* 219. Eliam in illa verba eiuſdem orationis, *Huc me inferiori.* Reſpondet P. Vazquez, Nazianzenus non ſolùm addidit, ſed in eadem oratione docet comprehenſionem in præmium eſſe promiſſam hominibus, quod non eſt intelligendum de comprehenſione in ſenſu Scholaſticorum: notat verò P. Vazquez Nazianzenum in eadem oratione ſub dubio de Angelis beatis loquutum, nobis ſatis ſit ex Nazianzeno non poſſe probari de fide eſſe Deum

A eſſe incomprehenſibilem in ſenſu Auguſtini, & quorundam Scholaſticorum.

Citatur Irenæus *libro* 4. *cap.* 36. *in principio*, vbi docet Deum eſſe incomprehenſibilem. Reſpondet P. Vazquez, Irenæum manifeſte loqui contra hæreticos aſſerentes Deum propria noſtra virtute poſſe comprehendi, quod colligitur etiam ex *cap.* 37. *ſequenti*, & certum eſt de fide Deum non poſſe a nobis comprehendi viribus naturæ.

Deinde citatur Damaſcenus *lib.* 1. *de fide, cap.* 2. *&* 4. vbi dicit Deum eſſe incomprehenſibilem adhuc à Beatis & Angelis, ſed intelligendus eſt, ſi ſermo ſit de eorum naturæ viribus.

Plura alia teſtimonia ex Græcis Patribus adducit Salas *loco citato*, quæ tamen ex dictis explicanda ſunt. B

Ex his autem, quæ in tota diſputatione tradidimus, intelligitur, cum quanto, & quàm graui fundamento loquutus fuerit P. Vazquez in hac materia, quidquid dicat Ægidius *appendice citata, quæſt.* 1. *articul* 4. *§.* 4. *numer.* 6. Item conſtat P. Suarium doctiſſime loquutum, dum dixit ſimpliciter eſſe de fide Deum eſſe incomprehenſibilem, licèt modus explicandi non ſit de fide, quem ſine cauſa reprehendit Ægidius *ſuprà num.* 8. & meritò viri docti mirantur largam fratris Ægidij licentiam frequenter in ſuis ſcriptis, contra Vazquium, & Suarium.

C Ex his quæ hactenus diximus refutari poteſt opinio cuiuſdam recentioris 1. *part. ad quæſtionem* 12. *in articul.* 8. qui docet ad comprehenſionem non ſatis eſſe, ſi cognoſcatur, quidquid formaliter & virtute eſt in illo, ſed neceſſarium eſſe vt cognoſcatur tanta claritate, quanta obiectum ex ſe poſtulat, quia iſte modus etiam tenet ſe ex parte obiecti, quia quodlibet obiectum ex ſe mouet ad certam quandam cognitionem cum claritate; ſed de hoc oportet facere ſpeciale dubium.

Dvbivm X.

An ad comprehenſionem requiratur certa perfectio intenſionis in cognitione.

D

IN ſuperioribus, vt de aliquibus Doctoribus, diximus, ad comprehenſionem ſolùm requiri euidentem notitiam, & claram eorum quæ in obiecto ſunt formaliter & virtute; ſed quia recentiores nonnulli contrarium videntur ſpecialiter ſenſiſſe, ideo oportet rem fusè, & ex inſtituto explicare.

Quidam ergo recentiores docent. Primò neceſſarium eſſe ad comprehenſionem vt cognoſcatur clarè quidquid in obiecto eſt formaliter. Secundò, vt cognoſcatur quidquid cognoſcibile eſt, & virtute continetur in obiecto. Tertiò requirit in E cognitione perfectionem claritatis, quæ reſpondeat claritati, qua obiectum ex ſe poſtulat cognoſci. Duæ priores conditiones conſtant ex ſupradictis ex doctrina Auguſtini. Tertia verò conditio probatur ab aliquibus huius opinionis, quia obiectum non ſolùm eſt cognoſcibile quantum ad id quod habet in ſe formaliter, & virtute, ſed etiam quantum ad certum gradum claritatis, ad quem ex ſe mouet, & hoc declarat, quia obiectum ſenſibile vim habet efficiendi ſimilitudinem ipſius non quidem infinitam, neque indiuiſibilem ſimpliciter, ſed certæ cuiuſdam intenſionis.

Deinde ſubſtantia ſpiritualis ex ſe habet vim mouendi ad cognitionem ſui, certa quadam int[illegible] e maiori,

maiori,& perfectiori quàm habeat res ſenſibiles. Et idem iudicium eſt de qualibet alia re.

Sed aliqui recentiores ita defendunt hanc doctrinam, vt dicant non poſſe in Deo videri omnia quæ ſunt in ipſo formaliter,& virtute,niſi etiam cognoſcatur Deus tanta claritate, quanta ipſe eſt cognoſcibilis, & in hoc ſenſu exiſtimant eſſe de fide, Deum eſſe incomprehenſibilem.

Alij verò ita cenſent, ad comprehenſionem eſſe neceſſariam claritatem prædictam, vt tamen concedant poſſe Beatum videre omnia quæ in Deo ſunt formaliter & virtute, & non comprehendere illum, ſi non communicetur tanta perfectio claritatis, quanta obiectum eſt cognoſcibile.

Sed prædicta ſententia mihi non placet. Primò, quia ſecundùm doctrinam Auguſtini, & magis proprium modum comprehenſionis, comprehenſio dicitur cognitio, per quam nihil obiecti latet videntem, & hoc modo communiter recipiunt Scholaſtici doctrinam Auguſtini. Et poteſt probari ex ſancto Thoma 1. *parte, quæſt.* 12. *artic.*8. vbi probat, Beatos non videre omnia, quæ ſunt virtute in Deo. Si enim aliquis cognoſceret omnia, quæ Deus poteſt facere, comprehenderet diuinam virtutem, ac proinde illius eſſentiam. Qua etiam ratione 3. *parte, quæſt.*10. *articul.* 1. & 2. probat animam Chriſti non videre in Deo omnia obiecta poſſibilia, quia comprehenderet diuinam virtutem, & eſſentiam, quam doctrinam recipiunt communiter diſcipuli ſancti Thomæ *in citata loca.* Et Auguſtinus, ad comprehenſionem ſolùm requirit cognitionem, per quam nihil obiecti lateat videntem: per viſionem autem claram, ſicut videntur omnia quæ ſunt formaliter in Deo, ita videtur claritas quæ ſe tenet ex parte ipſius Dei. Et ſine fundamento additur prædicta conditio ex parte cognitionis, ſuppoſito, quòd ſemel admittatur, comprehenſionem requirere cognitionem eius quod eſt formaliter in Deo, & eorum quæ ſunt virtute.

Et ex hac doctrina facilè ſoluitur argumentum contrariæ opinionis, quia claritas Dei licèt ſit infinita, ſicut alia attributa, tamen hoc ipſo quòd obiectum videtur cognitione clara, tota videtur; ergo ſi aliàs cognoſcatur quidquid continetur virtute in eſſentia diuina (ſi eſſet poſſibile) talis cognitio eſſet comprehenſio.

Deinde licèt verum ſit obiectum ſenſibile, vel intelligibile creatum, ex ſe moueret ad certum gradum perfectionis cognitionis proportionatæ; tamen hoc impertinens eſt ad comprehenſioné,quando non iuuat ad cognoſcendam aliquam rationem obiecti, cuius aliàs nihil lateat videntem, quidquid ſit de perfectione creata, an ſit,vel non ſit magis intenſa.

Sed dices, ad comprehenſionem requiritur vt obiectum cognoſcatur ſub omni ratione cognoſcibilis,& intelligibilis quam habet; ergo ſi habet infinitam claritatem, debet ſub illa cognoſci. Reſpondeo, maiorem eſſe veram abſolutè, minorem autem ita eſſe intelligendam, vt cognoſcatur ratio obiectiua, & ita videns Deum clarè, videt infinitam claritatem quæ tenet ſe ex parte cognitionis ipſius Dei, ſed non requiritur vt cognoſcatur infinita claritate, quæ tenet ſe ex parte cognitionis creatæ, & ita prædictam opinionem de claritate requiſita ad comprehenſionem, meritò refutarunt Ægidius *in appendice, quæſt.* 1. *articul.* 1. §. 4. & P. Suarez *tom.* 1. *in* 3. *part. diſput.* 26. *ſect.*2. *euaſione* 3.

A Deinde obiiciunt autores citatæ opinionis, bonitatem infinitam requirere ex parte voluntatis maiorem, & maiorem amorem, quia eſt magis, & magis amabilis; ergo idem erit de cognitione reſpectu ipſius Dei, qui eſt infinitè intelligibilis, & tamen nulla creata intellectiua poteſt eſſe infinita. Reſpondetur, ſine dubio creatam intellectionem ex auxilio Dei poſſe eſſe maiorem, & maiorem; contendimus tamen, ſolam perfectionem intenſionis non requiri ad comprehenſionem, niſi iuuet ad cognoſcendam nouam rationem ex parte obiecti.

Vlteriùs prædicti recentiores contendunt colligere & probare ſuam opinionem ex D. Thoma

B 1. *parte, quæſt.* 12. *artic.* 7. & 8. ex quo deducitur ad comprehenſionem requiri infinitam perfectionem intenſionis, quia neceſſaria eſt vt cognoſcatur infinita extenſio obiecti, quod virtualiter continetur in eſſentia diuina. Reſpondetur mihi eſſe probabile, ad cognoſcendum quidquid eſt in Deo formaliter, & virtute ſimul, eſſe neceſſarium infinitum lumen & infinitam cognitionem: hoc autem neceſſarium eſt, quia lumen iuuat ad cognitionem extenſiuam obiecti cognoſcibilis, non tamen quia præter obiectum cognoſcibile requiratur claritas æqualis claritati obiecti ad cognoſcendam illam, de quo eſt præſens dubium.

C Vnde P. Suarez *ſectione citata, diſp. illa* 26. ex eo probat Deum non eſſe comprehenſibilem, quia ad talem cognitionem requiritur infinitum lumen ſecundùm intenſionem, & ſimul negat ad rationem comprehenſionis non requiri cognitionem aliquam perfectionis creatæ, quæ non deſeruiat ad oſtendendam aliquam rationem ex parte obiecti. Et tamen prædicti recentiores contendunt præter cognitionem eorum, quæ ſunt formaliter in Deo, & eorum quæ in illo continentur virtute, neceſſariam eſſe claritatem ex parte cognitionis creatæ, æqualem claritati obiecti.

Sed poteſt vlteriùs obiici, in comprehenſione

D requiri perfectionem intenſiuam, & extenſiuam; ergo præter cognitionem omnium rationum, quæ ſunt formaliter & virtute in obiecto, requiritur perfectio intenſiua, aliàs non erit omnino æqualis cognitio obiecti. Reſpondetur ad comprehenſionem ſolùm requiri claram, & euidentem cognitionem omnium rationum obiecti, quæ formaliter & virtute ſunt in illo: intenſio autem perfectionis entitatiuæ, vel claritatis, non eſt neceſſaria, niſi quatenus iuuat ad cognitionem prædictarum rationum. Vnde & in comprehenſione corporali,corpus perfectius ſecundùm naturam poteſt comprehendi à corpore imperfectiori.

Et ex his ſoluta ſunt quæ pro ſua opinione

E modeſtè & prudenter adducit quidam recentior 1. *parte, ad quæſtionem* 12. *in articulum* 7. *diſput.* 25. *cap.* 4.

Alius verò recentior alia obiicit à nobis ſoluenda. Sed primò ſciendum eſt iſtum autorem *cap. citato, num.* 27. *in fine*, audacter dixiſſe ſine auſu temerario, & erroneo, non poſſe negari, quod negauit P. Vazquez, de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem, quem recentiorem alij pij, & docti vehementer reprehendunt, propter immodeſtiam Magiſtelli non ſemper mali contra Vazquium Gigantem Theologorum. Ego ab his cenſuris,præſertim erga autores noſtræ Societatis, ſemper abſtinui. Solùm aduerto prædictum autorem,

autorem, non ſatis intellexiſſe mentem P. Vazquez, quia, vt ſupra oſtendimus, P. Vazquez concedit eſſe de fide, Deum non eſſe comprehenſibilem cognitione creata quæ ſit infinitè perfecta ſecundùm entitatem, & idem iudicium eſt de cognitione infinitè perfecta, ſecundùm intenſionem & claritatem, & ſolùm docuit non eſſe de fide, comprehenſionem Dei eſſe impoſſibilem, ſumpta comprehenſione in ſenſu in quo communiter explicatur Auguſtinus ab autoribus, &, vt etiam ſuprà retulimus, P. Suarez *diſp.* 26. *ſæpe citata*, docuit probabile eſſe placitum aſſerentium animam Chriſti etiam de facto videre omnia quæ ſunt formaliter in Deo ſimul, & omnes creaturas poſſibiles; & tamen probabile eſt hanc eſſe comprehenſionem ſecundùm doctrinam Auguſtioi. Et P. Valentia docuit, de fide eſſe Deum eſſe incomprehenſibilem ſecundùm legem ordinariam, & cùm propoſuiſſet quæſtionem de potentia abſoluta, & adduxiſſet quæ videntur probare partem affirmantem, nempe eſſe poſſibilem comprehenſionem de potentia Dei abſoluta, noluit determinare quæſtionem: & P. Becanus, quem ſuprà etiam retuli, manifeſte conceſſit de potentia abſoluta, ſecundùm rem poſſe comprehendi Deum, licèt dicat quæſtionem eſſe de nomine, an comprehenſio ſit futura vna cognitio, vel duplex, & citatus autor manifeſtè concedit poſſe Beatum, ſi Deus velit cognoſcere eſſentiam diuinam ſimul & omnia poſſibilia, & hoc eſt quod P. Vazquez contendit, non eſſe contra fidem, licèt aliàs ipſe efficaciter defendat Deum eſſe incomprehenſibilem.

Sed prædictus Theologus contendit probare ex Auguſtino, ad comprehenſionem requiri non ſolam cognitionem omnium quæ ſunt in obiecto formaliter, vel virtute, ſed etiam claritatem æqualem claritati, qua eſt cognoſcibile obiectum, & citat Auguſtinum 4. *de Geneſi ad litteram*, *cap.* 6. & citat etiam Fulgentium *libro reſponſionum ad Ferrandum Diaconum*, *reſponſione* 3. & Cyrillum Hieroſolymitanum *catecheſi* 6. quæ teſtimonia ſuprà à nobis allata ſunt, & explicata. Et quod attinet ad præſens inſtitutum, nec P. Suarez, neque Ægidius, neque alius Theologus alicuius momenti ex citatis teſtimoniis & aliis ſimilibus Patrum, quibus contendunt probare de fide eſſe, Deum eſſe incomprehenſibilem, nunquam collegerunt, ad comprehenſionem, neceſſariam eſſe illam perfectionem claritatis, quam modernus ille requirit, imò, vt vidimus, P. Suarez, Ægidius, & alij recentiores negant talem claritatem neceſſariam eſſe ad comprehenſionem. Vnde de prædicto recentiore curandum non eſt, qui *loco citato* fusè contendit explicare ſanctum Thomam, ne ſit contra ſuam opinionem; ſed loca quæ ſuprà attulimus pro noſtra doctrina, adeò ſunt manifeſta, vt non egeant explicatione, docuit enim, comprehenſurum Deum, qui videret illum clarè, & omnia poſſibilia, neque aliquid aliud addidit; quis autem credat, ſummum & inſignem Theologum, tractantem rem ex inſtituto, omiſiſſe principalem conditionem neceſſariam ad comprehenſionem ex mente prædicti recentioris.

***

Dvbivm XI.

An mereatur cenſuram aliquam opinio aſſerentium animam Chriſti de facto videre in Deo omnia poſſibilia.

IN hoc dubio prima opinio eſt aliquorum, qui putant prædictam ſententiam eſſe digoam cenſura. Zumelius 1. *part. quæſt.* 12. *artic.* 8. *quæſt. vnica, concluſ.* 4. dicit eſſe errori proximam. Alij putant eſſe pluſquam temerariam; alij valde temerariam, quos refert Ægidius ſtatim citandus. Valentia 1. *part. d.* 1. *quæſt.* 12. *punct.* 6. *pag.* 204. temerariam iudicat.

Ægidius *in appendice*, *q.* 1. *art.* 4. §. 5. putat non eſſe ſententiam tutam in fide, qoorum fundamenta ſtatim adducentur.

Sed P. Suarez 1. *tomo ad* 3. *partem*, *diſputat.* 26. *ſect.* 3. §. *Dico primò pagin.* 524. *&* *lib.* 2. *de attributis negatiuis*, *cap.* 26. *numer.* 12. & antea *cap.* 22. *num.* 14. dixit ſententiam eſſe probabilem.

P. Vazquez 1. *part. d.* 49. *cap.* 2. *num.* 5. dicit non eſſe errorem apertè damnatum in fide, & 3. *part. tom.* 1. *in* 3. *partem*, *d.* 50. *cap.* 3. *num.* 9. *&* 10. dicit ſe hactenus non legiſſe damnatam à Pontifice, vel Concilio, & multi alij recentiores huius ætatis ſequuntur P. Suarium, & exiſtimant eſſe probabilem, & non eſſe dignam graui cenſura. Et confirmari poteſt hæc doctrina ex ſolutione eorum, quæ contra prædictam ſententiam adducuntur.

Adducitur ſub dubio damnatio Inquiſitorum Tarraconæ, quam refert Americus *in directorio Inquiſitorum*, 1. *part. quæſt.* 11. Sed talem errorem non ſeruat Bernardus Luzenburgenſis, contra hæreſes *verb. Arnoldus de Villanoua*, neque Prateolus in Elencho hæreſum, & tamen referunt ex inſtituto errores Arnoldi de Villanoua.

Item dubia eſt damnatio quæ refertur in directorio Inquiſitorum, neque ſcimus quo ſenſu fuerit talis ſententia damnata in Arnoldo. Item adducitur ſanctus Thomas *in diſputatis*, *quæſt.* 8. *de veritate*, *articul.* 4. *in corpore*, vbi videtur dicere, prædictam ſententiam repugnare dictis Sanctorum, hoc teſtimonium citat Ægidius ſuprà pro ſua cenſura; tamen ex ſancto Thoma in illo articulo non poteſt ſumi argumentum in fauorem Ægidij, quia expreſsè S. Thomas *in citato corpore articuli*, refutat opinionem aſſerentium, omnes Beatos, & omnes Angelos in eſſentia diuina cognoſcere omnia, & hoc neceſſariò, hoc ipſo quòd vident diuinam eſſentiam; qui verò ſequuntur prædictam opinionem, ſolùm loquuntur de anima Chriſti, & hoc ex ſpeciali priuilegio, non ex neceſſitate ſolius viſionis Dei, & licèt in citato articulo dicat animam Chriſti videre omnia præſentia, præterita & futura, vbi ſupponit non cognoſcere omnia poſſibilia; tamen de cognitione circa poſſibilia agens de anima Chriſti, non aſſignauit cenſuram aliquam, ſed ſolùm, vt dixi, agens de omnibus Beatis, & Angelis, & autoritas quam ibi adducit ex Dionyſio, planè eſt de Angelis.

Ex prædictis ergo fundamentis non colligitur efficaciter grauis illa cenſura prædictæ ſententiæ.

Vnum autem videtur argumentum, quo Ægidius & alij ſuæ opinionis videntur moti, ad damnandam prædictam illam ſententiam hoc autem eſt tale. De fide eſt Deum eſſe incomprehenſibilem: comprehenſio

A prehenſio autem eſt cognitio eorum, quæ formaliter,& virtute continentur in eſſentia diuina; ergo ſi anima Chriſti cognoſcit hæc omnia, comprehenderet diuinam eſſentiam,quod eſt hæreſis,vel manifeſtus error.

Sed hoc argumentum ſuprà à nobis ſolutum eſt. Et primò ſi argumentum aliquid probaret, ſanè probaret prædictam ſententiam eſſe hæreticam, & non ſolùm temerariam, vel errori proximam, quia prædicti autores cenſent, abſurdum illatum ſequi ex vna propoſitione de fide, & altera nota lumine naturali, ac proinde abſurdum illud vel eſſet hæreticum, vel ſaltem erroneum, & ita autores illi non ſunt loquuti conſequenter.

B Deinde, vt ſuprà diximus, non eſt lumine naturali euidens, ad comprehenſionem ſufficere cognitionem omnium quæ ſunt in obiecto formaliter & virtute. nam, vt vidimus, Theologi etiam doctiſſimi, alias conditiones aſſignarunt ad comprehenſionem neceſſarias; ergo non formatur prædicta ratio ex vna de fide, & altera nota lumine naturali; ergo licèt illa ratio probabilis ſit, admitti debeatur vera; tamen non eſt ſufficiens ad damnandam prædictam ſententiam.

Et ex dictis facilè poteſt ſolui aliud dubium, nempe,an mereatur cenſuram aſſerere, de potentia abſoluta poſſe Beatum videre omnia quæ ſunt in Deo,formaliter & virtute, quod ſuprà tetigit P. Va-C lentia,& P. Becanus, vt retolimus. Et ſi quis dicat eam opinionem mereri cenſuram, non adducet firmum fundamentum,quia, vt vidimus, non habent firmum fundamentum ad damnandum talem ſententiam de facto. Aduerto autem, ſecundùm illam etiam de potentia abſoluta philoſophicè negandum eſſe prædictam cognitionem non fore comprehenſionem, propter peculiares conditiones requiſitas ad comprehenſionem ſecundùm diuerſas opiniones.

DISPVTATIO XVI.

MORALIS. D

Diuerſorum dubiorum.

DVBIVM I.

An habens votum caſtitatis, peccet contra votum per delectationem ſimplicem contra caſtitatem.

DVBIVM intelligitur, quando talis ſimplex delectatio eſt peccatum contra caſtitatem. Et refertur quidam recentior, non magni nominis, di-E cens talem delectationem non eſſe peccatum contra votum, neque habere malitiam contra religionem, cuius vix poteſt eſſe aliquod probabile fundamentum. Sed fortè poteſt probari, quia obligatio voti pendet ex voluntate vouentis, & vouens per votum non videtur voluiſſe ſe obligare ad vitandam ſimplicem delectationem.

Deinde ſecundò explicatur idem, quia non videtur impoſſibile hominem per votum velle ſe obligare ad vitandum actum efficacem in materia contra votum,non tamen ad vitandum ſimplicem delectationem,aut ſimplex deſiderium;ergo poterit hoc fieri ex intentione vouentis.

Tertiò aliquorum opinio eſt,ſimplicem delectationem non ſemper habere omnem malitiam actus externi efficacis; ergo fieri poterit vt prædicta delectatio non habeat malitiam contra religionem,licèt habeat malitiam contra temperantiam, & caſtitatem.

Prædictam tamen ſententiam multi viri docti huius ætatis cenſent omnino improbabilem, imò temerariam,& errori proximam, & mihi vehementer diſplicet.

Et ſimpliciter dicendum eſt, delectationem ſimplicem,contra caſtitatem in habente votum caſtitatis, eſſe contra votum, & habere malitiam contra religionem,ita ſentiunt viri religioſi, etiam doctiſſimi,habentes votum caſtitatis,& non minus curant vitare ſimplicem delectationem veneream, quàm actus efficaces, & videtur ſenſus communis fidelium; propter quod non dubito prædictam opinionem eſſe improbabilem, & P. Vazquez 1.2.*diſp.* 112. *cap.* 2. *num.* 10. expreſsè docet, habentem votum caſtitatis, peccare contra votum per ſimplicem delectationem, in materia venerea, & poſt illum multi recentiores id expreſsè docuerunt,& ex antiquioribus nullus de hoc dubitauit, & ego ita docui iam olim in materia *de peccatis*,& typis mandaui opuſculo *de delectatione moroſa*, quod habetur tomo opuſculorum diuerſorum theologicorum. Et ratio eſt,quia ſemel demus, delectationem habere malitiam veneream, ea violatio eodem modo opponitur voto, ſicut violatio per actum externum;ergo eodem modo opponitur eidem virtuti.

Eſt autem contra communem ſenſum aſſerere vouentem caſtitatem ſimpliciter, nolle obligare ſe ad vitandam ſimplicem delectationem veneream, quod vlteriùs declaro, quia non eſt dubium talem delectationem poſſe eſſe materiam voti, hoc eſt, poſſe vouentem ſe obligare ad vitandam illam;ergo quando votum caſtitatis fit ſimpliciter, & abſolutè, abſque vlla exceptione, contra votum erit prædicta delectatio:ad iudicandum autem de intentione vouentis, multum refert communis ſenſus, etiam doctiſſimorum hominum, de quo nullus ſanè mentis poteſt hoc tempore dubitare.

Deinde ſi communiter ita fit votum caſtitatis, vt non excludat delectationem ſimplicem, ſequeretur tale votum non eſſe caſtitatis ſimpliciter, quia non extenderetur ad omnem materiam, ac proinde in illo poſſet Epiſcopus diſpenſare, & commutari poſſet etiam per priuilegium Cruciatæ, aut alterius, etiamſi negetur facultas diſpenſandi, aut commutandi votum caſtitatis, quia hæc negatio intelligitur de voto caſtitatis ſimpliciter. Conſequens autem eſt abſurdum, & inauditum ante hoc tempus.

Vlteriùs vel autor illius opinionis admittit delectationem ſimplicem ſumere malitiam ab actu externo, ſi admittit; ergo prohibito actu externo per votum,prohibita manebit ſimplex delectatio ex natura rei,ſecundùm communem vſum,niſi vouens expreſsè velit pro tali caſu non prohiberi voto actum externum vt obiectum ſimplicis delectationis, & ita ex hac etiam parte votum illud non erit caſtitatis ſimpliciter. Si verò prædictus autor ſentiat, ſimplicem delectationem non ſpecificari ab actu externo vt obiectum,negare tamen non poteſt, talem delectationem reſpicere delectabilitatem veneream, & ita erit contra caſtitatem, quod eſt ſine controuerſia, ac proinde ſequitur quod antea dicebamus,talem delectationem poſſe prohiberi per votum caſtitatis.

Ex qua doctrina facilè manet ſolutum primum argumentum. Dicendum enim eſt ex communi

ſenſu, & vſu fidelium vouentem caſtitatem ſimpliciter,& abſolutè velle ſe obligare ad vitaodum,non ſolùm actum efficacem contra caſtitatem, ſed etiam ſimplicem delectarionem.

Circa ſecundum. Dico primò, quidquid ſit de poſſibilitate illius conditionalis, de facto non ita contingere, ſed potiùs contratium, vt diximus.

An verò poſſibiles ſint illæ duæ voluntates in vouente, volo obligare me ad vitandum omnem actum externum contra caſtitatem,& nolo me obligare ad vitandam ſimplicem delectationem; controuerſia poteſt eſſe, neque omnino facilis. Dicam autem, qui poſſint eſſe in hoc modi philoſophandi. Primus poteſt eſſe,poſſibiles eſſe illas duas voluntates in vouente, eo quòd obligatio voti ab ipſo vouente pender; ergo ſi expreſsè velit non ſe obligare ad vitandam ſimplicem delectationem, non manebit obligatus,quod faciliùs intelligitur,ſi ſimplex delectatio non ſpecificetur ab actu externo.

Alius modus dicendi poteſt eſſe, tales voluntates non poſſe eſſe ſimul in vouente, quia, licèt obligatio voti pendeat à voluntate vouentis, tamen hoc ipſo quòd vult obligare ſe ad vitandum actum externum ex natura rei videtur manere obligatus ad vitandum omnem actum,qui ab actu externo ſpecificatur, quia prohibitio actus externi refunditur in omnem actum, qui circa externum, tanquam obiectum verſatur.

Tettius modus dicendi poteſt eſſe, poſſe eſſe voluntatem vitandi actum externum cum voluntate non excludente actum ſimplicis fornicationis, non tamen cum voluntate excludendi actum efficacem, quia actus efficax ex natura ſua eſt cauſa actua externi, ac proinde ſi ſemel admittamus, per votum eſſe prohibitum actum externum, manet ex natura rei prohibitos actus volnntatis internus efficax. hæc ſunt ratiocinationis initia, quæ mihi occurrebant hanc materiam meditanti.

Et meum iudicium eſt, non poſſe moraliter eſſe ſimul voluntatem obligandi ſe, ad vitandum actum externum, & voluntatem non ſe obligandi ad vitandum actum internum efficacem, propter rationem factam Et videtur doctrina conſentanea communi ſenſui Doctorum, qui in materia *de peccatis* ſine controuerſia docent, omnem voluntatem efficacem, habere omnes malitias actus externi, cuius eſt voluntas efficax,& ratio eſt manifeſta, quia talis voluntas eſt cauſa efficiens actus externi, & quia hoc non contingit in ſimplici delectatione reſpectu actus externi. ideo circa ſimplicem delectationem poteſt eſſe diuerſitas opinionum. nam qui putant, ſimplicem delectationem, ſicut actum efficacem,ſumere omnes malitias ab actu externo;eodem modo philoſophabuntur de ſimplici delectatione, ſicut de actu voluntatis efficaci.

Secundùm opinioocem verò aſſerentium ſimplicem delectationem non ſumere malitiam ab actu externo, adhuc poteſt eſſe diuerſitas opinionum. nam poteſt aliquis dicere quòd licèt ſimplex delectatio non ſit cauſa actus externi, tamen reſpicit illum, vt obiectum, & ita prohibito obiecto videtur manere prohibita ipſa delectatio.

Aliquis tamen poterit dicere, circunſtantiam violationis voti, eſſe circunſtantiam perſonæ, & poſſet vouentem, ſi velit, expreſsè non obligare, ad vitandam ſimplicem delectationem in quo caſu prohibitio actus externi,vt obiecti, non refundetur in ſimplicem delectationem,& hæc pars, metaphyſicè loquendo, non videtur carere probabilitate, quæ poteſt amplius explicari, ſecundùm opinionem

A multorum, quam retuli in materia *de peccatis*, aſſerentium, ſimplices delectationes non ſumere malitiam ab actu externo prohibito iure poſitiuo humano; ergo à ſimili poteſt quis philoſophari de actu externo prohibito,autoritate priuata vouentis.

Et ex dictis in hoc dubio poteſt ſolui aliud dubium,dequo non legi aliquid apud autores, nempe, an poſſit legiſlator humanus prohibere actum externum, non prohibendo actum internum, & poſſunt eſſe modi dicendi relati in hoc dubio de vouente, & facilè poterit vnuſquiſque conſequenter philoſophari ad dicta ſub diſtinctione de voluntate efficaci, & de delectatione ſimplici, quod indicaſſe hoc loco ſufficiat.

B Sed poteſt aliquis obiicere hoc modo, probabilia eſt opinio aſſerentium delectationem ſimplicem veneream de fœmina habente votum caſtitatis non habere malitiam contra votum,vt ſenſit P. Vazquez & alij illum ſequuti, vt retuli in materia *de peccatis*, & opuſculo *de delectatione moroſa*; ergo idem erit quando votum ſe tenet ex parte perſonæ quæ delectatur. Reſpondetur eſſe manifeſtum diſcrimen. nam is qui vouit caſtitatem, ſola ſimplici delectatione contra caſtitatem, eodem modo facit contra votum,ac ſi violaret per actum externum. & ipſe eſt cauſa violationis voti proprij:at verò per ſolam delectationem ſimplicem de fornicatione cum moniali,ipſe neque delectatur de violatione voti alterius,
C vt patet, neque eſt cauſa violationis eius, cùm ſit affectus ſimplex,& non efficax,quod maximè in hac materia conſiderandum eſt. Deinde ſi rem ſubtiliùs explicemus,circunſtantia voti in priori caſu non eſt circunſtantia quæ tenet ſe ex parte obiecti, & ex parte perſonæ operantis, & actus, vnde non eſt neceſſarium, vt ſit volita actu reflexo, ſed ſatis eſt eſſe voluntariam,ſicut actus ipſe,& eius intenſio: at circunſtantia voti ex parte obiecti non eſt voluntaria, vt patet, neque eſt volita ex parte obiecti, ex eo ſolùm quòd ſit per accidens coniuncta cum perſona habente votum, vt dixi *locis citatis*.

Dvbivm II

D
An poſt Concilium Tridentinum ſit validum matrimonium, præſente Parocho tantùm per tranſitum.

Dvbium intelligitur quando tranſeunte Parocho per viam aliquam contrahentes protulerunt verba matrimonij, audiente Parocho & teſtibus. Et in hoc caſu non defuit vnus, vel alter Theologus qui diceret, matrimonium non eſſe validum, quia Parochus non fuit vocatus ad talem contractum, nec præſens ex fine, & intentione aſſiſtendi tali contractui.

Nihilominus, multi Theologi huius ætatis con-
E trarium docuerunt, quibus vehementer diſplicuit prædicta opinio, & mihi placet prædictum matrimunium fore validum,& noui ego in Hiſpania matrimonium ita celebratum, & à iudicibus Eccleſiaſtic iudicatum fuiſſe validum, & meritò, quia, vt diximus in materia *de matrimonio*, Concilium Tridentinum ſolum requirit Parochum præſentem cum cognitione contractus celebrati, tanquam ſpecialis teſtis deſignatus ab Eccleſia, vt coram illo,& aliis teſtibus contractus ille dicatur publicè celebratus, & ita in materia *de matrimonio* referuntur plures caſus à Doctoribus, in quibus matrimonium celebratum eſt præſente Parocho contra propriam voluntatem, per violentiam, vel deceptionem, & tamen

tamen ſimilia matrimonia iudicata ſunt valida, per A
iudicium Congregationis Cardinalium, & ſapientiſſimorum hominum, & ratio eſt in his omnibus caſibus, quia vere ſeruatur forma Concilij Tridentini. nam matrimonium fit præſente Parocho & teſtibus, quidquid ſit de violentia, coactione, vel deceptione Parochi, neque aliud requiritur poſt Concilium Tridentinum, & ideo non aſſequor argumentum alicuius momenti pro parte contraria.

Imò ex illa opinione poterunt ſequi lites, & controuerſiæ in foro exteriori circa valorem matrimonij, non ſine graui damno, præſertim filiorum, ſi ex tali matrimonio nati ſunt, & ego noui, & agnuſco, filios natos ex ſimili matrimonio, ante aliquot annos. Addendum deinde eſt, non deeſſe viros doctos B
& pios, qui prædictam ſententiam iudicent omnino improbabilem, neque tutam in praxi; nobis verò ſatis ſit dicere, eam opinionem falſam eſſe, neque habere firmum aliquod fundamentum: de alia cenſura modò non curo, ſolùm aduerto in rebus moralibus & quæ ad praxim pertinent, valde conſiderandum eſſe, quæ opinio legatur, ne vel ex illa poſſit oriri ſcandalum, vel aliquid contra bonos mores, & publicum bonum, & talis eſt materia præſentis dubij, quod pro aliis ſimilibus obſeruandum eſt.

Dvbivm III.

An ſimoniam committat Petrus, promittens Ioanni ſe daturum eleemoſynam pauperi, vel loco pio, ſi Ioannes impetret Petro beneficium aliquod Eccleſiaſticum. C

EX variis opinionibus poteſt oriri in hoc dubio diuerſus modus opinandi. Et primò qui putant non eſſe ſimoniam dare pecuniam pro interceſſione ad impetrandum beneficium, facilè in hoc caſu dicent non interuenire ſimoniam. Sed contraria opinio communis eſt multorum aſſerentium, etiam pro interceſſione non poſſe aliquid dari ſine peccato ſimoniæ, vt retuli 2.2. *ad quæſtionem* 100. & illi fortè in hoc caſu dicent eſſe ſimoniam.

Sed quidquid ſit de hac controuerſia, exiſtimo in D
præſenti dubio, non interuenire ſimoniam, quia qui offert impetrationem beneficij, nihil accipit temporale pro beneficio, aut pro interceſſione: ſed Petrus mouet illum ad bene operandum per oblationem pecuniæ ad actum honeſtum, ſicut quando Pater, v.g. offert pecuniam, vel quid ſimile, filio, vel filiæ, vt moueat illam ad bene operandum, v.g. ad audiendam Miſſam, vel confitenda peccata, de quo dixi in materia *de ſimonia*, vbi alia etiam dubia explicaui. & oſtendebam quomodo poſſet fieri ſine ſimonia promiſſio, v.g. de dando aliquid infideli, vt conuertatur ad fidem, vel infideli, vt ingrediatur religionem, ſemper enim dicendum eſt fieri ſine ſimonia, ſi non detur per modum pretij rei ſpiritualis, ſed ſo- E
lùm ad mouendum hominem ad bene operandum. legatur P. Thomas Sanchez *libr.* 1. *de matrimonio diſp.* 39. qui noſtram doctrinam ſequitur in dubiis relatis.

In præſenti autem dubio non offert Petrus pecuniam Ioanni, ſed promittit ſe facturum actum honeſtum, & gratum Ioanni, vt moueat illum ad impetrandum beneficium, ſicut ſi filius promitteret patri, ſe facturum aliqua opera virtutum grata patri, vt pater illa filio conferret, non vt pretium rei ſpiritualis, ſed motus ex gratitudine in quo non eſſet ſimonia: ſicut neque econtrario, eſt ſimonia quando pater offert filio aliquid pretio æſtimabile, vt moueat illum ad opera virtutum facienda, & eodem modo collator beneficij poſſet illud beneficium promittere alicui, vt moueret illum ad faciendam eleemoſynam, non vt pretium beneficij, ſed vt actum honeſtum, & Deo gratum.

Et idem iudicium eſt ſi offerretur eleemoſyna alicui loco pio, vt aliquis moueretur ad impetrandum, vel conferendum actum religionis militaris.

Tandem aduertendum eſt quòd licet pro Curia Romana ſit Bulla in qua prohibetur dari aliquid pretio æſtimabile pro impetratione beneficij Eccleſiaſtici, tamen exiſtimo, per illam Bullam non prohiberi caſum præſentis dubij, quia hic reuera non datur aliquid pro interceſſione, ſed, vt diximus, offertur pecunia ad actum honeſtum, vt alius moueatur ad impetrandum, vel conferendum beneficium.

Dvbivm IV.

An pænitens poſſit propria autoritate commutare ſibi pænitentiam iniunctam à Confeſſario in opus euidenter melius.

ANte hoc tempus ſatis ſine controuerſia erat communis doctrina, ſed non defuit hac ætate recentior quidam, qui dixerit pœnitentem poſſe propria autoritate commutare pœnitentiam ſibi iniunctam à Confeſſario in opus euidenter melius, & nullum pro ſe citat autorem, & ſolùm probat a ſimili, quia communis eſt opinio aſſerentium vouentem poſſe proprium votum commutare in opus euidenter melius; ergo idem poterit pœnitens circa pœnitentiam ſibi impoſitam à Confeſſore.

Hæc tamen opinio noua & improbabilis, imò temeraria viſa eſt aliquibus Theologis huius ætatis, quia neque habet autorem antiquiorem, nec fundamentum alicuius momenti, & hoc in re graui, & morali contra communem ſenſum Doctorum.

Communiter ergo Doctores ſupponunt, non poſſe pœnitentem propria autoritate commutare prædictam pœnitentiam, quod mihi eſt valde certum.

Ponendum autem eſt, confeſſarium legitimum habere autoritatem obligandi pœnitentem ad faciendum aliquod opus ſatisfactorium. Vnde poſtquam pœnitens ſimul acceptauit pœnitentiam, non poteſt propria autoritate illam commutare in aliud opus, talis enim commutatio facienda eſt virtute clauium, vel ab eodem confeſſario, vel ab alio, iuxta conditiones, quas tradunt Doctores in materia *de confeſſione*; nullus autem erga ſe ipſum poteſt exercere actum clauium, quod certiſſimum eſt in materia *de pœnitentia*.

Deinde, præceptum legitimum poſitum à ſuperiore, non poteſt ſubditus commutare in opus aliud, quantumuis melius, quia obligatio illius operis faciendi orta eſt ex poteſtate ſuperioris, ergo non ſubiacet voluntati inferioris, & oppoſitum eſt contra communem ſenſum fidelium, etiam doctiſſimorum; & planè per opinionem prædictam perturbatio introduceretur in materia obedientiæ, ſi poſtquam poſitum eſt præceptum ab aliquo ſuperiori, ſubditi vellent facere aliud opus quantumuis excellentius ſecundùm ſe, & quidem de præceptis in materia obedientiæ nullus hactenus dixit (quem viderim) poſſe ſubditum opus præceptum commutare in melius propria & priuata autoritate. Ad quod confirmandum, multum iuuant plura quæ de obedientiæ virtute, tradunt ſancti Patres, loquentes de

excellen

excellentia operis præcepti comparatione operis facti ex propria voluntate.

Item prædicta doctrina periculoſa eſt, quia facile poſſet ſubditus errare circa talem commutationem, & ideo prædicta opinio tanquam pernitioſa in praxi reprobanda eſt.

Neque ex ſimili illud de commutatione voti alicuius momenti eſt, quia obligatio voti orta eſt ex voluntate vouentis, ac proindonon mirum, ſi poſſit autoritate ipſius priuata commutare in opus euidenter melius, quod non contingit, quando obligatio operis faciendi oritur ex poteſtate ſuperioris, vt dixi.

Item, certum eſt non poſſe fieri prædictam commutationem, quando pœnitentia iniuncta, medicinalis eſt (& de hac fortè non loquitur prædictus autor.) nam iudicium medicinæ ad medicum pertinet, non ad infirmum, ſecundùm regulas prudentiæ; præſertim cùm confeſſarius ſit miniſter Chriſti, & vtatur poteſtate ab illo accepta, ad obligandum pœnitentem ad opus ſatisfactorium.

Dices, opus euidenter melius, & excellentius, erit Deo magis gratum; ergo poterit à pœnitente, vel ſubdito opus iniunctum, vel præceptum commutari in melius. Reſpondetur, quòd licèt opus aliquod ſecundùm ſe, iudicetur excellentius, tamen ſemel poſito præcepto, de alio opere faciendo opus præceptum eſt magis obligatorium reſpectu ſubditi, neque relinquitur arbitrio eius facultas commutandi, propter dicta.

Dubium V.

An quando ſit reuocatio priuilegiorum, quæ conceſſa ſunt à Pontifice viuæ vocis oraculo, intelligatur facta reuocatio communicationis alicuius priuilegij factæ viuæ vocis oraculo; quando principalis conceſſio facta eſt per Bullam expreſſam, & ſcriptum.

DE hoc dubio nihil legi apud Doctores. Et exiſtimare poſſet aliquis etiam prædictam communicationem factam viuæ vocis oraculo, reuocari per vniuerſalem reuocationem eorum omnium, quæ conceſſa ſunt viuæ vocis oraculo, hæc enim videtur efficacia vniuerſalis reuocationis prædictæ: quæ comprehendit omnes gratias factas viuæ vocis oraculo.

Ex altera verò parte in prædicta reuocatione, non videtur includi communicatio gratiæ, etiam facta viuæ vocis oraculo, quando gratia prior conceſſa eſt alicui religioni, vel communitati, per expreſſam Bullam, & ſcriptum, aut conſtitutionem Pontificum; quia reuocatio ſolùm videtur intelligenda de his gratiis, quæ tantùm ſunt conceſſa viuæ vocis oraculo, & hoc propter peculiares cauſas, quæ poſſunt non habere locum, quando gratia iam erat conceſſa per Bullam & ſcriptum, & hæc pars videtur ſatis probabilis, poteſtque defendi, donec Pontifex aliud declaret, quamuis ſi in vſu talis communicationis occurrat aliquod inconueniens, tutius erit non vti tali communicatione inconſulto ſummo Pontifice.

Ad ferendum autem iudicium, in hac materia multum refert conſiderare conditionem gratiæ communicationis conceſſæ, intentionem conced[illegible] ſubſtantiam per [illegible] conceditur.

* * *

Dubium VI.

An opinio quæ aliquando iudicabatur temeraria, poßit ſucceſſu temporis & variatis rebus iudicari probabilis.

ALiquæ ſunt cenſuræ, & qualitates propoſitionum quæ mutari non poſſunt, v.g. propoſitio quæ ſemel fuit hæretica, circa idem obiectum ſemper erit hæretica, & idē eſt de propoſitione erronea.

Alia tamen ratio videtur eſſe de qualitate propoſitionis temerariæ, aut improbabilis, quia aliqua propoſitio pro aliquo tempore potuit dici temeraria, quia neque habebat autores, neque manifeſtata erant argumenta grauis momenti in fauorem illius. Et tamen contingit aliquando, vt temporis ſucceſſu, rebus ſeriò diſputatis, & per controuerſiam collatis, appareant rationes magni momenti, & illis permoti viri docti poterunt eam propoſitionem amplecti tanquam veram, vel ſaltem vt probabilem, & iam illa propoſitio non erit temeraria, & hæc vtilitas oritur ex diſputationibus theologicis, de qua optimè loquitur P. Vazquez 1. *part. diſput.* 12. *cap.* 2. *num* 4. vbi habet hæc verba: Vidi ego non multis retro annis, in materia *de gratia & prædeſtinatione*, aliqua adeò obſcura in vtranque partem à Theologis diſputari, vt vtriuſque partis propugnatores exiſtimarent, nihil in ea re certi haberi poſſe, in qua tamen facilis via cœpit apparere. Contrà verò vidi aliquos leuiter & abſque fundamento, ita ſuis opinionibus adhærentes, vt putarent, contrariam ſententiam periculo erroris expoſitam: quod tamen prudens Theologus cauere debet maturè ſemper de rebus iudicans, nec leuiter aliquid damnans. Diſputatione verò aſſidua factum eſt, vt diligenter Scripturæ, & Patrum libris perſpectis, res iam facilior appareat, & vbi periculum videbatur, ipſa veritas eluceſcat; & multa poſſemus adducere exempla, adducemus autem vnum, vel alterum.

Et quidem ante aliquot annos non cenſebatur probabilis opinio vnius, vel alterius aſſerentis Beatam Virginem non contraxiſſe debitum contrahendi peccatum originale, & tamen iam hoc tempore quàm multi in Hiſpania, talem opinionem probarunt vt probabilem; alij verò, etiam vt veram typis mandarunt, propter quod improbabiliter aliquis diceret, eam opinionem vel non eſſe probabilem, vel mereri aliquam cenſuram grauiorem.

Alterum exemplum ſit quòd ante aliquot annos non defuit vnus, vel alter vir doctus, qui aſſereret, non eſſe probabilem opinionem aſſerentium, actum contritionis perfectæ, & dilectionis Dei ſuper omnia, ſupernaturalem, ex auxilio gratiæ, habere vim ſanctificandi formaliter animam; & tamen vt oſtendebam in materia *de gratia*, opuſculo *de forma ſanctificante*, ea opinio, iam habet tot autores, & argumenta tanti moment[illegible] & ita facilè ſoluit obiectiones contrari[illegible] vt n[illegible] prudenter poſſit negare, eam eſſe valde probabilem, quam etiam recentiores ſatis docti, hoc tempore vt veram ſequuti ſunt, & typis mandarunt, quotidiéque in Academia Complutenſi in publicis actionibus vniuerſitatis, & Religionum defenditur.

Multa ſimilia exempla poſſemus adducere, quæ tamen viri docti agnoſcunt, & iuxta dicta iudicandum eſt de aliqua ſententia quæ ali[illegible]ando a quibuſdam cenſebatur periculoſa in fide, & non ſatis tuta, & tamen ſucceſſu [illegible] factum eſt, vt iudicetur probabilis, aut vera, & ſine aliquo periculo vt ſuprà attigit P. Vazquez.

Idem

Idem iudicium poteſt eſſe de propoſitione quæ aliquando iudicata eſt ſcandaloſa:potuit enim fieri, vt variatis circunſtantiis rerum ceſſaret ſcandalum.

Econtrario autem poteſt contingere, vt ſententia, quæ aliquando habebatur probabilis, adueniente aliquo decreto Pontificio, nullo modo maneat probabilis, v.g. ante Sixtum V. opiniones erant inter Scholaſticos, circa matrimonium Eunuchorum, an eſſet validum ex natura rei, & tamen poſt decretum Sixti V. videtur iam declaratum Eunuchos iure naturali eſſe inhabiles ad contrahendum matrimonium.

Aliud exemplum poſſumus adducere ex materia *de pœnitentia*, ad confirmandam doctrinam ſuprà traditam, de opinione, quæ ſucceſſu temporis poteſt comparare magnam probabilitatem: illud autem eſt, quod ante aliquot annos aliqui Theologi contendebant, non eſſe probabile poſſe in aliquo caſu confeſſarium abſoluere pœnitentem, cum ſolis ſignis externis contritionis, quando non potuit in articulo mortis, in ſpecie explicare peccata, cuius contrarium docuerunt viri doctiſſimi noſtræ Societatis, & multi alij, quos retuli in materia *de pœnitentia, diſp.*30.*dub.*1. Vbi etiam retuli verba quæ modò habentur in rituali Pauli V. de Sacramento pœnitentiæ *pagina* 45. ſunt autem hæc verba. Quòd ſi inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox, vel loquela deficiat, nutibus, & ſignis conetur (ſcilicet Confeſſor) pœnitentis peccata cognoſcere, quibus vtcunque, vel in genere, vel in ſpecie cognitis, vel etiam ſi deſiderium confitendi, ſiue per ſe, ſiue per alios oſtenderit, abſoluendus eſt. Hactenus in Manuali; quibus poſitis iam nullus audebit negare probabilitatem prædictæ ſententiæ. Plura occurrunt in materiis theologicis exempla, ſufficiant tamen quæ adduximus ad illuſtrandum doctrinam traditam.

Dubium VII.

An impleat aliquis præceptum audiendi Miſſam, quando per raptum & ecſtaſim eleuatur in contemplationem diuinorum officiorum.

De hoc dubio interrogatus ſum à quodam Confeſſario, qui à fœmina quadam ſua pœnitenti interrogatus eſt, an impleret præceptum audiendi Miſſam quando rapiebatur in ecſtaſim, quod dicebat frequenter ſibi contingere. Et diſtinguendum eſt. nam vel ita contingit raptus & ecſtaſis vt ſenſus omnino abſtrahantur ab attentione & cognitione, vel ita contingit raptus & contemplatio, vt maneat aliqualis cognitio ſenſuum, & attentio ad audiendam Miſſam.

Et in priori caſu exiſtimo obligari talem perſonam ad audiendam aliam Miſſam, quia in priori illa, non fuit præſens moraliter Miſſæ, & ad implendum præceptum audiendi Miſſam requiritur moralis, & humana præſentia reſpectu actionis Miſſæ; hæc autem non eſt quando non eſt attentio ſenſus externi reſpectu Miſſæ.

In ſecundo tamen euentu adimplebitur præceptum audiendi Miſſam, quia per aliqualem attentionem ſenſus externi poteſt eſſe moralis præſentia ad audiendam Miſſam, & perſonæ quæ dicunt in audienda Miſſa pati raptum ita vehementem, vt nullam omnino attentionem habeant reſpectu Miſſæ, ſeriò & grauiter admonendæ ſunt vt conentur attentionem moralem habere reſpectu Miſſæ, ne fortè decipiantur à dæmone prætextu eleuationis ne impleant præceptum audiendi Miſſam, quod periculum maximum eſt in fœminis propter naturæ lenitatem, & innatam vanitatem.

Illud docent autores, poſſe aliquem dum Miſſam audit, meditari aliquid diuinum circa myſteria Miſſæ, vel alia, ita tamen, vt non impediantur ab attentione morali & humana, requiſita ad implendum præceptum audiendi Miſſam.

Occaſione huius interrogatus etiam ſum de aliquibus dubiis, quæ tangunt autores in materia de auditione Miſſæ.

Vnum eſt, an poſſit ſine peccato mortali audire Miſſam, ita vt audiat vnam partem ab vno ſacerdote, & alteram ab alio, v.g. ſi ab vno audiat à principio Miſſæ vſque ad conſecrationem, & ab altero à conſecratione vſque in finem. Docent autem frequentiùs Doctores, per hoc non violari præceptum audiendi Miſſam grauiter: poteſt autem hoc contingere duobus modis, altero ſi prior pars prius audiatur, & poſterior poſteriùs, & in hoc facile apparet, non eſſe grauem violationem, quando non eſt interruptio magni temporis; ſecus quando eſt magna & grauis interruptio, ſicut diximus de recitatione officij diuini 2.2.*ad quæſt.*83.

Altero modo poteſt contingere vt quis audiat duas prædictas partes Miſſæ, ita tamen vt poſteriorem priùs audiat, & deinde priorem, in quo non pauci viri docti exiſtimant non eſſe graue peccatum, quando non eſt magna interruptio temporis, quia ſolùm eſt ibi inuerſio ordinis, quæ non videtur magna deformitas, ſicut dicunt Doctores de inuerſione ordinis in recitatione horarum canonicarum.

Quamuis non deſint, qui exiſtiment, inuerſione ordinis circa partes Miſſæ, poſſe eſſe graue peccatum in audiente, ſicut ſine dubio eſt graue peccatum in dicente Miſſam, ſi peruerteret ordinem ſtatutum inter duas prædictas partes Miſſæ; ſed quia non videtur eadem ratio, de audiente Miſſam, & de dicente illam, nolo damnare prædictam ſententiam aliquorum Doctorum, ſed relinquere iudicium doctioribus.

Aliud dubiolum eſſe poteſt, an poſſit quis implere præceptum audiendi Miſſam ſine graui violatione, ſi ſemel tempore audiat à duobus ſacerdotibus ab vno à principio Miſſæ vſque ad conſecrationem, ab altero ſimul tempore à conſecratione vſque ad finem. Et referuntur aliqui recentiores exiſtimantes, in hoc non eſſe grauem violationem præcepti audiendi Miſſam, quia non eſt difficile talem perſonam habere ſimul attentionem reſpectu vtriuſque partis Miſſæ.

Sed hoc mihi neque eſt probabile, neque tutum in conſcientia, eo quòd præceptum audiendi Miſſam requirit attentionem veluti ſucceſſiuam, circa partem Miſſæ proportionatam ſucceſſioni, actionis dicendi Miſſam, quod per ſe videtur manifeſtum, & viris doctis huius ætatis valde certum.

Ex quo vlteriùs infero quòd ſi alicui imponatur à Confeſſario pœnitentia audiendi duas Miſſas, non ſatis faciet pœnitens, ſi velit duas Miſſas ſimul tempore audire à duobus ſacerdotibus, hoc enim eſſet contra intentionem Confeſſarij, qui communiter intendit in hac pœnitentia imponere pœnitenti onus audiendi duas Miſſas diuerſis temporibus, quod ſatis conſtat ex communi ſenſu Confeſſorum, & pœnitentium.

***

DISP. V

DISPVTATIO XVII.

MORALIS, POSITIVA & SCHOLASTICA.

De matrimonio Virginis cum Ioſeph.

DVBIVM I.

An ex Patribus colligatur fuiſſe verum matrimonium inter Mariam, & Ioſephum.

NOn defuerunt hæretici qui dicerent, inter Beatam Mariam & Ioſephum non fuiſſe verum matrimonium. hos hæreticos refert P. Vazquez *tomo 2. in 3. part. diſp. 125. cap. 1.* & quòd non fuerit verum matrimonium, videntur aliqui Patres indicare. Tertullian. *lib. de velandis Virginibus, cap. 6.* vbi ſententiam cuiuſdam probat, qui videbatur negare Mariam fuiſſe veram vxorem Ioſephi. Origenes *homilia 3. in diuerſis*, in illud Matthæi 1. *inuenta eſt*, vbi videtur ſignificare tunc temporis non eſſe futuræ vxoris. ponderentur illa verba *futuræ vxoris.* Hilarius *canone 1. in Matth.* apertè videtur dicere Mariam non eſſe vxorem Ioſephi. Indicat pſeudo-Cyprianus *ſermone de Paſſione*, & Cyrillus Hieroſolymit. *Catecheſi 12.* Nyſſenus *oratione in die natalis Chriſti.* Chryſoſtomus *homilia 4. in Matthæum.* Epiphanius *contra hæreſes, hæreſi 78.* Hieron. *in caput 1. Matth.* Gregorius *homil. 26. in Euangelia*, & refertur *27. quæſt. 2. canone ſic quippe.* Chryſolog. *ſerm. 175. in medio*, Bernardus *homilia 2. in laudibus Virginis, ſuper Miſſus eſt, colum. 7. ſub finem.* Verba horum Patrum fideliter refert P. Vazquez *ſuprà.*

Sed contraria ſententia certa eſt Patrum, ita docuit Auguſt. *lib. 23. contra Fauſtum cap. 8. & lib. 1. de nuptiis, & concupiſc. cap. 11.* Hugo Victorin. *lib. de Mariæ virginitate perpetua cap. 1. §. videamus.* Origenes *homilia 1. in diuerſos*, in illud, *Ioſeph autem vir eius.* Baſilius *homilia de humana Chriſti generatione, longè à principio.* Hieron. in illud Matthæi, *cùm eſſet deſponſata.* Chryſoſt. *homil. 4. in Matth.* explicans illud cap. 1. *priuſquam conueniret.* Autor Imperfecti apud Chryſoſt. *hom. 1. in Matth.* in illud, *cùm eſſet deſponſata.* Ambroſ. *lib. de inſtitutione Virginum cap. 6. in principio, & lib. 2. in Lucam, in principio.* Bernard. *ſermone 2. in Miſſus eſt, colum. 6.* Rupertus *lib. 11. de victoria Verbi Dei, cap. 19. in fine in 2. tomo.* S. Bonauent. & S. Thomas *in 4. diſt. 30.* Verba Patrum clariſſima ſunt, vt licitum non ſit ab eorum ſenſu recedere, & illa refert P. Vazquez *ſuprà cap. 2.* adducunt verò citati Patres aliquas rationes, quas infrà examinabimus.

Solùm reſtant explicanda teſtimonia Patrum allata in contrarium, pro quorum explicatione generatim notandum eſt, Patres illos aliquando negare, Virginem fuiſſe vxorem Ioſephi, ſolùm quia non fuit cognita à Ioſepho per copulam carnalem, quaſi negent, inter Mariam, & Ioſephum fuiſſe matrimonium conſummatum, non tamen velint negare, matrimonium ratum, & in eodem ſenſu dicunt aliquando Mariam fuiſſe deſponſatam Ioſepho, non nuptam, quia licet contraxerit matrimonium per verba de præſenti, quæ faciunt matrimonium ratum, non tamen tale matrimonium fuit conſummatum per copulam carnalem, quem ſenſum ampliùs explicabimus, & confirmabimus *dubio 7.* & nomine *ſponſalium*, non ſolùm apud Latinos, ſed etiam apud

A Hiſpanos, ſolet ſignificari matrimonium ratum per verba de præſenti, ante conſummationem, & per hanc doctrinam explicanda ſunt teſtimonia illa Patrum, quæ ſigillatim explicat P. Vazquez *diſp. citata c. 4.* & P. Suarez *2. tom. in 3. part. diſp. 7. ſect. ... §. ad ſanctos ergo.* De ratione quæ affertur pro hac veritate iamiam dicemus.

DVBIVM II.

An beata Virgo contraxerit matrimonium cum Ioſepho poſt votum virginitatis emiſſum.

B CОntra prædictam veritatem de matrimonio Virginis fuit difficultas apud Scholaſticos, quia ſi tale matrimonium contractum eſt poſt prædictum votum, non potuit eſſe licitum matrimonium.

Aliqui exiſtimarunt, matrimonium prædictum fuiſſe contractum ante votum caſtitatis, ita S. Thomas *3. part. quæſt. 29. art. 2.* & ſic facilè ceſſaret prædicta difficultas. Sed non admittimus talem opinionem, & ideo multi alij Scholaſtici docent potuiſſe B. Virginem contrahere matrimonium licitè quia potuit ſubiicere ſe ordinationi Dei, qui nollet B. Virginem exponi periculo violationis voti. quam explicationem ex Magiſtro & aliis Scholaſticis adducunt interpretes S. Thomæ *in 3. part. ad quæſt. 29.*

C & legi poteſt P. Vazquez *ſuprà cap. 5.* & ſecundùm hanc doctrinam explicandus eſt Canon *vouentibus diſt. 27. & 17. quæſt. 1.* vbi dicitur, vouentibus virginitatem, non ſolùm nubere, ſed velle nubere damnabile eſt. quæ verba explicantur quando, in contrahendo matrimonio exponitur perſona contrahens, periculo violandi votum, quod in præſenti caſu, & contractu non fuit. legatur P. Vazquez *ſuprà cap. 6.* qui prædictam doctrinam fuſe explicat.

Deinde ponenda eſt hoc loco doctrina, quam ex inſtituto tradidimus in materia de matrimonio cum multis Doctoribus, nempe eſſe validum contractum matrimonij, cum voluntaria conditione contrahentium de ſeruanda caſtitate, imò cum conditione

D expreſſa non petendi, aut non reddendi debitum. Vnde, potuit B. Virgo contrahere matrimonium cum Ioſeph, explicando conditionem ſeruandi caſtitatem quæ non eſt contra ſubſtantiam matrimonij, vt oſtendimus in materia *de matrimonio*, quòd ſi B. Virgo talem conditionem explicuit Ioſepho, non eſt dubium quin Ioſephus illam conditionem acceptarit, quam doctrinam etiam vt veram tradidit P. Vazquez *ſuprà cap. 6. citato.*

DVBIVM III.

E *Quomodo B. Virgo potuerit contrahere matrimonium poſt votum caſtitatis, cùm per matrimonium tradatur dominium corporis alteri contrahenti.*

HVgo Victorin. *tomo 3. lib. de Mariæ virginitate, cap. 1.* nouo modo philoſophatus eſt de eſſentia matrimonij; dixit enim primariè non eſſe inſtitutum matrimonium ad generationem prolis, ſed ad cohabitationem ex affectu charitatis; ſecundariò verò ad generationem prolis, & ideo facile potuiſſe intelligi inter Beatam Virginem & Ioſephum quantum ad primarium finem, non tamen quantum ad ſecundarium.

Hic tamen modus eſt contra omnes Theologos & Iuriſperitos, qui docent contractum matrimonij

ordinatum

ordinatum eſſe radicaliter ad copulam & generationem prolis, non ad ſolam vnionẽ charitatis animorum & cohabitationẽ: quod efficaciter probat P. Vazquez, & alij; neque neceſſarium eſt in hoc immorari.

Scholaſtici ergo concedunt ad matrimonium neceſſarium eſſe aliquem conſenſum in copulam, non expreſſum, ſed implicitum. Sed in explicando modo conſenſus impliciti eſt diuerſitas opinionum.

Aliqui explicant hoc per conſenſum conditionalem, quia B. Virgo habuit conſenſum in copulam, ſi Ioſeph peteret debitum, & Deus non remitteret tale debitum. Ita philoſophantur, Richardus 4. *d.* 30. *a.* 1. *quaeſt.* 2. *ad* 3. Scotus *eadem diſt. q.* 2. *§. ſecundo.* Durand. *q.* 2. *n.* 8. Supplementum *q.* 2. *art.* 2. *poſt* 7. *concl.* Almay. *quaeſt.* 2. *§. dicitt alij.* Henric. *quodl.* 9. *q* 11. indicat Abulenſ. *in c.* 30. *Numerorum, quaeſt.* 32. imò S. Thom. 4. *d. illa* 30. *q.* 2. *art.* 2. *ad* 1. Hic tamẽ modus philoſophandi multis non probatur, quia cùm verius Virginem contraxiſſe matrimonium poſt emiſſum votum caſtitatis, ſentiendum eſt Virginem abſolutè habuiſſe voluntatem non conſentiendi in copulam carnalem, quod maximè decuit B. Virginem.

Pro vera ergo intelligentia huius difficultatis notandum eſt, in contractu matrimonij duo eſſe, nempe tranſlationem dominij corporis, & vſum illius, & tranſlatio eſt radix vſus, & ſua natura tranſlatio dominij ordinatur ad vſum, & conſenſus in tranſlationem dominij virtualiter, & implicitè continet conſenſum in vſum; ſed B. Virgo ita conſenſit in tranſlationem dominij, vt per votum haberet impeditum vſum, quod manifeſtatum fuit Ioſepho. Item, quia ſecundùm noſtram opinionem potuit eſſe expreſſus contractus, ſalua eſſentia matrimonij de abſtinendo abuſu & ſeruanda caſtitate, ita philoſophatur Maior 4. *d.* 30. *quaeſt.* 4. §. 1. *in* 7. *ratione ſuae concluſionis.* P. Vazquez *ſupra cap.* 7. *à num.* 78. quidquid dicat P. Suar. *d.* 7. *ſect.* 1. *§. ad ſecundam confirmat.* Obiicit verò P. Vazquez aliquid, de quo nos diximus in materia *de matrimonio.* Obiectio autem ſumpta eſt ex Almayno 4. *d.* 30. *quaeſt.* 2. & ea eſt, non videri poſſibile quòd aliquis habeat dominium rei, & quòd nunquam poſſit illa vti ſine peccato. Hæc autem obiectio facilè poteſt ſolui, ſi notemus, habentem dominium alicuius rei impediri poſſe ab vſu, per obligationem religionis, & in hoc caſu, ſi vir accederet ad vxorem habens votum non accedendi, peccaret quidem contra religionem, non tamen peccato fornicationis contra dominium radicale, ac proinde neque contra iuſtitiam reſpectu illius, quòd ſi in contractu vellent contrahentes excludere ius radicale, neque fieret matrimonium, neque tranſlatio dominij corporum.

Quòd ſi contrahentes non fecerunt votum, ſed mutuum pactum de non petendo, & reddendo, dixit P. Vazquez non peccare contra religionem ſi cõiux vnus accederet ad alterum, neque contra iuſtitiã iuris radicalis, ſed contra fidelitatem contractus circa vſum. de quo diximus in materia *de matrimonio.*

Dubium IV.

Qua ratione probetur à Patribus fuiſſe conueniens Virginem contraxiſſe matrimonium cum Ioſepho.

PAtres nonnulli probarunt B. Virginem contraxiſſe matrimonium cum Ioſepho, & hoc fuiſſe conueniẽs ne pateretur infamiam B. Virgo cùm cognoſceretur prægnans, ſi non putaretur nupta: hanc rationem aſſignarunt Origenes *hom.* 1. *in diuerſis*, in

A illud, *Ioſeph autem vir eius*, Matth. 1. Baſil. *homil. de humana Chriſti generatione, longè à principio.* Hieron. in illud Matth. 1. *cum eſſet deſponſata.* Chryſoſt. *homil.* 4. *in Matthaeum*, in illud capitis 1. *priuſquam conueniret.* Imperfectus apud eundem Chryſoſtom. *homilia* 1 *in Matth.* in illud, *Cùm eſſet deſponſata.* Ambroſ. *lib. de inſtitutione Virginum, cap.* 6. *parum à principio.* Rupert. *lib.* 11. *de victoria Verbi Dei, c.* 19. *in fine, in* 2. *tomo.*

Quæ ſanè ratio Patrum duobus modis poteſt exponi, vno vt dicamus Mariam contraxiſſe matrimonium cum Ioſepho, vt ab infamiæ nota, & maligna ſuſpicione in vniuerſum, vel à nota fornicationis, vel violatæ virginitatis, vel adulterij virginitatis, liberaretur; & hoc modo loquuntur Ambroſius, B Baſilius, Chryſoſtomus, Imperfectus, & Bernardus, & ſic intellecta facilis eſt ratio.

Altero modo, vt dicatur B. Virginem contraxiſſe matrimonium, ne putaretur adultera, & lapidaretur à Iudæis, vt intellexerunt Hieronymus, & Origenes. Circa quam rationem videtur eſſe difficultas. Primò, quia ſi B. Virgo peperiſſet ante matrimonium, non eſſet reuera adultera, quia adulterium eſt fornicatio perſonæ coniugatæ. Secundò, quia non videtur, quo loco Scripturæ præcipiatur, talem fœminam lapidari.

Hanc tamen difficultatem rectè ſoluit S. Thomas *quaeſt.* 29. *artic.* 1. *ad* 4. 3. *part.* inquit enim, non ſolùm ea, quæ coniugata committebat adulterium, C ſed etiam virginem, quæ in domo patris cuſtodita fornicabatur, puniri conſueuiſſe tanquam adulteram, colligit ex *cap.* 22. *Deuteronomy*, vbi præcipiebatur, vt ſi quis vxorem ſuam non inueniſſet virginem, & hoc contra eam probaret, lapidaretur ſicut adultera: ſubdit autem Scriptura cauſam his verbis, *Quoniam fecit nefas in Iſrael. vt fornicaretur in domo patris ſui.* Vnde Patres citati per adulterium fornicationem intelligunt, vt notarunt P. Vazquez, & alij.

Addit S. Thomas in eadem ſolutione virginem de ſtirpe ſacerdotali lapidari conſueuiſſe, ſi fornicata fuiſſet, colligit ex *Leuit.* 21. virginem autem fuiſſe de ſtirpe ſacerdotali certum eſt.

D Sed hæc doctrina difficilis eſt, quia illa lex expreſsè ſolùm loquitur de filia ſacerdotis. B. autem Virgo non fuit filia ſacerdotis. Aliam rationem adducunt Patres, quæ dubio ſequenti examinabimus.

Dubium V.

Quo modo ſit intelligenda ratio S. Ignatij Martyris.

ALiam rationem ex Ignatio refert Hieronym. in illud Matth 1. *cùm eſſet deſponſata*; ea autem eſt, B. Virginem contraxiſſe matrimonium, vt partus eius celaretur diabolo: eandem adducit Baſilius E *homilia de humana Chriſti generatione*, & Origenes *homil.* 6. *in Lucam*, eandem adducit Ambroſius *lib* 2. *in Lucam, cap.* 1. Chryſoſtom. *homil.* 4. *in Matth.* Damaſcen. *lib.* 4. *de fide, cap.* 15. *in medio.* Bernardus *homilia* 2. *ſuper Miſſus eſt* Efficacitas huius rationis in eo conſiſtit, quia diabolus agnoſcens Virginis inſignem ſanctitatem, non poterat cogitare Virginem concepiſſe ex fornicatione & peccato.

Oportet autem examinemus efficacitatem huius rationis. Aliqui enim exiſtimarunt non eſſe efficacem, ita Scotus 4. *d* 30. *quaeſtion.* 1. §. *hic ſunt.* Abulenſ. *in cap.* 1. *Matth. quaeſt.* 31. & Noſter Maldonatus *in cap.* 1. *Matth.* explicans illud, *cùm eſſet deſponſata*, & probant, quia non potuit latere diabolum

virginitas Virginis, quæ in integritate corporis conſiſtit, & habet Angelus naturalem vim cognoſcendi omnia naturalia.

S. Thom. 3. *part. quæſt.* 29. *art.* 1. *ad* 3. vt prædictam Patrum rationem defendat, inquit, Dæmonem quidem potuiſſe virtute naturali cognoſcere integritatem corporis Mariæ, in qua virginitas eius conſiſtebat: id tamen Deum non permiſiſſe. Sed hoc modo non videtur explicari ſatis efficacitas rationis Patrum, qui videntur contendere, ratione ſolius matrimonij exiſtimaſſe dæmonem, virginem ex viro concepiſſe.

Alij verò recentiores cum Soto *in* 4. *diſtinct.* 3. *quæſt.* 5. *articul.* 2. *ad* 5. ita prædictam rationem defendunt. Quia Patres perſuaſum ſibi habuerunt dæmonem nunquam ſuſpicari potuiſſe, B. Virginem ex fornicatione concepiſſe, eo quòd eius ſanctitatem ſatis perſpectam haberet: vt igitur, inquiunt, commodiùs ei myſterium occultaretur, & ipſe à curioſa inueſtigatione faciliùs abſtineret, ad quod accommodatiſſimum medium fuit matrimonium. De quo legi poteſt P. Suarez *in citatum articulum D. Thomæ, in commentario illius.*

Sed adhuc manet difficilis ratio Patrum, quia abſolutè potuit dæmon intueri fœtum conceptum in vtero Virginis, & ſimul integritatem illius circa ſigillum virginale, & hoc abſque diſcurſu. Alia ratione poſſumus explicare prædictum argumentum Patrum, pro cuius intelligentia notandum eſt, id quod diximus 2. 2. *tomo* 2. *diſputat.* 30. *dubio* 1. & P. Vazquez *tomo* 5. *in* 3. *partem, diſp.* 151. *cap.* 4. *& diſput.* 125. *cap.* 2. ex peritiſſimis Medicis experientia edoctis, in violatione virginitatis nullam rumpi pelliculam, ſed ſolùm laxari partes ſigilli virginalis, nulla enim talis eſt pellicula. Vnde ex cognitione ſigilli virginalis, non eſt facilè iudicare, an fœmina fuerit violata, vel non, & cognito fœtu facilè potuit dæmon decipi, exiſtimans Virginem ex coniunctione cum viro concepiſſe.

Solùm reſtat explicanda difficultas, an Angelus poſſit cognoſcere præterita naturalis ordinis, etiam quando illa non cognouit vt præſentia, quia ſi non poteſt cognoſcere præterita, niſi quæ aliquando cognouit præſentia, efficacior eſſet ratio Patrum, quia dæmon, videns B. Mariam Virginem concepiſſe, non poſſet cognoſcere per memoriam, an conceperit ex coniunctione cum viro, quia talem coniunctionem nunquam cognouit dæmō, & ita non poteſt habere memoriam illius, quia memoria eſt de obiecto priùs cognito vt præterito. Et ita de Angelo philoſophati ſunt aliqui Theologi, vt Bañes & quidam alij recentiores, quos retuli 1. *part.* in materia *de Angelis, diſp.* 45. *dub.* 3.

Aliorum ſententia eſt, quam ego ſequutus ſum in materia *de Angelis, loco proximè citato*, Angelum poſſe cognoſcere præterita ordinis naturalis, etiamſi non cognouerit illa quando erant præſentia, & *ibidem* propoſui obiectionem contra eam doctrinam, quia ex illa ſequeretur eneruari præſentem rationem Patrum, quod tandem videtur concedere P. Vazquez 3. *part. diſput.* 125. *cap.* 2. *num.* 50. *in principio.* Ego verò in materia *de Angelis loco citato*, reſpondebam prædictæ obiectioni facile potuiſſe dæmonem decipi, quia poſtquam vidit conceptum Chriſtum, non erat neceſſarium vt ageret de cognoſcendo, an fœtus ille ortus eſſet ex coniunctione fœminæ cum viro, & licèt de hoc ageret, poſſet decipi, quia illic interueniebat aliquid ſupernaturale, quod ipſe non poterat

A certò cognoſcere. Et fauet Auguſtin. 2. *de Trinitate, cap.* 7. vbi dixit, quòd diabolus multa poteſt cognoſcere virtute ſuæ naturæ, à quibus tamen prohibetur virtute diuina, quod in præſenti difficultate adducit S. Thom. 3. *part. quæſt.* 29 *art.* 1.

Et explicari poteſt ex alia doctrina multorum Theologorum dicentium, dæmonem virtute naturali non potuiſſe cognoſcere humanitatem Chriſti ſubſiſtere ſubſiſtentia Verbi diuini, & potuiſſe decipi ſi arbitrabatur ibi eſſe ſubſiſtentiam creatam, de quo fusè dixi in materia *de Angelis*, 1. *part. diſput.* 47. *dub.* 1. Sicut ergo potuit in eo euentu decipi, ex permiſſione Dei, putans ibi eſſe ſubſiſtentiam creatam, quæ repræſentabatur cum humani-
B tate, ita in noſtro caſu potuit dæmon decipi, ex permiſſione Dei, ſi vtens ſpecie quam habebat ad cognoſcenda præterita naturalis ordinis iudicaſſet, puerum conceptum à virgine, conceptum fuiſſe ex coniunctione cum viro, quòd ſi non videbat coniunctionem, ſed negationem illius, cogebatur ſuſpendere iudicium, quia ipſe non poterat ſcire quomodo illud factum eſſet; & quidquid ſit de tota hac Metaphyſica, facilè intelligitur, dæmonem videntem beatam Virginem prægnantem, exiſtimaſſe puerum conceptum ex coniunctione cum viro, & ita Patres dixerunt illum exiſtimaſſe Chriſtum conceptum, & natum ex coniugata, non ex Virgine.

C Deinde bene docet P. Vazquez 3. *part. loco illo citato*, Patres illa ratione vti ad probandum inter Ioſephum, & B. Mariam fuiſſe verum matrimonium, per hoc enim dabatur occaſio deceptionis dæmoni.

Aliam rationem adducunt aliqui Patres, vt Hieronym. *in cap.* 1. *Matthæi*, qui dicit in Matthæo explicari Virginem fuiſſe deſponſatam cum Ioſepho vt per generationem Ioſephi origo Mariæ monſtraretur, quam bene expendit P. Vazq. *cap. citato. à n.* 21. Prædictas rationes & alias conuenientes adducit S. Thomas 3. *part quæſt.* 29. *art.* 1. quas dubio ſequenti breuiter referemus.

Dvbivm VI.

D *Quibus rationibus oſtendatur conueniens fuiſſe Chriſtum naſci de Virgine deſponſata.*

HOc latiſſimè & eruditiſſimè, vt aſſolet, explicat S. Thom. 3. *part. quæſt.* 29. *art.* 1. & docet conueniens fuiſſe, Chriſtum naſci ex Virgine deſponſata, primò propter ipſum Chriſtum, ſecundò propter Virginem, tertiò propter nos. Propter Chriſtum quidem, niſi putaretur illegitimus, non reciperetur ab infidelibus: hanc rationem videtur tradidiſſe Ambroſ. *lib.* 1. *in Lucam, cap.* 1. illis verbis: Quid Iudæis poſſet aſcribi, ſi natum ex adulterio perſequuti fuiſſent? quæ ratio conueniens eſt, ad proban-
E dum inter Mariam, & Ioſephum fuiſſe verum matrimonium, ſine quo Chriſtus non putaretur legitimus. Deinde vt genealogia Chriſti conſueto modo Scripturæ poſſet deſcribi. quam rationem attigit Ambroſ. *lib.* 3. *in Lucam*, illis verbis, Qui in ſeculum venit, ſeculi more debuit deſcribi; & infrà, Conſuetudo etiam inſtituit Scripturarum, &c. Tertiò vt parentes haberent tutelam pueri, & in hunc ſenſum explicat D. Thomas illud Ignatij, vt partus eius celaretur diabolo, de quo ſuprà. Tandem, vt à Ioſepho nutriretur puer, vnde & propter officium nutritij pater dictus eſt.

Secundò principaliter fuit conueniens ex parte Virginis, ne iudicaretur concepiſſe extra matrimonium,

nium, lapidaretur vt adultera, de qua ratione iam diximus. Item vt per hoc B. Virgo ab infamia adulterij liberaretur, vnde Ambroſ. 7. *in Lucam* dixit, quòd deſponſata eſt, ne violatæ virginitatis aduretur infamia. Item, vt Ioſeph illi miniſtraret.

A Tandem tertiò principaliter hoc fuit conueniens propter nos, quia teſtimonio Ioſephi probatum eſt Chriſtum ex Virgine natum, quam rationem attigit Ambroſius *lib. 2. in Lucam, c. 1.* illis verbis, *locupletior teſtis*, &c. Secundò, quia ipſa verba Virginis matris magis credibilia redduntur ſuam virginitatem aſſerentis, iuxta Ambroſium *lib. 2. in Lucam, c. 1.* Tertiò vt non remaneret excuſatio virginibus quādo ſunt incautæ circa vitandam infamiam honeſtatis. Quartò prædicto modo ſignificata eſt Eccleſia Virgo deſponſata vni viro Chriſto. Addit S. Thomas, rationem aliam, nempe vt hoc modo in Maria honoraretur virginitas, & matrimonium contra hæreticos.

DVBIVM VII.

An ſit de fide inter Mariam, & Ioſephum fuiſſe verum matrimonium.

ALiqui hæretici dixerunt non fuiſſe verum matrimonium, quos refert P. Vazquez *d. 125. c. 1.* & idem docuit Gratianus 27. *q. 2. canone, Quid autem, & canone, Institutum.* & Michaël Medina *lib. 5. de continentia, cap. 61.* contendit probare non fuiſſe verum matrimonium. Et tandem *cap. 64.* vtranque partem dicit poſſe defendi. Et Caniſius *lib. 1. de B. Virgine, cap. 5. §. iam verò*, hanc controuerſiam poſuit inter arbitrarias, quarum quælibet pars poteſt defendi, vt docuerat *in §. præcedenti.*

Sed P. Vazquez *diſp. citata, cap. 3. num. 26.* dicit ita eſſe certam communem Scholaſticorum ſentētiam, vt contraria ſit temeraria, quia eſt contra omnes Scholaſticos, & contra Patres frequenter, &, vt ſuprà oſtendimus, nullus ex Patribus contrarium docuit, & argumentum quo vſus eſt Gratianus, damnatum eſt tanquam error in fide; exiſtimauit enim non eſſe eſſentialiter matrimonium ſine copula carnali, quod eſt error, vt bene oſtendit P. Vazquez *cap. citato*; & res eſt certa in materia *de matrimonio*, matrimonium ratum eſſentialiter conſiſtere ſine copula carnali.

Addit P. Vazquez quòd ſi aliquis putet inter Mariam & Ioſephum non fuiſſe verum matrimonium, quia arbitretur ad matrimonium neceſſarium eſſe expreſſum conſenſum in copulam carnalem, & ſpem illius, etiam eſt error damnatus in Concil. Conſtantienſ. *ſeſſ.* 8. inter errores VViclephi.

Rectè autem oſtendit P. Vazq. deceptum fuiſſe Michaelem de Medina, quia non ſatis conſideratè legit damnationem VViclephi citatam.

Dixit etiam *in eodem cap.* P. Vazquez communem Scholaſticorum ſententiam non eſſe de fide certam. Primò, quia non videtur definitio aperta in aliquo Concilio. Secundò neque videtur eſſe aliqua traditio. Tertiò explicat, quia Patres indicant contrarias ſententias ſaltem in modo loquendi, vt ſuprà vidimus; ergo ſignum eſt apud illos non fuiſſe rem certam de fide, ex certa & conſtanti traditione Eccleſiæ.

Deinde ex Scriptura non videtur poſſe colligi vt certum de fide, quia licèt aliqua teſtimonia ſatis probabiliter videantur indicare verum fuiſſe matrimonium inter Ioſephum, & B. Mariam, tamen cùm Patres videantur variare circa explicationem illorum locorum, non videtur ex illis efficaciter colligi dogma fidei.

Item ſcire oportet quòd licèt antiqui Scholaſtici omnes *in 4. d. 29. & 30.* tradiderint communem ſententiam, tamen multi eorum non dicunt rem eſſe de fide, ſicut allegant aliqui recentiores.

Sed non deſunt recentiores aliqui, qui exiſtiment de fide eſſe, inter Ioſeph & B. Virginem fuiſſe verum matrimonium ratum, & ita ſenſit P. Suarez *tomo 2. in 3. partem, diſput. 7. ſect. 1.* Et probari poteſt ex locis Euangelij *Matth. 1.* vbi dicitur B. Virgo deſponſata Ioſeph, & Angelus dixit ad Ioſeph, *noli timere accipere Mariam coniugem tuam*, & *Lucæ 1.* dicitur deſponſata, & idem *cap. 2.* per vocem *deſponſatam* planè videtur ſignificari matrimonium ratum, & *Matth. 1.* Ioſeph dicitur vir eius. Quæ loca multi

B Patres, quos ſuprà retulimus, de vero matrimonio rato intelligunt, & Patres, qui contrarium videntur ſentire, explicuimus nos, vt ſolùm negauerint, eſſe matrimonium conſummatum; ergo admittimus ex communi ſenſu omnium Patrum, inter Ioſephum & Mariam fuiſſe verum matrimonium ratum. Communis autem ſenſus omnium Patrum circa ſenſum locorum Scripturæ rem facit omnino certam, quæ ponderatio mihi videtur ſatis efficax pro prædicta ſententia, quæ mihi videtur probabilior, omitto alia quæ P. Suarez & alij adeunt, quæ potius declarant rem, quàm probent efficaciter certitudinem fidei. Deinde vrgeo, quia per vocem *deſponſatam* in Euangelio, negari non

C poteſt, ſaltem ſignificari ſponſam per verba de futuro: quis autem dicat Ioſephum, & Mariam per totam vitam manſiſſe in ſtatu ſponſalium de futuro, & nunquam contraxiſſe matrimonium per verba de præſenti. Vnde Patres aliqui qui indicare videntur per illa verba *deſponſatam* ſignificari ſponſalia per verba de futuro, non potuerunt probabiliter exiſtimare per totam vitam duraſſe contractum ſponſalitium, & numquam fuiſſe celebratum matrimonium ratum per verba de præſenti, præſertim cùm ex ipſo Euangelio conſtet Mariam & Ioſephum cohabitaſſe, quod proprium eſt eorum qui contraxerunt matrimonium per verba de præſenti.

D Et ex hoc colligo, nullo modo eſſe admittendam ſententiam Michaëlis Medinæ ſuprà citati, dicentis liberum eſſe in hac controuerſia quamlibet partem defendere. Secundò non eſt admittendum quod Caniſius putauit, hanc controuerſiam inter arbitrarias eſſe numerandam. Et licèt aliqui Scholaſtici, præſertim ex antiquis, non dicant expreſsè rem eſſe de fide, tamen omnes ad probandum communem ſententiam vtuntur teſtimoniis Scripturæ & Patrum; quæ ponderanda ſunt, vt nos paulo antè diximus, & poſſumus addere, ſenſum omnium fidelium, qui cenſent S. Ioſephum fuiſſe ſponſum B. Virginis; quis autem credat fideles exiſtimaſſe per totam vitam Ioſephum ſolùm fuiſſe ſponſum per verba de

E futuro, & nunquam contraxiſſe matrimonium per verba de præſenti, quod facilè poterant contrahere, cùm ſimul cohabitarent Ioſephus, & B. Virgo, & rationes Patrum, quas ſuprà retulimus, quibus probarunt, inter Mariam, & Ioſephum fuiſſe verum matrimonium, manifeſtè ſupponunt, quæ diximus, & mihi valde videtur certum, nullum ex antiquis Patribus voluiſſe negare, verum matrimonium ratum, inter Mariam & Ioſephum, ſed ſolùm voluiſſe negare matrimonium conſummatum.

Et ex his poſſumus reſpondere veritatem hanc de matrimonio inter Mariam, & Ioſephum colligi, vt certam de fide, ex traditione Patrū, fundata in locis Scripturæ bene explicatis, vt probatum eſt.

Sed poteſt obiici, hoe modo Ioſephus exiſtimatus eſt communiter Pater Chriſti, & tamen reuera non erat; ergo ſimiliter potuit exiſtimari maritus Virginis, licet reuera non fuerit, & eius cohabitatio exterior cum Virgine potuit exiſtimari à gentibus matrimonium, licèt reuera non fuerit matrimonium.

Huic obiectioni reſpondet P. Snarez *tomo 2. in 3. partem, diſputat. 7. ſect. 1. §. niſi qui fortaſſe.* Et breuiter poſſumus reſpondere obiectionem eſſe nullius momenti, quia ad dicendum, Ioſephum non fuiſſe Patrem Chriſti, habemus certum fundamentum in doctrina fidei: at verò ad dicendum, non fuiſſe verum maritum Virginis, non ſolùm non eſt probabile fundamentum, imò potiùs videtur contra citata loca Scripturæ, vt explicantur à Patribus, & in communi doctrina Patrum; &, vt dicebamus, negari non poteſt Ioſephum fuiſſe ſponſum Virginis, ſaltem per verba de futuro, & ad munera, & officia, ad quæ aſſumebatur, cum cohabitatione Virginis, longè fuit conuenientius vt reuera eſſet maritus Virginis per matrimonium ratum, quod, vt diximus, planè ſupponunt Patres in ſuis rationibus.

Dubium VIII.

Quando fuerit contractum matrimonium per verba de præſenti inter Mariam & Ioſephum.

PRima ſententia eſt aſſerentium hoc matrimonium contractum fuiſſe poſt Incarnationem & annunciationem. hanc indicant Hieronymus, & Origenes, quos citat P. Vazquez *diſp. 127. cap. 1.* fauet Ambroſ. *lib. de inſtitutione Virg. cap. 6.* & Tertull. *libro de velandis Virginibus, cap. 6.* Et poteſt probari ex *Matth. 1.* vbi dicitur, *cùm eſſet deſponſata, &c.* quod de ſponſa per verba de futuro intelligunt aliqui, & poſtea dixit Angelus Ioſepho, *noli timere accipere Mariam coniugem tuam*, hoc eſt, ducere illam in vxorem, iuxta phraſim Scripturæ *Geneſis 4.* vbi de Lamech dicitur accepiſſe vxores, & ſimilis phraſis eſt *Geneſis 6.* Et P. Maldonatus *in cap. 1. Matth.* citat Hilarium, Epiphanium, & Baſilium.

Secunda opinio eſt aſſerentium, matrimonium fuiſſe contractum inter beatam Virginem & Ioſephum ante annunciationem Angeli, pro qua ſententia P. Vazquez *ſuprà cap. 8.* citat Ambroſium *lib. 2. in Lucam, cap. 1.* Chryſoſtomum *homil. 4. in Matthæum*, & alios, ſequitur Caietan. *3. part. quæſtione 19. in artic. 2. §. de primo.* Secundò idem ſupponunt Patres ſuprà citati, qui dixerunt Chriſtum natum fuiſſe ex Virgine deſponſata, vt partus eius celaretur diabolo, dum putat Chriſtum ex vxore conceptum, non ex Virgine ſimplici. quam rationem fusè explicuimus *ſuprà*.

Et ex Scriptura probari poteſt, quia Angelus *Matth. 1.* non dixit, *noli timere accipere Mariam in coniugem tuam*, ſed, *accipere Mariam coniugem tuam*, quibus verbis ſupponit Angelus iam eſſe ſuam, quod per ſe videtur ſatis manifeſtum.

Ex Patribus verò citatis pro contraria opinione eam videntur indicare Origenes, Hieronymus, & Ambroſius, non tamē alij, vt bene annotauit P. Vazquez *cap. 8. citato*, & ex his conſtat ſecundam ſententiam probabiliorem eſſe, non tamen omnino certam, vt aliqui recentiores exiſtimarunt.

Sciendum autem eſt Chryſoſtomum *loco citato* dixiſſe, morem antiquitatis fuiſſe, vt ſponſæ in ſponſorum domibus haberentur, & Bernardus *homil. 2. in*

A *Miſſus eſt*, dixit fuiſſe conſuetudinem Hebræorum, vt ſponſæ ſponſis traderentur, & in ſuis domibus cuſtodirētur, intelligendum eſt de ſponſis poſt contractum matrimonium per verba de præſenti, alias non ſatis bene eſſet conſultum caſtitati, & honori Virginum, & ex dictis ſoluta manet ratio pro prima opinione, non enim eſt idem accipere coniugem, & accipere ſuam coniugem, vt ponderauit P. Vazquez. legatur P. Suarez *tomo 2. diſp. 7. ſect. 2. concluſ. 1.*

Dubium IX.

Quo tempore Ioſephus, & Maria ſimul
B *habitare cœperint.*

IN hoc dubio prima opinio eſt Caietani *3. p. q. 29. in art. 2. §. de primo*, qui dixit, Ioſephum à tempore deſponſationis, & toto tempore quo B. Virgo manſit apud Eliſabetham, nō adduxiſſe in domum ipſius Ioſephi B. Virginem, ſed habitaſſe cum illa, vel in domo ipſius B. Virginis, vel Eliſabeth. Probat Caiet. ex illis verbis Lucæ loquentis de B. Virgine, *poſtquam viſitauit te Eliſabeth. reuerſa eſt in domum ſuam*, & ponderat Caietanus, non dixiſſe in domum ſponſi ſui. hanc ſententiam priùs tradiderat Abulenſis in illud cap. Matthæi 1 *noli timere*, &c.

Aliorum ſententia eſt tempore annunciationis
C Angelicæ non ſolùm fuiſſe iam contractū matrimonium per verba de præſenti, ſed etiam B. Virginem iam habitaſſe in domo Ioſephi. Et hanc ſententiam ſequitur P. Vaxq. *cap. 9.* & colligit ex Chryſoſtomo, qui *homil. 4.* in illud Matthæi 1. *Ioſeph fili David*, &c. expreſsè docet idem *homil. 5.* in illud, *ſurgens autem Ioſeph.* conſentit etiam Imperfectus *in Matth. homil.* in illud, *cùm eſſet deſponſata.* Theophylactus, & Euthym. *in eundem locum*, qui dicunt, Ioſephum mente ſua, & propoſito Mariam à ſe dimiſiſſe: ab Angelo autem monitum fuiſſe, vt eam domi retineret; citantur alij Patres pro hac ſententia, ſed non ita clarè loquūtur. Eandem ſententiā ſequutus eſt P. Suar. *diſp. 7. ſect. 1.*

D
Dubium X.

In qua ætate Maria & Ioſeph contraxerint matrimonium.

IN hoc dubio prima ſententia eſt aſſerentiū, B. Virginem (de cuius ætate priùs dicendū eſt) decimotertio anno ſuæ ætatis contraxiſſe matrimoniū, hæc ſequitur ex ſentētia eorum, qui dicunt, decimoquarto anno peperiſſe Chriſtum. ita Ioannes Annæus *in commentarijs chronographia Philonis*, Driedo *lib. 3. de dogmatibus Eccleſiaſticis. tit. 3. cap. 5. part. 4.* teſtatur Annæus ſe id ex Hieronymo didiciſſe.

Secunda ſententia eſt Caietani in illud Lucæ 1.
E *ad Virginem deſponſatam*, qui probabile putat, Virginem fuiſſe vigintiquatuor annorum, & vt minimum habuiſſe decem & nouem annos quando Chriſtum peperit, ac proinde vnum annum antea contraxiſſe matrimonium.

Tertia ſententia eſt aſſerentium contraxiſſe matrimonium anno decimoquinto nondum expleto, ita colligit Cardinal. Baronius *in apparatu ad Annales. §. fidem adhibendam*, ex Euodio Apoſtolorum ſucceſſore, apud Nizephorum *lib. 2. hiſtoria. cap. 3.* & ex Niſſeno *oratione in diem Natiuitatis.* Damaſceno 4. *de fide, cap. 15.* Germano Patriarcha Conſtantinopolitano, in ſermone de præſentatione Mariæ, Gregor. Epiſcop. Nicomed. *in ſermone de*

præſentatione B. Virginis apud Metaphraſtem, & Surium 21. Nouembris, & Cedreno *in compendio hiſtoria*. Cum Euodio conuenit autor libri *de Natiuitate B. Mariæ*, apud Hierónymum *tomo* 9. quem librum ipſe Latinum fecit ea Hebræo. Alij citantur pro ſententia Euodij, immeritò tamen. Et hanc ſententiam communiter ſequuntur alij hiſtorici, & ea Scholaſticis P. Vaaquea *diſp. citata, cap.* 11. & P. Suarez ſequitur Euodium *diſp. citata, ſect.* 3. Sed dicit B. Virginem paulo poſt inchoatum 14. annũ fuiſſe nuptam. Sed P. Vazq. *ſuprà n.* 126. *§. caterùm*, iuata Euodium docet, ſecundùm computationem Euodij dicendum eſſe B. Virginem inchoante 15. anno deſponſatam fuiſſe, & poſt quatuor menſes nupſiſſe, ſed etiam inchuante 16. enixam fuiſſe.

Reſtat dicendum de ætate Ioſephi, & prima opinio fuit aſſerentium fuiſſe octogenarium, aut valde ſenem. Primam partem docuit Epiphanius in Anchorato *hæreſi* 78. *pagin.* 3. Secundam docuit Nizephorus *lib.* 1. *hiſtoria, cap.* 7.

Secunda opinio eſt aſſerentium, vel ſolùm fuiſſe Ioſephum quinquagenarium, vel non ita ſenem, quin pôtens iudicaretur ad generandum. legatur P. Vazquez *ſuprà*, qui citat Gerſonem, & Viguerium.

Tertia ſententia eſt aliorum, qui generatim docent Ioſephum fuiſſe maturæ cuiuſdam ætatis, & potentem ad generandum; hac enim ratione Chriſtus putabatur filius Ioſephi, & B. Virgo putabatur concepiſſe ex marito, & non ex adulterio, quod planè videntur ſenſiſſe Patres *ſuprà* citati, qui dixerunt conueniens fuiſſe B. Virginem contraxiſſe verum matrimonium, ne aliàs haberetur adultera, & hanc ſententiam ſequitur P. Vaaquez *ſuprà*, & P. Suarez *ſectione citata*, aliíque recentiores, & mihi placet propter rationem factam. De materia huius diſputationis legatur P. Chriſtophorus de Caſtro noſtræ Societatis *lib. de vita B. Mariæ*.

Dvbivm XI.

Qua de cauſa Ioſephus dimittere voluerit Mariam pregnantem, Matthæi 1.

OCcaſione eorum quæ de matrimonio Virginis diximus, aliqui Scholaſtici quærũt cauſam, ob quam Ioſephus voluerit dimittere B. Virginem, vt refertur *cap.* 1. *Matthæi*, de quo fusè & ea inſtituto tractant Patres & interpretes Matthæi *in illum locum*.

Prima opinio eſt aſſerentium, Ioſephum non ex praua ſuſpicione, ſed ex magna erga Virginem reuerentia, eam dimittere voluiſſe, eo quòd magnum Sacramentum in illa agnoſceret, ita expreſsè Origenes *homilia* 1. in diuerſos, & Bernardus *homil.* 2. *in Miſſus eſt*. Theophylact. *in illum locum Matthæi* 1. Baſilius *ſermone de humana Chriſti generatione*, Hieron. & Anſelmus *in* 1. *cap. Matthæi*.

Alij Patres putant Ioſephum in ſuſpicionem, & dubium de re incidiſſe, & myſterium ignoraſſe. ita Iuſtinus *dialogo cum Tryphone*. Chryſoſtomus *homil.* 4. *in Matthæum*, Euthymius *in illum locum*. Auguſtinus *multis in locis, ſermone* 18. *de tempore*, & 16. *de verbis Domini*, & *in Enchirid. c.* 37. & *epiſtola* 54. Ambroſius *libro de inſtitutione virginum*, *cap.* 5. Rupert. *lib.* 1. *de gloria & honore filij hominis*, in illud Matth. 1. Autor *libri de Natiuitate B. Mariæ*, apud Hieronym. *tom.* 9. Gregor. *homil.* 26. *in Euangelia*.

Et probari poteſt ea illis verbis Angeli ad Ioſephum, *Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam*

A *coniugem tuam, quòd enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*. Ea quibus verbis planè videtur colligi Ioſephum antea non cognouiſſe myſterium. Addunt aliqui viri docti & pij, Ioſephum non peccaſſe in illo dubio, propter magnum fundamentum quod habuit dubitandi.

Quod autem dicitur Matth. 1. *Ioſeph autem cùm eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam*, ſolùm ſignificat Ioſephum dubium de crimine, vel occaſione illius apud ſe ſtatuiſſe illud non diuulgare.

Secunda igitur expoſitio Patrum ſuprà relata magis videtur conſentanea textui Matthæi, quam ſequuntur multi interpretes, & P. Vaaquea *ſuprà*
B *cap.* 10. & P. Suarez *diſp. citata ſect.* 2.

Deinde notandum eſt id quod docuit P. Vaaquez *vbi proximè*, non eſſe admittendam expoſitionem Origenis in illud, *inuēta eſt de Spiritu ſancto*, quaſi inuenta fuerit à Ioſepho curioſa inueſtigatione & licentia maritali, quod etiam docuerũt Hieronymus, & Anſelmus, & alij *in prædictum locum*, quod credendum non eſt, propter inſignem reuerentiam, quam erga Virginem habebat Ioſephus, & ipſius Ioſephi prudentiam. legatur P. Vaaquez *ſuprà cap. citato, num.* 125. & noſter Maldonatus *in eum locum Matthæi*.

Bene autem notant P. Vazquez & alij, verba illa, *Ioſeph autem cùm eſſet iuſtus, & nollet eam traducere*, non
C ſignificare, quòd noluerit eam traducere in domum ſuam, iam enim erat in domo ſua, vt *ſuprà* oſtendimus, ſed noluiſſe manifeſtare defectum eius, hoc enim ſignificat verbum *traducere*, quod etiam alij notarunt; & de ſignificatione verbi *traducere* doctè Maldonatus & P. Vazquez tractant.

Iuxta doctrinam traditam, ſolui poteſt aliud dubiolum, nempe, an Ioſephus fuerit comitatus beatam Virginem, quando iuit ad viſitandam Eliſabeth? Et probabilior eſt pars negans, quia ſi Ioſeph ſimul cum Maria viſitaſſet Eliſabeth, audiſſet quæ Eliſabeth dixit, appellans B. Virginem matrem Domini, & quæ reſpondit B. Virgo, ac proinde non poſſet poſtea Ioſeph dubitare, vel prauam aliquam ſuſpi-
D cionem pati de Beatiſſima Virgine, vt rectè ponderauit P. Vazquez *diſp. citata, cap.* 9. *num.* 108.

Sed quæri poteſt, quomodo dicat Matthæus *Virginem inuentam habentem de Spiritu ſancto*, videtur enim ſignificare Euangeliſta Ioſephum cognouiſſe beatam Virginem concepiſſe de Spiritu ſancto. Sed hoc non eſt admittendum, quia ſi Ioſeph cognouiſſet illud myſterium, non diceret Angelus illi, *noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*; hæc enim ratio Angeli manifeſtè ſupponit, Ioſephum ignoraſſe Virginem concepiſſe ea Spiritu ſancto, vt bene aduertunt P. Suarez, & P. Vazquez *locis ſuprà citatis*, & alij interpretes non pauci; illa ergo verba, *inuenta eſt*, ſo-
E lùm ſignificant Ioſephum videntem Virginis vterum tumeſcentem, agnouiſſe conceptum, qui reuera erat ab Spiritu ſancto, quamuis Ioſeph tunc non cognoſceret myſterium conceptionis per opera Spiritus ſancti.

De materia huius diſputationis legantur interpretes Euangeliorum *in cap.* 1. *Matthæi*, & ex recentioribus noſtris, P. Maldonatus, P. Mariana, & P. Manuel Sà.

Reſtat dicendum de virginitate B. Mariæ, & de votis illius, de quibus dicemus *diſp.* 20. 21. & 23.

***

DISPVTATIO XVIII.

Scholastica.

Dvbivm I.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, lumen gloriæ non diſtingui ab ſpecie impreſſa viſionis qua Deus clarè videtur.

DE materia huius diſputationis dixi *opuſculo de lumine gloriæ, diſp.* 1. habetur *tomo opuſculorum Theologicorum*, & oportet referre nonnulla quæ recentiores dixere.

Aliqui dixerunt eſſe opinionem nouam, ita Ægidius *tomo de beatitudine, lib.* 9. *quæſt.* 8. *articul.* 1. § 3. & alij recentiores; ſed falluntur, quia ex antiquis Scholaſticis, Vdalricus expreſsè ſenſit ſpeciem impreſſam, & lumen gloriæ non diſtingui realiter, vt aperte refert Carthuſianus 3. *d.* 14 *quæſt.* 3. & eandem refert Richardus 4. *d.* 49. *art.* 3. *quæſt* 1. ab aliquibus traditam, qui diſputantes hoc dubium dixerunt, *ſiue lumen gloriæ diſtinguatur ab ſpecie impreſſa, ſiue non,* ſignum eſt fuiſſe controuerſiam de hac re tempore Richardi, vel ante illum, & hunc locum vidit Ægidius, vt ipſe teſtatur *loco citato*. §. 4. *num.* 21. vt retuli *opuſculo citato, diſp* 1. *dub* 9. & ſententiam Vdalrici refert Salas 1. 2. *ad quæſtionem* 3. *tract.* 2. *diſp.* 5. *ſect.* 5. *fol.* 549. *column.* 1. *num.* 52. § *quintò alij.* Et hoc tempore multi viri docti ſecuti ſunt ſententiam P. Vazquez. ita P. Gaſpar Hurtado *tomo de Incarnatione*, agens de ſcientia infuſa Chriſti. P. Didacus de Alarcon 1. *part. ad quæſtionem* 12. & ego fusè eam tradidi, & probaui *opuſculo citato, dubio* 7. 8. & 9. & multi alij recentiores eam ſequuti ſunt doctiores multo, quàm recentiores nonnulli, qui audacter ſua ſcripta typis mandarunt, paruam, vel nullam habentes autoritatem, qui non tam ſcriptores, quàm ſcribentes appellandi ſunt, & P. Arrubal 1. *part. in quæſt.* 12. *diſp* 16. *cap.* 3. dixit prædictam ſententiam P. Vazquez ſecutos fuiſſe grauiſſimos recentiores, qui eam ſatis probabilem reddiderunt. Item non defuit qui diceret omnes Magiſtros Societatis impugnare ſententiam P. Vazquez, ſed fallitur, vt conſtabit ex dicendis.

Deinde prædictus Ægidius, & quidam alij recentiores, auſi ſunt ſunt dicere prædictam ſententiã de identitate ſpeciei impreſſæ cum lumine gloriæ eſſe improbabilem, in quo ſine fundamento loquuntur, quia prædicta ſententia efficaciſſimam habet rationem, qua vſus eſt P. Vazq. quam ego ex inſtituto explicui *opuſc. citato. dub.* 7 & 8 impugnans quæ recentiores aliqui tradunt, ad ſoluẽdam rationem P. Vazquez. & his quæ ego dixi, non video ſatisfactum.

E Item probabilitatem eius ſententiæ ſatis confirmat autoritas eorum, qui illã ſequuti ſunt vt veram, & P. Arrubal, vt vidimus, dixit ſatis probabilem. Item fauent illi opinioni, qui putant in ſcientia infuſa Chriſti ſupernaturali, non dari habitũ realiter diſtinctum ab ipſis ſpeciebus, ita ſenſit P. Valẽtia, & Medina 3. *p. ad q.* 11. agentes de ſcientia ſupernaturali infuſa Chriſti, quos retuli *opuſculo citato*.

Item ad oſtendendam probabilitatem prædictæ opinionis oportet aduertere, olim Romæ cùm ibi P. Vazquez doceret Theologiam, ſæpe in publicis actionibus illam traditam, cum approbatione & applauſu ſapientiſſimorũ omnium, qui veram, vel probabilem illam iudicarunt; poſtea verò P. Vazq. com-

A pluri illã typis mandauit; & ſæpe defendebat in publicis actionibus noſtræ Societatis, & alij in actionibus Academiæ illam defendebant, eandem etiam in Conuẽtu clariſſimæ religionis S. Auguſtini eiuſdem Vniuerſitatis acriter, & acute illam defendit ſapientiſſimus Magiſter frater Ioannes Marquez & doctiſſimus Magiſter frater Baſilius Legionenſis, Illuſtriſſimi Salmanticenſis Academiæ Magiſtri, & principalium cathedrarũ Moderatores, poſſẽtque referri plures alij viri aliarum religionum, qui in eadẽ Academia eandem doctrinam docuerunt, & ego certò agnoui multos viros doctos, qui in Academia Complutenſi, & Salmanticenſi iuridicè interrogati reſponderunt opinionem de identitate luminis cum

B ſpecie impreſſa Dei, nullam mereri cenſuram, & eſſe probabilem, & principium de concurſu cauſarum ſubordinatarum, quòd cuilibet debeat reſpondere aliqua ratio in effectu, quo principio vtitur P. Vazq. 1. *part. loco cit.* ad probandam ſuam ſententiam repetit, & defendit 1 2. *tomo* 1. *diſp.* 34 *cap.* 3. quem tomum ex commiſſione ſenatus Regij approbauit Sapientiſſimus Magiſter Curiel, & grauiſſimis verbis laudauit, habetur eius approbatio in prima editione; in altera verò editione eſt etiam approbatio ſapientiſſimi Magiſtri Baſilij Legionenſis, & in eadem Academia eandem defendit ſapientiſſimus Doctor Dominus Ioannes de Pereda, Scoti Regens, & perdoctiſſimus Doctor Melchior de Bolibar Veſpertinæ

C cathedræ Moderator, & eandem doctrinã approbauit ex commiſſione ſupremi Senatus Regalis Caſtellæ doctiſſimus frater Gabriel Goldaraz in Burgenſi Auguſtinianorũ cœnobio, cui commiſſus eſt tomus primus in primam partem, vbi ad quæſtionem 12. habetur prædicta ſententia, & eandẽ ex eodem iuſſu ſupremi Senatus approbauit perdoctus P. frater Ioãnes de Eſtrada, lector Theologus in ſuo collegio Complutenſi, cui commiſſus eſt tomus primus in 3. partem, vbi ad quæſtionem 11. habetur eadem doctrina. legat qui voluerit inſignes approbationes horum Magiſtrorum, quæ circumferuntur in prædictis tomis, etiàm hoc tempore, tantum inualuit vt à multis communiter defendatur viriliter.

D Probabilitas prædictæ ſententiæ non parum confirmatur ex ſolutione multarum obiectionum, quas contra illam fecerunt aliqui quas referebam & ſoluebam *dicto opuſculo de lumine gloriæ, dub.* 9. & etiam ſoluit multas Ægidius *lib.* 9. *de beatitudine, q* 8 *art.* 1. §. 4. à verbis illis: Quarto loco hæc omnia attuli, vt oſtenderem, nullum virum prudentem, & mediocriter doctum poſſe negare probabilem eſſe hoc tempore prædictam opinionem P. Vazquez.

Dvbivm II.

An ex Clementina ad noſtrum, de hæreticis, poſſit ſumi argumentum contra opinionem P. Vazquez de identitate luminis gloriæ cum ſpecie impreſſa Dei.

IN hoc dubio aliqui exiſtimarunt, ex *Clementina ad noſtrum, de hæreticis*, poſſe ſumi argumentum contra prædictam ſententiam P. Vazquez, ita ſenſit P. Suarez 3 *part. ad quæſt* 11. & 1. *part. lib.* 2. *de attributis negatiuis, cap.* 14 *num.* 8. & citantur alij in materia *de beatitudine*; quia non eſt credendum Concilium voluiſſe definire dari ſpeciem Dei, hoc enim non videtur deſeruire inſtituto Concilij contra hæreticos: voluit ergo definire, dari aliquod principium diſtinctum ab ſpecie impreſſa.

Alij tamen docent, ex Clementina nõ poſſe ſumi argumen

argumentum contra opinionem P. Vazquez. ita expreſsè Ægidius *lib.9. de beatitudine quæſt.8. art.1. §.4. num* 45. à verbis, *ſicut etiam, & alij huius ætatis*, & ego idem docui *opuſculo citato diſp. citata dubio 9. obiectione 9.* & explicari poteſt, quia Concilium ſolùm contendebat contra hæreticos non ſufficere ex naturæ viribus ad videndum Deum, ſed neceſſarium eſſe aliquod principium ſupernaturale ad viſionem Dei. An verò tale principium ſupernaturale diſtinguatur ab ſpecie impreſſa, vel non, non pertinebat ad inſtitutum Concilij, neque circa hoc fuerat aliquis error: debet autem Theologus perſpectam habere intentionem Concilij definientis aliquid, & cognoſcere quem errorem intendat damnare, aliàs decipietur ſæpe Theologus, & in re graui vtetur leuiſſimis argumentis, quod poterit vergere in detrimentum ignorantium, exiſtimantium propter illa argumenta aliquam opinionem eſſe improbabilem, quæ re vera probabiliſſima ſit. Plura de ſenſu Clementinæ citatæ legantur *opuſculo citato, diſput.1. de lumine gloriæ, dubio* 1. 2. & 4. Neque dicimus Concilium in citata Clementina, voluiſſe aliquid determinare circa ſpeciem impreſſam Dei, an detur, vel non detur? an diſtinguatur, vel non diſtinguatur à lumine gloriæ? hæc enim diſputatio purè Scholaſtica, & metaphyſica eſt, ſicut & quæſtio, an diſtinguatur hæc ſpecies à lumine gloriæ, an non? & ita ſenſerunt multi huius ætatis, qui licèt dixerint, ſententiam Patris Vazquez eſſe falſam, manifeſtè tamen docuerunt non eſſe contra Clementinam citatam, & vehementer mirantur viros doctos, ex illa Clementina velle ſumere argumentum contra opinionem P. Vazquez. Et ideo meritò P. Fr. Gabriel Goldaraz Auguſtinianæ familiæ doctiſſimus, in approbatione tomi primi P. Vazquez in primam partem, vbi continetur ſententia illa de ſpecie impreſſa, & lumine gloriæ, dixit, nihil in diſputationibus illius primæ partis quod orthodoxæ fidei rectæve inſtitutioni fideliū repugnet, apparere, quod nō diceret, ſi exiſtimaret prędictam opinionem non eſſe conſentaneam Clementinæ citatæ. Et P. Fr. Ioannes Eſtrada, in approbatione tomi primi tertię partis dicit, doctrinam quam illud opus mirificum continet, ſolidam eſſe, & veram, Catholicæ Eccleſiæ conſentaneam, nulló que modo à recto Eccleſiæ tramite deuiantem, quod non diceret prædictus Pater, ſi iudicaſſet doctrinam de identitate luminis cum ſpecie impreſſa non eſſe conſentaneam doctrinæ citatæ Clementinæ: habetur autem ea doctrina in illo tomo *ad quæſtionem* 11. *S. Thomæ.* Demus omnes quos ſuprà retulimus admittentes prædictam opinionem vt veram, vel ſaltem vt probabilem, planè ſentiunt, non eſſe contra Clementinam relatam.

Dubium III.

An ex opinione P. Vazquez ſequatur, intellectum tam potentem eſſe reſpectu cognitionis obiecti ſupernaturalis, ſicut reſpectu cognitionis obiecti naturalis.

Aliqui viri ſatis docti refutant opinionem P. Vazquez de identitate luminis gloriæ cum ſpecie impreſſa, eo quòd ex illa ſequeretur, tam potentem eſſe intellectum reſpectu obiecti ſupernaturalis, quàm reſpectu obiecti naturalis, quod eſt planè abſurdum, & nullus concedit. Sequela probatur, quia reſpectu obiecti naturalis, intellectus eſt potens poſita ſpecie, & ablata non eſt potens, quia, vt ſupponimus ex Philoſophia, intellectus indiget ſpecie im- A preſſa ad cognitionem obiecti: idem autem contingit reſpectu obiecti ſupernaturalis, quia ſecundùm opinionem P. Vazquez poſita ſpecie impreſſa Dei poteſt intellectus cognoſcere Deum abſque alio lumine, & ſine illa non poteſt.

Alij putant hoc argumentum non habere vim contra opinionem P. Vazquez, ita ſentit Ægidius *lib.9. de beatitudine quæſt.8. art.1.* §.4. à verbis, expenditur quarta ratio, *num.* 24. qui fusè hoc explicat in fauorem P. Vazquez, & ego iam olim *opuſculo citato de lumine gloriæ diſp.1. dub.9.* reſpondebam huic argumento. Pro cuius explicatione notandum eſt potentiam intellectiuam non eſſe proportionatam obiecto ſupernaturali, quia eius actiuitas naturalis B eſt, nec poteſt ex propria virtute elicere ſupernaturalem actum, niſi adiuuetur ab aliquo principio ſupernaturali, à quo dicitur eleuari, quia efficitur potens ad actionem ſuperioris ordinis, & tale principium non eſt debitum naturali potentiæ: at verò potentia naturalis intellectiua reſpectu obiecti naturalis eſt proportionata, & in eodem ordine cum illa, & licèt egeat ſpecie ad naturalem cognitionem producendam, tamen non eleuatur ab ſpecie, quia relinquitur in eodem ordine rerum.

Hæc autem doctrina communis eſt Theologorum, & ex illa ſoluitur prædictum argumentum, & eſt manifeſtum diſcrimen, quia potentia intellectiua reſpectu obiecti & cognitionis naturalis, ita eſt C potens vt per ſpeciem impreſſam non eleuetur; at verò per ſupernaturalem ſpeciem, potentia naturalis eleuatur ad ſuperiorem ordinem rerum, ſiue ſpecies ſupernaturalis diſtinguatur ab habitu ſupernaturali, ſiue non, & hoc modo debent ſoluere prædictam obiectionem, qui docent, in ſcientia infuſa ſupernaturali Chriſti Domini, non diſtingui habitum ab ſpeciebus. Contra quam opinionem etiam militat prædicta obiectio, ſi aliquam vim haberet, pro ea autem opinione citauimus ſuprà Valentiam, & Medinam *3. part. ad quæſt.* 11.

Et explicatur ex aliquorum ſententia qui putant ſpeciem intelligibilem naturalem eſſe inſtrumentum potentiæ intellectiuæ, & tamen docent ſpe- D ciem ſupernaturalem, ſiue diſtinguatur ab habitu ſupernaturali, ſiue non, eſſe cauſam principalem partialem, quia potius eleuat intellectum, quàm eleuetur ab illo.

Et licèt aliqui contendant aſſignare diſcrimen inter ſcientiam ſupernaturalem infuſam ex vna parte, & viſionem claram Dei ex alia; tamen quantum ad hoc de quo agimus, non poteſt aſſignari diſcrimen, quia ad actum vtriuſque requiritur intellectus, & aliquod principium ſupernaturale eleuans intellectum, & ita ſecundùm opinionem aſſerentium poſſibilem eſſe ſpeciem impreſſam ſupernaturalem repræſentantem Deum, ſicuti eſt, illa eleuabit intellectum ad viſionem, ſicut ſupernaturalis E ſpecies infuſa, ad ſupernaturalem cognitionem, & actum ſcientiæ infuſæ.

Prædictam autem doctrinam fusè explicuit ſuprà Ægidius, dicens, in opinione P. Vazquez ſpeciem impreſſam Dei, quæ ſimul eſt lumen gloriæ, exercere munus ſpeciei, quatenus determinat intellectum ad tale obiectum, & munus habitus, & luminis, quatenus eleuat & complet efficacitatem potentiæ, in ordine ad ſupernaturalem actum viſionis: & tamen naturalis ſpecies ſolùm habet determinare intellectum ad peculiare obiectum, non tamen eleuare illum, complendo efficacitatem eius, quia reſpectu cognitionis naturalis ipſe eſt ſatis proportionatus.

Citat deinde Ægidius aliquos recentiores aſſerentes,lumen gloriæ, & ſpeciem impreſſam Dei ſola ratione diſtingui,& ait, iſtos prædicto modo debere ſatisfacere argumento propoſito. Ego autem non legi tales recentiores qui typis mandauerint ſcripta ſua, licèt prædictam opinionem retulerim *opuſculo de lumine gloriæ,diſp.1.dub.9.*

Vnus eſt Lorca,qui 1.2.*quæſt.5.art.1. diſput.30. pagina* 166. *col.*1. *in principio*, licèt refutet opinionem P. Vazquez,ſi intelligatur, quòd lumen gloriæ, & ſpecies impreſſa Dei, ſint idem re & ratione : ſi tamen dicantur eſſe idem ſecundùm rem, non tamen ſecundùm rationem, poſſe ſine nota eam opinionem defendi, affirmat, quia vt ſpecies tenebit ſe ex parte obiecti, & vt lumen tenebit ſe ex parte potentiæ, & complebit efficacitatem illius, eleuando illam. Et certè,qui hunc ſenſum admittit, non poteſt impugnare efficacitet ſententiam P.Vaxquez,qui ea duo officia agnoſcit in eadem realitate, ac proinde planè videtur admittere diſtinctionem aliquam rationis in eadem re, in ordine ad duo officia prædicta.

Oportet autem explicare, an ſit poſſibilis vna qualitas,quæ ſimul ſit ſpecies impreſſa diuinæ eſſentiæ,& lumen gloriæ,de quo *dubio ſequenti.*

Dvbivm IV.

An ſit poſſibilis aliqua qualitas, quæ ſimul ſit ſpecies impreſſa diuinæ eſſentiæ, & lumen gloriæ.

DE hoc nihil inoenio ex inſtituto diſputatum ab autoribus, referam tamen vnum, vel alterum verbum quod inuenire potui,& nonnulla, quæ cogitaui. In præſenti ergo difficultate, vna opinio poteſt eſſe eorum, qui putant ſpeciem impreſſam Dei,non eſſe poſſibilem, iſti enim conſequenter dicent, non eſſe poſſibilem talem qualitatem, quæ ſimul ſit ſpecies, & lumen : ſed modò ponimus veram eſſe contrariam opinionem, nempe poſſibilem eſſe talem ſpeciem.

Deinde, qui putant lumen gloriæ eſſe potentiam vitalem,dicere poterunt,non eſſe poſſibilem prædictam qualitatem, quæ ſimul ſit potentia vitalis, & ſpecies impreſſa, quæ ſecundùm ſe non eſt aliquid vitale, ſed ſemper à potentia vitali diſtinguitur; ſicut non videtur poſſibilis aliqua potentia intellectiua,quæ ſimul ſit ſpecies, comparatione cognitionis & obiecti alicuius. Item probari poteſt non eſſe poſſibilem prædictam qualitatem, quia in acquiſitis naturalis ordinis non videtur poſſibilis entitas,quæ ſimul ſit babitus & ſpecies,ſpecies enim eſt neceſſaria ſimpliciter ad producendam cognitionem:babitus autem acquiſitus ſolùm concurrit ad facilitatem. Item ſpecies eſt principium cognitionis, & tamen habitus acquiſitus eſt effectus ipſius cognitionis, quæ duo eidem entitati reſpectu eiuſdem cognitionis conuenire non poſſunt : ergo à ſimili,ſpecies ſupernaturalis, & habitus ſupernaturalis infuſus,non poterunt eſſe eadem entitas,& realitas.

Vlteriùs, ſpecies impreſſa determinar potentiam circa obiectum, habitus autem infuſus potiùs concurrit per modum potentiæ cum ipſa potentia vitali,quaſi determinatus ab ſpecie impreſſa : eidem autem realitati non videntur poſſe conuenire ratio determinantis, & determinatæ. P. Vaxquez fortaſſis diceret talem qualitatem non diſtingui ab ſpecie impreſſa, quam ipſe modò concedit de facto, cui tribuit munera, quæ alij tribuunt ſpeciei & lumini

A ſimul ; ſed dubium intelligitur ſuppoſita opinione diſtinguentium de facto ſpeciem à lumine.

Non deſunt tamen aliqui, qui videantur ſentire poſſibilem eſſe prædictam qualitatem ; ita indicat Lorca citatus *dubio præcedenti*, & videtur Ægidius *lib.9.de beatitud.quæſt.7. art.1. §... n.27.* admittere illis verbis. Quid enim implicat quidam recentior *opere quatuor tractatuum in 1. part. S. Thomæ, tractatu 4.diſp.42. cap.1. num.* 3. cùm attigiſſet quæſtionem hanc de poſſibilitate, ſolùm dixit, qoidquid ſit de poſſibilitate in ordine ad potentiam abſolutam, ſolùm aſſero ſpeciem & lumen diſtingui realiter. Noluit ergo definire quæſtionem de potentia abſoluta.

Ponendum autem eſt ſecundùm opinionem valde
B de probabilem, poſſibilem eſſe ſpeciem impreſſam, qua Deus poſſit clarè videri, de quo dixi *opuſculo de ſpecie impreſſa Dei*, & ita ex hac parte non repugnabit id quod vocamus in quæſtionem.

Deinde etiam ponendum eſt, falſum eſſe id quod aliqui dixerunt, lumen gloriæ eſſe potentiam vitalem,quos refutaui *opuſculo de lumine gloriæ*, ac proinde ex prædicto capite non aſſignabitur ratio, ob quam poſſimus dicere, implicare qualitatem ſupernaturalem, quæ ſimul faciat officium ſpeciei, & luminis.

Deinde, abſolutè loquendo,non video rationem ad dicendum,prædictam qualitatem implicare, quia munus ſpeciei, & habitus ſupernaturalis non videtur
C inuoluere aliquam repugnantiam, quia & ſpecies & habitus ſupernaturalis pertinent ad genus cauſæ efficientis. Deinde ſpecies & lumen gloriæ tenent ſe ex parte principij viſionis, & tam lumen, quàm ſpecies eſt aliquid prius viſione, neque à viſione cauſatur in genere cauſæ efficientis,vel materialis. Item vtrunque principium eſt ſopernaturale,& vtrunque ordinatur ad concurrendum cum intellectu ; ergo nihil apparet propter quod dicamus, rationem ſpeciei,& luminis gloriæ, non poſſe conuenire eidem realitati, ita vt ſit vna qualitas, quæ virtute contineat efficacitatem ſpeciei, & luminis. Et licèt de facto iſtæ duæ rationes conſtituant diuerſas realitates, tamen non videtur implicatio,
D quòd virtute contineantur in aliqua qualitate ſuperioris naturæ.

Et explicari poteſt, quia licèt anima vegetatiua, & ſenſitiua,in diuerſis diſtinguantur realiter;tamen non implicat,illas contineri virtute in anima rationali : ergo à ſimili non implicabit de potentia abſoluta ſupernaturalis aliqua qualitas, quæ poſſit efficere munus ſpeciei impreſſæ, & habitus luminis gloriæ, licèt de facto inter ſe duæ qualitates diſtinguantur.

Vlteriùs licèt de facto ſpecies, & habitus ita ſe habeant vt ſpecies determinet habitum phyſicè, hoc tamen non eſt neceſſarium, vt fiat in eadem qualitate, quaſi habeat partes phyſicè diuerſas, ſed
E ſufficit, qualitatem eſſe talis naturæ, vt & teneat ſe ex parte obiecti, & eleuet potentiam intellectioam ad viſionem, in quo ſecundùm rationem intelligimos vnum prius alio in ordine ad producendam viſionem Dei.

Et ex his poteſt intelligi diſcrimen inter ſpeciem, & habitum acquiſitum ex vna parte, & ſpeciem impreſſam, & habitum luminis gloriæ ex alia, quia,vt diximus, tam ſpecies impreſſa, quàm habitus luminis, eſt principium cognitionis, quantum ad ſubſtantiam, & prius ipſa viſione, neque ab illa pendet in genere cauſæ efficientis, vel materialis. At verò licèt ſpecies acquiſita, vel infuſa naturalis ordinis, qualis eſt in Angelis, ſit prior ipſa cognitione,

tione, & principium illius ſimplieiter quoad ſubſtautiam, tamen habitus aequiſitus, ſecundùm communem legem, producitur ab actibus, quamuis poſſit etiam à ſolo Deo produci, neque appareat implicatio contradictionis, ob quam iu naturalibus ooo poſſit eſſe idem priucipium, gereus munus ſpeciei, & habitus.

Illud eſt peculiare aduertendum, circa habitum luminis gloriæ, quod notabam aliquando, nempe, quòd licèt iu habitibus ſupernaturalibus fidei, ſpei, & charitatis ſit probabilis opinio multorum, quòd primus actus harum virtutum diſponat ad infuſionem habitus, tamen habitus luminis gloriæ ſemper eſt prior ipſa viſione Dei, neque illam requirit vt diſpoſitionem priorem, ſed ipſe habitus lumiois gloriæ, eſt principium efficiens ipſius viſionis, & prius illa, & ipſa viſio ea natura ſua perpetua eſt, & ſupponit ſuum principium, nempe habitum luminis gloriæ.

Concludamus ergo, nobis non apparere rationem aliquam, propter quam dicamus, prædictam qualitatem ſupernaturalem implicare contradictionem, ſolutæque iam ſunt rationes dubitandi. Non eſt autem oegandum diuinæ omnipotentiæ aliquid, quando non apparet implicatio contradictionis.

Dvbivm V.

Quomodo ſit philoſophandum de prædicta qualitate, quam diximus eſſe poſsibilem.

BReuiter attiugemus nonoulla, quæ de prædicta qualitate dici poſſunt.

Vnum eſt eſſe ſupernaturalem quantum ad ſubſtantiam, ſicut de lumine gloriæ docent autores, quod ex principiis generalibus de accidenti ſupernaturali explicandum eſt.

Deinde dicendum eſt prædictam qualitatem eſſe inſenſibilem, ſicut de lumine gloriæ de facto docent Theologi. Vnde & habebit partes graduales intenſionis, ac proinde compoſitionem earum, nullam verò aliam compoſitionem habebit, vt conſtat.

Dubium antem eſſe poteſt, ad quam ſpeciem qualitatis pertineat talis qualitas. In quo dubio poſſunt eſſe opiniones diuerſæ, ſicut in ſimili controuerſia de lumine gloriæ, quas retuli *opuſculo de lumine gloria, diſput. 2. dub. 7. in fine.*

De hac qualitate alia poſſunt dubitari, quæ tractaui *de lumine gloria, opuſculo citato*, quæ placet indicare. Primum eſt, an talis qualitas eſſet tota ratio agendi, per quam intellectus produceret viſionem? & philoſophandum iuxta dicta de lumine gloriæ *opuſculo citato diſp.* 2. *dub.* 1. Secundum eſt, an talis qualitas, futura eſſet potentia vitalis? & theologizandum eſt, ſicut in ſimili de lumine gloriæ *diſp. citata dub.* 4. Tertiò inquiri poteſt, an talis qualitas ſit incorruptibilis ex natura ſua? quod dubium ſolui poteſt, ſicut ſimile de lumiue gloriæ, *diſp. citata dub.* 5. Quartò poteſt eſſe difficultas, an talis qualitas ſit vna ſpecie infima, de quo legantur quæ diximus *diſp. citata dub.* 6. Quintò poteſt eſſe quæſtio, an prædicta qualitas habeat ſub ſe plures qualitates numero differentes, non ſolùm ſecundùm intenſionem, ſed etiam ſecuodùm extenſionem? & legi poſſunt quæ tradidimus *diſp. citata, dub. vltimo.* Alia poſſunt inquiri de prædicta qualitate, quæ tractauimus *de lumine gloria opuſculo citato diſput.* 1. *dub.* 3. 4. 5. 6. 8. *&* 10. & de poſſibili poſſunt etiam tractari ea de quibus egimus *diſp.* 1. *citata dub.* 11. 12. 13. Deinde de

A prædicta qualitate poſſunt inquiri ea de quibus egimus *opuſculo citato diſp.* 3. *dubio* 1. 2. 3.

Tandem certum videtur prædictam qualitatem diſtinctaio eſſe ſecundùm eſſentiam, à qualitate, quæ ſolùm ſit ſpecies impreſſa Dei, & à qualitate quæ ſolùm ſit lumen gloriæ. nam talis qualitas, vt diximus, virtutem contineret efficiendi munus ſpeciei, & munus luminis gloriæ: ſufficiat autem indicaſſe prædicta dubia, in quibus vnuſquiſque poterit philoſophari iuxta ſua principia, ſicut in ſimilibus de lumine gloriæ.

Solùm reſtat explicandum, in quo diſtingueretur iſta qualitas ab ſpecie impreſſa Dei, quam de facto conſtituit P. Vazquez ad producendam viſionem.

B Et primò facilè iotelligitur, quomodo prædicta qualitas diſtinguatur à lumine gloriæ ſecuudùm opinionem eorum, qui putant, lumen gloriæ eſſe habitum ſupernaturalem diſtinctum realiter ab ſpecie impreſſa, ſiue admittam poſſibilem ſpeciem impreſſam, ſiue non. Et eodem modo facilè intelligitur, talem qualitatem diſtingui ab ſpecie impreſſa Dei, ſecundùm opinionem eorum, qui putant poſſibilem eſſe talem ſpeciem, diſtingoi tamen realiter ab habitu luminis gloriæ.

Illud ſupereſt explicandum, an ſecundùm doctrinam P. Vazquez poſſibilis ſit reſpectu viſionis Dei ſpecies impreſſa diſtincta realiter ab habitu ſupernaturali, & infuſo, qui poſſit eſſe principium viſionis beatificæ. C Poteſt enim aliquis dicere vtrunque priocipium eſſe poſſibile, licèt P. Vazquez dicat, vtrunque ſimul non poſſe concurrere ad eandem viſionem, quia vnum eſſet ſuperfluum.

Ex altera verò parte poſſet aliquis exiſtimare, quòd ſi ratio P. Vazquez probat, de facto ſpeciem impreſſam, & lumen non coocurrunt ad diuerſas rationes in effectu, ac proinde non diſtinguuntur, probat etiam, de poſſibili non poſſe diſtingui, quia ex modo concurrendi ad eamdem rationem in viſione, & in eodem genere cauſæ efficientis, videtur colligi eadem natura in vtroque principio.

Sed quidquid ſit de mente P. Vazquez, notandum eſt duobus modis poſſe conſtitui habitum aliquem D ſupernaturalem diſtioctum ab ſpecie ſupernaturali, vno modo ita vt habitus non reſpiciat aliud obiectum, quàm obiectum quod reſpicit ſpecies. Alio modo, ita vt habitus plura obiecta reſpiciat ſecundùm rationem commuoem ſupernaturalis; ſpecies verò ita vt reſpiciat peculiare aliquod obiectum, ſecundùm ſpecificam rationem. Priori modo non videtur, ſecundùm opioionem P. Vazq. per principia illius diſtingui habitum ab ſpecie, & ideo, vt *infrà* referemus, P. Suarez *tom.* 1. *in* 3. *part. diſp.* 29. *ſect.* 4. diſtinait io ſcientia infuſa lumen ab ſpeciebus, dicens illud lumen eſſe idem omnino cum lumine gloriæ, & ita lumen gloriæ diſtingui ab ſpecie impreſſa Dei, quia lumen gloriæ reſpicit omnia E obiecta ſupernaturalia, ſecundùm communem rationem ſupernaturalis; ſpecies verò ſecundùm determinatam rationem talis obiecti.

Et quidquid ſit, an habitus ſcientiæ infuſæ ſit idem cum lumine gloriæ, de quo diai 3. *p. ad quæſt.* 11. & dicam *infrà.*

Mihi videtur, non implieare contradictionem dari habitum ſupernaturalem, diſtinctum ab ſpecie impreſſa, modo dicto, nempe, vt ſpecies reſpiciat determinatum obiectum, habitus verò reſpiciat plura obiecta ſecundùm communem rationem, quia habitus extendi ſolet ad plura quàm ſpecies, vt cum communi ſententia bene docuit Richardus *in* 3. *diſt.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 4. Et explicari poteſt, quia habitus

ſuperoa

ſupernaturalis habet ſe inſtar potenriæ euiuldam: poreotia autem communiter ad pluta obiecta ſe exiendit quàm ſpecies. Er in hoe ſenſu dici poteſt talis habirus habete ſe ex parre potentiæ, quia eger adhuc determinatione per ſpeciem. Et ampliùs explicari poteſt, quia ſi datetur potentia intellectiua ſopernaturalis, adhuc indigeret determinatione per ſpecies. Er declarari ampliùs poteſt, quia ſecundùm communem doctrinam, quam iradidi 2. *de anima*, porentia intellectiua, & anima concurrunt ad viralitatem intellectionis, ita vr anima concurrat ad commenem rationem vitæ cum hac, vel cum illa potentia; potentia verò ad ſpecificam rationem talis actus. Simili ergo modo poteſt quis dicere, habitum ſupernaturalem concorrere ad communem rationem ſupernaturalitatis, & per hane, vel illam ſpeciem determinari ad hoe, vel illud obiectum, & in hoe non appatet implicatio conrtadictionis.

Sed notandum eſt, mudum diſtinguendi habitum ab ſpecie imptessa, in ſupetnaturalihus non habere locum, ſecundùm communem doctrinam aliquotum Scholaſticorum, qui conſtituunt lumen gloriæ tanquam habitum qui verſatur circa ſolum Deum, conrra quos magnam habet efficaeitatem, ratio qua vſus eſt P. Vazquez ad probandum, lumen gloriæ non poſſe diſtingui ab ſpecie ſupernaturali impreſſa Dei; illa tamen efficacitas aliqoo modo eneroaretur, ſi vera eſſet ſententia P. Suarez ſuprà relata de identitate luminis gloriæ, eum habitu ſupernaturali ſcientiæ infuſæ; quæ tamen mihi non videtur vera de facto, licèt de poſſibili verum exiſtimem quod dixi de diſtinctione poſſibili ſpeciei & habitus ſupernaturalis.

Sed poteſt obiiei contra noſtram doctrinam, ſi poſſibilis eſt prædicta diſtinctio ſpeciei, & habitus ſupernaturalis, ſecundo illo modo ſuprà explicato: ergo ſine cauſa opuſculo de lumine gloriæ *diſput*. 1. *dub*. 9. diximus ſpeciem impreſſam Dei, & habitum lominis gloriæ, non diſtingui realiter.

Reſpondeo, nos ibi loqui, ſuppoſita communi opinione Theologorum, qui habitum luminis gloriæ conſtituunt, eirca Deum ipſum clarè viſum, quo poſito mihi placuit ratiocinatio P. Vazquez. Deinde mihi non placet de facto eſſe eundem habitum realiter lumiois gloriæ, & ſcientiæ infuſæ, de quo *infrà*.

Sed poreſt aliquis obiicete contra prædictum modum diſtioguendi ſpeciem & habitum de poſſibili, quòd de potentia abſoluta non videtur impoſſibilis vna qualitas, quæ repræſenter omnia obiecta ſupernaturalia ſecundùm ſpecificas rationes, & illa poſita, non videtor poſſibilis habitus diſtinctus diſtinctione ſuprà explicata. Sed teſpondere poſſumus, valde eſſe dobium, an ſit poſſibilis talis qualitas. Item, ex eo qnòd illa ſit poſſibilis, non videtur ſequi eſſe impoſſibilem aliam qualitatem, quæ ſolùm haberer vim attingeodi obiecta ſupernaturalia in genere cauſæ efficientis ſolùm ſecundùm tationem communem ſupetnaturalis, quæ poſſet ſigillatim concuttere cum vna, vel altera ſpecie reptæſentante vnum, vel alterum obiectum determinatè tantùm.

Dubium VI.

An lumen gloriæ diſtinguatur realiter à lumine ſcientiæ infuſæ Chriſti.

De obiecto, actu, & ſpeciebus ſeientiæ infuſæ Chriſti diſputant interpretes S. Thomæ 3. *part.* *ad quaſt*. 11. vbi S. Thom de hac ſcientia agit. Nos autem in præſenti aliquid dicemus de habitn huius ſeientiæ. Et præcipua difficultas eſt quam propoſuimus, & poſſunt eſſe diueſi modi philuſophandi, ſecundùm diuerſas opiniones autorum.

Et primò qui putant lomen gloriæ, quod datur de facto non diſtingui ab ſpecie impreſſa qua Deus elarè videtur, & habitum ſcientiæ infulæ non diſtingui ab ſpeeiebus infuſis, facile dicent in dubio propoſito habitum luminis glotiæ, & habitum ſcientiæ infuſæ, diſtingui realiter, quia ſpecies impreſſa Dei, & ſpecies obiectorum ſupetuatutalium realiter diſtinguuntur.

Item qoi putant habitum luminis gloriæ diſtingui realiter ab ſpecie impreſſa Dei, & in ſcientia infuſa non eſſe habitum diſtinctum ab ſpeciebus, conſequenter debent dieere habitum luminis gloriæ diſtingui realiter ab ſpeciebus ſcientiæ iofuſæ: contruuerſia ergo manet ſecundùm npinionem aſſerentium habitum luminis glnriæ diſtingui realiter ab ſpecie Dei, & babitum ſeientiæ infuſæ diſtingul realiter ab ſpeciebus huius ſcientiæ, an iſtl ſint duo actus, vel vnus tantùm.

Et ſanè qui cenſent, ſcientiam infuſam Chriſti non fuiſſe infuſam per ſe, ſed ſolùm per accidens, dicent, babitum luminis gloriæ non eſſe habitum ſcientiæ infuſæ per aecidens, quia talis ſeientia eſt naturalis, & ex natura ſua acquiſita, & ita habitus illi ptoportionatus, erit naturalis & acquiſitus natura ſua.

Prætereа communis ſenſus Theologorum, qoi putant ſeientiam infuſam Chriſti eſſe ſcientiam infuſam per ſe, & habere habitum diſtinctum ab ſpeciebus, etiam cenſent talem babitum diſtingui ab habitu, qui eſt lumen gloriæ, ita frequenter Thomiſtæ ad illam quæſtionem, euius aliquam rationem infrà aſſignabimus, & poteſt probari ex diuerſitate obiectorum, & actuum.

Aliam opinionem adducit P. Suarez *tomo* 1. *in* 3. *part. diſp*. 19 *ſect*. 4. Eſt aorem modus iſte, habitum luminis gloriæ, & habitum ſcientiæ infuſæ, non diſtingui realiter inter ſe, licèt diſtinguatur realiter ab ſpeciebus. Er probat P. Suarez, quia lumen gloriæ ſufficiens ptincipium eſt per modum habitus, ad cognoſcenda obiecta ſupernaturalia creata ſcientiæ infuſæ, & explicat, quia lumen gloriæ abſque alio lumine ſuperaddito, poteſt eſſe principium cognitionis qua eognoſcatur ipſum lumen gloriæ; etgo & alia obiecta ſupetuaturalia eiuſdem ordinis. Secundò idem explicat, quia lumen intellectus Angelici ſufficiens principium eſt ad cognitionem ſui ac obiectorum eiuſdem ordinis, & idem expliear ex eo quòd intellectus Angeli cognoſcit eſſentiam à qua oritur ſine ſpecie, & alias res eiuſdem ordinis per ſpecies.

Et explicari poteſt, quia lumen glotiæ poteſt eauſare cognitionem diuinæ eſſentiæ; etgo & rerum creatarum ſupernarotaliom, quæ ſunt participationes illius. Hune modum dicendi dicit P. Suarez *loco citato*, in prima editione, in fine eiuſdem ſectionis, videri ſibi valde probabilem, & veriſimilem, propter diſcurſum factum, qui non poteſt, inquit, facilè ſolui, cùm tamen in contrarium neque autoritas aliqua occurrat, neque tatio, quæ probabilem ingerat difficultatem. Addit ſe nolle hac tarione omnino definire, quia eſt noua. In tertia verò editione in fine eiuſdem ſectionis aliqua verba abſtulit, & addidlr modom quo ſatisfaciendum ſit argumentis factis pro hac ſententia ſecunda; nullum verò autorem refert pro ſecundo iſto modo dicendi.

Contraria

Contraria tamen ſententia videtur communis Theologorum. nam licet ante hæc tempora rem non vocauerint in quæſtionem, tamen planè videntur ſentire lumen gloriæ, eſſe habitum diſtinctum à lumine ſcientiæ infuſæ, vt ſuprà indicaui, Caietanus *3.part.ad quæſt.*11. Vincentius de gratia Chriſti *q.5. art.3.pag.*207.§.*cæterùm*, & colligitur apertè ex Medina *art.5.& 6.*

Meritò ergo P. Suarez *ſuprà* fatetur hanc eſſe communem ſententiam, & eam videri ſupponere omnes Theologos, quam ego iam olim ante multos annos tradidi, confirmaui & ſatisfeci argumentis, quæ facta ſunt pro contraria opinione. Et poſtea inuenio ſententiam illam de identitate luminis gloriæ, & ſcientiæ infuſæ refutatam ab Ægidio *libro 9. de beatitudine quæſt.2.art.3.§.5.à num.*29. vbi citat pro hac communi ſententia Theologorum P. Vazquez *3.part.diſp.*54.*cap.*2.*num.*4. latè Cabrera *3.p.tom.*1. *ad quæſt.*11.*in art.6.diſp.5.* & idem P. Vazquez, quem ego retuli iam olim 1.*p. diſp.*50.*cap.*7. aliud tractans docuit, non poſſe eſſe lumen gloriæ deſeruire ad videndum Deum & creaturas, niſi creaturæ cognoſcantur ex vi viſionis Dei, vel ponatur diuerſa lumina ſecundùm ſpeciem, alterum ad videndum Deum, alterum ad videndas creaturas in proprio genere.

Pro explicatione eius communis ſententiæ, notandum eſt, quòd modus cognoſcendi res ex vi eſſentiæ diuinæ (ſi poſſibilis eſt, vt multi putant) & modus cognoſcendi res in proprio genere, primariè vt ſunt in ſe, ſunt valde diuerſi, & qui videntur inferre efficaciter duas ſcientias diuerſas, quod oſtendo primò, quia ſi loquamur de ſcientia infuſa naturali & naturalium obiectorum, diuerſa eſt à lumine gloriæ, quia etiamſi naturalia obiecta poſſint cognoſci ex vi eſſentiæ diuinæ, tamen cùm cognoſcuntur vt in ſe ſunt, non ex vi alterius obiecti primarij, conſtituunt peculiarem ſcientiam, neque per ſe requirunt principium aliquod ſupernaturale.

Deinde, ſi loquamur de cognitione rerum ſupernaturalium, quando cognoſcuntur in proprio genere, & non ex vi alterius obiecti, etiam eſt valde diuerſus modus, ab illo quo cognoſcantur ex vi eſſentiæ diuinæ. Quod ampliùs explicari poteſt, quia in ſcientiis, & habitibus naturalis ordinis diſtinctio ſumitur ex modo attingendi obiecta, ſecundùm certam philoſophiam: lumen autem gloriæ non tendit in obiecta creata, niſi quatenus primariè reſpicit eſſentiam diuinam: lumen autem ſcientiæ infuſæ immediatè tendit in obiecta creata ſupernaturalia, vt ſunt in ſe; ergo diſtinguũtur prædicta lumina, vt bene explicuit ſuprà Ægidius; & hoc eſt verum, etiamſi lumen gloriæ diſtinguatur ab ſpecie impreſſa Dei, & lumen ſcientiæ infuſæ ab ſpeciebus infuſis, in hoc enim ſenſu tractauit hoc lumen P. Suarez. Et ego olim alio argumento vtebar contra eum nouum modum philoſophandi, nempe, quia ſcientia infuſa aliquarum rerum ſupernaturalium communicari poteſt puro viatori permanenter, & tamen lumen gloriæ non communicatur permanenter puro viatori, vt ſuppono ex communi ſenſu Doctorum in materia *de viſione*.

Et ipſe P. Suarez *tomo* 2. *in* 3.*part. diſput.*19. putat fuiſſe in Virgine ſcientiam infuſam ſupernaturalem permanenter, & tamen ſi ipſe admitteret prædictum modum philoſophandi, deberet concedere lumen gloriæ permanenter in Virgine, quod nullus hactenus dixit, vel in B. Virgine ſolùm fuiſſe ſpecies infuſas, non tamen habitum ab illis diſtinctum, quem ipſe admittit.

Et ex doctrina tradita ſolui poſſunt quæ pro nouo

A illo modo philoſophandi attulit P. Suarez; dicendum enim eſt, quòd licèt demus, (de quo modò non diſputo) lumen gloriæ eſſe principium cognitionis rerum ſupernaturalium, hoc ſolum eſt ex vi viſionis diuinæ eſſentiæ, qui eſt valde diuerſus modus à modo cognoſcendi res in proprio genere. Ex quo conſtat reſponſio ad ea quæ attulimus pro modo philoſophandi Suarez. Et circa hoc legi poteſt Ægidius *lib.9.de beatitudine, quæſt.2.art.3.§.5.à num.36.*

Notandum autem eſt, Medinam & quoſdam alios *ad quæſt.*19. indicare ſcientiam infuſam oriri à ſcientia beata, in quo non ſignificant lumen gloriæ eſſe habitum vtriuſque ſcientiæ, ſed ſolùm in Beatis ſcientiam infuſam ſupponere beatam.

B

Dubium VII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, in ſcientia infuſa Chriſti, non dari habitum diſtinctum ab ſpeciebus.

Non diſputamus modò, an ſit, vel non ſit talis habitus, de quo ſunt contrariæ opiniones, & de hac controuerſia diximus *ad 3.part. ad quæſt.*11. ſolùm intendimus explicare, an opinio aſſerentium in ſcientia infuſa Chriſti non dari habitum dictum ab ſpeciebus infuſis, ſit probabilis.

Et aliqui recentiores audacter, & non ſine aliqua C temeritate dixerunt, non eſſe probabilem, & quidam frater Ægidius *lib. 9. de beatitudine q.*11. *art.*3. §.2.*num.*8. dixit, eam ſententiam eſſe ſingularem & nouam, & veluti paradoxa.

Meritò autem viri docti, & pij atque modeſti mirantur huius fratris largam licentiam, & negare non poſſumus eam eſſe probabilem, quam tradidit P. Vazquez 3.*part.ad quæſt.*11.& 1.*part.diſp.*43.*cap.*5. tradit illam, vt veram, & Medina 3.*part.ad quæſt.*11. *in art.*5. putat probabilem, & eam videtur amplecti *art.6.& in dicto art.5.* refert ſic ſenſiſſe viros doctos; & P. Suarez 1.*tomo in 3.part.diſp.29.ſect.*2. fatetur eſſe aliquorum Thomiſtarum, & eam ſequitur P. Valent. *in 3.part. quæſt.*11.*puncto* 1. & putat eſſe conſenta-D neam doctrinæ S. Thomæ *art. 6. ad* 3. & multi viri docti hoc tempore illam iudicarunt probabilem, præſertim qui tomum primum primæ partis, & tomum primum tertiæ partis approbarunt, & in publicis diſputationibus defenderunt, quos retuli *dubio* 1. & modò frequenter defendunt in Academiis, ex quibus conſtat prædictam opinionem non eſſe ſingularem: ex fundamentis autem quibus illam probat P. Valentia, & P. Vazquez, & ex ſolutione obiectionum in contrarium, ſatis oſtenditur eius probabilitas, & cùm ſit valde conſentanea rationi, ſine cauſa ille frater dixit eſſe paradoxa, ſed nolo ego dicere quæ ille meretur audire, ſed quæ me decent effari.

E Nonnulla verò quæ ſolent obiici contra veritatem prædictæ opinionis, non impugnant eius probabilitatem, ex doctrina P. Vazquez 3.*part. loco citato*, facilè poſſunt ſolui, quod præſtandum eſt 3.*part. ad quæſt.*11. & ex eorum ſolutione ampliùs intelligitur probabilitas illius ſententiæ. An verò ſecundùm ſententiam aſſerentium, in ſcientia infuſa dari habitum diſtinctum ab ſpeciebus, ſit conſtituendus vnus habitus, vel plures, explicabimus *dubio ſequenti.*

***

Dubium

Dvbivm VIII.

An in ſcientia infuſa Chriſti ſint plures habitus diſtincti ab ſpeciebus infuſis.

IN hoc dubio prima opinio eſt aſſerentium, in ſcientia infuſa Chriſti præter ſpecies infuſas dari habitus duos, & alterum appellant lumen, alterum ſcientiæ, & dicunt lumen eſſe neceſſarium ad illuminandas ſpecies, & obiecta earum; ſcientiam verò, ad ferendum iudicinm de connexione obiectorum. ita philoſophatur quidam Ægidius *lib. 9. de lumine gloria quæſt. 2. art. 3. §. 6. à num. 53.*

Alij verò videntur conſtituere plures habitus, eo quòd exiſtimare videntur eam ſcientiam eſſe per accidens infuſam, & natura ſua acquiſitam, & ita aſſignant plures habitus acquiſitos diſtinctos ab ſpeciebus.

Tertia ſententia eſt aſſerentium præter ſpecies infuſas ſolùm eſſe conſtituendum vnum habitum. ita 3. *part. tomo* 1. *diſp.* 29. *ſect.* 3. & citatur Marſilius 3. *quæſt.* 10. *art.* 2. *part.* 4. ſed hic autor non loquitur clarè pro hac ſententia, eam tamen tradit Richardus 3. *diſt.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 4. & Petrus Bermogenſis in concordantiis locorum S. Thomæ *dub.* 1216.

Ponendum eſt, hoc dubium tractari ſuppoſita opinione eorum qui putant, in ſcientia infuſa præter ſpecies ponendum eſſe aliquem habitum. Et dicendum eſt ſufficere vnum habitum, quia ille ſufficit ad actiuitatem ex parte potentiæ (ſi ſpecies infuſæ non ſufficiunt:) ſpecies autem infuſæ ſufficient ad actiuitatem ex parte obiecti, & quidquid aliud dicatur neceſſarium, dicitur ſine fundamento. Et explicari poteſt, quia in fide diuina, præter ſpecies obiectorum ſolùm ponitur vnus habitus, ex communi ſenſu Theologorum.

Neque audiendus eſt Ægidius, *ſuprà num.* 56. *& art.* 6. *num.* 4. quòd nullam habet probabilitatem, neque argumentum alicuius momenti.

Vlteriùs poteſt confirmari, quia in ſcientia beata, præter ſpeciem, vel concurſum obiecti, nullus poſuit alium habitum diſtinctum ab habitu luminis gloriæ, nec poteſt aſſignari diſcrimen ex eo quòd lumen gloriæ ſit excellentius, quia lumen ſcientiæ infuſæ, ſeu habitus ſatis eſt proportionatus ſuis obiectis, neque ſunt multiplicandæ cauſæ alicuius effectus, ſine manifeſta ratione neceſſitatis, & duo illa officia illominandi obiecta, & concurrendi ad iudicium, ſufficienter reducuntur in vnum habitum, præſertim cùm cognitio ſciẽtiæ infuſæ, ſit obiectio vt eſt in ſe, producta ab ſpecie ſine vlla cõpoſitione.

Deinde in hoc dubio ponimos ſcientiam infuſam Chriſti ſupernaturalem, eſſe per ſe infuſam, & nullo modo acquiſitam, & ideo quod dicebatur de habitibus acquiſitis, non eſt admittendum, neque contra ea quæ diximus, video obiectionem alicuius momenti.

Hîc poterat diſputari, an in Adamo præter ſpecies infuſas fuerit aliquod lumen, vel habitus. Et ſciendum eſt, Adamum habuiſſe ſcientiam per accidens infuſam, vt docuit S. Thomas 1. *part. quæſt.* 94. *art.* 3. *ad* 3. & *ibi* interpretes, & hæc ſcientia non requirebat habitum per ſe infuſum. An verò Adamus habuerit aliquam ſcientiam per ſe infuſam aliquarum rerum ſupernaturalium, diſputandum eſt ad quæſtionem citatam D. Thomæ. Et hoc loco ſolùm eſt dicendum quòd ſi habuit aliquam ſcientiam per ſe infuſam, vnuſquiſque debet de illa philoſophari ſecundùm ſua principia. legatur Ægidius *ſuprà art.* 4. *num.* 2.

A

Dvbivm IX.

Quomodo ſit philoſophandum de ſcientia per ſe infuſa naturali.

TErtia parte *ad quæſtionem* 11. diximus, in Chriſto fuiſſe ſcientiam per ſe infuſam naturalem diſtinctam a ſupernaturali. Et ponimus hoc loco, ſpecies huius ſcientiæ fuiſſe per ſe infuſas, ſicut in opinione D. Thomæ conſtituuntur in Angelis, & multa quæ de illis poterant diſputari, ſumenda ſunt ex his quæ tradidimus in materia *de Angelis*, quæ iam eſt typis mandata, cum materia *de Trinitate*.

Solùm poſſet eſſe difficultas, an in hac ſcientia
B detur aliquis habitus diſtinctus ab ſpeciebus. Et ponendum eſt, non eſſe aliquem habitum acquiſitum, vt probabam in materia *de Angelis*, reſtat dicendum de habitu per ſe infuſo.

Hactenus non legeram qui in hac ſcientia per ſe infuſa naturali, poſuerit habitum per ſe infuſum, diſtinctum ab ſpeciebus, ſiue in Angelis, ſiue in anima Chriſti. Sed iam inuenio quemdam fratrem Ægidium, qui *lib.* 9. *de beatitudine quæſt.* 2. *art.* 5. *à num.* 3. exiſtimauit, ſuppoſita opinione aſſerentium, eſſe ſcientiam infuſam naturalem, concedendum eſſe lumen diſtinctum ab ſpeciebus, & quamuis *loco citato* loquatur de ſcientia, per ſe tamen *num.* 4. *verſiculo quamuis*, etiam loquitur de ſcientia infuſa ani-
C mæ Chriſti & Angelis, de quibus loquutus fuerat *lib.* 9. *de beatitudine quæſt.* 2. *art.* 2. §. 2. *& art.* 3. & videtur loqui non ſolùm de ſcientia per ſe infuſa ſupernaturali, ſed etiam de naturali. Et de ſupernaturali nonnulla diximus *ſuprà*, & plura 3 *part. ad quæſt* 11. Vbi etiam dixi in Chriſto fuiſſe ſcientiam per ſe infuſam naturalem, & breuiter hîc aduertam nonnulla.

Vnum eſt, talem ſcientiam includere ſpecies per ſe infuſas naturales circa obiecta naturalia, quales S. Thomas & diſcipuli conſtituunt in Angelis, vt in principio dubij indicabam, & prædictæ ſpecies naturales ſunt, & eſſentialiter diſtinctæ ab ſpeciebus acquiſitis, & alia de his ſpeciebus attingebam 1. *p.*
D *ad quæſt.* 11. & fuſiùs in materia *de Angelis*, variis in locis.

In præſenti autem præcipuè explicandum eſt, an hæc ſcientia præter ſpecies habeat aliquem habitum diſtinctum ab ſpeciebus per ſe infuſum.

Et quidem Ægidius *locis citatis*, non obſcurè videtur indicare etiam in hac ſcientia eſſe aliquod lumen diſtinctum ab ſpeciebus, quia affirmat, quòd ſecondùm opinionem aſſerentium in Angelis eſſe intellectum agentem, ſufficiet aſſignare lumen intellectus agentis; ergo planè ſignificat ſe etiam loqui de ſcientia naturali, & quia vniuerſaliter putat in tali ſcientia dari habitum diſtinctum ab ſpeciebus, imò & diſtinctum ab habitu ſcientiæ iuxta ſua
E principia.

Contrariam tamen ſententiam ſequitur P. Suarez *tomo* 1. *in* 3 *part. diſp.* 29. *ſect.* 2. *in fine*. & P. Vazq. 1. *p. diſp.* 199. *cap.* 2. & ego docui iam olim. Et primò quod Ægidius dixit de habitu ſcientiæ diſtincto ab ſpeciebus, nullam habet probabilitatem, neque argumentom probabile.

Secundò exiſtimo non dari habitum per ſe infuſum naturalem, diſtinctum ab ſpeciebus per ſe infuſis, & ratio videtur manifeſta, quia circa naturale obiectum ſatis proportionatum principium in ratione potentiæ eſt, ipſa potentia intellectiua Angeli, quod nullus negare poteſt; ergo ſuppoſita ſpecie infuſa per ſe ex parte obiecti, nullum aliud

principium

prıncipium erit neceſſarium, quia his duobus principiis ſufficienter reſpondent omnes rationes quæ ſunt iu effectu, nempe vitalis intellectio talıs obiecti, ueque oppoſitum poteſt aliqua ratione efficaci probati. Hoc eigo modo philoſophandũ eſt de ſcientia ıfuſa naturali animæ Chriſti, & de ſcientia infuſa natutali Angelorum, & ex eiſdem ptincipiis poteſt ſolui breue dubium de ſcientia animæ ſeparatæ.

Difficultas enim eſt an in animabus ſeparatis ſit aliqua ſcientia infuſa. Prima opinio eſt Scoti 4. *d.* 45. *quæſt.* 2. §. *contra iſtam poſitionem*, & eius diſcipuli.

Secunda opinio eſt S. Thomæ *de veritate, quæſt.* 19. *art.* 1. *& in* 4. *d.* 50. *quæſt.* 1. *art.* 1. *& in quæſtionibus de anima, quæſt.* 15. *ad finem, &* 1. *part. quæſt.* 89. *art.* 1. *ad* 2. *& artic.* 3. *in principio.* ſequuntur Thomiſtæ, & iatè Capreolus 4. *d.* 50. *quæſt.* 1. *artic.* 1. Caieran. 1. *part. quæſt.* 89. *art.* 3. *in principio*, & eſſe ſimpliciter veram dicit Valentia *tom.* 1. *diſp.* 6. *quæſt.* 7. *punct.* 4. §. *quoad ſecundum, pagina* 1183. & Conimbricenſes noſtri *in tractatu de anima ſeparata, diſp.* 3. *art.* 5. *aſſertione prima*, probabiiiorem putant; & ego vt veram tradidi olim *in Metaphyſica, diſputatione de anima ſeparata*, & hoc conſentaneum dicitur doctrinæ D. Thomæ de ſpeciebus infuſis Angelo, & hanc opinionem ſequitur Ægidius *lib.* 9. *de beatitudine, quæſt.* 2. *art.* 5. in quo recipimus illum; ſed non eſt audiendus, dum putat præter ſpecies per ſe infuſas tequiri lumen diſtinctum ab ſpeciebus, & habitum diſtinctum ab ſpeciebus & lumine, quod dicitur ſine probabili fundamenro.

Dvbivm X.

An in viatoribus hominibus & Angelis, præter habitum fidei infuſum detur aliquod lumen realiter diſtinctum.

POnendum eſt vt certum iu viatoribus fidelibus eſſe habitum fidei ſuperuaturalem, & iufuſum, de quo multa diximus 2. 2. *tomo* 1. *per totam materiam de fide.*

Secundò certum eſt apud Theologos in Angelis viatoribus fuiſſe actualem fidem aliquorum obiectorum ſupernaturalium, ac pruinde & habitum fidei infuſum, vt diximus in materia *de Angelis*, & in materia *de fide.*

Deinde ponendum eſt hunc habitum ſupernaturalem diſtinctum eſſe realiter ab ſpeciebus impreſſis, quibus vtimur ad eliciendum actum fidei, quæ ſunt ſpecies naturales aliorum obiectorum, vt diximus 2. 2. *tomo* 1. *diſp.* 38. *dub.* 5. & expreſsè P. Vazquez *diſp.* 43. *cap.* 2. & alij communiter.

Difficultas autem eſſe poteſt, an præter talem habitum ſupernaturalem iufuſum detur aliud lumen infuſum diſtinctum realiter.

Prima opinio eſt affirmantium, hanc docuit Ægidius *lib.* 9. *de beatitudine, quæſtion.* 2. *articul.* 6. *num.* 5. & pro ea citat Arragonium, qui hanc ſententiam probat, quia in qualibet ſcientia præter lumen intellectus neceſſarius eſt habitus quo potentia intellectiua inclinetur ad aſſentiendum; ergo in fide. Deinde Ægidius probat; quia habitus requiritur ad ferendum iudicium de connexioue extremorum, lumen autem ponitur, vt faciat apparere prædictam connexionem.

Secunda opinio eſt aſſerentium habitum ſupernatutalem fidei, & lumen fidei non diſtingui realiter, ita Suarez 1. *tomo ad* 3. *partem, diſput.* 29. *ſect.* 2. & Bañes 2. 2. *quæſtion.* 1. *articul.* 1. *dubitatione* 1. *ad* 3. *principale*, & frequenter alij Theologi

A in materia *de fide*, & mihi maximè placet. Quia ad actum fidei ſufficiunt prædictæ ſpecies alienæ quantum ad apprehenſionem, & quantum ad iudicium ſuperuaturalis habitus, qui ſuppoſita ſufficienti propoſitioue obiecti credibilis fertut in materiale obiectum, propter teſtimonium Dei reuelantis, tanquam propter rationem formalem, vt fusè explicuimus iu materia *de fide*, & talis actus fidei ab habitu accipit ſupernaturalitatem iu genere cauſæ efficientis, & ab obiecto formali in genere cauſæ formalis, neque eſt probabile fundamentum ad conſtituendum alium habitum realiter diſtinctum neceſſarium ad prædictum actum. Et mihi vehementer diſpiicet Ægidius, qui multus eſt B in multiplicandis habitibus ſine neceſſitate: prædictus autem fidei habitus ſupernaturalis etiam lumen dicitur à Doctoribus.

Et rationes contrariæ opinionis facilè diluuntur.

Ad primam diceudum eſt, etiam in aliis ſcientiis ſufficere ſpecies & habitum, cum potentia intellectiua, neque probatur aliud eſſe ueceſſarium, ſiue loquamur de ſcientia acquiſita, ſiue infuſa. Aliqui exiſtimarunt ſufficere ſupernaturales ſpecies infuſas, vt conſtat ex his quæ ſuprà retulimus, & ex his, quæ diximus 3. *parte ad quæſtionem* 11.

Ad ſecundam rationem Ægidij reſpondetur, eundem habitum fidei oſtendere in genere cauſæ ef- C ficientis cunuexionem inter obiectum formale & materiale, ſuppoſita propoſitione ſufficienti ad credendum, & mouere iutellectum ad fereudum iudicium.

DISPVTATIO XIX.

De impeccabilitate Beatorum.

DE hoc dixi in materia *de gratia*, opuſculo *de forma ſanctificante*; ſed quia aliqui recentiores diuerſo modo philoſophati ſunt, oportet hoc loco aliqua D iterum notare.

Dvbivm I.

An Beatus ſecundùm legem ordinariam poſſit peccare mortaliter, aut venialiter.

IN hac controuerſia referuntur aliqui errores, de quibus legi poteſt Ægidius *lib.* 11. *de beatitudine, quæſt.* 16. *art.* 2. §. 1. Et ego aliquid dixi opuſculo *de forma ſanctificante, diſp.* 9. *dub.* 3. vbi alios Doctores citaui. Sed de fide certũ eſt Beatos iu beatitudine peccare non poſſe peccato murtali, vel veniali, & hæc veritas conſtat ex communi ſenſu Eccleſiæ, & pet pe- E tua traditione, & eandem veritatem docent Patres. Auguſtinus *in Enchirid. c.* 56. *&* 57. *& c.* 19. 22. *&* 25. *& tractat.* 2. *de diuer. & lib.* 24. *tractatuum tract.* 20. *tom.* 9. Fulgent. *de fide ad Petrum, c.* 23. Iſidorus *lib.* 1. *de ſummo bono cap.* 12. *ſententia* 2. *&* 3. Beda *tom.* 8. *q.* 9. *in lib. de quæſtionibus.* Gregorius 34. *moralium, c.* 7. Epiphanius *hæreſi* 54. Nazianz. & Bernard. *vbi ſuprà.* legatur P. Vazq. 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 18. *c.* 1. & fauent alij Patres in illud Apocalypſis cap. 3. *Qui vicerit, faciam eum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur ampliùs.* Expendantur illa verba, *foras non egredietur ampliùs*, quæ ſignificant ſtatum beatitudinis non poſſe amitti, quod præcipuè pertinet ad non peccandum mortaliter.

Et in illud cap. 22. *Omne maledictum non erit amplius*, quod ſignificat nullam in eo ſtatu fore miſeriam,ac proinde nec peccatum vllum;& ſtatim dicitur,*regnabunt in ſecula ſeculorum.*

Et eodem modo intelligunt aliqui Patres illud ad Epheſ.5. *mundans* (eam) *lauacro*, &c. *vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, nec rugam*, &c. quem locum de Eccleſia triumphante intellexit Hieronymus *in cap.*31. *Hieremiæ*, Auguſt.*in libro de perfectione iuſtitiæ epiſt.*50. D.Bernard.*ſerm.*3. *de feſto omnium Sanctorum.*

Non me latet hunc locum ab aliis Patribus explicari de Eccleſia militante, quos refert Bellarm. *tomo* 1. *lib.* 3. *de Eccleſia militante, cap.* 8. *ad finem,* & eodem modo intellexit Concilium Toletanum VI. *cap.*1. Et hanc veritatem docuerunt Scholaſtici cum Magiſtro 2.*diſt.*7. *cap.* 8. *& in* 4.*d.*25.*c.*5. *&* 6. D.Thomas 1. 2. *quæſt.*4. *art.*4. *quæſt.*5. *art.*4. & interpretes *ibi.* Vnde autem proueniat impeccabilitas,infrà dicetur.

Sed poteſt obiici ex Iob 4. *Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles, & in Angelis ſuis reperit prauitatem*; ſed hunc locum de Angelis viatoribus explicant Patres: in via enim multi peccarunt, & aliqui exiſtimant illa verba ſignificare reuerentialem timorem, quem habent Angeli, & ignorantiam,& infirmitatem, quam habent ex natura ſua. legantur ex noſtris P.Mariana, P.Sà, P. Pineda, & P.Gaſpar Sanchez. Alia ſolent obiici leuioris momenti, quæ de induſtria omitto.

DVBIVM II.

Vnde oriatur impeccabilitas Beatorum.

IN hac quæſtione, prima opinio eſt aſſerentium, Beatos eſſe quidem impeccabiles, non tamen per aliquam formam intrinſecam, ſed ex voluntate, & ordinatione Dei, ita docuit Scotus 4. *d.*49. *quæſt.* 6. §.*Dico ergo.* Supplementum Gabriel.4. *d.*49. *quæſt.*2. *art.*3. *dub.* 6. & idem Gabriel *in* 2. *diſt.*7. *quæſt.vnica, art.*1. Ocham 2.*quæſt.*19. Gregorius 2.*d.*7. *quæſt.*2.& communiter diſcipuli Scoti, putant enim hi autores viſionem claram Dei non ſanctificare formaliter beatum.Item docent beatificum amorem voluntatis non eſſe neceſſarium,ſed liberum,de quo autores in materia *de Beatitudine.*

Aliorum ſententia eſt communior, & probabilior, Beatos per formam intrinſecam habere rectitudinem, nec poſſe peccare, nempe per viſionem beatificam, & amorem neceſſarium, qui ex illa ſequitur.ita S.Thom. 1.*part.quæſt.*62. *artic.*8. *&* 4. *contra Gentes,cap.*92. Ferrara *ibi.* Richard. 2.*d.*7. *artic.*1. *quæſt.* 1. Durand. *quæſt.* 1. *& d.* 23. *quæſt.* 1. Maior 4. *d.* 43. *quæſt.* 8. Sotus *ibidem quæſt.*3. *artic.*4. Palud. *quæſt.* 7. *artic.* 2. Et communiter interpretes 1. 2. *ad quæſt.* 4. legantur *ibi* P.Vazquez, & P.Suarez, P.Valentia,& P.Salas.

Et quòd Beatus ſit impeccabilis ex vi viſionis, probat P.Vazq.1.2.*diſp.*18.*cap.*2. ex Nazianzen.*oratione* 44. ab illis verbis, *neque aliunde perfectionem, & ſplendorem,*&c. Nizetas circa illa verba eiuſdem orationis, *Poſteaquam.* Elias Cretenſ.*in oratione* 3. Nazianz.in illa verba,*ad hæc quomodo.*Et idem probat ex Iſidoro *lib.* 1.*de Summo bono,cap.*12.*ſententia* 3.ex Anſelmo *lib. de caſu diaboli, cap.* 6. Auguſt. *in Pſalmum* 36. 37. *&* 49.

Et pro explicatione ponendum eſt hoc loco amorem beatificum in Beatis omnino eſſe neceſſarium, hæc autem neceſſitas oritur ex modo quo per viſio- A nem claram Dei proponitur voluntati Beati Deus, vt ſummum bonum: hoc autem ſuppono ex communi ſententia cum D. Thoma in materia *de beatitudine*, & ex hoc ſumitur ratio ad probandum Beatum circa Deum immediatè non poſſe peccare, & cum tali amore manifeſtum eſt pugnare peccatum mortale, imò & veniale propter perfectionem talis dilectionis, & amoris, & ita recentiores aliqui fatentur Beatum & viſione ſimul & amore conſtitui impeccabilem. Et ratione amoris concedunt etiam, Beatum non poſſe peccare circa alia obiecta diſtincta à Deo in quæ Beatus fertur liberè.

Difficultas autem remanet, an ex ſola viſione in- B telligatur Beatus conſtitui impeccabilis,ſi Deus ſua potentia impediret amorem in voluntate Beati. Et aliqui negant, exiſtimant enim actum intellectus non rectificare ipſam voluntatem, & ita exiſtimant, cum ſola viſione ſecluſo amore,poſſe eſſe peccatum circa obiecta diſtincta à Deo.

Sed P. Vazquez *cap. citato* docet, ex ſola viſione in prædicto caſu, nempe impedito amore Beatum fore impeccabilem, & adducit plures rationes, præcipua eſt, quia, vt diximus in materia *de peccatis*, non poteſt contingere peccatum in voluntate, niſi aliquis defectus inconſiderationis præcedat in intellectu:hic autem defectus non poteſt eſſe in eo, qui clarè videt Deum,& iuxta hunc ſenſum explicati C poſſunt quædam aliæ rationes,quas adducit P.Vazquez *cap.citato*, ex aliis Doctoribus. Item explicari poteſt, quia viſio ita mouet quantum eſt ex ſe ad amorem Dei ſuper omnia, vt non poſſit admittere Beatus aliquod peccatum, etiam veniale, ſiue commiſſionis, ſiue omiſſionis. Vnde non eſt admittendum poſſe etiam de potentia abſoluta Beatum clarè videntem Deum peccare mortaliter, vel venialiter.

Hæc autem doctrina ita eſt intelligenda, vt Beatus non poſſit peccare, vel circa Deum quem clarè videt,vel circa alia obiecta ab ipſo diſtincta.

Non eſt admittendum quòd de potentia abſoluta cum viſione Dei poſſit eſſe peccatum, circa alia D obiecta ab ipſo Deo diſtincta, in quo fallitur Ægidius *ſuprà* §. 3.*num.*10.cum quibuſdam aliis.

Et quòd peccatum habituale non poſſit eſſe cum viſione actuali Dei, probaui *opuſculo de forma ſanctificante, diſput.* 9. *dub.* 1. vbi etiam aſſignaui peculiarem rationem de efficacitate viſionis claræ Dei ad ſanctificandum formaliter, quam tradidi iam olim, nec video tactam ab Ægidio, & *in eadem diſputatione dub.* 2. probaui viſionem claram Dei habere vim expellendi ab anima maculam peccati venialis. Et *eadem diſp.dub.*4. docui viſionem claram Dei habere vim ſanctificandi formaliter ex natura ſua, abſque vlla condonatione, vel acceptatione extrinſeca. Tandem *dubio* 5. *illius diſputationis* diſputaui, an vi- E ſio temporaria Dei habeat vim ſanctificandi formaliter. legat, qui voluerit, diſputationem citatam, nolo enim quæ ibi dixi, hoc loco repetere, & ex dictis in ea diſputatione facilè quiſque poterit refutare nonnulla quæ docet Ægidius *lib.*11.*de beatitudine,quæſt.*16.

Illud vehementer mihi diſplicet, quod docet Fr. Ægidius *in fine illius quæſtionis.* §.*vltimo, num.*12. vbi docet,acceptationem ad amicitiam cum Deo,& condonationem maculæ,non cōſequi naturam gratiæ,& charitatis,quod ex inſtituto refutaui in materia *de gratia, opuſculo de forma ſanctificante.* Id etiam vehementer diſplicet, quod planè indicat idem autor *eodem num. citato,* nempe vnionem hypoſtaticam

ſanctiſi

ſanctificare bumanitatem Chriſti per acceptationem Dei. Et quòd humanitas Chriſti ratiooe vnionis cum diuinitate, ex oatura rei ſanctificetur, probaui *opuſc.citato, diſp.*10.*varijs dubijs.& 3.part.ad q.*7. & 16.vbi doctiſſimè de hacre philoſophatur P.Vazquex iuxta doctrinam Patrum, qui habeot ſenſum Chriſti.

Dvbivm III.

An viſio beatifica habeat vim emundandi animam à reatu pœna.

De materia buius dubij dixi vnum verbum *opuſculo de forma ſanctificante,diſp.*10.*dub.*11.*in fine.* & aliquid 2.2.*tom.*1.*diſp.*70.*dub.*3.

Qui putant vnionem hypoſtaticam etiamſi habeat vim ſanctificandi naturam, non babere vim emundandi illam à reatu pœnæ rempotariæ, idem dicent de viſione beatifica, de quo dixi *opuſculo, & dubio citato, & 3.part.ad quaeſt.*15.

Item, qui putant viſionem beatificam non haberc vim ſanctificandi animam, conſequenter dicent, non habere vim emundandı naturam à reatu pœnæ.

Sed de vnione hypoſtatica contrarium docui *locis citatis*, cum P.Vaxquex. Deinde exiſtimo, ipſam vnionem beatificam poſſe emundate naturam à reatu pœnæ temporariæ, io caſu quo de porentia abſoluta aſſumeretur ad viſionem cum aliquo reatu pœnæ, & ita ſenſit P.Vaxq. vt retuli *locis citatis*. Er ratio eſt, quia bomo conſtitutus in ſtatu beatitodiois, quia ex natura ſua perpetuus eſt, non poteſt eſſe dignus pœna ex peccato præterito, pœna enim hæc, & dignitas, pugnat cum ſtatu æternæ beatitudinis.

Sed poteſt obiici, cum beatitudine aoimæ poteſt eſſe aliquis dolor de potentia abſoluta: ergo & pœna; ergo dignitas pœnæ. Sed teſpondendum eſt conſequutionem eſſe inefficacem, quia aliud eſt dolor, & aliud dignitas dolotis vt pœnæ, & quia beatitudo cooſtituit hominem dignum omnı bono, ideo noo poteſt cum tali dignitate, eſſe dignitas pœnæ orta ex proprio peccato; vr per ſe videtur conſtare.

Secundò poteſt obiici, reatus, ſeu dignitas pœnæ non eſt malum culpæ; ergo non pugnat cum viſione clara Dei, licèt ſir forma ſanctificans, ſanctitas enim ſolùm videtur pugnare cum peccaro. Reſpondetur ſanctitatem viſionis conſtiruere hominem dignum, qui non puniatur cùm conſtituat ſtatum beatitudinis, qui ex natura ſua perpetuus eſt, & ita Beatus non poreſt dignè pati pœnam doloris, ſed hoc ipſo quòd aſſumitur ad beatirudioem, liberatur à dignitate pœnæ, orta ex proprio peccato.

Tertiò poteſt obiici hoc modo, reatus, & dignitas pœnæ debet tolli per formam oppoſitam, & nó ſola voluntate Dei: viſio autem beata non videtur forma oppoſita dignitati pœnæ, quia ſanctitas in viatoribus poteſt eſſe ſimul, & de facto ſæpe eſt, cum aliquo reatu pœnæ temporariæ. Reſpondetur concedẽdum eſſe ſecundùm veriorem doctrinam, reatum pœnæ temporariæ auferendum eſſe per formam contrariam ex natura rei, & non voluntate extrinſeca Dei, dicimus ramen viſionem beatam, ex natura ſua, habere contrarietatem cum omni reatu pœnæ temporariæ, quia conſtituit hominem in ſtatu perpetuo ſummæ feliciratis. Et licèt in viatoribus aliqua ſanctitas poſſit eſſe cum aliquo reatu pœnæ temporariæ, tamen aliquis actus charitatis poteſt eſſe ita perfectus, vt excludat omnem reatum pœnæ temporariæ præcedentem, vode non mirum, ſi viſio beatifica, quæ conſtituit hominem in ſtatu perfectiori per-

A petuæ felicitatis & ſanctitatis inamiſſibilis, habeat vim prædictam, quod de actu charitatis Beati concedendum eſt. leganiur quæ diximus in ſimili *ſuprà* de vniooe hypoſtatica *opuſculo citato, &* 2.2.*tom.*1.*diſp.*70.*dub.*3.

Dvbivm IV.

An viſio beatifica poſſit ſimul eſſe cum habitibus vitioſis, qui in via acquiruntur per actus malos.

Hoc dubiũ in ſimili de vnione bypoſtatica diſputaui *opuſculo citato, dub. vltimo.* Et dubium iotelligitur ſi de potentia abſoluta vellet Deus aſſumere ad beatitudinem animam babentem prauos actus, & quidem, aliqui diſputantes de ſanctitate vnionis hypoſtaticæ, exiſtimarunt tales habitus prauos pugnare cum viſione hypoſtaticæ? & fortè idem dicerent in hoc dubio, ſi de illo interrogarentur, & poteſt probari. Primò, quia noo videtur conueniens diuinæ bonitati, vt in anima exiſtenti in ſtatu beatitudinis permittat taies habitus. Et explicatur ſecundò, quia ſi ſermo ſit de habitu vitioſo volontatis, ille inclioat ad malum peccati, quod in eo ſtatu eſſe noo poteſt. Si verò ſermo ſit de babitu intellectus inclinante ad falſum, etiam videtur pugnare cum ſtatu, in quo intellectus Beati habet perfectiſſimam & claram cognitionem Dei.

Alij verò Theologi, vt retuli *dubio citato*, exiſtimarunt prædictos habitos de potentia abſolota non pugnare cum ſanctirate vnionis hypoſtaticæ. ita ſenſit P.Vazquex 3.*part.tomo* 1.*diſp.*61.*cap.*6.*num.*35 qui faciliùs hoc diceret de habitibus comparatis cum viſione beatifica, quæ eſt ſanctitas finita, & tamen natura aſſumpta hypoſtaticè, infinitè ſanctificabatur diuinitate, & terminabatur perſonalitate diuina Verbi, & hanc ſecundam opiniooem ſequuntur viri docti huius ætatis.

Meum in hac re iudicium eſt ex natura rei, ſtatum beatitudinis poſtulare, vt in eo non permittantor tales habitus, & hoc oritur ex perfectione illius ſtatus.

Secundò exiſtimo de potentia abſoluta tales habitus poſſe eſſe ſimul cũ ſtatu beatitudinis, quia non habent malitiam moralem ſicut peccatum actuale, & ita ex hac parte non pugnãt cum ſanctitate, quòd verò inclinent ad malum, & peccatum quod in eo ſtatu eſſe non poteſt, ſolùm probant ex natura rei, non eſſe futuros in eo ſtatu, & ea inclinatio impeditur per ſanctitatem illius ſtatus, nempe per viſionem claram Dei, & idem eſt de ſanctitate amoris, quæ eſt in voluntate.

Et ex hac doctrina ſoluenda ſunt argumenta contraria, ſolùm enim probaot, ſecundùm communem rerum ordinem, non eſſe conueniens vt tales habitus permaneant in Beato, & ita reſpondeodum eſt ad primum.

Ad ſecundum verò dicendum eſt, quòd licèt taies habitus inclinent ad malum, tamen, vt diximus, oon habent malitiam moralem, ſicut peccatum actuale, ac proiode de potentia abſoluta non pugnant cum ſanctitate.

Ad tertium facilè etiam reſpondetur, habitum intellectus vitioſum, qui inclinat ad falſum ſolùm ſpeculatiuè, non pugnare vllo modo cum ſanctitate; ſi verò iocliner quantum eſt ex ſe, ad errorem practicum, qui in via poſſet eſſe cauſa peccati, in ſtatu beatitudiois impedietur ab illo effectu, & ita ex

natura rei non poteſt eſſe ibi talis habitus; de potentia tamen abſoluta non repugnat, propter aſſignatam rationem, nempe quia non habet malitiam moralem ſicut peccarum.

Et doctrinæ traditæ conſentaneum eſt, quod frequenter docent Theologi, in Beatis nó manere opinionem, & licèt loquantur de actu, tamen ex hoc colligitur ex natura rei ſecundùm legem ordinariam non manere habitum opinionis.

Quod autem diximus de potentia abſoluta, non repugnare facilè concedent qui putant, in intellectu Beati de potentia abſoluta poſſe eſſe errorem, quod docuit Salas *1. tom. ad 1. 2. quæſt. 3. tract. 2. diſp. 6. ſect. 10. §. dico tertiò, num. 38. pagin. 400. colum. 2.* Et idem concedent, qui putant de potentia abſoluta hunc errorem potuiſſe eſſe in Chriſto, quam opinionem nec eſſe in fide periculoſam, nec improbabilem, aſſerunt Medina, (de quo modò non diſputo) *3. part. q. 15. art. 3.* & Cabrera *ibidem*, & P. Suarez *1. tom. ad 3. part. diſp. 24. ſect. 3. in fine*, qui faciliùs id concedent de habitu inclinante ad falſum, loquentes de potentia abſoluta.

DISPVTATIO XX.

MORALIS.

De teſtamento cui deeſt ſolemnitas iuris.

DVBIVM I.

An teſtamentum minùs ſolemne in foro conſcientiæ ſit validum.

DE hac materia legi poteſt Couarr. *in cap. cùm eſſet, de teſtamentis, à n. 4. vſque in finem,* Antonius Gomez *in lib. 3. Tauri, n. 120. vſque in finem.* Sotus *lib. 4. de iuſtitia, q. 5. art. 3.* Syluest. *hereditas 3. §. 7. teſtamentum 2. q. 5. & Alienatio, q. 13.* Adrian. *quodl. 6. art. 1. concluſ. 2. coroll. 2.* P. Vazq. *opuſculo de teſtamentis, c. 3. dub. 1.* & Molina *tom 1. de iuſtitia, tract. 2. diſp. 81.*

Supponimus, in iure eſſe aſſignatam certam ſolemnitatem pro teſtamento, & quærimus, an illa deficiente teſtamentum ſit validum in conſcientia, ita vt hæres in illo inſtitutus poſſit tuta conſcientia retinere hæreditatem, ſi in foro exteriori non priuetur illa.

Prima ſententia eſt aſſerentium, teſtamentum eſſe validum in foro conſciẽtiæ, ita Syluester, Adrianus, & Medina *locis citatis*, quos referunt Couarruuias, & Antonius Gomez *ſuprà*, & probari ſolet. Primò, quia leges ciuiles, quæ annullant prædictum teſtamentum, videntur iniuſtæ, contra ius naturale, & diuinum, quod præcipit quòd in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum, & habetur *cap. cùm eſſet, de teſtamentis.*

Secundò, quia leges ciuiles videntur fundatæ in præſumptione, vt vitarẽtur fraudes quæ poſſent eſſe, v. g. ſi quis diceret ſe eſſe inſtitutum hæredem, & non eſſent ſufficientes teſtes; ergo, ſi ceſſet fraus, leges non annullabunt teſtamentum, & hanc opinionem videtur ſequi Plinius iunior *5. lib. epiſtolarum ad Caluiſium*, illis verbis: Hoc ſi ius aſpicias irritum, ſi defuncti voluntatem, ratum, & firmum eſt; mihi autem voluntas, &c.

Secunda opinio eſt aſſerentium tale teſtamentum in foro conſcientiæ validũ eſſe; attamen in foro exteriori poſſe iudicari inualidum iuſtè, ita Sotus vbi A ſuprà. Primam partem probat Sotus, quia oppoſitum eſſet nimis rigidũ; ſecundam multis rationibus, quas refert P. Vazq. *ſuprà*, & nos *infra* attingemus. hanc ſententiam, ſequitur Burgos de Paz *ſuper leg. 3. Tauri n. 1460.* & alij non pauci Iuriſperiti & Theologi.

Tertia ſententia eſt aſſerentium, prædictum teſtamentum non ſolùm in foro exteriori, ſed etiam in foro conſcientiæ eſſe nullum, ita docuerunt Couarruuias, & Antonius Gomez, & Padilla *in leg. cùm quis, C. de iuris, & facti*, &c. & ſequitur P. Vazquez *loco citato*. Et probari poteſt primò, quia ſecundùm communiorem opinionem, leges ciuiles obligant in foro conſcientiæ; ergo leges annullantes teſtamentum minus ſolemne, etiam annullant B pro foro conſcientiæ.

Quòd autem leges abſolutè annullent teſtamentum minus ſolemne, probat P. Vazquez ex verbis legis *hac conſultiſſima. C. de teſtamentis.* & ex *lege 3. Tauri*, vbi dicitur, quòd teſtamentum aliter factum non faciat fidem neque in iudicio, neque extra iudicium; ponderanda ſunt illa verba, neque in iudicio, hoc eſt, in foro exteriori, ſed extra iudicium, quod planè pertinet ad forum conſcientiæ.

Vlteriùs poteſt probari, quoniam ſi in foro exteriori probet quis ſe eſſe inſtitutũ hæredem in ſolemni teſtamento, & alius quòd fuit in minus ſolẽni, probet tamen, & conuincat quòd fraude ceſſante inſtitutus eſt in minus ſolemni teſtamento; nihilominus C iſte condemnabitur, & priori dabitur & adiudicabitur hæreditas; ergo teſtamentum minus ſolemne non eſt validum in foro conſcientiæ, aliàs magna eſſet perturbatio in republica, & contrarium eſſet contra bonam gubernationem reipublicæ.

Ponit autem hæc tertia opinio poſſe Principem per ſuam legem priuare aliquem propter bonum commune, iure, & dominio alicuius rei, quod aliàs haberet ex ſolo iure naturali, quod nullus poteſt prudenter negare, & hæc tertia ſententia mihi eſt probabilior.

Oportet autem ſatisfacere argumentis primæ opinionis.

Ad primum dicendum eſt, prædictas leges non eſ-D ſe contra ius naturale, aut diuinum. nam ius naturale, v. g. poteſt concedere dominium alicuius rei, ex ſola voluntate domini: hoc tamen intelligendum eſt, niſi propter commune bonum appoſitæ ſint aliquæ conditiones, iure poſitiuo, vt valida ſit tranſlatio dominij. Et explicari poteſt, quia ante Concilium Tridentinum validus erat contractus matrimonij clandeſtinus, & tamen poſt Concilium Tridentinum nullus eſt, niſi præſentes adſint Parochus & teſtes, vt diximus in materia *de matrimonio*, de quo nullus Catholicus poteſt dubitari, ergo à ſimili, licèt ſolo iure naturali conſiderato, poſſit quis per vltimam voluntatem relinquere ſua bona alicui; tamen ſuppoſita lege poſitiua, requi-E rens certum numerum teſtium, vt voluntas illa ſit valida, non erit valida deficiente tali numero, propter rationem, quam aſſignauimus, poteſt enim legiſlator propter commune bonum aſſignare certas conditiones, vt contractus & tranſlatio dominij ſit valida.

Ad ſecundum dicendum eſt, prædictas leges non fundari in falſa præſumptione, & iuſtas eſſe, ſed illæ leges præſumũt vt plurimum poſſe dolos & fraudes interuenire in teſtamentis, ideo præcipit ad hoc euitandum, vt fiant prædicta ſolemnitate, adeò vt ſi deficiat ratio legis in aliquo caſu, & motiuum, tamen lex vniuerſaliter obligat, quando voluit vniuerſaliter obligare, & nullũ caſum excipere. Et hoc

explican

explicandum eſt, ex doctrina autorum in materia *de legibus*, qui docent, aliud eſſe fundari legem in præſumptione, aliud verò præſumere tãtùm, quia ſi fundatur in præſumptione, ordinat, vel vetat, vel irritat contractum, & tunc obligat in conſcientia vt iacet, etiamſi præſumptio deficiat aliquo caſu; ſecus eſt, quando tantùm præſumit de facto, vt ſi dicat, præſumatur, cenſeatur, &c. nec ordinat aliquid, tunc veritate cognita non eſt obſeruanda, quia illa tantùm præſumit, non ordinat. legatur P. Vazq. in materia *de teſtamentis, loco cit.* & in materia *de legibus*.

Ad tertium nihil refert Plinium illum ſenſiſſe contrarium, cùm noſtram ſententiam tradiderint multi viri doctiſſimi, multa circa præſentem diſputationem adducit P. Molina *loco citato*, legat qui voluerit.

Dubium II.

An ſententia aſſerentium, validum eſſe teſtamentum factum ſine ſolemnitate requiſita iure, ita ſit probabilis, vt in praxi eam quis poſſit amplecti.

Caſus facilè poteſt occurrerte, vt cognoſcat quis voluntatem teſtatoris manifeſtam fuiſſe relinquendi ſibi hæreditatem, & tamen quia deficit ſolemnitas requiſita à iure, non poteſt in iudicio illam repetere; dubium ergo eſt, an in hoc euentu poſſit prædictus hæres, vel retinere hæreditatem, vel partem illius, ſi res ſit occulta illam retinere tuta conſcientia donec contingat per iudicium ab eo auferri.

Aliqui putant id non eſſe licitum, alij cenſent rem eſſe dubiam.

Alij tamẽ cenſent prædictum hæredem tuta conſcientia poſſe retinere hæreditatem, vel partem illius, & probant, quia multi, & doctiſſimi ſunt autores, qui docuerunt poſitiuas leges non annullare teſtamentum ſine ſolemnitate, pro foro conſcientiæ, qua opinione poſita, ſequitur prædictam retentionem licitam eſſe, & ego non video quo modo poſſit quis negare relatam opinionem de validitate teſtamenti ſine ſolemnitate, validum eſſe pro foro conſcientiæ.

Difficilius eſt, an quando aliquis inſtitutus eſt hæres in teſtamento facto cum ſolemnitate iuris, & poſtea teſtator illud reuocat per teſtamentum ſine ſolemnitate, poſſit hæres inſtitutus, in ſecundo teſtamento facere ſibi recompenſationem hæreditatis modo occulto, quando hæreditas eſt in poteſtate prioris hæredis inſtituti in teſtamento cum ſolemnitate, quod poſtea fuit reuocatum per ſecundum teſtamentum, factum ſine ſolemnitate requiſita à iure.

Et aliqui putant, non eſſe licitam talem recompenſationem, quia eſſet contra bonum iuſtitiæ communis; hæc tamen ratio ſi quid probat, ſolùm probat opinionem illam de validitate teſtamenti, ſine ſolemnitate, eſſe falſam, ſed non conuincit eſſe improbabilem; ac proinde alij autores fatentur illam recompenſationem etiam in hoc caſu eſſe licitam, propter opinionis probabilitatem.

Sed dices, alter hæres inſtitutus in priori teſtamento facto cum ſolemnitate iuris, habet ius petendi in iudicio hæreditatem, & illam retinebit, quando per iudicem illi adiudicatur; ergo ſecundus hæres non poteſt illam à priore hærede occultè accipere, aliàs daretur verum iuſtum ex vtraque parte, quod fieri non poteſt; ſed ad hoc reſpondent qui contrarium putant, prædictam diuerſitatem oriri ex diuerſitate opinionum, & re ipſa hæreditatem pertinere ad ſecundum hæredem, nec mirum eſt, ſi in foro externo aliud iudicetur, vel propter præſumptionem, vel quia iudex probabiliorem putat ſententiam aſſerentium leges ciuiles abſolutè annullare teſtamentum factum ſine ſolemnitate requiſita à iure, & ideo quantum ad praxim attinet, prudenter debet procedere confeſſor in foro conſcientiæ, vel vir doctus de hoc dubio interrogatus.

DISPVTATIO XXI.

Scholaſtica, & moralis.

De votis B. Virginis.

Dubium I.

An B. Virgo aliquando habuerit propoſitum dandi operam liberis.

Aliqui hæretici exiſtimarunt B. Mariam aliquando habuiſſe propoſitum dandi operam liberis, ita refert noſter Caniſius *lib. 2. de Maria Deipara, c. 8.* Et pro hac ſententia referuntur aliqui ex Catholicis, qui tamen non ita clarè loquuntur.

Sed dicendum eſt B. Virginem nunquam habuiſſe propoſitum dandi operam liberis, Bellarmin. *tom. 1. lib. 2. de monachis, cap. 22. verſic. addo tamen ſecundò*, & P. Vazquez *tomo 2. in 3. partem, diſp. 124. cap. 2.* Et probat, quia nullum fuit præceptum in lege veteri dandi operam liberis, ſed potiùs ſeruare caſtitatem laudabilius fuit: certum autem eſt B. Mariam voluiſſe quod laudabilius erat.

Probandum verò eſt, in ea lege non fuiſſe veritam virginitatem, id quod expreſſè docuit ex antiquis, Supplementum Gabrielis *4. d. 30. quæſt. 2. art. 2. poſt 5. concluſionem*; ex recentioribus, Sotus *in 4. d. 30. quæſt. 2. art. 2.* Abulenſ. *in cap. 30. Numer. quæſt. 12. & quæſt. 22*, Clichtoueus *in cap. 25. lib. 4. de fide*. Medina *3. part. ad quæſt. 28. art. 4.* ibi P. Suarez *diſp. 6. ſect. 1. §. dicendum verò vlterius.* & colligitur ex Damaſceno *loco citato*, & ex Hieronymo *lib. 1. aduerſus Iouinianum*, vbi refert in veteri lege plures obſeruaſſe caſtitatem, aut virginitatem, & colligitur ex Ambroſio *lib. 1. de Virginibus, col. 3.* Epiphanius, etiam contra hæreſes *hæreſi 30.*

Hoc autem facilè intelligetur, ſi explicemus loca, ex quibus aliqui contendunt colligere antiquitus fuiſſe præceptum de contrahendo matrimonium.

Et primò obiicitur illud Geneſis 1. *Creſcite, & multiplicamini*, &c. quo teſtimonio vtebatur Iouinianus, cui reſpondet Hieronymus *libr. aduerſus ipſum, in principio, poſt num. 17.* admittens pro illo tempore fuiſſe tale præceptum vt multiplicaretur genus humanum; poſtea autem reuocatum fuiſſe tale præceptum.

Scholaſtici verò in materia *de matrimonio*, frequenter docent illud præceptum non obligaſſe ſingulas perſonas, ſed communitatem, vt docuit S. Thom. *2. 2. quæſt. 152. art. 2.*

Alij verò in illis verbis non agnoſcunt præceptum, ſed benedictionem Dei & fœcunditatem futuram. legantur P. Vazquez, & P. Suarez *locis citatis*.

Secundò poteſt obiici illud Deuteronomij 7. & Exodi 23. *Non erit apud te ſterilis vtriuſque ſexus.* Sed in his locis non imponitur præceptum de matrimonio, ſed ſignificatur benedictio, & fœcunditas filiorum promittitur his qui ſeruauerint legem Dei. Et licèt in populo Hebræorum opprobrium eſſet ſterilitas, non tamen virginitas.

Tertiò obiicitur ex *Deuteronomy cap.* 25. vbi dicitur, quando habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubat alteri, ſed accipiat eam frater eius. Hunc locum explicat fusè P. Vazq *diſp. citat. c.* 2. *n.* 33. Et reſpondendum eſt in eo capite non imponi præceptũ fratri defuncti de contrahendo matrimonium cum vidua, ſed concedebatur ius viduæ, vt coram multitudine inuitaret ad matrimonium priuſquam alteri nuberet, de qua conſuetudine plura poſſunt legi apud P. Vazquez *citato cap.* & interpretes Scripturæ *in locum allegatum.*

Deinde oportet oſtendere, virginitatem apud Iudæos in magno honore habitam fuiſſe, quod colligitur ex eo quod Hieronymus *lib.* 1. *contra Iouinianum poſt num.* 30 dicit Heliam, & Heliſæum & vtrunque Ioannem fuiſſe virgines, & affirmat tres pueros Babylonis in caſtitate vixiſſe, & Apoſtolos qui vxores habebant, illas reliquiſſe propter Chriſtum.

Deinde Ignatius *in epiſtola ad Philadelph.* docet præter ſupradictos caſtitatem obſeruaſſe Melchiſedech Iesvs Naue, & Hieremiam. Et de Elia ſcribunt Ambroſius *lib.* 1. *de Virginibus, colum.* 3. Idem colligitur ex Damaſceno *lib.* 4. *de fide, cap.* 24.

Et Epiphanius *hæreſ.* 30. aſſerit virginitatem apud Hebræos magni habitam fuiſſe, propter Iacobum fratrem domi ſupponens caſtè vixiſſe.

Et quòd caſtitas apud Hebræos fuerit magni habita, Ioſephus Iudæus *lib.* 2. *de bello Iudaico, cap.* 7. *&* *lib.* 18. *antiquitatum, cap.* 2. ſatis apertè teſtatur. legatur Cardinalis Baronius *tomo* 1. *Annalium, ſub anno* 64. *non longè à principio.* Et in apparatu annalium probat tempore legis antiquæ virginitatem fuiſſe in magno habitam. Et ex Gentilibus Plinius *lib.* 5. *hiſtoria naturalis, cap.* 17. & Solinus *cap.* 36. memoriam prodidiſſe, Eſſenos caſtè vixiſſe, cum magno honore, in communitate.

Et quòd in veteri lege fuerit in honore caſtitas, probari poteſt ex cap. vltimo Iudic. ex quo conſtat illam in honore habitam, quia caſtè vixit poſt mortem mariti.

Non deſunt qui ex aliis locis Scripturæ idem contendant probare; ex quibus tamẽ efficaciter non probatur, aliqua refert & expendit P. Vazq. *diſp. citat. cap.* 3. de materia huius dubij legatur P. Suar. *tom.* 2. *in* 3. *part, diſp.* 6. *ſect.* 1.

Dvbivm II.

An B. Virgo emiſerit votum virginitatis.

PRæmiſſis quæ diximus *dub. præced.* reſtat explicandum, an B. Virgo non ſolùm ſeruauerit virginitatem, ſed illam voto confirmauerit.

Certum autem eſt apud Catholicos, B. Virginem ante Annũciationem emiſiſſe votum virginitatis, & colligunt Patres & Scholaſtici, ex illis verbis Virginis ad Angelum, Lucæ 1. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco.* quæ verba fusè expendunt Patres, & alij interpretes in eum locũ, & Scholaſtici agentes de hac materia. Legantur P. Vazquez & P. Suarez *diſputationibus citatis,* & Bellarminus *tomo* 1. *lib.* 2. *de Monachis, cap.* 22. illa enim verba planè ſignificant A impedimentum voti, & ita colligitur ex Niſſeno *oratione de Natiuitate Domini.* Auguſt. *lib. de ſancta virginitate, cap.* 4. Beda *in cap.* 1. *Luca.* Anſel. *lib. de excellentia Virginis, cap.* 4. Ruperto *lib.* 3. *in Cantica.* Bernardo *ſerm.* 4 *ſuper Miſſus eſt.*

Meritò autem P. Bellarmin. *vbi proximè,* reprehendit Caluinum temerariè & impiè loquentem contra ſanctam Virginem, & Sanctos Patres exponentes citata verba *Luca* 1. qui hæreticus etiam ſe opponit omnibus Doctoribus Scholaſticis.

Inter Catholicos autem difficultas eſt, an B. Virgo emiſerit votum virginitatis, antequam contraheret matrimonium cum Ioſepho.

Prima opinio eſt aſſerentium, Virginem non emi- B ſiſſe votum virginitatis ante matrimonium. ita S. Thomas 3. *part. quæſt.* 28. *artic.* 4. Capreolus 4. *d.* 30. *quæſt. vnica, art.* 3. *ad* 2. Scoti; Caietan. *in art.* 4. Sotus 4 *d.* 30. *quæſt.* 1. *art.* 2. §. *Secus.* Durand. *eadem diſt. q.* 2. *num.* 8. Albert. 4. *diſt. citata, art.* 11. *in corpore, & ad* 2. Lyra *in cap.* 1. *Luca.* Præcipua ratio pro hac ſententia poteſt eſſe, quia aliàs non poſſet B. Virgo matrimonium contrahere contra votum priùs factum, quam rationem fuſiùs perſequuntur aliqui recentiores.

Et S. Thomas *in art.* 4. *citato in corpore* dicit, B. Virginem non vouiſſe caſtitatem ante matrimonium, quia oportebat tempore legis veteris generationi inſiſtere tam mulieres, quàm viros. Et ad primum dicit, quòd videbatur tempore illius legis prohibi- C tum, non dare operam, ad relinquendum ſemen ſuper terram, ideo B. Virginem non ſimpliciter virginitatem vouiſſe, ſed ſub conditione, ſi Deo placeret. Poſtquam autem innotuit hoc eſſe Deo acceptum, abſolutè vouit antequam ab Angelo annuntiaretur Incarnatio. Et iuxta hanc doctrinam *ad* 3. expreſsè docet B. Virginem non emiſiſſe votum virginitatis ante matrimonium.

Secunda opinio eſt aſſerentium B. Virginem ante matrimonium emiſiſſe ſimpliciter votum caſtitatis. Ita ſenſit Scotus *in* 4. *diſt.* 30. *q.* 1. Henricus *quodlib.* 9. *quæſt.* 11. Supplementum 4. *d. citata.* Bonauentur. *articul.* 1. *ad* 3. Richard. *artic.* 2 *quæſt.* 2. Argentina *quæſt. vnica, artic.* 4. Durand. *quæſt.* 2. *num.* 8. Paludan. D *quæſt.* 2. *artic.* 2. Almayn. *quæſt.* 1. *ad* 1. Maior *quæſt.* 4. Abulenſis *in cap.* 30. *Numerorum, quæſt.* 32. *&* 34. & P. Vazquez *diſp.* 124. *cap.* 4. P. Suarez *tom.* 2. *in* 3. *part. diſp.* 6. *ſect.* 2. & P. Valentia *tom.* 4. *diſp.* 10 *q.* 3. *punct.* 5.

Ratio præcipua pro hac ſententia debet eſſe deſumpta ex his quæ diximus ſelecta *de matrimonio Virginis,* iuxta principia tradita in materia *de matrimonio,* nempe rectè potuiſſe B. Virginem ante matrimonium votum abſolutè emittere, & poſtea ſine peccato contrahere matrimonium, quod ſi potuit, hoc planè magis decuit B. Virginem.

Hanc ſententiam apertè ſupponit Hugo de ſancto Victore *lib. de virginitate perpetua, cap.* 1. Niſſen. *oratione de natali Domini, poſt medium,* & apertè Auguſt. E *lib de ſancta virginitate, cap.* 4. Rupertus *lib.* 3. *in Cantica, aliquantulum ante finem.* Abdias Babyloni. *in vita S. Bartholomæi,* & propter hæc quæ attuli, mihi hæc ſecunda opinio magis probatur, & quia quæ in contrarium adducuntur, facilem habent ſolutionem.

Ad primam rationem conſtat ex his quæ diximus ſelecta *de matrimonio.*

Ad id quod S. Thomas dicit in corpore, ſuprà oſtendimus, in veteri lege virginitatem nõ eſſe prohibitam. Et eodem modo reſpondendum eſt ad id quod docet ad primum. Et eodem modo reſpondetur ad vltimum.

Reſtat explicandum dubium, de tempore quo B. Virgo emiſerit prædictum votum ante matrimonium.

nium. Et aliqui recentiores exiſtimant B. Virginem illud votum emiſiſſe ſtatim in principio vſus rationis. Alij cenſent ſaltem illud emiſiſſe, viuentibus illius parentibus, quod credibile putat Cardinalis Baronius *in apparatu annalium*; quo autem anno ætatis beatæ Virginis parentes mortui fuerint, incertum eſt, quidquid dicat Cedrenus *in compendio hiſtoria*.

Alij putant Virginem votum hoc emiſiſſe ſimul atque ex illuminatione Dei cognouit, illud eſſe gratum Deo: neque eſſe contra legem, quòd mihi ſanè piom & probabile videtur; alia verò quæ retuli, non habent idoneum fundamentum. Item ſine fundamento aliqui tribuunt ſanctis Doctoribus Eccleſiæ quod dixerint B. Virginem emiſiſſe illud votum in principio vſus rationis, ſed, vt vidimus, aliqui Sancti ſolùm docuerunt, illud emiſiſſe ante matrimonium. legatur P. Vazquez *cap. citato*, & P. Suarez *ſect. citata ad finem*. In fine huius dubij placet aduertere aliquos dixiſſe, B Virginem poſt matrimonium contractum, & non antè habuiſſe reuelationem, ſeu inſpirationem Dei, circa emiſſionem voti virginitatis, quòd eſſet licita. Sed ſine ſufficienti fundamento negatur Virginem habuiſſe hanc cognitionem ante matrimonium.

Dvbivm III.

An B. Virgo fuerit prima quæ virginitatem voto confirmauit.

IN hoc dubio videntur eſſe contraria placita Patrum, quæ tamen fortè poterunt ſine contrarietate explicari, & primò aliqui Patres indicant non obſcurè, B. Virginem primam fuiſſe quæ virginitatem vouit, ita Bernardus *homilia 3. in laudibus virginis colum. 4. in fine*, Rupertus *lib. 3. in Cantica, non multum ante finem*, Beda *in cap. 1. Luca*, Origen. *in cap. 13. Matth.* Ambroſius *lib. de inſtitutione Virginum cap. 5.* Auguſtinus *tractatu 15. in Ioann. colum.* 2. Hieron. *epiſtola 2. ad Euſtochium*, Abdias *in vita Bartholomæi Apoſtoli*, Abulenſ. *in cap. 18. libri 4. Regum quæſt.* 19. VValdenſ. *tomo 2. de ſacramentis cap.* 130.

Alij verò Patres, quos retulimus *dubio* 1. referunt plures ex antiquis ſeruaſſe virginitatem, & caſtitatem.

P. Vazquez *diſp. citata cap. 5.* docet, prædictos Patres poſſe conciliari vt citati pro prima opinione voluerint, B. Virginem fuiſſe primam, quæ virginitatem voto confirmauit.

Patres verò pro ſecunda opinione citati ita eſſe intelligendos, vt docuerint, aliquos ex antiquis Prophetis, & Sanctis virginitatem, aut caſtitatem ſeruaſſe, non tamen aliquos dixiſſe de emiſſione voti ad confirmandam virginitatem, vel caſtitatem.

Sed poteſt obiici ex Nyſſeno *cap. 19. de virginitate*, vbi ſequutus alios dixit, Mariam ſororem Moyſis virginem fuiſſe, & mouetur, quia Scriptura ſemper facit mentionem ſui fratris, & non mariti. Sed non eſt certum, fuiſſe virginem, vt ex Ioſepho *lib. 3. antiquitatum cap. 2.* colligit Baronius *in apparatu ad annales §. ex eo verò*, de quo legi poteſt P. Vazquez *diſp. citata cap. 5.* & licèt Nyſſenus & alij dixerint illam fuiſſe virginem, tamen non affirmant ſuam virginitatem voto confirmaſſe.

Deinde poteſt obiici filia Iephthe, quæ ſecundùm expoſitionem Vatabli, Arias Montani, & Lyra ibidem *in cap. 11. Iudicum*, non fuit occiſa à patre, ſed Deo dicata, vt virginitatem ſeruaret. Reſpondetur in primis ſenſum Vatabli eſſe contra communem

A doctrinam Patrum. Deinde, licèt admitteremus expoſitionem Vatabli, tamen non conſtat illam voto confirmaſſe ſuam virginitatem, imò ſi eam ſeruauit, planè fuit contra eius voluntatem, vt colligitur ex contextu *cap. 11. Iudicum citati*. plura de expoſitione Vatabli dixi 2. 2. *ad quæſt. 88. in art. 2.*

Deinde quod de Virginibus veſtalibus ſolet afferri parui momenti eſt, quia vel ſolùm ſeruabant caſtitatem ad tempus, vel ſi illam promiſſione confirmabant, promiſſio non fiebat vero Deo, ſed falſo. legatur Alexand. *lib. 5. genialium dierum*. Circa materiam verò huius dubij, de primatu virginitatis, legatur P. Suarez *tomo 2. in 3. part. diſp. 6. ſect.* 2.

B

Dvbivm IV.

An votum B. Virginis, de ſeruanda virginitate, fuerit ſolemne, vel ſimplex.

HVius dubij, ex antiquis ſolùm inuenio Henricum qui mentionem fecit, *quodlibet. 9. quæſt. 11. litera F.* & dicit, B. Virginem quantum eſt ex parte ſua, illud fuiſſe ſolemne. Secundò docet, non fuiſſe ſolemne, quia tunc non erat ſolemnitas determinata ab Eccleſia. Tertiò affirmat, B. Virginem ante matrimonium occultè feciſſe votum, ſoli Deo cognitum: poſt matrimonium autem illud manifeſtaſſe.

Ex recentioribus verò P. Vazquez *diſp. citata, c. 5.* C docet illud votum non fuiſſe ſolemne, & idem docuit P. Suarez *diſp. illa 6 ſect. 2. in fine*.

Ponenda autem eſt hoc loco diſtinctio voti ſolemnis, & ſimplicis, de qua diximus 2. 2. *ad quæſt.* 88. Item ſciendum eſt, ſecundùm noſtram doctrinam, & multorum opinionem, votum ſolemne, & votum ſimplex perpetuum, circa eandem materiam differre ſolemnitate, quæ ex noſtra opinione introducta eſt ab Eccleſia iure poſitiuo.

His præmiſſis, mihi placet, votum B. Virginis non fuiſſe ſolemne, quia tunc temporis non erat forma ſolemnitatis aſſignata ab Eccleſia. Suppono autem falſum eſſe placitum aliquorum, qui exiſtimarunt in veteri lege fuiſſe religioſos diſcipulos D Eliæ, & emiſiſſe tria vota ſolemnia, & B. Virginem fuiſſe illius religionis, quod alibi impugnandum eſt; ex inſtituto ſolùm aduerto, totum hoc ante aliquot annos vehementer diſplicuiſſe Magiſtris Academiæ Complutenſis, & aliis multis doctiſſimis viris Hiſpaniæ, & de hoc dicam infrà.

Deinde certum eſt, intra genus voti, votum B. Virginis perfectius fuiſſe, & maioris meriti, quàm votum cuiuſlibet puræ creaturæ, propter magnum, & intentiſſimum Dei amorem, quo B. Virgo illud emiſit, vt docuit P. Vazquez *ſupra num. 95.* & cæteris paribus votum ſolemne, & ſimplex eiuſdem rationis ſunt, & in B. Virgine perfectiſſimum fuit, propter rationem aſſignatam.

E Deinde P. Suarez *diſp 6. citata ſectione 2. in fine* docuit, veriſimile eſſe, quòd ex Auguſtino refertur *cap. B. Mater 27. quæſt.* 2. illam priùs in corde votum emiſiſſe, non tamen expreſſiſſe ore, niſi poſt matrimonium.

Dubitare autem poſſet aliquis, an B. Maria conſuluerit ſuos parentes circa emiſſionem voti, quod dubium locum non habet in opinione eorum, qui putant, B. Virginem emiſiſſe votum virginitatis & caſtitatis ſeruandæ poſt mortem parentum, & poſt contractum iam matrimonium.

Alij verò putant, viuentibus parentibus, & ipſis conſentientibus, B. Virginem votum virginitatis emiſiſſe, quod credibile eſſe dicit Baronius *in*

apparatu ad Annales, & videtur admittere P. Vazquez *diſp.* 124. *cap.* 4. *num.* 82. Sed res eſt incerta. P. Suarez *ſect. citata, in fine*, ſentit B. Virginem ad emittendum votum prædictum, non conſuluiſſe parentes: neque fuiſſe hoc neceſſarium, cùm ipſa ab Spiritu ſancto regeretur.

Aliud dubium poſſet eſſe, an parentes Virginis ſi ſcirent, B. Virginem emiſiſſe votum virginitatis, poſſent illud irritare. P. Suarez *loco citato*, ſolùm dixit non eſſe timendum, quòd parentes Virginis votum illud irritarent, quia ſanctiſſimi erant, & agnoſcebant ſanctitatem filiæ, & Spiritus ſancti ſingulare regimen circa illam. Et certè, etiamſi cognouiſſent votum factum ſine eorum conſenſu, prudenter tamen iudicantes, illam filiam votum emiſiſſe, non B poſſent licitè, aut validè illud irritare contra voluntatem Dei.

DISPVTATIO XXII.

Scholaſtica, & Poſitiua.

De virginitate perpetua B. Virginis.

Dvbivm I.

An B. Virgo tempore conceptionis ſeruauerit virginitatem.

IN hoc dubio dicemus de tempore conceptionis, deinde de tempore natiuitatis, & de tempore poſt natiuitatem Chriſti.

Hæreſis fuit aſſerentium, B. Virginem concepiſſe opera viri, & non ex virtute Spiritus ſancti. ita docuit Carpocrates, & Cherinthus, vt referunt Irenæus *lib.* 1. *aduerſùs hereſes c.* 24. *&* 25. Tertullian. *lib. de præſcriptionibus aduerſùs hereticos cap.* 48. *num.* 3. 10. *&* 312. Epiphanius *lib.* 1. *contra hereſes cap.* 27. *&* 28. & alij, eandem hæreſim tribuunt prædictis hæreticis. Idem error tribuitur Ebioni à Clemente Romano *lib.* 6. *conſtitutionum Apoſtolicarum cap.* 6. & à Tertulliano *cap.* 48. *num.* 313. licèt aliqui dubitent, an Ebion & eius diſcipuli perſeuerauerint in hoc errore.

Pro eodem errore citantur multi Iudæi, & vulgus Mahometanorum, & quoſdam Ethnicos, quos ſequuti ſunt Iulianus apoſtata, & Porphyrius, vt notauit Caniſius *lib.* 2. *de Maria deipara cap.* 7. *& cap.* 8. refert alium hæreticum qui in Germania ante paucos annos eumdem errorem docuit.

Fides tamen Catholica docet, B. Mariam ſemper fuiſſe Virginem, & de tempore conceptionis, probatur ex *Matth.* 1. vbi dicitur, *Inuenta eſt habens de Spiritu ſancto*, & iterum, *Quod in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*. De Ioſepho autem, *& non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum*, &c. Et eadem veritas probatur ex eo quòd cùm Maria diceret, quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Reſpondit Angelus, *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*, &c. Quæ loca manifeſtè indicant hanc veritatem, & in hoc ſenſu explicantur ab omnibus ſanctis Patribus & Catholicis.

Eadem veritas definita eſt in Concilio Lateranenſi I. *conſultat.* 5. *cap.* 3. & ex multis quæ infrà referemus, confirmabitur.

Doctè autem & eruditè Caniſius *lib.* 2. *de Deipara cap.* 6. contra Iudæos eandem veritatem probat ex veteri Teſtamento. Et de virginitate B. Mariæ eruditè tractat Carranza Carmelitanus, *opuſculo de ea re*

A *cap.* 15. eandem virginitatem rectè ex teſtimoniis Rabinorum & Mahometi colligit Petrus Galatinus *lib.* 7. *de arcanis fidei, cap.* 14. *&* 15.

Dvbivm II.

An B. Virgo in partu virgo manſerit.

IN hoc dubio hæreſis fuit aliquorum aſſerentium, B. Mariam in partu non manſiſſe virginem, ita Iouinianus, vt refert Auguſtinus *libro de hereſibus cap.* 82. & Ildefonſus *lib. de illibata Virgine cap.* 1. habetur 9. *tomo Bibliotheca*. huius erroris meminit Ambroſius *epiſtola* 81. licèt non nominet ſpecialem auB torem. Alij etiam ſequuti ſunt hunc errorem, quos refert P. Vazquez *diſp.* 121. *cap.* 2. qui eruditè tractat de opuſculis B. Ildefonſi, & hæreticis, contra quos ſcribit.

Sed fides catholica docet primùm B. Mariam non tantùm in conceptione Dei, ſed in partu virginem fuiſſe, & Chriſtum ex virgine abſque vlla ruptione, vel dilatatione natum fuiſſe. Primam partem definiuit Martinus V. in Concilio I. Lateranenſ. *conſultatione* 5. *can.* 3. Idem definitur in Concilio Conſtantinopolitano generali V. *conſultatione* 8. *canone* 6. idem colligitur ex epiſtola Taraſi, quæ eſt in VII. Synodo *actione* 3.

Et probatur hæc veritas ex illo Iſaiæ 7. *Ecce virgo* C *concipiet, & pariet filium*, &c quem locum in hoc ſenſu explicat Matthæus Euangeliſta *cap.* 1. & hoc ſenſu interpretati ſunt multi Patres locum Iſaiæ citatum. Ita ex Græcis Iuſtinus *in dialogo cum Tryphone pagina* 32. Athanaſius *in epiſtola ad Epictetum pag.* 2. Ignatius *epiſtola* 9. Cyrillus Hieroſolymitan. *Catecheſi* 12. Baſilius *homilia* 25. Nyſſenus *oratione de natali Chriſti, colum.* 4. Epiphanius *aduerſùs hereſes, hereſi* 30. Euſebius *lib.* 7. *de demonſtrationib. Euangelicis* 2.

Deinde ex Latinis, Tertullian. *aduerſùs Iudæos c.* 9. *& libro de carne Chriſti cap.* 23. Lactantius *lib.* 4. *diuinarum inſtitutionum cap.* 12. Cyprian. *libro* 2. *epiſtola* 6. quæ nunc eſt 11. in ordine. Hieronymus *lib. . contra Iouinianum num.* 40. Ambroſius *epiſtola* 81. Ruffinus D *in ſymbolo apud Hieronymum tom.* 9. Auguſtinus *ſermone* 6. *de tempore*, & poſteriores aliæ, quem locum rectè explicat P. Vazquez *ſuprà cap.* 3. vbi oſtendit, vocem, pro qua Latinus vertit virginem, propriè ſignificare fœminam ſimpliciter virginem.

Sed obiiciunt Hebræi illud Prouerbiorum 30. *Viam viri in adoleſcentula*, vbi vox Hebræa non poteſt ſignificare virginem, loquitur enim de ea quæ habuit congreſſum cum viro.

Propter hoc aliqui dixerunt vocem Hebræam, quæ ex *Iſaia* 7. ſignificat virginem, non habere eandem ſignificationem in hoc loco Prouerbiorum. Sed non ſunt audiendi, vt notauit P. Vazquez cum aliis, & licèt in hoc loco Prouerbiorum ſignificet, E vt reuera ſignificat, poteſt locus explicari, ex eo quòd poſtquam Virgo violata eſt, ita ſe gerit ac ſi à nullo eſſet cognita, vel quia fieri poteſt violatio virginitatis abſque vlla corruptione corporis ſola dilatatione partium ſigilli virginalis, vt notauit Valleſius *libro de ſacra philoſophia cap.* 25. & doctiſſimi medici huius ætatis docti experimento anatomico, quod alibi diximus, præſertim 22. *tom.* 2. agentes de ſtupro. legatur P. Vazquez *diſp.* 121. *cap.* 3. *à num.* 52. 53. *&* 54.

Deinde de fide etiam eſt, vterum B. Mariæ dum peperit filium, nec ruptum, nec dilatatum fuiſſe. hæc pars etiam eſt de fide, quam multi Patres tradiderunt, & præſertim Ildephonſus *loco cit.* & D. Thomas

3. part.

3. part. quæſt. 35. art. 6. Ignatius *epiſt.* 10. aliàs 13. Cyrill. Alexandrin. *lib. 8. contra Iulianum. §. quid igitur, in fine.* Concil. Toletan. XI *in Confeſſione fidei, poſt medium.* Et expreſsè Ambroſ. *libro de inſtitutione virginum c. 7. in fine.* Auguſtin. *epiſtola 3. colum. 4.* Euſebius Emiſſenus *ſerm. 2. de natiuitate.* Gregorius *hom. 26.* in Euangelia. Proclus *homilia de Chriſti natiuitate, quæ eſt in Concil. Epheſino tomo 6. cap. 7.* Leo I. *ſermone 2. de natiuitate,* P. Chryſolog. *ſerm.* 142. Guerricus *homil. 2.* Zenon Veronenſ. *ſerm. 2. de natiuitate Domini 2. tomo Bibliotheca ſacra, parum ante finem.* Cyprian. ſermone de natiuitate, & Hieron. *opuſculo contra Eluidium num. 7. in fine.* Athanaſius *ſermone de natiuitate Chriſti apud Lippomanum 8. tomo.*

Et ratio ſumenda eſt ex eo quòd virginitas hanc integritatem etiam requirit ex parte corporis, & ita dum Concilia & Patres docent B. Mariam ſemper fuiſſe Virginem, hoc etiam includunt, quod ſine hæreſi negari non poteſt: aliqua verò quæ contra hanc doctrinam obiiciunt hæretici, adducemus *infrà.*

Dvbivm III.

An B. Maria poſt partum ſemper permanſerit Virgo.

IN hoc dubio non defuerunt hæretici, qui dicerent B. Mariam poſt natiuitatem Chriſti non permanſiſſe virginem, ſed fuiſſe cognitam à Ioſepho, ita refert Epiphanius *lib. 3. aduerſus hæreſes, hæreſi 78.* quæ hæreſis dicitur orta ab Apollinario, vel eius diſcipulis. Eandem refert Auguſtinus *lib. de hæreſibus ad Quodvultdeum cap. 56.* eundem errorem ſequutus eſt Eluidius, vt refert Auguſtinus *libro de hæreſibus cap. 84.* legatur P. Vazquez *ſuprà cap. 6.* & ſanè Caniſius *libro de Deipara cap. 10.* refert hunc errorem antiquiſſimum fuiſſe in Eccleſia, licèt non minet aliquem ſpeciatim, & colligitur ex Origene *homil. 7. in Lucam.*

Et manifestè hunc errorem ſecutus eſt Tertullianus *libro de velandis virginibus cap. 6. num. 48. & libro de carne Chriſti cap. 23. num. 174. & libro de monogamia cap. 80. num. 55.* & ita apertè errauit Tertullianus, vt Pamelius *in prologom. ad Tertullianum paradoxa 23.* non potuit hæc Tertulliani loca in bonum explicare ſenſum. Et eundem errorem ſequutus eſt Ennomius, ſi fides adhibenda eſt Imperfecto apud Chryſoſtomum *homilia 1. in Matthæum.* Et ita ſenſerunt aliqui hæretici huius temporis, vt refert Caniſius *cap. citato.* Argumenta horum hæreticorum infrà diluemus.

Fides autem Catholica docet B. Mariam, etiam poſt Chriſti natiuitatem, ſemper manſiſſe virginem, vt apertè colligitur ex Conciliis, & Patribus ſuprà citatis.

Sed oportet ſoluere aliqua argumenta, quæ obiiciuntur contra catholicam doctrinam.

Et primò ad probandum quòd B. Maria non manſerit Virgo in partu, obiiciunt hæretici quòd aliàs Chriſtus non poſſet dici filius Mariæ, quia non naſceretur ex ea modo naturali, quo alij filij naſcuntur ex ſuis matribus. Huic argumento reſpondebat iam olim Ildephonſus, & eius ſolutionem refert P. Vazquez *diſp. citata cap. 5.* qui legi poteſt. Reſpondendum autem eſt concedendo, alios filios modo naturali in lucem prodire communi modo quo aliæ fœminæ pariunt, licèt modus ille introductus ſit in pœnam peccati. Tertiò concedendum eſt Chriſtum natum ex Virgine interueniente modo aliquo ſu- A pernaturali. Quartò nihilominus dicendum eſt Chriſtum verè eſſe filium B. Virginis, quia, vt aliquis ſit filius naturalis ſuæ matris, præcipuè conſideranda eſt generatio & modus eius, ſecundùm veram philoſophiam: vnde, ſi quis poſt mortem matris ſciſſo ventre ederetur in lucem, verè eſſet filius matris ſuæ, licèt non naſceretur modo quo alij filij naſcuntur, quod bene, & fuſiùs explicat P. Vazquez *ſuprà,* & alij recentiores.

Secundò obiiciunt hæretici illud Lucæ 2. *& poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius,* &c. Ex quo loco duo inferunt hæretici. Alterum eſt Virginem eguiſſe purgatione, ac proinde fuiſſe maculatam in partu: alterum vuluam eius fuiſſe apertam, & ru- B ptam, quod etiam videtur concedere Tertullianus *libro de carne Chriſti cap. 4. num. 31.* & Origenes *homilia 14. in Lucam poſt medium.*

Huic obiectioni reſpondet Ildephonſus *loco citato,* cuius reſponſionem refert P. Vazquez *diſput. citata cap. 5.* & reſpondendum eſt, Purificationem Mariæ intelligendam eſſe, non quia purificata ſit ab aliqua macula, ſed quia voluit adimplere tempus purificationis ſecundùm legem, quæ eſt communis expoſitio Patrum & interpretum.

Ad ſecundum bene reſpondet Ildephonſus ſermone illo priori de parturitione, ac purificatione S. Mariæ *tolum. 1. in fine,* Chriſtum ita aperuiſſe potentia ſua vterum Virginis quatenus per illud tranſ- C ibit abſque impedimento, ſicut ianuis clauſis ingreſſus eſt ad diſcipulos poſt reſurrectionem. Vt omittam recentiores aliquos explicare, idem eſſe aperire vuluam quod fœcundum reddere, ſicut contrà claudere vuluam denotat ſterilem reddere ex Scriptura *Geneſis 20. 29. & 30. & 1. Regum 1.* & hoc ſenſu S. Thom. *3. part. quæſt. 28. art. 2. ad 1.* explicat teſtimonium Ambroſij.

Et hoc ſenſu recentiores aliqui contendunt explicare quædam teſtimonia Patrum, quæ videntur fauere errori hæreticorum; ſed difficilè explicantur. legatur de hoc P. Vazquez *diſput. & capite citato.*

Deinde contendunt hæretici B. Mariam ſaltem poſt partum non manſiſſe Virginem, & probant ex D *Matthæi 1.* vbi dicitur B. Maria deſponſata; ergo aliquando erat nuptura. Secundò ibi dicitur, *antequam conuenirent;* ergo ſignum eſt poſtea conueniſſe. hæc eſt obiectio Eluidij cui reſpondet Hieronymus *opuſculo aduerſus Eluidium.* B. Mariam dici deſponſatam, hoc eſt, per matrimonium contractum, vt ex multis Patribus probauimus agentes de matrimonio Virginis. Deinde quod dicitur, *antequam conuenirent,* non ſignificat poſtea conueniſſe, ſed Scriptura quid non factum fuit ſignificat, quod fuſiùs explicat P. Vazquez *ſuprà cap. 7.* & interpretes *in cap. 1. Matth.*

Secundò obiicit Eluidius *Lucæ 2.* quod dicitur, *Maria peperit filium ſuum primogenitum;* primogenitus autem non dicitur niſi comparatione aliorum E filiorum. Huic obiectioni reſpondet Hieronymus & recentiores ex illo primogenitum dici aliquando illum, ante quem prior alius natus non eſt, quod fuſiùs explicat *opuſculo citato.*

Dvbivm IV.

Quo ſenſu in Euangelio aliqui dicantur fratres Domini.

NEceſſarium eſt explicare hoc dubium, quia diximus B. Mariam poſt partum etiam Virginem permanſiſſe.

In hoc dubio aliqui Patres exiſtimarũt, Ioſephum

alios

alios filios habuiſſe, non ex B. Virgine, ſed ex alia A vxore. Ita ſenſit Origenes *in cap. 13. Matth. circa finem.* Chryſoſtomus *homilia de annuntiatione B. Mariæ*, apud Surium, & Lippomanum *in feſto illius.* Euſebius *lib. 2. hiſtoriæ cap. 1. parum à principio.* Epiphanius *aduersùs hæreſes hæreſi 28. & hæreſi 5. pag. 4. hæreſi 78. pag. 3. in Anchorato pagin. 19.* Nicephorus *lib. 1. hiſtoriæ cap. 21. & libro 2. cap. 3.* Euthymius *in cap. 12. Matthæi.* Ex aliqui ex Latinis. Hilarius *canon. 1. in Matth.* pſeudo-Ambroſ. *in 1. cap. ad Galatas*, & Auguſtinus *eodem loco.*

Et probari ſolet. Primò ex quadam traditione Hebræorum, quam refert Origenes *ſuprà.* Secundò ſolet probari ex eo quòd S. Ioſeph erat iam ſenex quando contraxit matrimonium cum beata Maria. B Tertiò, quia hoc modo voluerunt prædicti Patres defendere virginitatem Mariæ, & de filiis Ioſeph explicare aliqua loca Scripturæ.

Aliorum ſententia eſt, quæ duo continet, vnum eſt, B. Ioſephum cum ſola Virgine matrimonium contraxiſſe. Alterum in Euangelio aliquos dici fratres Domini, ſolùm iure propinquitatis. Hanc ſententiam rectè explicuit Hieronymus *in opuſculo contra Eluidium à num. 9.* & ſequutus eſt Beda *in Marci 6. cap. & Lucæ 8. & etiam Ioannis 2.* Anſelm. *in c. 12. Matth.* Hugo Victorin. *tom. 1. quæſt. 5. in epiſt. ad Galatas.* Ex Græcis Theodoretus *in cap. 1. ad Galatas.* Abdias Babylonicus *in vita Simonis & Iudæ.* Auguſtinus *ſermone 14. de natiuitate Domini.* Rupertus *lib. 1.* C *de gloria & honore filij hominis*, Petrus Damianus *epiſtol. 11. cap. 4.* Bernardus *ſermone 2. in laudibus Virginis*, Gerſon *ſermone de natiuitate B. Mariæ conſideratione 2.* & poſteriores alij interpretes Scripturæ, & Scholaſtici communiter.

Et poteſt probari ratione, qua vſus eſt Lyppomanus, & Surius *in præfatione ad homiliam Chryſoſtomi.* nam ſi Ioſephus aliam vxorem duxiſſet, fuiſſet Maria, quæ dicitur Iacobi, hæc enim fuit mater eorum, qui dicebantur fratres Domini, quod fatentur autores contrariæ opinionis: hanc autem habere non potuit vxorem; ergo nullam aliam habuit. Minor probatur, quia ſi illam priorem habuit, ea mortua cum Virgine contrahere debuit; hoc verò dici non D poteſt. nam tempore quo Chriſtus mortuus eſt, inter alias mulieres aſpicientes Ieſum, vna erat Maria Iacobi, vt dicitur *Matth. 27. & Marci 15.*

Quòd ſi aliquis dicat Ioſephum ſimul duas vxores habuiſſe, nullus catholicus hoc admittet, neque Patres primæ opinionis. Imò Epiphanius apertè ſenſit Ioſephum mortua priore vxore cum B. Virgine contraxiſſe.

Sed dicet aliquis, cùm Chryſoſtomo *homil. citata*, Ioſephum repudiata prima vxore contraxiſſe cum Virgine. Sed hoc abſque vllo fundamento dicitur, & teſtimonia Scripturæ, quæ pro prima opinione adducuntur, optimam habent explicationem, vt dicemus, & hoc ex dicendis ampliùs explicabitur. E

Alij verò Doctores, vt retuli, docuerunt, fratres Domini in Euangelio dici aliquos ſolo iure propinquitatis, ſed quo iure fuerint, non ſatis conuenit inter Doctores; quod in ſequentibus examinabimus.

DVBIVM V.

Quo iure propinquitatis aliqui in Euangelio dicantur fratres Domini.

PRæmittendum autem eſt, id quod notauit Hieronymus *opuſculo contra Eluidium num. 13. parum ante finem*, in Scriptura quatuor modis fratres aliquos nuncupari, natura, gente, cognatione, & affectu. Natura, qui ſunt ex eodem parente; gente, ſicut Iudæos inter ſe; cognatione autem, qui ſunt ex eadem familia alicuius gentis; & affectu, qui modi ſatis ſunt manifeſti, & Hieronymus ſuprà exempla adducit ex Scriptura.

In præſenti autem dubio aliqui exiſtimarunt fratres Domini in Euangelio dici conſobrinos Chriſti, natos ex ſororibus Virginis. Hanc ſententiam primus tradidiſſe videtur autor Gloſſæ ordinariæ, in illud ad Galat. 1. *niſi Iacobum fratrem Domini*, & Hugo de ſancto Victore *quæſt. 5. in epiſtol. ad Galat. 1. tomo*, & ex parte Gloſſa interlinealis *in caput 1. Actorum*, Echius *ſermone in feſtiuitate ſanctæ Annæ.* Et fauet Beda *in illud Actorum 1.* Hieronymus *in libro de viris illuſtrib. ſiue de ſcriptoribus Eccleſiaſticis*, agens de Iacobo qui dicitur frater Domini. Iſidorus *in libro de vita & morte ſanctorum Patrum cap. 79.*

Sed hæc ſententia communiter iam refutatur, quia abſque vllo fundamento dicitur B. Annam mortuo Ioachimo, cum aliis viris contraxiſſe matrimonium, & ex illis habuiſſe alias filias, quod fuſiùs explicat P. Vazquez *diſp. 122. cap. 3.*

Ad explicandam probabiliorem ſententiam oportet aduertere, quinam in Euangelio dicantur fratres Domini; quatuor verò homines tantùm inueniuntur in Euangelio dicti fratres Domini, Iacobus, Ioſephus, Simon, & Iudas, *Matthæi 13. in finem ad Galat. 1. Actorum 1.* vbi prædicti nominantur, licèt non omnes ſpeciatim dicantur fratres Domini. Et licèt vulgariter duæ fœminæ dicantur ſorores B. Mariæ, tamen vnam tantùm ſpeciatim ſic dictam inuenimus in Euangelio, nempe Mariam Cleophæ; *Ioan. 19. cap.* plures autem fuiſſe ſic vulgo dictas, conſtat ex illo Matth. 13. in fine, *& ſorores eius*, &c.

Sed reſtat difficultas, an omnes iſti qui dicuntur fratres Domini, nati fuerint ex eodem patre & matre. In quo dubio Cardinal. Baron. *in apparatu ad annales, §. iam verò reliquum eſt, poſt medium illius.* peculiarem ſequutus eſt opinionem. Et primò putat, Iacobum, & Ioſephum fratres Domini fuiſſe filios Alphei, & Mariæ, non Mariæ Cleophæ, ſed Mariæ Iacobi, quam putat eſſe diuerſam à Maria Cleophæ. Secundò docet Simonem, & Iudam fuiſſe filios Cleophæ fratris Ioſephi B. Virginis ſponſi, & alterius Mariæ, quæ dicta eſt Cleophæ.

Primam partem probat, quia Iacobus frater Domini cognominatus fuit Alphei, *Matth. 10. Marci 3. Actorum 1.* conſuetudo autem Scripturæ eſt, filios nomine patris nominare, ſicut etiam alter Iacobus dici ſolet Zebedæi, conſtat etiam, inquit, Ioſeph fratrem fuiſſe Iacobi. nam *Marci 15.* dicitur, Maria Iacobi minoris, & Ioſephi mater.

Secundò probat, Simonem, & Iudam filios fuiſſe Cleophæ, non autem Alphei, ex Egeſippo, qui apud Euſebium *lib. 3. cap. 10. & 26.* aliàs *cap. 11. & 32.* dixit Cleopham fuiſſe fratrem Ioſephi ſponſi Virginis, & ex eo genitū fuiſſe Simonem, vel Simeonē, qui Iacobo minori in Epiſcopatu Hieroſolymitano ſucceſſit.

Tertiò huius Cleophæ vxorem, & matrem Simonis & Iudæ, probat eſſe Mariam à marito ſuo Cleophæ nominatam, & diſtinctam à Maria Iacobi.

Sed diuerſam ſententiam S. Hieronymi, cum communi Doctorum, docuit P. Vazquez *ſuprà cap. 4.* & putat efficaciter confutari, & fusè confutat, doctè, & eruditè, vt aſſolet, qui legi poteſt: mihi enim nihil occurrit addendum diuerſum.

Deinde docet cum Hieronymo, nempe matrem eorum fuiſſe Mariam Cleophæ, patrem Alpheum, Mariam verò fuiſſe cognominatam Cleophæ, vel

quia

quia fuerit filia Cleophæ, vel quia ex familia, vel à marito Alpheo, qui dictus fuerit Alpheus Cleophas, quia habuit duo nomina, vel quia Cleophas eſſet proprium nomen eius, & Alpheus cognomen. Et de omnibus fratribus expreſsè dixit Hieronymus *Matthæi* 12. in finem, fuiſſe filios Mariæ Cleophæ, & ideo dictos fratres Domini. Sed quo gradu propinquitatis eſſet Maria Cleophæ coniuncta B. Virgini, incertum eſt.

Illud videtur probabilius coniunctionem hanc fuiſſe ex parte Mariæ, non ex parte Ioſephi, vt bene dixit P. Vazquez *ſuprà*, apud quem legi poſſunt minutiora quædam alia.

Hìc poſſet diſputari, an fuerint tantùm duo Iacobi, vel tres, de quo eruditè P. Vazq. *ſuprà diſp.* 123. per tria capita. De perpetua virginitate Mariæ legi poteſt P. Valentia *tomo* 4. *diſp.* 2. *quæſt.* 2.

DISPVTATIO XXIII.

Positiva.

Circa aliqua loca Scripturæ, quæ pertinent ad virginitatem B. Virginis.

Dubium I.

Quomodo intelligantur illa verba Prouerbior. 30. Quartum penitus ignoro, viam viri in adoleſcentula.

HVNC locum obiiciunt hæretici contra virginitatem B. Virginis, quem etiam obiiciunt Hebræi. Pro *adoleſcentula* verò ponitur vox Hebræa *Galmach*, quo in loco non videtur poſſe ſignificare fœminam Virginem, quia ex congreſſu fœminæ cum viro magis relinquitur veſtigium, quàm ex via nauis in mari.

Caietan. in illum locum, vt ſoluat obiectionem, dixit prædictam vocem ibi non ſignificare virginem, nec puellam, ſed corruptam, in qua non manet veſtigium, ex quo poſſit cognoſci coniunctio habita cum corrupta. Sed Hieronymus & alij communiter docent prædictam vocem ſignificare virginem, ex communi Patrum, quos refert P. Vazquez *diſp.* 121. *cap.* 3. & iuxta hunc ſenſum poteſt explicari locus iſte Prouerb. vt vox prædicta ſignificet virginem, & dicat Sapiens, difficilem eſſe cognitu coniunctionem viri cum illa, propter magnam curam qua ſolet prædicta mulier occultare ſuum defectum ne cognoſcatur ab aliis, vt exponit *ſuprà* P. Vazquez Ianſenius, P. Mariana & P. Sà *ibidem*, & alij in citatum locum Prouerbiorum, apud quos plura legi poſſunt.

Item dici poteſt talis coniunctio difficilis cognitu, quia, vt alibi diximus, & P. Vazquez docuit *cap. citato*, cum peritiſſimis Medicis, in violatione Virginis nulla pellula corrumpitur, quod docuit Valleſ. in ſacra philoſophia *cap.* 25. quem alij ſequuntur.

Sed poteſt obiici contra hanc ſententiam Valleſij illud *Deuteronomi.* 22. vbi Dominus præcipit, vt ſi quis maritus volens repudiare vxorem, ei obiiciat, quòd in primo congreſſu eam virginem non inuenerit, parentes ferant ſecum ſigna virginitatis puellæ ad ſeniores, nempe pannum tinctum ſanguine ex primo congreſſu: ſignum igitur eſt in primo coitu virginis etiam grandævæ ſanguinem fluere.

Reſpondetur ex hoc loco nihil ſequi contra ſen-
A tentiam Valleſij, quia Dominus ibi tantùm præcipit, vt ſi pater ſeruauit huiuſmodi pannum, deferat ad iudices, & hoc ſolo liberetur puella, neque quidquam contra eam valeat obiectio viri, aut aliud teſtimonium, pannum illum tinctum ſanguine conſueuiſſe dari parentibus puellæ coram teſtibus & tabellione, notauit Abulenſis *in illud caput*, q. 4. & Valleſius *loco citato*, alioquin nulla fides ei adhiberetur, & quamuis hoc ſignum non eſſet omnino certum, conſiderata natura ſigilli virginalis, voluit tamen Deus vt ſufficeret ad probationem, vt *ibi* notauit Abulenſis.

Cæterùm ſi pater non exhiberet huiuſmodi pannum, vel quia illum non ſeruauit, vel quia filia eius
B cùm eſſet grandæua, non miſit ſanguinem, non propterea puella ex obiectione viri ſui condemnabatur ex illa lege, ſed aliunde ſe poterat defendere, quia ſine culpa eius poterat accidere.

Deinde notandum eſt prædictum locum Prouerbiorum à Lyra, Ianſenio, & aliis recentioribus explicari de natiuitate Chriſti ex B. Maria, qui egreſſus eſt de vtero conſeruata matris virginitate. Item ſciendum eſt ſeptuaginta Interpretes, & vulgatam lectionem, non habere, *viam viri in adoleſcentula*, ſed *in adoleſcentia*. & ita ex hoc loco nihil poſſunt Hebræi colligere contra doctrinam catholicam, & ſecundùm hanc lectionem ſenſus erit, viam iuuenis in adoleſcentia ita inſtabilem eſſe, & inconſtantem,
C vt nullum relinquat ſui veſtigium, ita Hieronymus, & Beda de inconſtantia iuuentis, quando deſerit viam veritatis.

Alij verò non de inconſtantia ſolius iuuentutis, ſed totius vitæ ante ſenectutem, nonnulla alia circa hunc modum legi poſſunt apud P. Vazquez *cap. citato*; & de ſignificatione vocis prædictæ *Galmach*, plura dicemus dubio ſequenti.

Dubium II.

De ſenſu loci Iſaiæ 7. Ecce vir concipiet, &c.

HVnc locum non ſolùm Eccleſiæ Patres, quos
D retulimus de virginitate B. Mariæ interpretantur, ita vt fuerit propheria de perpetua illius integritate; ſed etiam Matthæus *cap.* 1. hunc ſenſum expreſſit. nam poſtquam narrauit quo pacto Angelus ſuaſit Ioſepho, vt acciperet Mariam coniugem ſuam, eo quod in ea natum erat, de Spiritu ſancto erat, & quo pacto filius, quem in vtero habebat, redempturus eſſet populum ſuum à peccatis eorum, ſubiunxit, *Hoc autem totum factum eſt vt adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam, dicentem: Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium*, &c. & in hoc ſenſu adductum eſſe teſtimonium Iſaiæ à Matthæo exponunt Patres, quos citat P. Vazquez *diſp.* 121. *cap.* 3.

E Sciendum autem eſt Theodotionem, & Aquilam Iudæos locum Iſaiæ ita vertiſſe, vt non tranſtulerint Virginem, ſed adoleſcentulam, id quod reprehenderunt iam olim aliqui Patres, quos ſuprà citat P. Vazquez, & Chryſoſt. *homil.* 5. *in Matthæum* docuit maiorem fidem habendam eſſe LXX. interpretibus, qui verterunt, *Ecce Virgo concipiet*, & 100. annis ante Chriſti aduentum hunc locum tranſtulerunt.

Et Hieronymus in quæſtionibus Hebraicis & aliis locis citatis à P. Vazquez rectè impugnat verſionem Hebræorum, & oſtendit vocem *Galmach*, quæ eſt in prædicto Iſaiæ teſtimonio, non adoleſcentulam denotare, ſicut denotat vox *Nethgra*, ſed virginem, & ita ſumitur ex aliis Scripturæ locis, vt

Geneſis

Geneſis 24. *Igitur puella cui ego dixero*, &c. & ita interpretatur P. Mariana in citatum locum Iſaiæ, vocem eam *Galmach*.

Vnde non eſt audiendus Ianſenius, qui *cap.7.concordiæ* dixit, explicans prædictum locum Iſaiæ, *Galmach* non denotare propriè virginem, licèt in Scriptura nunquam dicatur niſi de virgine, in quo audacter opponitur ſanctis Patribus in re grauiſſima, qua dedit occaſionem errandi Iudæis & Hebræis, mitto hiſtorias Egeſippi, & Nicephori, quæ in confirmationem huius ſolent adduci, & refert P. Vazquez *cap. citato*, nobis ſufficiat autoritas Hieronymi, & aliorum Patrum, explicantium locum Iſaiæ, & caput 1. Matthæi.

Et ſanè Ianſenius *loco citato* conceſſit vocem illam *Galmach* lingua Punica, ex qua Hebræa deriuatur, propriè ſignificare virginem.

Sed obiiciunt Hebræi credibile non eſſe datum fuiſſe ſignum Regi Achaa, quo ſignum ipſe viſurus non erat. Reſpondetur ſignum illud non datum eſſe Regi Achaa, qui contempſerat ſignum oblatum à Propheta, ſed datum eſt ſignum illud domui Dauid, quæ duratura erat, & viſura ſignum de virgine concipiente & pariente filium.

Sed obiiciunt aliqui, quòd licèt in citatis verbis Iſaiæ prædicta vox ſignificet propriè virginem, tamen ex illo loco, virginem quæ priùs fuerat virgo, permanſuram virginem in conceptione & partu, & huic obiectioni fauet Eraſmus *in annotationibus in caput 1. Matthæi*. & Ianſenius *cap.7.concordiæ*, auſus eſt dicere ex ſolis verbis Iſaiæ non poſſe efficaciter colligi B. Mariam permanſiſſe virginem in conceptione & partu.

Sed certiſſimè aſſerendum eſt ex verbis Iſaiæ colligi fidei veritatem de virginitate Mariæ in conceptione & partu, quia aliàs nullum eſſet ſignum promiſſionis diuinæ, ſi ſolùm ſignificaretur mulierem amiſſa virginitate concepturam, & parituram: meritò ergo ſancti Patres ex verbis Iſaiæ collegerunt prædictam veritatem.

Item obiiciunt Hebræi, quòd Chriſtus qui natus eſt de Virgine, non eſt vocatus Emanuel, ac proinde prophetiam Iſaiæ *loco citato* non eſſe intelligendam. Sed reſpondetur Prophetam in eo loco noluiſſe ſignificare, hoc fore nomen proprium Chriſti, ſed rem ſignificatam per nomen, illi conuenire, & ideo Tertullian. *libro aduersùs Iudæos cap.9.* dixit non ſono vocis, ſed ſenſus eſſet futurum Emanuelem. legatur P. Suarez *tomo 2. in 3. part. diſp. 5. ſect. 2.* & alij interpretes S. Thomæ *3. part. ad quæſt. 27. & in 1. caput Matth. & 7. Iſaiæ*.

DISPVTATIO XXIV.

DVBIVM I.

An B. Virgo emiſerit votum paupertatis.

HACTENVS diximus de virginitate B. Mariæ perpetua, & de voto, quo illam confirmauit, de quo voto diſputant Scholaſtici occaſione oblata de eius virginitate. Reſtat aliquid dicere de voto obedientiæ & paupertatis, an B. Virgo illa emiſerit, de quibus Scholaſtici vix aliquod verbum protulerunt. Alij tamen viri pij & docti tractatibus de B. Maria aliquid dixerunt.

Et tria hæc vota emiſiſſe generatim, docuit Spinelus *tomo de laudibus virginis cap. 27. num. 10. & 11.*
A *& de voto virginitatis cap. 32. à num. 23.* de quo iam fusè diximus cum Scholaſticis.

De paupertate autem Virginis multa & præclarè docent Patres. legatur Baſilius *in conſtitutionibus monaſticis cap. 5.* & Epiphanius Conſtantinopol. in vita Deiparæ, & Antonin. *4. part. titulo 15. cap. 43. §. 1. & cap. 32. §. 2.* Euthym. *in cap. 27. Matth.* ex traditione Patrum, Bonauentura in meditationibus vitæ Chriſti *cap. 9.* Carthuſian. & Abulenſ. *in cap. 2. Matthæi quæſt. 47.* & legi poteſt ſpecialiter S. Antonin. *4. part. titulo 15. cap. 24. num. 1.* vbi citat Albertum, horum omnium Patrum verba refert fideliter Spinelus *cap. 37. citato à num. 12.*

Et mihi placet B. Virginem emiſiſſe votum pau-
B pertatis, vt docuit Spinelus *vbi proximè*, & Ioannes Euſebius Nierenbergius *libello de affectu Deiparæ*, pro qua ſententia habemus præclarum teſtimonium ſanctæ Brigittæ *libro 1. reuelationum ſuarum cap. 10.* vbi hæc verba dicit ſe audiuiſſe à B. Virgine, Omnia quæ habere potui dedi indigentibus, nihilque niſi tenuem victum, & veſtitum reſeruaui, & à principio voui in corde meo, nihil vnquam poſſidere in mundo. Expendatur verbum illud *voui*, & legatur *libro 7. earundem reuelationum cap. 25.* vbi de eadem paupertate Virgo loquitur cum Brigitta.

Sciendum autem eſt, reuelationes ſanctæ Brigittæ magni eſſe momenti & ponderis, quia appro-
C batæ fuerunt in Concilio Baſilienſi à Gregorio XI. & ab Vrbano VI. & à Martino V. vt conſtat ex prologo Turrecrematæ præfixo libris eius reuelationum, vbi narrat modum quo non ſemel, ſed iterum, atque iterum, hæ reuelationes examinatæ fuerunt. Primum in Concilio Baſilienſi, à quo ipſe cum aliis pro examine deſignatus eſt, deinde iuſſu Gregorij XI. & Vrbani VI. & tamen poſt hæc omnia in canonizatione confirmata ſunt à Bonifacio IX. & Martino V. vt patet ex Bullis, quas *ibidem* Turrecremata refert. Hæc autem approbatio ita eſt intelligenda, non quaſi ſint de fide, ſed quia prudenter, & piè credi poſſunt, & recipi à fidelibus, vt notauit P. Vazquez *tomo 2. in 3. partem diſput. 117. cap. 6.*
D & alij recentiores. Ex qua doctrina multum confirmatur hæc ſententia, quæ aſſerit, B. Virginem emiſiſſe votum paupertatis. Et explicari poteſt. nam omnes qui approbarunt prædictam reuelationem, iudicarunt hoc poſſe prudenter & piè credi, & recipi, in quo nulla erat difficultas, & maximè decuit perfectionem Virginis, & ſicut docent autores, Apoſtolos emiſiſſe hoc votum, propter perfectionem ſuæ dignitatis, & in exemplum aliorum fidelium, ita maximè conſentaneum fuit, vt B. Virgo hoc votum paupertatis emitteret, propter ſuam perfectionem, & ad exemplum aliorum, & hæc indicaſſe generatim ſufficiat pro veritate ita rationi conſentanea, vt nullus piè eam poſſit, aut velit
E negare.

DVBIVM II.

An B. Virgo emiſerit votum obedientiæ.

IN hoc dubio ponendum eſt perfectiſſimam fuiſſe in B. Virgine obedientiam, vt Patres docent in aliqua Scripturæ loca, & agentes de virtutibus B. Virginis, & alij quos citat Spinelus *libro de laudibus Virginis cap. 21.* & legi poteſt Ignatius *in epiſtola ad S. Ioannem Apoſtolum*, S. Athanaſius *homil. de Deipara*, Euſebius Emiſſen. *in Euangelio de annuntiatione*, Chryſoſtom. *homilia 4. in Matth.*

Hieron.

Hieronym. *epiſtola* 22. *ad Euſtochium*. Sophronius A
ſermone de aſſumptione. Ambroſius *lib.* 2. *de Virginibus*, Damaſcen. *lib.* 4. *de fide orthodoxa, cap.* 15. *& oratione* 1. *de natiuitate Deipara*, Anſelm. *de excellentia virgin. cap.* 3. Bonaueotura *in meditationibus vita Chriſti, cap.* 3. Antonin. 3. *part. titul.* 31. *cap.* 4. §. 2. & alij Patres, & Doctores *homilys & concionibus de feſtiuitatibus B. Virginis*, & explicantes varia loca Scripturæ, tam noui, quàm veteris Teſtamenti, quæ frequenter occurrunt.

Quòd verò obedientiæ votum emiſerit B. Virgo, docuit expreſsè Spinellus *libro citato, cap.* 37. *num.* 10. *& num.* 18. & Ioannes Euſebius citatus dubio præcedenti. Et ſicut diximus, conueniens fuiſſe & rationi conſentaneum; vt B. Virgo emiſerit votum B
paupertatis, propter perfectionem ſuam, & ad exemplum aliorum, ita de voto obedientiæ, quæ virtus valdè perfecta eſt, oportet ſentire, & hîc etiam habet locum argumentum ſumptum ab eo quòd Apoſtoli emiſerunt tria vota, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, hoc enim maximè concedendum eſt de beata Virgine, quæ ſanctior fuit Apoſtolis, & à filio ſuo edocta, & ab Spiritu ſancto directa in omnibus bonis operibus, & ad perfectionis ſtatum pertinentibus.

Sed poſſet aliquis quærere, quænam fuerit materia huius voti obedientiæ, in quo mihi res non conſtat: ſed non eſt dubitandum illud votum fuiſſe prudenter emiſſum, & iuxta diuinum beneplacitum C
ex inſpiratione Spiritus ſancti, & in ordine ad exemplum aliorum.

Secundò poſſet aliquis quærere, an votum obedientiæ, & paupertatis fuerit ſolemne ſolemnitate introducta in Eccleſia; & negat P. Vazquez *diſputatione* 124. *cap. vltimo, num.* 94. *in fine.* & P. Suarez *tomo* 2. *in* 3. *part. diſputat.* 6. *ſect.* 3. *in fine*. loquens in ſimili de voto virginitatis, & ratio eſt, quia B. Virgo non emiſit hæc vota in aliqua communitate, & ſubiecta alicui Prælato. Et, vt dicebamus in ſimili de voto virginitatis, vota hæc obedientiæ & paupertatis propter perfectiorem affectum perfectiora fuerunt in Virgine, quàm nunc ſint vota ſolemnia in perſonis religioſis. D

Et iuxta hæc dicendum eſt B. Virginem votum obedientiæ ita emiſiſſe, vt immediatè per illud ſubiiceretur Deo ad obediendum, non alicui ſuperiori alicuius communitatis religioſæ. Et in hoc ſenſu loquitur P. Vazquez *ſuprà* de voto obedientiæ, dicens non fuiſſe conueniens, vt alterius obedientiæ per profeſſionem ſubderetur.

Hoc loco diſputant aliqui de perfectione ſanctitatis S. Ioſephi, & P. Suarez ſpecialem facit diſputationem *tomo* 2. *in* 3. *part. ad quæſt.* 29. *in artic.* 2. & eſt diſputatio 8. & alij tractatos peculiares faciunt de vita S. Ioſeph, & ſanctitate illius. Mihi hoc loco ſolùm placet aduertere, id quod dixit ſanctus Thomas 3 *part. quæſt.* 28. *articul.* 4. *in fine corporis*, beatum Ioſephum poſt matrimonium contractum cum E
Virgine emiſiſſe votum caſtitatis, id quod etiam alij docuerunt, & ex antiquis Scholaſticis Henricus *quodl.* 9. *quæſt.* 11. *littera F.* tractat, an illud votum fuerit ſolemne, & dicit, quantum eſt ex ſe, illud fuiſſe ſolemne: an verò abſolutè fuerit ſolemne, non definit, in quo philoſophandum eſt, ſicut de votis beatæ Mariæ diximus. De aliis verò priuilegiis, quæ aliqui autores docent conceſſa fuiſſe ſancto Ioſepho, prudenter loquitur P. Suarez *diſput. citata ad finem*, & ſine fundamento idoneo, nihil eſt affirmandum à viro prudenti, & Theologo.

DISPVTATIO XXV.

MORALIS.

De votis Apoſtolorum.

DVBIVM I.

An Apoſtoli habuerint paupertatem.

IN hoc dubio fuit hæreſis orta tempore Bonifacij VIII. quam excitauit Geraldus de Parma, & quidam Dulcinus Nouatienſis, aſſerentes quòd Apoſtoli nec receperunt, neque in craſtinum ſeruauerunt pecuniam, quam hæreſim refert Caſtro *lib.* 2. *de hæreſibus, verbo Apoſtoli, hæreſi* 2. Quam bene refutat, & refutari poteſt ex *Ioanne* 4. cùm Chriſtus veniſſet in ciuitatem Samariæ, diſcipuli ciuitatem intrarunt, vt emerent cibos ad manducādum: ſimiliter Iudas loculos habebat vt emeret neceſſaria, & colligitur ex *Ioanne* 13. & ex *Ioanne* 6. & colligitur ex 1. *Corinth.* 16. *& Actorum* 9.

Sed obiicitur illud Matthæi 10. *Nolite poſſidere argentum & aurum*, &c. & iterum, *Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum.* Reſpondetur, his locis loquutum fuiſſe Chriſtum, pro tempore, quo Apoſtoli mittebantur ad prædicandum per ciuitates Iſraël, vt diſcerent in Deo ſpem collocare, & bonum exemplum darent populis, vt conſtat ex Patribus in citata loca.

Alia hæreſis fuit aſſerentium, Apoſtolos neque in communi, neque in particulari aliquid habuiſſe; quod tamen, vt hæreticū, damnauit Ioannes XXII. *in extrauaganti Antiqua, & cap. quorundam, de verborum ſignificatione*, & ideo neceſſarium eſt concedere, Apoſtolos vel in communi, vel in particulari aliquid habuiſſe.

Sed obiicitur Nicolaus III. *in cap exiuit, de verborum ſignificatione in* 6. Sed contendunt Doctores catholici ita explicare hos Pontifices, vt contrariā non ſentiat, & Corduba *lib.* 4. *quæſtionary, quæſt.* 3. *ad* 5. explicat, Pontifices loquutos fuiſſe pro diuerſis temporibus, & quidquid velit Corduba, eandem ſolutionem tradiderunt, Caietanus *in Apologia de poteſtate Papa,* 2. *part. cap.* 13. *ad* 1. Canus *libro* 6. *de locis, c.* 8. *ad* 6. & Turrecremata *lib.* 2. *ſua ſumma, c.* 11. *ad* 10. quod rectè explicuit, quòd ſcilicet dominus, vtpote omnium Magiſter, & aliquando paupertatis viam perfectiſſimè obſeruauerit, & docuerit, vt cùm dixit iuueni, nolenti ipſum ſequi, Matthæi 8. *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet*; & iterum, *Vade, & vende omnia quæ habes, & ſequere me*; & iterum, *qui non renuntiat omnia quæ poſſidet*, &c. quod feciſſe Apoſtolos, teſtatur Petrus nomine illorum omnium, dicens, *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te.*

Et ſic *Luca* 8. dicitur, quòd deuotæ mulieres miniſtrabant Chriſto, & eius diſcipulis de ſuis facultatibus.

Nihilominus, vt citati dixerunt Pontifices, quia Chriſtus erat Magiſter omnium, ad inſtruendam Eccleſiam oportuit aliquando Chriſtum loculos habere.

An verò circa dominium rerum, quas habent Franciſcani, contraria ſenſerint prædicti Pontifices, controuerſia eſt inter Doctores. legantur quæ diximus 2. 2. *tomo* 1. *diſput.* 31. *dubio* 3. & legi poteſt P. Vazquez *tomo opuſculorum, tractatu de redditibus Eccleſiaſticis, dub.* 1.

DVBIVM II.

An Apoſtoli aliquando emiſerint votum paupertatis.

ALiqui ſenſerunt, Apoſtolos non feciſſe votum paupertatis, ita ſenſit Sarmiento *in 1. part. Apologia, & in defenſionibus contra Nauarrum 1. part. cap. 9.* Et explicat, quia licèt paupertas pertineat ad perfectionem, nihilominus ad ſtatum Epiſcoporum pertinet vt aliqua bona habeant, ex quibus poſſint ſubditis pauperibus ſuccurrere, & Apoſtoli futuri erant Epiſcopi.

Contrariam tamen ſententiam docent multi aſſerentes Apoſtolos emiſiſſe votum paupertatis, & S.Thom. 2. 2. *quaeſt.* 88. *artic.* 4. *ad* 3. dixit Apoſtolos vouiſſe ea, quæ ad perfectionem pertinent, & colligit ex illo, *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te*, &c. idem ſenſit Sotus *lib. 7. de iuſtitia, quaeſt. 5. artic. 1. & quaeſt. 2. artic. 2. ad 3. & quaeſt. 6. art. 1. ad 1.* & Nauarrus *in Apologia de redditibus contra Sarmiento, quaeſt. 1. monito 9.* & communiter interpretes S.Thomæ *ad quaeſtionem* 88. *citatam*, & P. Valent. *tomo 3. diſput. 10. quaeſt. 4. puncto 1. folio 1902. column. 2.* Et probabiliorem ſententiam putat P. Vazquez *tomo opuſculorum, opuſculo de redditibus Eccleſiaſticis, cap. 2.* & mihi maximè placet, & colligitur ex Auguſtino *libro 17. de ciuitate Dei, cap. 4.* & probat ex illis verbis D. Petri, *Ecce nos reliquimus omnia.* Et certè hoc maximè decuit dignitatem & perfectionem Apoſtolorum.

Vlteriùs poteſt explicari, quia, vt docent Patres *circa caput 4. & 5. Actorum*, loquentes de Anania, & Saphira, tempore illo Apoſtolorum non pauci Chriſtiani fecerunt votum paupertatis, & hunc locum Actorum citant P. Valent. *loco citato*, & P. Vazquez *ſuprà dub. 1.* & Sanctos Patres citauimus *infrà*.

Et de tribus votis idem docuit tanquam exploratum, P. Spinellus *lib. de beata Virgine, cap. 37. num. 10.* à verbis illis, *& quod ſpectat*, & citat Hieronymum *libro 1. contra Iouinianum*, circa illud Matthæi 19. *Ecce nos reliquimus omnia.* Ex quo Hieronymus colligit, Apoſtolos emiſiſſe tria vota. & idem tribuit Auguſtino (Spinellus) *loco citato de ciuitate.*

Difficultas reſtat quo tempore Apoſtoli emiſerint hoc votum paupertatis, de qua nihil certum inuenio apud Doctores: credendum autem eſt iuxta diuerſas temporis circumſtantias prudenter fuiſſe vſos conſilio, & voto paupertatis, & illud obſeruaſſe in ordine ad propriam perfectionem, & aliorum doctrinam, & exemplum.

Aduertit autem P. Vazquez ex doctrina tradita Apoſtolorum non colligi ſtatum Epiſcoporum neceſſariò requirere paupertatem, ſed pro conditione temporum conueniens eſſe habere aliqua bona in pios vſus, & auxilium pauperum, vt habuerunt Ambroſius, Auguſtinus & alij ex antiquis, & S. Thomas 2. 2. *quaeſt.* 185. *articul.* 6. *ad* 2. quòd habuit dum Corinthij prædicaret aliquid miſſum ab aliis Eccleſiis, 2. *Corinth.* 11. & quòd aliquid poſſint habere Epiſcopi docet *ibidem* S. Thomas, & Sotus *lib. 10. de iuſtitia, quaeſt. 4. artic. 1.* & alij Doctores communiter.

Et quod diximus de voto paupertatis emiſſo ab Apoſtolis, confirmari poteſt, quia conſtat ex antiquo tempore Apoſtolorum tale votum fuiſſe in vſu fidelium, & colligitur ex Clemente I. *epiſtola* 5. ex Vrbano I. *in epiſtola ſua decretali*, ex Auguſtino *in Pſal-*

A *mum* 23. Baſilio *in conſtitutionibus monaſticis, cap. vltimo.* Caſſiano *de inſtitutis renunciantium, cap. 13.* ex Concilio Aurelianenſi I. *canon.* 21. Hic autem vſus, abſque dubio introductus eſt ab Apoſtolis *verbo & exemplo*, qui edocti à Chriſto, id docuerunt. Et generatim de ſtatu religionum incepiſſe ab Apoſtolis contra Madeburgenſes, probat Bellarminus *tomo 1. lib. 2. de Monachis, cap. 5. pag. 1217. §. ſextò probatur.*

Et id probat ex *Actorum 5. cap.* quos ſuprà retulimus, & ex Auguſtino 17. *de ciuitate, cap. 4.* & ex Euſebio *lib. 2. hiſtoria, cap. 16.* ex Hieronymo *de viris illuſtribus*, in Philone, & ex eodem Auguſtino *ſermon. 2. de vita communi clericorum*, ex Poſſidonio *in vi-* B *ta Auguſtini*, Iſidor. *lib. 2. de offic. cap. 15.* ex Caſſiano *collatione* 18.

Et in ſpecie de voto paupertatis id probat *libro citato, cap. 20. colum. 1269. & 1270. ex cap. 4. & 5. Actorum.* & ex Patribus circa hæc loca ex Chryſoſtom. *homilia 12. in Acta Apoſtolorum.* Hieronym. *in epiſtola ad Demetriadem*, quæ eſt 8. primi tomi. Auguſt. *ſermone 27. de verbis Apoſtoli, & ſermone* 10. *alias* 12. de diuerſis, in editione Louanienſi, Fulgent. *in epiſtola de debito coniugali, cap. 8.* Gregor. *libr. 1. epiſtola 33. ad Venantium.* Aratore *libro 1. in Acta Apoſtolorum, circa citatum locum.* OEcumenius *in hunc locum*, & quòd Apoſtoli fecerint tria vota, docuit P. Suarez *tom. 3. lib. 3. cap. 2. num. 9.*

C

DVBIVM III.

An Apoſtoli emiſerint votum continentiæ, & obedientiæ.

COmmunis ſenſus Patrum eſt, Apoſtolos poſt vocationem ad Apoſtolatum, emiſiſſe votum caſtitatis, & colligunt ex illis verbis Petri, *Ecce nos reliquimus omnia*, quem locum etiam de ſeparatione ab vſu copulæ carnalis, multi intelligunt, & docet Epiphanius *hæreſi* 58. & Apoſtolos tria vota ſubſtantialia religionis emiſiſſe docuit Spinellus *libr. de B. Virgine, cap. 37. num.* 10. & dicit eſſe exploratiſſi- D mum, & citat verba Petri, *ecce nos reliquimus*, &c. in hunc ſenſum expendit Bellarmin. cap. proximè citato, & citat pro eodem ſenſu Clementem Alexandri III. *ſtromatum*, & Hieronymum *lib. 1. in Iouinianum*, & dicit ita ſenſiſſe plures alios, neque vllum catholicum contradixiſſe. Et decuit maximè tale votum dignitatem & perfectionem Apoſtolorum, qui ſuo exemplo, & doctrina, iam inde à principio multos fideles induxerunt ad faciendum tale votum, vt conſtat ex innumeris locis Patrum, quæ citat Bellarmin. *libro 2. de Monachis*, probans contra hæreticos licitum eſſe votum caſtitatis.

Sed obiiciunt hæretici, plures Apoſtolos ha- E buiſſe vxores; ergo non ſeruarunt caſtitatem. hanc obiectionem retulit Bellarmin. *libro 2. de monachis, cap. 34.* & docet primò, ex Scriptura ſolùm poſſe probari certò Petrum habuiſſe vxorem, iuxta caput 8. Matthæi. Secundò docent certum eſſe beatum Ioannem fuiſſe Virginem. Tertiò docet Bellarmin. Hieronym. contra Iouinianum probabiliter docere alios Apoſtolos fuiſſe Virgines, ſed quidquid de hoc ſit, inquit Bellarminus, ſatis nobis eſt Apoſtolos poſt vocationem à Chriſto continentes fuiſſe.

Sed obiicit P. Martyr non potuiſſe Apoſtolos ſine cauſa repudiare vxores, cui obiectioni ſuprà reſpondet Bellarmin. & breuiter poſſumus reſpondere

Apoſtolos non repudiaſſe illas, ſed ex conſenſu illorum & ex inſpiratione Spiritus ſancti, & conſilio Chriſti ſeparatos fuiſſe ab vſu copulæ carnalis, ac proinde potuiſſe emittere votum caſtitatis.

Alia verò quæ contra votum caſtitatis obiiciunt hæretici generatim, fusè refert, & refellit ſuprà variis capitibus nuſter Bellarminus, de quibus alibi.

Circa ſecundam partem dubij citati Partes explicantes illud, *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te*, &c. docent Apoſtolos emiſiſſe votum obedientiæ, & expendunt illud, *& ſequuti ſumus te*, & ita communiter ſentiunt Scholaſtici. Et explicari poteſt, quia, vt conſtat ex multis, quæ refert Bellarm. *ſuprà cap.* 21. in communitatibus religioſis ſemper fuit à religioſis emiſſum votum obedientiæ tanquam valde conducens ad ſtatum perfectionis. Certum autem eſt, hoc habuiſſe originem ex doctrina & exemplo Apoſtolorum, qui edocti à Chriſto illud emiſerunt, tanquam decens ſtatum & dignitatem Apoſtolorum.

Aliqua verò loca, in quibus Chriſtus docuit conſilia perfectionis, quæ Apoſtoli voto confirmarunt, aſſignabimus ſelecta ſequenti.

DISPVTATIO XXVI.

MORALIS, & POSITIVA.

De conſilijs Euangelicis.

DVBIVM I.

An conſilia Euangelica colligantur ex Scriptura.

ANTE omnia ponendum eſt, quid ſit conſilium Euangelicum, de quo rectè Bellarm. *tomo* 1. *lib.* 2. *de Monachis*, c. 7. vbi docet, conſilium vocari opus bonum à Chriſto nobis non imperatum, ſed demonſtratum, non mandatum, ſed commendatum.

Secundò ſciendum eſt conſilium differre à præcepto, ex parte materiæ, ex parte ſubiecti, ex parte formæ, & denique ex parte finis.

Et quantum ad materiam, differunt; quia materia præcepti eſt facilior, etiam ſecundùm cognitionem; materia verò conſilij difficilior; quia ad materiam præcepti, vel quæ contraria eſt conſilio, natura ipſa inclinat, v. g. ad coniugium, non tamen ad materiam conſilij, v. g. ad abſtinendum à coniugio propter continentiam, & hoc ſignificauit Ambroſ. *lib.* 1. *de virginibus*, illis verbis, loquens de virginitate, *Quis humano poſſit ingenio eam comprehendere, quam neque natura ſuis incluſit legibus? aut quis naturali voce complecti, quod ſupra vſum naturæ ſit?*

Item pſeudo-Hieronymus *ſermone de aſſumptione Virginis*, inquit, Profectò in carne præter carnem viuere, non terrena vita eſt, ſed cæleſtis.

Item materia præcepti bona eſt, materia conſilij melior, loquendo de præceptis quæ circa eandem materiam verſantur, circa quam verſantur conſilia.

Ex parte ſubiecti, quòd conſilium reſpicit aliquos, præceptum communiter plures. Ex parte formæ, quòd præceptum ex ſe obligat, conſilium relin-

A quitur voluntati operantis. Ex parte finis, ſeu effectus, quòd præceptum non ſeruatum pœnam habet, conſilium non item, & conſilij maius eſſe aliquando præmium, iuxta doctrinam Auguſtini *de ſancta virginitate cap.* 14.

Mitto errores circa conſilia, quos refert Bellarmin. *ſuprà cap.* 8. Conſilia autem Euangelica ex multis Scripturæ locis, tanquam verè conſilia rectè ex multis Scripturæ locis probat Bellarm. doctè & eruditè cuntra hæreticos *ſuprà cap.* 9. & teſtimoniis Patrum *cap.* 11. & exemplis *cap.* 10. *& cap.* 13. ſoluit obiectiones hæreticorum.

Speciatim autem dicemus in hoc dubio de paupertate, & conſilium paupertatis colligitur ex verbis illis Chriſti ad adoleſcentem, B *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. quæ verba, & contextus ſatis ſignificant ibi eſſe conſilium, & non præceptum: ait enim Chriſtus, *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata: ſi vis perfectus eſſe, vade & vende*, &c. prior pars pertinet ad obſeruationem præceptorum, poſterior ad conſilium, ſine obligatione, iuxta communem ſenſum Patrum & Catholicorum omnium. & meritò ſatis doctè hæreticos refutat Bellarm. *loco citato, cap.* 19. legatur ab illis verbis altera expoſitio Caluini. legatur Ambroſ. *lib. de viduis, vltra medium*. Hieronym. *lib. contra Vigilantium*. Auguſtin. *epiſtola* 89. *quæſt.* 4. Chryſoſtom. *in citata verba*.

C Idem conſilium paupertatis poteſt colligi ex illis verbis Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu*, ſecundùm aliquorum explicationem.

Sciendum autem eſt, vocem *pauper*, in Scriptura varios habere ſignificatus. Primò ſolet ſumi pro homine afflicto, Pſalmo 24. *Vnicus & pauper ſum ego*, &c. Secundò pro humili, Iſaiæ vltimo, *Ad quem reſpiciam niſi ad pauperculum*. Tertiò pro eo, qui non habet diuitias, vel quia illas non habet actu, licèt habeat affectu, aut non habet affectu, ſed actu, vel quia illas non habet actu ſimul & affectu.

Vlteriùs notandum eſt quinque eſſe expoſitiones huius loci. Prima eſt Caluini, & quorun- D dam aliorum hæreticorum, qui putant per pauperes hoc loco intelligi homines afflictos; ſed hæc expoſitio admittenda non eſt, quia in hoc ſenſu non diſtingueretur à tertia beatitudine, *Beati qui lugent*, vel ab vltima, *Beati qui perſequutionem patiuntur.*

Alia eſt aſſerentium, per pauperes intelligi humiles, ita ſenſit Chryſoſtomus *in commentario huius loci*, & Auguſtinus *ſermone de verbis Domini in monte*, quem alij ſequuntur. Sed licèt verum ſit humiles Beatos eſſe, tamen prædicta expoſitio multis non placet, vt ex dicendis conſtabit.

Tertia poſſet eſſe, dici Beatos qui diuitias actu non habent, ſed illas deſiderant affectu. Sed hæc E expoſitio meritò refutatur à Patribus, quia prædicti homines non ſunt Beati, ſed miſeri.

Quarta eſſe poteſt vt Beati dicantur pauperes affectu, licèt diuitias habeant, & certè hic ſtatus participatio alicuius beatitudinis eſt. Sed probabilior expoſitio eorum, qui voluntariè dimiſerunt diuitias ex affectu virtutis paupertatis. Ita expoſuit Ambroſius *in caput 6. Lucæ*, Niſſenus, Hieronymus, Beda & alij non pauci recentiores communiter *in eum locum*. Et S. Leo I. in illis verbis *Matth.* 5. Item Chromatius, Anſelmus *in hunc locum*, Baſilius *quæſt.* 205. Bernardus *ſermone* 1. de feſto omnium Sanctorum, Abulenſis, Ianſenius, Lyranus, & Caietanus. Et probari poteſt ex proprietate verbi Græ-

 ci,

ci, quod propriè ſignificat mendicum pauperem, & *Luca* 6. ſi rectè expendatur contextus, Chriſtus pauperes opponit diuitibus. Ex conſequenti autem, & quaſi ſecundariè poteſt intelligi de humilibus, eo quòd qui voluntariam paupertatem eligit, humilem ſtatum deſiderat.

Ex hac ergo vltima expoſitione Bellarmin. *ſuprà cap.* 20. & alij controuerſiſtæ contra hæreticos meritò colligunt, conſilium Euangelicum paupertatis, & docent eſſe materiam voti, de quo alibi. Alia loca Scripturæ poſſent adduci, ſed hæc ſufficiant.

Dvbivm II.

Vtrùm conſilium caſtitatis colligatur ex Scriptura.

CONſilium caſtitatis & continentiæ optimè colligunt Patres ex illo *Matth.* 19. cùm dixiſſent Apoſtoli, *Non expedit nubere?* Reſpondit Chriſtus, *non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt.* & infrà, *ſunt eunuchi, qui ſe caſtrauerunt, propter regnum cœlorum; præterea dixit, qui poteſt capere capiat.* Quæ omnia ſignificant conſilium, non præceptum, iuxta ſenſum Auguſtini *ſermone* 61. *de tempore*, & Cypriani *libro de habitu virginum.* Hilarius *in citatum locum*, & *ibidem* Chryſoſtom. Hieronymus *lib.* 1. *contra Iouinianum*, Beda, & Anſelmus *in eum locum*, & poſteriores alij, Epiphanius *hæreſi* 58. S. Fulgentius *lib. de fide ad Petrum*, de quo Bellarm. *ſuprà cap* 23.

Et poteſt etiam colligi ex illo Lucæ 1. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco.* iuxta ſenſum Patrum. Ita enim exponit Niſſenus *oratione de natiuitate Domini.* Auguſtinus *lib. de ſancta virginitate cap.* 4. Beda *in caput* 1. *Lucæ.* Anſelm. *lib. de excellentia virginis, cap.* 4. Rupertus *lib.* 3. *in Cantica.* Bernard. *ſermon.* 4. *ſuper Miſſus eſt.* de quo poteſt legi Bellarminus *loco citato cap.* 22.

Aliqua, quæ hæretici tradunt in reſponſione ad hæc loca, refert, & refutat Bellarminus *citatis capitibus*, & leuioris momenti ſunt, & contra doctrinam Sanctorum Patrum.

Poteſt etiam catholica doctrina de conſilio caſtitatis confirmari ex his Scripturæ locis, ex quibus ſcribentes contra hæreticos colligunt, licitum eſſe votum caſtitatis.

Et probari poteſt ex illo Pauli 1. *ad Timoth.* 5. vbi dicit Apoſtolus, *Adoleſcentiores viduas deuita; cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* vbi per primam fidem votum caſtitatis intelligunt Patres. Ita Concilium Carthaginenſe IV, *canone* 104. cui Concilio interfuerunt ducenti & quatuordecim Epiſcopi. Et idem docuerunt Patres Concilij Toletani IV. *cap.* 55. vbi interfuerunt ſeptuaginta Epiſcopi.

Et ex Pontificibus Clemens *lib.* 3. *conſtitutionum cap.* 1. & 2. Innocentius I. *in epiſtola* 2. *cap.* 13. Gelaſius I. *in epiſtola* 1. *cap.* 23. & multi Patres, ita Tertullianus *in libro de monogamia, non procul à fine*, Baſilius *libro de virginitate*, parum vltra medium, Hieronymus *lib.* 1. *in Iouinianum, & in caput* 44. *Ezechielis.* Epiphanius *hæreſi* 48. Auguſtinus *libro de ſancta virginitate, cap.* 23. *& libro de bono viduitatis cap.* 8. *&* 9. *in Pſalm.* 75. Fulgentius *in epiſtola* 1. & communiter interpretes huius loci, ex Græcis, Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophylactus, Œcumenius: ex Latinis pſeudo-Ambro-
A ſius, Primaſius, Beda, Aymo, Sedulius, & Anſelmus, & alij poſteriores. Mitto friuolas hæreticorum expoſitiones, quas refert & refutat Bellarmin. *loco citato cap.* 24.

Dvbivm III.

Vtrùm conſilium obedientiæ colligatur ex Euangelio.

APud Catholicos certum eſt conſilium obedientiæ haberi in Euangelio, & colligunt Patres ex illis verbis Chriſti, *Vade & vende omnia quæ habes, & ſequere me*, & expendunt pro conſilio obe-
B dientiæ illa verba vltima, *ſequere me*, & in hunc ſenſum exponunt communiter Patres, ita vt non ſit ibi ſermo de ſola obedientia præceptorum, ſed de obedientiæ conſilio, quia, vt conſtat ex contextu, Chriſtus hortabatur adoleſcentem illum ad perfectionem, & ita in omnibus communitatibus religioſis introducta eſt à principio obedientia, etiam ex voto, quod ſine dubio originem habuit ex exemplo & doctrina Apoſtolorum, qui de conſilio obedientiæ edocti fuerunt à Chriſto. legatur Baſilius *in conſtitutionibus monaſticis cap.* 25. Hieron. *in epiſtola ad Euſtochium, & in epiſtola ad Ruſticum monachum.* Sulpitius *in dialogo de virtutibus S. Martini*, Auguſt. *lib. de moribus Eccleſiæ cap.* 31. *& in Pſalm.* 75.
C Gregorius *homil.* 20. *in Ezechielem.*

Illud notandum eſt generatim, quod locis citatis notauit Bellarminus, ita Chriſtum docere conſilia Euangelica, vt non tradiderit illa tanquam præcepta, in quo errarunt aliqui hæretici.

Deinde hactenus nos egimus de tribus conſiliis Euangelicis, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, vt oſtenderemus Apoſtolos habuiſſe votum illorum, & ex eorum exemplo & doctrina manaſſe in homines fideles.

Sed hæretici contendunt prædicta vota non eſſe licita, & contra doctrinam traditam aliqua obiiciunt. Vnum eſt ex locis Scripturæ, in quibus ſignificatur bona opera voluntariè eſſe facienda, & non
D ex neceſſitate, iuxta illud Pſalm. 53. *voluntariè ſacrificabo tibi*, & 2. Corinth. 9. *Non eſt triſtitia, aut ex neceſſitate*, quo modo etiam vtuntur Patres, Hieronym. *in Iouinianum, ante medium.* Proſper *lib.* 2. *de vita contemplatiua. cap. vltimo.* & alij multi frequenter, præſertim in citata loca.

Huic obiectioni fusè reſpondet Bellarmin. *ſuprà cap* 29. & breuiter dicendum eſt, in illis locis ſolùm ſignificari, Deo placere opera quæ fiunt cum lætitia ſine coactione, quod planè conuenire poteſt his, quæ fiunt ex voto, &, vt diximus in materia *de voto*, cum communi Doctorum catholicorum ſenſu, laudabilius eſt aliquid facere ex voto, quàm ſine illo.

E Alterum ſolet obiici deſumptum ex locis, in quibus Scriptura hortatur homines ad matrimonium, 1. Corinth. 6. *qui non ſe continet, nubat*, & 1. ad Timotheum 5. *volo iuniores nubere.*

Sed reſpondendum eſt in his locis Apoſtolum exhortari homines ad matrimonium non abſolutè, ſed vt ceſſent à peccatis incontinentiæ, qui in illis vexantur; & hoc modo ſunt explicanda ſimilia teſtimonia Scripturæ, vel Patrum, legatur Bellarm. *cap.* 10.

Tertiò obiiciunt hæretici, obſeruationem votorum eſſe donum Dei, quod Deus tribuit cui vult; ergo contra prudentiam eſt aliquid vouere, cuius impletio non eſt in noſtra poteſtate; de hac obie-

ctione

ctione fusè diſputant aliqui contra hæreticos,& legi poteſt Bellarm. *ſuprà cap.* 21. Sed breuiter dicendum eſt veriſſimum eſſe, obſeruationem rectam votorum eſſe donum Dei, ſicut & honeſtam obſeruationem præceptorum, & ad talem obſeruationem votorum Deum ſemper concedere donum auxilij gratiæ ſufficientis, ſicut ad obſeruationem præcepti, & tale auxilium nulli negaot, ac proinde prudenter poteſt quis vouere, ſicut & velle obſeruare præcepta, licèt interdum neget Deus auxilium congruum, & efficax gratiæ, ſicut & reſpectu obſeruationis præceptorum, de quo fuſiùs in materia *de gratia*, & in materia *de prædeſtinatione*.

Alia plura obiiciunt hæretici contra honeſtatem voti, quæ ſigillatim examinantur à Doctoribus in materia *de voto*.

Incipit ſecunda pars Summæ Theologiæ.

DISPVTATIO XXVII.

POSITIVA, & MORALIS.

DVBIVM I.

Circa locum ad Hebræos 6. Non enim iniuſtus eſt Deus, &c. *& quædam alia loca Scripturæ.*

CIRCA hunc locum difficultas eſt, an ex illo probetur reuiuiſcentia meritorum, ex quo loco illàm probant communiter Scholaſtici, & legi poteſt P.Suarez *relectione de reuiuiſcentia meritorum*, & P.Vazquez *in* 3.*p.tomo* 4.*ad quæſt*.89 *in art*.5.*dub*.1. *&* 1.2.*diſp*.221. & ego dixi de hac re in materia *de charitate*, *&* 2.2.*tom*.1.*diſp* 69.

Hic locus ex profeſſo à nobis explicandus eſt, eo quòd aliqui recentiores putant ex illo loco non probari reuiuiſcentiam meritorum in ſenſu Scholaſticorum.

Et primò, aliqui exiſtimarunt Paulum ibi loqui de operibus factis ab Hebræis in ſtatu peccati mortalis, & ſecundùm hunc ſenſum non poteſt ex illo loco probari reuiuiſcentia meritorum, quia opera facta in ſtatu peccati mortalis, non ſunt meritoria vitæ æternæ, neque poſſunt reuiuiſcere ad tale meritum, & hunc ſenſum fusè refutat P.Suar. *relect. citata diſp*.1. habetur *tomo opuſculorum*.

Sed hic ſenſus eſt contra communem explicationem interpretum, ac proinde non eſt admittendus.

Alij tamen ita explicant illum locum, vt dicant Hebræos feciſſe illa opera in ſtatu gratiæ, tamen poſt illa non fuiſſe lapſos in peccatum mortale, ita Caietanus in eum locum, & recentiores aliqui.

Sed communior expoſitio eſt Paulum loqui de operibus factis in ſtatu gratiæ, & de Hebræis, qui poſtea in peccatum mortiferum lapſi ſunt. Ita Chryſoſt. Theodoretus, Theophylact. Gloſſa ordinaria, & interlinealis, S.Thomas & pſeudo-Anſelmus, & recentiores alij in eum locum, P.Suarez, & P.Vazq. P.Valentia *tom*.4. *diſp*.7. *quæſt*.6. *punct*.3. quod *infrà* explicabitur.

Sed non deſunt recentiores aliqui exiſtimantes, Paulum planè loqui de operibus factis in ſtatu gratiæ, ex illo tamen loco non poſſe probari reuiuiſcentiam meritorum in ſenſu Scholaſticorum, quorum fundamentum *infrà* adducetur.

A In hoc dubio primò mihi placet Paulum loqui de operibus factis in ſtatu gratiæ, qui eſt communis ſenſus Patrum. Secundò exiſtimo ex illo loco poſſe probari reuiuiſcentiam meritorum per ſubſequentem iuſtificationem, quod præter citatos Patres ſenſit Concilium Tridentinum *ſeſſione* 6. *c*.16.& contextus ipſe ſatis indicat Hebræos lapſos fuiſſe, cùm enim dixiſſet Paulus impoſſibile eſſe, hoc eſt, valde difficile, illos qui ſemel ſunt illuminati, iterum renouari per pœnitentiam, ſubiunxit ſtatim, *Confidimus autem de vobis, meliora, & viciniora ſaluti*; quaſi dicat, confidimus de veſtra pœnitentia, & addit, *non enim iniuſtus eſt Deus*, &c. & quòd loquatur Paulus de his qui lapſi fuerant, B ſupponunt Patres illi qui putant Paulum docere poſt Baptiſmum ſuſceptum, impoſſibile eſſe renouari per alium Baptiſmum. legatur P.Vazquez 1.*p. diſput*.97.*cap*.1.*&* 1.2. *diſput. citata*, *cap*.2. P.Suarez *ſuprà*.

Et explicari ampliùs poteſt ex Concil.Trident. *ſeſſione* 6. *cap*.16. vbi ait. Hac igitur ratione iuſtificatis hominibus, ſiue acceptam gratiam perpetuò conſeruauerint, ſiue amiſſam recuperauerint, proponenda ſunt Apoſtoli verba, *abundate in omni opere bono, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino, non enim iniuſtus eſt Deus vt obliuiſcatur operis veſtri, & dilectionem quam oſtendiſtis in nomine ipſius*. hæc Concilium. Vbi conſideratè di- C xerunt Patres, *ſiue perpetuò conſeruauerint iuſtitiam, ſiue amiſſam recuperauerint*. proponenda ſunt Apoſtoli verba, & nullius eſſet conſiderationis dicere, ſiue conſeruauerint iuſtitiam, ſiue amiſſam recoperauerint, niſi aliquo modo haberetur ratio præteritorum operum, quæ per peccatum mortificata fuerunt, pro his enim, quæ nunquam peccato impedita ſunt, nullius eſt momenti illa diſtinctio. Tunc etiam Concilium dixit proponenda eſſe illa Apoſtoli verba 1. Corinthior. 15. *Abundate in omni opere bono, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino* & vt etiam oſtenderet, habendam eſſe rationem operum antiquorum in his, qui iuſtitiam amiſerunt, inquit proponenda eſſe illa D verba ad Hebræos 6. *non enim iniuſtus eſt Dominus*, &c. Meritò ergo ex illo loco *ad Hebræos* 6. probarunt Scholaſtici reuiuiſcentiam meritorum, & eam doctrinam ſequuti ſunt Patres Concilij Tridentini.

Notandum autem eſt quod notabam *locis citatis*, non eſſe admittendam ſententiam quam docuit Bañes in materia *de charitate*, aſſerens merita non reuiuiſcere ad præmium eſſentiale, quæ eſt opinio digna grauiſſima cenſura.

Sed contendunt aliqui, Paulum in citato loco *ad Hebræos* 6. non loqui de reuiuiſcentia meritorum, ſed hortari Hebræos ad confidentiam, & perſeuerantiam in bono ſtatu, quia dixerat, *confidimus de vobis* E *meliora, & viciniora ſaluti*, & *verſu* 11. *eiuſdem capitis*, & idem colligitur ex *verſu* 12. *eiuſdem capitis*. Idem videtur intendere Apoſtolus, & *cap*.10.*verſu* 34. vbi cùm laudans Hebræos dixit, *nolite itaque amittere confidentiam veſtram*, quibus verbis, & aliis ſimilibus videtur Paulus hortari Hebræos, non ad reſipiſcentiam, ſed ad perſeuerantiam in bono ſtatu.

Sed, vt diximus, communis Patrum ſenſus eſt, Paulum loqui ad eos, qui lapſi fuerant, & eos hortari ad reſurgendum à peccatis, & recuperandum ſtatum prioris iuſtitiæ ex gratia Dei, & ad confidentiam remunerationis præteritorum operum, quæ facta ſunt in ſtatu iuſtitiæ ſi ad talem ſtatum reſurgant, & in gratia mortui fuerint, vnde contrarium

non ſatis probat Cornelius in citatum caput *ad Hebræos* 6. & alij recentiores.

Sed obiiciunt contra communem ſenſum Patrum & Scholaſticorum, Paulum *in citato loco* loqui ad omnes Hebræos, & tamen difficile eſt omnes illos lapſos fuiſſe in peccatum, ac proinde hortari eos ad reſurgendum à peccato, & ad confidentiam de præmio illorum operum, quæ per ſubſequentem iuſtificationem felici natiuitate reſurgerent ad præmium eſſentiale, quod in priori ſtatu iuſtitiæ meruerunt.

Sed reſpondendum eſt, non eſſe neceſſarium omnes omnino Hebræos fuiſſe lapſos, licèt enim ad omnes ſcribat Paulus, potuit tamen illos ſolùm exhortari ad pœnitentiam, qui lapſi fuerant, ſicut ſolet etiam Chriſtianus orator dum ad populum verba facit, exhortari enim ſolet omnes ad pœnitentiam, licèt non omnes audientes ſint in ſtatu peccati mortalis.

Quæri verò poteſt, an poſt Concilium Tridentinum ſit probabile negare ex citato cap. *ad Hebræos* 6. probari reuiuiſcentiam meritorum, iuxta communem ſenſum Scholaſticorum.

Et aliqui multum videntur reprehendere eos recentiores, qui poſt Concilium Tridentinum negant Paulum *in citato cap.* loqui cum Hebræis qui lapſi fuerant in peccatum.

Sed licèt mihi ſit multo probabilior ſenſus communior Patrum, & S. Thomæ, & aliorum Scholaſticorum, quos retuli, propter ea quæ dixi, tamen explicatio Cornelij & quorundam aliorum, non debet iudicari digna graui aliqua cenſura, & licèt Concilium Tridentinum multum faueat explicationi S. Thomæ, tamen non eſt iudicandum voluiſſe damnare contrarium ſenſum, ſatis eſt dicere Concilium ſequutum fuiſſe communiorem interpretum ſenſum, licèt circa illum locum ſint variæ explicationes, vt retulimus.

Item, vt docent Theologi in materia *de locis Theologicis*, & in materia *de Concilijs*, Concilia, vel Pontifices non ſemper vtuntur locis Scripturæ in ſenſu omnino certo, & literali, quando non tractant ex inſtituto de ſenſu loci Scripturæ in ordine ad doctrinam fidei, vel morum.

Dvbivm II.

An mereatur cenſuram expoſitio loci Iudicum 11. *aſſerentium filiam Iephthe non fuiſſe occiſam à patre.*

Agentes de voto ſequuti ſumus communem ſententiam Patrum, qui dixerunt Iephthe occidiſſe ſuam filiam, quem ſenſum ſecuti ſunt Scholaſtici.

Alij verò dixerunt Iephthe non occidiſſe filiam, priuando illam vita corporali, ſed ſolùm illam Deo obtuliſſe vt intra clauſtra concluſa viueret.

Difficultas verò in præſenti ſolùm eſt, an hæc poſterior opinio mereatur cenſuram aliquam; & multi putant quòd licèt ſit falſa, tamen non ſit digna cenſura, & poteſt probari, quia illam ſequuntur aliqui, nempe Lyra *in cap.* 11. *Iudicum*, ſequutus aliquos Hebræos, & Vatablus *ibi*, Arias Montanus etiam *ibidem*, & P. Mariana 16. *verſu* 37. Vlteriùs poteſt explicari, quia, vt retulimus in materia *de voto*, qui illam opinionem ſequuntur, retinent verba vulgatæ Latinæ, explicantes non de morte corporali, ſed de ciuili, quod fusè, & eruditè explicuit P. Azor *tomo* 1. *lib.* 11. *cap.* 14.

A Deinde, quòd non mereatur cenſuram, videtur colligi ex eo, quòd licèt viri docti illam opinionem retulerint & refutauerint; tamen nihil dicunt de cenſura, vt conſtat ex P. Suarez *tomo* 2. *in* 3. *part. diſp.* 6. *ſect.* 3. & P. Vazquez *tomo* 2. *in* 3. *part. diſp.* 124. *cap.* 5. & eodem modo alij prædictam expoſitionem improbarunt, tamen non dixerunt eſſe dignam cenſura. Habet etiam hic ſenſus argumenta aliqua quæ retuli in materia *de voto*.

Non tamen defuerunt ante aliquot annos in Hiſpania qui expoſitionem Lyrani dicerent eſſe temerariam, eo quòd ſit contra communem ſenſum Patrum, qui ſenſerunt Iephthe morte corporali occidiſſe filiam, ita Auguſt. *quæſt. ſuper lib. Iudicum, & 1.* B *de ciuit. cap.* 20. & Ambroſ. 3. *officio. cap.* 128. Hieronymus indicat *in cap.* 7. *Hieremiæ, & 2. contra Iouinian.* Epiphan. *hæreſi* 55. Chryſoſt. *homil.* 14. *ad populum, & homil. de Iephthe.* Origen. *homil.* 9. *in Ioann.* Tertullian. 3. *contra Marcio.* Iuſtin. *q.* 99. Nazianzen. *oratione* 22. Iſidorus in allegoriis ſupra Scripturam, & de vita & morte Sanctorum. Beda *lib. quæſt. in librum Iudicum. cap.* 7. Rupert. *in lib. Iudicum cap.* 12. Concil. Francfordien. *in epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ cap.* 8. Concil. Toletan. VIII. *cap.* 2. & ex Hebræis Ioſephus 5. *antiquit. cap.* 12. & Philo *lib. antiquitatum biblicarum.* & communiter Scholaſtici 4 *diſt.* 38. S. Thom. 2. 2. *q* 88. & *ibi* interpretes, & frequentiùs communitérque interpretes Scripturæ *in citatum cap Iudicum.* Anton. C 2. *part. tit.* 11. *cap.* 1. §. 2. qui cùm retuliſſet expoſitionem Lyrani, dixit non eſſe recedendum à communi ſenſu Patrum, propter quam cauſam etiam P. Azor ſuprà noluit amplecti ſententiam Lyrani.

Meum in hac re iudicium eſt. Primò retinendam eſſe lectionem Latinam vulgatam loci illius *Iudicum* 11. quia lectio Latina approbata eſt à Concilio Tridentino, de quo fusè diſputaui 2. 2. *tom.* 1. agens de regulis orthodoxis, & de autoritate Latinæ vulgatæ.

Secundò, retenta lectione Latina vulgata mihi longè probabilior eſt communis ſenſus ſanctorum Patrum, qui multum confirmatur ex Ioſepho. nam cùm eſſet Iudæus doctiſſimus, locum Iudicum ex- D plicuit de morte corporali filiæ Iephthe: credibile autem eſt illum non ignoraſſe ſuæ gentis hiſtoriam.

Tertiò, ego non auderem diſcedere à communi ſenſu ſanctorum Patrum, contra quos mihi non eſt probabilis expoſitio Lyrani: an verò mereatur illa grauem cenſuram, aliis relinquo iudicandum.

Dvbivm III.

De ſenſu loci Iacobi 1. Vir duplex animo inconſtans eſt, &c.

In illo capite agebat Apoſtolus de fiducia requiſita ad orationem, de qua conditione ſimul, & de E aliis egimus 2. 2. *ad quæſt.* 83. In citato verò cap. dixerat Apoſtolus, *Qui indiget ſapientia, poſtulet à Deo*, &c. *Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans*; & hoc exponit Apoſtolus, cùm ſtatim dicit, *Vir duplex animo, inconſtans eſt*, qui enim petit cum hæſitatione quaſi duplici affectu (id eſt, actu animi) afficitur, quia partim credit, partim dubitat, cùm enim petit, planè credit Deum poſſe illud dare, & cùm hæſitat, aliqualem habet dubitationem, vel expreſſam, vel virtualem, & ita expoſuit citata verba, *vir duplex animo*, Clemens Romanus *lib.* 7. *c.* 12. facta expreſſa interrogatione de explicatione horum verborum; & communiter interpretes, ſpeciatim P. Mariana, & P. Sà, & aliqui recentiores noſtræ Societatis.

Et

Et hoc ſenſu exponit Theophylactus illud 1. Co- A rinthior. 13. *Si habuero omnem fidem*, id eſt, integram, ſinceram, & ſine vlla hæſitatione, & eodem modo S. Thom. *ibi lect.* 1. Et adducit locum Matthæi, *Si habueritis fidem, & non hæſitaueritis*. Et de hac fide intelligit Chryſoſtom. *homil.* 58. *in Matthæum*, qui expreſsè explicat de fide ſine hæſitatione, id eſt, quæ omnem excludat formidinem; *ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis*; & Theophylactus in eadem verba Abulenſis *in illud caput quæſt.* 166. Et ſic poſſunt explicari ſimilia loca, & doctrina eſt obſeruanda pro materia de fide miraculorum, & de fiducia requiſita ad orationem, de qua dixi in materia *de fide*, vbi explicui, an diſtinguatur à fide Catholica? & an addat iudicium aliquod particulare. legatur P. Vazquez B 1.2. *diſp.* 210 *cap.* 4. & *in caput* 11. *epiſtolæ ad Hebræos.*

De aliis verbis *Iacobi cap.* 2. quibus oſtendit non ex ſola fide iuſtificari hominem, diximus ex inſtituto 1.2. *tomo* 1. *diſp.* 24. *dub.* 5.

Alia ſunt verba *Iacobi cap.* 2. quæ pertinent ad peccatum acceptionis perſonarum, quæ explicui 2.2. *tomo* 2. *diſp.* 21. *dubio* 1. Solummodo occurrit addendum circa illa verba, *habens annulum aureum in veſte candida*, explicationem quam ibi retuli ex Baronio de annulo pro fibula aurea, traditam etiam eſſe à Patre Sà in eum locum Iacobi, & ab aliis poſterioribus.

Dubium IV.

De ſenſu illius loci Lucæ 17. Regnum Dei intra vos eſt.

HVnc locum explicat Beda *ibi* de Chriſto habitante per fidem in cordibus noſtris, iuxta illud Pauli, habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris, quod intelligitur de fide viua.

Secundò Chryſoſt. citatus à S. Thoma *in catena, ibi*, explicat de Chriſto habitante in cordibus noſtris per participationem gratiæ; per quam ipſe tanquam Rex regnat in animabus iuſtis, & regnum eius legéſque illius charitatis ſunt & amoris, & ideo ſponſa, *Cantic.* 2. appellauit Regem ſponſum quando D introduxit illam in cellam vinariam, & priuati Principum, hoc eſt, qui ab illo ſpecialiter diliguntur, ſunt qui in ſecreta Regum cubicula ingrediuntur, & ſunt qui quaſi Reges gubernant, & ideo in Apocalypſi dixerunt ſancti, feciſti nos Deo noſtro regnum, Græcè habetur, *feciſti nos Deo noſtro Reges*, nempe per participationem & gratiam.

Tertiò Eucherius quæſtionibus ſuper Lucam exponit, Chriſtum regnare in nobis per meritum, & ponderandum eſt, *meritum* verbum eſſe militare pugnæ & agonis, iuxta Patres, & Scholaſticos. Et hoc poteſt potiori ratione dici, quando per merita & bona opera iuſtorum Chriſtus introducitur & formatur in cordibus aliorum, exemplo, doctrina & E prædicatione.

Quartò Caſſianus *collatione* 1. *cap.* 13. explicat regnum Dei intra nos eſſe, per cognitionem perfectiſſimam, quam Deus communicat iuſtis amicis ſuis neceſſariam ad bonum regimen propriæ animæ, & aliarum animarum.

Quintò Nazianzen. citatus à S. Thoma *in catena* in locum citatum Lucæ, *regnum Dei intra nos eſſe lætitiam, hilarem enim datorem diligit Deus*, iuxta Paulum, & ad gubernandas animas maximè neceſſaria eſt affabilis & lætus vultus gubernantis, & modus contrarius valde nociuus regimini animarum, ſicut & regimini politico ciuium.

Sextò Niſſenus *lib. de Beatitudinibus, & de virginitate cap.* 12. Regnum Dei intra nos eſt per imaginem Dei, ad quam facti ſumus, quod poteſt explicari exemplo priuati, (vt aiunt, id eſt, valde familiaris) apud Regem, qui dicitur portare Regem in corpore ſuo, & iuſtos alloquens dixit Paulus Corinth. 6. *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.* Hiſpanè ſignificantiſſimè dicitur de ſpeciali Regis amico, *trae vn Rey en el cuerpo.*

Et ſeptimò explicatur de iuſto, qui habet ſatis cognitum & perſpectum ſpiritum Dei ad executionem voluntatis illius, & ideo Germanus Patriarcha Conſtantinopolit. in expoſitione orationis Dominicæ dixit loco illorum verborum Lucæ, *Regnum Dei intra vos eſt, Spiritus ſanctus intra vos eſt*, quaſi dicat, *abeyſte vebido à Dios el eſpiritu*, & huic conſonat quod Niſſenus in fragmentis relatis *tomo* 3. *Bibliothecæ column.* 494. circa illud, *Adueniat regnum tuum*, teſtatur antiquitus aliquos codices Græcos legere, *adueniat Spiritus tuus.*

Et quia cum prædicto Spiritu ſemper eſt Chriſtus, ideo explicat S. Nilus *de oratione cap.* 55. regnum Dei intra vos eſt, id eſt, Chriſtus, per participationem gratiæ, quæ omnes explicationes valde vtiles ſunt ad morales ſenſus, & doctrinam animarum.

Tamen literalis ſenſus eſt Chriſtum veniſſe, & verſari intra Iudæos, vt communiter exponunt in- C terpretes valde docti, & ſuadet contextus; interrogauerant enim Iudæi, quando venturum erat regnum Dei? & reſpondit Chriſtus, *Regnum Dei intra vos eſt.* quaſi diceret, iam venit, & hic locus ſic explicatus iuuat ad probandum contra Iudæos, Meſſiam veniſſe.

Dubium V.

De ſenſu illorum verborum Pauli 2. *ad Timotheum vlt.* Miniſterium tuum imple, &c.

HVnc locum exponit S. Thom. *ibi* de obligatione iuuandi proximos verbo, exemplo, doctrina, & vita, iuxta illud Chriſti, *qui fecerit, & docuerit*, & aliàs ſola vita, vel ſola doctrina non impletur miniſterium.

Claudius ibi exponit neceſſarium eſſe ad implendum miniſterium non ſolùm docere verbo & exemplo, ſed cum perſeuerantia per multum temporis, donec doctrinæ ſemen in cordibus audientium fructus ferat abundantes & felices, indiuulséque inhæreant, vt non facilè deficiant.

Theophylactus addit ad implendum miniſterium perfectè, neceſſariam eſſe patientiam ad ſuſtinendum malum, pro bono officio, & eodem ſenſu exponit Chryſoſtomus, & eo perfectiùs implebitur miniſterium, quo perfectior fuerit patientiæ gradus; & in hunc ſenſum rectè quadrat illud Sapient. 10. *Compleuit labores illius*, magnum enim complementum eſt perfectæ doctrinæ, & vitæ patientiæ perfectio, non ſolùm quæ neceſſaria eſt ad perſeuerandum in bonis & difficilibus operibus, ſed quæ requiritur ad ferendum malum pro bono, & iniuriam pro beneficio, præſertim, ſi non ſolùm ſit patientia cum quiete, & pace animi, ſed etiam cum gaudio.

Miniſterium autem eſſe plenum, intelligi poteſt à contrario, iuxta illud Apocalypſis, *Non inuenio opera ſua plena*, explicat S. Ambroſ. *ibi*, quia deficit plenitudo charitatis, quæ eſt dilectio, iuxta Paulum.

Item quia deficit recta intentio, vt explicat Anſbertus. Ex quo fit vlteriùs, quod docuit Rupertus, nempe talia opera, ſine recta intentione facta, non deſeruiant ad remiſſionem peccatorum. Item oritur id quod dixit Primaſius, ex operibus ita factis non ſequi fructum in operante, vel in aliis, & ex his defectibus deficit plenitudo miniſterij, & licèt appareant opera alicuius momenti, tamen reuera nullius ſunt in conſpectu Dei, & operans audit illud Iſaiæ, *Expectauit vt faceret vuas, & fecit labruſcas.* & Hieremiæ 2. *Quomodo conuerſa eſt vitis aliena.* Hiſpanè, *panpana loca, parra vaſtarda,* quæ ſine vllo fructu luxuriat in folia vltidantia.

Ex his omnibus ſatis conſtat quomodo ſunt intelligenda verba Pauli, *miniſterium tuum imple,* in B ſenſu literali, qui moralis etiam eſt.

DVBIVM VI.

De ſenſu illius loci Apocalypſis 2. Dabo illis ſtellam matutinam, &c.

IN his verbis continetur promiſſio Chriſti facta humilibus, oporttétque explicare, quid intelligatur per ſtellam matutinam. Et primò Andreas Creteńſ. & Aretas *ibi* explicant, ita vt Chriſtus promittat humilibus victoriam contra dæmonem, qui Lucifer dicitur, & cecidiſſe, Iſaiæ 14. *quomodo cecidiſti Lucifer.*

C Secundò explicat Carthuſian. de Angelo custode, quia *Angelus* in Scriptura ſolet ſignificari nomine ſtellæ, & ita exponit Dionyſ. Carthuſianus.

Tertiò alij explicant ita vt per ſtellam matutinam intelligatur Beatiſſima Virgo, quæ ſpecialiter diligit humiles, & ab Eccleſia & Patribus vocatur ſtella matutina.

Alij per *ſtellam matutinam* intelligunt donum ſcientiæ, qua illuminatur intellectus humilium, ita Ioachimus: deinde per *ſtellam matutinam* intelligitur communiter ab interpretibus Chriſtus, qui dicit de ſeipſo Apocalypſ. vltimo, *Ego ſum ſtella ſplendida & matutina,* & iſte videtur ſenſus literalis, & communiter magis receptus, & ſecundùm omnes hos ſen- D ſus rectè intelligitur illud 1. Petri 5. *Humilibus autem dat gratiam*; & illud, *reuelaſti ea paruulis*, item illud, *qui ſe humiliat, exaltabitur.*

Nec deſunt qui per ſtellam matutinam intelligant Ioannem Baptiſtam, qui ab aliquibus dicitur ſtella matutina, quia prænunciauit aduentum Chriſti vt Solis.

DISPVTATIO XXVIII.

MORALIS, THEOLOGICA, & PHILOSOPHICA.

Circa cognitionem ſenſitiuam Chriſti.

DVBIVM I.

An potentia ſenſitiua decipiatur circa ſenſibile.

NON diſputamus modò, an ſit veritas formalis in ſenſu, ſufficit ſupponere, ſenſum per ſuam actionem poſſe conformari obiecto.

Prima ſententia fuit Academic. aſſerentium, ſenſus omnes certum iudicium habere nullum, quos in eiuſmodi Academicis eleganter refel- A lit Tullius & Tertullianus *lib. de anima, cap. de quinque ſenſibus.*

Secunda ſententia fuit Epicur. dicentium ſenſum falli non poſſe in ſuo iudicio, contra quos Tullius *lib. de anima*, & Auguſt. 8. *de ciuitate cap.* 7. rationabiliores verò ſententias Philoſophorum in diſcurſu dubij expendemus.

Primò ſupponendum eſt, ſi comparemus actum ſentiendi cum potentia prout in formata ſpecie, nunquam eſt difformitas inter actum & potentiam eliciens. Ratio eſt euidens, quia ſemper cognitio in actu aſſimilatur potentiæ cognoſcitiuæ, prout in actu primo, & ideo Albertus *tract.* 3. *cap.* 5. & Apollin. *quæſt.* 13. docuerunt nunquam in ſenſu eſſe falſita- B tem, quia ſemper eſt prædicta conformitas. Veruntamen imperfectè rem explicauerunt, nec enim ſenſus dicitur deceptus, quia ſit actus ſecundus difformis actui ſecundo, ſed quia difformis eſt obiecto ſecundùm ſe, ſicut conſtat in falſitate intellectus, quæ conſiſtit in difformitate actus cum obiecto.

Pro explicatione dico, ſenſus internus falli nequit circa rationem communem proprij obiecti. Probatur, quia viſus non poteſt percipere niſi colorem, v. g. neque ex ſuo modo cognitionis poteſt iudicare intellectus coloratum non eſſe coloratum, aut eſſe ſonum, vel obiectum alterius potentiæ, quia ab obiecto alterius ſenſus non immutatur, vt experientia conſtat, docéntque Philoſophi *loco citato.*

C Rationem huius attigit D. Thom. 1. *part. quæſt* 85. *art.* 6 quæ doctrina vera eſt reſpectu alicuius ſenſibilis communis, quia ſicut non poteſt percipere viſus niſi proprium obiectum, ita non poteſt percipere rem niſi extenſam, &, vt docet experientia; non poteſt iudicare ex ſuo modo cognitionis, rémque percipit eſſe inextenſam: ſimile exemplum eſſe poteſt de figura.

Ex quo fit, vt vera eſſe non poſſit doctrina aliquorum aſſerentium, ſenſum decipi non poſſe circa rationem communem proprij obiecti, bene tamen circa rationem communem, cuiuſlibet ſenſibilis communis, hæc enim differentia vniuerſalis eſt, vt conſtat.

D Circa motum verò, vel quietem fallitur interdum ſenſus, quia videt rem reuera motam, quaſi reuera quieſceret, & tunc reuera fallitur circa rationem communem præſentiæ, imò, vt conſtabit ex dicendis, aliquando, in rigore loquendo, dici non poteſt quòd fallatur circa cognitionem rei motæ vt quieſcentis. Neque ob id nego poſſe aliquando contingere difformitatem inter actum ſenſationis, & ſenſibile commune. nam aliquando res viſa apparet in duobus locis, cùm tamen reuera tantùm ſit in vno.

Secundò tamen dico, circa ſenſibilia communia & propria poteſt aliquando contingere talis ſenſatio, vt intellectus ſequutus ſenſationem iudicet ob- E iectum ſenſatum aliud eſſe quàm ſit, ſcilicet quantum ad rationem proprij ſenſibilis, vel communis, hoc totum experientia conſtat, cùm res videtur à loco maximè diſtanti, & ſenſationes has falſas vocant autores hoc loco, forſan quia cauſaliter inde ſequatur falſitas intellectus aliquando, abſolutè tamen in re non exiſtimo eſſe formalem difformitatem inter has ſenſationes & obiecta ſua, quia quoties eſt cognitio circa idem obiectum ſenſibile, hoc tantùm differens ab alia quòd vna ſit à loco propinquiori, alia à loco magis diſtanti, ſemper eſt eiuſdem ſpeciei, & ipſa ſpecies cauſata ab obiecto. Similiter licèt vna ſit alia perfectior, ſemper tamen eſt conformitas in obiecto.

Et

Et circa hunc modum deceptionis contingit aliquando facilè & diſtinctè percipere colorem rei, & non ita facilè motum, vel quietem, & iuxta hunc ſenſum intelligo Ariſtotelem 2. *lib. de anima*, *textu* 63. *&* 64. *& textu* 161. iuxta diuiſionem quorundam, ſcilicet ſecundùm aliorum diuiſionem *lib*. 3. *de anima cap*. 3.

Aliæ verò explicationes Ariſtotelis diſtinguentis potentiam reſpectu ſenſibilis proprij, vel communis quoad deceptionem; neque in ſe ſe veræ ſunt, vt conſtare poteſt ex dictis, nec videntur intentæ ab Ariſtotel. legatur Toletus 2. *de anima quæſt*. 13. nonnulla alia quæ de ſenſibus externis in communi poterant diſputari, differo in commodiorem locum.

DVBIVM II.

An ſpecies eiuſdem obiecti ſemper ſit eiuſdem rationis in quolibet loco.

OCcaſionem huius vnus mihi tribuit Fonſeca, qui 1. *Metaphyſ. cap*. 2. *quæſt*. 7. *ſect*. 8. affirmat non eſſe improbabile aſſerere, eſſe diuerſam ſpeciem ſenſibilem, qua Socrates cognoſcatur, aliquando vt quoddam animal, aliquando vt quidam homo.

Verùm vt rem explicemus, notandum eſt, quòd in ſenſu externo cognoſcere aliquid vt corpus, vel vt animal, ſolùm eſt cognoſcere accidentia propria huius, vel illius prædicati, quia ſenſus non terminatur ad ſubſtantiam.

Secundò addendum eſt, quòd ſi idem ubiectum videatur, ſemper eſt ſpecies eiuſdem eſſentiæ, quia obiectum illud producit ſimilitudinem ſui naturaliter diffuſam per totum medium; ergo ſeruata identitate obiecti, & ipſius obiecti neceſſariò dicendum eſt ſpeciem cauſatam ab illo, eſſe eiuſdem rationis magis, vel minus intenſam qua coguoſcatur perfectiùs, vel imperfectiùs.

Vnde doctrina Fonſecæ, in variato, & obiecto viſo nullo modo habet probabilitatem, quòd ſi variaretur in obiecto modus aliquis, tunc proportionaliter poſſet variari in ſpecie, vnde quoties videtur albedo, ſiue in loco diſtanti, ſiue in remotiſſimo, ſemper videtur per ſpeciem eiuſdem rationis inæqualiter intenſam.

Declarari autem poteſt ampliùs, quia omne agens naturale in variata ratione agendi, & perſeuerante eadem diſpoſitione paſſi ſemper facit effectum eiuſdem rationis, quamuis magis, vel minus intenſum; ergo à ſimili.

Declaratur ſecundò, quia albedo remiſſa in parte ſibi proxima producit ſpeciem remiſſam, quam tamen albedo intenſiſſima poſſet producere in remotiſſimo loco, vt etiam contingit in aliis agentibus, proportione ſeruata.

Ex quo etiam conſequenter dicendum eſt, actum cauſatum ab eadem ſpecie magis, vel minus intenſa, eſſe eiuſdem rationis, quia non habet vnde diſtinguatur ſpecie, cùm omnino idem ſit ſpecie, eadémque potentia, idémque ſpecificus modus tendendi, vnde non placet quod de actibus ſumit vt certum Fonſeca *ſuprà*, videlicet eſſe diuerſam viſionem, ſecundùm eſſentiam illam, qua cognoſcitur Petrus à longa diſtantia tantùm vt taliter, & qua cognoſcitur vt homo, quia hoc tantùm poteſt prouenire intra latitudinem eiuſdem viſionis eſſentialiter ſolùm ex perfectiori, vel imperfectiori repræſentatione eorundem accidentium figuræ, v. g. vel A coloris, & ob hanc doctrinam occurrit neceſſariò explicandum hoc loco.

DVBIVM III.

Quomodo in viſu contingat deceptio.

RAtio dubij ſumitur ex dictis, quia ſi ſemper ſpecies eſt eiuſdem rationis cum quauis ſpecie obiecti eiuſdem, & actus ſemper proportionatur ſpeciei, non videtur qua ratione poſſit intelligi inter actum & ubiectum aliqua diſformitas, qualis inueniri poteſt in ſimplici apprehenſione obiecti.

Supponendum enim eſt id qeod cum D. Thoma B 1. *part. quæſt*. 17. *art*. 2. communiter ſupponunt eius diſcipuli aliíque Philoſophi agentes de veritate intellectus, non poſſe eſſe in ſenſu veritatem, vel per modum iudicij, ſicuti reperitur in ſecunda operatione intellectus, neque per modum actus reflexi quo cognoſcatur conformitas inter priorem actum & obiectum ſolùm: ergo reſtat per ſe eſſe falſitatem in ſenſu per deſormitatem cum obiecto in repræſentando.

Et ſi ſermo ſit de deformitate cum proprio ſenſibili, exiſtimo omnino verum, nullo modo eſſe hanc diſformitatem, quia nullum obiectum mouet viſum, niſi per propriam ſpeciem, vnde etſi à longiſſima diſtantia imperfectè videatur albedo, C ſemper tamen videtur albedo, quamuis imperfectè, quia videtur per imperfectam ſimilitudinem, vnde ſi intellectus iudicet videri alium colorem, malus eſt iudex, vt dixit Auguſtin. *loco infrà citando*, & non habet malum internuntium, id eſt, ipſe intellectus fallitur ſenſus, vnde nequaquam, neque enim quæuis imperfecta cognitio deformis eſt obiecto, vt conſtat in apprehenſione vnius ſolius prædicati eſſentiæ habentis plura; neque enim dicitur falſa hæc conceptio; quamuis non ſit omnium prædicatorum: ergo multo minus dicetur falſa imperfecta cognitio, quæ enim eo nomine dicitur imperfecta, quia ex modo tendendi diuidat indiuiſibilia prædicata ſimplicia apprehenſione, ſed tantùm, quia D licèt tendat in totum obiectum, nihilque diſtinguat indiſtinctum, tamen imperfectè fertur ex modo ſuo tendendi in totum obiectum, vt contingit in viſione albedinis à longa diſtantia.

Et ideo concludo in viſione proprij ſenſibilis tantùm eſſe cauſalem, aut (vt verſùs dicamus) occaſionalem falſitatem reſpectu intellectus, qualis eſt etiam ea, quæ poteſt contingere non ex ſolo vnico actu, ſed ex duobus, vel pluribus, quibus cognoſcuntur plura obiecta permixtim, ſicut cùm quis per vitreum viride aſpicit albedinem, contingit decipi intellectum dum iudicat quidquid videtur eſſe colorem viridem.

Circa ſenſibile verò commune eadem eſt ratio E dubitandi, quia etiam hoc ſenſibile habet ex natura ſua producere ſimilitudinem ſui, neque aliquod aliud obiectū poteſt ex natura rei producere ementitam ſimilitudinem, alienámque alterius obiecti, vt ex his quæ fusè diximus ſpeciebus ſatis conſtat.

Vnde acutè (vt aſſolet) Auguſt. *lib. de vera religione cap*. 33. *tomo* 1. affirmat oculum non falli in perceptione baculi fracti ſecundùm apparentiam. Verba Auguſtini hæc ſunt, Corporea ſpecies non mentitur, quia nullam habet voluntatem; ſi verò etiam non putetur eſſe quod non eſt, nec fallit, ſed ne ipſi quidem oculi fallunt, non enim poſſunt renunciare animo, niſi affectionem ſuam, quòd ſi non tantùm ipſi, ſed omnis corporis ſenſus ita renunciant,

ciant, vt afficiuntur, quid ab eis ampliùs exigere debemus ignoro.

Addit, (quaſi tacitè obiectioni teſpondens) ſi quis remum frangi in aqua opinatur, & cùm inde aufertur, integrari, non malom habet nuntiatum, ſed malus eſt iudex, vnde concludit, quare oculus rectè videt.

Quæ verba me cogunt aſſerere ſolutionem D.Thomæ eſſe contra meotem Auguſtini 1.*part. quæſt.* 17. *art.* 2. aſſerit enim D.Thomas Auguſtinum tantùm concedere non eſſe deceptionem in intellectu quatenus percipit viſum ſentire aliquid, nec quantum ad hoc ſenſum decipere intellectum, decipi tamen ſenſum dum percipit rem aliter quàm ſit; ſed manifeſtè pugnat hæc ſolutio cum verbis Auguſtini. nam in iudicio quo quis opinatur, lignum frangi in aqua, affirmat intellectum malum ea iudicem viſum, vnde oon eſſe malum nuntium, ideóque concludit Auguſt. oculum rectè videre, quæ doctrina eo ſenſu accipienda eſt, vt velit Auguſt. ſemper vti his actibus, obiectum ipſum, ſiue ſit ſenſibile proprium, ſeu commune, cauſare ſpeciem, & terminare actum, & quantum ad hoc non poſſe eſſe formalem difformitatem, quamuis occaſionalis eſſe poſſit.

Tradita etiam eſt hæc ſententia ab Anſelmo *dialogo de veritate cap.*6. his verbis. Non mibi videtur hæc veritas, vel falſitas in ſenſibus eſſe, ſed in operatione, ipſe námque ſenſus exterior ſi fallit, non illi mentitur exterior.

Et paulo inferiùs, cùm explicuiſſet qua ratione eueniat, vt cùm per rubicundum vitrum, res alterius coloris inſpicimus, cunctæ nobis appareant rubicundo colore delibutæ: ſubdit, qui ergo hoc neſcit, putat viſum communicare hoc.

Addendum tamen eſt ſpeciale aliquid eſſe circa obiectum hoc, quod dicitur ſenſibile commune, ſcilicet ex reflexione aliqua oriri, vt quamuis repræſentetur eadem præſentia, tamen ex ratione indiuiduali ſpeciei, repræſentetur quaſi in diuerſo ſitu, vel quaſi ex auerſa facie faciei obiecti, vt conſtat quando in ſpeculo quis videt propriam faciem, certum enim eſt non videri faciem propriam, per ſpeciem quæ oritur à facie, & tendit in ſpeculum, quia hæc antequam ſpeculum eſſet ibi, poterat eſſe diffuſa per totum medium: agnoſcitur ergo facies per ſpeciem refractam in ſpeculo, quæ ipſam faciem quaſi ex oppuſito repræſentat.

Vnde, quamuis hæc ſpecies reftacta in ſpeculo non videatut, ſed obiectum ipſum, cuius eſt ſpecies, tamen reuera obiectum repræſentatur quaſi ex oppoſita facie.

Ex qua doctrina nonnullæ expetientiæ poſſint explicari, & propter hoc Toletus 2. *de anima quæſt. vltima* ait, aliquem errorem eſſe in viſione ſpeculi, & ideo ſapientes quidam antiqui ſpeculum hieroglyphicum falſitatis effecerunt, vt Pierios refert *lib.*42. de ſpeculo agens, ferè in vltimis lineis, licèt enim in ſpeculo appareat rei ſimilitudo, tamen quæ læua ſunt, dextera referuntur.

Et iuxta hanc rationem nonnullæ aliæ contingunt refractiones ſpecierum circa præſentiam obiecti, ſiue fiant in aliquo corpore intermedio, vt quando ſpecies baculi ita refrangitur, vt ex illa ſimul & ſpecie baculi exiſtentis, extrà quam ſecundùm aliquam partem cauſetur viſio talis, vt ſi intellectus liberè iudicet, affirmet partes baculi, non eſſe in ſpatio omnino continuo, atque adeò eſſe disiunctas, ſiue contingat hæc refra-

A ctio, vel diuerſitas ex diuerſa poſitione oculorum, vt quando ex eo res vna apparet tanquam io duobus ſitibus, quia ſuperpoſito digito ita leuamus oculum, vt extrahamus illum a naturali poſitione.

Ex quibus concludo, etiam circa obiectum, quod eſt commune ſenſibile, non eſſe eſſentialem defotmitatem in ſpecie, vel actu, ſed tantùm ratiooe differentiæ indiuidualis ſpeciei, ab obiecto quidem cauſatæ cum aliqua refractione; quare dixit meritò ſuprà Auguſt. non poſſe eſſentialiter oculum pro ſua natura videre reoum in aqua. Et iuxta hanc doctrinam communiter loquendum eſt, atque affirmandum in ſenſu eſſe falſitatem, ſentiendum tamen,
B vt dixi, præſertim vbi cum ſubtilioribus ſit diſputatio.

Sed dicet aliquis ex doctrina proximè allata ſequi, eiuſdem obiecti eſſe duas ſpecies in eodem ſubiecto, nam cùm quis ſe vider in ſpeculo, fatemur eſſe in eadem lioea recta duas ſpecies, quæ quaſi ex diametro repræſentent idem obiectum. Ex alia verò parte videtur eſſe id quod ſuprà docuimus, in eodem ſcilicet ſubiecto tantùm eſſe eas ſpecies, qoæ diuerſo modo poſſunt informare, habent hunc diuerſum modum, quoties repræſentant diuerſum obiectum.

Verumtamen in hoc caſu abſolutè dicendum eſt, has duas ſpecies eſſe totaliter diuerſas, quia
C non poſſunt componere vnam aliquam. Probatur, quoniam nec poſſunt componere vnam continuitatem extenſionis, petitæ ab obiecto. nam hæc continuitas tantùm reperitur in partialibus ſpeciebus repræſentantibus diuerſas partes extenſionis obiecti: at verò harum ſpecierum, quælibet repræſentat totum obiectum; & ſimili ratiocinatione poteſt probari non eſſe vnam continuitate ſubiecti, quia iſtarum quælibet eſt adæquatè in toto ſubiecto.

Et ſimili diſcurſu probatur non eſſe vnam ſpeciem continuitate intenſionis, & ratio à priori eſt, quia hæ duæ ſpecies, quæ in eandem ſpeciem coaleſcunt, eodem modo procedunt, ſcilicet imme-
D diatè ab obiecto, vel per reflexionem, vnde conſtat verum eſſe quod ſuprà docuimus, duas ſpecies ſolo numero differentes poſſe eſſe in eodem ſubiecto, & quamuis iſtæ ſpecies ſint eiuſdem obiecti, tamen ex eo poſſunt eſſe in eodem ſubiecto, quia ex differentia indiuiduali habent afficere potentiam modo diuerſo, quia referunt illa ad obiectum idem, diuerſo tamen modo. nam per vnam ſpeciem illarum, poſſum ego videre meam faciem io ſpeculo, quando ſum ex aduerſo ſpeculi, per alteram verò nequaquam, per quam tamen alius ex oppoſito videre poteſt meam faciem.

Ex hoc principio poteſt facile ſolui dubium quoddam de colore exiſtente in duobus locis;
E de quo aliquando ſaltem negari non poteſt, quin habeat duas ſpecies ſui in medio eodem, videlicet quando eſſet in locis, omnino oppoſitis per eandem lineam, vt probat ratiocinatio facta.

Neqoe tantùm contendimus, ibi eſſe duos modos duarum præſentiarum, quod nemo negare poteſt, quia ſunt ibi duæ præſentiæ, ſed etiam contendimus ſenſibilis proprij, licèt vnum tantùm ſit, eſſe duas ſpecies, quod in ſua doctrina concedent Caietani, & alij exiſtimantes præſentiam & ſenſibile proprium indiuiſibiliter repræſentari per eandem ſpeciem, quia cùm hîc ſint duo ſenſibilia communia, dici noo poteſt eſſe eandem ſpeciem

ſpeciem indiuiſibilem illius ſenſibilis proprij, & A duarum præſeotiarum, quia ſequeretur, quòd ex quocunque loco videretur color vt exiſtens in vno loco, videretur etiam prout exiſtens in alio, quod tameo ex uatura rei non poteſt debeti.

Et ratio poteſt ſumi ex dictis, quia quilibet modus repræſentans præſentiam versùs vnam partem, ex natura rei afficit ſpeciem proprij ſenſibilis, repræſentantem illud versùs eandem. De his verò duabus ſpeciebus loquendum eſt, ſicut de duabus ſpeciebus eiuſdem obiecti repræſentantibus illud ex oppoſito.

Ex his verò quæ dixi facilè intelligitur ratio, eo quòd viſus videns eandem rem pluribus ſpeciebus refractis in pluribus ſpeculis, apprehendat illam B pluribus actibus vt diuerſas. Intelligitur etiam ſecunda ratio, ob quam licèt viſio facta per ſpeciem refractam terminetur ad ipſum obiectum aliquando, poſſit apprehendere illud, vt motum, licèt quieſcat propter refractionem ſpeciei in ſpeculo moto.

Ex quo ſoluitur argumentum quoddam quo nonnulli huius ætatis contendunt viſionem terminari ad ſpeciem ſecundùm eſſe repræſentatiuum, quia ſi ad ipſum, inquiunt, obiectum terminaretur, neque apparerent vt plura obiecta, neque appareret obiectum vt motum, quando quieſcit reuera, ſed hæc omnia & ſimilia ex dictis ſoluuntur.

DVBIVM IV.

An in ſenſibus Chriſti fuerit deceptio, qualis eſſe ſolet in ſenſibus aliorum hominum.

VIctoria relatus à Medina *loco ſtatim citando*, non putabat inconueniens in ſenſibus Chriſti concedere deceptiouem, & ipſe Medina *quæſt.* 15. *art.* 3. P. Suarez *diſp.* 24. *ſect.* 3. putant diuina virtute adiutum fuiſſe Chriſti ſenſum vt non deciperetur, & Tapia *quæſt.* 16. *art.* 4. putat deceptionem ſenſus non fuiſſe in Chriſto, quia ſenſu præſeruabatur ab errore per intellectum, & fieri poſſe quod dixit P. Suarez, mihi dubium non eſt.

Exiſtimo tamen, ſine hoc optimè intelligi poſſe, D in ſenſu Chriſti ſenſationem abſque deceptioue, & nòn eſt cur negemus Chriſti ſenſibus naturalem modum cognoſcendi abſque imperfectione deceptionis.

Pro cuius explicatione notandum eſt id quod ſuprà docuimus, in ſenſibus non eſſe circa ſenſibile proprium deceptionem per difformitatem eſſentialem ſpeciei cum obiecto, quod facilè intelligitur, quia ſpecies impreſſa oritur ab obiecto ſenſibili naturaliter: eſt ergo naturalis ſimilitudo illius in quacunque diſtantia; eſt igitur ſemper in repræſentando ſimilis ohiecto, id eſt, quod illud repræſentat, & non aliud, licèt in vna diſtantia minus perfectè quàm in alia, & idem eſt de quauis repræſentatione E imperfecta ex alio accidenti, ſiue ex parte medij, ſiue ex parte potentiæ; ergo inter ſpeciem ſenſibilem, & proprium ſenſibile non eſt difformitas eſſentialis, licèt ſit imperfecta repræſentatio; quòd ſi ſpecies impreſſa non eſt diuiſibilis obiecto, & expreſſa ſpecies euadat ſimilis impreſſæ, non erit in ſenſatione difformitas eſſentialis cum obiecto.

Vnde mihi maximè placet opinio aſſerentium, in ſenſu non eſſe propriè veritatem, vel falſitatem, quam ex Ariſtotele, & aliis rectè probat P. Vazquez 1. *part. diſp.* 75. qui *cap.* 2. ferè in fine docet, ſenſum dici falſi & eſſe verũ, nõ quia in eo ſit veritas, vel falſitas propriè, ſed quia eſt cauſa veri, vel falſi iudicij:

Ego verò potius appellarem opinionem, quàm cauſam veri, vel falſi iudicij, & eodem modo intelligendus eſt S. Thomas 1. *part. quæſt.* 17. *art.* 2. dum concedit falſitatem in ſenſibus per accidens, propter rationem dictam, quia ſpecies impreſſa & expreſſa euadunt ſimiles obiecto, & ſenſibili proprio, & idem eſt de ſenſibili communi, licèt circa hoc interdum videatur deformitas aliqua inter ſpeciem & obiectum, quando, v. g: ex reflexione fit, vt quaſi in diuerſo ſitu videatur repræſentare obiectum, vt ſcilicet quando ratione reflexionis in ſpeculo apparere videtur obiectum quaſi intra ſpeculum, ſed hanc nullus poteſt propriè appellare falſitatem, licèt ſapientes quidam antiqui ſpeculum falſitatis Hieroglyphicum effecerint.

Et Tapia *ſuprà* dixit, non eſſe deceptionem, apparere minora, ea quæ diſtant.

Abulenſ. *in capus* 13. *Geneſis quæſt.* 516. de Adamo in ſtatu innocentiæ loquens, expreſsè docet propter noſtram rationem in ſenſu imperfectam ſenſationem non eſſe deceptionem. Ratione etiam diſpoſitionis medij ſolet baculus, v.g. apparere diuiſus qui reuera non eſt, in quo etiam falſitas propriè ooo eſt, vt iam *ſuprà* docui.

Ex tradita ergo doctrina colligo, nullum eſſe inconueniens, concedere in ſenſibus externis Chriſti, ſenſationes quæ ex natura rei fieri ſolent à ſenſibilibus, quia illæ non ſunt diſſimiles eſſentialiter obiectis, nec falſæ formaliter, cauſaliter verò in Chriſto non potuerunt eſſe falſæ, quia non poterant cauſare falſum iudicium in intellectu, qui erat plenus ſapientia, & veritate; nullum verò inconueniens videtur concedere interdum in ſenſibus Chriſti, ſenſationes minus perfectas, vel propter diſtantiam obiecti, vel propter aliam cauſam, nunquam tamen concedendum eſſe habuiſſe falſitatem in ſenſibus.

DISPVTATIO XXIX.

MORALIS, & POSITIVA.

DVBIVM I.

An ante Euangelium fuerit ſtatus religionis.

IN hoc dubio quod grauiſſimum eſt, affirmant aliqui, & ad hoc oſtendendum ſupponunt, ante Chriſtum fuiſſe virtutes heroicas ex gratia Dei.

Secundò docent poſſibiles fuiſſe ante aduentum Chriſti virtutem caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, etiam ex gratia Dei.

Tertiò docent poſſibiles etiam fuiſſe prædictas virtutes voto confirmatas, quia ex gratia Dei etiam poſſibilia erant vota circa tales materias, nec poteſt oſtendi aliqua implicatio, propter quam dicantur non fuiſſe poſſibilia talia vota.

Ex his colligunt reipſa fuiſſe talia vota in aliquibus antiquæ legis, propter perfectionem illorum, propter quam ea vota conceduntur in Apoſtolis. Deinde probant ex ſanctis Patribus, quia dicunt Eliam fuiſſe fundatorem vitæ monaſticæ & Patrem Monachorum, & citant Dionyſium Areopag. *cap.* 6. *Eccleſiaſtica Hierarchia*, Philo *de vita contemplat.* Ioſephus *cap.* 12. *&* 72. *ſpeculi*. S. Ephrem *ſermone ad monachum nouitium*, S. Baſilius *in regulis fuſius diſputatis cap.* 22. Gregorius Nyſſenus *hom.* 7. *in Cantica.* Chryſoſtom. *homil.* 69. *ſuper Matth. & de virginitate cap.* 79. *&* 80. Ioannes Hieroſolym. ſæpe *in ſuo libro*,

Caſſianus

Caſſianus multis in locis, & præcipuè *lib.* 1. *cap.* 2. S. Nilus *in libro aſcetico*, Iſidor. Peluſiota *lib.* 1. *epiſt.* 5. Theodoret. *in hiſtor. ſanctor. Patrum.* Sozomenus *lib.* 1. *hiſtor. cap.* 12. Euſtachius *in vita S. Euricij*, Antioch. *hom.* 89. Simon Metaphr. *in vita S. Pachon.* Theophyl. *cap.* 1. *in Lucam.* Theodor. Balſamon ſuper Photium *tit.* 3. *cap.* 3. Nicephor. Calixt. *lib.* 9. *hiſtor. cap.* 14. Clemens apud Euſeb. *lib.* 3. *hiſtor. cap.* 32. Ambroſ. *epiſtola ad Verzelen.* Hieronym. *epiſt. ad Paulin.* Auguſtin. *in Pſalm.* 132. Iſid. *lib.* 2. *offic. cap.* 5. Petr. Damian. *opuſc.* 15. *cap.* 2. Rupert. *Cant.* 4. Hug. Victor. *ſermone* 72. Bern. *ad fratres de monte Dei.*

Citant etiam alios autores, VValdenſ. *in doctrina lib.* 3. *art.* 1. *cap.* 4. Abulenſ. 4. *Regum, cap.* 1. *quæſt.* 15. *&* 16. Lyran. & Caietan. 4. *Regum cap.* 5. Baron. *anno* 340. Bellarm. *lib. de Monach. cap.* 5. *&* 39. Gaſpar Sanchez 3. *Regum* 17. Anton. Ferdinan. *de viſione veter. Teſtam. in viſione Eliæ.* Salia *tomo* 4. *annalium anno* 3124. *num.* 9. 10. *& anno* 3127. *num.* 23. *&* 26. & poſſet citare plures alios.

Item contendunt, ante Euangelium fuiſſe verum ſtatum religionis, & probari poteſt, quia veriſimile videtur in veteri lege fuiſſe votum paupertatis, quod poteſt explicari, quia ſi Philoſophus aliquis propter ſolam rerum naturalium ſcientiam dimiſerit diuitias, quanto magis propter amorem Dei in veteri lege veriſimile eſt aliquos Sanctos contempſiſſe diuitias.

Deinde de voto obedientiæ poteſt probari, quia cùm conſtet Eſſenos, & filios Prophetarum in communi congregatione vixiſſe, veriſimile eſt emiſiſſe votum obedientiæ ad ordinatum regimen eius communitatis. Et de caſtitate idem videtur credibile fuiſſe in aliquibus Sanctis veteris Teſtamenti, de quo diximus agentes de voto caſtitatis B. Virginis.

Sed contrariam ſententiam, nempe ante legem euangelicam, non fuiſſe ſtatum religionis quantum ad ſubſtantiam & perfectionem, docuit P. Suarez *lib.* 3. *de religione cap.* 1. *tomo* 3. & manifeſtè docuit P. Vazquez *tom.* 2. *in* 3. *part.* 124. *cap. vltimo* §. *neque verò num.* 95. & communiter hoc tempore Magiſtri noſtræ Societatis, & viri docti in omnibus Eccleſiæ Academiis, qui vel hoc docuerunt expreſsè in publicis lectionibus, vel de hac cõtrouerſia interrogati hanc ſententiam ſequuti ſunt, & mihi conſtat contrariam opinionem vehementer diſplicuiſſe Magiſtris Theologiæ Complut. Academiæ, tenent communiter Doctores, qui docent, hunc ſtatum religionis perfectum inſtitutum fuiſſe à Chriſto, de quo S. Thomas & interpretes eius 22. agentes de ſtatu religionis, & legi poteſt P. Suarez *tomo* 3. *de religione lib.* 3. *cap.* 1. *&* 2. & in hoc ſecundo capite multos citat aſſerentes hunc ſtatum fuiſſe inſtitutum à Chriſto, qui planè ſupponunt ante ipſum Chriſtum non fuiſſe.

Notandum autem eſt Doctores aliquos ſignificaſſe aliqualem modum religionis fuiſſe in veteri lege: ſed nullus eſt ante hoc tempus, qui affirmet in veteri lege fuiſſe perfectum ſtatum religionis quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad virtutes paupertatis, caſtitatis & obedientiæ fuiſſe in aliquibus perſonis.

Et poteſt explicari primò, quia ſi loquamur de votis ſolemnibus, ſicut nunc ſunt, nullum eſt probabile fundamentum ad dicendum, in veteri lege fuiſſe vota ſolemnia, quia non eſt vllum fundamentum ad dicendum fuiſſe votum caſtitatis quod redderet homines inhabiles ad matrimonium contrahendum.

Item dici non poteſt fuiſſe votum paupertatis

A quod redderet hominem inhabilem ad dominium, vel vſum rerum, vel ſimpliciter, vel ſecundum quid. Quod ſatis explicant Pontifices dum affirmant, ſolemnitatem introductam ab Eccleſia, per poteſtatem acceptam à Chriſto, de quo diximus in materia *de voto.* Et explicatur ampliùs, quia talis ſtatus quantum ad prædicta vota cum ſolemnitate externa cognita ab aliis ſine fundamento diceretur fuiſſe in veteri lege; & ſi loquamur de ſolemnitate introducta ab Eccleſia, manifeſtum eſt non fuiſſe in veteri lege. Si autem loquamur ſecundùm opinionem aſſerentium ſolemnitatem conſiſtere in traditione, facta per votum Deo in manibus alicuius Prælati loco Dei, etiam dicendum eſt non fuiſſe, quia nullum

B eſt idoneum fundamentum ad hoc affirmandum. An verò in ea lege aliquis emiſerit tria vota in occulto, & ſoli Deo cognita, non poteſt dici, quia nullum eſt idoneum fundamentum, & hîc poteſt habere locum doctrina S. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 184. *art.* 4. de ſtatu hominis interno, vel externo.

Et hæc veritas magis conſtabit ex ſolutione eorum, quæ ab vno, vel altero recentiore obiiciuntur, ad probandum, in veteri lege fuiſſe tria vota religionis, quæ in ſpecie infrà ſoluentur.

Notandum autem eſt hoc loco, aliquem defendentem in veteri lege fuiſſe tria vota, ita reſpondere huic rationi factæ de ſolemnitate votorum, quæ modò eſt in Eccleſia, vt nihil dicant de illa, & de

C effectu illius in ordine ad matrimonia, & dominia rerum; quod tamen maximè vrget & confirmat ſententiam communem P. Suarez & aliorum.

Deinde P. Suarez *cap citato ad finem*, docet quòd ſi ſermo ſit de tribus votis ſine ſolemnitate, fortè aliquem in veteri lege illa emiſiſſe, quamuis de nullo poſſit firmo fundamento affirmari. Et mihi placet communis ſententia P. Suarez, & aliorum.

Pro cuius explicatione obiicienda ſunt nonnulla.

Primò poſſunt obiici Patres & autores, qui appellant Eliam inſtitutorem vitæ monaſticæ; ſed iſti non loquuntur de ſtatu religionis, confirmato per vota, ſed ſolùm de illo quantum ad virtutem, & externum aliquem cultum & modum viuendi, quod

D manifeſtè indicant, dum perfectionem ſtatus religioſi tribuunt Chriſto autori, & inſtitutori.

Vnde S. Thomas *in capur* 11. *ad Hebræos*, circa illud, *egentes anguſtiati*, &c. dixit his verbis ſignificari à Paulo pœnas & afflictiones voluntariè aſſumptas ab antiquis Patribus, ex fide, & illo verbo *egentes*, explicat indicari voluntariam paupertatem, quo præfigurabant (ait S. Thomas) ſtatum perfectionis noui Teſtamenti; manifeſtè ergo S Thom. ſentit perfectionem ſtatus religioſi, ſolùm fuiſſe præfiguratam in veteri Teſtamento, quod etiam docuit Hieronym. *epiſtola* 22. *ad Euſtochium.* & Bernardus *epiſtola ad fratres de monte Dei*, pluréſque alij Patres id frequenter ſignificant, dum loquuntur de ſtatu religionis inſti-

E tuto à Chriſto. legantur illi quos citat P. Suarez *ſupra cap.* 2.

Deinde ſecundò obiiciunt contra P. Suarez autores aliquos noſtræ Societatis. Et primò P. Caniſ. *de corruptel. verbi Dei, cap.* 2. Heribertum Rosboirum *in annotatis ad vitam S. Paul. num.* 4, *&* 5. Bellarmin. *tomo* 1. *libro de monachis cap.* 5. *&* 39. Salian. anno mundi 3124. *num.* 9. *&* 10. & anno 3139. *num.* 38. *&* 39. Gaſpar Sanchez *lib.* 3. *Regum cap.* 17. *in princip.* Anton. Ferdinand. *viſione* 9. Gregor. de Valent. *lib. de ſtatu & votis religioſorum, cap.* 2. *&* 22. *diſp.* 10. *quæſt.* 4. *punct.* 1. Ioann. Buſens *opere de ſtatibus, agens de Heremitis.* Cornel. *Geneſ.* 5. *verſ.* 24. Gualteri. *in Chronolog.* 3. *tabul.* 6. Poſſeuin *lib.* 5. *Biblioth. ſelect. c.* 49. Luiſi. Alcazar

Apocalypſ. 11. *num.* 3. P.Ojeda *in reformat. Hiſpan.* pro immaculata Conceptio. Caſtro *in prolegomen. ad* 12. *Prophetas lib.* 4. *cap.* 5. Maldonat. *Matth.* 8. Sed hi omnes planè loquuntur in ſenſu D.Thomæ *ſuprà* citato *in epiſtolam ad Hebræos*, ſicut & plures alij, vt conſtabit legenti, & ideo de his & ſimilibus obiectionibus curandum non eſt, præſertim cùm ſint hominis, qui in ſua hiſtoria prophetica multa dixit, quæ damnata ſunt à ſupremo Senatu Inquiſitionis, & meritò multi viri docti iudicarunt totum ipſum librum eſſe prohibendum.

Sciendum autem eſt prædictum autorem refutare nonnulla quæ docuit P.Suarez, &, vt notarunt viri pij & doctiſſimi in Hiſpania, non tam refutat illa rationibus, quàm verbis contumelioſis, quibus ego reſpondere nolo, ne reſpondens ſimilis ei fiam, præſertim quòd non deerunt noſtræ Societatis inſignes Magiſtri, qui ei reſpondeant, ne ipſe ſibi ſapiens videatur, & ſpeciatim multa notent, quæ licèt non ſint damnata à ſupremo Senatu S.Inquiſitionis, parum tamen habent probabilitatis, & multum audaciæ.

Deinde obiiciunt, ſufficiens fundamentum eſſe ad dicendum fuiſſe ſtatum Religionis in veteri lege, quòd in illo fuerint virtutes inſignes in aliquibus viris, ac proinde etiam eſt poſſibile, eas confirmaſſe voto; ſed hoc parui momenti eſt, quia licèt res fuerit poſſibilis, tamen nos contendimus ſine fundamento dici de facto ita fuiſſe, imò contrarium ſatis eſſe certum ex doctrina Patrum, quando dicunt ſtatum religionis inſtitutum eſſe à Chriſto, quam doctrinam recepit ſemper Scholaſticorum cœtus, quod ampliùs ex dicendis intelligetur.

DVBIVM II.

An qui in veteri lege referuntur ſeruaſſe caſtitatem, paupertatem, vel obedientiam, fecerint votum harum virtutum.

Certum videtur aliquos in veteri Teſtamento ſeruaſſe caſtitatem, vt ex Hieronymo, & aliis retulimus, agentes de voto virginitatis Beatiſſimæ Virginis, & refert P.Suarez *tomo* 2. *in* 3. *part. diſp.* 6. *ſect.* 3. *& tomo* 3. *in* 3. *part. lib.* 3. *cap.* 1. Docet autem P.Suarez non conſtare, ex certo aliquo principio illos emiſiſſe votum caſtitatis, aut virginitatis. Addit ſecundò *vltimo loco citato*, non eſſe ſufficiens fundamentum ad dicendum Eliam, aut filios Prophetarum emiſiſſe tale votum, quòd cognoſcerent perfectionem talis voti, quia tunc non erat virginitas in communi obſeruantia, tum quia potiùs videbatur commendari fœcunditas, & ita ſine ſpeciali reuelatione non facerent illud votum, ſicut de Beata Virgine docent nonnulli Patres, vt diximus *loco citato*; præſertim quia vota de rebus difficillimis non videbantur tunc in vſu.

Sine idoneo ergo fundamento dicunt aliqui in veteri lege aliquos ſeruaſſe vitam religioſam cum tribus votis, & ſicut diximus de caſtitate, ita de paupertate, & obedientia philoſophandum eſt, & de aliquibus perſonis ſtatim dicemus.

Interim obiici poteſt teſtimonium *Iſaiæ* 56. vbi Dominus conſolatur eunuchos, eiſque promittit nomen ſempiternum, quod non peribit, quod non de eunuchis corporalibus, ſed de obſeruantibus caſtitatem communiter intelligunt Patres & interpretes *ibi*. Reſpondetur aliquos ita intelligere hunc locum, vt explicent de obſeruantibus caſtitatem, nihil tamen dicunt de voto: deinde licèt admittamus ibi eſſe ſermonem de obſeruantibus caſtitatem per votum, tamen non eſt neceſſarium dicere prophetiam illam implendam in veteri Teſtamento, ſed in nouo, vt indicat Bellarm. *lib.* 2. *de Monachis cap.* 9. vbi cum Hieronymo eodem modo intelligit locum Sapientiæ 3. *felix ſpado*, &c.

Et P.Suarez *ſuprà cap. citato*, vult ſermonem eſſe generalem de omnibus obſeruantibus caſtitatem, vel ſine voto, vel cum illo.

Deinde docet P.Suarez, quòd licèt Elias obſeruauerit caſtitatem & paupertatem, tamen non conſtat certo teſtimonio feciſſe votum caſtitatis, & paupertatis.

Item licèt Eliſæus ſeruauerit caſtitatem, & paupertatem, tamen non conſtat feciſſe perpetuum votum illarum. Item licèt dicatur Eliſæus miniſtraſſe Eliæ, tamen non conſtat hoc feciſſe ex voto obedientiæ, & licèt ex 3. *Regum cap.* 19. conſtet Eliſæum relictis patre & matre ſequutum fuiſſe Eliam, tamen quòd id fecerit ex voto, non colligitur: dici tamen poteſt in eo facto adumbratum fuiſſe perfectum religionis ſtatum futurum in lege noua.

Sed poteſt obiici ex 4. *Regum* 2. vbi filij Prophetarum, poſt raptum Eliæ venientes adorauerunt Eliſæum, quaſi illi ſe ſubiicientes. Verùm ex hoc loco non poteſt colligi efficaciter profeſſio religioſa, vel votum obedientiæ, vt contendunt ſine fundamento recentiores aliqui.

Secundò poteſt obiici ex *cap.* 6. 4. *libri Regum*, colligi filios Prophetarum in vna communitate habitaſſe cum Eliſæo: ſed bene reſpondet P.Suarez non eſſe certum qualis fuerit modus ille viuendi, & an filij Prophetarum fuerint ſubiecti Eliæ, vel Eliſæo in perpetuum, vel ad tempus. Secundò docet incertum fuiſſe an ex voto obedientiæ, vel ex contractu humano, vel ſolùm ex voluntaria ſubiectione fuerint ſubiecti, vnde ex illo loco probari non poteſt filios Prophetarum fuiſſe verè, & propriè religioſos, licèt ad tempus obſeruauerint voluntariè paupertatem, vel obedientiam; & prorſus improbabile eſt in prædicta congregatione filiorum Prophetarum fuiſſe ſtatum religionis per vota ſolemnia, quod vnus, vel alter ex recentioribus docuit non ſine temeritate.

Iuxta doctrinam traditam de filiis Prophetarum philoſophari poſſumus de ſimilibus congregationibus.

Et de Eſſenis, de quibus mentionem fecit Philo *lib. de vita contemplatiua*, & Ioſeph *lib.* 18. *antiquitat. cap.* 2. *& lib.* 2. *de bello Iudaico cap.* 7. & legi poteſt P.Suarez *cap. citato*, qui eruditè ex Hieronymo & aliis de Eſſenis tractat, & dicit aliquos ſenſiſſe prædictos Eſſenos non habuiſſe rectam fidem, vt indicat Ioſephus, & Epiphan. *ibi* citati à P.Suarez, & quòd non ſeruauerint paupertatem, indicat ex Ioſepho *lib.* 18. *antiquitat. cap.* 2. ex Philone: ſed de hoc nolo diſputare, ſatis nobis ſit quod *ibidem* docet P.Suarez, de caſtitate & obedientia nihil poſſe certò affirmari, multo minus poſſumus affirmare illos feciſſe votum perpetuum de his virtutibus, &, vt dixi, omnino improbabile eſt aſſerere hos feciſſe vota ſolemnia.

Et P.Vazquez *tomo* 2. *in* 3. *p. diſp.* 124. *cap.* 5. *n.* 88. *in fine*, docet quòd licèt perſonæ, quas retulerat *cap.* 2.

cap. 2. dicantur ſeruaſſe caſtitatem, tamen non dicuntur feciſſe votum: retulerat autem inter eas perſonas etiam Eſſenos.

De Nazaræis verò & Rechabitis rectè loquitur P. Suarez *citato cap.* & legi poteſt Baronius *in apparatu ad Annales in principio tomo* 1.

Ex dictis facilè etiam intelligitur in lege naturali ante legem veterem non fuiſſe ſtatum religionis. legatur Suarez *loco citato*. Et quantum ad hoc de ſtatu religionis non eſt audiendus Iacobus Bolduck *libro* 1. *de Eccleſia ante legem, cap.* 10.

Iuxta doctrinam traditam conſequenter doctè & prudenter P. Suarez *libro citato, cap.* 3. tractans an ſtatus religionis perpetuò durauerit, dixit ſe non diſputare de continuatione congregationis illius, quæ ab aliquibus dicitur fuiſſe religio in ſtatu veteris legis, quia, vt iam oſtendimus, certum non eſt fuiſſe ſtatum religionis perfectum, imò longè probabilius eſt nullam communitatem illius, temporis fuiſſe votam religionem per tria vota perpetua, & in hoc ſenſu intelligenda ſunt nonnulla alia quæ *ibidem* dicit, quæ vnus, vel alter recentior ſiniſtrè interpretatur vt pugnet cum inſigni Theologorum giganti.

Tribuitur enim Patri Suario quòd neget abſolutè continuationem illius congregationis abſolutè per traditionem, quam tamen expreſsè conceſſit de congregatione illa qualicumque *tomo* 4. *de religione, tractatu* 9. *libro* 2. *cap.* 10. & confirmat ex Bullis ſeptem Pontificum *ibi* relatis. Vnde *in* 3. *tomo cap. citato*, ſolùm negat traditionem, ex qua probetur congregationem Eliæ fuiſſe perfectum ſtatum religionis, & ita *tomo* 4. *cap. citato*, non retractat quod dixerat *tomo* 3. *capite relato*, vt vidit autor ille hiſtoriæ propheticæ *libro* 3. *cap.* 31. *num.* 3.

DISPVTATIO XXX.

Dvbivm I.

De qualitate propoſitionum.

DE hac materia dixi in prima parte ſelectarum: placet autem hîc nonnulla notare pro his quæ dicemus in hac ſecunda parte de cenſura, & qualitate aliquarum propoſitionum.

Et prima propoſitio digna cenſura aſſignatur hæretica, quæ eſt contra principia fidei, de quo legantur quæ diximus *loco citato*, & quæ doctè aduertit P. Suarez *tomo de fide, diſp.* 19. *ſection.* 2. §. *ergo inquirendum, vſque ad* §. denique circa alium modum inclnſiuè.

Deinde aſſignatur propoſitio erronea, & aliqui putant reipſa non diſtingui ab hæreſi, alij putant propoſitionem erroneam eſſe quæ eſt proxima hæreſi & contraria concluſioni theologicæ illatæ per legitimam conſequentiam ex vna de fide, & altera euidenter nota de lumine naturali, de quo diximus *diſp. citata*, & legi poteſt P. Suarez *ſuprà* §. *in ſecundo gradu*, qui citat Canum, Cordubam, & Simaneam.

Alia propoſitio dicitur ſapiens hæreſim, & generali ratione comprehendit erroneam, ſpecialiter tamen dicitur illa quæ eſt contraria propoſitioni quæ colligitur ex principiis quæ probabiliter iudicantur de fide, vel quæ colligitur ex certis

A principiis de fide, licèt conſequentia non ſit omnino certa, vel, vt dixi *diſputatione citata*, aliqui putant propoſitionem ſapientem hæreſim eſſe illam, quæ habet ſpeciem apparentem hæreſis, & licèt reipſa non ſit hæreſis, tamen ex circumſtantiis materiæ & perſonæ prudenter iudicatur eſſe proximam hæreſi.

Vlteriùs alia propoſitio dicitur temeraria, de qua dixi *loco citato*, & rectè de illa philoſophatur P. Suarez *ſuprà*, qui bene notat poſſe aliquando dici temerariam propoſitionem ſolùm philoſophicè, quia non eſt in materia fidei, aut morum, neque ad illam pertinet, neque ab ea pendet.

Item de propoſitione ſcandaloſa, iniurioſa, aut

B ſeditioſa, dixi *diſputatione citata*, & benè P. Suarez cum aliis *ſuprà*. Obſeruandum deinde eſt quod ſæpe docuimus, prædictas cenſuras poſſe cadere in propoſitiones, quibus aliqui damnant propoſitiones catholicas, vel quæ ex illis deducuntur certò, aut valde probabiliter, v. g. ſi propoſitionem multorum Theologorum valde probabilem quis appellet temerariam, ipſe in ſua cenſura temerarius eſt, & idem de aliis, quod etiam obſeruauit *ſuprà* P. Suarez, §. *atque ad hos gradus, parum à principio*, & ideo Pius V. & Gregorius XIII. damnarunt aliquas propoſitiones Michaëlis Baij propter cenſuras, quibus notauit propoſitiones aliquorum Theologorum, vt explicuimus in materia *de gratia, opuſculo*

C *contra errores Michaelis Baij*.

Dvbivm II.

Quæ dicatur propoſitio probabilis.

PRo materia huius dubij videnda ſunt quæ de opinione probabili tradunt Doctores in materia *de conſcientia*. Nauarrus *in ſumma, cap.* 23. *à n.* 285. Henricus *quodlibet.* 4. *quæſt.* 33. Adrianus *quodlibet.* 2. Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 13. & 17. P. Vazquez 1. 2. *d.* 62. *cap.* 4. P. Azor *lib.* 2. *inſtitutionum moralium à cap.* 9. & aliquid dicit P. Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio, d.* 44. *num.* 2.

D Primò notandum eſt contra legem diuinam poſitiuam, vel naturalem non poſſe eſſe opinionem probabilem, licèt interdum ex ignorantia poſſit quis excuſari à peccato operans contra aliquam legem, de quo in peculiaribus materiis agendum eſt.

Secundò non poteſt eſſe opinio probabilis contra manifeſtam legem Pontificis, quia contra illum priuati Doctores non habent autoritatem, ſed ſi ſenſus legis ſit obſcurus, poterunt eſſe diuerſæ opiniones probabiles circa ſenſum legis. Ex quo fit vt antiquorum opinio quæ aliquando potuit eſſe, vel iudicari probabilis, non maneat cum ea probabilitate adueniente nouo decreto, vel lege Ponti-

E ficis, imò fieri poteſt, vt maneat damnata per tale decretum Pontificis, etiamſi priori tempore habuerit aliquos Doctores.

Item non debet cenſeri opinio probabilis ex numero ſolùm autorum, ſed maximè conſiderandum eſt, an autores illi habeant aliquam rationem probabilem, vel teſtimonium aliquod probabile aliquorum Patrum. Et maximè conſiderandum eſt, an plures autores vnius prioris ſequantur opinionem re non examinata, neque conſiderata ratione ex affectu ſolùm tradendi opiniones plauſibiles vulgò, & nimis laxas, quod hoc tempore frequenter contingit.

Vnde opinio quæ aliquando habuit plures autores

tores, poſtea damnata eſt, vt conſtat de ſententia aſ- A
ſerentium licitam eſſe confeſſionem per litteras, quæ tamen damnata eſt à Clemente VIII. de quo diximus in materia *de pœnitentia*.

Item poſt decretum Vrbani VIII. non eſt probabilis ſententia aſſerentium poſſe vnum ſacerdotem accipere plura ſtipendia pro vna Miſſa.

Item ſciendum eſt non eſſe probabilem opinionem contra communem ſenſum fidelium, præſertim doctiſſimorum.

Ex dictis etiam videtur parum habere probabilitatis placitum aſſerentium poſſe Sacerdotem implere præceptum recitandi horas canonicas per officium cuiuſcumque Dei tranſlatum in alia die, quod mihi non eſt probabile, de quo in materia *de* B
horis canonicis.

Vlterius non eſt probabile placitum vnius, vel alterius autoris, aſſerentis poſſe aliquem abſolui à reſeruatis licentia petita, & non obtenta, hoc enim dicitur ſine vllo probabili fundamento, & contra communem ſenſum Doctorum, & rationem efficacem, de quo dixi in materia *de pœnitentia*.

Præterea non eſt probabile quod quidam dixit, hoc tempore non eſſe obligationem recitandi litanias in die S. Marci, & tribus diebus ante Aſcenſionem, quod planè eſt contra communem ſenſum Eccleſiæ, & licèt ille autor citet aliquos pro ſuo ſenſu, tamen illi id non dicunt, & licèt dicerent, C
non eſſet probabile placitum contra tam apertum ſenſum Eccleſiæ.

Plura de probabilitate, vel improbabilitate opinionis diximus 1. *parte, ſelectarum diſputationum iam citata*, vbi etiam explicuimus, an poſſit eſſe probabilis opinio vnius Doctoris: oſtendimus etiam, quomodo opinio improbabilis differat à temeraria; & generatim tradidimus quæ ſint conſideranda ad probabilitatem, vel improbabilitatem opinionis.

Incipit ſecunda pars Cenſuræ Theologicæ.

DISPVTATIO XXXI.

Dvbivm I.

An hoc tempore mereatur cenſuram aſſerere quòd qui mortem pateretur, pro defendenda conceptione immaculatæ Virginis ſine originali, eſſet Martyr.

NOn defuerunt, qui dicerent talem concluſionem eſſe cõtra decreta Pontificum circa hanc materiam.

Sed multi viri docti putant hanc concluſionem non eſſe contra decreta E
Pontificum, neque mereri vllam cenſuram, ſed eſſe veram, ita defendit P. Salazar *tractatu de conceptione*, & alij; & cùm ea propoſitio ſemel & iterum fuerit delata ad Senatum ſupremum ſanctæ Inquiſitionis, iudicatum eſt non eſſe dignam cenſura, & conceſſa eſt facultas illam defendendi in publicis actionibus, quod mihi maximè placet, & probanda eſt ex doctrina generali de martyrio, de quo diximus a. 2.

Dvbivm II.

An ſit contra decreta Pontificum in hac materia de conceptione, aſſerere, quòd poteſt à Pontifice definiri vna pars huius controuerſiæ.

ALiqui dicunt poſſe definiri, quòd Virgo habuerit peccatum originale. Alij docent, quòd pars contraria poteſt definiri, & dicendum, quòd expectandum eſt iudicium Pontificis.

Dvbivm III.

An poſſit definiri, quòd B. Virgo non habuerit debitum contrahendi peccatum originale.

ALiqui dicunt habuiſſe debitum; alij non habuiſſe. Sed in præſenti dubio non lego qui diſputauerint.

Ego alibi dixi, B. Virginem habuiſſe debitum contrahendi peccatum originale, & oppoſitum eſſe falſum, & ita exiſtimo definiri non poſſe eſſe falſum placitum, neque eſſe vllum firmum fundamentum ad contrarium dicendum, imò multi putant temerarium eſſe aſſerere prædictam propoſitionem poſſe definiri.

Dvbivm IV.

An ſit probabile placitum aſſerentium, eſſe præceptum ſuſcipiendi Sacramentum extremæ vnctionis in periculo mortis.

SCiendum eſt ita ſenſiſſe Petrum Sotum *lection. a. de extrema vnctione, §. de neceſſitate huius Sacramenti*, & fauent alij, conſentit P. Suarez *tomo 4. in 3. part. d. 45. ſect. 2.* & ita ſentiunt viri docti huius temporis.

D Scire oportet pro contraria opinione citari aliquos, qui tamen explicari poſſunt non improbabiliter, & ſolùm ſignificant, hoc Sacramentum non eſſe neceſſarium neceſſitate medij, dicunt enim non eſſe de neceſſitate ſalutis; quæ verba ſignificant neceſſitatem medij, vt loquitur S. Thomas 4. *d.* 23. & alij ex antiquis.

Item ſciendum eſt, quòd licèt ex recentioribus multi dicant extremam vnctionem non eſſe in præcepto, tamen nullus dixit opinionem Petri Soti eſſe improbabilem, vel dignam aliqua cenſura.

Item aliqui huius temporis putant opinionem Petri Soti eſſe veram; alij ſatis probabilem, & fauent, quæ adducit P. Vazquez *loco citato*. & certè Petrus Soto *loco citato*, ſatis prudenter, piè & doctè loquitur. Et abſolutè pronuncio eam opinionem nullam mereri cenſuram.

Aduertendum eſt poſſe eſſe quæſtionem, an ſit præceptum diuinum Chriſti de ſuſceptione huius Sacramenti. Secundò an ſit ſolùm Eccleſiaſticum. Tertiò an ſit præceptum propter charitatis recipiendi illud in articulo mortis, propter obligationem apponendi omnia media, quæ poſſunt iuuare ad vitandum tale periculum damnationis æternæ, quæ obligatio poteſt intelligi, ſuppoſita inſtitutione Sacramenti huius.

Dvbivm V.

An ſit probabile placitum aliquorum aſſerentium, hanc locutionem, Chriſtus prædeſtinatus eſt filius Dei, non eſſe propriam in rigore.

DE hac materia diximus in materia *de Incarnatione*, & propriam putat S. Thomas, & diſcipuli, & multi Scholaſtici, & recentiores interpretes S. Thomæ, ſi vnum, vel alterum excipias tantùm, magnique audacis ingenij. Et multi meritò putant, eam propoſitionem eſſe veriſſimam in toto rigore, & oppoſitum non eſſe probabile.

Dvbivm VI.

An ſit probabile placitum cuiuſdam recentioris aſſerentis, in eo qui habet votum caſtitatis, non eſſe contra votum complacentiam ſimplicem delectationis venereæ.

REſpondeo primò, non eſſe probabile, quia non habet probabile aliquod fundamentum.

Secundò eſſe temerarium, quia eſt contra communem ſenſum doctiſſimorum virorum.

Tertiò videtur errorem ſapere conſiderata bona Theologia, & communi ſenſu fidelium, & ideo exiſtimo, non eſſe tutum in praxi.

Dvbivm VII.

An mereatur cenſuram aſſerere, librum Eccleſiaſtici non eſſe canonicum.

REſpondeo, poſt Concilium Tridentinum hoc dici non poteſt, quia definitum eſt eſſe canonicum, licèt antiquitus fuerit de hoc aliqua controuerſia, & ideo antiqui aliqui autores cautè legendi ſunt.

Dvbivm VIII.

An ſit probabile aſſerere, Chriſtum de facto meruiſſe ſuam beatitudinem eſſentialem.

REſpondeo, ſiue ſit ſermo de merito per opera propria antecedentia naturâ beatitudinem animæ Chriſti, ſiue de merito per ſubſequentia opera naturâ poſteriora; placitum eſt hoc tempore improbabile, & contra omnes Doctores, & ideo non ſine aliquali temeritate.

Dvbivm IX.

An ſit dignum cenſura aſſerere, quòd profeſſus noſtræ Societatis poſt votum non accipiendi dignitatem, niſi ex præcepto Pontificis, poſſit accipere dignitatem merè ſecularem, ſine diſpenſatione voti.

NOn defuit vnus, vel alter hoc tempore, qui diceret, per noſtrum votum non excludi dignitatem purè ſecularem.

Sed eſt contra communem ſenſum noſtræ Societatis, quæ à tempore Patris noſtri S. Ignatij ſemper intellexit, per tale votum excludi etiam dignitatem ſecularem, & oppoſitum dici non caret ma-

A gna temeritate, & eſt doctrina quæ vergit in magnum detrimentum noſtræ religionis, & à nonnullis iudicata eſt ſcandaloſa.

Dvbivm X.

An ſit dignum cenſura aſſerere, quòd poſſint Patres profeſſos noſtræ Societatis ex ſolo præcepto Principis ſecularis acceptare eam dignitatem ſecularem ſine violatione voti.

AFfirmat vnus, vel alter, ſine vllo probabili fundamento, & doctrina eſt contra com-
B munem ſenſum noſtræ Societatis, à tempore noſtri ſancti Patris Ignatij; quæ ſemper intellexit eſſe neceſſariam diſpenſationem Summi Pontificis, vel præceptum illius, & oppoſita ſcandaloſa eſt, & temeraria.

Dvbivm XI.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd prædicti profeſſi poſſint, vel teneantur acceptare dignitatem, ex ſolo præcepto Nuntij Apoſtolici.

C DE hoc enim fuit quæſtio hoc tempore; & aliqui affirmant. Sed eſt contra communem ſenſum noſtræ Societatis, & à tempore noſtri ſancti Patris Ignatij, & ita eſt improbabile placitum, & temerarium.

Et quòd hoc non poſſit Nuntius, faciliùs intelligetur, quòd Summus Pontifex rogatus nollet eam facultatem concedere.

Dvbivm XII.

An ſit probabile placitum aſſerentium venari contra prohibitionem legis poſitiuæ, ſolùm eſſe peccatum contra iuſtitiam legalem.

D

PRimò reſpondeo, ſententiam eſſe falſam, quia, vt dixi 2. 2. *tomo* 2. ex mente ſancti Thomæ, non eſt peccatum contra iuſtitiam legalem, niſi quando lex violatur, ex contemptu boni communis.

Deinde, vt dixi 2. 2. *tomo* 2. *diſputatione de furto in venatione*, peccatum venationis poteſt eſſe contra iuſtitiam commutatiuam, quando venalia ſunt alicuius, vel priuati dominij, vel communitatis.

Tertiò exiſtimo venationem poſſe fieri ſine peccato, quando venalia ſunt communia, & lex ſolùm eſt pœnalis, iuxta generalem doctrinam de agris.

Difficultas eſſe poteſt, quando lex prohibet, ne dominus animalium occidat illa, pro alio tempore anni, contra quam virtutem peccet ſi violat legem.

Aliqui putant eſſe contra iuſtitiam legalem. Sed falluntur, quia, vt ſæpe dixi 2. 2. iuſtitiæ legatio non violatur niſi cùm expreſſo contemptu boni communis violatur lex.

Alij putant, eſſe contra temperantiam, neſcio qua ratione moti, quia hæc virtus moderatur dolorem, triſtitias, vel rem veneream, vel abſceſſus ab eſu & potu, in vſu comedendi & bibendi.

Alij putant, prædictam violationem eſſe contra obedientiam. Sed, vt docuimus 2. 2. non fit ſpecialis violatio

violatio obedientiæ, niſi ex contemptu ſuperioris, A
vel præcepti.

Dici ergo poteſt primò, poſſe eſſe peccatum contra iuſtitiam, ſi lex prohibet talem vſum carens dominio rei, & impediens vſum pro aliquo tempore propter cauſam iuſtam, & hoc poſſe legiſlatorem, non poteſt eſſe dubium. Et eodem modo ſi animalia eſſent communia, poſſet Princeps prohibere venationem illorum, propter bonum reipublicæ. Item peccatum eſſet contra iuſtitiam, & illam legem capere, aut occidere animalia.

Tandem non eſt improbabile poſſe eſſe aliquod peccatum in venatione animalium, ſi ex illa incurratur in grauem neceſſitatem, & tunc eſſet contra pietatem erga rem publicam, ſuppoſita doctrina de B
virtute pietatis.

Dvbivm XIII.

An ſit probabile, poſſe aliquem complere obligationem recitandi officium diuinum, recitando quolibet die officium quodlibet, quodcunque illud ſit.

RESpondeo primò non eſſe probabile, ſi ſermo ſit de officio hiſtorico, ab officio Breuiarij Pij V. propter præceptum recitandi in hoc Breuiario, & vt dicebam in materia *de horis canonicis*, au- C
tores aliqui, qui pro contraria opinione citantur, ſcripſere ante Pium V.

Secundò mihi etiam eſt improbabile, nec tutum in conſcientia, poſſe adimpleri præceptum, per quodcumque officium, in quocumque die, quia manifeſta videtur intentio Pij V. & Pontificum aſſignantium officium pro quolibet die, & ita ſi mutatio fiat ex deliberatione, non poſſunt adimplere, licèt aliquid aliud alibi, vel aliquando diximus in materia, ſi fortè dixi.

Dvbivm XIV.

An ſit probabile, quòd aliqui docuerunt, quòd D
ſi quis omittat officium diuinum completorium, poſſit ſatisfacere, ſi ſequenti die, vel tempore recitet aliquod officium loco officij omiſſi, ita vt non teneatur aliquid reſtituere pro omiſſione prædicta.

REferuntur aliqui ita ſentire. Sed conſiderato iure naturali ſolo non eſt improbabile, poſito tamen iure poſitiuo de obligatione recitandi, propter omiſſionem recitationis officij, placitum non ſolùm eſt improbabilè, ſed temerarium, neque totum in conſcientia.

E

Dvbivm XV.

An ſit probabile quod aliqui docent, poſſe Sacerdotem implere obligationem recitandi officium, etiamſi diſtractus ſit voluntariè ſi proferat ſolùm verba.

HOc tempore aliqui ita videntur ſentire. Ego verò neque probabile id cenſeo, neque tutum in conſcientia, quia tale præceptum implendum eſt, modo honeſto, & ſeruata reuerentia debita, iuxta ea quæ diximus 2.2. *ad quæſt.* 83. agentes *de horis canonicis*.

Neque refert, quòd aliqui viri pij & docti ita ſentiant, quòd ſine vllo probabili fundamento loquuntur. Et idem iudicium eſt in attentione ad audiendam Miſſam, ſiue in audiente, ſiue in dicente.

Dvbivm XVI.

An ſit verum quod quidam recentior docet, eum qui accipit ſtipendium pro onere dicendi Miſſam certo loco, non poſſe aliud ſtipendium accipere pro applicatione ſacrificij.

ITa ſenſit quidam hoc tempore, & probat quidem, quia hoc eſt accipere duo ſtipendia, quod eſt prohibitum.

Sed fallitur apertè, quia quando prohibet duo ſtipendia pro onere ſuo, intelligitur de eleemoſyna accipienda pro applicatione ſacrificij: ſed accipere aliquam eleemoſynam pro applicatione ſacrificij, & aliam pro onere dicendi in tali loco, quando manet liber ſacerdos, ad applicandum ſacrificium pro quo vult, non accipit duo ſtipendia eodem titulo, & hoc frequenter accidit in hac curia Matriti.

Et iuxta hæc eſt intelligenda prohibitio de duobus ſtipendiis, & oppoſitum nullam habet probabilitatem, quia nullum habet probabile fundamentum, ſed ex ignorantia procedit.

Dvbivm XVII.

An mereatur cenſuram aſſerere, B. Virginem non contraxiſſe verum matrimonium cum Ioſepho per verba de præſenti, vel ſigna.

LEgantur P. Soarez, & P. Vazquez 3. *parte* agentes de matrimonio, & diſputantes de matrimonio Virginis.

Ego exiſtimo eſſe manifeſtum errorem propter conſenſum Patrum, & perpetuum ſenſum Eccleſiæ.

Dvbivm XVIII.

An ſit probabile poſſe Epiſcopum diſpenſare cum his qui habentur tanquam coniuges, & tamen nunquam contraxerunt matrimonium, & habent impedimentum dirimens, & non poſſunt facilè recurrere ad Pontificem, & quamuis poſſent, ſequeretur magnum ſcandalum, & habent filios.

ET occurrentibus prædictis circunſtantiis, fatentur Doctores, poſſe Epiſcopum diſpenſare, & ita ſenſerunt in Hiſpania viri docti de hac re interrogati, propter aſſignatas rationes, & eruditè docet noſter P. Thomas Sanchez *lib.* 2. *de matrimonio, diſp.* 40. & Baſilius *libro* 8. *de matrimonio, cap.* 77. *num.* 6. & citatur P. Vazquez 1. 2. *diſp.* 198. *cap.* 1. ſed non loquitur clarè.

***

DVBIVM XIX.

An mereatur cenſuram, qui hominem in hac vita mortali, dicit eſſe æqualem in ſanctitate cum aliquo Sancto canonizato.

RESpondeo in hac locutione poſſe eſſe inſignem temeritatem, præſertim quando Sanctus canonizatus inſignis fuit in virtutibus & miraculis: & cum illo comparatur mortalis aliquis, mediocris ſanctitatis, & talis locutio, ſiue per ſcripta, ſiue per verba, generat frequenter ſcandalum.

DVBIVM XX.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd aliquis Sanctus (excepta B. Virgine) non habuit peccatum originale.

RESpondeo, aliqui dicunt doctrinam eſſe temerariam; alij manifeſtum errorem. Et certè nullum eſt fundamentum ad hoc dicendum, & res eſt grauiſſima.

DVBIVM XXI.

Quam cenſuram mereatur qui diceret, ſupremos Inquiſitores, deceptos circa qualitatem alicuius propoſitionis, erraſſe in iudicando.

RESpondeo prædictos iudices ita prudenter procedere præuia conſultatione doctiſſimorum hominum, pro qualitate materiæ, vt prædicta propoſitio ſit temeraria, & autor illius ſuſpectus circa fidem, qui tanto tribunali detrahit.

DVBIVM XXII.

An ſit probabile aſſerere, quòd ſatisfactio pænitentiæ ſacramentalis facta in gratia, non conferat gratiam ex opere operato.

RESpondeo, hoc eſſe contra ſanctum Thomam, vt diximus in materia *de pœnitentia*, agentes de ſatisfactione.

Secundò eſt contra ſenſum Doctorum, & ſine idoneo fundamento, ac proinde non ſolùm non eſt probabile, ſed etiam temerarium, licèt non deſit vnus, vel alter qui illud docuerit.

DVBIVM XXIII.

An ſit probabile, quod aliquis dixit, Chriſtum Dominum habere characterem ſacerdotalem, quòd ſit qualitas ſacerdotalis, ſicut habent alij ſacerdotes.

RESpondeo, de ſacerdotio Chriſti egimus in materia *de Incarnatione*, 3. *parte*, vbi P. Vazquez ex doctrina Patrum probat Chriſtum natura eſſe ſacerdotem.

Secundò nullos hactenus dixit, Chriſtum eſſe ſacerdotem accidentali forma. Et ita exiſtimo, valde eſſe temerarium, & pluſquam temerarium, ſi quia diceret, fuiſſe ſacerdotem ſola forma accidentali.

A Deinde ſi quis concedat, Chriſtum fuiſſe ſacerdotem per vnionem eum natura diuina, & ſimul habuiſſe formam accidentalem, illa prima pars eſt vera, & hæc ſecunda omnino improbabilis, & contra communem ſenſum Doctorum.

DVBIVM XXIV.

An ſit probabile, in ſcientia infuſa Chriſti præter ſpecies infuſas ſupernaturales, & habitum diſtinctum ab ſpeciebus ſupernaturalibus eſſe tertia alia qualitas, & lumen ſupernaturale.

B

ITa putant recentiores in materia *de beatitudine*. Sed res eſt contra communem Scholaſticorum, qui vel ſolas ſpecies infuſas ponunt in ea (ſcientia, vel ſpecies ſimul cum habitu ſupernaturali, de quo dixi *opuſculo de lumine gloriæ* 3. *parte*, agentes de ſcientia infuſa Chriſti. Tertium verò illud lumen hactenus in vſu eſt, & ſine vlla neceſſitate ponitur, & exinde opinio eſt improbabilis.

DVBIVM XXV.

Quam cenſuram mereatur, qui dixerit, Iudices ſanctæ Inquiſitionis non poſſe prohibere libros,
C *vel ſcriptum aliquod, quando non continet doctrinam contra fidem, vel temerarium, erroneum, vel ſcandaloſum.*

RESpondeo Iudices ſanctæ Inquiſitionis ſemper procedere cum magna conſideratione, & conſultatione præuia doctiſſimorum hominum, & licèt liber non contineat doctrinam contra fidem, ſi tamen continet aliquid contra honorem & reuerentiam debitam perſonis Eccleſiaſticis, & verba irriſoria contra illas, vt proferre ſolent hæretici, iuſtiſſimè poſſunt prædicti iudices prohibere illos libros, vel expurgare; & idem eſt ſi ex illis ſe-
D quatur ſcandalum contra bonos mores, hæc enim ſi permittantur poſſunt vergere in detrimentum fidei, & bonæ doctrinæ, & ideo illa propoſitio eſt temeraria & ſcandaloſa.

DVBIVM XXVI.

Quam cenſuram mereatur aſſerere, quòd dignitas prophetica veteris Teſtamenti, eſt maior dignitas, quàm dignitas Apoſtolica noui Teſtamenti.

NOn deſuit, qui hoc temere dixerit, vt laudet Eliam. Sed error eſt manifeſtus, contra
E ſenſum Eccleſiæ, & Sanctorum, & contra id quod dicit Scriptura de Apoſtolis.

DVBIVM XXVII.

Quam cenſuram mereatur aſſerere Eliam fuiſſe ſanctiorem Apoſtolis.

RESpondeo eſſe manifeſtum errorem contra ſenſum Eccleſiæ, & Patrum ſine vllo fundamento.

DVBIVM

Dubium XXVIII.

An ſit probabile quod dixerunt aliqui hoc tempore, præceptum audiendi Miſſam poſſe impleri, etiam ſi quis audire incipiat poſt finitum Euangelium.

Reſpondeo eſſe improbabile, & temerarium, contra communem ſenſum Doctorum, qui putant fore peccatum mortale, ſi culpabiliter inceperit quis audire Miſſam poſt finitum Euangelium, neque oppoſitum habet aliquod apparens fundamentum.

Dubium XXIX.

An mereatur cenſuram aſſerere, perſonam Chriſti non eſſe propriè compoſitam.

De hac propoſitione diximus 3. *part. ad quæſt.* 2. Et multi meritò putant eſſe propoſitionem falſam, & improbabilem, neque carere temeritate.

Dubium XXX.

An poſſit concedi ſine vlla nota cenſuræ, Chriſtum eſſe compoſitum ex tribus ſubſiſtentiis.

De hac controuerſia diximus 3. *part. ad quæſt.* 2. & propoſitio eſt veriſſima & propria, iuxta *ibidem* dicta, vbi etiam explicuimus Concilium Tridentinum, & mentem Patrum, & reſponſionem Summorum Pontificum de hac controuerſia.

Dubium XXXI.

An ſit dignum cenſura, quod quidam hoc tempore typis mandarunt, habentem votum caſtitatis non peccare contra votum per ſimplicem delectationem veneream, & moroſam eius delectationem.

Reſpondeo primò ſententiam eſſe omnino improbabilem, quia votum abſolutè emiſſum comprehendit omnem materiam illius virtutis, & ita contra votum fit per quodcunque vitium contra eam materiam.

Secundò exiſtimo, eſſe ſententiam temerariam contra communem ſenſum doctiſſimorum hominum, & ſine vllo fundamento; neque deſunt qui putent, eſſe manifeſtum errorem.

Dubium XXXII.

An ſit probabile quod quidam dixit, omiſſionem recitationis vnius horæ canonicæ minoris, v.g. tertiæ, vel ſextæ, non eſſe peccatum mortale.

Ego ſanè exiſtimo, peccatum eſſe graue, & mortale, quia ſi rectè res conſideretur, materia eſt grauis, ex communi ſenſu Doctorum. Neque video probabile fundamentum pro contraria opinione, & ideo cenſeo, non eſſe probabile illud placitum, neque tutum in conſcientia. Et idem iudicium eſt de hora nona. De aliis verò horis res eſt certiſſima, neque poteſt oppoſitum dici ſine graui temeritate.

***

A

Dubium XXXIII.

An poſſit dici ſine cenſura, ſacrificium Miſſæ conferre gratiam, ex opere operato ei pro quo offertur.

Non defuerunt qui ita ſentirent, qui ſimul docent, per hoc non excuſari hominem talem à confeſſione peccatorum mortalium. Et probat primum illud ex dictis Conciliorum, & Patrum, qui dicunt, per hoc ſacrificium numquam peccata remitti.

Sed multi Theologi huius ætatis putant dictum illud eſſe graui cenſura dignum.

Mihi videtur, non eſſe probabilem, & in re graui B eſt contra communem ſenſum Scholaſticorum ſine graui fundamento, & quod dicitur, peccata remitti per hoc ſacrificium, intelligi debet, quia impetrat auxilia ad iuſtificationem.

Non deſunt tamen, qui prædictam propoſitionem, licèt dicant eſſe falſam, tamen affirmant non eſſe cenſura dignam.

Dubium XXXIV.

An ſit probabile poſſe aliquem, qui habet ius ad maioratum, obiicere quòd alter ſit illegitimus, licèt putetur legitimus.

C Ratio dubij ſumitur ex eo quòd hoc eſt contra honorem illegitimi, qui putatur legitimus. Secundò eſt contra honorem matris. Tertiò eſt contra vitam matris, ſi maritus propter hoc velit illam occidere.

Propter hæc aliqui dubitant, & ſenſiſſe videntur hoc non eſſe licitum.

Ego verò exiſtimo in primis ſi ſint teſtes ſufficientes ad probandam illegitimitatem, poſſe qui habet ius ad maioratum illi obiicere illegitimitatem, licèt ſit contra honorem eius, quia alter non tenetur propter honorem alterius amittere maioratum debitum ſibi, & ſucceſſoribus ſuis.

Secundò etiam non impedit, quòd fœmina amit- D tat famam, quia iam ſcit delictum eius reſtificaturos ad probandum delictum, & alter non tenetur amittere maioratum propter infamiam adulteræ.

De periculo mortis maior eſt difficultas. Sed fieri poteſt, vt non ſit tale periculum ſi mortuus ſit maritus, vel talis conditionis, vt non poſſit timeri mors vxoris ab illo inferendæ. Item ſi timeatur periculum, poteſt fœmina admoneri, vt ingrediatur religionem ad ſeruandam vitam, vel alio modo ponat ſe in loco ſecreto.

Et hoc idem exiſtimo in caſu, de quo aliquando interrogatus fui, nempe, quando fœmina finxit aliquem ſuum filium eſſe, qui verus non erat, & habet ius ad maioratum, poteſt probari veritas per teſtes E legitimos.

Dubium XXXV.

An ſit probabile, poſſe aliquem religioſum abſolui à reſeruatis per Bullam Cruciatæ, quando eius religio habet Bullam Pontificis, in qua decernit & declarat, quòd non vult religioſos eius religionis gaudere priuilegio Bullæ Cruciatæ.

Non defuerunt, qui docerent poſſe religioſum vti Bulla Cruciatæ. mouentur variis rationibus, de quibus alibi diximus.

Alij putant probabile, poſſe religioſum vti tali

Bulla Cruciatæ, propter plures recentiores, qui hanc opinionem typis mandarunt, & aliis vitis doctiſſimis, qui verbo & ſcripto id docuerunt. A

Ego verò eam opinionem neque probabilem, neque tutam in conſcientia exiſtimo, præſertim in religione, in qua ſuperiores pij & prudentes faciles ſunt ad concedendam facultatem, vt ſubditus abſoluatur à reſeruatis, vt ſunt in noſtra Societate.

Dvbivm XXXVI.

An ſit digna cenſura opinio aſſerentium, non probari efficaciter ratione naturali immortalitatem animæ rationalis.

Toletus 3. *de anima* dixit eam propoſitionem eſſe temerariam. Alij dicunt ſolùm eſſe improbabilem, mihi videtur parum pia, & releganda ab ſcholis. B

Dvbivm XXXVII.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, characterem ſacramentalem, eſſe ſolùm relationem rationis.

Variæ ſunt ſententiæ de hoc dubio, ſed P. Vazquez in materia *de ſacramentis in genere* 3. *part. diſp.* 3. non eſſe tenendam, nec damnandam; mihi tamen non eſt probabilis. C

Dvbivm XXXVIII.

An mereatur cenſuram nouum placitum aſſerentium, Chriſtum habuiſſe characterem accidentalem ſacerdotij.

Aliqui vehementer damnant hoc placitum. Mihi eſt omnino improbabile, & parum conſentaneum doctrinæ Patrum, vt conſtat ex his, quæ 3. *part. tom.* 1. agens de ſacerdotio Chriſti affert ex his Patribus P. Vazquez, & eſt contra omnes Scholaſticos ſine fundamento.

Dvbivm XXXIX.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, actum charitatis, & dilectionis Dei ſupernaturalis habere vim ſanctificandi formaliter. D

De hac materia ante aliquot annos fuit magna controuerſia, de quo ego dixi in materia *de gratia*, & opuſculo *de forma ſanctificante*, per plura dubia, vbi plures citaui pro hac opinione.

Et hoc tempore plures defendunt eam, non ſolùm vt probabilem, ſed etiam vt veram, & ſæpe defenditur in Academia Complutenſi in publicis actibus vniuerſitatis & religionum, ac proinde hoc iam non poteſt negare eſſe valde probabilem, propter autores qui illam defendunt, & argumenta quæ illam confirmant, retuli *opuſculo citato*. E

Dvbivm XL.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, habitum gratiæ concurrere efficienter ad productionem habituum ſupernaturalium.

Aliqui ita cenſent, ſolùm quia gratia eſt veluti eſſentia, & cæteri habitus, veluti paſſiones.

Sed multi meritò putant hoc placitum eſſe falſum, & ſine idoneo fundamento, & ego exiſtimo eſſe probabile.

Et primò certum eſt, habitum fidei, & ſpei, non produci ab habitu gratiæ, qui poſtulat, eſſe prius ordine generationis, & poteſt manere corrupta gratia, & hoc ſiue gratiæ habitus differat ab habito charitatis, ſiue non. Ex quo etiam ſequitur, non eſſe fundamentum ad dicendum habitum ſupernaturalem virtutum moralium produci ab habitu gratiæ.

Dvbivm XLI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium Chriſtum in cælo non orare verbis expreſſis.

Toletus in cap... Ioannis, dixit, opinionem eſſe improbabilem, propter quod grauiter reprehenditur à recentioribus.

Ego puto opinionem illam eſſe valde probabilem, & conſentaneam multis ſanctis Patribus, vt oſtendit P. Vazquez *tomo* 1. *in* 3. *p.* licèt mihi magis placeat opinio contraria.

Dvbivm XLII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, non poſſe eſſe in Deo voluntatem efficacem dandi gloriam, ante præuiſa merita, ſed danda eſt propter merita.

Non defuit aliquis frequenter audax, qui diceret, hanc opinionem eſſe improbabilem.

Sed de veritate huius opinionis dixi opuſculo de hac re, & vt veram illam tradidi, & oſtendit P. Vazquez 1. *part.* in materia *de prædeſtinatione*, & ideo improbabiliſſima eſt illa cenſura, & hominis non ſatis compoſiti cum P. Vazquez.

Dvbivm XLIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium imaginem ſemper adorari cum prototypo, ita vt prototypum adoretur vt quod.

Non defuerunt hoc tempore aliqui, qui docent hanc opinionem eſſe contra ſeptimam Synodum, & dignam cenſura. Alius dixit ſecundùm hanc opinionem, imagines non adorari propriè, quod etiam eſt dignum cenſura; ſed de hac materia diximus 2. 2. agentes *de adoratione*, & 3 *part.* in materia *de Incarnatione*, vbi oſtendimus prædictam opinionem eſſe veram, & explicuimus, quomodo imago propriè adoretur, etiamſi adoretur ſimul cum prototypo, declarauimus etiam mentem ſeptimæ Synodi, quam rectè aſſequutus eſt P. Vazquez 3. *part. tom.* 1. in materia *de adoratione imaginum*, agentes *de adoratione humanitatis Chriſti*, & probauit, prædictos autores aſſerentes eam opinionem eſſe dignam cenſura, temere loquutos, & eam cenſuram eſſe temerariam.

Dvbivm XLIV.

An mereatur cenſuram placitum aſſerentium, cum ſola cognitione naturali ex parte intellectus, ſi detur gratia ex parte voluntatis, poſſe aliquem operari actum in ordine ſupernaturali ſufficientem vt diſponat ad iuſtificationem.

Reſpondeo errorem eſſe manifeſtum in fide, quia, vt conſtat ex his quæ diximus in materia

de gratia, ſemper ad operandum ex gratia requiritur A gratia excitans ex parte intellectus, ſiue ſit ſupernaturalis quantum ad ſubſtantiam, ſiue quantum ad modum, ſecundùm diuerſas opioiones Theologorum.

Dubium XLV.

An ſit probabilis opinio aſſerentium habitum gratia, & charitatis, non diſtingui realiter.

NOn defuit quidam recentior, qui in materia *de gratia* diceret, eam opinionem non eſſe probabilem. Sed temeritatis cenſura eſt nota huius autoris ſententia, propter ea, quæ circa hanc quæſtionem B diximus in materia *de gratia*, & legi poteſt P. Vazquez de hoc agens, & fuſiùs Bellarm. *tomo* 3. agens de hoc.

Et prædictam ſententiam de tali diſtinctione habitus gratiæ & charitatis defendunt omnes ferè.

Dubium XLVI.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, exiſtentiam, & eſſentiam non diſtingui realiter.

NOn defuit quidam ſcriptor, qui tractans de gratia Chriſti malè loquutus fuerit de hac ſententia, agens de exiſtentia humanitatis Chriſti, exi- C ſtimans non poſſe rectè explicari, Virginem fuiſſe matrem Chriſti, niſi humanitas Chriſti exiſtat exiſtentia Verbi.

Sed de hac difficultate diximus in materia *de Incarnatione* 3. *part. ad quaſt.* 17. vbi P. Vazquez & P. Suarez: modò dico non poſſe ſine temeritate negari, prædictam opioionem eſſe probabilem, quam ego ſemper iudicaui veriſſimam.

Dubium XLVII.

An ſit probabile quod quidam doctiſſimus autor dixit in materia de Angelis, *poſſe vnum Angelum mouere alterum Angelum ſine impulſu* D *illi impreſſum.*

HOc multi putant improbabile, & ego non video fundamentum idoneum ad ponendum talem impulſum ſpiritualem. nam in corporibus eſt idoneum fundamentum ad talem impulſum & qualitatem: in rebus verò ſpiritualibus non apparet ratio ad conſtituendam talem qualitatem, neque ex Scholaſticis antiquis aliquis cognouit talem qualitatem.

Dubium XLVIII.

An ſit probabile vnam animam rationalem ſeparatam, poſſe alteram animam ſeparatam E *mouere per impulſum.*

MEum iudicium eſt ſicut de præcedenti. Imò rurſus an vna anima habeat vim naturalem mouendi alteram, vel corpus quod non informat.

Quòd ſi aliquid contrarium legitur in hiſtoriis antiquis Gentilium, potuit contingere ex virtute dæmonum, & quod in hiſtoriis fidelium legitur, potuit fieri virtute Dei, vel Angeli.

***

Dubium XLIX.

An ſit tutum in conſcientia, quod quidam dixit, non eſſe peccatum mortale recitare aliquam horam vnius diei, poſt finitum illum diem, & tranſacta media nocte, v.g. ſi poſt duodecimam horam noctis diei Lunæ, recitet quis Completorium recitandum die Lunæ.

PLanè eſt contra communem ſenſum Doctorum, & fidelium, in hac materia, ſicut & in materia ieiunij, omnes enim putant, poſt prædictam horam ſi ab ea incipiat dies ieiunij, non poſſe ſine peccato aliquid cibi ſumi.

Dubium L.

An ſit hæreticum negare, characterem ſacerdotalem manere in anima, in ſtatu futuræ vitæ.

P. Vazquez, & P. Suarez 3. *part. ad quaſt.* 63. agens de characte re, quo ſenſu dicatur indelebilis docet Eccleſiam nihil declaraſſe de permanentia characteris in futura vita, & ita cenſet non eſſe hæreticum negare illum permanſurum in futura vita.

Nihilominus cùm ſit omnium Scholaſticorum, antiquorum & recentiorum, non poteſt ſine magna temeritate negari, illum characterem non manere in ſtatu futuræ vitæ.

Dubium LI.

An ſit contra votum paupertatis, ſi religioſus, pro munere pretio æſtimabili, aliquid accipiat, vel petat, non ſibi, ſed alicui perſonæ.

REſpondeo primò, hoc poſſe fieri ſine peccato quòd officium illud, aut munus non eſt prohibitum religioſo. Secundò dico, poſſe fieri ſine peccato contra paupertatem, etiam ſi eſſet prohibitum, quando prohibitio fieret ex fine religionis, tunc enim poſſet religioſus facere contra religionem, quamuis non violaret paupertatem. Tertiò, ſi prohibitio fieret ex fine paupertatis, poſſet eſſe peccatum contra votum, quod maximè conſiderandum eſt ex circunſtantiis. Ex his ſoluitur dubium, de quo nunc ago, an ſit probabile prædictum religioſum in tali caſu non peccare contra votum paupertatis.

Dubium LII.

An ſit peccatum reſeruatum in religione, in qua omne peccatum externum, quod ſit ex praua intentione, ſit actus externus, qui ſecundùm ſe poteſt bene & malè fieri.

ALiqui referuntur ſentire, non eſſe reſeruatum, quia externus actus, v.g. poteſt bene & malè fieri, & per ſe non eſt ſignum affectus interni inhoneſti.

Sed puto hoc non eſſe tutum in conſcientia, neque vllo modo probabile, quando ex circunſtantiis perſonarum, & ex aliis prudenter iudicatur actus ille ſignum mali affectus externi, & ita ſentiune viri doctiſſimi huius temporis, & ſic manet ſoluta ratio contrarij placiti.

Dubium

Dvbivm LIII.

An poſſit Petrus occidere Ioannem quando agnoſcit Ioannem velle in iudicio imponere Petro crimen, propter quod Petrus iudicari ac condemnari poſſit. Et intelligitur dubium quando crimen falsò imponitur.

Referuntur aliqui affirmantes; quia Ioannes in hoc caſu cenſetur quaſi aggreſſor. Sed hoc improbabile eſt, neque tutum in conſcientia, & contra bonum publicum, quia Ioannes procedere vult ſecundùm ordinem iuris, & ſecundùm illum debet ſe Petrus defendere, & aliud eſſet cauſa magnæ perditionis in republica, & aliqui putant prædictum placitum eſſe dignum magna, & grauiſſima cenſura.

Dvbivm LIV.

An poſſit Petrus occidere Ioannem, quando agnoſcit Ioannem velle ipſum Petrum occidere priuata autoritate ſi poſſit oblata occaſione.

Exiſtimare poſſet aliquis Ioannem eſſe aggreſſorem in hoc caſu, & ſic poſſe Petrum illum occiderè.

Sed cùm non ſit Ioannes actualis aggreſſor, non poteſt Petrus illum occidere, ſed debet quærere alium modum ad defendendum ſe, & ſeruare ſuam vitam, & oppoſitum eſt improbabile, ſcandaloſum & perniitioſum in republica.

Dvbivm LV.

An qui poſt factum votum de migrando religionem, habuit rem cum fœmina, & ex illa generauit filios, propter quod paſſa eſt detrimentum honoris, & poſt hæc omnia dedit promiſſionem de futuro matrimonio cum illa, teneatur illam ducere, non obſtante voto religionis.

Reſpondeo eſſe obligationem contrahendi matrimonium cum illa, propter damnum illatum, ad recompenſandum illud, præſertim quia licèt non præceſſiſſet promiſſio matrimonij, tamen ſubſequuta eſt ex affectu recompenſandi damnum illi illatum; & licet peccauerit contra votum, tamen variato rerum ſtatu cum tali circunſtantia damni, non obligat votum, niſi illa mortua poſt matrimonium vir poſſit ſine incommodo ingredi religionem.

Neque eſt probabile aſſerere oppoſitum conſiderata doctrina Doctorum, in materia de voto, & graues Theologi in Hiſpania ita ſenſerunt de hac re interrogati.

Dvbivm LVI.

An poſſit hæres abſolui, qui non implet votum defuncti de eleemoſyna facienda, vel alio opere pio quando habet pecuniam, ex quo poſſit illud votum implere.

Reſpondeo talem hæredem peccare grauiter non implendo votum defuncti cùm poſſit, & ita non eſt abſoluendus donec impleat talem voluntatem. Et confeſſor non debet admittere excuſationes multas, quibus hæres ſolet ſe excuſare, & re ſanè conſiderata, non ſunt ſufficientes, quod videtur ita

A certum vt oppoſitum nullo modo ſit probabile, neque tutum in conſcientia.

Dvbivm LVII.

An poſſit probabiliter dici, eſſe præceptum ſuſcipiendi ſacramentum Confirmationis.

Reſpondeo, non eſſe aliquod probabile fundamentum, ad probandum eſſe tale præceptum. Et communis ſenſus Doctorum, imò, & fidelium eſt, non eſſe per ſe tale aliquod præceptum.

B

Dvbivm LVIII.

An ſit probabilis opinio aſſerentium, diſpenſationem factam ſine cauſa, in præcepto humano poſitiuo eſſe validam.

De hac agunt Doctores in materia *de legibus*, & hanc opinionem ſequutus eſt P. Vazquez, qui pro ea citat alios, & idem docuit Ferdinand. de Mendoza *libro de pactis*, & ſequuntur alij huius ætatis. Et argumenta pro illa ſunt magni momenti, & ideo non ſine temeritate dixit eam opinionem non eſſe probabilem.

C

Dvbivm LIX.

An ſit dignum cenſura qui contradiceret opinioni communi, quam Doctores ſolùm tradunt vt probabilem.

Doctores huius ætatis ſentiunt, non eſſe dignum cenſura negare veritatem illius opinionis, poſſet tamen temerarium eſſe negare eſſe probabilem, niſi denuo eſſet aliquod argumentum, ex autoritate manifeſta, vel ratione demonſtratiua, quam Doctores priores non viderunt.

D

Dvbivm LX.

An mereatur cenſuram, qui negaret, Deum non tribuere operibus iuſtorum præmium vltra condignum.

Communis ſenſus Doctorum, præſertim recentiorum in materia *de gratia* docet, Deum tribuere præmium vltra condignum; ſed plures id docent ſolùm vt pium & probabile. Propter quod viri docti huius ætatis exiſtimant, non mereri cenſuram, qui illud negant tanquam placitum non omnino certum.

E

Dvbivm LXI.

An quando reſeruatur peccatum carnis contra caſtitatem externam, comprehendatur viſus, ornatus, &c. procedentes ex affectu interno.

Referuntur aliqui, qui clarè pronuntiant, tale peccatum non eſſe reſeruatum, quia talis viſus non poteſt ab aliis cognoſci, & fieri poteſt tali modo, vt non ſit ſignum ornatum affectus interni, & intentio reſeruantis videtur ea eſſe, vt non fiat actus externus in ea materia quæ poſſit ſignificare internum affectum.

Ego

Ego verò exiſtimo tale peccatum eſſe reſeruatum, quando reſeruatio cadit ſupra omnem actum externum libidinoſum, procedentem ex voluntate libidinoſa, quia talis eſt viſus prædictus, neque eſt fundamentum ad limitandam intentionem reſeruantis, & oppoſitum neque eſt probabile, neque tutum. Suppono autem tale peccatum poſſe reſeruari. A

DVBIVM LXII.

An ſit dignum cenſura, quòd aliquis recentior dixit poſſe pœnitentem propria autoritate commutare pœnitentiam ſibi impoſitam à Confeſſario.

Reſpondeo placitum eſſe omnino improbabile, quia nullum habet idoneum fundamentum, & autor illius non eſt tanti nominis, & autoritatis vt faciat illud probabile. Deinde eſt contra communem ſenſum Doctorum in materia *de pœnitentia*, & ideo exiſtimo, placitum eſſe temerarium, neque vllo modo tutum in praxi. B

Et explicatur, quia ſacerdos imponit pœnitentiam, tanquam ex poteſtate præcipiendi: præceptum autem ſuperioris non poteſt ſubditus commutare, vt conſtat, & contrarium eſſet contra bonum publicum, & rectam gubernationem, & in detrimentum fidelium, ideo non dubito placitum eſſe erroneum. C

Dices, vouens poteſt commutare votum, quod fit quando commutatur in euidenter melius; ergo & in pœnitentia. Reſpondeo eſſe manifeſtum diſcrimen, quia vouens impoſuit ſibi eam obligationem, vnde non mirum, ſi in euidenter melius poſſit illam commutare, ſecus in caſu præſenti, vbi Confeſſor eſt, qui impoſuit pœnitentiam, & pœnitens acceptauit.

Dices, pœnitens non tenebitur acceptare pœnitentiam; ergo etſi accipiat, poterit poſtea commutare. Reſpondeo antecedens non eſſe mihi probabile, & poſt Concilium Tridentin. multi illud grauiter reprehendunt. Item ſemel acceptata pœnitentia, non manet in voluntate pœnitentis, illam commutare. D

DVBIVM LXIII.

An ſit probabile, opera iuſtorum ex gratia Chriſti facta, non habere maiorem dignitatem quàm ſi fierent ex gratia Dei data ſine meritis Chriſti, cæteris paribus.

Non defuerunt qui putarent eſſe probabile tale placitum, quòd ex dignitate meritorum Chriſti moraliter reddantur digniora opera iuſtorum. E

Sed alij Theologi huius ætatis multi & doctiſſimi docuerunt, cæteris paribus talia opera non fieri maioris dignitatis, quia meritum Chriſti non dignificat immediatè opera iuſtorum, ſed tantùm confert iuſtis id per quod efficiunt talia opera. Itaque meritum Chriſti ſolùm ſe haberet vt cauſa efficiens gratiæ collatæ iuſtis. Id quod clariùs explicatur, quia gratia habitualis ex natura ſua eſt forma ſanctificans, neque ex cauſa extrinſeca meritum aliquod accipit.

***

DVBIVM LXIV.

An quando duobus diebus immediatis occurrunt duo Iubilea, quorum quodlibet requirit confeſſionem & communionem, ſit neceſſarium ad lucrandam indulgentiam, bis confiteri, & bis ſumere Euchariſtiam.

Non defuit qui affirmaret id, quia quælibet indulgentia requirit peculiaria opera. Sed longè probabilius eſt, non eſſe neceſſarium bis confiteri, aut ſumere Euchariſtiam, ſi pœnitens perſeueret in gratia, tempore vtriuſque indulgentiæ, quia confeſſio & communio, requiruntur in ordine ad diſpoſitionem animæ, vt exiſtens in gratia poſſit lucrari indulgentiam, ſecus de aliis operibus, ſicut ſi quælibet indulgentia requirat dare eleemoſynam, tunc enim neceſſaria eſſet dare duas eleemoſynas, iſtæ enim non habent pro effectu primario emundare animam à peccato. Neq; videtur contraria intentio requirentis confeſſionem, & requirentis eleemoſynam quando expreſsè non conſtat de voluntate requirentis duas confeſſiones diſtinctas.

DVBIVM LXV.

An ſit vera diſpenſatio, ſi data facultate Confeſſario diſpenſandi circa certam materiam, & audita confeſſione pœnitentis, Confeſſor abſolutionem ſacramentalem dederit illi rectè diſpoſito, & pœnitens & Confeſſor non putauerunt eſſe neceſſarium expreſsè dicere, Diſpenſo te.

Interrogatus ſum, primò an ſufficiat virtualis diſpenſatio, quæ hîc videtur interueniſſe. Secundò an ſit neceſſarium iterum expreſsè diſpenſare, & proferre verba diſpenſationis. Tertiò an hæc diſpenſatio poſſit fieri à ſacerdote, etiam ſi diſpenſans ſit abſens.

Circa primum, mihi videtur ſufficere virtualis illa diſpenſatio. Secundò cùm non ſit ſacramentalis abſolutio, non video eſſe neceſſarium illam diſpenſationem repetere per verba expreſſa. Ad tertium reſpondeo, abſolutionem ſacramentalem non poſſe fieri abſente pœnitente iuxta deciſionem Clementis VIII. Sed hæc diſpenſatio non eſt abſolutio ſacramentalis, vt ſuppono, & ita fieri poteſt abſente perſona cui conceditur diſpenſatio, vt conſtat in aliis diſpenſationibus, quæ omnia non ſolùm vt probabiliora, ſed vt vera approbata ſunt à viris doctiſſimis huius curiæ Matritenſis.

DVBIVM LXVI.

An ſit probabile quod quidam dixit, religioſum habentem facultatem diſponendi de aliquibus pecuniis, poſſe eas conſumere in prauos vſus.

Reſpondeo, mihi hoc non eſt probabile, quia ſuperior non poteſt talem facultatem concedere ad talem ſubditum, ſi tamen Summus Pontifex diſpenſaret eum aliquo in voto paupertatis, poſſet diſpenſatus liberè diſponere de pecuniis, quantum ad dominium, & vſum, licèt peccet ſi conſumat in prauos, & illicitos vſus, neque ſic intelligitur quando ſuperior aliquis religionis concedit facultatem diſponendi de aliquibus pecuniis.

DVBIVM LXVII.

An ſit probabile quod recentior ſcriptor dixit, ſuperiores religionum ſicut parochos ſeculares, poſſe audire omnium confeſſiones, quia ſuperior religionis habet ſcientiam omnium ſicut parochus.

Reſpondeo, parochos habere ex iure eam facultatem, quæ tamen non cenſetur conceſſa ſuperioribus religionum, & Doctorum ſenſus communiter ſignificat, & ideo exiſtimo illud non eſſe tutum in conſcientia.

DVBIVM LXVIII.

An ſit probabile quod quidam dixit hoc tempore, quòd ſi quis per tempus Iubilæi, cupiens abſolui de peccatis, obliuiſcatur aliqua reſeruata dum confitetur, ita vt non abſoluatur à reſeruatis, poſſit poſtea vti priuilegio.

Hoc, & de diſpenſatione, vel cõmutatione votorum, mihi videtur verum, quia non eſt vſus priuilegio, & priuilegium non determinat tempus, & idem eſt de abſolutione à reſeruatis, quando verba abſolutionis emiſſa ſunt, ſcienter verò omitti non poſſunt, & ita ſentiunt multi huius ætatis. Difficilius eſt an poſſit tranſacto tempore Iubilæi pœnitens abſolui à caſibus reſeruatis; & ſanè, ſi commodè non poſſit, adeat ad proprium confeſſarium, & non dubito quin poſſit ab illo abſolui virtute illius à quo libet, præcipuè quando priuilegium non limitat ad vnum confeſſarium determinatè, ſecus ſi limitaret.

DVBIVM LXIX.

Quam cenſuram mereatur hæc propoſitio, paruum eſſe ſpatium vnius horæ adorationem mentalem.

Ita loquuntur hoc tempore aliqui parum docti & moderatæ experientiæ, & ideo multi viri docti prædictam propoſitionem damnant, vt temerariam, quia in aliquibus religionibus eſt tempus aſſignatum ad opera virtutum, & tempus aſſignatum ad orationem mentalem, vt conſtat. Et prædicta propoſitio ſine dubio oritur ex errore, & falſa opinione de effectibus orationis mentalis, ſine exercitio aliarum virtutum. Vnde refertur alia opinio eiuſdem aſſerentis, in oratione mentali non eſſe exercendos actus aliarum virtutum, quia vtilior eſt oratio: hæc autem propoſitio eſt manifeſtus error contra communem doctrinam ſanctorum Patrum.

DVBIVM LXX.

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium Angelos loqui inter ſe per ſigna externa ſpiritualia.

De hoc diximus in materia *de Angelis*, & quod *ibi* dictum eſt, non eſt neceſſarium hîc referre.

A

DVBIVM LXXI.

An mereatur cenſuram opinio vnius, vel alterius dicentis, quemlibet Angelum loqui per peculiaria ſigna, quæ alij non intelligunt.

Quæ doctrina aliquibus recentioribus vehementer diſplicet, ſine cauſa tamen, quia licèt mihi videatur ſacta, tamen iudico nullam mereri cenſuram, præſertim ſuppoſita opinione aſſerentium Angelum loqui per ſigna ſpiritualia, quæ habent vicem verborum.

B

DVBIVM LXXII.

An mereatur cenſuram aſſerere, quòd Angelus non mouetur localiter.

Reſpondeo eſſe dignam aliqua graui cenſura, non ſolùm temeritatis, ſed erroris, contra modum loquendi Scripturæ, & Patrum.

DVBIVM LXXIII.

An mereatur cenſuram aſſerere, Angelum non poſſe mouere corpus localiter.

C

Aliqui putant eſſe temerarium. Ego verò exiſtimo, eſſe proximam errori, propter modum loquendi Patrum, & Scripturæ, dum agunt circa modum quo mouet Angelus corpora.

DVBIVM LXXIV.

An ſit ſimonia ſi Petrus promittat ſe daturum eleemoſynam alicui loco pio, ſi ille impetret beneficium Eccleſiaſticum.

D

Reſpondeo hîc non eſſe ſimoniam, non enim datur temporale pro ſpirituali, ſed ponitur opus honeſtum vt alter moueatur ad impetrandum beneficium, & ex hoc conſtat id de quo interrogatus ſum, an ſit probabile in hoc non eſſe ſimoniam, & fieri poſſe ſine peccato.

DVBIVM LXXV.

An ſit probabile dari actum ſupernaturalem indifferentem.

Talem actum eſſe docuit quidam recentior 1.2. in materia *de bonitate & malitia*. Sed placitum eſt omnino improbabile, quia actus vt ſit ſuperna-
E turalis, debet ſumere ſupernaturalitatem ex obiecto formali, ſecundùm veriorem doctrinam, de qua *alibi*, ac proinde obiectum formale ſupernaturalis actus ſemper eſt honeſtum, ſi enim non ſit honeſtum, non erit ſupra totum debitum naturæ, quod requiritur ad ſupernaturalitatem, vt dixi 1.2. *tomo* 1. *ad quæſt.* 6. Item ſupernaturalis actus ſecundùm ſubſtantiam requirit gratiam ſupernaturalis ordinis: hæc autem non datur ad actum indifferentem, vt tradunt Doctores in materia *de gratia*.

DVBIVM

Dvbivm LXXVI.

An mereatur cenſuram aſſerere quòd formalis malitia peccati poßit eſſe effectus prædeſtinationis.

SIc audio ſenſiſſe vnum, vel alterum recentiorum; ſed modus loquendi non ſolùm eſt temerarius contra communem Doctorum, vt conſtat ex his quæ diximus in materia *de prædeſtinatione*, de conditionibus requiſitis, vt aliquid ſit effectus prædeſtinationis, ſed etiam eſt impia locutio, & quæ manifeſtè ſapit errorem, quia ex illa ſequitur Deum velle formalem malitiam peccati, quod per ſeſe apparet abſurdum, & erroneum, neque poteſt illa locutio explicari in bono ſenſu.

Dvbivm LXXVII.

An ſit probabile poſſe Epiſcopum cum parocho ſibi ſubdito diſpenſare in reſidentia, vt talis parochus faciat officium diſtribuendi eleemoſynas nomine Epiſcopi.

NOn defuit vnus, vel alter affirmans; quod tamen mihi neque eſt probabile, neque tutum in conſcientia, quia non eſt veriſimile non reperiri alium, qui faciat tale officium eleemoſynarij, qui non ſit parochus, & cum quo non ſit neceſſarium diſpenſare in reſidentia, & ita non facilè occurret cauſa prædictæ diſpenſationis.

Dvbivm LXXVIII.

An ſit probabile placitum aſſerentium, in veteri lege fuiſſe perfectum ſtatum religionis inſtitutum ab Elia.

AFfirmarunt aliqui ducti pietate potius, quàm idoneo aliquo fundamento.

Et ideo alij dixerunt placitum eſſe improbabile, alij eſſe parum conſentaneum doctrinæ Patrum, aſſerentium ſtatum religionis eſſe inſtitutum à Chriſto. Ego de hac re alibi dixi, ſolùm affirmo mihi eſſe omnino improbabile id, quod nonnulli recentiores aſſerunt, in veteri lege non ſolùm fuiſſe vota paupertatis, caſtitatis & obedientiæ, ſed etiam illa vota fuiſſe ſolemnia, & hoc quod de ſolemnitate dicitur, mihi eſt omnino improbabile, & viri doctiſſimi huius ætatis cenſent eſſe dignum grauiori cenſura. Ego verò non ſum procliuis ad cenſuras, præſertim erga doctrinam eorum, qui non ſunt ſatis compoſiti cum noſtra Societate.

Sed de hac materia plura aliàs, vbi, Deo largiente, vita & vires ſuppetent.

FINIS.

INDEX

Locorum ſacræ Scripturæ, quæ ſpeciali aliqua ponderatione in hoc opere explicantur.

Geneſis.

1. IN principio creauit Deus cœlum, &c. 12.1.c

Exodi.

7. Conſtitui te Deum Pharaonem,& Aaron frater tuus erit propheta tuus. 136.2.c
12. Et edent carnes nocte illa aſſas igne. 115.2.e
32. Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo. 202.2.a

Numerorum.

33. Altera die Phaſe. 115.2.d

Ioſue.

7. Tollens Ioſue Achan filium Zare, &c. 233.1.d.& ſeqq

1. *Regum.*

10. Saul cœpit prophetare. 136.2.b

Pſalmi.

2. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu. 12.1.a & ſeqq.
44. Specioſus formâ præ filiis hominum. 211.2.a
53. In lumine tuo videbimus lumen.255.1.a
69. Deleatur de libro viuentium. 202.1.d
118. Inclinaui ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum, propter retributionem. 256.2.a

Prouerbiorum.

30. Quartum penitus ignoto, viam viri in adoleſcentula. 299.1.c

Eccleſiaſtis.

3. Vnus interitus eſt ſpiritus hominis & iumentorum, &c. 238.1.d & 241.2.d
Ibid Quis nouit ſi ſpiritus filiorũ Adam, & ſi ſpiritus iumentorum deſcendat deorſum. ibid.2.a
7. Melior eſt finis orationis, quàm principium. 238.1.a

Eccleſiaſtici.

24. Hæc omnia liber vitæ. 202.1.c

Iſaia.

7. Ecce vir concipiet,&c. 299.2.c,d
53. Generationem eius quis enarrabit. 11.1.e & 13.1.d
Ibid. Languores noſtros ipſe tulit. 12.2.d

Ieremia.

32. Magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu. 266.1.e

Danielis.

7. Et libri aperti ſunt,& iudicati ſunt viuentes & mortui. 202.1.d
9. Et erit in templo abominatio deſolationis. 12.2.b

Oſea.

11. Ex Ægypto vocaui filium meum. 13.2.a

Luca.

6. Panem noſtrum quotidianum. 226.2.a & 227.2.b,c
7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 236.1.a
12. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ,&c. 235.2.a
43. Dico vobis, quia maius gaudium erit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nonaginta nouem

nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia. 201.2.d
17. Regnum Dei intra vos eſt. 307.1.c

Ioannis.

3. Spiritus vbi vult ſpirat. 237.2.a
13. Quod facis fac citiùs.
Ibid. Ante diem feſtum Paſchæ ſciens Ieſus, &c. 112.1.a & 114.1.c
18. Et ipſi non introierunt in prætorium, &c. 112.1.c
19. Erat autem Paraſceue Paſchæ, hora quaſi ſexta. 111.2.d
Ibid. Erat autem magnus dies ille Sabbati. 113.2.b

Actorum.

2. Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis. 226.2.b

Ad Romanos.

8. Quis nos ſeparabit à charitate Dei. 234.2.b
Ibid. Spiritus ſanctus poſtulat pro nobis. 256.2.d
9. Optabam ego anathema eſſe. 203.1.a
10. In omnem terram exiuit, &c. 103.2.d

1. *Corinthiorum.*

13. Si habuero omnem fidem. 307.1.a
15. Alioquin quid faciunt qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt. 7.2.d

Ad Galatas.

2. Cùm autem veniſſet Petrus Antiochiam in faciem ei reſtiti, &c. 203.1.c & ſeq.

1. *ad Timotheum.*

2. Obſecro igitur omnium primùm fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. 248.2.b

2. *ad Timotheum.*

vlt. Miniſterium tuum imple, &c. 307.2.c

Ad Titum.

1. Quidam ipſorum Propheta. 136.1.d

Ad Hebræos.

6. Non enim iniuſtus eſt Deus. 305.1.c

Iacobi.

1. Vir duplex omnino inconſtans eſt, &c. 306.2.c
2. Tu credis, quia vnus eſt Deus? bene facis, dæmones credunt, & contremiſcunt. 7.1.b & 206.2.b

Apocalypſis.

2. Et libri aperti ſunt. 202.1.c
Ibid. Dabo illis ſtellam matutinam. 308 1.b
21. Ciuitas non eget Sole, neque Luna, &c. nam claritas Dei illuminauit illam. 255.2.c

INDEX

Rerum & verborum memorabilium.

A

Abimelech.

ABIMELECHI factum cum Sara Abrahæ.105.1.a & ſeq.

Abſolutio.

Abſoluere an Sacerdos poſſit pœnitentem, qui ſolùm habet attritionem. 108.2.c

An quando eſt diuerſitas opinionum circa iuriſdictionem Sacerdotis, poſſit ad abſoluendum vti opinione minus tuta, quæ docet illum habere iuriſdictionem. 109.1.a,b

An in mortis periculo, præſente parocho, poſſit quilibet Sacerdos abſoluere hominem moribundum. 169.1.b

Acceptio perſonarum.

Princeps an poſſit eligere dignum ad officium ſæculare, ſine peccato, relicto digniori. 159.2.c

Accidens.

Accidens non ita reſpicit vnum determinatum ſubiectum, vt non poſſit reſpicere aliud. 39.2.b

Non ita reſpicit hoc numero accidens vnum determinatum ſubiectum, vt nullum aliud accidens numero diſtinctum poſſit ſimul reſpicere idem ſubiectum. ibid.c

Quæ non poſſit eſſe regula ad cognoſcendum, quæ accidentia ſolo numero differentia, & permanentia poſſint ſimul eſſe in eodem ſubiecto. 40.1.a

An gradus differentiæ indiuidualis accidentis, dicat eſſentialiter ordinem ad ſubiecta, quæ poteſt informare mediis propriis informationibus; vel an ille omnino ſit abſolutus. ibid. c,d

Modi accidentales à quo ſumant ſuam indiuiduationem. ibid.c

Vide *Indiuiduatio.*

Actus, Actio.

in ſola Actione, pro vt diſtinctum quid eſt à termino, non poteſt conſiſtere cognitio. 67.1.c

Actus duplex, vnus permanens, ſucceſſiuus alius. 13.2.d

Actus remiſſi iuſtorum an mereantur augmentum gratiæ & gloriæ. ibid.2.b

in Actu imminenti an diſtinguantur ratione via & terminus. 62.1.c,d

An in eodem actu imminenti diſtinguantur aliquo modo ante intellectum actio & terminus. 64.1.c

an ad Actum ſpei ſupernaturalis requiratur cognitio ſupernaturalis ex natura rei ſecundùm legem ordinatum. 96.1.a

An de potentia abſoluta Dei poſſit fieri actus ſpei cum ſola cognitione naturali. ibid.e

an ad Actum ſpei ſupernaturalem ſufficiat cognitio ſupernaturalis ex parte principij. ibid.2.c

An ſi daretur talis actus ſupernaturalis, ſufficeret ad actum ſpei. ibid.

an ad Actum charitatis ſupernaturalem requiratur ſupernaturalis cognitio. 97.2.c

an ad Actum charitatis ſupernaturalis ſufficiat apprehenſio ſupernaturalis. 98.2.c

an ad Actus ſupernaturales virtutum moralium infuſarum ſit neceſſaria cognitio ſupernaturalis. 99.2.c

Actus liber diuinæ voluntatis an ſupra eſſentiam diuinam addat modum quendam realem, qui potuit ab æterno adeſſe & abeſſe eſſentiæ diuinæ. 150.2.c

Actus imperans internus, an ſumat ab imperato bonitatem eiuſdem ſpeciei. 151.2.c

Actus an poſſit habere duas honeſtates, alteram ex fine imperantis, alteram ex materia. ibid.c

an Actus fidei habens pro obiecto formali teſtimonium Dei, ſit neceſſarius ad iuſtificationem. 157.1.c

Actus ſupernaturales an generent habitus qui iuuent ad facilè operandum naturales, vel etiam ſupernaturales. 162.1.d

Adoratio.

An imago ſemper adoretur cum prototypo. 320.2.d

Aduentus Domini.

An Chriſtus venerit in mundum ſolùm propter docendum humilitatem, vel paupertatem, aut obedientiam. 174.1.c

Æternitas.

In quo conſiſtat ratio æternitatis. 60.2.c

Æternum quid ſit. ibid.

Quomodo ſe habeat æternitas reſpectu vniformitatis, & immutabilitatis. 61.2.a,b

an Æternitas habeat rationem menſuræ. ibid.d

Æuum.

an in Æuo ſit aliqua ſucceſſio. 59.1.d

Æuum quid. ibid.2.b

An ſit tantùm vnum æuum. 60.1.c

an Æua inter ſe diſtinguantur ſpecie. ibid.d

An in his ſit aliqua prima menſura durationis. ib.e

Quæ hoc æuo menſurentur. ibid.2.a

In quo ſit perfectiſſimum æuum. ibid.b

An etiam ſupernaturalia menſurentur æuo, vel altiori duratione. 61.2.d

Vide *Tempus, Menſura, Duratio.*

Affe

Affectus.

an ad Affectum ſpei ſupernaturalis ſufficiat apprehenſio obiecti quæ ſit ſupernaturalis. 97.1.c

Aliquitas.

Aliquitas an addat aliquid ſupra ens. 46.1.c
An ex parte eius quod aliquitas addit ſupra prædicatum reale, diſtinguatur ab eo quod addit vnitas. ibid.d

Amor Dei.

An viator poſſit per ſcientiam infuſam ſupernaturalem diligere Deum amore charitatis. 99.1.d
An per diſcurſum Theologicum poſſit quis moueri ad amorem Dei ſuper omnia. ibidem 2. I
An ſit probabile, non dari duos amores amicitiæ erga Deum, alterum naturalem, ſupernaturalem alterum. 155.2.d
Amor an ſit propriè in Deo. 199.2.d
Amare quid ſit. ibid.e
An Deus amet creaturas irrationales amore amicitiæ. ibid.
Amor & odium differunt. 200.2.c
Affectûs amoris Dei inæqualitas circa diuerſa obiecta. 201.1.c

Amplexus.

Vide *Oſculum.*

Angelus.

Angeli an fuerint creati ante mundum corporalem. 151.2.a
Primum peccatum Angeli quódnam fuerit. ibid.b
Angeli an ſint corporei. 156.1.b
Nónne peccauerint peccato ſuperbiæ. ibid.c
An reprobi habeant Angelum cuſtodem. 160.1.c
Angeli in via an habuerint fidem ad ſui iuſtificationem. 162.2.d
An fuerint creati in gratia. ibid.e
Angelus quando non operetur eſſe nullibi. 169.2.b
Angelus cuſtos an habeat quodammodo curam maiorem noſtri, quàm habeat ipſe Deus. 181.1.c
Angeli an aliquando in via viderint clarè diuinam eſſentiam. 185.1.b
An habuerint in via fidem ſupernaturalem. 186.1.b
Angelus cuſtos an cognoſcat cogitationes cordium eius hominis cuius eſt cuſtos. ibid.2.c
an vnus Angelus cuſtos ſimul tempore exerceat officium cuſtodiæ reſpectu plurium hominum. ibid.d
Angeli an ſint creati ante creaturam corporalem. 190.1.d
Angeli motiua potentia. 257.1.d
Angelus quomodo moueat ſeipſum localiter. ibid.e
an vnus Angelus poſſit mouere alterum localiter. 258.1.d
An mouere alterum localiter immediatè producendo motum in illo, vel producendo impulſum in illum, à quo cauſetur motus immediatè. 259.2.b
Angelus quomodo poſſit mouere corpus. 261.1.a
Angeli an loquantur inter ſe per ſigna externa ſpiritualia. 324.1.c
An quilibet Angelus loquatur per peculiaria ſigna, quæ alij non intelligunt. ibid.2.a
an Angelus moueatur localiter. ibid.b,c

Anima.

Anima rationalis an ſubſiſtat exiſtens in corpore. 126.2.c
An ſubſiſtat in ſtatu ſeparationis. 128.2.a,b
An ſit immortalis. 238.2.c
Animæ immortalitas quomodo probari poſſit. 241.1.d
Anima noſtra an ſit mortalis tantùm ex dono Dei, vel etiam ex natura ſua. ibid.d
Animæ rationalis immortalitas an probari efficaciter poſſit ratione naturali. 320.1.b

Annihilandi verbum.

Vide 247.2.b,d

Apparitio.

An Chriſtus in propria figura, ſeu Angelus in figura Chriſti apparuerit B. Franciſco, quando illi impreſſit vulnera in manibus, pedibus, & latere. 174.1.

Apprehenſio.

An ad affectum ſpei ſupernaturalem ſufficiat apprehenſio obiecti, quæ ſit ſupernaturalis. 97.1.c
An ad actum charitatis ſupernaturalis ſufficiat apprehenſio ſupernaturalis. 98.2.c

Aqua.

Aqua vino infuſa an conuertatur in ſanguinem Chriſti, etiamſi priùs non fuerit conuerſa in vinum. 194.2.d

Argumentum.

Argumenta ſumendi vſus ex regulis orthodoxis. 1.1.a
Argumentum an efficaciter ſumi poſſit ex ſenſu myſtico. 2.2.c
Sumi poteſt ex Conciliis. 3.1.b
An ſumi poſſit ex ratione qua vtitur Pontifex ad aliquid definiendum. ibid.2.b
An quando Pontifex vtitur aliquo teſtimonio Scripturæ ad probandam ſuam definitionem, dicendum ſit Pontificem vſum fuiſſe teſtimonio illo Scripturæ in vero ſenſu literali. ibid.c
Vide *Locus*, & *Sedes.*

Aſtrologia.

An per Aſtrologiam poſſint cognoſci futura contingentia. 169.1.c

Attributum.

Attributum ſanctitatis. 15.1.c
An ſit in Deo, ſpeciale attributum ſanctitatis. ibid. & 15.2.a
Attributum quid. ibid.d
Attributum in Deo quid. ibid.
Quid ſit in Deo attributum ſanctitatis. 16.1. & ibid.2.b & ſeqq.
An diſtinguatur à prædicato dilectionis, qua Deus diligit ſeipſum & ſuum bonum. ibid. 2.a
An ſit probabile quodlibet attributum Dei poſſe ſanctificare naturam humanam vnitam Verbo diuino. 17.1.a
an Attributum ſanctitatis diuinæ ſanctificet naturam humanam vnitam Verbo vt eſt formaliter attributum ſanctitatis, vel ſolùm quatenus eſt idem realiter cum natura diuina. ibid.e
Attributa an in Deo diſtinguantur ante intellectum. 163.2.c

Attritio.

Attritio reſpectu miniſtrantis Baptiſmum, & reſpectu recipientis illum. 109.1.a

Auxilium.

An aliquod auxilium requiratur ad gratiam. 185.2.b

Azymus panis.

Vide 110.2.a

B

Baptiſmus.

Baptiſmus ſuſceptus cum fictione, an conferat gratiam recedente fictione. 160.2.b

Beatitudo.

An præter Moyſem, & Paulum quis viderit diuinam eſſentiam in hac vita. 171.2.e

Beatus.

Beati an videant creaturas in Verbo ex vi viſionis eſſentiæ diuinæ. 150.1.e

an Beati in ſtatu beatitudinis mereantur augmentum gratiæ & gloriæ eſſentialis de condigno, licèt Deus non vellet tale præmium tribuere. 154.2.c

An ſatisfaciant de condigno pro pœna temporaria eorum qui ſunt in ſtatu viæ. ibid.d

an Beatus poſſit in ſtatu beatitudinis de condigno aliquid ſibi, vel alteri mereri. ibid.e

Beatus in patria an poſſit diligere Deum amore amicitiæ naturali, viribus naturæ. 185.2.c

Beatorum impeccabilitas. 289.2.c

Beatus an ſecundùm legem ordinariam poſſit peccare mortaliter, aut venialiter. ibid.d

Vnde oriatur Beatorum impeccabilitas. 290.1.c

An ex ſola viſione intelligatur Beatus conſtitui impeccabilis, ſi Deus ſua potentia impediret amorem in voluntate Beati. ibid.2.b

Biblia.

Vulgata lectio Latina an habeat aliquem errorem in rebus quæ non pertinent ad fidem, vel mores. 263.1.d

Bonitas.

Quid addat bonum ſupra ens. 49.1.a

Non datur vna ratio bonitatis incluſa in inferiobus. ibid.2.a,b

Bonum non dicitur aliquod prædicatum, ante intellectum ex natura rei diſtinctum ab ente. ibid.

Bonum non dicit modum abſolutum etiam ſula ratione diſtinctum ab ente, quod dicitur bonum. 49.2.c

Bonum addit ordinem ad appetitum. ibid.e

Bonum ſignificatum nomine entis perfecti poteſt addere etiam negationem defectus in ſuo genere. 50.1.b

An omne ens ſit bonum. 51.1.c

Materia prima an ſit bona. ibid.

C

Caſtitas.

Caſtitatem ſeruandi iuramentum an ſit reſeruatum Pontifici. 170.2.d

Habens votum caſtitatis, an peccet contra votum per delectationem ſimplicem contra caſtitatem. 271.1.d

Caſus reſeruati.

An nouitij obligentur caſibus reſeruatis ſuæ religionis. 157.1.a

Cenſura.

Cenſura in materia propoſitionum quid. 149.1.e

Cenſuræ aliquot Theologicæ per centurias. 150.1.b

An per bellum [illegible] poſſit [illegible] ab irregularitate orta ex delicto. 16[illegible].2.b

Character.

Character an ſit relatio rationis & denominationis. 16[illegible].2.c

Character ſacramentalis quid. 252.1.b,c & ſeqq.

An ſit ſolùm relatio rationis. 320.1.b

Chriſtus an habuerit characterem accidentalem ſacerdotij. ibid.e

Character ſacerdotalis an maneat in anima, in ſtatu futuræ vitæ. 321.2.b

Charitas.

An ad actum charitatis ſupernaturalem requiratur ſupernaturalis cognitio. 97.2.e

An ſufficiat ſupernaturalis apprehenſio. 98.2.c

An habitus charitatis & gratiæ diſtinguantur realiter. 159.2.d & 178.2.d

Chriſtus Dom.

An in Chriſto ſit duplex eſſe exiſtentiæ. 130.2.e

An ſit neceſſarium aſſumi naturam cum propria exiſtentia, vel ſine illa. 134.2.e

An S.Thomas ſenſerit humanitatem Chriſti habere ſuam propriam exiſtentiam. 135.2.a

an Chriſtus fuerit verè Propheta. 136.1.c

Per quam ſcientiam fuerit Propheta Dominus. 137.2.c

Chriſtus an meruerit ſuam reſurrectionem. 141.2.a

An ſit probabile naturam diuinam ſanctificare humanitatem Chriſti. 155.2.b

An probabile, Chriſtum in cœlo non orare verbis expreſſis, ſed ſolùm repræſentatione vulnerum. 156.1.a

An probabile, Chriſtum non eſſe ſeruum. ibid.c

An poſſit concedi, Chriſtum in cœlo mereri pro nobis. ibid.2.c

An, reſurrectionem Chriſti, & eius aſcenſionem fuiſſe opera redemptionis. ibid.d

An vnio duarum naturarum in Chriſto ſit eſſentialis. 158.2.c

An ſit de fide, fuiſſe in Chriſto gratiam habitualem. ibid.e

Chriſtus an de facto meruerit ſuam beatitudinem animæ eſſentialis. 159.1.a

Actus Chriſti meritorij an ſint liberi quantum ad ſubſtantiam. 161.1.d

in Chriſto an fuerit habitus ſpei, & maneat in Beatis quantum ad ſubſtantiam. ibid.e

Chriſtus habueritne præceptum moriendi. 163.1.a

Chriſtus in quantum homo an ſit filius adoptiuus. ibid.2.d

An ſit perſona humana. ibid.e

An quatuor clauis cruci affixus fuerit. 164.2.b

Chriſti humanitas an habuerit propriam exiſtentiam. 165.1.b

Vnio humanitatis cum Verbo, an ſit naturalis. ibid.e

An eſſentialis. ibid.d

An humanitas Chriſti inhæreat diuinitati. ib.2.a

Chriſtus an in inſtanti mortis ſatisfecerit. ibid.e

Nónne fuerit verè & propriè Propheta. 168.2.b & 192.2.d,e

Caro Chriſti an ſit deſumpta ex ſemine Virginis. 169.1.d

Compoſitio in Chriſto ex diuina & humana natura, an ſit propriè compoſitio. ibid.2.c

Gratia Chriſti an fuerit finita. 170.1.d

Chriſti deſcenſus ad inferos. 171.[illegible].c

Chriſtus an ſit prædeſtinatus vt Redemptor ante

prou

[...]aiſionem originalis peccati. 178.1.b, c & 193.2.c
An de facto meruerit beatitudinem animæ ſuæ. ibid.e
Chriſtus an fuerit martyr. 192.1.c
Anima Chriſti an cognouerit omnia poſſibilia. 191.2.e & 270.2.a
Chriſtus an habuerit morbum aliquem. 192.2.c
Chriſti forma quæ. 211.2.a
An corporali pulchritudine mortales reliquos ſuperauerit. ibid.& ſeqq.
Chriſtus martyr. 230.2.d & 231.1.b
Quibus rationibus oſtendatur conueniens fuiſſe Chriſtum naſci de Virgine deſponſata. 278.2.d
Perſona Chriſti an ſit propriè compoſita. 319.1.b
An ſit compoſitus ex tribus ſubſiſtentiis. ibid.

Circumciſio.

Circumciſio an cauſet gratiam. 156.1.c

Cognitio.

Cognitio ſupernaturalis an poſſit mouere ad effectum naturalem ſecundùm ſubſtantiam. 92.1.d
An requiratur ad actum ſpei ſupernaturalem ex natura rei ſecundùm legem ordinariam. 96.1.a
An de potentia abſoluta Dei poſſit fieri actus ſpei cum ſola cognitione naturali. ibid.e
An ad actum ſpei ſupernaturalem ſufficiat cognitio ſupernaturalis ex parte principij. ibid.2.e
An ad actum charitatis ſupernaturalis requiratur ſupernaturalis cognitio. 97.2.c
An de potentia abſoluta poſſit voluntas elicere actum amoris ſupernaturalis per ſolam cognitionem naturalem. 98.1.b
An ad actus ſupernaturales virtutum moralium infuſarum ſit neceſſaria cognitio ſupernaturalis. 99.2.e
Cognitio Chriſti ſenſitiua. 308.1.e

Commenda.

Commendæ vtrùm vendi poſſint ſine ſimonia. 174.2.a

Concilium.

An ſit probabile Concilium aliquando adducere aliquem locum Scripturæ ad probandam ſuam doctrinam,& non in ſenſu literali. 164.1.c
An ratio Concilij ſemper ſit efficax. ibid.d

Concionator.

Concionator non obligatur docere doctrinam Chriſtianam ſingulos, ſed ſatis eſt ſi multos ſimul docet in Eccleſia. 104.1.c

Confeſſarius,& Confeſſio.

Confeſſariorum munus. 104.1.e
An peccet qui approbatus in vno Epiſcopatu, audit confeſſionem in alio. 109.2.c,d
in Confeſſione an poſſit explicari perſona complicis, quando viget neceſſitas confitendi, & non poteſt pœnitens aliter confiteri integrè. 158.2.b
in Confeſſione an ſit obligatio, per ſe loquendo, explicandi circumſtantias aggrauantes intra eandem ſpeciem. 162.1.b
An ſecretum ſacramentalis confeſſionis poſſit reuelari propter mortem vitandam. 175.1.c
An ſit obligatio explicandi in confeſſione circumſtantiam adulterij diſtinctam à ſimplici fornicatione. 182.1.e
An pœnitens teneatur explicare in confeſſione, quòd peccata quæ confitetur, ſint præſentis temporis,vel vitæ præteritæ. 188.1.b
An approbatus in vno Epiſcopatu, poſſit in alio audire confeſſiones. ibid.2.a
Vide 250.1.b

Confirmatio.

Vide 108.1.c
An ſit præceptum ſuſcipiendi Sacramentum Confirmationis. 322.1.a

Conſecratio.

in Conſecratione calicis, an aliquando aqua conuertatur immediatè in ſanguinem. 157.2.d
Forma conſecrationis calicis an ſit tantùm illa, *Hic eſt calix ſanguinis mei.* ibid.e

Conſilium.

Conſilia Euangelica an colligantur ex Scriptura. 301.1.e
Conſilium caſtitatis an colligatur ex Scripturis. 304.1.b
Conſilium obedientiæ an colligatur ex Euangelio. ibid.2.a

Contractus.

An Pontifex poſſit errare declarãdo aliquem contractum eſſe iuſtum,vel eſſe iniuſtum. 157.1.c

Contritio.

Vide 250.1.b

Corpus Chriſti.

Corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſtiæ an poſſit videri oculis corporis virtute artificiali. 88.2.c
An virtute ſupernaturali. 87.1.a
An B.Virgo oculis corporeis viderit Chriſtum ſub ſpeciebus Euchariſtiæ. ibid.d,e

Creatura.

An Beati videant creaturas in Verbo ex vi viſionis eſſentiæ diuinæ. 150.1.e

D

Dæmon.

DÆmoni an fides danda, ſi loquitur in aliqua perſona, & dicit ſe loqui ex præcepto Dei. 177.2.b
an in Dæmonibus manſerit fides ſupernaturalis ex parte actus & habitus. 178.2.c

Damnatio.

Damnati in inferno. 179.1.c

Delectatio.

Delectatio venerea. 167.2.a

Denarius.

Denarius,de vita æterna. 2,1.e
De gratia. ibid.
De virtutibus. ibid.
Denarij parabola operariorum. 150.1.b

Deus.

Deus an poſſit mouere corpus in inſtanti. 21.1.c
Deus omnipotens. 21 2.d
An poſſit demonſtrari ratione naturali. ibid.
Qua ratione Deus dicatur, & ſit omnipotens. ibid.e
Deus eos magis neceſſarium eſt. 23.2.a
in Deo quomodo ſit vna ſubſtantialis, quæ eſt eſſentia diuina. 79.2.a
An ſit poſſibilis ſpecies impreſſa Dei. 150.1.c
Deus quatenus ſit incomprehenſibilis, & quatenus non. ibid.2.d
in Deo an ſit ſubſiſtentia abſoluta. 166.2.a
Deus an erga ſeipſum non habeat actum amoris. 168.1.c
An ſit in ſpatiis imaginariis extra cœlum. 169.1.c

Notiones in Deo. 190.2.c

Dies azymorum.

An fuerit prohibitum Iudæis accuſare aliquem,aut ius dicere, prima die azymorum. 114.1.a

Dilectio.

Dilectio & ſanctitas differunt. 16.2.b

Diluuium.

Diluuium an attigerit omnes partes terræ. 191.2.c

Diſcurſus theologicus.

An per diſcurſum theologicum poſſit quis moueri ad amorem Dei ſuper omnia. 99.2.b

Diſpenſatio.

Diſpenſatio ſine cauſa in lege humana an ſit nulla. 159.2.d

Diſtinctio.

Quid requiratur vt duo aliqua diſtinguantur ante intellectus operationem. 42.1.d

An ſufficiat ſeparatio non mutua ante intellectum, vt duo dicantur realiter diſtingui. 43.2.d

Quoties duo aliqua ſeparatione non mutua ſeparantur, diſtinguuntur ante intellectum diſtinctione reali. 44.1.c

Nonnulla reipſa diſtingui ante intellectum, quæ tamen non inuoluunt ex parte vtriuſque relationem ſuperadditam realem. ibid.2.b

An ſit poſſibilis diſtinctio rationis. ibid.c

Diſtinctio rationis quotuplex ſit. 45.1.a

Doctor, & Doctrina.

Doctrina ſacra vtrùm ſit argumentatiua. 5.2.c

An S. aliquis Doctor Eccleſiæ errarit in aliqua materia. 191.1.b

Docens culpabiliter aliquam propoſitionem erroneam,aut errori proximam, ſcandaloſam, aut ſimilem, contra quam virtutem peccet. 148.2.c

Duratio.

In quo conſiſtat ratio formalis durationis. 56.2.a

Duratio quid. ibid.b

Duratio vt ſic abſtrahit à ſucceſſiua, & permanenti. ibid.d,e

An ratio menſuræ actiuæ conueniat durationi vt ſic. 57.1.a

Res quæ materiali tempore durant, quæ ſint. ibid.

Durationes ſpirituales quò diſtinguantur à tempore modo continuo. 58.1.c

Quænam duratio ſit æuum. 59.1.b

Vide *Æuum, Menſura, Tempus.*

E.

Eccleſia.

Eccleſia an poſſit errare in aſſignandis cenſuris propoſitionum. 149.2.c

Eccleſiaſticus.

An ſit probabile perſonas Eccleſiaſticas non habere dominium bonorum Eccleſiaſticorum. 163.1.e

An quòd non obligentur ad faciendam eleemoſynam. ibid.2.a

Effuſio ſanguinis.

An liceat ſumere medicinam prouocatiuam effuſionis ſanguinis. 168.2.c

Eleemoſyna.

An in extrema neceſſitate ſatis fiat præcepto eleemoſynæ per mutuum. 159.2.b

Perſonæ an obligentur ex iuſtitia ad faciendam eleemoſynam. 163.2.a

Elias, & Enoch.

An ſint in ſtatu merendi. 161.2.d

An ſint ſuperatiori in ſanctitate omnes Apoſtolos & Sanctos,excepta B.Virgine. ibid.e

Ens.

Quomodo non ens pertineat ad obiectum omnipotentiæ. 21.2.b

Non ens dupliciter dicitur. ibid.c

Ens hic loci quid. ibid.e

Cuiúſnam dicat negationem primum prædicatum entis. 46.1.c

Ens actu exiſtens an ſit quid conuertibile cum ente. 51.1.c

An ſint plures, vel pauciores paſſiones entis, quàm cauſæ quæ communiter numerantur. 52.1.c

Entia rationis quomodo dicantur paſſiones entis realis. ibid.2.c

Quæ paſſionum ſit alterâ perfectior. ibid.

Entia ſupernaturalia an menſurentur æuo, vel altiori duratione. 61.2.d,e

Epimenides.

Epimenides Propheta, id eſt, veritatis interpres, ſicut dicebantur Prophetæ. 136.2.a

Epiſcopatus.

Epiſcopatus vtrùm ſit ſacramentum. 184.2.c

An per ſacramentum Epiſcopatus conferatur gratia. 185.1.a

Error.

Error contra doctrinam Eccleſię in eo qui non vult ſcire quæ ſentiat Eccleſia, quid. 107.1.c

Errans ſcienter abſque ignorantia in quam virtutem peccet. 148.2.c

Eſſentia.

Eſſentia Dei vtrum neceſſaria. 23.1.d,e

An poſſint concedi in diuinis tres eſſentiæ relatiuæ metaphyſicæ. 157.1.b

Intelligere eſſentiale in Deo an producatur virtualiter ab eſſentia diuina. 177.1.d

Vide *Exiſtentia.*

Euangelium.

Perfectio Euangelica, an ſit de neceſſitate ſalutis. 159.1.b

Euchariſtia.

Vide 108.1.c

Euchariſtia an conferat primam gratiam etiam per accidens. 158.1.e

Species vini conſecrati in Euchariſtia,an conferat gratiam diſtinctam à gratia,quam cauſant ſpecies panis conſecratæ. ibid.2.a

An poſſit aliquis accedere ad Euchariſtiam cum ſola attritione cognita vt tali. 161.2.a

An poſſit quis ſumere Euchariſtiam non præuia confeſſione peccati mortalis quod habet. 166.2.b

An ſit peccatum accedere ad Euchariſtiam, illum qui cum vxore habuit copulam coniugalem hon[...]ſtam. 171.1.c

An ſpecies ſacramentales toto tempore quo durant in ſtomacho,cauſent gratiam. 175.1.d

An licitum ſit dare & ſumere plures formas conſecratas ad communicandum. ibid.e

An aqua mixta vino in calice conuertatur immediate in ſanguinem Chriſti. 177.1.c

Quant[...] as Eu[...]hariſtiæ an per c[...]nſ[...] tionem creetur de nouo. 178.1.a

An poſſit ſuperior religionis pr[...]re ſubditum receptione Euchariſtiæ ad tempus, propter corre[...]

correptionem illius. 193.1.e
Euchariſtiam quotidie ſumere, an ſit conuenieos. 226.1.a

Exiſtentia.

An in Chriſto ſit duplex eſſe exiſtentiæ. 130.2.e
An neceſſarium ſit natoram aſſumi cum propria exiſtentia, vel ſine illa. 134.2.e
An S. Thomas ſenſerit humanitatem Chriſti habere ſuam propriam exiſtentiam. 135.2.a
Exiſtentia & eſſeutia an diſtioguantur realiter. 321.1.6.
Vide *Eſſentia.*

F.

Falſitas.

an ſit FAlſitas aliqua oppoſita veritati tranſcendentali. 48.2.d

Feſtum, Feſtiuitas.

Feſta Iodæorum computantor à veſpera vnius diei, vſque ad veſperam diei ſequentis. 111.1.a & 114.2.b
Feſta quædam Iudæorum per dioerſos dies hebdomadæ exordium habuerunt, & mobilitatem. ibid.b
Quocunque die oècurrit nouilunium & vernalis æquinoctij, eodem die celebrarunt Iudæi Neomeniam, & Kalendas primi menſis, exceptis tantùm duobus caſibus. ibid.
Ars piogendi an ſit licita in die feſto. 180.1.b

Fides, Fidelis.

Fidei Catholicæ neceſſitas ad iuſtificationem, remiſſiué. 138.1.d
Fidelis an obligetur ad credendum fide diuina, ſe credere fide diuina. 164.1.b
Actus fidei dioinæ an ſit neceſſarius quantum ad ſpecificationem. 172.2.e
In hæretico an ſit actus fidei infoſæ ſupernaturalis ob teſtimonium Dei. 184.1.a
An in hæretico manere poſſit actus fidei propter teſtimonium Dei circa aliquem articulum, loquendu de actu naturali ſecundùm ſubſtantiam. 185.1.d.

Filius, & Sp.S.

in Filio, & Sp.S. an dentur origioes paſſiuæ. 177.1.e

Fœmina.

Fœminæ veteris Teſtamenti an omnes meruerint de congruo maternitatem Dei. 153.2.d
Fœmina corrupta an poſſit ſe fingere virginem, & occultare veritatem, vt contrahat matrimonium. 165.1.e
Fœmina an poſſit ſuſcipere ordinem ſacrum ex diſpoſitione. 167.1.e

Forma.

Forma materialis ſubſtantialis an habeat aliqoam ſubſiſtentiam. 124.2.b
Forma Chriſti Dom. 211.2.a

B. Franciſcus.

Religio S. Franciſci an ſit de iure diuino quantum ad exiſtentiam. 167.2.b

Frater.

Quo ſenſu in Euangelio aliqui dicantur fratres Domini. 297.1.e
Quo iure propinquitatis aliqui in Euangelio dicantur fratres Domini. 298.1.e

Furtum.

Quantitas neceſſaria ad peccatum mortale furti quæ. 169.2.a
An ſit peccatum mortale retinere magnam quantitatem pecuniæ, quando deſumpta eſt à pluribus perſonis, & à qualibet ſolùm ſumpta eſt paruiſſima quantitas. 178.2.e

G.

Gloria.

lumen GLoriæ an diſtinguatur ab impreſſa ſpecie. 150.1.e
An de potentia abſoluta poſſit fieri electio efficax ad gloriam, ante præciſa merita, ſi gloria danda eſt propter merita. 160.1.a
lomen Gloriæ an ſit potentiæ vitalis. 162.1.e
lumen Gloriæ, & impreſſa ſpecies viſioois Dei. 282.1.a
Identitas luminis gloriæ cum ſpecie impreſſa Dei. ibid.2.e
An ſit poſſibilis aliqua ſpecies impreſſa diuinæ eſſentiæ, & lumen gloriæ. 284.1.e
An lumen gloriæ diſtinguatur realiter à lumine ſcientiæ infuſæ Chriſti. 286.1.e

Græci.

Opinio Græeorum, aſſerentium, quòd in die Iudicij aliqui non moriantur, an ſit probabilis. 191.2.b

Gratia.

Gratia præueniens quid. 23.1.e
Ao poſſit eſſe aliqua gratia excitans, ſeu præueniens ſupernaturalis ſecundùm ſuam entitatem. ibid.2.d
an Gratia præueniens, quæ eſt motus indeliberatus voluntatis, ſit ſupernaturalis ſecuudum ſubſtantiam. 25.1.b
An ſit aliqua gratia præoeniens ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam. 152.2.e
Gratia & peccatum mortiferum, an de facto ſint in eodem ſubiecto ſimul. 154.2.a
Habitus gratiæ, & habitus charitatis an diſtinguantur realiter. 159.2.d & 321.1.a
An præmium gratiæ quod meretur actus remiſſus iuſti, detur ſtatim. 162.1.b
An primum auxilium gratiæ de potentia abſoluta poſſit cadere ſub meritum per opera ſubſequentia facta ex gratia. ibid.e
An poſſit probabiliter negari auxilium gratiæ ordinis naturalis ſecundùm ſubſtantiam ad bene operandum opera moralia virtutis acquiſitæ. 168.1.a
An propter peccatum primi parentis amiſerimus auxilia ſufficientia. 170.1.e
Habitus charitatis & gratiæ an diſtinguantur realiter. 178.2.d
An colligatur ex Auguſtino, Baptiſmum recedente fictione conferre gratiam. 185.1.d
An alia ſacramenta diſtincta a Baptiſmo conferant gratiam recedente fictione. 186.1.e
An per peccatum veniale amittatur aliqoa pars intenſionis gratiæ habitualis. 187.1.e
Gratia habitualis an opponatur peccato veniali per differentiam indiuidualem phyſicam ipſius habitus. 188.1.a

Gratiarum actio.

Vide 248.2.a
An debeat eſſe prior petitione. 249.1.b

H

Habitus.

HAbitus ſupernaturalis ad quid neceſſarius. 78.1.c
Habitus acquiſitus an concurrat concurſu vitali. ibid.d
An ſit probabile habitum gratiæ habere diuerſas differentias indiuiduales diſtinctas ab intenſione. 156.2.a

Hæreſis; Hæreticus.

Hæreſis an poſſit eſſe cum ignorantia vincibili. 106.2.a
Conſummati exteriùs, id eſt, extra voluntatem. ibid.d
In voluntate non requiri voluntatem expreſſam ſentiendi, contra id quod docet Eccleſia. ibid.e
Hæreſis quomodo incurratur ex verbis prolatis inordinatè. 148.1.e
An ſit obligatio denunciandi hæreticum, poſtquam recitauit hæreſim. 163.1.a
An in peccatis ob hæreſim ſit ſecundus ordo correctionis fraternæ antequam denuncietur quis S. Inquiſitioni. ibid.c
an in Hæretico ſit actus fidei infuſæ ſupernaturalis ob teſtimonium Dei. 184.1.a

Hiſtoria.

Hiſtoria alicuius Sancti recepta ab Eccleſia, approbata in Breuiario, an ſit certa. 174.2.c

Homicidium.

An frater poſſit occidere ſororem quæ concepit ex fornicatione, ſi frater timet infamiam ſibi ex futuro partu. 194.1.2,b

Homo.

Hominis ſubſiſtentia, vtrùm ſit aliquid materiale, vel ſpirituale. 129.1.a
Cauſa efficiens huius ſubſiſtentiæ quæ. ibid.c
An ſit diuiſibilis ſubſiſtentia hominis ſecundùm partes integrantes. ibid.d
vtrùm Homini in ſtatu viæ nullum debeatur auxilium ſufficiens naturalis ordinis, ſed omnia ſint gratia per Chriſtum. 152.2.d
Homo an cognoſcat euidenter ſuam fidem diuinam. 164.1.a

Hora Canonica.

Vide 591.1.e
An poſſit aliquis complere obligationem recitandi officium diuinum, recitando quolibet die officium quodlibet, quodcunque illud ſit. 317.2.b
Sacerdos an poſſit implere obligationem recitandi officium, etiamſi diſtractus ſit voluntariè, ſi proferat ſolùm verba. ibid.a

Humilitas.

Humilitatis virtus an fuerit cognita à Philoſophis Gentilibus. 139.2.e
Humilitas an ſit virtus diſtincta à magnanimitate. 162.1.d
Humilitas quid ſit, ex S. Climaco. 246.1.a
Humilitatis vis. 247.1.d

Hypoſtaſis.

Hypoſtaſis quid, remiſſiuè. 122.2.d

I

Ieiunium.

IEiunij lege an obligentur ſexagenarij. 160.2.d
An pro collatione ſumi poſſint duo oua die ieiunij. ibid.e
An quarta, vel quinta pars comeſtionis. 175.2.b
An homo obligari poſſit ad ieiunium ex voto obligatione religionis, & obligatione temperantiæ. 181.1.d

Iephthe.

An occiderit filiam ſuam. 175.1.6

Ignorantia.

Ignorantia an ſit cauſa peccati. 100.2.a,b
Quid & quotuplex ſit. ibid.
Fuse ſumpta an ſit peccatum. 101.1.b
Sumpta pro priuatione actualis cognitionis, quæ dicitur inconſideratio, bene poteſt eſſe peccatum ſecundùm ſe. ibid.2.b
An ſit peccatum ſpeciale. ibid.2.c
Mens S. Thomæ quæ. 102.1.a
An inter infideles, vel fideles poſſit eſſe aliqua ignorantia inuincibilis iuris diuini. 103.1.a
An iuris naturalis poſſit eſſe aliqua ignorantia inuincibilis. 104.1.d
Quomodo legis humanæ ignorantia cenſeatur carere culpa. ibid.2.e
An poſſit eſſe ignorantia inuincibilis facti. 105.1.c
Ignorantia inuincibilis facti quæ. ibid.e
Ignorantia comitans an excuſet à culpa. ibid.2.e
An cum ignorantia vincibili poſſit eſſe peccatum hæreſis. 106.2.a
Ignorantia vincibilis poteſt excuſari à peccato hæreſis, & non à peccato homicidij, vel alterius ſimilis. ibid.e

Immortalitas.

Quomodo ſolus Deus dicatur habere immortalitatem. 241.2.b

Incarnatio.

Chriſtus in quantum homo an ſit filius adoptiuus. 163.2.d
Perſona diuina an poſſit hypoſtaticè aſſumere immediatè formam accidentalem ſeparatam à ſubſtantia. 169.2.d
An Chriſti humanitas potuerit prius natura, quàm vniretur, mereri de congruo incarnationem. 178.1.d
Humanitas Chriſti an potuerit peccare de potentia abſoluta. ibid.2.a
An perſona humana conuerſa ſit in perſonam Verbi per incarnationem. 183.1.b
An humanitas Chriſti in inſtanti temporis, in quo vnita eſt Verbo diuino, priùs naturà habuerit propriam ſubſiſtentiam. 191.1.c
Chriſtus prædeſtinatus an ſit filius Dei. 316.1.a
An habeat characterem ſacerdotalem, quòd ſit qualitas ſacerdotalis, ſicut habent alij Sacerdotes. 318.1.e

Incomprehenſibilitas Dei.

Incomprehenſibilitas Dei quatenus conceſſa, & quatenus non. 150.2.d
An ſit de fide Deum eſſe incomprehenſibilem ab intellectu creato. 261.2.c,d
Explicatur incomprehenſibilitas Dei à Franciſco Victoria, & aliquibus aliis. 262.1.b
Explicatio à D. Thoma, & aliis. ibid.2.a
Quid colligatur ex Patribus, vel ex Scriptura circa incomprehenſibilitatem Dei 264.1.a
In quo conſiſtat ratio cognitionis comprehenſiuæ Dei. ibid.2.b

Senſus

Senſus Concilij Lateranenſis c.firmiter, de ſumma Trinitate, circa incomprehenſibilitatem Dei. 266.2.c
Quid ſenſerint Latini PP.de incomprehenſibilitate Dei. 267.1.c,d
Græci PP.quid ſenſerint. 268.1.d
An ad comprehenſionem requiratur certa perfectio intenſionis in cognitione. ibid.2.d

Indiuiduum.

Indiuiduum ſubſtantiæ materialis completæ conſtituitur in eſſe indiuidui per differentiam indiuidualem. 36.1.d
Differentia indiuidualis non diſtinguitur ante intellectum à natura ſpecifica. ibid.e
Differentia indiuidualis ſumitur à tota entitate. ibid.2.c
Quod ſit principium indiuiduationis rerum materialium incompletarum. 37.2.c
Principium indiuiduationis in accidentibus materialibus quod. 39.1.d
Quod ſit principium indiuiduationis in ſubſtantiis ſpiritualibus completis. 41.2.a,b
Vide *Accidens.*

Infernus.

An in die aſſumptionis B.Virginis Deus remittat aliquid pœnæ damnatis in inferno, ita vt minus puniantur. 179.1.c

Infidelis.

An inter infideles,vel fideles poſſit eſſe aliqua ignorantia inuincibilis iuris diuini. 103.1.a
in Infidelibus ſunt aliqua opera bona ex auxilio gratiæ. ibid.2.b,c
in Infidelibus ſunt aliqua auxilia gratiæ, quibus ſi bene niterentur, Deus non negaret illis alia auxilia neceſſaria ad iuſtificationem. ibid.

Inquiſitio.

Quòd iudex ſæcularis poteſt iudicare de aliquo crimine, an pertineat ad officium S.Inquiſitionis. 161.2.a
S.Inquiſitio an poſſit prohibere libros,vel ſcriptum aliquod, quando non continet doctrinam contra fidem, vel temerarium,erroneum,aut ſcandaloſum. 328.2.c

Intellectus.

An ad hoc quòd intellectus intelligat, requiratur actio ipſius intellectus,& terminus illius. 66.2.c
In ſolo termino, prout diſtinguitur ab actione immanenti intellectus, non reperitur totum quod requiritur vt intellectus intelligat. 68.2.b
An Deus poſſit efficere terminum intellectionis, ſine concurſu intellectus. 71.1.b,c
Omnino impoſſibile, affirmare de facto intellectum intelligere ſine proprio concurſu actiuo. 72.1.b
Terminus intellectionis fieri poteſt à ſolo Deo ſine concurſu intellectus. ibid.c,d
Talis terminus intellectus poteſt fieri à Deo in intellectu,ſine ipſius intellectûs concurſu cauſæ efficientis. 73.1.b
An Verbum productum à ſolo Deo,& poſitum in intellectu, poſſit producere habitum in ipſo intellectu. 74.2.c
An per Verbum ſolum productū à Deo in intellectu moueatur voluntas ad operandum circa obiectum repræſentatum. 75.1.c
An per Verbum factum à ſolo Deo,conſeruatum tamen efficienter ab intellectu, intelligat intellectus. ibid.d
An ſine concurſu animæ poſſit à Deo cum intellectu fieri quicquid neceſſarium eſt ad ſtatum intelligendi. ibid.
An ſine concurſu animæ fieri poſſit quicquid neceſſarium eſt, vt ipſe intellectus conſtituatur in ſtatu vitaliter operantis,ſcilicet intelligentis. ibid.
An poſſit anima intelligere per ſolum ſuum concurſum, ſine actiuo concurſu intellectus. 76.2.c

Ioan.Baptiſta.

S.Ioannes Baptiſta an conceptus fuerit ſine peccato originali. 187.1.c

Irregularitas.

An incurratur ob peccatum externum omnino occultum, quod in iudicio non poteſt probari. 180.1.c

Iubileum.

An quando duobus diebus immediatè occurrunt duo iubilea, quorum quodlibet requirit confeſſionem & communionem, ſit neceſſarium ad lucrandam indulgentiam,bis confiteri,& bis ſumere Euchariſtiam. 323.2.a

Iudex.

Quòd Iudex ſæcularis poteſt iudicare de aliquo crimine,an pertineat,vel non, ad officium S.Inquiſitionis. 161.2.a
Iudex laicus an per poteſtatem laicam poſſit cognoſcere cauſas Eccleſiaſticas. 166.1.b
Iudices S.Inquiſitionis an poſſint prohibere libros, vel ſcriptum aliquod, quando non continet doctrinam contra fidem,vel temerarium,erroneum, aut ſcandaloſum. 318.2.c

Iuramentum.

Iuramentum promiſſorium de faciendo peccato veniali,an ſolùm ſit peccatum veniale. 172.2.b
An Epiſcopus poſſit diſpenſare in iuramento caſtitatis,& religionis. 183.2.d
An propoſitum iurandi frequenter ſit peccatum mortale. 189.1.d
Iuramentum de defendenda doctrina vnius partialis autoris,an ſit licitum. 223.2.d
An obliget iuramentum quando aliqua opinio illius Doctoris ab omnibus iudicatur non probabilis,etiam ab eo,qui facit iuramentum. ibid.e
An iſtiuſmodi iuramentum ſit licitum in aliqua Vniuerſitate. 225.1.a

Iuſtificatio.

An præter fidem Catholicam requiratur ad iuſtificationem aliqua fides priuata. 138.1.d
ad Iuſtificationem an ſit neceſſarius actus fidei, qui habeat pro obiecto formali Dei teſtimonium. 157.1.c

Iuſtitia.

Iuſtitiæ diſtributiuæ violatio an inducat obligationem reſtituendi. 179.1.a,b

Iuſtus.

Iuſtorum opera meritoria. 153.2.c
Iuſtus an poſſit mereri ex gratia reparationem poſt Baptiſmum. 154.2.b
An mereatur gratiam & gloriam per opus præceptum. 162.1.a
An præmium gratiæ quod meretur actus remiſſus iuſti,detur ſtatim. ibid.b
Iuſtus an per bona opera mereatur de congruo gloriam corporis. 168.1.c

Lex.

L.

Lex.

LEgem obſeruans naturalem an ſaluetur. 173. a.e
An in lege naturali, ante legem ſcriptam potuerit aliquis ſaluari ſine actu charitatis. ibid.e

Liber.

Libri prohibiti. 189.2.b
Liber vitæ quid. 202.2.b
Liber Eccleſiaſticus. 316.2.e

Lingua.

Donum linguarum conceſſum Apoſtolis in quo conſiſtat. 170.2.e

Locus.

Loci, id eſt, ſedes, ex quibus ſumuntur argumenta in diſputationibus. 1.1.c
Locus argumentandi ex Scriptura. 1.2.b
Non poteſt argumentari ex ſola Scriptura contra Gentiles. ibid.
Contra admittentes libros ſacros poteſt dupliciter argui teſtimoniis Scripturæ. ibid.
Inter Catholicos eſt efficax argumentum ex teſtimonio Scripturæ, quod omnes Patres eodem modo interpretantur iuxta decretum Concilij Tridentini. ibid.d
Locus ex teſtimoniis Chriſti. 2.1.b,e
Ex dictis Apoſtolorum. ibid.2.e
Ex authoritate Eccleſiæ Catholicæ. 3.1.a
Ex authoritate ſummi Pontificis. ibid.e
Ex teſtimonio ſanctorum Patrum. 4.1.a
Ex authoritate Doctorum Theologorum, & Iuriſperitorum. ibid.2.b
A ratione naturali, deſumpta ex naturali lumine. 5.1.c
Ab authoritate Philoſophorum, & humanæ hiſtoriæ. ibid.2.2.b
Ex authoritate Angelica. 6.2.a
Vide *Sedes*, & *Argumentum*.

M.

Maria Magdalena.

MAria Magdalena an ſecluſa vnione hypoſtatica habuerit tantam gratiam, quantam habuit anima Chriſti. 170.1.a

Martyr, Martyrium.

An qui mortem pateretur pro defenda conceptione immaculatæ Virginis ſine originali, eſſet Martyr. 325.1.d
Martyrium quid. 230.2.d
ad Martyrium an requiratur quòd ſit actus honeſtus. ibid.e
Martyrium adultorum & paruulorum ibid.& ſeqq.
an ad Martyrium ſit neceſſarius actus fortitudinis. 231.1.c
An vt mors reipſa ſequatur. ibid.2.b
An Chriſtus fuerit verè & propriè martyr. 232.1.b

Materia.

Materia prima, an habeat partialem ſubſiſtentiam. 121.2.e
An habeat in toto compoſito modum aliquem ſuperadditum, ratione cuius poſſit dici per ſe ſubſiſtere. 123.2.b
An forma materialis ſubſtantialis habeat aliquam ſubſiſtentiam. 124.2.b

Matrimonium.

Vide 108.2.b
Matrimonium an conferat gratiam in lege Euangelica. 164.2.e
Matrimonium Eunuchorum an ſit validum iure naturali. ibid.d,e
Matrimonium per Procuratorem inter homines baptizatos, an ſit Sacramentum. 167.2.e
An in ſacramento Matrimonij ſint forma verba ſacerdotis. ibid.d
An liceat ſumere medicinam prouocatiuam effuſionis ſanguinis. 168.2.e
Matrimonium infidelium quando conuertantur ad fidem, an conferant gratiam ex opere operato. 170.2.e & 193.1.a
Mutuus conſenſus eorum qui contrahunt matrimonium, an ſufficiat vt Pontifex diſpenſet in matrimonio rato, non conſummato. 192.1.c
Matrimonium præſente parocho tantùm per tranſitum, an poſt Concilium Tridentinum ſit validum. 272.2.d
Matrimonium Virginis cum Ioſepho. 276.1.a
An colligatur ex Patribus fuiſſe verum matrimonium inter Mariam & Ioſephum. ibid.b
An B. Virgo contraxerit matrimonium cum Ioſepho poſt votum virginitatis. ibid.2.a
Quomodo id fieri potuerit, cùm per matrimonium tradatur dominium corporis alteri contrahenti. ibid.e
Qua ratione probetur à Patribus fuiſſe conueniens Virginem contraxiſſe matrimonium cum Ioſepho. 277.1.e
Ratio S. Ignatij martyris. ibid.e
Quibus rationibus oſtendatur conueniens fuiſſe Chriſtum naſci de Virgine deſpōſata. 278.2.d
An ſit de fide inter Mariam & Ioſephum fuiſſe verum matrimonium. 279.1.b
Quando fuerit contractum matrimonium per verba de præſenti inter Mariam & Ioſephum. 280.1.e
Quo tempore Ioſeph & Maria ſimul habitare cœperint. ibid.2.b
In qua ætate Maria & Ioſeph contraxerint matrimonium. ibid.e
Qua de cauſa Ioſephus dimittere voluerit Mariam prægnantem. 281.1.d
B. Virgo an contraxerit verum matrimonium cum Ioſepho per verba de præſenti, vel ſigna. 317.2.c
Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum his qui habentur tanquam coniuges, & tamen nunquam contraxerunt matrimoniū, &c. ibid.d,e

Mendacium.

Mentiri verùm liceat in aliquo caſu. 165.2.e

Menſis.

Menſes lunares apud Iudæos. 111.2.2.b

Menſura.

Ratio menſuræ propriè conuenit quantitati, ſed iam per extenſionem quandam extenditur ad durationem. 57.1.a
Res quæ materiali tempore menſurantur, quæ ſint. 57.1.e

Meritum.

Michaëlis Baij error circa meritū hominis. 141.2.b
An detur meritum de congruo, vel diſpoſitio ex viribus naturæ reſpectu primi auxilij gratiæ. 153.1.b
An detur de congruo ex auxilio gratiæ reſpectu gratiæ ſanctificantis formaliter. ibid.d
An de congruo prioꝝ gratiæ habitualis. ibid.e

An

An actus remiſſi iuſtorum mereantur augmentum gratiæ & gloriæ. ibid.2.b
Operum iuſtorum meritum. ibid.e
An omnes fœminæ veteris Teſtamenti meruerint dè congruo maternitatem Dei. ibid.d
In Purgatorio an detur meritum de condigno augmenti gratiæ, & gloriæ, licèt Deus non velit dare illud præmium. ibid.e
An opera iuſtorum in Purgatorio ſint ſatisfactoria pro pœna temporalia, licèt Deus non velit pœnam remittere, niſi per ſatiſpaſſionem. 654.1.a
An Beati in ſtatu beatitudinis mereantur augmentum gratiæ & gloriæ eſſentialis de condigno, licèt Deus non vellet tale præmium tribuere. ibid.e
An de congruo poſſint mereri aliquid ſibi, vel alteri. ibid.e
An iuſtus poſſit mereri ex gratia reparationem poſt Baptiſmum. ibid.2.b
An B. Virgo meruerit maiorem gratiam & gloriam, quàm haberent omnes Beati ſimul. ibid.e
An maternitatem ſuam meruerit. ibid.d
An de condigno meruerit maternitatem. 155.1.b
An merita mortificata reuixerint per ſubſequentem iuſtificationem ad præmium eſſentiale. ibid.2.a
Elias & Enoch an ſint in ſtatu merendi. 161.2.d
Iuſtus an mereatur gratiam & gloriam per opus præceptum. 162.1.a
An primum auxilium gratiæ de potentia abſoluta poſſit cadere ſub meritum per opera ſubſequentia facta ea gratia. ibid.e
Iuſtus an per bona opera mereatur de congruo gloriam corporis. 168.1.e
An in pura omiſſione poſſit eſſe meritum. 222.1.e

Michael Baius.

Michaëlis Baij error circa meritū hominis. 141.2.b

Miles.

Milites S. Ioannis an ſint religioſi. 574.2.b

Miniſter.

An pro labore intrinſeco Sacramentorum poſſit Miniſter accipere pretium. 558.1.e

Miſericordia.

An ædificare ſepulchrum pro mortuis, ſit opus miſericordiæ. 204.2.e

Miſſa.

Sacerdos an poſſit offerre ſacrificium Miſſæ pro vno in primo loco, & pro alio in ſecundo loco: & pro quolibet proprium ſtipendium, ſeu eleemoſynam accipere. 173.1.e
Poſsitne quis obligari offerendi vnum ſacrificium per ſecundam intentionem, quando pro illo non accipit ſtipendium, ſed ſolùm pro prima intentione. ibid.2.b
An Pontifex poſſit concedere priuilegium vt quis ſatisfaciat obligationi dicendi plures Miſſas, applicādo vnā pro multis illis. 183.1.d
An impleat aliquis præceptum audiendi Miſſam, quando per raptum & ecſtaſim eleuatur in contēplationem diuinorū officiorum. 275.1.d
An poſſit impleri præceptum audiendi Miſſam, etiamſi quis audire incipiat poſt finitum Euangelium. 319.1.a
An ſacrificium Miſſæ conferat gratiam ex opere operato ei pro quo offertur. 319.2.a

Monumentum.

Vide *Sepulchrum.*

Mortuus.

An ædificare ſepulchra pro mortuis ſit opus miſericordiæ. 204.2.e
Mortuorum veneratio, canonizatio, beatificatio. 207.2.e

Motus.

An Deus poſſit mouere corpus in inſtanti. 21.1.e
Motûs extenſio duplex. 54.1.a
Motus quid. ibid.e

Motus Pontificum.

Eorum vis & authoritas. 167.1.e

Mutuum.

An poſſit aliquid exigi vltra ſortem pro recipiendo mutuo, quod eſt periculum recuperandi. 159.1.e

N.

Natura.

Natura & ſuppoſitum differunt. 118.1.c
An ſit probabile naturam diuinam ſanctificare humanitatem Chriſti. 155.2.b
Vnio duarum naturarum in Chriſto an ſit eſſentialis. 158.2.c
Exiſtentia naturæ an diſtinguatur à natura. 194.1.a
Vide *Subſiſtentia.*

Nouitius.

Nouitij an obligentur caſibus reſeruatis ſuæ religionis. 157.1.a

O.

Odium.

Odium quid, & quotuplex. 200.2.e
An in Deo ſit propriè affectus odij. ibid.a

Officium.

Conceſſio officij vtrùm ſit licita. 143.1.a & ſeqq.
Quomodo ea fieri debeat, & quæ adhibenda cautio. 143.2.e
Statutum regni Caſtellæ circa futuras officiorum ſucceſſiones. 144.2.a
Diſpoſitio iuris communis. 145.1.a
An quando prohibita eſt conceſſio futuræ ſucceſſionis, ſit prohibita promiſſio officij. ibid.b
An quando ſit conceſſio futuræ ſucceſſionis in aliquo officio poſt mortem poſſidentis, cenſeatur facta ſi alio modo vacauerit officium. ibid.e
An quando conceſſio eſt officij temporalis, non perpetui, & conceditur futura ſucceſſio pro tempore vacationis, ab ipſo tempore quo durаſſet tale officium, & tamen vacat prius, ex aliqua cauſa, an electus pro futura ſucceſſione debeat illud ſuſcipere ſtatim ac vacat. ibid.a.e
An cōceſſio futuræ ſucceſſionis expiret, ſi concedens moriatur antequam officiū vacet. ibid.e
An poſſit Princeps reuocare conceſſionem factam futuræ ſucceſſionis. 146.1.e
An ſint prohibitæ conceſſiones futuræ ſucceſſionis alicuius officij in illo viuentis expreſſo nomine. ibid.e

Oleum.

Oleū in parabola de decē virginibus quid. 235.2.d

Omiſſio.

Vide 222.1.b

Omnipotentia.

An Deus ſit omnipotens. 21.2.d
Quomodo omnipotentia referatur ad creaturas. ibid.2.b

Quomodo non ens pertineat ad obiectum omnipotentiæ. ibid.

an Omnipotentia dicat realem ordinem ad creaturas. 23.1.a

Omnipotentia Dei eſt abſoluta. ibid.2.e

An ſi creaturæ non eſſent poſſibiles, maneret in Deo intrinſeca perfectio omnipotētiæ. 24.1.a

Obiectum omnipotentiæ an ſit aliquid reale, vel purum. 27.1.d

An poſſit Deus non facere vt præterita non fuerint. 28.1.e

An facere alia, præter ea quæ fecit, & facturus eſt. ibid.2.e

An non ſolùm poſſit plura, & plura indiuidua ſine fine producere, ſed etiam plures, & plures ſpecies. 29.1.b

An poſſit à Deo fieri vniuerſum perfectius. ibid. 2.e

An hoc vniuerſum poſſit perfici quantum ad partes permanentes. 30.1.d

Opinio.

Opinio vnius Doctoris an poſſit eſſe probabilis. 148.1.a

Opera.

Opera iuſtorum, corúmque meritum. 153.2.e

Oratio.

An ſit peculiare præceptum orationis, vel plura, pertinentia ad diuerſas virtutes. 160.2.c

Ordo.

Vide 107.2.e

An Sacerdos poſſit ex commiſſione conferre ſacramentum Ordinis. 159.2.e

Oſculum.

Oſculum, & amplexus impudicus quale ſit peccatum. 160.2.a

P.

Panis.

PAnis azymus. 110.2.a

An poſt conſecrationem panis maneat cum ſpeciebus exiſtentia panis. 156.1.d

Parabola.

Parabolæ partes quæ. 10.1.a

Parabola denarij operariorum. 150.2.b

Parabola de theſauro abſcondito, *Matth.* 13. 228. 1.e

Paraſceue.

Paraſceue Paſchæ *Ioan.* 19. quid. 113.1.a

Paraſceue, de præparatione ciborum. ibid.b

Parochus.

Parochus, vel concionator non tenetur docere doctrinam Chriſtianam ſingulos, ſed ſatis eſt, ſi multos ſimul docet in Eccleſia. 104.1.e

Paruulus.

Paruuli morientes ante vſum rationis. 170.1.b

Paſcha.

An Chriſtus celebrauerit Paſcha Iudæorum eo anno, quo mortuus eſt. 110.2.b

An celebrauerit luna decimaquarta. 111.1.a

An Chriſtus celebrauerit Paſcha luna 14. & Iudæi eadem die. ibid.e

Paſcha, id eſt, panes azymi. ibid.2.a

An Chriſtus celebrauerit Paſcha luna 14. in prima Veſpera illius, vel in vltima. 114.2.d

Paſſio.

Paſſio entis, vide *Ens.*

Paſſio ad aliquid. 41.2.b

Pater æternus.

An in Patre æterno diſtinguantur realiter ſpiratio actiua, & paternitas. 158.1.c.d

Patres.

an Pater aliquis, aut Doctor Eccleſiæ vſus fuerit ratione inefficaci, vel loco Scripturæ, in ſenſu morali. 164.2.b

S. Paulus.

An cognouerit in raptu, animam ſuam non fuiſſe ſeparatam à corpore. 170.2.a

Peccatum.

Debitum contrahendi peccatum originale quid. 79. 2.d

An hoc debitum ita ſit propriè debitum, & obligatio, vt ſolutione, vel remiſſione dicatur tolli. 80.1.b

An B. Virgo peccauerit in Adamo. ibid.d

An habuerit debitum contrahendi peccatum originale. ibid.2.d

An in propria perſona habuerit debitum contrahendi originale peccatum. 81.1.2.b

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, Virginem contraxiſſe debitum peccati originalis. 82.1.d

Modus philoſophandi in hac materia, ex opinione authoris. ibid.2.c

An poſt iuſtificationem manſerit in B. Virgine debitum peccati originalis. 83.1.d

An ſi B. Virgo habuiſſet peccatum originale, Chriſtus ex illa naſcens illud contraheret. 84.1.a

An peccatum originale poſſit reuiuiſcere per ſubſequens peccatum. ibid.

An potuerit *res ita diſponi* à Deo, vt remiſſum peccatum originale iterum veluti reuiuiſceret, ſola oblatione gratiæ habitualis. ibid.2.e

An potuerit ita fieri, & inſtitui lex de danda iuſtitia originali habituali, vt illa ablata ex ſola voluntate Dei, ſequeretur vt iterum quaſi reuiuiſceret peccatum originale. ibid.

Poteſt ex voluntate Dei auferri peccatum originale, poſt iuſtitiam & ſanctitatem acceptam ad delendum illud. 85.1.b

Is qui iuſtitiam acceptam amittit per peccati contractionem, non contrahit iterum peccatum originale. ibid.e

An in caſu quo reuiuiſceret peccatum originale, eſſet dicendum reuiuiſcere eandem priuationem iuſtitiæ originalis, vel priuationem numero diuerſam. ibid.2.a

Contra quam virtutem peccet qui culpabiliter docet aliquam propoſitionem erroneam, aut errori proximam, ſcandaloſam, aut ſimilem. 148.2.c

Peccatum primum Angeli an fuerit appetitus ſuperbiæ citra vnionem hypoſtaticam. 151.2.b

Eſſentia peccati commiſſionis an conſiſtat in aliquo reali poſitiuo. 152.1.a

An eſſentia peccati omiſſionis conſiſtat in relatione rationis. ibid.b

an Peccet ſolùm venialiter qui peccat cum dubio de materia obiecti, non oblata cognitione mortalis, vel venialis. ibid.c

Eſſentia peccati originalis an conſiſtat in aliquo modo reali, & poſitiuo producto in anima. ibid.d

An B. Virgo habuerit debitum contrahendi peccatum originale. ibid.d

Peccatum mortiferum an habeat malitiam infinitam ſimpliciter. ibid.e
An de potentia abſoluta ex ſolo peccato veniali primi Parentis poſſit deriuari peccatum originale in eius poſteros. ibid.2.b
an Peccatum actuale conſiſtat in ſolo reatu ad pœnam. ibid.e
an Peccetur non ſeruando præceptum, etiamſi non aduertatur eſſe tempus obligationis. 160.1.e
An aliquis Sanctus, præter B. Virginem fuerit conceptus ſine peccato originali. 161.1.c
Primum peccatum parentum an fuerit ſuperbia. 163.2.d
Moriens cum peccato leui veniali, an intret in regnum cœlorum ſine tranſitu per purgatorium. 165.2.b
an Peccatum veniale de congruo mereatur pœnam æternam. 166.2.c
An, cæteris paribus, malitia peccati ſit maior in maiori peccatore. ibid.e
An ſit probabile non peccare mortaliter illum, qui in primo inſtanti vsûs rationis non conuertitur in Deum. 169.1.a
An in omni peccato ſit ſpecialis malitia iniuſtitiæ ſpecialis contra Deum. 175.2.a
Macula peccati, tranſacto actu peccati, an ſit reatus & ordinatio ad pœnam. 179.2.e
Propoſitum peccati venialiter an ſit peccatum mortale. 189.1.e
Quæ cognitio requiratur vt motus voluntatis ſit peccatum. 219.1.a
An poſſit reſeruari peccatum in dubio, an ſit mortale, vel non. 222.2.c
Quomodo poſſit diſcerni cognitio ſufficiens ad ſolùm veniale à cognitione neceſſaria ad mortale. 225.1.c
Peccata parentum punita in filiis. 233.2.e

Perſona diuina.

An conſtituantur proprietatibus abſolutis. 151.1.d

Phaſe.

Vide 112.2.e & 114.2.b

Pictura.

An ſit peccatum pingere imagines turpes & inhoneſtas. 189.2.e

Plato.

Antiſtes ſapientiæ. 136.2.a,b

Pœnitens, Pœnitentia.

Pœnitentia. 108.1.e
An poſſit ſacerdos abſoluere pœnitentem qui ſolùm habet attritionem. ibid.2.e
an Pœnitens qui fecit confeſſiones informes, cùm probabile ſit poſſe eſſe ſacramentum pœnitentiæ informe, & tutius ſit repetere, teneatur iterum confiteri peccata. 109.2.b
An ſit ad ſacramentum neceſſaria attritio cum certa intenſione, vel duratione. 110.1.a
An ſit neceſſarium elicere ſingulas attritiones ſingulorum peccatorum. ibid.b
Confeſſor an pro pœnitentia ſacramenti poſſit imponere pœnitenti vt faciat opus aliquod pœnale pro animabus purgatorij. 172.1.a
Peccata ante Baptiſmum commiſſa, an ſint materia libera ſacramenti Pœnitentiæ, in homine baptizato. 180.2.a
Pœnitentia quo ſenſu dicatur humilitas ſpiritus, annihilans peccatum. 247.1.c
an Pœnitens poſſit propria authoritate commutare ſibi pœnitentiam iniunctam à confeſſario in opus euidenter melius. 273.2.b
Pœnitens an poſſit propria authoritate commutare pœnitentiam ſibi à confeſſario. 323.1.b
An ſit probabile quòd ſatisfactio pœnitentiæ ſacramentalis facta in gratia, non conferat gratiam ex opere operato. 328.1.d

Poeta.

Poëta, pro propheta. 136.1.d

Pontifex.

Pontifex an poſſit opinionem falſam approbare vt probabiliorem. 149.2.c
An poſſit errare in approbatione religionis. 157.2.b
An poſſit errare declarare aliquem contractum eſſe iuſtum, vel etiam iniuſtum. ibid.c
An poſſit errare approbando aliquam ſpecialem regulam de ſpeciali quodam actu in religione. ibid.e
An errare poſſit circa cenſuras prohibitionũ. ibid.
Motuum Pontificum via & authoritas. 167.1.e
An ſit de fide hunc numero hominem eſſe Pontificem. 218.2.c

Poſſibilitas rerum.

Vide *Res.*

Potentia.

Potentia in Deo an differat à ſcientia & voluntate. 19.1.a
An intellectus & voluntas pro potentia, vel earum operatione, ſit potentia executrix in Deo. ibid.2.b
Potentia Dei an ſit Infinita. 20.2.d
Potentia abſoluta, & potentia ordinata, hic quid. 29.2.b
Potentia virtutis quid. 77.1.d
Quomodo poterunt diſtingui ſpecies Angelorum a potentia vitali. ibid.2.a
Potentia vitalis quomodo diſtinguatur ab habitu ſupernaturali. ibid.a

Poteſtas.

Poteſtas & iuriſdictio Eccleſiaſtica an ſit radicata in poteſtate regia ſeculari. 173.1.b

Præceptum.

An aliquod præceptum affirmatiuum obliget pro ſemper. 176.1.d

Prædeſtinatio.

An ſit probabile, prædeſtinationem eſſe duplicem, alteram cõpletam, incompletam alteram. 155.2.c
An formalis malitia peccati poſſit eſſe effectus prædeſtinationis. 325.1.a

Pragmatica.

Pragmatica tritici taxans pretium, an obliget tempore quo eſt magna inopia tritici. 171.2.b

Pretium.

An pro labore intrinſeco Sacramentorum poſſit miniſter accipere pretium. 158.1.c
An pro interceſſione beneficij ſpiritualis comparando poſſit dari pretium. ibid.
Prius & poſterius pro partibus motus. 54.1.a

Propheta.

de Propheta & prophetãdi verbo remiſſiuè. 136.1.c
τῦ Prophetæ ſumptio. ibid.d
Propheto, id eſt, prophetam expono. ibid.2.b
Prophetare, idem quod opus facere Prophetæ. ibid.e
Propheta quis. ibid.2.e
Chriſtus an fuerit propriè Propheta. 19.2.d,e

Propoſitio.

Propoſitionum qualitas. 146.2.b
Gradus varij. ibid.c

Propoſitio hæretica quæ. ibid.
Erronea quæ. ibid.d
Scandaloſa quæ. 147.1.c
Seditioſa quæ. ibid.
Offenſiua quæ. ibid.
Blaſphema quæ. ibid.
In quo differat improbabilis propoſitio à temeraria. ibid.2.c
Propoſitionum materia. 114.1.d.& ſeqq.

Pſaltes.

Pſaltes propheta. 136.2.b

Puer.

Pueri an eo tempore quo obligari incipiunt præcepto confeſſionis, obligentur præcepto Euchariſtiæ. 193.1.d

Purgatorium.

in Purgatorio an detur meritum de condigno augmenti gratiæ & gloriæ, licèt Deus non velit illud præmium dare. 153.2.c
An opera iuſtorum in Purgatorio ſit ſatisfactotia pro pœna temporaria, licèt Deus non velit pœnam remittere, niſi per ſatiſpaſſionem. 154.1.2,b
in Purgatorio an detineatur aliquando anima cum ſola pœna damni, abſque vlla ſenſus. 168.2.a
Solutio pœnæ in Purgatorio quæ. 182.2.c

Q.

Quadrageſima.

in Quadrageſima, an ſolùm ſit veniale comedere lacticinia, vbi eſt prohibitio. 176.2.a,e

Quidditas.

Quidditas ſubſiſtentiæ. 118.1.a

R.

Ratio.

Rationum quarundam efficacitas, quibus vtuntur ſcriptores ſacri Noui Teſtamenti. 6.2.c
Rationes quibus vtuntur ſcriptores ſacri in nouo Teſtamento, an ſint ſemper euidentes, vel ſolùm probabiles. ibid.
Ratio qua vtitur Iacobus in ſua Epiſtola cap.2.71.b
Ratio Pauli 1.ad Cor.15. 7.2.d

Regnum.

Regnum cœlorum & gloria an proponatur nobis venalis. 235.1.c

Relatio.

Relationes an ſint bonæ bonitate tranſcendentali. 51.2.a.
Relatio creata diſtincta realiter à fundamento eſt bona bonitate diſtincta à bonitate fundamenti. ibid.c
ſi Relatio identificatur eum ſuo fundamento, prout diſtincta ab illo, ſecundùm rationem dicit perfectionem & bonitatem tranſcendentalem etiam ratione diſtinctam. ibid.e

Religio.

In approbatione Religionis an errare poſſit Pontifex. 157.1.b
An ante Euangelium fuerit ſtatus Religionis. 311.2.d

Reliquiæ.

Reliquiæ adductæ ex vrbe Roma an ſint certæ. 174.2.c

Reprobus.

Reprobi an habeant Angelum cuſtodem. 160.1.c

Res.

Rerum poſſibilitas an pendeat à voluntate diuina. 26.1.d

Reſtitutio.

An qui mala fide emit rem à latrone, poſſit eam reſtituere latroni, nec obligetur ad reſtituendum eam vero domino. 192.2.a

Reſurrectio.

Reſurrectio Chriſti Domini, eiuſdémque cauſa meritoria. 140.2.c
An B.Virgo meruerit reſurrectionem Domini. 141.1.1.

Reus.

Reus interrogatus iuridicè an poſſit in cauſa ſanguinis negare veritatem. 159.2.a

S.

Sacerdos.

Sacerdotes phauorum, id eſt, antiſtites phauorum. 136.2.a
Sacerdos an poſſit ex commiſſione conferre Sacramentum ordinis. 159.2.c
An peccet mortaliter, quando exiſtens in peccato abſolutionem tribuit ſacramentalem. 179.2.b
An teneatur eſſe in ſtatu gratiæ ad adminiſtrandum ſacramentum Pœnitentiæ. 182.2.a
Sacerdos qui non eſt Epiſcopus an poſſit ex commiſſione Pontificis conferre ordinem ſacrum. 186.1.c
An poſt hanc vitam maneat poteſtas ſacerdotalis in his qui fuerunt ordinati ſacerdotes. 252.2.b,c
An maneat in anima poſt mortem. ibid.d

Sacramenta.

Receptio ſacramenti Ordinis. 107.2.c
Matrimonij. 108.1.b
Confirmationis. ibid.e
Extremæ vnctionis. ibid.
Euchariſtiæ. ibid.
Pœnitentiæ. ibid.e
An ſpecies ſacramentales maiorem gratiam conferant quando maioris temporis ſpatio perſeuerant in ſtomacho. 165.1.d
An ſit peccatum mortale, quòd ſacerdos exiſtens in mortali, miniſtret ſacramentum Euchariſtiæ, quod in gratia conſecrauerat. 171.1.d

Sacrificium.

Sacrificium agni paſchalis in lege veteri an fuerit propriè ſacrificium. 180.1.d

Sanctitas, Sanctus.

Sanctitas quid. 15.1.c
Sanctitas pro munditia & puritate animi. ibid.2.a
Quo ſenſu Deus poſſit dici ſanctus per eſſentiam. ibid.2.c
Sanctitas & dilectio differunt. 16.2.b
Vide *Attributum.*
An aliquis Sanctus, præter B.Virginem, fuerit conceptus ſine peccato originali. 161.1.c

Satisfactio.

Satisfactio noſtra ex gratia vtrùm ſit efficacior ad ſanctificationem noſtram, quam ſatisfactio Chriſti. 157.2.a
Satisfactio ſacramentalis an ex opere operato habeat alium effectum remiſſionis pœnæ, niſi quem habet ex opere operantis. 172.2.a
Vide 250.1.b

Scientia.

Scientia.

Scientia infuſa Domini. 179.1.b & 187.188. & 189

Scriptura.

Quomodo poſſimus vti Scriptura per accommodationem vt vtili ad argoendum. 14.1.d
An docere liceat ſenſum aliquem Scripturæ nouum & ſingularem. 163.2.b
An vnus locus Scripturæ poſſit habere plures ſenſus literales. 168.2.c
Scripturæ nouum ſenſum proferens. 187.1.c
Scripturæ ſenſus, vide *Senſus.*

Sedes.

Sedes, ex qua ſumi poteſt argumentum theologicum, quid & quotuplex. 1.1.b
Vide *Locus.*

Senſus Scripturæ.

Senſus ſacræ Scripturæ. 8.2.c
Senſus Scripturæ quid & quotuplex ſit. ibid.d.
An omnia facta in veteri Teſtamento ſint ex neceſſitate explicanda in aliquo ſenſu myſtico & figurato. 9.1.c
Senſus literalis ſacræ Scripturæ quis. ibid.2.a
Senſus literalis parabolarum quis. ibid.d,e
Obſeruanda ad cognoſcendum ſenſum literalem quæ. 10.1.c,d
Senſus ſpiritualis, ſiue myſticus quis & quotuplex ſit. ibid.e
Senſûs Scripturæ diuiſio in ſenſum literalem, ſeu hiſtoricum, & in myſticum, ſeu ſpiritualem. ib.2.b
Senſus Scripturæ tres, iuxta Hieronymum. ibid.d
Vulgata & communiter recepta diuiſio ſensûs Scripturæ in hiſtoricam & moralem, in allegoricum item, & anagogicum. ibid.
Exempla horum ſenſuum in nouo Teſtamento. ibid.e & ſeqq.
Senſus allegoricus, ſeu ſpiritualis, pro ſenſu literali, & literalis, pro ſpirituali. 11.1.b
An ſub eadem litera ſacræ Scripturæ contineantur aliquando plures ſenſus literales. ibid.e
An mereatur cenſuram aliquam grauem opinio aſſerentium nullum locum Scripturæ continere duos ſenſus literales. ibid.2.b,c
An locus Pſalmi 2. *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu*, habeat duos ſenſus literales. 12.1.a
An locus Geneſ.1. *In principio creauit Deus cœlum.* ibid.2.c
An ille Iſa.53. *Languores noſtros ipſe tulit*, &c. ibid.d
An ille ibid. *Generationem eius quis enarrabit.* 12.1.c & 13.1.d
An iſte Oſ. 11. *Ex Ægypto vocaui filium meum.* 13.2.a
Senſus accommodatitius. ibid.d,e
An ſcriptor ſacer aliquando in ſua Canonica Scriptura noui Teſtamenti citet verba veteris Teſtamēti per ſolam accommudationē. ibid.e

Sepulchrum.

An ædificare ſepulchrum pro mortuis, ſit opus miſericordiæ. 20.2.c

Seruus.

Seruus an peccet deferendo internuntia prouocatiua ad actum turpem concubinæ domini. 176.1.b
Seruus an ſciens poſſit deferre ad concubinam domini literas amatorias ad actum turpem. ibid.c

Signum.

Signorum genera quot. 10.2.a

Simonia.

An ſit probabile ſimoniam formaliter non opponi iuſtitiæ, ſed religioni. 168.1.d
An poſſit vendi habitus militaris D. Iacobi, Aliantaræ, & Calatrauæ ſine peccato ſimoniæ. 174.1.d
An poſſint vendi Commendæ ſine ſimonia. ib.2.a
An accepta propter ſimoniam, ſint reſtituenda in collatione Sacramentorum. 180.1.b
an Simoniam committat Petrus promittens Ioanni ſe daturum eleemoſynam pauperi, vel loco pio, ſi Ioannes impetret Petro beneficium aliquod Eccleſiaſticum. 273.1.c

Sodomia.

An peccatum Sodomiæ, conſiderato ſolo iure naturali, tantùm ſit contra religionem, & non contra iuſtitiam. 165.1.a

Sors.

An poſſit aliquid exigi vltra ſortem pro recipiendo mutuo, quod eſt periculum recuperandi. 159.1.c
An ſit poſſibilis ſpecies impreſſa Dei. 150.1.c
an Species impreſſa detur in Beatis. ibid.d
Lumen gloriæ an diſtinguatur ab impreſſa ſpecie. ibid.e

Spes.

An ad actum ſpei ſupernaturalem requiratur cognitio ſupernaturalis ex natura rei ſecundùm legem ordinatam. 96.1.a
An de potentia abſoluta Dei poſſit fieri actus ſpei cum ſola cognitione naturali. ibid.e
An ad actum ſpei ſupernaturalem ſufficiat cognitio ſupernaturalis ex parte principij. ibid.2.c
An ſi daretur talis actus ſupernaturalis, ſufficeret ad actum ſpei. ibid.
An ad affectum ſpei ſupernaturalem ſufficiat apprehenſio obiecti quę ſit ſupernaturalis. 97.1.c
An in Chriſto fuerit habitus ſpei, & maneat in Beatis quantum ad ſubſtantiam. 161.1.c
An in iuſto ſit meritorius actus ſpei. 182.1.a

Spiritus S.

An acquirat ad ſui productionem duo ſuppoſita ex parte principij. 186.1.a
An habeat perfectionem, qua poſſet eſſe Pater Chriſti eodem modo qua B. Virgo fuit mater. 187.1.a

Statutum.

Statutum in aliqua religione de defendenda doctrina alicuius Doctoris an ſit licitum. 224.1.d

Subditus.

An ſula facultate petita à ſuperiori, & non obtenta, poſſit ſubditus abſolui à reſeruatis a quolibet ſacerdote approbato. 156.2.c

Subſiſtentia.

Subſiſtere quid. 118.1.a & 119.2.b & 122.2.c
An in Angelis diſtinguatur ſubſiſtentia à natura. 120.2.c
Quomodo differat ſubſiſtentia à natura ante intellectum. ibid.d
An poſſit natura exiſtere de potentia abſoluta, ſine ſubſiſtentia propria, vel aliena. 121.2.a
An ſubſiſtentia naturæ ſit aliquid indiuiſibile. 2.c
An anima rationalis exiſtens in corpore ſubſiſtat. 126.2.c
Subſiſtentiæ cauſæ quæ. 128.2.c
Subſiſtentia hominis an ſit aliquid materiale, vel ſpirituale. 129.1.a
Cauſa efficiens huius ſubſiſtentiæ quæ. ibid.c
An ſit diuiſibilis ſubſiſtentia hominis, ſecundùm partes integrantes. ibid.d
Enodatur dubium circa partes ſubſiſtentiæ totius. ibid.e
Soluitur difficultas de ſubiecto huius ſubſiſtenti.

tiæ. ibid.
Munus ſubſiſtentiæ quod. 130.2.c

Succeſſio.

Conceſſio futuræ ſucceſſionis in aliquo officio verùm licita ſit. 143.1.a
Statutum regni Caſtellæ circa iſtiuſmodi ſucceſſiones. 144.2.a
De iure communi quid. 145.1.a
An quando prohibita eſt conceſſio futuræ ſucceſſionis, ſit prohibita promiſſio officij. ibid.b
An quando ſit conceſſio futuræ ſucceſſionis in aliquo officio poſt mortem poſſidentis, cenſeatur facta ſi alio modo vacauerit officium. ibid.c
An quando conceſſio eſt officij temporalis, non perpetui, & concedatur futura ſucceſſio pro tempore vacationis, ab ipſo tempore quo duraſſet tale officium, & tamen vacat prius ex aliqua cauſa, an electus pro futura ſucceſſione debeat illud ſuſcipere ſtatim ac vacat. ibid.2.c
An conceſſio futuræ ſucceſſionis expiret, ſi concedens moriatur antequam officium vacet. 145.2.c
An poſſit Princeps reuocare conceſſionem factam futuræ ſucceſſionis. 146.1.c
An ſint prohibitæ conceſſiones futuræ ſucceſſionis alicuius officij in illo viuentis nomine expreſſo. ibid.c

Supernaturalitas.

An virtute ſupernaturali poſſit oculus corporeus videre corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſtiæ. 87.1.a
An ad actus ſupernaturales voluntatis requiratur actus ſupernaturalis in intellectu. 91.1.a
An cognitio ſupernaturalis poſſit mouere ad effectum naturalem ſecundùm ſubſtantiã. 92.1.d
Supernaturalitas gratiæ præuenientis. ibid.2.c
Quid requiratur ad rationem ſupernaturalis ſecundùm ſubſtantiam. ibid.d
Supernaturale aliud quantum ad modum, & quantum ad ſubſtantiam aliud. ibid.
An ad actum ſpei ſupernaturalem requiratur cognitio ſupernaturalis ex natura rei ſecundùm legem ordinatam. 96.1.a
An ad actum ſpei ſupernaturalem ſufficiat cognitio ſupernaturalis ex parte principij. ibid.2.c
An ad effectum ſpei ſupernaturalem ſufficiat apprehenſio obiecti, quæ ſit ſupernaturalis. 97.1.c
An ad actum charitatis ſupernaturalem requiratur ſupernaturalis cognitio. ibid.2.c
An de potentia abſoluta poſſit voluntas elicere actum amoris ſupernaturalis, per ſolam cognitionem naturalem. 98.1.b
An ad actum charitatis ſupernaturalis ſufficiat apprehenſio ſupernaturalis. ibid.2.c
An viator poſſit per ſcientiam infuſam ſupernaturalem diligere Deũ amore charitatis. 99.1.c
An ad actus ſupernaturales virtútum moralium infuſarum ſit neceſſaria cognitio ſupernaturalis. ibid.2.c

Suppoſitum.

Quid addat ſuppoſitum ſupra naturam, vt conſtituat perſonam. 118.1.b
Suppoſitum à natura quid differat. ibid.c

T

Tempus.

Tempus an ſit aliquid reale. 52.2.c
Tempus eſt duratio continua. 53.1.d,c
Tempus quid ſit. ibid.2.c
Quomodo dicatur numerus. ibid.
An pertineat ad prædicamentum quantitatis, remiſſiuè. 54.1.d
Quomodo diſtinguatur à motu. ibid.c
An in quolibet motu reperiatur tempus. ibid.2.c
An ſit vnum nunc ſolùm in tempore. 55.1.d
An ſit aliquod tempus continuũ ſpirituale. 58.1.a
An in tempore continuo ſpirituali ſit aliquid, quod ſit menſura aliorum, ſicut in materialibus. ibid.2.a
An detur in ſpiritualibus aliquod tempus diſcretum. ibid.b
In quo conſiſtat ratio huius temporis diſcreti. ibid.d
Nunquid hæ durationes inter ſe diſtinguantur ſpecie. ibid.d
An actiones noſtræ ſpirituales hoc tempore menſurentur. ibid.e
An in hoc tempore detur vnum quod ſit menſura aliorum. 59.1.a
an Tempore paſſionis tenebræ non comprehenderint omnes omnino partes terræ. 191.2.c
Vide *Æuum, Menſura, Duratio.*

Tenebræ.

Vide *Tempus.*

Terminus.

Vide *Via.*

Teſtamentum.

Teſtamentum minus ſolemne an ſit validum in foro conſcientiæ. 176.2.a & 192.1.c & ſeqq.

Theologia, Theologus.

Theologiæ Scholaſticæ vſus in Eccleſia. 4.1.b
Habitus Theologiæ an ſit per ſe infuſus. 161.2.c,d
Theologus quomodo vtatur ratione naturali in argumentando. 5.1.c
Theologus an poſſit euidenter ſoluere argumenta quæ fiunt contra myſteria noſtræ fidei. 6.1.d

Theſaurus.

Theſaurus abſconditus *Matth.13.* 228.1.d

Topica.

Topica ſacra. 1.1.a & ſeqq.

Tranſſubſtantiatio.

An ſit probabile tranſſubſtantiationẽ conſiſtere in ordine ſubſtantiæ corporis Chriſti ſuccedentis ſubſtantiæ panis ſub ſpeciebus. 158.1.a

Trinitas.

An perſonæ diuinæ conſtituantur ipſis originibus, nec diſtinguantur ratione à relationibus. 162.1.c
In Patre æterno an ſit integra potentia ſpirandi. 167.1.d
An Pater ſit cauſa filij. 193.2.a
Vide *Pater, Filius, & Spiritus S.*

V

Venatio.

Venari contra prohibitionem legis poſitiuæ, an ſolùm ſit peccatum contra iuſtitiam legalem. 316.2.d

Venditio.

An poſſit res cariùs vendi credita pecunia, quàm valer de præſenti. 161.1.a

Verbum.

An natura diuina magis ſanctificet naturam humanam ſibi vnitam, quàm relatio verbi diuini. 17.2.c
An ſola relatio verbi diuini ſanctificet naturam humanam. 18.1.c,d
Quomodo ex verbis inordinatè prolatis incurratur

tut hæreſis. 148.1.e

Quibus modis poſſint proferri verba inordinatè. ibid.2.a

Verbum diuinum an procedat per ſe ex cognitione primæ perſonæ vt talis. 151.1.e

An vnio humanitatis cum verbo diuino ſit accidentalis. 158.2.d

Verbum æternum an procedat ex cognitione Patris vt Pater eſt. 177.1.a

Veritas.

Quid addat verum ſupra ens. 46.2.c

Verum non addit ſupra ens modum aliquem poſitiuum diſtinctum ex natura rei ante intellectum à prædicato entis. 47.1.a

Non datur vna ratio veritatis incluſa in inferioribus. ibid.

Verum non addit ſupra ens modum aliquem, etiam ſecundùm rationem diſtinctum à prædicato entis. ibid.b

Verum præter ipſam entitatem rei dicitur ordo ad intellectum. ibid.2.d,e

Quid ſit illud quod addit verum ſupra ens. ibid. & ſeqq.

Vtrùm tantùm ſit vna veritas. 48.2.b

An ſit in rebus aliqua falſitas oppoſita tranſcendentali. ibid.d

Veſpera.

τῶ Veſperæ ſumptio in Scriptura. 124.2.b

Via.

Via & terminus non diſtinguuntur in actu immaneoti. 62.1.c,d

Viator.

An poſſit per ſcientiam infuſam ſupernaturalem diligere Deum amore charitatis. 99.1.d

Vir.

Viri pulchritudo quæ. 216.2.b

B.Virgo.

An peccauerit in Adamo. 80.1.d

An habuerit debitum contrahendi peccatum originale. ibid.2.d

An in propria perſona habuerit debitum contrahendi originale peccatum. 81.1.a,b

An mereatur cenſuram opinio aſſerentium, Virginem non contraxiſſe debitum peccati origioalis. 82.1.d

Modus philoſophandi in hac materia, iuxta mentem authoris. ibid.2.c

An poſt iuſtificationem manſerit in B. Virgine debitum peccati originalis. 83.1.d

An ſi B. Virgo habuiſſet peccatum originale, Chriſtus ex illa naſcens illud contraheret. 84.1.a

an B.Virgo viderit in primo inſtanti conceptionis diuinam eſſentiam. 85.2.b,c

An in primo momento conceptionis viderit diuinam eſſentiam. ibid.e

In qua perfectione fuerit Virgo datâ illi viſione diuinæ eſſentiæ in patria. 86.1.c

An oculis corporeis Chriſtum viderit ſub ſpeciebus Euchariſtiæ. 87.1.d

An meruerit reſurrectionem Chriſti Domini. 141.1.c

An meruerit quantum ad ſubſtantiam. 141.1.b

Per quæ opera illam meruerit. ibid.2.a

An habuerit debitum contrahendi peccatum originale. 152.1.d

An meruerit maiorem gratiam & gloriam, quàm haberent omnes Beati ſimul. 154.1.c

An meruerit ſuam maternitatem. ibid.d

An in hac vita clarè viderit diuinam eſſentiam. 155.1.c

Ao clatè viderit diuinam eſſentiam in primo inſtanti conceptionis. ibid.d

B.Virginis ſanctitas quanta. 169.2.e

B.Virgo an habuerit vſum rationis in primo inſtanti ſuæ conceptionis. 174.1.a

An habuerit ſcientiam euidentem, & claram ſupernaturalem infuſam. ibid.b

An habuerit ius transferendi gratiam in Chriſtum. 177.1.b

An in primo inſtanti conceptionis habuerit gloriam corporis. 179.1.c

An de facto meruerit maternitatem Dei de condigno. 253.2.e

An ſaltem de potentia abſoluta potuerit mereri de condigno maternitatem Dei. 259.2.a

An tempore conceptionis ſeruauerit virginitatem. 269.1.e

An Virgo manſerit in partu. ibid.2.a

An ſemper Virgo poſt partum. 297.1.b,c

Virtus.

An dentur virtutes morales per ſe infuſæ eſſentialiter diuerſæ ab acquiſitis. 161.2.b,c & 179.2.d

Viſio.

An corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſtiæ poſſit videri oculis corporis virtute naturali. 86.2.c & 87.1.a

Ao B. Virgo oculis corporeis viderit Chriſtum ſub ſpeciebus Euchariſtiæ. ibid.d,e

Viſio Dei à Beatis. 150.2.e

An per viſionem beatam poſſit cognoſci eſſentia, & omnia poſſibilia, & futura ex vi viſionis, & non apprehendi eſſentia diuina. ibid.2.b

Viſio beatifica an habeat vim emundandi animam à reatu pœnæ. 291.1.a

An poſſit ſimul eſſe cum habitibus vitioſis, qui in via acquiruntur per actus malos. ibid.2.a

Viſus.

in Viſu quomodo contingat deceptio. 109.2.a

Vitalitas.

Quomodo productiones rationales ſint actus vitales in Deo. 79.2.a

Vitalitas Dei quæ. ibid.b

Vniformitas.

Vniforme quid. 61.2.c

Vnio.

Vnio duarum naturarum in Chriſto an ſit eſſentialis. 158.2.c

An accidentalis. ibid.d

Vnitas.

An vnum addat aliquid ſupra ens. 30.2.c

Non addit aliquod prædicatum ante intellectum diſtinctum ab ente. 31.1.d

Non poteſt dari vna ratio vnitatis entis incluſi in inferioribus. ibid.2.b

Nullum prædicatum poteſt eſſe vnum, per aliquam rationem ſibi ſuperadditam. ibid.c

Vnum præter eſſentiam rei tantùm dicitur negatio diuiſionis. 32.1.d

Vnitas an ſit prior natura ſua cognitione. ibid.2.a

Quomodo ſe habeat vnum, & mutetur in ordine ad ens; id eſt, an ex æquo diuidat ens. 33.1.d

Vnitas tranſcendentalis quomodo diſtinguatur à prædicamentali. ibid.e

Vnitas de prædicamento quantitatis nihil reale addit diſtinctum à quantitate continua. ibid.2.c

Vnitas prædicamentalis dicitur aliquid poſitiuum. ibid.e

Quod

Quod ſit principium vnitatis numeralis in ſubſtantiis materialibus completis. 34.1.c

Voluntas, & Volitio.

An ſecundùm legem ordinariam poſſit voluntas operari ſine præuia cognitione. 82.2.e

An de potentia abſoluta poſſit fieri actus voluntatis ſine actu intellectus. 89.1.a

Voluntas ſine præuia cognitione non poteſt habere actum liberum. ibid.2.b

Voluntas etiam de potentia abſoluta non poteſt habere aliquem actum circa obiecta non cognitum. ibid.e

An ad effectum voluntatis ſufficiat cognitio ſenſus interni. 90.1.d

An ad actum ſupernaturalem voluntatis requiratur actus ſupernaturalis in intellectu. 91.1.a

An etiam de potentia abſoluta ſit neceſſaria cognitio ſupernaturalis ad ſupernaturalem volitionem. ibid.2.a

Actus ſupernaturalis voluntatis non poteſt fieri ſine aliqua cognitione ſupernaturali. 92.1.a

Voluntas an poſſit de potentia abſoluta elicere actum amoris ſupernaturalis, per ſolam cognitionem naturalem. 98.1.b

Voluntas Dei dandi gloriam poſt præciſa merita ex auxilio gratiæ. 151.1.a

An ſit voluntas Dei excludendi aliquos à gloria ante præuiſa peccata. ibid.b

Voluntas in Deo arcana & reuelata. 186.2.e

Motus voluntatis quomodo ſit peccatum. 219.2.a

Votum.

Quartum votum obedientiæ ſummi Pontificis, quod emittunt profeſſi in Societate Ieſu diſtinguitur à communi voto obedientiæ ſolemni religioſorum. 161.1.b

Votum caſtitatis, aut religionis pœnale, an ſit reſeruatum Pontifici. 163.2.e

Votum de omni peccato veniali vitando, vtrùm volitum ſit. 175.1.c

Vota B. Virginis. 293.2.b

An aliquando habuerit propoſitum dandi operam liberis. ibid.

An emiſerit votum Virginitatis. 294.1.e

An fuerit prima quæ virginitatem voto confirmauit. 295.1.c

an Votum B. Virginis de ſeruanda virginitate fuerit ſolemne, vel ſimplex. ibid.2.b

An B. Virgo conſuluerit ſuos parentes circa emiſſionem voti. ibid.e

An parentes Virginis, ſi ſcirent, B. Virginem emiſiſſe votum virginitatis, poſſent illud irritare. 296.1.a

B. Virgo an emiſerit votum paupertatis. 300.1.e.

An votum obedientiæ. ibid.2.e

Apoſtoli an fecerint votum paupertatis. 301.2.a 302.1.a

Quo tempore id fecerint. ibid.

An emiſerint votum continentiæ, & obedientiæ. ibid.2.c

Vſus circa Sacramenta.

Vſus opinionis probabilis in adminiſtratione, vel receptione Sacramentorum. 107.2.c

An ſemper ſit licitum vti opinione probabili in adminiſtratione, vel receptione Sacramentorum, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis. ib.d

Circa Ordines quid. ibid.e

Circa matrimonium quid. 108.1.c

Circa confirmationem quid. ibid.

Circa extremam vnctionem quid. ibid.

Quid circa Euchariſtiam. ibid.

In adminiſtratione Sacramenti pœnitentiæ an miniſter poſſit vti *opinione minus* probabili, & omittere probabiliorem. h. e. tutiorem. ibid.e

FINIS.